ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ
ΣΠ. ΑΜΠΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ
7 ΟΔΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 7
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

CH. LYON—CAEN καὶ L. RENAULT
Καθηγητῶν ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ τῶν Παρισίων καὶ ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν.

ΣΥΣΤΗΜΑ
ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ

ΜΙΛΤ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ καὶ ΝΙΚ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΟΥ
ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Εἰσαγωγή.

Ἐμπορικαὶ πράξεις—Ἔμποροι—Ἐμποροδικεῖα—Συμβούλια συνετῶν ἢ βιομηχανικὰ εἰρηνοδικεῖα—Ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια—Πρόξενοι.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΦΕΞΗ
1900

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Ὅτε πρό τινων ἐτῶν ἐπεχειρήσαμεν τὴν ἔκδοσιν τῶν «*Στοιχείων τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου*» (Précis de droit commercial) δὲν διενοούμεθα ἀλλ' ἢ νὰ γράψωμεν στοιχειῶδες ἔργον πρὸς χρῆσιν κυρίως τῶν σπουδαστῶν. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀντικειμένου ταχέως παρέσυρεν ἡμᾶς καὶ ἔδομεν εἰς τὸ βιβλίον τοιαύτας διαστάσεις, ὥστε δὲν ἀνταπεκρίνετο οὔτε εἰς τὸν τίτλον, ὃν ἔφερεν, οὔτε εἰς τὸν σκοπὸν, ὃν προὐθέμεθα. (*) Διὰ τοῦτο μόλις ἀποπερατωθέντος τούτου ἐπραγματοποιήσαμεν τὴν ἀρχικὴν ἡμῶν ἰδέαν, ἐκδόντες ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἐγχειρίδιον ἐμπορικοῦ δικαίου*» (Manuel de Droit commercial) ἕνα τόμον, ἐν ᾧ προσεπαθήσαμεν νὰ περιλάβωμεν συντόμως ἅμα καὶ σαφῶς πάντα τὰ στοιχεῖα τῆς γαλλικῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας.

Ἡ εὔνους ὑποδοχή, ἧς ἔτυχον τὰ *Στοιχεῖα* ἔν τε τῇ Γαλλίᾳ καὶ ἐν τῇ ξένῃ, παρά τε τῇ Σχολῇ καὶ παρὰ τοῖς Δικαστηρίοις, ἡ ὑψηλὴ διακριτικὴ τιμή, ἧς ἠξίωσε τὸ ἔργον ἡ Ἀκαδημία τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν, ἀπονείμασα αὐτῷ ἐν ἔτει 1888 τὸ *βραβεῖον* Wolowski (**), ἐνθαρρύνουσιν ἡμᾶς νὰ μὴ ἐπαναλάβωμεν τὴν πρώτην ἐργασίαν ὑπὸ τὸν αὐτὸν τύπον, οὐδὲ νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς ἁπλῆν ἀναθεώρησιν, ἀλλὰ νὰ δώσωμεν εἰς τὸ ἔργον μείζονα ἔκτασιν κατὰ πλάτος καὶ κατὰ βάθος.

Ὁ L. Aucoc ἐν τῇ ἐκθέσει, ἣν ἐποιήσατο πρὸς τὸ Ἰνστιτοῦτον ἐν ὀνόματι τῶν δύο τμημάτων τῆς νομοθεσίας ἡνωμένων, τοῦ τε τοῦ δημοσίου δικαίου καὶ τῆς νομικῆς καὶ τοῦ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, τῶν οἰκονομικῶν καὶ τῆς στατιστικῆς, παρέστησε τὸν γενικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἡμετέρου ἔργου δι' ὅρων ἄκρως φιλοφρονητικῶν, οὓς ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ ἐπαναλάβωμεν.

«Συνήθως τὰ ἔργα, οἷς δίδεται ὁ τίτλος *Στοιχεῖα* (Précis), περιορί»ζονται εἰς τὰ μᾶλλον οὐσιώδη διδάγματα. Ἐν τῷ προκειμένῳ ἔργῳ τὰ »θέματα ἐξετάζονται ἀπὸ πάσης ἀπόψεως μετ' ἴσης ἀκριβείας, μετ' ἴσης »σαφηνείας καὶ αἱ γινόμεναι ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἀναπτύξεις εἶναι ἐπαρκεῖς »πρὸς καθοδήγησιν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρακτικῇ τῶν ὑποθέσεων. Ἐπὶ ἑκάστου

(*) Τὰ *Στοιχεῖα ἐμπορικοῦ δικαίου* ἀποτελοῦσι δύο τόμους εἰς 8ον, περιέχοντας πλείονας τῶν 2000 σελίδας.

(**). «Βραβεῖον ἀπονεμόμενον τῷ δημοσιευθέντι ἐντὸς τῶν τελευταίων ἓξ ἐτῶν χρείσσονι νομικῷ ἔργῳ».

»ζητήματος τὸ βιβλίον παρέχει ἡμῖν διδάγματα ἱστορικά, τὸν ὑπομνημα-
»τισμὸν τῶν κειμένων, τὴν ἔκθεσιν τῆς νομολογίας καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς
»συζήτησιν, τὴν ἐξέτασιν τῶν γνωμῶν τῶν πραγματευσαμένων τὸ αὐτὸ
»θέμα ἄλλων συγγραφέων καὶ τέλος σημειώσεις βραχείας μὲν ἀλλὰ εὐκρι-
»νεστάτας περὶ τῶν ξένων νομοθεσιῶν.

«Ἐννοεῖ ἡ Ἀκαδημία ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας
»διὰ νὰ καταδείξωμεν τὴν ἀξίαν τοιούτου ἔργου. Ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι
»ἕκαστον μέρος ἐξετάζεται μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιμελείας καὶ μεθ' ὅσης ἀπαιτεῖ
»ἡ σπουδαιότης αὐτοῦ εὐρύτητος, ὅτι δὲ τὸ σύνολον εἶναι ἱκανοποιητικὸν
»ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Ἡ σημερινὴ κατάστασις τῶν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν καὶ
»συνηθειῶν ἐκτίθεται ἀκριβῶς, αἱ οἰκονομικαὶ δὲ καὶ νομικαὶ ἀρχαὶ καθί-
»στανται ἐκφανεῖς. Τὸ λεκτικὸν εἶνε καθαρὸν καὶ σύντομον, αἱ συζητήσεις
»εἶναι εὐκρινεῖς χωρὶς νὰ ἦναι μακραὶ καὶ αἱ γνῶμαι ἐπὶ τῶν ἀμφισβη-
»τουμένων ζητημάτων ἐκφέρονται μετ' εὐθυκρισίας.»

Προσεπαθήσαμεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν εὐ-
μενῆ ταύτην ἐκτίμησιν, ἐλάσομεν δ' ὡσαύτως ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπίκρισιν τοῦ
διαπρεποῦς εἰσηγητοῦ, ὅστις ἐξέφραζε τὸν πόθον, ὅτι συμπληρωτικαὶ ἐξηγήσεις
σημασίας τινὸς παρερρίφθησαν ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν, ἐνῷ ἡ καταλληλοτέρα
αὐτῶν θέσις ἦτο ἐν τῷ κειμένῳ. Κατειχόμεθά πως ὑπὸ τῆς ἀρχικῆς ἰδέας
τῆς ἐργασίας ἡμῶν καὶ εἴχομεν προσπαθήσει νὰ μειώσωμεν ὡς οἷόν τε τὸ
σῶμα τοῦ ἔργου.

Ἐν τούτοις δὲν μεταβάλλομεν μέθοδον. Διὰ τοῦτο παρ' ὅλην τὴν δι-
δομένην τῷ ἔργῳ μεγάλην ἔκτασιν δυνάμεθα νὰ παρουσιάσωμεν αὐτὸ ὡς
νέαν ἔκδοσιν. Ἰδοὺ δὲ ἐν ὀλίγοις ἐπὶ τῇ βάσει τίνων σκέψεων εἰργάσθημεν.

Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1807 πολλοῦ δεῖ νὰ ἀποτελῇ πᾶσαν τὴν γαλ-
λικὴν ἐμπορικὴν νομοθεσίαν. Ἀσχέτως πρὸς τοὺς εἰδικοὺς νόμους, δι' ὧν
ἐτροποποιήθη ἢ συνεπληρώθη, προϋποτίθησι κατὰ πάντα σχεδὸν τὰ μέρη
αὐτοῦ ἀρχάς, ἃς δὲν ἐκφράζει ῥητῶς ἢ ἃς τὸ πολὺ ὑπαινίσσεται ὅλως ἀο-
ρίστως, ἔχει δ' ἀνάγκην νὰ σχετίζηται ἀδιακόπως πρὸς τὸν ἀστικὸν κώ-
δικα, ὅστις ἀποτελεῖ τὸ κοινὸν δίκαιον καὶ οὗτινος οἱ κανόνες δὲν εἶναι
πάντοτε ὅσον ἐνόμισάν τινες ὀχληροί. Τὸ μέλημα ἡμῶν ἦτο νὰ σχετίζωμεν
τοὺς διαφόρους κανόνας τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, οἵοι προκύπτουσιν ἐκ τοῦ
κώδικος, τῶν εἰδικῶν νόμων ἢ καὶ αὐτῶν τῶν συνηθειῶν πρὸς τὰς γενικὰς
ἀρχὰς τοῦ δικαίου διὰ νὰ καταδεικνύωμεν τὸ σύμφωνον ἢ διάφωνον.

Τοιουτοτρόπως ἡ ἔκθεσις ἔχει πλείονα συνάφειαν, οἱ παραδεδεγμένοι κα-
νόνες αἰτιολογοῦνται κάλλιον καὶ δὲν φαίνονται ὡς ἁπλαῖ λύσεις ἐπὶ συγ-
κεκριμένων θεμάτων ἄνευ συνδέσμων πρὸς ἀλλήλους. Συχνότατα συνή-
θειαί τινες ἐμπορικαὶ παρουσιάζονται ὡς ἀντικείμεναι εἰς τὸ ἀστικὸν δί-
καιον, ἐνῷ εἶναι ἐφαρμογὴ τῆς γενικῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθερίας τῶν συμβά-
σεων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν κανόνα τοῦτον, ὅτι ἡ συναίνεσις δύναται νὰ
ᾖ σιωπηρά, ὅπως καὶ ῥητή. Αἱ συνήθειαι, εἰς ἃς οἱ συμβαλλόμενοι ἀνα-
φέρονται ὑπονοουμένως, ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων μέγα μέρος,

περὶ οὗ διελάβομεν λεπτομερῶς, προσπαθήσαντες νὰ βεβαιώσωμεν καὶ ἐξηγήσωμεν τὰς ἐχούσας νομικὸν ἐνδιαφέρον.

Ἡ νομολογία ἔχει μεγάλην σημασίαν ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις τοῦ δικαίου. Ἡ σπουδὴ τοῦ δικαίου δὲν πρέπει νὰ περιορίζηται εἰς ἀφηρημένας ἐννοίας. Τὸ δίκαιον πρέπει νὰ σπουδάζηται ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἐπὶ τῶν γεγονότων, ἃ προώρισται νὰ διέπῃ. Ἄλλως αἱ ἰδέαι κινδυνεύουσι νὰ ἦναι ἀσαφεῖς καὶ συγκεχυμέναι. Πλὴν τούτου οἱ πρὸς αἰτιολόγησιν τῆς ἐφαρμογῆς ἢ τῆς μὴ ἐφαρμογῆς κανόνος τινὸς ἐπὶ συγκεκριμένων θεμάτων φερόμενοι λόγοι διευκρινοῦσι τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν σημασίαν τοῦ νόμου. Ὁ νομοδιδάσκαλος ὀφείλει ἄρα νὰ σπουδάζῃ τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις, τὰς ἐκδιδομένας ἐν σχέσει πρὸς τὰ κείμενα, ὧν ζητεῖ νὰ καθορίσῃ τὴν ἀκριβῆ σημασίαν. Τοῦτο δὲ εἶναι ἰδιαιτέρως ἀληθὲς διὰ τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον ἕνεκα τῆς ἀπείρου ποικιλίαις τῶν γεγονότων καὶ διὰ τὴν σπάνιν ἔτι, ἐνίοτε δὲ μάλιστα καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν κειμένου ἐπὶ ὡρισμένων τινῶν θεμάτων. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ γινώσκῃ τις πῶς πράγματι ἑρμηνεύεται καὶ ἐφαρμόζεται ὁ νόμος. Ἀναγνωρίζοντες τὰς προσφερομένας ὑπὸ τῆς νομολογίας μεγάλας ὑπηρεσίας, παρεχωρήσαμεν ταύτῃ μέγαν χῶρον, ποιούμενοι ἅμα χρῆσιν τοῦ δικαιώματος εἰλικρινοῦς καὶ εὐλαβοῦς ἐπικρίσεως.

Καίτοι ἐπιθυμοῦντες νὰ παράσχωμεν ἱκανῶς πλήρη πίνακα τῆς διδασκαλίας τοῦ δικαίου καὶ τῆς νομολογίας, δὲν ἐπεζητήσαμεν ὅμως νὰ ἀναφέρωμεν πάντας τοὺς συγγραφεῖς καὶ πάσας τὰς ἀποφάσεις. Ἂν ἐπράττομεν τοῦτο, θὰ ἐπενεβαίνομεν ἐν τῷ κράτει τῶν *Εὑρετηρίων*, ὧν σκοπὸς ἀκριβῶς εἶναι νὰ προμηθεύωσι τοῖς ἐργάταις τὸ σύνολον τῶν ὑλικῶν, ἅτινα χρησιμοποιεῖ ἕκαστος εἰς ποίησιν ἔργου κατὰ τὰς ἑαυτοῦ ἀνάγκας. Ἐσημειώσαμεν μόνον τὰς ἀποφάσεις, ἃς λυσιτελῶς δύναται νὰ συμβουλεύηταί τις ἕνεκα τῆς κριθείσης ὑποθέσεως ἢ ἕνεκα τῶν σκέψεων, καθιστάντες πολλάκις ἐκφανὲς τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον αὐτῶν.

Καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν κυριωτέρων ζητημάτων ἀπεφύγομεν νὰ παραθέσωμεν πραγματείας ἢ ἀγορεύσεις ἀκεραίας, νὰ ἀναπτύξωμεν πάντα τὰ ἐπιχειρήματα, ἅτινα δύνανται νὰ προβάλλωνται ὑφ' ἑκατέρου τῶν μερῶν. Εὐχόμεθα μόνον νὰ λέγωμεν τὸ οὐσιῶδες, νὰ ἐκφαίνωμεν ὡς οἷόν τε σαφῶς τὰ κρίσιμα ἐπιχειρήματα. Ὡς πρὸς τοῦτο λέγομεν, ἂν καὶ ἡ ῥῆσις ἔχει τι κόμπου, ὅτι αἱ προσπάθειαι ἡμῶν ἔτειναν εἰς τὸ νὰ ἐμμείνωμεν πιστοὶ ἐν τῇ μεθόδῳ, ἣν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἔξοχος καὶ ποθητὸς διδάσκαλος, ὁ Valette, ᾧ ὀφείλομεν τὴν ἡμετέραν μύησιν ἐν ταῖς νομικαῖς σπουδαῖς.

Τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ζῶν δίκαιον, διατελοῦν πάντοτε ἐν μεταρρυθμίσει ὡς καὶ αὐτὰ τὰ συμφέροντα, ἃ σκοπεῖ νὰ κανονίσῃ. Παλαιοὶ θεσμοὶ ἐκλείπουσιν ἢ τροποποιοῦνται, νέοι ἀναφαίνονται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀδιαλείπτου κινήσεως τῶν ὑποθέσεων. Διὰ τοῦτο ἐν βαθείᾳ σπουδῇ ἐπὶ τοῦ κλάδου τούτου τῆς νομοθεσίας δὲν πρέπει νὰ δέχηταί τις τυφλοῖς ὄμμασι τὰ κείμενα, ἅτινα σχολιάζει, καὶ νὰ νομίζῃ ὅτι ἔπραξε

τὸ πᾶν, ὅταν καθώρισε τὴν ὀρθὴν σημασίαν αὐτῶν. Ὀφείλει νὰ ἐξετάζῃ ἂν τὰ κείμενα ταῦτα ἀνταποκρίνονται ἀκριβῶς εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας, ἂν αἱ ἐπιτακτικαὶ ἢ ἀπαγορευτικαὶ διατάξεις αὐτῶν δὲν δυσχεραίνουσιν ἀνωφελῶς τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν. Τοῦτο εἶναι ἰδίως ἐπάναγκες ἐν τῇ σπουδῇ νομοθεσίας, οἵα ἡ ἡμετέρα, ἥτις, ἀφοῦ ἔσχε τὴν ἀξίαν, ὅτι ὑπῆρξεν ἡ πρώτη κατὰ χρόνον, ἔχει ἤδη τὸ μειονέκτημα, ὅτι ὑπελείφθη τὰ μέγιστα ἐν πολλοῖς. Ἀπὸ τῆς συντάξεως τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος τοῦ 1807, ὅστις μεθ' ὅλας τὰς τροποποιήσεις, εἰς ἃς ὑπεβλήθη, ὑφίσταται ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ, ἡ ἐμπορία ἀνεπτύχθη ἐξαιρέτως καὶ μετεμορφώθη, αἱ οἰκονομικαὶ ἰδέαι ἐτροποποιήθησαν καὶ ὁ νομοθέτης ἔμεινε πλειστάκις ὀπίσω. Ὅθεν δὲν θὰ παραλίπωμεν νὰ ἐκθέσωμεν μετ' ἀκριβείας τὰς γενομένας ἐπὶ τῶν σχολιασθεισῶν διατάξεων ἐπικρίσεις καὶ τὰς προταθείσας τροποποιήσεις αὐτῶν.

Ἂν ὁ γάλλος νομοθέτης ἔσχε πολλὴν πεποίθησιν ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ὑπεροχῆς τοῦ ἑαυτοῦ ἔργου, ἡ κωδικοποίησις ὅμως τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν καὶ ἰδίως ἀπὸ τεσσαρακονταετίας ἐτέλεσε μεγάλας προόδους ἐν ταῖς διαφόροις χώραις. Ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ (ἀριθ. 45—74) παρέχομεν πλήρη πίνακα τῆς μεγάλης ταύτης νομοθετικῆς κινήσεως. Φρονοῦμεν δ' ὅτι δὲν εἶνε μόνον περίεργον, ἀλλὰ καὶ λυσιτελέστατον νὰ παρακολουθῆται ἡ κίνησις αὕτη μετ' ἐπιστάσεως καὶ προσεπαθήσαμεν νὰ παράσχωμεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ ἀκριβεῖς πληροφορίας. Ἐπὶ πάντων τῶν ἐχόντων σπουδαιότητά τινα θεμάτων ἐκτίθεμεν τὴν κατάστασιν τῆς νομοθεσίας ἐν ταῖς κυριωτέραις ἐμπορικαῖς χώραις, συχνότατα μὲν διὰ συντόμων παραπομπῶν ἐν σημειώσεσιν, ἐνίοτε δὲ ἐκτενέστερον, ὅταν πρόκειται περὶ θεσμῶν ἢ περὶ θεωριῶν εἰδικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἐν τῷ πρώτῳ, φέρ' εἰπεῖν, τόμῳ σημειοῦμεν τὰ περὶ τοῦ *μητρώου τῆς ἐμπορίας* (Registre du commerce) (Handels register) (ἀριθ. 194 δὶς) καὶ τῆς *ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας* (ἀριθ. 331). Ἐπὶ τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν, ἐπὶ τῆς συναλλαγματικῆς, ἐπὶ τῶν πτωχεύσεων κλπ. ποιούμεθα ἀνάλογον σπουδήν.

Ἡ συγκριτικὴ ἐξέτασις τῶν κυριωτέρων ἐμπορικῶν νομοθεσιῶν ἄγει εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν διαφωνιῶν, αἵτινες εἶναι ἱκαναί. Ἐκ τῶν διαφωνιῶν αὐτῶν γεννῶνται *συγκρούσεις τῶν νόμων*, ἕνεκα δὲ τοῦ διεθνοῦς χαρακτῆρος, ὃν συχνάκις λαμβάνουσιν αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις, δύναται διὰ τὸ δεῖνα ἢ δεῖνα μετερχόμενον τὴν ἐμπορίαν πρόσωπον, διὰ τήνδε ἢ τήνδε τὴν πρᾶξιν νὰ ἐγείρηται τὸ ζήτημα εἰς τίνα νόμον προσήκει νὰ ἀποβλέπωμεν. Ἐξετάζομεν τὰς κυριωτέρας ἐκ τῶν συγκρούσεων αὐτῶν. Ζητοῦμεν δὲ ἐν τίνι μέτρῳ αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ διεθνοῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου δέον νὰ ἐφαρμόζωνται ἢ μὴ ἐπὶ ἑκάστου θέματος τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου.

Τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον ἡμεῖς ἐννοοῦμεν κατὰ τρόπον εὐρύτερον, ὅπως δὲν ἐννοεῖται γενικῶς ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἰδίως ἐν τῇ ἐπισήμῳ διδασκαλίᾳ, ἔνθα περιορίζεταί πως πολὺ ἐν τῷ ἐμπορικῷ κώδικι. Ἐν αὐτῷ εἰσάγομεν ἀφ'

ένὸς τὰς μὴ θαλασσίας ἀσφαλείας (ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς ζωῆς, κατὰ τῆς πυρκαϊᾶς κλπ....), περὶ ὧν ἡ γαλλικὴ νομοθεσία σιωπᾷ τελείως, καὶ ἐξ ἄλλου, τὸ σύνολον τῶν δικαίων, ἅτινα περιλαμβάνονται κοινῶς ὑπὸ τὴν ἔκφρασιν *βιομηχανικὴ ἰδιοκτησία* (προνόμια ἐφευρέσεως, σχέδια καὶ τύποι βιομηχανικοί, σήματα βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικά, ἐμπορικὸν ὄνομα). Τὰ δύο ταῦτα θέματα ἔλαβον ἐν τῇ συγχρόνῳ ἐποχῇ μεγάλην σπουδαιότητα, φρονοῦμεν δὲ ὅτι κερδαίνουσι σχετιζόμενα πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου ἀντὶ νὰ ἐκτιθῶνται μεμονωμένως. Προσθετέον δὲ ὅτι τὰ περὶ ἀσφαλειῶν τῆς ξηρᾶς περιλαμβάνονται ἐν διαφόροις προσφάτοις ἐμπορικοῖς κώδιξι καὶ ὅτι ἐν Γαλλίᾳ δέον ἀναγκαίως νὰ ἀρύωνται τὰς οὐσιώδεις αὐτῶν ἀρχὰς ἀπὸ τῶν θαλασσίων ἀσφαλειῶν, περὶ ὧν καὶ μόνον ἠσχολήθη ὁ νομοθέτης

Πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἐρευνῶν ἕκαστος τόμος θὰ περιέχῃ, πλὴν τοῦ συνήθους πίνακος τῆς ὕλης, καὶ ἀναλυτικὸν λεπτομερῆ πίνακα, ἔτι δὲ καὶ πίνακα τῶν ἐσχολιασμένων κειμένων. Ἐν τέλει τοῦ ἔργου παρατεθήσεται *γενικὸς πίναξ*, ἐν ᾧ θὰ ἐνωθῶσι πάντα τὰ στοιχεῖα τῶν ἰδιαιτέρων πινάκων.

Ἐν Παρισίοις τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1888.

Ch. L. C. καὶ L. R.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Ὁ γαλλικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ μένει ὁ παλαιότερος τῶν ἐμπορικῶν κωδίκων τοῦ κόσμου. Οὐδ' ἐγένετο μάλιστα ἀφ' ἧς ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ, τῷ 1808, ἀπόπειρά τις πρὸς γενικὴν αὐτοῦ ἀναθεώρησιν. Διὰ πολλῶν ὅμως νόμων τροποποιεῖται συνεχῶς κατά τινα μέρη, ἀπὸ δεκαετίας δὲ πάντα τὰ ἐμπορικὰ θέματα ἐθίχθησαν τοὐλάχιστον διὰ νέων νόμων. Ἐν τῇ τρίτῃ ταύτῃ ἐκδόσει ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν πάντας τοὺς νόμους αὐτούς, οἵτινες συνηθέστατα δὲν συνάδουσι πρὸς τὰ μείναντα ἄθικτα μέρη τοῦ κώδικος.

Τὸ εὐρὺ μέρος, ὅπερ εἴχομεν παραχωρήσει ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει διὰ τοὺς νόμους τῶν ξένων χωρῶν, διετηρήθη καὶ ἐν ταύτῃ. Ἐπιθυμοῦντες δὲ ὅπως τὸ ἔργον ἡμῶν παρακολουθῇ τὰ γινόμενα, ἐμνημονεύσαμεν καὶ τοὺς μεταγενεστέρους τῆς προηγουμένης ἐκδόσεως ξένους ἐμπορικοὺς νόμους. Οὕτω θὰ ἀναφέρωμεν συχνὰ τὸν γερμανικὸν ἐμπορικὸν κώδικα τοῦ 1897, ὅστις ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1900 μέλλει νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν κώδικα τοῦ 1861.

Προσεπαθήσαμεν ἔτι νὰ προσδιορίσωμεν τὴν κίνησιν τῆς νομολογίας διὰ πολλῶν ἐπ' αὐτῆς σημειώσεων. Τέλος δὲ ὑπεβάλομεν τὰς ἰδίας ἡμῶν γνώμας εἰς νέαν ἐξέτασιν καὶ ἐνίοτε ἐγκατελίπομεν ἃς οὐχὶ ὀρθῶς εἴχομεν παραδεχθῇ ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐκδόσει. Φυσικὸν εἶναι νὰ διστάζῃ τις πάντοτε νὰ ἀναιρῇ ὅσα ἐδίδαξεν, ἀλλ' οἱ συγγραφεῖς ὀφείλουσι πρὸς τὸν ἀναγνώστην, ὅστις δεικνύει αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ ἐμπιστοσύνην συμβουλευόμενος τὸ ἔργον αὐτῶν, νὰ μὴ ἀναπαράγωσι λύσεις, ἃς δὲν κρίνουσι πλέον ὀρθάς.

Κατὰ πάντα τὰ ἄλλα δὲν ἐπηνέγκομεν μεταβολὴν εἰς τὴν δευτέραν ἔκδοσιν, διατηρήσαντες καὶ τὸ σχέδιον καὶ τὴν μέθοδον, ἣν εἴχομεν παραδεχθῇ. Ἡ ὑποδοχή, ἥτις ἐγένετο τῷ ἔργῳ ἡμῶν, ἦτο λόγος νὰ μὴ μεταβάλωμεν τὴν γενικὴν αὐτοῦ μέθοδον.

Ἐν Παρισίοις τῇ 20 Μαρτίου 1898.

Ch L C. καὶ L. R.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I Περὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ Δικαίου.

II Ἱστορικὰ διδάγματα περὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου.

III Αἱ σημεριναὶ πηγαὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν τοῖς κυριωτέροις ξένοις Κράτεσιν ἐμπορικῆς νομοθεσίας.

I. Περὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου.

1. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀποβλέπει εἰς τὴν σπουδὴν τῶν νόμων, οἵτινες διέπουσι τὴν ἐμπορίαν. Ἀπαραίτητον ὅθεν εἶναι νὰ ἀναζητηθῇ κατὰ πρῶτον ἡ ἔννοια τῆς λέξεως *ἐμπορία*· μεθ' ὃ ἔσται εὔκολον νὰ καθορισθῇ ἐν ἀκριβείᾳ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου καὶ νὰ ἐξηγηθῇ ὁ λόγος τῆς ὑπάρξεως τοῦ κλάδου τούτου τῆς νομοθεσίας.

2. Περὶ τῆς ἐμπορίας.— Ὁ ὅρος *ἐμπορία* δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἔν τε τῇ οἰκονομικῇ καὶ τῇ νομικῇ γλώσσῃ

3. Ὑπὸ οἰκονομικὴν ἔποψιν ἡ ἐμπορία εἶναι κλάδος τῆς *βιομηχανίας*, ἥτις εἶναι τὸ σύνολον τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας ἐπὶ τῆς ὕλης. Ἡ βιομηχανία διαιρεῖται πολλαχῶς, ἡ τὰ μάλιστα ὅμως ἐν χρήσει καὶ ἁπλουστέρα διαίρεσις εἶναι ἡ τοῦ J. B. Say, διακρίνοντος *τὴν γεωργικὴν βιομηχανίαν*, *τὴν τεχνουργικὴν βιομηχανίαν* καὶ *τὴν ἐμπορικὴν βιομηχανίαν* (1).

Ἡ γεωργικὴ βιομηχανία περιλαμβάνει τὰς ἐργασίας, δι' ὧν ἐξάγονται ἐκ τοῦ ἐδάφους ἢ λαμβάνονται ἐκ τῆς φύσεως αἱ πρῶται ὕλαι διὰ καλλιεργίας ἢ ἄνευ καλλιεργίας (γεωργία, μεταλλευτικαὶ ἐργασίαι, ἁλιεία, θήρα κλπ.)

(1) Cours d'économie politique 1re partie ch. VII.

Ἡ τεχνουργικὴ βιομηχανία μεταποιεῖ τὰς ὕλας διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὰς προσφόρους εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἐμπορικὴ βιομηχανία τίθησι τὰ πράγματα πρὸ ποδῶν τοῖς ἔχουσι χρείαν αὐτῶν· αὐξάνει δὲ τὴν ἀξίαν τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ τῶν τετεχνουργημένων προϊόντων, μεταφέρουσα αὐτὰ ὅπου εἶναι ἀναγκαῖα καὶ διανέμουσα μεταξὺ τῶν καταναλωτῶν (1).

Ἡ διαίρεσις αὕτη προδήλως ἐγένετο δεκτὴ μόνον πρὸς εὐκολίαν εἰς τὴν ἔκφρασιν, δὲν δύναταί τις δὲ νὰ εὕρῃ ἐν τῇ διαιρέσει ταύτῃ γραμμὰς ἀπολύτως ἀφοριστικὰς μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς βιομηχανίας. Ὁ ἐμπορευόμενος πολλάκις ὑποβάλλει τὰ προϊόντα, ἅτινα ἀγοράζει, εἰς μεταποίησιν, πρὶν μεταπωλήσῃ ταῦτα, ὁ γεωργὸς δὲ εἶναι πολλάκις καὶ τεχνουργός, ὅταν, φέρ' εἰπεῖν, μεταποιῇ τὰ τεῦτλα εἰς ζάκχαριν κλπ. Ἐν τῇ συνήθει γλώσσῃ ἡ λέξις *βιομηχανία* (industrie) σημαίνει εἰδικώτερον τὴν τεχνουργικὴν βιομηχανίαν, ἀντιτιθεμένην εἴτε πρὸς τὴν γεωργίαν εἴτε πρὸς τὴν ἐμπορίαν.

4. Ἐν τῇ νομικῇ γλώσσῃ ἡ λέξις *ἐμπορία* ἔχει ἐν πρώτοις εὐρυτάτην ἔννοιαν, ὑφ' ἣν ἀπαντᾷ μόνον ἐν τῷ ἀστικῷ κώδικι (ἄρθρ. 1128, 1302, 1303, 1598, 2226) (2). Οὕτω λέγεται περὶ πράγματός τινος ὅτι εἶναι ἢ δὲν εἶναι *ἐν ἐμπορίᾳ*, καθ' ὅσον εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὸν νὰ γείνῃ ἀντικείμενον συμβάσεως· αἱ μέλλουσαι κληρονομίαι (ἄρθρ. 1130 ἀστ. κώδ.), τὰ δημόσια ὑπουργήματα, τὰ δημόσια πράγματα, ἐν παραδείγματι, δὲν εἶναι ἐν ἐμπορίᾳ. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ὁ ὅρος *ἐμπορία* σημαίνει πάσας τὰς ἐν σχέσει

---

(1) Ὁ Dunoyer ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ «De la liberté du travail» (βιβλ. VIII) διακρίνει τὴν *ἐξαγωγικὴν* (exctractive) βιομηχανίαν, ἥτις περιορίζεται νὰ ἐξάγῃ ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῶν ὑδάτων, ἐκ τῶν δασῶν, ἐκ τοῦ ἀέρος ὕλας, τὰς ὁποίας δὲν ὑποβάλλει εἰς οὐδεμίαν σχεδὸν μεταμόρφωσιν· τὴν *μετακομιστικὴν* βιομηχανίαν, ἥτις μετατοπίζει ἁπλῶς τὰ πράγματα· τὴν *τεχνουργικὴν* βιομηχανίαν, ἥτις μετασχηματίζει τὰ πράγματα καθ' ἑαυτὰ καὶ μεταποιεῖ ταῦτα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον· τὴν *γεωργικὴν* βιομηχανίαν, ἥτις δημιουργεῖ προϊόντα φυσικὰ καὶ ζωϊκά. Ἡ διαίρεσις αὕτη, ἐπιστημονικωτέρα ἴσως, δὲν εἶναι ὅμως ἐκ πρώτης ὄψεως τόσον εὔληπτος.

(2) Ἤδη ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ δικαίῳ διεκρίνοντο τὰ πράγματα εἰς res in commercio καὶ res extra commercium. Ὅρ. Girard, Manuel élémentaire de Droit romain σ. 229.

πρὸς τὰ πράγματα ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου (1), αἵτινες συνίστανται εἰς σειρὰν ἀνταλλαγῶν, ἐννοουμένων *ὑπὸ τὴν εὐρεῖαν ἔννοιαν* (lato senso)· καθ' ἡμέραν ἕκαστος πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ ἀνταλλάσσει προϊόντα καὶ ὑπηρεσίας.

5. Ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν κοινωνιῶν αἱ ἀνταλλαγαὶ εἶναι, ὡς καὶ αἱ χρεῖαι τοῦ ἀνθρώπου, ὀλιγάριθμοι καὶ δὴ *ἄμεσοι*, ἐνεργοῦνται δηλαδὴ μεταξὺ δύο προσώπων, ἐκ τῶν ὁποίων ἑκάτερον ἔχει ἐν περισσείᾳ πρᾶγμα, οὗ δεῖται τὸ ἕτερον (2). Σὺν τῇ ἀναπτύξει δὲ τῆς ἀνθρωπίνης βιομηχανίας καὶ τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων γεννᾶται *ἡ ἐμπορία*, ἥτις χρησιμεύει ὡς δεσμὸς μεταξὺ παραγωγέων καὶ καταναλωτῶν. Διάφορα ἐμπόδια (οἷον ἡ ἀπόστασις, ἡ ἔλλειψις χρόνου, ἡ δυσχέρεια περὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἐμπορευμάτων κλπ.) δύνανται νὰ παρακωλύσωσι τὰς ἀμέσους σχέσεις τῶν παραγωγέων καὶ καταναλωτῶν καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ παλαιοτάτης ἐποχῆς ὑπάρχει *ἡ ἔμμεσος κυκλοφορία*, κερδοσκοπικὴ ἐργασία, ἥτις ἀντικείμενον ἔχει τὴν *διάμεσον διακονίαν*. Αἱ πράξεις, δι' ὧν τελεῖται ἡ κυκλοφορία αὕτη, εἶναι ὡς οἷόν τε ποικιλώταται, ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως τῶν ἐνσωμάτων πραγμάτων, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸν ἁπλούστατον καὶ ἀρχαιότατον τρόπον τῆς ἐμπορίας, ἀπὸ τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ νόμισμα καὶ τοὺς παραστατικοὺς αὐτοῦ τίτλους συναλλαγῶν, τῶν ἐπιχειρήσεων μεταφορᾶς, μέχρι τῶν ἐργασιῶν, αἵτινες σκοπὸν ἔχουσι νὰ διευκολύνωσι τὰς προηγουμένας πράξεις καὶ νὰ ἀσφαλίσωσι τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν (ἑταιρεῖαι, μεσιτεία, παραγγελία, ἀσφάλεια, ἐνέχυρον κλπ.).

6. Πολλοὶ προσεπάθησαν νὰ δώσωσιν ἐπιστημονικὸν ὁρισμὸν τῆς ἐμπορίας, ἀλλὰ πάντοτε ἀπέτυχον, ὡς εἰκός, ἕνεκα τῆς ἀπείρου ποικιλίας τῶν μορφῶν, ὑφ' ἃς παρουσιάζεται τὸ ὁριστέον ἀντικείμενον. Ὁ ὁρισμὸς τῆς ἐμπορίας ἄλλως προκειμένου οὐχὶ περὶ γνώσεως θεωρητικῆς, ἀλλὰ περὶ γνώσεως νομικῆς, οἵα ἀπαιτεῖται ἐνταῦθα, δὲν

---

(1) Ὁ Straccha, νομομαθὴς τοῦ XVII αἰῶνος ἔλεγε: Commercium in jure nostro designat liberam cujusvis potestatem res dominio et usibus propriis aliquo modo subjiciendi: unde jure dicimus res quasdam esse quarum commercium habere non possumus, id est eas res tales esse ut comparari et in dominium redigi non possint.

(2) Πανδ. De contrah. emptione XVIII 1, L. 1 princip. Παύλου.

ἔχει μέγα ἐνδιαφέρον. Ἐκ τῆς μετ' ἐπιστασίας μελέτης τῶν ἄρθρ. 632 καὶ ἑπομένων τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος (ἀριθ. 102 καὶ ἑπ.), ἃ καταριθμοῦσι τὰς *ἐμπορικὰς πράξεις*, τὰς ἐργασίας δηλαδή, αἵτινες ὑπὸ τοῦ νόμου ὁρίζονται ὡς ἐμπορικαί, φαίνεται ὅτι ὁ νομοθέτης εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων δὲν ὡδηγήθη ὑπὸ ἐπιστημονικῶν καὶ ἀφῃρημένων σκέψεων, ἀλλὰ ταῖς μὲν ἀπέδωκε τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα, ταῖς δὲ οὐχί, κατὰ τὰς περιστάσεις, κρινομένας ἐκ λόγων πρακτικῆς χρησιμότητος (ἀριθ. 103). Ὅθεν γενικὸς ὁρισμὸς τῆς ἐμπορίας κινδυνεύει νὰ ἦναι ἐν ταὐτῷ πολὺ περιοριστικὸς καὶ πολὺ διασταλτικός. Πρέπει μόνον νὰ λεχθῇ ἐνταῦθα, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ, ὅτι ἡ ἐμπορία κατὰ τὴν ἐν τῷ κώδικι ἔννοιαν, ἀντιστοιχεῖ σχεδὸν πρὸς τὴν τεχνουργικὴν βιομηχανίαν καὶ πρὸς τὴν ἐμπορικὴν βιομηχανίαν, εἶναι δὲ τὸ σύνολον τῶν ἐργασιῶν, αἵτινες σκοποῦσι τὴν πραγματοποίησιν κερδῶν ἐκ τῆς μεταποιήσεως, ἐκ τῆς μετακομίσεως ἢ ἐκ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πρώτων ὑλῶν. Οἱ μετερχόμενοι κατ' ἐπάγγελμα τὰς ἐργασίας ταύτας καλοῦνται *μεγαλέμποροι*, *πραγματευταί*, *ἔμποροι*, *βιομήχανοι* κλπ., μεταξὺ τῶν ὁποίων ὅρων ὑπὸ ἔποψιν νομικὴν δὲν ὑπάρχει διαφορά τις. Ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἐκτεθέντων ὅτι ἡ γεωργικὴ βιομηχανία διέπεται ὑπὸ τῶν ἀστικῶν νόμων (βλ. ἀριθ. 124).

7. Ἡ ἐμπορία δύναται νὰ διαιρεθῇ πολλαχῶς κατὰ τὰς διαφόρους ἀπόψεις, ἀφ' ὧν ἐξετάζεται.

Ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἐργασιῶν διακρίνεται ἡ κυρίως λεγομένη ἐμπορία (ἀγορὰ καὶ πώλησις), ἥτις γίνεται *χονδρικῶς* ἢ *λιανικῶς* (1), ἡ ἐμπορία τῆς μετακομίσεως, ἡ τῆς παραγγελίας, ἡ τραπεζιτική, τῆς ἀσφαλείας κλπ.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ τόπου τῆς ἐνεργείας ἡ ἐμπορία εἶναι *ἐσωτερικὴ* ἢ *ἐξωτερική*, καθ' ὅσον περιορίζεται ἐντὸς τῶν ὁρίων Κράτους τινὸς ἢ ἐκτείνεται καὶ πέραν αὐτῶν. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐμπορία δύναται νὰ ἦναι *ἐξαγωγική*, *εἰσαγωγική*, ἢ *διαμετακομιστική*.

Διακρίνεται ὡσαύτως εἰς ἐμπορίαν *κατὰ ξηρὰν* καὶ εἰς ἐμπορίαν *κατὰ θάλασσαν*. Ἡ τελευταία ἀπαιτεῖ ἰδιαίτερον κανονισμὸν ἕνεκα ἰδίως τῶν εἰδικῶν κινδύνων, εἰς οὓς εἶναι ἐκτεθειμένη (ἀριθ. 15).

---

(1) Ἡ διάκρισις αὕτη, γενικῶς εἰπεῖν, δὲν ἔχει νομικὸν ἐνδιαφέρον. Ὅρα ἐν τούτοις ἄρθ. 2101 ἐδ. 5. ἀστ. κωδ.

Διὰ τοῦτο δὲ ἐκ τῶν περὶ αὐτῆς κανόνων ἀποτελεῖται συνήθως ἰδιαίτερος κλάδος τοῦ δικαίου, τὸ *ναυτικὸν δίκαιον*.

Αἱ διαιρέσεις αὗται (πλὴν τῆς τελευταίας) ἐνδιαφέρουσιν ἐν γένει μᾶλλον τὸν οἰκονομολόγον ἢ τὸν νομομαθῆ.

8. Περὶ τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου. — Ὑπὸ τὸν ὅρον *ἐμπορικὸν δίκαιον* νοεῖται τὸ σύνολον τῶν ἀρχῶν, αἵτινες διέπουσι καὶ τὰς διαφόρους ἐργασίας, περὶ ὧν ἐρρήθη ἀνωτέρω, καὶ τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα κατὰ συνήθειαν ἐπιδίδονται εἰς αὐτάς. Τὸ γαλλικὸν ἐμπορικὸν δίκαιον περιέχεται ἐν τῷ ἐμπορικῷ κώδικι τοῦ 1807, ὡς συνεπληρώθη ἢ ἐτροποποιήθη διὰ πολλῶν νόμων, οἵτινες θὰ μνημονευθῶσι κατωτέρω (βλ. ἀρ. 44).

9. Λέγεται κοινῶς, ὅτι τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον ἀποτελεῖ κλάδον τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Εἶναι ἀληθές, ὅτι αἱ πλεῖσται τῶν διατάξεων αὐτοῦ σκοποῦσι τὸν κανονισμὸν τῶν σχέσεων, τῶν ἐκ τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἐμπορίας μεταξὺ ἰδιωτῶν γεννωμένων, ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω περὶ πασῶν τῶν διατάξεων. Τινὲς ἔχονται τοῦ δημοσίου δικαίου, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐμπορίας (νόμοι καθιεροῦντες μονοπώλια ἢ κανονίζοντες τὴν ἐξάσκησιν ὡρισμένων ἐπαγγελμάτων, οἷοι οἱ περὶ πρακτόρων συναλλαγῆς καὶ μεσιτῶν), αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰς σχέσεις τῆς ἐμπορίας πρὸς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς διοικήσεως, εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἰδίας διὰ τὴν ἐμπορίαν δικαιοδοσίας (ἄρθρ. 615 καὶ ἐπ. Ἐμπ. κωδ. Νομ. 8 Δ]βρίου 1883) ἢ οἱ κολάζοντες πράξεις τινὰς νόμοι (ἄρθρ. 584 ἐπ. Ἐμπ. Κώδ.).

Ἡ ἐμπορία τίκτει πολυαρίθμους σχέσεις μεταξὺ προσώπων διαφόρου ἐθνικότητος, πολλάκις δὲ ἀσκεῖται ὑπὸ προσώπων ἐκτὸς τῆς ἑαυτῶν πατρίδος· ὡς ἐκ τούτου εἶναι συχναὶ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων αἱ συγκρούσεις τῶν νόμων. Πρὸς ἄρσιν αὐτῶν χρησιμεύουσι μὲν συνήθως αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ διεθνοῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου· ἀλλ' ὁ εἰδικὸς χαρακτὴρ τῶν ἀναφυομένων ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων περιστάσεων (ἰδίως δὲ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν) καὶ αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐμπορίας ἐπιβάλλουσιν ἐνίοτε τὴν παραδοχὴν ἰδιαιτέρων κανόνων. Ὑπὸ ταύτην τὴν ἔννοιαν ὑφίσταται ἀληθινὸν *διεθνὲς ἐμπορικὸν δίκαιον* (1).

---

(1) Asser et Rivier, Eléments de droit international privé σελ. 190 à 246.—Ch. Lyon—Caen, Études de droit international privé maritime.— Ἐν τοῖς γενικοῖς *περὶ*

10. Διὰ τί ὑπάρχει εἰδικὸν δίκαιον διὰ τὴν ἐμπορίαν ;—Εἶναι εὐνόητος ἡ ἀνάγκη τοῦ κανονισμοῦ τῆς παρεμβάσεως τῆς δημοσίας ἀρχῆς πρὸς ἄσκησιν τῶν ἀστυνομικῶν δικαιωμάτων ἢ πρὸς προστασίαν τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων τοῦ Κράτους (οἷον διατάξεις περὶ τῶν βιβλιοπωλείων, περὶ τῆς τυπογραφίας, περὶ τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν κλπ.... μονοπώλια καπνοῦ, πυρίτιδος κλπ....). Ἀλλὰ διὰ τὰς σχέσεις τῶν ἐμπόρων πρὸς ἀλλήλους ἢ πρὸς μὴ ἐμπόρους τὸ κοινὸν δίκαιον δὲν ἀρκεῖ ; Αἱ διάφοροι νομικαὶ πράξεις, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ἐμπορίαν, οἷον ἀγορά, πώλησις, δάνειον, μίσθωσις κλπ..., προβλέπονται ἐν γένει καὶ κανονίζονται ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Ἐὰν ἀγοράζω πρᾶγμά τι, κατὰ τί διαφέρει ἂν σκοπῶ νὰ φυλάξω τοῦτο πρὸς ἀτομικήν μου χρῆσιν ἢ νὰ μεταπωλήσω αὐτὸ μετὰ κέρδους ; Φαίνεται ὅτι ἐν ἑκατέρᾳ περιπτώσει ὑπάρχει μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐργασία, ἥτις δέον νὰ ὑποβληθῇ εἰς τοὺς αὐτοὺς κανόνας. Τοῦτο φιλοσοφικῶς ἐξεταζόμενον εἶναι ἀληθὲς καὶ οὕτως εἶχεν ἐφ' ὅσον ἡ ἐμπορία δὲν ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένη. Ἀφ' ἧς ὅμως ἐξετάθη, ἐπεζήτησε νὰ ἀπαλλαχθῇ τῶν πολυπλόκων συνήθως κανόνων τοῦ ἀστικοῦ δικαίου καὶ νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτοὺς δι' ἑτέρων. Ἐν τῷ κοινωνικῷ συνήθως βίῳ αἱ ἔχουσαι σπουδαιότητά τινα νομικαὶ ἐνέργειαι εἶναι σχετικῶς σπάνιαι καὶ κατὰ συνέπειαν παρέχεται ἱκανὸς χρόνος πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀπαιτουμένης ὑπὸ τοῦ νόμου τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε διατυπώσεως. Τοὐναντίον ὅμως, ἐν τῷ ἐμπορικῷ βίῳ αἱ σπουδαῖαι ἐργασίαι εἶναι συχνόταται καὶ κατ' ἀκολουθίαν κανών τις, ὅστις διὰ τὸν μὴ ἔμπορον θὰ ἦτο μικρὰ ἐνόχλησις, διὰ τὸν ἔμπορον ἀποτελεῖ ἀνυπέρβλητον ἐμπόδιον. Ἡ γνώμη αὕτη φαίνεται ἐφαρμοσθεῖσα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ νομοθεσίᾳ ἐν ἄλλαις τε καὶ ἰδίως ἐν ταῖς περὶ ἀποδείξεως διατάξεσι. (Πβλ. ἄρθρ. 1341 ἀστ. κωδ. καὶ ἄρ. 109 Ἐμπ. Κωδ.). (1)

Ὁ ἔμπορος ἕνεκα τῶν πολλαπλῶν ἰδίως ἐργασιῶν, εἰς ἃς ἐπιδίδεται, διατελεῖ εἰς σχέσεις μετὰ πολλῶν προσώπων, ἐπὶ τῆς περιου-

---

διεθνοῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου ἔργοις ὑπάρχει ἐν ἅπασι σχεδὸν μέρος πραγματευόμενον περὶ τῶν ἐμπορικῶν ζητημάτων. Ὅρα διὰ τὴν Γαλλίαν, Weiss, Traité élémentaire de droit international privé, διὰ τὴν Γερμανίαν, de Bar, Theorie und Praxis internationalen Privatrechts.

(1) Ὅρ. τομ. III ἀριθ. 46 καὶ ἑπ.

σίας τῶν ὁποίων ἡ εὐτυχία ἢ ἡ καταστροφὴ αὐτοῦ μέλλει νὰ ἀσκήσῃ ἐπίδρασιν. Ἐὰν ὁ ἔμπορος δὲν ἐκπληρώσῃ ἀκριβῶς τὰς ἑαυτοῦ ὑποχρεώσεις, πολλοὶ ἐκ τούτου δύνανται νὰ ζημιωθῶσι καὶ νὰ περιέλθωσι καὶ οὗτοι εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν ὑποχρεώσεις. Ὁ νόμος προέβλεψε φυσικῶς περὶ τοῦ ἐνδεχομένου τούτου καὶ ἔλαβε μέτρα προφυλακτικά, τὰ ὁποῖα δὲν ἐφάνησαν κατὰ τὸν αὐτὸν τοὐλάχιστον βαθμὸν ἀναγκαῖα διὰ τοὺς ἁπλοῦς ἰδιώτας (ὑποχρέωσις τῆς τηρήσεως βιβλίων, ὀργανισμὸς τῆς πτωχεύσεως, προσωπικὴ κράτησις μέχρι τοῦ νόμου τῆς 22 Ἰουλίου τοῦ 1867 διὰ πάντα τὰ ἐμπορικὰ χρέη τὰ ὑπὲρ τὰ 200 φρ.).

Ἡ ἐμπορία ἔχει ἄρα ἀνάγκην ἐλευθερίας καὶ ταχύτητος ἐν τῇ ἑαυτῆς ἐνεργείᾳ καὶ μεγάλης αὐστηρότητος ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ὑποχρεώσεων. Ἡ ἀνάγκη δὲ αὕτη δικαιολογεῖ τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου.

Πλὴν τούτων ὅμως ὑπάρχουσι καὶ εἰδικοὶ θεσμοὶ ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, ὡς τὰ χρηματιστήρια, αἱ τράπεζαι, αἱ συναλλαγματικαὶ κλπ. Σπουδαῖον δὲ μέρος τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, *τὸ ναυτικὸν δίκαιον*, ἐσχηματίσθη καὶ ἀνεπτύχθη ἀσχέτως πρὸς τὸ ἀστικὸν δίκαιον. Πάντα ταῦτα ἀρκοῦσι νὰ ἐξηγήσωσι διατί εἰδικὸς κλάδος τῆς νομοθεσίας ἔχει ἀντικείμενον τὴν ἐμπορίαν. Τέλος μεταξὺ τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ὑπάρχει στενὴ σχέσις· ὁποία δὲ εἶναι ἡ σχέσις αὕτη, θὰ ἴδωμεν περαιτέρω (ἐρ. 74 καὶ ἑπομ.). Περὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀστικὸν δύναται νὰ λεχθῇ ὅ,τι οἱ Ῥωμαῖοι νομοδιδάσκαλοι ἔλεγον περὶ τοῦ πραιτωρικοῦ δικαίου ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀστικὸν δίκαιον (jus civile) (1). Τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον κυροῖ τὸ πολιτικόν, συμπληροῖ ἢ τροποποιεῖ αὐτό.

Πλεῖσται ἐμπορικαὶ ἐργασίαι εἶναι πράξεις νομικαί, πράξεις δηλαδὴ ἐπάγουσαι νομικὰ ἀποτελέσματα (ἐνοχαὶ γεννώμεναι ἢ ἀποσβεννύμεναι, μεταβιβάσεις ἰδιοκτησίας). Διὰ τοῦτο δὲ οἱ νόμοι ἔχουσι μείζονα σπουδαιότητα διὰ τὴν ἐμπορίαν ἢ διὰ τὴν γεωργίαν, τῆς ὁποίας πολλαὶ ἐργασίαι οὐδένα φέρουσι νομικὸν χαρακτῆρα.

Εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ ἀνάγκη εἰδικῶν νόμων διὰ τοὺς ἰδιάζοντας τῇ ἐμπορίᾳ θεσμοὺς ὑφίσταται ἐν παντὶ χρόνῳ. Ἀλλ' ἐκ τῶν λόγων τῆς ταχύτητος καὶ τῆς ἀσφαλείας δὲν δικαιολογεῖται ἐπίσης ἡ ἐν

(1) Πανδ. De justitia et jure 1. 1 L. 7 § 1. Πομπώνιος

παντὶ χρόνῳ ὕπαρξις δικαίου ἐμπορικοῦ, διακεκριμένου ἀπὸ τοῦ ἀστικοῦ, ἐννοεῖται δ' ὅτι ὑπὸ ταύτην μάλιστα τὴν ἔποψιν δυνατὸν ἐν χρόνῳ τινὶ ἡ διάκρισις αὕτη νὰ μὴ ἔχῃ λόγον ὑπάρξεως.

Τῶν ἀστικῶν νόμων ἀπαλλασσομένων ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τῶν διατυπώσεων καὶ στοχαζομένων ὁσημέραι μᾶλλον τῶν ἀναγκῶν τῆς ταχύτητος ἐν τῇ τελέσει τῶν ἐργασιῶν, ἀρυομένων δὲ μάλιστα καὶ πολλοὺς κανόνας ἐκ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, ἐγγίζει ἀναμφιβόλως ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἐξαιρέσει τῶν ἰδιαιτέρων ἕνεκα τῶν εἰδικῶν θεσμῶν τῇ ἐμπορίᾳ κανόνων, οἱ περὶ τῶν μεταξὺ ἰδιωτῶν σχέσεων ἄλλοι νόμοι ἔσονται οἱ αὐτοί, ἀδιαφόρως ἂν αἱ σχέσεις αὗται γεννῶνται ἐξ ἐμπορικῶν ἢ ἐξ ἀστικῶν ἐργασιῶν. Ἡ συγχώνευσις αὕτη τοῦ ἀστικοῦ καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου συνετελέσθη ἤδη ἐν Ἑλβετίᾳ ἐν τῷ ὁμοσπονδιακῷ κώδικι περὶ ἐνοχῶν τοῦ 1881 καὶ ἐν Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ. Ὑπὲρ τῆς συγχωνεύσεως ἐκφράζεται εὐχὴ ὑπὸ πολλῶν (1).

11. Τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον εἶναι τοῦ *δικαίου τῶν ἐθνῶν* (2) (jus gentium) κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἔννοιαν τοῦ ὅρου, τουτέστιν ἔχει πλήρη ἰσχὺν καὶ διὰ τοὺς ἀλλοδαπούς. Δὲν ἀπαντᾷ ἑπομένως ἐν αὐτῷ ἡ περὶ τὴν ἑρμηνείαν δυσκολία, ἥτις ἀναφύεται ἐν τῷ ἄρθρῳ 14 τοῦ ἀστικοῦ κώδικος ἐν σχέσει πρὸς τὰ δικαιώματα, τὰ σημαινόμενα διὰ τοῦ ὅρου *ἀστικὰ δίκαια*, τῶν ὁποίων οἱ ξένοι ἀπολαύουσιν ἐν Γαλλίᾳ μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς διπλωματικῆς ἀμοιβαιότητος. Περιορισμοί τινες, ἐπιβαλλόμενοι συνήθως τοῖς ἀλλοδαποῖς, δὲν ἀπῃτήθησαν ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων (3).

---

(1) Ἐν πολλαῖς ξέναις χώραις τὸ ζήτημα τῆς ἑνοποιήσεως συνεζητήθη μεθ' ἱκανῆς ζωηρότητος. Ὅρα περὶ τούτου ἐν Annales de droit commercial 1893 p. 1 καὶ ἑπ. le Code unique des obligations ὑπὸ C. Vivante. Ul. Manara, Contro un codice unico delle obligazioni (Τουρῖνον). Ad. Sacerdoti: Contro un codice unico delle obligazioni (Πάδουα). Br. Machado: De unificâo di direito privado. (Ἅγ. Παῦλος, Βραζιλίας.

(2) Accarias, Précis de Droit romain, 1. n. 7. Girard, Manuel élémentaire de Droit romain σελ. 2.

(3) Πρὸ τοῦ νόμου τῆς 5 Μαρτίου 1896 οἱ ἀλλοδαποὶ ἐνάγοντες Γάλλους ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῆς δόσεως ἐγγυήσεως, judicatum solvi. Ὅρ. ἄρθρ. 16 ἀστ. κωδ. καὶ παλαιὸν ἄρθρ. 423 πολ. δικον.

Οὕτως ἡ γαλλικὴ νομολογία, ἥτις τίθησι τὴν ἀρχήν, ὅτι τὰ γαλλικὰ δικαστήρια εἶναι ἀναρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν ὑποθέσεων μεταξὺ ἀλλοδαπῶν, δέχεται ὅτι ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων εἶναι ἁρμόδια διὰ τοὺς ἀλλοδαπούς, ἐν αἷς περιπτώσεσιν ἡ ἁρμοδιότης αὕτη θὰ ὑφίστατο, καὶ ἂν προέκειτο περὶ Γάλλων (1).

12. Περὶ τοῦ βιομηχανικοῦ δικαίου. — Πρὸς τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον σχετίζεται πολλάκις τὸ *βιομηχανικὸν δίκαιον*, ὅπερ, ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ, εἶναι τὸ δίκαιον, τὸ ἰδιάζον εἰς τοὺς μνημονευθέντας ἀνωτέρω (ἀριθ. 3) τρεῖς κλάδους τῆς βιομηχανίας. Αἱ σχέσεις, τὰς ὁποίας τίκτει ἡ βιομηχανία μεταξὺ τῶν ἰδιωτῶν, διέπονται συνήθως ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ κώδικος ἢ ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ, ὡς ἐκ τούτου δὲ τὸ ὄνομα *βιομηχανικὸν δίκαιον* ἀποδίδεται εἰδικώτερον εἰς τὸ σύνολον τῶν νομοθετικῶν διατάξεων, αἵτινες κανονίζουσι τὰς σχέσεις τῆς βιομηχανίας πρὸς τοὺς ἰδιώτας ἢ πρὸς τὸ Κράτος, καὶ αἱ ὁποῖαι συνήθως σκοπὸν ἔχουσι νὰ ἐπιφέρωσι τροποποιήσεις εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐργασίας, ἱδρύουσαι μονοπώλια καὶ ἀπονέμουσαι εἰς τὴν δημοσίαν ἀρχὴν τὸ δικαίωμα νὰ παρεμβαίνῃ διὰ νὰ ἐπιτρέπῃ καὶ ἐπιτηρῇ τὴν ἐξάσκησιν βιομηχανίας τινός. Αἱ διατάξεις αὗται δὲν ἐκωδικοποιήθησαν ἐν Γαλλίᾳ, ἀφορῶσι δὲ εἰς ζητήματα πολὺ ἀμφισβητούμενα εἰσέτι καὶ διὰ τοῦτο ὑπόκεινται εἰς συχνὰς τροποποιή-

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 22 Νοεμβρ. 1875, S. 1876 1.213 καὶ J. Pal. 1876, 514 D. 1877. 1. 373. Ὅρ. Féraud - Giraud, *περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν Γαλλικῶν δικαστηρίων πρὸς ἐκδίκασιν ὑποθέσεων μεταξὺ ἀλλοδαπῶν*, σελ. 29—31. Ἀναφέρομεν τὴν νομολογίαν ταύτην ποιούμενοι ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα αὐτῆς. Δὲν ἀποδεχόμεθα τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναρμοδιότητος, στηριζομένην ἐπὶ μόνης τῆς ἀλλοδαπότητος τῶν διαδίκων, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐνταῦθα εὔκαιρος ἡ περὶ τούτου ἀμφισβήτησις. Πβλ. Glasson, De la compétence des tribunaux français entre étrangers. Τὸ σχέδιον τοῦ κώδικος τῆς Πολιτ. δικονομίας, τὸ ἐκπονηθὲν ὑπὸ ἐπιτροπῆς οὐχὶ κοινοβουλευτικῆς, συγκροτηθείσης τῷ 1883, ἀναγνωρίζει κατ' ἀρχὴν τὴν ἁρμοδιότητα τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων μεταξὺ ἀλλοδαπῶν, ὅρ. ἄρθρ. 10 τοῦ σχεδίου αὐτοῦ καὶ τὴν πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας ὑποβληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σφραγιδοφύλακος ἔκθεσιν (Ἐφ. Κυβερν. 29 Δβρ. 1885). Ἐν τῷ ἀρχαιοτάτῳ γαλλικῷ δικαίῳ, τῷ αὐστηροτάτῳ διὰ τοὺς ἀλλοδαπούς, τὰ πράγματα τῶν ἀλλοδαπῶν ἐμπόρων, τῶν ἐρχομένων εἰς τὰς πανηγύρεις, ἦσαν ἀπηλλαγμένα τοῦ droit d'aubaine (κληρονομικοῦ δικαιώματος τοῦ κυριάρχου ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν ξένων).

σεις. Ἡ κωδικοποίησις ἄλλως αὐτῶν θὰ ἦτο πολὺ δύσκολος διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἐνίοτε ἐλάχιστος εἶναι ὁ σύνδεσμος μεταξὺ τῶν διαφόρων θεμάτων. Δύναταί τις νὰ ἀναφέρῃ ὡς ἀναγομένους εἰς τὸ βιομηχανικὸν δίκαιον τοὺς νόμους περὶ *μεταλλείων*, περὶ τῆς *βιομηχανικῆς ἰδιοκτησίας* (*προνόμια ἐφευρέσεως*, *σχέδια καὶ τύποι βιομηχανικοί*, *ὄνομα ἐμπορικόν*, *σήματα βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικά*), περὶ τῶν *σιδηροδρόμων*, *περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐργατῶν* (*βιβλιάρια*, *μαθητεία*, *ἐργασία τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων ἐν ἐργοστασίοις*, *παράνομοι συστάσεις*, *συνεταιρισμοὶ καὶ ἐπαγγελματικὰ συνδικᾶτα* κλπ.) (1)

13. Ὁ κλάδος οὗτος τοῦ δικαίου διακρίνεται τῶν ἄλλων ἰδίως ὑπὸ τῶν οἰκονομολόγων. Οἱ πλεῖστοι τῶν νομοδιδασκάλων συνηθίζουσι νὰ διανέμωσι τὴν ὕλην τοῦ βιομηχανικοῦ δικαίου εἴτε εἰς τὸ διοικητικὸν δίκαιον (νόμοι περὶ μεταλλείων, περὶ τῆς ἐργασίας τῶν παίδων ἐν τοῖς ἐργοστασίοις κλπ.), εἴτε εἰς τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον (ὄνομα ἐμπορικόν, σχέδια καὶ τύποι βιομηχανικοὶ κλπ.) (2)

---

(1) Ἐν τισι ξέναις χώραις, ἰδίως δὲ ἐν Γερμανίᾳ (νόμος τῆς 21 Ἰουνίου 1869) καὶ ἐν Αὐστρίᾳ (νόμος τῆς 20 Δεκεμβρ. 1859) ἐγένετό πως ἔναρξις τῆς κωδικοποιήσεως τοῦ βιομηχανικοῦ δικαίου. Ἀλλ' οἱ νόμοι τῶν δύο αὐτῶν χωρῶν, οἵτινες σημαίνονται ὑπὸ τὸ ὄνομα Gewerbeordnungen, δὲν διαλαμβάνουσι, πολλοῦ γε δεῖ, πάντα τὰ δυνάμενα νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ τοῦ δικαίου ἀντικείμενα. Οὕτως οἱ νόμοι αὐτοὶ πραγματεύονται ἰδίως περὶ τῆς μαθητείας, περὶ τῶν βιβλιαρίων τῶν ἐργατῶν, περὶ τῆς ἐργασίας τῶν παίδων ἐν τοῖς ἐργοστασίοις κλπ. Ἀλλ' οὐδεὶς λόγος γίνεται οὔτε περὶ τῶν προνομίων ἐφευρέσεως, οὔτε περὶ τῶν βιομηχανικῶν σχεδίων καὶ τύπων κλπ., τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὸ ἀντικείμενον εἰδικῶν νόμων.—Καὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ ὡσαύτως ὑπάρχει νόμος περὶ τῆς βιομηχανίας τῆς 21 Μαΐου 1884 (Annuaire de législation étrangère 1885 σελ. 329).—Οἱ περὶ ὧν πρόκειται βιομηχανικοὶ νόμοι ὑπέστησαν πολλὰς τροποποιήσεις.

(2) Τοῦ ὅρου Gewerberecht, ὅστις ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὸν ὅρον βιομηχανικὸν δίκαιον, τείνει νὰ γίνηται εὐχερὴς χρῆσις ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Αὐστρίᾳ.—Ὅρ. Cours de droit industriel ὑπὸ Waelbroeck, καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Γάνδης (2 τομ. εἰς 8ον, 1863).—Renouard, le droit industriel dans ses rapports avec les principes du Droit civil sur les personnes et sur les choses (1 τομ. εἰς 8ον, 1860).

II. Ἱστορικὰ διδάγματα περὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου.

Δὲν πρόκειται νὰ συντάξωμεν ἐνταῦθα πλήρη ἱστορίαν τῆς ἐμπορίας ἢ καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου· νομίζομεν ὅμως ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσωμεν τοὺς γενικοὺς χαρακτῆρας τῆς ἐμπορίας κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ νὰ καταδείξωμεν ἅμα τὰ νομοθετικὰ κείμενα ἢ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευσαν ὡς πηγαὶ τῆς νῦν ἰσχυούσης νομοθεσίας. (1)

14. Περὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ἐν τῇ ἀρχαιότητι. — Ὑπῆρχον ἐν τῇ ἀρχαιότητι λαοὶ λίαν ἐμπορικοί, ὡς οἱ Φοίνικες, οἱ Καρχηδόνιοι, οἱ Ἕλληνες. Ἡ Σιδών, ἡ Τύρος, ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ Καρχηδών, ἡ Ῥόδος, ἡ περί-

---

(1) Πλὴν τῶν γενικῶν ἱστοριῶν τῆς ἐμπορίας δύναταί τις ὠφελίμως νὰ συμβουλευθῇ περὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς νομοθεσίας τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ μεσαίωνος πολλὰ κεφάλαια τῆς «Collection des lois maritimes antérieures au XVIII siècle» τοῦ Pardessus.—Τὸ ἔργον τοῦ Molinier, Traité de droit commercial, τοῦ ὁποίου μόνον ὁ πρῶτος τόμος ἐξεδόθη, φέρει ἐν ἀρχῇ εἰσαγωγὴν ἱστορικὴν ἐκτενῆ καὶ ἐνδιαφέρουσαν.—Ὅρ. Pigeonneau, Histoire du commercede la France, 2 τομ. 1ον μέρος, des origines à la fin du XV siècle· 2ον μέρος la révolution économique de XVI siècle· Henri IV et Richelieu (τὸ ἔργον αὐτὸ διεκόπη διὰ τοῦ θανάτου τοῦ συγγραφέως).—Ἡ περὶ ἐμπορικοῦ δικαίου πραγματεία τοῦGoldschmidt (Handbuch des Handelsrechts (3η ἔκδοσις) περιλαμβάνει γενικὴν ἱστορίαν τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου (Universalgeschichte des Handelsrechts) πλήρη πληροφοριῶν, σημειώσεων παντὸς εἴδους καὶ εὐφυῶν παρατηρήσεων, γίνεται δὲ ἐν αὐτῇ λόγος περὶ τῶν ἱστορικῶν πηγῶν τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου καὶ περὶ τῆς ἱστορίας ἑκάστου τῶν μεγάλων θεσμῶν τῆς ἐμπορίας. Δυστυχῶς ἡ μεγάλη αὕτη ἱστορία φθάνουσα μόνον μέχρι τοῦ XV αἰῶνος δὲν ἐπερατώθη καὶ ἔμεινεν ἀτελής. Ἀλλ' ὁ 1ος τόμος τῆς 2ας ἐκδόσεως τοῦ αὐτοῦ ἔργου περιέχει πλήρη ἔκθεσιν τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον. Ὅρ. ἐπίσης Thaller, De la place du commerce dans l' histoire générale et du droit commercial dans l' ensemble des sciences 1892.

φημος διὰ τοὺς ναυτικοὺς νόμους (1), ἡ Κόρινθος, ἡ Μασσαλία, ὑπῆρξαν σημαντικώτατα ἐμπορεῖα. Ἡ Ῥώμη ὀλίγον ἐφρόντισε περὶ τῆς ἐμπορίας, τὴν ὁποίαν κατέλειπεν εἰς τοὺς ἡττηθέντας λαούς, καὶ περὶ τῆς τεχνουργίας, ἡ ὁποία ἦτο εἰς χεῖρας τῶν δούλων. Λαός, ὅστις θεωρεῖ τὸν πόλεμον ὡς τὸ νομιμώτερον μέσον τῆς κτήσεως, δὲν δύναται νὰ ἦναι λαὸς τεχνουργικὸς καὶ ἐμπορικός. Ἡ Ρώμη ἐπλουτίζετο μόνον διὰ τῆς πολεμικῆς λείας καὶ διὰ τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς τὰ ἡττώμενα ἔθνη φόρων. Ὅτε δὲ ἐπῆλθεν ἡ παρακμή, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπαρκέσῃ οὐδ' εἰς τὴν ἑαυτῆς σίτησιν· ἡ γεωργία, ἥτις ἦτο ἄλλοτε ἐν τιμῇ, ἐξυμνηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος (2) ὡς ἡ ἀνταξιωτέρα ἐνασχόλησις τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου, παρημελήθη καὶ ὡς ἐκ τούτου εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην οἱ Ῥωμαῖοι νὰ εἰσαγάγωσι μεγάλας ποσότητας σίτου ἐκ Σικελίας καὶ Ἀφρικῆς. Πλὴν τοῦ τῆς πρώτης ἀνάγκης τούτου ἐμπορεύματος εἰσήγοντο εἰς τὴν Ῥώμην πολλὰ ἀντικείμενα πολυτελείας, οἷον μύρα, ἀρωματικὰ εἴδη, πολύ-

---

(1) Παρὰ πολλοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν, ἰδίως δὲ παρὰ Στράβωνι, ἀπαντῶσι μεγάλοι ἔπαινοι περὶ τῶν Ῥοδίων ναυτικῶν νόμων, τοὺς ὁποίους ἐχρησιμοποίησαν οἱ Ῥωμαῖοι. Κατὰ τὸν XVI αἰῶνα ἐδημοσιεύθη χειρόγραφον ἑλληνικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον *ναυτικὸν δίκαιον τῶν Ῥοδίων*, ὅπερ ἐκρίθη ὡς αὐθεντικὸν παρὰ πολλῶν συγγραφέων ὡς, ἐν παραδείγματι, ὑπὸ τῶν Vinnius καὶ Valin. Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη, ἀπὸ μακροῦ χρόνου πολεμηθεῖσα, ἀπερρίφθη ὁριστικῶς πλέον τανῦν, καθ' ὅσον ἐξ ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν λόγων καταδεικνύεται ὅτι πρόκειται ἁπλῶς περὶ συλλογῆς ναυτικῶν ἐθίμων, συνταχθείσης κατὰ τὸν μεσαίωνα. Οὕτω γίνονται ἐν αὐτῇ παραπομπαὶ εἰς τὸν ῥωμαϊκὸν νόμον καὶ διατάξεις τινὲς ἐπὶ οὐσιωδῶν θεμάτων ἀντίκεινται εἰς ἀποφάνσεις, αἵτινες κατὰ τοὺς Πανδέκτας ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ Ῥοδίου νόμου. Ὅρ. εἰδικὴν πραγματείαν Pardessus op. cit βιβλ I κεφ. VI.

(2) Omnium rerum, ex quibus aliquid adquiritur, nihil est agricultura melius, nihil uberius—nihil homine libero dignius. Ἀνωτέρω ὁ Κικέρων εἶχεν εἰπεῖ: Mercatura, si tenuis est, sordida putanda est: sin magna et copiosa, multa undique apportans, non est admodum vituperanda (de officies, 1, 42).— Διάταγμά τι τοῦ Κωνσταντίνου ὥριζεν, ὅτι συγκλητικὰ καὶ ἄλλα ἀνώτερα πρόσωπα ὑπέκειντο εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας, ἐὰν ἤθελον δώσει τὰ δικαιώματα νομίμων τέκνων εἰς τὰ ἐκ γυναικῶν ταπεινῆς καταστάσεως τέκνα των, ἤτοι ἐκ δούλων, ἀπελευθέρων, κωμῳδῶν, *καπήλων*, N. I. de naturalibus liberis V 27.—Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον διὰ τὴν λιανικὴν ἐμπορίαν τὴν αὐτὴν περιφρόνησιν, οἵαν καὶ οἱ ἀριστοκρατικοὶ τοῦ ἀρχαίου συστήματος.

τιμοι λίθοι, πορφύρα, ἐλεφαντοστοῦν κλπ., εἰς ταῦτα δὲ πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ οἱ δοῦλοι, τῶν ὁποίων ἡ ἐμπορία ἦτο σπουδαιοτάτη. Ἡ ρωμαϊκὴ κυριαρχία διηυκόλυνε πολὺ τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις, καταστήσασα πολλὰς χώρας, διαφόρους καὶ πολὺ ἀπομεμακρυσμένας ἀλλήλων, ἐπαρχίας τοῦ αὐτοῦ κράτους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ συγκοινωνία ἀπέβη εὐχερεστάτη καὶ δικαίῳ καὶ πράγματι.

15. Ἐκ τῶν λεχθέντων ἐξηγεῖται ἱκανῶς, διατί αἱ γνώσεις ἡμῶν περὶ τῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας τῆς ἀρχαιότητος εἶναι ἀτελεῖς. Οἱ ἐμπορικώτατοι λαοὶ μικρὰ μνημεῖα τοῦ δικαίου αὐτῶν κατέλιπον ἡμῖν. ([1]) Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι θεσμοί τινες ἐμπορικοὶ δὲν ἀνέρχονται εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Ἀπό τινων ἐτῶν ἐπιστεύθη ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ καταδειχθῇ, ὅτι ἡ πηγὴ πολλῶν ἐκ τῶν θεσμῶν αὐτῶν πρέπει νὰ ζητηθῇ εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς (Αἴγυπτον, Ἀσσυρίαν κλπ.)· ἐλλείψει δὲ κειμένων περὶ τούτου νομοθετικῶν, κατέφυγον πρὸς ἀπόδειξιν εἰς ἐπιγραφὰς καὶ χειρόγραφα ([2]).

Μόνον τὴν ρωμαϊκὴν νομοθεσίαν γινώσκομεν ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς, παρὰ Ρωμαίοις δὲ τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον οὐδέποτε ἔσχε μεγάλην ἀνάπτυξιν (ἀριθ. 14). Αἱ κοιναὶ ἀρχαὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἦσαν ἐπαρκεῖς, δὲν εὑρίσκομεν δὲ ἐν ταῖς συλλογαῖς τοῦ Ἰουστινιανοῦ μέρος εἰδικῶς

---

(1) Études sur les antiquités juridiques d' Athènes ὑπὸ E. Caillemer 1865. Τὸ πρῶτον φέρει τὸν τίτλον· Les institutions commerciales d'Athènes au siècle de Demosthéne καὶ τὸ δεύτερον· lettres de change et contrats d' assurances Ὅρ. ὡσαύτως Beauchet. Histoire du droit privé de la épublique Athénienne σελ. 82—103 des contrats commerciaux· σελ. 243 καὶ ἑπ. Prêt d' intérêt· σελ. 272 καὶ ἑπ. Prêt à la grosse· σελ. 367 sociétés commerciales κλπ.

(2) Ὅρ. Eug. Revillout, Cours de droit Égyptien: Eug. Revillout, les obligations en droit Égyptien μετὰ παραρτήματος sur le droit de la Chaldée ὑπὸ Eug. καὶ Victor Revilloud.

Ἐνδιαφέρον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν γενικῶν γνώσεων εἶναι καὶ τὸ ἐναρκτήριον μάθημα τοῦ M. Paul Guiraud, τὸ δημοσιευθὲν ἐν τῇ Revue internationale de l' enseignement (1888, 1 σελ. 225 καὶ ἑπ.) ὑπὸ τὸν ἑξῆς τίτλον· de l' importance des questions économiques dans l' antiquité.

προωρισμένον διὰ τὰς ἐμπορικὰς ἐργασίας. Ἀναμφιβόλως ἐν τοῖς τίτλοις τῶν Πανδεκτῶν, τοῖς διαλαμβάνουσι περὶ διαφόρων συμβολαίων, κανόνες τινὲς ἐφαρμόζονται συνηθέστερον εἰς πράξεις κερδοσκοπικάς, ἐχούσας χαρακτῆρα ἐμπορικόν, ἀλλὰ δὲν ἁπαντᾷ ἐν αὐτοῖς οὐδὲν τὸ οὐσιῶδες. (1) Ἁπαντῶσιν ἐν τούτοις καὶ εἰδικώτεραι διατάξεις, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀσκουμένης ὑπὸ δούλων ἢ ὑπὸ ὑπεξουσίων υἱῶν ἢ καὶ ὑπὸ αὐτεξουσίων προσώπων ἐμπορίας κατὰ ξηρὰν ἢ κατὰ θάλασσαν διὰ λογαριασμὸν τῶν προστησάντων (2), περὶ ναυτικοῦ δανείου (3), περὶ χύσεως καὶ συνεισφορᾶς ἐν κοιναῖς ἀβαρίαις, (4) περὶ τῆς εὐθύνης τῶν ἐφοπλιστῶν διὰ τὰς πράξεις τοῦ πλοιάρχου καὶ τοῦ πληρώματος (5). Παρατηρητέον, ὅτι αἱ διατάξεις αὗται ἀνάγονται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν κατὰ θάλασσαν ἐμπορίαν (6). Τοῦτο δὲ διότι αἱ θαλάσσιαι ἰδίως ἐργασίαι ἔχουσι χαρακτῆρας ἰδίους, οἵτινες διακρίνουσιν αὐτὰς ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐργασιῶν καὶ ἕνεκα τῶν ὁποίων αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ δικαίου εἶναι ἀνεπαρκεῖς, ὅπως διέπωσιν αὐτὰς (ἀριθ. 7). Καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα αἱ πρῶται συλλογαὶ ἦσαν αἱ τῶν ἐθίμων τῆς ναυτικῆς ἐμπορίας (ἀρ. 23 καὶ 24).

Καὶ ἂν δὲν εὑρίσκηται ἐν ταῖς ρωμαϊκαῖς συλλογαῖς ἐμπορική, κυρίως εἰπεῖν, νομοθεσία, οὐχ ἧττον ὅμως τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον ἤσκησεν ἐπίδρασιν εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ νεωτέρου ἐμ-

---

(1) Εὑρίσκονται παραδείγματα ἐν τοῖς τίτλοις, τοῖς πραγματευομένοις περὶ πωλήσεως, περὶ κεκρυμμένων ἐλαττωμάτων, περὶ μισθώσεως, περὶ ἑταιρείας.

(2) Πανδ. XIV, 1 De exercitoria actione· XIV, 3, De institoria actione· XIV, 4, De tributoria actione. Κῳδ. Ἰουστινιανοῦ, De exercitoria et institutoria actione IV, 25.

(3) Πανδ. XXII, 2 De nautico foenore. Κῳδ. IV 33 id.

(4) Πανδ. XIV, 2 De lege Rhodia de jactu.

(5) Πανδ. IV, 9 Nautae, caupones, stabularii, ut recepta restituant XLVII, 5, Furti adversus nautas κλπ.

(6) Ἐν τῇ collection des lois maritimes antérieures au XVIII siècle, τῇ ἐκδοθείσῃ ὑπὸ Pardessus, εὑρίσκονται κείμενα τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, τὰ ὁποῖα ἐγγὺς ἢ πόρρω ἀφορῶσιν εἰς τὴν ναυτικὴν ἐμπορίαν (τομ. 1. σελ. 85—132), ὡς καὶ συμπεράσματα περὶ τοῦ 53ου βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, ὅπερ, ἀναγόμενον εἰς τὴν ὕλην ταύτην, ἀπωλέσθη.

πορικοῦ δικαίου. Οἱ νομοδιδάσκαλοι τοῦ μεσαίωνος ἐχρησιμοποίησαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιτυχῶς τὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας εὗρον ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ, πρὸς ἐποικοδόμησιν τῶν θεωριῶν αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἀντικειμένων, περὶ ὧν δὲν προέβλεπε τὸ θετικὸν δίκαιον.

16. Περὶ τῆς ἐμπορίας κατὰ τὸν μεσαίωνα. — Συνεπείᾳ τῆς πτώσεως τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Δύσεως (476 μ. Χ.) καὶ τῆς ἐπακολουθησάσης ἀνωμαλίας καὶ ἀναρχίας ἡ ἐμπορία εὑρέθη ἐξόχως περιωρισμένη ἐν τῇ δράσει αὐτῆς. Οἱ πλεῖστοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης, οἵτινες ἠνοῦντο τέως ἐν τῇ ὑποταγῇ αὐτῶν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐχωρίσθησαν ἀποτόμως. Αἱ σχέσεις, αἵτινες καὶ πρότερον ἦσαν δύσκολοι ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς αὐτῆς ἐπικρατείας, κατέστησαν ἤδη σχεδὸν ἀδύνατοι μεταξὺ διαφόρων Κρατῶν, αἱ δὲ κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίαι συχνότατα παρηνωχλοῦντο ὑπὸ τῆς πειρατείας Ἐν τούτοις ἐν Γαλλίᾳ, ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς ἐξουσίας τῶν Μεροβιδῶν, ἡ ἐμπορία ἐνωρὶς ἔλαβε σπουδαιότητά τινα, ἰδίως δὲ εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη, ὅπου ἡ Μασσαλία, τὸ Ἀρέλατον, ἡ Ναρβὼν κατέστησαν ἀκμαιόταται. Αἱ πόλεις αὗται συνέδεσαν μετὰ τῆς Ἀνατολῆς σχέσεις, αἵτινες ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ τὸν Μέγαν Κάρολον (1), ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου οἱ Εὐρωπαῖοι κατέστησαν, ὡς λέγεται, γνωστοὶ ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς χώραις ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Φράγκων.

17. Αἱ συγκοινωνίαι, διευκολυνθεῖσαι διὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς κυριαρχίας τῶν Καρολιδῶν, ἀνεκόπησαν μετ' ὀλίγον ἐν τῇ ζωηρᾷ αὐτῶν ἀναπτύξει ἕνεκα τοῦ ἐπελθόντος διὰ τοῦ τιμαριωτισμοῦ διαμελισμοῦ. Οἱ κάτοικοι τῶν σχηματισθέντων τότε πολυαρίθμων μικρῶν Κρατῶν ἦσαν τόσον κεχωρισμένοι, ὅσον δὲν ἦσαν οὐδ' οἱ μεγάλου Κράτους, ὁποῖον ἦτο ἡ Αὐτοκρατορία τοῦ Μεγάλου Καρόλου. Ἐβίουν ἀποκεχωρισμένοι ἐν τῇ ἑαυτῶν χώρᾳ καὶ ἦσαν διατεθειμένοι νὰ μεταχειρισθῶσι τοὺς ξένους ὡς ἐχθρούς. Ἐπὶ πλέον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπεκράτει ἀποκλειστικῶς ἡ ἔγγειος κτῆσις, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἦτο, οὕτως εἰπεῖν, ὑποτεταγμένος εἰς τὴν γῆν, ἡ ὁποία προσδιώριζε τὴν κατάστασιν ἑκάστου. Μόνον δὲ κατὰ μικρὸν ἡ ἐμπορία καὶ ἡ βιομηχανία δίδουσι μεγάλην ἀνάπτυξιν εἰς τὴν κινητὴν κτῆσιν, διευ-

(1) Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἀπέστειλε πρεσβείαν εἰς τὸν καλίφην Ἀρουμ-ἀλ-Ραχίλ.

κολύνουσι τὴν χειραφέτησιν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν πόλεων καὶ προκαλοῦσι τὴν κοινοτικὴν κίνησιν καὶ τὸν σχηματισμὸν τῆς τρίτης τάξεως (tiers état) (1).

18. Αἱ σταυροφορίαι ἐπέδρασαν μεγάλως ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην (2). Περὶ αὐτῶν ἐλέχθη ὅτι ὑπῆρξαν διὰ τὸν 12ον αἰῶνα ὅ,τι διὰ τὸν 16ον ἡ ἀνακάλυψις τῆς πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδοῦ καὶ τῶν δύο Ἀμερικῶν (3). Παρεκτὸς τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἑκάστου Κράτους ἐπελθόντων ἀποτελεσμάτων διὰ τῆς εἰς ἔνδειαν περιελεύσεως τῶν εὐγενῶν, οἵτινες ἐδανείσθησαν παρὰ τῶν ἐμπόρων καὶ ὑπεθήκευσαν ἢ ἐπώλησαν τὰς γαίας αὐτῶν, ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὰς ὑπερθαλασσίας ἐκστρατείας, ἔσχον καὶ ἄμεσα ἀποτελέσματα, ἐνδιαφέροντα τὴν ἐμπορίαν. Αἱ θάλασσαι τῆς Ἀνατολῆς ἐξηρευνήθησαν ἐπιμελῶς ὑπὸ τῶν θαλασσοπόρων ὅλων τῶν χωρῶν, τῆς Λυβέκης καὶ τῆς Βρέμης, ὡς καὶ τῆς Μασσαλίας, τῆς Βενετίας καὶ τῆς Γενούης, οἵτινες συνηντήθησαν καὶ συνῆψαν οὕτω γνωριμίας. Ἡ θαλασσία ἀστυνομία ἐβελτιώθη, ἡ θαλασσοπλοία κατέστη ἀσφαλεστέρα καὶ ἡ κατασκευὴ τῶν πλοίων τελειοτέρα. Τακτικαὶ σχέσεις ἀποκατεστάθησαν μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ γείνῃ αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη κανόνων ὁμοιομόρφων. Τεχνουργικαὶ μέθοδοι ἐλήφθησαν παρὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σαρακηνῶν διὰ τὴν τεχνουργίαν τῶν ὑφασμάτων καὶ τῶν μετάλλων, διὰ τὰ ὑάλινα εἴδη κλπ., φυτὰ δὲ ὠφέλιμα, ὡς ὁ ἀραβόσιτος, εἰσήχθησαν εἰς τὴν δύσιν.

19. Ἡ ἐμπορία ἰδίως ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν ἐν ταῖς ἰταλικαῖς πόλεσι (Βενετίᾳ, Γενούῃ, Φλωρεντίᾳ κλπ.), τὰς ὁποίας κατέστησε πλουσίας καὶ ἀνεξαρτήτους. Ἐν αὐταῖς ἐσχηματίσθησαν τὰ πρῶτα ἐμπορικὰ ἔθιμα, βεβαιούμενα ἐν τοῖς τοπικοῖς κανονισμοῖς (4), πολλοὶ δὲ θεσμοὶ καὶ τρόποι ὠφέλιμοι εἰς τὴν ἐμπορίαν ὀφείλονται εἰς αὐτάς, παρ' αἷς τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον ἦτο πάντοτε ἐν τιμῇ (5). Αἱ

---

(1) Ὅρ. Pigeonneau op. cit σελ. 91 καὶ ἐπ. la France féodale jusqu' à l'époque des croisades

(2) Ὅρ. λίαν ἐνδιαφέρον κεφάλαιον τῆς Histoire de l'économie politique τοῦ Blanqui τομ. 1 κεφ. XIX.

(3) Pigeonneau op cit. τομ 1 σελ. 129.

(4) Lastig, Entwickelungswege de Handelsrechts.

(5) Ὅρ. Frémery, Études de droit commercial κεφ. II, des sources dudroit commercial.

πόλεις τῆς βορείας Εὐρώπης διωργανώθησαν ἐνωρὶς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ παρέχωσιν ἀλλήλαις ἀμοιβαίαν ὑποστήριξιν κατὰ τῶν κινδύνων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐξετίθεντο ἕνεκα τῆς ὅλως ἀτελοῦς ἀναπτύξεως τῶν διεθνῶν σχέσεων οἱ ἐξερχόμενοι τῶν στενῶν ὁρίων τῆς ἑαυτῶν χώρας, ὅπως συναλλαχθῶσιν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ (1). Ἐν τέλει ἡ ἰδέα τοῦ συνεταιρισμοῦ συνεβάλλετο σπουδαῖον μέρος εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ μεσαίωνος. Οἱ μετερχόμενοι τὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα, τὴν αὐτὴν βιομηχανίαν συνηταιρίζοντο, ἐσχηματίζοντο *εἰς σωματεῖα*, ὅπως ἔχωσι μείζονα δύναμιν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἑαυτῶν δικαίων καὶ πρὸς ἀντίστασιν κατὰ τῶν καταπιέσεων. Περαιτέρω θὰ ἐκθέσωμεν λεπτομερῶς πως τί ἦσαν τὰ σωματεῖα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀρχαίᾳ Γαλλίᾳ καὶ ὁποῖον μέρος ἔσχον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας (2). (Ὅρ. ἀρ. 32 καὶ ἑπ.)

---

(1) Οὐδὲν περιεργότερον, ἀλλ' ἀτυχῶς καὶ πολυπλοκώτερον τῆς ἱστορίας τοῦ περιφήμου *ἀνσεατικοῦ συνδέσμου*, ὅταν ἐξετάζῃ τις τὰς σχέσεις τῶν μελῶν αὐτοῦ πρὸς ἄλληλα ἢ πρὸς τοὺς ξένους. Τὸν σύνδεσμον αὐτὸν ἀπετέλει ἡ ἕνωσις πολλῶν πόλεων κεχωρισμένων ἀλλήλων διὰ χωρῶν ἔστιν ὅτε ἐχθρικῶν καὶ μὴ ἀπολαυουσῶν πάντοτε μεγάλης ἀνεξαρτησίας. Δὲν ἦτο δὲ εὔκολος ὁ σύνδεσμος τῶν τόσον διεσπασμένων καὶ ἀνομοίων αὐτῶν στοιχείων. Οὐδέποτε ἀναμφιβόλως ἐπετεύχθη ἡ ἵδρυσις κεντρικῆς ἐξουσίας δρώσης ἀποτελεσματικῶς, οὐχ ἧττον ἡ ἕνωσις ὑπῆρξεν ἰσχυρὰ καὶ ἀπέδωκε μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὰ μέλη αὐτῆς. Ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τοῦ συνδέσμου μετὰ τῶν ξένων χωρῶν πολὺ ὀρθῶς παρέβαλον αὐτὰς πρὸς τὰς τηρουμένας σήμερον ἔτι ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων μετὰ τῆς Κίνας καὶ Ἰαπωνίας. Ἡ ὁμοσπονδία εἶχεν ἱδρύσει γραφεῖα (comptoirs), συνιστάμενα ἐκ καταστημάτων κεχωρισμένων καὶ ἀποτελούντων διακεκριμένην συνοικίαν. Τὰ γραφεῖα ταῦτα ἦσαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἄρχοντος, διοριζομένου ὑπὸ τῆς ὁμοσπονδίας καὶ ἐπιπεφορτισμένου διὰ τῶν σχέσεων πρὸς τὴν τοπικὴν ἀρχήν. Ὅρ. Blanqui, op. cit. 1 ch XVI Pardessus, op. cit. II 435 καὶ ἑπ. Worms, histoire commerciale de la ligue hanséatique, Paris 1864. Περὶ τῶν διαφόρων γαλλικῶν συνδέσμων (hanses) op. Pigeonneau op. cit. σελ. 113 καὶ ἑπ.

(2) Σπουδαῖον μνημεῖον τῶν συνεταιρισμῶν τοῦ μεσαίωνος εἶναι τὸ «registre des métiers de Paris» συνταχθὲν ἐπὶ Λουδοβίκου Θ' τοῦ ἐπονομασθέντος Ἁγίου ὑπὸ Etienne Boileau προεστῶτος (prévôt) τῶν Παρισίων. Τὸ ἔργον αὐτὸ εἶχε προπαρασκευασθῇ διὰ μεγάλης μελέτης, ἥτις ἐγένετο πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν ἐθίμων, παραδόσεων καὶ τῆς πρακτικῆς τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας. Ὅρ. περὶ τῆς ἐποχῆς

20. Κατὰ τὸν μεσαίωνα *αἱ πανηγύρεις* ἔσχον μεγάλην σπουδαιότητα (πανήγυρις τῆς Καμπανίας, τοῦ Λεντί, τοῦ Νότρ-Ντὰμ-Πυὴ ἐν Γαλλίᾳ), ὡς ἐκ τῆς δυσκολίας, ἰδίως δὲ ἕνεκα τῆς μικρᾶς ἀσφαλείας τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας. Αἱ πανηγύρεις αὗται ἐχρησίμευον ὡς τόπος συνεντεύξεως τῶν ἀγοραστῶν καὶ πωλητῶν τῆς αὐτῆς κατ' ἀρχὰς χώρας, ἔπειτα δὲ καὶ χωρῶν πολλάκις ἀπομεμακρυσμένων. Πολλὰ μέτρα εἶχον ληφθῆ συντελῆ ὑπὲρ τῶν πανηγύρεων εἴτε πρὸς προστασίαν τῶν μεταβαινόντων εἰς αὐτὰς εἴτε πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν συνομολογουμένων ἀγοραπωλησιῶν (1).

21. Ἄξια εἰδικῆς μνείας ἐκ τῶν τῆς ἐμπορίας τοῦ μεσαίωνος εἶναι τὰ δύο ταῦτα, ὁ χαρακτὴρ τῆς ἐμπορίας τῶν τραπεζῶν καὶ ἡ κατάστασις τῶν Ἰουδαίων καὶ Λομβαρδῶν.

Ἡ μεγίστη ποικιλία τῶν νομισμάτων, αἱ συχναὶ νοθεύσεις τούτων, γινόμεναι ὑπ' αὐτῶν τῶν ἡγεμόνων, καθίστων τὸ ἔργον τῶν τραπεζιτῶν ἢ τῶν ἀργυραμοιβῶν δυσχερέστατον, ἀπαιτοῦν λεπτότητα, οἵα δὲν ἀπαιτεῖται σήμερον. Διὰ τὰς κυρίως λεγομένας τραπεζιτικὰς ἐργασίας εἶχον νὰ παλαίσωσι κατ' ἄλλων ἐμποδίων, οἷον κατὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ ἐπὶ τόκῳ δανείου, ληφθείσης ἐκ τοῦ κανονικοῦ δικαίου, κατὰ τῶν δυσκολιῶν καὶ τῶν κινδύνων τῆς μεταφορᾶς τῆς περιουσίας, κατὰ τῶν νόμων χωρῶν τινων ἀπαγορευόντων τὴν ἐξαγωγὴν τῶν πολυτίμων μετάλλων. Εἰς ὑπερπήδησιν τῶν ἐμποδίων αὐτῶν συνεβάλετο μεγάλως ἡ συναλλαγματική (2).

Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπῆρξαν οἱ δραστηριώτεροι καὶ ἐπινοητικώτεροι ἔμ-

---

ταύτης les Études sur l'industrie et la classe industrielle à Paris au XIII et au XIV siècle ὑπὸ Gustave Fagniez 1 τομ. εἰς 8ον 1871.

(1) Huvelin, Essai historique sur le droit des marchés et foires (1897). Ὅρ. ἐν τῷ πίνακι τοῦ «Recuéil général des anciennes lois françaises» τοῦ Isambert λέξιν «Foires» τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν σχετικῶν πρὸς τὰς πανηγύρεις διαταγμάτων. Ὅρα ἐπίσης ἐνδιαφερούσας λεπτομερείας περὶ τῶν πανηγύρεων ὑπὸ Pigeonneau op. cit. σελ. 205 καὶ ἑπ.

(2) Περὶ τῆς τραπεζιτικῆς ἐμπορίας κατὰ τὸν μεσαίωνα βλ. Molinier Εἰσαγωγὴ XXXVI καὶ XXXVII.

πορoι, καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι ἡ ἐμπορία ἦτο ἡ μόνη ἐνασχόλησις, ἥτις ἦτο ἐπιτετραμμένη αὐτοῖς, καὶ διότι μόνον κινητὴν περιουσίαν ἠδύναντο νὰ ἀποκτῶσιν. Ἡ διασκόρπισις αὐτῶν καὶ αἱ σχέσεις, τὰς ὁποίας διετήρουν πρὸς ἀλλήλους, παρεῖχον αὐτοῖς τὰ μέσα νὰ γνωρίζωσιν ἀκριβῶς τὰς ἀνάγκας καὶ τοὺς πόρους τῶν διαφόρων χωρῶν, οἱ ἀπειλοῦντες δὲ αὐτοὺς ἀδικόπως κίνδυνοι ἐξηνάγκαζον νὰ γίνωνται εὐμήχανοι ὡς πρὸς τὰ μέσα, ὅπως καταστήσωσι τὴν ἑαυτῶν περιουσίαν ὡς οἷόν τε εὐμετακίνητον· οὕτω δὲ ἐτελειοποίησαν τὰς ἐμπορικὰς μεθόδους, ἐπωφελῶς δὲ μετεχειρίσθησαν τὴν συναλλαγματικήν, ἂν δὲν ἐπενόησαν αὐτοὶ ταύτην (1).

Ἀπὸ τοῦ XII αἰῶνος ἀναφαίνονται ἤδη ἔμποροι ἰταλοὶ διαφόρου καταγωγῆς, δηλούμενοι τὸ πρῶτον ὑπὸ τὰ ὀνόματα *Ὑπερόριοι* καὶ *Ὑπεράλπειοι* (Ultramontains et Transalpins), ἔπειτα δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λομβαρδοί*. Καὶ οὗτοι, ὡς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, μετήρχοντο τραπεζιτικὰς ἐργασίας, ἐδάνειζον ἐπὶ τόκῳ καὶ ἐπεδίδοντο εἰς τὴν ἐμπορίαν ἰδίως τῶν ἔργων χρυσοχοΐας καὶ τῶν πολυτίμων λίθων (2). Ὡς οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ Λομβαρδοὶ ἐγένοντο ἀντικείμενον ξενηλασιῶν καὶ αὐθαιρέτων δημεύσεων. Ἦτο ὅμως κρείττων ἡ κατάστασις αὐτῶν τῆς τῶν Ἰουδαίων, καθ' ὅσον οὗτοι δὲν ἦσαν δοῦλοι καὶ δὲν ἐστεροῦντο τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως τῆς ἑαυτῶν περιουσίας (mainmortables), εἶχον δὲ πατρίδα καὶ δὲν ἦσαν ἐκτὸς τοῦ νόμου λόγῳ τῆς θρησκείας αὐτῶν (3).

22. Περὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου κατὰ τὸν μεσαίωνα.— Δύναταί τις νὰ ἀναγάγῃ εἰς τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον τοῦ μεσαίωνος πλεῖστα ἔγγραφα σχετικὰ εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας ἢ τῆς βιομηχανίας πρὸς προστασίαν καὶ κανονισμὸν αὐτῶν (ὡς τὰς χορηγήσεις προνομίων ὑπὸ τῶν βασιλέων, τῶν τιμαριούχων ἢ τῶν πό-

---

(1) Blanqui op. cit. κεφ. XV.—Pigeonneau op. cit. τομ. 1 σελ. 126 καὶ 127, 231 καὶ ἐπ., 242 καὶ ἐπ., 248 καὶ ἐπ.

(2) Διατάγματα τοῦ 1269 καὶ 1274.

(3) Ἡ γερμανικὴ γλῶσσα διετήρησεν ἐκφράσεις, αἵτινες ἀναμιμνήσκουσι τὰς ἐργασίας, εἰς ἃς ἐπεδίδοντο οἱ Λομβαρδοί: Lombard-Darlehn, δάνειον ἐπὶ ἐνεχύρῳ: Der Lombardverkehr einer Bank, προκαταβολαὶ ἐπὶ τραπεζιτικῶν τίτλων.

λεων εἰς σωματεῖά τινα κλπ.). Μνημονευτέα ὅμως ἐνταῦθα εἶναι μόνον τὰ σχετικὰ πρὸς τὰς ἐμπορικὰς συμβάσεις καὶ ἐργασίας, τὰ ὁποῖα ἀνάγονται εἰς τὸ κυρίως λεγόμενον ἐμπορικὸν δίκαιον. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον μόνον τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον καὶ τὰ ἔθιμα ἐχρησίμευον ὡς ὁδηγοί· ἔπειτα δ' ὅμως, πολλαπλασιαζομένων ὁσημέραι τῶν σχέσεων καὶ καθισταμένων σπουδαιοτέρων, ἐγεννήθη ἡ σκέψις νὰ τεθῶσιν ὡρισμένοι κανόνες ἢ τοὐλάχιστον νὰ ὁρισθῶσιν ἐγγράφως τὰ ἔθιμα πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δυσχερειῶν, αἵτινες ἀναφύονται πάντοτε ἐν τῇ ἀποδείξει τοῦ καθαρῶς δικαίου τῶν ἐθίμων. Ἡ ἀνάγκη τῆς παγιώσεως ἐγένετο αἰσθητὴ ἰδίως διὰ τὴν ναυτικὴν ἐμπορίαν, ἕνεκα δὲ τούτου πολλαὶ σπουδαῖαι συλλογαὶ συνετάχθησαν δι' αὐτήν. Δυστυχῶς μεγίστη ἀβεβαιότης κρατεῖ περὶ τῆς καταγωγῆς, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς συντάξεως τῶν συλλογῶν αὐτῶν (1).

23. Τὸ σπουδαιότερον τῶν ἐγγράφων τούτων εἶναι ἡ συλλογὴ τοῦ θαλασσίου δικαστηρίου (consulat de la mer), σύνολον δηλαδὴ κανόνων, τοὺς ὁποίους ὤφειλε νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ δικαστὴς ναυτικῶν ὑποθέσεων, τῆς λέξεως consul οὔσης ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐν χρήσει πρὸς δήλωσιν τῶν ἐμπορικῶν δικαστῶν (2). Ἡ συλλογὴ αὕτη εἶναι ἄνευ τάξεώς τινος, περιέχει δὲ 297 κεφάλαια, ἐξ ὧν τὰ 45 πρῶτα ἀναφέρονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν δικαστῶν τῆς Βαλεντίας καὶ τὴν τηρητέαν ἐνώπιον αὐ-

---

(1) Ἐπὶ ἑκάστης τῶν συλλογῶν ἁπαντῶσι πραγματεῖαι ἐν τῇ Collection des lois maritimes antérieures au XVII siècle, τῇ ἐκδοθείσῃ ὑπὸ Pardessus καὶ ἐν Travers Twiss, Black book of the admiratty. Ὅρ. καὶ Arthur Desjardins, Traité de droit commercial maritime, *ἱστορικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ ναυτικοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου*

(2) Ἐν τῇ θαλάσσῃ τῆς Ἀνατολῆς οἱ ναυτικοὶ δικασταὶ διετήρησαν τὸ ὄνομα Consuls. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ δικαιοδοσία τῶν τοιούτων δικαστῶν ἐκλήθη consulat, ἡ ὀνομασία δὲ αὕτη δίδεται ἀκόμη ἐν πολλαῖς ναυτικαῖς πόλεσι τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Τὸ ὄνομα δὲ consulat ἐδόθη ὡσαύτως καὶ εἰς τοὺς νόμους, τοὺς χρησιμεύοντας εἰς τὴν διαδικασίαν ταύτην, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὸ βιβλίον, ὅπερ περιελάμβανε τοὺς νόμους αὐτούς. Azuni, Droit maritime de l' Europe (1805).

τῶν διαδικασίαν. Βεβαιοῖ τὸ ἰσχῦον ἐν τῇ Μεσογείῳ ναυτικὸν δίκαιον ἀπέλαυε δὲ μεγίστου κύρους. (Consulatus maris, in materiis maritimis, tanquam universalis consuetudo habens vim legis, inviolabiliter attendenda est apud omnes provincias et nationes, ἔλεγεν ἀκόμη ὁ Casaregis τὸν XVIII αἰῶνα).

Δὲν κρατεῖ ὁμοφωνία οὔτε περὶ τῆς χρονολογίας, οὔτε περὶ τοῦ τόπου, οὔτε περὶ τῆς γλώσσης, οὔτε περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀρχικῆς συντάξεως. Ὡς πρὸς τὸν χρόνον αἱ δόξαι ποικίλλουσιν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ XI αἰῶνος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ XV. Ἄλλοι κλίνουσι πρὸς τὸ τέλος τοῦ XI αἰῶνος, ὁ δὲ Pardessus φρονεῖ ὅτι συνετάχθη τὸν XIII αἰῶνα. Ὡς πρὸς τὸν τόπον πλεῖσται πόλεις διαμφισβητοῦσι τὴν τιμήν, ἀλλὰ μόνον μεταξὺ Μασσαλίας καὶ Βαρκελώνης δύναται νὰ ὑπάρχῃ βάσιμος ἔρις, πολλαὶ δὲ πιθανότητες συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς τελευταίας πόλεως, ἔνθα ἴσως συνετάχθη τὸ *θαλάσσιον δικαστήριον* εἰς γλῶσσαν καταλανικήν (1). Ἐν τέλει ἂν καὶ συγγραφεῖς τινες φρονοῦσιν, ὅτι συνετάχθη κατὰ διαταγὴν τῶν βασιλέων τῆς Ἀραγωνίας καὶ ἐκυρώθη ὑπὸ διαφόρων ἡγεμόνων, κατὰ πᾶσαν ὅμως πιθανότητα φαίνεται ὅτι εἶναι ἁπλῆ συλλογὴ ἐθίμων, διότι ἀληθῶς δὲν ἀπαντᾷ ἐν αὐτῇ οὐδεὶς χαρακτὴρ ἐπιτακτικός, ἀλλ' ὁρισμοί, παραδείγματα, αἰτιολογίαι, ὡς ἐν διδακτικῷ ἔργῳ, ἐν ᾧ βεβαιοῦνται καὶ ἐξηγοῦνται ἅμα αἱ ὑπάρχουσαι συνήθειαι. Ὥστε καθ' ἡμᾶς σφάλλεταί τις θεωρῶν τὸ *θαλάσσιον δικαστήριον* ὡς πρώτην κωδικοποίησιν τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου (2).

---

(1) Ὁ Pardessus ἐξέδωκε τὸ πρῶτον πλήρη μετάφρασιν τῆς συλλογῆς ταύτης.—Δύναταί τις ὡσαύτως νὰ συμβουλευθῇ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ μεταφραστοῦ, Santiago Oliva y Bridgman, Resena de las leyes mercantiles vigentes en los principales, estados de Europa y America ὑπὸ Ch. Lyon Caen.

(2) Ὁ Bridgman περιέπεσεν εἰς τὴν πλάνην ταύτην ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῇ μνημονευθείσῃ ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει. Ὅρ. Glasson le premier Code de commerce (Bulletin de l'Académie des sciences morales et politiques 1888). F. Daguin, Bulletin de la Société de législation comparée 1888 σελ. 337 καὶ 338.

24. Τὸ ἰσχῦον ἐν τῷ Ὠκεανῷ δίκαιον διετυπώθη ἐν τῇ συλλογῇ, τῇ φερούσῃ τὸν τίτλον *ἀποφάσεις τῆς Ὀλερίας* (rôles d'Oleron), ἥτις παρουσιάζει τὰς αὐτὰς δυσκολίας. Ὁ Clairac, συγγραφεὺς ἔργου *περὶ τῶν συνηθειῶν καὶ ἐθίμων τῆς θαλάσσης*, δημοσιευθέντος ἐν ἔτει 1647, λέγει τὰ ἑξῆς περὶ τῆς φύσεως τῆς συλλογῆς ταύτης. «Καθ' ὃν χρόνον τὰ ἔθιμα τῆς θαλάσσης τῆς Ἀνατολῆς, καταγε»γραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ *τοῦ θαλασσίου δικαστηρίου*, ἦσαν διαδεδο»μένα καὶ ἐν ὑπολήψει ὑφ' ὅλης τῆς Ἀνατολῆς, ἡ Βασίλισσα »Ἐλεονώρα, δούκισσα τῆς Γουϊέννης, μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς »ἁγίας γῆς, διέταξε νὰ καταρτισθῇ τὸ πρῶτον σχέδιον τῶν ἀπο»φάσεων τῶν φερουσῶν τὸν τίτλον Rôles d'Oleron, ἐκ τοῦ »ὀνόματος τῆς πεφιλημένης αὐτῇ νήσου, διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς »νόμοι ἐν τῷ Ὠκεανῷ.» Ἡ ἱστορία αὕτη, ἂν καὶ ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ σπουδαίων συγγραφέων, οἷοι οἱ Valin, Emerigon κλπ., σήμερον ὅμως γενικῶς ἀπεδοκιμάσθη. Κατὰ τὸν Pardessus ἡ συλλογὴ αὕτη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς προελθοῦσα ἐκ τῆς δυναστευούσης ἀρχῆς διὰ δύο λόγους. Ἐν πρώτοις αἱ τοιαῦται πράξεις φέρουσι πάντοτε τὸ ὄνομα τοῦ ἡγεμόνος ἢ τοῦ σώματος, ὅπερ δημοσιεύει αὐτάς. Τοιοῦτο δὲ οὐδαμῶς ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἀποφάσεσι τῆς Ὀλερίας· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ περιεχόμενον τῶν ἄρθρων δεικνύει ὅτι πρόκειται περὶ συλλογῆς ἐπισήμων πράξεων, βεβαιούσης τὴν νομολογίαν ἐπὶ ὡρισμένων θεμάτων, ἕκαστον τῶν ὁποίων τελευτᾷ οὕτως· *αὕτη εἶναι ἡ ἀπόφασις εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην*. Ἄλλως πῶς δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὁ δοθεὶς εἰς τὴν συλλογὴν αὐτὸς τίτλος ; Τὸ ὄνομα rôles ἢ rooles προῆλθεν ἐκ τούτου, ὅτι αἱ ἀποφάσεις ἐγράφοντο ἐπὶ μεμβράνης περιειλιγμένης κυλινδροειδῶς. Ὁ τόπος τῆς ἀρχικῆς συντάξεως δὲν εἶναι γνωστός. Οὐδὲν ἐκ τοῦ περιεχομένου ἀνάγεται εἰδικῶς εἰς τὴν Ὀλερίαν, πιθανὸν δ' εἶναι, ὅτι ἀρχαῖον ἀντίγραφον τῆς συλλογῆς ἐπεκυρώθη ὑπὸ ὑπαλλήλου τῆς νήσου ταύτης. Οἱ Ἄγγλοι ἀξιοῦσιν ὅτι ἡ συλλογὴ εἶναι ἀγγλικῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ τὴν δόξαν ταύτην οὐδεὶς ἄλλος συνεμερίσθη. Ὁ χρόνος τῆς συντάξεως φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ὁρισθῇ μεταξὺ τοῦ XII καὶ XIII αἰῶνος. Ὅ,τι καὶ ἂν λεχθῇ περὶ πάντων τῶν σκοτεινῶν αὐτῶν σημείων, τὰ ὁποῖα ἔχουσι μείζονα σπουδαιότητα διὰ τὸν ἱστορικὸν ἢ διὰ τὸν νομομαθῆ, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ συλλογὴ αὕτη ἔσχε μέγιστον κῦρος ἐν ὅλῳ τῷ Ὠκεανῷ, πολλοὶ δὲ λαοὶ υἱοθέτησαν ἢ ἀντέγραψαν αὐτὴν μετά τινων

τροποποιήσεων. Μνημονευτέαι εἶναι καὶ αἱ ἑξῆς συλλογαί :

Αἱ *ἀποφάσεις τῆς Ντὰμ καὶ οἱ νόμοι τῆς Οὐεστκαπὲλ* (jugements de Damme et lois de Westcapelle) (δύο πόλεων ἐμπορικωτάτων κατὰ τὸν μεσαίωνα), αἵτινες εἶναι μετάφρασις τῶν ἀποφάσεων τῆς Ὀλερίας, γενομένη διὰ τὰς μεσημβρινὰς Κάτω Χώρας. *Τὸ ναυτικὸν δίκαιον τοῦ Οὐϊσβούργου* (Droit maritime de Wisby) ἡ συλλογὴ τῶν τηρουμένων ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Βαλτικῆς ἐθίμων· (αἱ ἀποφάσεις ἐλήφθησαν ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ὀλερίας καὶ ἐκ τοῦ θαλασσίου δικαστηρίου). *Αἱ πράξεις τῆς τευτονικῆς διαίτης* (Recès de la hanse teutonique), αἱ συνταχθεῖσαι τὸν XVI αἰῶνα.

25. Τέλος ἀξιοσημείωτος εἶνε συλλογή τις συνταχθεῖσα ἐν Ρουὲν τὸν XVI αἰῶνα ὑπὸ ἀγνώστου συγγραφέως, ὑπὸ τὸν τίτλον *ὁδηγὸς τῆς θαλάσσης* (Quidon de la mer). Ἡ γενομένη τῷ 1607 ἔκδοσις φέρει ὅτι τὸ ἔργον ἐξεδόθη *ἐκ νέου* καὶ τοῦτο εἶναι ἡ μόνη ἀκριβής πως ἔνδειξις περὶ τῆς χρονολογίας. Ἡ συλλογὴ αὕτη δὲν πραγματεύεται περὶ τοῦ συνόλου τοῦ ναυτικοῦ δικαίου, ἀλλ' εἰδικῶς περὶ τοῦ συναλλάγματος τῆς ἀσφαλείας, τοῦ ὁποίου ἡ χρῆσις ἀνεπτύχθη ἀναμφιβόλως, ἀφ' ἧς συνετελέσθησαν αἱ προηγούμεναι συλλογαί, αἵτινες δὲν μνημονεύουσιν αὐτήν. Περιέχει δὲ καὶ ἄλλας τινὰς λεπτομερείας περί τινων ἄλλων ἀντικειμένων, ὡς περὶ λείας, περὶ ἀντιποίνων, περὶ ναυτοδανείου. Οἱ κανόνες ἐκτίθενται μετὰ μεγάλης σαφηνείας καὶ ἐν λογικῇ τάξει· δι' ὃ καὶ οἱ συντάκται τοῦ μεγάλου Διατάγματος τοῦ 1681 περὶ ναυτιλίας περιέλαβον ἐν αὐτῷ μέγα μέρος ἐκ τῆς συλλογῆς ταύτης (ἀριθ. 31).

26. Περὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1879. —Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς περιόδου ταύτης δύο γεγονότα, ἡ ἀνακάλυψις ὁδοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος καὶ ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς «ἤνοιξαν εἰς τὴν ἐμπορίαν ἀγνώ-«στους ὁδοὺς καὶ χώρας, μετετόπισαν πάντα τὰ συμφέροντα, ἐδη-«μιούργησαν νέα κέντρα δράσεως, κατέστρεψαν τὰ παλαιὰ καὶ μετέ-«βαλον τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου»(1). Ἡ Μεσόγειος ἔπαυσε νὰ ἦναι τὸ ἀπο-

(2) Ὅρ. Pardessus, Discours sur l'origine et les progrès de la législation et de la jurisprudence commerciale.

κλειστικὸν κέντρον τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων, ἡ δὲ εὐτυχία τῶν ἰταλικῶν πόλεων ἐπηρεασθεῖσα ἤδη διὰ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐφέρετο ῥαγδαίως πρὸς τὴν κατάπτωσιν καὶ ἡ δρᾶσις μετετέθη εἰς τὰ Δυτικὰ Κράτη, κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ εἰς τὴν Πορτογαλίαν, αἵτινες κατέστησαν διάσημοι διὰ τῆς τελεσφόρου εὐτολμίας τῶν θαλασσοπόρων αὐτῶν, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν Ὁλλανδίαν καὶ εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν. Μόνον δὲ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ XVου αἰῶνος ἱδρύονται ἀποικίαι καὶ ἔκτοτε ἄρχεται νὰ σχηματίζηται τὸ *ἀποικιακὸν σύστημα*, τὸ ὁποῖον μέχρι σήμερον ἔτι ἐπέπρωτο νὰ διέπῃ τὰς σχέσεις τῶν ἀποικιῶν πρὸς τὴν μητρόπολιν (1).

27. Ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἐμπορία ἐλάμβανεν ὁσημέραι μείζονα ἐπίδοσιν. Πολλὰ διατάγματα ἠσχολήθησαν περὶ αὐτῆς, ἅτινα συχνὰ ἔθετον διαφοροτρόπους ὀχληροὺς περιορισμούς· — ἡ πληθὺς ὅμως αὐτῶν δεικνύει ὁποία σπουδαιότης ἀπεδίδετο εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο. Περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς προστασίας τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας ἐν γένει δὲν εἶχον μορφώσει τὴν αὐτὴν πεποίθησιν πάντες οἱ ἡγεμόνες καὶ πάντες οἱ Ὑπουργοί. Ὁ Sully προετίμα τὴν γεωργίαν, ὑπὸ τὴν βασιλείαν δὲ τοῦ Ἑρρίκου Δ' ἡ ἐμπορία, εὐνοηθεῖσα ἐκ τῆς ἀποκαταστάσεως ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς θρησκευτικῆς εἰρήνης ἐκαρπώσατο ἰδίως ἀμέσους ὠφελείας ἐκ τῶν προόδων τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας. Ἐν τούτοις ὁ Laffemas, ὅστις ἦτο γενικὸς ἐλεγκτὴς τῆς ἐμπορίας, ἐπεδόθη εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις, τὰς ὁποίας ἐφαίνετο ὅτι ἀπῄτει ἡ ἐμπορία (2). Τοὐναντίον δὲ ὁ Colbert προσεπάθησε παντὶ σθένει νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ταχεῖαν πρόοδον τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς Ἐθνικῆς βιομηχανίας. Ἐπεφυλάσσετο εἰς τὸ μέλλον νὰ εὕρῃ τὴν καλλιτέραν λύσιν, ἥτις εἶναι νὰ ἀφεθῇ πλήρης ἐλευθερία εἰς τὴν ἐργασίαν, ὑφ' οἱανδήποτε μορφὴν καὶ ἂν ἐκδηλῶται.

28. Τὰ σπουδαιότερα νομοθετικὰ μνημεῖα τῆς ἐποχῆς ταύτης

---

(1) Ὅρα περὶ τοῦ ἀποικιακοῦ συστήματος ἢ συμφώνου, ὅπερ κατηργήθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 3 Ἰουλίου 1861 καὶ τοῦ διατάγματος τῆς 9 Ἰουλίου 1869, V βιβλ. ἀριθ. 12

(2) Ὅρ. G. Fagniez «l'Économie sociale de la France sous Henri IV (εἰδικῶς δὲ σελ. 163—366) καὶ Pigeonneau op. cit. II σελ. 272 καὶ ἑπ.

ἔχουσιν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον δι' ἡμᾶς, διότι εἶναι αἱ ἄμεσοι πηγαὶ τῆς σημερινῆς νομοθεσίας. Παρατηρητέον ἐν πρώτοις, ὅτι ἀπὸ τοῦ XVI αἰῶνος, τῆς γαλλικῆς μοναρχίας συγκεντρωσάσης πάσας τὰ ξουσίας καὶ ζηλοτύπως ἐχομένης τοῦ ἑαυτῆς ἀξιώματος, δὲν ἀπαντῶσι πλέον οὔτε ἔθιμα οὔτε θέσμια τοπικά· μόνον δὲ διὰ διαταγμάων ἀνεπτύσσετο ἔκτοτε τὸ δίκαιον. Ἐν τῶν σπουδαιοτέρων διαταγμάτων εἶναι τὸ τοῦ ἔτους 1563, ἔργον τοῦ l'Hospital, *ὅπερ δημιουργεῖ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐμποροδικῶν τῶν Παρισίων καὶ χαρακτηρίζει τὴν ἁρμοδιότητα αὐτῶν*. Ὁ βασιλεὺς δηλοῖ ἐν τῷ προοιμίῳ, ὅτι ἐξέδωκεν αὐτὸ ἐπὶ τῇ ὑποβληθείσῃ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων τῆς καλῆς πόλεως τῶν Παρισίων αἰτήσει, *πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον καὶ πρὸς περιορισμὸν τῶν ἐξόδων καὶ περιστολὴν τῶν διαφορῶν μεταξὺ ἐμπόρων, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ συναλλάττωνται καλῇ τῇ πίστει, χωρὶς νὰ ὑπόκεινται εἰς τὰς λεπτότητας τῶν νόμων καὶ διαταγμάτων*. Αἱ κυριώτεραι ἀρχαὶ τῆς σημερινῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας ἔχουσι τὴν πηγὴν αὐτῶν ἐν τῷ ἀξιομνημονεύτῳ τούτῳ διατάγματι, τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον πλέον ἢ ἅπαξ ἐδέησε νὰ προστατευθῇ κατὰ τῶν προσβολῶν τῆς πολιτικῆς δικαιοδοσίας (1). Βλ. ἀριθ. 328.

29. Ἐπὶ Λουδοβίκου XIV ἐγένετο σπουδαιοτάτη νομοθετικὴ κίνησις. Ὁ Colbert ἔδωκε μεγάλην ὥθησιν εἰς τὸ ναυτικόν, εἰς τὴν ἐμπορίαν, εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ προεκάλεσε τὴν ἔκδοσιν σειρᾶς διαταγμάτων περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου (2). Δύο ἐκ τούτων, τὸ τοῦ 1673 περὶ ἐμπορίας καὶ τὸ τοῦ 1681 περὶ ναυτιλίας, κατέχουσι διὰ τὸν νομομαθῆ τὴν πρώτην τάξιν μεταξὺ τῶν ἄλλων. Τὰ διατάγματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀληθινοὶ κώδικες, ἐξασφαλίζουσιν εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν τιμήν, ὅτι ἔσχε τὴν πρώτην κωδικοποίησιν τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου (3).

---

(1) Glasson, Les juges et consuls des marchands.

(2) Histoire de Colbert, ὑπὸ P. Clément. Ὅρ. ἐπίσης περίληψιν τοῦ ἔργου τοῦ Colbert ἐν τῇ Histoire de France τοῦ H. Martin, XIII 110—154.

(3) Ἐνεδείχθη ἀνωτέρω (σημ. 2 τῆς 16 σελ.), ὅτι ἡ τιμὴ αὕτη διεκδικεῖται οὐχὶ ὀρθῶς ὑπὲρ τῆς Καταλωνίας. Οὐχὶ ὀρθῶς ἐπίσης ὁ M. Goldschmidt (Handbuch des Handelsrechts τόμ. α' σελ. 55) λέγει ὅτι τὸ Allgemeines Landrecht τοῦ 1894 περιέχει τὴν πρώτην κωδικοποίησιν τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου· ὅρ. περὶ τούτου Glasson, Le premier code

30. Ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ διατάγματος τοῦ Μαρτίου 1673 ὁ Λουδοβῖκος XIV, ἀφοῦ ἀνέμνησε τὰς προσπαθείας, ἃς κατέβαλεν, ὅπως καταστήσῃ τὴν ἐμπορίαν ἀνθηρὰν ἐν τῷ βασιλείῳ, λέγει, ὅτι ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ὁρίσῃ *κανόνας ἱκανοὺς νὰ ἐξασφαλίζωσι μεταξὺ τῶν ἐμπόρων τὴν καλὴν πίστιν ἐναντίον τοῦ δόλου καὶ προλαμβάνωσι τὰ ἐμπόδια, ἅτινα ἀποτρέπουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν ἐνασχολήσεως διὰ τῆς παρελκύσεως τῶν δικῶν*. Τὸ διάταγμα διαιρεῖται εἰς δώδεκα τίτλους, ἱκανῶς βραχεῖς, διαλαμβάνοντας περὶ τῶν σπουδαιοτάτων θεμάτων τῆς ἐμπορίας, ἐξ ὧν τὸ μὲν περὶ συναλλαγματικῶν ἀναπτύσσεται μᾶλλον πάντων, τὸ δὲ περὶ πτωχεύσεως εἶναι τὸ ἐλλιπέστερον (1). Περὶ τὴν οἰκονομίαν ἐτηρήθη ἡ αὐτὴ σχεδὸν τάξις, ἥτις καὶ ἐν τῷ ἰσχύοντι ἐμπορικῷ κώδικι, τοῦ ὁποίου πολλαὶ διατάξεις ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ διατάγματος. Τὸ συντελέσαν κυρίως εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου εἶναι, ὅτι παρεσκευάσθη μετὰ προηγουμένην σοβαρὰν μελέτην παρὰ τοῖς πρωτεύουσι τῶν ἐμπόρων. Ὁ J. Savary (2), ἀρχαῖος ἔμπορος, ὑπῆρξεν ἓν ἐκ τῶν μελῶν

---

de commerce (bulletin de l'Académie des sciences morales et politiques 1888).

(1) Τὸ θέμα τοῦτο συνεπληρώθη ἢ ἐτροποποιήθη διὰ σειρᾶς διαταγμάτων ἢ δηλώσεων ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ XVIII αἰῶνος. Παρετήρησάν τινες τὸ ὑπερβολικὸν τῆς διατάξεως, ἥτις ἐτιμώρει διὰ τῆς θανατικῆς ποινῆς τὴν δολίαν χρεωκοπίαν, ἐπιλαθόμενοι ὅτι ἡ διάταξις αὕτη ἦτο ἁπλῆ ἀκολουθία τῆς κρατούσης τότε περὶ κλοπῆς νομοθεσίας. Ἄλλως κατὰ τὸν Jousse τὰ δικαστήρια οὐδέποτε ἐπέβαλον τὴν ποινὴν ταύτην· ὅρ. τόμ. VII ἀριθ. 8.

(2) Ὁ Savary, ὅστις ἔζησεν ἀπὸ τοῦ 1622 μέχρι τοῦ 1690, εἰργάσθη κατ' ἀρχὰς παρὰ δικηγόρῳ καὶ συμβολαιογράφῳ, μεθ' ὃ, διανύσας τὴν μαθητείαν, ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὴν συντεχνίαν τῶν ῥωποπωλῶν, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐκτήσατο ταχέως περιουσίαν καὶ ἐπεδόθη εἰς τὰ οἰκονομικά. Ἕνεκα τῆς φήμης, ἣν ἐκτήσατο ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, ἐζητήθησαν παρ' αὐτοῦ ὑπομνήματα ἐπὶ τοῦ μελετωμένου ἀπὸ τοῦ 1670 ἔργου· «μὴ ἀπαρεσάντων δὲ τῶν ὑπομνημάτων »αὐτοῦ προσελήφθη εἰς τὸ συμβούλιον τῆς μεταρρυθμίσεως, ἐν ᾧ τοσοῦτον »διεκρίθη διὰ τὴν σταθερότητα τῶν γνωμῶν αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν ἔντονον ἀντί»στασιν εἰς τοὺς ἐπικινδύνους μετριασμούς, τοὺς ὁποίους τὸ συμφέρον ἐνέ»πνεε πολλάκις ἐπί τινων ἄρθρων, ὥστε πάντων σχεδὸν συνταχθέντων ἐπὶ τῇ »βάσει τῶν παρατηρήσεων αὐτοῦ. ὁ Pussort, ὅστις ἦτο πρόεδρος τῆς Ἐπι»τροπῆς, συνήθως ἐκάλει τὸ διάταγμα τοῦτο κώδικα Savary». Τὰς λεπτομερείας ταύτας ἠρανίσθημεν ἔκ τινος βιογραφικῆς σημειώσεως, προτασσομέ-

τῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς ἐπιφορτισθείσης τὴν ὁριστικὴν σύνταξιν· ἡ συνεργασία δ' αὐτοῦ ὑπῆρξε τόσον σπουδαία, ὥστε ἐνίοτε τὸ διάταγμα ἐκαλεῖτο κῶδιξ Savary, ἐν τῇ πρακτικῇ δὲ ἐλέγετο *ἐμπορικὸς κῶδιξ* (code marchand).

Τὸ διάταγμα τοῦτο δὲν ἐξήγειρεν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν μεγάλης ἀξίας. Ὁ Jousse (1), μέλος τοῦ ἐφετείου (présidial) τοῦ Ὀρλεὰν, ἐδημοσίευσεν ἐξηγητικὸν ὑπόμνημα, ὅπερ καὶ σήμερον ἀκόμη εἶναι χρήσιμον νὰ συμβουλεύηταί τις. Τὸ ἔργον αὐτὸ εἶναι σαφὲς καὶ κριτικόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ βαθείας ἐξετάσεως. Ὁ Bornier (2) καὶ ὁ Boutaric (3) ἐσχολίασαν ὡσαύτως αὐτό, ἀλλὰ συνοπτικώτατα.—Ἀξιολογώτερα πάντων εἶναι ὑπομνήματά τινα ἐπὶ εἰδικῶν θεμάτων, ὡς τὰ τοῦ Dupuy de la Serra ἐπὶ τῆς συναλλαγματικῆς (4) καὶ τὸ τοῦ Pothier ἐπὶ τῶν ἑταιρειῶν καὶ τοῦ συναλλάγματος συναλλαγῆς. Τέλος ὁ Toubeau (5) ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον «les institutes du droit consulaire ou les élé-

---

νης ἔργου τινὸς τοῦ Savary, ὅπερ μεγάλως ηὐδοκίμησεν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Τοῦ ἔργου τούτου, ὅπερ φέρει τὸν τίτλον le Parfait négociant, ἡ πρώτη ἔκδοσις ἐγένετο τῷ 1676. Ὡς πολὺ ὀρθῶς ἐξηγεῖται ὁ συγγραφεύς, τὸ ἔργον αὐτὸ εἶναι ὅλως πρακτικόν, προωρισμένον διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὸ ἐμπορικὸν ἐπάγγελμα, περιέχει δὲ μᾶλλον ὁδηγίας ἐπαγγελματικὰς καὶ συμβουλὰς ἠθικὰς ἢ γνώσεις νομικάς. Προσαρτᾶται εἰς αὐτὸ συνήθως τόμος περιέχων *γνώμας* (parères) καὶ συμβουλὰς δοθείσας ὑπὸ τοῦ Savary ἐπὶ τῶν κυριωτέρων θεμάτων τῆς ἐμπορίας.

(1) Nouveau commentaire sur l'Ordonnance du commerce 1 τομ. εἰς 12ον πολλάκις ἐκδοθείς.

(2) Ordonnance de Louis XIV sur le commerce enrichie d'annotations et de décisions importantes ὑπὸ Ph. Bornier, ἀντιπροέδρου παρὰ τῷ δικαστηρίῳ (Sénéchaussée) τοῦ Μομπελιὲ 1 τόμ. εἰς 12ον.

(3) Explication de l'ordonnance de Louis XIV concernant le commerce, Toulouse 1743.

(4) Τὸ ἔργον τοῦτο ὑπὸ τὸν τίτλον «de l'art des lettres de change suivant l'ordre des plus célèbres places de l'Europe» ἐξεδόθη τῷ 1693 καὶ μετεφράσθη εἰς πολλὰς γλώσσας. Εὑρίσκεται δὲ ἰδίως προσηρτημένον εἰς τὸ περὶ ἐμπορίας διάταγμα τοῦ 1673, τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ Bécane (1841) μετὰ τοῦ ὑπομνήματος τοῦ Jousse.

(5) Προεστὼς τῶν ἐμπόρων καὶ δήμαρχος τοῦ Μπούρζ (prévôt des marchands et échevin de Bourges). Ἡ δευτέρα ἔκδοσις τοῦ ἔργου τούτου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ συγγραφέως ἐν ἔτει 1700.

ments de la jurisprudence des marchands», πραγματείαν πρακτικὴν περὶ πάντων τῶν ἐμπορικῶν ἀντικειμένων.

31. Τὸ περὶ ναυτιλίας διάταγμα τοῦ Αὐγούστου 1681 εἶναι ἔτι σπουδαιότερον τοῦ προηγουμένου· ἔχει δὲ τοῦτο εὐρὺ ἀντικείμενον, ὡς δείκνυται ἐν τῷ προοιμίῳ, φέροντι· «Ἐκρίναμεν ὅτι διὰ »νὰ πληρώσωμεν τελείως τὰς ἐλλείψεις πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ναυτι»λίας καὶ τῆς ἐμπορίας, ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ὁρίσωμεν τὴν τέως ἀμφί»βολον δωσιδικίαν τῶν ναυτικῶν συμβολαίων, νὰ κανονίσωμεν τὴν »δικαιοδοσίαν τῶν λειτουργῶν τοῦ ναυτοδικείου (amirauté) καὶ τὰ »κυριώτερα καθήκοντα τῶν ναυτικῶν καὶ νὰ ἐγκαταστήσωμεν καλὴν »ἀστυνομίαν εἰς τοὺς λιμένας, τὰ παράλια καὶ τοὺς ὅρμους, οἵτινες »εἶναι καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ἡμετέρας κυριαρχίας.» Οὕτω λοιπὸν τὸ διάταγμα περιέχει τὸ ναυτικὸν δίκαιον, τό τε δημόσιον καὶ τὸ ἰδιωτικὸν (ἀριθ. 9). Διαιρεῖται δὲ εἰς πέντε βιβλία, ἕκαστον τῶν ὁποίων ὑποδιαιρεῖται εἰς τίτλους. Τὸ ἔργον παρεσκευάσθη ὑπὸ ἐπιτροπῆς, ἐργασθείσης δέκα ἔτη μετὰ προηγουμένην ἐξέτασιν ἐν τοῖς λιμέσι. Τὸ ὄνομα τοῦ συντάκτου δὲν εἶναι μετὰ βεβαιότητος γνωστόν, φαίνεται ὅμως πιθανόν, ὅτι τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Levayer de Boutigny, ὅστις ἦτο ἐπὶ μακρὸν δικηγόρος καὶ ἔπειτα Βασιλικὸς ἐπίτροπος (Maître des requêtes) ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας. Τὸ ἐν λόγῳ διάταγμα, ὅπερ κατὰ τὸν Valin «εἶναι ἀναντιρρήτως τὸ «καλλίτερον πάντων τῶν ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου XIV ἐκδοθέντων», ἐγένετο μετὰ θαυμασμοῦ δεκτὸν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Εὐρώπῃ, πλεῖσται δὲ τῶν διατάξεων αὐτοῦ εἶναι ἔτι ἐν ἰσχύϊ ἃ μετηνέχθησαν μετὰ μικρῶν τροποποιήσεων εἰς μεταγενεστέρους κανονισμούς. Τὸ διάταγμα τοῦτο τοῦ 1681 ἤσκησεν ἐπὶ τὰς νομοθεσίας τῶν ξένων χωρῶν μείζονα ἐπίδρασιν ἢ τὸ τοῦ 1673.

Ὁ Valin ἐξέδωκεν ἐπὶ τοῦ διατάγματος τούτου ὑπόμνημα, ὅπερ ἀπολαύει μεγάλου κύρους (1). Ἦτο δὲ ὁ Valin δικηγόρος κατ' ἀρχὰς καὶ ἔπειτα Εἰσαγγελεὺς ἐν τῷ Ναυτοδικείῳ (Amirauté) τῆς Λὰ-Ροσέλ. Τὸ *περὶ ἀσφαλειῶν* μέρος εἶναι ἀτελὲς ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦ Valin, τελειότερον δὲ ἐπραγματεύθη περὶ αὐτοῦ ὁ Emerigon,

(1) Nouveau commentaire sur l'ordonnance de la marine 1760, 2 τόμ. εἰς 4ον. Πρὸ τοῦ ἔργου τοῦ Valin εἶχε δημοσιευθῇ ὑπ' ἀγνώστου συγγραφέως σύντομον ὑπόμνημα τοῦ διατάγματος τοῦ 1681.

δικηγόρος ἐν Μασσαλίᾳ(1). Καὶ ὁ Pothier κατέλιπεν ἔργα τινὰ περὶ τοῦ ναυτικοῦ δικαίου, ἀλλὰ ταῦτα ὑπολείπονται πολὺ κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν περὶ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἔργων τοῦ αὐτοῦ (2).

31 *δίς*. Κατὰ τὸν XVII καὶ XVIII αἰῶνα νομομαθεῖς μεγάλης ἀξίας συνέγραψαν (ἀρ. 19) ἐν Ἰταλίᾳ ἔργα περὶ ἐμπορικοῦ δικαίου, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον ἀκόμη εἶναι χρησιμώτατα. Ἄξιοι μνείας εἶναι οἱ ἑξῆς.

Ὁ Straccha, γεννηθεὶς ἐν Ἀγκῶνι, ἔδωκε πλείστας γνωμοδοτήσεις, ἐπεφορτίσθη διὰ πολλῶν πρεσβεύσεων ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰουλίου III καὶ ἐξέδωκε κυρίως τὸ μέγα ἔργον Tractatus de mercatura seu mercatore, συνταχθὲν ἀπὸ τοῦ 1550 μέχρι τοῦ 1555.

Ὁ Sigismond Scaccia, ἐκ Γενούης, δικηγόρος ἐν Ῥώμῃ, συνέταξε τὸν XVII αἰῶνα πολλὰ ἔργα, ἰδίως δὲ τὴν πραγματείαν ὑπὸ τὸν τίτλον· «Tractatus de commerciis et cambio» (1618).

Ὁ Casaregis, γεννηθεὶς ἐν Γενούῃ τῇ 8 Αὐγούστου 1670, ἐδίδαξε τὸ δίκαιον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ὑπῆρξε διαδοχικῶς μέλος τοῦ ἐν Σιένῃ παπικοῦ δικαστηρίου (Rôte) καὶ τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἀπέθανε δὲ ἐν Φλωρεντίᾳ τῇ 9 Αὐγούστου 1737. Τὸ κυριώτερον αὐτοῦ ἔργον εἶναι τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον Discursus legales de commercio.

32. Μεθ' ὅσης δήποτε ἐπιμελείας καὶ ἂν συνετελέσθησαν τὰ διατάγματα τοῦ Λουδοβίκου XIV, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποφύγωσι τὴν ἐπίδρασιν τοῦ χρόνου. Τινὲς ἐκ τῶν διατάξεων αὐτῶν περιέπεσον εἰς ἀχρηστίαν καὶ ἄλλαι ἐτροποποιήθησαν διὰ πολλῶν διαταγμάτων· ὑπῆρχον δὲ προσέτι καὶ πολλὰ κενὰ δεόμενα συμπληρώσεως. Εἶχε καταστῇ πολὺ δύσκολος ὁ συνδυασμὸς τῶν διαφόρων αὐτῶν στοιχείων καὶ ἠγείροντο παράπονα διὰ τὴν ἀσάφειαν τῆς ἐμ-

---

(1) Traité des assurances et des contrats à la Grosse, 2 τόμ. εἰς 4ον, Μασσαλία 1784. Ἀνετυπώθη δὲ τῷ 1826 ὑπὸ Boulay-Paty. Ὀλίγα ἔτη πρότερον ὁ Emerigon εἶχεν ἐκδώσῃ γενικὸν ὑπόμνημα τοῦ διατάγματος τοῦ 1861. Παρατηρεῖται ἐν τῷ Valin καὶ ἐν τῷ Emerigon, ὅτι ἔχουσι τάσεις διαφόρους, τὰς ὁποίας ἐξηγοῦνταί τινες ὡς προερχομένας ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν *ἀποφάσεων τῆς Ὀλερίας* καὶ τοῦ *θαλασσίου δικαστηρίου*.

(2) Traités du contrat d'assurance, du prêt à la grosse, du louage maritime.

πορικῆς νομοθεσίας. Τῷ 1787 διωρίσθη ἐπιτροπὴ πρὸς παρασκευὴν τῆς ἀναθεωρήσεως, ἀλλὰ τὸ ἔργον (1) αὐτῆς διεκόπη καὶ ἐγκατελείφθη κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἐπελθόντων βαρυσημάντων πολιτικῶν συμβάντων, μόλις δὲ μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἐπερατώθη ἡ ἀναχώνευσις τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου (ἀριθ. 42). Πρὶν ἐξετάσωμεν τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἐπὶ τοὺς διέποντας τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν νόμους, πρέπει νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὸ παρελθὸν καὶ νὰ ἐκθέσωμεν τὸ διέπον τοὺς κλάδους αὐτοὺς σύστημα πρὸ τοῦ 1789.

33. Περὶ τοῦ συστήματος τῶν σωματείων. — Συνδικίαι καὶ πρωτοτεχνίαι. — Παλαίτατα ἤδη ἐν τῇ γαλλικῇ ἱστορίᾳ οἱ ἔμποροι καὶ τεχνουργοὶ φαίνονται διωργανωμένοι εἰς σωματεῖα· ἠσθάνθησαν δὲ ἰδίως τὴν ἀνάγκην τῆς ἑνώσεως καὶ τοῦ συνεταιρισμοῦ κατὰ τὸν μεσαίωνα, ὅπως ὑποστηρίζωνται ἀμοιβαίως ἐναντίον τῶν πανταχόθεν ἀπειλουσῶν αὐτοὺς καταθλίψεων καὶ βιαιοπραγιῶν (ἀριθ. 19). Τὸ ἄτομον δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ συντριβῇ ἐν τῷ κατὰ τῶν παντὸς εἴδους προνομιούχων ἀγῶνι, μόνον δὲ τὸ σωματεῖον ἠδύνατο νὰ ἀντίσχῃ, ἐφοδιαζόμενον καὶ αὐτὸ διὰ προνομίων, ἀφοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὡς ἐρρήθη πολὺ ὀρθῶς, καὶ αἱ ἧττον ἀμφισβητήσιμοι ἐλευθερίαι, ἀδιαλείπτως ἐν ἀμφισβητήσει τιθέμεναι, ἔδει νὰ παρέχωνται ὡς προνόμια καὶ νὰ ἐξασφαλίζωνται διὰ τίτλων (chartes) (2). Τὰ σωματεῖα σὺν τῷ χρόνῳ μετήλλαξαν φύσιν, καταστάντα αὐτὰ ἤδη καταθλιπτικά, ἀφοῦ δὲ συνετέλεσαν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐργασίας, ἐξέλιπον εἶτα, ἀφ' ἧς ἡ ἐλευθερία αὕτη ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ νόμου. Εἶναι ἀδύνατον νὰ εἰσέλθωμεν ἐνταῦθα εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς μεταβολῆς ταύτης, αἵτινες ἀνάγονται εἰδικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς βιομηχανίας ἢ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας· περιοριζόμεθα δὲ μόνον νὰ δώσωμεν γενικὴν ἰδέαν περὶ τοῦ συστήματος τῶν σωματείων, ὁποῖον ἦτο κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ φάσιν (3).

---

(1) Τὸ ἔργον αὐτὸ τυπωθὲν ἀποτελεῖ ἕνα τόμον εἰς 4ον.

(2) Renouard, Traité des brevets d'invention, σελ. 43.

(3) Τελεία ἔκθεσις τοῦ συστήματος τούτου ἐγένετο ἀξιολόγως ὑπὸ τοῦ M. E. Levasseur ἐν τῇ «Histoire des classes ouvrières en France depuis Jules César jusqu'à la Révolution», 2 τόμ. εἰς 8ον. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Histoire des classes ouvrières depuis 1789 jusqu'à nos jours» προτάσσει περίληψιν τῆς καταστάσεως τῆς ἐμπορίας

34. Τὰ διάφορα εἴδη τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς τεχνουργίας ἦσαν διανενεμημένα μεταξὺ ἀριθμοῦ τινος ὁμάδων. Ἑκάστη ὁμὰς παρίστατο τριττῶς, ὡς *σῶμα βιοτεχνικόν*, ὡς *φατρία θρησκευτικὴ* καὶ ὡς *ἑταιρεία βοηθειῶν*. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων μόνον ὑπὸ τὴν πρώτην ἔποψιν θὰ ἐξετασθῇ ἐνταῦθα (1).

Βιοτεχνικόν τι σῶμα δὲν περιελάμβανε πάντας τοὺς ἀσκοῦντας τέχνην τινά, ἀλλὰ μόνον τοὺς *πρωτοτέχνας* (maîtres), πρωτοτέχνης δὲ δὲν καθίστατο πᾶς ὁ βουλόμενος. Ἐνίοτε ὁ ἀριθμὸς τῶν πρωτοτεχνῶν ἦτο περιωρισμένος (2)· ἀλλὰ καὶ ὅτε ἀκόμη ἦτο ἀπεριόριστος, διὰ νὰ γείνῃ τις πρωτοτέχνης, ἔπρεπε νὰ ἐκπληρώσῃ πληθὺν τύπων πολυπλόκων καὶ ἐπαχθῶν· κατὰ πρῶτον ἔπρεπε νὰ χρηματίσῃ *μαθητευόμενος* ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον, τοῦ ὁποίου ἡ διάρκεια ὡρίζετο ὑπὸ τῶν κανονισμῶν, μηδόλως λογιζομένης τῆς ἀτομικῆς ἐπιτηδειότητος· νὰ γείνῃ εἶτα *τεχνίτης* (compagnon) ἐπὶ ὡρισμένον ἐπίσης χρόνον, μετὰ ταῦτα δὲ νὰ κατασκευάσῃ *τέλειόν τι ἔργον* (chef-d'œuvre) καὶ νὰ γείνῃ δεκτὸς ὑπὸ τοῦ σωματείου, ὅπερ πάντοτε σχεδὸν μετὰ δυσαρεσκείας ἔβλεπε τὴν εἴσοδον νέου ἀνταγωνιστοῦ. Εἰς τὴν ἀρχὴν δὲ ἢ εἰς τὸ τέλος ἑκάστης τῶν διαφόρων αὐτῶν περιόδων ὑπεβάλλετο εἰς τὴν πληρωμὴν τελῶν ὑπερόγκων (3). Οἱ υἱοὶ καὶ οἱ γαμβροὶ τῶν πρωτοτεχνῶν ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῆς μαθητείας καὶ ἐγίνοντο δεκτοὶ ἐπὶ ἁπλῇ *δοκιμασίᾳ* (expérience), τουτέστι μετὰ σύντομον ἐξέτασιν περὶ τῆς ἱκανότητος αὐτῶν.

35. Οἱ πρωτοτέχναι δὲν εἶχον πάντες τὴν αὐτὴν θέσιν. Ὑπῆρχεν ἱεραρχία, βασιζομένη ἐπί τε τῆς ἀρχαιότητος τῶν πρωτοτεχνῶν κατὰ τὴν κατάταξιν καὶ ἐπὶ τῶν ἀξιωμάτων, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ἕκαστος. Διεκρίνοντο ἰδίως οἱ *νέοι πρωτοτέχναι*, ὁποῖοι ἦσαν οἱ ἔχοντες ἔλατ-

---

καὶ τῆς τεχνουργίας ἐν Γαλλίᾳ περὶ τὸ τέλος τοῦ ἀρχαίου συστήματος. Λεπτομερείας ἐνδιαφερούσας εὑρίσκει τις καὶ ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Renouard, τῷ μνημονευθέντι ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει.

(1) Ὅρα τὰς περιέργους λεπτομερείας τὰς διδομένας ὑπὸ M. Levasseur περὶ τοῦ ἰσχυροῦ σωματείου τῶν χρυσοχόων, «Histoire des classes ouvrières depuis 1879», I, σελ. 44 καὶ ἑπόμ.

(2) Ἀπὸ τοῦ XVI αἰῶνος ὁ ἀριθμὸς τῶν πρωτοτεχνῶν χρυσοχόων ἐν Παρισίοις ἦτο ὡρισμένος εἰς 300.

(3) Ὁ Levasseur ἀναβιβάζει εἰς 2000 φράγκα τοὐλάχιστον τὰ πληρωνόμενα τέλη διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ σωματεῖον τῶν χρυσοχόων.

τον τῆς δεκαετίας χρόνον, οἱ *μέσοι πρωτοτέχναι*, οἱ ἔχοντες ὑπὲρ τὰ 10 ἔτη, καὶ οἱ *ἀρχαῖοι πρωτοτέχναι*, τοιοῦτοι δὲ ἦσαν οἱ χρηματίσαντες σύνδικοι. Οἱ πρωτοτέχναι ἐξέλεγόν τινας μεταξὺ αὐτῶν, οἵτινες ἦσαν ἐπιπεφορτισμένοι νὰ ἀντιπροσωπεύωσι τὴν ὁμάδα ἐν ταῖς πρὸς τὰ μέλη αὐτῆς ἢ πρὸς τὰς δημοσίας ἀρχὰς σχέσεσι, νὰ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς τὴν τήρησιν τοῦ καταστατικοῦ, εἰς τὸν σεβασμὸν τῶν δικαιωμάτων τοῦ σωματείου καὶ εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν πρωτοτεχνῶν· ἐκαλοῦντο δὲ φύλακες ἢ ὁρκωτοί, ἐνίοτε δὲ σύνδικοι (gardes, jurés, syndics).

Ἐννοεῖται, ὅτι ζηλοτύπως ἕκαστος εἶχετο τοιούτου προνομίου, οἷον τὸ τοῦ πρωτοτέχνου, ὅπερ ἐπετυγχάνετο τόσον βαρυτίμως, καὶ ὅτι ἐπάλαιε σθεναρῶς κατὰ παντὸς δυναμένου νὰ ἐπηρεάσῃ αὐτό. Ὑπῆρχεν ἐν πρώτοις αὐστηρὰ ἐπιτήρησις ἐν αὐτῷ τῷ σωματείῳ, ὅπως μηδεὶς ἐκ τῶν μελῶν ἀπαλλάσσηται τῶν κανόνων τοῦ καταστατικοῦ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητευομένων, ὡς πρὸς τοὺς τρόπους τῆς τεχνουργίας κλπ. Ἐπὶ πλέον τὸ σωματεῖον ἐπηγρύπνει, ὅπως μηδεὶς ἄλλος ἀντιποιῆται τῆς τέχνης, ἧς εἶχε τοῦτο τὸ μονοπώλιον. Ἐὰν ἐμάνθανον, ὅτι ἐργάζεταί τις ἐν τῷ ἑαυτοῦ οἴκῳ ἄνευ τίτλου, μετέβαινον εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ, ἐποιοῦντο κατάσχεσιν τῶν ἐργαλείων καὶ τῶν τεχνουργημάτων αὐτοῦ, κατεδίκαζον αὐτὸν εἰς βαρὺ πρόστιμον, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς δεσμά. Δὲν ἦτο πάντοτε εὔκολος ἡ ἀκριβὴς διάγνωσις τῶν ὁρίων τοῦ κράτους ἑνὸς σωματείου· ἕκαστον ἠξίου νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ ἑαυτοῦ καὶ νὰ περιορίσῃ τὸ τοῦ ἀσκοῦντος παρεμφερῆ βιοτεχνίαν. Ἕνεκα τούτου ὑπῆρχον ἀτελεύτητοι δίκαι μεταξὺ τῶν πωλητῶν παλαιῶν ἐνδυμάτων (fripiers) καὶ τῶν ῥαπτῶν(1), τῶν σκυτορράφων καὶ τῶν ὑποδηματοποιῶν, τῶν λεπτουργῶν καὶ τῶν ξυλουργῶν. Οἱ πωληταὶ παλαιῶν βιβλίων (bouquinistes) δὲν ἠδύναντο νὰ πωλῶσι καινουργῆ, καὶ οἱ κλειθροποιοὶ δὲν ἠδύναντο νὰ κατασκευά-

(1) Μνημονεύονται συνήθως αἱ μεταξὺ τῶν ῥαπτῶν τῶν Παρισίων καὶ τῶν πωλητῶν παλαιῶν ἐνδυμάτων δίκαι πρὸς καθορισμὸν τῆς διακρίσεως μεταξὺ ἐνδύματος νέου καὶ παλαιοῦ. Αἱ δίκαι αὗται ἤρξαντο τῷ 1530 καὶ μέχρι τοῦ 1576 δὲν εἶχον περατωθῆ. Ἐν φυλλαδίῳ τινί, ἐκδοθέντι τῷ 1821 περὶ τῶν σωματείων τῶν ἐμπόρων, ὅπερ μνημονεύει καὶ ὁ Renouard, ὑπολογίζεται ὅτι ἐδαπανῶντο ἐτησίως περὶ τὰς 800,000 λιβρ. ὑπὸ τῶν ἐν Παρισίοις σωματείων εἰς δίκας διὰ μόνον τὰ συμφέροντα αὐτῶν. Πρὸς τούτοις συχνότατα ἀνεφύοντο καὶ ζητήματα προτιμήσεως ἐν τῇ παραστάσει κατὰ τὰς τελετάς.

ζωσι τοὺς ἀναγκαίους ἑαυτοῖς ἥλους. Τὰ παραδείγματα ταῦτα ἀρκοῦσιν, ὅπως καταδείξωσι τὰ ἐμπόδια, ἅτινα παρενεβάλλοντο εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ φυσικωτέρου δικαιώματος, τοῦ νὰ πορίζηταί τις τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ τῆς ἐργασίας.

36. Δὲν ὑπῆρχον ὅμως πανταχοῦ πρωτοτεχνίαι (maîtrises), ἀλλὰ μόνον ἐν τοῖς σημαντικωτέροις τόποις. Τὸ 1ον ἄρθρον, τίτλ. 1ου τοῦ Διατάγματος τοῦ 1673, ἄρχεται οὕτως· «*Ἐν τοῖς τόποις* »*ἔνθα ὑπάρχουσι πρωτοτεχνίαι ἐμπόρων, κλπ.*». Ὑπῆρχον συνοικίαι προνομιοῦχοι, ἐν αἷς ἡ ἐργασία ἦτο ἐλευθέρα· οὕτω δ' ἀνεπτύχθη ἡ βιομηχανία τοῦ προαστείου τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου ἐν Παρισίοις. Εἶτα ἐπαγγέλματά τινα ἦσαν πανταχοῦ ἐλεύθερα, ὡς τὸ τοῦ τραπεζίτου. (1) Ἄλλως τὸ σύστημα τῶν σωματείων περιελάμβανε μόνον τὴν καλουμένην σήμερον μικρὰν βιομηχανίαν. Αἱ κυρίως λεγόμεναι τεχνουργίαι ἦσαν ἀπηλλαγμέναι τῶν περιορισμῶν αὐτῶν· τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει καὶ ὅτι ἦσαν ἐλεύθεραι· διότι ἡ διοίκησις ὑπὸ διαφόρους προφάσεις ἐξήσκει ἐπ' αὐτῶν ὀχληρὰν ἐπιτήρησιν. Ἡ ἐπιτήρησις αὕτη ἦτο προτιμοτέρα τῆς ἀσκουμένης ὑπὸ τῶν σωματείων· ὡρμᾶτο μὲν καὶ αὕτη ἀπὸ σφαλερῶν ἰδεῶν, ἀλλ' ὅμως ἀνωτέρων τῆς περὶ διατηρήσεως καὶ ἀναπτύξεως προνομίου τινὸς σκέψεως. Ἡ βασιλεία κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως ἀφαιρέσῃ ἢ τοὐλάχιστον περιορίσῃ τὰ ἀποκλειστικὰ προνόμια τῶν ὁμάδων, ἐπηγγείλατο δὲ τὴν ἀρχήν, ὅτι *τὸ δικαίωμα τοῦ ἐργάζεσθαι εἶναι δικαίωμα κυριαρχικὸν καὶ βασιλικόν*, ἥτις παρανοηθεῖσα διεστράφη. «Ἡ ἀνακήρυ»ξις τῆς ἀρχῆς ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι βασιλικὸν δικαίωμα ἐκώλυε τὸ »νὰ ἀπονέμηται ὡς τιμάριον εἰς τὰς μικρὰς ταύτας κυριαρχικὰς »ὁμάδας, αἵτινες ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν σωματείων κατέληξαν νὰ σχη»ματίσωσιν ἰσάριθμα κράτη ἐν τῷ κράτει, ἐσήμαινε δὲ ὅτι τὰ σωμα»τεῖα ἀπέλαυον τῶν προνομίων μόνον προσκαίρως καὶ κατ' ἀκολουθίαν »ἐδικαιολόγει τὰς πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπ' αὐτῶν προσπαθείας»(2). Δυστυχῶς ἡ ἀπόλυτος ἐξουσία ἐποιήσατο κατάχρησιν τοῦ δικαιώματος τούτου, ὃ περιεποιήσατο ἑαυτῇ, ὅπως αὐξήσῃ τὰς προσόδους ἢ χορηγήσῃ προνόμια πρὸς εὐνοουμένους ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἀληθινῶν συμφερόντων τῆς βιομηχανίας. Οὕτως ἡ Κυβέρνησις ἐδημιούργει πρωτοτεχνίας

(1) Ὅρ. Jousse περὶ τοῦ ἀρ. 6 τιτλ. I τοῦ Διατάγματος 1673 σημ.3.

(2) Wolowski, Revue de législation, 1843, 1, 283.

πρὸς εἴσπραξιν εἰσοδημάτων ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν γάμων ἢ τῶν γεννήσεων πριγκίπων, καὶ ἔβλαπτε τὰ συμφέροντα τῶν σωματείων, χωρὶς τὸ κοινὸν νὰ ὠφελῆται πολύ. Ἀπὸ τοῦ 1671 μέχρι τοῦ 1709 ἕνεκα τῶν ἀναγκῶν τοῦ δημοσίου ταμείου ἐδημιουργήθησαν πλείονες τῶν 40,000 δημοσίων θέσεων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλαὶ ἐπίεζον τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν, καθ' ὅσον οὐδεμία συναλλαγὴ ἠδύνατο νὰ γείνῃ ἄνευ τῆς προσκλήσεως τοῦ ὁρκωτοῦ (juré), ὅστις εἶχεν ἀγοράσῃ τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τοῦ μετρεῖν διὰ τοῦ πήχεως, σταθμᾶν καὶ ἀριθμεῖν. Ἀξιοσημείωτον εἶναι, ὅτι αἱ θέσεις αὗται, τῶν ὁποίων πολλάκις αἱ πρόσοδοι ἦσαν ἀσήμαντοι, ἐπωλοῦντο ἀντὶ βαρέος τιμήματος, καὶ ὅμως εὕρισκον πάντοτε ἀγοραστάς· τοῦτο δὲ ἐξηγεῖται τὴν γνωστὴν ῥῆσιν τοῦ Pontchartain πρὸς τὸν Λουδοβῖκον XIV εἰπόντος : «Ὅταν ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης δημιουργῇ μίαν θέσιν, ὁ Θεὸς δημιουργεῖ ἕνα μωρὸν διὰ ν' ἀγοράσῃ αὐτήν.»

37. Οὐ μόνον δὲ δὲν ἦτό τις ἐλεύθερος ν' ἀσκήσῃ οἱονδήποτε ἐπάγγελμα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιδοθῇ εἰς βιομηχανίαν τινά, δὲν ἠδύνατο πάντοτε νὰ ἐκτελέσῃ ὡς ἐνόει αὐτήν. Ἡ διοίκησις προανέγραφε κανόνας, τοὺς ὁποίους ὤφειλε νὰ τηρήσῃ ὁ τεχνουργός, ἰδίως δὲ ἐγίνετο τοῦτο διὰ τὰ κλωστήρια, ὑφαντήρια καὶ βαφεῖα. Ἡ διοίκησις ἐκανόνιζε τὸ μῆκος, τὸ πλάτος, τὴν ποιότητα τῶν ὑφασμάτων καὶ τὰς ὕλας, ὧν ἔπρεπε νὰ γείνῃ χρῆσις ἐν τῇ κατασκευῇ. Δυνατὸν οἱ κανονισμοὶ νὰ ἐγίνοντο ὑπὸ τῶν ἐπιτηδειοτέρων καὶ νὰ καθιέρουν τοὺς ἀσφαλεστέρους καὶ ἐπωφελεστέρους τρόπους τῆς κατασκευῆς· ἀλλ' ὅμως ἦτο ἀδύνατον νὰ παρακολουθῶσιν οὗτοι καὶ διαγινώσκωσι τὰς ὑπαγορευομένας ὑπὸ τῆς προόδου τροποποιήσεις, τὰς ὁποίας θὰ ἐπέφερεν ὁ χρόνος, ἡ εὐφυία τῶν τεχνουργῶν καὶ ἡ ἀντίληψις τῶν ἀγοραστῶν περὶ τοῦ καλοῦ. Οἱ κανονισμοὶ οὗτοι ἦσαν ἐντελῶς διακεκριμένοι τῶν ὅρων, οὓς ἐπέβαλλεν εἰς ἑαυτὸ ἕκαστον σωματεῖον. Πᾶσα μεταβολὴ ἀπετέλει παράβασιν, τιμωρουμένην αὐστηρῶς καὶ ὅτε ἀκόμη συνίστατο εἰς βελτίωσιν καὶ δὲν ἐνεῖχε δόλιόν τινα σκοπόν. Οὕτως ἐπὶ μακρὸν χρόνον μόνον καστορείου ἐπετρέπετο νὰ γείνῃ χρῆσις ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν πίλων· τοῦτο δὲ ἦτο λίαν ἐπαχθὲς ἕνεκα τῆς μεγάλης τιμῆς αὐτοῦ. Ἀνεμίχθησαν καὶ ἄλλαι ὕλαι, γνωστοποιηθείσης τῆς ἀναμίξεως εἰς τοὺς ἀγοραστάς, ἐγένοντο ὅμως διὰ ταύτην ἐπανειλημμένως καταδιώξεις, διότι ἡ διοίκησις ἤθελε νὰ προστατεύσῃ τὰς ἀποικίας, αἵτινες ἐπρο-

μήθευον τὸ καστόρειον. Ἐν ἔτει 1700 ἐπετράπη ὑπὸ ὅρους τινὰς ἡ χρῆσις τῶν τριχῶν τοῦ κονίκλου καὶ τῆς καμήλου, ἀλλ' ἀπηγορεύθη ἐπὶ αὐστηρᾷ διαταγῇ ἡ χρῆσις τῶν τριχῶν λαγωοῦ. Ἐννοεῖται ὅτι ἐν τοιούτῳ πνεύματι γινόμενοι οἱ κανονισμοὶ ἦσαν πολυάριθμοι καὶ πολύπλοκοι (1), συνεπῆγον δὲ ἀπείρους δυσχερείας (2) καὶ μεγάλας δαπάνας, αἵτινες ἐπεβάρυνον ἐπὶ τέλους τοὺς καταναλωτάς. Πῶς ἦτο δυνατὸν ὑπὸ τοιούτους ὅρους νὰ εὐδοκιμήσωσιν αἱ ἐφευρέσεις; μόνον διὰ τῆς βασιλικῆς εὐνοίας, ἥτις παρεχώρει προνόμιον εἰς τὸν ἐφευρετὴν καὶ ἀπήλλασσεν οὕτως αὐτὸν τῶν καταδιώξεων τῶν σωματείων καὶ τῶν παρεμβαλλομένων ὑπὸ τῆς διοικήσεως δυσχερειῶν.

---

(1) Ἐν ἔτει 1730 ἐξεδόθησαν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ τυπογραφείου *οἱ γενικοὶ καὶ εἰδικοὶ κανονισμοὶ, οἱ ἀφορῶντες εἰς τὰς βιομηχανίας καὶ τὰ ἐργοστάσια τοῦ βασιλείου*, 4 τομ. εἰς 4ον. Τεσσαράκοντα ἔτη βραδύτερον ἐπιθεωρητής τις γενικὸς τῶν βιομηχανιῶν ἔλεγεν: «Ἔχομεν περὶ τῆς βιομηχανίας »μόνον πλέον τῶν 1000 παραγγελμάτων, δηλώσεων, ὁδηγιῶν, ἀποφάσεων »καὶ διαταγμάτων».

(2) «Εἶδον νὰ κόπτωνται εἰς τεμάχια ἐν μιᾷ μόνον πρωίᾳ 80, 90 καὶ »100 ἀκόμη τόπια ὑφασμάτων. Εἶδον νὰ γίνηται τοῦτο καθ' ἑκάστην ἑβδο»μάδα ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Εἶδον νὰ δημεύωνται ἐμπορεύματα πρὸς τῇ ἐπιβολῇ »προστίμου, εἶδον νὰ καίωνται αὐτὰ ἐν δημοσίᾳ θέσει κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν »ἀγορῶν, εἶδον νὰ κρεμῶνται ἐπὶ στήλης μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κατασκευα»στοῦ, καὶ νὰ ἀπειλῆται ὅτι ἐν ὑποτροπῇ θὰ προσδεθῇ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς »στήλης. Πάντα ταῦτα ἐπεβάλλοντο ὑπὸ τῶν κανονισμῶν ἢ ὑπὸ τῆς διοι»κήσεως· διὰ τί δέ; διὰ μόνον τὸν λόγον τῆς ἀνομοιότητος ὕλης τινός, ἢ »δι' ὕφανσιν ἀνώμαλον ἢ διὰ τὸ ἐλαττωματικὸν κλωστῆς τινος ὑφανθείσης »ἢ διὰ τὴν κακὴν συναρμογὴν κόμβου τινὸς ἢ ἐν τέλει διὰ τὸ χρῶμα ψευδοῦς »τινος βαφῆς, ἂν καὶ ὡς τοιαύτη ἐδίδετο. Εἶδον νὰ κατέρχωνται εἰς τὰ ἐρ»γοστάσια, νὰ ἀναστατώνωσιν αὐτά, νὰ ἐμποιῶσι τὴν φρίκην εἰς τὰς οἰκογε»νείας τῶν ἐργοστασιαρχῶν, νὰ κόπτωσι τοὺς στήμονας τῶν ἱστῶν, νὰ ἀφαι»ρῶσι καὶ κατάσχωσιν αὐτούς, νὰ ἐγκαλῶσι τοὺς βιομηχάνους ἐνώπιον τῶν »δικαστηρίων, νὰ ὑποβάλλωσιν αὐτοὺς εἰς ἀνακρίσεις, νὰ δημεύωσι, νὰ τι»μωρῶσι διὰ προστίμων, διὰ τί δέ; διότι τυχὸν κατεσκεύασαν ὕφασμα »(panne) ἐκ μαλλίου, ὅπερ κατεσκευάζετο ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐπώλουν οἱ Ἄγ»γλοι πανταχοῦ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ, καὶ τοῦτο δέ, διότι οἱ κανονισμοὶ »ἡμῶν διελάμβανον περὶ ὑφασμάτων (pannes) ἐκ τριχῶν». Roland, Encyclop. méthodique, ἐν λέξ. «Manufacture». Τὸ χωρίον αὐτὸ ἐμνημονεύθη πολλάκις· ἀναφέρομεν δὲ αὐτὸ οὐχ ἧττον καὶ ἐνταῦθα, διότι συντελεῖ εἰς ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ συστήματος.

Δι' ἕνα ἐφευρετήν, ὅστις ἐτύγχανε τοιαύτης ἀμοιβῆς, πόσοι ἄλλοι ἀπεγοητεύοντο ἢ μετέβαινον νὰ ἐργασθῶσιν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ (1) ! !

38. Εἰς τὰ παρεμβαλλόμενα ταῦτα τῇ ἐμπορίᾳ καὶ τῇ βιομηχανίᾳ προσκόμματα εἴτε ὑπὸ τοῦ συστήματος τῶν σωματείων εἴτε ὑπὸ τῆς διοικήσεως, ποιουμένης κατάχρησιν τῆς ἑαυτῆς παρεμβάσεως, πρέπει νὰ προστεθῇ τὸ βάρος τῶν φόρων, οἵτινες ἦσαν κακῶς διανενεμημένοι, τὰ ἐσωτερικὰ τελωνεῖα καὶ ἡ ἀτέλεια τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας. Πρὸς τούτοις δὲ ὅτι τὸ ἐργάζεσθαι ἐθεωρεῖτο ἀναξιοπρεπές, ὁ εὐγενὴς δὲ *ἐξέπιπτεν*, ἀπώλλυε τουτέστι τὸν τίτλον καὶ τὰ προνόμια, ἐπιδιδόμενος εἰς τὴν ἐμπορίαν ἢ ἀσκῶν μηχανικήν τινα τέχνην(2). Διατάγματά τινα ἐποιήσαντο ἐξαίρεσιν διὰ τὴν μεγαλεμπορίαν, τὴν ὁποίαν ἠδύναντο νὰ μετέλθωσιν οἱ εὐγενεῖς, χωρὶς νὰ καταταχθῶσιν εἰς ἐμπορικὸν σωματεῖον ἢ να διέλθωσι τὸ στάδιον μαθητείας(3).

Μόνον μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐδέησε νὰ ὑποκατασταθῇ ἡ ἐλευθερία εἰς τὸ ἀναδρομικὸν αὐτὸ σύστημα, ὅπερ ἦτο ἐναντίον εἰς τὰ συμφέροντα τῶν τε ἐργατῶν καὶ τῶν καταναλωτῶν. Ἐν τούτοις καὶ ὑπὸ τῆς προτέρας διοικήσεως ἐγένετο ἀπόπειρα πρὸς μεταρρύθμισιν ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ, ὅστις ἀπὸ μακροῦ χρόνου εἶχεν ἐγείρῃ σφοδρότατα παράπονα (4).

39. Ὁ Turgot ἔσχε τὴν δόξαν νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἀπόπειραν

---

(1) Ὅρα τὰς διδομένας ὑπὸ Renouard λεπτομερείας op. cit. σελ. 79 καὶ ἑπ.

(2) Ἔθιμά τινα ἐδέχοντο μόνον, ὅτι ὁ εὐγενής, παύων τὰς βιομηχανικὰς καὶ ἐμπορικὰς ἀσχολίας του, ἠδύνατο ν' ἀποκατασταθῇ.

(3) Διάταγμα τοῦ Δβρίου 1701 ἄρθ. 5 ἐξέτεινε τὴν ἐξαίρεσιν, ἥτις πρότερον ἴσχυε μόνον διὰ τὴν ἐμπορίαν τῆς θαλάσσης.

(4) Ὅρα πρὸ πάντων τὰς εὐχὰς τῆς τρίτης τάξεως ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῶν τάξεων ἐν ἔτει 1614 «Ἡ ἄσκησις τῆς ἐμπορίας, τῆς συναλλαγῆς «καὶ τῆς τεχνουργίας ἔστω ἐλευθέρα ἐν παντὶ τόπῳ καὶ διὰ πᾶν πρᾶγμα.» H. Martin, Histoire de France XI, 600. Ἐν τῇ πολιτικῇ αὐτοῦ διαθήκῃ ὁ Colbert ἔλεγε πρὸς τὸν Βασιλέα· «Οἱ αὐστηροὶ τύποι, τοὺς ὁποίους τη»ροῦσιν ἐν πολλαῖς μεγαλοπόλεσι τοῦ ὑμετέρου βασιλείου διὰ τὴν εἰσαγωγὴν »εἰς σωματεῖον ἐμπόρου τινός, ἀποτελοῦσι κατάχρησιν, τὴν ὁποίαν ἡ Ὑμε»τέρα Μεγαλειότης ἔχει συμφέρον νὰ διορθώσῃ, διότι κωλύει πολλοὺς ἀπὸ »τοῦ νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὴν ἐμπορίαν, ἐν ᾗ θὰ ἠδοκίμουν πλειότερον τῶν »ἀσχολουμένων εἰς αὐτήν». Καὶ ἐπέμενεν ἐπὶ τοῦ ἀδίκου τοῦ νὰ κωλύωνται τῆς ἀσκήσεως τῆς βιομηχανίας οἱ δυνάμενοι δι' αὐτῆς νὰ πορίζωνται τὰ πρὸς

ταύτην (1). Τὸ προοίμιον τοῦ *διατάγματος, δι' οὗ κατηργοῦντο αἱ συνδικίαι καὶ ὁμάδες τῆς ἐμπορίας, τῶν τεχνῶν καὶ τῆς τεχνουργίας* (Φεβρουαρ. 1776), περιέχει τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἀρχαίου συστήματος καὶ τῶν ἀτόπων αὐτοῦ, σύναμα δὲ καὶ τὴν καταδίκην αὐτοῦ ἐν ὀνόματι τοῦ φυσικοῦ δικαίου καὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Τὸ ἄρθρ. 1 τίθησι τὴν νέαν ἀρχήν : *Ἐπιτρέπεται εἰς πάντα οἱαςδήποτε καταστάσεως καὶ κοινωνικῆς θέσεως, ὡς καὶ εἰς πάντα ἀλλοδαπὸν νὰ ἀσπάσηται καὶ ἀσκήσῃ ἐν ἅπαντι τῷ ἡμετέρῳ βασιλείῳ οἱανδήποτε ἐμπορίαν καὶ οἱονδήποτε ἐπάγγελμα τέχνης καὶ τεχνουργίας ἂν ἐγκρίνῃ, ἔτι δὲ καὶ νὰ μετέλθῃ πολλὰ ὁμοῦ.* Κατ' ἀκολουθίαν κατηργοῦντο πάντα τὰ σωματεῖα καὶ αἱ ὁμάδες τῶν ἐμπόρων καὶ τεχνιτῶν, ὡς καὶ αἱ πρωτοτεχνίαι καὶ συνδικίαι, πάντα τὰ καταστατικά, προνόμια καὶ κανονισμοί, ἅτινα εἶχον παραχωρηθῇ εἰς τὰ σωματεῖα ταῦτα καὶ τὰς ὁμάδας. Τὸ διάταγμα περιεῖχεν ἀστυνομικὰς διατάξεις καὶ προσωρινὰ μέτρα, ὡς, ἐπὶ παραδείγματος, τὸ περὶ τῶν χρεῶν τῶν καταργουμένων ὁμάδων. Ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι ἔδει νὰ ληφθῇ πρόνοια περὶ τῶν παραβλαπτομένων διὰ τῆς μεταρρυθμίσεως συμφερόντων· διότι, ὅταν αἱ καταχρήσεις ἦναι τόσον παλαιαί, δὲν πρέπει νὰ καταργῶνται, χωρὶς νὰ λαμβάνηται πρόνοια περὶ ἀποζημιώσεως τῶν κεκτημένων δικαιώματα κατὰ τὸν τέως θεωρούμενον νόμιμον τρόπον. Τὸ διάταγμα τοῦτο συνετάραττε πολλοὺς ἐν τῇ ἀπολαύσει τῶν προνομίων αὐτῶν καί, ὡς εἰκός, διήγειρε σφοδρὰν ἀντίστασιν, ὅπως δὲ ἐπιτευχθῇ ἡ καταχώρισις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ συνεδρίου (Parlement), ἐδέησε νὰ παραστῇ αὐτοπροσώπως ὁ βασιλεὺς κατὰ τὴν συνεδρίασιν αὐτοῦ (lit de justice) (2). Μετά τινας μῆνας ὁ Turgot ἀπελύθη τοῦ ὑπουργείου καὶ ἄλλο διάταγμα τοῦ Αὐγούστου 1776 ἀντικατέστησε τὸ τοῦ Φεβρουαρίου. Τὸ 1ον ἄρθρον ἐδημιούργει καὶ αὖθις ἐν Παρισίοις ἓξ *σωματεῖα ἐμπόρων* καὶ τεσσαράκοντα τέσσαρας

τὸ ζῆν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν εἶχον δίπλωμα μαθητείας. Ὅρα Renouard op. cit. σελ. 58,59.

(1) Ὠφέλιμον εἶναι νὰ συμβουλευθῇ τις τὸ ἔργον : Turgot, ὑπὸ Léon Say (Collection des grands écrivains de la France).

(2) Ἐν τῷ «Recueil des anciennes lois» τοῦ Isambert εὑρίσκεται τὸ πρακτικὸν τῆς βασιλικῆς συνεδριάσεως (XXIII 397—433), ἰδίως δὲ αἱ παρατηρήσεις τοῦ Ἀντεισαγγελέως Séguier.

ὁμάδας τεχνουργῶν. «Ἐπιθυμοῦμεν ὅπως τὰ εἰρημένα σωματεῖα καὶ »ὁμάδες ἀπολαύωσιν, ἀποκλειομένου παντὸς ἄλλου, τοῦ δικαιώματος »ν' ἀσκῶσι τὴν ἐμπορίαν, τὰς τέχνας καὶ τὰ ἐπαγγέλματα, τὰ ὁποῖα »ἀπονέμονται αὐτοῖς[1]». Ὀφείλομεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι διὰ τοῦ διατάγματος αὐτοῦ δὲν ἐπανήγετο ἁπλῶς ἡ πρὸ τοῦ Turgot ὑφισταμένη κατάστασις· διότι κατηργήθησαν πολλαὶ καταχρήσεις, κατεστάθησαν ἐπαγγέλματά τινα ἐλεύθερα, ἠνώθησαν τὰ προσομοιάζοντα κλπ. Ἀλλ' ὅμως τὰ λαμβανόμενα δι' αὐτοῦ μέτρα ἦσαν ἐκ τῶν ἡμιτελῶν ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὸ ἀποτέλεσμα δὲν διαρκεῖ πολὺν χρόνον.

40. Ὁ Turgot διὰ τῆς καταργήσεως τῶν σωματείων δὲν εἶχε καταργήσει τοὺς ἀρχαίους κανονισμοὺς τῆς τεχνουργικῆς ἐργασίας· ἐπέτρεπε μὲν εἰς ἕκαστον νὰ ἐπιδίδηται εἰς οἱονδήποτε ἐξέλεγεν ἐπάγγελμα, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐπέτρεψε καὶ τὴν ἐλευθέραν ἄσκησιν αὐτοῦ καθ' ὃν ἐνόει τρόπον ὁ βιομήχανος. Δὲν ἔσχε καιρὸν νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ζητήματος καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην. Διὰ βασιλικῶν διαταγμάτων (lettres patentes) ἐκ Marly-le-Roi, τῆς 5 Μαΐου 1779 καθιερώθη, διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὑφασμάτων τοὐλάχιστον, νέον σύστημα. «Ἐπιτρέπεται τοῦ λοιποῦ εἰς πάντα κατασκευαστὴν καὶ τε»χνουργὸν ἢ νὰ τηρῇ ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν ὑφασμάτων οἱασδήποτε »κρίνει διαστάσεις καὶ συνδυασμοὺς ἢ νὰ ὑποβάλληται εἰς τὴν τή»ρησιν τῶν κανονισμῶν» ἄρθρ. 1. Ἐπὶ τῶν ὑφασμάτων ἔπρεπε νὰ ἐπιτίθηται σῆμα πρὸς διακρισιν τῶν προϊόντων τῆς ἐλευθέρας βιομηχανίας ἀπὸ τῶν τῆς ὑποκειμένης εἰς τοὺς κανονισμούς, εἰς τὸ κοινὸν δὲ ἀπέκειτο νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ αὐτῶν. Κατὰ τὸ ἄρθρον 12 δὲν ἔπρεπε ν' ἀπονέμωνται τοῦ λοιποῦ τίτλοι βασιλικῆς βιομηχανίας, ἐξαιρέσει μόνον διὰ τὰ μοναδικὰ εἰς τὸ εἶδος αὐτῶν ἱδρύματα. Αὗται εἶναι αἱ μόναι βελτιώσεις, αἵτινες ἐπραγματοποιήθησαν κατὰ τὸ τέλος τῆς ἀρχαίας μοναρχίας.

41. Περὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1879. — Ἡ τρίτη τάξις δι' ὑπομνημάτων ἀπήτει τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐπαχθῶς ἐβάρυνε τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν τεχνουργίαν[2]. Αἱ τὴν νύκτα τῆς

---

(1) Ὅρα ἐν συνεχείᾳ τοῦ διατάγματος τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ὁμάδων καὶ τὴν τῶν ἀφεθέντων ἐλευθέρων εὐαρίθμων ἐπαγγελμάτων.

(2) Buchez, Histoire de la constituante εἰς 12ον 1, 251.

4 Αὐγούστου 1789 ψηφισθεῖσαι ἀποφάσεις προήγγελλον τὸ τέλος τῶν παντοειδῶν προνομίων τῶν ἀνηκόντων εἴς τε τὰς ὁμάδας καὶ εἰς τὰ ἄτομα, ἠδύνατό τις δ' εἰπεῖν, ὅτι ἔκτοτε ἡ ἐλευθερία τῆς ἐμπορίας ἀνεκηρύχθη ἀποτελεσματικῶς (1). Ἐν τούτοις μόλις βραδύτερον ἐτέθησαν αἱ ἀρχαί, καὶ τότε παρέργως, οὕτως εἰπεῖν, προκειμένου περὶ τοῦ φόρου ἐπιτηδευμάτων. Ὁ νόμος τῆς 2 Μαρτίου 1791, ὅστις ἔταξε τὸν φόρον αὐτόν, κατήργησε πάντα τὰ προνόμια τῶν ἐπαγγελμάτων καὶ ἀνεκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τῆς βιομηχανίας (2). Τὸ Σύνταγμα δὲ τοῦ 1791 ἐπανέλαβε τὰς αὐτὰς ἀρχάς (3). Ῥητέον προσέτι ὅτι ἡ συντακτικὴ συνέλευσις, πλὴν τῆς καταργήσεως τῶν σωματείων καὶ κανονισμῶν, ἐπραγματοποίησε καὶ ἄλλας βελτιώσεις. ὡς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὸν κανονισμὸν τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐφευρετῶν (4), τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δοθεῖσαν εἰς τὴν γεωργίαν (5), τὴν

---

(1) Ὀρθῶς τοῦτο ἐνοήθη οὕτως. Ὁ C. Desmoulins ἐν τῷ Vieux Cordelier ἔγραφε τὰ ἑξῆς: «Τὴν νύκτα ταύτην κατηργήθησαν αἱ πρωτοτε»τεχνίαι καὶ τὰ ἀποκλειστικὰ προνόμια. Ὁ βουλόμενος, θὰ μεταβῇ νὰ ἐμ»πορεύηται εἰς τὰς Ἰνδίας. Ὁ δυνάμενος, θὰ ἔχῃ κατάστημα. Ὁ πρωτο»τέχνης ῥάπτης, ὁ πρωτοτέχνης ὑποδηματοποιός, ὁ πρωτοτέχνης κομμωτὴς »θὰ κλαύσωσιν, ἀλλ' οἱ ἐργάται θὰ χαρῶσι καὶ θὰ διαχυθῇ φῶς εἰς τὰ ὑπό»στεγα ὑπερῷα αὐτῶν. Ὦ νὺξ εὐτυχὴς διὰ τὸν ἐμπορευόμενον, εἰς τὸν ὁ»ποῖον ἐξησφαλίσθη ἡ ἐλευθερία τῆς ἐμτορίας, εὐτυχὴς διὰ τὸν τεχνίτην, »τοῦ ὁποίου ἡ ἐργασία εἶναι ἐλευθέρα».

(2) «Πᾶς τις εἶναι ἐλεύθερος νὰ μετέλθῃ οἱανδήποτε ἐμπορίαν ἢ νὰ ἐξασκήσῃ οἱονδήποτε ἂν θέλῃ ἐπάγγελμα, τέχνην ἢ βιομηχανίαν» ἄρθρ. 7. Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ νόμου τούτου οὐδὲν ἄλλο ἔπραξεν ἢ νὰ συγκεφαλαιώσῃ τὰς ἰδέας τοῦ Turgo.

(3) Σύνταγμα 1791. «Δὲν ὑπάρχουσι πλέον οὔτε συνδικίαι οὔτε σωματεῖα ἐπαγγελμάτων, τεχνῶν καὶ βιομηχανιῶν» (προοίμιον).—*Ἀνακήρυξις τῶν δικαιωμάτων* ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ συντάγματος τοῦ 1793. «Οὐδὲν εἶδος ἐργασίας, καλλιεργίας, ἐμπορίας δύναται νὰ ἀπαγορευθῇ εἰς τὴν βιοπονίαν τῶν πολιτῶν» Ὅρ. ὡσαύτως σύνταγμα III ἔτους, ἄρθρ. 355.

(4) Νόμος τῆς 31 Δ]βρίου 1790—7 Ἰανουαρίου 1791 περὶ τῶν διπλωμάτων ἐφευρέσεως, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 5 Ἰουλίου 1844.

(5) Νόμος 28 Σεπτεμβρ.—6 Ὀκτωβρ. 1791. «Τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας «καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν εἶναι ἐλεύθερον, ὡς καὶ τὰ κατοικοῦντα ἐν «αὐτῷ πρόσωπα. Οἱ ἰδιοκτῆται εἶναι ἐλεύθεροι νὰ μεταχειρίζωνται κατὰ βού«λησιν πάντα τρόπον εἰς τὴν καλλιεργίαν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν γαιῶν «αὐτῶν, νὰ διαφυλάττωσι κατὰ βούλησιν τὴν συγκομιδὴν αὐτῶν καὶ νὰ δια-

ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν σιτηρῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, τὴν κατάργησιν τῶν ἐσωτερικῶν τελωνείων καὶ τὴν τροποποίησιν τοῦ συστήματος τῶν ἐξωτερικῶν τελωνείων. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἠναγκάσθη μετὰ μικρὸν ἡ Γαλλία νὰ μὴ χωρήσῃ περαιτέρω ἕνεκα τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως, ἐν ᾗ διετέλεσε συνεχῶς μέχρι τοῦ 1815. Ἀλλ' ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐλήφθησαν καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς ἐπαναστάσεως οἰκτρὰ *μέτρα ὡς πρὸς τὰς μονοπωλίας* (acaparements) καὶ τὸν προσδιορισμὸν ἀνωτάτου ὁρίου (maximum) τῆς τιμῆς σιτίων τινῶν καὶ ἐμπορευμάτων. Ἡ ἐμπορικὴ ἐλευθερία ἀποκατεστάθη πάλιν διὰ ψηφίσματος τῆς 4 nivose III ἔτους (24 Δβρίου 1794), ὅπερ κατήργησε τελείως τοὺς νόμους, τοὺς καθορίζοντας τὸ ἀνώτατον ὅριον τῆς τιμῆς τῶν σιτίων καὶ ἐμπορευμάτων. Τὰ λεχθέντα ἀρκοῦσι νὰ καταδείξωσι τὰς σπουδαίας ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας προσέφερεν ἡ Συντακτικὴ εἰς τὴν οἰκονομικὴν τάξιν (1).

Ἐν τούτοις δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι τὸ ἔργον τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως ὑπῆρξεν ἄμεμπτον. Ἡ ἀνάμνησις τῶν προτέρων καταχρήσεων παρέσυρεν αὐτὴν ἐξ ἀντιδράσεως εἰς ὑπερβολάς. Οὕτως ὁ νόμος τῆς 14—17 Ἰουνίου 1791 δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν κατάργησιν τῶν σωματείων, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἀπηγόρευσε καὶ τὸν συνεταιρισμὸν μεταξὺ προσώπων ἀσκούντων τὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα τέχνης. Ἡ ἀπαγόρευσις δὲ αὕτη μόλις ἐν ἔτει 1884 κατηργήθη διὰ τοῦ *περὶ ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων* (syndicats professionnels) νόμου τῆς 21 Μαρτίου.

«θέτωσι τὰ προϊόντα τῆς ἰδιοκτησίας αὐτῶν ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τοῦ βασιλείου «ἄνευ βλάβης ἄλλων καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους», ἄρθρ. 1 καὶ 2.

(1) Τὸ οἰκονομικὸν ἔργον τῆς Συντακτικῆς δύναται νὰ συγκεφαλαιωθῇ ἐν τῇ φράσει «ἐλευθερία τῆς ἐργασίας». Εἶχεν εὕρῃ τοὺς καλλιεργητὰς ὑποτελεῖς, θητεύοντας ἢ μάλιστα δούλους, τὴν γῆν ὑπερβεβαρημένην διὰ τιμαριωτικῶν τελῶν καὶ κατέστησεν ἀμφότερα ἐλεύθερα. Εἶχεν εὕρῃ τὴν βιομηχανίαν ταλαιπωρουμένην ὑπὸ τῶν πρωτοτεχνιῶν καὶ συνδικιῶν διὰ πλῆθός ἀμέσων φόρων, διὰ τῶν προνομίων, τὴν ἐμπορίαν παραλελυμένην ὑπὸ τῶν συνεταιρισμῶν καὶ τῶν τελωνιακῶν σταθμῶν καὶ κατήργησε τὰ ἐμπόδια καὶ ἔδωκεν ὤθησιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἐμπορίας. Levasseur op. cit. 1 σελ. 132.

Αἱ σημεριναὶ πηγαὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν τοῖς κυριωτέροις κράτεσι

42. Ἡ συντακτικὴ συνέλευσις εἶχε ψηφίσει νὰ συνταχθῇ ἀστικὸς καὶ ἐμπορικὸς κῶδιξ. Τὸ ψήφισμα αὐτὸ ἐδέησε νὰ μείνῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀνεκτέλεστον· διὰ τὸν ἐμπορικὸν κώδικα μάλιστα δὲν ὑπῆρχον τὰ σχέδια, ἅτινα παρουσιάσθησαν διὰ τὸν ἀστικόν(1). Δι' ὑπατικοῦ θεσπίσματος τῆς 3 Ἀπριλίου 1801 (13 Germinal IX ἔτους) συνεστάθη παρὰ τῷ Ὑπουργῷ τῶν Ἐσωτερικῶν (2) ἐπιτροπὴ πρὸς σύνταξιν σχεδίου τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη συνίστατο κυρίως ἐκ προσώπων ἐντριβῶν ἐν τῇ πρακτικῇ, περιελάμβανε δὲ μέλη, τοὺς Gorneau, δικαστὴν ἐν τῷ ἐφετείῳ τῶν Παρισίων, Vignon, πρόεδρον τοῦ ἐμποροδικείου, Bourcier, πρώην ἐμποροδίκην, Legrand, νομοδιδάσκαλον, Vital-Roux, ἔμπορον, Coulomb, πρώην δικαστικὸν πρόσωπον, καὶ Mourgues, διευθυντὴν τῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων. Ἡ ἐπιτροπὴ εἰργάσθη δραστηρίως καὶ τὴν 4 Δ/βρίου 1801 (13 Brumaire X) ὁ Ὑπουργὸς Chaptal ὑπέβαλεν εἰς τὴν κυβέρνησιν τὸ συνταχθὲν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς σχέδιον, συνοδεύσας αὐτὸ δι' ἐκθέσεως, ἐνδεικνυούσης τὸ γενικὸν πνεῦμα τοῦ ἔργου (3). Ἡ κυβέρνησις παρήγγειλεν ἀμέσως τὴν τύπωσιν τοῦ σχεδίου καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ εἰς τὰ ἐμπορικὰ δικαστήρια καὶ συμβούλια, προσκαλέσασα ταῦτα νὰ ὑποβάλωσι τὰς ἑαυτῶν παρατηρήσεις ἐντὸς δύο μηνῶν. Ἐζητήθη ὡσαύτως διὰ τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῶν Ἐφετείων (4). Ἡ ἐπὶ τῆς

---

(1) Τρία σχέδια ἀστικοῦ κώδικος ὑπεβλήθησαν διαδοχικῶς ὑπὸ τοῦ Cambacérés εἰς τὴν Ἐθνικὴν συνέλευσιν καὶ τέταρτον ὑπὸ τοῦ Jacqueminot εἰς τὸ συμβούλιον τῶν Πεντακοσίων. Ὅρ. Fenet «Recueil complet des travaux préparatoires du Code civil» τόμ. 1.

(2) Δὲν ὑπῆρχε τότε Ὑπουργεῖον Ἐμπορίας καὶ τὰ ἐμποροδικεῖα ὑπήγοντο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργείου, διότι τοῦτο εἶχε τὸ διοικητικὸν μέρος τῆς ἐμπορίας. Ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ λόγου τὸ σχέδιον παρεπέμφθη εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν τμῆμα τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας· ἔπρεπεν ὅμως τοὐλάχιστον νὰ προστεθῇ καὶ τὸ νομοθετικὸν τμῆμα.

(3) Ὅρα τὴν ἔκθεσιν ἐν Locré, XVIII, 6.

(4) Αἱ παρατηρήσεις αὗται τυπωθεῖσαι ἀποτελοῦσι 3 τόμους εἰς 4ον (Observations sur le projet du Code de commerce).

συντάξεως ἐπιτροπὴ ἀνέθηκεν εἰς τρία ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς νὰ ἀναλύσωσι τὰς διαφόρους παρατηρήσεις καὶ νὰ συντάξωσι τὸ σχέδιον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῶν βασιμωτέρων.

Τὸ σχέδιον βελτιωθὲν τοιουτοτρόπως παρεπέμφθη εἰς τὸ συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ἀλλὰ δὲν ἐτέθη εἰς συζήτησιν ἐνώπιον αὐτοῦ. Δὲν ὑπῆρχε τοσαύτη ἀνυπομονησία διὰ τὸν ἐμπορικὸν κώδικα, ὅση διὰ τὸν ἀστικόν, ἅτε θεωρουμένων ὡς ἐπαρκῶν προσωρινῶς τῶν διαταγμάτων τοῦ 1673 καὶ 1681. Οἰκονομικὴ κρίσις, ἐκραγεῖσα ἐν ἔτει 1806, ἐπήνεγκε πολυαρίθμους πτωχεύσεις, αἵτινες προὐξένησαν σκάνδαλα, καθ' ὅσον τραπεζῖται, τῶν ὁποίων ἡ παῦσις τῶν πληρωμῶν ἠρίθμει πολλὰ θύματα, ἐξηκολούθουν νὰ διάγωσι μετὰ τῆς αὐτῆς ὡς καὶ πρότερον πολυτελείας. Ὁ Ναπολέων ἀγανακτήσας τότε ἀπήτησε νὰ ληφθῶσιν αὐστηρὰ μέτρα πρὸς καταστολὴν τῶν ἐν ταῖς πτωχεύσεσι δόλων, λαβὼν δὲ τὴν ἀπάντησιν, ὅτι τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ ἐκανονίζετο διὰ τοῦ σχεδίου τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, διέταξε τὴν ἐπανάληψιν τῆς ἐπεξεργασίας αὐτοῦ. Ἡ ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας συζήτησις ἀπησχόλησεν 61 συνεδριάσεις ἀπὸ τῆς 4 Νοεμβρίου 1806 μέχρι 29 Αὐγούστου 1807, τεσσάρων δὲ ἐκ τούτων προήδρευσεν αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ (1).

Τὸ σχέδιον καταρτισθὲν οὕτω μετεβλήθη εἰς νόμον κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον, ἥτις ἐτηρήθη καὶ διὰ τὸν ἀστικὸν κώδικα. Ἐγίνετο δηλαδὴ ἐπίσημος ἀνακοίνωσις αὐτοῦ εἰς τὸ δημοβούλιον (Tribunat), τοῦ ὁποίου τὸ νομοθετικὸν τμῆμα ἐποιεῖτο παρατηρήσεις εἰς τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας, εἶτα ὑποβολὴ εἰς τὸ νομοθετικὸν σῶμα, μετὰ ταῦτα παραπομπὴ καὶ αὖθις εἰς τὸ δημοβούλιον, ὅπερ προέτεινε τὴν παραδοχὴν ἢ τὴν ἀπόρριψιν, καὶ ἐν τέλει συζήτησις ἐν τῷ νομοθετικῷ σώματι, ὅπερ ἐψήφιζεν (2). Ὑπάρχουσι πέντε νόμοι διακεκριμένοι, οἵτινες, καίτοι ψηφισθέντες καὶ δημοσιευθέντες κατὰ διαφόρους ἐποχάς, δυνάμει ὅμως νόμου τῆς 15

---

(1) Αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος εὑρίσκονται ἐν τοῖς τόμοις XVII—XX τῆς «Législation de France» τοῦ Locré.

(2) Παραπέμπομεν εἰς τὴν λεπτομερῆ ἔκθεσιν τοῦ μηχανισμοῦ τούτου, ἥτις προτάσσεται ἐν πᾶσι τοῖς ἐπὶ τοῦ ἀστικοῦ κώδικος σχολίοις (ὅρ. π. χ. Valette, Cours de Code civil, σελ. 13 καὶ 14).

Σεπτεμβρίου 1807 (ἄρθρ. 1ον) ἐτέθησαν πάντες εἰς ἐνέργειαν ταυτοχρόνως, ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1808. Κατὰ τὸ 2ον ἄρθρον τοῦ νόμου τῆς 15 Σεπτεμβρίου 1807 «*ἀπὸ τῆς ῥηθείσης ἡμέρας (1 »Ἰανουαρίου 1808) πάντες οἱ ἀφορῶντες εἰς τὰ προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ »εἰρημένου κώδικος ἐμπορικὰ θέματα παλαιοὶ νόμοι καταργοῦνται*». Ὑπάρχουσιν ὅμως ἔτι ἐν ἰσχύϊ παλαιοί τινες νόμοι, διότι ἀνάγονται εἰς ἀντικείμενα, μὴ προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ἰδίως δὲ μέρος τοῦ διατάγματος τοῦ 1681 περὶ τῆς ναυτιλίας· ὡσαύτως δὲ διετηρήθησαν καὶ τὰ μὴ ἐναντία εἰς τὸν κώδικα ἔθιμα. Νέα ἔκδοσις ἐπίσημος τοῦ κώδικος ἐδημοσιεύθη διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 31 Ἰανουαρίου 1841.

43. Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ διαιρεῖται εἰς τέσσαρα βιβλία : Βιβλίον 1ον, *περὶ τῆς ἐμπορίας ἐν γένει* (ἔμποροι, ἐμπορικὰ βιβλία, ἑταιρεῖαι, χωρισμὸς κτημάτων, χρηματιστήρια, ἐνέχυρον καὶ παραγγελιοδόχοι, ἀγορὰ καὶ πώλησις, συναλλαγματικαὶ καὶ γραμμάτια εἰς διαταγὴν) ἄρθρ. 1 — 189. Βιβλίον 2ον, *περὶ ναυτικῆς ἐμπορίας*, ἄρθρ. 190—436. Βιβλίον 3ον, *περὶ πτωχεύσεως καὶ χρεωκοπίας*, ἄρθρ. 437—614. Βιβλίον 4ον, *περὶ τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας*, ἄρθρ. 615—648.

Οἱ συντάκται ὀλίγον ἐκαινοτόμησαν. Ὁ Chaptal εἰσηγούμενος τὸ σχέδιον τῆς ἐπιτροπῆς ἐχαρακτήρισεν αὐτὸ ὡς ἑξῆς : «Ἐν τῷ συ»νόλῳ αὐτῶν αἱ πλεῖσται τῶν διατάξεων τοῦ κώδικος ἐλήφθησαν ἐκ »τῶν διαταγμάτων τοῦ 1673 καὶ τοῦ 1681, καὶ ἐκ διαφόρων κανο»νισμῶν, γενομένων μεταγενεστέρως· διετηρήθη δὲ μάλιστα ἔτι καὶ »αὐτὸ τὸ λεκτικὸν τῶν νόμων αὐτῶν, ἐν οἷς ἐκρίθη ἀκριβὲς καὶ οὐχὶ »ἀπηρχαιωμένον. Ὡς πρὸς τὰς νέας διατάξεις, αὗται εἶναι προϊὸν »πείρας ἢ ἔκφρασις εὐχῆς, ὑποβληθείσης ὑπὸ τῶν μεγάλων ἐμπορι»κῶν τόπων» (1).

Ἕνεκα τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων καὶ διὰ τὴν εὐκολίαν καὶ τὴν ταχύτητα τῶν συγκοινωνιῶν ἡ ἐμπορία ὑπέστη μείζονα μεταβολὴν ἀπὸ ἡμίσεος αἰῶνος ἢ κατὰ τοὺς προηγουμένους δύο αἰ-

---

(1) Locré, XVII, 6. Τὰ σχόλια τῶν διαταγμάτων αὐτῶν διετήρησαν μέγα μέρος τῆς χρησιμότητος αὐτῶν διὰ τὸν λόγον, ὅτι πολλαὶ διατάξεις τοῦ κώδικος ἐλήφθησαν ἐξ αὐτῶν.

ῶνας, ἀναπτυχθεῖσα κατὰ τρόπον ἀπίστευτον ἔν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ. Διεγνώσθη ἀκριβέστερον ὁποῖον εἶναι τὸ μέρος τῆς Κυβερνήσεως ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτῆς πρὸς τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα, καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη ἔθηκε τοὺς νόμους τῶν συναλλαγῶν. Αἱ οἰκονομικαὶ ἀρχαὶ ἔχουσι μεῖζον μέρος ἐν τῇ ἐμπορικῇ νομοθεσίᾳ ἢ ἐν τῇ ἀστικῇ, διότι ἡ μὲν πρώτη μόνον *συμφέροντα* κανονίζει, ἐνῷ ἡ ἀστικὴ ἀφορᾷ πολλάκις εἰς ζητήματα ὑψηλότερα, οἷον εἶναι τὸ περὶ ὀργανώσεως τῆς οἰκογενείας, ἐν ᾧ αἱ οἰκονομικαὶ σκέψεις οὐδεμίαν ἀσκοῦσιν ἐπίδρασιν. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν διαφόρων αὐτῶν αἰτιῶν δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀναγνωρισθῇ, ὅτι πολλαὶ διατάξεις τοῦ κώδικος τοῦ 1807 δὲν ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τῆς ἐμπορίας καὶ διὰ σειρᾶς νόμων ἐπεζητήθη ἡ τροποποίησις καὶ ἡ συμπλήρωσις αὐτοῦ. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, αἱ μεταβολαὶ αὗται δὲν ἦσαν πολλαί, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ οὐχὶ πολὺ οὐσιώδεις, οὕτω δὲ κατὰ πολλὰ μέρη ὁ γαλλικὸς κῶδιξ, ὅστις εἶναι ὁ ἀρχαιότερος πάντων, δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας.

44. Οἱ κυριώτεροι νόμοι, οἵτινες συνεπλήρωσαν ἢ ἐτροποποίησαν τὸν ἐμπορικὸν κώδικα, εἶναι οἱ ἑπόμενοι·

Ὁ νόμος τῆς 28 Μαΐου 1838 ἀντικατέστησε καθ' ὁλοκληρίαν τὸ τρίτον βιβλίον *περὶ πτωχεύσεως καὶ χρεωκοπίας*.

Ὁ νόμος τῆς 3 Μαΐου 1840 ἐτροποποίησε τὸ ἄρθρον 639, ὅπερ ὁρίζει τὸ ἀνώτατον ὅριον, μέχρι τοῦ ὁποίου δικάζουσιν ἀνεκκλήτως τὰ ἐμποροδικεῖα.

Δύο νόμοι τῆς 17 Ἰουλίου 1856, ἐξ ὧν ὁ μὲν κατήργησε τὰ ἄρθρα 51—63, τὰ ὁποῖα καθιέρουν τὴν *ἀναγκαίαν διαιτησίαν* διὰ τὰς μεταξὺ συνεταίρων διαφοράς, ὁ δὲ ἐτροποποίησε τὸ ἄρθρον 541, περὶ τοῦ ἐπὶ *ἐγκαταλείψει συμβιβασμοῦ*.

Ὁ νόμος τῆς 30 Μαΐου 1857 περὶ νομικῆς καταστάσεως τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἀλλοδαπῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν.

Δύο νόμοι ἐδημοσιεύθησαν τῇ 28 Μαΐου 1858, ἐξ ὧν ὁ μὲν περὶ τῶν *συναλλαγῶν ἐπὶ ἐμπορευμάτων ἀποτεθειμένων ἐν ταῖς γενικαῖς ἀποθήκαις*, ὁ δὲ *περὶ δημοπρασιῶν ἐμπορευμάτων χονδρικῶς*.

Ὁ νόμος τῆς 23 Μαΐου 1863 ἐτροποποίησε τὸν τίτλον VI τοῦ 1ου βιβλίου, εἰσαγαγὼν διατάξεις *περὶ τοῦ ἐμπορικοῦ ἐνεχύρου*.

Ὁ νόμος τῆς 18 Ἰουλίου 1866, ὅστις, καταργήσας τὸ μονοπώ-

λιον τῶν *μεσιτῶν ἐμπορευμάτων*, ἐτροποποίησεν οὕτω πολλὰ ἄρθρα τοῦ τίτλου V τοῦ 1ου βιβλίου.

Ὁ κανονισμὸς τῶν ἑταιρειῶν προεκάλεσε σειρὰν νόμων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ δὲν εἶναι πλέον ἐν ἰσχύϊ: νόμος τῆς 17 Ἰουλίου 1856 περὶ τῶν *διὰ μετοχῶν ἑτερορρύθμων ἑταιρειῶν*· νόμος τῆς 23 Μαΐου 1863, *περὶ ἑταιρειῶν περιωρισμένης εὐθύνης*· νόμος τῆς 4 Ἰουλίου 1867 *περὶ ἑταιρειῶν*. Ὁ τελευταῖος οὗτος νόμος κατήργησε τοὺς δύο προηγουμένους, ἅμα δὲ καί τινα ἄρθρα τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ἐκανόνισε δὲ τὰς *ἀνωνύμους* καὶ τὰς *διὰ μετοχῶν ἑτερορρύθμους ἑταιρείας* ὡς καὶ διάφορα ἄλλα ἀντικείμενα, ἀναγόμενα εἰς τὰς ἑταιρείας ἐν γένει (διατυπώσεις δημοσιότητος ἄρθρ. 55 καὶ ἑπ.) καὶ προέβλεψε περὶ τῶν *ἐπὶ μεταβλητῷ κεφαλαίῳ ἑταιρειῶν* (sociétés à capital variable), αἵτινες εἶναι γνωσταὶ κοινῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα *συνεργατικαὶ ἑταιρεῖαι* (sociétés coopératives). Καὶ ὁ νόμος τῆς 24 Ἰουλίου 1897 ἐτροποποιήθη ὡς πρός τινας διατάξεις διὰ τοῦ νόμου τῆς 1 Αὐγούστου 1893.

Ὁ νόμος τῆς 14 Ἰουνίου 1865, ὅστις ἐκανόνισε τὰ περὶ *ἐπιταγῶν* (chèques), τροποποιηθεὶς καὶ οὗτος διὰ νεωτέρου νόμου τῆς 19 Φεβρουαρίου 1874.

Ὁ νόμος τῆς 13 Ἰουνίου 1866, ὅστις ἐβεβαίωσεν *ἔθιμά τινα ἐμπορικὰ* ἐπὶ πωλήσεων.

Ὁ νόμος τῆς 22 Ἰουλίου 1867 περὶ *προσωπικῆς κρατήσεως*, ὅστις καταργήσας αὐτὴν ἐπὶ ἐμπορικῶν χρεῶν, δὲν ἅπτεται μὲν ῥητῶς οὐδεμιᾶς διατάξεως τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ἐπέδρασεν ὅμως ἐπὶ πολλάς, αἵτινες μόνον διὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ τρόπου αὐτοῦ τῆς ἐκτελέσεως ἐξηγοῦνται.

Πρὸς τούτοις πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν καὶ

Τὸν νόμον τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883 περὶ ἐκλογῆς τῶν δικαστῶν ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις.

Τὸν νόμον τῆς 28 Μαρτίου 1885 περὶ τῶν ἐπὶ κινητῶν ἀξιῶν συναλλαγῶν.

Τὸν νόμον τῆς 10 Ἰουλίου 1885 περὶ τῆς ὑποθήκης καὶ τῆς κατασχέσεως τῶν πλοίων, ὅστις ἀντικατέστησε τὸν νόμον τῆς 10 Δεκεμβρίου 1874, δι' οὗ εἶχεν εἰσαχθῇ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ νομοθεσίᾳ ἡ ἐπὶ τῶν πλοίων ὑποθήκη.

Τὸν νόμον τῆς 12 Αὐγούστου 1885, ὅστις ἐτροποποίησε πολ-

λὰς διατάξεις τοῦ 2ου βιβλίου τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος περὶ τοῦ ναυτικοῦ δικαίου.

Τὸν νόμον τῆς 4 Μαρτίου 1889 *περὶ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως*, ὅστις παρὰ τῇ πτωχεύσει εἰσήγαγε καὶ τὴν ἐκκαθάρισιν ταύτην καὶ ἐτροποποίησε πολλὰς διατάξεις τῆς πτωχεύσεως.

Τὸν νόμον τῆς 10 Μαρτίου 1891 περὶ τῶν *δυστυχημάτων καὶ τῶν συγκρούσεων ἐν θαλάσσῃ*.

Τὸν νόμον τῆς 24 Μαρτίου 1891, ὅστις κατήργησεν ἀπαράδεκτον τῶν περὶ ἀποζημιώσεως ἀγωγῶν λόγῳ συγκρούσεως.

Τὸν νόμον τῆς 7 Ἰουνίου 1894, τροποποιήσαντα τὰ ἄρθρα 110, 112 καὶ 632 τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος.

Τὸν νόμον τῆς 6 Φεβρουαρίου 1895, τροποποιήσαντα τὸ ἄρθρον 549 τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ὅπερ διαλαμβάνει περὶ τοῦ προνομίου τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων ἐπὶ πτωχεύσεως τοῦ κυρίου αὐτῶν.

Τὸν νόμον τῆς 14 Δεκεμβρίου 1897, τροποποιήσαντα τὰ ἄρθρα 407 καὶ 433 τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος.

Τὸν νόμον τῆς 5 Μαρτίου 1895, ὅστις ἐτροποποίησε τὸ ἄρθρον 16 τοῦ ἀστικοῦ κώδικος καὶ μεταρρυθμίσας τὸ ἄρθρον 423 Πολ. Δικονομίας κατήργησε τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἐγγυήσεως διὰ τὴν δικαστικὴν δαπάνην (judicatum solvi), ἥτις ἀπαλλαγὴ εἶχε καθιερωθῇ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ὑπὲρ τῶν ἀλλοδαπῶν ἐναγόντων κατὰ Γάλλων.

Πρέπει ὡσαύτως νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὸν νόμον τῆς 12 Ἰανουαρίου 1886, ὅστις κατήργησε τὸ ἀνώτατον νόμιμον ὅριον τοῦ τόκου ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Τὸ ὅριον τοῦτο εἶχεν ἀναμφιβόλως ταχθῇ ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1807 καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος. Ἀλλ' ἡ ἀνακήρυξις τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀπεριορίστου τῶν νομίμων τόκων ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἔσχε μεγάλην σπουδαιότητα διὰ τὴν ἐμπορίαν καὶ ἐπήνεγκε τὴν ἄρσιν πολλῶν νομικῶν δυσκολιῶν σχετικῶς πρὸς τὰς ἐργασίας τοῦ κύκλου τῶν Τραπεζῶν.

45. Αἱ σχέσεις μετὰ τῶν ξένων λαῶν ἔλαβον τοιαύτην ἀνάπτυξιν, ὥστε κατέστη ἀναπόφευκτον διὰ τὸν νομομαθῆ νὰ γινώσκῃ τοὺς ἀλλοδαποὺς νόμους καὶ νὰ συγκρίνῃ αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἡμετέρους. Ἄλλως δὲ ἐπειδὴ οἱ ἐμπορικοὶ νόμοι δὲν σχετίζονται, ὡς οἱ ἀστικοί, πρὸς θεσμούς, καθιερουμένους ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θρησκείας καὶ τῶν ἠθῶν ἑκάστης χώρας, ἀλλὰ σκοποῦσι τὴν ἱκανοποίησιν ἀναγ-

κῶν, αἵτινες ἐν δεδομένῃ ἐποχῇ εἶναι ἐπαισθητῶς παρεμφερεῖς πανταχοῦ, διὰ τοῦτο ἐν τῷ κλάδῳ ἰδίως τούτῳ τῆς νομοθεσίας εἶναι δυνατὸν νὰ λαμβάνωνται ἐπωφελῶς βοηθήματα ἐκ ξένων νομοθεσιῶν.

Δὲν εἶναι ἄρα ἀλυσιτελὲς νὰ δοθῶσιν ἐνταῦθα ἐξηγήσεις τινὲς περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας ἐν τοῖς διαφόροις ξένοις Κράτεσιν. Ἐπὶ ἑκάστου δὲ θέματος θὰ δεικνύωμεν τὰς οὐσιώδεις διαφορὰς μεταξὺ τῶν γαλλικῶν καὶ τῶν ξένων νόμων, καὶ θὰ ἐκτιθῶμεν ἅμα τὰς ἀρχάς, τὰς συντελούσας πρὸς ἄρσιν τῆς μεταξὺ τῶν νόμων αὐτῶν συγκρούσεως.

46. Τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον ἀπέβαλε σχεδὸν πανταχοῦ τὸν χαρακτῆρα τοῦ τῶν ἐθίμων δικαίου, τὸν ὁποῖον εἶχε κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ κατέστη γραπτὸν δίκαιον. Ἀπὸ τοῦ XVII ἤδη αἰῶνος καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ XVIII δὲν ἐκρίνοντο πλέον ἐπαρκῆ, ὡς ἐγίνετο προηγουμένως, τοπικὰ θέσμια ἐφαρμοζόμενα ἐν τῇ περιφερείᾳ ὡρισμένων τινῶν πόλεων (ἀριθ. 19) ἢ νόμοι περὶ ἐμπορικῶν ἀντικειμένων ὀλίγων καὶ περιωρισμένων, ἀλλὰ κατηρτίζοντο νόμοι ἢ κώδικες διαλαμβάνοντες περὶ ὅλου τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου καὶ ἰσχύοντες καθ' ὅλην ἢ σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν.

47. Τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον, καὶ ὅτε ἀκόμη ἦτο δίκαιον ἐθίμων, ἦτο τὸ αὐτὸ σχεδὸν πανταχοῦ. Τὰ ἐμπορικὰ ἔθιμα ἀνεπτύχθησαν ἰδίως ἐν ταῖς ἰταλικαῖς πόλεσι κατὰ τὸν XI καὶ XII αἰῶνα. Ἀπὸ τῆς Ἰταλίας δὲ διεδόθησαν καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην διὰ τῶν Ἰταλῶν, τῶν ἀσκούντων κυρίως τὴν τραπεζιτικὴν ἐμπορίαν, οἵτινες συνείθιζον νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὰς τελουμένας ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσι πανηγύρεις (ἀριθ. 21). Τοιουτοτρόπως δὲ οἱ ἐμπορευόμενοι, εἰς οἱανδήποτε καὶ ἂν ἀνῆκον χώραν, διείποντο ὑπὸ ἐθίμων σχεδὸν ὁμοιομόρφων. Τὸ ὁμοιόμορφον δὲ τοῦτο τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ἐξέλιπεν, ἀφ' ἧς ἐγένοντο ἰδιαίτεροι ἐμπορικοὶ κώδικες. Οὐχ ἧττον ὅμως οἱ ἐμπορικοὶ νόμοι διετήρησαν πολλὰ σημεῖα, ἐνδεικνύοντα τὴν κοινὴν αὐτῶν καταγωγὴν ἐκ τῶν ἐμπορικῶν ἐθίμων, οἷα ἀνεπτύχθησαν ἐν Ἰταλίᾳ ἰδίως κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ἄλλως οἱ πλεῖστοι ἐμπορικοὶ κώδικες κατηρτίσθησαν ἐπὶ τῇ βάσει ὀλίγων προτύπων, ἰδίως δὲ κατ' ἀπομίμησιν τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος (κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ αἰῶνος) καὶ τοῦ γερμανικοῦ (κατὰ τὸ δεύτερον). Πλὴν δὲ τούτων δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι οἱ ἐμπορικοὶ κώδικες τείνουσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον νὰ

προσεγγίζωσιν ἀλλήλοις, ἡ δὲ τάσις αὕτη ἐξηγεῖται ἐκ πολλῶν λόγων. Πρῶτον μὲν ἔμποροι διαφόρου ἐθνικότητος ἐνεργοῦσι πολλάκις ὁμοῦ ἐργασίας καὶ πρέπει νὰ γινώσκωσιν ἀμοιβαίως τοὺς νόμους ἀλλήλων· ἐκ τούτου δὲ γεννῶνται μεγάλαι δυσκολίαι, ὅταν οἱ νόμοι ὦσι διαφέροντες. Αἱ διαφωνίαι αὗται ἔχουσι τὸ μέγα ἄτοπον, ὅτι γεννῶσι δίκας καὶ περὶ τοῦ ἐφαρμοστέου κανόνος· ἀλλὰ διὰ τοῦ ὁμοιομόρφου τῶν νόμων αἱ συγκρούσεις ἐκλείπουσιν ἐλλείψει ἀντικειμένου. Καὶ ἕτερος γενικώτερος λόγος πολὺ συνετέλεσεν ἀπὸ τριακονταετίας ἤδη εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἐμπορικῶν νομοθεσιῶν. Εἶναι δ' οὗτος ἡ τελεία σχεδὸν κατάργησις τῶν πάλαι τελωνιακῶν ἀπαγορεύσεων καὶ ἡ ἐλάττωσις τῶν τελῶν τοῦ δασμολογίου, αἵτινες ἐπολλαπλασίασαν τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν λαῶν. Οἱ ἔμποροι πασῶν τῶν χωρῶν ἀνταγωνίζονται πρὸς ἀλλήλους, ἑκάστη δὲ χώρα ἐπιθυμεῖ καὶ προσπαθεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ τοὐλάχιστον τὸν ἀνταγωνισμὸν αὐτὸν διὰ παρομοίων μέσων. Οὕτω δέ, εὐθὺς ὡς πρόοδός τις τελεσθῇ ἐν τῇ νομοθεσίᾳ χώρας τινός, οἱ νομοθέται τῶν ἄλλων χωρῶν ἀσπάζονται αὐτὴν ἐν σπουδῇ, ὅπως μὴ ὁ λαὸς αὐτῶν τιθῆται εἰς ἧττονα μοῖραν ἐν τῷ ἀγῶνι πρὸς τοὺς ἐμπόρους τῶν ἄλλων χωρῶν.

48. Γεγονότα τινὰ δεικνύουσι σαφῶς τὴν τάσιν τῶν ἐμπορικῶν νόμων πρὸς ἀφομοίωσιν, παρατηρεῖται δὲ ἰδίως τοῦτο ἐν τῷ ἐσωτερικῷ Κρατῶν τινων, ἐν οἷς διαφοροι χῶραι ἐπὶ μακρὸν χρόνον διείποντο ὑπὸ διαφερόντων νόμων. Οὕτως ἡ Γερμανία, ὅτε αὕτη ἀπετέλει ἀκόμη τὴν γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν καὶ συνέκειτο ἐξ ἀνεξαρτήτων χωρῶν, μὴ ἐχουσῶν κεντρικὸν κοινοβούλιον, κατώρθωσε νὰ ἔχῃ ἐμπορικὴν νομοθεσίαν τελείως σχεδὸν ὁμοιόμορφον (ἀριθ. 52). Ἡ Ἑλβετία μέχρι τοῦ 1883 εἶχεν ἐμπορικοὺς νόμους διαφόρους δι' ἑκάστην τῶν τοπαρχιῶν αὐτῆς (canton), ἀλλ' ὁ τοῦ 1881 *ὁμοσπονδιακὸς ἑλβετικὸς κῶδιξ περὶ ἐνοχῶν* (des obligations), ὁ ἰσχύων ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1883 καθ' ὅλην τὴν ὁμοσπονδίαν, διαλαμβάνει περὶ ὅλων σχεδὸν τῶν ἀντικειμένων τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, εἶνε δὲ ἐν μέρει τοὐλάχιστον ἐμπορικὸς κῶδιξ (ἀριθ. 60).

49. Ἕνεκα τῶν πλεονεκτημάτων τοῦ ὁμοιομόρφου τῶν ἐμπορικῶν νόμων πολλάκις ἐξεφράσθη ἡ εὐχὴ περὶ παραδοχῆς ἐν ἁπάσαις ταῖς χώραις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος (1), ὅστις ἔστιν ὅτε

(1) Ὅρ. περὶ τούτου G. Cohn, «Beiträge zur Lehre von einheit-

ἐκλήθη *διεθνὴς ἐμπορικὸς κῶδιξ* (1). Ἐν τῇ σημερινῇ ὅμως καταστάσει τῶν πραγμάτων ἡ εὐχὴ αὐτὴ εἶναι χιμαιρική· διότι ἐν ἐλλείψει τοῦ αὐτοῦ μοναδικοῦ νομοθέτου θὰ ἀπητεῖτο συνεννόησις μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, ἥτις δὲν εἶναι πιθανὴ ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἐμπορικῶν ἀντικειμένων· περιοριζομένη δ' ὅμως εἴς τινα θέματα δὲν φαίνεται ἀδύνατος, ἐπιδιώκεται δὲ εἰδικῶς διὰ τοὺς ἐμπορικοὺς τίτλους (effets de commerce), διὰ τὸ ναυτικὸν δίκαιον καὶ τὴν διὰ τῶν σιδηροδρόμων διεθνῆ μετακόμισιν τῶν ἐμπορευμάτων. Παρατηρητέον δὲ περὶ τούτου τὰ ἑξῆς ἀξιοσημείωτα γεγονότα.

Αἱ τρεῖς βουλαὶ τῶν Σκανδιναυικῶν Κρατῶν ἐδέχθησαν κατὰ κοινὴν συμφωνίαν τὸν αὐτὸν νόμον περὶ τῶν συναλλαγματικῶν καὶ τῶν εἰς διαταγὴν γραμματίων. Ὁ νόμος δ' αὐτὸς ψηφισθεὶς ἐν ἔτει 1880 ἰσχύει ἐν Δανιμαρκίᾳ, Σουηδίᾳ καὶ Νορβηγίᾳ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1881 (ἀριθ. 73). Ἐν τοῖς *Σκανδιναυικοῖς Κράτεσιν* ὑπάρχει ὡσαύτως καὶ ναυτικὸς κῶδιξ κοινός.(2)

Διὰ συνθήκης τῆς 14 Ὀκτωβρίου 1890 καθιερώθησαν κοιναὶ κανόνες περὶ τῆς διὰ σιδηροδρόμων διεθνοῦς μετακομίσεως ἐμπορευμάτων. Ἡ συνθήκη αὕτη ἐγένετο μεταξὺ Γερμανίας, Αὐστρουγγαρίας, Βελγίου, Γαλλίας, Ἰταλίας, Κάτω Χωρῶν, Ῥωσίας καὶ Ἑλβετίας. Ἐτέθη δ' ἐν αὐτῇ, ὅτι δύνανται νὰ προσχωρήσωσι καὶ ἄλλα Κράτη, καὶ ἐκ τοῦ ὅρου τούτου ἐπωφελήθη ἡ Δανιμαρκία.

Ἑταιρεῖαι δὲ νομομαθῶν, περιλαμβάνουσαι μέλη διαφόρων ἐθνικοτήτων, προσπαθοῦσι νὰ θέσωσι τὰς ἀρχάς, τῶν ὁποίων συνιστῶσι τὴν παραδοχὴν εἰς τὰς κυβερνήσεις διὰ τὰ σπουδαιότερα ἀντικείμενα τῆς ἐμπορίας, εἰδικῶς δὲ διὰ τοὺς ἐμπορικοὺς τίτλους (effets de commerce) καὶ διὰ τὰς κοινὰς ἀβαρίας. Οὕτω δὲ κατηρτίσθησαν σχέδια ὑπό τε *τῆς πρὸς κωδικοποίησιν καὶ μεταρρύθμισιν τοῦ δικαίου*

---

lichen Wechselrecht σελ. 11 καὶ ἑπ. Ueber das international-gleiche Recht.

(1) D'un projet de Code de commerce international ἐπιστολὴ τοῦ N. Ch. Le Touzé πρὸς M. de Parieu καὶ ἀπάντησις (1868).

(2) Ὁ κῶδιξ αὐτὸς μετεφράσθη ὑπὸ M. Beauchet ἐν τῇ «Collection des principaux codes étrangers».

τῶν ἐθνῶν ἑταιρείας (1), ἥτις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν φέρει τὸ ὄνομα *ἑταιρεία διεθνοῦς δικαίου* (The international law association) ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ *Ἰνστιτούτου τοῦ διεθνοῦς δικαίου* (2).

Ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὁρμωμένη ἰδεῶν καὶ ἡ Βελγικὴ κυβέρνησις ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς διεθνοῦς ἐκθέσεως τῆς Ἀμβέρσης διωργάνωσε σύνοδον, ἥτις ἔθηκε τὰς βάσεις ὁμοιομόρφου νομοθεσίας διὰ τὰ ἀντικείμενα τοῦ ναυτικοῦ δικαίου καὶ διὰ τοὺς ἐμπορικοὺς τίτλους (3). Ἡ σύνοδος δ' αὕτη ἐξηκολούθησε τὰ ἔργα αὐτῆς εἰς συνέλευσιν γενομένην ἐν Βρυξέλλαις τῷ 1888 (4).

50. Ἡ πρὸς κωδικοποίησιν κίνησις δὲν ἐξετάθη ἐν τούτοις εἰς πάντα τὰ Κράτη, ἐν πολλοῖς δ' αὐτῶν τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον ἀποτελεῖται ἔτι κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν ἐθίμων. Θὰ διαλάβωμεν διαδοχικῶς περὶ τῶν Κρατῶν τῶν ἐχόντων ἐμπορικὸν κώδικα, καὶ περὶ τῶν Κρατῶν, τῶν ὁποίων δὲν ἐκωδικοποιήθη εἰσέτι τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον (5).

---

(1) Report of the eight annual Conference held at Berne 1880 σελ. 181 καὶ 183.

(2) Ὅρα Annuaire de l'Institut de droit international 1886 σελ. 79—123 καὶ σελ. 127.

(3) Actes du Congrès international de droit commercial d'Anvers publiés par les soins du secrétariat 1886 Ὅρ. le Congrès international de droit commercial d'Anvers ὑπὸ Ch. Lyon-Caen (Journal du droit international privé 1885 σελ. 593 καὶ ἑπ.), F. Daguin, « apport sur le Congrès international de droit commercial d' Anvers (Bulletin de la Société de législation comparée, 1886, σελ. 570 καὶ ἑπ.).

(4) Actes du Congrès international de droit commercial de Bruxelles.

(5) Ἡ *ἐπὶ τῆς ξένης νομοθεσίας ἐπιτροπὴ* τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργείου ἐδημοσίευσε γαλλικὴν μετάφρασιν ξένων ἐμπορικῶν κωδίκων ἐν τῇ Collection des principaux codes étrangers. Πολλοὶ τῶν κωδίκων αὐτῶν μετεφράσθησαν ὡσαύτως ἐν ἰδιωτικῇ τινι συλλογῇ ἐκδοθείσῃ ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Pedone. Οἱ ξένοι κώδικες, ὧν ὑπάρχει μετάφρασις γαλλική, θὰ σημειῶνται ἐν ὑποσημειώσει, ὅτε θὰ γίνηται μνεία περὶ ἑκάστου αὐτῶν. — Οἱ ἐμπορικοὶ κώδικες πάντων τῶν Κρατῶν τοῦ κόσμου ἐδημοσιεύθησαν γερμανιστὶ ὑπὸ Oscar Borchardt εἰς 5 τόμους, ἐκδοθέντας ἀπὸ τοῦ 1883 μέχρι τοῦ 1887 (Decker's Verlag. Berlin) ὑπὸ τὸν ἑξῆς τίτλον «die geltenden Handelsgesetze des Erdballs». Ἐξεδόθησαν καὶ παραρτήματα, ἅτινα περιέχουσιν ἰδίως τὴν γερμανικὴν μετάφρασιν τοῦ *Πορτογαλικοῦ* ἐμπορικοῦ κώ-

51. Κράτη ἔχοντα ἐμπορικὸν κώδικα. — Προτακτέα εἶναι τὰ δύο Κράτη, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Γερμανία, τῶν ὁποίων οἱ κώδικες ἐπέδρασαν μεγάλως ἐπὶ τὰς νομοθεσίας τῶν ἄλλων χωρῶν. Ὁ γαλλικὸς κῶδιξ, ὅστις μόνος ἐπὶ μακρὸν ἐχρησίμευσεν ὡς ὑπόδειγμα, ἀπώλεσε μέγα μέρος τοῦ κύρους· διότι μεθ' ὅλας τὰς ἐπενεχθείσας συμπληρώσεις καὶ τροποποιήσεις (ἀριθ. 44) δὲν ἀνταποκρίνεται πλέον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας καὶ καταλείπει πολλὰ ζητήματα ἄλυτα. Ὅρ. ἀνωτ. ἀριθ. 43.

52. Γερμανία. — Ἐκ τῶν ἐμπορικῶν αὐτῆς νόμων οἱ μὲν (καὶ οὗτοι εἶναι οἱ πλείονες) εἶναι κοινοὶ δι' ὅλην τὴν Γερμανίαν, ἀποτελοῦντες τοὺς νόμους τῆς Αὐτοκρατορίας (Reichsgesetze), οἱ ἄλλοι δ' εἶναι ἰδιαίτεροι εἴς τινα γερμανικὰ Κράτη, ἀποτελοῦντες μέρος τοῦ «Landesgesetze».

Δύο μεγάλοι νόμοι ἢ κώδικες ἀποτελοῦσι κυρίως τὴν κοινὴν νομοθεσίαν. Εἶναι δ' οὗτοι :

1ον. Ὁ γενικὸς νόμος περὶ συναλλαγῆς τοῦ 1848 (allgemeine deutsche Wechselordnung), ὅστις διαλαμβάνει περὶ συναλλαγματικῶν καὶ γραμματίων εἰς διαταγήν (1).

2ον. Ὁ γενικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1861 (allgemeines Handelsgesetzbuch), ὅστις περιλαμβάνει 911 ἄρθρα ἐν πέντε βιβλίοις(2).

δικος τοῦ 1888, τοῦ τῆς *Ἀργεντίνης* τοῦ 1889, τοῦ ψηφίσματος τῆς *Βραζιλίας* περὶ πτωχεύσεως (τῆς 21 Ὀκτωβρίου 1890), τοὺς *ἰαπωνικοὺς* νόμους τοῦ 1893 (ἐξηγμένους ἐκ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, μὴ τεθέντος ὁλοκλήρου ἐν ἰσχύϊ) περὶ ἑταιρειῶν, συναλλαγματικῶν, γραμματίων εἰς διαταγήν, ἐπιταγῶν καὶ περὶ πτωχεύσεως. Ἐπειδὴ τὸ περὶ ἐμπορικῶν τίτλων (effets de commerce) ἀντικείμενον εἰς πολλὰ μὲν Κράτη (οἷον Γερμανίαν, Οὐγγαρίαν, Αὐστρίαν κλπ.) διέπεται ὑπὸ νόμου διακεκριμένου τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, εἰς δὲ τὰ μὴ ἔχοντα ἐμπ. κώδικα (οἷον ἡνωμένον βασίλειον τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας) ἐκανονίσθη δι' εἰδικῶν νόμων, κατηρτίσθη εἰδικὴ συλλογὴ τῶν περὶ τῶν τίτλων αὐτῶν νόμων, ἥτις ἐδημοσιεύθη τῷ 1871 (Decker's Verlag—Berlin) ὑπὸ Borchardt εἰς δύο τόμους εἰς 8ον, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος περιέχει τὸ κείμενον ἐν πρωτοτύπῳ καὶ ὁ δεύτερος τὴν γερμανικὴν μετάφρασιν «Vollständige Sammlung der Wechselgesetze». Ἐν ἔτει 1883 ἐδημοσιεύθη καὶ παράρτημα περιέχον τοὺς νέους περὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ νόμους.

(1) Ὅρ. τὴν ἑπομένην σημείωσιν.

(2) Ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ καὶ ὁ γερμανικὸς νόμος περὶ συναλ-

Πλὴν τοῦ νόμου καὶ τοῦ κώδικος αὐτοῦ ὑπάρχουσι προσέτι α') ὁ νόμος περὶ πτωχεύσεως τῆς 10 Φεβρουαρίου 1877 (Concursordnung) (1), β') διάφοροι διατάξεις (ἄρθρ. 100—119) τοῦ νόμου τῆς 27 Ἰανουαρίου 1877 περὶ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων (Gerichtsverfassungsgesetz) (2), αἵτινες διοργανοῦσι τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν καὶ καθορίζουσι τὴν ἁρμοδιότητα αὐτῆς.

Ἐν τούτοις, εἰ καὶ ὁ περὶ πτωχεύσεων νόμος ἔχει ἰδίως σπουδαιότητα ὑπὸ ἐμπορικὴν ἔποψιν, δὲν θεωρεῖται δ' ὅμως ἐν Γερμανίᾳ ὡς ἀποτελῶν μέρος τῆς κυρίως λεγομένης ἐμπορικῆς νομοθεσίας. Τοῦτο δὲ διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἐν Γερμανίᾳ. ὡς καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις Κράτεσι τῆς Εὐρώπης (Ἀγγλίᾳ, Αὐστρίᾳ, Οὐγγαρίᾳ κλπ.), ἡ πτώχευσις ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ μὴ ἐμπόρων.

Οἱ μνημονευθέντες δύο τελευταῖοι νόμοι ἐτέθησαν ἐν ἰσχύϊ τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1879 ταυτοχρόνως μετὰ τῶν κωδίκων τῆς Πολιτικῆς (3) καὶ τῆς Ποινικῆς δικονομίας (4). Ἐψηφίσθησαν δὲ ὑπὸ τῆς γερμανικῆς βουλῆς. Τοὐναντίον δὲ ὁ νόμος περὶ συναλλαγῆς καὶ ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ εἶναι προγενέστεροι τῆς πολιτικῆς ἑνώσεως τῆς Γερμανίας, ἀνέρχονται δ' εἰς χρόνον, καθ' ὃν δὲν ὑπῆρχε κεντρικὴ νομοθετικὴ ἐξουσία. Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἐν Γερμανίᾳ ὁμοιόμορφος ἐμπορικὴ νομοθεσία ἐδέησε νὰ γείνῃ χρῆσις πλαγίων μέσων. Μόλις μετὰ μακρὰς διαπραγματεύσεις τὰ γερμανικὰ Κράτη διώρισαν ἐν ἔτει 1847 ἐπιτρόπους, οἵτινες κατήρτισαν σχέδιον νόμου περὶ τῶν συναλλαγματικῶν καὶ τῶν εἰς διαταγὴν γραμματίων ἐν ταῖς συνελεύσεσι, ταῖς κληθείσαις *συνέδρια τῆς Λειψίας*. Τὸ σχέδιον δὲ τοῦτο

λαγῆς μετεφράσθησαν ἐν τῇ «Collection des principaux codes étrangers» τῇ ἐκδοθείσῃ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ξένης νομοθεσίας (μεταφράσται κ. κ. P. Gide, Ch Lyon-Caën, Flach et J. Dietz.

(1) Ὅρ. ἀνάλυσιν τοῦ νόμου τούτου ὑπὸ M. Gerardin ἐν τῷ «Annuaire de législation étrangère» τοῦ 1878 σελ. 102 καὶ ἑπ.

(2) Ὁ γερμανικὸς νόμος περὶ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων μετεφράσθη ὑπὸ Ducarle, ἀποτελεῖ δὲ δύο τόμους ἐν τῇ «Collection des principaux codes étrangers».

(3) Μετάφρασις τῶν Glasson, Lederlin καὶ Rodolphe Dareste ἐν τῇ «Collection des principaux codes étrangers».

(4) Μετάφρασις ὑπὸ Fernand Daguin ἐν τῇ «Collection des principaux codes étrangers.

μόνον κατ' ἀκολουθίαν τῆς παραδοχῆς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἑκάστου Κράτους κατέστη νόμος ἑκάστου Κράτους· οὕτω δ' ἐξεδόθησαν πολλοὶ νόμοι ἐν ταῖς διαφόροις γερμανικαῖς χώραις καὶ κυρίως ἀπὸ τοῦ 1848 μέχρι τοῦ 1850. Ὁ νόμος περὶ συναλλαγῆς εἰσήχθη τῷ 1867 εἰς τὸ Σλέσβιχ Ὁλστάϊν καὶ τῷ 1872 εἰς τὴν Ἀλσατίαν καὶ Λορραίνην (1).

Ἐπίτροποι τῶν Γερμανικῶν Κρατῶν, συνελθόντες ἀπὸ τοῦ 1857 μέχρι τοῦ 1861 εἰς συνέδρια ἐν Νυρεμβέργῃ καὶ ἐν Ἀμβούργῳ, κατήρτισαν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον σχέδιον ἐμπορικοῦ κώδικος, ὅπερ διαδοχικῶς ἐγένετο δεκτὸν εἰς τὰ διάφορα Κράτη κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1861 μέχρι τοῦ 1865. Ἐπηνέχθησαν δ' ἔτι ἐν χώραις τισὶ τροποποιήσεις καὶ προσθῆκαι, τὰς ὁποίας ἐνίοτε ῥητῶς ἐπέτρεπεν αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ σχεδίου (2).

Ἐν τοῖς συνεδρίοις τῆς Νυρεμβέργης ἐψηφίσθη ὡσαύτως σχέδιον, δι' οὗ προσετίθεντο εἰς τὸν περὶ συναλλαγῆς νόμον διατάξεις συμπληρωτικαὶ ἢ λύουσαι ἀμφισβητήσεις· αἱ διατάξεις δ' αὗται, κληθεῖσαι *νεαραὶ τῆς Νυρεμβέργης* (Nürnberger-Novellen), εἰσήχθησαν ὡσαύτως διαδοχικῶς εἰς τὰ διάφορα Κράτη.

Τὸ ὁμοιόμορφον τῶν ἐμπορικῶν νόμων τοιουτοτρόπως ἐπιτευχθὲν ἦτο πρόσκαιρον· διότι ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ καὶ ὁ περὶ συναλλαγῆς νόμος δὲν ἴσχυον ἢ ὡς νόμοι ἰδιαίτεροι ἑκάστου Κράτους, ὡς τοιοῦτοι δὲ ἠδύναντο νὰ τροποποιηθῶσι δι' ἄλλων ἰδιαιτέρων νόμων καὶ νὰ καταστραφῇ οὕτω τὸ ὁμοιόμορφον. Ἡ κατάστασις ὅμως αὐτὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑφίσταται πλέον μετὰ τὴν δημιουργησιν τῆς βορείας γερμανικῆς ὁμοσπονδίας ἐν ἔτει 1866, ἀφοῦ τὸ ὁμοσπονδιακὸν σύνταγμα (ἄρθρ. 4) κατέταξε τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων, περὶ ὧν μόνον εἰς τὴν κεντρικὴν βουλὴν (Reichstag) ἀνῆκε νὰ νομοθετήσῃ. Διὰ νόμου τῆς 15 Ἰουνίου 1869, ψηφισθέντος ὑπὸ τῆς βουλῆς ταύτης, ὡρίσθη ὅτι τοῦ λοιποῦ ὁ γερμανικὸς ἐμπο-

(1) Ὅρ. περὶ τοῦ τρόπου τῆς καταρτίσεως τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος καὶ τοῦ γερμανικοῦ νόμου περὶ συναλλαγῆς, τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸν δημοσιευθέντα τόμον ἐν τῇ «Collection des principaux codes étrangers».

(2) Sammlung der Einführungs-Gesetze sämmetlicher deutschen Staaten zum allgemeinen deutschen Handelsgesetzbuche, herausgegeben vom Lütz (Συλλογὴ τῶν νόμων τῶν εἰσαγωγικῶν τοῦ γενικοῦ γερμανικοῦ κώδικος εἰς πάντα τὰ Κράτη τῆς Γερμανίας), Βυρτσβούργῳ, 1863.

ρικὸς κῶδιξ καὶ ὁ περὶ συναλλαγῆς νόμος μετὰ τῶν νεαρῶν τῆς Νυρεμβέργης θὰ θεωρῶνται ὡς νόμοι ὁμοσπονδιακοί(1). Τὸ δὲ σύνταγμα τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἀνεγνώρισεν εἰς αὐτοὺς τὸν χαρακτῆρα νόμων τῆς αὐτοκρατορίας(2). Τοιουτοτρόπως δὲ μόνον ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία τῆς αὐτοκρατορίας δύναται νὰ τροποποιήσῃ τοὺς ἐν λόγῳ νόμους, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ ὁμοιόμορφον τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ἐξησφαλίσθη τέλεον, μὴ κινδυνεῦον πλέον ἐκ τῆς θελήσεως τῶν κατ' ἰδίαν Κρατῶν, ἐν οἷς μόνον ὁ νόμος τοῦ 1869 διετήρησεν ἐν ἰσχύϊ διατάξεις τινάς, παρεκβαινούσας τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος(3).

Ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ μικρὰς μόνον τροποποιήσεις ὑπέστη, ἀφ' ἧς ἐγένετο νόμος τῆς βορείας γερμανικῆς ὁμοσπονδίας καὶ εἶτα τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐκ τούτων αἱ κυριώτεραι ἐπηνέχθησαν διὰ τοῦ νόμου τῆς 11 Ἰουνίου 1870(4) καὶ διὰ τοῦ τῆς 18 Ἰουλίου 1884, ἀμφότεραι δὲ ἐπὶ τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν(5). Δέον νὰ ἀναφέρωμεν ὡσαύτως τὸν νόμον τῆς 1ης Μαΐου 1889 περὶ τῶν συνεργατικῶν ἑταιρειῶν (Erwerbs und Wirthschafts genossenschaften), ὅστις ἀντικατέστησε τὸν νόμον τῆς 4 Ἰουλίου 1868· ἕτερον νόμον τῆς 20 Ἀπριλίου 1892 περὶ ἑταιρειῶν περιωρισμένης εὐθύνης (mit beschraenkter Haftung)· ἄλλον νόμον τῆς 15 Ἰουνίου 1895 περὶ τῶν ἰδιωτικῶν νομικῶν σχέσεων ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ναυτιλίας. καὶ ἐν τέλει νόμον τῆς 22 Ἰουνίου 1896 περὶ χρηματιστηρίων (Boersengesetz).

---

(1) Ὅρ. τὸν νόμον αὐτὸν τοῦ 1869 προτασσόμενον τῆς μεταφράσεως τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος καὶ τοῦ περὶ συναλλαγῆς νόμου, τῆς δημοσιευθείσης ἐν τῇ «Collection des principaux codes étrangers».

(2) Ὅρ. Annuaire de législation étrangère, 1872 (μετάφρ. Paul Jozon), σελ. 234 καὶ ἑπ.

(3) Ὁ νόμος τῆς 5 Ἰουνίου 1869 διετήρησε, κατ' ἀρχήν, τὰς διατάξεις τῶν νόμων τῶν κατ' ἰδίαν Κρατῶν, αἵτινες συμπληροῦσι τὸν ἐμπορικὸν κώδικα καὶ τὸν περὶ συναλλαγῆς νόμον, οὐχὶ ὅμως καὶ τὰς τροποποιούσας αὐτούς. Ἐν τούτοις τὸ ἄρθρον 4 τοῦ νόμου αὐτοῦ ἀπαριθμεῖ διατάξεις τινὰς τροποποιητικάς, αἵτινες ἐξακολουθοῦσι νὰ ἐφαρμόζωνται.

(4) Ὅρ. Annuaire de législation étrangère, 187?, σελ. 224 (μετάφρ. τοῦ νόμου αὐτοῦ ὑπὸ Paul Gide).

(5) Ὅρ. Annuaire de législation étrangère τοῦ 1865 σελ. 98 καὶ ἑπ. (μεταφρ. Jules Dietz).

Ἀλλ' ὅμως ὑπάρχουσιν ἔτι ἀντικείμενα ἐμπορικά, ἐφ' ὧν δὲν συνετελέσθη ἐν Γερμανίᾳ ἡ ἑνότης τῆς νομοθεσίας· τοιαῦτα δὲ εἶναι ἰδίως τὸ περὶ μὴ θαλασσίων ἀσφαλειῶν, τὸ περὶ ἐπιταγῶν, τὸ περὶ γενικῶν ἀποθηκῶν καὶ ἐνεχυρογράφων.

Ὁ γερμανικὸς νόμος περὶ συναλλαγῆς περιέχει 100 ἄρθρα, διαιρεῖται δὲ εἰς τρία μέρη. Τὸ πρῶτον (τρία πρῶτα ἄρθρα τοῦ νόμου) διαλαμβάνει περὶ τῶν ὅρων τῆς ἱκανότητος πρὸς ἀνάληψιν ὑποχρεώσεως διὰ συναλλαγματικῆς ἢ διὰ γραμματίου εἰς διαταγήν. Τὸ δεύτερον (ἄρθρ. 4—95) πραγματεύεται περὶ τῆς συναλλαγματικῆς. Ἐν τέλει δὲ τὸ τρίτον (ἄρθρ. 95—100) ἀνάγεται εἰς τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια. Ὁ περὶ συναλλαγῆς νόμος αὐτὸς ἀποτελεῖ τὸ ἰδιοτυπώτερον μέρος τῆς γερμανικῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας. Ἐν πολλοῖς, καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν ἀπαιτουμένων οὐσιωδῶν ὅρων πρὸς ὕπαρξιν συναλλαγματικῆς, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν τύπων τῆς ὀπισθογραφήσεως, ἐδέχθη θεωρίας ὅλως ἀλλοίας τῶν τοῦ γαλλικοῦ κώδικος. Αἱ θεωρίαι δὲ τοῦ γερμανικοῦ νόμου ἐγένοντο δεκταὶ ὑπὸ τῶν πλείστων κωδίκων ἢ νόμων τῶν ψηφισθέντων ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

Ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ περιέχει 911 ἄρθρα καὶ διαιρεῖται εἰς πέντε βιβλία.

Τὸ πρῶτον βιβλίον (ἄρθρ. 1—84), φέρον τὴν ἐπιγραφὴν *περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐμπόρων* (vom Handelsstande), ὁρίζει τοὺς ἐμπόρους καὶ διαλαμβάνει περὶ τῶν εἰδικῶν αὐτῶν ὑποχρεώσεων (περὶ τηρήσεως βιβλίων), περὶ τῶν βοηθῶν αὐτῶν (ὑπαλλήλων-commis) καὶ περὶ τῶν διαμέσων διακόνων αὐτῶν (μεσιτῶν).

Τὰ δύο ἑπόμενα βιβλία πραγματεύονται περὶ τῶν ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν, τὸ μὲν δεύτερον βιβλίον (ἄρθρ. 85—249) περὶ τῶν ὁμορρύθμων ἑταιρειῶν (offene Gesellschaften), περὶ τῶν ἑτερορρύθμων κατ' ἐνοχὰς (par intérêts) καὶ διὰ μετοχῶν (par actions) ἑταιρειῶν καὶ περὶ τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν (Aktiengesellschaften), τὸ δὲ τρίτον (ἄρθρ. 259—270) περὶ τῶν ἑταιρειῶν, τῶν ἀφανῶν (stille Gesellschaften) καὶ τῶν ἐχουσῶν ὡς ἀντικείμενον μίαν ἢ πλείονας ὡρισμένας ἐπιχειρήσεις, αἵτινες ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰς ἡμετέρας μετοχικὰς ἑταιρείας.

Τὸ τέταρτον βιβλίον (ἄρθρ. 270—431) ὑπὸ τὸν τίτλον *ἐμπο-*

ρικαὶ πράξεις (von den Handelsgeschaeften) ἀπαριθμεῖ τὰς πράξεις ταύτας, δεικνύει τοὺς εἰδικοὺς αὐτῶν κανόνας καὶ διαλαμβάνει περὶ τῆς ἐμπορικῆς πωλήσεως, περὶ τῆς παραγγελίας, περὶ τῶν παραγγελιοδόχων μετακομίσεως, περὶ τοῦ συναλλάγματος τῆς μετακομίσεως ἐν γένει καὶ περὶ τῶν εἰδικῶν κανόνων τῆς διὰ σιδηροδρόμων μετακομίσεως.

Τὸ πέμπτον βιβλίον (ἄρθρ. 432—911) ὑπὸ τὸν τίτλον *περὶ τῆς ναυτικῆς ἐμπορίας* (von Seehandel) ἀνάγεται ὁλόκληρον εἰς τὸ ναυτικὸν ἐμπορικὸν δίκαιον.

Ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1861 δὲν θὰ ἦναι ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον ἐν ἰσχύϊ, καθ' ὅσον ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1900 ἄρχεται ἡ ἰσχὺς νέου ἐμπορικοῦ κώδικος, ὅστις ἐδημοσιεύθη τῇ 10 Μαΐου 1897 (1). Ἡ κατάρτισις τοῦ νέου αὐτοῦ κώδικος, συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν σύνταξιν τοῦ γερμανικοῦ ἀστικοῦ κώδικος, τοῦ δημοσιευθέντος ἐν ἔτει 1896, τοῦ ὁποίου ἡ ἰσχὺς θὰ ἀρχίσῃ ὡσαύτως ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1900. Ἐν ἔτει 1874 ἡ κεντρικὴ βουλὴ (Reichstag) ἐψήφισεν ἀπόφασιν, δι' ἧς ὑπεχρέου τὴν κυβέρνησιν νὰ ἐνεργήσῃ ἐν ταὐτῷ τὴν παρασκευὴν σχεδίου ἀστικοῦ κώδικος δι' ὅλην τὴν Γερμανίαν καὶ σχεδίου νέου ἐμπορικοῦ κώδικος. Ἕνεκα τῆς σχέσεως, ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο τούτων μεγάλων κλάδων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, μετὰ τὴν συντέλεσιν τοῦ ἀστικοῦ κώδικος καθίστατο ἀναγκαία καὶ ἡ ἀναθεώρησις τοῦ ἐμπορικοῦ.

Ὁ νέος γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ ἔχει ὅσην καὶ ὁ προηγούμενος ἔκτασιν. Περιέχει 905 ἄρθρα καὶ διαιρεῖται εἰς τέσσαρα βιβλία.

Τὸ πρῶτον βιβλίον, φέρον τὴν ἐπικεφαλίδα *περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἐμπόρου* (vom Handelstand), διαλαμβάνει περὶ ὅσων καὶ ὁ τοῦ 1861 κῶδιξ, πρὸς τούτοις δὲ καὶ περὶ ἐμπορικῶν ἀντιπροσώπων (Handlungsagenten). Τὸ δεύτερον βιβλίον (ἄρθρ. 105—342) πραγματεύεται περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ἑταιρειῶν, ἐν αἷς συμπεριλαμβάνονται καὶ αἱ ἀφανεῖς ἑταιρεῖαι (stille Gesellscha-

(1) Ἡ μετάφρασις τοῦ νέου ἐμπορικοῦ κώδικος, γενομένη ὑπὸ Ch Lyon Caen καὶ Thaller, θὰ συμπεριληφθῇ ἐν τῇ Collection des principaux codes étrangers.

ften), περὶ ὧν ὁ πρότερος κῶδιξ διελάμβανεν ἐν τῷ III βιβλίῳ. Τὸ τρίτον βιβλίον (ἄρθρ. 343—424) ἀνάγεται εἰς τὰς διαφόρους ἐμπορικὰς πράξεις καὶ εἰς τοὺς διέποντας αὐτὰς γενικοὺς κανόνας· εἰδικῶς δὲ ἐν τοῖς ἄρθρ. 416—424 πραγματεύεται περὶ τῆς παρακαταθέσεως ἐν ταῖς γενικαῖς ἀποθήκαις (Lagergeschaeft). Ἐν τέλει τὸ τέταρτον βιβλίον (ἄρθρ. 425—905) διαλαμβάνει ἀποκλειστικῶς περὶ τῆς ναυτικῆς ἐμπορίας (Seehandel), ὡς καὶ τὸ V βιβλίον τοῦ προηγουμένου κώδικος.

Ὡς βάσις τοῦ νέου κώδικος ἐχρησίμευσεν ὁ κῶδιξ τοῦ 1861, ὅστις ὑπεβλήθη εἰς γενικὴν ἀναθεώρησιν. Ἐλήφθησαν δὲ ὑπ' ὄψιν μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας αἱ λύσεις τῆς νομολογίας, τὰ διδόμενα τῆς πείρας καὶ οἱ γενόμενοι ἐν ξέναις χώραις νόμοι. Διὰ τοῦτο δὲ πλὴν τοῦ IV βιβλίου, ἐν τῷ ὁποίῳ αἱ γενόμεναι μεταβολαὶ εἶνε περιωρισμέναι, εἰς τὰ ἄλλα μέρη τοῦ κώδικος τοῦ 1861 ἐπηνέχθησαν πολλαὶ τροποποιήσεις. Χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερῆ ἐξέτασιν τῶν τροποποιήσεων τούτων, ἥτις δὲν εἶναι ἐπίκαιρος ἐνταῦθα, θὰ ἀναφέρωμεν δύο μεταβολὰς, αἵτινες ἀνάγονται εἰς τὴν γενικὴν οἰκονομίαν τοῦ ἔργου. Ἡ πρώτη εἶνε ὅτι τὸ ἔδαφος τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου ἐτροποποιήθη λίαν ἐπαισθητῶς, καθ' ὅσον ἀντικείμενον ἐν αὐτῷ δὲν εἶναι πλέον ὡρισμέναι ἐργασίαι, αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις, ἀλλὰ τὰ πρόσωπα τὰ ἀσκοῦντα τὰ ἐπαγγέλματα, ἅτινα αὐτὸς ὁ κῶδιξ καθορίζει. Ἡ δευτέρα εἶναι ὅτι ἀπεκλείσθησαν ἐκ τοῦ νέου κώδικος πολλαὶ διατάξεις, αἵτινες εὑρίσκοντο ἐν τῷ προτέρῳ κώδικι, διότι εἶχον περιληφθῇ αὗται ἐν τῷ ἀστικῷ κώδικι καὶ κατέστησαν οὕτω κοιναὶ ἐπί τε τῶν ἐμπορικῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων.

Ὁ νέος γερμανικὸς κῶδιξ κατέλιπεν ὑφισταμένους τοὺς νόμους, ὧν αἱ διατάξεις δὲν εἶχον συμπεριληφθῇ ἐν τῷ ἐμπορικῷ κώδικι τοῦ 1861.

Οὕτως ἡ ἑνότης τῆς νομοθεσίας δὲν ἐπραγματοποιήθη ἔτι ἐν Γερμανίᾳ ὡς πρὸς τὰς ἐπιταγάς, τὰς μὴ θαλασσίας ἀσφαλείας καὶ τὸ συνάλλαγμα ἐκδόσεως. Ἀναμφιβόλως δὲ περὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων θὰ γείνωσι νόμοι εἰδικοὶ ἐν προσεχεῖ μέλλοντι.

53. ΑΥΣΤΡΙΑ-ΟΥΓΓΑΡΙΑ.—Ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν, ἐν αἷς ἤσκησεν ἐπίδρασιν τὸ γερμανικὸν ἐμπορικὸν δίκαιον, πλειότερον πάσης ἄλλης ἐπέδρασεν ἐν τῇ Αὐστρουγγαρίᾳ. Διὰ τὸ ἐμπορικὸν δὲ δίκαιον

ὡς καὶ διὰ πάντα ἄλλον κλάδον τοῦ δικαίου, ἀπαραίτητον εἶναι νὰ γείνῃ διάκρισις μεταξὺ τῆς Αὐστρίας (ἢ τῆς ἐντὸς τοῦ Λείθα χώρας) καὶ τῆς Οὐγγαρίας (ἢ τῆς πέραν τοῦ Λείθα χώρας), ἅτε τῶν δύο τούτων μερῶν τῆς Αὐστρουγγρικῆς μοναρχίας ἐχόντων ἑκατέρου ἰδίαν βουλὴν καὶ ἰδίους νόμους (1).

ΑΥΣΤΡΙΑ *(ἢ ἡ ἐντεῦθεν τοῦ Λειθα χώρα)*.—Ἡ Αὐστρία ἀπετέλεσε μέρος τῆς γερμανικῆς ὁμοσπονδίας μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1866 διαλύσεως αὐτῆς(2). Ὡς ἐκ τούτου δὲ εἰσήχθη ἐν αὐτῇ ὁ μὲν περὶ συναλλαγῆς γερμανικὸς νόμος ἐν ἔτει1850(3), ὁ δὲ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ τῷ 1863 ὑπὸ τὸ ὄνομα γενικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ (4). Ἐκ τοῦ κώδικος ὅμως ἐξηρέθη τὸ Ε′ βιβλίον (ἄρθρ. 432—911), ὅπερ ὁλόκληρον ἀνάγεται εἰς τὴν ναυτικὴν ἐμπορίαν. Περὶ τοῦ ναυτικοῦ δὲ δικαίου ὑπάρχει διάταγμά τι τῆς Μαρίας Θηρεσίας χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1779 καὶ φέρον τὸν τίτλον : edito politico di navigazione mercantile austriaca. Τὸ διάταγμα δὲ τοῦτο τροποποιηθὲν κατ' ἐπανάληψιν, ἰδίως δὲ τῷ 1847 καὶ τῷ 1879 (5), διαλαμβάνει πρὸ πάντων περὶ τῆς ἀστυνομίας τῆς ναυτιλίας. Περὶ ὁλοκλήρου τοῦ ναυτικοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Αὐστρίᾳ ἐμπορικοὶ νόμοι. Ἐν Δαλματίᾳ, ἐν Ἰστρίᾳ καὶ ἐν Τεργέστῃ τὸ ἰδιωτικὸν ναυτικὸν δίκαιον ἀπαρτίζεται καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν ἐξ ἐθίμων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ πλεῖστον προέρχονται ἐξ Ἰταλίας. Αἱ νεαραὶ τῆς Νυρεμβέργης δὲν ἐτέθησαν ἐν ἰσχύϊ ἐν Αὐστρίᾳ.

Ὑπάρχει ἔτι εἰδικὸς νόμος τῆς 25 Δεκεμβρίου 1868, συνταχθεὶς ἐπὶ τῇ βάσει παλαιοῦ πρωσσικοῦ νόμου τῆς 8 Μαΐου 1855, περὶ

---

(1) Ὅρ. Annuaire de législation étrangère, 1875, σελ. 237 καὶ ἑπ. αὐστριακοὶ συνταγματικοὶ νόμοι (Staatsgrundgesetze) μεταφρασθέντες ὑπὸ Bufnoir.

(2) Ἡ Αὐστρία οὐδέποτε ἀπετέλεσε μέρος τοῦ *Zollverein*, ὅπερ ἡ Πρωσσία κατώρθωσε διὰ τῆς ἐπιτηδειότητός της νὰ ἀποφύγῃ. Ἀλλ' οὐχ ἧττον ἔσχεν ἐπιτρόπους ἐν τοῖς συνεδρίοις τῆς Λειψίας καὶ τῆς Νυρεμβέργης.

(3) Allgemeine Wechselordnung.

(4) *Die vier ersten Bücher des allgemeinen deutschen Handelsgesetzbuches revidirt von Dr Hermann Blirlig (Vienne 1865).—De Canstein, Lehrbuch des oesterreichischen Handelsrechts* (1895).

(5) Annuaire de législation étrangère, 1880, σελ. 301 καὶ ἑπ.

πτωχεύσεως, ἥτις, ὡς καὶ ἐν Γερμανίᾳ, εἶναι κοινὴ διά τε τοὺς ἐμπόρους καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους. Ὁ νόμος ὅμως αὐτὸς καθιεροῖ διαφοράς τινας μεταξὺ τῆς πτωχεύσεως ἐμπόρου καὶ τῆς μὴ ἐμπόρου.

ΟΥΓΓΑΡΙΑ.—Ἡ οὐγγρικὴ ἐμπορικὴ νομοθεσία, ἀποτελουμένη ἐκ νόμων χρονολογουμένων ἀπὸ τοῦ 1840 καὶ 1844, ἀνεκαινίσθη τέλεον κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους. Περιλαμβάνει δὲ τρεῖς μεγάλους νόμους :

α'. Τὸν οὐγγρικὸν ἐμπορικὸν κώδικα τοῦ 1875, ὅστις ἰσχύει ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1876 (1).

β'. Τὸν οὐγγρικὸν νόμον τοῦ 1876 περὶ τῶν συναλλαγματικῶν καὶ τῶν εἰς διαταγὴν γραμματίων, ἰσχύοντα ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1877 (2).

γ'. Τὸν περὶ πτωχεύσεως νόμον τοῦ 1881, ὅστις ἐφαρμόζεται ἔτι καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ἐμπόρων (3).

Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ καὶ ὁ νόμος περὶ συναλλαγματικῶν καὶ γραμματίων εἰς διαταγὴν κατὰ πολλὰ ἐλήφθησαν ἐκ τῶν σχετικῶν γερμανικῶν νόμων. Ἀλλ' ὁ οὐγγρικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ, διαφέρων κατὰ τοῦτο τοῦ Γερμανικοῦ, οὐδόλως διαλαμβάνει περὶ τῶν ναυτικῶν ἀντικειμένων(4)· διέπονται δὲ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἐθίμων καὶ τοῦ διατάγματος τῆς Μαρίας Θηρεσίας, ἅτινα ἐτροποποιήθησαν ἐν Οὐγγαρίᾳ, ὡς καὶ ἐν Αὐστρίᾳ. Ἐξ ἄλλου ὅμως ὁ οὐγγρικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ διέλαβε περὶ πολλῶν ἄλλων ἀντικειμένων, ἅτινα παρεσιωπήθησαν ἐν τῷ γερμα-

---

(1. 2. 3) Οἱ τρεῖς μεγάλοι οὗτοι νόμοι ἢ κώδικες μετεφράσθησαν εἰς τὴν γερμανικὴν καὶ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοὺς ἑξῆς τίτλους : *Ungarisches Handels—Gesetz (37 Gesetzartikel vom Jahre 1875)* — *Wechselgesetz vom Jahre 1876.*— *Ungarisches Concursgesetz* (XVII Gesetzartikel vom Jahre 1881).—Ὅρ. τὰς ἀναλύσεις τὰς κατακεχωρισμένας ἐν τῷ «*Annuaire de législation étrangère*, 1876, σελ. 539 καὶ ἑπ.· 1877, σελ. 383 καὶ ἑπ.· 1882, σελ. 320 καὶ ἑπ.

(4) Ὅρ. περὶ τοῦ οὐγγρικοῦ ναυτικοῦ δικαίου ἔργον Feïchtinger de B. Nadasd : Diritto maritimo etc.... Ἀπὸ πολλοῦ γίνεται σκέψις νὰ τεθῇ ἡ αὐτὴ ναυτικὴ νομοθεσία καὶ διὰ τὰ δύο μέρη τῆς μοναρχίας. Οἱ μὲν θέλουσι νὰ εἰσαχθῇ τὸ V βιβλίον τοῦ γερμαν. ἐμπορ. κώδικος 1861, οἱ δὲ προτιμῶσιν ἴδιον νόμον. — Ἐν Οὐγγαρίᾳ παρεσκευάσθη τῷ 1894 νομοσχέδιον ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ.

νικῷ, οἷον περὶ τῶν μὴ θαλασσίων ἀσφαλειῶν, περὶ συμβάσεων μεταξὺ συγγραφέων καὶ ἐκδοτῶν (Verlagsvertrag), περὶ γενικῶν ἀποθηκῶν καὶ ἐνεχυρογράφων (warrants).

Εἰς τὴν Αὐστρουγγαρίαν προσήρτηνται ἡ Βοσνία καὶ ἡ Ἑρζεγοβίνη. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου τῆς 13 Ἰουλίου 1878 (ἄρθρ. 25) ἀπεφασίσθη, ὅπως αἱ δύο αὗται χῶραι διοικῶνται ὑπὸ τῆς αὐστρουγγρικῆς κυβερνήσεως χωρὶς νὰ ὁρισθῇ ἡ διάρκεια τῆς κατοχῆς. Τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς Κυβερνήσεως ἐγένοντο διὰ τὰς ἐπαρχίας ταύτας τρεῖς νόμοι, οἵτινες ἤρχισαν ἰσχύοντες ἀπὸ τῆς 1 Νοεμβρίου 1883, ἤτοι ἐμπορικὸς κῶδιξ (ἐξ ἄρθρ. 461)(1), νόμος περὶ συναλλαγῆς (2) καὶ νόμος περὶ πτωχεύσεως (3).—Ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ Λιχτενστάϊν εἰσήχθη ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ ὁλόκληρος ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1866 δυνάμει διατάγματος τῆς 16 Σεπτεμβρίου 1865, ὁ δὲ περὶ συναλλαγῆς γερμανικὸς νόμος ἰσχύει ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῆς 1 Μαΐου.

53 δίς. Τὰ γειτνιάζοντα πρὸς τὴν Γαλλίαν Κράτη ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὑπέστησαν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος τοῦ 1807, ὅστις ἐν πολλοῖς μάλιστα ἐξ αὐτῶν ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας ἐγένοντο ἀναθεωρήσεις πρόσφατοι, κατὰ ταύτας δὲ ἐλήφθησαν ἐπὶ τὸ πολὺ ὡς ὑπόδειγμα οἱ γερμανικοὶ νόμοι.

54. Ἰταλια. —Ἡ χώρα αὕτη ὑπῆρξεν ἡ κοιτὶς τοῦ νεωτέρου ἐμπορικοῦ δικαίου (ἀριθ. 17 καὶ 49). Ἐν Ἰταλίᾳ ἐσχηματίσθησαν τὰ ἔθιμα, ἐξ ὧν κατάγονται οἱ σημαντικώτεροι θεσμοὶ τῶν σημερινῶν νομοθεσιῶν. Τὰ ἔθιμα ταῦτα κατασταθέντα ἐγγράφως ἀπετέλεσαν τοὺς νόμους τῶν ἰταλικῶν ἐμπορικῶν πόλεων κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν νεωτέρων χρόνων (νόμοι τῆς Γενούης, τῆς Βενετίας κλπ. . . .). Ἡ Ἰταλία παρεσύρθη ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ XIX αἰῶνος εἰς τὴν κρατήσασαν πρὸς κωδικοποίησιν μεγάλην κίνησιν, ἀλλ' οἱ ἐμπορικοὶ αὐτῆς νόμοι ἦσαν ποικίλοι μέχρι τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ νέου Ἰταλικοῦ βασιλείου.

Ὁ γαλλικὸς κῶδιξ, εἰσαχθεὶς ὑπὸ τὴν γαλλικὴν κυριαρχίαν, ἐξηκολούθει ἐφαρμοζόμενος ἔν τισιν ἰταλικοῖς Κράτεσιν, ἰδίως δὲ ἐν τῷ

(1.2.3) Ἡ γερμανικὴ μετάφρασις ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοὺς ἑξῆς τίτλους : *Handelsgesetz* — *Wechselgesetz* —*Coneursgesetz für Bosnien und die Herzegovina* (Vienne, 1883).

μεγάλῳ δουκάτῳ τῆς Τοσκάνης καὶ ἐν τοῖς δουκάτοις τῆς Πάρμης καὶ τῆς Πλακεντίας. Ἐν δὲ τῷ βασιλείῳ τῆς Λομβαρδίας καὶ Βενετίας ἐφηρμόζετο ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ καὶ ὁ γερμανικὸς νόμος περὶ συναλλαγῆς, τεθέντες ἐν ἰσχύϊ ἐν αὐτοῖς καθ' ὃν χρόνον καὶ ἐν ταῖς γερμανικαῖς ἐπαρχίαις τῆς Αὐστρίας (ἀριθ. 53). Ἐν τοῖς ἄλλοις ἰταλικοῖς Κράτεσιν ὑπῆρχον νέοι κώδικες πολλῷ παραπλήσιοι πρὸς τὸν γαλλικόν· ἰδίως ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Σαρδοῦς ἴσχυεν ἀπὸ τοῦ 1843 ὁ Ἀλμπέρτειος ἐμπορικὸς κῶδιξ (γενόμενος ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Καρόλου Ἀλμπέρτου).

Ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς κῶδιξ τῆς Ἰταλίας μετὰ τὴν ἕνωσιν εἶναι ὁ τοῦ 1865· δυνάμει νόμου τῆς 2 Ἀπριλίου 1865 ἐξουσιοδοτήθη ἡ κυβέρνησις νὰ θέσῃ ἐν ἰσχύϊ ἐν τῷ νέῳ βασιλείῳ τὸν Ἀλμπέρτειον ἐμπορικὸν κώδικα μετὰ τῶν ἐπενεκτέων κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῆς ἀναγκαίων τροποποιήσεων. Ὁ ἰταλικὸς δ' οὗτος κῶδιξ τοῦ 1865 ἐξετάθη ἐν ἔτει 1871 εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Βενετίας καὶ τῆς Μαντούης, αἵτινες ἡνώθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν μόνον μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1866, εἶτα δὲ καὶ εἰς τὰ παπικὰ κράτη, τὰ κατασταθέντα ἰταλικὴ ἐπαρχία.

Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1865 δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας καὶ πρὸς τὰς προόδους τῆς νομοθεσίας ἐν τοῖς κυριωτέροις Κράτεσι. Διὰ τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ 1869 ἤδη ἡ Ἰταλικὴ Βουλὴ ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ κώδικος αὐτοῦ, ἥτις ἔπρεπε νὰ γείνῃ κατὰ τὰς ἀρχὰς ἰδίως τῶν γερμανικῶν νόμων. Κατ' ἀκολουθίαν κατηρτίσθη μετὰ μακρὰν προπαρασκευαστικὴν ἐργασίαν, προσκόπτουσαν ἑκάστοτε ἕνεκα τῶν συχνῶν ὑπουργικῶν μεταβολῶν, νέος ἐμπορικὸς κῶδιξ, ὅστις ψηφισθεὶς τῷ 1882 ἤρχισεν ἰσχύων ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1883. (1)

Ὁ ἰταλικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1883 διαιρεῖται εἰς τέσσαρα βιβλία. Τὸ πρῶτον (περὶ τῆς ἐμπορίας ἐν γένει) περιέχει 479 ἄρθρα· ἀπαριθμεῖ δὲ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις, διαλαμβάνει περὶ τῶν ἐμπόρων καὶ περὶ τῶν εἰδικῶν αὐτῶν ὑποχρεώσεων, περὶ μεσιτῶν, τί-

---

(1) Codice di commercio del regno d' Italia. Ὅρ. ἀνάλυσιν τοῦ Ἰταλικοῦ κώδικος τοῦ 1862 ὑπὸ L. Renault ἐν «*Annuaire de législation étrangère*» 1883, σελ. 631 καὶ ἑπ. Ὅρ. μετάφρασιν γαλλικὴν ὑπὸ Edmond Turrel.

θησι τοὺς ἐφαρμοζομένους εἰς τὰς ἐμπορικὰς πράξεις γενικοὺς κανόνας, εἶτα δὲ τοὺς εἰδικοὺς διὰ τὴν πώλησιν, διὰ τὰς μεταφορὰς (reports) διὰ τὰς ἑταιρείας, τοὺς ἐμπορικοὺς τίτλους (οἷον συναλλαγματικάς, γραμμάτια εἰς διαταγήν, ἐπιταγὰς (chèques), τοὺς ἀνοικτοὺς λ/σμοὺς, τὴν ἐμπορικὴν ἐντολήν, τὴν παραγγελίαν, τὸ συνάλλαγμα μετακομίσεως, τὰς ἀσφαλείας ἐν γένει, τὰς κατὰ τοῦ πυρὸς ἀσφαλείας κλπ., τὰς ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς ζωῆς, τὸ ἐνέχυρον, τὰς γενικὰς ἀποθήκας). Τὸ δεύτερον βιβλίον (ἄρθρ. 480—681) πραγματεύεται περὶ ναυτικῆς ἐμπορίας καὶ τὸ τρίτον (ἄρθρ. 683—867) περὶ πτωχεύσεως. Τὸ τέταρτον δὲ βιβλίον (ἄρθρ. 868—928) ἀφορᾷ εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν ἐμπορικῶν ἀγωγῶν καὶ εἰς τὴν διάρκειαν αὐτῶν· κανονίζουσι δ' ἰδίως αἱ διατάξεις αὐτοῦ τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικείων, τὰ ὁποῖα εἶχον κατασταθῇ διὰ τοῦ περὶ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ νόμου τῆς 6 Δεκεμβρίου 1865 (ἄρθρ. 55 καὶ ἑπομ.) καὶ κατηργήθησαν βραδύτερον διὰ νόμου τῆς 25 Ἰανουαρίου 1888. (1)

Πρὸς τὸν ἐμπορικὸν κώδικα συνδέεται ἕτερος κῶδιξ εἰδικὸς διὰ τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν, *Codice per la marina mercantile* τοῦ 1865, ὅστις ἀναθεωρηθεὶς διὰ νόμου τῆς 24 Μαΐου 1877 ἐτροποποιήθη εἶτα τῷ 1886 (2). Ὁ κῶδιξ οὗτος πραγματεύεται περὶ τῆς ναυτικῆς διοικήσεως, περὶ τῆς ἀστυνομίας τῶν λιμένων, περιέχει δὲ διατάξεις ποινικὰς περὶ τῶν ναυτικῶν ἐγκλημάτων καὶ τίθησι κανόνας τινὰς περὶ τοῦ ναυτικοῦ δικαίου ἐν ὥρᾳ πολέμου (περὶ λείας καὶ οὐδετερότητος). (3) Περιέχει δὲ 461 ἄρθρα καὶ διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον (ἄρθρ. 1—251) φέρει τὸν τίτλον *διοικητικαὶ διατάξεις* καὶ τὸ δεύτερον (ἄρθρ. 252—461) *ποινικαὶ διατάξεις διὰ τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν*. Τὸ ἰδιωτικὸν ναυτικὸν δίκαιον περιλαμβάνεται ἐν αὐτῷ τῷ ἐμπορικῷ κώδικι.

55. ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΑΚΟΥ.—Ἐν αὐτῇ ἰσχύει ἀπὸ τοῦ 1877 ἐμπορικὸς κῶδιξ (ἐξ ἄρθρ. 582) (4), ἀντιγραφεὶς ἐκ τοῦ γαλλικοῦ

(1.2) *Annuaire de législation étrangère* 1889, σελ. 513.—Αὐτόθι 1878 σελ. 345 καὶ ἐπ. 1887 σελ. 397.

(3) *Ὀρ. μετάφρασιν γαλλικὴν ὑπὸ Henri Prudhomme.*

(4) *Ἡγεμονία τοῦ Μοναχοῦ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ* (1877).

κώδικος. Ὁ κῶδιξ οὗτος ἀντικατέστησεν ἕτερον τοῦ 1818, ὅστις ἐπίσης ἦτο ἀντιγραφὴ τοῦ κώδικος τοῦ 1807.

56. ΚΑΤΩ ΧΩΡΑΙ. — Ὁ γαλλικὸς κῶδιξ, εἰσαχθεὶς τῷ 1811 ἐν ταῖς Κάτω Χώραις, διετηρήθη ἐν ἰσχύϊ μέχρι τοῦ 1838, ὅτε ἀντικατεστάθη ὑπὸ νέου κώδικος, (1) ὅστις ἀποτελούμενος ἐξ 923 ἄρθρων διαιρεῖται μόνον εἰς τρία βιβλία, καὶ δὲν περιέχει, ὡς ὁ γαλλικός, τέταρτον βιβλίον περὶ ὀργανισμοῦ καὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων. Ταῦτα κατηργήθησαν ἐν ἔτει 1817. Διαλαμβάνει δὲ περὶ ἀσφαλειῶν καὶ περὶ τῶν μὴ θαλασσίων ἔτι, ὡς καὶ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ναυτιλίας.

Ὁ ὁλλανδικὸς κῶδιξ ἰσχύει ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1842 καὶ ἐν τῷ δουκάτῳ τοῦ Λιμβούργου, εἰσήχθη δὲ μετά τινων μεταβολῶν καὶ εἰς τὰς ἰνδικὰς ἀποικίας τῆς Ὁλλανδίας, τῷ μὲν 1848 εἰς τὰς Ὁλλανδικὰς Ἰνδίας, ἐν ἔτει δὲ 1869 εἰς Συρινὰμ καὶ εἰς Κιουρασώ.

Ἀπὸ πολλῶν δ' ἐτῶν παρασκευάζεται νέος κῶδιξ πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ τοῦ 1838. (2) Μέχρι σήμερον ἡ μεταρρύθμισις ἐγένετο μόνον ἐπὶ τῶν περὶ πτωχεύσεως, διὰ τοῦ νόμου τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1893, περὶ πτωχεύσεως καὶ ἀναστολῆς τῶν πληρωμῶν, ὅστις ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου 1896. (3) Κατὰ τὸν νέον αὐτὸν νόμον ἡ πτώχευσις εἶναι κοινὴ διά τε τοὺς ἐμπόρους καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους.

56 δίς. ΜΕΓΑ ΔΟΥΚΑΤΟΝ ΤΟΥ ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΥ. — *Ἐν τῷ μεγάλῳ δουκάτῳ τοῦ Λουξεμβούργου* ἐφαρμόζεται εἰσέτι ὁ γαλλικὸς

---

(1) *Wetboek van koophandel vor het koningrijk der Niderlanden.* Ὁ κῶδιξ οὗτος μετεφράσθη εἰς τὴν γαλλικὴν ὑπὸ Wintgens ἐν τῇ «Collection *des lois civiles et criminelles des Etats modernes*» (1839) καὶ ἐν τῷ «*Codes néerlandais*» ὑπὸ Trypels.

(2) Ὅρ. περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς διορισθείσης πρὸς παρασκευὴν τοῦ νέου Ὁλλανδικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ἐπιτροπῆς *Revue de droit international et de législation comparée* τομ. XVIII (1886) σελ. 9 καὶ ἑπ., 224 καὶ ἑπ., τομ. XIX (1887) σελ. 258 καὶ ἑπ.

(3) *Wet on het Faillissement en de surceance van bheling* Ὁ νόμος οὗτος ἐτροποποιήθη ἔν τισι διὰ τοῦ νόμου τῆς 6 Σεπτεμβρίου 1895.

Διὰ νόμου τῆς 20 Ἰανουαρίου 1896 ἡ ἡμέρα αὕτη ὡρίσθη διὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἰσχύος τοῦ περὶ πτωχεύσεως κλπ. νόμου.

ἐμπορικὸς κῶδιξ. Διά τινος ὅμως νόμου τῆς 2 Ἰουλίου 1870 ἀντικατεστάθη τὸ Γ′ βιβλίον περὶ πτωχεύσεως καὶ χρεωκοπίας διὰ διατάξεων ληφθεισῶν ἐκ τοῦ σχετικοῦ πρὸς τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ βελγικοῦ νόμου τῆς 18 Ἀπριλίου 1851. Μνημονευτέοι δ' εἶναι ὡσαύτως ὅ τε νόμος τῆς 16 Ἀπριλίου 1879, δι' οὗ κατηργήθη ἡ ἀναγκαία διαιτησία ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς ἑταιρείαις, ὡς καὶ ὁ τῆς 14 Ἀπριλίου 1886 περὶ τοῦ ἐπὶ ἐγκαταλείψει τῆς περιουσίας συμβιβασμοῦ (1). Διὰ νόμου δὲ τοῦ 1891 περὶ τοῦ *συναλλάγματος της ασφαλείας*, ὅστις διαλαμβάνει περὶ ἀσφαλειῶν ἐν γένει, ἀντικατεστάθη ὁ περὶ θαλασσίων μόνον ἀσφαλειῶν πραγματευόμενος X τίτλος τοῦ Β′ βιβλίου τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος. (2)

§ 57. ΒΕΛΓΙΟΝ. — Ὁ γαλλικὸς κῶδιξ εἰσαχθεὶς ἐν ταῖς Κάτω Χώραις τῷ 1811 διετηρήθη ἰσχύων ἐν Βελγίῳ καὶ μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1830 χωρισμὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ὁλλανδίας. Αἱ μόναι δὲ σπουδαῖαι τροποποιήσεις, αἵτινες ἐπηνέχθησαν ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἐν Βελγίῳ εἰς τὸν κώδικα τοῦ 1807, εἶναι αἱ διὰ τοῦ νόμου τῆς 18 Ἀπριλίου 1851, τοῦ ἀντικαταστήσαντος τὸ ἀναθεωρηθὲν Γ′ βιβλίον περὶ πτωχεύσεως καὶ χρεωκοπίας, ὅπερ ἀνεχωνεύθη ἐν Γαλλίᾳ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1838.

Τῷ 1855 ἡ κυβέρνησις διώρισεν ἐπιτροπὴν πρὸς παρασκευὴν σχεδίου ἀναθεωρήσεως τῶν δύο πρώτων βιβλίων τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος. Τὸ σχέδιον τοῦτο ὑπεβλήθη εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων ἐν τέλει τοῦ 1864, ἀλλ' ὑπουργικαὶ μεταβολαὶ καὶ ἡ ἐν ἔτει 1870 διάλυσις τῆς βουλῆς ἐκώλυσαν τὴν ἐπιψήφισιν αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα δὲ ὑπεβλήθη εἰς τὰς βουλὰς διηρημένον εἰς διάφορα σχέδια νόμου, ἅτινα πάντα ἐπεψηφίσθησαν καὶ κατεστάθησαν διαδοχικῶς νόμοι.

Οἱ ψηφισθέντες κυριώτεροι νόμοι εἶναι οἱ ἑξῆς, σημειούμενοι μετὰ τῶν χρονολογιῶν.

Νόμος τῆς 30 Μαΐου 1867, περὶ μεσιτῶν καὶ πρακτόρων συναλλαγῆς, τῶν ὁποίων κατηργήθη τὸ μονοπώλιον.

---

(1) *Annuaire de législation étrangère* 1887 σελ. 517.

(2) Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀσχολοῦνται πρὸς παρασκευὴν σχεδίου νόμου περὶ ἑταιρειῶν. Ὅρ. Nyssens, *avant-projet de la loi sur les sociétés commerciales* 1884.

Νόμος τῆς 5 Μαΐου 1872 περὶ ἐνεχύρου καὶ παραγγελίας. (1)

Νόμος τῆς 20 Μαΐου 1872 περὶ συναλλαγματικῶν, γραμματίων εἰς διαταγὴν καὶ ἐπιταγῶν (chèques). (2)

Νόμος τῆς 25 Δεκεμβρίου 1872 περὶ ἐμπορικῶν πράξεων καὶ περὶ ἐμπόρων. (3)

Νόμος τῆς 18 Μαΐου 1873 περὶ ἑταιρειῶν, τροποποιηθεὶς ἐν πολλοῖς ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 22 Μαΐου 1886. (4)

Νόμος τῆς 11 Ἰουνίου 1874 περὶ ἀσφαλειῶν ἐν γένει καὶ περὶ μὴ θαλασσίων ἀσφαλειῶν. (5)

Νόμος τῆς 21 Αὐγούστου 1879 περὶ ναυτικῆς ἐμπορίας, ἀντιστοιχῶν εἰς τὸ Β' βιβλίον τοῦ γαλλικοῦ κώδικος. (6)

Νόμος τῆς 26 Δεκεμβρίου 1882 περὶ τῆς ἀνεξόδου διαδικασίας τῆς πτωχεύσεως. (7)

Νόμος τῆς 11 Ἰουνίου 1883 περὶ βεβαιώσεως τῶν τιμῶν τοῦ χρηματιστηρίου. (8)

Νόμος τῆς 22 Μαΐου 1886, τροποποιῶν τὸν περὶ ἑταιρειῶν νόμον τοῦ 1873. (9)

Νόμος τῆς 29 Ἰουνίου 1887 περὶ προληπτικοῦ τῆς πτωχεύσεως συμβιβασμοῦ. (10)

Νόμος τῆς 25 Αὐγούστου 1891 περὶ τοῦ συναλλάγματος τῆς μετακομίσεως. (11)

Τὸ τέταρτον βιβλίον, ὅπερ ἐν τῷ γαλλικῷ ἐμπορικῷ κώδικι διαλαμβάνει περὶ τῶν ἐμποροδικείων, μέλλει νὰ χωρισθῇ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος καὶ νὰ ἑνωθῇ εἰς τὴν πολιτικὴν δικονομίαν, τῆς ὁποίας ἤρχισεν ὡσαύτως ἡ ἀναθεώρησις.

---

(1) *Annuaire de législation étrangère*, 1873 σελ. 385
(2) id. 1873, σελ. 388.
(3) id. 1873, σελ. 405.
(4) id 1874, σελ. 336 καὶ 1887, σελ. 470
(5) id. 1875, σελ. 420.
(6) id. 1880, σελ. 503.
(7) id. 1883, σελ. 756.
(8) id. 1884, σελ. 506.
(9) id. 1886, σελ. 470.
(10) id. 1888, σελ. 563
(11) id. 1892, σελ. 575.

Ἴσως ψηφισθῇ καὶ νόμος περὶ ἀνοικτοῦ λογαριασμοῦ.

Θὰ ἔλθῃ ἀναμφιβόλως ἡμέρα, καθ' ἣν πᾶσαι αἱ διατάξεις τῶν νόμων αὐτῶν θὰ συναρμοσθῶσι καὶ θὰ διαταχθῶσιν ὑπὸ μίαν σειρὰν ἀριθμῶν καὶ τότε θὰ ἀποτελέσωσι τὸν νέον βελγικὸν ἐμπορικὸν κώδικα ἢ βελγικὸν ἐμπορικὸν κώδικα ἀνατεθεωρημένον, ὡς ἐκλήθη ἤδη ἐκ τῶν προτέρων.(1) Ὡς φαίνεται ὅμως, ἡ ἐργασία αὕτη τῆς συναρμογῆς καὶ διατάξεως ἐμπνέει τὸν φόβον, μήπως γείνῃ ἀφορμὴ νὰ συζητηθῶσιν ἐκ νέου λελυμένα ἤδη διὰ τῶν νόμων ζητήματα.

58. ΙΣΠΑΝΙΑ. — Ἡ Ἱσπανία ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι 1 Ἰανουαρίου 1886 διείπετο ὑπὸ ἐμπορικοῦ κώδικος, (2) καταρτισθέντος κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γαλλικοῦ κώδικος καὶ τῶν διαταγμάτων Μπιλμπάο (καταστατικῶν νόμων τῆς πόλεως ταύτης, κυρωθέντων ὑπὸ Φιλίππου II). Ὁ κῶδιξ δ' αὐτὸς ἀντικατεστάθη διὰ νεωτέρου κώδικος ψηφισθέντος τῷ 1885, τοῦ ὁποίου ἡ ἰσχὺς ἤρξατο ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1886. (3)

Ὁ νέος κῶδιξ περιέχων 955 ἄρθρα διαιρεῖται εἰς τέσσαρα βιβλία. Τὸ πρῶτον (ἄρθρ. 1—115) ὑπὸ τὸν τίτλον : *Περὶ τῶν ἐμπόρων καὶ τῆς ἐμπορίας ἐν γένει* πραγματεύεται περὶ τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων, τουτέστιν ὁρίζει τὸν ἔμπορον καὶ δεικνύει τὰς ἐργασίας, αἵτινες θεωροῦνται ὡς πράξεις ἐμπορικαί, διαλαμβάνει περὶ τῆς ὑποχρεώσεως τῶν ἐμπόρων τοῦ τηρεῖν βιβλία καὶ περὶ τῶν διαμέσων διακόνων ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, δηλαδὴ περὶ τῶν μεσιτῶν καὶ πρακτόρων συναλλαγῆς ὡς καὶ περὶ τῶν δημοσίων τόπων, ἐν οἷς τελοῦνται αἱ ἐμπορικαὶ ἐργασίαι, οἷον χρηματιστηρίων, ἀγορῶν καὶ πανηγύρεων.

Τὸ δεύτερον βιβλίον (ἄρθρ. 116—572) φέρει τὸν τίτλον : *Περὶ ἐμπορικὰ συναλλάγματα*, διαλαμβάνει δὲ περὶ ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν, περὶ παραγγελίας, περὶ ἐμπορικῆς παρακαταθήκης, περὶ ἐμπορικοῦ

---

(1) Namur, *Le code de commerce belge revisé* (1876—1877).

(2) *Codigo de commercio*. — Ὁ κῶδιξ οὗτος μετεφράσθη ὑπὸ Victor Foucher ἐν τῇ *Collection des lois civiles et criminelles des États modernes*

(3) Codigo de commercio. — Ἀνάλυσις αὐτοῦ εὑρίσκεται ἐν «*Annuaire de législation étrangère* 1886, σελ. 298 ἐπ. Ὅρ. καὶ *Zeitschrift für das Gesammte Handelsrecht*, 1887, 2. XXX III σελ. 286 ἐπ.

δανείου, περὶ πωλήσεως καὶ ἀνταλλαγῆς, περὶ μεταβιβάσεως τῶν μὴ ὀπισθογραφησίμων τίτλων, περὶ τῶν διὰ γῆς μετακομίσεων, περὶ ἀσφαλειῶν ἐν γένει καὶ περὶ ἀσφαλειῶν κατὰ τῆς πυρκαϊᾶς, τῆς ζωῆς, κατὰ τῶν κινδύνων τῆς κατὰ ξηρὰν μετακομίσεως, περὶ ἐμπορικῆς ἐγγυήσεως, περὶ συναλλαγματικῶν, γραμματίων εἰς διαταγὴν καὶ ἐπιταγῶν (chèques), περὶ τῶν εἰς τὸν κομιστὴν τίτλων καὶ τῆς ἀπωλείας καὶ κλοπῆς τῶν τίτλων αὐτῶν καὶ περὶ πιστωτικῶν ἐπιστολῶν. Τὸ Γ' βιβλίον ἀνάγεται εἰς τὴν ναυτικὴν ἐμπορίαν (ἄρθρ. 573— 869) καὶ περιλαμβάνει τὸ ναυτικὸν δίκαιον. Τὸ Δ' βιβλίον (ἄρθρ. 870—955) πραγματεύεται περὶ ἀναστολῆς τῶν πληρωμῶν, περὶ πτωχεύσεως καὶ περὶ παραγραφῆς ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.

Ὁ κῶδιξ τοῦ 1885 δὲν ὁρίζει τι περὶ ἐμποροδικείων. Ὁ ὀργανισμὸς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας, ὅστις εἶχε καταστα θῇ διὰ τοῦ κώδικος τοῦ 1830 ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γαλλικοῦ, κατηργήθη τῷ 1868 κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἐπαναστάσεως.

Ὁ ἱσπανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1885 ἀντικατέστησε τὸν κώδικα τοῦ 1829 ἐν ταῖς ἀποικίαις Κούβᾳ καὶ Πόρτο-Ρίκῳ δυνάμει βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 28 Ἰανουαρίου 1886, καὶ ἐν ταῖς Φιλιππίναις νήσοις δυνάμει διατάγματος τῆς 6 Αὐγούστου 1888.

59. ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ. — Ὁ πορτογαλικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ ἦτο τοῦ 1833 (1), ἴσχυε δὲ ἔν τε τῇ Πορτογαλίᾳ καὶ ἐν ταῖς πορτογαλικαῖς ἀποικίαις. Ἦτο δὲ πολὺ ἀνεπτυγμένος, περιλαμβάνων πλείονα τῶν 1860 ἄρθρων.

Ἀπὸ τοῦ 1870 ἤδη διωρίσθη ἐπιτροπὴ πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ κώδικος τοῦ 1833. Ἀλλὰ μόλις τῇ 17 Μαΐου 1887 τὸ σχέδιον τοῦ νέου ἐμπορικοῦ κώδικος ὑπεβλήθη εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων (2).

Τὸ σχέδιον αὐτὸ ἐψηφίσθη καὶ κατέστη νόμος, ὅστις ἐδημοσιεύθη

---

(1) Codigo commerciale portuguez.

(2) *Projecto apresentado a camara dos senhores deputados em sessão de 17 Majo* 1887. Ὅρ. Analyse do projecto do codigo commercial, per João Antonio de Freitas Fortima, 1 τόμος εἰς 8ον, Porto, 1888 — Μετάφρασις γαλλικὴ τοῦ σχεδίου τοῦ πορτογαλικοῦ κώδικος ἐδημοσιεύθη ἐν Βρυξέλλαις (1887).

τῷ 1888 καὶ ἤρξατο ἰσχύων ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1889. Περιέχει 749 ἄρθρα, ἡ δ' ὕλη εἶναι διατεταγμένη εἰς τέσσαρα βιβλία, ὡς καὶ ἐν τῷ ἱσπανικῷ ἐμπορικῷ κώδικι. Ἡ κατάρτισις τοῦ κώδικος αὐτοῦ ἐγένετο ἰδίως κατ' ἀπομίμησιν τοῦ ἰταλικοῦ κώδικος τοῦ 1882 καὶ τῶν βελγικῶν νόμων. (1)

60. ΕΛΒΕΤΙΑ.—Ἡ Ἑλβετικὴ ὁμοσπονδία μέχρι τοῦ ἔτους 1888 κατεῖχεν ὡς πρὸς τὴν ἐμπορικὴν νομοθεσίαν ὅλως ἰδιάζουσαν θέσιν, καθ'ὅσον ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ εὐρωπαϊκῷ Κράτει ὑπῆρχε τοσαύτη ποικιλία ἐμπορικῶν νόμων. Ἐκ τῶν διαφόρων τοπαρχιῶν (cantons), αἱ μὲν εἶχον ἐμπορικὸν κώδικα, ἄλλαι δὲ εἶχον νόμους τινὰς διεσπαρμένους πρὸς τῷ ἀστικῷ κώδικι, περιέχοντι κανόνας ἐμπορικοῦ δικαίου, καὶ ἄλλαι ἐν τέλει μὴ ἔχουσαι μήτε ἀστικὸν μήτε ἐμπορικὸν κώδικα διείποντο ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ὑπὸ ἐμπορικῶν ἐθίμων.

Ἡ ποικιλία τῶν ἑλβετικῶν νόμων ἦτο τόσῳ μᾶλλον δυσάρεστος, καθ' ὅσον ἐν Ἑλβετίᾳ δὲν ὑφίστατο κοινὸν ἐπικουρικὸν δίκαιον, εἰς ὃ νὰ ἀναφέρωνται πρὸς ὁμοιόμορφον ἐν ἁπάσαις ταῖς τοπαρχίαις ἀναπλήρωσιν τῶν κενῶν τῶν ἰδιαιτέρων νόμων. Διὰ τοῦτο ἐγένοντο ἐπανειλημμέναι ἀπόπειραι πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἑνότητος ἐν τῇ ἐμπορικῇ νομοθεσίᾳ. Ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως διατάξεως τοῦ Ἑλβετικοῦ συντάγματος, χορηγούσης εἰς τὴν ὁμοσπονδιακὴν ἐξουσίαν τὸ δικαίωμα νὰ νομοθετῇ ἐπὶ ἐμπορικῶν ἀντικειμένων, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ἄλλως τὸ ὁμοιόμορφον εἰμὴ μόνον διὰ συνθηκῶν (concordats), τουτέστι διὰ συμβάσεων ἐλευθέρων μεταξὺ τῶν τοπαρχιῶν.

Ἐν ἔτει 1854, τῇ προτάσει 14 τοπαρχιῶν, παρεσκευάσθη σχέδιον νόμου περὶ τῶν ἐμπορικῶν τίτλων, ἐμπνεόμενον ἐν μέρει ἐκ τοῦ περὶ συναλλαγῆς γερμανικοῦ νόμου. Τὸ σχέδιον αὐτὸ εἰσήχθη μόνον ἐν ἓξ τοπαρχίαις καὶ ἐν αὐταῖς μετὰ τροποποιήσεων. Εἰσήχθη ἐν Ἀργκοβίᾳ (διὰ τοῦ νόμου τῆς 12 Φεβρουαρίου 1857), ἐν Σολέρῳ (διὰ νόμου τῆς 28 Φεβρουαρίου 1857), ἐν Βέρνῃ (διὰ νόμου τῆς 3 Νοεμβρίου 1859), ἐν Λουκέρνῃ (διὰ νόμου τῆς 30 Δεκεμβρίου 1860), ἐν Σχαφούσῃ (διὰ νόμου τῆς 23 Φεβρουαρίου 1863) καὶ ἐν Βασιλείᾳ (διὰ νόμου τῆς 20 Ἀπριλίου 1863).

---

(1) *Πορτογαλικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ* 1888 μεταφρασθεὶς μετὰ σημειώσεων ὑπὸ Ernest Lehr. *(Collection des principaux codes étrangers).*

Ἐν ἔτει 1862, τῇ εἰσηγήσει τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ὑπουργείου, ὁ καθηγητὴς Münzinger (τῆς Βέρνης) ἐπεφορτίσθη νὰ καταρτίσῃ σχέδιον ἐμπορικοῦ κώδικος, ὅπερ νὰ ἦναι εὐπρόσδεκτον παρὰ τῶν διαφόρων τοπαρχιῶν τῆς ὁμοσπονδίας. Τὸ σχέδιον τοῦτο, ὑποβληθὲν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1863 εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν, ἐκλεχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου, ἐδημοσιεύθη ἐν ἔτει 1864. Μέχρι τοῦ σημείου τούτου μόνον προὐχώρησε τὸ ἔργον, διότι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἤρχισεν ἡ σκέψις περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συντάγματος ἐν πνεύματι ἑνωτικῷ.

Ἐν ἔτει 1868, ἐπιτετραμμένοι 15 τοπαρχιῶν συνελθόντες εἰς συνέδριον ἐν Βέρνῃ ἀπεφάσισαν νὰ παρακαλέσωσι τὸ ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον νὰ ἐνεργήσῃ, ὅπως καταρτισθῇ, διὰ νὰ ὑποβληθῇ πρὸς παραδοχὴν εἰς τὰς τοπαρχίας, γενικὸς νόμος περὶ ἐνοχῶν καὶ νόμος περὶ πτωχεύσεως καὶ καταδιώξεως διὰ χρέη. Κατ' ἀκολουθίαν ἐπεφορτίσθη ὁ Münzinger νὰ συντάξῃ τὸ πρῶτον σχέδιον καὶ ὁ Heusler, καθηγητὴς ἐν Βασιλείᾳ, τὸ δεύτερον.

Μεταξὺ τούτων γινομένων ἐψηφίσθη τὸ νέον ἑλβετικὸν σύνταγμα τοῦ 1874. Τὸ 64 ἄρθρον αὐτοῦ ὥρισεν, ὅτι τὰ ἀντικείμενα τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου εἶναι τῆς δικαιοδοσίας τῆς ὁμοσπονδίας καὶ οὕτω διηυκόλυνε τὴν ἑνοποίησιν τῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας.

Ἀπὸ τοῦ 1874 ἐγένοντο δύο ἀπόπειραι πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἑνοποιήσεως ταύτης.

Τὸ διακοπὲν ἔργον τοῦ Heusler ἐπανελήφθη ἐν ἔτει 1875 καὶ ὁμοσπονδιακὴ ἐπιτροπὴ κατήρτισε σχέδιον περὶ πτωχεύσεως καὶ περὶ καταδιώξεως διὰ χρέη. Τὸ σχέδιον αὐτὸ, ὅπερ ἐδέχετο τὴν πτώχευσιν καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους, ἐξήγειρε σφοδρὰ παράπονα, ἰδίως δὲ ἐν ταῖς τοπαρχίαις τῆς γαλλικῆς Ἑλβετίας.

Τὸ σχέδιον τοῦ Münzinger ἀνεθεωρήθη καὶ ἐτυπώθη τῷ 1876 καὶ εἶτα τῷ 1877, ὑπὸ τὸν τίτλον *ὁμοσπονδιακὸς νόμος περὶ ἐνοχῶν καὶ ἐμπορικοῦ δικαίου*. Ὑπεβλήθη δὲ εἰς τὰς βουλὰς τῷ 1879 καὶ ἐγένετο ὑπ' αὐτῶν δεκτὸν τῷ 1881, ἤρχισε δὲ ἰσχύων ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1883 ὑπὸ τὸν τίτλον *ἑλβετικὸς ὁμοσπονδιακὸς κῶδιξ περὶ ἐνοχῶν*. (1) Περιέχει 904 ἄρθρα. Οἱ ἓξ πρῶτοι τίτλοι αὐτοῦ

(1) Ὅρ. ἀνάλυσιν τοῦ κώδικος αὐτοῦ ἐν τῇ *Annuaire de législation étrangère* 1882, σελ. 517 καὶ ἑπ.—Ὅρ. *Jacottet, Manuel du droit fédéral des obligations (1884)*.

(ἄρθρ. 1—228) ὁρίζουσι τὰς γενικὰς ἀρχὰς περὶ συμβάσεων καὶ ἐνοχῶν ὡς καὶ τὰ περὶ μεταβιβάσεως τῶν ἐμπραγμάτων δικαίων ἐπὶ κινητῶν. Οἱ δὲ ἄλλοι 28 τίτλοι (ἄρθρ. 229—904) ἀνάγονται εἰς τὰς κυριωτέρας ἀστικὰς καὶ ἐμπορικὰς συμβάσεις (πώλησιν, ἀνταλλαγὴν, μίσθωσιν, δάνειον, συμβόλαιον μεταξὺ συγγραφέως καὶ ἐκδότου [συνάλλαγμα ἐκδόσεως], παραγγελίαν, ἐντολήν, συνάλλαγμα μετακομίσεως, παρακαταθήκην, ἐγγύησιν, παίγνιον καὶ περίδοσιν, σύμβασιν ἰσοβίας προσόδου [rente viagère], ἑταιρείας), εἰς τοὺς ἐμπορικοὺς τίτλους (effets de commerce), εἰς τὸ μητρῶον (registre) τῆς ἐμπορίας καὶ εἰς τὰ βιβλία τῶν ἐμπόρων. Τοιουτοτρόπως κατὰ τὸ πλεῖστον ἠνοποιήθη τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον. Ἡ ἑνοποίησις ὅμως δὲν ἐξετάθη ἔτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀσφαλειῶν (1) οὐδ' ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν ἐμπορικῶν δικαστηρίων. Τὸ σχετικὸν πρὸς τὸ συνάλλαγμα μετακομίσεως μέρος τοῦ κώδικος περὶ ἐνοχῶν συνεπληρώθη καὶ ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 29 Μαρτίου 1893 περὶ τῆς διὰ σιδηροδρόμων καὶ ἀτμοπλοίων μετακομίσεως. (2)

Αἱ ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πτωχεύσεως ἐπὶ τῶν ἐμπόρων διαφωνίαι ἐπεβράδυναν τὴν ἑνοποίησιν τῆς ἑλβετικῆς νομοθεσίας ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου· ἐπραγματοποιήθη δὲ αὕτη διὰ τοῦ ἀπὸ 11 Ἀπριλίου 1889 ὁμοσπονδιακοῦ (ἐξ ἄρθρ. 335) περὶ τῶν διὰ χρέη καταδιώξεων καὶ περὶ πτωχεύσεως νόμου, οὗτινος ἡ ἰσχὺς ἤρξατο ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1892. (3)

61. Καὶ ἐν τοῖς πλείοσι τῶν Κρατῶν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἡ ἐμπορικὴ νομοθεσία ἔχει κωδικοποιηθῇ, οἱ κώδικες δὲ αὐτοὶ εἶναι σχεδὸν ἐξ ἀντιγραφῆς τοῦ γαλλικοῦ κώδικος.

62. ΕΛΛΑΣ. — Ὁ ἑλληνικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ εἶναι τοῦ ἔτους 1835. Περιέχει δὲ 619 ἄρθρα, ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὰ τρία πρῶτα

---

(1) Καταγίνονται ἤδη πρὸς σύνταξιν ὁμοσπονδιακοῦ νόμου περὶ ἀσφαλειῶν. Ἐν ἔτει 1896 ἐξεπονήθη ὑπὸ Roelli τῇ αἰτήσει τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου σχέδιον ὁμοσπονδιακοῦ νόμου περὶ τοῦ συναλλάγματος τῆς ἀσφαλείας (ὅρ. γαλλικὴν μετάφρασιν αὐτοῦ ἐκ τῆς γερμανικῆς ὑπὸ Cérésole .

(2) *Annuaire de législation étrangère*, 1894, σελ. 469 καὶ ἑπ.

(3) Ὅρ. ἀνάλυσιν τοῦ νόμου τούτου ἐν *Annuaire de législation étrangère*, 1890, σελ. 606 καὶ ἑπ.— Brustlein καὶ Rambert, *Commentaire de la loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite* (1893).

βιβλία τοῦ γαλλικοῦ κώδικος. Διὰ νόμου τῆς 2 Μαΐου 1835, τροποποιηθέντος ἐν ἔτει 1851, ἐκανονίσθησαν τὰ περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων καὶ δι' ἑτέρου νόμου τῆς 13 Δβρίου 1878 ἐτροποποιήθη τὸ Γ' βιβλίον περὶ πτωχεύσεως. Πρὸς τούτοις ἐξεδόθη καὶ νόμος τῆς 6 Φεβρουαρίου 1893 περὶ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως.

Ὁ ἑλληνικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ εἰσήχθη τῷ 1866 καὶ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, αἵτινες ἡνώθησαν τῇ Ἑλλάδι ἐν ἔτει 1863.

63. ΤΟΥΡΚΙΑ. — Ἡ τουρκικὴ ἐμπορικὴ νομοθεσία εἶναι διανενεμημένη εἰς τέσσαρας διαφόρους κώδικας. (1)

α') Εἰς τὸν ἐμπορικὸν κώδικα τοῦ 1850 (ἐξ ἄρθρ. 315), ὅστις ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰ Α' καὶ Γ' βιβλία τοῦ γαλλικοῦ.

β') Εἰς παράρτημά τι τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ὑπὸ χρονολογίαν τοῦ 1860, περιέχον 102 ἄρθρα καὶ διαλαμβάνον περὶ ἐμποροδικείων, περὶ διαμαρτυρήσεων, περὶ τόκων καὶ περὶ ἀποζημιώσεως.

γ') Εἰς τὸν ὀθωμανικὸν ἐμπορικὸν ναυτικὸν κώδικα τοῦ 1865, περιέχοντα ἐν 14 τίτλοις 282 ἄρθρα.

δ') Εἰς τὸν κώδικα τῆς ἐμπορικῆς δικονομίας τοῦ 1862.

Ἕνεκα τῶν συνθηκῶν οἱ ἐμπορικοὶ οὗτοι κώδικες δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ πασῶν τῶν ἐγειρομένων ἐν Τουρκίᾳ δικῶν, ἀλλ' ἐν ταῖς ἑξῆς περιπτώσεσι· 1ον ἐπὶ δικῶν μεταξὺ ὑπηκόων ὀθωμανῶν, 2ον ἐπὶ μικτῶν δικῶν, καθ' ἃς δηλαδὴ ὁ ἕτερος μόνον τῶν διαδίκων εἶναι ξένος. Ἐπὶ δικῶν μεταξὺ ξένων, αἵτινες φέρονται ἐνώπιον τοῦ Προξένου τῆς χώρας τοῦ ἐναγομένου, ἐφαρμόζεται κατ' ἀρχὴν ἡ ἐμπορικὴ νομοθεσία τῆς χώρας τούτου.

63 δίς. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ. — Ἐν Βουλγαρίᾳ ἰσχύουσιν ἔτι οἱ τουρκικοὶ νόμοι. Ἀλλ' ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1898 θὰ ἀντικατασταθῶσι διὰ βουλγαρικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ὅστις ἐψηφίσθη τῷ 1897 καὶ ἐκυρώθη τῇ 18 Μαΐου 1897.

---

(1) Τὸ γαλλικὸν κείμενον τῶν νόμων αὐτῶν εὑρίσκεται ἰδίως ἐν τῇ συλλογῇ : «*Législation ottomane ou Recueil des lois, réglements, ordonnances, traités, capitulations et autres documents officiels de l'Empire Ottoman*» ὑπὸ Ἀριστάρχου Μπέη, δημοσιευθὲν ὑπὸ Δημητρίου Νικολαΐδου (Κ)πολις 1873).

64. ΑΙΓΥΠΤΟΣ.—Κατ'ἀκολουθίαν τῶν συνομολογηθεισῶν τῷ 1874 καὶ τῷ 1875 μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ τῶν κυριωτέρων εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν συμβάσεων, περὶ τροποποιήσεως τοῦ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ ὡς πρὸς τοὺς ξένους, ἐδημοσιεύθησαν νέοι κώδικες μετὰ προηγουμένην ἔγκρισιν τῶν συμβληθεισῶν δυνάμεων. Μεταξὺ δ' αὐτῶν εἶναι ἰδίως· 1ον ἐμπορικὸς κῶδιξ ἐξ ἄρθρ. 420· 2ον ἐμπορικὸς ναυτικὸς κῶδιξ ἐξ ἄρθρ. 275, καὶ 3ον κῶδιξ τῆς πολιτικῆς καὶ ἐμπορικῆς δικονομίας ἐξ ἄρθρ. 316.

Οἱ κώδικες οὗτοι ἐφαρμόζονται ὑπὸ τῶν μικτῶν δικαστηρίων (1) 1ον ἐπὶ δικῶν μεταξὺ ἰθαγενῶν καὶ ξένων καὶ 2ον ἐπὶ δικῶν μεταξὺ προσώπων διαφόρου ἐθνικότητος. (2)

Ἐν ἔτει 1883 ἀναδιωργανώθησαν τὰ ἰθαγενῆ δικαστήρια καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐγένοντο οἱ διὰ τὰς μεταξὺ ἰθαγενῶν δίκας κώδικες, ἐξ ὧν εἶναι ἰδίως 1ον ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ ἐξ ἄρθρ. 419· 2ον ὁ ἐμπορικὸς ναυτικὸς κῶδιξ ἐξ ἄρθρ. 275· 3ον ὁ κῶδιξ πολιτικῆς καὶ ἐμπορικῆς δικονομίας ἐξ ἄρθρ. 727. Οἱ κώδικες οὗτοι ἀντεγράφησαν κατὰ λέξιν σχεδὸν ἐκ τῶν διὰ τὰ μικτὰ δικαστήρια κωδίκων.

65. ΡΟΥΜΑΝΙΑ. — Ἡ ἐμπορικὴ νομοθεσία τῆς Ῥουμανίας περιέχεται ἐν πολλοῖς κώδιξιν, ὡς καὶ αἱ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Αἰγύπτου.

Ὁ δημοσιευθεὶς τῷ 1840 ἐμπορικὸς κῶδιξ διὰ μόνην τὴν Βλαχίαν ἐξετάθη ἐν ἔτει 1864 καθ' ὅλην τὴν Ῥουμανίαν (codice de commerciù alù Terei Românesù).

Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1840 ὑπεβλήθη εἰς γενικὴν ἀναθεώρησιν. Νέος δὲ κῶδιξ, ἀντίτυπον σχεδὸν τοῦ ἰταλικοῦ κώδικος τοῦ 1882, ἐδημοσιεύθη τῇ 15 Ἀπριλίου 1887 καὶ ἰσχύει ἀπὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 1887. (3) Διαιρεῖται δ' οὗτος εἰς πέντε βιβλία, περιέχοντα

---

(1) Ὑπάρχουσι τρία μικτὰ δικαστήρια Πρωτοδικῶν, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν Καΐρῳ καὶ ἐν Ἰσμαηλίᾳ, συνιστάμενα ἐξ 7 ἰθαγενῶν δικαστῶν καὶ 4 ξένων. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἑδρεύει καὶ τὸ Μικτὸν Ἐφετεῖον ἐκ 4 ἰθαγενῶν δικαστῶν καὶ 7 ξένων.

(2) Ὅρ. μελέτην L. Renault περὶ *τῶν σχεδίων δικαστικῆς μεταρρυθμίσεως ἐν Αἰγύπτῳ* ἐν *Bulletin de la société de législation comparée*, 1875, σελ. 225 καὶ ἑπ.

(3) Codice de comerciù. Ὁ κῶδιξ αὐτὸς μετεφράσθη εἰς τὴν γερμανικὴν

960 ἄρθρα. Τὸ πρῶτον βιβλίον ἐκ 489 ἄρθρων (*περὶ ἐμπορίας ἐν γένει*) διαλαμβάνει περὶ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων, περὶ ἐμπόρων, περὶ ἐμπορικῶν βιβλίων, περὶ ἐμπορικῶν ἐνοχῶν ἐν γένει, περὶ πωλήσεως, περὶ μεταφορᾶς (report), περὶ ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν, περὶ συναλλαγματικῶν, γραμματίων εἰς διαταγὴν καὶ ἐπιταγῶν (chèques), περὶ ἀνοικτῶν λ]σμῶν, περὶ παραγγελίας, περὶ τοῦ συναλλάγματος τῆς μετακομίσεως περὶ τῶν μὴ θαλασσίων ἀσφαλειῶν, περὶ ἐνεχύρου. Τὸ Β′ βιβλίον (ἄρθρ. 490—694) ἀνάγεται εἰς τὴν ναυτικὴν ἐμπορίαν καὶ τὸ Γ′ (ἄρθρ. 695— 880) εἰς τὴν πτώχευσιν. Τὸ Δ′ (ἄρθρ. 881—960) διαλαμβάνει περὶ τῶν ἐμπορικῶν ἀγωγῶν καὶ τῆς διαρκείας αὐτῶν. Ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία διείπετο ὑπὸ νόμου τοῦ 1865, κατηργήθη δὲ διὰ νόμου τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1890 (ἄρθρ. 21).

Ὁ κῶδιξ αὐτὸς μετεφράσθη κατὰ λέξιν σχεδὸν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ κώδικος τοῦ 1862. Ἀπὸ πολλῶν δὲ ἐτῶν ἀπαιτοῦσιν ἐν Ῥουμανίᾳ ἰδιοτυπώτερον ἐμπορικὸν κώδικα ἀλλὰ, μέχρι τοῦδε μόνον τοῦ Γ′ καὶ τοῦ Δ′ βιβλίου ἐγένετο ἀναθεώρησις, τὰ ὁποῖα καὶ ἀντικατεστάθησαν διὰ τοῦ νόμου τῆς 20 Ἰουνίου 1895.

66. **ΡΩΣΣΙΑ**.— Αἱ διατάξεις, ὧν τὸ σύνολον ἀποτελεῖ τὸ ῥωσσικὸν ἐμπορικὸν δίκαιον, κατεχωρίσθησαν ἐν τῇ γενικῇ συλλογῇ τῶν ῥωσσικῶν νόμων, τῇ καλουμένῃ Svod Sakonow, τῆς ὁποίας ἡ ἰσχὺς ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 1835. Τὸ ἑνδέκατον μέρος ταύτης ἐκ πέντε βιβλίον καὶ 2883 ἄρθρων περιέχει τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον (1). Αἱ συνιστῶσαι αὐτὸ διατάξεις ἐδημοσιεύθησαν διαδοχικῶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Πέτρου μέχρι τοῦ 1832· ἐν ἔτει δὲ 1857 συνεπληρώθησαν καὶ κατετάχθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον ἐμπορικὸς κῶδιξ (Ustaw torgowy), τοῦ ὁποίου ἐδημοσιεύθη καὶ νέα ἔκδοσις ἐν ἔτει 1887 (2).

ὑπὸ τὸν τίτλον : das rumanische Handelsgesetzbuch (μετάφρασις Boroschnay). — Ἐδημοσιεύθησαν καὶ δύο γαλλικαὶ μεταφράσεις τοῦ ῥουμουνικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ἡ μὲν ὑπὸ Blumenthal, ἡ δὲ ὑπὸ Bohl.

(1) Τὸ ἀφορῶν εἰς τὰς συναλ]τικὰς καὶ τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια μέρος μετεφράσθη εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «*Russische Wechselordnung nach der Ausgabe des Swod Sakonow vom Jahre 1857, nobst deren Erganzungen*».

(2) Ὅρ. von Zwingmann, *Russisches Handelsgesetzbuch*. Leuthold *Russische Rechtskunde*.— Πρόκειται νὰ δημοσιευθῇ καὶ γαλλικὴ μετάφρα-

Καὶ τῆς ῥωσσικῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας ἤρξατο ἡ ἀναθεώρησις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Ἡ ῥωσσικὴ κυβέρνησις πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐμερίμνησε νὰ συνταχθῇ σχέδιον νόμου περὶ συναλλαγματικῶν καὶ γραμματίων εἰς διαταγὴν (1). Ἐπίσης δὲ κατηρτίσθησαν καὶ σχέδια νόμων περὶ ἑταιρειῶν καὶ περὶ πτωχεύσεως.

Ἡ ἐμπορικὴ νομοθεσία δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος ἐν ἁπάσῃ τῇ Ῥωσσίᾳ. Ὅ,τι ἐλέχθη ἀνωτέρω δὲν ἐφαρμόζεται οὔτε ἐν τῇ Πολωνίᾳ οὔτε ἐν τῇ Φινλανδίᾳ.

Ἐν τῷ ἀρχαίῳ βασιλείῳ τῆς Πολωνίας ἐφαρμόζεται ὁ γαλλικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ, εἰσαχθεὶς τῷ 1809 εἰς τὸ πάλαι δουκᾶτον τῆς Βαρσοβίας, πλὴν μικρῶν μεταβολῶν.

Ἐν Φινλανδίᾳ ὑπάρχει εἰδικὸς νόμος περὶ τῶν ἐμπορικῶν τίτλων (effets de commerce), ἰσχύων ἀπὸ 1 Ἰκνουαρίου 1859, ὅστις ἐγένετο κατ' ἀπομίμησιν τοῦ γερμανικοῦ, ἅμα δὲ καὶ ναυτικὸς κῶδιξ (ἐξ ἄρθρ. 246) ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τοῦ 1874 (2), ὅστις ἐτροποποιήθη διὰ δύο νόμων τῆς 11 Νοεμβρίου 1889 περὶ ὑποθήκης ἐπὶ τῶν πλοίων καὶ περὶ καταχωρίσεως τῶν πλοίων. Ὑπάρχει ἔτι καὶ νόμος τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1893 περὶ γενικῶν ἀποθηκῶν.

67. ΣΕΡΒΙΑ.—Ἐν Σερβίᾳ ἰσχύει ἐμπορικὸς κῶδιξ ἐξ ἄρθρ. 170, δημοσιευθεὶς τῇ 6 Φεβρουαρίου 1860 (3). Συνετάχθη δὲ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρώτου βιβλίου τοῦ γαλλικοῦ κώδικος καὶ τοῦ περὶ συναλλαγῆς γερμανικοῦ νόμου. Ἡ πτώχευσις, ἥτις ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ μὴ ἐμπόρων, διέπεται ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1861 (17 Μαρτίου), τροποποιηθέντος διὰ τῶν νόμων τῆς 15 Νοεμβρίου 1864 καὶ τῆς 24 Ἰανουαρίου 1876.

Ἐν Βελιγραδίῳ ὑπάρχει καὶ ὀργανισμὸς ἐμπορικῶν δικαστηρίων,

σις τοῦ *ῥωσσικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος* ὑπὸ Tschernoff ἐν τῇ «Collection des codes étrangers».

(1) Τὸ σχέδιον αὐτὸ ἐδημοσιεύθη ἰδίως γαλλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «*projet d'une loi russe sur les lettres de cange.* (Πετρούπολις 1882).

(2) Ὁ κῶδιξ αὐτὸς ἐδημοσιεύθη γαλλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «*Code maritime de Finlande* (Helsingforts, 1877).

(3) Ἡ γερμανικὴ μετάφρασις τοῦ κώδικος αὐτοῦ ἐξεδόθη ὑπὸ τὸν τίτλον: *Handels-Gesetzbuch für das Fürstenthum Serbien übersezt vom Blodig* (Vienne 1861).

κατασταθεὶς διὰ τῶν νόμων τῆς 12 Δεκεμβρίου 1859, τῆς 22 Ἰανουαρίου 1860, τῆς 8 Ἰανουαρίου 1869 καὶ τῆς 9 Φεβρουαρίου 1881 (1).

68. ΑΛΛΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΠΛΗΝ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ.—Ἕκαστον σχεδὸν τῶν Κρατῶν αὐτῶν ἔχει τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἐμπορικὸν κώδικα, καὶ ὁ κῶδιξ ἑκάστου ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν ἰδίως τῶν ἐμπορικῶν κωδίκων τῆς Ἱσπανίας καὶ Πορτογαλίας τοῦ 1829 καὶ 1833.

Βραζιλία.— *Codigo commercial do imperio do Brazil*, δημοσιευθεὶς τῷ 1850. Ὁ κῶδιξ αὐτὸς διαιρεῖται εἰς τρία μέρη καὶ περιέχει 913 ἄρθρα. Πρόσθετος δὲ τίτλος ἐκ 50 ἄρθρων διαλαμβάνει περὶ τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας καὶ διαδικασίας. Ἀπὸ τοῦ 1850 ἀσχολοῦνται πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ κώδικος τοῦ 1850. Εἰδικὸς νόμος τῆς 4 Νοεμβρίου 1882 ἐκανόνισε τὰ περὶ ἑταιρειῶν, παραδεχθεὶς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀνωνυμίας (2), ἕτερος δὲ νόμος τοῦ 1895 ὥρισε τὰ περὶ τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν. Διὰ τὴν πτώχευσιν ἐξεδόθη ἴδιος νόμος τῆς 24 Ὀκτωβρίου 1890 (3).

Βολιβία.—Ἡ Βολιβία ἔχει κώδικα, συνταχθέντα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἱσπανικοῦ κώδικος τοῦ 1830. Ἀλλ' ἕνεκα τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς χώρας ταύτης οὐδὲν τῶν βιβλίων τοῦ κώδικος διαλαμβάνει περὶ ναυτικῆς ἐμπορίας.

Χιλή.— *Codigo de commercio de la republica de Chile.* Ὁ κῶδιξ οὗτος, ὅστις περιέχει 1533 ἄρθρα, διατεταγμένα ἐν 4 βιβλίοις, (4) εἶναι ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1867.

Κολομβία.—Ἐν τοῖς ἐννέα Κράτεσι, τοῖς ἀποτελοῦσι τὴν ὁμοσπονδιακὴν δημοκρατίαν τῆς Κολομβίας, ἰσχύει ὁ ἐν ἔτει 1853 διὰ

---

(1) *Der serbische Civilprocess nebst Concursordnung* ὑπὸ τοῦ Dr. Victor Leitmaier (Βιέννη 1885).

(2) Ὅρ. ἐν *Bulletin de la société de législation comparée*, 1888, σελ. 350 καὶ ἐπ. μελέτην L. Babinet *sur le regime des sociétés anonymes au Brésil*

(3) Ὁ νόμος αὐτὸς μετεφράσθη εἰς τὴν γερμανικὴν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἐμπορικῶν νόμων τοῦ Burchardt *das brasilianische Falliments-Decret* 24 Ὀκτωβρίου 1890.

(4) Γαλλικὴ μετάφρασις ὑπὸ Prudhomme

τὴν Νέαν Γρενάδαν γενόμενος κῶδιξ (*Codigo de commercio de la republica de la Nueva Grenada*). Ὁ κῶδιξ οὗτος δὲν διαλαμβάνει περὶ τοῦ ναυτικοῦ δικαίου. Περὶ τῆς ναυτικῆς ἐμπορίας ὑπάρχει ἴδιος κῶδιξ τοῦ 1872.

Ἀργεντίνη δημοκρατία.—Ὁ ἐν ἔτει 1859 γενόμενος διὰ τὴν ἐπαρχίαν Βουένος-Ἄϋρες ἐμπορικὸς κῶδιξ (Codigo de commercio per la Nacion Argentina) ἐξετάθη διὰ νόμου τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1862 καθ' ὅλην τὴν Ἀργεντίνην δημοκρατίαν. Ἀντικατεστάθη δὲ ἐν ἔτει 1890 διὰ νέου ἐμπορικοῦ κώδικος (1), ὅστις εἶναι πολὺ ἐκτενής, περιλαμβάνων οὐχὶ ἐλάσσονα τῶν 1611 ἄρθρων· διαιρεῖται δὲ εἰς τέσσαρα βιβλία, ἐξ ὧν τὸ Α' διαλαμβάνει περὶ ἐμπόρων, περὶ τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῶν καὶ περὶ βοηθητικῶν πρακτόρων τῆς ἐμπορίας, τὸ Β' περὶ τῶν διαφόρων ἐμπορικῶν συναλλαγμάτων καὶ περὶ ἐμπορικῶν τίτλων, τὸ Γ' ἀνάγεται εἰς τὴν ναυτικὴν ἐμπορίαν καὶ τὸ Δ' εἰς τὴν πτώχευσιν. Ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία κανονίζεται ὑπὸ εἰδικῶν νόμων.

Μεξικόν. — Ἡ χώρα αὕτη ἔσχε δικαιοχικῶς ἐν χρονικῷ διαστήματι ἐλάσσονι τοῦ ἡμίσεος αἰῶνος τρεῖς ἐμπορικοὺς κώδικας. Μετὰ τοὺς κώδικας τοῦ 1854 καὶ τοῦ 1884 διέπεται νῦν ὑπὸ τοῦ κώδικος τοῦ 1887 (2).

Κόστα-Ρίκα.—Ὁ ἐμπορικὸς αὐτῆς κῶδιξ εἶναι τοῦ ἔτους 1850. Τὸ πέμπτον αὐτοῦ βιβλίον, ὅπερ ὁρίζει τὰ τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας, εἶναι τοῦ ἔτους 1853, τὸ δὲ τέταρτον, ὅπερ διαλαμβάνει περὶ πτωχεύσεως, ἀνεθεωρήθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 3 Ὀκτωβρίου 1865.

Γουατεμάλα. — Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ αὐτῆς ἐξ ἄρθρ. 1318 χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1877.

Ὀνδοῦραι. —Ἐμπορικὸς κῶδιξ ἐξ ἄρθρ. 1568, ἀντιγραφεὶς σχεδὸν κατὰ λέξιν ἐκ τοῦ κώδικος τῆς Χιλῆς, ἀντικατέστησεν ἀπὸ τοῦ 1880 τὰ τέως ἰσχύοντα ἐν αὐτῇ διατάγματα τοῦ Bilbao.

Περοῦ. —*Codigo de commercio de la republica del Peru*. Ἐδημοσιεύθη ἐν ἔτει 1853 καὶ διαιρεῖται εἰς πέντε βιβλία περιέχοντα 1269 ἄρθρα. Ἐν αὐτῷ, ὡς καὶ ἐν τῷ τοῦ Μεξικοῦ, ἐτηρήθη ἡ διάταξις τοῦ ἱσπανικοῦ κώδικος.

---

(1) Μετάφρασις γαλλικὴ ὑπὸ Prudhomme.

(2) Μετάφρασις γαλλικὴ ὑπὸ Prudhomme.

Παραγουάη. — Ἐν αὐτῇ εἰσήχθη τῷ 1870 ὁ ἀργεντῖνος ἐμπορικὸς κῶδιξ, ὅστις ἀντικατέστησε τὰ διατάγματα τοῦ Bilbao.

Ἀΐτη. — Ὁ ἰσχύων ἐν αὐτῇ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1827 ἐμπορικὸς κῶδιξ, ὅστις ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γαλλικοῦ κώδικος, διαιρεῖται εἰς τέσσαρα βιβλία, περιέχοντα 651 ἄρθρα.

Οὐραγουάη. — Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ τῆς Οὐραγουάης τοῦ 1865 ἀνεθεωρήθη ἐν ἔτει 1878, περιέχει δὲ 1789 ἄρθρα.

Βενεζουέλα. — Ὁ ἐξ 961 ἄρθρων κῶδιξ αὐτῆς ἰσχύει ἀπὸ 29 Ἀπριλίου 1873.

68 δίς. ΙΑΠΩΝΙΑ. — Μεταξὺ τῶν ἐχουσῶν ἐμπορικὸν κώδικα χωρῶν δύναταί τις ν' ἀναφέρῃ καὶ τὸ ἀνεξάρτητον Κράτος τῆς Ἀσίας, τὴν Ἰαπωνίαν. Ὁ κῶδιξ αὐτῆς συνετάχθη ὑπό τινος γερμανοῦ καθηγητοῦ καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1893. (1) Ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἥτις προσεπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν Ἰαπωνίαν τοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τροχιὰν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς δύσεως, δὲν ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν ὅλος ὁ κῶδιξ, ἀλλὰ μόνον μέρη αὐτοῦ πολλὰ καὶ δὴ ἀληθῶς τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰ σπουδαιότερα ἀντικείμενα τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, οἷα εἶναι τὸ περὶ μητρῴων τῆς ἐμπορίας, τὸ περὶ ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν, τὸ περὶ συναλλαγματικῶν καὶ γραμματίων εἰς διαταγήν, τὸ περὶ πτωχεύσεως κλπ. (2)

Ἀναμφιβόλως ὅμως δὲν θὰ βραδύνῃ ἐπὶ πολὺ νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν ὁλόκληρος ὁ νέος ἐμπορικὸς κῶδιξ. Ἡ Ἰαπωνία ἔχει ὑπογράψει συνθήκας πρὸς διάφορα Κράτη πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς καταργήσεως τῆς πρυξενικῆς δικαιοδοσίας καὶ ἡ ἔναρξις τῆς ἰσχύος τῶν συνθηκῶν αὐτῶν ἐξηρτήθη ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν δεδημοσιευμένων ἤδη Ἰαπωνικῶν κωδίκων. (3)

---

(1) Τὸ σχέδιον τοῦ Ἰαπωνικοῦ ἐμπορ. κώδικος, ὅπερ συνετάχθη καὶ συνωδεύθη μεθ' ὑπομνήματος ὑπὸ Hermann Roessler, ἐδημοσιεύθη εἰς τρεῖς τόμους εἰς 8ον *Entwurff eines Handels - Gesetzbuches für Japan (Tokio)*.

(2) Ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἐμπορικῶν νόμων τοῦ Burchardt εὑρίσκονται ἐν γερμανικῇ μεταφράσει τὰ μέρη τοῦ ἰαπωνικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος περὶ ἐμπορικῶν τίτλων, περὶ πτωχεύσεως, περὶ μητρῴων (registres) τῆς ἐμπορίας καὶ περὶ ἑταιρειῶν.

(3) Ὅρ. ἰδίως τὴν γαλλο-ἰαπωνικὴν συνθήκην τῆς 4 Αὐγούστου 1896 (Archives diplomatiques 1896, III σελ. 193)· ἡ ἰσχὺς τῆς συνθήκης ταύτης

69. **ΚΡΑΤΗ ΜΗ ΕΧΟΝΤΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΚΩΔΙΚΑ.** — Ἡ Μεγάλη Βρεττανία, τὰ Ἡνωμένα Κράτη τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὰ Σκανδιναυικὰ Κράτη δὲν ἔχουσιν ἐμπορικὸν κώδικα. Τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον διετήρησε μάλιστα ἐν ταῖς δυσὶ πρώταις χώραις κατὰ μέγα μέρος τὸν ἀρχικὸν χαρακτῆρα τοῦ τῶν ἐθίμων δικαίου.

70. **ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ.** — Ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον, ὡς καὶ τὸ ἀστικόν, ἔχει δύο κυρίας πηγάς: Τὰ ἔθιμα (common law) καὶ τοὺς γραπτοὺς νόμους (statute law). Οὔτε δὲ τὰ ἔθιμα οὔτε οἱ γραπτοὶ νόμοι εἶναι οἱ αὐτοὶ ἀπολύτως καὶ εἰς τὰ τρία μέρη τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου.

Γενικῶς εἰπεῖν, τὰ ἐμπορικὰ ἔθιμα εἶναι ταὐτὰ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Ἰρλανδίᾳ· ἀλλ' ἐν Σκωτίᾳ, τοὐναντίον, ὑπάρχουσι πολλὰ εἰδικὰ ἔθιμα.

Τὰ ἀντικείμενα τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, τὰ διεπόμενα ἔτι ὑπὸ ἐθίμων, εἶναι πολυάριθμα καὶ σπουδαῖα. Νόμοι γραπτοὶ πλήρεις δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε περὶ ἀσφαλειῶν, καὶ περὶ αὐτῶν ἔτι τῶν θαλασσίων, οὔτε περὶ ἄλλου τινὸς ἐμπορικοῦ συναλλάγματος· δὲν ὑπάρχουσι μάλιστα νόμοι οὔτε περὶ τῶν ἐν γένει συναλλαγμάτων καὶ ἐνοχῶν. Ἐν Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ μέχρι σήμερον ἔτι θεωρεῖται γενικῶς, ὅτι ἡ ὕπαρξις ἐμπορικοῦ κώδικος θὰ εἶναι ἐμπόδιον εἰς τὰς συχνὰς τροποποιήσεις, τὰς ὁποίας δέον νὰ ὑφίστηται ἡ ἐμπορικὴ νομοθεσία, ὅπως ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς ἀδιαλείπτως μεταβαλλομένας ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας. Γνωστὸς δὲ ἄγγλος συγγραφεύς, ὁ Σμίθ (Mercantile law σελ. 14), ἤχθη ὡς ἐκ τούτου νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ κωδικοποίησις θὰ ἦτο ἐθνικὴ συμφορὰ (a national evil)

Ἐν τούτοις φαίνεται, ἰδίως δὲ ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν, νὰ ἀνεγνωρίσθη ὅτι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων εἶναι προτιμητέοι οἱ γραπτοὶ νόμοι τῶν πολλάκις ἀβεβαίων ἐθίμων.(1) Κατὰ τὸ τελευ-

---

θὰ ἀρχίσῃ μετὰ ἓν ἔτος, ἀφ' ἧς ἡ ἰαπωνικὴ κυβέρνησις γνωστοποιήσῃ εἰς τὴν γαλλικὴν τὴν πρὸς ἔναρξιν τῆς ἐκτελέσεως βούλησιν αὐτῆς (ἄρθρ. 24). Κατὰ τὴν συνημμένην δὲ τῇ συνθήκῃ δήλωσιν ἡ ἰαπωνικὴ κυβέρνησις ὑποχρεοῦται νὰ μὴ ποιήσηται τὴν γνωστοποίησιν ταύτην, ἐφ' ὅσον δὲν τεθῶσι πραγματικῶς εἰς ἐνέργειαν οἱ δεδημοσιευμένοι κώδικες τοῦ Κράτους, τῶν ὁποίων ἔχει ἀναβληθῇ ἡ ἐφαρμογή.

(1) Ἡ ἔλλειψις τῆς κωδικοποιήσεως τῶν ἀγγλικῶν νόμων γεννᾷ μεγά-

ταῖα δὲ τριάκοντα ἔτη ἐψηφίσθησαν ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς βουλῆς πολλοὶ ἐμπορικοὶ νόμοι,ἐξ ὧν ἄλλοι μὲν εἶναι κοινοὶ δι' ὅλον τὸ Ἡνωμένον Βασίλειον,ἄλλοι δὲ εἶναι εἰδικοὶ διὰ τὴν μίαν ἐκ τῶν ἀποτελουσῶν αὐτὸ τριῶν χωρῶν.

Μεταξὺ τῶν ἰσχυόντων καθ' ἅπαν τὸ Ἡνωμένον Βασίλειον μεγάλων νόμων ἄξιοι μνείας εἶναι οἱ νόμοι τοῦ 1862 καὶ 1867 περὶ ἑταιρειῶν, οἵτινες ἐτροποποιήθησαν καὶ συνεπληρώθησαν ὑπό τινων μεταγενεστέρων νόμων, ὁ περὶ ἐμπορικῆς ναυτιλίας νόμος τοῦ 1894 (*merchant shipping act*) (57 καὶ 58 Vict. κεφ. 60), ὅστις εἶναι ἀληθινὸς κῶδιξ, ἀποτελεσθεὶς ἐκ διαφόρων διαδοχικῶν νόμων, χρονολογουμένων ἀπὸ τῶν ἐτῶν 1854,1855,1862,1867,1871, 1872 καὶ 1876, (1), ὁ περὶ ἐμπορικῶν τίτλων νόμος (συναλλαγματικῶν, γραμματίων ἐπιταγῶν (chèques) *Bills of Exchange act* τοῦ 1882 (45 καὶ 46 Vict. κεφ. 61), (2) ὁ νόμος τοῦ 1891 περὶ τῶν ἑταιρειῶν (partnerships), τῶν ἀντιστοιχουσῶν πρὸς τὰς ὁμορρύθμους ἑταιρείας τῶν ἠπειρωτικῶν χωρῶν (53 καὶ 54 Vict. κεφ. 39), ὁ νόμος τοῦ 1894, περὶ τῆς πωλήσεως τῶν κινητῶν (the Sale of Goods act 56 καὶ 57 Vict. κεφ. 71). Τοὐναντίον περὶ πτωχεύσεως ὑπάρχουσι τρεῖς διακεκριμένοι νόμοι, ἄλλος διὰ τὴν Ἀγγλίαν, ἄλλος διὰ τὴν Ἰρλανδίαν καὶ ἄλλος διὰ τὴν Σκωτίαν. Ὁ τῆς Ἀγγλίας (bankruptcy act) (3), εἶναι τοῦ 1883 (46 καὶ 47 Vict. κεφ. 52), ὁ τῆς

λας δυσχερείας ἐν τῇ πρακτικῇ. Τῷ 1875 ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων διώρισεν ἐπιτροπήν, ὅπως ἀσχοληθῇ πρὸς κατάταξιν τῶν διαφόρων νόμων. Τῷ 1876 ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ὑπέβαλεν ἔκθεσιν, συνηγοροῦσαν ὑπὲρ τῆς κωδικοποιήσεως ἰδίᾳ τῶν ἐχόντων τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον νόμων. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐγένοντο ἐπανειλημμένα διαβήματα παρὰ τοῖς Ὑπουργοῖς ὑπὲρ τῆς κωδικοποιήσεως τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου. Ὅρ. περὶ τῆς κωδικοποιήσεως τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ἓν τευχίδιον τοῦ Dove Wilson ὑπὸ τὸν τίτλον «The formation of a Code of commercial law for the united Kingdom: why not begin now (Aberdeen 1884). Ὑφίσταται εἰδικὴ ἐπιτροπή, ἥτις ἀνὰ πᾶν τρίτον ἔτος δημοσιεύει κατάλογον τῶν ἐν ἰσχύϊ νόμων (Index to the statutes in force).

(1) Ὑπάρχει μετάφρασις γαλλικὴ ὑπὸ Henri Fromageot.

(2) Ὅρ. μετάφρασιν τοῦ νόμου αὐτοῦ ἐν *Annuaire de législation étrangère*, 1883, σελ. 238 καὶ ἑπ.—Ὅρ. *Les effets de commerce dans le droit Anglais* ὑπὸ Th. Barclay καὶ Dainville (1884).

(3) *Ἀγγλικὸς νόμος περὶ πτωχεύσεως τοῦ 1883* μεταφρασθεὶς καὶ σχολιασθεὶς ὑπὸ Ch. Lyon-Caen *(Collection des principaux codes étrangers)*.

Ἰρλανδίας εἶναι τοῦ 1872 (35 καὶ 36 Vict. κεφ. 58) καὶ ὁ τῆς Σκωτίας τοῦ 1856 (19 καὶ 20 Vict. κεφ. 79).

Ἐν τέλει παρατηρητέον ὅτι τὸ διάφορον μεταξὺ τῶν γραπτῶν ἐμπορικῶν νόμων τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ἰρλανδίας καὶ τῆς Σκωτίας δὲν προέρχεται ἐκ μόνου τοῦ λόγου, ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον νομοθετεῖ ἐνίοτε μόνον διὰ τὴν μίαν τῶν τριῶν χωρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἐν Ἰρλανδίᾳ διετηρήθησαν ἐν ἰσχύϊ πολλοὶ νόμοι ψηφισθέντες ὑπὸ τοῦ πάλαι ἰρλανδικοῦ κοινοβουλίου, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι διετηρήθησαν ἀρχαῖοι σκωτικοὶ νόμοι, συμφώνως πρὸς τὴν συνθήκην τῆς ἑνώσεως τοῦ 1706, καθ' ἣν οἱ σκωτικοὶ περὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου νόμοι μόνον ἐπὶ προφανεῖ ὠφελείᾳ τοῦ σκωτικοῦ λαοῦ ἠδύναντο νὰ τροποποιηθῶσι.

Νόμοι τινὲς τοῦ 1856 (*the mercantile amendment acts*) συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐκλίπωσι διαφοραί τινες μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν νόμων τῶν τριῶν χωρῶν.

Ἐν ταῖς νορμανδικαῖς νήσους (Γκερνέζεϋ, Τζέρσεϋ, Ἀλντέρνεϋ καὶ Σάρκ) ὡς καὶ ἐν τῇ σκωτικῇ νήσῳ Μάν, ἰσχύουσιν ἰδίως τοπικὰ ἔθιμα, οἱ δὲ τιθέμενοι ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου νόμοι μόνον δυνάμει ῥητοῦ ὅρου ἐφαρμόζονται καὶ ἐν αὐταῖς.

71. **ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΚΑΙ ΚΤΗΣΕΙΣ ΑΓΓΛΙΚΑΙ.** — Αἱ ἀποικίαι καὶ αἱ κτήσεις τῆς Ἀγγλίας δὲν ἔχουσιν ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν, οἵαν καὶ ἡ μητρόπολις, ἐμπορικὴν νομοθεσίαν, οἱ δὲ νόμοι αὐτῶν δὲν εἶναι ἐν πάσαις ὁμοιοι. Ἐν τούτοις δύνανται νὰ τεθῶσι γενικοί τινες κανόνες τῶν διεπόντων αὐτὰς νόμων.

Τὸ ἀγγλικὸν δίκαιον τῶν ἐθίμων (common law) εἶναι γενικῶς ἐν ἐφαρμογῇ. Ὡς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας ὅμως ἐν αὐταῖς γραπτοὺς νόμους κρατοῦσιν αἱ ἀκόλουθαι γενικαὶ ἀρχαί :

Ἐν ταῖς ἀγγλικαῖς ἀποικίαις, ταῖς ἱδρυθείσαις δι' ἄγγλων ἀποίκων (occupied colonies) ὡς, ἐπὶ παραδείγματος, ἐν Μπαρμπάντ, ἐν τῇ Μεσημβρινῇ Νέᾳ Οὐαλλίᾳ, ἐφαρμόζονται οἱ ἀγγλικοὶ νόμοι, οἵτινες

—Ὅρ. Ch. Lyon-Caen, ἀνάλυσιν τοῦ ἀγγλικοῦ νόμου περὶ πτωχεύσεως ἐν *Annuaire de législation étrangère* τοῦ 1884, σελ. 77 καὶ ἑπ. καὶ ***μελέτην ἐπὶ τοῦ νόμου τοῦ 1883*** *(Bulletin de la Société de législation comparée* σελ. 292 καὶ ἑπ.)

ἤρχισαν ἰσχύοντες ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς ἀποικίας. Ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι οἱ νόμοι ἐν αὐταῖς τίθενται ὑπὸ τοῦ τοπικοῦ κοινοβουλίου, μόνον δὲ δυνάμει ῥητῶν διατάξεων ἰσχύουσι καὶ οἱ ψηφιζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου νόμοι.

Ἐν ταῖς ἀποικίαις ταῖς παραχωρηθείσαις εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν ἢ ταῖς κατακτηθείσαις ὑπ' αὐτῆς (conquested or ceded) κατ' ἀρχὴν διατηροῦνται ἐν ἰσχύϊ προσωρινῶς οἱ ἐγχώριοι νόμοι, νέοι δὲ νόμοι τίθενται εἴτε ὑπὸ τῶν τοπικῶν κοινοβουλίων, ἐν αἷς ἀποικίαις ὑπάρχουσι τοιαῦτα, εἴτε ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ.

Ἡ ἐμπορικὴ νομοθεσία τῶν κυριωτέρων ἀποικιῶν ἔχει ὡς ἑξῆς:

Νῆσος Μελίτη. — Τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον αὐτῆς ἔχει ἐν μέρει κωδικοποιηθῇ ἐν διατάγματι τῆς 2 Ὀκτωβρίου 1857 ἐξ 11 τίτλων καὶ 320 ἄρθρων, διαλαμβανόντων ἰδίως περὶ ἐμπόρων, περὶ ἐμπορικῶν πράξεων, περὶ χρηματιστηρίων, περὶ μεσιτῶν, περὶ ἑταιρειῶν, περὶ παραγγελίας, περὶ ἐμπορικῶν τίτλων, περὶ πτωχεύσεως, περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων.

Διὰ πάντα τὰ ἄλλα ἀντικείμενα ὑπάρχουσιν εἰδικοὶ νόμοι, ἐν οἷς τηροῦνται τὰ τοπικὰ ἔθιμα.

Ἀποικίαι Κὰπ, Νατὰλ καὶ Κεϋλάνη, κλπ.—Ἐν αὐταῖς κατὰ μέγα μέρος ἰσχύει ἀκόμη τὸ ἀρχαῖον ὁλλανδικὸν δίκαιον. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ ἐν τῇ *ἀγγλικῇ Γουϊάνῃ*. Ἐν *Ἀγλᾳ Λουκίᾳ* ἐφαρμόζεται τὸ γαλλικὸν ἐμπορικὸν δίκαιον καὶ ἐν *Τριάδι* τὸ ἀρχαῖον ἱσπανικόν. Ἐν τούτοις ἐν ταῖς τρισὶ τελευταίαις ταύταις ἀποικίαις, ὡς πρὸς τοὺς ἐμπορικοὺς τίτλους, ἐφαρμόζεται τὸ ἀγγλικὸν δίκαιον.

Καναδᾶς. — Ἐν τῷ *Κάτω Καναδᾷ* ἐφαρμόζεται τὸ γαλλικὸν δίκαιον, τροποποιηθὲν ἐν ἔτει 1866 διὰ τοῦ τετάρτου βιβλίου τοῦ ἀστικοῦ κώδικος (ἄρθρ. 2278—2612), ὅπερ διαλαμβάνει περὶ τῶν ἐμπορικῶν τίτλων, περὶ ναυλώσεως, περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν ἀσφαλείας καὶ περὶ ναυτικοῦ δανείου. Ἐν τῷ *Ἄνω Καναδᾷ* ἰσχύει τὸ ἀγγλικὸν δίκαιον, τροποποιηθὲν διὰ νόμου ἐν ἔτει 1859 (consolidated statutes for upper Canada).

Ἐν τούτοις μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν νόμων τῶν διαφόρων αὐτῶν ἀποικιῶν ὑπάρχει ἐν πολλοῖς τὸ ὁμοιόμορφον, προέρχεται δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι οἱ τιθέμενοι ὑπὸ τῶν ἀποικιακῶν κοινοβουλίων νόμοι ἔχουσι σχεδὸν ὡς βάσιν τὸ ἀγγλικὸν ἐμπορικὸν δίκαιον.

Ἀνατολικαὶ Ἰνδίαι.—Ἐν αὐταῖς κρατεῖ ἡ ἀρχὴ τῆς προσωπι-

κότητος τῶν νόμων, ὥστε οἱ Εὐρωπαῖοι διέπονται ὑπὸ τῶν νόμων τῆς ἑαυτῶν πατρίδος. Τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐπιδιώκεται ἡ ἐγκατάλειψις, ὑπάρχουσι δὲ πολλοὶ νόμοι ἐφαρμοζόμενοι ἐπὶ πάντων τῶν προσώπων ἀσχέτως πρὸς τὴν ἐθνικότητα αὐτῶν. Τοιοῦτος δὲ εἶναι ἰδίως ὁ νόμος τοῦ 1866 *(act X ob 1866)* περὶ ἑταιρειῶν (Indian companies act), ὁ νόμος τοῦ 1872 περὶ συναλλαγμάτων καὶ ἐνοχῶν *(indian contract act No IX of 1827* (1) ὅστις περιέχει 266 ἄρθρα διαλαμβάνοντα πρὸς ταῖς γενικαῖς ἀρχαῖς καὶ εἰδικοὺς κανόνας περὶ τῶν σπουδαιοτέρων συμβάσεων. Ἐν τέλει τῷ 1881 ἐγένετο νόμος περὶ ἐμπορικῶν τίτλων (συναλ]τικῶν, γραμματίων εἰς διαταγὴν καὶ ἐπιταγῶν), ἀποτελούμενος ἐξ 137 ἄρθρων *(act XXVI of 1881)*, ὅστις εἶναι κοινῶς γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *the negotiable instruments act.*

72. ΗΝΩΜΕΝΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ. — Καὶ ἐν αὐτοῖς, ὡς καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἡ ἐμπορικὴ νομοθεσία, ὡς καὶ ἡ ἀστικὴ, συνίσταται ἐξ ἐθίμων (*common law*) καὶ ἐκ γραπτῶν νόμων *(statute law*. Τὸ τῶν ἐθίμων δίκαιον ἔχει τὴν πηγὴν αὐτοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ, τὸ δὲ γραπτὸν διακρίνεται, κατὰ τὸν καταστατικὸν ὀργανισμὸν τῶν Ἡνωμένων Κρατῶν τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τοὺς νόμους ἑκάστου ἰδιαιτέρου Κράτους (*state law*) καὶ εἰς τοὺς ὁμοσπονδιακοὺς νόμους, τοὺς ψηφιζομένους ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς Συνελεύσεως (Congrès) δι' ἅπασαν τὴν χώραν *(national law)*. Ἡ κρατοῦσα γενικὴ ἀρχὴ εἶναι ὅτι ἡ συνέλευσις (Congrès) μόνον περὶ τῶν ἐν τῷ συντάγματι τῶν Ἡνωμένων Κρατῶν καταλεγομένων θεμάτων δύναται νὰ νομοθετῇ καὶ ὅτι ἡ ἐξουσία ἑκάστου τῶν Κρατῶν πρὸς νομοθέτησιν ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων παύει ἀφ' ἧς ὑπάρξῃ ὁμοσπονδιακὸς νόμος. Τὸ σύνταγμα δὲν κατατάσσει μεταξὺ αὐτῶν πάντα τὰ ἐμπορικὰ ἀντικείμενα. Ἐκ τῶν ἀναγομένων εἰς ἐμπορικὰ ἀντικείμενα ὁμοσπονδιακῶν νόμων εἶναι ὁ τῆς 7 Ἰουνίου 1872 περὶ τῶν ἐργατῶν θαλάσσης, καὶ ὁ τῆς 13 Φεβρουαρίου 1893 περὶ τοῦ ἐν ταῖς φορτωτικαῖς ὅρου «ἄνευ εὐθύνης» (2). Ὑπῆρχε καὶ ὁμοσπονδιακὸς νόμος (ὁ τῆς 2 Μαρ

(1) Ὅρ. *The indian contract act No IX of 1872 introduction and explanatory notes by Cunningham* and Shephard (Καλκοῦτα 1883).

(2) Ὅρ. ἐν *Annuaire de législation étrangère*, 1894, σελ. 767 καὶ ἐπ. μετάφρασιν τοῦ νόμου αὐτοῦ ὑπὸ Henri Fromageot.

τίου 1867) περὶ πτωχεύσεως· ἀλλ' οὗτος ἐγένετο ἀντικείμενον πολλῶν ἐπικρίσεων καὶ ὑπέστη συχνὰς τροποποιήσεις (1), μέχρις ὅτου κατηργήθη τελείως ἐν ἔτει 1878 (2) καὶ οὕτως ἕκαστον τῶν Κρατῶν τῆς Ἀμερικανικῆς συμπολιτείας δύναται νὰ ἔχῃ ἴδιον καὶ διακεκριμένον νόμον περὶ πτωχεύσεως.

Ἐν τούτοις, γενικῶς εἰπεῖν, μεταξὺ τῶν νόμων τῶν παντοίων Κρατῶν δὲν ὑφίστανται μεγάλαι διαφοραί· ἐν πολλοῖς εἶναι παραπλήσιοι. Τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τῆς κοινῆς αὐτῶν πηγῆς, ἥτις εἶναι τὰ ἀγγλικὰ ἔθιμα. Παρατηρητέον πρὸς τούτοις, ὅτι ἐπὶ τοὺς νόμους πολλῶν Κρατῶν μεγάλως ἐπέδρασε καὶ τὸ γαλλικὸν δίκαιον· ἔτι δ' ὅτι ὡς πρὸς τὴν Λουϊζάνην ὑπάρχει καὶ τοῦτο τὸ ἰδιαίτερον, ὅτι οἱ ἀρχικοὶ νόμοι τῆς χώρας, οἵτινες ἦσαν ἱσπανικοί, κατέλιπον πολλὰ ἴχνη.

73. **ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΚΑ ΚΡΑΤΗ.** — Οὐδὲν ἐκ τῶν τριῶν Σκανδιναυικῶν Κρατῶν ἔχει ἐμπορικὸν κώδικα· καίτοι δὲ ὑφίσταται μεγάλη ἀναλογία μεταξὺ τῆς νομοθεσίας τῆς Δανιμαρκίας καὶ τῆς Νορβηγίας, ἀλλ' ὅμως, κυρίως εἰπεῖν, οὐδόλως ὑπάρχει κοινὴ νομοθεσία ἐν τοῖς Σκανδιναυικοῖς Κράτεσι.

Δανιμαρκία. — Ὁ Δανικὸς κῶδιξ (Danske lav) τοῦ Βασιλέως Χριστιανοῦ Ε' τῆς 15 Ἀπριλίου 1863 περιέχει πολλὰ κεφάλαια ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐμπορικὴν ὕλην, ἐν δὲ τῷ Δ' βιβλίῳ αὐτοῦ ἀπαντῶσι καὶ διατάξεις περὶ ναυτικοῦ δικαίου.

Ἀλλ' ὁ κῶδιξ αὐτὸς ἐτροποποιήθη ἢ συνεπληρώθη διὰ πολλῶν εἰδικῶν νόμων, οὗτοι δὲ εἶναι οἱ ἑπόμενοι.

Νόμος τῆς 12 Μαΐου 1871, περὶ μισθώσεως τῶν ἐργατῶν θαλάσσης.

Νόμος τῆς 25 Μαρτίου 1872 (ἐκ 19 κεφαλαίων καὶ 170 ἄρθρων) περὶ πτωχεύσεως.

Νόμος τῆς 19 Φεβρουαρίου 1861, περὶ ἱδρύσεως ἐμπορικοῦ καὶ ναυτικοῦ δικαστηρίου ἐν Κοπεγχάγῃ καὶ περὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ ναυτικῶν δικῶν, τῶν δικαζομένων ἐκτὸς τῆς πόλεως ταύτης.

Νορβηγία. — Ἡ Δανιμαρκία καὶ ἡ Νορβηγία ἔσχον ἀπὸ μὲν τοῦ

(1) *Annuaire de législation étrangère*, 1878, σελ. 802.
(2) *Annuaire de législation étrangère*, 1879, σελ. 684.

1536 ἐν μέρει ὁμοίαν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1867 μέχρι τοῦ 1814 ἐντελῶς ὁμοίαν νομοθεσίαν, διότι τὰ δύο ταῦτα Κράτη ἦσαν ἡνωμένα ἀπὸ τοῦ 1650 μέχρι τοῦ 1814. Οἱ ἐμπορικοὶ νόμοι αὐτῶν καὶ μετὰ τὸν χωρισμὸν ἐπὶ ἑξηκονταετίαν ἦσαν ἔτι ὅμοιοι.

Τὴν βάσιν τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ἐν Νορβηγίᾳ ἀποτελεῖ, ὡς καὶ ἐν Δανιμαρκίᾳ, ὁ κῶδιξ τοῦ Χριστιανοῦ Ε′, εἰς ὃν ἐπηνέχθησαν τροποποιήσεις διὰ μεταγενεστέρων νόμων.

Ὁ νόμος τῆς 24 Μαρτίου 1860 (ἐξ 11 κεφαλαίων καὶ 130 ἄρθρων) περιλαμβάνει τὴν ναυτικὴν νομοθεσίαν.

Ἡ πτώχευσις διέπεται ὑπὸ νόμου τῆς 6 Ἰουνίου 1863.

Σουηδία. — Ὁ γενικὸς κῶδιξ τοῦ 1734 (Sveriger Riker Lag), ἐν τῷ πέμπτῳ αὐτοῦ μέρει (balk), τῷ καλουμένῳ Handelsbalk, περιέχει διατάξεις περὶ ἐμπορικοῦ δικαίου.

Τὸ πάλαι σουηδικὸν ναυτικὸν δίκαιον ἀντικατεστάθη διὰ νόμου τῆς 23 Φεβρουαρίου 1864, ὅστις συνετάχθη κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις τὰς ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, ἐκ τοῦ ἱσπανικοῦ καὶ ὁλλανδικοῦ κώδικος, ἐκ τοῦ νορβηγιακοῦ δικαίου καὶ ἰδίως ἐκ τῆς γερμανικῆς νομοθεσίας.

Ἡ πτώχευσις διείπετο ὑπὸ τοῦ 16ου κεφαλαίου τοῦ πέμπτου μέρους τοῦ γενικοῦ κώδικος τοῦ 1734. Νῦν ὅμως περὶ πτωχεύσεως ἰσχύει ὁ νόμος τῆς 18 Σεπτεμβρίου 1862 καὶ τὰ ἀπὸ 5 Νβρίου 1867, 12 Σεπτεμβρίου 1868 καὶ 12 Μαΐου 1870 διατάγματα.

Κατέστη αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη νέας κωδικοποιήσεως. Τῷ 1876 ἐν τῇ δευτέρᾳ Βουλῇ ὁ βουλευτὴς Bergström ὑπέβαλε πρότασιν περὶ καταρτίσεως ἐμπορικοῦ κώδικος, ἡ δὲ Βουλὴ ἠρκέσθη νὰ αἰτήσῃ δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Βασιλέα, ὅπως εἰσαχθῇ σχέδιον νόμου σύμφωνον κατὰ τὸ δυνατὸν πρὸς τοὺς νόμους τῆς Δανιμαρκίας καὶ τῆς Σουηδίας.

73 δίς. *Νομοθεσία κοινὴ τῶν Σκανδιναυικῶν Κρατῶν.* — Ἕνεκα τῶν ὑφισταμένων συχνῶν ἐμπορικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν τριῶν σκανδιναυικῶν Κρατῶν, ἡ κοινὴ καὶ διὰ τὰ τρία τοιαῦτα Κράτη ἐμπορικὴ νομοθεσία οὐ μόνον θὰ εἶχε μεγάλην πρακτικὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ θὰ συνετέλει ἅμα καὶ ὅπως διευκολύνῃ τὰς σχέσεις καὶ ἄλλων Κρατῶν πρὸς αὐτά. Ὡς πρὸς τοῦτο ἐπετεύχθησαν ἤδη σπουδαῖα ἀποτελέσματα.

Μετὰ παρασκευὴν ὑπὸ ἐπιτροπῆς, συνισταμένης ἐξ ἐπιτρόπων τῶν τριῶν Κρατῶν, ἐψηφίσθη ἐν ἔτει 1880 νόμος περὶ συναλλαγῆς ὑπὸ

τῶν βουλῶν τῶν τριῶν Σκανδιναυικῶν Κρατῶν καὶ εἶναι ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1881· συνετάχθη δὲ οὗτος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου γερμανικοῦ νόμου, ὅστις ἐλήφθη ὡς ὑπόδειγμα (1).

Ἐν ἔτει 1887 κατηρτίσθη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκ συμφώνου ὑπὸ τῶν τριῶν Κρατῶν νόμος περὶ μητρώου τῆς ἐμπορίας καὶ περὶ ἐμπορικοῦ ὀνόματος. (2)

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1893 (3) ὑπάρχει καὶ κοινὸς διὰ τὰ τρία Κράτη ναυτικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ.

Ἐν τέλει τῷ 1897 ἐψηφίσθη ἐν Δανιμαρκίᾳ καὶ ἐν Νορβηγίᾳ νόμος περὶ ἐπιταγῶν (chèques). Πιθανὸν εἶναι ὅτι καὶ ἡ Σουηδία δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἀποδεχθῇ αὐτόν.

73τρίς Οὐδεὶς ἐμπορικὸς κῶδιξ περιλαμβάνει διατάξεις περὶ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς βιομηχανικῆς ἰδιοκτησίας. Περὶ αὐτῶν διέλαβον νόμοι εἰδικοί, οἵτινες ἀπὸ εἰκοσαετίας ἰδίως εἶναι πολυάριθμοι ἐν τοῖς διαφόροις Κράτεσιν. Οἱ νόμοι οὗτοι θὰ σημειωθῶσιν ἐν τόμῳ X, ὅστις προώρισται διὰ τὴν βιομηχανικὴν ἰδιοκτησίαν. (4)

74. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΘΙΜΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ. — Οἱ κανόνες, οἱ περιεχόμενοι ἐν τοῖς κυρίως λεγομένοις ἐμπορικοῖς νόμοις, ἐν τῷ ἐμπορικῷ τουτέστι κώδικι καὶ τοῖς συναφέσι νόμοις, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσιν. Οἱ νόμοι οὗτοι προϋποθέτουσιν ἀρχάς, τὰς ὁποίας δὲν ἐκφράζουσιν. Πολλὰ ζητήματα δὲν λύονται δι' αὐτῶν καὶ σπουδαιότατα ἀντικείμενα παρασιωπῶνται τελείως. Οὕτω διὰ τὸ συνηθέ-

(1) Ἐν Κοπεγχάγῃ ἐδημοσιεύθη μετάφρασις γαλλικὴ ὑπὸ τὸν τίτλον· *Loi de Danemark, de la Suède et de la Norvège sur les lettres de change* (Κοπεγχάγη 1880). Ὅρ. καὶ *Annuaire de législation étrangère*, 1881, σελ. 504 καὶ ἑπ. (μετάφρασις Dareste). Ὅρ. περὶ τοῦ νόμου αὐτοῦ, *Revue de droit international* σημ. Asser (1880 σελ. 649 καὶ ἑπ.)

(2) Ὅρ. Annuaire de législation étrangère τοῦ 1888, σελ. 722.

(3) *Lois maritimes scandinaves*, μεταφρασθέντες καὶ σχολιασθέντες ὑπὸ Beauchet (Collection des principaux codes étrangers).

(4) Ὅρ. Recueil général de la législation et des traités concernant la propriété industrielle, publié par le Bureau international de l'union pour la protection de la propriété industrielle.

στατον ἐν τῇ ἐμπορίᾳ συνάλλαγμα, τὴν πώλησιν, οὐδεμία ὑπάρχει ἐν τῷ γαλλικῷ ἐμπορικῷ κώδικι διάταξις περὶ τῶν ὅρων τῆς καταρτίσεως, περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν λόγων τῆς ἀκυρότητος ἢ τῶν συνεπαγομένων τὴν ἀκύρωσιν αὐτοῦ. Ὁ XII τίτλος τοῦ Α′ βιβλίου τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος (ἄρθρ. 109) φέρει μὲν ἐπικεφαλίδα, *περὶ ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως*, ἐν αὐτῷ δ' ὅμως μόνον περὶ τῶν μέσων τῆς ἀποδείξεως γίνεται λόγος. Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ δεῖται ἄρα συμπληρώσεως· ποῦ δὲ πρέπει νὰ ζητηθῇ τὸ ἀπαραίτητον αὐτὸ συμπλήρωμα ; ἡ ἀπάντησις φαίνεται αὐτόματος. Ἐν τῷ ἀστικῷ κώδικι, λέγουσι, φυσικῶς, ὅταν μάλιστα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἀρχικὴ καταγωγὴ καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου. Ὡς ἐξηγήθη ἤδη, ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ δικαίῳ, τῇ πρώτῃ ταύτῃ πηγῇ πασῶν σχεδὸν τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν καὶ μάλιστα τῆς ἡμετέρας, δὲν ὑπῆρχον κανόνες ἰδικίτεροι διὰ τὴν ἐμπορίαν. Αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ διεῖπον τὰς διαφόρους νομικὰς πράξεις ἀδιαφόρως τοῦ ἂν ἐκράτει ἢ μὴ ἐν αὐταῖς ἐμπορικὴ κερδοσκοπικὴ διάνοια (ἀριθ. 15). Καθ' ὅσον δ' ἀνεπτύσσετο ἡ ἐμπορία, καθίστατο αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως ἰδιαιτέρων κανόνων διὰ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις καὶ διὰ τοὺς ἐμπόρους, διαφόρων ἐν πολλοῖς τῶν παραδεδεγμένων διὰ τὰς κοινὰς πράξεις καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους (ἀριθ. 22). Τὸ σύνολον τῶν κατ' ἐξαίρεσιν τῶν κοινῶν ἰδιαιτέρων τούτων κανόνων ἀπετέλεσε τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον, ὅπερ ὅμως ἐκ τούτου δὲν κατέστη παντελῶς ἀνεξάρτητον τοῦ ἀστικοῦ δικαίου καὶ αὔταρκες. Τὸ ἀστικὸν ἐξακολουθεῖ ὂν τὸ δίκαιον, τὸ ἐφαρμοστέον καθ' ἃς περιπτώσεις αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐμπορίας δὲν ἀπαιτοῦσι τὴν τροποποίησιν αὐτοῦ. Τούτου δ' οὕτως ἔχοντος εἶναι ἀδιάφορον τὸ νὰ λέγηται ὅτι τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον εἶναι μὲν *ἰδικόν*, ἀλλ' οὐχὶ καὶ *ἐξαιρετικόν*. (1)

75. Τὰ κείμενα ἀποδεικνύουσιν ὅτι τοιουτότροπος, σύμφωνος πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ἦτο καὶ ἡ ἀντίληψις τῶν συντακτῶν τῶν

---

(1) Ὅρ. Vidari (Corso di diritto commerciale I ἀρ. 37 καὶ ἑπ.), ὅστις διὰ μακρῶν ἀναπτύσσει τὴν σχέσιν τοῦ ἀστικοῦ καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου· κατ' αὐτὸν ὑπάρχει στενὴ συγγένεια μεταξὺ τοῦ ἀστικοῦ καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, ἀλλὰ συγγένεια οὐδαμῶς σημαίνει ὑποταγὴν, ἐξάρτησιν. Καταλήγει ὅμως δεχόμενος (ἀρ. 67) ὅτι μετὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐμπορικὰ ἔθιμα ἐπιβάλλεται τὸ κῦρος αὐτοῦ, διότι εἶναι ἡ γενικὴ πηγὴ τοῦ γραπτοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου.

κωδίκων ἡμῶν. Οὕτω κατὰ τὸ ἄρθρον 18 τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος *τὸ ἑταιρικὸν συνάλλαγμα κανονίζεται ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ὑπὸ τῶν ἰδιαιτέρων νόμων τῆς ἐμπορίας καὶ ὑπὸ τῶν συμφωνιῶν τῶν συμβαλλομένων.* Ἀναμφιβόλως δὲ ἡ ἀπαρίθμησις δὲν ἐγένετο ἐν λογικῇ τάξει, ἀλλ' ἀρκεῖ τό γε νῦν, ὅπως καταδειχθῇ ὅτι τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἐνδείκνυται ὡς συμπληρωτικὸν τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου. Διὰ τί ὁ κανὼν οὗτος νὰ ἦναι εἰδικὸς διὰ τὸ ἑταιρικὸν συνάλλαγμα καὶ νὰ μὴ ἐφαρμόζηται καὶ διὰ τὰ ἄλλα συναλλάγματα, διὰ τὴν πώλησιν ἐπὶ παραδείγματος ; Εἶναι ἀδύνατον νὰ δοθῇ ἄλλη λογικὴ ἐξήγησις τῆσδε, ὅτι ἡ ἔλλειψις γενικοῦ κανόνος προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ δὲν περιέχει οὐδεμίαν διάταξιν περὶ τῶν συναλλαγμάτων ἐν γένει· θὰ ἦτο δὲ τοῦτο πολὺ παράδοξον, ἐὰν δὲν ὑπενοεῖτο ὅτι τὸ χάσμα αὐτὸ πληροῦται ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦδικαίου. Ἐὰν δὲ τὸ ζήτημα ἐλύθη διὰ τὰς ἑταιρείας μόνον, τοῦτο ἐγένετο, διότι ὑπάρχει εἰδικὸς τίτλος τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος περὶ τοῦ συναλλάγματος αὐτοῦ, ὅπερ εἶναι ἴσως ἓν ἐκ τῶν πολλῶν, ἐφ' ἃ ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ ἀσκεῖ μεγάλην ἐπίδρασιν. Ὑπάρχουσιν οὐσιωδέσταται διαφοραὶ μεταξὺ τῆς ἀστικῆς καὶ τῆς ἐμπορικῆς ἑταιρείας, ὁ δὲ νομοθέτης ἠθέλησε νὰ εἴπῃ ὅτι οὐχ ἧττον τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἀπομένει κοινὸν δίκαιον. ( )

Ἡ αὐτὴ ἰδέα ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ ἀστικῷ κώδικι. Πολλαὶ διατάξεις αὐτοῦ ἐνδεικνύουσιν ὅτι περὶ τοῦ κανονιζομένου ὑπ' αὐτῶν θέματος ὑπάρχει διάφορος κανὼν διὰ τὴν ἐμπορίαν· τοῦτο δὲ προϋποτίθησιν, ὅτι κατ' ἀρχὴν οἱ αὐτοὶ κανόνες κρατοῦσι διά τε τὰς ἀστικὰς καὶ διὰ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις (ὅρ. ἐπὶ παρδ. ἄρθρ. 1107.(2)

---

(1) Συνδυαστέα πρὸς τὸ ἄρθρ. 18 τὰ ἄρθρ. 92 καὶ 95 τοῦ παλαιοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος.

(2) Ἀναφέρομεν αὐτοὺς τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ, διότι ἰσχυρίσθησάν τινες ὅτι ἐξ αὐτοῦ συνάγεται ἀντίθετον πρὸς τὴν ἐκτιθεμένην ἐν τῷ κειμένῳ γνώμην συμπέρασμα. «*Τὰ συναλλάγματα ὑπόκεινται εἰς γενικοὺς κανόνας, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἀντικείμενον τοῦ παρόντος τίτλου. Οἱ ἰδιαίτεροι δὲ εἴς τινα συναλλάγματα κανόνες τίθενται ἐν τοῖς σχετικοῖς δι' ἕκαστον αὐτῶν τίτλοις καὶ οἱ ἰδιαίτεροι εἰς τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς κανόνες ὁρίζονται διὰ τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἐμπορίαν νόμων.*» Ἐν αὐτοῖ: εὑρίσκουσι καθιερωμένην τὴν γνώμην, ὅτι ὁ ἀστικὸς κῶδιξ πρέπει νὰ ἀποφεύγηται ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς συναλλαγαῖς. Ἀλλὰ τοιαύτη γνώμη οὐδαμῶς στηρίζεται· διότι τὸ

1153, 1341, 2084 ἀσ. κωδ.) Τὰ ἄρθρα αὐτὰ θὰ ἦσαν ἀνεξήγητα, ἂν ὁ ἀστικὸς καὶ ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ ἀπετέλουν δύο κώδικας παραλλήλους, ἀνεξαρτήτους ἀλλήλων.

Ἡ γνώμη αὕτη, τὴν ὁποίαν ἠσπάσθησαν πάντες σχεδὸν οἱ συγγραφεῖς, (1) καὶ ἡ νομολογία, (2) ἐνισχύεται ἔτι καὶ ἐκ τοῦ συμπερά-

---

ἄρθρον ἐκφράζει τὴν ἁπλουστάτην ἰδέαν ταύτην, ὅτι οἱ γενικοὶ κανόνες τοῦ τίτλου πρέπει νὰ συνδυάζωνται πρὸς τοὺς εἰδικοὺς κανόνας, τοὺς τεθειμένους ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀστικοῦ κώδικος διά τινα συναλλάγματα (πώλησιν, ἀνταλλαγὴν, μίσθωσιν κλπ.), ἢ ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν νόμων διὰ τὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα· μόνον δὲ ἐν ἐλλείψει εἰδικῶν κανόνων πρέπει νὰ ἀνατρέχῃ τις εἰς τὰς γενικὰς ἀρχάς. Ὅρ. Demolombe, Traité des Contrats, I, ἀρ.29. Τὸ ἄρθρον ἐπιβεβαιοῖ τὴν ἡμετέραν γνώμην, ἀφοῦ προϋποτίθησιν ὅτι αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ τίτλου δύναται νὰ ἐφαρμόζωνται εἰς τὰς ἐμπορικὰς πράξεις, ὡς καὶ εἰς τὰ κατ' εἰδικὸν τρόπον κανονιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ νόμου συναλλάγματα.

(1) Ὅρ. ἰδίως Demangeat sur Bravard, II. 400 καὶ ἑπ. Alauzet II ἀρ. 1011 καὶ 1012. Namur, *le code de commerce Belge revisé*, 1 ἀρ. 3. Boistel, *Précis de droit commercial* ἀρ. 24. Κρίνομεν καλὸν νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας τῆς 13 Δεκεμβρίου 1811, ἐγκριθεῖσαν τῇ 22, ἥτις μὴ καταχωρισθεῖσα ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῶν νόμων* (*Bulletin des lois*) δι' ἄγνωστον αἰτίαν, ἔχει μόνον ἐπιστημονικὴν ἀξίαν. «Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας κρίνει, ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα ὀφείλουσι νὰ διαγινώσκωσι τὰ παρουσιαζόμενα αὐτοῖς ζητήματα κατὰ τὴν ἑαυτῶν πεποίθησιν συμφώνως πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ κώδικος καὶ, ἐν σιωπῇ αὐτοῦ, συμφώνως πρὸς τὸ κοινὸν δίκαιον καὶ τὰ ἐμπορικὰ ἔθιμα». Ἐλέχθη ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν ἐδημοσιεύθη ἐπισήμως διὰ τὸν λόγον ὅτι παρετηρήθη ἐν καιρῷ ἡ πλάνη, ἣν περιεῖχε· ἀλλὰ τὸ ἀπίθανον τοῦ ἄλλως ἀβασίμου τούτου ἰσχυρισμοῦ καταδείκνυται ἐκ τοῦ ἑπομένου χωρίου τοῦ Locré, ὅστις ἦτο γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἦτο δυνατὸν ἀλλ' ἢ νὰ ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ ἐπὶ ζητήματος τοσαύτης σπουδαιότητος. Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ ὡς νόμος ἐξαιρετικὸς, προωρισμένος νὰ κανονίζῃ τὰς ἰδιαιτέρας φύσεως ὑποθέσεις, δὲν δύναται νὰ ἦναι αὐτάρκης, ἐγκεντρίζεται ἐν τῷ κοινῷ δικαίῳ, καταλείπει ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι δὲν ἐξαιρεῖ καὶ δι' ὅσα δὲ ἀκόμη ἐξαιρεῖ ἀναφέρεται εἰς αὐτό. (Πρόλογος τοῦ ἔργου αὐτοῦ *l' esprit du Code de commerce*). Ὁ *Locré* (*op. cit* σελ. 239 καὶ 240) ἐξηγεῖται οὕτω τὸ ὅτι ὁ νομοθέτης δὲν ἠσχολήθη περὶ τῆς ἐμπορικῆς ἀγοραπωλησίας. Δύναταί τις ἐπίσης νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὸ ἑπόμενον χωρίον τῆς δικαιολογητικῆς ἐκθέσεως τοῦ νόμου τῆς 23 Μαΐου 1863 περὶ ἐνεχύρου: «Οἱ συντάκται τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ἔλαβον ἐπὶ παντὸς θέματος ὡς »βάσιν τῆς ἐργασίας αὐτῶν τὰς ἀρχὰς, τοὺς κανόνας τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, χω»ρὶς μάλιστα νὰ ἦναι ἀνάγκη νὰ παραπέμπωσιν εἰς αὐτοὺς ῥητῶς, ἀποβλέ-

ματος, εἰς ὃ ἀναγκάζονται νὰ καταλήξωσιν οἱ παραδεχόμενοι τὸ ἀντίθετον σύστημα. Οἱ Κοι Delamarre καὶ Le Poitvin, οἱ προέχοντες μεταξὺ αὐτῶν, ἐννοοῦσι τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν ἐμπορικῶν νόμων καὶ τῶν ἐθίμων καὶ κατ' ἀκολουθίαν δέχονται ὅτι δύνανται νὰ ἐφαρμόζωνται εἰς συμπλήρωσιν αἱ διατάξεις τοῦ ἀστικοῦ κώδικος ἐπὶ τῶν συμβατικῶν ἐνοχῶν «ἐφ'ὅσον αἱ διατάξεις αὗται, ἀντλούμεναι κατὰ τὸ πλεῖ»στον ἐκ τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου, εἶνε σύμφωνοι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς »ἐμπορίας καὶ πρὸς τὸ δίκαιον».(1)Ὁ τελευταῖος οὗτος περιοριστικὸς ὅρος εἶνε πολὺ παράδοξος· ἆρα ὑπάρχει εἰδικὴ *δικαιοσύνη* διὰ τὴν ἐμπορίαν καὶ δύναται ὁ δικαστὴς νὰ ὁρμᾶται ἐκ τῆς ἰδέας, ὅτι ὁ νομοθέτης ἔθηκεν ἐναντίαν πρὸς τὴν *δικαιοσύνην* διάταξιν, ἥτις εἶναι καλὴ διὰ τὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις καὶ κακὴ διὰ τὰς ἐμπορικάς ; Ὁ πρῶτος δὲ περιορισμὸς ἄγει εἰς τὸ αὐθαίρετον. Τίς κανὼν εἶναι ἢ οὐ σύμφωνος πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐμπορίας ; Τοῦτο εἶναι ζήτημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἐγείρωνται εὐκολώτατα διαφωνίαι, μάλιστα δ' ὅταν παρατηρῆται ὅτι οἱ συγγραφεῖς οὗτοι ὑποτιθεῖσιν ὅτι οὔτε οἱ ἐμπορικοὶ νόμοι οὔτε αἱ συνήθειαι καθιέρωσαν κανόνα ἐναντίον. (2)

»ψαντες μόνον νὰ συμπληρώσωσιν ἢ τροποποιήσωσιν αὐτούς, ὅταν ἦτο »ἀναγκαῖον διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας».

(2)Ὁ Ἄρειος Πάγος ἔλαβε πολλάκις ἀφορμὴν νὰ ἀποφαίνηται ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου πρὸ τοῦ νόμου τῆς 23 Μαΐου 1883 περὶ ἐμπορικοῦ ἐνεχύρου, ἀπεφάσισε δ' ὅτι, σιωπῶντος τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου περὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ, ἦσαν ἐφαρμοστέοι οἱ κανόνες τοῦ ἀστικοῦ δικαίου.('Απ.'Ακυρ.(πολ.τμ.) 19 'Ιουνίου 1860 D. 1860 I. 249 J. P 1860, 1122). Ὑπῆρχον ἀποφάσεις ἐφετείων ἀντίθετοι. Ἡ νομολογία ἐφαρμόζει σταθερῶς τὸ ἄρθρ. 1657 ἀστ. κωδ. ἐπὶ ἐμπορικῶν πωλήσεων· 'Εφ.Digon, 11 Φεβρ.1870. D. 1872, 2,193. 'Απ.'Ακυρ.(reg) 19 Φεβρ.1873 D. 1873. 1. 301.J.P. 1873, 663. S. 1873, 1. 273, ἡ τελευταία αὕτη ἀπόφασις λέγει σαφῶς, ὅτι τὸ ἄρθρ. 1657 ἀστ. κωδ. εἶνε ἐφαρμοστέον ἐπὶ ἐμπορικῶν πωλήσεων, ἀφοῦ ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ δὲν ἐπήνεγκεν οὐδεμίαν τροποποίησιν.

(1) Ὅρ. τομ. I, ἀρ. 31 .

(2) Delammarre et Le Poitvin ἠσχολήθησαν ἐπανειλημμένως περὶ τοῦ ζητήματος τούτου (ὁρ. ἰδίως I ἀρ. 15—34 IV ἀρ. 5—24). 'Απέδοσαν εἰς αὐτὸ ὑπερβολικὴν καθ' ἡμᾶς σπουδαιότητα, ὑπολαβόντες ὅτι κατὰ τὸ ἀντίθετον πρὸς τὸ ἑαυτῶν σύστημα ἔπρεπε νὰ ἐφαρμόζωνται ἀναγκαίως πᾶσαι αἱ διατάξεις τοῦ ἀστικοῦ κώδικος ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου θὰ διαλάβωμεν ἐν τῷ κειμένῳ. 'Εν ἀριθ. 23 τοῦ I τομ. ἀναφέρουσι σειρὰν λύσεων, αἵτινες θὰ ἐξήγοντο καὶ ἐκ τῆς ἀσπαζομένης ὑφ'

76. Ἐὰν τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον ἀπεσπάσθη τοῦ ἀστικοῦ καὶ κατέστη ἐν σχέσει πρὸς αὐτὸ εἰδικὸν δίκαιον ἢ ἐξαιρετικόν, ἐξ ἄλλου ὅμως καὶ αὐτὸ ἤσκησεν ἀναμφισβήτητον ἐπίδρασιν ἐπὶ τὸ ἀστικὸν δίκαιον. Ὁ ἁπλοῦς χαρακτὴρ τῶν κανόνων τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, ὡς προσφορώτερος εἰς τὰς νεωτέρας ἀνάγκας καὶ εἰς τὴν εὐκολίαν τῶν συγκοινωνιῶν, ἐκτείνει μικρὸν κατὰ μικρὸν αὐτοὺς καὶ ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων. Ὡς πρὸς τοῦτο ὑπάρχει ἀναμφήριστος τάσις, καθισταμένη ὁσημέραι ὀξυτέρα. (1) Οὕτως ἐγένετο κοινῶς δεκτόν, ὅτι ἡ ῥήτρα εἰς δικταγὴν δύναται νὰ ἐφαρμόζηται καὶ ἐπὶ οἱωνδήποτε ἀστικῶν ἐνοχῶν (2) καὶ ὅτι αἱ ἔχουσαι ἀστικὸν ἀντικείμενον ἑταιρεῖαι δύναται νὰ περιβάλλωνται τὸ ἐμπορικὸν σχῆμα. (3)

77. **ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΝΗΘΕΙΩΝ.** — Ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς συναφὴς πρὸς τὸν ἀστικόν, δὲν ἕπεται ὅτι μόνον τοὺς δύο αὐτοὺς κώδικας δέον νὰ συμβουλεύηταί τις πρὸς διάγνωσιν τῶν ἐμπορικῶν διαφορῶν. Δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ παρορῶνται αἱ συνήθειαι, αἵτινες ἔχουσι μέγα μέρος ἐν τῷ θέματι τούτῳ. Ἐνταῦθα θὰ πραγματευθῶμεν μόνον περὶ τῶν καθιερουσῶν κανόνας τοῦ δικαίου· καθ' ὅσον ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, καὶ ἰδίως ἐν τοῖς θαλασσίοις λιμέσιν, ὑπάρχουσι πολλαὶ συνήθειαι στρεφόμεναι περὶ μὴ νομικὰς πράξεις, ὡς εἶναι αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν λογιστικήν, εἰς τὴν μέθοδον τῶν ὑπολογισμῶν, εἰς τὸν τρόπον τῆς ἀποστολῆς τῶν ἐμπορευμάτων, τῆς διαθέσεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πλοίου (*arrimage*) κλπ. (4) Καὶ αὐτὸς ὁ ἀστικὸς κῶδιξ λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὰς συνηθείας ὁρίζων: ***Αἱ συμφωνίαι εἶναι ὑποχρεωτικαὶ οὐ μόνον ὡς πρὸς τὰ ἐν αὐταῖς ἐκφραζόμενα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς***

ἡμῶν γνώμης. Δὲν διστάζομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι φρονοῦμεν, ὡς αὐτοί, ὅτι πολλαὶ τῶν λύσεων αὐτῶν εἶναι πεπλανημέναι, ἐλπίζομεν δ' ὅτι θὰ δυνηθῶμεν νὰ καταδείξωμεν τοῦτο ἐν τοῖς σχετικοῖς θέμασι, καίπερ ἀποκρούοντες τὸ θεμελιῶδες σύστημα τῶν συγγραφέων αὐτῶν.

(1) Thézard, *De l' influence des relations commerciales sur le développement du droit privé*, Revue crit. de législ. et de jurispr., 1873-74, σελ. 103, 166 καὶ 250 Goldschmidt op. cit. p. 369 καὶ σημ. 5. Βλ. καὶ Riesser, der Einfluss Kandelsœchtlicher Ideen amf den Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuchs für das deutsche Reich.

(2) Τομ. III, ἀρ. 96—98.

(3) Τομ. II, ἀρ. 1077 bis.

(4) Goldschmidt, *Handbuch des Handelsrechts* (2α ἔκδοσις) 1, σελ. 333.

συνεπείας, τὰς ὁποίας τὸ δίκαιον, ἡ συνήθεια καὶ ὁ νόμος προσδίδουσιν εἰς τὴν ἐνοχὴν κατὰ τὴν φύσιν αὐτῆς», ἄρθρ. 1135. «*Τὰ ἀμφίβολα ἑρμηνεύονται ἐκ τῆς κρατούσης συνηθείας ἐν τῷ τόπῳ τῆς συνομολογήσεως τοῦ συναλλάγματος*», ἄρθρ. 1159. «*Πρέπει νὰ ἀναπληρῶνται ἐν τοῖς συναλλάγμασιν οἱ ἐθιζόμενοι, ὅροι καὶ ἂν δὲν περιέχονται ῥητῶς ἐν αὐτοῖς*», ἄρθρ. 1160. Τὰ ἄρθρα ταῦτα εἶναι συντεταγμένα ἐν γενικοῖς ὅροις, ἀλλὰ δύνατάί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐφαρμόζονται μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἢ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων, διότι συνήθειαι εὐαπόδεικτοι, γνωσταὶ ἢ δυνάμεναι νὰ γνωσθῶσι παρ' ὅλωνεἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἐκλαμβάνωνται ὡς ὑπονοούμεναι ἐν ταῖς συμβάσεσι χωρὶς νὰ περιέχωνται ῥητῶς, σχηματίζονται ἰδίως δι' ἐπανειλημμένων πράξεων *ἐξωτερικῶν*, οἵαι εἶναι αἱ τῆς ἐμπορίας. Τὸ ἄρθρ. 1873 τοῦ ἀστικοῦ κώδικος παρέχει ἄμεσον ὑπὲρ τούτου συμπέρασμα, λέγον. «*Αἱ διατάξεις τοῦ παρόντος τίτλου* (ΠΕΡΙ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ) *ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν μόνον καθ' ἃ μέρη δὲν ἀντίκεινται εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰς συνηθείας τῆς ἐμπορίας*». Πρέπει νὰ γείνῃ καὶ ἐνταῦθα ἡ παρατήρησις, ἡ γενομένη ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἄρθρ. 18 ἐμπ. κωδ., ὅτι οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ περιορίζηται ὁ κανὼν οὗτος ἐπὶ τῶν ἑταιρειῶν καὶ νὰ μὴ ἐκτείνηται ἐπὶ πάντα τὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα. Πρβλ. ἀριθ. 75.

78. Ἡ ἀναγνώρισις τοιαύτης σπουδαιότητος εἰς τὰς συνηθείας εἶναι σύμφωνος καὶ πρὸς τὴν παράδοσιν. Τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον ὁλόκληρον ἀρχῆθεν ἀνεφάνη ὡς δίκαιον ἐθίμων, καλούμενον *consuetudo mercatorum* (ἀριθ. 46 καὶ 47)· ἡ δὲ κωδικοποίησις αὐτοῦ σκοπὸν κυρίως εἶχε νὰ προσδώσῃ ἀκριβῆ τύπον εἰς τὰ ἔθιμα ἐπὶ τῶν σπουδαιοτέρων θεμάτων, νὰ διευκολύνῃ τὴν γνῶσιν τῶν ἐφαρμοστέων κανόνων καὶ νὰ ἀποφύγῃ οὕτω τὰς ἀμφισβητήσεις, αἵτινες ἀναγκαίως ἐγείρονται ἐκ τῆς ἀβεβαιότητος τοῦ δικαίου. Οὐδεὶς ἔσχεν οὔτε ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὴν ἀξίωσιν νὰ προβλέψῃ καὶ κανονίσῃ πάντα τὰ πολυπληθῆ καὶ ποικίλα ἐμπορικὰ ἀντικείμενα. Ἐπὶ πλέον δὲ ἡ ἀδιάλειπτος κίνησις τῶν ὑποθέσεων, τὸ τῆς πρωτοβουλίας πνεῦμα, ἡ ἀμοιβαία ἐπίδρασις τῶν διαφόρων χωρῶν εἰσήγαγον νέας μεθόδους, νέους θεσμούς, οἵτινες ἐπὶ μακρὸν ἦσαν ὑπὸ τὸ ἀποκλειστικὸν κράτος τοῦ ἐθίμου, πρὶν ἐπιληφθῇ αὐτῶν ὁ νομοθέτης. Οὕτω σπουδαῖα ἀντικείμενα, οἷα τὸ τοῦ *ἀνοικτοῦ λιμένος* καὶ τὸ τῶν *ἀσφαλειῶν τῆς ξηρᾶς*, δὲν ἐκανονίσθησαν εἰσέτι ἐν Γαλλίᾳ δι' οὐδενὸς νομοθετήματος, διὰ νὰ

γνωρίσῃ δέ τις τοὺς περὶ αὐτῶν κανόνας, πρέπει νὰ συμβουλευθῇ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου, τὴν πρακτικὴν καὶ τὰ προηγούμενα. Ἡ ἐπιταγὴ (chèque), τίτλος ἐμπορικός, ληφθεὶς κυρίως ἐξ Ἀγγλίας, μόλις τῷ 1865 ἐπέσπασε τὴν προσοχὴν τοῦ γάλλου νομοθέτου. Ἐμπορικοὶ δὲ κώδικες νεώτεροι τοῦ ἡμετέρου πραγματεύονται περὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων καὶ πλείστων ἄλλων, ἅτινα παρεσιωπήθησαν ἐν τῷ γαλλικῷ κώδικι. Ὁ οὐγγρικὸς κῶδιξ τοῦ 1875, ἐπὶ παραδείγματος, διαλαμβάνει περὶ τῶν ἀσφαλειῶν τῆς ξηρᾶς καὶ περὶ τῶν ἀσφαλειῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς (ἄρθρ. 453—514)· ὁ ἰταλικὸς κῶδιξ τοῦ 1882 πραγματεύεται περὶ τῶν ἀσφαλειῶν αὐτῶν (ἄρθρ. 417—463), περὶ τῶν ἐπιταγῶν (ἄρθρ. 339 — 344), περὶ τοῦ ἀνοικτοῦ λογαριασμοῦ (ἄρθρ. 345—348). Ὁ οὐγγρικὸς κῶδιξ καὶ ὁ ἑλβετικὸς ὁμοσπονδιακὸς περὶ ἐνοχῶν (ἄρθρ. 372—391) περιλαμβάνουσι διατάξεις, ἀφορώσας εἰς τὸ μεταξὺ συγγραφέων καὶ ἐκδοτῶν συνάλλαγμα, τὸ καλούμενον *συνάλλαγμα ἐκδόσεως* (*Verlagsvertrag* ἢ *Verlagsgeschaft*).

79. Ῥητέον πρὸς τούτοις, ὅτι οἱ πλείονες τῶν μεταγενεστέρων τοῦ γαλλικοῦ ξένοι κώδικες ἔσχον τὴν πρόνοιαν νὰ ὁρίσωσι ῥητῶς ὅτι αἱ συνήθειαι καὶ οἱ ἀστικοὶ νόμοι χρησιμεύουσι πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐμπορικῶν νόμων (ἐμπορικοὶ κώδικες Γερμανίας, Οὐγγαρίας, Ἰταλίας, Ῥουμανίας, ἄρθρ. 1, ἱσπανικὸς κῶδιξ, ἄρθρ. 2).

80. **ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΗΘΕΙΩΝ.** — Ὅταν ἐπικαλῆταί τις συνήθειαν, ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς· ἡ ἀπόδειξις δ' αὕτη δὲν εἶναι τόσον εὐχερής, ὅσον ἡ τοῦ γραπτοῦ δικαίου. Ἐνίοτε ὅμως δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία περὶ αὐτῆς. Καὶ ἡ ἰδιότης τῶν ἐμποροδικῶν, οἵτινες εἶναι καὶ αὐτοὶ ἔμποροι, διευκολύνει τὴν βεβαίωσιν τῆς συνηθείας. Ἐν ἀνάγκῃ δὲ ἐπικαλεῖταί τις πιστοποιητικὰ ἐμπόρων καὶ γνωμοδοτήσεις (parères) ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων ἢ ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων (νόμος 21 Μαρτίου 1884, ἄρθ. 6, προτελευταῖον ἐδάφιον). Καλοῦνται δὲ parères (quod paret) αἱ γνωμοδοτήσεις τῶν ἐμπορευομένων περὶ τῆς ὑπάρξεως συνηθείας. Τὸ διάταγμα τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1851 περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων, (ἄρθ. 12) μεταξὺ τῶν ἄλλων καθηκόντων αὐτῶν κατατάσσει καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἐκδίδειν γνωμοδοτήσεις *περὶ τῶν ἐμπορικῶν συνηθειῶν*. Αἱ γνωμοδοτήσεις αὗται δύνανται νὰ αἰτῶνται κατὰ τὰς περιστάσεις εἴτε ὑπὸ δικαστηρίου ἐπὶ δίκης τινός, εἴτε ὑπὸ τῶν διαδίκων,

εἴτε ὑπὸ τῆς διοικήσεως. Ὅταν πρόκειται περὶ ξένων συνηθειῶν, ἀπευθύνονται συνήθως εἰς τοὺς προξένους.

Αἱ γνωμοδοτήσεις (parères), καὶ αὐταὶ αἱ τῶν ἐπιμελητηρίων, οὐδέποτ' ἔχουσιν ὑποχρεωτικὴν ἰσχύν, ἀλλ' ἀφίεται πλήρης ἐλευθερία εἰς τοὺς δικαστὰς νὰ ἐκτιμήσωσιν ἂν πρέπει νὰ συμμορφωθῶσιν ἢ μὴ πρὸς αὐτάς. Συμβαίνει ἄλλως πολλάκις νὰ προσάγωνται ὑπὸ τῶν δικαζομένων ἀντίθετοι γνωμοδοτήσεις.

Δὲν δύναται μεταξὺ τῶν ἀποδεικτικῶν μέσων τῶν συνηθειῶν νὰ καταταχθῇ καὶ ἡ ἀτομικὴ γνῶσις τοῦ δικαστοῦ. Ὁ κανὼν οὗτος ἔχει μεγάλην πρακτικὴν ἀξίαν ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, καθ'ὅσον οἱ δικασταὶ τῶν ἐμποροδικείων, ἕνεκα τῆς ἰδιότητος αὐτῶν ὡς ἐμπόρων, γινώσκουσι πολλάκις τὰς συνηθείας ὡρισμένου τινὸς ἐπαγγέλματος ἢ τόπου. Εἶναι δὲ τῷ ὄντι θεμελιώδης ἀρχή, ὅτι ὁ δικαστὴς δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ τὴν ὕπαρξιν γεγονότος τινὸς χωρὶς νὰ προσαχθῇ αὐτῷ ἡ ἐξωτερικὴ ἀπόδειξις περὶ αὐτοῦ. Ὅταν διάδικός τις ἐπικαλῆται ὑπὲρ ἑαυτοῦ συνήθειάν τινα, πρόκειται περὶ γεγυνότος, τοῦ ὁποίου αὐτὸς ὀφείλει νὰ φέρῃ τὴν ἀπόδειξιν· πρέπει δὲ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τοιοῦτος κανὼν τοῦ δικαίου ἐφαρμόζεται σταθερῶς Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ δικαστὴς ἐφαρμόζει τὸν γραπτὸν νόμον, τοῦ ὁποίου ἔχει ἀτομικὴν γνῶσιν· τοῦτο δ'ὅμως γίνεται, διότι διὰ τὸν γραπτὸν νόμον δὲν ὑπάρχει κυρίως εἰπεῖν ζήτημα ἀποδείξεως, ἀλλὰ πρόκειται μόνον νὰ βεβαιωθῇ ἡ ὕπαρξις τοῦ νόμου, ἐνίοτε δὲ καὶ νὰ ἑρμηνευθῇ. Ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς ἀτομικῆς τοῦ δικαστοῦ γνώσεως ἐν τῇ ἀποδείξει τῶν συνηθειῶν ἐγένετο γενικῶς δεκτὸς ἐν Γαλλίᾳ, (1) οὐχὶ ὅμως καὶ ἐν πάσαις ταῖς χώραις. (2) Τὸ γενόμενον δεκτὸν ἐν Γαλλίᾳ ὡς πρὸς τὴν

---

(1) Ὅρα ἰδίως διὰ τὰς ἐμπορικὰς συνηθείας Pabon «*Dictionnaire des usages commerciaux et maritimes de la place de Bordeaux et des places voisines* (Paris, Challamel 1888) σελ. 17 καὶ ἑπ. Τοῦ ἔργου αὐτοῦ προτάσσεται θεωρία περὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ ναυτικῶν συνηθειῶν.— Ὅρ. διὰ τὰς συνηθείας ἐν γένει Demolonbe, τομ. XXIX, σελ. 184 καὶ 185. Aubry et Rau, Τόμ. X., III § 749. Bonnier «*Traitè des preuves*» (*édition Larmaude*), σελ. 2 καὶ ἑπ.

(2) Ἐν Γερμανίᾳ τὸ ζήτημα πολὺ συνεζητήθη. Vangerow, *Lehrbuch der Pandecten*, τομ. 1, σελ. 31. Σήμερον ὅμως ἐλύθη ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι ὁ δικαστὴς δύναται νὰ ἐπωφεληθῇ ἐκ τῆς ἀτομικῆς του γνώσεως περὶ τῶν συνηθειῶν. Ὅρ. Κώδικα δικαστ. ὀργανισμοῦ ἄρθρ. 118, Κωδ. Πολ. Δικον. ἄρθρ. 265.

ἀπόδειξιν τῶν συνηθειῶν φαίνεται ὅτι εἶνε σύμφωνον καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀρχαίας γαλλικῆς νομολογίας. (1) .

Κατὰ μείζονα λόγον δὲν δύναται ὁ δικαστὴς νὰ ἐφαρμόσῃ συνήθειαν, τὴν ὁποίαν γινώσκει μὲν οὗτος, ἀλλ'οὐδεὶς τῶν διαδίκων ἐπικαλεῖται. Αὐτὸ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ διάδικοι σιωπῶσιν ὡς πρὸς τὴν συνήθειαν ἐνέχει ὅτι ἠθέλησαν νὰ ἀποφύγωσι τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς. Θὰ ἦτο δὲ ἐπικίνδυνον νὰ δοθῇ εἰς τὸν δικαστὴν ἡ ἐξουσία νὰ ἐφαρμόζῃ συνηθείας, τὰς ὁποίας δὲν ἐπικαλοῦνται οἱ διάδικοι· διότι ὁ ἡττώμενος δυνάμει τῶν συνηθειῶν αὐτῶν δὲν θὰ ἦτο παρεσκευασμένος, ὅπως εἴτε ἀμφισβητήσῃ αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν τῆς συνηθείας εἴτε ἀποδείξῃ τὴν θέλησιν τῶν μερῶν τοῦ νὰ ἀποκλείσωσιν αὐτὴν ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιστάσει.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δυσχερειῶν τῆς ἀποδείξεως ὁ νομοθέτης δύναται νὰ διατάξῃ νὰ ἐνεργηθῇ ἔρευνα πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ βεβαιωθῶσιν αἱ κρατοῦσαι συνήθειαι ἐπὶ ὡρισμένου τινὸς θέματος καὶ νὰ δικτυπώσῃ ἀκολούθως τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐξετάσεως μετ' ἀκριβείας. Τοῦτο δὲ καὶ ἔπραξε διὰ τοῦ *περὶ ἐμπορικῶν συνηθειῶν* νόμου τῆς 13 Ἰουνίου 1866, ὅστις ἔθηκε τοὺς κανόνας, οἵτινες πρέπει νὰ τηρῶνται διὰ τὴν πώλησιν ὡρισμένων σιτίων. Οἱ κανόνες οὗτοι ἀνάγονται ἰδίως εἰς τὴν στάθμησιν καὶ μέτρησιν κατὰ τὴν πώλησιν ἐμπορευμάτων, ἐφαρμόζονται δὲ μόνον ἐν ἐλλείψει ἐναντίας συμφωνίας τῶν μερῶν. Δὲν τηροῦνται δ' ἐπίσης καὶ ὅτε ἤθελεν ἀποδειχθῇ, ὅτι οἱ συμβαλλόμενοι ἠθέλησαν νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς ἐναντίαν συνήθειαν.

18. ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΗΘΕΙΩΝ. —Αἱ συνήθειαι διακρίνονται ὡς ἐκ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν· καθ' ὅσον δύνανται, ἀληθῶς, νὰ ἰδιάζωσι τῇ ἐμπορίᾳ ἐν γένει ἢ ὡρισμένῳ κλάδῳ τῆς ἐμπορίας, ἤ, ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν, νὰ τηρῶνται ἐν πάσαις ταῖς χώραις, ἐν ὡρισμένῃ χώρᾳ ἢ ἐν ὡρισμένῳ ἐμπορικῷ τόπῳ (2). Ἡ διάκρισις αὕτη ἔχει πραγματικὴν μόνον σημασίαν· συντελεῖ μόνον εἰς διάγνωσιν ἂν συνήθειά τις ἦτο ἢ ἠδύνατο νὰ ἦναι γνωστὴ

(1) Loisel, *Institutes coutumières*, βιβλ. V, τιτλ. V, καν. XI καὶ XIII Jousse. *Commentaire de l'ordonnance* τοῦ 1667, ἄρθρ. 1, τιτλ. XIII Merlin *Répertoire* λεξ. Notoriété (acte de) ἀρ. 1.

(2) Pabon op. cit.

εἰς τους συμβαλλομένους. Οὕτως ἐκρίθη ὅτι ἡ συνήθεια ὡρισμένου ἐμπορικοῦ τόπου δὲν ἦτο ὑποχρεωτικὴ διὰ τὸν συμβαλλόμενον, τὸν ξένον πρὸς τὸν τόπον τῆς ἰσχύος, ὅτε δὲν κατέστη εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν προτέρων γνωστὴ ἡ ὕπαρξις τῆς συνηθείας. (1)

Ἐνίοτε αἱ τοπικαὶ συνήθειαι συγκρούονται πρὸς τὰς γενικάς, ἢ αἱ εἰδικαὶ εἴς τινα κλάδον τῆς ἐμπορίας συγκρούονται πρὸς τὰς γενικὰς ἢ τοπικάς. Κατὰ φυσικὸν λόγον αἱ τοπικαὶ συνήθειαι ὑπερισχύουσι τῶν γενικῶν ἢ αἱ εἰς κλάδον τινὰ τῆς ἐμπορίας εἰδικαὶ πάσης ἄλλης συνηθείας. Οἱ ἔμποροι, οἱ ἀνήκοντες εἰς ὡρισμένον κλάδον τῆς ἐμπορίας ἢ ἀσκοῦντες τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ, γινώσκουσι πρὸ πάντων τὰς εἰδικῶς ἀφορώσας εἰς αὐτοὺς συνηθείας, αἵτινες σχηματίζονται κατὰ λόγον τῶν ἰδιαιτέρων ἀναγκῶν τοῦ ἐπαγγέλματος ἢ τοῦ τόπου αὐτῶν. (2)

Ἐννοεῖται ὅτι δύναται νὰ ἐπέλθῃ σύγκρουσις καὶ μεταξὺ τῶν συνηθειῶν γαλλικοῦ τινος τόπου καὶ ξένου. Τότε δὲ ἀναφύεται δυσχέρεια ἀνάλογος πρὸς τὴν παρουσιαζομένην διὰ τὴν ἄρσιν τῆς συγκρούσεως γραπτῶν νόμων. Πρέπει δὲ νὰ λύηται κατὰ τὰς ἀρχὰς τὰς παραδεδεγμένας ὡς πρὸς τὸν καθορισμὸν τοῦ διέποντος τὰ συναλλάγματα νόμου.

Αἱ συγκρούσεις μεταξὺ τῶν συνηθειῶν, ὡς καὶ αἱ μεταξὺ τῶν γραπτῶν νόμων, εἶναι συνηθέσταται ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων· καθ' ὅσον πολλάκις οἱ συμβαλλόμενοι διαμένουσιν εἰς δύο τόπους ἢ μάλιστα εἰς δύο διάφορα Κράτη καὶ τὸ συνάλλαγμα τελεῖται ἐν τόπῳ, ἐν ᾧ οὐδὲν τῶν συμβαλλομένων μερῶν διαμένει.

82. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΙΣΧΥΣ ΤΩΝ ΣΥΝΗΘΕΙΩΝ.—Ἡ ἰσχὺς τῆς συνηθείας στηρίζεται ἰδίως ἐπὶ τῆς σιωπηρᾶς θελήσεως τῶν μερῶν καὶ ἑπομένως πρέπει νὰ παύῃ ἐν οἷς καὶ ἐκφραζομένη ἡ θέλησις θὰ ἦτο ἄνευ ἀποτελέσματος. Διὰ τοῦτο δὲ πᾶσα συνήθεια ἐναντία εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν ἢ εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη ἢ εἰς ἀπαγορευτικὴν ἢ ἐπιτακτικὴν διάταξιν τοῦ νόμου δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται (ἄρθρ. 6 ἀς. κωδ).

Ἀρκεῖ ἓν παράδειγμα τὸ ἑξῆς : ἡ διάταξις τοῦ νόμου τῆς 3 Σε-

---

(1) Ἀπ. Ἐφ. Lyon, 26 Ἰανουαρ. 1869· S 1869. 2. 195. J. Pal. 1869, 841.

(2) Ὅρ. Pabon, op. cit. σελ. 5 καὶ ἑπ.

πτεμβρίου 1807, ἥτις ὥριζε τὸ ἀνώτατον ὅριον τοῦ συμπεφωνημένου ἐπιτοκίου ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἦτο διάταξις προφανῶς ἐκ τῶν δημοσίας τάξεως· κατ'ἀκολουθίαν δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῇ ἰσχυρὰ σύμβασις, δι' ἧς συνομολογεῖται ὑπέρτερον ἐπιτόκιον, καὶ ἂν ἀκόμη κατεδεικνύετο διὰ τοῦ θετικωτέρου τρόπου,ὅτι τὸ ἐπιτόκιον αὐτὸ συνωμολογήθη ὑπὸ τὸ κράτος συνηθείας.Τοὐναντίον δὲ ἐν οἷς ὁ νόμος ἔχει χαρακτῆρα ἑρμηνευτικόν, ὅπερ εἶναι συνηθέστατον ἐν συμβατικαῖς ἐνοχαῖς, πολὺφυσικὸν εἶναι ἡ συνήθεια νὰὑπερισχύῃ τοῦ νόμου. Οὕτως ἐπὶ πωλήσεως ἐμπορεύματός τινος, ἂν ἦναι ποιότητος κατωτέρας κατὰ μικρὸν τῆς συμφωνηθείσης, δύναται οὐχ ἧττον ὁ ἀγοραστὴς νὰ ὑποχρεωθῇ εἰς παραλαβὴν αὐτοῦ ἐπὶ ἐκπτώσει τοῦ τιμήματος, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι κρατεῖ τοιαύτη συνήθεια.(1) Ἀντιθέτως δὲ,δὲν δύναταί τις νὰ ἐπικαλεσθῇ συνήθειαν, ἥτις καταστρέφει τὰ ἀποτελέσματα συμβάσεως, συνομολογηθείσης τακτικῶς. (2) Ἄλλως ἐν ἑκάστῃ ειδικῇ περιπτώσει πρέπει νὰ ἐξετάζηται τίνες εἶναι αἱ ἐμπορικαὶ συνήθειαι καὶ ἂν συμβιβάζονται εἴτε πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχὰς εἴτε πρὸς τὰς ῥητὰς διατάξεις τοῦ νόμου. Παρατηρητέον ἔτι ἐπὶ τῆς γενομένης διακρίσεως μεταξὺ τῶν ἐπικουρικῶν καὶ τῶν ἀπαγορευτικῶν ἢ ἐπιτακτικῶν νόμων, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιτακτικῶν νόμων βαίνει ἐπὶ μᾶλλον ἐλαττούμενος καθ' ὅσον ἐκτείνεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας τῶν συμβάσεων. Οὕτως ἤδη ὁ τόκος εἶναι ἀπεριόριστος ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων (νόμος 12 Ἰκνουαρίου 1886) καὶ πολλὰ ἀντικείμενα (ναῦλος, ἐλπιζόμενον κέρδος κλπ..), τῶν ὁποίων ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ ἀπηγόρευε τὴν κατὰ τῶν θαλασσίων κινδύνων ἀσφάλισιν, δύνανται σήμερον νὰ ἀσφαλίζωνται (νόμος 12 Αὐγούστου 1885).

Κατὰ ταῦτα τὸ ζήτημα περὶ τῆς σχέσεως τῶν συνηθειῶν πρὸς τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἐν τῇ κρίσει τῶν ἐμπορικῶν διαφορῶν λύεται οὕτως. Αἱ συνήθειαι πρέπει νὰ ὑπερισχύωσι τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ὁσάκις ἂν μὴ προσκρούωσιν εἰς διατάξεις ἐπιτακτικὰς ἢ δημοσίας τάξεως. Οἱ ἀστικοὶ ἄρα νόμοι μόνον ἐν ἐλλείψει ἐμπορικῶν νόμων καὶ συνηθειῶν ἐφαρμόζονται. Τοῦτο δὲ δέχεται καὶ τὸ ἄρθρ. 1873 ἀς.κωδ. διὰ τὰς ἑταιρείας (ἀριθ. 17),τὴν διάταξιν τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ γενικεύσωμεν

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 1 Δβρίου 1875 D. 1877 1. 450.

(2) Ἀπ. Ἀκυρ. 26 Μαΐου 1868. D. 1868. I. 471. J. Pal. 1869. 52.

μηδενὸς ὑπάρχοντος ἐναντίον τῆς τοιαύτης ἐκδοχῆς λόγου. (1) Ὁ κανὼν αὐτὸς εἶναι σύμφωνος καὶ πρὸς τὴν παράδοσιν. Ὁ Casaregis ἔλεγε : *mercatorum stylus et consuetudo praevalere debit jure communi.* Τοιοῦτο εἶναι καὶ τὸ ὑπὸ πολλῶν ξένων κωδίκων καθιερωθὲν σύστημα. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ξένοι κώδικες, οἵτινες δίδουσι τὰ πρωτεῖα εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἐν σχέσει πρὸς τὰς συνηθείας (2).

83. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πρέπει νὰ λυθῇ καὶ τὸ ζήτημα ἂν ἡ συνήθεια δύναται νὰ καταργήσῃ τὸν νόμον, γινομένης δεκτῆς τῆς καταφατικῆς λύσεως διὰ τοὺς νόμους, οἵτινες δὲν εἶναι ἐπιτακτικοὶ οὔτε ἀφορῶσιν εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν, ἀλλὰ δι' αὐτοὺς καὶ μόνον. Ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ προκύπτει ἐκ τοῦ ἀποδοθέντος εἰς τὰς συνηθείας χαρακτῆρος (ἀριθ. 82).

84. Τινὲς δὲν ἠρκέσθησαν νὰ παραδεχθῶσιν ὅτι οἱ νόμοι καταργοῦνται ὑπὸ τῶν συνηθειῶν, ἀλλ' ὑπεστήριξαν (3) ἔτι ὅτι ἡ κατάργησις ἐπέρχεται καὶ διὰ τῆς ἐκλείψεως τῶν αἰτίων, ἅτινα ὑπηγόρευσαν τὴν νομοθέτησιν αὐτῶν, ἐπικαλούμενοι τὸ ἀρχαῖον ῥητὸν «*cessante ratione, cessat lex ipsa*». Ἀλλὰ τὸ ῥητὸν αὐτὸ ἐθεωρήθη πάντοτε ὡς ἑρμηνευτικὸς κανὼν τηρητέος πρὸς καθορισμὸν τῶν περιπτώσεων τῆς ἐφαρμογῆς γενικῆς τινος διατάξεως. Οὐδέποτε ὅμως ἐξελήφθη ὑπὸ

---

(1) Ἐφαρμογὴ τῶν γενομένων ἐν τῷ κειμένῳ δεκτῶν κανόνων ἁπαντᾷ ἰδίως ἐν ταῖς ἀποφάσεσι 1ον ὅτι παρὰ τὸ ἄρθρ 1202 ἀστ. κωδ. ἐπὶ ἐμπορικῶν χρεῶν ὑπάρχει τεκμήριον ὑπὲρ τῆς ἀλληλεγγύου εὐθύνης δυνάμει συνηθείας, Ἀπ. Ἐφ. Metz, 29 Νοεμβρίου 1854. D. 1355. 1. 135. 2ον ὅτι ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ὁ ὀφειλέτης καθίσταται ἐν ὑπερημερίᾳ δι' οἱασδήποτε πράξεως, εἰδικῶς δὲ διὰ τῆς ἀποστολῆς ἐπιστολῆς, ἐναντίον τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 1139 ἀστικοῦ κώδικος.

(2) Οὕτως ἔχει κατὰ τὸν πορτογαλικὸν ἐμπορ. κώδικα (ἄρθρ. 3).—Τὸ ἄρθρον. 2 τοῦ νόμου περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ *γερμανικοῦ* ἐμπ. κωδ. τοῦ 1897 ὁρίζει ῥητῶς ὅτι αἱ διατάξεις τοῦ ἀστικοῦ κώδικος χρησιμεύουσιν εἰς συμπλήρωσιν τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ἀλλὰ δὲν ποιεῖται λόγον περὶ τῶν συνηθειῶν. Ἐκ τούτων ἀπεκλείσθησαν μὲν αἱ τοπικαί, ὧν ὁ σχηματισμὸς ἢ ἡ διατήρησις θὰ συνετέλει εἰς τὸ νὰ ἀποκατασταθῇ ἐν μέρει ἡ ποικιλία τῶν ἀστικῶν νόμων ἐπὶ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς χώρας, ἀλλ' ὁ νομοθέτης δὲν ἐνόησε νὰ ἀποκλείσῃ καὶ τὰς γενικάς, ἀφίεται δὲ εἰς τοὺς δικαστὰς νὰ κρίνωσι κατὰ τὰς περιστάσεις, ἐὰν πρέπει νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὰ τὴν προτίμησιν.

(3) De Courcy, Questions de droit maritime (1η σειρὰ), σελ. 12 καὶ ἑπ.

τὴν ἔννοιαν, ὅτι νόμος τις δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι ἐξέλιπον τὰ ὑπαγορεύσαντα αὐτὸν αἴτια.

85. Ἡ παραβίασις τῶν ἀστικῶν ἢ ἐμπορικῶν νόμων εἶναι λόγος ἀναιρέσεως. Ἀλλ'εἶναι λόγος ἀναιρέσεως καὶ ἡ παραβίασις τῶν συνηθειῶν; Πρέπει ἐν πρώτοις νὰ ὁρισθῇ ἡ θέσις τοῦ ζητήματος. Ὑποτεθείσθω ὅτι ἡ ὕπαρξις τῶν συνηθειῶν ἐβεβαιώθη ὑπὸ τῶν δικαστῶν τῆς οὐσίας, οἵτινες κυριαρχικῶς ἀποφασίζουσι περὶ τούτου, καθ'ὅσον πρόκειται περὶ βεβαιώσεως γεγονότος. Δύναται νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον ἡ ἐξέτασις τῶν λόγων, δι' οὓς οἱ δικασταὶ οὗτοι δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὴν συνήθειαν αὐτήν; Φρονοῦμεν ναί. Διότι, ἐὰν ἡ συνήθεια ἦναι τακτική, ἔχει ἰσχὺν γραπτῆς συμβάσεως καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος ἀναιρεῖ, ὡς ἀντικειμένας εἰς τὰ ἄρθρ. 1134 καὶ 1135, τὰς ἀποφάσεις, αἵτινες δὲν ἀποδίδουσι τὰς νομικὰς συνεπείας εἰς τὰς ῥητὰς ἢ σιωπηρὰς συμφωνίας τῶν μερῶν. Ὑπεστηρίχθη καὶ τὸ ἀντίθετον ὅτι «ὁ νομοθέτης μόνον τὸν γραπτὸν νόμον ἠθέλησε νὰ προ»στατεύσῃ, ὅτι δὲν ἐνόησε νὰ καταστήσῃ ἀμετάβλητα καὶ ὁμοιό»μορφα ἔθιμα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔκρινε καλὸν νὰ καθιερώσῃ ῥητῶς καὶ »τῶν ὁποίων ἡ φύσις ἀντίκειται εἰς τὸν σταθερὸν καθορισμόν». (1)

Οἱ ταῦτα ὑποστηρίζοντες ἐξαιροῦσι τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ νόμος ῥητῶς παραπέμπει εἰς τὰς συνηθείας. Ἡ διάκρισις αὕτη εἶναι αὐθαίρετος, διότι αἱ συνήθειαι μόνον τῇ θελήσει τοῦ νομοθέτου ἔχουσιν ἰσχύν, εἶναι δὲ ἀδιάφορον, ἂν ἡ θέλησις αὕτη εἶναι ῥητὴ ἢ σιωπηρά. Δὲν ἐννοοῦμεν ἔτι καὶ τὸ ἐκ τοῦ σκοποῦ τοῦ θεσμοῦ τοῦ ἀνωτάτου Δικαστηρίου ἀρυόμενον ἐπιχείρημα. Λέγοντες ὅτι ἡ παραβίασις συνηθείας προσηκόντως βεβαιωμένης δίδει χώραν εἰς ἀναίρεσιν, κατ'οὐδένα τρόπον καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι καθιστῶμεν οὕτω τὰς συνηθείας ἀμεταβλήτους καὶ ὁμοιομόρφους. Μήπως πᾶσαι αἱ συμβάσεις εἶνε ἀναγκαίως ὁμοιότυποι διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Ἄρειος Πάγος ἀναιρεῖ

---

(1) Boistel, ἀριθ. 22. — Ὅρ. ὡσαύτως Thaller, *Traité élémentaire de droit commercial*, ἀρ. 45. — Ἡ συμφωνοῦσα πρὸς τὴν γνώμην ταύτην νομολογία δὲν ἔχει οὐδὲν ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα, ἀποφαινομένη ἁπλῶς ὅτι ἡ παραβίασις ἁπλοῦ ἐθίμου, μὴ καθιερωμένου ὑπὸ τοῦ νόμου, δὲν εἶναι λόγος ἀναιρέσεως. Ch. req. 14 Αὐγούστου 1817. S. 1819. 1. 129 11 Ἰουνίου 1825 S. 1825. 1. 245 D. 1826. 1. 23. D. λ. *Effets de commerce*, ἀριθ. 244. Ch. req. 9 Ἰουνίου 1836, Rép. D. λ. *Cassation* ἀριθ. 1414 Ἀπ.Ἀκυρ. 8 Ἰουλίου 1844. S. 1844. 1867 D. 1844. 1. 279

τὰς ἀποφάσεις, τὰς ἐκδοθείσας ἐναντίας τακτικῆς τινος συμβάσεως ; Οὐδὲν κωλύει τοὺς δικαστὰς τῆς οὐσίας νὰ βεβαιώσωσιν, ὅτι ἀρχαία τις συνήθεια ἐτροποποιήθη ἢ ὅτι δὲν ἐφηρμόσθη ἔν τινι τόπῳ. (1)

(1) Ὅρ. Delamarre et Le Poitvin, 1, ἀρ. 266 (περιορίζονται νὰ εἴπωσι· inveterata consuetudo pro lege nec immerito custoditur). Pabon, op.cit. σελ. 25 καὶ ἐπ.

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

86. Ἐτηρήσαμεν, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, τὴν τάξιν τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ἀπεμακρύνθημεν δὲ ἀπ' αὐτῆς μόνον ὁσάκις ἐφάνη ἡμῖν τοῦτο ἀναγκαῖον διὰ τὴν σαφήνειαν τῆς ἐκθέσεως. Οὕτω δέ, πλὴν τῶν ἀναγομένων εἰς τὰς ἐμπορικὰς πράξεις (ἄρθρ. 631 καὶ ἑπομ.) καὶ εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα (ἄρθρ. 615—630), τὰ *βιβλία* θὰ ἑρμηνευθῶσι κατ' αὐτὴν τὴν διάταξιν τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος. Τὸ ἔργον διαιρεθήσεται εἰς ὀκτὼ μέρη, ἐν οἷς ἡ ὕλη διαταχθήσεται ὡς ἑξῆς:

Πρῶτον μέρος. **ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΩΝ.**

Κεφ. Α'. Περὶ ἐμπορικῶν πράξεων (1).

Κεφ. Β'. Περὶ ἐμπόρων καὶ περὶ τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῶν (2).

Δεύτερον μέρος. **ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ** (3) (ὀργανισμός, ἁρμοδιότης, διαδικασία). Περὶ τῶν βιομηχανικῶν εἰρηνοδικείων (συμβουλίων συνετῶν) (conseils de prud' hommes). Περὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων καὶ τῶν βιομηχανικῶν καὶ τεχνικῶν ἐπιμελητηρίων. Περὶ προξένων καὶ τῶν καθηκόντων αὐτῶν.

Τρίτον μέρος. **ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ.** (4)

Τέταρτον μέρος. **ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΩΝ.**

---

(1) Ἄρθρ. 631—638 Ἐμπ. κωδ.

(2) Ἄρθρ. 1-17. Ἄρθρ. 65—70 Ἐμπ. κωδ.

(3) Ἄρθρ. 615—648 Ἐμπ. κώδ. ἄρθρ. 414—442 Πολ. Δικον. Νομ. 8 Δβρίου 1883.

(4) Ἄρθρ. 18—64 Ἐμπ. κωδ., Νομ. 24 Ἰουλίου 1867.

Κεφαλ. Α'. Γενικοὶ κανόνες. (1)

Κεφ. Β'. Περὶ πωλήσεως. (2)

Κεφ. Γ'. Περὶ ἐνεχύρου,(3) γενικῶν ἀποθηκῶν καὶ ἐνεχυρογράφων (warrants). (4)

Κεφ. Δ'. Περὶ παραγγελίας. (5)

Κεφ. Ε'. Περὶ τοῦ συμβολαίου τῆς μετακομίσεως. (6)

Κεφ. ς'. Περὶ συναλλαγματικῶν, γραμματίων εἰς διαταγὴν (7) καὶ ἐπιταγῶν (chèques), (8) περὶ τῶν τραπεζιτικῶν ἐργασιῶν καὶ περὶ ἀνοικτοῦ ἢ ἀλληλοχρέου λ/σμοῦ.

Κεφ. Ζ'. Περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ χρηματιστηρίου καὶ περὶ ἐμπορικῶν χρηματιστηρίων. (9)

Πέμπτον μέρος. **ΠΕΡΙ ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ.** (10)

Εἰσαγωγή.

Κεφ. Α'. Περὶ πλοίων καὶ περὶ τῶν τρόπων τῆς κτήσεως τῆς κυριότητος αὐτῶν. (11)

Κεφ. Β'. Περὶ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν πλοίων καὶ τῶν ἐφοπλιστῶν. (12)

Κεφ. Γ'. Περὶ τῶν ἐργατῶν θαλάσσης (gens de mer) ἐν γένει καὶ περὶ τοῦ πλοιάρχου. (13)

Κεφ. Δ'. Περὶ ναυλώσεως. (14)

Κεφ. Ε'. Περὶ τῶν κινδύνων, εἰς οὓς εἶναι ἐκτεθειμένα τὰ πλοῖα

---

(1) Ἄρθρ. 109 Ἐμπ. κωδ., ἄρθρ. 1101-1386 ἀστικ. κωδ.

(2) Ἄρθρ. 1582-1701 ἀστ. κωδ., Νομ. 13 Ἰουνίου 1866.

(3) Ἀρθ.91-93 Ἐμπ.κωδ. τροποποιηθέντα διὰ νόμου τῆς 23 Μαΐου 1869.

(4) Νομ. 28 Μαΐου 1858 καὶ 31 Αὐγούστ. 1870.

(5) Ἄρθρ. 94 καὶ 95 ἐμπ. κωδ.

(6) Ἄρθρ. 96—108 ἐμπ. κωδ.

(7) Ἄρθρ. 110—189 Ἐμπορ. κωδ.

(8) Νομ. 14 Ἰουνίου 1865 καὶ 19 Φεβρουαρ. 1874.

(9) Ἄρθρ. 71—90 Ἐμπ. κωδ.

(10) Ἄρθρ. 190—436 Ἐμπ. κωδ.

(11) Ἄρθρ. 190—195 Ἐμπ. κωδ.

(12) Ἄρθρ. 216—220 Ἐμπ. κωδ.

(13) Ἄρθρ. 221—272 Ἐμπ. κωδ.

(14) Ἄρθρ. 273—310 Ἐμπ. κωδ.

(συγκρούσεως, λείας κλπ). Περὶ ἀβαριῶν καὶ περὶ τοῦ κανονισμοῦ αὐτῶν. (1)

Κεφ. ς'. Περὶ τῶν θαλασσίων ἀσφαλειῶν. (2).

Κεφ. Ζ'. Περὶ τῶν μέσων τῆς ναυτικῆς πίστεως. Περὶ ναυτικοῦ δανείου. Περὶ ναυτικῆς ὑποθήκης. Περὶ τῶν ἐπὶ τῶν πλοίων προνομίων. Περὶ κατασχέσεως καὶ πωλήσεως τῶν πλοίων (3).

Ἕκτον μέρος. **ΠΕΡΙ ΠΤΩΧΕΥΣΕΩΣ, ΧΡΕΩΚΟΠΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΕΩΣ.** (4)

Ἕβδομον μέρος. **ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΗ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ.**

Τὸ θέμα τοῦτο κτᾶται ὁσημέραι μείζονα σπουδαιότητα ἐν τῇ πρακτικῇ καὶ διάφοροι ἐμπορικοὶ κώδικες διαλαμβάνουσι περὶ αὐτοῦ (ἀριθ. 78). Προσῆκον ἄρα εἶναι νὰ περιλαμβάνηται ἐν ἔργῳ πραγματευομένῳ περὶ τοῦ συνόλου τῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας.

Ὄγδοον μέρος. **ΠΕΡΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ** (προνόμια ἐφευρέσεως, (5) σχέδια καὶ τύποι βιομηχανικοί, (6) σήματα βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικά, (7) ἐμπορικὸν ὄνομα). (8) Διδάγματα περὶ τῆς φιλολογικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἰδιοκτησίας. (9) Τὸ ἀντικείμενον περὶ βιομηχανικῆς ἰδιοκτησίας δὲν περιλαμβάνεται συνήθως ἐν τῷ ἐμπορικῷ δικαίῳ (ἀριθ. 12.) Ἀλλ' ἔχει διὰ τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν τόσῳ μεγάλην σπουδαιότητα, ὥστε πραγματεία περὶ ἐμπορικοῦ δικαίου δὲν δύναται νὰ μὴ διαλάβῃ περὶ αὐτοῦ.

Ὡς πρὸς τὴν φιλολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἰδιοκτησίαν εἶναι

---

(1) Ἄρθρ. 397—429 Ἐμπ. κωδ.

(2) Ἄρθρ. 332—396 Ἐμπ. κωδ.

(3) Ἄρθρ. 311—331 Ἐμπ. κωδ., Νόμ. 10 Ἰουλίου 1885 ἄρθρ. 191—194 καὶ 196, 197—215 Ἐμπ. κωδ.

(4) Ἄρθρ. 437—615 Ἐμπ. κωδ. Νόμος 4 Μαρτίου 1889.

(5) Νομ. 5 Ἰουλίου 1844.

(6) Νομ. 18 Μαρτίου 1806.

(7) Νομ. 23 Ἰουνίου 1857.

(8) Νομ. 28 Ἰουλίου 1824.

(9) Νομ. 13—19 Ἰανουαρ. 1791, 19 Ἰουλίου—6 Αὐγουσ. 179 1, 19—24 Ἰουλίου 1793 καὶ 14 Ἰουλίου 1866. Διατ. 28 Μαρτίου 1852.

λυσιτελέστατον νὰ διδαχθῶσί τινα, καθ' ὅσον οἱ ἀφορῶντες εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν ταύτην κανόνες ἔχουσι μέγα τὸ ἐνδιαφέρον ὡς πρὸς τὰς μεταξὺ ἐκδοτῶν καὶ συγγραφέων συμβάσεις, αἵτινες εἶναι ἐμπορικαὶ πράξεις διὰ τοὺς ἐκδότας (ἀριθ. 123). Πρὸς τούτοις δὲ τὰ ὅρια τῆς καλλιτεχνικῆς καὶ τῆς βιομηχανικῆς ἰδιοκτησίας δὲν καθορίζονται σαφῶς διὰ τῶν ἡμετέρων νόμων καὶ ὡς ἐκ τούτου συχνὰ ἐγείρονται ἀμφιβολίαι περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν σχέδιόν τι εἶναι σχέδιον καλλιτεχνικὸν ἢ σχέδιον βιομηχανικόν.

ΠΡΩΤΟΝ ΜΕΡΟΣ

ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΩΝ

87. Τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον ἐν ἀρχῇ, ἰδίως δὲ καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπετελεῖτο καθαρῶς ἐξ ἐθίμων, ἦτο προωρισμένον νὰ διέπῃ μόνον τοὺς ἐμπόρους καὶ διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο *jus* ἢ *consuetudo mercatorum*, *δίκαιον ἢ συνήθεια τῶν ἐμπόρων* (ἀριθ. 78). Ὑπὸ ταύτην δὲ μάλιστα τὴν ἔννοιαν ἦτο δίκαιον εἰδικόν. Ἀλλὰ τὰ πράγματα μετεβλήθησαν πολύ. Παρὰ τοὺς ἰδιαιτέρους διὰ τοὺς ἐμπόρους κανόνας, τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον καθιέρωσε πληθὺν ἄλλων, οἵτινες ἐφαρμόζονται ἐπὶ ὡρισμένων ἐργασιῶν ὑφ' οἱουδήποτε καὶ ἂν ἐκτελοῦνται προσώπου· αὗται δὲ εἶναι αἱ ἐργασίαι, αἵτινες καλοῦνται *πράξεις ἐμπορικαί*. Ὑπὸ ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν δύναται νὰ λεχθῇ περὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, ὅτι ἔχει χαρακτῆρα προσωπικὸν ἅμα δὲ καὶ πραγματικόν.

Τοιουτοτρόπως ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ προώρισται νὰ διέπῃ ὡρισμένα πρόσωπα καὶ ὡρισμένας πράξεις. Φυσικὸν ἄρα φαίνεται νὰ ἀρχίσῃ τις ἀπὸ τοῦ νὰ καθορίσῃ ἀκριβῶς τὰ πρόσωπα ταῦτα καὶ τὰς πράξεις ταύτας, ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ δηλαδὴ τῶν *ἐμπόρων* καὶ τῶν *ἐμπορικῶν πράξεων*. Τῷ ὄντι ὁ πρῶτος τίτλος τοῦ κώδικος (ἄρθρ. 1-7) κεῖται διὰ τοὺς ἐμπόρους, καὶ τὸ ἄρθρ. 1 ὁρίζει, ὅτι διὰ τοῦ ὅρου *ἔμποροι* ἐννοοῦνται οἱ *ἐνεργοῦντες πράξεις ἐμπορικὰς καὶ μετερχόμενοι ταύτας κατ' ἐπάγγελμα αὐτῶν σύνηθες*· ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς εἰδικὸς τίτλος ἀφωρίσθη εἰς ὁρισμὸν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων, καὶ μόνον παρεμπιπτόντως ἐν τῷ περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων τελευταίῳ βιβλίῳ τοῦ κώδικος (ἄρθρ. 632 καὶ ἑπ.) (1) διέλαβε περὶ

(1) Τὸ διάταγμα τοῦ 1673 εἶχεν ὁμοίως. Ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ Κώδικος ὁ τίτλος *περὶ ἐμπόρων*, ἀφοῦ ἐν ἄρθρ. 1 ὥριζεν, ὅτι πᾶν πρόσωπον ἔχει τὸ δικαί-

αὐτῶν ὁ νομοθέτης. Ἡ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐλαττωματικὴ αὕτη μέθοδος ἔχει ἐπὶ πλέον τὸ μέγα ἄτοπον, ὅτι ἠδύνατό τις ἕνεκα ταύτης νὰ νομίσῃ, ἀφ' ἑνὸς μέν, ὅτι μόνον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἁρμοδιότητος λυσιτελεῖ ἡ γνῶσις, ἂν πρᾶξίς τις εἶναι ἐμπορικὴ ἢ ἀστική, καὶ ἀφ' ἑτέρου, ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσι μόνον περὶ ἐμπορικῶν πράξεων. Ἐν τούτῳ δὲ ὑπάρχει διπλῆ πλάνη. Ἐὰν ἡ ἐμπορικότης πράξεώς τινος συνεπάγηται τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικείων πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἐγειρομένων ἐξ αὐτῆς διαφορῶν, παράγει ὅμως καὶ ἄλλας συνεπείας, οὐχ ἧττον σπουδαίας· δύναταί τις ἑπομένως δικαίως νὰ ψέξῃ τὸν νομοθέτην, διότι διέλαβε περὶ τῶν ἐμπορικῶν

ωμα νὰ μετέρχηται τὴν ἐμπορίαν, ἀπηρίθμει ἐν ἄρθρ. 2 τὰς ἐμπορικὰς πράξεις. Ὁ Rigot-Préameneu, ὑποστηριζόμενος καὶ ὑπὸ τῶν Berlier καὶ Cambacérès, προέτεινεν, ὅπως ἡ διάταξις αὕτη μετατεθῇ εἰς τὸν *περὶ ἁρμοδιότητος* τίτλον. Μετὰ συζήτησιν, συγκεχυμένην πως, καθ' ἣν πολλοὶ ἀγορεύσαντες μάτην παρετήρησαν, ὅτι πρὶν ὁρισθῶσι τὰ καθήκοντα καὶ τεθῶσιν οἱ κανόνες, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἦναι γνωστὸν τίνες εἶναι αἱ πράξεις καὶ τίνα τὰ πρόσωπα, ἅτινα ἐννοοῦσι νὰ ὑποβάλωσιν εἰς αὐτούς, κατελείφθη τὸ ἄρθρον ἐν ἐκκρεμότητι· βραδύτερον δ' ὅμως ἐκρίθη εὔλογος ἡ πρότασις τῶν Berlier καὶ Cambacérès (Locré, XVII 114 καὶ ἑπ. XX 219.— Ὁ ἰταλικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1883 (ἄρθρ. 3-7) ὡς καὶ ὁ τοῦ 1865 (ἄρθρ. 2 καὶ 3) ἐπανῆλθεν εἰς τὸ σύστημα τοῦ σχεδίου τοῦ κώδικος. Τὸ αὐτὸ σύστημα ἠκολούθησε καὶ ὁ ἱσπανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ, ἄρθρ. 2. Ὁ *γερμανικὸς* καὶ ὁ *οὐγγρικὸς* ἐμπορικὸς κῶδιξ ἠκολούθησαν ἄλλην μέθοδον, χωρὶς ὅμως νὰ συνάψωσι τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων εἰς τὰ περὶ ἁρμοδιότητος, περὶ ἧς ἄλλως οἱ δύο αὐτοὶ κώδικες δὲν διαλαμβάνουσιν. Ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ ἀπαριθμεῖ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις (ἄρθρ. 271—278) ἐν ἀρχῇ τοῦ Δ' βιβλίου (ἄρ. 271 καὶ ἑπ.) πρὶν θέσῃ τοὺς διέποντας αὐτὰς γενικοὺς κανόνας καὶ τοὺς ἐφαρμοστέους ἐπὶ τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν εἰδικούς. Ὡσαύτως καὶ ὁ οὐγγρικὸς κῶδιξ προτάσσει τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει (ἄρθρ. 258 καὶ ἑπ.), ὅπερ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ Δ' βιβλίον τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος.— Ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1897 δὲν περιέχει ἀπαρίθμησιν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων. Τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ κῶδιξ αὐτὸς μετέβαλε τὸ ἔδαφος τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου. Ἐφαρμόζεται ἐπὶ ὡρισμένων τινῶν προσώπων ἕνεκα τοῦ ἀσκουμένου ὑπ' αὐτῶν ἐπαγγέλματος καὶ οὐχὶ ἐπὶ ὡρισμένων τινῶν πράξεων. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁρίζει μόνον τὰ ἐμπορικὰ ἐπαγγέλματα (ἄρθρ. 1) καὶ τὰ ἐξομοιούμενα πρὸς αὐτὰ (ἄρθρον 2 καὶ 3).— Ὁ *βελγικὸς* νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ. 2 καὶ 3), ὡς καὶ ὁ ἰταλικὸς καὶ ὁ ἱσπανικὸς ἀπαριθμεῖ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις ἀμέσως μετὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἐμπόρου.

πράξεων ἐξ εἰδικῆς ἀπόψεως καὶ οὐχὶ ἀπὸ γενικῆς. Πλὴν τούτου να μὲν ἡ ἐμπορικότης τῆς πράξεως συνεπάγεται καὶ τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικῶν, ἀλλ'αὕτη δὲν ἔχει ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν τὴν ἐμπορικότητα. Διὰ λόγους ἰδιαιτέρους, οὓς θὰ ἐκθέσωμεν, τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἐνίοτε ἁρμόδια καὶ διὰ διαφορὰς ἐκ πράξεων μὴ ἐμπορικῶν (ἄρθρ. 634, 635 καὶ 637). Αἱ δύο ἔννοιαι, ἡ τῆς ἐμπορικότητος τῶν πράξεων καὶ ἡ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων, δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 1, ἔμπορος εἶναι ὁ ἔχων σύνηθες αὐτοῦ ἐπάγγελμα νὰ ἐνεργῇ πράξεις ἐμπορικάς. Πρὶν πραγματευθῶμεν ἄρα περὶ ἐμπόρων, πρέπει νὰ ζητήσωμεν τίνες εἶναι αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις.

88. Συνηθέστατα αἱ ἐμπορικαὶ ἐργασίαι ἐνεργοῦνται ὑπὸ προσώπων, τὰ ὁποῖα ἔχουσι σύνηθες ἐπάγγελμα τὸ νὰ μετέρχωνται αὐτὰς καὶ εἶναι κατ' ἀκολουθίαν ἔμποροι. Ἀλλ' ὅμως δὲν ἔχει πάντοτε οὕτως. Καὶ ἁπλοῖ ἰδιῶται ἐνεργοῦσι συχνότατα, κατὰ σύμπτωσιν, ἐμπορικὰς πράξεις, τοῦτο δὲ γίνεται ἰδίως σήμερον, ὅτε τὸ κερδοσκοπικὸν πνεῦμα κατέλαβε πάσας σχεδὸν τὰς κοινωνικὰς τάξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ (1)

89. Εἰς τὰς ἐμπορικὰς πράξεις δύνανται νὰ ἀντιταχθῶσιν αἱ μὴ ἐμπορικαὶ ἢ ἀστικαὶ πράξεις. Ὅθεν ἐγείρονται δύο γενικὰ ζητήματα· 1ον, *ὑπὸ τίνας ἐπόψεις ἐνδιαφέρει ἡ διάκρισις τῶν ἐμπορικῶν πράξεων ἀπὸ τῶν ἀστικῶν*; 2ον, *τίνες εἶναι αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις*;

1. Περὶ τοῦ λυσιτελοῦς τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων (2).

Ὑπάρχουσιν ὡρισμένοι τινὲς γενικοὶ κανόνες, οἵτινες ἐφαρμόζον-

(1) Ἐμπ. κωδ. ἄρθρ. 631—638.

(2) Περιοριζόμεθα ἐνταῦθα εἰς ἁπλῆν ἀπαρίθμησιν τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα βραδύτερον θὰ ἀναπτύξωμεν ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

ται ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων ἕνεκα τῆς ἐμπορικῆς αὐτῶν φύσεως.

90. α'. Ἀρμοδιότης. — Τὰ ἐμποροδικεῖα κρίνουσι *πᾶσαν μεταξὺ οἱωνδήποτε προσώπων διαφορὰν σχετικὴν πρὸς ἐμπορικὴν πρᾶξιν* (ἄρθρ. 631—311). Ἡ ἔποψις δ' αὕτη προσέπεσεν ἰδίως εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν συνταχτῶν τοῦ κώδικος. Ἐξαιρετικῶς δ' ὅμως τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἁρμόδια νὰ δικάσωσι καὶ διαφορὰς, μὴ σχετιζομένας πρὸς ἐμπορικὰς πράξεις (ἄρθρ. 634, 635, 637)· ὅρ. ἀριθ. 87.

91. β'. Ἰδιότης ἐμπόρου. Ἡ κατ' ἐπάγγελμα ἐπανειλημμένη ἐνέργεια ἐμπορικῶν πράξεων εἶναι ἡ καθιστᾶσα πρόσωπόν τι *ἔμπορον* (ἄρθρ. 1 ἐμπ. κώδ.) ἢ ἑταιρείαν τινὰ *ἐμπορικὴν ἑταιρείαν*. Οὕτως ἔχει τοὐλάχιστον διὰ πάσας τὰς ἄλλας ἑταιρείας, πλὴν τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν· αὗται, ἂν συνεστάθησαν μετὰ τὸν νόμον τῆς 1 Αὐγούστου 1893, εἶναι πάντοτε ἐμπορικαί, οἱονδήποτε καὶ ἂν ᾖ τὸ εἶδος τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν (ἄρθρ. 68, προστεθὲν εἰς τὸν νόμον τῆς 24 Ἰουλίου 1867 διὰ τοῦ νόμου τῆς 1 Αὐγούστου 1893).

92 γ'. Ἱκανότης.—Ὁ νόμος διὰ μὲν τὸν ἀνήλικον τίθησιν εἰδικοὺς κανόνας ὅπως ἀποκτήσῃ οὗτος τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐνεργεῖν πράξεις ἐμπορικὰς (ἄρθρ. 3 ἐμπ. κώδ.), ἐνῷ διὰ τὴν ὕπανδρον γυναῖκα ἀπαιτεῖ ἰδιαιτέρους κανόνας, μόνον ὅπως ἀποκτήσῃ αὕτη τὴν ἱκανότητα νὰ κατασταθῇ ἔμπορος (ἄρθρ. 4 ἐμπ. κώδ).

93. δ'. Ἀπόδειξις. Τὸ ἄρθρον 109, ὅπερ κατὰ γράμμα ἐκλαμβανόμενον ἀφορᾷ μόνον εἰς τὰς ἀγορὰς καὶ πωλήσεις, ἀλλ' ὃ ὅμως πρέπει νὰ ἐπεκταθῇ ἐφ' ἁπάσας τὰς ἐμπορικὰς πράξεις, τίθησι διὰ τὴν ἀπόδειξιν κανόνας ὅλως διαφόρους τῶν διεπουσῶν τὴν ἀπόδειξιν ἐπὶ ἀστικῶν πράξεων διατάξεων τῶν ἄρθρ. 1341 καὶ ἐπ. ἀστ. κωδ., δεχόμενον κατ' ἀρχὴν τὴν μαρτυρικὴν καὶ τὴν διὰ δικαστικῶν τεκμηρίων ἀπόδειξιν περὶ οἱουδήποτε ποσοῦ καὶ ἂν πρόκειται.

94. ε'. Ἐμπορικαὶ συνήθειαι (νόμος 13 Ἰουνίου 1866) (ἀριθ. 80).—Κατὰ τὸ 1ον ἄρθρον τοῦ νόμου αὐτοῦ, αἱ συνήθειαι, ἃς καθιεροῖ, ἐφαρμόζονται μόνον ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν πωλήσεων.

95. ς'. Ἐνέχυρον.—Τὸ ἐνέχυρον, ὡς πρὸς τοὺς τύπους τῆς τε συστάσεως καὶ τῆς πραγματοποιήσεως, διέπεται ὑπ' ἄλλων μὲν κανόνων, ἂν ἀναφέρηται εἰς ἀστικὸν χρέος, καὶ ὑπ' ἄλλων, ἂν ἀναφέρηται εἰς ἐμπορικὸν (ἄρθρ. 2074 καὶ ἐπ. ἀστ. κωδ., ἄρθρ. 91 καὶ 93 ἐμπ. κωδ.).

96. ζ΄. Συμπεφωνημένον καὶ νόμιμον ἐπιτόκιον. — Ὁ νόμος τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1807 εἶχεν ὁρίσῃ διαφόρως τὸ ἀνώτατον ὅριον τοῦ *κατὰ συμφωνίαν* ἐπιτοκίου διὰ τὰ ἀστικὰ καὶ διὰ τὰ ἐμπορικὰ χρέη, ἤτοι εἰς 5 διὰ τὰ πρῶτα καὶ εἰς 6 διὰ τὰ ἐμπορικά. Ὁ νόμος τῆς 12 Ἰανουαρίου 1886, διατηρήσας τὸν περιορισμὸν τοῦ κατὰ συμφωνίαν τόκου εἰς 5 $^0/_0$ ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων, ἐδέχθη τὸ ἀπεριόριστον αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν. Ὁ *νόμιμος* τόκος κατὰ τὸν νόμον τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1807, μὴ τροποποιηθέντα κατὰ τοῦτο, εἶναι 5 $^0/_0$ ἢ 6 $^0/_0$, καθ'ὅσον τὸ χρέος εἶναι ἀστικὸν ἢ ἐμπορικόν.

97. η΄. Ἔγκλημα πλαστογραφίας.—Ἡ πλαστογραφία *ἐμπορικῶν ἐγγράφων* τιμωρεῖται διὰ προσκαίρων καταναγκαστικῶν ἔργων, ἐνῷ ἡ πλαστογραφία *ἰδιωτικῶν ἐγγράφων* τιμωρεῖται μόνον δι' εἱρκτῆς (réclusion) (ἄρθρ. 147 καὶ 150 ποιν. κωδ.). Ἐμπορικὰ ἔγγραφα εἶναι τὰ ἔχοντα ἀντικείμενον πρᾶξίν τινα ἐκ τῶν θεωρουμένων ὑπὸ τοῦ νόμου ἐμπορικῶν. (1)

98. θ΄. Τέλη καταχωρίσεως.—Ὁ νόμος τῆς 11—17 Ἰουνίου 1859 (ἄρθρ. 22) καθιέρωσεν εὐνοϊκοὺς ὑπὸ ταμιευτικὴν ἔποψιν κανόνας, ἂν οὐχὶ διὰ πάσας, ἀλλὰ μὴν διὰ τὰς συχνοτέρας ἐμπορικὰς πράξεις, *διὰ τὰς ἐμπορικὰς πωλήσεις καὶ διὰ τὰς ἐργολαβίας (marchés de travaux), τὰς ἐχούσας ἐμπορικὸν χαρακτῆρα.* (2) Ὁ νόμος τῆς 22 Frimaire ἔτους VII (ἄρθρ. 69 § 5 ἀρ. 3) ὑπέβαλε τὰς ἀστικὰς ἢ ἐμπορικὰς πωλήσεις εἰς τέλος 2 $^0/_0$ καὶ τὰς ἐργολαβίας (marchés de travaux) οἱουδήποτε χαρακτῆρος εἰς τέλος 1 $^0/_0$. Τὰ τέλη ταῦτα ὄντα *τέλη ἐγγράφου*, προϋποτιθέντα δῆλα δὴ τὴν ὕπαρξιν ἐγγράφου (droits d'acte), ὠφείλοντο μόνον ὅτε εἶχε συνταχθῇ ἔγγραφον, καὶ τότε δὲ ἡ πληρωμὴ δὲν καθίστατο ὑποχρεωτικὴ εἰμὴ ἂν προσήγετο τὸ ἔγγραφον ἐνώπιον δικαστηρίου ἢ ἐμνημονεύετο ἐν ἐπισήμῳ ἐγγράφῳ.

Τὰ τέλη ταῦτα ἦσαν ὑπέρογκα. Ἐν τῇ ἐμπορίᾳ αἱ συναλλαγαὶ εἶ-

---

(1) Τοῦτο γενικῶς παραδέχεται ἡ ἐπιστήμη (ὅρα ἰδίως Κέρ. D. λέξ. *Faux* ἀριθ. 289). Φρονοῦμεν ὅτι πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς πλαστογραφία ἐμπορικῶν ἐγγράφων καὶ ἡ διαπραττομένη ἐπὶ ἐμπορικῶν βιβλίων εἴτε ἀναφέρεται εἴτε μὴ ἡ ἀλλοιωθεῖσα ἐγγραφὴ εἰς ἐμπορικὴν πρᾶξιν. Πρβλ. ἀπ. ἀκυρ. (ποιν.τμ.) 22 Μαρτίου 1822 D. 1862. I. 38ˣ.

(2) Ὅρ. Demante, «Principes de l'enregistrement. 3η ἔκδ. τομ. II ἀριθ. 554.

ναι πολλαὶ καὶ ἀφορῶσι πολλάκις εἰς ἀντικείμενα μεγάλης ἀξίας. Διὰ τοῦτο δὲ συνηθέστατα δὲν ἐτηρεῖτο ἡ διατύπωσις τῆς καταχωρίσεως, ἥτις ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς ὑποθέσεσι δὲν ἔχει οἵαν ἐν ταῖς ἀστικαῖς χρησιμότητα, ἅτε δεχομένης τῆς νομολογίας ὅτι ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ ἄρθρου 1328 ἀστ. κωδ., καὶ τὰ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα ἔχουσι βεβαίαν χρονολογίαν καὶ ὡς πρὸς τοὺς τρίτους ἄνευ καταχωρίσεως. Ὅταν αἱ συμβάσεις ἐξετελοῦντο φιλικῶς, οὐδὲν συνέβαινε τὸ ἄτοπον διὰ τοὺς συμβαλλομένους, ἀλλὰ μόνον τὸ δημόσιον ἐζημιοῦτο, ὅπερ δὲν εἰσέπραττεν οὐδέν, διότι ἐπιζήτει νὰ εἰσπράξῃ πολλά. Ἀλλὰ διὰ διαφόρους αἰτίας δύναται νὰ ἀναγκασθῇ τις νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν σύμβασιν ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, ἰδίως δὲ ἐὰν ἀμφισβητῆται ἡ ὕπαρξις αὐτῆς ἢ ἡ ἑρμηνεία ἢ ἐὰν ἐπιδιώκηται ἡ ἐκτέλεσις, ὡς, ἐπὶ παραδείγματος, ἐν περιπτώσει διανομῆς μεταξὺ τῶν δανειστῶν. Τότε τακτικῶς, διὰ νὰ μεταχειρισθῇ ὁ ἐπικαλούμενος τὸ ἔγγραφον, ὤφειλε νὰ ἐνεργήσῃ τὴν καταχώρισιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀφίστατο τούτου ἕνεκα τῶν πληρωτέων τελῶν, ἅτινα συνέβαινεν ἐνίοτε νὰ ὑπερβαίνωσι τὸ ἐκ τῆς διαφορᾶς συμφέρον, διότι τὰ τέλη καταχωρίσεως εἰσεπράττοντο ἐφ' ὅλου τοῦ ποσοῦ τῆς συμβάσεως, ἐνῷ ἡ ἀμφισβήτησις ἠδύνατο νὰ στρέφηται ἐπὶ μικροῦ μόνον μέρους τοῦ ἐν τῇ συμβάσει ποσοῦ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ δανειστὴς ἀπέφευγε τὰ δικαστήρια ἢ, ἂν προσέφευγεν εἰς αὐτά, ἐπεκαλεῖτο οὐχὶ τὸ ἔγγραφον, ἀλλὰ προφορικὴν συμφωνίαν. Οἱ ἐμποροδίκαι ἐδείκνυντο συνήθως πολὺ ἐπιεικεῖς, καὶ δὴ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἠνείχοντο καὶ αὐτὴν τὴν προσαγωγὴν τοῦ ἐγγράφου καὶ ἐλάμβανον αὐτὸ ὑπ' ὄψιν, μνημονεύοντες ὅμως ἐν τῇ ἀποφάσει μόνον τὴν προφορικὴν συμφωνίαν. Ἐξεδόθησαν μάλιστα καὶ ἀποφάσεις, αἵτινες ἐξήταζον *τὸ δεῖνα ἄρθρον* τῆς συνομολογηθείσης μεταξὺ τῶν διαδίκων *προφορικῆς* συμβάσεως. Ὅτε ἐξεδίδετο ἡ ἀπόφασις, εἰσεπράττετο τὸ ἀναλογικὸν τέλος, ἀλλὰ τοῦτο ἀνήρχετο εἰς τὸ ποσὸν τὸ ἀναλογοῦν εἰς τὸ *ἀντικείμενον τῆ αἰτήσεως*, ὅσον θὰ ἐπεβάλλετο, ἐὰν τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ ἐβεβαιοῦτο δι' ἐπισήμου ἐγγράφου. Οὕτως ἐὰν τὸ τίμημα τῆς πωλήσεως ἦτο 50,000 φρ., ἀλλ' ἡ δίκη ἐγίνετο περὶ πληρωμῆς 25,000 φρ., τὸ ἀναλογικὸν τέλος ἐλογίζετο ἐπὶ τῆς τελευταίας ποσότητος.

Ἡ κατάστασις αὕτη ἦτο πλημμελής. Ἐν πρώτοις ἐζημίου τὸ δημόσιον ταμεῖον, καθ' ὅσον δὲν κατεχωρίζοντο τὰ περὶ πωλήσεων καὶ

τὰ περὶ ἐργολαβιῶν ἰδιωτικὰ συμβόλαια, τὰ ἔχοντα χαρακτῆρα ἐμπορικόν. Ἔπειτα δὲ οἱ μὴ συντάσσοντες περὶ αὐτῶν ἔγγραφα ἢ οἱ ψευδῶς ἰσχυριζόμενοι ὅτι δὲν συνέταξαν, ἦσαν εἰς κρείττονα θέσιν τῶν ὑποτασσομένων εἰς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου. Ἐκ τούτου ἐγένοντο παραστάσεις, ἰδίως δὲ ὑπὸ τοῦ Ἐμποροδικείου τοῦ Σηκουάνα, καὶ αὗται ἐπήνεγκον τὴν προμνημονευθεῖσαν τροποποίησιν ἔχουσαν ὡς ἑξῆς : *Αἱ ἐργολαβίαι καὶ συμβάσεις, ὅσαι κατὰ τὰ ἄρθρα 632,633 καὶ 634 ἐδ. 1ον ἐμπ. κωδ. θεωροῦνται πράξεις ἐμπορικαί, καταρτιζόμεναι δι' ἰδιωτικῶν ἐγγράφων καὶ ὑποκείμεναι εἰς ἀναλογικὸν τέλος κατὰ τὰ ἄρθρ. 69 § 3 ἀρ. 1 καὶ § 5 ἀρ. 1 τοῦ νόμου τῆς 22 Frimaire VII ἔτους, θὰ καταχωρίζωνται προσωρινῶς ἐπὶ πληρωμῇ παγίου τέλους 2 φρ. καὶ τῶν ἄλλων παγίων τελῶν, τῶν ἐπιβαλλομένων ὡς ἐκ τῶν ὅρων αὐτῶν κατὰ τοὺς ἰσχύοντας νόμους. Τὰ δὲ ὁριζόμενα ὑπὸ τοῦ μνησθέντος ἄρθρου ἀναλογικὰ τέλη θὰ εἰσπράττωνται ὅτε ἐκδοθήσεται ἀπόφασις ἐπὶ τῶν ἐργολαβιῶν καὶ τῶν συμβάσεων αὐτῶν, ἀποφαινομένη περὶ καταδίκης, ἐκκαθαρίσεως, κατατάξεως ἢ ἀναγνωρίσεως, ἢ ὅτε ἐπακολουθήσει ἡ σύνταξις δημοσίου ἐγγράφου· ἀλλὰ καὶ τότε τὸ τέλος λογισθήσεται ἐπὶ τοῦ ποσοῦ, ὅπερ θὰ ἦναι τὸ ἀντικείμενον τῆς καταδίκης, ἐκκαθαρίσεως, κατατάξεως, ἀναγνωρίσεως ἢ τῶν ὅρων τοῦ ἐπισήμου ἐγγράφου.*

Ὁ νόμος τῆς 11 Ἰουνίου 1859 καθιεροῖ οὕτω τὰς ἀκολούθους διατάξεις :

1ον. Τὰ ἰδιωτικὰ περὶ πωλήσεων ἢ περὶ ἐργολαβιῶν, ἐχουσῶν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα ἔγγραφα ὑπόκεινται εἰς πάγιον τέλος. Τὸ τέλος αὐτὸ ἦτο ἀρχικῶς 2 φρ., ηὐξήθη δὲ εἰς φρ. 3 διὰ τοῦ νόμου τῆς 19 Φεβρουαρίου 1874 (ἄρθρ. 2), ὅστις ηὔξησε κατὰ τὸ ἥμισυ πάντα τὰ πάγια τέλη καταχωρίσεως.

2ον. Δυνατὸν νὰ ὑπόκεινται καὶ εἰς ἀναλογικὸν τέλος, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὑποχρεωτικόν. Καθίσταται δὲ ὑποχρεωτικόν, ὅταν περὶ τῶν πωλήσεων ἢ ἐργολαβιῶν ἐκδοθῇ ἀπόφασις περὶ καταδίκης, ἐκκαθαρίσεως, κατατάξεως ἢ ἀναγνωρίσεως ἢ ἐπακολουθήσῃ ἡ σύνταξις δημοσίου ἐγγράφου. Τὸ ἀναλογικὸν αὐτὸ τέλος ἐξ 1 ἢ 2 % (μετὰ τῶν προσθέτων δεκατων) εἰσπράττεται ἄνευ διακρίσεως τοῦ ἂν συνετάχθη ἢ μὴ ἔγγραφον καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ ποσοῦ, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον εἴτε τῆς καταδίκης, ἐκκαθαρίσεως, κατατάξεως ἢ ἀναγνωρίσεως τῶν ὅρων τοῦ δημοσίου ἐγγράφου. Οὕτως ὑποτεθείσθω π.χ.

ὅτι συνωμολογήθη πώλησίς τις διὰ 50,000 φρ. καὶ ὅτι ὁ πωλητὴς αἰτεῖ δικαστικῶς 25,000 φρ., ὅτι δὲ τὸ δικαστήριον καταδικάζει τὸν ἀγοραστὴν νὰ πληρώσῃ 12,000 φρ. Τὸ ἰδιωτικὸν συμβόλαιον θὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν πληρωμὴν παγίου τέλους ἓξ φρ. 3 καὶ τὸ ἀνάλογικὸν τέλος εἰσπραχθήσεται ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῶν 12,000 φρ. Εἶναι δὲ ἀδιάφορον ἂν ἡ ἀπόφασις περιέχῃ ἐν τῷ σκεπτικῷ τὸ σύνολον τοῦ τιμήματος. (1)

Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι ὁ νόμος τοῦ 1859 καθιεροῖ δύο εὐνοϊκὰς διατάξεις: 1ον. Ὅτι τὸ ἀναλογικὸν τέλος ὀφείλεται μόνον ἐὰν ἐκδοθῇ ἀπόφασις καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῇ ἁπλῇ προσαγωγῇ τοῦ ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων· ὥστε ἐὰν οἱ διάδικοι συμβιβασθῶσι πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως δὲν ὑποχρεοῦνται εἰς πληρωμὴν τοῦ τέλους αὐτοῦ. 2ον. Τὸ ἀναλογικὸν τέλος δὲν λογίζεται ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῆς αἰτήσεως, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῆς καταδίκης ἢ ἀναγνωρίσεως.

Πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν εὐνοϊκῶν αὐτῶν διατάξεων ἀπαιτεῖται· α') *Νὰ πρόκειται περὶ πωλήσεως ἢ ἐργολαβίας.* Ὁ νόμος τοῦ 1859 δὲν διέλαβε περὶ τῶν ἄλλων ἐμπορικῶν πράξεων, ὡς πρὸς τὰς ὁποίας ἡ ἐπίκλησις τῶν προφορικῶν συμφωνιῶν οὐδέποτε ἔδωκε χώραν εἰς καταχρήσεις. β') *Νὰ ἔχωσιν αὗται χαρακτῆρα ἐμπορικόν.* Ἐπὶ ἀστικῶν πράξεων δὲν ὑπάρχει γενικῶς εἰπεῖν ὁ κίνδυνος τῆς ἀποκρύψεως τοῦ ἐγγράφου, διότι ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς μαρτυρικῆς ἀποδείξεως (ἄρθ. 1341 ἀστ. κωδ.) καὶ τῶν δικαστικῶν τεκμηρίων (ἄρθρ. 1353 ἀστ. κωδ.) ἐπὶ ποσοῦ ὑπὲρ τὰ 150 φρ. δύνανται ἐν ἐλλείψει τοῦ ἐγγράφου νὰ καταστήσῃ τὴν ἀπόδειξιν πολὺ δυσχερῆ. γ') *Νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἐπίσημον ἔγγραφον περὶ τῆς συμβάσεως.* (2) δ') *Αἱ περὶ ὧν πρόκειται πωλήσεις καὶ ἐργολαβίαι νὰ συνομολογῶνται μεταξὺ ἰδιωτῶν.* Τὸ ἄρθρ. 69 § 3 ἀρ. 1 τοῦ νόμου τῆς 22 Frimaire VII ἔτους, εἰς ὃν παραπέμπει ὁ τροποποιῶν αὐτὸν νόμος τῆς 11 Ἰουνίου 1859 (ἄρθρ. 2), μόνον εἰς ταύτας τὰς ἐργολαβίας ἀφορᾷ. Κατ' ἀκο-

---

(1) Ἀπόφασις τοῦ Πρωτοδικείου τοῦ Σηκουάνα τῆς 6 Μαΐου 1897 (Messager de Paris τῆς 6 Σεπτεμβρίου 1897).

(2) Περὶ τῆς παρεμπιπτόντως γενομένης μνείας ἐν συμβολαιογραφικῷ ἐγγράφῳ ἐμπορικῆς πράξεως κατακεχωρισμένης τῇ πληρωμῇ παγίου τέλους, ὁρ. ἀπ. Πρωτοδ. Βερσαλλιῶν 25 Φεβρουαρίου 1879, S. 1880. 2. 85.

λουθίαν οἱ εὐεργετικοὶ κανόνες τοῦ νόμου αὐτοῦ δὲν ἐφαρμόζονται εἰς ἐργολαβίας συνομολογηθείσας ὑπὸ δημοσίων καταστημάτων. (1)

98 δίς. Προσωπικὴ κράτησις.—Πρὸ τοῦ 1867 ἡ ἐμπορικὴ φύσις πράξεώς τινος, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς πηγαζουσῶν ὑποχρεώσεων, εἶχεν ἔτι μεγάλην σπουδαιότητα καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς προσωπικῆς κρατήσεως, ἥτις, ἐξαιρετικῶς γενομένη δεκτὴ δι' ὡρισμένα τινὰ ἀστικὰ χρέη, ἴσχυε κατὰ κανόνα ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων διὰ πάντα τὰ μὴ ἐλάσσονα τῶν 200 φρ. χρέη (νόμος 17 Ἀπριλίου 1832 ἄρθρ. 4)· ἀλλὰ τὸ μέσον αὐτὸ τῆς ἐκτελέσεως κατηργήθη ἐπί τε τῶν ἐμπορικῶν καὶ τῶν ἀστικῶν ὑποχρεώσεων διὰ τοῦ νόμου τῆς 22 Ἰουλίου 1867 ἄρθρ. 1. Ἡ μεταρρύθμισις δὲ αὕτη ἐπέδρασεν ἐπὶ πολλὰς διατάξεις τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ἰδίως δὲ ἐπὶ τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν συναλλαγματικὴν καὶ τὴν πτώχευσιν, ἀφαιρέσασα ἀπό τινων πάντα λόγον ὑπάρξεως. Ἡ κατάργησις τῆς προσωπικῆς κρατήσεως ἔπρεπε νὰ συνεπαγάγηται τὴν ἀναθεώρησιν, ἀλλ' αὕτη καίτοι ἐπαγγελθεῖσα δὲν ἐξετελέσθη. (2)

2ον. Τίνες εἶναι αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις.

99. Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ ἀπαριθμεῖ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις ἐν τῷ περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων μέρει (ἀριθ. 87). Ἐκ τούτου δ' ὅμως δὲν ἕπεται ὅτι ὁ καθορισμὸς οὗτος τῶν ἐμπορικῶν πράξεων ἐγένετο μόνον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἁρμοδιότητος, ὥστε νὰ ὑποληφθῇ ὅτι, μὴ προκειμένου περὶ κανονισμοῦ ἁρμοδιότητος, δὲν ὑπάρχει κανών τις, ὅπως διαγνωσθῇ ἂν πρᾶξίς τις εἶναι ἢ μὴ ἐμπορική. Ἂν εἶχεν οὕτως, ὁ νόμος θὰ παρουσίαζεν ἀληθινὸν χάσμα, ὅπερ θὰ ἦτο πολὺ δυσχερὲς νὰ πληρωθῇ διὰ τῆς ἑρμηνείας. Πλὴν δὲ τούτου πῶς

---

1) Ὁ Ἄρειος Πάγος (28 Ὀκτωβρ. 1885. D. 1885. I. 397. S. 1886. I 436 J. Pal. 1886 I. 1053) ἀπέκρουσε τὴν ἐφαρμογὴν τῶν προνομίων τοῦ νόμου τοῦ 1859 ἐπὶ τῶν ἐργολαβιῶν, τῶν συνομολογηθεισῶν ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων, θεωρήσας αὐτὰ ὡς δημόσια καὶ οὐχὶ ὡς ἰδιωτικὰ ἱδρύματα κοινῆς ὠφελείας.

(2) Ὅρ. Garsonnet *de l'influence de l'abolition de la contrainte par corps sur la législation commerciale*, πραγματεία εἰς 8ον, 1868. Ὅρ. ὡσαύτως, ὡς πρὸς τὴν πτώχευσιν, τὰς παρατηρήσεις τοῦ Boufnoir *Bulletin de la société de législation comparée*, 1888, σελ. 375 ἑπ.

δύναται νὰ νοηθῇ ὅτι πρᾶξίς τις θεωρεῖται ἐμπορικὴ ὑπὸ μίαν ἔποψιν καὶ δὲν θεωρεῖται ἐμπορικὴ ὑπ' ἄλλην ; Δέον ἄρα νὰ συναχθῇ, καθ' ἃ δέχονται καὶ πάντες σχεδὸν οἱ συγγραφεῖς, ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῶν ἄρθρ. 632 καὶ ἑπ. ἐφαρμόζονται ἐπὶ πασῶν τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς λυσιτελεῖ νὰ διαγνωσθῇ ἂν πρᾶξίς τις εἶναι ἐμπορική. Ἐν τούτοις συγγραφεύς τις (1) ὑπεστήριξεν ἐναντίαν γνώμην, μὴ παραδεχόμενος ὅτι τὸ ἄρθρον 632 δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἑρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 1, διετύπωσε δὲ τὴν ἑαυτοῦ διδασκαλίαν ὡς ἑξῆς : «Πρόκειται νὰ »καθορισθῇ ἡ ἰδιότης πράξεώς τινος, ὅπως γείνῃ κανονισμὸς ἐπὶ συγ»κρούσεως μεταξὺ τῆς ἐμπορικῆς καὶ τῆς ἀστικῆς δικαιοδοσίας ; »Τότε πρέπει νὰ συμβουλευθῶμεν τὸ ἄρθρον 632, ὅπερ εἶναι ἀναγ»καῖον παράρτημα τοῦ ἄρθρ. 631. Πρόκειται δ' ὅμως νὰ καθορίσω»μεν τὴν ἰδιότητα τῶν προσώπων καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν ἐν τῷ 1 ἄρ»θρῳ ἐμπ. κωδ. ὅρων «*πράξεις ἐμπορικαί* ; Τότε πρέπει νὰ συμ»βουλευθῶμεν οὐχὶ πλέον τὰ τοῦ ἄρθρ. 632 τεκμήρια, ἀλλ' αὐτὰ »τὰ ἐξαγόμενα ἐκ τοῦ λόγου, ὅστις ὁρίζει τὴν ἐμπορίαν καὶ τὸν ἔμ»πορον». Ὁ συγγραφεὺς οὗτος εἶχε νὰ ἀσχοληθῇ περὶ τοῦ ζητήματος μόνον ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἔμπορον, λογικῶς ὅμως τὸ ὑποστηριζόμενον ὑπ' αὐτοῦ σύστημα ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ πασῶν τῶν ἄλλων περιπτώσεων, καθ' ἃς δὲν εἶναι ἐν τῷ μέσῳ τὸ ζήτημα τῆς δικαιοδοσίας. Ἡ θέσις τοῦ ἄρθρου 632 καὶ ἑπ. δεικνύει ὅτι ὁ νομοθέτης εἶχεν ἐν τῇ διανοίᾳ ἰδίως τὸ τελευταῖον αὐτὸ ζήτημα, ἀλλ' οὐδὲν ἀπαντᾷ ἐν ταῖς προπαρασκευαστικαῖς ἐργασίαις, ὅπερ νὰ ἐνδεικνύῃ ὅτι ἡ ταξινόμησις ἐγένετο μόνον ὅπως χρησιμεύῃ πρὸς καθορισμὸν τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων. Ὁσάκις, ἐν οἱῳδήποτε νόμῳ καὶ ὑφ' οἱανδήποτε ἔποψιν, γίνεται λόγος περὶ ἐμπορικῶν πράξεων, νοεῖται πάντοτε ἡ παραπομπὴ εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἄρθρων αὐτῶν. (2) Ἡ ἀπαρίθμησις αὕτη δὲν εἶναι τελεία, πολλοῦ δεῖ, οὐδὲ στηρίζεται ἐπὶ λογικῶν βάσεων (ἀριθ. 103). Ἀλλ' ὅμως εἶναι προτιμητέα τῆς ἀπαριθμήσεως, ἥτις θὰ ἐστηρίζετο *ἐπὶ διδομένων ἐκ τοῦ Λογου*, καθ' ὅσον ὑπάρχει μεγάλη ἀσυμφωνία περὶ τῶν συστατικῶν τῆς ἐμπορίας στοιχείων.

---

(1) Reslay, *Commentaire du Code de Commerce*, I, ἀριθ. 83 καὶ 84.

(2) Ὅρ. ἰδίως τὸν νόμον τῆς 11 Ἰουνίου 1859, τὸν ἐξηγηθέντα ἀνωτέρω ἀριθ. 98.

100. Δύναταί τις νὰ διακρίνῃ δύο κατηγορίας ἐμπορικῶν πράξεων· αἱ μὲν εἶναι *ἐμπορικαὶ καθ' ἑαυτάς*, ἀνεξαρτήτως τῆς ἰδιότητος τοῦ ἐνεργοῦντος αὐτὰς προσώπου (ἄρθρ. 631 ἐδ. 3, 632 καὶ 633)· αἱ δὲ *θεωροῦνται ἐμπορικαὶ* ἕνεκα τῆς ἰδιότητος τοῦ ἐνεργοῦντος αὐτὰς προσώπου (ἄρθρ. 631 ἐδ. 1ον, 638 ἐδ. 2ον). Ὡς δέχονται καὶ πολλοὶ γερμανοὶ νομοδιδάσκαλοι, αἱ πρῶται δύνανται νὰ κληθῶσιν *ἐμπορικαὶ πράξεις ἀπόλυτοι* (*Absolute Handelsgeschaefte*) καὶ αἱ δεύτεραι *ἐμπορικαὶ πράξεις σχετικαὶ* (*relative Handelsgeschaefte*). (1) Ἐν Γαλλίᾳ ἡ δευτέρα αὕτη κατηγορία τῶν ἐμπορικῶν πράξεων, περὶ ἧς ὁ ἐμπορικὸς νόμος δὲν διέλαβε μεθ' ἱκανῆς ἀκριβείας, ἐγείρει σπουδαίας ἀμφιβολίας, ἀπεκρούσθη δὲ μάλιστα αὕτη ὑπό τινων νομοδιδασκάλων (ἀριθ. 171).

101. Παρατηρητέον δ' ὅτι, ἂν ὑπάρχωσι πράξεις, αἵτινες εἶναι ἐμπορικαὶ ἢ ἀστικαὶ ὡς πρὸς πάντας τοὺς συμβαλλομένους, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἄλλαι, αἵτινες εἶναι ἐμπορικαὶ ὡς πρὸς τὸν μέν, καὶ ἀστικαὶ ὡς πρὸς τὸν ἕτερον τῶν συμβαλλομένων. Δύναται ἄρα νὰ λεχθῇ, ὅτι ὑπάρχουσιν ἐμπορικαὶ πράξεις ἀμφιμερεῖς καὶ ἐμπορικαὶ πράξεις ἑτερομερεῖς (ἢ πράξεις μικταί). Οὕτως, ὅταν μεγαλέμπορός τις πωλῇ ἐμπορεύματα εἰς μικρέμπορον, ἡ πώλησις εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ διά τε τὸν πωλητὴν καὶ διὰ τὸν ἀγοραστήν. Ἀλλ' ὅταν πρόσωπόν τι ἀγοράζῃ ἀντικείμενά τινα πρὸς ἀτομικὴν χρῆσιν ἢ πρὸς χρῆσιν τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἡ πρᾶξις εἶναι ἐμπορικὴ μόνον διὰ τὸν πωλητήν. Οἱ εἰδικοὶ διὰ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις κανόνες ἐφαρμόζονται ἀναμφηρίστως ἐπὶ τῶν πράξεων, αἵτινες εἶναι ἐμπορικαὶ δι' ἀμφότερα τὰ μέρη. Προκειμένου δ' ὅμως περὶ τοῦ ζητήματος ἂν καὶ ἐν τίνι μέτρῳ οἱ κανόνες οὗτοι διέπουσι τὰς μικτὰς πράξεις, ἐγείρονται μεγάλαι δυσκολίαι, ἰδίως ὡς πρὸς τὴν ἁρμοδιότητα (2) καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀπόδειξιν (3). Αἱ δυσκολίαι δ' αὗται προῆλθον ἐκ τοῦ ὅτι ὁ γάλλος νομοθέτης δὲν ἐπέστησεν εἰδικῶς τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν

---

(1) Ἐννοεῖται ὅτι πρόκειται περὶ ἐκφράσεων, αἵτινες ἦσαν ἐν χρήσει, ὅτε ἴσχυεν ὁ γερμανικὸς ἐμπ. κῶδιξ τοῦ 1861, καθ'ὅσον ὁ κῶδιξ τοῦ 1897 δὲν ἀπαριθμεῖ τὰς ἐμπ. πράξεις. Ὅρ. περὶ τούτου ἄρ. 52.

(2) Ὅρ. κατωτέρω ἀριθ. 361.

(3) Ὅρ. βιβλ. III ἄρ. 8.

πράξεων αὐτῶν, ὡς ἔπραξαν οἱ συντάκται ἐνίων ξένων διαδίκων (1).

Α΄. Περὶ τῶν καθ' ἑαυτὰς ἐμπορικῶν πράξεων.

102. Αἱ πράξεις αὗται ἀπαριθμοῦνται ἐν τοῖς ἄρθροις 632 καὶ 633. Ἐξ αὐτῶν αἱ μὲν οὐδένα ἐνέχουσι καθ' ἑαυτὰς διακριτικὸν χαρακτῆρα, ἀλλ' εἶναι ἀστικαὶ ἢ ἐμπορικαὶ κατὰ τὴν κρατήσασαν ἐν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῆς πρόθεσιν. Τοιαῦται δ' εἶναι ἡ ἀγορά, ἡ πώλησις, ἡ μίσθωσις. Αἱ δὲ εἶναι ἐμπορικαὶ ἕνεκα τῆς ἑαυτῶν ἰδιότητος καὶ μόνης χωρὶς νὰ ἐξετάζηται ἡ πρόθεσις τῶν ἐνεργησάντων αὐτήν, οἷαι εἶναι αἱ ἐργασίαι τῆς συναλλαγῆς, αἱ ναυτικαὶ (ἀριθ. 153 καὶ ἑπ.). Ἐπὶ ἀγορᾶς φέρ' εἰπεῖν ἐξετάζεται ἡ πρόθεσις τοῦ ἀγοραστοῦ διὰ νὰ κριθῇ ἂν αὕτη εἶναι ἢ μὴ πρᾶξις ἐμπορικὴ ὡς πρὸς αὐτόν· ἀλλ' ἐπὶ συναλλαγματικῆς δὲν ἐξετάζεται ἡ πρόθεσις τοῦ ὑπογράψαντος ἐν αὐτῇ, ὅπως κριθῇ ἂν ἡ πρᾶξις αὐτοῦ εἶναι ἐμπορική.

Μόνη ἡ θέλησις τῶν συμβαλλομένων δὲν δύναται νὰ προσδώσῃ τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς πράξεις, αἵτινες κατὰ τὸν νόμον δὲν ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα αὐτόν. Ἡ διαίρεσις τῶν πράξεων εἰς ἐμπορικὰς καὶ εἰς ἀστικὰς εἶναι δημοσίας τάξεως, καθ'ὅσον ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν πράξεων αἱ ἐγειρόμεναι ἐξ αὐτῶν ἀμφισβητήσεις εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος ἢ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων ἢ τῶν ἐμποροδικείων καὶ καθ' ὅτι ὁ συμβατικὸς τόκος περιορίζεται ἐν αὐταῖς ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ ἀφίεται ἐλεύθερος.

103. Δύναται τάχα νὰ ὁρισθῇ ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν ὁ οὐσιώδης χαρακτὴρ τῆς ἐμπορίας, τὰ στοιχεῖα ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν πάσαις ταῖς ἐμπορικαῖς πράξεσιν, ἀλλ' ἐν αὐταῖς καὶ μόνον ; ἢ, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, εἶναι δυνατὸν νὰ διατυπωθῇ γενικὸς κανών, τοῦ ὁποίου νὰ θεωρῶνται ἐφαρμογοὶ αἱ ἐν τοῖς ἄρθροις 632 καὶ 633 καταλεγόμεναι πράξεις ; Ἐπεχειρήθη τοῦτο· οὕτως ἐλέχθη ὅτι ὁ κρατῶν χαρακτὴρ τῆς ἐμπορίας εἶναι ἡ *κερδοσκοπία*, δῆλα δὴ ἡ ἐπιζήτησις

---

(1) *Γερμανικὸς* κῶδιξ, ἄρθρ. 277. Νόμος *Βελγικὸς* τῆς 25 Μαΐου 1876, περιέχων τὸ Ι βιβλίον, τίτλον Ι, τοῦ κώδικος τῆς βελγικῆς πολιτ. δικονομίας, ἄρθρον 13. *Ιταλικὸς* ἐμπ. κῶδιξ ἄρθρ. 54 καὶ 870 (τὸ τελευταῖον τοῦτο ἄρθρον κατηργήθη κατ' ἀκολουθίαν τῆς καταργήσεως τῶν ἐμποροδικείων διὰ τοῦ νόμου τῆς 25 Ἰανουαρ. 1888). *Ρουμανικὸς* κῶδιξ τοῦ 1887 ἄρθρ. 56.

κέρδους. Ὁ χαρακτὴρ ὅμως αὐτὸς δὲν εἶναι διακριτικός· ναὶ μὲν ἡ ἐμπορία δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἄνευ τῆς κερδοσκοπίας, ἀλλ' ἡ κερδοσκοπία ἁπαντᾷ καὶ ἐν πράξεσιν, αἵτινες οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἐμπορικόν. Ὁ μισθούμενος τὰς γαίας ἄλλου *κερδοσκοπεῖ* ἐπὶ τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τοῦ μισθώματος καὶ τῆς ἀξίας τῶν προϊόντων καὶ ὅμως εἶναι βέβαιον, ὅτι δὲν ἐνεργεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν. Πλὴν τῆς γνώμης ταύτης ὑπεστηρίχθησαν καὶ ἄλλαι μᾶλλον ὡρισμέναι. Ἐλέχθη ὅτι ἐμπορικαὶ πράξεις εἶναι γενικῶς αἱ σκοπὸν ἔχουσαι νὰ τιθῶσι τὰ κινητὰ εἰς κυκλοφορίαν, νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν κυκλοφορίαν αὐτῶν καὶ νὰ προσπορίζωσι πίστιν εἰς τοὺς ἐνεργοῦντας τὰς πράξεις αὐτάς (1). Ἐλέχθη ἔτι, ὅτι ἡ ἐμπορικὴ κερδοσκοπία συνίσταται ἐν τῇ διαμεσολαβήσει, καθ' ὅσον ὁ ἐνεργῶν ἐμπορικὴν πρᾶξιν χρησιμεύει ὡς μεσίτης μεταξὺ τῶν βουλομένων νὰ προμηθευθῶσι πρᾶγμά τι καὶ τῶν ἐπιθυμούντων νὰ διαθέσωσιν αὐτό. (2) Οὐδεμία τῶν θεωριῶν αὐτῶν δύναται νὰ γείνῃ δεκτή. Ἀληθῶς ἡ πρώτη φαίνεται δικαιολογουμένη ἐκ πολλῶν νομικῶν διατάξεων· ἀλλὰ καὶ αὕτη, καθάπερ καὶ ἡ δευτέρα, ἄγει ἐνίοτε εἰς ἀντιφάσεις πρὸς ῥητὰ κείμενα. Οὕτως οὐδὲν τῶν δύο συστημάτων ἐξηγεῖται διὰ τίνα λόγον ἡ πρακτορεία ὑποθέσεων εἶναι πρᾶξις ἐμπορική, ἢ διὰ τί τὸ εἰς διαταγὴν γραμμάτιον, κατὰ διαφορὰν πρὸς τὴν συναλλαγματικήν, δὲν εἶναι ἐμπορικὴ πρᾶξις.

Οὐχὶ ὀρθῶς ζητεῖται γενικὸς τύπος περιλαμβάνων πάσας τὰς προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ νόμου περιπτώσεις. Αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὁρισθῶσι δι' ἀπολύτων νομικῶν ὅρων· αὗται εἶναι πράξεις ἐξαιρεθεῖσαι τοῦ κοινοῦ δικαίου διὰ λόγους πρακτικῆς ὠφελείας, οὕτως ὥστε πολλάκις γεγονότα μικρὸν διαφέροντα λογικῶς, κανονίζονται διαφοροτρόπως ὑπὸ τοῦ νόμου, διότι πρακτικῶς δὲν ὑπάρχει τὸ αὐτὸ συμφέρον διὰ νὰ καταταχθῶσι πάντα ἐν τῇ τάξει τῶν ἐμπορικῶν πράξεων. Οὕτω κατὰ τὴν διάνοιαν τῶν συντακτῶν τοῦ κώδικος τὸ εἰς διαταγὴν γραμμάτιον δὲν ἔχει οἵαν

---

(1) Thaller, *Annales de droit commercial* 1895. Thaller, *Traité élémentaire de droit commercial*, ἀρ. 4 καὶ 11. Ὅρ. ὡσαύτως Appert, *des actes de commere terrestre*.

(2) Ὅρ. ἐνδιαφέρουσαν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὑπὸ Beslay, op. cit., ἀρ. 5 καὶ ἑπ.

καὶ ἡ συναλλαγματικὴ χρησιμότητα καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀναγκαίως ἐμπορικὴ πρᾶξις, ἐνῷ ἄλλως ἔχει ὡς πρὸς τὴν συναλλαγματικὴν (ἀριθ. 149 καὶ 150) (1). Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ἑταιρειῶν, κατ' ἀρχὴν ἡ φύσις τῶν ἐργασιῶν, ἃς ἐνεργεῖ ἡ ἑταιρεία, καθιστᾷ αὐτὴν ἐμπορικὴν ἢ ἀστικήν· ἀλλ' ἐν τούτοις αἱ διὰ μετοχῶν συνιστάμεναι ἑταιρεῖαι θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 1 Αὐγούστου 1893 ὡς ἐμπορικαί, καὶ ἂν ἔτι ἔχωσιν ἀντικείμενον ἐργασίας, αἵτινες, ἐνεργούμεναι παρά τινος προσώπου, θὰ ἦσαν ἀστικαὶ (ἄρθρ. 68, προστεθὲν εἰς τὸν νόμον τῆς 24 Ἰουλίου 1867 διὰ τοῦ ἀπὸ 1 Αὐγούστου 1893 νόμου). Ὁ νομοθέτης ἐσκέφθη ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς γενικῆς πίστεως λυσιτελεῖ νὰ ἀναγνωρισθῇ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ πάσαις ταῖς διὰ μετοχῶν ἑταιρείαις.

Δύναταί τις ἀναμφιβόλως νὰ θεωρήσῃ ὡς ἔλλειψιν τὸ ὅτι δὲν καθορίζονται ἀκριβέστερον ἐπὶ τῇ βάσει λογικῶν ἀρχῶν τὰ ὅρια τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Δὲν πρέπει δ' ὅμως νὰ λησμονῇ ὅτι πρόκειται νὰ ἀναζητήσωμεν ὁποῖον ἦτο τὸ σύστημα τοῦ νομοθέτου καὶ οὐχὶ νὰ θέσωμεν τὰς βάσεις ἰδανικῆς νομοθεσίας. Ἡ ἔλλειψις μάλιστα αὕτη προέρχεται ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ ὅτι καὶ αἱ προπαρασκευαστικαὶ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ἐργασίαι δὲν παρέχουσι περὶ τοῦ ζητήματος ἐνδείξεις πλείονας τῶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ κώδικος ἐξαγομένων. Ἀλλὰ δύναται ἔτι νὰ ἀποδοθῇ πως καὶ εἰς τὸν τεχνικὸν χαρακτῆρα τῆς μεταξὺ τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου διακρίσεως, ἥτις, γενομένη δεκτὴ μόνον ἐκ λόγων πρακτικῆς ὠφελείας, εἶναι ἴσως προωρισμένη νὰ ἐκλίπῃ ἡμέραν τινά.

103 δίς. *Πράξεις ἔχουσαι μαρκτῆρα ἀθέμιτον ἢ ἀνήθικον.* Πρᾶξίς τις, ἥτις ἔχει ἄλλως τοὺς χαρακτῆράς τινος τῶν ἀπαριθμουμένων ἐν τῷ νόμῳ ἐμπορικῶν πράξεων, δύναται νὰ ἦναι ἀθέμιτος ἢ ἀνήθικος. Ἐκ τούτου ἕπεται ἆρά γε, ὅτι πρέπει νὰ ἀρνηθῶμεν τὸν ἐμπορικὸν χαρακτηρισμὸν εἰς τὴν πρᾶξιν ταύτην καὶ νὰ μὴ ἐφαρμόσωμεν τὰς παρομαρτούσας τῇ ἐμπορικότητι κατὰ τοὺς γαλλικοὺς νόμους συνεπείας ;

Τὸ ζήτημα αὐτὸ δύναται νὰ ἐγερθῇ ἐπὶ διαφόρων περιπτώσεων. Ἀναφύεται ἰδίως ἐπὶ τῶν μεσιτικῶν ἐργασιῶν, ὅτε τοιαῦται τε-

(1) Ὅρ. ἐν S. 1868. 2. 329 καὶ J. Pal. 1868. 1223 σημείωσιν τοῦ Labbé, ἐν ᾗ τὸ θέμα αὐτὸ ἀναπτύσσεται καλῶς.

λοῦνται ὑπ' ἄλλου κατ' ἀντιποίησιν τοῦ προνομίου τῶν ἐχόντων τὸ μονοπώλιον τῆς ἐνεργείας αὐτῶν μεσιτῶν. Ὁ ἐμπορικὸς νόμος χαρακτηρίζει ὡς ἐμπορικὴν πρᾶξιν πᾶσαν μεσιτικὴν ἐργασίαν. Ἆρά γε ἡ διάταξις αὕτη πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τῶν μεσιτικῶν ἐργασιῶν, τῶν ἐνεργουμένων ὑπό τινος κατὰ παραβίασιν τοῦ προνομίου τῶν διωρισμένων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως μεσιτῶν ; (ὅρ. ἀριθ. 146).

Πρὸ τοῦ περὶ τῶν ἐπὶ προθεσμίᾳ συναλλαγῶν νόμου τῆς 28 Μαρτίου 1885 τὸ ζήτημα αὐτὸ ἀνεφύετο ὡσαύτως ἐπὶ ἐκείνων τοὐλάχιστον ἐκ τῶν συναλλαγῶν αὐτῶν, αἵτινες γινόμεναι ἐπὶ δημοσίων χρεωγράφων (effets publics) ἦσαν ἐγκληματικαὶ κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρ. 421 τοῦ Ποιν. κωδ., ὅπερ κατηργήθη διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1885.

Τὸ ζήτημα ἐγείρεται πρὸς τούτοις ἐπὶ τῶν μεσιτικῶν πράξεων, αἵτινες ἔχουσι χαρακτῆρα ἀνήθικον, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ἐπὶ *προξενητικῶν πρακτορείων* (*agence matrimoniale*), ἐὰν ἀποδοθῇ τοιοῦτος χαρακτὴρ εἰς τὰ πρακτορεῖα αὐτά.

Ὑπεστηρίχθη ἡ γνώμη ὅτι πρᾶξις ἀθέμιτος ἢ ἀνήθικος δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐμπορική. (1) Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη δὲν φαίνεται ὀρθή. Πρᾶξις ἀντικειμένη εἰς τὸν νόμον καὶ εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἐμπορικὴν φύσιν. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι ὑπάρχουσιν ἐμπορικὰ ἐγκλήματα, ὡς οἱ δόλιοι ἀνταγωνισμοὶ καὶ ἡ παραποίησις (ἀριθ. 177). Ὁ ἀθέμιτος ἢ ἀνήθικος χαρακτὴρ πράξεώς τινος δὲν δύναται νὰ ἀσκήσῃ ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν ἐμπορικὴν φύσιν, ἣν ἐμφαίνουσι τὰ νομικὰ αὐτῆς στοιχεῖα. (2)

Ἡ ἐνδειχθεῖσα αὕτη δυσκολία ἀναφύεται συνήθως ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ἐπιλαμβανομένου τῆς ἐκ τῆς ἀθε-

---

(1) Ὅρ. Bozérian, *La Bourse* τ. I. ἄρθρ. 385 *bis*. Ἀπ. Ἀκυρ. (Ch. req.), 27 Ἰουνίου 1885, S. 1885, 1. 241 (Χρηματιστικαὶ ἐργασίαι εἰκονικαὶ καὶ σκοποῦσαι τὸ παίγνιον καὶ τὴν περίλοσιν, δὲν δύνανται ν' ἀποτελέσωσι πράξεις ἐμπορικὰς καὶ κατὰ συνέπειαν ὀρθῶς τὸ Πρωτοδικεῖον ἐπελήφθη τῆς ἐκ τούτων διαφορᾶς). Ὅρ. σύμφ. ἀπ. ἐφ. Paris 22 Νοεμβρίου 1884 καὶ 16 Ἀπριλ. 1885 S. 1885-2. 122 ἐφ. Aix 10 Αὐγούστου 1883 S. 1885 2. 200 Ἐμποροδ. Seine 8 Δεκεμβρίου 1888, *La Loi*, τῆς 23 Δεκεμβρίου 1880.

(2) Massé T. II 963. σημ. Labbé ὑπὸ ἀποφ. 2 Ἰουν. 1883 S. 1805 1. 241. *J. Pal.* 1885. 1. 609

μίτου ἢ ἀνηθίκου πράξεως ἐγειρομένης διαφορᾶς δικαστηρίου. Δυνατὸν ὅμως νὰ παρουσιασθῇ καὶ ὑπὸ ἄλλας ἐπόψεις. Πρέπει ἄρά γε προβαίνοντες περαιτέρω νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἔμπορον τὸν ἔχοντα συνήθως ἐπάγγελμα τὴν ἐνέργειαν πράξεων ἀθεμίτων ἢ ἀνηθίκων; Ὅταν σκεφθῇ τις ὅτι ἡ ἰδιότης τοῦ ἐμπόρου δίδει δικαιώματα, ὡς τὸ τοῦ ἐκλογέως καὶ ἐκλεξίμου ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις καὶ ἐν τοῖς ἐπιμελητηρίοις, διστάζει νὰ δεχθῇ τοῦτο. Ἀλλ' ὅμως αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ πρὸς ἀποτροπὴν ἀπὸ τῶν λογικῶν συνεπειῶν τοῦ παραδεδεγμένου κανόνος. Ἡ ἰδιότης τοῦ ἐμπόρου προσδίδεταί τινι οὐχὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ προσπορίσῃ αὐτῷ τοιάδε ἢ τοιάδε πλεονεκτήματα, ἀλλ' ὅπως παραχθῇ σύνολόν τι συνεπειῶν, αἵτινες ἀποβλέπουσι μᾶλλον εἰς προστασίαν τοῦ κοινοῦ ἢ αὐτοῦ τοῦ ἐμπόρου. Ἱκανῶς δεικνύει τοῦτο ἡ πτώχευσις. Διὰ τί ἡ πτώχευσις νὰ μὴ ἐφαρμόζηται καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνεργοῦντος πράξεις ἐχούσας μὲν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα, ἀλλ' οὔσας ἐν ταὐτῷ ἀνηθίκους; (1) Δὲν δύναταί τις ἐν ἐλλείψει νομικῆς διατάξεως νὰ εἴπῃ διαιρῶν τὸ ζήτημα ὅτι ὁ δεῖνα θεωρεῖται ἔμπορος μόνον ἐφ' ὅσον ἡ ἰδιότης αὕτη εἶναι μειονέκτημα δι' αὐτόν.

104. Ἡ ἀπαρίθμησις τῶν καθ' ἑκατὰς ἐμπορικῶν πράξεων, ἡ περιεχομένη ἐν τοῖς ἄρθροις 632 καὶ 633 ἐμπ. κωδ., πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς περιοριστικὴ καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἑρμηνεία δέον νὰ ἦναι συσταλτική. Ἐὰν δὲ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία περὶ τοῦ ἀστικοῦ ἢ ἐμπορικοῦ χαρακτῆρος πράξεώς τινος, τὸ ζήτημα πρέπει νὰ λύηται ὑπὲρ τοῦ ἀστικοῦ χαρακτηρισμοῦ. (2) Τοῦτο δὲ δικαιολογεῖται ἕνεκα τοῦ χαρακτῆρος, τοῦ εἰδικοῦ καὶ ἐνίοτε αὐστηροῦ, τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου (πτώχευσις, ἰδιαίτεραι ποιναὶ τοῦ Ποιν. κωδ. ὅρ. ἀριθ. 97). Ἀλλ' ἑρμηνεία συσταλτικὴ δὲν σημαίνει ἑρμηνείαν κατὰ γράμμα. Διὰ τῆς ἀναλογίας ἅμα δὲ καὶ ἐκ τῶν προκαλεσάντων τὸν νόμον αἰτίων ὁδηγούμενοι πρέπει ἐνίοτε νὰ παραδεχώμεθα ὡς ἐμπορικὰς πράξεις, ἃς ὁ νόμος δὲν κατωνόμασε ῥητῶς (3) (ὅρ. ἀριθ. 165). Οὕτω,

---

(1) Ἐμποροδ. Γενεύης 18 Ἰουνίου 18 5. S. 1885 4. 24. J. P. 1885 2. 31.

(2) Πρβλ. ἀπ. ἐφ. Poitiers, 7 Ἰανουαρίου 1856. D. 18 56 2. 84 καὶ S. 1456. 2. 556. — Ὁρ. Thaller, *Traité élémentaire de droit commercial* ἀρ. 2.

(3) Molinier, *Traité de droit commercial* I ἀριθ, 26 καὶ 27. — Οἱ

φέρ' εἰπεῖν, τὸ ἄρθρ. 632 μνημονεύει μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων *τὴν ἀγοράν* πρὸς μεταπώλησιν· πρέπει δὲ νὰ γείνῃ δεκτὸν ὅτι πᾶσα κτῆσις ἐπ' ἀνταλλάγματι, γινομένη πρὸς μεταπώλησιν, ἔχει τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα (ὅρ. ἀρ. 106 δίς).

104 δίς. ΕΞΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ. — Συχναὶ εἶναι αἱ ἀναφυόμεναι δυσκολίαι ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἂν πρᾶξίς τις εἶναι ἐμπορική. Αἱ δυσκολίαι δ' αὗται ἀποτελοῦσι νομικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐκ τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον· διότι αὐτὸς ὁ νόμος διὰ τῆς ἀπαριθμήσεως καθώρισε τίνες εἶναι αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις. (1) Ἐννοεῖται δ' ὅμως ὅτι, ὅπως κρίνῃ ὁ Ἄρειος Πάγος ἂν ἡ ἐπίδικος πρᾶξις εἶναι ἐμπορική, πρέπει νὰ δεχθῇ ὡς βέβαια τὰ γεγονότα, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ δικασταὶ τῆς οὐσίας ἐστήριξαν τὴν ἑαυτῶν ἀπόφασιν.

105. Ἕνεκα τοῦ λόγου ὅτι διὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων δὲν ἐλήφθησαν ὡς βασὶς γενικαὶ λογικαὶ ἀρχαὶ καὶ διότι

Delamarre καὶ Lepoitvin, I, ἀριθ. 37, ἀποδοκιμάζουσι τὴν ἐξ ἀναλογίας ἑρμηνείαν. — Ὅρ. ὡσαύτως Thaller, *op. cit*, ἀριθ. 6.

Ἐν Βελγίῳ, ὁ νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἀριθ. 2) δέχεται ὅτι ἡ ἑρμηνεία τοῦ νόμου πρέπει νὰ ᾖναι συσταλτικὴ καὶ δὲν δύναται νὰ γίνηται ἐξ ἀναλογίας καὶ διὰ συμπερασμάτων. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ συγχέηται ὁ περιορισμὸς ἐν ταῖς ἀπαριθμουμέναις περιπτώσεσι πρὸς τὴν ἑρμηνείαν ἑκάστης περιπτώσεως ἐκ τῶν ἀπαριθμουμένων. Πρβλ. Namur *le Code de commerce belge revisé*, I, ἀριθ. 25.

Οἱ γερμανοὶ συγγραφεῖς δέχονται ἐπίσης γενικῶς, ὅτι ἡ ἀπαρίθμησις τῶν ἐμπορικῶν πράξεων (κωδ. 1861) εἶναι περιοριστική Ὅρ. Goldschmidt, *op. cit* § 42 ἀριθ. 26. Behrend, *Lehrbuch des Handelsrechts*, § 2 .

Ὁ Ἱσπανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 2 ἐδ. 2), μὴ ἀπαριθμῶν τὰς ἐμπορικὰς πράξεις, ὁρίζει μόνον ὅτι ἐμπορικαὶ πράξεις εἶναι πᾶσαι αἱ πράξεις, περὶ ὧν διαλαμβάνει ὁ κῶδιξ καὶ αἱ ἀναλόγου πρὸς ταύτας φύσεως *(y cuales-quiera otros de naturaleza analoga)*.

Ὁ Πορτογαλικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 2) ἐδέχθη σύστημα ἀνάλογον πρὸς τὸ τοῦ Ἱσπανικοῦ. Κατ' αὐτὸν «θεωροῦνται πράξεις ἐμπορικαὶ πᾶσαι αἱ πράξεις, αἵ»τινες εἰδικῶς κανονίζονται ὑπὸ τοῦ παρόντος κώδικος καὶ ἐν γένει πάντα τὰ »συναλλάγματα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τῶν ἐμπόρων τὰ μὴ ἔχοντα ἀποκλειστι»κῶς ἀστικὸν χαρακτῆρα, ἐκτὸς ἐὰν τὸ ἐναντίον προκύπτῃ ἐξ αὐτῆς τῆς »πράξεως».

(1) Lass 29 Ἀπριλ. 4868 D. 1868 1. 312. (Ἐπρόκειτο τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἐμπορικότητος ἢ μὴ δανείου ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐπιτόκιον).

ὁ νόμος δὲν περιέχει γενικὸν ὁρισμόν, (1) λυσιτελὲς εἶναι νὰ διαλάβωμεν διακεκριμένως περὶ ἑκάστης ἐκ τῶν ἐργασιῶν, τὰς ὁποίας ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ χαρακτηρίζει ὡς ἐμπορικάς.

Αἱ ἐργασίαι αὗται εἶναι πολλαὶ καὶ παντοῖαι. Δύνανται δ' ὅμως νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τρεῖς κατηγορίας.

Α'. Ὑπάρχουσι πράξεις θεωρούμεναι ἐμπορικαὶ ἕνεκα τῆς προθέσεως τοῦ ἐνεργοῦντος αὐτάς. Τοιοῦται εἶναι αἱ ἀγοραί, ἃς ὁ νόμος χαρακτηρίζει ἐμπορικάς, μόνον ὅταν γίνωνται πρὸς μεταπώλησιν (ἀριθ. 113).

Β'. Ὑπάρχουσι πράξεις χαρακτηριζόμεναι ἐμπορικαί, χωρὶς νὰ ἐξετάζηται ἡ πρόθεσις τῶν συμβαλλομένων. Τοιαῦται εἶναι αἱ τραπεζιτικαὶ καὶ μεσιτικαὶ ἐργασίαι, αἱ συναλλαγματικαὶ (ἀριθ. (147 καὶ ἑπ.).

Γ'. Ἐν τέλει ὑπάρχουσι πράξεις, τὰς ὁποίας ὁ νόμος χαρακτηρίζει *ἐπιχειρήσεις*. Ὅπως δὲ αἱ πράξεις αὗται ἔχωσιν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα, ἀπαιτεῖται τὸ πρόσωπον νὰ ἐπιδίδηται εἰς ἐπανειλημμένας ἐργασίας τῆς αὐτῆς φύσεως (ἀριθ. 131).

105 δίς. Τὰ ἄρθρ. 632 καὶ 633 ἐμπ. κωδ., ἅτινα ἀπαριθμοῦσι τὰς καθ' ἑκυτὰς ἐμπορικὰς πράξεις, τὰς ἀποτελούσας τὰς τρεῖς ταύτας κατηγορίας, ποιεῖται χρῆσιν ὅρου, ὃν δὲν πρέπει νὰ ἐκλάβωμεν κατὰ γράμμα· *ὁ νόμος θεωρεῖ πράξεις ἐμπορικὰς* κλπ.... Τοῦτο οὐδαμῶς σημαίνει ὅτι αἱ πράξεις αὗται νομίζονται κατὰ τεκμήριον ἐμπορικαὶ μέχρις ἐναντίας ἀποδείξεως. Δὲν ἐννοεῖ τις μάλιστα ὁποῖον θὰ ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀποδείξεως ταύτης. Ὁ νο-

---

(1) Τὸ σχέδιον τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν τμήματος (τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας) περιεῖχε «θεωρεῖται ἐμπορικὴ πρᾶξις πᾶσα πρᾶξις συναλλαγῆς »(de trafic et négoce) ἐπὶ σιτίων καὶ ἐμπορευμάτων»(Locré, XVII, 115)· ἡ διάταξις αὕτη ἐπεκρίθη καὶ ὀρθῶς ὡς λίαν γενικὴ (Locré, XX, 35).— Ἡ ἐμπορικότης πράξεώς τινος εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς. Τὸ Δημοβούλιον (Tribunat) εἶχε προτείνῃ τὸν ἑξῆς περιορισμόν. «Δὲν θεωρεῖ»ται πρᾶξις ἐμπορικὴ ἡ συναλλαγὴ ἐπὶ ἀντικειμένων ἀξίας ἐλάσσονος τῶν 50 »φράγκων». Ἐστηρίζετο δὲ εἰς τὸν λόγον, ὅτι ἦτο ὠφέλιμον νὰ ἀφιῶνται αἱ εὐτελοῦς ἀξίας διαφοραὶ εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν Εἰρηνοδικείων, τὰ ὁποῖα καὶ πλείονα εἶναι καὶ προσιτώτερα εἰς τοὺς διαδίκους»(Locré, XX, 191 καὶ 192). Δὲν ἀναφέρονται οἱ λόγοι, δι' οὓς ἀπερρίφθη ἡ βελτίωσις αὕτη. Ὅρ. ἀνάλογον πρότασιν τοῦ βουλευτοῦ Parent, ἐν *Journal officiel* τῆς 15 Νοεμβρίου 1875.

μοθέτης ἐνόησε νὰ κηρύξῃ ἐμπορικὰς πάσας τὰς ἀπαριθμουμένας ἐν τοῖς ἄρθροις 632 καὶ 633 πράξεις. Ἔστι δ'ὅτε βεβαίως ὁ νόμος τεκμαίρεται τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ τὸ τεκμήριον τοῦτο ὑπάρχει μόνον διὰ τὰς ἐκ τῆς ἰδιότητος τοῦ ἐνεργοῦντος ἐμπόρου χαρακτηριζομένας ἐμπορικὰς πράξεις (ἀρ. 168 καὶ ἑπ.).

106. Η ΑΓΟΡΑ ΠΡΟΣ ΜΕΤΑΠΩΛΗΣΙΝ εἶναι ἡ πρώτη ἐκ τῶν μνημονευομένων ἐν ἄρθρ. 632 ἐμπ. κώδικος πράξεων. Τὸ ἄρθρον αὐτὸ ὁρίζει : *Ὁ νόμος θεωρεῖ πράξεις ἐμπορικάς : πᾶσαν ἀγορὰν σιτίων καὶ ἐμπορευμάτων γινομένην πρὸς μεταπώλησιν αὐτῶν εἴτε αὐτουσίων εἴτε κατειργασμένων καὶ μεταπεποιημένων ἢ καὶ πρὸς ἁπλῆν ἐκμίσθωσιν τῆς χρήσεως αὐτῶν* (ἄρθρ. 632, ἐδ. 1).

Ἡ διάταξις αὕτη περιλαμβάνει τὴν συνηθεστέραν καὶ σπουδαιοτέραν ἐμπορικὴν πρᾶξιν. Ἀναλύοντες δ' αὐτὴν εὑρίσκομεν ὅτι ἡ πρᾶξις, εἰς ἣν ἀφορᾷ, περιέχει τὰ ἑξῆς τρία στοιχεῖα : 1ον *ὅτι ὑπάρχει ἀγορά*, 2ον ὅτι ἡ ἀγορὰ *γίνεται ἐπὶ σιτίων καὶ ἐμπορευμάτων*, 3ον ὅτι ἡ ἀγορὰ γίνεται *μετὰ τῆς προθέσεως πρὸς μεταπώλησιν ἢ ἐκμίσθωσιν*.

106 δίς. Ἀγορά.—Συνηθέστατα ὑπάρχει ἀγορὰ ἐν τῇ κυρίᾳ αὐτῆς ἐννοίᾳ, κτῆσις δῆλα δὴ ἐπὶ χρηματικῷ ἀνταλλάγματι (ἄρθρ. 1582 ἀστ. κωδ.). Δυνατὸν δ'ὅμως νὰ γίνηται καὶ ἄλλως. Ὁ νόμος ἔσχεν ὑπ' ὄψιν πᾶσαν κτῆσιν ἐπ' ἀνταλλάγματι, ὑπὸ ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ δέον νὰ θεωρῆται ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ ἡ ἀγορά (1).

107. Σιτία καὶ ἐμπορεύματα —Ἡ λέξις ἐμπορεύματα θὰ ἦτο ἐπαρκής· περιλαμβάνει «πᾶν ὅ,τι εἶναι κινητὸν καὶ ἀντικείμενον ἐμπορίας, (2) ἐνῷ ἡ λέξις *σιτία (denrées)* σημαίνει εἰδικώτερον πᾶν

---

(1) Τὸ ἄρθρ. 340 ἐμπ. κωδ. ἔχει ὑπ' ὄψιν χώρας, ἐν αἷς ἡ ἐμπορία γίνεται δι' ἀνταλλαγῆς.—Ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1861 εἶναι εὐκρινέστατος ὡς πρὸς τοῦτο. Τὸ ἄρθρ. 271 ἐδ. 1 αὐτοῦ διαλαμβάνει *περὶ ἀγορᾶς ἢ πάσης ἄλλης κτήσεως* κλπ. (*der Kauf oder die anderweitige Anschaffung* κλπ). Ὁ βελγικὸς νόμος ἠρκέσθη εἰς τὴν λέξιν *ἀγορά*. Ἀλλ' ἀναγνωρίζεται ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὴν λέξιν αὐτὴν ἡ εὐρεῖα ἔννοια, ἥτις ἦτο ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ νομοθέτου, καίτοι ἡ ἀπαρίθμησις τῶν ἐμπορικῶν πράξεων δὲν εἶναι δεκτικὴ διεσταλμένης ἑρμηνείας, Namur, *op. cit.*, τομ. 1, ἀρ. 37.—Καὶ ὁ ἰταλικὸς κῶδιξ μόνον τὴν λέξιν *ἀγορὰ* (compre) μεταχειρίζεται (ἀρ. 3, 1ον).

(2) Λεξικὸν Littré.

ὅ,τι χρησιμεύει πρὸς τροφὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων. Συνήθως δ' ὅμως γίνεται χρῆσις μόνον τῆς λέξεως *ἐμπορεύματα*.(1 Εἶναι περιττὸν νὰ καταλέξωμεν τὰ πράγματα, τὰ περιλαμβανόμενα ἐν τῷ ὅρῳ *ἐμπορεύματα*, ὅστις ἐφαρμόζεται ἐπὶ παντός, ὅπερ εἶναι ἀντικείμενον κερδοσκοπίας ἀπὸ τῶν τῆς πρώτης ἀνάγκης πραγμάτων, οἷον ὁ σῖτος, μέχρι τῶν τῆς ἀκράτου πολυτελείας, ὡς οἱ ἀδάμαντες. Εἰς ταῦτα δ' ἀδιστάκτως πρέπει νὰ καταταχθῶσι καὶ αἱ μεταλλικαὶ οὐσίαι, τὰ νομίσματα, ἅτινα δύναταί τις νὰ ἀγοράσῃ, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο πρᾶγμα, ἐπὶ σκοπῷ μεταπωλήσεως. (2)

108. Οὐδεὶς μάλιστα λόγος ὑπάρχει νὰ γείνῃ διάκρισις μεταξὺ ἐνσωμάτων καὶ ἀσωμάτων πραγμάτων (3). Ἐν τούτοις ὑπεστηρίχθη ὑπό τινων ὅτι τὰ ἀσώματα δυσκόλως δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου τοῦ γαλλικοῦ κώδικος· οὗτοι ὑποτιθεῖσι, λέγουσι, τὸ δυνατὸν τῆς κατεργασίας καὶ τῆς μεταποιήσεως τῶν πραγμάτων, τοῦτο δὲ δὲν δύναται νὰ νοηθῇ δι' ἀπαιτήσεις ἢ δι' ἄλλα ἀσώματα πράγματα. Προέβαλον δ' ἔτι τὰς διατυπώσεις, εἰς ἃς ὑπόκειται ἡ μεταβίβασίς τινων ἐκ τῶν ἀσωμάτων τούτων, καὶ αἵτινες προσκρούουσιν εἰς τὴν ταχύτητα τῶν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν. Ἀλλ' ὅμως αἱ σκέψεις αὗται δὲν δύνανται νὰ ὑπερισχύσωσι τῆς γενικότητος τῶν ὅρων τοῦ νόμου. Ὅτι ὁ νόμος εἶχε κυρίως ὑπ' ὄψιν τὰ ἐνσώματα πράγματα, τοῦτο εἶναι δυνατὸν καὶ φυσικόν· διότι τὰ πράγματα ταῦτα εἶναι πρὸ πάντων ἀντικείμενον τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν δεικνύει ὅτι ἀπέβλεψεν εἰς ταῦτα καὶ μόνον. Ἡ ἐναντία λύσις δὲν εἶναι, καθ' ἡμᾶς, λογική· τὸ ἐνσώματον ἢ ἀσώματον τῶν κινητῶν εἶναι ἀδιάφορον, ὅταν πρόκειται περὶ τῆς αὐτῆς νομικῆς πράξεως, γινομένης πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν. Καὶ ὁ ἐκ τῶν ἀπαιτουμένων δὲ διὰ τὴν μεταβίβασιν τοῦ δεῖνος ἢ δεῖνος δικαίου διατυ-

---

(1) Ὅρ. ἄρθρ. 78 καὶ 95 ἐμπ. κωδ. Αἱ δύο ἐκφράσεις ἐνοῦνται ἐν τοῖς ἄρθρ. 419 καὶ 440 ποιν. κωδ.

(2) Αἱ γενόμεναι ἐπὶ τοῦ ἰδιαιτέρου τούτου ἐμπορεύματος ἐργασίαι προβλέπονται ἐν ἄρθρ. 632 ἐδ. 4 (κολλυβιστικαὶ ἐργασίαι, ὅρ. ἀριθ. 148).

(3) Τὸ ἄρθρ. 271 ἐδ. 1 τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορ. κωδ. λέγει τοῦτο ῥητῶς. «*ἐμπορεύματα ἢ ἄλλα κινητὰ ἀντικείμενα, χρεώγραφα, μετοχαὶ ἢ ἄλλα ἐμπορικὰ ἔγγραφα*». Καὶ τὸ 3 ἄρθ. § 1 τοῦ Ἰταλικοῦ κώδικος συνετάχθη ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους.

πώσεων λόγος δὲν εἶναι ἰσχυρὸς νὰ κλονήσῃ τινὰ, καθ' ὅσον αἱ διατυπώσεις δὲν δύνανται νὰ μεταβάλωσι τὴν ἐσωτερικὴν φύσιν τῆς πράξεως, δι'ἧς συντελεῖται ἡ μεταβίβασις, καὶ νὰ προσδώσωσιν αὐτῇ ἀναγκαίως ἀστικὸν χαρακτῆρα.

Παρατηρητέον δὲ ὡς πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις ὅτι εἶναι ἀδιάφορος ἡ ἐμπορικὴ ἢ ἀστικὴ φύσις τῆς πωλουμένης ἀπαιτήσεως. Ἡ ἀγορὰ ἀπαιτήσεως, γινομένη πρὸς μεταπώλησιν, εἶναι ἐμπορικὴ πρᾶξις, καὶ ἂν ἡ ἀπαίτησις εἶναι ἀστικὴ, ἐνῷ ἡ γινομένη ἄνευ τῆς προθέσεως ταύτης εἶναι ἀστικὴ, καὶ ἂν ἡ ἀγοραζομένη ἀπαίτησις εἶναι ἐμπορική. (1)

Κατὰ ταῦτα δέον νὰ θεωρηθῇ ὅτι δύνανται νὰ ἦναι ἀντικείμενα ἐμπορικῆς ἀγορᾶς: τὸ δικαίωμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως προνομίου ἐφευρέσεως, (2) τὸ δικαίωμα τῆς δημοσιεύσεως φιλολογικοῦ ἢ ἐπιστημονικοῦ ἔργου, αἱ ἀποδόσεις τοῦ Κράτους (rentes), αἱ ἀπαιτήσεις, εἰδικῶς δὲ αἱ *ὁμολογίαι* πόλεων, ἑταιρειῶν σιδηροδρόμων κλπ.(3), αἱ μετοχαὶ ἑταιρειῶν, (4) ἀστικῶν ἢ ἐμπορικῶν. (5)

---

(1) Ἀπ. Ἐφ. Orléans, 16 Ἰανουαρίου 1886, *La Loi* τῆς 23 Ἰουνίου 1886.

(2) Bourges, 5, Φεβρουαρ. 1853, D. 1853. 2. 286, J. Pal. 1853. 1. 357. — Περὶ τοῦ ζητήματος ἂν τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἁρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν διαφορῶν ἀναγομένων εἰς πώλησιν προνομίου ὅρ. ἀπ. ἐφ. Alger, 18 Νοεμβρ. 1885, S. 1886 2. 113, J. Pal. 1886. 1. 634 καὶ τὴν σημείωσιν τοῦ Ch. Lyon—Caen.

(3) Ἡ νομολογία εἶναι αὕτη· δέχεται τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα τῶν ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ ἀγορῶν δημοσίων χρεωγράφων, ὅταν γίνηται πρὸς κερδοσκοπικὸν σκοπόν. Ἀπ. Ἀχυρ. (req.) 26 Αὐγούστου 1868, D.1868.1. 439, ἐφ. Lyon, 2 Ἀπριλ. 1870. D. 1871 5. 8. Ἀπ. Ἀχυρ. 15 Ἰουνίου 1874. S. 1875 1. 303, 14 Ἰουλίου 1882. 1. 104.Ἐὰν δὲ τοὐναντίον αἱ ἀγοραὶ αὗται γίνωνται πρὸς τοποθέτησιν κεφαλαίων, τότε εἶναι ἀστικαὶ πράξεις, ἅτε ἐλλείποντος τοῦ τρίτου στοιχείου τῆς ἐμπορικῆς ἀγορᾶς. Ἀπ. ἐφ. Douai 5 Μαΐου 1869, S. 1870. 2. 49. Ἀπ. Ἐμποροδ. Seine 19 Αὐγ. 1873, *le Droit* τῆς 29 Αὐγούστου 1873. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἕνεκα τοῦ τρόπου, καθ' ὃν γίνονται αἱ χρηματιστικαὶ ἐργασίαι, τὸ ζήτημα δὲν παρουσιάσθη ἐπὶ διαφορᾶς μεταξὺ πωλητοῦ καὶ ἀγοραστοῦ, οἵτινες οὐδὲ γνωρίζουσιν ἀλλήλους, ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ ἀγοραστοῦ καὶ τοῦ ἐντολοδόχου αὐτοῦ μεσίτου· ἠδύνατο ἆρά γε οὗτος νὰ καλέσῃ τὸν ἑαυτοῦ πελάτην ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου, ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν πληρωμὴν τῶν αὐτῷ ὀφειλομένων; — Ἡ φύσις τῆς ἀγορᾶς *ἐμπορικοῦ καταστήματος* ἐξετασθήσεται κατωτέρω ἀριθ. 175.

(4) Ἡ ἀγορὰ τοιούτων τίτλων μετὰ κερδοσκοπικῆς προθέσεως ἐπὶ τῆς με-

109. Ἀγοραὶ ἀκινήτων. — Αἱ λέξεις *σιτία καὶ ἐμπορεύματα* τοῦ ἄρθρου 632 ἔχουσιν, ὡς βλέπει τις, εὐρεῖαν ἔννοιαν καὶ ὑπάγονται εἰς αὐτὴν πολὺ διάφορα πράγματα. Ἀλλ' ἆρά γε πρέπει νὰ γείνῃ δεκτὸν ἔτι καὶ ὅτι ὑπὸ τὸν ὅρον *ἐμπορεύματα* περιλαμβάνονται καὶ αὐτὰ τὰ ἀκίνητα ; Καὶ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων εἶνε δυνατὸν νὰ γίνωνται ἐργασίαι ἀνάλογοι πρὸς τὰς γινομένας ἐπὶ κινητῶν· ἂν δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν δὲν εἶναι ἐν γένει τόσον εὐμετάβλητος, οὐδ' ἡ μεταβίβασις τόσον εὐχερής, ὡς ἡ τῶν κινητῶν, ἐν τούτοις κατά τινας ἐποχὰς καὶ ἔν τισι χώραις ἐγένοντο ζωηρόταται κερδοσκοπικαὶ ἀγοραπωλησίαι γηπέδων. Συχνότατα συμβαίνει πρόσωπόν τι νὰ ἀγοράζῃ κτῆμά τι ὁλόκληρον, ὅπως μεταπωλήσῃ αὐτὸ τμηματικῶς, οἱ ἐπιδιδόμενοι δὲ εἰς ἐπιχειρήσεις τοῦ εἴδους τούτου καλοῦνται ἐν τῇ πρακτικῇ *ἔμποροι κτημάτων* (*marchands de biens*). Ἐν ταῖς πράξεσι ταύταις ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον καὶ τὸ τρίτον στοιχεῖον τῆς ἐμπορικῆς ἀγορᾶς. Ἀλλὰ περιέχεται καὶ τὸ δεύτερον καὶ ἑπομένως δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ ἀγορὰ αὕτη γίνεται ἐπὶ *ἐμπορευμάτων* ; Παρατηρητέον δ' ὅτι τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν ὑφίσταται διὰ τὰ μεταλλεῖα· διότι τὸ ἄρθρ. 32 τοῦ νόμου τῆς 21 Ἀπριλίου 1810 ὁρίζει· *ἡ ἐκμετάλλευσις μεταλλείου δὲν θεωρεῖται πρᾶξις ἐμπορική*. Οὕτως ἡ ἀγορὰ παραχωρήσεως μεταλλείου, πρὸς οἱονδήποτε καὶ ἂν γίνηται σκοπόν, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πρᾶξις ἐμπορική.

Ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἀκίνητα συγγραφεῖς καὶ ἀποφάσεις ἀνωτέρων δικαστηρίων ἐδέχθησαν τὴν καταφατικὴν λύσιν. Ἀφοῦ, λέγουσιν, οὐδὲν

ταπωλήσεως εἶναι ἐμπορική. Ἀπ. Ἐφ. Lyon, 7 Ἰανουαρίου 1881, S 1881 12. 25 J. Pal. 1881, 193. Ἀλλ' ἐρωτᾶται ἂν ἡ ἀγορὰ μετοχῆς τινος αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν καὶ ἀνεξαρτήτως πάσης πρὸς μεταπώλησιν προθέσεως δὲν ἔχει ἐμπορικὸν χαρακτῆρα, ὅταν τοὐλάχιστον ἡ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγορᾶς ἀποτελοῦσα μετοχὴ δὲν εἶναι ἐλευθέρα (δὲν κατεβλήθη δηλ. ὅλον τὸ κεφάλαιον αὐτῆς). Τοῦτο σχετίζεται πρὸς τὸ ζήτημα ὁποία ἀκριβῶς εἶναι ἡ φύσις τῆς πράξεως τῆς ἐγγραφῆς διὰ μετοχὴν ἔν τινι ἑταιρείᾳ, ὅπερ ζήτημα θὰ ἐξετασθῇ ἐν τοῖς περὶ ἑταιρειῶν (Τομ. II ἀρ. 472)· ὅρ. ὡσαύτως ἀριθ. 182 bis.

(5) Δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν ἔτι καὶ μετοχαὶ ἑταιρειῶν ἀστικῶν. Διότι κατὰ τὸ ἄρθρον 68, τὸ προστεθὲν εἰς τὸν νόμον τῆς 24 Ἰουλίου 1867, διὰ τοῦ νόμου τῆς 1 Αὐγούστου 1893, αἱ πρὸ τοῦ τελευταίου τούτου νόμου συσταθεῖσαι διὰ μετοχῶν ἑταιρεῖαι, ἂν ἔχωσιν ἀντικείμενον ἀστικῆς φύσεως, διατηροῦσι τὸν ἀστικὸν χαρακτῆρα.

κατ' οὐσίαν διακρίνει τὰς ἐπὶ τῶν ἀκινήτων ἐργασίας ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῶν κινητῶν, εἶναι κατ' ἀκολουθίαν πολὺ λογικὸν νὰ προσδίδηται ὁ αὐτὸς χαρακτήρ, ἐκτὸς ἐὰν τὸ γράμμα τοῦ νόμου ἀντίκειται εἰς τοῦτο ἀπολύτως, ὅπερ ὅμως δὲν συμβαίνει. Ἡ ἰδιότης τοῦ ἐμπορεύματος οὐδαμῶς ταυτίζεται ἀναγκαίως πρὸς τὴν τοῦ κινητοῦ, τὸ ὅτι δὲ βεβαίως τὰ κινητὰ εἶναι πολλῷ συχνότερον ἀντικείμενον τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, δὲν εἶναι, τοῦτο λόγος νὰ δεχθῇ τις ὅτι τὰ ἀκίνητα οὐδέποτε δύνανται νὰ γείνωσιν. Αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις εἶναι ἐξόχως εὐμετάβολοι· συμμεταβάλλονται μετὰ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς κινήσεως τῶν ὑποθέσεων, διὰ τοῦτο δὲ δὲν πρέπει νὰ ἑρμηνεύωνται πολὺ στενῶς τὰ κείμενα τῶν περὶ αὐτῶν νόμων. (1)

Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη δὲν κατίσχυσε, μὴ ἀποδειχθέντος παρ' ὅλας

---

(1) Ὅρ. ἰδίως Ém. Olivier, *Revue pratique*, 1856. 1 241, Demangeat sur Bravard—Veyrières, VI, σελ. 324—328. Beslay, *Comment. du code de commerce*, I, ἀρ. 107—113. Garsonet *Revue critique*, 1869, II, 325 Ruben de Couder, *Dict. du Dr. comm.* λ *acte de commerce*, ἀρ. 91· ἀπ. ἐφ. Paris 24 Μαΐου 1849 καὶ 18 Ὀκτωβρίου 1851, D. 1850 2. 11 καὶ 1854 2. 245 (ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ζητήματος ἂν ὁ συνήθως ἀγοράζων ἀκίνητα πρὸς μεταπώλησιν εἶναι ἔμπορος καὶ δύναται νὰ κηρυχθῇ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως (συνδ ἄρθρ. 1 καὶ 437 ἐμπ. κωδ., Ἀπόφασίς τις τοῦ ἐφετείου Aix τῆς 5 Αὐγούστου 1868, D. 1868 2. 209 θεωρεῖ ἐμπορικὴν ἑταιρείαν τὴν σχηματισθεῖσαν πρὸς ἀγορὰν καὶ μεταπώλησιν γηπέδων, ἀλλ' ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἦτο ἄλλο ζήτημα, σχετικὸν πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἐπιχειρήσεως κατασκευῆς ἔργων, ἤτις ἐξετασθήσεται κατωτέρω (ἀριθ. 136) ἐν τοῖς περὶ τοῦ 2ου ἐδ. τοῦ ἄρθ. 632 — Ὅρ. συμφωνούσας ἀποφ. ἐφετείου Aix τῆς 23 Ἰουλίου 1881, J. Pal. 1883 1. 217, S. 1883 2. 135. Ἄλλαι ἀποφάσεις φαίνεται ὅτι διακρίνουσιν ἀπὸ τῆς μεμονωμένης ἀγορᾶς τὰς συνήθως γινομένας ἀγορὰς ἀκινήτων καὶ μόνον ταῖς τελευταίαις ἀναγνωρίζουσι τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα. Ὅρ. κυρίως ἀπ. ἐφ. Paris 24 Μαΐου 1864. D 1864 2. 216. Ἐν αὐταῖς ὑπάρχει προφανὴς πλάνη, διότι, ἂν πρᾶξίς τις εἶναι ἀστική, ἡ ἕνωσις πολλῶν τοιούτων πράξεων δὲν δύναται νὰ ἔχῃ διάφορον φύσιν πρβλ Labbé σημ. ἐν Sirey, 1868. 2. 330 καὶ J Pal. 1868 1223. — Ὑπεστηρίχθη ὡσαύτως ἐν Βελγίῳ, ὅτι αἱ ἐπὶ ἀκινήτων ἐργασίαι εἶναι ἐμπορικαί, ὅταν τὸ ἐλατήριον αὐτῶν ἦναι ἡ κερδοσκοπία, ἐξεδόθησαν δὲ μάλιστα καὶ ἀποφάσεις τινὲς ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην· ὅρ. *Pandectes belges* λ. *Acte de commerce* ἀριθ. 22 καὶ ἑπ. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη δὲν εἶναι ἀποδεκτὴ πλέον μετὰ τὸν νόμον τοῦ 1872, ὅστις διετήρησεν ἁπλῶς καὶ καθαρῶς τὰς λέξεις *σιτία καὶ ἐμπορεύματα*· πρβλ. Guillery, *περὶ ἑταιρειῶν*, ἀριθ. 287

τὰς προσπαθείας τῶν ἀσπαζομένων αὐτήν, ὅτι ἐν τῇ νομικῇ γλώσσῃ, ἢ ἐν τῇ συνήθει, τὰ ἀκίνητα ἠδύναντο νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὅρου *ἐμπορεύματα*(1), ὅπερ πάντως θὰ ἦτο ἀναγκαῖον πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 632. Τοὐναντίον δ' βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ ὅροι τοῦ νόμου ὑποτιθεῖσι φυσικῶς πράγματα μετακινούμενα, μεταβιβαζόμενα ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα. Αὕτη δὲ ἦτο καὶ ἡ γνώμη τῶν συντακτῶν τοῦ ἀστικοῦ κώδικος, καθ' οὓς ἡ διάκρισις τῶν κινητῶν καὶ ἀκινήτων ἀντεστοίχει εἰς τὴν διάκρισιν τῶν πραγμάτων εἰς ἐμπορικὰ καὶ εἰς ἀστικά. (2) Αἱ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων κερδοσκοπικαὶ ἐργασίαι δὲν ἦσαν ἄγνωστοι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς συντάξεως τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος· εἶχον μεγάλως πολλαπλασιασθῇ καὶ ἐνηργοῦντο μετὰ πολλῆς ζωηρότητος, ἰδίως δὲ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων τῶν μεταναστευόντων· ἂν δὲ ὁ νομοθέτης ἤθελε νὰ κατατάξῃ καὶ αὐτὰς μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων, θὰ μετεχειρίζετο ἀκριβέστερον ὅρον. Ἡ ἑρμηνεία αὕτη ἐνισχύεται διὰ τῆς ἀκολούθου παρατηρήσεως, ἥτις τέμνει ὁριστικῶς τὸ ζήτημα· ἐὰν τὸ ἀκίνητον ἦναι ἐμπόρευμα, ἡ ἀγορὰ οἰκίας ἢ κτήματος πρὸς κερδοσκοπικὴν ἐκμίσθωσιν εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ (ἀριθ. 119) καὶ οἱ ἰδιοκτῆται, οἱ ἐκμισθοῦντες τὰς ἑαυτῶν οἰκίας ἢ τὰς γαίας, ἃς ἠγόρασαν, εἶναι ἔμποροι· ἀλλὰ τοῦτο παρ' ἁπάντων ἀναγνωρίζεται ὅτι δὲν δύναται νὰ γείνῃ δεκτόν. (3)

---

(1) Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐν τῇ οἰκονομολογικῇ γλώσσῃ τῆς λέξεως *ἐμπορεύματα γίνεται* χρῆσις ἐν σημασίᾳ περιεκτικωτάτῃ· διὰ τοῦ ὅρου αὐτοῦ σημαίνονται καὶ τὰ ἀκίνητα. Ἰδοὺ τίνα ὁρισμὸν δίδωσι τῇ λέξει ἐμπορεύματα ὁ Adam Smith. «Οἱονδήποτε ἀντικείμενον κινητὸν ἢ ἀκίνητον, ἐνσώματον ἢ «ἀσώματον, ἀνταλλάξιμον πρὸς ἐργασίαν ἢ πρὸς οἱονδήποτε προϊὸν ἐργα«σίας, συνηθέστερον δὲ ἀντὶ νομίσματος, ὅπερ εἶναι τὸ ὄργανον τῆς ἀνταλ«λαγῆς, τὸ ἀνταλλακτικὸν μέτρον ἑκάστου ἀντικειμένου».

(2) «Ἡ διάκρισις τῶν ἀκινήτων καὶ τοῦ κινητοῦ πλούτου δίδει τὴν ἰδέαν »τῶν κυρίως λεγομένων ἀστικῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἐμπορικῶν. Τὰ κινητὰ «εἶναι τοῦ κύκλου τῆς ἐμπορίας καὶ τὰ ἀκίνητα τῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἀστι«κοῦ νόμου», Portalis, *Disc. prélim. sur le Code civil*, Locré, I σελ. 300 Πρβλ. Πανδ. Οὐλπιανὸς νόμ. 66. *De verb. signific.*—Ἐν ταῖς διαφόροις διατάξεσι τοῦ ποινικοῦ νόμου ἡ λέξις ἐμπορεύματα σημαίνει πάντοτε τὰ κινητὰ (ἄρθρ. 387, 408, 423, 440).

(3) Ὁ Garsonet ἐν τῇ μνημονευθείσῃ *ἀνωτέρω* πραγματείᾳ, ἐν ᾗ μετὰ πολλῆς δυνάμεως ὑποστηρίζει τὴν ἐμπορικότητα τῶν ἐπὶ ἀκινήτων ἐργασιῶν,

Πλὴν δὲ τούτου παρατηρητέον ὅτι πᾶσαι αἱ διατάξεις, αἱ κανονίζουσαι τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικείων εἰς πρῶτον καὶ εἰς τελευταῖον βαθμόν, οὐδεμίαν περιέχουσι νύξιν περὶ τοῦ ὅτι δυνατὸν νὰ ὑποβληθῶσιν ἐνώπιον αὐτῶν καὶ ὑποθέσεις ἀφορῶσαι εἰς ἀκίνητα. Ὁ νόμος τῆς 11 Ἀπριλίου 1838, πρὸς κανονισμὸν τοῦ ὁρίου, μέχρι τοῦ ὁποίου δικάζουσιν ἀνεκκλήτως τὰ Πρωτοδικεῖα, διακρίνει τὰς προσωπικὰς καὶ περὶ κινητῶν ἀγωγὰς καὶ τὰς περὶ ἀκινήτων ἀγωγὰς, ἀλλὰ τὸ ἄρθρον 639 ἐμπορ. κωδ. οὐδαμῶς ποιεῖται τοιαύτην διάκρισιν, ἡ δὲ διάταξις αὐτοῦ ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει τῆς περὶ τῶν ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων προσωπικῶν καὶ περὶ κινητῶν ἀγωγῶν. Τὸ κείμενον αὐτῆς εἶναι μεταγενέστερον τῆς συντάξεως τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, δι' αὐτοῦ ὅμως οὐδὲν γίνεται, ἀλλ' ἢ ἀναπαρά-

---

ἐνόησεν ὅλην τὴν βαρύτητα τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου καὶ ἐπειράθη νὰ ἀπαντήσῃ. Κατ' αὐτὸν ἡ ἀγορὰ ἀκινήτου πρὸς ἐκμίσθωσιν δὲν εἶναι πάντοτε ἀναγκαίως ἀστικὴ πρᾶξις, ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνηται διάκρισις. Ὁ ἀγοράζων ἀκίνητον πρὸς ἐκμίσθωσιν, ἂν μὲν οὐδένα ἄλλον ἔχῃ σκοπὸν εἰμὴ νὰ χρησιμοποιήσῃ ἐπωφελῶς τὰ ἑαυτοῦ κεφάλαια, ἐνεργεῖ ἀστικὴν πρᾶξιν· ἂν δὲ τοὐναντίον προτίθεται νὰ *διαιρέσῃ* τὸ ἀγορασθὲν ἀκίνητον, ὅπως καταστήσῃ αὐτὸ προσιτὸν εἰς τοὺς καταναλωτάς, τότε ἐνεργεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν. Ἡ διάκρισις ὅμως αὕτη εἶναι δυσεφάρμοστος καὶ ἄγει εἰς παραγνώρισιν ῥητῶν κειμένων. Πότε δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπάρχει ἁπλῆ τοποθέτησις κεφαλαίων καὶ πότε κερδοσκοπία ἐν τῇ κυρίᾳ αὐτῆς σημασίᾳ ; Ὁ ἀγοράζων ἀκίνητα προτίθεται πάντοτε νὰ πορισθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλειτέραν ὠφέλειαν, πρὸς τοῦτο δέ, ἐὰν κρίνῃ συμφορώτερον, διαιρεῖ ταῦτα καὶ καθιστᾷ αὐτὰ προσιτώτερα εἰς τοὺς καταναλωτάς. Πλὴν τούτου ἡ γνώμη αὕτη δὲν δύναται νὰ περιορισθῇ εἰς τὰς οἰκίας, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ὡς πρὸς τὰ ἀγροτικὰ κτήματα. Θὰ παραδεχθῇ ὁ Garsonet ὅτι καὶ ὁ ἀγοράζων ἀγροτικὸν ἀκίνητον, ὅπως ἐκμεταλλευθῇ αὐτὸ καὶ κερδοσκοπήσῃ ἐπὶ τῆς πωλήσεως τῶν προϊόντων αὐτοῦ, ἐνεργεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν ; Προδήλως δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ τοῦτο, διότι ἀντίκειται τὸ ἄρθρ. 638 ἐμπ. κωδ. Ἂν δὲ ἡ ἀγορὰ ἐγένετο πρὸς ἐκμίσθωσιν, θὰ διακρίνῃ καὶ τότε μεταξὺ τῆς ὁλοκληρωτικῆς καὶ τμηματικῆς μισθώσεως ; Δὲν εἶναι τοῦτο δυνατὸν· ἡ κερδοσκοπία δὲν εἶναι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ μείζων ἢ ἐν τῇ προηγουμένῃ καὶ ἡ μίσθωσις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ πώλησις συλλεκτέων καρπῶν· ἀλλὰ τί γίνεται τότε ἡ γενικὴ ἀρχὴ περὶ τῆς φύσεως τῆς ἀγορᾶς ἀκινήτου ; Πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἄρα ὅτι αἱ ὁρισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ νομοθέτου κατηγορίαι εἶναι τεχνικαί πως καὶ αὐθαίρετοι καὶ ὅτι ὁ διὰ τῆς καθαρᾶς λογικῆς ἐξετάζων αὐτὰς κινδυνεύει νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπολύτως τῶν νομικῶν διατάξεων.

γονται αἱ ἀρχαὶ προγενεστέρων νόμων μετὰ τροποποιήσεων ὡς πρὸς τοὺς ἀριθμούς· πρβλ. Νόμ. 16—24 Αὐγούστου 1790, τίτλ. IV, ἄρθρ. 5 καὶ τίτλ. XII, ἄρθρ. 4. Ἔπειτα αὐτὸς ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ περιέχει ἴχνος τῆς διακρίσεως μεταξὺ κινητῶν καὶ ἀκινήτων, ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐμπορικῶν καὶ τῶν ἀστικῶν πράξεων. Τὸ ἄρθρον 487 ἀφορᾷ εἰς τοὺς συμβιβασμούς, τοὺς συνομολογουμένους ἐν ταῖς πτωχεύσεσι μετὰ τὴν ἕνωσιν, κατὰ τοῦτο δέ, ὅταν τὸ ἀντικείμενον τῆς συμβάσεως ὑπερβαίνῃ τὰ 300 φρ. ἢ ἦναι ἀορίστου ἀξίας, ἀπαιτεῖται δικαστικὴ ἐπικύρωσις. Ὑπὸ τίνος δὲ δικαστηρίου δίδεται ἡ ἐπικύρωσις αὕτη ; ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ, ἐπὶ συμβιβασμοῦ περὶ δικαιωμάτων ἐπὶ ἀκινήτου καὶ ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου ἐπὶ συμβιβασμοῦ περὶ δικαιωμάτων ἐπὶ κινητῶν.

Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο καὶ ὁ περὶ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως νόμος τῆς 4 Μαρτίου 1889 (ἄρθρ. 7) ἐποιήσατο τὴν αὐτὴν διάκρισιν. (1) Ἐκ πάντων τῶν ἐκτεθέντων πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι αἱ λέξεις *σιτία καὶ ἐμπορεύματα* ἐν τῷ ἄρθρῳ 632 δὲν περιλαμβάνουσι τὰ ἀκίνητα καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἀγορὰ ἀκινήτων πρὸς μεταπώλησιν εἶναι πάντοτε πρᾶξις ἀστική. (2)

---

(1) Ἀναφέρομεν ἁπλῶς τὴν διάκρισιν ταύτην ὡς ἐνδεικύουσαν τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου χωρὶς νὰ ἐπιδοκιμάζωμεν αὐτὴν καθ' ἑαυτήν. Ὅρ. τομ. VII, 5, ἀριθ. 510.

(2) Ἡ λύσις αὕτη ἐγένετο γενικῶς δεκτή. Ἀναφέρομεν μόνον τοὺς Molinier, *Droit commercial*, I, ἀρ. 14, Bravard et Demangeat, VI, 324. P. Pont. *Des Sociétés*, I, ἀριθ. 106, Labbé, *Sirey* 1868. 2. 329. Thaller, *Traité élémentaire de droit commercial*, ἀριθ. 18.— Ἀπ. Ἀκυρωτ. 4. Ἰουνίου 1850, D. 1850. 1. 163 Ἐφ. Paris, 15 Φεβρ 1868, D 1868. 2. 208, S. 1868 2 529 καὶ J. Pal. 1868 1. 223. Ἡ τελευταία αὕτη ἀπόφασις λέγει ὅτι ἡ *ἀκίνητος ἑταιρεία* εἶναι ἀστικὴ ἑταιρεία, ἕνεκα τῆς ἀκινήτου φύσεως τῶν ἀντικειμένων, ἐφ' ὧν τελοῦνται αἱ ἐργασίαι αὐτῆς, *ἅτε τῶν ἀκινήτων ὑπαγομένων ὑπὸ τὸ ἀποκλειστικὸν κράτος τοῦ ἀστικοῦ δικαίου.* Ἡ λύσις τῆς ἀποφάσεως ταύτης δὲν εἶναι ἀκριβὴς πλέον μετὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ νέου ἄρθρου 68 τοῦ νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1867, ὅπερ ἀπονέμει τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὰς διὰ μετοχῶν ἑταιρείας, ὅσαι συνεστάθησαν μετὰ τὸν νόμον τῆς 1 Αὐγούστου 1893, οἱονδήποτε καὶ ἂν ᾖ τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν. Ἀπ. Πρωτοδ d'Annecy, 28 Δεκεμβρίου 1884 *La loi* τῆς 23 Αὐγούστου 1885· ἀπ ἀκυρ. 18 Ἀπριλ. 1882. J Pal 1882. 1. 1016, S. 1882 1.407 ἐῶ Bourges, 8 Ἰουλ. 1885, S. 1886 2. 21, J. Pal. 1886. 1. 202, ἐφ.

Πότερον, ταῦτα ἔθηκεν ὁ νομοθέτης οὕτως κατ' ἀπόφασιν μᾶλλον ἢ ἧττον αὐθαίρετον ἢ τοὐναντίον, διότι ἡ φύσις τῶν πραγμάτων ἐπιβάλλει νὰ κανονισθῶσι τοιουτοτρόπως ; Ἰδοὺ τί λέγει περὶ τούτου ἀπόφασίς τις τοῦ ἀκυρωτικοῦ : «Τὰ ἀκίνητα ἕνεκα τῆς φύσεως αὐ-«τῶν ἀντίκεινται εἰς τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς πρᾶγμά τι δύναται νὰ θεω-«ρῆται ἐμπόρευμα· καθ'ὅσον οὔτε ἐν τῇ μεταβιβάσει, οὔτε ἐν τῇ ἐκ-«τιμήσει εἰς ὡρισμένον τίμημα οὔτε ὡς πρὸς τὰ προϊόντα αὐτῶν ἢ «τὸν τρόπον τῆς καρπώσεως καὶ καταναλώσεως αὐτῶν, εἶναι πρόσ-«φορα πρὸς τὴν ἁπλότητα, τὴν ταχύτητα καὶ τὰς εὐκολίας, ἃς «ἀπαιτεῖ ἡ ἐμπορία καὶ αἵτινες ποιοῦσι πρᾶγμά τι νὰ μεταβιβά-«ζηται ἀπροσκόπτως καὶ σχεδὸν ἄνευ διατυπώσεων ἀπὸ χειρὸς εἰς «χεῖρα μετ' ἀξίας, δυναμένης νὰ ἐκτιμᾶται ἀκριβῶς, καὶ μετ' ἀγο-«ραίου τιμήματος, ὅπερ παρακολουθεῖ πάντοτε τὸ πρᾶγμα καὶ ἐν «ἀνάγκῃ ἀντικαθίστησιν αὐτό» (1). Ἐν τούτοις ὅμως γίνεται σύγχυ-σις τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν φύσιν τῆς ἐμπορικότητος αἱ τῶν ἐγ-κειμένων ἐν τῇ *οὐσίᾳ* αὐτῆς. Ἀναμφιβόλως μὲν αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις εἶναι συνήθως ἁπλούσταται, εὐεκτέλεστοι, αἱ μεταβιβάσεις τῶν ἐμπορευμάτων ἐνεργοῦνται ἄνευ διατυπώσεων καὶ ἡ τιμὴ αὐτῶν δύ-ναται νὰ προσδιορίζηται εὐκόλως· ἀλλ' οὐδὲν κείμενον λέγει ὅτι ταῦτα εἶναι ἐκ τῶν οὐσιωδῶν χαρακτήρων τῶν ἐμπορικῶν πρά-ξεων. (2) Δέον ἄρα νὰ ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ἡ ἀκίνητος φύσις πράγ-ματός τινος δὲν ἀντίκειται εἰς τὸ νὰ ἦναι ἀντικείμενον ἐμπορικῆς

Poitiers. 31 Ἰανουαρ 1889, S 1889 2. 80, J. Pal 1889 1 — Καὶ ἡ *Βελγικὴ* νομολογία εἶναι σύμφωνος Ἀπ ἐφ Βρυξελλῶν, 15 Ἀπριλ 1873, *Jurisprud. d'Anvers* 1874 2. 40 Ὡσαύτως καὶ ἡ *Ἰταλικὴ* νομολογία ἦτο σύμφωνος ἐφ' ὅσον ἴσχυεν ὁ κῶδιξ τοῦ 1865. Ἀπ ἐφ. Ῥώμης, 22 Φεβρ 1875 *Journ du Droit intern. privé* 1875, 2 226 Ὅρ περὶ τῶν διατάξεων τοῦ *ἰταλικοῦ* κώδικος τοῦ 1882 σημ. 2 τῆς σελ 139.

(1) Ἀπ Ἀκυρ. 14 Ἰουνίου 1850 D 1850 1. 163

(2) Πολλαὶ ἀστικαὶ πράξεις εἶναι ἁπλούσταται ἐξ ἄλλου δὲ ὑπάρχουσί τινες ἐμπορικαὶ ἱκανῶς πολύπλοκοι, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, τὸ συνάλλαγμα τῶν θαλασσίων ἀσφαλειῶν καὶ τὸ ναυτικὸν δάνειον. Πλὴν τούτου ἐγένετο δεκτὸς (ἀρ. 108), ὅτι τὰ ἀσώματα πράγματα ὑπάγονται εἰς τὴν ἔννοιαν *ἐμπορεύματα* καὶ ἑπομένως ὑπάρχουσι καὶ ἐμπορεύματα, διὰ τὴν μεταβίβασιν τῶν ὁποίων ἀπαιτοῦνται διατυπώσεις καὶ τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσι τρέχουσαν ἀξίαν (προνόμια ἐφευρέσεως π. χ. Ὅρ ἄρθρ 20 τοῦ νόμου τῆς 5 Ἰουλίου 1844).

κερδοσκοπίας καὶ ὅτι ὁ νομοθέτης ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ καὶ τὰ ἀκίνητα ἐν τῷ ἄρθρῳ632. Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ δέον νὰ ἐπέλθῃ τροποποίησις τῆς νομοθεσίας ; Λέγουσιν ὅτι ἡ σύστασις τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας ἐγείρει ζητήματα πολὺ λεπτά, διὰ τὴν λύσιν τῶν ὁποίων οἱ ἐμποροδίκαι οὐδόλως εἶναι ἁρμόδιοι. Ἀλλ' οὗτος δὲν εἶναι ἐπαρκὴς λόγος· διότι πολλάκις οἱ ἐμποροδίκαι καλοῦνται νὰ λύσωσι δυσχερῆ ζητήματα, ἀναγόμενα εἰς ἀπαλλοτριώσεις ἀκινήτων ἢ εἰς συστάσεις ἐμπραγμάτων δικαιωμάτων ἐπὶ ἀκινήτων, ἰδίως δὲ ἐπὶ πτωχεύσεως πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ἄρθρων 446-448 ἐμπ. κωδ. Ἄλλως καθ' ὅλας τὰς περιπτώσεις ταύτας ὑπάρχει τὸ μέσον τῆς προσφυγῆς εἰς τὸ ἐφετεῖον. Δὲν δυνάμεθα δ' ὅμως νὰ ἐννοήσωμεν διὰ τί νὰ μὴ ἀπονέμωνται τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας εἰς ἐργασίας, αἵτινες παρίστανται ὑπὸ τὸν αὐτὸν τύπον καὶ ἔχουσι τοὐλάχιστον οἵαν καὶ αἱ ἄλλαι σπουδαιότητα, διὰ τί δὲ εἰδικῶς οἱ πιστωταὶ τοῦ κερδοσκοποῦντος κατ' ἐπάγγελμα ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως ἀκινήτων νὰ μὴ δύνωνται νὰ προστατευθῶσι διὰ τῆς κηρύξεως τῆς πτωχεύσεως. (1) Τὸ περίεργον δ' ὅμως εἶναι ὅτι πάντες οἱ ξένοι κώδικες καὶ οἱ προσφατώτεροι ἔτι ἐτήρησαν τὸν κανόνα τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας. (2) Ἀλλ' ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν ἀκινήτων ἀπὸ

---

(1) Πρβλ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην εἰσιτήριον λόγον Blanche, ἀντεισαγγελέως τοῦ ἀκυρωτικοῦ 1861 καὶ Bravard et Demangeat, VI. 324 ὁμοφωνοῦντας.

(2) Ὁ *γερμανικὸς* κῶδιξ τοῦ 1861 λέγει σαφῶς «αἱ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων ἐργασίαι δὲν εἶναι ἐμπορικαί», ἄρθρ. 275. Ὁ *Οὐγγρικὸς* κῶδιξ (ἄρθρ. 262) περιέχει τὴν αὐτὴν διάταξιν Ὁ *Βελγικὸς* ἠρκέσθη ὡς πρὸς τοῦτο νὰ ἀντιγράψῃ τὸ ἄρθρ. 632. Ὅρ. Namur, *op. cit.* ἀριθ. 39 — Ὁ *Ἰταλικὸς* κῶδιξ (ἄρθρ. 3 § 3 καὶ 4) παρεδέχθη περὶ τοῦ ζητήματος τούτου σύστημα εἰδικὸν καὶ νέον. Δὲν παραδέχεται ἀπολύτως ὅτι τὰ ἀκίνητα δύνανται νὰ ὦσι, ὡς τὰ κινητὰ, ἀντικείμενα ἐμπορικῶν πράξεων, ἀλλὰ περιορίζεται νὰ ὁρίσῃ ὡς πράξεις ἐμπορικὰς «τὰς ἀγορὰς καὶ πωλήσεις ἀκινήτων, ὅταν γίνωνται πρὸς ἐμ«πορικὴν κερδοσκοπίαν». Ἐκ τούτου προκύπτει ἰδίως ὅτι, ἐνῷ ἡ ἀγορὰ κινητῶν *πρὸς ἐκμίσθωσιν* εἶναι ἐμπορικὴ πρᾶξις (ἄρθρ. 1 § 1), ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ δὲν ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ κώδικος εἰς τὴν *πρὸς ἐκμίσθωσιν* ἀγορὰν ἀκινήτου. Ὁ ἰταλὸς νομοθέτης ἠθέλησεν οὕτω νὰ ἀποφύγῃ τὸ ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν μέγα ἄτοπον τοῦ νὰ θεωρῆται ἔμπορος ὁ ἰδιοκτήτης ἀκινήτου, ὅστις ἠγόρασεν αὐτὸ πρὸς ἐκμίσθωσιν. Ὁ *Ῥουμουνικὸς* κῶδιξ, ὅστις ἀντεγράφη σχεδὸν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ, δὲν περιέλαβε τὴν διάταξιν τοῦ κώδικος τούτου περὶ τοῦ ἐμπορικοῦ χαρακτῆρος τῶν πρὸς μεταπώλησιν ἀγορῶν ἀκι-

τοῦ κύκλου τῶν ἐμπορικῶν πράξεων ἔχει ἧττονα σπουδαιότητα ἐν ταῖς χώραις, ἔνθα ἡ πτώχευσις ἰσχύει διά τε τοὺς ἐμπόρους καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους (Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Αὐστρουγγαρίᾳ κλπ.), ὡς καὶ ἐν αἷς χώραις δὲν ὑπάρχει ἐμπορικὴ δικαιοδοσία (Κάτω Χώραις, Ἀγγλίᾳ κλπ.). Ἄλλως καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἐμειώθη ἡ πρακτικὴ σημασία τοῦ ζητήματος διὰ τοῦ νέου ἄρθρ. 68 τοῦ νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1867. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ αἱ διὰ μετοχῶν ἀνώνυμοι ἢ ἑτερόρρυθμοι ἑταιρεῖαι, αἱ συνιστάμεναι μετὰ τὸν νόμον τῆς 1ης Αὐγούστου 1893, εἶναι ἐμπορικαὶ καὶ ἂν ἔτι ἔχωσιν ἀντικείμενον ἐργασίας ἐπὶ ἀκινήτων, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, τὴν ἀγορὰν καὶ πώλησιν ἀκινήτων. Ὡς ἐμπορικαὶ δὲ ἑταιρεῖαι αὗται δύνανται ἰδίως νὰ κηρυχθῶσιν εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως καὶ νὰ τεθῶσιν ὑπὸ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν.

110 δίς. Πρέπει, γενικεύοντες, νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι πλὴν τῆς ἀγορᾶς καὶ αἱ ἄλλαι ἐργασίαι, αἱ ἔχουσαι ἀντικείμενον ἀκίνητα, οὐδέποτε εἶναι πράξεις ἐμπορικαί.(1) Ἀλλὰ πρέπει νὰ προσέξωμεν, ὅπως ἀποφύγωμεν δυνατήν τινα σύγχυσιν ἐν τούτῳ, καθ' ὅσον οὐδὲν τὸ κωλῦον ὅπως ἐργασίαι τινὲς σχετικαὶ πρὸς ἀκίνητα ὦσιν ἐμπορικαί. Οὕτως, ὡς ῥηθήσεται περαιτέρω (ἀριθ. 165), ἐνίοτε ἡ ἀσφάλεια εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ὅταν ἔτι αὕτη ἀποβλέπῃ εἰς κινδύνους, εἰς οὓς εἶναι ἐκτεθειμένον ἀκίνητον, διότι ἀντικείμενον τῆς ἀσφαλείας εἶναι οἱ κίνδυνοι, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἀσφαλίζεται ὁ ἀσφαλιζόμενος, καὶ οὐχὶ αὐτὸ τὸ ἀκίνητον. (2)

νήτου. Ἀλλ' ὁ *Πορτογαλικὸς* ἐμπορικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 316 ἐδ. 4) καταλέγει μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων, ὡς καὶ ὁ ἰταλικός, «τὰς ἀγορὰς καὶ μεταπωλήσεις ἀκινήτων ἢ ἀκινήτων δικαιωμάτων, ὅταν ἡ ἀγορὰ ἐγένετο πρὸς τὸν σκοπὸν μεταπωλήσεως».

Ὁ Γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1897 δὲν ἔσχε ἀφορμὴν νὰ ἀσχοληθῇ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, διότι οἱ τιθέμενοι κανόνες ἐγένοντο οὐχὶ διὰ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐμπόρους. Ἠσχολήθη μόνον ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ἂν τὸ ἐπάγγελμα προσώπου τινός, μετερχομένου ἐργασίας ἐπὶ ἀκινήτων, δύναται νὰ ᾖναι ἐμπορικόν, καὶ ἔλυσε τοῦτο καταφατικῶς (ἄρθρ. 2), ἀρκεῖ νὰ ᾖναι ἐγγεγραμμένον ἐν τῷ μητρώῳ τῆς ἐμπορίας. Ὅρ. περὶ τοῦ μητρώου τούτου κατωτέρω, ἀριθ. 194 δίς.

(1) Οἱ μνημονευθέντες ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει ξένοι κώδικες δίδουσιν ἐν γένει τὴν ἀπόλυτον ταύτην ἔννοιαν εἰς τὸν κανόνα.

(2) Ἐν Γερμανίᾳ ἀμφισβητεῖται πολὺ τὸ ζήτημα ἂν ἡ ἀσφάλεια ἀκινήτου

111. Διὰ νὰ θεωρῆται ἡ ἀγορὰ ὅτι ἐνεργεῖται ἐπὶ κινητοῦ καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν εἶναι ἐμπορική, ἀρκεῖ τὸ ἀγοραζόμενον νὰ ἀποτελῇ κινητὸν διὰ τὸν ἀγοραστὴν καὶ ἂν ἔτι ὑπὸ ἄλλας ἐπόψεις ἦναι ἀκίνητον. Οὕτως ἡ ἀγορὰ οἰκοδομήματος πρὸς κατεδάφισιν, ἡ τῆς ὑλοτομίας δάσους εἶναι πράξεις ἐμπορικαί, ἐὰν ἐγένοντο ἐπὶ τῇ προθέσει κερδοσκοπίας ἐπὶ τῆς πωλήσεως τοῦ ἐκ τῆς κατεδαφίσεως ὑλικοῦ ἢ τῆς ἐκ τῆς ὑλοτομίας ξυλείας. (1)

112. Δὲν δύναταί τις ἄρα γε, σκεπτόμενος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, νὰ εἴπῃ ὅτι καὶ ὁ μισθωτὴς ἀγροτικοῦ κτήματος, ὡς ἀγοράζων τοὺς μέλλοντας καρποὺς πρὸς μεταπώλησιν, ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν ; Οὐχί· διότι, ὡς ῥηθήσεται ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ἄρθρ. 638 ἐδ. 1 (ἀριθ. 124), ὁ νόμος ἔθηκε τὴν γεωργικὴν βιομηχανίαν ἐκτὸς τῆς κυρίως λεγομένης ἐμπορίας. Ὁ ἰδιοκτήτης, ὁ ἐκμεταλλευόμενος τὸ ἑαυτοῦ ἀκίνητον κτῆμα, δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν· εἰς τὴν αὐτὴν δὲ θέσιν εἶναι καὶ ὁ ὑποκατάστατος αὐτοῦ μισθωτής. Ἡ πρᾶξις δ' ὅμως τοῦ μὴ ἐκμεταλλευομένου, ἀλλὰ περιοριζομένου ἁπλῶς εἰς ἀγορὰν τῆς μελλούσης συγκομιδῆς πρὸς μεταπώλησιν, δέον νὰ θεωρῆται πρᾶξις ἐμπορική. (2)

εἶναι ἀστικῆς ἢ ἐμπορικῆς φύσεως. Ὅρ. ὑπὲρ τῆς ἐμπορικότητος Goldschmidt op. cit. (ἂν ἔκδοσιν) τόμ. 1 § 59 σελ 686 καὶ 687 καὶ κατ' αὐτῆς Thöl *das Handelsrecht*, I § 35 σελ. 120 καὶ ἑπ.

(1) Οὕτως ὁ νόμος τῆς 22 Frimaire ἔτους VII περιλαμβάνει μεταξὺ τῶν πωλήσεων κινητῶν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ἐπὶ τῆς μεταβιβάσεως τέλους «τὰς πωλήσεις τῆς συγκομιδῆς πρὸ τῆς συλλογῆς, τῆς ὑλοτομίας μικρῶν καὶ μεγάλων δασῶν» (bois taillis et de haute futaie) ἄρθρ. 69 καὶ 5 ἀρ. 1.— Ἡ ἀγορά, ἥτις περιλαμβάνει καὶ τὸ ἔδαφος, εἶναι ἀστικῆς φύσεως, καὶ ὅταν ἔτι ὁ ἀγοραστὴς προτιθῆται νὰ μεταπωλήσῃ τὰ ὑλικὰ ἢ τὴν ὑλοτομίαν, Bourges, 17 Δεκεμβρίου 1850, D. 1851 2.90).

(2) Ἀπ. ἐφ. Nîmes 28 Αὐγούστου, 1874, S. 1875, 2, 147 J. Pal. 1875 676.— Ὅ,τι εἴπομεν περὶ τοῦ μισθωτοῦ ἐφαρμόζεται καὶ διὰ τὸν ἀγοράζοντα τὸ δικαίωμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως λατομείου ἐπὶ χρόνον μᾶλλον ἢ ἧττον μακρόν, ὅστις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τρόπον τινὰ μισθωτὴς ὡρισμένου τινὸς εἴδους. Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἐναντία γνώμη. Ἀπ. Ἀκυρ. 15 Δεκεμβρίου 1835, D. 1835. 1. 67, Pardessus, I ἀριθ. 11. Ἐφαρμόζεται ὡσαύτως καὶ διὰ τὸν μισθωτὴν ἐπὶ τῷ σκοπῷ μεταπωλήσεως τῶν ἐξ αὐτοῦ προϊόντων. (Ὅρ. ἐναντίαν γνώμην, Bedarride, *de la juridiction commerciale* ἀριθ. 211). Ἡ κτῆσις τοῦ δικαιώματος τῆς εἰσπράξεως τῶν δημοτικῶν φόρων ἐπὶ τῶν εἰ-

113. Πρόθεσις μεταπωλήσεως.—Αὕτη εἶναι ἡ ἀποτελοῦσα τὴν κερδοσκοπίαν καὶ καθιστᾶσα τὴν ἐργασίαν ἐμπορικήν. Ἀλλὰ τότε μόνον ὑπάρχει κερδοσκοπία, ὅταν ὁ ἀγοραστὴς προτιθῆται (τοῦτο δὲ δὲν συμβαίνει πάντοτε) νὰ πραγματοποιήσῃ κέρδη διὰ τῆς μεταπωλήσεως. (Βλ. ἀριθ. 115).

Εἶναι ἀδιάφορον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀγοραστοῦ. Καὶ ὁ μὴ ἔμπορος ἀγοράζων πρὸς μεταπώλησιν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικὴν (ἄρθρ. 632 ἐδ. 1 ἐμπ. κωδ.), ἐνῷ καὶ ὁ ἔμπορος, ἀγοράζων πρὸς ἀτομικὴν χρῆσιν, δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικὴν (ἄρθρ. 638 ἐδ. 1). Ἀλλ' ἐν τούτοις, ὡς ἐξηγηθήσεται (ἀριθ. 171), ἡ ἀγορὰ πράγματος παρ'ἐμπόρου εἶναι ἐμπορική, ὅτε γίνεται διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ, καίπερ ὁ ἔμπορος δὲν προτίθεται νὰ κερδοσκοπήσῃ οὔτε ἐπὶ τῆς μεταπωλήσεως οὔτε ἐπὶ τῆς ἐκμισθώσεως τοῦ ἀγορασθέντος.

Εἶναι ἀδιάφορον ὡσαύτως ἂν ὁ ἀγοραστὴς προτιθῆται νὰ μεταπωλήσῃ τὸ πρᾶγμα ὅλον διὰ μιᾶς ἢ τμηματικῶς, ἐν τῇ αὐτῇ εἰς ἣν ἠγόρασεν αὐτὸ καταστάσει, ἢ ἀφοῦ μεταποιήσῃ αὐτό. Τὸ ἄρθρον 632 διαλαμβάνει περὶ τῆς ἀγορᾶς σιτίων ἢ ἐμπορευμάτων, τῆς γινομένης μετὰ τῆς πρὸς μεταπώλησιν προθέσεως εἴτε ὡς ἔχουσι κατὰ τὴν ἀγορὰν εἴτε *μετὰ κατεργασίαν καὶ μεταποίησιν*. Ἄλλως ἡ τελευταία αὕτη περίπτωσις ἀνάγεται εἰς τὰς *ἐπιχειρήσεις τεχνουργίας*, περὶ ὧν διαλαμβάνει τὸ ἄρθρ. 632 ἐδ. 2 (ὅρ. ἀριθ. 123).

113 δ ς. Καθ' ὅσον πρόκειται νὰ προσδιορίσωμεν τὴν φύσιν τῆς ἀγορᾶς, πρέπει νὰ ἀποβλέπωμεν εἰς τὴν στιγμὴν τῆς καταρτίσεως αὐτῆς καὶ νὰ ἐξετάζωμεν ἂν ὑφίστανται τότε οἱ ἀπαιτούμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὅροι. Τὰ μεταγενέστερα γεγονότα οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι μεταβολήν. Ὁ ἀγοράσας πρὸς μεταπώλησιν ἐνήργησεν ἐμπορικὴν πρᾶξιν, ἡ πρᾶξις δ' αὕτη μένει τοιαύτη καὶ ἂν ἔτι ὁ ἀγο-

---

σαγομένων, ἐπὶ τῶν θέσεων καὶ ἐπὶ τῶν ἀγορῶν, δὲν ἔχει χαρακτῆρα ἐμπορικόν, διότι αἱ πράξεις αὗται ἀποτελοῦσι διὰ τὴν πόλιν ἰδιαίτερον τρόπον εἰσπράξεως. Οἱ ἐνοικιασταὶ εἶναι ἐντολοδόχοι, τῶν ὁποίων ἡ ἀντιμισθία δὲν εἶναι βεβαία. (Ἀπ. ἐφ. Angers. 23 Φεβρ. 1877, S. 1877, 2. 333 καὶ D. 1877, 2. 172. Πρβλ. ἄλλας ἀναλόγους ἀποφάσεις μνημονευθείσας, Dal. rép. gen., λ. *Acte de commerce* ἀρ. 83—86).—Ἐκρίθη, ἀλλ' οὐχὶ ὀρθῶς καθ' ἡμᾶς, ὅτι ἡ ἑταιρεία εἰς ἣν παρεχωρήθη ἡ διαχείρισις ἀγορᾶς τινος ζῴων, εἶναι ἐμπορική. Ἀπ. Ἐμποροδ. Seine 28 Ἰουνίου 1872, S. 1874, 2, 249 J. Pal. 1874. 1038.

ραστὴς δὲν μεταπωλήσῃ τῷ ὄντι τὸ πρᾶγμα καὶ διατηρήσῃ αὐτὸ δι' ἑαυτόν. Τοὐναντίον δὲ ὁ ἀγοράσας ἄνευ οὐδεμιᾶς πρὸς μεταπώλησιν προθέσεως, καὶ ἂν μεταπωλήσῃ τὸ ἀγορασθὲν καὶ δὴ καὶ μετὰ κέρδους, δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν. Οὕτως ὁ ἀγοράσας ἔπιπλα διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ καὶ μεταπωλήσας αὐτά, ὅταν δὲν ἀρέσκωσιν αὐτῷ πλέον, ἢ ὅταν κρίνῃ αὐτὰ πεπαλαιωμένα, δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν. Ὁ νόμος λέγων *ἀγορὰν πρὸς μεταπώλησιν* δὲν ἐννοεῖ μόνον δύο πράξεις διαδοχικάς, ἀλλὰ δύο πράξεις ἐχούσας ἑκατέραν ὡς ἐλατήριον τὴν ἑτέραν. (1)

114. Πῶς διαγινώσκεται ἡ πρὸς μεταπώλησιν πρόθεσις; Πολλάκις αὕτη φαίνεται ἄνευ δυσκολίας. Ἐὰν ἔμπορος ἀγοράζῃ πράγματα ἐκ τῶν τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ, ἡ πρόθεσις εἰκάζεται φυσικῶς ὑπάρχουσα. Ἐὰν δὲ πρόκειται περὶ μὴ ἐμπόρου, ἢ περὶ ἐμπόρου μέν, ἀλλ' ἀγοράζοντος ἐμπορεύματα ἀλλότρια τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας, ἡ περὶ τῆς προθέσεως κρίσις σχηματισθήσεται ἐκ τῶν περιστάσεων, ἐκ τῆς φύσεως καὶ ἐκ τῆς ποσότητος τῶν ἀγοραζομένων πραγμάτων. Ἡ ἐμπορικότης δὲν νομίζεται κατὰ τεκμήριον πλὴν ἐπὶ τῶν πράξεων ἐμπόρου (ἀριθ. 168), καὶ ὁ ἐπικαλούμενος τὴν ἐμπορικότητα ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ αὐτήν, δυνάμενος νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς τοῦτο πᾶν νόμιμον μέσον (ἄρθρ. 109) ἐμπ. κωδ., ἄρθρ. 1353 ἀστ. κωδ.) Ἐν ἀμφιβολίᾳ δὲ ἡ πρᾶξις θεωρεῖται ἀστική, (2) ἅτε τῶν ἐμπορικῶν πράξεων ἀποτελουσῶν τρόπον τινὰ τὴν ἐξαίρεσιν.

115. Ἀνάγκη νὰ ἐννοηθῇ καλῶς ἣν ἐννοεῖ ὁ νόμος πρόθεσιν· ὅ,τι καθιστᾷ τὴν πρᾶξιν ἐμπορικὴν δὲν εἶναι τόσον ἡ πρὸς μεταπώλησιν πρόθεσις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν καὶ μόνη, ὅσον ἡ πρόθεσις τῆς πραγματοποιήσεως κερδῶν διὰ τῆς μεταπωλήσεως· ἐλλειπούσης τῆς τελευταίας ταύτης προθέσεως δὲν ὑπάρχει κερδοσκοπία. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης πηγάζουσιν αἱ ἀκόλουθοι ἄξιαι μνείας πολλαὶ συνέπειαι.

1ον. Ὁ ἐργοστασιάρχης, ὅστις πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἑαυτοῦ ἐργατῶν ἀγοράζει χονδρικῶς ἀντικείμενα καταναλώσεως, ἅτινα μετα-

---

(1) Ὑπὸ τὰς αὐτὰς σκέψεις ὅρ. ἀπόφασιν τοῦ Ἐφετ. Angers τῆς 21 Μαρτ. 1867, D.1 867, 2. 205, (ὁ ἰδιοκτήτης μεμισθωμένου τινὸς ἐργοστασίου δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικὴν ἀγοράζων μηχανισμόν τινα διὰ τὸ ἐργοστάσιον αὐτό, καὶ ἡ ἀγορὰ αὕτη δὲν μεταβάλλει φύσιν ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι βραδύτερον ἐκμεταλλεύεται τὸ ἐργοστάσιον ὁ ἴδιος).

(2) Poitiers, 7 Ἰανουαρίου 1856, D. 1856 2. 84.

πωλεῖ ἔπειτα αὐτοῖς ἄνευ κέρδους (au prix coûtant), δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν (1). Τοὐλάχιστον αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ πρᾶξις αὕτη δὲν εἶναι ἐμπορική, δύναται δ' ὅμως νὰ θεωρηθῇ ἐμπορικὴ ἐκ τοῦ λόγου ὅτι συνδέεται πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας τοῦ ἐργοστασιάρχου (ὅρ. ἀριθ. 171).

2ον. Αἱ συνεργατικαὶ ἑταιρεῖαι, αἵτινες ἀγοράζουσι χονδρικῶς σιτία πρὸς μεταπώλησιν εἰς τοὺς συνεταίρους ἄνευ κέρδους (au prix coûtant) δὲν ἐνεργοῦσι πράξεις ἐμπορικὰς καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν εἶναι ἐμπορικαὶ ἑταιρεῖαι. (2)

3ον. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ γεωργικὰ συνδικᾶτα, ἅτινα ἀγοράζουσι πρώτας ὕλας, ἀναγκαίας εἰς τὴν γεωργίαν, καὶ δίδουσιν αὐτὰς εἰς τὰ μέλη αὐτῶν, δὲν ἐνεργοῦσι πράξεις καὶ ὅταν ἀκόμη ἐπαυξάνωσι κατὰ μικρὸν τὴν τιμὴν διὰ τὰς δαπάνας καὶ τὰς προκαταβολάς. (3)

4ον. Καὶ οἱ ἀγοράζοντες πρὸς μεταπώλησιν ἄνευ κέρδους ἢ καὶ μετὰ ζημίας πρὸς σκοπὸν φιλοφρονητικὸν ἢ εὐεργετικὸν δὲν ἐνεργοῦσι πράξεις ἐμπορικάς (4).

5ον. Οὐδ' οἱ ἀγοράζοντες πρὸς μεταπώλησιν μετὰ ζημίας, ὅπως πορισθῶσιν οὕτως ἄμεσα ὠφελήματα, ἐνεργοῦσι πράξεις ἐμπορικάς. (5)

6ον. Τὸ Κράτος δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, ἀγοράζον ἀντικείμενά τινα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς μεταπωλήσεως

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris, 15 Νοεμβρίου 1864. Ὅρ. ἔγγραφον τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργοῦ τῆς 6 Αὐγ. 1887.

(2) Ἀπ. ἐφ. Bourges, 19 Ἰανουαρ. 1869, D. 1869 2. 135, S. 1869 2. 323, G. Pal. 1869 1271.

(3) Ἀπ. ἐφ. Toulouse, 26 Μαρτίου 1889, *Le Droit*, ἀριθ. τῆς 17 Μαΐου 1889. Ἀλλ' ἔχει ἄλλως ἐὰν τὸ ἐπαγγελματικὸν συνδικᾶτον ἐπεδίδετο πράγματι εἰς ἀγορὰς πρὸς μεταπώλησιν μετὰ κέρδους. Ἀπ. ἐφ. Angers, 24 Ὀκτωβρ. 1894, S. καὶ G. Pal. 1895 2. 80. Εἶναι ἀδιάφορον τὸ ὅτι ἡ ἐμπορία ἀπαγορεύεται εἰς τὰ συνδικᾶτα. Ἐὰν συνδικᾶτόν τι ἐνεργῇ πράγματι ἐμπορικὰς πράξεις, δὲν δύναται ἀλλ' ἢ νὰ ἀποδοθῇ αὐτῷ ὁ ἐμπορικὸς χαρακτήρ. Ὅρ. περὶ τῆς ἀπαγορεύσεως εἰς τὰ συνδικᾶτα τοῦ ἐνεργεῖν πράξεις ἐμπορικάς. Ἀπ. Ἐμπορ. Saint-Nazaire, 16 Ἰουνίου 1894, I. Pal. καὶ S. 1894 2.314.

(4) Beslay, *op. cit.* I. ἀριθ. 47.

(5) Ἀπ. Ἐφ. Bordeaux, 1. Ἀπριλ 1856, *Journal des Arrêts de Bordeaux* 1856 σελ. 160. Ὅρ. πολλὰς ἀποφάσεις ἀναφερομένας ἐν *Pandectes belges* λ. *Acte de commerce* ἀρ. 63—64.

αὐτῶν τὴν εἴσπραξιν φόρου (ὡς ἐπὶ ἀγορᾶς χάρτου πρὸς μεταπώλησιν αὐτοῦ σεσημασμένου, καπνῶν ξένων ἢ ἐγχωρίων).(1)

116. Ἡ ἀγορὰ δὲν εἶναι ἐμπορική, ἐὰν τὰ ἀγοραζόμενα πράγματα πρόκειται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἐξάσκησιν ἐπαγγέλματος ἢ τέχνης, ἥτις οὐδὲν ἔχει τὸ ἐμπορικόν, ἢ, ὅπερ ταὐτόν, πρόκειται νὰ μεταπωληθῶσιν ὡς παρακολουθήματα πραγμάτων μὴ ἀγορασθέντων. Ἀναφέρομεν τὸ ἐκ παραδόσεως γνωστὸν παράδειγμα τῆς περιπτώσεως ταύτης, τὸ τοῦ ἰδιοκτήτου ἢ ἀμπελουργοῦ, τοῦ ἀγοράζοντος πίθους πρὸς ἐναπόθεσιν ἐν αὐτοῖς τῆς συγκομιδῆς αὐτοῦ. Ναὶ μὲν προτίθεται οὗτος νὰ μεταπωλήσῃ τοὺς πίθους μετὰ τοῦ οἴνου, ἀλλ' ἡ μεταπώλησις αὕτη εἶναι δι' αὐτὸν ἁπλῶς παρακολούθημα τῆς τῶν προϊόντων πωλήσεως, ἥτις δὲν εἶναι ἐμπορικὴ (ἄρθρ. 638, ἐδ. 1, ἀριθ. 124). (2)

---

(1) Οἱ πράκτορες τοῦ Κράτους καὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι ἔμποροι· ὁ κανὼν οὗτος ἐφαρμόζεται ἰδίως διὰ τοὺς πωλοῦντας *λιανικῶς* τὸν καπνόν, δι' οὓς ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς τιμῆς τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς τῆς πωλήσεως ἀποτελεῖ ἁπλῶς τὴν ἀντιμισθίαν αὐτῶν. Ἀπ. Ἐφ. Dijon, 21 Μαρτίου 1873, S. 1873. 2.215. Ἡ λύσις αὕτη ἐγένετο δεκτὴ διὰ τοὺς πωλητὰς τούτους, καὶ ἐὰν ἔτι πωλῶσιν ὡς παρακολουθήματα καὶ ἀντικείμενα τῆς χρήσεως τῶν καπνιστῶν. Ἀπ. Ἐφ. Lyon, 8 Μαΐου 1879, D. 1881. 2.48 καὶ S. 1880. 2.79. Ἡ *λιανικὴ* πώλησις δυνατὸν νὰ γίνηται παρέργως ὑπ' ἀληθινοῦ ἐμπόρου (ὡς ὑπὸ οἰνοπώλου, οἰνοπνευματοπώλου, ἐμπόρου ἀρωματικῶν εἰδῶν κλπ.), τότε δὲ ὁ τοιοῦτος πωλητὴς εἶναι ἐν ταὐτῷ ἔμπορος καὶ πράκτωρ τῆς διαχειρίσεως τῶν μονοπωλίων. Ἀπ. Ἐφ. Caen, 10 Ἰουνίου 1862, S. 1862 2, 507.

(2) Ὅρ. Jousse περὶ τοῦ ἄρθρ. 4, τίτλ. XII, τοῦ διατάγματος τοῦ 1673. Τοῦτο πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται καὶ διὰ τὴν ἀγορὰν οἴνων ἢ σιτίων, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ μεταπωληθῶσι μετ' ἄλλων ὁμοειδῶν συγκομισθέντων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐκποιήσεως τῶν τελευταίων. Ὅρ. τὰς σκέψεις ἀποφάσεώς τινος τοῦ Ἐφ. Bordeaux, τῆς 12 Ἰουλίου 1848, D. 1849 2. 108. Τί πρέπει νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ γεωργοῦ, ὅστις ἀγοράζει ζῶα πρὸς μεταπώλησιν, ἀφοῦ παχύνῃ αὐτὰ ἐπὶ τῶν γαιῶν του; Κατ' ἀρχὴν δὲν βλέπομεν ἐν τούτῳ ἀλλ' ἢ τὸ ἄτομον ἐκμεταλλευόμενον τὴν γῆν, τῆς ὁποίας πωλεῖ τὰ προϊόντα ὑπὸ τὴν μίαν ἢ ὑπὸ τὴν ἄλλην μορφὴν καὶ μὴ πρᾶττον οὕτως οὐδὲν τὸ ἐμπορικόν. Ἀπ. Ἀκυρ. (req.) 7 Ἀπριλ. 1869. D. 1869. 1. 455. Ἐφ. Dijon. 11 Μαρτίου 1881, J. Pal. 1881. 1. 822. Ἐφ. Bourges, 9 Φεβρουαρ. 1885. D. 1886. 2. 88. J. Pal. 1885. 1. 1219. S. 1885. 2. 216. Πρβλ. *anal. Cons. d'État*, 27 Ἰουνίου 1873. S. 1875. 2. 188. D. 1874. 3. 35 (ζήτημα περὶ ἐπιτηδεύματος).—Λυτέον δ' ὅμως ἄλλως τὸ ζήτημα, ἐὰν ἐκ τῶν περιστάσεων προκύπτῃ, ὅτι ἡ κερδοσκοπία ἐπιδιώκεται ἀμέσως ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ

Οἱ διευθυνταὶ ἐκπαιδευτηρίων μετὰ οἰκοτροφείου καὶ οὗτοι ἀγοράζοντες ἐμπορεύματα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἑαυτῶν ἐπαγγέλματος δὲν ἐνεργοῦσι πρᾶξιν ἐμπορικήν. Αἱ διάφοροι προμήθειαι, τὰς ὁποίας ποιοῦνται εἰς τοὺς μαθητὰς, ἡ τροφὴ τὴν ὁποίαν παρέχουσιν αὐτοῖς, δὲν εἶναι τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῶν, ἀλλ' εἶναι ἁπλῶς καὶ μόνον παρακολούθημα. (1) Τοὐναντίον δὲ οἱ διατη-

---

πωλήσεως τῶν ζῴων, ἐὰν λ. χ ταῦτα διήρχοντο ἁπλῶς τῶν γαιῶν, αἵτινες προφανῶς εἶναι ἀνεπαρκεῖς πρὸς τροφὴν αὐτῶν. Ἐφ. Rouen, 14 Ἰανουαρ. 1840. Rep. D. *acte de commerce* ἀριθ. 111. Ἐφ. Rouen, 9 Αὐγούστου 1861. D. 1861. 5. 9. Ὁμοφωνεῖ Beslay, *op. cit.* ἀριθ. 54. Ὁ ἰδιοκτήτης, ὅστις περιορίζεται νὰ πωλῇ τὰ δένδρα, τὰ προερχόμενα ἐκ φυτουργημάτων αὐτοῦ ἢ τὰ ἐγκεντριζόμενα ὑπ' αὐτοῦ, δὲν εἶναι ἔμπορος. Ἀπ. Ἀκυρ. (req) 13 Μαρτίου 1878. S. 1878. 1. 312. Ἔχει ὅμως ἄλλως διὰ τὸν ἀγοράζοντα ἄλλοθεν μέρος τῶν προμηθειῶν, τὰς ὁποίας ποιεῖται πρὸς τὴν ἑαυτοῦ πελατείαν. Οἱ δικασταὶ τῆς οὐσίας πρέπει νὰ ἐκτιμῶσι τὴν σπουδαιότητα τῶν ἀγορῶν αὐτῶν καὶ νὰ ἐξετάζωσιν ἂν αὗται δὲν ἀποτελοῦσι πράξεις ἐμπορικὰς καὶ οὐχὶ μόνον παρακολούθημα τοῦ γεωργικοῦ ἐπαγγέλματος. Ἀπ. Ἀκυρ. 20 Μαΐου 1873 (*Le droit* τῆς 30 Ἰουνίου). Paris, 29 Νοεμβρ. 1886. (*Le droit* τῆς 4 Φεβρουαρίου 1887). Ὁ γαλακτοπώλης, ὅστις ἀγοράζει ἀγελάδα οὐχὶ ὅπως μεταπωλήσῃ αὐτήν, ἀλλ' ὅπως πωλῇ τὸ ἐξ αὐτῆς γάλα λιανικῶς, δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν. Ἐμποροδ. Anvers, 17 Δεκεμβρ. 18 6. (*Le droit* τῆς 14 Ἀπριλ. 1887).

(1) Τοῦτο παρετήρησε τὸ ἐφετεῖον τῶν Παρισίων, ἐν ταῖς ἐπὶ τοῦ σχεδίου τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος παρατηρήσεσι καὶ διετυπώθη ῥητῶς ἐν ἄρθρῳ τινί, ὅπερ ὅμως ἀφῃρέθη ἔπειτα ὡς περιττόν. *Locré, esprit du code de commerce* VII 300. Συμφωνεῖ σταθερῶς καὶ ἡ νομολογία· ἀπ. Ἀκυρ. 21 Μαρτίου 1864. D. 1864 1. 252· ἡ ἀπόφασις αὕτη ἔκρινεν ὅτι οἱ ἀδελφοὶ τῶν χριστιανικῶν σχολείων, οἵτινες ἀγοράζουσι βιβλία, ὅπως μεταπωλῶσι ταῦτα ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς ἑαυτῶν μαθητάς, ἔστω καὶ μετὰ κέρδους, δὲν εἶναι ἔμποροι (τὸ ζήτημα ἦτο ἐὰν ὑπεχρεοῦντο νὰ ἔχωσι δίπλωμα βιβλιοπώλου, ὅπερ δὲν δύναται πλέον νὰ ἐγερθῇ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1870 κατάργησιν τῶν διπλωμάτων βιβλιεμπορίας.)

Κατὰ τὴν αὐτὴν σκέψιν καὶ οἱ ἰατροί, οἷς ἐπιτρέπεται, ὅπου δὲν ὑπάρχουσι φαρμακοποιοί, νὰ προμηθεύωσι καὶ φάρμακα εἰς τοὺς ἑαυτῶν πελάτας (νομ. 25 *Germinal* ἔτους XI, ἄρθρ 27) δὲν ἐνεργοῦσι πράξεις ἐμπορικὰς, ἀγοράζοντες καὶ πωλοῦντες τοιαῦτα· ἀπ. ἐφ. *Rennes* 20 Ἰανουαρ. 1859. D. 1859. 5. 11. Πρέπει νὰ εἴπωμεν τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὸν ἰατρόν, ὅστις διατηρεῖ νοσοκομεῖον καὶ διὰ τὴν μαΐαν, τὴν ἔχουσαν οἰκοτρόφους. Namur *op. cit.* 1 ἀριθ. 50. *pand. belges* λ. *commerçant*, ἀρ. 229 (μνημονευόμεναι ἀποφάσεις), Πρβλ. ἐν *annal. Paris* 8 Ἀπριλίου 1858. D. 1858. 2 103 (τὸ ζήτημα ἦτο περὶ ὀδοντοϊατροῦ, ὅστις δὲν διετήρει πωλητήριον τεχνητῶν ὀδόντων καὶ ὀδοντοστοιχιῶν, ἀλλ' ἐξε-

ροῦντες ἑστιατόρια, ξενοδοχεῖα, οἱ καφεπῶλαι ἐνεργοῦσι πράξεις ἐμπορικάς, διότι κερδοσκοποῦσιν ἀμέσως ἐπὶ τῆς μεταπωλήσεως ἢ μεταποιήσεως τῶν σιτίων, ἅτινα ἠγόρασαν.

117. Ἡ ἀγορὰ τῆς πρώτης ὕλης ἔχει χαρακτῆρα παρακολουθήματος διὰ τὸν συγγραφέα (ἀριθ.123), τὸν ζωγράφον, τὸν γλύπτην· (1)

τέλει μόνον τὴν ὀδοντοϊατρικὴν χειρουργίαν πρὸς ὡρισμένους πελάτας αὐτοῦ). Σύμφωνοι ἀπ.ἐφ. Anvers, 27 Αὐγούστου 1885. *jur. d'Anvers*, 1885. 1.413. Nancy 19 Ἰουλίου 1876. S. 1876. 2.289 (κτηνίατρος πωλῶν φάρμακα διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ζώων). Paris 4. Φεβρ. 1890, *La Loi* τῆς 4 Σεπτεμβρ. 1890 (χειροκόμος(manicure) πωλῶν ἀντικείμενά τινα καλλωπισμοῦ ἢ κόνεις τινὰς καὶ μυραλοιφάς). Περὶ τοῦ ποδοκόμου ἐκρίθη ὅτι εἶνε ἔμπορος, ἀλλ' ἀπεδείχθη ὅτι ἐνήργει πολλὰς ἐμπορικὰς πράξεις, πωλῶν προϊόντα τινὰ πρὸς πάντα οἱονδήποτε. Ἀμφισβήτησις ὑπῆρξεν ὡς πρὸς τὴν ἀγορὰν ὑπὸ φαρμακοποιοῦ φαρμάκων διὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ. Τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν δύναται καθ' ἡμᾶς νὰ ᾖναι ἀμφίβολον. Εἴμεθα κατὰ γράμμα ἐν τῇ προβλεπομένῃ ὑπὸ τοῦ νόμου περιπτώσει· καθ'ὅσον ἐν τῇ πράξει ταύτῃ ὑπάρχει ἡ ἀγορὰ *σιτίων* πρὸς μεταπώλησιν μετὰ κατεργασίαν ἢ μεταποίησιν, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ. Προσθετέον, ὅτι ἄλλοτε οἱ φαρμακοποιοὶ κατετάσσοντο ἐν τῷ δευτέρῳ σώματι τῶν ἐμπόρων, τῷ τῶν ἐμπόρων ἀρωματωδῶν εἰδῶν, καὶ ὅτι ὁ νόμος τῆς 21 germinal ἔτους XI ποιεῖται ἔτι λόγον περὶ τῆς *ἐμποσίας* τῶν φαρμακοποιῶν (ἄρθρ. 32). Ἀπέναντι ἐπιχειρημάτων τόσον σαφῶς τερμνόντων τὸ ζήτημα τί δύνανται αἱ σκέψεις, αἱ ἀρυόμεναι ἐκ τοῦ κανονισμοῦ τοῦ ἐπαγγέλματος, ἐκ τῶν ἀπαιτουμένων ἐξετάσεων ἢ ἐκ τῆς μεταβολῆς τοῦ εἴδους ἢ τῆς φύσεως τῶν ἀγοραζομένων προϊόντων ; Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου κρατεῖ σταθερῶς σύμφωνος νομολογία· Ἐφ. Grenoble, 28 Μαρτίου 1859. D. 1859. 2. 71 (προέκειτο περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρ. 68 ἐμπ. κωδ.). Ἐναντίαν γνώμην ὅρ. διὰ τὸ Βέλγιον, Namur, καθ' ὃν ἡ ***Φαρμακευτικὴ εἶναι ἡ ἀδελφὴ τῆς ἰατρικῆς καὶ οὐχὶ ἡ θυγάτηρ τῆς ἐμπορίας*** (Le Code de commerce belge, I, ἀρ.49)· βλ. ἐπίσης *Pand. belges* λ.*Acte de commerce*, ἀριθ. 204· τὰ ἐπαγγέλματα, τὰ ὁποῖα προσεγγίζουσιν εἰς τὴν τέχνην τοῦ θεραπεύειν ἔχουσι χαρακτῆρα, ὅστις ἀπομακρύνει αὐτὰ ἀπὸ τῶν ἐμπορικῶν ἐπαγγελμάτων. Εἶναι ἀδιάφορον ὅτι ὑπάρχει ἀγορὰ καὶ μεταπώλησις καὶ πρόθεσις κερδοσκοπίας. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα πρέπει νὰ ᾖναι τὰ κύρια καὶ τὰ ἐπικρατοῦντα· ἀλλὰ τοῦτο δὲν συντρέχει οὔτε πρέπει νὰ ἐκλαμβάνηται διὰ τὴν φαρμακευτικήν. Ἐν τούτοις τὰ *βελγικὰ* δικαστήρια δέχονται ὅτι ἡ ἀγορὰ φαρμάκων ὑπὸ φαρμακοποιοῦ εἶναι πρᾶξις ἐμπορική. Ἐφ. Mons, 19 Ἰουλίου 1874, *Pasicrisie*,1875. 3. 120.

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris, 5 Μαΐου 1855, D. 1856. 2. 119, ἐφ. Metz, 7 Αὐγούστου 1862, D. 1863. 2. 106. Ὁ γλύπτης, παραχωρῶν τὸ δικαίωμα τῆς ἀναπαραγωγῆς τῶν τῆς συνθέσεως αὐτοῦ προτύπων, δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν. Ἀπ. ἐφ. Lyon, 17 Ἰουνίου 1874 (*Le Droit* τῆς 19 Νοεμβρίου).

ὅ,τι πωλοῦσιν οὗτοι δὲν εἶναι ἡ πρώτη ὕλη μεταπεποιημένη,ἀλλὰ τὸ ἔργον, ὅπερ δὲν ἠγόρασαν.Ἀγοράζοντες δὲ τὴν πρώτην ὕλην δὲν ἐνεργοῦσι πρᾶξιν ἐμπορικήν. Τοὐναντίον δ' ὅμως ἡ ἀγορὰ χρωμάτων ὑπὸ κοσμηματογράφου εἶναι καθαρῶς ἐμπορικὴ πρᾶξις. Εἶναι εὔκολον νὰ τεθῇ ἡ ἀρχὴ πρὸς διάγνωσιν τῶν τοιούτων πράξεων, ἂν καὶ ἐπὶ πολλῶν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγείρωνται δισταγμοί. Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι ὅτι ἐν ἑκάστῃ περιπτώσει πρέπει νὰ ἐξετάζηται τὸ μέρος, ὅπερ ἔχει τὸ ἀγοραζόμενον, νὰ παρατηρῆται ἂν, κατὰ τὴν μεταπώλησιν, τοῦτο θεωρῆται ἢ μὴ τὸ κύριον.

Ἀμφισβήτησις ὡσαύτως ὑπάρχει καὶ περὶ τῆς ἀγορᾶς πρώτων ὑλῶν, τὴν ὁποίαν ἐνεργεῖ φωτογράφος, προτιθέμενος νὰ μεταχειρισθῇ καὶ νὰ μεταπωλήσῃ αὐτὰς μεταπεποιημένας εἰς ἔργα φωτογραφικά. Ἂν γείνῃ δεκτὸν ὅτι ὁ φωτογράφος μεταχειρίζεται καλλιτεχνικὰς μεθόδους, δι' ἃς ἡ ἀγορὰ ὡρισμένων τινῶν ὑλῶν εἶναι αὐτῷ ἀπαραίτητος, οὕτως ὥστε ἔχουσιν αὗται ἁπλῶς χαρακτῆρα παρακολουθήματος, ὡς τὰ χρώματα ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ζωγράφου,(1) δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδηται τῇ ἀγορᾷ τῶν ὑλῶν αὐτῶν ἐμπορικὸς χαρακτήρ. Τοὐναντίον δὲ ἡ ἀγορὰ αὕτη εἶναι ἐμπορικὴ, ἂν γείνῃ δεκτὸν ὅτι ὁ φωτογράφος σκοπεῖ νὰ μεταπωλήσῃ τὰς ἀγορασθείσας ὕλας, ἀφοῦ μεταποιήσῃ αὐτάς, ὡς πράττει ὁ κοσμηματογράφος.(2) Τὸ ζήτημα αὐτό, ὅπερ συνδέεται στενῶς πρὸς τὸ ἕτερον, ἂν τὰ φωτογραφικὰ ἔργα εἶναι καλλιτεχνικὰ ἢ βιομηχανικά (3), ἐξετασθήσεται ἐν τοῖς περὶ βιομηχανικῆς, καλλιτεχνικῆς καὶ φιλολογικῆς ἰδιοκτησίας (ὄγδοον μέρος).

Ἆρά γε ὅ,τι ἐλέχθη περὶ τοῦ συγγραφέως πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται καὶ διὰ τὸν διαχειριστὴν (gérant) ἐφημερίδος, ὥστε νὰ θεωρῆται ὅτι καὶ αἱ ὑπ' αὐτοῦ γινόμεναι ἀγοραὶ χάρτου καὶ ἄλλαι ἐργα-

---

(1) Pouillet, *traité de la propriété littéraire et artistique*, ἀριθ. 100 καὶ 101. Beslay op. cit. Τόμ. 1. ἀρ. 23.—Paris, 12 Ἰουν. 1863. *Annales de la propr. indust.* 1863, 225. Πρωτοδ. Malines, 22 Ἀπριλ. 1880. S. 1881. 4. 31. J. Pal. 1881. 2. 62.

(2) Ἐμποροδ. Seine 14 Δεκ. 1860. *Journ. de trib. de comm.* Τομ. X. σελ. 85. Πρωτοδ. Seine, 12 Δεκ. 1863. *Annales de la propr. industrielle* 1863. 396.

(3) Op. *Revue des Deux Mondes*, 1897, σελ. 564 καὶ ἑπ. La photographie est-elle un art? ὑπὸ Robert de la Sizeranne.

σίαι δὲν εἶναι πράξεις ἐμπορικαί;(1) Περὶ τούτου δὲν δύναται νὰ δοθῇ ἀπόλυτος λύσις. Πρέπει νὰ ἐξετάζηται ἂν οὗτος λαμβάνει μέρος ἐν τῷ ἔργῳ τοὐλάχιστον διὰ τὴν ἐπίβλεψιν ἢ ἀναθεώρησιν, ἂν διευθύνει ἢ ἂν ἁπλῶς καὶ μόνον κερδοσκοπεῖ ἐπὶ τῆς ἐργασίας τῶν συνεργατῶν αὐτοῦ, ὧν ἀγοράζει τὰ ἔργα, ὅπως μεταπωλῇ αὐτὰ εἰς τὸ κοινόν. Ἡ τελευταία αὕτη περίπτωσις ὑπάρχει καθαρῶς, ὅταν παρὰ τῷ διαχειριζομένῳ ἰδιοκτήτῃ ὑπάρχῃ καὶ διευθυντὴς καὶ ἀρχισυντάκτης. Ὁ αὐτὸς κανὼν ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ ἔργου, ἀπαιτοῦντος τὴν συνεργασίαν πολλῶν, οἷον λεξικοῦ ἢ εὑρετηρίου. (2)

118. Τίς ἡ φύσις τῶν παρ' ἐργάτου ἢ τεχνίτου γινομένων ἀγορῶν διὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ ; Οὗτος ἀγοράζει ἐργαλεῖα ἢ πρώτας ὕλας. Ἡ ἀγορὰ ἐργαλείων δὲν ὑπάγεται εἰς τὸ ἄρθρον 632 ἐδ. 1, ἀφοῦ ὁ ἐργάτης δὲν προτίθεται νὰ μεταπωλήσῃ αὐτά, ἂν δὲ μέλλῃ νὰ ἀναλάβῃ τὸ τίμημα αὐτῶν διὰ τῶν ἀντιμισθιῶν, τοῦτο εἶναι ἁπλῶς παρεπόμενον. Ἡ περίπτωσις δ'ὅμως εἶναι ὅλως διάφορος διὰ τὰ πράγματα, ἅτινα σκοπεῖ νὰ μεταπωλήσῃ, ἀφοῦ κατεργασθῇ αὐτά. Ὁ ἐργάτης, ὅστις ἐργάζεται μόνον ἐπὶ ὑλῶν, διδομένων αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἐργοδότου, δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, καὶ ὅταν ἔτι προμηθεύῃ τινὰ παρεπόμενα ; Τὸ αὐτὸ πρέπει ὡσαύτως νὰ εἴπωμεν καὶ ὅταν ἡ πρώτη ὕλη μηδεμίαν ἔχῃ σπουδαιότητα ὡς καὶ ὅταν ἡ ἀξία αὐτῆς δὲν λογίζηται ἐν τῇ τιμῇ τοῦ κατασκευασθέντος ἀντικειμένου, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, ἡ ἀξία τῆς κλωστῆς ἐν τῷ τριχάπτῳ.

---

(1) Paris, 23 Δβρίου 1886, S. 1887. 2. 132. J. Pal. 1887. 1. 707 (τὸ ζήτημα ἦτο περὶ περιοδικῆς συλλογῆς· ἡ ἀπόφασις ἀπεφήνατο ὅτι ὁ συντάκτης αὐτῆς δὲν ἐνήργει πρᾶξιν ἐμπορικὴν, καίτοι ὑπῆρχον ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου καὶ ἐμπορικαὶ ἀγγελίαι). Ἀπ. ἐφ. Paris, 5 Ἰανουαρ. 1887. D. 1887. 2. 127 (προέκειτο περὶ προσώπου, ὅπερ περιωρίζετο εἰς τὴν ἔκδοσιν καταστίχων καὶ ἄρθρων τινῶν λογιστικῆς, ἀναγομένων εἰς ἐπινοηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ μέθοδον).—Ἀλλὰ τὰ δικαστήρια δύνανται εἴς τινας περιστάσεις νὰ θεωρήσωσι τὸν συντάκτην ὡς ἐνεργοῦντα ἀληθινὴν ἐπιχείρησιν βιβλιεμπορίας. Ὅρ. ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ἐπιτηδεύματος, ἀπ. συμβουλίου νομοῦ Σηκουάνα (ὑπόθεσις Conty, συντάκτου ὁδηγῶν [guides]) 14 Δβρίου 1886, *Le droit* τῆς 18 Δεκεμβρ. 1886.

(2) Ἐφ. Colmar, 9 Δβρ. 1857. D. 1858. 2. 23. Ἐφ. Lyon, 22 Αὐγ. 1860. S. 1861, 2. 603. D. 1861 2. 72. Paris, 2 Ἰουλ. 1880. D, 1880. 2. 226. J. Pal. 1881, 1. 413· S. 1881. 2. 89 (σημ. τοῦ Labbé).

Ἀλλὰ τίς ἡ λύσις,ὁσάκις ἡ πρώτη ὕλη ἀγοράζεται ὑπὸ τοῦ ἐργάτου, ὅστις μεταπωλεῖ αὐτὴν μεταπεποιημένην ; Ὑπάρχει ὁμοφωνία ὅτι ἡ ἀγορὰ εἶναι ἐμπορικὴ (προσθετέον καὶ ὁ ἐργάτης ἔμπορος), ἐὰν ὁ ἐργάτης διατηρῇ ἀποθήκην ἢ πωλητήριον τῶν προϊόντων τῆς ἑαυτοῦ ἐργασίας, διότι ἀληθῶς τότε εἶναι ἔμπορος. Διίστανται δὲ αἱ γνῶμαι, ὅταν πρόκειται περὶ ἐργάτου, ὅστις ἐργάζεται μόνον ἐπὶ παραγγελίαις, ὅτε καὶ ἐφ' ὅσον δίδονται αὐτῷ τοιαῦται. Περὶ τούτου κρατοῦσιν αἱ ἑξῆς δύο σκέψεις : Ἀφ' ἑνὸς μὲν φαίνεται ἐφαρμοστέα κατὰ γράμμα ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 632 ἐδ. 1, ἀφ' ἑτέρου δ' ὅμως δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπάρχει ἁπλῶς ἐξάσκησις τοῦ ἐπαγγέλματος, τὴν ὁποίαν ὁ νόμος δὲν χαρακτηρίζει ἐμπορικὴν πρᾶξιν (ἄρθρ. 1308 ἀστ. κωδ.). Προτιμότερον εἶναι νὰ μὴ δοθῇ ἀπόλυτος λύσις, ἀλλὰ νὰ ἀναζητῆται ὁπότερον εἶναι τὸ τῆς κερδοσκοπίας ἄμεσον ἀντικείμενον, ἡ ἐργασία ἢ ἡ ὕλη, μόνον δὲ ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει νὰ θεωρῆται ὅτι ὑπάρχει πρᾶξις ἐμπορική. (1) Δὲν πρέπει νὰ ἀπορῇ τις ὅτι δὲν διατυποῦμεν σαφῆ καὶ ὡρισμένον κανόνα· Τὸ ἀδύνατον τῆς διατυπώσεως τοιούτου κανόνος ἀνεγνώρισε καὶ ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργός, ὅστις, ζητηθείσης τῆς γνώμης αὐτοῦ περὶ τοῦ διακριτικοῦ τῶν τεχνιτῶν ἀπὸ τῶν ἐμπόρων, ἀπήντησε τῇ 7 Ἀπριλίου 1811 : «δὲν φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ κατατάσσηται »ἐν τῇ κλάσσει τῶν ἐμπόρων ὁ ἁπλοῦς τεχνίτης, ὅστις, ἐργαζόμενος »μόνον ὅτε καὶ ἐφ' ὅσον δίδονται αὐτῷ παραγγελίαι, δὲν κερδοσκο»πεῖ ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεως. *Ἄλλως εἶναι δύσκολον νὰ δια· »τυπωθῇ ἀκριβὴς κανὼν ὡς πρὸς τοῦτο*».

119. ΑΓΟΡΑ ΠΡΟΣ ΕΚΜΙΣΘΩΣΙΝ.—Ὁ ἀγοραστὴς δυνατὸν νὰ εἶχε τὴν πρόθεσιν νὰ κερδοσκοπήσῃ ἐπὶ τῆς ἐκμισθώσεως τῶν ἀγορασθέντων πραγμάτων,τοῦθ'ὅπερ προβλέπει ῥητῶς τὸ ἄρθρ.632·τοιοῦτο δὲ συμβαίνει, φέρ'εἰπεῖν, ἐπὶ ἀγορᾶς βιβλίων δι'ἀναγνωστήριον, ἐπὶ ἀγορᾶς ἵππων ὑπ' ἐργολάβου μετακομίσεων (2). Καὶ ἡ ἀγορὰ ἐργαλείου τι-

---

(1) Ὁμοφωνεῖ Beslay *op. cit.* 1. ἄρ. 37—39 Ὀρ. Ἀπ. ἀκυρ.24 Ἰουλίου 1883 D. 1884. 1. 124.

(2) Ἀπ. Ἐφ. Rennes, 5 Μαρτίου 1873, S. 1873 2. 264, J. Pal. 1873. 700. Ὀρ. ὡσαύτως ἐφ. Nancy, 22 Φεβρ. 1896, D. 1896, 2, 351, Ἐφ. Alger, 10 Φεβρ. 1897, D. 1897, 1, 415 (ἀγορὰ γεωργικῆς μηχανῆς πρὸς ἐκμίσθωσιν).

νος δύναται νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὴν διάταξιν ταύτην, ἐὰν τὸ ἐργαλεῖον ἢ τὸ κύριον καὶ ἡ ἐργασία τοῦ προσώπου τὸ παρεπόμενον. (1)

120. Καὶ ἡ πρὸς ἐκμίσθωσιν ἀγορὰ διέπεται ὑπὸ τῶν αὐτῶν κανόνων, ὑφ'ὧν καὶ ἡ πρὸς πώλησιν ἀγορά. Οὕτω καὶ αὕτη εἶναι ἐμπορικὴ μόνον ἐὰν ἐνεργῆται ἐπὶ κινητῶν· καὶ ἡ τούτων δ'ὅμως ἀγορὰ δὲν ἔχει ἐμπορικὸν χαρακτῆρα, ἐὰν τὰ κινητὰ αὐτὰ ἦσαν προωρισμένα νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς παρακολουθήματα τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς ἐκμισθώσεως ἀκινήτου. (2)

121. ΜΙΣΘΩΣΙΣ ΠΡΟΣ ΥΠΕΚΜΙΣΘΩΣΙΝ.—Καθ'ἡμᾶς, ἡ μίσθωσις, ὡς καὶ ἡ ἀγορὰ ἀκινήτου, εἶναι πρᾶξις οὐσιωδῶς ἀστικῆς φύσεως.(3) Ἀλλ' ἡ μίσθωσις κινητῶν πρὸς ὑπεκμίσθωσιν πρέπει ἀναμφηρίστως νὰ θεωρῆται ἐμπορικὴ πρᾶξις,ὡς ὑπαγομένη εἰς τὴν μνησθεῖσαν διάταξιν, διότι ἀποτελεῖ ἀγορὰν τῆς χρήσεως πράγματος ἐπὶ κερδοσκοπίᾳ ἐκ τῆς μεταπωλήσεως τῆς χρήσεως ταύτης.

122. ΠΩΛΗΣΙΣ.—Ἡ ἀγορὰ γινομένη μετὰ κερδοσκοπικῆς προθέσεως ἐπὶ τῆς μεταπωλήσεως εἶναι ἐμπορική· ἀλλ'ἡ πρᾶξις,δι'ἧς ἐπιζητεῖται ἡ πραγματοποίησις τοῦ σκοπουμένου αὐτοῦ κέρδους,τουτέστιν αὐτὴ ἡ μεταπώλησις, εἶναι καὶ αὕτη ἐμπορική; Ἐὰν ἡ πώλησις γίνηται παρ' ἐμπόρου πρὸς ἔμπορον, ὑπάρχει συναλλαγὴ μεταξὺ ἐμπόρων, ἥτις προβλέπεται ῥητῶς ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 631 ἐδ. 1 ἐμπ.κωδ. (ἀριθ.167). Τὸ ἄρθρον δ' ὅμως αὐτὸ δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ πωλήσεως, γινομένης εἴτε παρὰ μὴ ἐμπόρου εἴτε καὶπαρ'ἐμπόρου μὲν ἀλλ'εἰς μὴ

---

(1) Ἐφ. Dijon, 23 Αὐγ. 1858, D. 1858, 2. 168, (ἀλωνιστικὸν μηχάνημα). Ἐμποροδ. Nantes, 17 Φεβρουαρ. D. 1869, 3, 92.

(2 Ἐφηρμόσθη ὡς πρὸς τὸν ἰδιοκτήτην,ὅστις ἐκμισθῶν τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν ἀγοράζει ἔπιπλα πρὸς ἐπίπλωσιν αὐτῆς. Ἀπ. Ἀκυρ. 30 Ἀπριλίου 1862, D. 1862, 1, 351. Εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ ξενοδόχος, ὅστις ἀγοράζει σιτία πρὸς τροφὴν τῶν ἑαυτοῦ πελατῶν, ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν.—Μεταξὺ τῶν ἄλλων μνημονευτέον τοῦ ἀγοράζοντος κτήνη ἰδιοκτήτου ἀγροτικοῦ κτήματος, ὅπως δώσῃ ταῦτα τῷ μισθωτῇ ὡς σιδηροκέφαλα. Πρβλ. ἄρθρ. 1821 ἀστ. κωδ.

(3) Ἐφ Aix, 27 Δεκεμβρ. 1855. D. 1856. 2. 208. Paris,13 Ἰουλ. 1861, D. 1861. 5. 8. — Κατὰ τοὺς δεχομένους ὅτι αἱ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων ἐργασίαι δύναται νὰ εἶναι ἐμπορικαί, πρέπει νὰ ἀποβλέπωμεν εἰς τὴν πρόθεσιν, ἥτις ἐκράτει κατὰ τὴν μίσθωσιν. Πβλ. Garsonnet, *Revue critique*, XXXV, 350.

ἔμπορον. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει τὸ ζήτημα δυνατὸν νὰ ἔχῃ μεγάλην πρακτικὴν ἀξίαν. Ἆρά γε αἱ ὑπὸ τοῦ μικρεμπόρου γινόμεναι πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ πελάτας πωλήσεις εἶναι, ὡς πρὸς αὐτὸν τοὐλάχιστον, (1) ἐμπορικαί, ὥστε νὰ δύνηται νὰ ἐνάγηται οὗτος δι' αὐτὰς ἐνώπιον τοῦ Ἐμποροδικείου ; (2)

Ἡ ἀποφατικὴ λύσις ὑπεστηρίχθη ἄλλοτ' ἐντόνως, (3) νῦν δ'ὅμως ἀδιστάκτως ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἀντίθετος, καίτοι τὸ ἄρθρον 632 ἐδ. 1ον σιωπᾷ περὶ τούτου. Θὰ ἦτο ἄλλως ἀδύνατον νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τίνα λόγον νὰ ἦναι ἐμπορικὴ ἡ ἀγορά, ἐνῷ ἡ πώλησις, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐπραγματοποιήθη ἡ ἀγορά, δὲν εἶναι τοιαύτη. Αἱ δύο πράξεις πρέπει νὰ ἔχωσι τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα, ἀφοῦ ἀμφότεραι ὑπηγορεύθησαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος καὶ ἑκατέρα ἐξηγεῖται διὰ τῆς ἑτέρας. Τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ διάνοια τῶν συντακτῶν τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἄρθρου 638 ἐδ. 1ον (ἀριθ. 124), τοῦ ὁποίου ἡ διάταξις ἐνέχει τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἡ πώλησις τότε μόνον ἔχει ἀστικὸν χαρακτῆρα, ὅταν ἐνεργῆται ἐπὶ πραγμάτων μὴ ἀγορασθέντων. Ὁ εἰσηγησάμενος τὸν νόμον ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ ἀγορεύσει αὐτοῦ εἶπε περὶ τούτου : « Ἡ διάταξις »δικαιολογεῖται ἀφ' ἑαυτῆς, διότι εἶναι φανερόν, ὅτι αἱ πωλήσεις

---

(1) Ἡ πώλησις οὐδὲν ἔχει τὸ ἐμπορικὸν διὰ τὸν ἀγοραστήν, ἐὰν δὲν ἀγοράζῃ πρὸς μεταπώλησιν, ὑπάγεται δὲ τότε εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μικτῶν πράξεων, περὶ ὧν γενήσεται κατωτέρω λόγος (ὅρ. ἀρ 130).

(2) Δὲν θὰ ὑπῆρχε ζήτημα, ἐὰν ἡ πώλησις ἠδύνατο νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὴν *ἐπιχείρησιν προμηθείας* ἀρ. 632 ἐδ. 2 (ὅρ. ἀρ. 127).

(3) Ἐπικαλοῦνται ὡς ἐπιχείρημα τὸ κείμενον, ὅπερ διαλαμβάνει περὶ ἀγορῶν καὶ οὐχὶ περὶ πωλήσεων, ἐνῷ τὸ ἄρθρ. 633 διαλαμβάνει *περὶ ἀγορῶν, πωλήσεων καὶ μεταπωλήσεων* πλοίων, καὶ λέγουσιν ὅτι κατὰ τὸ κείμενον εἶναι τμητέον τὸ ζήτημα, διότι ἡ ἐμπορικότης εἶναι δημιούργημα τοῦ νόμου καὶ εἶναι αὐθαίρετον νὰ ἐξέρχηταί τις τῶν διατάξεων τοῦ νόμου, ὅταν ἰδίως ἀναλογισθῇ τὰς βαρείας συνεπείας, ἃς συνεπάγεται ἡ ἐμπορικότης. Προσθέτουσι δὲ ὅτι ἀλυσιτελῶς θὰ ἐπεβαρύνοντο τὰ ἐμποροδικεῖα διὰ πληθύος ἀσημάντου ἀξίας διαφορῶν δυναμένων νὰ ἐγείρωνται μεταξὺ τῶν καταναλωτῶν καὶ τῶν μικρεμπόρων, δι' ἃς δὲν ὑπάρχουσιν οἱ λόγοι, οἵτινες ὑπηγόρευσαν τὴν κατάστασιν ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας. Delamarre καὶ Lepoitvin, I ἄρ. 40. Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα φρονοῦμεν ὅτι ἀνασκευάζονται ἐκ τῶν ἐν τῷ κειμένῳ ἐκτιθεμένων λόγων.

»αὗται οὐδαμῶς ἐξομοιοῦνται πρὸς τὰς ἐνεργουμένας παρ' ἐμπό-»ρου» (1)

Ἕνεκα τῆς ταυτότητος τῶν λόγων καὶ ἡ ἐκμίσθωσις πρέπει νὰ θεωρῆται ἐμπορικὴ ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἠγόρασε πρᾶγμά τι πρὸς ἐκμίσθωσιν (ἀρ. 119).

123. Ὁ δημοσιεύων τὸ ἑαυτοῦ ἔργον συγγραφεὺς δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικὴν καὶ αἱ διάφοροι πράξεις, τὰς ὁποίας ἐνεργεῖ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν, δὲν εἶναι ἐμπορικαί. (2) Εἰδικῶς δ' εἰπεῖν ἡ πώλησις ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἴτε τοῦ δικαιώματος τῆς φιλολογικῆς ἢ καλλιτεχνικῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ εἴτε μιᾶς ἢ πλειόνων ἐκδόσεων πρὸς ἐκδότην, τὸ συνάλλαγμα, δι' οὗ συγγραφεύς τις ἀναλαμβάνει πρὸς ἐκδότην τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συντάξῃ ἔργον (συνάλλαγμα ἐκδόσεως), δὲν εἶναι πράξεις ἐμπορικαί. Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐνεργεῖ ἐν τούτῳ διάμεσον διακονίαν, τῆς πωλήσεως μὴ ἀποτελούσης τὸ τελικὸν αἴτιον κερδοσκοπικῆς πράξεως.

Ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ ζήτημα, ὅταν πρόκειται εἴτε περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ἀγορᾶς εἴτε περὶ τῆς μεταπωλήσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ συγγραφέως, τῆς συνομολογουμένης ὑπὸ τοῦ ἀγοράσαντος αὐτὸ ἐκδότου. (3)

---

(1) Locré XX, 224 καὶ 228. Ἐν τῷ ἀρχαίῳ δικαίῳ δὲν ὑπῆρχε περὶ τούτου ἀμφιβολία. Ordonn. 1673, τίτλ. XII, ἄρθρ. 4 —Οἱ νομοδιδάσκαλοι εἶναι σχεδὸν πάντες σύμφωνοι. Πρβλ. Ἐφ. Aix, 28 Ἀπριλ. 1837 Rép. D. λ. *Acte de commerce*, ἄρ. 32 Ἡ ἀπόφασις αὕτη δέχεται ὅτι τὸ Ἐμποροδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον ἐπὶ ἀγωγῆς περὶ ἀναστροφῆς τοῦ πραθέντος κατ' ἐμπόρου ἵππων. Ὁ *βελγικὸς* νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ. 2) ἀπαριθμεῖ μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων τὴν ***πώλησιν*** ἢ τὴν ***μίσθωσιν***, αἵτινες ἐπηκολούθησαν τῇ πρὸς μεταπώλησιν ἢ ἐκμίσθωσιν γενομένῃ ἀγορᾷ. Τὸ αὐτὸ ὁρίζει καὶ ὁ *ἰταλικὸς* κῶδιξ (ἄρθρ. 3, ἐδ. 2). Ὁ *γερμανικὸς* κῶδιξ τοῦ 1861 δὲν μνημονεύει τὴν μεταπώλησιν μεταξὺ τῶν ἀπολύτων ἐμπορ. πράξεων, κατ' αὐτὸν δὲ ἡ μεταπώλησις τότε μόνον ἔχει ἐμπ. χαρακτῆρα, ὅταν γίνηται παρ' ἐμπόρου, τοῦ ὁποίου τὸ ἐπάγγελμα συνίσταται εἰς τὸ ἀγοράζειν καὶ μεταπωλεῖν (ἄρ. 273 ἐδ. 2. Γ. Κωδ).

(2) Ἀπ. Ἐφ. Paris, 2 Ἰουλίου 1894 καὶ J. Pal. 1894. 2. 296. D. 1895. 2. 164.

(3) Poullet, *Traité de la propriété littéraire*, ἄρθρ. 280, ὅρ. Ἐμπορ. κώδικα *γερμανικὸν* τοῦ 1861, ἄρθρ. 272 ἐδ. 5 καὶ *οὐγγρ.* κωδ. ἄρθρ. 259 ἐδ. 5.— Ὁ τελευταῖος οὗτος κῶδιξ περιέχει ὁλόκληρον τίτλον (ἄρ. 515—533)

Αἱ αὐταὶ λύσεις πρέπει νὰ δοθῶσι κατ' ἀναλογίαν καὶ διὰ τὰ προνόμια ἐφευρέσεως. Ἡ μεταβίβασις προνομίου ἐφευρέσεως εἰλημμένου ἤδη ἢ μέλλοντος νὰ ληφθῇ δὲν εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ διὰ τὸν ἐφευρετήν· (1) ἀλλ' ἡ μεταπώλησις προνομίου ἀγορασθέντος πρὸς μεταπώλησιν εἶναι τοὐναντίον πρᾶξις ἐμπορική. (2)

124. Τὸ ἄρθρον 638 ἐδ. 1. ἐφαρμόζει τὴν ἰδέαν, καθ' ἣν ἡ πώλησις τότε μόνον εἶναι πρᾶξις ἐμπορική, ὅταν ἀποτελῇ διάμεσον διακονίαν, ὅτε δηλαδὴ εἶναι ὁ τελικὸς σκοπὸς ἐμπορικῆς κερδοσκοπίας. Τὸ ἄρθρον αὐτὸ ὁρίζει ὅτι *δὲν ὑπάγονται εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικείων αἱ κατὰ γεωργῶν ἢ ἀμπελουργῶν ἰδιοκτητῶν ἀγωγαὶ διὰ τὴν πώλησιν τῶν ἀπὸ τῶν κτημάτων αὐτῶν προϊόντων.* (3) Κατὰ ταῦτα ἡ *γεωργικὴ βιομηχανία* ἐξαιρεῖται τῆς ἐμπορικότητος. Ἀλλ' εἶναι ἆρα τοῦτο λογικόν ; Ἡ γεωργία εἶναι τεχνουργία παραγωγικὴ γεωργικῶν προϊόντων, λέγει ὁ J. B. Say, καὶ ἡ γῆ δὲν εἶναι ἀλλ' ἡ εὐρυτάτη μηχανή, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται ὁ ἄνθρωπος πρὸς παραγωγὴν τῶν σιτίων αὐτοῦ.

περὶ τῶν μεταξὺ συγγραφέως καὶ ἐκδότου συμβάσεων. Τὸ αὐτὸ ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ ὁμοσπονδιακῷ *ἑλβετικῷ* κώδικι περὶ ἐνοχῶν (ἄρθρ. 372—391).

(1—2) Ἐφ. Bourges, 5 Φεβρ 1853, J. Pal. 1853, 1, 357. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ εἰς τὴν πώλησιν προνομίου, τὴν γινομένην ὑπὸ τοῦ ἐφευρετοῦ, ὅστις, ἐκμεταλλευθεὶς αὐτό, εἶναι ἔμπορος. Τότε ἡ πώλησις εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ κατὰ τὴν περὶ *παρακολουθήματος θεωρίαν* (ἀρ. 171). Ἐφ. Marseille, 7 Σεπτεμβρ. 1851. *Journ. de Marseille* 1851. 1. 288.

Ὅταν ἡ πώλησις προνομίου ἀποτελῇ ἐμπορικὴν πρᾶξιν, τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἆρά γε ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν ἀγωγῆς περὶ ἀκυρότητος ἢ περὶ ἀκυρώσεως τῆς πωλήσεως ταύτης ; Ὁρ. ὑπὲρ τῆς ἀποκλειστικῆς ἁρμοδιότητος τῶν πολιτ. δικαστηρίων, Ἐφ. Alger, 18 Νοεμβρ. 1885, S. 1886. 2. 113. J. Pal. 1886. 1. 684 καὶ ὑπὲρ ἐναντίας γνώμης, σημ. τοῦ Ch. Lyon—Caen ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης.

(3) Ὁρ. Ἀπ. Ἀκυρ. 26 Ἰουνίου 1867, S. 1867. 1. 290. J. Pal. 1867. 750.—Τὸ ἐν Lyon ἐφετεῖον ἐθεώρησεν ἔμπορον ἰδιοκτήτην τινά, ὅστις δὲν περιωρίζετο νὰ πωλῇ ἀμέσως αὐτὸς ἢ ἐμμέσως δι' ἄλλου τοὺς παραγομένους ἐκ τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ οἴνους, ἀλλὰ διετήρει αὐτὸς ἢ δι' ἄλλου ἐν Λυὸν κατάστημα χονδρικῆς καὶ λιανικῆς πωλήσεως τῶν οἴνων, ἐν ᾧ ἐπώλει αὐτοὺς μετὰ προηγουμένην παρασκευήν. Ἀποφ. 14 Ἰουνίου 1876. (*Le Droit* τῆς 1 Νοεμβρ. 1876).

Ἀλλὰ τότε διὰ τίνα λόγον νὰ διακρίνηται ἡ χρῆσις τῆς μηχανῆς ταύτης ἀπὸ τῆς χρήσεως πάσης ἄλλης μηχανῆς ; Μήπως σήμερον αἱ γεωργικαὶ μέθοδοι δὲν προσεγγίζουσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς τὰς τῆς τεχνουργίας ; Καὶ ἡ καλλιεργία τῆς γῆς ἀπαιτεῖ τὰ αὐτὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ αὐτὰ κεφάλαια, οἷα καὶ πᾶσα οἱαδήποτε τεχνουργία· διὰ τίνα λοιπὸν λόγον νὰ προσδίδηται τόσον διάφορος χαρακτὴρ εἰς τόσον ἀναλόγους ἐργασίας ; Αἱ παρατηρήσεις αὗται δυνατὸν νὰ ὦσιν ὀρθαὶ ὑπὸ λογικὴν καὶ ὑπὸ οἰκονομικὴν ἔποψιν (ἀριθ. 103). Ἀλλ' ἡ γαλλικὴ νομοθεσία ἐθεώρησε πάντοτε ὅτι ὁ γεωργὸς δὲν εἶναι διάμεσος διάκονος, ὅτι λαμβάνει κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τῆς φύσεως ὅ,τι ἂν πωλῇ, ἐν ἑνὶ λόγῳ ὅτι δὲν μεταπωλεῖ. Γενικεύοντες δὲ τὴν ἰδέαν ταύτην πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ δὲν προσήκει εἰς τὰς πράξεις τῶν περιοριζομένων νὰ προσδίδωσιν ἀξίαν εἰς τὰ προϊόντα τοῦ ἐδάφους ἢ τῆς φύσεως.

Ὁ κανὼν αὐτὸς ἐφαρμόζεται ἐπὶ πολλῶν πράξεων. Οὕτω δὲν ἐνεργοῦσιν ἐμπορικὰς πράξεις.

1ον. Ὁ ἰδιοκτήτης δάσους, ὅστις ἐκμεταλλευόμενος αὐτὸ πωλεῖ τὴν ὑλοτομίαν. (1)

2ον. Ὁ ἰδιοκτήτης, ὁ ἐκμεταλλευόμενος τὰ μεταλλεῖα ἢ ὀρυχεῖα αὐτοῦ (νόμος 21 Ἀπριλίου 1810 ἄρθρ. 32). (2)

3ον. Ὁ ἰδιοκτήτης ἁλικῆς. (3)

4ον. Ὁ ἰδιοκτήτης ἢ μισθωτὴς λατομείου, ἐκμεταλλευόμενος αὐτό. (4)

5ον. Τὸ ἄτομον ἢ ἡ ἑταιρεία, εἰς ἃ παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Κράτους τὸ δικαίωμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων καὶ θερμῶν. (5)

---

(1) Bruxelles, 18 Μαρτ. 1879, D. 1884. 2. 79.—Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὸν φυτουργόν, ὅστις περιορίζεται νὰ πωλῇ τὰ δένδρα τὰ φυτουργούμενα ἢ ἐγκεντριζόμενα ὑπ' αὐτοῦ. Ἀπ. Ἀκυρ. 13 Μαρτ. 1878, S. 1878, 1. 312 καὶ J. Pal. 1878, 775.

(2) Ἀπ. Ἀκυρ. 31 Ἰανουαρ. 1865, D. 1865, 1.390. Nancy, 18 Μαΐου 1872, S. 1872 2. 197.

(3) Ἐμπορικ. Aix 7 Ἰουνίου 1858, D. 1859. 5. 12.

(4) Ὁρ. ἀπ. ἐφ. Caen, 17 Δεκεμβρίου 1847, D. 1848, 5, 4, ἀλλὰ πρβλ. ἀπ. ἐφ. Paris 22 Φεβρ. 1848, D. 1854, 5. 11.

(5) Ἐφ. Metz, 16 Μαρτίου 1865, S. 1865. 2. 65. (Τὸ ζήτημα ἦτο περὶ

6ον. Ὁ μισθωτὴς τοῦ δικαιώματος τῆς ἁλιείας, ὅστις πωλεῖ τὰ προϊόντα τῆς ἑαυτοῦ ἁλιείας. (1)

7ον. Ὁ παραγωγεὺς μυκήτων (champignonniste). (2)

8ον. Ἡ σχηματιζομένη ἑταιρεία πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς παραχωρήσεως ὑδάτων, προωρισμένων νὰ τροφοδοτῶσιν ἀρδευτικὴν διώρυχα (3) ἢ πρὸς διανομὴν τῶν ὑδάτων ἔν τινι πόλει. (4)

9ον. Ἡ σχηματιζομένη ἑταιρεία πρὸς ἐκμετάλλευσιν θαλασσίας διώρυχος, ὡς ἡ τοῦ Σουέζ, τοῦ Παναμᾶ (5) κλπ. Συνήθως εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ εἴδους αὐτοῦ ἐκμισθοῦνται διάφορα κινητὰ πράγματα πρὸς τοὺς ποιουμένους χρῆσιν τῆς διώρυχος, οἷον μηχαναὶ, ῥυμουλκοὶ

της ἑταιρείας τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων τοῦ Πλομπιέρ, ἥτις διετήρει καὶ ξενοδοχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐξεμεταλλεύετο. Τὸ ἐφετεῖον θεωρῆσαν τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ξενοδοχείων ὡς παρακολούθημα ἐδέχθη ὅτι ἡ ἑταιρεία δὲν εἶναι ἐμπορική. Ἀπ. Ἀκυρ. (req.) 27 Μαρτίου 1866. S. 1866, 1, 211 ἐφ. Montpellier, 28 Αὐγούστου 1874. S. 1874. 2. 229, J. Pal. 1874. 1269 καὶ 10 Αὐγούστου 1883, J. Pal. 1884. 1. 215, S. 1884. 2, 36 (ἐν τῷ θέματι τούτῳ ὁ ἐκμεταλλευόμενος εἶχεν ἱδρύσει καὶ λέσχην). Πρβλ. Ἐφ. Paris, 4 Φεβρ. 1875, S. 1875, 2, 289, D. 1876. 2, 125· (ἡ ἀπόφασις ἔκρινεν ὅτι ἡ ἑταιρεία ἡ ἐκμεταλλευομένη μεταλλικὰ ὕδατα καθίσταται ἐμπορική, ὅταν διατηρῇ καὶ ἐκμεταλλεύηται ξενοδοχεῖα καὶ περιεβλήθη τὸν τύπον ἐμπορικῆς ἑταιρείας. Ὁ τελευταῖος λόγος στερεῖται πάσης ἀξίας διὰ τὰς ἑταιρείας, αἵτινες ἔχουσι συσταθῇ πρὸ τοῦ νόμου τῆς 1 Αὐγούστου 1893. Ὁ τύπος, τὸν ὁποῖον παρεδέχετο ἑταιρεία τις, οὐδέποτε μετέβαλλε τὴν φύσιν αὐτῆς.

(1) Ἐφ. Paris, 31 Μαΐου 1869. D. 1870. 2, 183. S. 1870. 2, 330. Ἐναντίαι. Ἐφ. Toulouse, 27 Ἰουλίου 1860. D. 1860, 2, 154. S. 1861. 2. 77.

(2) Ἐφ. Paris, 2 Μαρτ. 1875 καὶ 16 Φεβρ. 1889, S. 1875. 2. 180 καὶ 1881. 2. 68. Ἐμποροδ. Seine 10 Νοεμβρ 1871. D. 1871. 5. 6. Ἐφ. Caen, 6 Ἰουλίου 1891, D. 1893. 1, 380. Ἐναντίαι, Ἐμπορ. Seine 12 Μαρτ. 1875, S. 1875, 2, 180.

(3) Ἐφ. Paris, 17 Αὐγούστου 1868 D. 1868. 2. 1892. Ἀκυρ. 6 Ἰανουαρίου 1874. D. 1877. 1. 235. Ἐναντίαι ἐφ. Aix, 6 Δβρ. 1870, D. 1872. 2. 25.

(4) Ἀκυρ. 16 Ἰουνίου 1874. S. 1874. 1. 345, D. 1874. 1. 445.

(5) Ἐφ. Paris, 8 Μαρτίου 1889, D. 1890. 2. 233. J. Pal. 1889. 1, 1218. Ἡ λύσις αὕτη εἶναι ὀρθή, καθ' ἡμᾶς (ἄριθ.182) καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἄρθρ. 68 τοῦ νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1867. Αἱ ἐργασίαι τῶν ἑταιρειῶν αὐτῶν δὲν εἶναι ἐμπορικαί, ἀλλ' αἱ ἑταιρεῖαι ὡς ἀνώνυμοι εἶναι ἐμπορικαὶ δυνάμει τοῦ μνησθέντος ἄρθρου, εἰ καὶ αἱ ἐργασίαι αὐτῶν ἔχουσιν ἀστικὸν χαρακτῆρα.

κλπ., ἀλλ' αἱ μισθώσεις αὗται ἔχουσιν ὅλως παρακολουθηματικὸν χαρακτῆρα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδαμῶς τροποποιοῦσι τὴν φύσιν αὐτῆς, ἥτις οὐσιωδῶς συνίσταται εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν ἀκινήτου. Δυνατὸν ἐπίσης ἐν ταῖς ἐπιχειρήσεσι ταύταις νὰ ἐνεργῶνται πολλαὶ ἐμπορικαὶ πράξεις, ὡς ἐκδόσεις καὶ ἀποδοχαὶ συναλλαγματικῶν· ἀλλὰ καὶ αἱ πράξεις αὗται,αἵτινες συνεπάγονται φυσικῶς τὰς συνήθεις συνεπείας τῶν ἐμπορικῶν πράξεων, δὲν ἀρκοῦσι νὰ μεταβάλλωσι τὴν φύσιν τῆς ἐπιχειρήσεως, καθ' ὅσον αὗται δὲν ἀποτελοῦσι τὴν τακτικὴν λειτουργίαν, τὴν ἄσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος, ἕνεκα τοῦ ὁποίου κατεστάθησαν αἱ ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ σκοποῦσι νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ κυρίου σκοποῦ αὐτῶν. (1)

125. Πολλάκις ἀνεκινήθη τὸ ζήτημα, ἂν δὲν εἶναι καλὸν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς γεωργικῆς πίστεως ἡ γεωργικὴ βιομηχανία νὰ ὑπαχθῇ ἔν τινι μέτρῳ εἰς τοὺς ἐμπορικοὺς νόμους,ὅπερ ζήτημα ἐκλήθη ἐνίοτε διὰ τῆς ἱκανῶς βαρβάρου λέξεως *ἐμπορικοποίησις* (commercialisation) τῆς γεωργίας.

Ἐν ἔτει 1865 ἐπιτροπὴ μὴ κοινοβουλευτικὴ ἐξεπόνησε σχέδιον νόμου περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἀγωγῶν, τῶν ἐγειρομένων κατὰ ἰδιοκτήτου ἢ μισθωτοῦ ἀγροτικοῦ κτήματος ἐκ γραμματίων εἰς διαταγήν, ἐχόντων αἰτίαν χρέος συνομολογηθὲν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως. (2) Ἑτέρα δὲ ἐπιτροπὴ τῆς κινητῆς ἀγροτικῆς πίστεως, συστᾶσα ἐν ἔτει 1880, συνέταξε σχέδιον νόμου, ὅπερ περιεῖχεν ἀνάλογον διάταξιν διὰ πάντα τὰ γραμμάτια, τὰ ἔχοντα γεωργικὴν αἰτίαν. (3) Τὸ σχέδιον τοῦτο, οὗτινος ἐπελήφθη ἡ Γερουσία, δὲν ἐψη-

---

(1) Ἐμποροδ Chambéry, 31 Δβρίου 1878, *Le Droit* τῆς 28 Μαρτίου 1879.

(2) Τὸ ἐν λόγῳ σχέδιον, οὗτινος προτάσσεται ἔκθεσις τοῦ Josseau εὑρίσκεται ἐν τόμῳ τινί, δημοσιευθέντι τὸν Ἰούλιον τοῦ 1880 ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς γεωργίας καὶ ἐμπορίας ὑπουργείου ὑπὸ τὸν τίτλον *Note sur le crédit agricole mobillier* σελ. 132 καὶ ἑπ.

(3) Ὅρ. *Jovrnal officiel* Αὐγ. 1882 (ἔγγραφα κοινοβουλευτικά, Γερουσίας, σελ. 471 καὶ ἑπ.). Ὅρ. ἐπίσης ἐν τῇ αὐτῇ ἐφημερίδι σελ. 506 καὶ ἑπ. πρότασιν νόμου ὑπὸ Bozerian.

φίσθη. (1) Οἱ συντάκται τῶν σχεδίων αὐτῶν, ἐνόμιζον ὅτι ἡ οἰκονομία δαπανῶν, ἡ περὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀποφάσεως καὶ τὴν ἐκτέλεσιν ταχύτης, ἥτις παρομαρτεῖ εἰς τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν, θὰ συνετέλουν εἰς τὴν ἐπαύξησιν τῆς πίστεως τῶν γεωργῶν. Ἰδίως δὲ ταῦτα ἤθελον συντελέσει πολὺ, ὅπως γίνωνται δεκτὰ τὰ γραμμάτια αὐτῶν πρὸς προεξόφλησιν ὑπὸ τῶν τραπεζιτῶν καὶ εἰδικῶς ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Τραπέζης. Δύναται δ' ἄλλως, ὡς ῥηθήσεται κατωτέρω, νὰ ἀναγνωρισθῇ ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ εἰς πάντα τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια, τὰ φέροντα οἱανδήποτε αἰτίαν καὶ ὑπογεγραμμένα παρ' οἱουδήποτε προσώπου. Ἡ γενικωτέρα αὕτη μεταρρύθμισις, ἥτις καὶ ἐγένετο ἤδη ἐν πολλαῖς χώραις (ἀριθ. 150), θὰ ἱκανοποίει τὰς ὑπὲρ τῆς γεωργίας εὐχάς, τὰ ἀποτελέσματα δ' αὐτῆς θὰ ἐδίδασκον κατὰ πόσον εἶναι δυνατὸν ἄνευ ἀτοπημάτων νὰ γένηται δεκτὴ ἡ ἐμπορικὴ ἁρμοδιότης διὰ πᾶσαν ἐκ γεωργικῆς αἰτίας ἐνοχὴν ὑφ' οἱονδήποτε τύπον συνομολογουμένην.

Παρατηρητέον ἐν τέλει ὅτι οὐδεὶς προέβη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἐξομοίωσιν τῶν γεωργῶν πρὸς τοὺς ἐμπόρους, καὶ εἰδικῶς ὡς πρὸς τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ τηρεῖν βιβλία καὶ ὡς πρὸς τὴν πτώχευσιν· τοῦτο θὰ ἦτο καταφανὴς ὑπερβολή. Ἀναμφιβόλως δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ γεωργοῦ, ὅστις ἐκμεταλλεύεται μεγάλην καὶ πολύπλοκον ἐπιχείρησιν, μεταχειρίζεται σπουδαῖα κεφάλαια καὶ ἐνεργεῖ πολλὰς πράξεις ἀγορῶν καὶ πωλήσεων, ἀπὸ τοῦ βιομηχάνου καὶ ἑπομένως ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀμφότεροι δέον νὰ ὑπάγωνται εἰς τοὺς αὐτοὺς κανόνας. Ἀλλ' οἱ πλείονες ἐκ τῶν γεωργῶν ἡμῶν δὲν ἔχουσιν ἐπιχειρήσεις τοσαύτης σπουδαιότητος καὶ θὰ ἦτο δύσκολον νὰ θεωρήσῃ τις αὐτοὺς ὡς ἐμπόρους. Παρατηρητέον δ' ἔτι ὅτι ἡ πτώχευσις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφαρμόζηται καὶ ἐπὶ τῶν

---

(1) Τὸ σχέδιον ἀνεπέμφθη εἰς τὴν ἐπιτροπὴν μετὰ συζήτησιν ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τῆς Γερουσίας τῆς 31 Νβρίου καὶ τῆς 1 Δβρίου 1882 γενομένην ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῶν διατάξεων περὶ τῆς συστάσεως ἐνεχύρου ἄνευ μετατοπίσεως τοῦ πράγματος. Τὸ σχέδιον ἀπερρίφθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας (συζητήσεις τῆς 31 Ἰανουαρ. 2, 3 Φεβρουαρίου καὶ 6 Μαρτίου 1888). Παρενοήθησαν μεγάλως αἱ νομικαὶ συνέπειαι, αἵτινες θὰ προέκυπτον ἐκ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ ἐμπορικοῦ χαρακτῆρος εἰς τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια, τὰ ὑπογραφόμενα δι' ἐμπορικὴν αἰτίαν.

γεωργῶν, ὡς καὶ ἐπὶ παντὸς οἱουδήποτε προσώπου, ἂν κατὰ μίμησιν τοῦ γινομένου ἐν πολλαῖς ξέναις χώραις (Ἀγγλίᾳ, Αὐστρίᾳ, Γερμανίᾳ, Οὐγγαρίᾳ κλπ.) ἡ πτώχευσις καθίστατο θεσμὸς κοινὸς διά τε τοὺς ἐμπόρους καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους.

Ἡ ἀρχή, καθ' ἣν αἱ πράξεις τοῦ γεωργοῦ δὲν εἶναι ἐμπορικαί, ἐφαρμόζεται εὐχερῶς, ὅτε ὁ ἰδιοκτήτης ἢ ὁ μισθωτὴς ἀγροτικοῦ κτήματος πωλεῖ τὰ προϊόντα ὡς ἐξάγει αὐτὰ ἐκ τοῦ ἐδάφους. Πολλάκις ὅμως μεταποιεῖ αὐτὰ κατὰ τὰ μᾶλλον ἢ ἧττον. Ἐρωτᾶται λοιπὸν ἂν δὲν ὑπάγεται τότε εἰς τὴν προβλεπομένην ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 632 ἐδ. 2 περίπτωσιν τῆς *ἐπιχειρήσεως τεχνουργίας*. Τὸ ζήτημα εἶναι λεπτόν, ἡ δὲ νομολογία ἔδωκε πάντοτε λύσεις ἀσυναρτήτους.

Ὑπεστηρίχθη ὅτι, ὅταν τὰ προϊόντα προέρχωνται ἐκ τοῦ κτήματος τοῦ πωλητοῦ, οὐδέποτε ὡς πρὸς αὐτὸν ὑπάρχει ἐμπορικὴ πρᾶξις, ὁσονδήποτε σπουδαῖαι καὶ ἂν εἶναι αἱ μεταποιήσεις, εἰς ἃς ὑπέβαλεν αὐτά. (1) Οἱ ταῦτα διδάσκοντες στηρίζονται εἰς τοὺς ἀπολύτους ὅρους τοῦ ἄρθρου 638 ἐδ. 1, ὅπερ, ἀπονέμον τὸν ἀστικὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου γινομένην πώλησιν τῶν προϊόντων τοῦ ἑαυτοῦ κτήματος, οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ τῆς πρὸ τῆς μεταποιήσεως ἢ μετ' αὐτὴν πωλήσεως. Προστιθεῖσι δ' ὅτι τότε ὁ πωλητὴς δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν διαμέσου διακονίας, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἀγοράζει πρὸς μεταπώλησιν. Ἀλλ' ἡ ἀπόλυτος αὕτη γνώμη δὲν δύναται νὰ γείνῃ δεκτή. Τὸ σφαλερὸν αὐτῆς ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἔχεται ἀποκλειστικῶς τοῦ ἄρθρ. 632 ἐδ. 1 ἐμπ. κωδ., εἰς μηδὲν λογιζομένη τὸ ἄρθρ. 632, ὅπερ μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων κατατάσσει *τὴν ἐπιχείρησιν τεχνουργίας*. Πλὴν τούτου ἡ γνώμη αὕτη παροράᾳ ὅτι ἡ ἐπιχείρησις τεχνουργίας εἶναι ἐμπορικὴ κατὰ τὴν γνώμην πάντων καὶ ὅτε ἔτι τὰ μεταποιούμενα προϊόντα δὲν ἠγοράσθησαν πρὸς μεταπώλησιν.

Φρονοῦμεν ὅτι εἶναι συμφωνότερον πρὸς τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρ. 632 καὶ 638 ἐδ. 1 ἐμπ. κωδ., ἅμα δὲ καὶ λογικώτερον, νὰ γίνηται διάκρισις ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κυρίου ἢ παρακολουθηματικοῦ χαρακτῆρος τῆς τεχνουργικῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκ-

---

(1) Op. **Bonfils** *Revue critique de législation et de jurisprudence*, 1892, σελ. 436 καὶ ἑπ. Ripert, *Essai sur la vente commerciale* σελ. 87 καὶ ἑπ. Thaller, *Traité élémentaire de droit commercial*, ἀρ. 15.

μετάλλευσιν τοῦ ἐδάφους. Ἐὰν ἡ μεταποίησις ἦναι ἁπλοῦν μέσον πρὸς ἐπαύξησιν τῆς ἀξίας τῶν προϊόντων τοῦ κτήματος, ὡς συμβαίνει π. χ. ἐν τῇ μεταποιήσει τοῦ σίτου εἰς ἄλευρα, τῶν ἐλαιῶν εἰς ἔλαιον, ἡ ἐκμετάλλευσις διατηρεῖ τὸν ἀστικὸν χαρακτῆρα. Ἐὰν δ' ὅμως τοὐναντίον τὸ τεχνουργικὸν μέρος ἔχῃ μεγάλην σπουδαιότητα, ἀπαιτοῦν τὴν χρῆσιν μηχανῶν καὶ πολλῶν ἐργατῶν, τὸ κέρδος σκοπεῖται κυρίως ἐπὶ τῆς μεταποιήσεως τῶν προϊόντων τοῦ ἐδάφους, καὶ ἐὰν ταῦτα ἔχωσι μόνον ἀξίαν παρακολουθήματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκ τῆς κατεργασίας παραγομένην, τότε ὑπάρχει *ἐπιχείρησις τεχνουργίας* (ἀριθ. 133 καὶ ἑπ.). Καὶ τῆς γενικῆς ταύτης ἰδέας γενομένης δεκτῆς ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἀναφύονται πολλαὶ δυσκολίαι. (1)

---

(1) Δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικὴν ὁ ἰδιοκτήτης, ὅστις ἐκμεταλλεύεται τοὺς ἑαυτοῦ οἴνους ἢ τὰ τεῦτλα (Πρωτοδ. Βρυξελλῶν 11 Δβρίου 1852, D. 1854 5. 122), ἢ ὅστις κατασκευάζει τσιμέντο καὶ γύψον ἐξ ὑλῶν, εὑρισκομένων ἐν τῇ ἰδιοκτησίᾳ αὐτοῦ, (Ἐμποροδ. Μασσαλίας 8 Ἀπριλ. 1863, D. 1863 3. 80). — Τὸ αὐτὸ ἐφαρμόζεται καὶ διὰ τὴν ἐκμεταλλευομένην ἀνθρακωρυχεῖον ἑταιρείαν, ἥτις ἀγοράζει πισσάσφαλτον διὰ τὴν κατασκευὴν συμπεπυκνωμένων γαιανθράκων (Lyon 13 Φεβρ. 1878. D. 1879. 2. 99), δι' ἑταιρείαν μεταλλείων, ἥτις ἐκμεταλλεύεται σιδηρόδρομον προωρισμένον μόνον εἰς ὑπηρεσίαν τῶν μεταλλείων καὶ μὴ δυνάμενον νὰ χρησιμοποιηθῇ δι' ἐμπορεύματα μήτε δι' ἐπιβάτας (Paris, 8 Ἰανουαρίου 1976.D.1879 2.99). Εἶναι ἀδιάφορον ὅτι τὸ καταστατικὸν τῆς ἑταιρείας προέβλεψε καὶ περὶ τῆς πωλήσεως καὶ τῆς ἐπεξεργασίας τῶν μεταλλευμάτων, περὶ τῆς ἱδρύσεως καὶ κατασκευῆς οἰκοδομημάτων καὶ κλιβάνων, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουσιν εἰς τὴν διαχείρισιν, ἐπεξεργασίαν, ἀποθήκευσιν καὶ τὴν μεταφορὰν τῶν προϊόντων τῶν μεταλλείων (Paris, 1 Ἀπριλ. 1876. D 1879. 2. 99)

Τὸ ἐφετεῖον Δουαὶ ἐθεώρησεν ἐμπορικὴν πρᾶξιν τὴν κατασκευὴν σακχάρεως ἐκ τεύτλων, παραδεχθὲν ὅτι αὕτη ἀπετέλει τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς ἐκμεταλλεύσεως (Ἀποφ.3 Ἀπριλίου 1841. D.Rép.*acte de commerce* ἀριθ.162), Τοὐναντίον τὸ ἀκυρωτικὸν ἀπεφάσισεν ὅτι ἡ ἑταιρεία, ἥτις κατασκευάζει σάκχαριν ἐκ προϊόντων τῆς ἰδιοκτησίας αὐτῆς, δὲν ἦτο ἐμπορικὴ καὶ ὅταν ἔτι μεταποιῇ εἰς σάκχαριν *παρακολουθηματικῶς* καὶ προϊόντα γειτονικῶν ἰδιοκτησιῶν(Ch. reg. 12 Μαΐου 1875. S. 1876. 1. 376). — Τὸ ἐφετεῖον Ἀνζὲρ (6 Δεκεμβρ. 1855. D. 1856. 2. 113) ἀνεγνώρισεν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν λατομείου σχιστολίθων ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ ἀκατέργαστος σχιστόλιθος οὐδεμίαν σχεδὸν ἔχει ἀξίαν καὶ ὅτι ἡ ἐμπορικὴ αὐτοῦ ἀξία ὀφείλεται σχεδὸν ὁλόκληρος εἰς τὴν τεχνουργίαν αὐτοῦ. Ὅρ. ἐπίσης Cass. 1'Ιουλίου 1878.S. 1878. 1. 414. D. 1879.1. 218 (ἑταιρεία μεταλλείων μεταποιοῦσα οὐ μόνον τὰ ἑαυτῆς μεταλλεύματα, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἀγοραζόμενα κατὰ

Ὅταν, ὡς συμβαίνει πολλάκις, ὁ ἰδιοκτήτης κτήματος δὲν περιορίζηται νὰ μεταποιῇ τὰ ἐκ τοῦ κτήματος προϊόντα ἐν τοῖς ἐργοστασίοις αὐτοῦ, ἀλλὰ κατεργάζηται ἐν αὐτοῖς ἅμα καὶ μεταποιῇ καὶ προϊόντα ἀγορασθέντα πρὸς μεταποίησιν καὶ μεταπώλησιν, ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἔχει ἢ δὲν ἔχει ἐμπορικὸν χαρακτῆρα ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος τῶν ἀγορασθέντων προϊόντων ἐν σχέσει πρὸς τὰ προϊόντα τοῦ κτήματος. Ἐὰν ἡ ποσότης τῶν ἀγορασθέντων προϊόντων ἦναι πολὺ μεγάλη, τότε πρόκειται περὶ ἐπιχειρήσεως τεχνουργίας, αἱ δὲ ἀγοραὶ καὶ πωλήσεις αἱ συναφεῖς πρὸς αὐτὴν εἶναι ἐμπορικαί. Ἀλλ' ἐὰν τοὐναντίον αἱ ἀγοραὶ καὶ πωλήσεις εἶναι μικρᾶς σημασίας, πρόκειται περὶ ἰδιοκτήτου ἐκμεταλλευομένου τὸ ἑαυτοῦ κτῆμα καὶ αἱ ἀγοραὶ αὗται καὶ πωλήσεις δὲν ἔχουσι χαρακτῆρα ἐμπορικόν. (1)

Ἡ διάκρισις αὕτη, κατὰ μὲν τὴν γνώμην ὅτι αἱ γινόμεναι ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου πωλήσεις τῶν προϊόντων τοῦ ἑαυτοῦ κτήματος φέρουσι πάντοτε ἀστικὸν χαρακτῆρα, γίνεται ἐπὶ πασῶν τῶν περιπτώσεων, κατὰ δὲ τὴν γνώμην τῶν παραδεχομένων ὅτι ἔν τισι περιπτώσεσιν αἱ γινόμεναι ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου πωλήσεις τῶν προϊόντων τοῦ ἑαυτοῦ κτήματος εἶναι ἕνεκα τῶν μεταποιήσεων, ἃς ἐνερ-

---

μεγάλας ποσότητας). Ἀπ.Ἀκυρ. 28 Ὀκτωβρ. 1885.S.1886. 1. 108. J. Pal. 1886. 1. 244.Πρβλ.ἀπ.ἐφ.Bruxelles, 19 Αὐγούστου 1976.*Pasicrisie* 1876. 3. 383 ἐφ.Anvers, 28 Μαΐου 1877.*Jur. d'Anvers*, 1877.1 249.Toulouse, 27 Φεβρ. 1893. S. 1893. 2. 140. J. Pal. 1893. 2. 272. (Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἔκρινεν ὅτι, ὅταν ὁ ἰδιοκτήτης σκοπὸν ἔχῃ νὰ προσδώσῃ μόνον εἰς τὰ προϊόντα αὐτοῦ τὴν μορφὴν ἐμπορεύματος, καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ ἀκατέργαστος ὕλη εἶναι γενικῶς ἀπαράδεκτος ἐν τῇ ἐμπορίᾳ ὑπὸ τὴν μορφὴν ταύτην, δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν· ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ ζήτημα, ὅταν τὰ προϊόντα γίνωνται ἀντικείμενον τελείας μεταποιήσεως, καθιστῶνται δηλ. νέα βιομηχανικὰ προϊόντα, ὡς, εἰδικῶς εἰπεῖν, ὅταν πρόκειται περὶ μεταποιήσεως τῆς ἀργίλλου καὶ τοῦ ἀσβεστολίθου εἰς πλίνθους).—Ἀλλ' εἶναι ἀδόκιμος ἀπόφασίς τις τοῦ ἐφετείου Rouen τῆς 28 Φεβρ. 1861. D. 1861. 2. 166, ἥτις ἐθεώρησεν ἔμπορον τὸν ἰδιοκτήτην, ὅστις ἐπώλησε τοὺς ἐκ τοῦ κτήματός του χάλικας, ἀφοῦ ἔθραυσεν αὐτοὺς εἰς ὃ μέγεθος ἀπῃτεῖτο ὑπὸ τῶν περὶ συντηρήσεως τῶν ὁδῶν κανονισμῶν. Ἐν τούτοις οὐδ' ἴχνος βιομηχανικῆς μεταποιήσεως ὑπῆρχε.

(1) Πρβλ. ἀκυρ. 21 Ἀπριλ. 1891. D. 1891. 1. 201. J Pal. 1891. 1. 494. ἐφ. Réunion 2. Ἀπριλ. 1897. *Le Droit* τῆς 16 Σεπτεμβρ. 1897.

γεῖ, πράξεις ἐμπορικαί, ἐφαρμόζεται μόνον ὁσάκις ἡ μεταποίησις δὲν ἀρκεῖ, ὥστε νὰ θεωρῆται ὅτι ὑπάρχει ἐπιχείρησις τεχνουργίας.

127. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ.— Περὶ τῆς ἐπιχειρήσεως προμηθείας γίνεται λόγος ἐν τῷ 3ῳ ἐδ. τοῦ ἄρθρου 632. Φρονοῦμεν δ' ὅμως κατάλληλον νὰ πραγματευθῶμεν περὶ αὐτῆς ἐνταῦθα παρὰ τῇ πρὸς μεταπώλησιν ἀγορᾷ, διότι ὑφίσταται μεγάλη ἀναλογία μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν πράξεων. Ἐν ἀμφοτέραις σκοπεῖται κερδοσκοπία ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τῆς τιμῆς τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς τιμῆς τῆς μεταπωλήσεως. Τὸ ἰδικίτερον δὲ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει προμηθείας εἶναι ὅτι ἐν ταύτῃ ὑπόσχεταί τις νὰ προμηθεύσῃ ὅ,τι δὲν ἔχει ἔτι ἀγοράσει καὶ ὅπερ ἴσως οὐδὲ θὰ ἀγοράσῃ. Ἄρχεται δὲ ἡ ἐργασία αὕτη διὰ τῆς πωλήσεως, ἥτις, κατ' ἀρχήν, τότε μόνον εἶναι ἐμπορική, ὅτε προηγήθη αὐτῆς ἀγορὰ (ἀρ. 122). (1)

Ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ προσδίδεται ἐν πρώτοις εἰς τὴν σύμβασιν, δι' ἧς ἀναλαμβάνεται ἡ πρὸς προμήθειαν ὑποχρέωσις, εἶτα δὲ καὶ εἰς τὰς ἀγοράς, τὰς ἐνεργουμένας πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς συμβάσεως αὐτῆς. Δὲν ὑπάρχει ὅμως ἐμπορικὸς χαρακτὴρ, ἂν τὰ προμηθευτέα ἀντικείμενα πρόκειται νὰ μὴ ἀγορασθῶσιν, ὡς συμβαίνει, φέρ' εἰπεῖν, ἐπὶ ἰδιοκτήτου, ἀναδεχομένου τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προμηθεύσῃ τὰ προϊόντα τοῦ ἰδίου κτήματος (ἀριθ. 124) ἢ ἐπὶ συγγραφέως, ἐκδίδοντος τὸ ἑαυτοῦ ἔργον δι' ἐγγράφῃς συνδρομητῶν (ἀρ. 123).

Ὁ συναλλασσόμενος μετὰ τοῦ προμηθευτοῦ ἐνεργεῖ ἢ οὐ πρᾶξιν ἐμπορικὴν ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ, πρὸς ὃν συνηλλάχθη (ἀριθ. 171 καὶ ἑπ.).

128. Ἡ ἐπιχείρησις προμηθείας δυνατὸν νὰ ἔχῃ σκοπὸν ἁπλῶς τὴν παροχὴν τῆς χρήσεως πραγμάτων τινῶν· τοῦτο συμβαίνει, ὅταν ὑποχρεῶταί τις νὰ προμηθεύσῃ τὸν σκηνικὸν διάκοσμον καὶ τὸν ἱματισμόν, τὸν ἀναγκαῖον εἰς θεατρικὴν ἐπιχείρησιν.

129. Διὰ τὰς πρὸς χρῆσιν τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας προμηθείας ὑπάρχουσι κανόνες εἰδικοὶ περὶ ἁρμοδιότητος. Ἐὰν πρόκειται περὶ προμηθειῶν πρὸς τὸ Κράτος, αἱ διαφοραὶ φέρονται ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ δικάζονται ὑπ' αὐτοῦ ἀνεκκλήτως (νόμ. 12 Ven-

(1) *Γερμανικὸς* κῶδιξ τοῦ 1861, ἄρθρ. 271, 2ον. *Ἰταλικὸς* κῶδιξ ἄρθρ. 3, 6ον.

démiaire, ἔτους VIII, ἄρθρ. 4 καὶ νόμ. 11 Ἰουνίου 1860, ἄρθρ. 14). (1) Διὰ τὰς πρὸς τοὺς νομοὺς, τοὺς δήμους (2) καὶ τὰ δημόσια καθιδρύματα (3) προμηθείας εἶναι ἁρμόδια τὰ κοινὰ δικαστήρια. Μάλιστα δὲ καὶ ὅταν πρόκειται περὶ προμηθειῶν πρὸς τὸ Κράτος, ὁσάκις δὲν ἀναμιγνύονται συμφέροντα αὐτοῦ, παύει ἡ διοικητικὴ ἁρμοδιότης καὶ ἀναλαμβάνουσι τὴν ἰσχὺν αὐτῶν οἱ κοινοὶ κανόνες. Οὕτως, ὅταν προμηθευτής τις τοῦ Κράτους ἐνήργησε συναλλαγὰς πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτοῦ, διὰ τὰς ἐγειρομένας ἐκ τῶν συναλλαγῶν αὐτῶν διαφορὰς εἶναι ἁρμόδια τὰ ἐμποροδικεῖα. (4)

130. ΜΙΚΤΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ.—Ἐλέχθη ἤδη, ὅτι ἐργασία τις δὲν ἔχει ἀναγκαίως τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα δι' ἀμφότερα τὰ συναλλαττόμενα μέρη, καὶ ὅτι ἐπομένως δύναται νὰ ἦναι ἀστικὴ ὡς πρὸς τὸ ἓν καὶ ἐμπορικὴ ὡς πρὸς τὸ ἕτερον μέρος (ὅρ. ἀριθ. 101). Ἐὰν μεγαλέμπορός τις πωλήσῃ σιτία εἰς μικρέμπορον, ἀμφότεροι ἐνεργοῦσι πρᾶξιν ἐμπορικήν· ἀλλ' ἐὰν σιτέμπορος ἀγοράσῃ σῖτον παρ' ἰδιοκτήτου ἢ μισθωτοῦ γαιῶν, ὑπάρχει μὲν ἐμπορικὴ πρᾶξις διὰ τὸν ἀγοραστήν, οὐχὶ ὅμως καὶ διὰ τὸν πωλητήν. Τὸ ἀντίθετον δὲ συμβαίνει ἐπὶ τῆς παρ' ἐμπόρου πωλήσεως πρὸς καταναλωτήν. Ὡσαύτως ὁ συγγραφεύς, ὅστις πωλεῖ ἓν τῶν ἔργων αὐτοῦ πρὸς ἐκδότην, δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, ἐνῷ διὰ τὸν ἐκδότην ἡ ἀγορὰ εἶναι ἐμπορική. Ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τούτων καὶ ἐπὶ ἄλλων ἀναλόγων ἡ πρᾶξις δύναται νὰ ὀνομασθῇ *μικτή*, ἐξεταστέον δὲ ἐὰν καὶ καθ' οἷον μέτρον δέον νὰ ἐφαρμόζωνται ἐπὶ τῶν μικτῶν αὐτῶν πράξεων οἱ εἰδικοὶ διὰ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις κανόνες. Ἰδίως δὲ ἐπ' αὐτῶν ἀναφύονται δυσκολίαι ὡς πρὸς τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν καὶ ὡς πρὸς τὴν

---

(1) Laferrière, *Traité de la juridiction administrative et des recours contentieux*, II, 136. Ducrocq, *Cours de Droit administratif* (7η ἔκδοσις) ἀρ. 533.

(2) Ἀποφ. Συμβουλίου Ἐπικρατείας τῆς 28 Μαρτίου 1888, *Le Droit*, τῆς 8 Ἀπριλίου 1888.

(3) Aucoc, *Conférences sur l'administration et le droit administratif*, τομ. I. (3η ἔκδοσις) ἀρ. 288 σελ. 488 καὶ ἑπ. καὶ τομ. II, ἀρ. 701.

(4) Ἀπ. Ἀκυρ. 10 Φεβρ. 1836. S. 1837. 1. 157.

ἐφαρμογὴν τῶν εἰδικῶν περὶ ἀποδείξεως τῶν ἐμπορικῶν πράξεων κανόνων. (1) Τὰ ζητήματα ταῦτα ἐξετασθήσονται ἐν τοῖς περὶ τῶν θεμάτων αὐτῶν οἰκείοις τόποις. (2)

131. ΠΑΝΤΟΙΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.—Ὁ νόμος ἀπαριθμεῖ (ἄρθρ. 632) ἐργασίας τινάς, αἵτινες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀμέσως περιλαμβάνονται ἐν τῇ μισθώσει ἐργασίας ἢ ὑπηρεσίας, ὡς ἡ *ἐπιχείρησις τεχνουργίας, μετακομίσεως, παραγγελίας* κλπ. Αὐτὴ ἡ ἀπαρίθμησις δεικνύει ὅτι πρόκειται περὶ συναλλάγματος ἔχοντος, κατ' ἀρχήν, χαρακτῆρα ἀστικόν. Τῷ ὄντι δὲ ὁ ἐκμισθῶν τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν διαμέσου διακονίας· (3) οὗτος πράττει ὅ,τι καὶ ὁ ἰδιοκτήτης, ὅστις πωλεῖ τὰ προϊόντα τῶν ἑαυτοῦ κτημάτων, ἢ ὅ,τι ὁ συγγραφεύς, ὅστις πωλεῖ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον. Ἔχει δ' ὅμως ἄλλως, ἂν κερδοσκοπῇ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ὑπηρεσίας ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ὑπηρεσίας ἄλλων, καθιστάμενος οὕτω δικμεσολαβῶν διάκονος. Ἄλλως δὲ συνήθως ὑπάρχει ἐπὶ πλέον καὶ κερδοσκοπία ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς πωλήσεως ἢ τῆς ἐκμισθώσεως κινητῶν. Ἐν τέλει περιπτώσεις τινὲς, ἐφ' ὧν αἱ ἰδέαι αὗται δὲν ἐφαρμόζονται, ὑπήχθησαν ἐν τούτοις ἕνεκεν εἰδικῶν λόγων εἰς τὸν ἐμπορικὸν νόμον (ἀριθ. 140).

132. Ὅταν ὁ νόμος διαλαμβάνῃ περὶ *ἐπιχειρήσεως τεχνουργίας, μετακομίσεως, προμηθειῶν κλπ.*, ἐννοεῖ ὅτι πρόκειται οὐχὶ περὶ μεμονωμένης πράξεως κατεργασίας κλπ., ἀλλὰ περὶ ἐξασκήσεως ἐπαγγέλματος ἢ τοὐλάχιστον περὶ σειρᾶς πράξεων ὁπωσδήποτε σπουδαίων. Ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ ἐμφαίνεται εἴς τε τὸ κύριον συνάλλαγμα ὡς καὶ εἰς τὰς συναφεῖς τούτῳ διαφόρους ἐργασίας.

---

(1) Ὡς εἴρηται ἤδη (ἀριθ. 101), ξένοι τινὲς νόμοι προϋνόησαν περὶ τῶν *μικτῶν πράξεων* καὶ ὥρισαν ἐν τίνι μέτρῳ οἱ κανόνες τοῦ ἐμπορ. δικαίου ἐφαρμόζονται καὶ ἐπ' αὐτῶν. *Γερμανικὸς* κῶδιξ 1861, ἄρθρ. 277. *Ἰταλικὸς* κῶδ. ἄρθρ. 54. *Ρουμουνικὸς* κῶδιξ, ἄρθρ. 56. *Βελγικὸς νόμος* τῆς 25 Μαρτ. 1876 (ἄρθρ. 13) περιέχων τὸν 1ον τίτλον τοῦ προεισαγωγικοῦ βιβλίου τοῦ κώδικος τῆς πολιτικῆς δικονομίας.

(2) Ὅρ. διὰ τὴν ἁρμοδιότητα, κατωτέρω, ἀριθ. 361, καὶ διὰ τὴν ἀπόδειξιν, III, ἀρ. 8.

(3) Ὅρα περὶ τῆς μὴ ἐμπορικότητος τοῦ συναλλάγματος τῆς μισθώσεως ὡς πρὸς τὸν ἐκμισθοῦντα τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ. Ἀκυρ. 5 Φεβρ. 1896. S. καὶ J. Pal. 1896. 1. 21. Ὅρ. ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ κανόνος, ἀριθ. 163.

133. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΤΕΧΝΟΥΡΓΙΑΣ.—Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ὁ νόμος ἐννοεῖ τὰς παντοίας ἐργασίας, δι' ὧν αἱ *πρῶται ὕλαι* λαμβάνουσι τὰς ἀναγκαίας μεταμορφώσεις, ὅπως καταστα θῶσι χρήσιμοι εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν καταναλωτῶν· ἐπὶ παραδείγματος, ἐξάγεται ἡ σάκχαρις ἐκ τῶν τεύτλων, τὸ ἔλαιον ἐκ τῶν ἐλαιῶν ἢ τῆς κράμβης, μεταποιεῖται τὸ μετάλλευμα εἰς σίδηρον ἢ εἰς χάλυβα κλπ. Παρατηρητέον δ' ὅτι οἱ ὅροι *πρῶται ὕλαι* ἔχουσιν ὅλως σχετικὴν ἔννοιαν, ὅτι δηλαδὴ πρᾶγμά τι, ὅπερ διὰ τοῦτον εἶναι ὕλη κατειργασμένη, δι' ἄλλον εἶναι πρώτη ὕλη. Τὸ ἐκ βάμβακος νῆμα, ὅπερ εἶναι προϊὸν τῆς ἐργασίας τοῦ νηματουργοῦ, εἶναι πρώτη ὕλη διὰ τὸν ὑφάντην.

Ἐννοεῖται δ' ὅτι πρέπει νὰ ἀφιῆται κατὰ μέρος ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν πρόκειται περὶ ἰδιοκτήτου, ὅστις ἐργάζεται ἐπὶ τῶν προϊόντων τοῦ ἰδίου κτήματος. Οὗτος, ὡς ἐξηγήσαμεν ἀνωτέρω (ἀριθ. 126), κατ' ἀρχήν, δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν.

Τὸ αὐτὸ δέον νὰ γίνηται καὶ διὰ τὰς τεχνουργίας τοῦ Κράτους, αἵτινες ἐπιχειροῦνται πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον, ὡς ἡ τοῦ καπνοῦ, τῆς πυρίτιδος, τῶν ὅπλων κλπ. Πρβλ. ἀριθ. 115. 5°. Ἀλλ' οἱ τεχνουργοί, οἵτινες πωλοῦσι τὰ ἑαυτῶν προϊόντα εἰς τὸ Κράτος, ἐνεργοῦσι πρᾶξιν ἐμπορικὴν καὶ ὅταν ἔτι ἐργάζωνται ἀποκλειστικῶς δι' αὐτό (1).

134. Ὅτε μὲν ὁ τεχνουργὸς ἀγοράζει ἀκατεργάστους ὕλας, τὰς ὁποίας μεταπωλεῖ, ἀφοῦ κατεργάσηται αὐτάς, καὶ τότε ἡ πρᾶξις ὑπάγεται κατὰ γράμμα εἰς τὸ πρῶτον ἐδάφιον τοῦ ἄρθρ. 632, (2)

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris, 5 Ἰουλίου 1883. D. 1885. 2. 136. (Ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ τὸ ζήτημα ἦτο περὶ τοῦ διευθυντοῦ ἰδιωτικοῦ τινος καταστήματος, ὅστις διέτρεφε καὶ ἀνέτρεφεν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Κράτους παιδία κρατούμενα ἕνεκα καταδίκης εἰς ἐπανορθωτικὴν ποινὴν καὶ εἰς ὃν ἐπετράπη πρὸς τούτοις νὰ ἐκμισθοῖ εἰς βιομηχάνους τὴν ἐργασίαν τῶν παίδων. Ἡ ἀπόφασις ἔκρινεν ὅτι ἐνήργει πρᾶξιν ἐμπορικήν. Ὅρ. ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἀπ. ἐφ. Paris, 6 Ἰουνίου 1889, *La Loi*, τῆς 13 Νοεμβρ. 1889.

(2) Μόνον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ ἀνωτέρω (ἀρ. 122) παρατηρηθεῖσα ἀμφισβήτησις περὶ τῆς φύσεως τῶν πωλήσεων, τῶν ἐνεργουμένων ὑπὸ προσώπου, ὅπερ ἠγόρασε πρὸς μεταπώλησιν. Οὔσης ἐμπορικῆς κατὰ τὸν νόμον τῆς ἐπιχειρήσεως τεχνουργίας, πᾶσαι αἱ συναφεῖς καὶ αἱ πηγάζουσαι ἐξ αὐτῆς ἐργασίαι ἔχουσιν ἀναγκαίως τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα.

ότὲ δὲ λαμβάνει τὰς ὕλας παρ' ἄλλων, εἰς τοὺς ὁποίους ἀποδίδει αὐτὰς μετὰ τροποποίησιν, ἣν ἐνεργεῖ ἐπὶ ἀντιμισθίᾳ, ὡς πράττει ὁ πλύντης ἢ ὁ βαφεύς, καὶ τότε ὑπάρχει μίσθωσις ἐργασίας. Ὁ τεχνουργὸς κερδοσκοπεῖ εἴτε ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ἐργασίας καὶ ἐπὶ τῆς τῶν βοηθῶν αὐτοῦ, εἴτε ἐπὶ τῆς χρήσεως τῶν ἑαυτοῦ μηχανῶν καὶ παντοίων ἄλλων ἐργαλείων. Δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι ἠγόρασε τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἐργατῶν, πρὸς μεταπώλησιν, καὶ τὰς μηχανάς, πρὸς ἐκμίσθωσιν τῆς χρήσεως αὐτῶν. Ἐνίοτε τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐνεργεῖ ἀμφότερα τὰ εἴδη τῶν ἐργασιῶν. (1) Ὁ μυλωθρὸς δύναται νὰ ἀγοράζῃ σῖτον, ὅπως μεταπωλῇ αὐτὸν μεταπεποιημένον εἰς ἄλευρα, ἅμα δὲ καὶ νὰ ἀλήθῃ ἀντὶ ἀμοιβῆς τὸν σῖτον καὶ ἄλλων.

135. Ἡ ἐπιχείρησις τεχνουργίας προϋποτίθησι συνήθως τὴν ὕπαρξιν *καταστήματος* ὑπὸ τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως, ἐν ᾧ ἐργάζονται οἱ ἐργάται. Τοῦτο δ' ὅμως δὲν εἶναι οὐσιῶδες· καὶ ὁ κατεργαζόμενος κατ' οἶκον δι' ἐργατῶν πρώτας ὕλας, παρεχομένας ὑπὸ τρίτων, ὑπάγεται εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 632.

136. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ.—Ἡ ἐπιχείρησις τεχνουργίας, ἐν τῇ συνήθει αὐτῆς ἐννοίᾳ, σημαίνει τὴν κατασκευὴν κινητῶν πραγμάτων· ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐπιχειρήσεις σπουδαιόταται, τῶν ὁποίων ἀντικείμενον εἶναι τὰ ἀκίνητα (οἷον ἡ κατασκευὴ οἰκοδομῶν, γεφυρῶν, ὁδῶν, διωρύχων, προχωμάτων, χωματισμῶν, φυτειῶν, ἀποξηράνσεων, ὑδραυλικῶν ἔργων κλπ.). Ὁ ἐπιδιδόμενος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας φαίνεται εὑρισκόμενος εἰς θέσιν ἐντελῶς ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ τεχνουργοῦ. Καὶ οὗτος, καθάπερ καὶ ὁ τεχνουργός, κερδοσκοπεῖ ἐπὶ τῶν μηχανῶν, ἐπὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἑαυτοῦ ἐργατῶν, πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς μεταπωλήσεως πρώτων ὑλῶν. Ἀλλὰ τότε δὲν πρέπει ἄρα αἱ ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ νὰ θεωρῶνται ὡσαύτως ἐμπορικαί ;

Τὸ σχέδιον τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος κατέλεγε μεταξὺ τῶν ἐμπο-

---

(1) Δὲν εἶναι τεχνουργὸς ὁ μυλωθρός, ὅστις περιορίζεται νὰ μεταποιῇ εἰς ἄλευρα τὸν ἐμπιστευόμενον αὐτῷ σῖτον. Ἀπ. ἐφ. Besançon, 14 Μαΐου 1859. D. 1860. 5. 61. Πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ἐπιχείρησιν ὅλως ἀσήμαντον· τὸ ζήτημα συνδέεται πρὸς τὴν διάκρισιν τὴν γινομένην μεταξὺ ἐργάτου καὶ ἐμπόρου (ἀριθ. 118).

ρικῶν πράξεων *πᾶσαν ἐπιχείρησιν κατασκευῆς ἔργου*· ἡ φράσις δὲ αὕτη ἐκρίθη ὑπ' ἐνίων δικαστηρίων ἀσαφής. Ἐνόει τάχα μόνον τὰς θαλασσίας κατασκευάς, ὡς ἐν τῷ πάλαι δικαίῳ, ἢ καὶ τὰς κατασκευὰς τῆς ξηρᾶς ; Οἱ μὲν παρεδέχοντο τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐμπορικῆς ἁρμοδιότητος, ἀλλ' ἀπῄτουν ἐπικρινεστέραν διατύπωσιν, οἱ δὲ ἀπεδοκίμαζον τὴν ἐπέκτασιν ταύτην. «Αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται «εἶνε ἁπλαῖ μισθώσεις ἢ ἐκμισθώσεις ἔργων. Οὐδεμίαν δὲ ἔχουσιν «ἀναλογίαν πρὸς τὰς ἐμπορικὰς πράξεις καὶ δὲν δύνανται νὰ ρυθ«μίζωνται ὑπὸ τῶν ἰδιαζόντων εἰς ταύτας νόμων, οἵτινες εἶ«ναι ὅλως ξέναι πρὸς τὰς τοιαύτας κατασκευάς, πλὴν ἴσως μόνον «πρὸς τὴν κατασκευὴν ἐμπορικῶν πλοίων καὶ τοῦτο ἕνεκα τοῦ «προορισμοῦ αὐτῶν διὰ τὴν ἐμπορίαν. Ὡς πρὸς τοὺς ἐργολάβους οἰ«κοδομῶν, ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῶσιν οὗτοι ἔμποροι, τοῦτο «δύναται νὰ γείνῃ μόνον ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀγορὰν τῶν ὑλικῶν, «ἅπερ μεταχειρίζονται καὶ χορηγοῦσιν ἐν ταῖς ἐπιχειρήσεσιν αὐτῶν.» (1) Αἱ παρατηρήσεις αὗται δὲν εἶναι τόσον ὀρθαί, ἐπέδρασαν ὅμως καὶ ἐπήνεγκον τὴν μεταβολὴν τῆς συντάξεως τοῦ νόμου, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαίως πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν. Αἱ λέξεις *πᾶσα ἐπιχείρησις κατασκευῆ* ἀφῃρέθησαν ἀπὸ τοῦ ἄρθρου 632 καὶ μετηνέχθησαν εἰς τὸ ἄρθρ. 633, τὸ διαλαμβάνον περὶ τῶν πράξεων τῆς ναυτικῆς ἐμπορίας (ἀρ. 151)· ὁ κῶδιξ ἄρα οὐδεμίαν περιέχει διάταξιν περὶ τῶν ἐνδειχθεισῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων. Ἀλλὰ τίς κανὼν δέον νὰ ἐφαρμόζηται ἐπ' αὐτῶν ; (2) ἀνάγκη νὰ γίνηται ἡ ἑξῆς διάκρισις.

137. α') Ἂν ὁ ἐργολάβος παρέχῃ μόνον τὴν ἐργασίαν, λαμβάνων τὰ ὑλικὰ παρὰ τοῦ προσώπου, δι' ὃ ἐκτελεῖται τὸ ἔργον, κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς ἔπρεπε νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὑπάρχει ἐπιχείρησις τεχνουρ

---

(1) Παρατηρήσεις τοῦ ἐρετείου Ὀρλεάν. Πρβ. Locré, *Esprit du Code de commerce* VIII 292.

(2) Ὁ *Βελγικὸς* νόμος τῆς 15 Δβρίου 1872 (ἄρθρ. 2) θεωρεῖ ὡς ἐμπορικὴν πρᾶξιν *πᾶσαν ἐπιχείρησιν δημοσίων ἢ ἰδιωτικῶν ἔργων*. Ὁ *γερμανικὸς* κῶδιξ τοῦ 1861 (ἄρθρ. 272 1ον) δὲν δέχεται τὴν ἐμπορικότητα τῆς ἐπιχειρήσεως κατασκευῆς, διότι ἀφορᾷ εἰς ἀκίνητα. Goldschmidt, *op. cit.* § 59 σελ. 682. Τοὐναντίον ὁ *Ἰταλικὸς* κῶδιξ (ἄρθρ. 3, 7ον) μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων καταλέγει εἰδικῶς καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις κατασκευῆς (*le imprese di construzione*).

γίας καὶ κατ' ἀκολουθίαν πρᾶξις ἐμπορική· ἀλλὰ κατὰ τὰς παρατηρήσεις, τὰς γενομένας ἐν ταῖς προπαρασκευαστικαῖς ἐργασίαις τοῦ κώδικος, ὧν ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω (ἀριθ. 136), πρέπει νὰ δώσωμεν ἐναντίαν λύσιν. (1)

β') Ἂν δὲ ὁ ἐργολάβος παρέχῃ καὶ τὰ ὑλικά, ὡς πρὸς τὰς ἀγοράς, ἃς δυνατὸν νὰ ἐνεργήσῃ πρὸς τοῦτο, ἐφαρμόζεται ἄνευ δυσκολίας τὸ ἄρθρον 632, 1ον, ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι μόνον, ἂν πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ εἰς τὰ διάφορα συναλλάγματα, τὰ συνομολογούμενα ὑπὸ τοῦ ἐργολάβου πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, εἰς τὰ συναλλάγματα, τὰ γινόμενα μετὰ τῶν ὑπεργολάβων καὶ τῶν ἐργατῶν. Ἡ νομολογία ἦτο τέως διηρημένη· ἀλλ' ἤδη παραδέχεται τὴν καταφατικὴν λύσιν, καὶ τοῦτο ὀρθῶς. Ἡ περίπτωσις ὑπάγεται εἰς τὴν ἐπιχείρησιν προμηθείας, καθ' ὅσον ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῇ πάντες ὁμοῦ οἱ χαρακτῆρες ἐμπορικῆς ἐργασίας, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐφετεῖα, ἅτινα ἀπεδοκίμαζον τὸ σχέδιον, ἐδέχοντο τὸ συμπέρασμα τοῦτο. (2) Τὸ ζήτημα ἀνεφάνη πολλάκις καὶ δὴ ἐπὶ ὑπο-

---

(1) Σύμφωνος ἀπ ἐφετ. Chambéry, 14 Μαΐου 1863 D. 1863, 5. 6. Nancy, 22 Μαρτ. 1876 D. 1877 2. 1872. (Τὸ ζήτημα ἦτο περὶ χωματισμῶν πρὸς κατασκευὴν ὁδοῦ· ἡ ἀπόφ. δέχεται ὡς βεβαιωμένον ὅτι δὲν ὑπῆρχε δι' αὐτοὺς ἀνάγκη ἀγορᾶς ἢ χορηγήσεως ὑλικῶν). Ἀντετάχθη ὅτι ὁ ἐργολάβος ἔργων ἐνήργει ἐργασίας ἀναλόγους πρὸς τὰς τοῦ τεχνουργοῦ καὶ ὅτι οὐδεὶς ὑπῆρχε λόγος νὰ θεωρῆται ἔμπορος ὁ ἐργολάβος, διὰ πλύσεις ἀσπρορρούχων, ἐπὶ παραδείγματος, καὶ νὰ μὴ θεωρῆται τοιοῦτος ὁ ἐργολάβος χωματισμῶν· τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἀλλ' ἡ θέλησις τοῦ νομοθέτου φαίνεται σαφής. Κατὰ τὸν Merlin (Rep. λ. *Acte de commerce* § 6 ἀριθ. 3) ἡ ἐπιχείρησις δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐμπορικὴ κατ' ἐφαρμογὴν τῆς ἰδέας, ὅτι ἡ μίσθωσις πράγματός τινος πρὸς ὑπεκμίσθωσιν εἶναι ἐμπορική, καθόσον ὁ ἐργολάβος μισθοῦται τὴν ἐργασίαν τῶν ἐργατῶν, ὅπως ὑπεκμισθώσῃ αὐτὴν ἐπικερδῶς. Ἀλλ' ἡ παρομοίωσις αὕτη μεταξὺ τῆς πωλήσεως καὶ τῆς ἐκμισθώσεως δύναται νὰ γείνῃ διὰ τὴν *locatio rerum*, οὐχὶ δὲ διὰ τὴν locatio *operis*. Ὅρ. Arthuys, *Revue critique de législation*, 1882 σελ. 610 καὶ ἑπ.

(2) Bravard et Demangeat, VI, 346, 7. Ἀκυρ. 6 Ἰουλίου 1868. S. 1868. 1. 396. ἐφ. Aix, 5 Αὐγ. 1868. S. 1868. 2. 336. Ἀκυρ. 2. Φεβρ. 1869. D. 1869. 1. 370. Ἀντετάχθη ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρχῃ ἐμπορικὴ πρᾶξις ἐν ταῖς περιπτώσεσι ταύταις, καθόσον τὰ καταβληθέντα ὑπὸ τοῦ ἐργολάβου ὑλικὰ παρεσχέθησαν, ἀφοῦ κατέστησαν καὶ ταῦτα ἀκίνητα. Ἐφ. Nancy 14 Μαΐου 1856. D. 1856, 2. 194. Ἀλλ' ἡ σκέψις αὕτη εἶναι πολὺ-λεπτολόγος

θέσεων, καθ' ἃς ἡ λύσις ἦτο ἀμφιβολωτέρα· ἐπρόκειτο δηλαδὴ περὶ τοῦ ἐργολάβου, ὅστις ἀγοράζει γήπεδα πρὸς μεταπώλησιν, ἀφοῦ ἀνεγείρῃ ἐπ' αὐτῶν οἰκοδομάς. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἐὰν ὁ ἐργολάβος ἀποβλέπῃ νὰ κερδοσκοπήσῃ μᾶλλον ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς μεταπωλήσεως τῶν ὑλικῶν καὶ ἐπὶ τῆς ἐργασίας ἢ ἐπὶ τοῦ γηπέδου, (1) ὑπάρχει ὡς πρὸς αὐτὸν ἐμπορικὴ πρᾶξις.

137 δίς. Τὰ ἐκτεθέντα ἀφορῶσι μόνον εἰς τὸν ἐργολάβον. Ὡς πρὸς τὸν παραγγέλλοντα ἐργασίας ἐχούσας ὡς ἀντικείμενον ἀκίνητα (ἐργοδότην), οὗτος εἴτε ἰδιώτης εἶναι εἴτε ἀρχή τις, δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, ἀφοῦ ἡ ἐργασία ἐνεργεῖται ἐπὶ ἀκινήτων (ὅρ. ἀριθ 110 δίς).

137τρίς. Αἱ δοθεῖσαι ἀνωτέρω λύσεις περὶ τῆς φύσεως τῆς ἐπὶ ἀκινήτων ἐπιχειρήσεως εἶναι ὀρθαί, οἱονδήποτε καὶ ἂν ᾖ τὸ πρόσωπον, ὅπερ δίδει τὰς παραγγελίας εἰς τὸν ἐργολάβον. Ὑπάρχουσι μόνον ἰδιαίτεροι κανόνες ἁρμοδιότητος ἐπὶ τῶν *δημοσίων ἔργων*. (2) Κατὰ τὸ ἄρθρ. 4 τοῦ νόμου τῆς 28 pluviôse, ἔτους VIII, τὸ συμβούλιον τοῦ νομοῦ (Conseil de Préfecture) δικάζει τὰς ἀμφισβητήσεις, τὰς ἐγειρομένας ἐκ τοῦ μεταξὺ τῆς διοικήσεως καὶ τοῦ ἐργολάβου συμβολαίου· ἀλλὰ διὰ τὰς μεταξὺ τοῦ ἐργολάβου δημοσίων ἔργων καὶ τῶν ὑπεργολάβων ἢ ἐργατῶν αὐτοῦ διαφορὰς ἀναλαμβάνει τὸ ἑαυτοῦ κράτος τὸ κοινὸν δίκαιον περὶ ἁρμοδιότητος καὶ κατὰ συνέπειαν εἶναι ἁρμόδια τὰ πολιτικὰ δικαστήρια ἢ τὰ ἐμποροδικεῖα κατὰ τὰς διακρίσεις, αἵτινες ἐγένοντο ἐν ἀριθ. 137. (3)

138. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ. — Ἡ παραγγελία οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ ἐντολὴ ἐφαρμοζομένη ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. (4) Πρβλ. ἄρθρ. 94. Ὁ ἐντολεὺς εἶναι ὁ παραγγελεὺς καὶ ὁ ἐντολοδόχος

---

(1) Ἀκυρ. 20 Ἀπριλ. 1868 καὶ 3 Φεβρ. 1869. D. 1869. 1. 160 ἐφ. Lyon, 8 Δεκ. 1870. D. 1871. 2. 143.

(2) Ὅρα διὰ πλείονας λεπτομερείας Aucoc, *Conférences sur l' administration et le droit administratif* (3η ἔκδοσις) II, ἀριθ. 701—706. Serrigny, *Traité de la compétence administrative*, II, ἀρ. 671 καὶ ἑπ.

(3) Ἐφ. Poitiers, 20 Φεβρ. 1851. S. 1851. 2. 637. D. 1852. 2. 129.

(4) Καθ' ἡμᾶς τοὐλάχιστον, διότι, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἐν τοῖς περὶ *παραγγελιας* (Δον μέρος κεφ. IV) δὲν ὑπάρχει συμφωνία περὶ τοῦ διακριτικοῦ χαρακτῆρος (ὅρ. τόμ. III, ἀρ. 413—414).

εἶναι ὁ παραγγελιοδόχος. Παραγγελιοδόχος ἐξ ἐπαγγέλματος εἶναι ὁ τιθέμενος εἰς τὴν διάθεσιν τῶν βουλομένων νὰ ἐπιφορτίζωσιν αὐτόν, ὅπως ἐκτελῇ διὰ λογαριασμὸν αὐτῶν πράξεις ἐμπορικάς. (1) Αἱ πράξεις δ' αὗται δύνανται νὰ ἦναι παντοῖαι· οἷον ἀγοραὶ καὶ πωλήσεις, διαπραγματεύσεις τίτλων, μετακομίσεις, ἀσφάλειαι, κλπ. Μεμονωμένη τις πρᾶξις παραγγελίας δὲν εἶναι ἐμπορική, καθ'ὅσον ὁ νόμος διαλαμβάνει περὶ *ἐπιχειρήσεως*, ὅπερ ἐννοεῖ τι συνήθως γινόμενον, κατ' ἐπάγγελμα. Ἀντιτάσσεται ὅτι ἄλλως ἔχει διὰ τὴν μεσιτείαν καὶ ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος νὰ γίνηται διάκρισις. Ἡ λύσις αὕτη ὡς πρὸς τὴν μεσιτείαν ἀμφισβητεῖται (ἄρθρ. 146)· εἶναι δὲ βάσιμος· ἡ διάκρισις δὲ ἀποδεικνύει μόνον τὸ ἀνακόλουθον τοῦ νόμου. (2)

139. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΜΕΤΑΚΟΜΙΣΕΩΣ ΚΑΤΑ ΞΗΡΑΝ Η ΔΙΑ ΘΑΛΑΣΣΗΣ. — Μεμονωμένη πρᾶξις μετακομίσεως, καὶ μὴ δωρεὰν γενομένη, δὲν ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, ἀφοῦ ὁ νόμος ἀπαιτεῖ *ἐπιχείρησιν*. Δυνατὸν νὰ πρόκειται περὶ μετακομίσεως προσώπων καὶ πραγμάτων δι'οἱωνδήποτε μέσων, οἷον σιδηροδρόμων, ἁμαξῶν, ἀτμοπλοίων καὶ ἄλλων. (3) Ἐν τούτοις ὁ κῶδιξ ἔταξε κατ' ἄλλον τρόπον τὴν διὰ θαλάσσης μετακόμισιν καὶ φαίνεται ὅτι ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐμπορικότητος δὲν θεωρεῖ αὐτὴν ἀπολύτως ὡς τὰς κατὰ ξηρὰν ἢ

---

(1) Δὲν δύναται ἀλλ' ἡ περὶ τούτων καὶ μόνον τῶν πράξεων νὰ πρόκειται. Ὅρ. παρατηρήσεις Beugnot ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς ἐπικρατείας, Locré, XX, 97.

(2) Σφαλερῶς ἄρα καθ' ἡμᾶς τὸ ἐφετεῖον Douai ἔκρινε τῇ 15 Ἰανουαρίου 1886 (S. 1876. 2. 296. J. Pal. 1876. 1131) ὅτι ἡ ἐντολή, δι'ἧς ἀνετίθετο ἡ προμήθεια συνεταίρου τῷ ἐντολεῖ δι' ἐμπορικήν τινα ἐπιχείρησιν, εἶναι ἐμπορική. — Ὁ *Βελγικὸς* νόμος τοῦ 1862 (ἀριθ. 2) δὲν ἐτροποποίησε τὸν ἐμπορικὸν κώδικα ὡς πρὸς τοῦτο.

(3) Ἡ ἐπιχείρησις ἐκφορῶν καὶ κηδειῶν ὑπάγεται εἴς τε τὴν ἐπιχείρησιν προμηθείας, ἅμα δὲ καὶ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν μετακομίσεως. Ἀποτελεῖ ἄρα ἐμπορικὴν πρᾶξιν, ὅταν διενεργῆται αὕτη ὑπὸ προσώπου, εἰς ὃ κατεκυρώθη. Ἀλλ' ὅταν ἡ ἐπιχείρησις τῶν κηδειῶν διενεργῆται ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν ἢ ὑπὸ τῶν συμβουλίων (consistoirs), τῶν ἐξασκούντων τὸ ἀπονεμόμενον αὐτοῖς διὰ τοῦ ἀπὸ 23 prairial ἔτους XII (ἄρθρ. 22) δικαίωμα, δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ἐμπορική· καθ' ὅσον αἱ ἐκκλησίαι καὶ τὰ συμβούλια ἐκπληροῦσι δημοσίαν ὑπηρεσίαν καὶ δὲν ἐνεργοῦσι πρᾶξιν κερδοσκοπίας. Paris, 2 Μαΐου 1886, S. 1882. 2. 45. J. Pal. 1882. 1. 313. D. 1881. 2. 193.

τὰς διὰ τῆς ποταμοπλοΐας (eaux intérieures) μετακομίσεις (ἀριθ. 158). Καλεῖται *ἀγωγεὺς* ἐν γενικῇ ἐννοίᾳ ὁ ἐκτελῶν μετακομίσεις, εἴτε ἄτομον εἶναι οὗτος εἴτε ἑταιρεία. (1) Ἐνεργεῖ δὲ πρᾶξιν ἐμπορικήν· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ παραγγελιοδόχος μετακομίσεων (πρβλ. ἄρθρ. 96). Τὸ ὅτι ὁ ἀγωγεὺς ἀπολαύει ἰδιαιτέρων πλεονεκτημάτων καὶ μονοπωλίου ἔτι ἐκ τοῦ νόμου ἢ πράγματι, τὸ ὅτι ὑποβάλλεται εἰς διατίμησιν, ταῦτα δὲν δύνανται νὰ τροποποιήσωσι τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ. Οὕτως αἱ ἑταιρεῖαι σιδηροδρόμων, οἱ ἐργολάβοι μετακομίσεως ταχυδρομείων ἐνεργοῦσι πράξεις ἐμπορικάς. (2)

Ὁ συμβαλλόμενος μετὰ ἐργολάβου μετακομίσεως ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικὴν ἢ ἀστικὴν κατὰ τὰς περιστάσεις. Ὁ ἔμπορος, ὅστις συμβάλλεται μετὰ τοῦ ἀγωγέως διὰ τὴν μετακόμισιν τῶν ἑαυτοῦ ἐμπορευμάτων, ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν· ἄλλως ὅμως ἔχει, ἂν συμβάλληται πρὸς μεταφορὰν πραγμάτων τῆς ἀτομικῆς αὐτοῦ χρήσεως. Ὅρ. ἀριθ. 171 καὶ ἑπ.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἁρμοδιότητος ἔχουσι τεθῆ διά τινας μετακομίσεις εἰδικοί τινες κανόνες.

Οὕτως ἐν τῷ νόμῳ τῆς 25 Μαΐου 1838 (ἄρθρ. 2 ἐδ. 2) ὑπάρχει ἰδιάζων κανὼν περὶ ἁρμοδιότητος διὰ τὰς μετακομίσεις τῶν ἀποσκευῶν, ἃς φέρονται οἱ ἐπιβάται· ἡ ἀκριβὴς σημασία τοῦ κανόνος τούτου ἐξηγηθήσεται περαιτέρω ἐν τοῖς περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων. Ὅρ. ἀριθ. 372.

Κατὰ τὴν συνομολογηθεῖσαν τῇ 2 Νοεμβρίου 1880 μεταξὺ τοῦ

---

(1) Περὶ τῆς εὐρείας ἐννοίας τῆς λέξεως **ἀγωγεὺς** ὅρ. ἀπ. ἐφ. Limoges, 2 Μαΐου 1862. D. 1862. ". 137.

(2) Τὸ ζήτημα δὲν παρουσιάζεται ὡς πρὸς τοὺς ἐργολάβους τούτους, ἐὰν ἐγκατέστησαν μὲν ἁμάξας δημοσίας ἐν ἰδίῳ αὐτῶν ὀνόματι, ἀλλὰ περιορίζωνται μόνον νὰ ἐκπληρῶσι τὴν ὑπηρεσίαν, ἣν ἐπιβάλλει ἡ ἰδιότης αὐτῶν. Ἰσχυρίσθησάν τινες ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὗτοι εἶναι ἐντεταλμένοι πράκτορες δημοσίας ὑπηρεσίας, προεσταμένοι ὑπὸ τῆς διοικήσεως, καὶ ὅτι ἑπομένως δὲν πρέπει νὰ ὑπάγωνται εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα διὰ τὴν ἀγορὰν ἵππων, φορβῆς κλπ. Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη ἐγκατελείφθη. Οἱ ἐργολάβοι ταχυδρομείων ἀγοράζουσιν ἵππους, ἁμάξας, ὅπως ἐκμισθώσωσι τὴν χρῆσιν αὐτῶν εἰς τὸ κοινόν, ὅπως χρησιμοποιήσωσι ταῦτα εἰς μετακόμισιν προσώπων καὶ πραγμάτων. Ὅρ. ἀποφ., ὀρθότατα αἰτιολογημένην, τοῦ Ἐφετείου Orléans τῆς 21 Φεβρ. 1827. Rep. D. λ. *Actes de commerce* ἀριθ. 179.

Κράτους καὶ τῶν ἐξ μεγάλων σιδηροδρομικῶν ἑταιρειῶν ὡς καὶ μετὰ πολλῶν ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιρειῶν σύμβασιν περὶ *ταχυδρομικῶν δεμάτων*, πᾶσα διαφορὰ μεταξὺ τῆς διοικήσεως, τῶν ἑταιρειῶν καὶ τῶν τρίτων, στρεφομένη περὶ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τὴν ἑρμηνείαν τῆς συμβάσεως ταύτης, ἥτις ἐκυρώθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 3 Μαρτίου 1881 (ἄρθρ. 10 τῆς συμβάσεως) καὶ τῆς διεθνοῦς συμβάσεως τῆς 3 Νοεμβρίου 1880 περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν ταχυδρομικῶν δεμάτων, δικάζεται ὑπὸ τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων. (1)

---

(1) Ἐν τούτοις ἀναφύονται δυσκολίαι ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, ἂν ἡ διοικητικὴ ἁρμοδιότης ὑπάρχει μόνον διὰ τὰς ἀμφισβητήσεις, αἵτινες κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς πρέπει νὰ κρίνωνται ὑπὸ τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων (οἷαι εἶναι αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τοῦ Κράτους καὶ τῶν ἑταιρειῶν) ἢ ἂν ἡ ἁρμοδιότης αὕτη ἐκτείνεται, ἐξαιρετικῶς διὰ τὰ ταχυδρομικὰ δέματα, καὶ ἐπὶ τῶν μεταξὺ τῶν ἑταιρειῶν καὶ τῶν τρίτων ἐγειρομένων ἐκ τῆς μεταφορᾶς τῶν δεμάτων διατάξεων. Ὅρα ὑπὲρ τῆς ἀπολύτου ἐννοίας τοῦ ἄρθρ. 10 τῆς συμβάσεως τοῦ 1880, Ἀπ. ἐφ. Nîmes, 27 Ἰουλίου 1882. *Bulletin annoté des chemins de fer*, 1882 σελ. 252. Cass. 11 Φεβρ. 1884. D. 1884. 1. 97. S. 1884. 1. 385. J. Pal. 1884. 1. 969. Πρωτοδ. Orthez, 25 Ἀπριλ. 1894 *La Loi* ἀριθ. τῆς 14 Μαΐου 1894.—Picard, *Traité des chemins de fer*. τομ. IV, σελ. 1031. Ὅρ. ὑπὲρ τῆς ἐναντίας γνώμης ἀπ. Πρωτοδ. Nogent-sur-Seine (δικάζοντος ὡς ἐμποροδικείου) 23 Φεβρ. 1882. D. 1882. 3. 47. (Τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἁρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν ἀγωγῆς περὶ ἀποζημιώσεως ἐγειρομένης κατὰ σιδηροδρομικῆς ἑταιρείας ἕνεκα βραδείας μετακομίσεως ταχυδρομικοῦ δέματος.— Ἡ διοικητικὴ ἁρμοδιότης φαίνεται δικαιολογουμένη ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι αἱ ἑταιρεῖαι εἶναι ἁπλοῖ πράκτορες ἐκτελέσεως, ἐνεργοῦσαι ὡς προσταθεῖσαι ὑπὸ τῆς διοικήσεως τῶν ταχυδρομείων, ἡ ὑπηρεσία δέ, καίτοι ἐνεργουμένη ὑπ' αὐτῶν, εἶναι πάντοτε ὑπηρεσία ταχυδρομική).

Ἐὰν γείνῃ δεκτὴ ἡ διοικητικὴ ἁρμοδιότης διὰ τὰς μεταξὺ τῶν ἑταιρειῶν καὶ τῶν τρίτων διαφοράς, ὑπολείπεται νὰ ὁρισθῇ τίς εἶναι ἡ ἁρμοδία διοικητικὴ ἀρχή. Πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῇ ὅτι ἁρμόδιος εἶναι ὁ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργός (τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ ὑποκειμένης εἰς ἔφεσιν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας) καὶ οὐχὶ τὸ συμβούλιον τοῦ νομοῦ. Ἀποφ. τοῦ συμβουλίου τοῦ νομοῦ Seine τῆς 18 Μαρτίου 1884, Ἀπ. τοῦ συμβουλίου τοῦ νομοῦ Ille-et-Vilaine τῆς 22 Φεβρ. 1884, Ἀπ. τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τῆς 20 Φεβρουαρίου 1894. S. καὶ J. Pal. 1893. 3. 17. Ὅρ. ὡσαύτως ἀπόφασιν συμβουλίου Ἐπικρατείας 28 Δεκεμβρίου 1894. S. καὶ J. Pal. 1896. 3 113 (σημ. τοῦ Hauriou).

Ἡ ὑπὲρ τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐκδοχὴ εἶναι συνέπεια τῆς γενικῶς παραδεδεγμένης γνώμης, ὅτι οἱ Ὑπουργοὶ εἶναι οἱ δι-

Ἀπὸ τοῦ 1878 καὶ τὸ Κράτος ἐκμεταλλεύεται σιδηροδρόμους. Ἡ τοιαύτη ἐκμετάλλευσις εἶναι ἐμπορικὴ πρᾶξις ὡς πρὸς τὸ Κράτος ; Ὅρ. ἀριθ. 210.

140. **ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΩΝ, ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ.** — Πράκτωρ ὑποθέσεων εἶναι ὁ ἔχων ἐπάγγελμα νὰ φροντίζῃ ἐπὶ μισθῷ περὶ τῶν ὑποθέσεων ἄλλων. Αἱ λέξεις *πρακτορεῖαι, πρακτορεῖα* προϋποτιθεῖσι προσφορὰν γινομένην πρὸς τὸ κοινόν, καὶ οὐχὶ μεμονωμένας πράξεις. Τὸ εἶδος τῶν προσφερομένων ὑπὸ τῶν πρακτόρων ὑπηρεσιῶν εἶναι παντοῖον : συμβουλαί, εἰσπράξεις ἐπιδίκων ἢ ἄλλων ἀπαιτήσεων, ἐκκαθαρίσεις, ἐκπροσώπησις ἐπὶ δικαστηρίων, πληροφορίαι, ἔκδοσις διπλωμάτων ἐφευρέσεως, καταθέσεις ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν σημάτων, σχεδίων καὶ προτύπων βιομηχανικῶν κλπ. (1)

Οἱ πράκτορες ὑποθέσεων περιορίζονται πάντοτε εἰς ἓν ἢ πλείονα εἴδη τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν, καθιστάμενοι οὕτως ἕκαστος εἰδικός.

κασταὶ τοῦ κοινοῦ δικαίου ἐπὶ διοικητικῶν ὑποθέσεων, ὥστε διὰ τοῦτο δικάζουσι πᾶσαν διαφορὰν μὴ ὑπαχθεῖσαν εἰς ὡρισμένην ἄλλην διοικητικὴν ἁρμοδιότητα —Aucoc, *Conférences sur l'administration et le Droit administratif* τομ. 1, ἀριθ. 281. Ducrocq, *Cours de Droit administratif* (7η ἔκδοσις II ἀριθ. 520 καὶ ἑπομ.). Ἀποφ. τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας (28 Ἀπριλίου 1892, 4 Δβρίου 1885) παρεδέξαντο ὅτι τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας εἶναι τὸ δικαστήριον τοῦ κοινοῦ δικαίου ἐπὶ διοικητικῶν ὑποθέσεων. Ἡ γνώμη αὕτη ὑπεστηρίχθη ὑπὸ Lafferrière *(Traité de la juridiction administrative et des recours contentieux*, ἀντεκρούσθη δὲ ὑπὸ Aucoc (*Gazette des Tribunaux* ἀριθ .. τῆς 24 Δβρίου 1886) καὶ ὑπὸ Ducrocq op. cit. II ἀρ. 527).—Ἀναφέρομεν τὴν γνώμην, ἥτις φαίνεται ἡ συμφωνοτέρα πρὸς τὰς κειμένας νομικὰς διατάξεις. Αλλ' εὐκταῖον θὰ ἦτο νὰ μὴ ὑπήγοντο εἰς τὴν διοικητικὴν δικαιοδοσίαν διαφοραί, αἵτινες λογικώτερον ἔπρεπε νὰ δικάζωνται ὑπὸ τῶν ἐμποριδικείων.

(1) Ὁ διοικητὴς ἑταιρείας τοντινείου (tontine) ἐθεωρήθη ὡς πράκτωρ ὑποθέσεων· Pardessus, ἀρ. 43· *Secùs* Bédarride, ἀρ. 273 Ὡς πράκτωρ ἐθεωρήθη καὶ ὁ μεριμνῶν περὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀντικαταστάσεων. Ἀπ. ἐφ. Bruxelles, 6 Ἀπριλ. 1853. D. 1854, 5. 166.—Ἐπιχείρησις δημοσιεύσεων εἶναι πρακτορεία ὑποθέσεων. Ἀπ. ἐφ. Paris, 5 Αὐγούστου 1873. *J. des Trib de commerce*, XXIII, σελ. 62. ἐφ Bruxelles, 3 Δβρίου 1877, *Pasicrisie belge*, 1878. 148. Τὸ αὐτὸ καὶ περὶ πρακτορείας διπλωμάτων ἐφευρέσεως, Ἀπ. ἐφ. Bruxelles, 9 Νβρίου 1859, *Pasicrisie belge* 1860. 42. Ὅρ. περὶ τῶν προξενητικῶν πρακτορειῶν ἀρ. 146.

Εἶναι ὅλως ἀδιάφορον ἂν αἱ πράξεις, ἃς ἐνεργοῦσιν, εἶναι ἀστικαὶ ἢ ἐμπορικαί· αὐτὴ ἡ ἐπιχείρησις χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἐμπορική, ἄνευ διακρίσεώς τινος ἐκ τῆς φύσεως τῶν ἐργασιῶν, περὶ ἃς στρέφεται. Οὕτως ὁ πράκτωρ, ἀναδεχθεὶς ἐντολὴν νὰ ἀγοράσῃ καὶ μεταπωλήσῃ ἀκίνητον διὰ λογαριασμὸν τρίτου, (1) ἕνεκα τῆς ἐντολῆς ταύτης, ὑπάγεται εἰς τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν.

Ἀδιάφορον εἶναι ὡσαύτως ἂν πρόκειται περὶ προσώπου ἀναδεχομένου παντοίας ὑποθέσεις ἢ ὡρισμένον εἶδος ὑποθέσεων, ἂν τὸ πρόσωπον αὐτὸ εἶναι ἢ δὲν εἶναι συνεσταμένον εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ κοινοῦ ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου. Οὕτως ἂν καὶ οἱ παρ' ἐμποροδίκαις δικολάβοι (agréé) ἀναδέχονται μόνον ἐντολὴν ad litem πρὸς ἐκπροσώπησιν τῶν διαδίκων ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου καὶ εἶναι συνεσταμένοι εἰς τοὺς δικαζομένους ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου, πρεπει ὅμως νὰ ἀναγνωρισθῇ ὅτι ἐνεργοῦσιν ἐμπορικὰς πράξεις. Ἀλλ' ἐν τούτοις τὰ δικαστήρια ἐν γένει δὲν παραδέχονται ὅτι ἡ διδομένη εἰς τοὺς παρ' ἐμποροδίκαις δικολάβους ἐντολὴ εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν θεωροῦσιν αὐτοὺς ἐμπόρους. (2) Αἱ ἐκδοθεῖσαι σύμφωνοι πρὸς τὴν γνώμην ταύτην ἀποφάσεις δὲν εἶναι ἠτιολογημέναι, φαίνεται ὅμως ὅτι στηρίζονται εἰς ἐσφαλμένην ἐξομοίωσιν τῶν δικολάβων πρὸς τοὺς δικηγόρους (avoués). Ὅρ. περὶ τῆς μεταξὺ αὐτῶν διαφορᾶς ἀριθ. 352.

Ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν πρέπει νὰ ἀχθῶμεν, ὥστε νὰ ἀποδώσωμεν

---

(1) Req. 8 Νοεμβρίου 1879. D. 1877. 1. 1881. Εἶναι ἐσφαλμένη ἄρα ἀπόφασίς τις τοῦ Ἐφετείου Alger, τῆς 21 Ὀκτωβρίου 1887, ἥτις ἔκρινεν ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἀναρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν ἀγωγῆς περὶ ἀποζημιώσεως ἐγερθείσης κατὰ πράκτορος ἐπὶ ἀμελείᾳ περὶ τὴν ἀναδεχθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ εἴσπραξιν ἀπαιτήσεως ἀστικῆς φύσεως. Ὅρ. τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐν *Revue algérienne de législation et de jurisprudence*, 1897, II, σελ. 421.

(2) Ἀπ. ἐφ. Douai, 4 Ἰανουαρ. 1882. D. 1883. 2. 136. S. 1883. 2. 197, ἐφ Bordeaux, 12 Μαρτίου 1 81. S. 1884 2. 177. J.P. 1884. 1. 907 ἐφ. Rouen, 12 Αὐγούστου 1896 D. 1897. 2 47. S. καὶ J. Pal. 1897. 2. 48. — Ἐνώπιον δικαστηρίων ὑπεβλήθη τὸ ζήτημα ἂν ὁ νόμος τῆς 28 Φεβρουαρίου 1872, ὅστις ὑποβάλλει εἰς τέλη καταχωρίσεως τὰς πωλήσεις ἐμπορικῶν καταστημάτων, ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῆς μεταβιβάσεως γραφείου δικολάβου Ὑπὲρ τῆς καταφατικῆς λύσεως ἀποφ. Πρωτοδ. Rouen, 28 Δεκεμβρίου 1876 D. 1877. 5 211 ὑπὲρ τῆς ἀποφατικῆς, ἀποφ. Πρωτοδ. Rouen 27 Ἰουλίου 1876, D. 1877. 5. 210.

ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῶν συνδίκων πτωχεύσεως καὶ τῶν ἐκκαθαριστῶν δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως. Οὗτοι εἶναι δικαστικοὶ ἐντολοδόχοι, διοριζόμενοι πάντοτε δι' ἑκάστην πτώχευσιν ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου. (1)

Τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν *διαιτητῶν εἰσηγητῶν* (arbitres rapporteurs), οἵτινες διορίζονται ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων κατὰ τὸ ἄρθρ. 429 Πολ. Δικον. καὶ περὶ τῶν *πραγματογνωμόνων* (arbitres-experts), τῶν διοριζομένων ὑπὸ τῶν δικαστηρίων. (2)

Οἱ δικηγόροι (avocats καὶ avoués), οἱ συμβολαιογράφοι ἀσχολοῦνται περὶ ὑποθέσεων τρίτων, ἀλλὰ δὲν εἶναι πράκτορες ἐν τῇ νομικῇ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως. Εἰς αὐτοὺς μάλιστα ἀπαγορεύεται ἡ ἐμπορία (ἀρ. 215 δίς).

140 δίς. Ὁ πράκτωρ ὑποθέσεων ἐκμισθοῖ ἁπλῶς τὰς ἑαυτοῦ ὑπηρεσίας καὶ ἑπομένως δὲν φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ θεωρῆται ἔμπορος. Ἐχαρακτήρισε δὲ ὁ νόμος αὐτὸν ἔμπορον πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ παράσχῃ εἰς τοὺς πελάτας τοῦ πράκτορος τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἐμπορικότητος, τουτέστι τὴν ταχύτητα τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας καὶ τὴν προσωπικὴν κράτησιν, ἥτις ἴσχυε πρὸ τοῦ νόμου τοῦ 1867, διότι ἐκρίθη τοῦτο ὡς ἀναγκαῖον μέτρον περισταλτικὸν τῶν καταχρήσεων, αἵτινες δύνανται νὰ γίνωνται ἐν τῷ ἐπαγγέλματι αὐτῷ, μένοντι ἄνευ ἐλέγχου. (3) Νῦν, ὅτε ἐξέλιπεν ἡ προσωπικὴ

---

(1) Ἀπ. Paris, 10 Φεβρ. 1883, *Le Droit* ἀριθ. τῆς 8 Αὐγ. 1883. Πρβλ. ἀπ. Dijon, 12 Ἰανουαρίου 1897, S. καὶ J. Pal. 1897, 2. 197.— Τοὐναντίον ἐκρίθη ὅτι ὁ ἔχων σύνηθες ἐπάγγελμα τὴν ἐκπλήρωσιν καθηκόντων συνδίκου εἶναι ἔμπορος καὶ δύναται νὰ κηρυχθῇ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως. Ἐμπορ. Dôlé, 19 Φεβρ. 1881, S. 1881 2 95. P. 1881 1.378. Ὁρ συμφώνους παρατηρήσεις Ortlieb ἐπὶ ἀπ. Besançon 29 Δεκεμβρίου 1875 S. 1878 2.65 P. 1878 325. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἔκρινεν ὅτι αἱ συνδικίαι πτωχεύσεων, ὡς δικαστικαὶ ἐντολαί, εἶναι συνημμέναι τοῖς προσώποις καὶ κατ' οὐδένα τρόπον δύνανται νὰ μεταβιβασθῶσιν ἰσχυρῶς.

(2) Ἀκυρωτ 12 Φεβρουαρίου 1895. S. καὶ J Pal. 1897 1. 258.

(3) Αἱ καταχρήσεις αἱ γενόμεναι ἕνεκα τῶν πρακτορείων προὐκάλεσαν ἐνίοτε κανονισμοὺς ἀπαιτοῦντας προσόντα καὶ ὅρους εἰδικοὺς ἱκανότητος διὰ τοὺς πράκτορας. Ὁρ. ἰδίως πρότασιν νόμου γενομένην εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1886 ὑπὸ Borie, Vacher, κλπ. (*Journal officiel, Documents parlementaires*, Chambre 1887 σελ. 1003 καὶ ἑπ.) Τοιαύτη πρότασις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ δεκτή, διότι εἶναι ἐναντία πρὸς

κράτησις ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ὡς μόνον πλεονέκτημα ὑπολείπεται τὸ τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας, ὅπερ εἶνε λίαν ἀμφισβητήσιμον· διότι, ἐὰν οἱ πράκτορες ὑπεβάλλοντο εἰς τὴν ἀστικὴν δικαιοδοσίαν, ἠδύνατο ἡ εισαγγελικὴ ἀρχὴ νὰ ἐπιβλέπῃ τὰς πράξεις αὐτῶν. Ἕνεκα τούτου πολλοὶ ἐκ τῶν ξένων κωδίκων δὲν παρεδέχθησαν ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ τὰς διατάξεις τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος. (1)

141. ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΕΩΝ. — Οἱ διατηροῦντες τοιαῦτα εἶναι τρόπον τινὰ πράκτορες ὑποθέσεων χρησιμεύοντες ὡς μεσῖται μεταξὺ τῶν πωλητῶν καὶ τῶν ἀγοραστῶν. Παρατηρητέον δὲ ὅτι οἱ δημόσιοι πλειστηριασμοὶ κινητῶν, κατὰ γενικὸν κανόνα μόνον ὑφ' ὡρισμένων ὑπαλλήλων δύνανται νὰ ἐνεργηθῶσι, δὲν εἶναι δὲ πάντοτε δυνατοὶ (2) (ὅρα 4ον μέρος κεφ II.). (3)

Αἱ ἐπιχειρήσεις γενικῶν ἀποθηκῶν εἶναι πράξεις ἐμπορικαί. (4) Αἱ ἀποθῆκαι αὗται εἶναι κατὰ γενικὸν κανόνα καταστήματα πλειστηριάσεων, ἐν οἷς οἱ ἰδιοκτῆται δανείζουσι τοῖς καταθέταις ἐπὶ τῶν κατατιθεμένων ἐμπορευμάτων, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ τραπεζιτικὰς ἐργασίας. Τὰ περὶ γενικῶν ἀποθηκῶν διέπονται ἐν Γαλλίᾳ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ἀλλ' ὑπὸ εἰδικῶν νόμων τῆς 28

τὴν τάσιν τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας, ἥτις ἐν γένει εἶναι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐπιτηδευμάτων. Εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους ἀπόκειται νὰ ἐκλέγουν μετὰ προσοχῆς τὸν πράκτορα, εἰς ὃν ἀνατιθεῖσι τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ὑποθέσεων αὐτῶν.

(1) Ἐν τούτοις ὁ *βελγικὸς* νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ. 2) συμπεριλαμβάνει μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις πρακτορείας, πρακτορεῖα. Ὅρ. ὡσαύτως ἄρθρ. 3, 21ον *Ἰταλικοῦ* κώδικος.

(2) Ὅρ. περὶ τούτου νόμον 22 pluviôse, ἔτους VII, ἄρθρ. 1 νόμ. 25 Ἰουνίου 1841 καὶ 28 Μαΐου 1851. Πολλάκις οἱ ἐπιπεφορτισμένοι τὰς πωλήσεις δημόσιοι ὑπάλληλοι ἐκτιμηταὶ - πλειστηριασταὶ [commissaires-priseurs) κλητῆρες, γραμματεῖς ἔχουσιν αἴθουσαν, ἐν ᾗ ἐκτελοῦσι τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν, δὲν ἐνεργοῦσι δὲ πρᾶξιν ἐμπορικὴν ἀλλ' ἐξασκοῦσι μόνον τὸ ἑαυτῶν ἐπάγγελμα, ὅπερ δὲν θεωρεῖται ἐμπορικόν.

(3) Τομ. IIII ἀρ. 208-237.

(4) Πρβλ. ἀπ. Πρωτ. Seine 20 Ἰουνίου 1896, Le Droit ἀρ. τῆς 10 Ἰουλίου 1896.

Μαΐου 1868 καὶ τῆς 31 Αὐγούστου 1870. (1) Ὅρ. 4ον μέρος κεφ. III. (2)

142. ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΘΕΑΜΑΤΩΝ.—Ἐν αὐτοῖς περιλαμβάνονται πᾶσαι αἱ ἐπιχειρήσεις, τῶν ὁποίων σκοπὸς εἶναι νὰ διασκεδάζωσι καὶ τέρπωσι τὸ κοινὸν ἐπ' ἀμοιβῇ. Τοιαῦτα εἶναι τὰ κυρίως λεγόμενα θέατρα, τὰ ἱπποδρόμια, αἱ συναυλίαι, αἱ αἴθουσαι συνδιαλέξεων, αἱ διάφοροι ἐκθέσεις κλπ. (3) Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γείνῃ περιοριστικὴ ἀπαρίθμησις αὐτῶν, καθ'ὅσον τὸ ἀντικείμενον τῶν δημοσίων θεαμάτων μεταβάλλεται μετὰ τῶν ἠθῶν καὶ τῶν περὶ τοῦ καλοῦ ἰδεῶν τοῦ λαοῦ. Ὁ ἐνεργῶν τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας κερδοσκοπεῖ ἐπὶ τῆς ἐργασίας τῶν προσώπων, ἅτινα μεταχειρίζεται, οἷον ὑποκριτῶν, ἀοιδῶν, μουσικῶν.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἐκτείνωμεν πολὺ τὴν ἔννοιαν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 632, τῆς σχετικῆς πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν δημοσίων θεαμάτων, ὁσονδήποτε γενικὴ καὶ ἂν ἦναι αὕτη. Ὁ δικαιολογικὸς λόγος τῆς κατατάξεως τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων εἶναι ὅτι ὑπὸ τοῦ ἐπιχειροῦντος αὐτὴν ἐργολάβου σκοπεῖται καὶ ἐπιδιώκεται κέρδος. Ἑπομένως ἐὰν πρόκειται περὶ δωρεὰν θεάματος, δι'ὃ οὐδεμία εἰσπράττεται ἀμοιβὴ (ὡς συμβαίνει ἐπὶ τῶν ἀγομένων ὑπὸ τοῦ Κράτους ἢ ὑπὸ τῶν πόλεων ἑορτῶν),(4) ἢ καὶ περὶ ἐκθέσεως, γινομένης πρὸς ἐπιστημονικὸν ὄφελος, δι' ἣν εἰσπράττεται

---

(1) Ὁ *Οὐγγρικὸς* κῶδιξ διαλαμβάνει περὶ γενικῶν ἀποθηκῶν (ἄρθρ. 434—452) Ὡσαύτως καὶ ὁ *Ἰταλικὸς* (ἄρθρ. 461—479), καθὼς καὶ ὁ *Γερμανικὸς* τοῦ 1897 (ἄρθρ. 416 καὶ ἑπ.). Ἀλλ'ἐν πλείσταις χώραις ὑπάρχουσιν, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, εἰδικοὶ νόμοι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

(2) Τόμ. ἀρ. 324—406.

(3) Ἐκρίθη καὶ πολὺ ὀρθῶς ὅτι ὁ ἐπιδεικνύων ἄνθρωπον, ποιούμενον ἐφ' ἑαυτοῦ πειράματα παρατεταμένων νηστειῶν, ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν. Ἀπ. Ἐμποροδικείου Seine 24 Ἰανουαρίου 1887, *Le Droit* τῆς 11 Φεβρουαρίου 1887.

(4) Ἀπόφ. Ἐμποροδ. Havre, 23 Νοεμβρίου 1885, *Le Droit* τῆς 4 Φεβρ. 1886· προέκειτο περὶ ἀπαιτήσεως πρὸς πληρωμὴν τῆς ἀξίας τῶν κηρίων καὶ λυχνιῶν, τὰ ὁποῖα ἠγόρασεν ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς συσταθείσης διὰ τὴν τέλεσιν ἐθνικῆς ἑορτῆς ἐπιτροπῆς. Τὸ δικαστήριον δὲν παρεδέχθη τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα.

εἰσφορά τις μέλλουσα ἁπλῶς καὶ μόνον νὰ καλύψῃ τὰς δαπάνας, (1) ὁ ἐπιχειρῶν ταῦτα δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν.

143. Ὁ καλλιτέχνης, ὅστις ἐμφανίζεται ἀπ' εὐθείας ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ, δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, ὡς δὲν ἐνεργεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν καὶ ὁ συγγραφεὺς ὁ δημοσιεύων τὸ ἑαυτοῦ ἔργον (ἀρ. 123). (2) Ἀλλὰ καλλιτέχναι, οἵτινες ἐκμεταλλεύονται ἀπὸ κοινοῦ θεατρόν τι, καθίστανται ἐργολάβοι καὶ ἑπομένως ὑπάγονται εἰς τὴν διάταξιν τοῦ περὶ οὗ πρόκειται ἄρθρου.

144. Αἱ ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς θεατρικῆς ἐπιχειρήσεως συνομολογούμεναι πρὸς τοὺς ὑποκριτὰς καὶ τὸ ἄλλο προσωπικόν, ὅπερ μεταχειρίζεται, ὑποχρεώσεις εἶναι ἐμπορικαὶ (ἀριθ. 171)· ἀλλ' ἆρά γε εἶναι ἐμπορικαὶ καὶ αἱ ὑποχρεώσεις αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ θεάτρου ; Οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν καταφατικὴν λύσιν παρατηροῦσιν ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ κερδοσκοπία ἐπιδιώκεται ἀμέσως ἐπ' αὐτῆς τῆς μισθώσεως, ὅπερ δὲν συμβαίνει ἐπὶ τῆς μισθώσεως ἐμπορικοῦ καταστήματος. (3) Ἀλλὰ φρονοῦμεν ὅτι ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ δὲν δικαιολογεῖται ἡ καταφατικὴ λύσις, διότι πρόκειται πάντοτε περὶ μισθώσεως ἀκινήτου καὶ ἀνεγνωρίσθη, ὅτι ἡ μίσθωσις ἀκινήτου ἐπὶ τῇ προθέσει κερδοσκοπίας ἐκ τῆς ὑπεκμισθώσεως δὲν εἶναι πρᾶξις ἐμπορική. Ὅρ. ἀριθ. 109.

145. Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ὑποκριτοῦ ἀπέναντι τοῦ διευθυντοῦ εἶναι πρᾶξις ἐμπορική ; ἀδιστάκτως πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὴν ἀποφατικὴν λύσιν. Ὁ ὑποκριτὴς συνομολογεῖ ἁπλῆν ἐκμίσθωσιν τῆς ἑαυτοῦ βιομηχανίας, ὑποσχόμενος νὰ παραστήσῃ τὰ ὑποκριτικὰ αὐτοῦ χαρίσματα ἐπὶ ἀμοιβῇ, εὑρίσκεται δὲ εἰς ἣν θέσιν καὶ ὁ συμβαλλόμενος μετὰ ἐκδότου συγγραφεὺς ἢ ἐφημεριδογράφος. Ὁ ἀστικὸς χαρακτὴρ τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ὑποκριτοῦ εἶναι γενικῶς ἀνεγνωρισμένος. Ὑπεστήριξαν μέν ποτέ τινες ὅτι ὁ ὑποκριτὴς ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι συντρέχει εἰς τὴν θεατρικὴν ἐπιχείρησιν, ἥτις μόνον τῇ συμπράξει αὐτοῦ δύναται νὰ λειτουργήσῃ, καὶ συνεπέραναν (πρὸ

---

(1) Nouguier, *Actes de commerce*, ἀρ. 345.

(2) Ἐμπορ. Seine 18 Νοεμβρ. 1887. La Loi ἀριθ. τῆς 17 Δεκεμβρίου 1887 Ὅρ. ὅμως ἀπ. ἐφ. Paris 3 Ἰουλίου 1857. S. 1858. 2. 193. Ἡ ἀπόφασις δὲν περιέχει οὐδεμίαν αἰτιολογίαν.

(3) Demangeat sur Bravard, VI, 364.

τοῦ 1867) ὅτι ὑπόκειται εἰς τὴν προσωπικὴν κράτησιν. (1) Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη ἀνασκευάζεται εὐκόλως. (2) Οὐδεμίαν διάταξιν τοῦ νόμου δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τις ὑπὲρ αὐτῆς, οὐδαμῶς δὲ ἀρκεῖ πρὸς ὑποστήριξιν ὁ λόγος, ὅτι ἡ συνδρομὴ τοῦ ὑποκριτοῦ εἶναι ἀναγκαία εἰς τὸν διευθυντήν, διότι καὶ τοῦ ἐργάτου ἡ συνδρομὴ καὶ τοῦ ἀρχιεργάτου εἶναι οὐχ ἧττον ἀπαραίτητος εἰς τὸν τεχνουργόν, ἀλλ' οὐδεὶς ὅμως διενοήθη ποτὲ νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ἐργάτης ἢ ὁ ἀρχιεργάτης συνάπτει ἐμπορικὴν ὑποχρέωσιν. (3)

Τινὲς καίτοι μὴ ἀναγνωρίζοντες ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῶν ὑποκριτῶν ἐπεζήτησαν νὰ δικαιολογήσωσι κατ' ἄλλον τρόπον τὴν ἐμπορικὴν ἁρμοδιότητα ὡς πρὸς αὐτούς. Ἰσχυρίσθησαν ὅτι τὸ ἄρθρ. 634 ἐδ. 1ον ἐμπ. κώδ., ὅπερ ὑποβάλλει εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐμποροδικείου τὰς κατὰ ἐμπορικῶν ὑπαλλήλων ἀγωγάς, τὰς ἐγειρομένας διὰ πράξεις σχετιζομένας πρὸς τὴν ἐμπορίαν τοῦ ὑφ' ὃν διατελοῦσιν ἐμπόρου, εἶναι ἐφαρμόσιμον καὶ ὡς πρὸς τοὺς ὑποκριτάς. Ἐξεδόθησαν μάλιστα καὶ ἀποφάσεις κατὰ τὰς σκέψεις ταύτας. Ἀλλ' ἐπικαλούμενοι τὸ ἄρθρ. 634 διαστρέφουσι τὴν συνήθη ἔννοιαν τῶν λέξεων αὐτοῦ. Οὐδείς ποτε ἐχαρακτήρισε τοὺς ὑποκριτὰς ὡς ὑπαλλήλους ἢ ὑπηρέτας. Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 634 εἶναι ἐξαιρετικὴ καὶ ὡς τοιαύτη δὲν δύναται νὰ ἐπεκταθῇ κατ' ἀναλογίαν. (4)

---

(1) Molinier, op cit. 1. ἀρ. 44.

(2) Ἀπεδοκιμάσθη ὑπὸ τῶν πλειοτέρων ἐκ τῶν μνημονευομένων ἐν ταῖς ἑπομέναις δυσὶ σημειώσεσι δικαστηρίων καὶ ἄλλων.

(3) Ἀπ. Toulouse. 22 Δβρίου 1866. D. 1866 2. 230. Nîmes, 14 Μαρτίου 1870. D. 1870 2. 162. Montpellier, 21 Δβρίου 1874, S. 1875. 2. 83 Bordeaux 13 Ἰανουαρίου 1887, *Annales de la propriété industrielle*, 1888, σελ. 129.

(4) Pardessus, I. ἀρ 45. Demangeat, sur Bravard, VI 367. Toulouse, 17 Φεβρ. 1870. S 1870,2. 171. Bruxelles, 11 Ἰανουαρ. 1883. *Jur. d' Anvers* 1883, 2. 107. Ἀκυρ. 8 Δβρίου 1875 (ἀναιρέσασα ἀποφ. τοῦ Ἐφ. Παρισίων τῆς 16 Ἰουνίου 1874). S. 1876. 1. 25· D. 1876 1. 359. Paris 12 Μαρτίου 1877. D 1878. 2. 108 Ὡς σχετικὴν δύναταί τις νὰ ἀναφέρῃ ἀπόφασιν τῆς 29 Ἰανουαρίου 1887 τοῦ Ἐμποροδικείου Σηκουάνα, ἐκδοθεῖσαν ἐπὶ περιέργου ὑποθέσεως. Προέκειτο περὶ προσώπου (Succi), ὅπερ ἐπ' ἀμοιβῇ ὑπεχρεώθη νὰ παράσχῃ ἑαυτὸ εἰς ἐργολάβον, ὅπως ἐκθέτῃ αὐτὸ ἐν νηστείᾳ ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας. Τὸ ἐμποροδικεῖον ἔκρινεν ὅτι δὲν ἦτο ἀρμόδιον διὰ

146. **ΠΑΣΑ ΜΕΣΙΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ.**—Μεσιτεία εἶναι ἡ πρᾶξις προσώπου, ὅπερ χωρὶς νὰ ὑποχρεοῦ ἑαυτό, διαμεσολαβεῖ μεταξὺ δύο βουλομένων νὰ συναλλαχθῶσι· τὸ ἕν, φέρ'εἰπεῖν, θέλει νὰ πωλήσῃ καὶ τὸ ἕτερον νὰ ἀγοράσῃ, τὸ ἕν θέλει νὰ ἀσφαλίσῃ καὶ τὸ ἕτερον νὰ ἀσφαλίσηται κλπ. Μεμονωμένη τις πρᾶξις μεσιτείας, καίτοι δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τινὰ ὡς μεσίτην ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ, ἀλλ'ὅμως εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ κατὰ τὸ ἄρθρ. 682 ἐμπ. κωδ. (ὅρ. ἀριθ. 138). (1)

Δὲν ἔχει νὰ γίνηται διάκρισις ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀστικοῦ ἢ ἐμπορικοῦ χαρακτῆρος τῆς πράξεως, δι' ἣν διαμεσολαβεῖ ὁ μεσίτης· τὸ ἄρθρ. 632 εἶναι γενικὸν καὶ προσάπτει τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν μεσιτείαν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ἀδιαφόρως πρὸς τὰς ἐργασίας, τὰς ὁποίας διενεργεῖ. Οὕτως ὁ διαμεσολαβῶν μεταξὺ παραγωγέως, θέλοντος νὰ πωλήσῃ τὰ ἑαυτοῦ προϊόντα, καὶ καταναλωτῶν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, καίτοι ἡ μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων ἐργασία οὔτε ὡς πρὸς τὸν πωλητὴν οὔτε ὡς πρὸς τοὺς ἀγοραστὰς εἶναι ἐμπορική. Ναὶ μὲν κατὰ τὸ ἄρθρ. 74 ἐμπ. κώδ. ὁ νόμος ἀναγνωρίζει διὰ τὰς *ἐμπορικὰς πράξεις* ὡς διαμεσολαβοῦντας πράκτορας τοὺς *μεσίτας*· ἀλλὰ τὸ ἄρθρον αὐτὸ εἶναι καθαρῶς ἐνδεικτικόν, ἔχον ὑπ' ὄψιν τὰς συνηθεστέρας περιπτώσεις, ἐνῷ τὸ ἄρθρον 632, ὁρίζον περὶ τῶν μεσιτικῶν ἐργασιῶν, εἶναι ὡς οἷόν τε γενικόν.(2) Δὲν πρέπει ἔτι

τὰς ἐναντίον τοῦ ἐκτιθεμένου προσώπου ἀγωγάς, καθ'ὅσον τοῦτο διατελεῖ εἰς θέσιν ἀνάλογον πρὸς τὴν τοῦ ὑποκριτοῦ. Ὅρ. ὡσαύτως ἀπ. Ἐμποροδ. Σηκουάνα 29 Ἰουνίου 1897, *Le Droit* ἀριθ. τῶν 26 καὶ 27 Ἰουλ. 1897.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐφαρμογῆς ὡς πρὸς τοὺς ὑποκριτὰς τοῦ ἄρθρ. 634 ἐδ. 1. παρουσιάζεται ἡ ἑξῆς δυσκολία. Ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως τοῦ ἐργολάβου θεατρικῆς ἐπιχειρήσεως, οἱ ὑποκριταὶ ἔχουσιν ἆρα διὰ τοὺς μισθοὺς αὐτῶν τὸ προνόμιον, ὅπερ τὸ ἄρθρ. 2101 ἐδ. 5 Ἀστ. κωδ. παρέχει εἰς *τοὺς ὑπηρέτας*, ἢ τὸ προνόμιον, ὅπερ τὸ ἄρθρον 549 ἐμπ.κωδ.παρέχει εἰς τοὺς *ἐργάτας* καὶ εἰς τοὺς *ὑπαλλήλους*; Τὸ Ἀκυρωτικὸν παρεδέχθη τὴν ἀποφατικὴν λύσιν, στηριχθέν ἰδίως, καὶ τοῦτο ὀρθῶς καθ'ἡμᾶς, εἰς τὸν λόγον ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ περιληφθῶσιν οἱ ὑποκριταὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῶν ὅρων αὐτῶν. Ἀκυρ. 23 Φεβρ. 1864. S. 1864.1. 59.

(1) Thaller, *Traité élément. de droit commercial*, ἀρ. 20

(2) Demangeat sur Bravard, τόμ. VI, σελ. 374. — Ἐναντία ἀπ. ἐφ. Nancy 30 Νοεμβρίου 1843 (Dalloz, λ. *Actes de commerce*, ἀριθ. 252). Πρωτοδ. Annency, 28 Δεκεμβρίου 1884. *Le Droit* τῆς 23 Αὐγούστου 1885.

νὰ γίνηται ἐξαίρεσις οὐδὲ διὰ τὴν μεσιτείαν, ἥτις στρέφεται περ πράξεις, ἐχούσας ὡς ἀντικείμενον πράγματα, μὴ θεωρούμενα ἐμπορεύματα, τουτέστιν ἀκίνητα. (1) Τοιοῦτος περιορισμὸς θὰ ἐστερεῖτο πάσης βάσεως, καθ'ὅσον ὁ νόμος ἀποβλέπει εἰς τὸ γεγονὸς τῆς διαμεσολαβήσεως τοῦ μεσίτου ἀσχέτως πρὸς τὴν φύσιν τῆς πράξεως, δι' ἣν διαμεσολαβεῖ. Μήπως δὲν ἀπαντᾷ τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς πρακτορείας ὑποθέσεων ; Μὴ δὲν ἀποτελῇ αὕτη πρᾶξιν ἐμπορικήν, καὶ ὅτε ἔτι ἀνάγεται εἰς ἐργασίας ἀστικῆς φύσεως ; (Ἀριθ. 140) (2).

Ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως πάσης διακρίσεως ἐν τῷ νόμῳ πρέπει ὡσαύτως νὰ ἀναγνωρισθῇ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ εἰς τὴν μεσιτείαν, καὶ ὅτε αὕτη διενεργεῖται ὑπὸ προνομιούχων μεσιτῶν, ὁποῖοι εἶναι καὶ νῦν ἔτι οἱ μεσῖται θαλασσίων ἀσφαλειῶν καὶ οἱ ναυτικοὶ μεσῖται. Ὅρ. περὶ τούτου ἀριθ. 206. (3)

Τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἀντιποιούμενον τῶν ἔργων τοῦ μεσίτου, μετέρχεται πράξεις ἐπιφυλαχθείσας εἰς τοὺς προνομιούχους μεσίτας, ἐνεργεῖ ὡσαύτως πρᾶξιν ἐμπορικήν, ἅτε ὑπαγόμενον εἰς τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρ. 632. (4) Ὡς εἴπομεν δὲ (ἀριθ. 103 δὶς) ὁ ἀθέμιτος χαρακτὴρ τῆς πράξεως δὲν ἀφαιρεῖ τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην σκέψιν καὶ ὁ διαμεσολαβῶν ἐπὶ ἀμοιβῇ μεταξὺ δύο προσώπων, ὅπως φέρῃ αὐτὰ εἰς συνεννόησιν πρὸς σύναψιν γάμου, (5) ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, καὶ ἂν ἔτι (ὅπερ εἶναι λίαν ἀμφίβολον) ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἀθέμιτος ἡ περὶ τὰ συνοικέσια μεσιτεία. (6)

---

(1) Molinier, *op. cit.* I, ἀρ. 54. Ἐναντία ἀπ. Ἐμποροδ. Marseille 15 Μαρτίου 1860, D. 1862. 3. 24 (μεσίτης ἀκινήτων δὲν εἶνε ἔμπορος καὶ δὲν δύναται νὰ κηρυχθῇ εἰς πτώχευσιν).

(2) Ἐνταῦθα ἐξετάζομεν τὸ ζήτημα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων τοῦ γαλλικοῦ κώδικος. Κατὰ ξένους ὅμως κώδικας ἡ μεσιτεία τάσσεται μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων μόνον ὅταν στρέφηται περὶ ἐμπορικὰς ἐργασίας. *Γερμανικὸς* κῶδιξ 1861 ἀρ. 272, 4ον, *Ἰταλικὸς* κῶδιξ ἄρθρ. 3 ἐδ. 22.

(3) Ὁ *Γερμανικὸς* κῶδιξ τοῦ 1861 ἄρθρ. 271, 4ον, ἀποκλείει ρητῶς ἐκ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων τὰς τελωνιακὰς πράξεις ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν μεσιτῶν ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἐξασκήσει τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν.

(4) Demangeat sur Bravard VI ἀρ 372

(5) Ὅρ. ἐν τούτοις ἀπ. ἐμποροδ. Seine, 8 Ὀκτωβρίου 1879 (*Le Droit* ἀρ. τῆς 13 Ὀκτωβρίου).

(6) Ὅρ. περὶ τοῦ σχετικοῦ πρὸς τὸν ἀθέμιτον χαρακτῆρα τῆς μεσιτείας

Ἂν ὁ μεσίτης ἐνεργῇ πάντοτε πρᾶξιν ἐμπορικὴν καὶ κατ' ἀκολουθίαν δύναται πάντοτε νὰ ἐνάγηται ἐνώπιον τῶν ἐμπορικῶν δικαστηρίων, ἀλλ' ὁ πελάτης ὅμως, ὅστις ἀποτείνεται πρὸς μεσίτην, τότε μόνον ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, ὅταν ἡ ἐργασία, τὴν ὁποίαν θέλει νὰ συνάψῃ, σχετίζηται πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐμπορίαν. Τοῦτο εἶναι ἐφαρμογὴ τῆς λεγομένης *θεωρίας τοῦ παρακολουθήματος*, δυνάμει τῆς ὁποίας πᾶσα πρᾶξις τοῦ ἐμπόρου γινομένη διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας εἶναι ἐμπορικὴ (ἀριθ. 171). Ἀμφίβολον δὲ εἶναι ἂν δυνάμει τῆς θεωρίας ταύτης δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἐμπορικαὶ καὶ αἱ παρὰ μὴ ἐμπόρου γινόμενοι ἐργασίαι, αἱ σχετιζόμεναι πρὸς μεμονωμένην ἐμπορικὴν αὐτοῦ πρᾶξιν. Ἐὰν γείνῃ δεκτὴ ἡ καταφατικὴ λύσις, τότε ὁ μὴ ἔμπορος, ἀνατιθεὶς εἰς μεσίτην τὴν συνομολόγησιν ἐμπορικῆς ἐργασίας, ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν.

147. ΠΑΣΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΗΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΗ. ΠΑΣΑΙ ΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ. ΑΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΑΙ.— Αἱ ἐργασίαι αὗται, αἵτινες μνημονεύονται ἐν ἄρθρ. 632, περιλαμβάνονται πᾶσαι ἐν τῇ ἐμπορίᾳ τῶν πολυτίμων μετάλλων καὶ τῶν παραστατικῶν αὐτῶν τίτλων.

Αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν τραπεζιτικὴν ἐμπορίαν διάφοροι ἐργασίαι θὰ ἐξετασθῶσι λεπτομερῶς ἐν τῷ κεφ. VI τοῦ Δ΄ μέρους. (1) Εἶναι δὲ κυρίως αὗται, ἡ προεξόφλησις συναλλαγματικῶν καὶ γραμματίων εἰς διαταγήν, ἥτις συνίσταται εἰς τὴν πληρωμὴν τῆς ἀξίας τῶν ἐμπορικῶν τούτων τίτλων πρὸ τῆς λήξεως αὐτῶν ἐπὶ ἐκπτώσει προεξοφλήματός τινος καὶ δικαιώματος προμηθείας, ἡ εἴσπραξις τῆς ἀξίας ἐμπορικῶν τίτλων, ἡ ἄνοιξις πιστώσεων, οἱ ἀνοικτοὶ ἢ ἀλληλόχρεοι λογαριασμοί, τὰ δάνεια (προκαταβολαὶ) ἐπὶ τίτλων.

Παρὰ ταῖς γενομέναις ὑπὸ τῶν ἐν γένει τραπεζῶν ἐργασίαις τὸ ἄρθρ. 632 μνημονεύει εἰδικῶς τὰς ἐργασίας τῶν δημοσίων τραπεζῶν. Ἐννοοῦνται δὲ ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον αἱ ἱδρυόμεναι ἀδείᾳ τῆς κυβερνήσεως, ἐν αἷς ἔχει καὶ ἐξουσίαν τινὰ ἀναμίξεως ἢ ἐπιτηρήσεως, ἣν ἀσκεῖ ἰδίως διὰ τοῦ διορισμοῦ τοῦ διευθυντοῦ ἢ διοικητοῦ. Ὡς δημοσίας τραπέζας δύναταί τις νὰ ἀναφέρῃ τὴν Γαλλικὴν τράπεζαν,

---

ταύτης ζητήματος, Baudry Lacantinerie, Précis de Droit civil, ἀριθ. 818.

(1) Τόμ. IV, ἀρ. 666 καὶ ἑπ.

τὴν τράπεζαν τῆς Ἀλγερίας καὶ τὰς ἀποικιακὰς τραπέζας. Καὶ ἡ τράπεζα ἀκινήτου κτηματικῆς πίστεως τῆς Γαλλίας εἶναι ὡσαύτως δημοσία τράπεζα. Ἐνεργεῖ αὕτη τραπεζιτικὰς ἐργασίας, καὶ ἡ κυβέρνησις διορίζει τοὺς κυριωτέρους ὑπαλλήλους αὐτῆς. Εἶναι ἀδιάφορον ὅτι τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτῆς δάνεια ἐξασφαλίζονται δι' ὑποθηκῶν ἐπὶ ἀκινήτων, καθ' ὅσον αὗται εἶναι παρεπόμεναι ἐγγυήσεις. Αἱ ἑταιρεῖαι πίστεως (κτηματικῆς ἀκινήτου, ἀγροτικῆς, ναυτικῆς, κτηματικῆς κινητῆς κτήσεως) εἶναι καταστήματα πιστωτικὰ ἢ τραπεζιτικά. (1)

Ἀλλ' ἡ ἔλλειψις πάσης κερδοσκοπίας αἴρει τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα ἀπὸ τῶν ἐργασιῶν τοῦ εὐεργετικοῦ ἐνεχυροδανειστηρίου (Mont de piété) καὶ τῶν ταμιευτηρίων. (2)

148. Τὸ ἄρθρ. 632 διαλαμβάνει περὶ *ἐργασιῶν συναλλαγῆς*. Ὑπὸ τοὺς ὅρους δὲ τούτους ἐννοοῦνται δύο διάφοροι κατηγορίαι ἐργασιῶν.

Ἐν πρώτοις ὑπάρχει ἡ *κολλιβιστικὴ ἢ ἀργυραμοιβικὴ* (*change manuel ou menu*), ἥτις συνίσταται εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν μεταλλικῶν νομισμάτων ἢ χαρτονομισμάτων, ἐθνικῶν ἢ ξένων, πρὸς ἄλλα νομίσματα. Οἱ κολλυβισταὶ ἐνεργοῦσιν ἄρα ἐμπορικὴν πρᾶξιν, καθ' ὅσον δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀγοράζουσι πρὸς μεταπώλησιν. Ἄλλως ὅμως ἔχει διὰ τοὺς πελάτας· οὗτοι ἀποτεινόμενοι πρὸς κολλυβιστὴν ὅπως προμηθευθῶσι νόμισμα ξένης χώρας ἀντὶ ἐθνικοῦ νομίσματος καὶ τἀνάπαλιν, δὲν ἐνεργοῦσι πρᾶξιν ἐμπορικήν, ἐφ' ὅσον τοὐλάχιστον δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τοῦ νέου νομίσματος διὰ τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν.

Ὑπάρχει ἔπειτα ἡ *συναλλαγὴ ἐπὶ διαφόρῳ τόπῳ* (change tiré ou local), ἥτις συνίσταται εἰς ἐργασίας γινομένας ἔν τινι τόπῳ, ὅπως πρόσωπόν τι λάβῃ χρηματικόν τι ποσὸν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Καλεῖται δὲ εἰδικῶς *συναλλαγμα συναλλαγῆς* ἡ σύμβασις, δι' ἧς πρόσωπόν τι εὑρισκόμενον ἔν τινι τόπῳ ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν

---

(1) Ὅρ. Ἐφ. Gand, 11 Δβρίου 1873, *Pasicrisie Belge* 1874. 2. 39. (ἐπρόκειτο περὶ ἑταιρείας κτηματικῆς ἀκινήτου πίστεως καλουμένης ἑταιρείας *διεθνοῦς κτηματικῆς ἀκινήτου πίστεως*). Namur, op cit. τομ, 1 σελ. 52. Dall. λ Crédit foncier et mobilier, ἀρ. 2, cit.

(2) Molinier, op. cit. ἀσ. 78.

πρὸς ἕτερον, ὅπως ἀντὶ τῆς καταβληθείσης ὑπὸ τούτου οἱασδήποτε ἀξίας πληρώσῃ αὐτῷ ὁ ἴδιος ἢ δ' ἄλλου ποσόν τι ἐν διαφόρῳ τόπῳ. Οἱ συμβαλλόμενοι ἐνεργοῦσι συνήθως κερδοσκοπίαν, ὑπολογίζοντες νὰ πραγματοποιήσωσι κέρδη ἕνεκα τῆς διαφορᾶς, ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν τρεχουσῶν τιμῶν ἢ τῶν ἀξιῶν τῶν δύο διαφόρων τόπων. Τὸ συνάλλαγμα συναλλαγῆς εἶναι ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῆς συναλλαγῆς καὶ ἑπομένως ἀποτελεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν. (1)

149. *Συναλλαγματική.* — Τὸ συνάλλαγμα συναλλαγῆς δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ διὰ τῆς *συναλλαγματικῆς* (lettre de change), τῆς καλουμένης συχνὰ ἐν τῇ πρακτικῇ traite, ἥτις εἶναι ἔγγραφον συντεταγμένον ὡς ἑξῆς.

Συναλ. διὰ φρ. 100.

Ἐν Παρισίοις τῇ (ἡ χρονολογία σημειοῦται διὰ γραμμάτων ἢ δι' ἀριθμῶν).

Τῇ 31 προσεχοῦς Μαρτίου πληρώσατε εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Π. Κ. τὸ ποσὸν ἑκατὸν φράγκων, ἀνθ' ὅσων ἔλαβον παρ' αὐτοῦ τοῖς μετρητοῖς.

Ὑπογρ. Ι. Π.

Τῷ Β. Γ. *εἰς Λυόν.*

Ὡς παρατηρεῖ τις, εἶναι ἔγγραφον συντεταγμένον ὑπὸ τύπον ἀνοικτῆς ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν ὁ ἐκδότης Ι. Π. ἀπευθύνει πρὸς τὸν ἐφ' οὗ ἐκδίδεται Β. Γ., ὅπως ἐπιφορτίσῃ τοῦτον νὰ πληρώσῃ ὡρισμένον ποσὸν εἰς τὴν *διαταγὴν τοῦ λήπτου* ἢ *δικαιούχου* Π. Κ., ὁ ὅρος δὲ *εἰς διαταγὴν* σημαίνει ὅτι τὸ ποσὸν δύναται νὰ ἀπαιτηθῇ οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ πρώτου δικαιούχου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ παντὸς οἱουδήποτε, ὃν ἤθελε δηλώσει οὗτος ὡς μέλλοντα νὰ λάβῃ αὐτό. Ἡ δήλωσις αὕτη προκύπτει ἐκ σημειώσεως, γινομένης ὄπισθεν τοῦ τίτλου, ἥτις καλεῖται *ὀπισθογράφησις*. ὁ δὲ μεταβιβάζων κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν συναλλαγματικὴν λαμβάνει τὸ ὄνομα *ὀπισθογράφος*. Διὰ λόγους

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Toulouse 21 Μαρτίου 1854. D 1854. 2. 889. Δι' ἀπ. ἐφ. Nancy 5 Ἀπριλίου 1845 D. 1845. 2. 54 ἐκρίθη τοὐναντίον, ὅτι τὸ συνάλλαγμα συναλλαγῆς αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶναι πρᾶξις ἐμπορική.

τοὺς ὁποίους θὰ ἐκθέσωμεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τοῦ θέματος τούτου (4ον μέρος κεφ. IV), ὁ νόμος ἠσφάλισε διὰ δραστικῶν μέσων τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πηγαζουσῶν ἐκ συναλλαγματικῆς ὑποχρεώσεων. Πάντες οἱ ὑπογραφεῖς εἶναι *ἀλληλεγγύως* καὶ *ἐμπορικῶς* ὑπόχρεοι, εἶναι δὲ ἀδιάφορον ἂν εἶναι ἢ μὴ ἔμποροι, ἂν τιθῶσι τὴν ἑαυτῶν ὑπογραφὴν ἐν τῇ συναλλαγματικῇ ἕνεκα ἐμπορικῆς ἢ ἀστικῆς ἐργασίας (ἄρθρ. 632 ἐν τέλει καὶ 140).

Ὁ κῶδιξ τοῦ 1807 ἐθεώρει τὴν συναλλαγματικὴν ὡς προωρισμένην ἀποκλειστικῶς πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ συναλλάγματος συναλλαγῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἀπήτει ὅπως ἡ πληρωμὴ γίνηται ἐν ἄλλῳ τόπῳ διαφόρῳ τοῦ τῆς ἐκδόσεως (ἄρθρ. 110 ἐμπ. κώδ.), τοῦθ' ὅπερ ἐκαλεῖτο ὅρος μεταφορᾶς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἀλλὰ τανῦν ὁ τίτλος αὐτὸς παρέχει ὑπηρεσίας, μὴ προϋποτιθείσας τὴν ὕπαρξιν προηγουμένου συναλλάγματος συναλλαγῆς μεταξὺ ἐκδότου καὶ λήπτου καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ὑπάρχει πλέον λόγος νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ἡ ἔκδοσις καὶ ἐν ᾧ τόπῳ εἶναι πληρωτέα. Διὰ τοῦτο ὁ νόμος τῆς 7 Ἰουνίου 1894, τροποποιήσας τὸ ἄρθρ. 110 ἐμπ. κωδ., δέχεται ὅτι ἡ συναλλαγματικὴ δύναται νὰ ἦναι πληρωτέα καὶ ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκδόσεως.

150. *Γραμμάτιον εἰς διαταγήν.* — Τὸ γραμμάτιον τοῦτο εἶναι τίτλος, ἀπαντῶν συχνὰ ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, πρέπει δὲ νὰ καταβάλληται προσοχή, ὅπως μὴ συγχέηται πρὸς τὴν συναλλαγματικήν. Συνίσταται δὲ εἰς ἔγγραφον, δι' οὗ πρόσωπόν τι ὑποχρεοῦται πρὸς ἕτερον νὰ πληρώσῃ τούτῳ ἢ *εἰς διαταγήν* αὐτοῦ ποσὸν χρηματικόν. Γραμμάτιόν τις εἰς διαταγὴν δύναται νὰ συνταχθῇ οὕτως.

Διὰ φρ. 50.

Τὴν 31 Μαρτίου 1898 θὰ πληρώσω εἰς τὴν *διαταγὴν* τοῦ Π. Κ. τὸ ποσὸν πεντήκοντα φράγκων ἀνθ' ὅσων ἔλαβον τοῖς μετρητοῖς.

Ὑπογρ. Ι. Μ.

Ἐν Παρισίοις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1897.

Ὑπάρχει *ὑπογραφεύς* (Ι. Μ.) καὶ *δικαιοῦχος* (Π. Κ.), ὅστις δύναται νὰ μεταβιβάσῃ τὸ δικαίωμα αὐτοῦ δι' ὀπισθογραφήσεως.

Τὸ εἰς διαταγὴν γραμμάτιον δὲν θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ

νόμου (1) ὡς ἀποτελοῦν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἐμπορικὴν πρᾶξιν, καθάπερ ἡ συναλλαγματική. Ὁ ἐκδότης ἤ τις τῶν ὀπισθογράφων τότε μόνον ὑποχρεοῦται ἐμπορικῶς, ὅταν ἐξέδωκεν ἢ ὠπισθογράφησε τὸν τίτλον δι' ἐμπορικὴν ἐργασίαν, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, πρὸς ἐξόφλησιν τῆς ἀξίας ἐμπορευμάτων, ἀγορασθέντων πρὸς μεταπώλησιν. Μόνον δὲ ὅταν τὸ γραμμάτιον ὑπογράφηται ἢ ὀπισθογραφῆται παρ' ἐμπόρου, ὁ κῶδιξ (ἄρθρ. 638 ἐδ 2) τεκμαίρεται ὅτι τοῦτο γίνεται διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ καὶ ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἐκδότου ἢ ὀπισθογράφου θεωρεῖται κατ' ἀκολουθίαν ὡς ἐμπορικὴ μέχρις ἐναντίας ἀποδείξεως· ὅρ. ἀριθ. 168.

Ὁ ἐκδότης ὑποχρεοῦται συνήθως νὰ πληρώσῃ τὸ ποσὸν τοῦ γραμματίου ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκδόσεως. Ἀλλ' ἐνίοτε τὸ γραμμάτιον περιέχει τὴν ἔννοιαν τῆς μεταφορᾶς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, τουτέστιν ὅτι εἶναι πληρωτέον ἐν ἄλλῳ τόπῳ ἢ ἐν τῷ τῆς ἐκδόσεως. Δὲν ἔπρεπε δ' ὅμως τότε νὰ ἀναγνωρισθῇ ὅτι τὸ γραμμάτιον, ὅπερ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καλεῖται ἐν τῇ πρακτικῇ *γραμμάτιον εἰς κατοικίαν*, ἀπετέλει, ὡς ἡ συναλλαγματική, πρᾶξιν ἐμπορικὴν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καὶ εἶχε κατ' ἀκολουθίαν τὸν χαρακτῆρα αὐτὸν ὡς πρὸς πάντας τοὺς ὑπογραφεῖς; Ὑπῆρχεν ἀμφιβολία περὶ τούτου, προερχομένη ἐκ τῶν τελευταίων λέξεων τοῦ ἄρθρ. 632, ὅπερ διελάμβανε περὶ *συναλλαγματικῆς ἢ ἀποστολῆς χρημάτων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον*. Ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης δὲν ἔπρεπεν ἄρά γε νὰ συνάγηται ὅτι ἡ ἀποστολὴ χρημάτων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν καὶ ἀσχέτως πρὸς πᾶσαν δικαιοπραξίαν, δι' ἧς πραγματοποιεῖται αὕτη; Ἡ νομολογία κυμαινομένη ἐπὶ μακρὸν κατέληξε νὰ παραδεχθῇ ὅτι τὸ εἰς κατοικίαν γραμμάτιον ἔπρεπε νὰ θεωρῆται ὡς ἡ συναλλαγματική. (2) Ἀλλὰ τὸ ζήτημα δὲν εἶναι πλέον συζητήσιμον μετὰ τὸν νόμον τῆς 7 Ἰουνίου 189ι. Καταρ-

---

(1) Οἱ ξένοι κώδικες γενικῶς θεωροῦσι τὸ εἰς διαταγὴν γραμμάτιον ὡς ἐμπορικὴν πρᾶξιν ἀπαραλλάκτως καὶ τὴν συναλλαγματικήν. *Βελγικὸς* νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 ἄρθρ. 1 προτελ. ἐδ. *Ἰταλικὸς* κῶδιξ ἄρθρ. 3. ἐδ. 41.-Ἐν *Γερμανίᾳ* ὁ νόμος περὶ *δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ* τῆς 17 Ἰανουαρίου 1877 (ἄρθρ 101 - 1ον) δέχεται τὴν ἐμπορικὴν ἁρμοδιότητα ἐπὶ πάσης ἀγωγῆς στηριζομένης ἐπὶ τῆς συναλλαγματικῆς ἢ ἐπὶ γραμματίου εἰς διαταγήν.

(2) Ἀκυρ. 24 Μαΐου 1880. S. 1880. 1. 309. J. Pal. 1880. 738.

γηθείσης διὰ τοῦ νόμου αὐτοῦ τῆς μνησθείσης περικοπῆς τοῦ ἄρθρ. 632 ἐμπ. κωδ. δὲν εἶναι πλέον ἀμφίβολον, ὅτι τὸ εἰς κατοικίαν γραμμάτιον θεωρεῖται ὡς καὶ πᾶν ἄλλο εἰς διαταγὴν γραμμάτιον.

Ἀξιοσημείωτος ἐξαίρεσις ἐπηνέχθη εἰς τοὺς κανόνας τούτους τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος διὰ τοῦ ἀπὸ 11 Ἰουλίου 1851 νόμου περὶ *ἀποικιακῶν τραπεζῶν*. Ὁ νόμος οὗτος ἐν ἄρθρ. 12 δέχεται ὅτι οἱ ὑπογραφεῖς γραμματίων εἰς διαταγήν, ἐκδιδομένων πρὸς ὄφελος τῶν τραπεζῶν τούτων, ὑπάγονται εἰς τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν διὰ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν καὶ διὰ τὰ ἐνέχυρα ἢ τὰς ἄλλας συνημμένας ἀσφαλείας Σκοπὸς τῆς διατάξεως ταύτης ἦτο νὰ ἄρῃ τὰς περὶ ἁρμοδιότητος δυσκολίας καὶ νὰ ὁρίσῃ τὴν ὡς οἷόν τε ταχυτέραν καὶ οἰκονομικωτέραν διεξαγωγὴν τῶν δικῶν, ἃς αἱ τράπεζαι αὗται θὰ ἦσαν ἠναγκασμέναι νὰ ἐγείρωσιν ἢ νὰ ὑποστῶσι. (1)

151. *Ἐπιταγὴ (chèque)*. — Καὶ ἡ *ἐπιταγή*, ἄλλο μέσον κυκλοφορίας, κανονισθὲν ὑπὸ νεωτάτων νόμων, δὲν εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν πρᾶξις ἐμπορική, ἀλλὰ θεωρεῖται κατὰ τοῦτο ὡς τὸ εἰς διαταγὴν γραμμάτιον (νόμος 14 Ἰουνίου 1865, ἄρθρ. 4 ἐδ. 1.) (2)

151 *δίς*. Παρατηρητέον ἐπὶ πᾶσιν ὅτι ὁ τύπος εἰς διαταγὴν ἢ εἰς τὸν κομιστὴν αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν δὲν προσδίδει τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὸν τίτλον. Ἡ ῥήτρα εἰς διαταγὴν σημαίνει τοῦτο μόνον, ὅτι ἔχει ὡς πρὸς τὸ γραμμάτιον ἐπίδρασιν ἐπεκτακτικὴν τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ἐμποροδικείου· ὅρ. ἀριθ. 362 καὶ ἑπ. (3)

152. **ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ.** — Λυσιτελὲς εἶνε αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν ναυτικὴν ἐμπορίαν δίκαι νὰ ἐκδικάζωνται ταχέως.

---

(1) Οἱ συγκεφαλαιούμενοι ἐνταῦθα λόγοι ἐξήχθησαν ἐκ τῆς πρὸς τὴν νομοθετικὴν συνέλευσιν ὑποβληθείσης ἐκθέσεως

(2) Ἐν *Βελγίῳ* αἱ εἰς τὸν κομιστὴν ἢ εἰς διαταγὴν ἐπιταγαὶ (νόμος 15 Δεκεμβρίου 1872 ἄρθρ.5) εἶναι πράξεις ἐμπορικαὶ ὡς καὶ τὰ γραμμάτια εἰς διαταγὴν σημ. 1 τῆς σελίδος 133). Ὅρ. τὴν ἑπομένην σημείωσιν. Ἐν *Ἰταλίᾳ* ἡ ἐπιταγὴ θεωρεῖται ὡς καὶ ἐν Γαλλίᾳ· αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι πρᾶξις ἐμπορική (*Ἰταλ.* κωδ. ἀρ. 8. 12ον καὶ 341).

(3 Ὁ *Βελγικὸς* νόμος τῆς 25 Δβρίου 1872 (ἄρθρ. 8 προτελ. ἐδ.) καταστάσσει μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων πάντας τοὺς εἰς τὸν κομιστὴν ἢ εἰς διαταγὴν τίτλους.

Εκ τούτου εξηγείται διὰ τί ὁ νομοθέτης περιέλαβε μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων πάσας τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ναυτικὴν ἐμπορίαν ἐργασίας, καὶ αὐτὰς ἔτι, αἵτινες καθ'ἑαυτὰς οὐδὲν φαίνονται ἔχουσαι τὸ ἐμπορικόν. Οὕτως αἱ περὶ τὰς ἐργασίας ταύτας στρεφόμεναι διαφοραὶ εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων, ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἡ διαδικασία εἶναι ταχεῖα. Ὁ νομοθέτης μάλιστα συντομεύει ὑπό τινας ὅρους ἐπὶ τῶν ναυτικῶν δικῶν τὰς συνήθεις προθεσμίας πρὸς παράστασιν τοῦ ἐναγομένου (ἄρθρ. 418 Πολ. δικονομίας). Αἱ διαφοραὶ αὗται ἐν τῷ ἀρχαίῳ δικαίῳ ἦσαν κατ' ἀρχὴν τῆς ἁρμοδιότητος τῶν Ναυαρχείων (Amirauté). Τὸ διάταγμα τοῦ 1673 (τίτλ. XII, ἄρθρ. 7) ἀπένειμε τὴν ἐκδίκασιν αὐτῶν εἰς τοὺς ἐμποροδίκας (juges-consuls), ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Μεγάλου Ναυάρχου (Grand - Amiral) ἀποκατεστάθη αὖθις ἡ δικαιοδοσία τῶν ναυαρχείων (Διάταγμα περὶ ναυτιλίας τοῦ 1681, βιβλ. 1, τιτλ. II, ἄρθρ. 2). Ὁ νόμος τῆς 16-24 Αὐγούστου 1790 (τίτλ. XII, ἄρθρ. 2) ὑποκατέστησε τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικείων εἰς τὴν τῶν ναυαρχείων, τὰ ὁποῖα ἐν τέλει κατηργήθησαν ὁλοσχερῶς διὰ τῶν διαταγμάτων 4 —5 Μαΐου 1791 καὶ 9-12 Αὐγούστου 1791. Ὅρ. εἰσαγωγὴν τοῦ 5ου μέρους ἀριθ. 49.

Παρατηρητέον ὅτι ὡς πρὸς τὴν ἀπόδειξιν δὲν ἐνδιαφέρει ἡ βεβαίωτις τῆς ἐμπορικότητος πράξεών τινων ἀναγομένων εἰς τὴν ναυτικὴν ἐμπορίαν, καθ' ὅσον ὁ κῶδιξ ἀπαιτεῖ διὰ τὰς σπουδαιοτέρας ἐξ αὐτῶν τὴν σύνταξιν ἐγγράφου. Αἱ πράξεις αὗται εἶναι σχετικῶς σπάνιαι καὶ ἔστιν ὅτε ἱκανῶς πολύπλοκοι, ὑπάρχει δὲ ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος, ὅπως βεβαιῶνται δι' ἐγγράφου καὶ ἀποφεύγωνται οὕτως αἱ ἀμφιτβητήτεις. Ὅρ., ἐπὶ παραδείγματος, θαλασσίαν ἀσφάλειαν ἄρθρ. 332, ναυτικὸν δάνειον ἄρθρ. 311, μίσθωσιν ἐργατῶν θαλάσσης ἄρθρ. 250, πώλησιν πλοίων ἄρθρ. 195 κλπ.

153. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 833 θεωροῦνται ἐμπορικαὶ πράξεις: *Πᾶσα ἐπιχείρησις κατασκευῆς καὶ πᾶσα ἀγορά, πώλησις καὶ μεταπώλησις πλοίων, προωρισμένων διὰ τὴν ἐσωτερικὴν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ναυτιλίαν.*

Ἡ διάταξις αὕτη ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῶν θεμάτων, περὶ ὧν διαλαμβάνει τὸ II βιβλίον τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος. Ὑπὸ τὸν ὅρον *ἐσωτερικὴ ναυτιλία* τῆς διατάξεως ταύτης νοεῖται ἡ ναυσιπλοΐα

τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν ποταμῶν καὶ παραποταμίων, ἀλλ' ὁ κῶδιξ δὲν πραγματεύεται εἰδικῶς περὶ πράξεων σχετικῶν πρὸς τὴν ναυτιλίαν ταύτην (1), οὐδ' εἶναι αὕτη ἀντικείμενον τῶν διατάξεων τοῦ II βιβλίου, αἵτινες, ὡς δείκνυται καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπικεφαλίδος τοῦ βιβλίου, περιορίζονται εἰς μόνην τὴν ἐμπορίαν τῆς θαλάσσης. (2)

154. Ἡ ἐπιχείρησις κατασκευῆς πλοίων θαλασσοπλοΐας καὶ ποταμοπλοΐας εἶναι πρᾶξις ἐμπορική, ἀδιακρίτως τοῦ ἂν ὁ ἐργολάβος παρέσχε καὶ τὰ ὑλικὰ ἢ μόνον τὴν ἐργασίαν. Ὅρ. ἀνωτέρω ἀριθ. 136 ἐπ.

155. *Ἀγορά, πώλησις καὶ μεταπώλησις πλοίων.* – Εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ κῶδιξ ἐννοεῖ τὰς ἐκουσίας πωλήσεις. Αἱ σχετικαὶ πρὸς τὰς συνεπείᾳ κατασχέσεως πωλήσεις διαφοραὶ εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ Πρωτοδικείου, ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ ὁποίου ἐνηργήθησαν. (Ἀπόφασις τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τῆς 17 Μαΐου 1809).(3) Δύναται μὲν ἀναμφιβόλως νὰ ἔχῃ ἄλλως διὰ τὰς πωλήσεις πλοίων, τὰς γινομένας συνεπείᾳ πτωχεύσεως ἢ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως· ἀλλὰ τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι αἱ γεννώμεναι ἐκ πτωχεύσεως ἢ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως δίκαι ὑπάγονται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ κηρύξαντος τὴν πτώχευσιν ἢ τὴν ἐκκαθάρισιν δικαστηρίου (ἐμπ. κωδ. 635).

Ἆρά γε αἱ ἑκούσιαι πωλήσεις πλοίων εἶναι πᾶσαι πράξεις ἐμπορικαί, διαφέρουσαι κατὰ τοῦτο τῶν πωλήσεων παντὸς ἄλλου πράγματος; Ἡ καταφατικὴ λύσις δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ δι' ἰσχυροτάτων ἐπιχειρημάτων. Ἐν πρώτοις οἱ ὅροι τοῦ ἄρθρου 633 εἶναι γενικώτατοι· εἶτα δ' ἡ διάταξις αὕτη θὰ ἦτο περιττή, ἐὰν ὁ νομοθέτης ἐνόει, ὡς πρὸς τὸν ἐμπορικὸν ἢ ἀστικὸν χαρακτῆρα, νὰ θεωρήσῃ τὰς πωλήσεις τῶν πλοίων ὡς καὶ πάσας τὰς τῶν ἄλλων πραγ-

---

(1) Ἄλλως ἔχει κατὰ τὸν *Ὁλλανδικὸν* κώδικα τοῦ 1238 (βιβλ. II, τίτλ. XIII, ἄρθρ. 748 καὶ ἐπ.). Ἐν *Γερμανίᾳ* ὑπάρχει νόμος τῆς 15 Ἰουνίου 1896 περὶ τῶν ἰδιωτικῶν σχέσεων ἐπὶ ἐσωτερικῆς ναυτιλίας (*Binnenschiffahrt*). Ὅρ. μετάφρασιν τοῦ νόμου τούτου ὑπὸ Ch. Lyon Caen, *Annuaire de législation étrangère*, 1896, σελ. 85—134.

(2) Ὅρ. Τόμ. V. ἀρ. 88.

(3) Οὕτως ὁ *Βελγικὸς* νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ. 3) προσέθηκε τὸν προσδιορισμὸν *ἐκουσίας* εἰς τὰς *πωλήσεις, ἀγορὰς* καὶ *μεταπωλήσεις*.

μάτων. Ἐν τούτοις κρατεῖ γενικῶς ἡ γνώμη ὅτι ἡ ἐκουσία πώλησις πλοίου τότε μόνον εἶναι πρᾶξις ἐμπορική, ὅταν ἐνέχῃ κερδοσκοπίαν διὰ τὸν πωλητὴν ἢ διὰ τὸν ἀγοραστήν, (1) ἔχει δὲ τὸν χαρακτῆρα αὐτόν, διὰ μὲν τὸν πωλητήν, ὅταν μεταπωλῇ πλοῖον, ὅπερ ἠγόρασε μετὰ τῆς προθέσεως πρὸς μεταπώλησιν, διὰ δὲ τὸν ἀγοραστήν, ὅταν προτιθῆται εἴτε νὰ μεταπωλήσῃ τὸ ἀγορασθὲν εἴτε νὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτὸ εἰς τὴν ναυτικὴν ἐμπορίαν. Τοὐναντίον δὲ θεωρεῖται ὅτι ὑπάρχει καθαρῶς καὶ ἁπλῶς ἀστικὴ πρᾶξις, ὅταν πρόκειται περὶ κληρονόμου, ὅστις πωλεῖ τὸ ἐν τῇ κληρονομίᾳ εὑρεθὲν πλοῖον, ἢ περὶ ἀγοραστοῦ, ὅστις κτᾶται τὸ πλοῖον πρὸς ἀτομικὴν αὐτοῦ χρῆσιν, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, ἐπὶ ἀγορᾶς θαλαμηγοῦ πρὸς τέρψιν.

Ἐνίοτε συμβαίνει νὰ γίνηται πώλησις πλοίου συνεπείᾳ κηρύξεως αὐτοῦ ἀνικάνου πρὸς πλοῦν (ὅρ. ἰδίως ἄρθρ. 237 ἐμπ. κωδ.). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τότε μόνον πρέπει κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην νὰ θεωρῆται ἡ τοιαύτη πώλησις ἐμπορικὴ ὡς πρὸς τὸν πωλητήν, ὅταν οὗτος ἦναι ἔμπορος, ἐφαρμοζομένης οὕτω τῆς θεωρίας τοῦ παρακολουθήματος (ἀριθ. 171). (2)

156. Πᾶσα θαλασσία ἀποστολή.

Εἶναι ἀδιάφορος ὁ σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς· οἷον ἡ μετακόμισις προσώπων καὶ ἐμπορευμάτων, ἡ ἁλιεία, ἡ καταβύθισις ὑποβρυχίου καλωδίου κλπ. εἶναι ἐμπορικαί. Καὶ πᾶσαι αἱ συναφεῖς πρὸς θαλασσίαν ἀποστολὴν ἐργασίαι εἶναι πράξεις ἐμπορικαί. (3)

157. Πᾶσα ἀγορὰ ἢ πώλησις ἀμέσων ἐξαρτίων ἢ ζωοτροφιῶν.

Ἡ ἀγορὰ ὑπάγεται εἰς τὴν προηγουμένην διάταξιν, διότι εἶναι

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 23 Ἰανουαρίου 1888. S. 1888. 1. 109. J. Pal. 1888. 262 (ἐπρόκειτο περὶ θαλαμηγοῦ προωρισμένης εἰς θαλασσίας περιηγήσεις διὰ σπουδὰς ἢ πρὸς τέρψιν).

(2) Namur, *op. cit.* I, ἀρ. 108 ἀναγνωρίζει ὅτι ἐν Βελγίῳ ἡ πώλησις πλοίου κηρυχθέντος ἀνικάνου πρὸς πλοῦν δὲν εἶναι ἐμπορική. Στηρίζεται δὲ εἰς τὸ ὅτι ὁ Βελγικὸς νόμος κατατάσσει μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων τὰς *ἐκουσίας* πωλήσεις καὶ τοιαύτη δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ πώλησις πλοίου κηρυχθέντος ἀνικάνου πρὸς πλοῦν

(3) Ἡ σχηματιζομένη μεταξὺ συνιδιοκτητῶν πλοίου ἑταιρεία πρὸς ναύλωσιν αὐτοῦ διὰ τὴν θαλασσίαν ναυτιλίαν· Cass. 27 Ἰανουαρ 1877. S. 1877. 1. 209. J. Pal. 1877. 523. D. 1877. 1, 209

πρᾶξις ἐκ τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν ἀποστολήν. Ὡς πρὸς τὴν πώλησιν, αὕτη κατὰ γενικὴν γνώμην δὲν εἶναι ἐμπορική, ἐὰν δὲν γίνηται ἐκ κερδοσκοπικῆς διανοίας. Ὁ ἰδιοκτήτης, ὅστις πωλεῖ τὰ προϊόντα τοῦ ἑαυτοῦ κτήματος δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, εἴτε ἡ πώλησις προώρισται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς θαλασσίαν τινὰ ἀποστολὴν εἴτε σχετίζεται πρὸς ἄλλην ἐπιχείρησιν (ἄρθρ. 638 1ον). Διὰ τῶν ὅρων *ἄρμενα* καὶ *ἐξάρτια* ἐννοοῦνται τὰ ἀναγκαῖα πράγματα, ὅπως τεθῇ τὸ πλοῖον ἐν καταστάσει πλοῦ. Τὰ *ἄρμενα* εἰδικῶς σημαίνουσι διάφορα ἀντικείμενα (οἷον τοὺς λέμβους, τοὺς ἱστοὺς, τὰ ἱστία, τὰς ἀγκύρας, τοὺς κάλως), τὰ μὴ ἀποτελοῦντα συναφὲς ὁλοκληρωτικὸν μέρος τοῦ πλοίου καὶ δυνάμενα νὰ ἀποσπασθῶσιν ἄνευ ῥήξεως. Ὑπὸ τὸν ὅρον *ζωοτροφίαι* ἐννοοῦνται τὰ σιτία.

158. Πᾶσα ναύλωσις (*affrètement* ἢ *nolisement*). — Διὰ τῆς ναυλώσεως νοεῖται ἡ μίσθωσις πλοίου ἢ τὸ συνάλλαγμα περὶ μετακομίσεως διὰ θαλάσσης. Ἐν τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ ἡ ναύλωσις σημαίνεται διὰ τῶν λέξεων *affrètement* καὶ *nolisement*, ἐξ ὧν τῆς μὲν γίνεται χρῆσις ἐν τῷ Ὠκεανῷ, ἥτις τείνει νὰ κατασταθῇ ἡ μόνη εὔχρηστος, τῆς δὲ ἑτέρας nolisement ἐν τῇ Μεσογείῳ. Τὸ ἀντίτιμον τῆς μισθώσεως ἢ τῆς μετακομίσεως καλεῖται *ναῦλος* (fret ἢ nolis), ὁ ἐκμισθῶν τὸ πλοῖον ἢ ὑποχρεούμενος νὰ μετακομίσῃ τὰ ἐμπορεύματα ναυλῶν (fréteur ἢ nolisateur) καὶ ὁ μισθούμενος τὸ πλοῖον φορτωτὴς ἢ ναυλωτὴς (affréteur ἢ nolisateur).

Ἐκ τοῦ ἄρθρου 633, ὅπερ δὲν μεταχειρίζεται τὴν ἔκφρασιν *ἐπιχειρήσεις*, ἀλλὰ μόνον τὸν ὅρον *ναύλωσις*, προκύπτει, ὅτι διὰ τὸν μετακομίζοντα ἢ ἐκμισθοῦντα τὸ συνάλλαγμα τῆς θαλασσίας μετακομίσεως εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ καὶ ὅτε ἔτι οὗτος δὲν ἐνεργεῖ θαλασσίας μετακομίσεις κατ' ἐπάγγελμα, ἀλλὰ μόνον ὁσάκις ἂν τύχῃ. Ὡς πρὸς τοῦτο ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν θαλασσίων μετακομίσεων καὶ τῶν κατὰ ξηρὰν (ὅρ. ἀρ. 139), ἥτις, ἕν τινι μέτρῳ, ἐξηγεῖται οὐχὶ λογικῶς, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ κατασταθῶσιν ἁρμόδια τὰ ἐμποροδικεῖα πρὸς ἐκδίκασιν πάσης ὑποθέσεως σχετιζομένης πρὸς τὴν θαλασσίαν ναυτιλίαν. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι εἰς τὴν διάταξιν ταύτην δὲν ὑπάγονται καὶ αἱ τῆς ἐσωτερικῆς ναυτιλίας μεταφοραί· αὗται δὲ ἐξομοιοῦνται πρὸς τὰς κατὰ ξηρὰν γινομένας (ἀρ. 138).

Δύναται ἄρα νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ ναύλωσις ὡς πρὸς τὸν ναυλωτὴν εἶναι οὐσιωδῶς ἐμπορικὴ πρᾶξις (οἵα εἶναι, φέρ' εἰπεῖν, ἡ συναλλαγ-

ματική); Ὑπεστηρίχθη ἡ γνώμη, ὅτι διὰ νὰ ἔχῃ τὸ συνάλλαγμα τοῦτο ἐμπορικὸν χαρακτῆρα, πρέπει νὰ σχετίζηται πρὸς τὴν ἐμπορίαν τοῦ ναυλωτοῦ. Ἐκ τῆς γνώμης ταύτης προκύπτει ὅτι ὁ ἔμπορος, ὁ ἐνεργῶν τὴν μετακόμισιν τῶν ἑαυτοῦ ἐμπορευμάτων διὰ θαλάσσης, πράττει ἐμπορικὴν πρᾶξιν, ἀλλ' ὅτι, τοὐναντίον, ὁ συμβαλλόμενος μετὰ τοῦ ναυλοῦντος διὰ τὴν μετακόμισιν τῶν ἑαυτοῦ ἐπίπλων δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν. (1) Οἱ ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης ἐπεκαλέσθησαν τὴν τελευταίαν περικοπὴν τοῦ ἄρθρου 633, ὅπερ ὁρίζει ὡς περιλαμβανομένας μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων *πάσας τὰς ἀφορώσας εἰς τὴν* ΕΜΠΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ *ἄλλας συμβάσεις*. Ἀκριβέστερον ὅμως εἶναι νὰ θεωρῆται τὸ συνάλλαγμα τῆς ναυλώσεως πάντοτε ὡς ἐμπορικὴ πρᾶξις διὰ τὸν ναυλωτήν. Τὸ ἄρθρον 633 διαλαμβάνει περὶ ναυλώσεως ἄνευ διακρίσεώς τινος, ἡ διάταξις δὲ τῆς ἐν τέλει αὐτοῦ περικοπῆς εἶναι πράγματι ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας γνώμης. Ἡ ναύλωσις ἀφορᾷ πάντοτε εἰς τὴν θαλασσίαν ἐμπορίαν, διὰ τὸν ναυλοῦντα τοὐλάχιστον. Τοῦτο δὲ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀποχρῶν, ὅπως ἀναγνωρίζηται ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ αὐτῆς καὶ ὡς πρὸς τὸν ναυλωτήν. Ἄλλως κατὰ τὸ ἀντίθετον σύστημα ὁ ναυλωτὴς μόνον ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων θὰ ἠδύνατο νὰ ἐναχθῇ καὶ οὕτω θὰ παρεγνωρίζετο ἡ τόσον μεγάλη ἀνάγκη τῆς ταχύτητος, ἥτις ὑπάρχει ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑποθέσεων.

159. Τὸ αὐτὸ ἕνεκα τῆς ταὐτότητος τῶν λόγων, φαίνεται, δέον νὰ γείνῃ δεκτὸν καὶ διὰ τὴν μετακόμισιν ἐπιβατῶν διὰ θαλάσσης καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἁρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν πάσης σχετικῆς πρὸς τὴν μετακόμισιν ταύτην διαφορᾶς, ἀφορώσης εἴτε εἰς τὸν ἐπιβάτην εἴτε εἰς τὰς ἀποσκευάς, ἃς φέρει μεθ' ἑαυτοῦ. Τὴν λύσιν ταύτην κατὰ φυσικὸν λόγον δὲν ἀποδέχονται οἱ μὴ θεωροῦντες τὴν ναύλωσιν ὡς οὐσιωδῶς ἐμπορικὴν πρᾶξιν διὰ τὸν ναυλωτὴν (ἀριθ. 158). (2)

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 30 Ἰουλίου 1884. J. Pal. 1885. 1. 161. S. 1885. 1.77.

(2) Ἀπ. Ἀκυρ. 11 Ἰανουαρίου 1860. D. 1860. 1. 91. S. 1860. 1. 232. J. Pal. 1860. 365. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐκ τοῦ ἀστικοῦ χαρακτῆρος, ὃν ἀναγνωρίζει εἰς τὸ συνάλλαγμα διὰ τὸν ἐπιβάτην, συνάγει ὅτι οὗτος δύναται νὰ ἐγείρῃ ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου ἀγωγὴν περὶ ἀποζημιώσεως διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀποσκευῶν αὐτοῦ.— Ὁ Arthur Dejardins, Traité de Droit

160. Παρατηρητέον ἐν τέλει ὅτι συναλλάγματά τινα ναυτικά, καίτοι γινόμενα διὰ τὴν μετακόμισιν προσώπων, ἀναγνωρίζονται ὅμως ἄνευ δυσκολίας ὡς ὄντα ἀποκλειστικῶς ἐμπορικά, διότι ἀποτελοῦσιν ἓν εἶδος ἐκ τῶν παντοίων τῆς ναυλώσεως. Τοιοῦτον εἶναι τὸ συνάλλαγμα, ὅπερ ἑταιρεία τις ἢ πρακτορεῖον συνάπτει πρὸς τὸν ἰδιοκτήτην πλοίου περὶ μετακομίσεως μεταναστῶν. Ὡταύτως δὲ καὶ ἡ σύμβασις, ἡ συνομολογουμένη ὑπὸ τῶν ἐργολάβων πρὸς τοὺς ἰδιοκτήτας πλοίων περὶ μετακομίσεως περιηγητῶν.(1)

161. *Πᾶν ναυτικὸν δάνειον.* — Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους νοεῖται τὸ συνάλλαγμα, δι' οὗ ὁ ἰδιοκτήτης ἢ ὁ πλοίαρχος πλοίου δανείζεται χρηματικὸν ποσὸν ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ, ὅτι ἡ πληρωμὴ τῆς δανεισθείσης ποσότητος δὲν θὰ ὀφείληται ἢ θὰ ὀφείληται μόνον ἐν μέρει καθ' ἣν περίπτωσιν τὸ πλοῖον ἢ τὸ φορτίον, ἐφ' ὧν συνωμολογήθη τὸ δάνειον, ἤθελον ὑποστῇ θαλάσσιόν τι δυστύχημα. Τὸ συνάλλαγμα τοῦτο ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ nauticum foenus τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου (ἄρθρ. 311—331 Ἐμπ. κωδ.).

Ἐκ τοῦ ἄρθρου 633 Ἐμπ. Κώδ. ἐξάγεται, καθ' ἡμᾶς, ὅτι τὸ ναυτικὸν δάνειον ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἐμπορικὴν ὡς πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς συμβαλλομένους. Ἀφοῦ δὲ μάλιστα ὁ κῶδιξ οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν, φαίνεται ὅτι ἀναγνωρίζει τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὸ συνάλλαγμα αὐτό, οἱονδήποτε καὶ ἂν ᾖ τὸ σύνηθες ἐπάγγελμα τοῦ δανειστοῦ ἢ τοῦ δανειζομένου καὶ εἴτε τὸ πλοῖον ἢ τὰ ἀποτελοῦντα τὸ φορτίον πράγματα, ἅτινα εἶναι ὑπέγγυα εἰς τὸ δάνειον, ἔχουσιν εἴτε δὲν ἔχουσιν ἐμπορικὸν προορισμόν.(2)

---

commercial maritime τόμ. III, ἀριθ. 861) δέχεται, ὅτι τὸ συνάλλαγμα εἶναι ναύλωσις καὶ ἀποτελεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν καὶ δι' αὐτὸν ἔτι τὸν ἐπιβάτην, ὅταν ἡ μεταφορὰ τῶν ἀποσκευῶν δὲν δύναται ἕνεκα τῆς σπουδαιότητος αὐτῶν νὰ θεωρηθῇ ὡς παρεπόμενον τῆς μεταφορᾶς τοῦ ἐπιβάτου.

(1) Arthur Déjardins, op. cit. τόμ. III ἀρ. 861.

(2) Ὁ γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ 1861 (ἄρθρον 271 τελευταῖον ἐδάφιον) ἀναγνωρίζει τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὸ ναυτικὸν δάνειον μόνον διὰ τὸν δανειστήν (Darleiher, Codmereigeber). Οὕτως ἐν Γερμανίᾳ τὸ ναυτικὸν δάνειον τότε μόνον θεωρεῖται ἐμπορικὸν διὰ τὸν δανειζόμενον, ὅταν οὗτος δανείζηται διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον 101, 3ον τοῦ

162. *Πᾶσα ἀσφάλεια καὶ πᾶν ἄλλο συνάλλαγμα ἀφορῶν εἰς τὴν θαλασσίαν ἐμπορίαν.*— Ἕνεκα τῆς γενικότητος τῆς τελευταίας διατάξεως ταύτης ἠδύνατό τις νὰ παραλίπῃ, ὡς πράττει καὶ τὸ ἄρθρον 633, τὴν μνείαν τῶν κυριωτέρων ναυτικῶν συμβολαίων.

Αἱ προβλεπόμεναι ἐν αὐτῇ ἀσφάλειαι εἶναι αἱ θαλάσσιαι ἀσφάλειαι. Περὶ αὐτῶν καὶ μόνων διέλαβεν ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 332—396), τοῦτο δὲ διότι αὗται ἦσαν καὶ αἱ μόναι πολὺ διαδεδομέναι ἐν ἔτει 1807 (ἰρ. 165).

Αἱ ἀσφάλειαι εἶναι δύο εἰδῶν, αἱ *ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ* καὶ αἱ *ἀλληλασφάλειαι*. Ἀσφάλεια ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ εἶναι ἡ σύμβασις, δι' ἧς ὁ εἷς τῶν συμβαλλομένων, ὁ ἀσφαλιστής, ἀναλαμβάνει ἐπὶ συνομολογουμένῳ ἀντιτίμῳ, ὅπερ καλεῖται *ἀσφάλιστρον*, τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν ἕτερον, τὸν ἀσφαλιζόμενον, ἀπὸ τῶν ζημιῶν, αἵτινες δυνατὸν νὰ προκύψωσι δι' αὐτὸν ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως ὡρισμένων τινῶν κινδύνων. Ἡ ἀλληλασφάλεια εἶναι τὸ συνάλλαγμα, δι' οὗ πολλοὶ ὑποκείμενοι εἰς κινδύνους τῆς αὐτῆς φύσεως ἀναδέχονται τὴν ἀμοιβαίαν ἐξασφάλισιν ἐναντίον τῶν κινδύνων αὐτῶν.

Τὸ ἄρθρον 633 μνημονεύει ἄνευ διακρίσεώς τινος τὰς θαλασσίας ἀσφαλείας μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων. Ἐκ τούτου συνάγεται, καθ' ἡμᾶς, ὅτι ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ πρέπει ν' ἀναγνωρίζηται· 1ον εἰς τὰς ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφαλείας διά τε τὸν κερδοσκοποῦντα ἀσφαλιστήν, ὡς καὶ διὰ τὸν ἀσφαλιζόμενον, καὶ ὅταν ἔτι ἡ ἀσφάλεια δὲν σχετίζηται πρὸς τὴν ἐμπορίαν τούτου. Ἡ τελευταία αὕτη περίστασις ὑπάρχει ἰδίως, ὅταν πρόκειται περὶ ἀσφαλείας θαλαμηγοῦ ἐπὶ τέρψει, ἢ ἐπίπλων μετακομιζομένων διὰ τὴν ἀτομικὴν χρῆσιν τοῦ ἀσφαλιζομένου· 2ον εἰς τὰς ἀλληλασφαλείας, καὶ ὅταν ἔτι οἱ ἀλληλασφαλισταὶ δὲν κινῶνται ἐκ κερδοσκοπικῆς διανοίας, ἀλλ' ἐπιδιώκωσι μόνον τὴν ἀποφυγὴν ζημίας καὶ δὲν ἦναι ἔμποροι.

Αἱ λύσεις αὗται δὲν εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὰ γενικῶς δοξαζόμενα. Οἱ πλείονες τῶν συγγραφέων παραδέχονται, 1ον ὅτι ἡ ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ θαλασσία ἀσφάλεια εἶναι μὲν πάντοτε ἐμπορικὴ πρᾶξις διὰ τὸν ἀσφαλιστήν, ἀλλ' ὅτι διὰ τὸν ἀσφαλιζόμενον τότε μόνον ἔχει τὸν χαρακτῆρα αὐτόν, ὅταν σχετίζηται πρὸς ἐμπορίαν τούτου (ἀσφάλεια ἐμ-

---

νόμου περὶ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ 1877, παραδέχεται τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικῶν ἀδιακρίτως διὰ πᾶσαν διαφορὰν ἐκ ναυτικοῦ δανείου.

πορευμάτων, ἀσφάλεια ἐμπορικοῦ πλοίου). Ὅρ. ἀριθ. 171 περὶ τῆς *θεωρίας τοῦ παρακολουθήματος*. 2ον. Ὅτι αἱ ἀλληλασφάλειαι δὲν εἶναι πράξεις ἐμπορικαί. (1)

163. *Πᾶσα συμφωνία καὶ σύμβασις περὶ μισθοῦ καὶ ἀμοιβῆς τοῦ πληρώματος. Πᾶσα μίσθωσις τῶν ἐργατῶν θαλάσσης διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἐμπορικῶν πλοίων.* — Ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι ἡ μίσθωσις τῶν ἐργατῶν θαλάσσης, περὶ ὧν ὁ κῶδιξ διέλαβε διὰ μακρῶν (ἄρθρ. 250—272), εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ διὰ τὸν ἐφοπλιστήν, διότι εἶναι πρᾶξις συναφὴς πρὸς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ (ἀριθ. 171 καὶ ἑπ.). Τοιοῦτος εἶναι ὁ χαρακτὴρ πασῶν τῶν μισθώσεων τῶν πρακτόρων, ὑπαλλήλων ἢ ὑπηρετῶν διὰ τὸν κύριον, ὅστις μισθοῦται τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν (ἄρ. 369). Κατ' ἀρχὴν αἱ μισθώσεις αὗται ὑπηρεσιῶν εἶναι συναλλάγματα καθαρῶς ἀστικὰ διὰ τὸ πρόσωπον, ὃ ἐκμισθοῖ τὴν ἑαυτοῦ ὑπηρεσίαν. Ἀλλ' ὁ κῶδιξ ἀπέδωκεν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν μίσθωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν διὰ τοὺς ἐργάτας τῆς θαλάσσης. Ἐνίοτε δ' ἐγένετο δεκτὴ οὐχὶ ὀρθῶς καὶ ἡ ἐναντία λύσις ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου. (2)

164. *Μὴ θαλάσσιαι ἀσφάλειαι.*—Προκειμένου περὶ κατατάξεως τῶν θαλασσίων ἀσφαλειῶν μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων, ἐγείρεται φυσικῶς τὸ ἐρώτημα, ὁποῖος χαρακτὴρ πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῇ εἰς τὰς

---

(1) Ὅρ. ἀπ. Ἀκυρ. 2 Ἰουλίου 1856. D. 1856 1.23. S. 1857, 1.106. Τὸ ἀνώτατον δικαστήριον δέχεται ἐν τῇ ἀποφάσει ταύτῃ ὅτι τὸ συνάλλαγμα τῆς θαλασσίας ἀσφαλείας καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ἀλληλασφαλείας ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν. Ὅρ. συμφ. Demangeat sur Bravard, VI, σελ. 410.—Ὅρ. περὶ τῶν διατάξεων ξένων νόμων, τῶν σχετικῶν πρὸς τὸν ἀστικὸν ἢ ἐμπορικὸν χαρακτῆρα τῶν ἀσφαλειῶν, τῶν τε θαλασσίων καὶ τῶν μὴ θαλασσίων σημ. 1 τῆς σελ. 199.

(2) Ἀποφ. Ἐμποροδ. Bordeaux, 19 Ἰουλίου 1858, D. 1860. 3.31. Ἡ ἀπόφασις δέχεται ἀναιτιολογήτως, ὅτι ὁ νόμος θεωρεῖ πρᾶξιν ἐμπορικὴν τὴν μίσθωσιν τῶν ἐργατῶν θαλάσσης μόνον ὡς πρὸς τὸν ἐφοπλιστήν. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην δύναται νὰ ἀντιταχθῇ αὐτό τε τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρου 633 καὶ τὸ ἄρθρ. 50 τοῦ ἀπὸ 22 Δεκεμβρίου 1806 διατάγματος περὶ πλοηγίας, ὅπερ ἀπονέμει ἁρμοδιότητα εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα πρὸς ἐκδίκασιν τῶν διαφορῶν περὶ τῶν πλοηγικῶν δικαιωμάτων καὶ περὶ ἀποζημιώσεως καὶ ἀντιμισθίας τῶν πλοηγῶν.

μὴ θαλασσίας ἀσφαλείας, εἶναι εἶναι αἱ κατὰ τοῦ πυρός, τῆς χαλάζης, ἐπὶ τῆς ζωῆς, ἀφοῦ οὐδὲν ὁρίζει περὶ αὐτῶν ὁ νόμος. (1)

Πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος αὐτοῦ εἶναι ἀπαραίτητον νὰ γείνῃ διάκρισις μεταξὺ τῶν ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφαλειῶν καὶ τῶν ἀλληλασφαλειῶν. (2)

Κατὰ τὴν κοινοτέραν γνώμην, ὑπὲρ ἧς εἶναι καὶ ἡ νομολογία, ἡ ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφάλεια διὰ μὲν τὸν ἀσφαλιστὴν εἶναι πρᾶξις ἐμπορική, διὰ δὲ τὸν ἀσφαλιζόμενον εἶναι ἀστική, ἐκτὸς ἐὰν σχετίζηται πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ (ὡς ἐπὶ ἀσφαλείας τῶν ἐν ἀποθήκῃ ἐμπορευμάτων, αὐτῆς τῆς ἀποθήκης κλπ. . .) (ἀριθ. 171) (3), ἐνῷ ἡ ἀλληλασφάλεια οὐδέποτε εἶναι ἐμπορικὴ πρᾶξις. (4)

Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι μὲν ὀρθὴ διὰ τὴν ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφάλειαν, ἀλλ' εἶναι ἐσφαλμένη ὡς πρὸς τὴν ἀλληλασφάλειαν.

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 16 Ἰουλίου 1872. J. Pal. 1872.690. S. 1872.1.277. D. 1873.1.97. ἐφ. Rennes 26 Ἰουλίου 1884. J. Pal. 1886.1.1074. S. 1886. 2.201. Ἐν τούτοις πρὸ τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ ἐμπ. κώδικος ἐν Βελγίῳ καὶ ἑπομένως ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ κώδ. τοῦ 1807, τὰ τρία ἐφετεῖα τοῦ Βελγίου ἐδέχοντο ὅτι αἱ ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφάλειαι δὲν εἶναι ἐμπορικαὶ οὔτε διὰ τὸν ἀσφαλιστήν. Ὅρ. Namur, Cours de droit commercial, τόμ. 1, σελ. 53—55. Κατὰ τὴν ἐν τῷ κειμένῳ γενομένην δεκτὴν λύσιν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἐμπορικὴ πρᾶξις ἡ ἀσφάλεια, ἣν συνομολογεῖ ὁ ἔμπορος κατὰ τῶν κινδύνων εἰς οὓς εἶναι ἐκτεθειμένη νὰ ὑποστῇ ἢ νὰ προξενήσῃ ἅμαξα διατεθειμένη εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ. Ὅρ. ἐν τούτοις ἀποφ. εἰρηνοδ. τοῦ XV διαμερίσματος τῶν Παρισίων 26 Μαρτίου 1885. La Loi τῆς 17 Ἰουνίου 1885.

(2) Ἀπ. Ἀκυρ. 3 Ἰουλ. 1877. P. 1877.1097. S. 1877.1.417. ἐφ. Paris 30 Μαρτ. 1878. P. 1878.722. S. 1878.2.171. ἐφ. Rennes, 26 Ἰουλίου 1884. P. 1886.1.1074. S. 1886.2.201.

(3) Ἀπ. ἐφ. Rouen 22 Ἀπριλ. 1847. P. 1849.2.524. S. 1848.2.449. Ἀκυρ. 24 Ἰανουαρ. 1865. P. 1865.369. S. 1865.1 153. ἐφ Aix. 15 Ἰανουαρίου 1885. P. 1885.1.713. S. 1886.2.134. Ἐφ. Dijon, 28 Φεβρουαρίου 1896, D. 1896.2. 430.

(4) Ἀκυρ. 15 Ἰουλίου 1884. P. 1885.1.867. S' 1885.1.348 ἐφ. Paris (7ον τμ.) 20 Ἀπριλίου 1886. Paris (6ον τμ.) 4 Φεβρ. 1886. P. 1887.1. 675. S. 1887.2.121. (Ἐν ταῖς δυσὶ τελευταίαις ἀποφάσεσιν ἐπρόκειτο περὶ ἀλληλασφαλείας μεταξὺ ἐμπόρων ἐναντίον τῶν ἐκ τῆς ἀφερεγγυότητος τῶν ὀφειλετῶν αὐτῶν κινδύνων). Παρατηρητέον, ὅτι τὸ ἐφετεῖον τῶν Παρισίων (7ον τμ.) ἐξέδωκεν ἐναντίαν ἀπόφασιν τῇ 18 Δεκεμβρίου 1885. P. 1887.1. 675 S. 1887.2.121. Ὅρ. σημ. Ch. Lyon-Caen.

Ἡ ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφάλεια εἶναι διὰ τὸν ἀσφαλιστὴν εὐχαρακτήριστος κερδοσκοπικὴ πρᾶξις. Εἶναι δὲ σύμφωνον καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου καὶ πρὸς τὸν λόγον ν' ἀποδίδηται ὡς πρὸς τὸν ἀσφαλιστὴν ἐμπορικὸς χαρακτὴρ εἰς τὴν ἀσφάλειαν, λαμβανομένην αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν καὶ ἀσχέτως πρὸς τοὺς κινδύνους, δι' οὓς συνομολογεῖται. Ἡ ἐπιδιωκομένη ὑπὸ τοῦ ἀσφαλιστοῦ κερδοσκοπία εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως ἐπί τε τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν εἰς πλοῖον ἢ εἰς ἐμπορεύματα ἐκ θαλασσίων κινδύνων προξενουμένων ζημιῶν ὡς καὶ ἐπὶ τῆς πρὸς ἀνόρθωσιν ζημιῶν ἐκ πυρκαϊᾶς εἰς οἰκίας ἢ ἐκ χαλάζης εἰς συγκομιδήν. Δὲν δύναται δὲ νὰ ἐξηγηθῇ, πῶς ἡ ἀσφάλεια εἶναι ἐμπορικὴ πρᾶξις ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει καὶ ἀστικὴ ἐν τῇ δευτέρᾳ. Ἐκ τούτων πρέπει νὰ συνάγηται, ὅτι αἱ ἐγειρόμεναι κατὰ τοῦ ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφαλίστου ἀγωγαὶ τοῦ ἀσφαλιζομένου εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ἐμποροδικείου.(1) Εἶναι ἐν τέλει ἀδιάφορον ἂν ὁ ἀσφαλιστὴς εἶναι ἑταιρεία ἤ, ὅπερ κατέστη σπανιώτατον, ἄτομον. Ἐὰν ἑταιρεία τις ἔχῃ ἐπάγγελμα τὴν ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφάλειαν; αὕτη εἶναι ἐμπορική, ἄλλως τε καὶ διότι ἔχει ἀντικείμενον ἐργασίας, αἵτινες θεωροῦνται ὡς ἐμπορικαὶ πράξεις(2). Ἄλλως πασῶν τῶν ἀσφαλιστικῶν ἑταιρειῶν οὐσῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν, αἱ συσταθεῖσαι μετὰ τὸν νόμον τῆς 1 Αὐγούστου 1893 εἶναι βεβαίως ἐμπορικαὶ δυνάμει τοῦ ἄρθρου 68, ὅπερ προσετέθη διὰ τοῦ νόμου αὐτοῦ εἰς τὸν νόμον τῆς 24 Ἰουλίου 1867. Ὅρ. ἀρ. 182.

Πολλαὶ ἀποφάσεις καὶ συγγραφεῖς ἀναγνωρίζουσι τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα τῶν ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφαλειῶν, στηριζόμενοι ἐπὶ ἄλλου λόγου. Δέχονται τὴν ἐμπορικότητα ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι εἶναι πρακτορεῖαι ὑποθέσεων.(3) Ἀλλ' ἡ ἐπὶ τούτου σκέψις αὐτῶν εἶναι ἐσφαλμένη. Πράκτωρ ὑποθέσεων εἶναι ὁ ἐνεργῶν ὑποθέσεις ἄλλων προσώπων, τῶν ὁποίων εἶναι ἐντολοδόχος (ἀριθ. 140). Ἡ ἐργασία δ' ὅμως τοῦ ἀσφαλιστοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀσφαλιζόμενον τόσον δύναται νὰ

---

(1) Ἀκυρ. 5 Φεβρ. 1894, 1894. 1. 134.

(2) Ἀποφ. Ἐφ. Paris 6 Δεκεμβρ. 1852 O. 1853. 2.84. Grenoble, 25 Ἰουνίου 1852. O. 1854. 5.51. Bédarride ἀρ. 277. Demangeat sur Bravard, τόμ. VI σελ.392. Thaller, «Traité élémentaire de Droit commercial» ἀρ. 32.

(3) Ὅρ. τὴν προηγουμένην σημείωσιν.

θεωρηθῇ ὡς πρᾶκτορεία ὑποθέσεων, ὅσον δύναται νὰ θεωρηθῇ τοιαύτη καὶ ἡ σχέσις τοῦ πωλητοῦ πρὸς τὸν ἀγοραστήν. Ἑκάτερος αὐτῶν συμβάλλεται δι' ἑαυτόν. Πλὴν τούτου κατὰ τὴν σφαλερὰν ταύτην γνώμην καθίσταταί τις ἐν ἀμηχανίᾳ προκειμένου νὰ χαρακτηρίσῃ συνάλλαγμά τι ἀσφαλείας γινόμενον μεμονωμένως καὶ κατὰ σύμπτωσιν· διότι ἡ πρακτορεία ὑποθέσεων προϋποτίθησι κατάστημα ὠργανωμένον, ἐνεργοῦν σειρὰν ἐργασιῶν (ἀριθ. 140).

Διὰ τὸν ἀσφαλιζόμενον ἡ ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφάλεια δὲν ἐνέχει τὴν κερδοσκοπίαν, ἥτις ἀπαντᾷ συνήθως ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς πράξεσι. Βεβαίως δὲ διὰ τοῦτον δὲν εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, μόνον δ' ὡς παρακολούθημα τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ δύναται νὰ ἔχῃ τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα.(1)

Ὡς πρὸς τὰς ἀλληλασφαλείας πρέπει ἀναμφιβόλως νὰ ἀναγνωρισθῇ κατ' ἀρχήν, ὅτι δὲν ἔχουσιν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα. Δὲν ὑπάρχει ἐν αὐταῖς ἡ κερδοσκοπικὴ διάνοια, ἅτε τῶν μελῶν προτιθεμένων οὐχὶ νὰ πραγματοποιήσωσι κέρδη, ἀλλὰ νὰ μειώσωσι τὰς ζημίας, ἃς δυνατὸν νὰ ὑποστῶσιν ἐξ ὡρισμένων κινδύνων. Δὲν δύναται νὰ νοηθῇ πρᾶξις ἐμπορικὴ ἄνευ κερδοσκοπίας, ἐκτὸς ἐὰν ὁ νόμος ὥρισε διαρρήδην ἄλλως, ὡς ἔπραξεν ἐπὶ τῆς τριτεγγυήσεως (ἄρθρ. 142 ἐμπ. κωδ.) καὶ ἐν γένει ἐπὶ πασῶν τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ὑπογραφέων ἐν συναλλαγματικῇ (ἄρθρ. 632 ἐν τέλει ἐμπ. κώδ.).

Δὲν ἐννοοῦμεν δι' αὐτῶν ὅτι ἡ ἀλληλασφάλεια οὐδέποτε εἶναι ἐμπορικὴ πρᾶξις. Δὲν πρέπει τῷ ὄντι οὐδαμῶς νὰ λησμονῆται, ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ φύσει ἀστικαὶ πράξεις λαμβάνουσιν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα, ὅταν ἐνεργῶνται παρ' ἐμπόρου διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας (ἀρ. 171 καὶ ἑπ.). Τούτου οὕτως ἔχοντος, ἡ ἀλληλασφάλεια εἶναι πρᾶξις ἐμπορική, ὅταν ἔχῃ σχέσιν πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας τῶν μελῶν αὐτῆς. Κατὰ ταῦτα ἡ συνομολογουμένη μεταξὺ ἐμπό-

---

(1) Ὅρ. ἀνωτέρω σημ. 3 τῆς σελ. 196. Τὸ ἐμποροδικεῖον Βρυξελλῶν ἀνεγνώρισε τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα τῆς ἐπὶ τῆς ζωῆς ἀσφαλείας, ἣν συνωμολόγησεν ἔμπορός τις, ὅπως δυνηθῇ νὰ δανεισθῇ χρηματικὸν ποσόν, ὅπερ ἔμελλε νὰ χρησιμοποιήσῃ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ. Ἐμποροδ. Βρυξελλῶν 26 Φεβρουαρίου 1896, «La Loi» ἀρ. τῆς 29 Φεβρουαρίου 1896. Ὅρ. ἐν τούτοις κατὰ τῆς ἐμπορικότητος τῆς συνομολογουμένης ὑπ' ἐμπόρου ἀσφαλείας ἀπ. Ἐμπορ. Tours 25 Νοεμβρίου 1887, «La Loi» ἀρ. τῆς 4 Ἀπριλίου 1888.

ρων ἀλληλασφάλεια κατὰ τῆς πυρκαϊᾶς τῶν ἐμπορευμάτων αὐτῶν ἢ κατὰ τῶν ἐκ τοῦ ἀναξιοχρέου τῶν ὀφειλετῶν κινδύνων εἶναι πρᾶξις ἐμπορική. Θὰ ἦτο δ' ἄλλως παράδοξον νὰ κηρύσσῃ τις, ὡς πράττουσι πάντες, τὴν ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφάλειαν ἐμπορικὴν πρᾶξιν διὰ τὸν ἀσφαλιζόμενον κατὰ τὴν περὶ παρακολουθήματος θεωρίαν καὶ νὰ μὴ ἐφαρμοζῃ τὴν θεωρίαν ταύτην καὶ ἐπὶ τῆς ἀλληλασφαλείας.

Αἱ λύσεις, ἃς παραδεχόμεθα ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπὶ τῶν θαλασσίων ἀσφαλειῶν, καὶ αἱ λύσεις, ἃς παραδεχόμεθα ἀφ' ἑτέρου ἐπὶ τῶν μὴ θαλασσίων, ἀναμφιβόλως δὲν εἶναι σύμφωνοι. Αἱ θαλάσσιαι ἀσφάλειαι εἶναι καθ' ἡμᾶς ἐμπορικαὶ πράξεις καὶ καθ' ἃς περιπτώσεις αἱ ἄλλαι ἀσφάλειαι δὲν ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα αὐτόν. Ἐν νομοθεσίᾳ ὀρθῶς τεθειμένῃ δὲν πρέπει νὰ συμβαίνῃ τοῦτο. Ἀλλ' εἶναι γνωστόν, ὅτι οἱ συντάκται τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ἐνόμισαν ὅτι ἔπρεπε ν' ἀναγνωρίσωσιν εὐρύτατα τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὰ ναυτικὰ συναλλάγματα. Ὡς πρὸς τοῦτο δὲ ἔδοσαν λύσεις οὐχὶ τόσον λογικάς. Αἱ λύσεις αὗται, αἵτινες δικαιολογοῦνται μόνον ἐκ λόγων πρακτικῆς ὠφελείας, δὲν εἶναι δυνατὸν ἄνευ αὐθαιρεσίας νὰ ἐπεκταθῶσιν οὐδ' εἰς αὐτὰ τὰ συναλλάγματα, ἅτινα ἔχουσι μεγάλην ἀναλογίαν πρὸς τὰ προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου ναυτικά. Οὕτως ἡ ἐκμίσθωσις ὑπηρεσιῶν εἶναι ἐμπορικὴ πρᾶξις διὰ τοὺς ἐργάτας θαλάσσης (ἀριθ. 164) καὶ ὅμως εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ὡς πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους ἐργάτας τὸ συνάλλαγμα αὐτὸ εἶναι καθαρῶς ἀστικόν. Οἱ ξένοι κώδικες δὲν ἀνεγνώρισαν πάντες ἐν ἁπάσαις ταῖς περιπτώσεσι τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα εἴς τε τὰς θαλασσίας καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀσφαλείας (1).

---

(1) Δύναταί τις νὰ διακρίνῃ εἰς δύο κατηγορίας τὰς νομοθεσίας ὡς πρὸς τὸν νομικὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον ἀπέδοσαν εἰς τὸ συνάλλαγμα τῆς ἀσφαλείας. Εἰς τὴν τῶν ἀναγνωριζουσῶν τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα εἴς τε τὰς θαλασσίας καὶ εἰς τὰς μὴ θαλασσίας ἀσφαλείας, καὶ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ποιουμένων διακρίσεις μεταξὺ τῶν δύο εἰδῶν ἀσφαλείας.

Ἐν τῇ πρώτῃ κατηγορίᾳ δύνανται νὰ καταλεχθῶσιν ὁ γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ 1861 (ἄρθρον 271), ὁ οὐγγρικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 258. 4ον), ὁ βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ. 2)· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ὁ ἰταλικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 3, 19ον καὶ ἄρθρ. 6) καὶ ὁ ῥουμουνικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 3, 18ον καὶ ἄρθρ. 6).

Οἱ πρῶτοι τῶν κωδίκων αὐτῶν παραδέχονται ὅτι ἡ ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφάλεια εἶνε πρᾶξις ἐμπορικὴ διὰ τὸν ἀσφαλιστήν, ὅτι δὲ δὲν ἔχει τὸν χαρακτῆρα

165. Αἱ προηγούμεναι λύσεις, καθ' ἃς ἔν τισι τοὐλάχιστον περιπτώσεσιν, ἡ ἀσφάλεια εἶναι ἐμπορικὴ πρᾶξις, ἐφαρμόζονται καὶ ὅταν ἔτι ἡ ἀσφάλεια ἦναι σχετικὴ πρὸς ἀκίνητον. Ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω (ἀριθ. 110 δίς), ναὶ μὲν τότε τὸ συνάλλαγμα ἀφορᾷ εἰς ἀκίνητον, ἀντικείμενον ὅμως αὐτοῦ δὲν εἶναι τὸ ἀκίνητον, ἀλλ' οἱ κίνδυνοι, εἰς οὓς τοῦτο εἶναι ἐκτεθειμένον. Διὰ τοῦτο δὲ δὲν δύναταί τις νὰ ἐπικαλεσθῇ ἐνταῦθα τὸν λόγον, ὅτι αἱ ἔχουσαι ὡς ἀντικείμενον ἀκίνητα ἐργασίαι δὲν δύνανται κατὰ νόμον νὰ θεωρηθῶσι πράξεις ἐμπορικαὶ (ἀριθ. 109 καὶ 110).

166. Ἐξ αὐτῶν τῶν γενομένων ἀνωτέρω δεκτῶν λύσεων δύναται νὰ ἀναφυῇ εἰδικὸν ζήτημα. Ὑποτεθείσθω ὅτι ἔμπορός τις ἀσφαλίζει διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀσφαλιστηρίου τά τε ἐμπορεύματα τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας, ἅμα δὲ καὶ τὰ κινητὰ πράγματα τῆς ἀτομικῆς αὐτοῦ χρήσεως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ποῖος εἶναι ὁ χαρακτὴρ τῆς ἀσφαλείας διὰ τὸν ἀσφαλιζόμενον; Ἐὰν ὑπάρχωσι δύο διακεκριμένα ἀσφάλιστρα, οὐδεὶς λόγος ὑφίσταται νὰ μὴ ἀναγνωρισθῇ ὅτι πρόκειται περὶ δύο ἀσφαλειῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν εἶναι πρᾶξις ἐμπορική, ἡ δὲ ἀστική. Ἀλλ' ἐὰν ὑπάρχῃ μοναδικὸν κοινὸν ἀσφάλιστρον, εἰς τὰ δικαστήρια ἀπόκειται νὰ διακρίνωσι τὸν κύριον χαρακτῆρα τῆς πράξεως.(1)

αὐτὸν διὰ τὸν ἀσφαλιζόμενον, ἐκτὸς ἐὰν σχετίζηται πρὸς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ. Δὲν ἀναγνωρίζουσι δὲ τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὰς ἀλληλασφαλείας εἰμὴ μόνον ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει.

Οἱ τῆς δευτέρας κατηγορίας κώδικες παραδέχονται ὅτι αἱ θαλάσσιαι ἀσφάλειαι καὶ αὐταὶ ἔτι αἱ ἀλληλασφάλειαι, εἶνε πράξεις ἐμπορικαὶ ὡς πρός τε τὸν ἀσφαλιστὴν καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀσφαλιζόμενον. Ἀλλὰ διὰ τὰς μὴ θαλασσίας τότε μόνον παραδέχονται τὴν ἐμπορικότητα ὡς πρὸς τὸν ἀσφαλιζόμενον, ὅταν συνομολογῶνται ἐπὶ πραγμάτων ἀποτελούντων τὸ ἀντικείμενον ἐμπορίας· ἀναγνωρίζουσι δὲ τὴν ἐμπορικότητα τῶν ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφαλειῶν διὰ τὸν ἀσφαλιστὴν καὶ τῶν ἀλληλασφαλειῶν μόνον, ὅταν αὗται συνομολογῶνται περὶ πραγμάτων ἀποτελούντων τὸ ἀντικείμενον ἐμπορίας.

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 3 Ἰουλίου 1877. S. 1877.1.417. J. Pal. 1877, 1097 πφ. Paris 10 Μαρτίου 1878. S. 1878.2.171. J. Pal. 1878.722.

Β'.—Περὶ τῶν πράξεων τῶν θεωρουμένων ἐμπορικῶν ἕνεκα τῆς ἰδιότητος τοῦ ἐνεργοῦντος αὐτὰς προσώπου.

167. Οἱ ἔμποροι ἐνεργοῦσι πολλὰς πράξεις, αἵτινες δὲν περιλαμβάνονται μεταξὺ τῶν ἀπαριθμουμένων ἐν τοῖς ἄρθρ. 632 καὶ 633 Ἐμπ. κώδ. ἐμπορικῶν πράξεων. Ἐγείρεται ἄρα τὸ ζήτημα, ἂν αἱ πράξεις αὗται πρέπει νὰ θεωρῶνται ἀστικαὶ ἢ ἐμπορικαὶ καὶ ὁποῖος εἶναι κατ' ἀκολουθίαν ὁ χαρακτὴρ τῶν ἐξ αὐτῶν πηγαζουσῶν ὑποχρεώσεων. Ὁ κῶδιξ πολλαχοῦ διαλαμβάνει περὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἐμπόρων, ἀλλ' αἱ διατάξεις αὐτοῦ δὲν εἶναι οὔτε σαφεῖς οὔτε ἀκριβεῖς. Οὕτως ἐν ἄρθρῳ 631 ἐδ. 1 ὁρίζει ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσι τὰς διαφοράς, τὰς ἀφορώσας *εἰς τὰς μεταξὺ ἐμπόρων καὶ τραπεζιτῶν ὑποχρεώσεις καὶ συναλλαγάς*. Τὸ ἄρθρ. 632 ἐδ. 7 κατατάσσει μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων *πάσας τὰς μεταξὺ ἐμπόρων καὶ τραπεζιτῶν ἐνοχὰς* καὶ τὸ ἄρθρον 638 ἐδ. 2ον ὅτι *τὰ παρ' ἐμπόρου ὑπογεγραμμένα γραμμάτια θεωροῦνται ὡς γενόμενα ἕνεκα τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ. . . . . ὅταν δὲν ἐκφράζηται ἐν αὐτοῖς ἄλλη τις αἰτία.* Ἡ διατύπωσις τῶν ἄρθρων 631 καὶ 632 δὲν εἶναι πολὺ ἀκριβής. Ὁ ἔμπορος δυνατὸν νὰ ἐνεργῇ πλείστας πράξεις ξένας πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐμπορίαν, αἵτινες δὲν εἶναι δι' αὐτὸν ἐμπορικαί, ὡς δὲν εἶναι καὶ διὰ πάντα ἄλλον. Ἀγοράζει, φέρ' εἰπεῖν, παρ' ἄλλου ἐμπόρου σιτία πρὸς ἰδίαν κατανάλωσιν καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Ἐν τῇ πράξει ταύτῃ ὑπάρχει καθαρῶς ὑποχρέωσις συνομολογηθεῖσα ὑπ' ἐμπόρου πρὸς ἔμπορον, ἀλλ' ὅμως ἡ ὑποχρέωσις αὕτη, παρὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 631 ἐδάφ. 1ον καὶ 632 ἐδ. 7ον, τῶν ὁποίων οἱ ὅροι εἶναι γενικώτατοι, εἶναι ἀστική, ὡς δείκνυται ἐκ τοῦ ἄρθρ. 638 ἐδ. 1, ἀφοῦ τοῦτο ἐξαιρεῖ τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας *τὰς κατ' ἐμπόρων ἀγωγὰς περὶ πληρωμῆς σιτίων καὶ ἐμπορευμάτων ἀγορασθέντων πρὸς ἰδίαν αὐτῶν χρῆσιν*. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ διαφορους ἐργασίας, μηδεμίαν ἐχούσας σχέσιν πρὸς τὴν ἐμπορίαν τοῦ ἐμπόρου, εἰς ἃς δυνατὸν νὰ ἀναμιχθῇ οὗτος, ὡς ἐπὶ διανομῆς κληρονομίας, ἐπὶ δωρεᾶς, ἐπὶ ἀγορᾶς ἢ πωλήσεως ἀκινήτου κλπ. Ἡ ἰδιότης ἐμπόρου δὲν ἐπιδρᾷ ἐπὶ πασῶν τῶν πράξεων τοῦ περιβεβλημένου αὐτήν, δὲν πρέπει δὲ νὰ ἀποδίδηται ἐμπορικὸς χα-

ρακτὴρ εἰς τὰς πράξεις αὐτοῦ, αἵτινες, ξέναι οὖσαι πρὸς τὴν ἐμπορίαν, ἣν ἀσκεῖ, δὲν ὑπάγονται εἰς τὰ ἄρθρ. 632 καὶ 633.(1)

Ἀντιθέτως δέ, εἶναι ἀναμφηρίστως ἐμπορικαὶ πᾶσαι αἱ πράξεις, αἵτινες ἄμεσον ἀντικείμενον ἔχουσι τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἐμπορίας καὶ αἵτινες ὑπάγονται εἰς τὰ ἄρθρα 632 καὶ 633· οὕτως αἱ ἀγοραὶ ἐμπορευμάτων προωρισμένων εἰς μεταπώλησιν εἴτε ἐν οἵᾳ ἠγοράσθησαν καταστάσει εἴτε μετὰ μεταποίησιν, τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἐκτέλεσιν ἐπιχειρήσεων τεχνουργίας, μετακομίσεως κλπ. συναλλάγματα εἶναι ἐμπορικά.

168. Δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία περὶ τῆς φύσεως τῆς ἐνεργηθείσης τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε παρ' ἐμπόρου ἐργασίας. Ὑπὲρ τίνος ἐννοίας λύεται ἡ ἀμφιβολία; Ὑποτίθεται ἡ ἐμπορικότης ἢ ἡ μὴ ἐμπορικότης; Ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ ἐγένετο δεκτὸν τὸ πρῶτον τεκμήριον. Ὅταν πρόσωπόν τι ἦναι ἔμπορος, αἱ πλεῖσται τῶν πράξεων τούτου σχετίζονται πρὸς τὴν ἐμπορίαν, ἣν ἀσκεῖ, καὶ ὁσάκις ἡ ἀστικὴ φύσις τῆς πράξεως δὲν ἐξάγεται ἐκ τῶν περιστάσεων, εἶναι πολὺ λογικὸν νὰ ὑπολαμβάνηται ὅτι ὁ πράξας αὐτὴν ἐνήργησεν ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου. Οὕτω δύναται νὰ τεθῇ ὡς κανών, ὅτι πᾶσαι αἱ ὑποχρεώσεις ἐμπόρου ἐκλαμβάνονται ὡς ἔχουσαι ἀντικείμενον τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας, εἰς ἣν ἐπιδίδεται, ἐκτὸς ἐὰν προκύπτῃ τὸ ἐναντίον ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς πράξεως, ἐκ τῶν περιεχομένων δηλώσεων ἢ ἐκ τῶν παρομαρτουσῶν αὐτῇ περιστατικῶν.(2) Ἐν τούτοις ἐν τῷ κώδικι δὲν ἁπαντᾷ ἀρχὴ διατετυπωμένη ὑπὸ τόσον γενι-

---

(1) Ὅρ. Locré, XX, 52. ἀπ. ἐφ. Bordeaux 22 Νοεμβρίου 1854, P. 1855. 5. 95. (ἀναρμοδιότης ἐμποροδικείων πρὸς ἐκδίκασιν ἀστικῶν ὑποχρεώσεων συνομολογηθεισῶν μεταξὺ ἐμπόρων). Ὅρ. πολλὰ παραδείγματα ἐν Ruben de Couder, «Dict. du Droit commercial» λ. «Acte de Commerce» ἀρ. 8.

(2) Molinier, I, σελ. 86. Ὁ βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ. 2 ἐν τέλει) κατατάσσει ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς πράξεσι: «πᾶσαν ὑποχρέωσιν τῶν ἐμπόρων, ἐκτὸς ἐὰν ἀποδεικνύηται ὅτι εἶχεν αἰτίαν ξένην πρὸς τὴν ἐμπορίαν. Πβλ. Γερμανικὸν κώδικα τοῦ 1861, ἄρθρ. 274, Οὐγγρικὸν κώδικα, ἄρθρ. 261. Ὁ ἰταλικὸς κῶδιξ, ἀφ' οὗ ἐν ἀρθρ. 3 ἀπαριθμεῖ τὰς διαφόρους ἐμπορικὰς πράξεις, ἐν ἄρθρῳ 4 προσθέτει: πρὸς τούτοις θεωροῦνται ἐμπορικαὶ πράξεις καὶ αἱ ἄλλαι συμβάσεις καὶ ὑποχρεώσεις τῶν ἐμπόρων, ἐὰν δὲν ἦναι οὐσιωδῶς ἀστικῆς φύσεως ἢ δὲν προκύπτῃ τὸ ἐναντίον ἐξ αὐτῆς τῆς πράξεως.

κοὺς ὅρους. Τὸ ἄρθρον 638 ἐδ. 2ον ὁρίζει ἁπλῶς ὅτι «τὰ *ὑπογεγραμ-* » *μένα παρ' ἐμπόρου γραμμάτια* θεωροῦνται ὡς γενόμενα διὰ τὴν » ἐμπορίαν αὐτοῦ . . . . ὅταν δὲν ἐκφράζηται ἄλλη τις αἰτία». Σήμερον ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ὁ νομοθέτης ἀπεφήνιτο de eo quod plerumque fit καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ γίνηται διάκρισις ἀναλόγως τοῦ τύπου τῆς ὑποχρεώσεως. Ἀδιάφορον εἶναι ἂν πρόκειται περὶ γραμματίου εἰς διαταγὴν ἢ περὶ γραμματίου εἰς ὡρισμένον πρόσωπον, περὶ ἐγγράφου ἰδιωτικοῦ ἢ ἐπισήμου. Ἀδιάφορον δ' εἶναι ὡσαύτως, ἂν ὑπάρχει ἢ δὲν ὑπάρχει ἔγγραφον· πάντοτε ὑφίσταται ὁ αὐτὸς λόγος, ὅπως ἐκλαμβάνηται ἐμπορικὴ μέχρις ἐναντίας ἀποδείξεως ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἐμπόρου. Εἰς τὴν στηριζομένην ἐπὶ τῶν περιοριστικῶν ὅρων τοῦ ἄρθρου 638 ἀντίρρησιν ἀντιτάσσεται ἡ γενικότης τῶν ὅρων τῶν ἄρθρων 631 ἐδ. 1ον καὶ 632 ἐδ. 7. Ἀναμφιβόλως μὲν τὰ τελευταῖα ταῦτα ἄρθρα δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωνται κατὰ γράμμα καὶ νὰ θεωρῶνται ἐμπορικαὶ πᾶσαι αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ ἐμπόρου (ἀριθ. 167), ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἐξ αὐτῶν δύναται νὰ συνάγηται ἐπιχείρημα ὑπὲρ τοῦ ἐμπορικοῦ χαρακτῆρος τῶν ὑποχρεώσεων, ἃς ἀναλαμβάνει ὁ ἔμπορος ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ταύτην, ἂν μὴ πάντοτε, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ὅτε δὲν φαίνεται ὁ ἀστικὸς χαρακτὴρ αὐτῶν.(1)

Ζήτημα ἠγέρθη περὶ τοῦ ἂν τὸ νόμιμον τεκμήριον τοῦ ἄρθρου 638 ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν προσώπων, ἅτινα εἶναι μὲν κατὰ τὸ κοινὸν δίκαιον ἀνίκανα, ἀλλ' ἐξουσιοδοτήθησαν τακτικῶς πρὸς ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας. Τὸ ζήτημα τοῦτο θὰ ἐξετάσωμεν κατωτέρω ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἀνηλίκου ἐμπόρου καὶ περὶ τῆς ἐμπορευομένης ὑπάνδρου γυναικός· ὅρ ἀρ. 233 καὶ 257.

169. Τὸ τεκμήριον τοῦτο τῆς ἐμπορικότητος δὲν εἶναι ἀπόλυτον, ἀλλὰ καταστρέφεται δι' ἐναντίας ἀποδείξεως, ἥτις δύναται νὰ γείνῃ διὰ παντὸς μέσου. Τὸ μόνον ἐπὶ τούτου συζητούμενον εἶναι ἂν ἡ ἐναντία ἀπόδειξις εἶναι δυνατὴ ὡς πρὸς πάντας (erga ommes), ἢ μόνον ὡς πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἔλαβον ἢ ὤφειλον νὰ λάβωσι γνῶσιν τῆς φύ-

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 10 Ἰανουαρίου 1859. D. 1859. 1. 225 (ἐπρόκειτο περὶ ἀναγνωρίσεως ὑπογεγραμμένης παρ' ἐμπόρου). Ἐφ. Poitiers, 20 Μαρτίου 1877 D. 1877. 2. 100 (ὑποχρέωσις προφορική). Διὰ τὰς μεταβολὰς τῆς νομολογίας ὅρ. Rép. Dalloz λέξ. «Acte de commerce», ἀρ. 376 καὶ ἑπ.

σεως τῆς πράξεως. Οὕτως ὑποτεθείσθω ὅτι τρίτος τις καθίσταται καλῇ τῇ πίστει δικαιοῦχος τῆς ἀπαιτήσεως, τὴν ὁποίαν εἰκότως ὑπέλαβεν ἐμπορικὴν ἕνεκα τῆς ἰδιότητος τοῦ ὀφειλέτου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύναται ὁ ὀφειλέτης νὰ ἀποδείξῃ ἐναντίον τοῦ τοιούτου δικαιούχου ὅτι δὲν ὑποχρεοῦται ἐμπορικῶς; Περὶ τούτου ὑπάρχει ἀμφισβήτησις· πρέπει δ' ἴσως διακρίνοντες νὰ παραδεχθῶμεν τὴν καταφατικὴν μὲν λύσιν ἐπὶ ὑποχρεώσεως πρὸς ὡρισμένον πρόσωπον καὶ τὴν ἀποφατικὴν ἐπὶ ὑποχρεώσεως εἰς διαταγὴν ἢ εἰς τὸν κομιστήν. Τὸ ζήτημα αὐτὸ συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς ὀπισθογραφήσεως, ἥτις ἐξετασθήσεται ἐν τοῖς περὶ συναλλαγματικῆς καὶ περὶ μεταβιβάσεως τῶν εἰς τὸν κομιστὴν τίτλων.(1) Ὅρ. 4ου μέρους κεφ. VI.

170. Τὸ τοῦ ἄρθρ. 638 ἐδ. 2 τεκμήριον ἐφαρμόζεται ἐπὶ τοῦ ἐμπόρου ὀφειλέτου εἴτε ὁ δανειστὴς εἶναι ἔμπορος εἴτε μή.

Ἐπὶ τῶν διαφόρων αὐτῶν περιπτώσεων κρατεῖ σχεδὸν ὁμοφωνία.

171. Ὁ ἔμπορος ἐνεργεῖ καὶ ἄλλας πράξεις, περὶ τῆς φύσεως τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι διάφοροι γνῶμαι. Αἱ πράξεις αὗται εἶναι ἐκεῖναι, αἵτινες καί τοι μὴ οὖσαι ἐκ τῶν τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ, ἔχουσιν ὅμως στενὴν συνάφειαν πρὸς αὐτάς. Οὕτως ὁ ἔμπορος ἀγοράζει πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν προτίθεται μὲν νὰ μεταπωλήσῃ, χρησιμεύουσιν ὅμως ταῦτα εἰς τὴν ἐμπορικὴν ἢ βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν αὐτοῦ. Ἀγοράζει, ἐπὶ παραδείγματος, ἁμάξας χρησιμευούσας διὰ τὴν μετακόμισιν τῶν ἐμπορευμάτων αὐτοῦ, βιβλία διὰ τὴν καταχώρισιν τῶν πράξεων, τραπέζας ἢ θήκας διὰ τὸ κατάστημα αὐτοῦ. Αἱ ἀγοραὶ αὗται δὲν εἶναι βεβαίως ἐμπορικαὶ καθ' ἑαυτάς, ἅτε μὴ ὑπαγόμεναι εἰς τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 632· ἀλλ' ἆρά γε δὲν προσλαμβάνουσι τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα ἕνεκα τῆς πρὸς τὴν ἐμπορίαν τοῦ ἐνεργοῦντος αὐτὰς σχέσεως; Ὁ Jousse παρεδέχετο τὴν ἀποφατικὴν λύσιν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ διατάγματος τοῦ 1673(2) καὶ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ὑπεστηρίχθη καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ κώδικος,(3) ἀλλ' οὐχὶ

---

(1) Demangeat sur Bravard, VI, 407. Rép. Dal. λ. «Actes de commerce» ἀρ. 362 καὶ 363. καὶ «Compéteme commerciale» ἀρ. 139.

(2) Περὶ τοῦ ἄρθρου 4, τιτλ. XII, τοῦ διατάγματος 1673.

(3) Ὅρ. ἰδίως Desjardins, «Revue critique», 1864 XXIV, 216 καὶ ἑπ. Ἀπ. Rouen 28 Νοεμβρίου 1856. D. 1857. 2. 98. S. 1857. 2. 280 (ἐπρόκειτο περὶ ἐπισκευῶν εἰς κατάστημα).

ὀρθῶς καθ' ἡμᾶς. Ἡ γνώμη αὕτη δὲν εἶναι ἐν πρώτοις λογικὴ καθ' ἑαυτήν, καθ' ὅσον οὐδὲν φυσικώτερον ἀλλ' ἢ νὰ θεωρῆται ἐμπορικὴ ἡ ὑποχρέωσις ἡ ἀναγομένη εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας. Οἱ λόγοι, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐγκατεστάθη ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία καὶ καθιερώθησαν καὶ αἱ ἄλλαι συνέπειαι τῆς ἐμπορικότητος, ὑφίστανται καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων αὐτῶν ἐπίσης ἰσχυροί, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν κυρίως λεγομένων ἐμπορικῶν πράξεων. Εἶτα δὲ δὲν ὑποστηρίζεται ἡ γνώμη αὕτη πλειότερον ἐκ τῶν κειμένων διατάξεων. Ὁ κῶδιξ δὲν ἐκφράζεται, ὡς τὸ διάταγμα τοῦ 1673, οἱ ὅροι δέ, ὧν ποιεῖται χρῆσιν, ἔχουσι μᾶλλον τὸ ἐλάττωμα ὅτι εἶναι λίαν γενικοί. Τὰ ἄρθρα 631 καὶ 632 ὁρίζουσιν ὡς ἐμπορικὰς *τὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὰς συναλλαγὰς μεταξὺ ἐμπόρων . . . . πᾶσαν μεταξὺ ἐμπόρων ἐνοχήν*. Τὸ νὰ μὴ ἐφαρμόζωνται αἱ διατάξεις αὗται κατὰ γράμμα καὶ νὰ περιορίζωνται ἐπὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἀναλαμβανομένων ὑπ' ἐμπόρου ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτοῦ ταύτῃ, ἐννοοῦμεν τοῦτο εὐκόλως (ἀρ. 167)· ἀλλὰ φαίνεται ἡμῖν δύσκολον νὰ γίνηται καὶ ἄλλος περιορισμὸς καὶ νὰ λέγηται ὅτι διὰ νὰ ἦναι ὑποχρεώτις τις ἐμπορικὴ πρέπει νὰ ὑπάγηται εἰς τοὺς ὅρους τῶν ἄρθρων 632 καὶ 633. Αἱ μνημονευθεῖσαι διατάξεις οὐδεμίαν θὰ εἶχον τότε ἔννοιαν καὶ ἔπρεπε νὰ ἐξαλειφθῶσιν ἐκ τῶν ἄρθρων, ἀφοῦ δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὐδεμία διαφορὰ μεταξὺ ἐμπόρου καὶ μὴ ἐμπόρου, πλὴν τοῦ ὁριζομένου διὰ τοῦ ἄρθρ. 638 τεκμηρίου. Τὸ τελευταῖον ἄρθρον τοῦτο παρέχει ἡμῖν ἔτι καὶ ἄλλο ἐπιχείρημα ἰσχυρότατον. Ἐν πρώτοις ἀποκλείει τῆς ἐμπορικῆς ἁρμοδιότητος *τὰς κατ' ἐμπόρου ἀγωγὰς περὶ πληρωμῆς σιτίων καὶ ἐμπορευμάτων ἀγορασθέντων πρὸς ἰδιαιτέραν τοῦ ἐμπόρου χρῆσιν*. Ἐκ τούτου δ' ἀριδήλως προκύπτει ὅτι, ἐὰν τὰ σιτία ταῦτα ἠγοράσθησαν διὰ τὴν ἐμπορίαν, ἡ ἀγωγὴ εἶναι ἐμπορική, χωρὶς νὰ γίνηται διάκρισις ἀναλόγως τῆς χρήσεως τῶν ἀγορασθέντων ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, ἂν εἶναι ταῦτα προωρισμένα πρὸς μεταπώλησιν ἢ οὔ. Ἀντιτίθεται, καὶ τοῦτο γίνεται εὐλόγως, ὁ ἐνεργῶν ὡς ἰδιώτης πρὸς τὸν ἐνεργοῦντα ὡς ἔμπορον, καὶ δὲν διαιροῦνται αἱ γινόμεναι ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου πράξεις. Τοῦτο δὲ προκύπτει ἔτι καὶ ἐκ τοῦ δευτέρου ἐδαφίου τοῦ ἄρθ. 638, καθ' ὃ τὰ ὑπογεγραμμένα ὑπ' ἐμπόρου γραμμάτια ἐκλαμβάνονται *ὡς γενόμενα διὰ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ*. Αἱ *ἀναλαμβανόμεναι διὰ τὴν ἐμπορίαν* ὑποχρεώσεις εἶναι ἐμπορικαί· αὐτὸς εἶναι ὁ κανών· εἶναι δὲ ἀδιάφορον ἂν αἱ ὑποχρεώσεις αὗται ὑπάγωνται

ἢ μὴ εἰς τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρ. 632. Μετά τινας δισταγμοὺς ἡ νομολογία παρεδέχθη τέλεον τὴν θεωρίαν ταύτην, ἥτις καλεῖται ἐνίοτε *θεωρία τοῦ παρακολουθήματος*· συνίσταται δὲ πράγματι εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἐμπορικοῦ χαρακτῆρος τῶν πράξεων, αἵτινες δὲν ἀποτελοῦσι μὲν τὴν ἄσκησιν ἐμπορίας, ἀλλ' εἶναι παρακολούθημα αὐτῆς.(1)

Τῆς θεωρίας ταύτης ἐγένοντο πολλαὶ ἐφαρμογαί. Οὕτως ἀποτελοῦσιν ἐμπορικὰς πράξεις·

α') Τὰ συναλλάγματα, δι' ὧν ἔμπορός τις συμβάλλεται πρὸς ἀρχιτέκτονας, ἐργάτας ἢ ἐργολάβους περὶ ἐπισκευῶν ἐν τῷ καταστήματι αὐτοῦ.(2)

β') Ἡ ἀγορὰ ἢ μίσθωσις κινητῶν πραγμάτων (3) ἀναγκαιούντων εἰς τὴν ἄσκησιν ἐμπορίας, οἷον, ἐπὶ παραδείγματος, ἡ ἀγορὰ ἁμαξῶν προωρισμένων διὰ τὴν μετακόμισιν τῶν ἐμπορευμάτων, ἡ μίσθωσις ἐργαλείου ἢ μηχανῆς διὰ τὴν ἐνάσκησιν βιομηχανίας.(4)

---

(1) Ἐπὶ τούτου ἀπόφασίς τις τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς 29 Ἰανουαρίου 1883 (S. 1885. 1. 482. J Pal. 1885. 1. 1153) διαλαμβάνει τὰ ἑξῆς: «Καὶ ὅτε ἔτι » ὑποχρέωσίς τις δὲν εἶναι φύσει ἐμπορική, ἀρκεῖ νὰ εἶναι συναφὴς πρός τινα » ἐμπορίαν καὶ παρακολούθημα αὐτῆς, ὅπως προσλάβῃ τὸν ἐμπορικὸν χαρα» κτῆρα καὶ αἱ σχετικαὶ πρὸς αὐτὴν ἀμφισβητήσεις εἰσὶ τῆς ἁρμοδιότητος » τῶν ἐμποροδικείων». Ὅρ. καὶ ἀπ. Ἀκυρ. 28 Ἰανουαρίου 1878. D. 1879. 1. 737. S. 1879. 1. 289 καὶ σημ. τοῦ Labbé.

Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ παρακολουθήματος ἐγένετο δεκτὴ παρ' ὅλων τῶν ξένων κωδίκων. Γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ 1861 ἄρθρ. 273. Οὐγγρικὸς ἄρθρ. 269. Βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 ἄρθρ. 2 τελευτ. ἐδ. Ἰταλικὸς κῶδιξ ἄρθρ. 4. Ρουμουνικὸς κῶδιξ ἄρθρ. 4. Ἀλλὰ δὲν δέχονται πάντες τὴν θεωρίαν τοῦ παρακολουθήματος καθ' ἣν ἔκτασιν ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ἡ γαλλικὴ νομολογία. Ὅρ. τὰ περὶ οἱονεὶ συναλλαγμάτων, ἀδικημάτων καὶ οἱονεὶ ἀδικημάτων ἐν ἀρ. 177 καὶ σημ. 4 τῆς σελ. 216.

(2) Ἀπ. Ἐφ. Riom 1ης Δεκεμβρίου 1862. D. 1863. 2. 18. Ἀκυρ. 28 Ἰανουαρίου 1879. S. 1879. 1. 289. J. Pal. 1879. 1139.

(3) Ὅρα κατωτέρω ἀριθ. 172.

(4) Ἀπ. Ἀκυρ. 1 Δεκεμβρίου 1851. S. 1852. 1. 23. J. Pal. 1852. 1. 496. Ἐφ. Rennes. 1 Μαΐου 1877. D. 1879. 2. 98 S. 1878. 2. 326. J. Pal 1878. 1280. Ὅρ. ἀπ. Πρωτοδ. Anvers, 7 Δεκεμβρίου 1895 «Le Droit» ἀριθ. τῶν 26 καὶ 27 Ἀπριλίου 1896. Ἐπρόκειτο περὶ ἀγορᾶς ποδηλάτου ὑπὸ ἐμπόρου. Τὸ Πρωτοδικεῖον δὲν ἀνεγνώρισεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι « ἡ χρῆσις τοῦ ποδηλάτου εἶνε κυρίως πρᾶξις σωματι» κῆς ἀσκήσεως, καὶ τέρψεως, καὶ ἂν δ' ἀληθῶς ὁ ἐναγόμενος ποιῆται τὴν

γ') Τὰ συναλλάγματα, δι' ὧν ὁ ἔμπορος μισθοῦται τοὺς διὰ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ προσλαμβανομένους ὑπαλλήλους καὶ ὑπηρέτας (ἀριθ. 369).

δ') Ἡ ἐντολὴ ἡ διδομένη ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου πρὸς εἴσπραξιν ἀπαιτήσεων ἀναγομένων εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ(1) ἢ ἡ διδομένη ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου ἐντολὴ πρὸς δικολάβον παρ' ἐμποροδίκαις (agréé), ὅπως παραστήσῃ αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου.(2)

ε') Ἡ ἀλληλασφάλεια ἢ ἡ ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφάλεια κατὰ τῆς πυρκαϊᾶς, ἡ συνομολογουμένη ὑπὸ ἐμπόρου διὰ τὰ ἐμπορεύματα τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας, διὰ τὰ ἐν τῷ καταστήματι ἔπιπλα ἢ διὰ τὸ ἀκίνητον, ἐν ᾧ ἐξασκεῖ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ, ἡ ἀλληλασφάλεια ἢ ἡ ἐπὶ ἀσφαλίστρῳ ἀσφάλεια κατὰ τῆς ἀφερεγγυότητος τῶν ὀφειλετῶν αὐτοῦ, ἡ ἀσφάλεια, δι' ἧς ὁ κύριος ἀσφαλίζει τοὺς ἑαυτοῦ ἐργάτας κατὰ τῶν δυστυχημάτων, ἅτινα δύνανται νὰ προσβάλωσιν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ ἑαυτῶν ἐπαγγέλματος.(3) Ὅρ. ἀνωτέρω ἀριθ. 165 καὶ 165 δίς.(4)

» χρῆσιν μεταβαίνων εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, ἐκ τούτου ὅμως δὲν δύναται » νὰ συναχθῇ ὅτι ἐπιδίδεται εἰς τὴν σωματικὴν αὐτὴν ἄσκησιν πρὸς τὸ συμ- » φέρον τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ».

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 29 Νοεμβρίου 1865, D. 1866.1.27-S. 1866.1.13 ἐφ. Riom 27 Φεβρουαρίου 1878. D. 1878.2.153. ἀκυρ. 4 Ἰουλίου 1881. S. 1882.1.15. J. Pal. 1882.1.23. Ἐφ. Dijon, 21 Δεκεμβρίου 1883. S. 1884. 2.177 J. Pal. 1884.1.905. Ὅρ. ἐν τούτοις ἀπ. Ἐφ. Rouen, 20 Ἰουλίου 1867 D. 1868.2.53. Ἐφ. Bordeaux, 12 Μαοτίου 1884. S. 1884.2.177. J. Pal. 1884.1.905. Ἐφ. Aix, 6 Δεκεμβρίου 1888. «La Loi» ἀρ. τῶν 7 καὶ 8 Ἰανουαρίου 1889.—Δύο ἐναντίαι ἀποφάσεις ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ἐφετείου Παρισίων τὴν 11 Ἀπριλίου καὶ 23 Ἰουνίου 1863. D. 1863.5.5 καὶ 6 Ἐπρόκειτο ἐν ταῖς ἀποφάσεσι ταῖς μνημονευομέναις ἐν τῇ σημειώσει ταύτῃ περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν ἀγωγῆς περὶ πληρωμῆς ἀμοιβῆς, ἐγερθείσης ὑπὸ πράκτορος ὑποθέσεων κατὰ πελάτου αὐτοῦ ἐμπόρου. Ἐπὶ τούτου ἀπαντῶσιν ἐπίσης διάφοροι ἀποφάσεις ἐν τῇ βελγικῇ νομολογίᾳ, «Pandectes belges» λ. commerçant, ἀρ. 322--326.

(2) Ἀπ. Ἐφ. Bordeaux 1 Φεβρουαρίου 1889. D. 1890.1.150. Ἐφ. Toulouse, 21 Μαΐου 1889 «La Loi» τῆς 26 Ἰουλίου 1889.

(3) Πρβλ. ὅμως ἀπ. Πρωτοδ. Lille 2 Ἰουνίου 1896. «Le Droit» ἀρ. τῆς 9 Αὐγούστου 1896.

(4) Ὅρ. ἐν τούτοις Ἀποφ. ἐφ. Bruxelles 1 Μαΐου 1885 «Pasinomie» 1885.2.283 καὶ «Pandectes belges» λ. «Commerçant» ἀρ. 328.

ς') Ἡ ἀγορὰ ἢ πώλησις ἐμπορικοῦ καταστήματος. Ἀλλ' ἐπὶ τούτου ἀνεφύησαν ἀμφισβητήσεις. Τὸ ζήτημα περὶ τῆς φύσεως τῆς ἀγορᾶς ἢ πωλήσεως ἐμπορικοῦ καταστήματος ἔχει μεγάλην πρακτικὴν σημασίαν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξετασθῇ ἰδιαιτέρως. Ὅρα κατωτέρω ἀριθ. 175.

171 δίς. Ἡ θεωρία τοῦ παρακολουθήματος ἐφαρμόζεται προδήλως καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀτόμων ἐμπόρων. Ἑπομένως ἡ ἀγορὰ μηχανῆς ὑπὸ ἑταιρείας ἐκμεταλλευομένης ἐπιχείρησιν τεχνουργίας εἶναι πρᾶξις ἐμπορική. Ἡ αὐτὴ ἀγορά, γινομένη ὑπὸ ἀστικῆς ἑταιρείας, εἶναι καθαρῶς ἀστικὴ πρᾶξις.(1)

Ἀλλ' ἆρά γε ἡ θεωρία τοῦ παρακολουθήματος ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν, αἵτινες ἔχουσιν ἀντικείμενον οὐχὶ ἐμπορικὸν κατὰ τὰ ἄρθρ. 632 καὶ ἑπ., ἀλλὰ θεωροῦνται ἐμπορικαὶ δυνάμει τοῦ νέου ἄρθρου 68 τοῦ νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1867; Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς λύσεως, ἑτέρου ζητήματος, ὅπερ πραγματευόμεθα κατωτέρω. Ὅρ. ἀρ. 133 *τετράκις* καὶ *πεντάκις*.

172. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἐκτείνηται ὑπὲρ τὸ δέον ἡ θεωρία τοῦ παρακολουθήματος. Δὲν πρέπει ν' ἀποδίδηται δυνάμει αὐτῆς ἐμπορικὸς χαρακτὴρ εἰς πράξεις, τῶν ὁποίων ἡ φύσις, ἕνεκα τοῦ ἀντικειμένου αὐτῶν, εἶναι κατὰ τὸν νόμον οὐσιωδῶς ἀστική. Ὅθεν ἐργασίαι, αἵτινες ἔχουσιν ὡς ἀντικείμενον ἀκίνητα, δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι πράξεις ἐμπορικὰς δυνάμει τῆς θεωρίας ταύτης. Θὰ ἦτο ἄλλως παράλογον, ἐνῷ κηρύσσεται ἀστικὴ πρᾶξις ἡ κερδοσκοπία ἡ γινομένη κυρίως ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀκινήτου (ἀριθ. 109), νὰ ἀποδίδηται ἐμπορικὸς χαρακτὴρ εἰς ἐργασίαν, ἥτις γίνεται ἁπλῶς ἐπὶ ἀκινήτου καὶ εἶναι συναφὴς μόνον πρὸς ἐμπορίαν. Κατὰ ταῦτα ἡ ἀγορὰ ἢ μίσθωσις ἀκινήτου καὶ αὐτὴ ἡ γινομένη πρὸς ἐγκατάστασιν ἐν αὐτῷ ἐμπορίας δὲν εἶναι πρᾶξις ἐμπορική.(2)

---

(1) Ἀπιφ. ἐφ. Lyon, 24 Ἰουνίου 1887, «La loi» ἀρ. τῆς 1 Ἰανουαρίου 1882.

(2) Διὰ τὴν ἀγορὰν ἀκινήτου. Ἀπ. Ἐφ. Paris, 22 Μαρτίου 1851. D. 1852.2.90. S. 1851.2.205. J. Pal. 1851.1.629. Ἐμποροδ. Μασσαλίας 26 Ἰανουαρίου 1877, «Journ. de Marseille» 1877.1.108. Ἐφ. Bruxelles 12 Ἰουνίου 1882. S. 1882.4.43. J. Pal. 1882.2.72. Διὰ τὴν ἀγορὰν τὴν περιλαμβάνουσαν ἀκίνητον καὶ ἐμπορικὸν κατάστημα, ὅρ. ἀριθ. 175 ἐν τέλει.

173. Τὰ ἄρθρα 631 καὶ 632 Ἐμπ. κώδ. διαλαμβάνουσι περὶ ἐνοχῶν *μεταξὺ ἐμπόρων*. Ἐκ τούτου ἠθέλησαν νὰ συναγάγωσί τινες ὅτι διὰ νὰ θεωρῆται πρᾶξίς τις ἐμπορικὴ ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι εἶναι παρακολούθημα ἐμπορίας, ἀπαιτεῖται καὶ τὰ δύο μέρη νὰ ἔχωσι τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου.(1) Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη εἶναι σφαλερά. Ὅταν πρόκειται περὶ πράξεων ἐμπορικῶν καθ' ἑαυτάς, ἡ ἐμπορικότης δύναται βεβαίως νὰ ὑφίσταται μόνον διὰ τὸ ἓν τῶν μερῶν (ἀριθ. 101 καὶ 130). Διὰ τίνα δὲ λόγον δὲν ἔχει οὕτως, καὶ ὅταν ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ τῆς πράξεως πηγάζῃ ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἑνὸς τῶν μερῶν ; Εἶναι ἀκατάληπτον πρᾶξις συναφὴς πρὸς τὴν ἐμπορίαν τοῦ ἑνὸς τῶν συμβαλλομένων νὰ ἔχῃ νομικὸν χαρακτῆρα διάφορον, ἀναλόγως τοῦ

—Διὰ τὴν μίσθωσιν ἀκινήτου ἀπ. Ἐφ. Bordeaux, 2 Ἰουλίου 1847. S. 1848.2.247. J. Pal. 1848.1.284. Ὅρ. ἐν τούτοις ἐναντίαν γνώμην Garsonnet «Revue critique» τόμ. XXV σελ. 359. (Ὁ συγγραφεὺς αὐτὸς εἶναι συνεπής, ἀφοῦ δέχεται, ὅτι τὰ ἀκίνητα δύνανται νὰ εἶναι ἀντικείμενον ἐμπορικῆς κερδοσκοπίας. Ὅρ. ἀνωτέρω (σελ. 134 σημ. 1).—Ὡσαύτως πρέπει νὰ θεωρῶνται ἀστικὰ καὶ τὰ συμβόλαια, δι' ὧν ἔμπορός τις συνομολογεῖ τὴν κατασκευὴν οἰκοδομῶν καὶ ὅτε ἔτι αἱ οἰκοδομαὶ αὗται εἶναι προωρισμέναι διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ. Ἀπ. ἐφ. Dijon 15 Ἀπριλίου 1879 S. 1879.2.290. P. 1879.1139 Σύμφωνος εἶναι καὶ ἡ Βελγικὴ νομολογία, Ἀπ. ἐμποροδ. Anvers, 28 Αὐγούστου 1881. S 1882.4.16. P. 1882.2.33. Bruxelles, 12 Ἰουνίου 1882. S. 1882.4.43. P. 1882.2.72.—Δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν βάσιμον τὴν παρατήρησιν τοῦ Albert Desjardins («Revue critique» τόμ. XXV σελ. 228), καθ' ὃν, ἐὰν ἀρκῇ πρᾶξίς τις νὰ ἦναι συναφὴς πρὸς ἐμπορίαν, ὅπως θεωρῆται ἐμπορική, ἡ φύσις τῆς συμβάσεως καὶ τὸ πρᾶγμα, ὅπερ εἶναι ἀντικείμενον, οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἀσκήτωσιν ἐπίδρασιν. Ἡ παρατήρησις αὕτη φρονοῦμεν, ὅτι ἀνασκευάζεται διὰ τῶν ἐν τῷ κειμένῳ ἐκτιθεμένων λόγων.

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris (4ον τμ.) 4 Φεβρουαρίου 1886. J. Pal. 1887.1.678. S. 1887.2.123. καὶ σημ. τοῦ Ch. Lyon-Caen, διαφωνοῦντος.—Ἐν τῇ ὑποθέσει, περὶ ἧς ἡ ἀπόφασις αὕτη, πρόκειται περὶ ἀγωγῆς πρὸς πληρωμὴν τοῦ ἀναλογοῦντος μέρους ἐγερθείσης κατ' ἐμπόρων, οἵτινες εἶχον συνομολογήσει ἀλληλασφάλειαν κατὰ τῆς ἀναξιοχρεότητος τῶν ἑαυτῶν ὀφειλετῶν. Ἡ ἀπόφασις ἀποφαίνεται, ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἀναρμόδιον, στηριζομένη ἰδίως ἐπὶ τοῦ λόγου, ὅτι ἡ διαφορὰ δὲν ὑφίστατο μεταξὺ δύο ἐμπόρων. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ πραγματικῆς πλάνης, ἀφοῦ οἱ ἀλληλασφαλιζόμενοι συμβάλλονται ὁμοῦ καὶ πάντες ἦσαν ἔμποροι ἐν τῇ συγκεκριμένῃ ὑποθέσει (ὅρα μνημονευθεῖσαν σημείωσιν). Ἀλλὰ τὸ ἐφετεῖον οὐχ ἧττον παρεμπιπτόντως ἐκφράζει γνώμην ἀντίθετον πρὸς τὴν παραδεδεγμένην ἐν τῷ κειμένῳ.

ἐπαγγέλματος τοῦ ἑτέρου συμβαλλομένου. Δὲν δύναται δ' ἄλλως τοσοῦτον ἀσθενὴς λογικῶς γνώμη νὰ στηριχθῇ ἐπὶ διατάξεων τόσον ἀσαφῶν καὶ τόσον κακῶς συντεταγμένων, οἵαι εἶναι αἱ τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, αἵτινες λαμβανόμεναι κατὰ γράμμα σημαίνουσιν ὅτι πᾶσαι αἱ μεταξὺ ἐμπόρων πράξεις, καὶ αὐταὶ ἔτι αἱ ξέναι πρὸς τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν, οἵαι αἱ διανομαὶ κληρονομίας, εἶναι πράξεις ἐμπορικαί. Πλὴν τούτου ἡ βάσις τῆς θεωρίας τοῦ παρακολουθήματος δὲν κεῖται μόνον ἐν τοῖς ἄρθροις 631 καὶ 632, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἄρθρῳ 638 ἐδ. 1. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ τελευταίου αὐτοῦ ἄρθρου: «Δὲν ὑπάγονται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικείων .... αἱ » *κατ' ἐμπόρου ἀγωγαὶ περὶ πληρωμῆς σιτίων καὶ ἐμπορευμάτων,* » *ἀγορασθέντων πρὸς ἀτομικὴν αὐτοῦ χρῆσιν*». Ἡ διάταξις αὕτη φαίνεται ἐνέχουσα τὴν ἔννοιαν ὅτι, ἐὰν τὰ σιτία ἢ τὰ ἐμπορεύματα ἀγοράζωνται ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου πρὸς χρῆσιν ἀναγομένην εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ, ἡ ἁρμοδιότης ὡς ἐκ τούτου ἀνήκει εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν πολλαῖς περιπτώσεσι, καθ' ἃς ἐφηρμόσθη ἡ θεωρία τοῦ παρακολουθήματος ὑπὸ τῶν δικαστηρίων, καὶ τὰ δύο συμβαλλόμενα μέρη ἦσαν ἔμποροι· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι πραγματικὴ περίστασις, ἐξ ἧς δὲν δύναται νὰ ἐξαχθῇ οὐδὲν ἐπιχείρημα. Ἀποφάσεις τινὲς ἐφετείων ἐδέχθησαν ἄνευ δυσκολίας τὴν ἐμπορικὴν ἁρμοδιότητα ἐπὶ περιπτώσεων, καθ' ἃς μόνον ὁ ἐναγόμενος ἦτο ἔμπορος.(1)

174. Ἡ θεωρία τοῦ παρακολουθήματος φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται καὶ ἐπὶ πράξεων, αἵτινες γίνονται μὲν παρὰ προσώπου, μὴ ὄντος ἤδη ἐμπόρου, ἀλλ' ἀποβλέπουσιν εἰς ἐμπορίαν, ἣν σκοπεῖ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ πρόσωπον τοῦτο βραδύτερον. Ἐν ἑκατέρᾳ τῶν περι-

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 28 Ἰανουαρίου 1878. S.1879.1.289. J.Pal. 1879.1.737 καὶ σημ. Labbé. Ὡς ἐξηγηθήσεται κατωτέρω (ἀρ. 177), ἡ θεωρία τοῦ παρακολουθήματος ἐφαρμόζεται ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἐξ ἀδικημάτων ἢ οἱονεὶ ἀδικημάτων ἐνοχῶν. Πολλάκις ἐκρίθη, ὅτι ἡ ὑποχρέωσις ἦτο ἐμπορικὴ καὶ ὅτι συνεπῶς τὸ ἐμποροδικεῖον ἦτο ἁρμόδιον ἐπὶ ἀγωγῆς περὶ ἀποζημιώσεως ἐγειρομένης ἔστω καὶ παρὰ μὴ ἐμπόρου κατ' ἐμπόρου δι' ἀδικήματα ἢ οἱονεὶ ἀδικήματα πραττόμενα ὑπὸ τούτου ἐν τῇ ἐνασκήτει τοῦ ἑαυτοῦ ἐπαγγέλματος. Ἀπ. ἐφ. Rouen 8 Ἰουλίου καὶ 9 Νοεμβρίου 1882. J. Pal. 1883.1.1283. S. 1883.2.405. Paris 19 Μαρτίου 1885. J. Pal. 1885.1.588. S. 1885.2.112.

πτώσεων ὁ σκοπὸς τοῦ περὶ οὗ πρόκειται προσώπου εἶναι ὁ αὐτός· οὐδὲν ἀντίκειται ὅπως τὸ παρακολούθημα προηγῆται καὶ μεταλαμβάνῃ ἀπὸ τοῦ ἐπιγινομένου κυρίου τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ.(1) Ταῦτα δύναται νὰ ἐφαρμιζωνται ἐπὶ ἀγορᾶς πλοίου, τὴν ὁποίαν ἐνεργεῖ πρόσωπόν τι σκοποῦν νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ ἐφοπλιστοῦ ἢ ἐπὶ ἀγορᾶς ἐμπορικοῦ καταστήματος γινομένης παρὰ προσώπου, ὅπερ ἐπιθυμεῖ νὰ μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν.

Εἶναι ἀδιάφορον μάλιστα, καθ' ἡμᾶς, ἂν ἐξ ἀπροβλέπτου τινὸς συμβεβηκότος, διὰ τοῦ θανάτου, ἐπὶ παραδείγματος, ἐμποδισθῇ ἡ πραγματοποίησις τῆς προθέσεως τοῦ ἐπιθυμοῦντος νὰ γείνῃ ἔμπορος προσώπου (ὅρ. ἀρ. 175). Διὰ νὰ ὁρίσωμεν τὸν χαρακτῆρα ἐργασίας πρέπει νὰ ἀποβλέπωμεν εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν γίνεται, μηδόλως λογιζόμενοι τὰ μεταγενεστέρως γινόμενα. (Ὅρ. ἀρ. 113).

174 δίς. *Θεωρία παρακολουθήματος. Ἐμπορικὴ πρᾶξις μεμονωμένη.* — Ἡ *θεωρία τοῦ παρακολουθήματος* κοινῶς ἐγένετο δεκτὴ μόνον διὰ τὰς πράξεις *ἐμπόρου*. Δὲν πρέπει ἄρά γε νὰ ἐκλάβωμεν ταύτην ὑπὸ γενικωτέραν ἔννοιαν παραδεχόμενοι τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς διὰ πᾶσαν ἐργασίαν συναφῆ καὶ πρὸς μεμονωμένην ἐμπορικὴν πρᾶξιν, γινομένην παρὰ μὴ ἐμπόρου; Οὕτω πρόσωπόν τι, ὅπερ δὲν εἶναι ἔμπορος ἐξ ἐπαγγέλματος, ἐνεργεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν, ἀγοράζει, ἐπὶ παραδείγματος, τὴν ὑλοτομίαν δάσους πρὸς μεταπώλησιν τῆς ξυλείας, πρὸς ἐκτέλεσιν δὲ τῆς ἐργασίας ταύτης συνάπτει διάφορα συναλλάγματα, συμβαλλόμενος μετὰ τῶν ὑλοτόμων ἐργατῶν, μετὰ τῶν ἀγωγέων πρὸς μετακόμισιν τῆς ξυλείας κλπ. Δὲν εἶναι λογικὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὰ συναλλάγματα ταῦτα ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ κυρίου συναλλάγματος, πρὸς ὃ εἶναι συναφῆ, ὅτι τὸ αὐτὸ κερδοσκοπικὸν πνεῦμα ἐκράτησε καὶ εἰς τὴν συνομολόγησιν αὐτῶν; Θὰ ἦτο τοῦτο εὐνόητον, ἂν ἐπρόκειτο νὰ λυθῇ νομοθετικῶς. Ἀλλ' εἶναι ἄρά γε τολμηρὸν νὰ δεχθῇ τις τοῦτο ἐν ἐλλείψει κειμένης διατάξεως; Φρονοῦμεν οὐχί. Τὸ ἄρθρον 91 ἐμπ. κώδ. θεωρεῖ ὡς ἐμπορικὴν

(1) Labbé, σημ. ἐπὶ ἀποφ. Ἀκυρ. 28 Ἰανουαρίου 1878. S. 1879.1.289. J. Pal. 1879.727. «Rép. génér. alphab. du Droit français». «Acte de commerce» ἀρ. 1062 καὶ ἐπ. Πρβλ. ἐναντίαν ἀπ. ἐφ. Orléans, 24 Μαρτίου 1896, «La Loi» ἀριθ. τῶν 14—15 Σεπτεμβρίου 1896.

πρᾶξιν τὸ συνάλλαγμα ἐνεχύρου διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι συνομολογεῖται ἐν σχέσει πρὸς ἐμπορικὸν χρέος. Ἡ διάταξις αὕτη, εἶναι ἀληθές, ὅτι εἰσήχθη ἐν τῷ νόμῳ μόλις τῷ 1863, παρατηρητέον δ' ὅμως, ὅτι ὡς πρὸς τοῦτο τὸ ἄρθρον 91 οὐδαμῶς φαίνεται καθιεροῦν ἰδιαίτερον κανόνα. Ἐνδεικνύον τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς τὸ ἐνέχυρον πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἐμπορικόν, ἐφαρμόζει κανόνα, τοῦ ὁποίου προϋποτίθησι τὴν ὕπαρξιν.

Ἐντέλει δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὸ ἐξετασθὲν τοῦτο ζήτημα ἕτερον, ἀφορῶν εἰς τοὺς ἀνικάνους πρὸς ἐμπορίαν (ἀνήλικοι, ὕ πανδροι γυναῖκες), τοὺς ἐξουσιοδοτουμένους ὅπως ἐνεργήτωσι μίαν ἢ πλείονας ὡρισμένας ἐμπορικὰς πράξεις. Ἐτ' αὐτῶν ἐγείρεται τὸ ζήτημα, ἂν ἕνεκα τούτου καθίστανται ἱκανοὶ νὰ ἐνεργήτωσι καὶ πᾶσαν ἐργασίαν ἀναγκαίαν ἢ ἐπωφελῆ διὰ τὴν ἐπιτραπεῖσαν ἐμπορικὴν πρᾶξιν (ἀρ. 235). Τὸ ζήτημα αὐτὸ συνδέεται πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τῆς διδομένης εἰς τὸν ἀνίκανον ἀδείας, εἶναι δὲ ἀνεξάρτητον πρὸς τὸ περὶ τοῦ ἀστικοῦ ἢ ἐμπορικοῦ χαρακτῆρος τῶν παρακολουθημάτικῶν πράξεων, περὶ ὧν πρόκειται.

175. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΩΛΗΣΕΩΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ.(1) — Τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα δύναται νὰ περιλαμβάνῃ πολλὰ πράγματα· ἐν πρώτοις τὴν πελατείαν, τὸν τίτλον, τὸ πρὸς μίσθωσιν δικαίωμα, εἶτα δὲ ποσότητά τινα ἐμπορευμάτων. Δύναται δὲ νὰ πωληθῇ ἐπὶ μοναδικῷ τιμήματι ἢ, ὅπερ συνηθέστερον, ἐπὶ ἰδίῳ τιμήματι διὰ τὴν πελατείαν καὶ διὰ τὸ πρὸς μίσθωσιν δικαίωμα καὶ ἐπὶ ἄλλῳ τιμήματι διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἐμπορευμάτων. Ἡ ἀγορὰ ἢ ἡ πώλησις, ἐφ' ὅσον γίνονται εἰδικῶς ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων, εἶναι βεβαίως πράξεις ἐμπορικαί, ἀφοῦ ὑπάγονται εἰς τὸ ἄρθρον 632 ἐδ. 1· ἀλλὰ τί πρέπει νὰ ἀποφασισθῇ περὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς πωλήσεως, τῆς γινομένης ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς πελατείας καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς μισθώσεως ἢ τῆς γινομένης ἔτι καὶ ἐπὶ τοῦ ὅλου, ἀλλ' ἐπὶ μοναδικῷ ἀντιτίμῳ, οὕτως ὥστε μὴ οὔσης δυνατῆς τῆς διαιρέσεως τῆς ἐργασίας, πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἷς μοναδικὸς αὐτῇ χαρακτήρ ; Ἐλέχθη ὅτι ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ οὐδεμία ὑπάρχει ἐμπορικὴ

(1) Ὅρα Traité théorique et pratique des fonds de commerce ὑπὸ Gaston Lèbre (1 τομ. εἰς 8ον, 1887).

πρᾶξις προβλεπομένη ὑπὸ τοῦ νόμου. Ὁ ἀγοράζων τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα δὲν πράττει τοῦτο ἐπὶ τῇ προθέσει μεταπωλήσεως, ἀλλ' ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐτοῦ. Ὁ πωλῶν τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα δὲν εἶχεν ἀγοράσει αὐτὸ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἢ ἴσως δὲν ἠγόρασεν ἀλλ' ἵδρυσεν αὐτὸς αὐτό. Ὁ πρῶτος δὲν εἶναι ἔτι ἔμπορος καὶ ὁ δεύτερος δὲν εἶναι πλέον.

Ἡ γνώμη αὕτη δὲν εἶναι λογική. Θὰ ἦτο δύσκολον νὰ εὑρεθῇ ἐργασία φέρουσα μᾶλλον ταύτης τὸν τύπον τῆς ἐμπορικότητος, ὑπαγομένη πλειότερον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐμποροδικείων. Αἱ συνήθειαι τῆς ἐμπορίας χρησιμεύουσι συνηθέστατα πρὸς καθορισμὸν τῶν μεταξὺ ἀγοραστοῦ καὶ πωλητοῦ ἐνοχῶν. Ἀντὶ νὰ λέγηται ὅτι ὁ ἀγοραστὴς δὲν εἶναι ἔτι ἔμπορος καὶ ὅτι ὁ πωλητὴς δὲν εἶναι πλέον, προτιμότερον εἶναι νὰ λέγηται ὅτι ὁ ἀγοραστὴς ἐνεργεῖ τὴν πρώτην καὶ ὁ πωλητὴς τὴν τελευταίαν πρᾶξιν τοῦ ἐμπορικοῦ αὐτῶν βίου. Διὰ τὸν πωλητὴν δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ὁρισθῇ ἡ φύσις τῆς ἐργασίας, γινομένης δεκτῆς τῆς θεωρίας τοῦ παρακολουθήματος (ἀριθ. 172). Πρόκειται περὶ πράξεως, ἥτις ἔχει ἄμεσον συνάφειαν πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ καὶ εἶναι ἡ τελευταία τῶν εἰς τὸν τελικὸν σκοπὸν αὐτῆς τεινουσῶν. Ὡσαύτως δ' ἔχει καὶ περὶ τοῦ ἀγοραστοῦ, ἐὰν οὗτος ἦναι ἤδη ἔμπορος καὶ ἡ ἀγορὰ σκοπῇ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ. Ἡ μόνη περίπτωσις, ἥτις φαίνεται ἡμῖν λεπτή, εἶναι, ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς δὲν ἦναι ἔτι ἔμπορος, ἤ, ὅπερ ταὐτόν, ἐὰν ἀγοράζῃ κατάστημα ἀναγόμενον εἰς κλάδον βιομηχανίας διάφορον τοῦ τέως ὑπ' αὐτοῦ ἐκμεταλλευσμένου. Τότε φαίνεται νὰ μὴ ἔχῃ οὐδεμίαν ἐφαρμογὴν ἡ θεωρία τοῦ παρακολουθήματος.(1) Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ὀρθότερον εἶναι νὰ ἀναγνωρισθῇ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμπορικὸς χαρακτήρ. Οὐδὲν ἀντίκειται εἰς τὸ νὰ προηγῆται τὸ παρακολούθημα τοῦ κυρίου (ἀριθ. 174), θὰ ἦτο δὲ παράδοξον νὰ ἀναγνωρίζηται εἰς τὴν αὐτὴν ἐργασίαν, ἔχουσαν τὸν αὐτὸν σκοπόν, διάφορος χαρακτὴρ κατὰ τὴν διαφορὰν τοῦ χρόνου τῆς τελέσεως. Φρονοῦμεν

(1) Οὕτω δὲν παραδεχόμεθα ὡς τελείως ὀρθὴν τὴν παρατήρησιν τοῦ Garsonnet («Revue critique» XXXV, 359), καθ' ὃν, τῆς ἀγορᾶς ἐμπορικοῦ καταστήματος πάντοτε ἐνεργουμένης παρ' ἐμπόρου, εἶναι ἀδιάφορον ἂν ἡ πρᾶξις αὕτη ἔλκει τὴν ἐμπορικὴν ἰδιότητα ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς ἢ ἐκ τῆς σχέσεως πρὸς τὴν ἐμπορίαν τοῦ ἐνεργήσαντος αὐτήν.

ἔτι ὅτι ἡ πρᾶξις εἶναι ἐμπορικὴ χωρὶς νὰ γίνηται διάκρισις ἐκ τοῦ ἂν ἐνεργεῖται μόνον ἐπὶ τῆς πελατείας ἢ ἐπί τε τῆς πελατείας ἅμα καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων, οὔτε ἐκ τῆς σχετικῶς μείζονος σπουδαιότητος τῆς πελατείας ἢ τῶν ἐμπορευμάτων. Ὁ νόμος κηρύσσει ἐμπορικὴν τὴν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς μεταπωλήσεως γινομένην κερδοσκοπίαν, ἡ κερδοσκοπία δὲ αὕτη ἔχει τὴν αὐτὴν φύσιν εἴτε γίνεται ἐπὶ τῶν προωρισμένων εἰς μεταπώλησιν πραγμάτων εἴτε ἐπὶ τοῦ καταστήματος. Ὁ ἀγοραστὴς προμηθεύεται τὸ μέσον νὰ πωλήσῃ ὅ,τι ἠγόρασεν ἢ ὅ,τι μέλλει νὰ ἀγοράσῃ ἀκολούθως, θὰ ἦτο δὲ παράδοξον νὰ μὴ θεωρῆται ἐνεργῶν πρᾶξιν ἐμπορικήν. Ἐὰν ἡ ἐπιχείρησις τεχνουργίας ἦναι ἐμπορική, ἐάν, κατ' ἀκολουθίαν, ὁ ἱδρύων ἐπιχείρησιν τοιούτου εἴδους ἐνεργῇ πρᾶξιν ἐμπορικήν, πῶς δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλως διὰ τὸν κτώμενον κατάστημα ἱδρυμένον ἤδη ; (1)

---

(1) Alauzet, ἀριθ. 2023. Bédarride, ἀριθ. 214. Ἡ νομολογία εἶναι ἔτι διηρημένη καὶ αἱ διάφορον γνώμην ἔχουσαι ἀποφάσεις οὐδὲν δίδουσιν ἐπιχείρημα. Ὑπὲρ τῆς ἐμπορικότητος, ἀπ. ἐφ. Dijon, 16 Μαΐου 1859. D. 1859.5.9. Paris, 18 Ἰανουαρίου 1862. D. 1862.5.7. Paris, 7 Φεβρουαρίου καὶ 30 Ἰουλίου 1870. D. 1871.2.16 καὶ 43 S. 1871.2.149. J. Pal. 1871.518. Rennes, 5 Μαρτίου 1873. S. 1873.2.164. J. Pal. 1873.700. Cass. 23 Μαρτίου 1891. S. καὶ J. Pal. 1891.1.395. D. 1891.1.485. Ὅρ. Req. 1 Μαρτίου 1880. S. 1881.1.43. Ἡ τελευταία αὕτη ἀπόφασις στηρίζεται κυρίως ἐπὶ τοῦ λόγου, ὅτι ἐν τῇ ὑποθέσει, περὶ ἧς ἐπρόκειτο, ἡ ἀξία τῶν ἐμπορευμάτων ἦτο κατὰ πολὺ ὑπερτέρα τῆς ἀξίας αὐτοῦ τοῦ ἐμπορικοῦ καταστήματος. Ὅρ. ὡσαύτως ἀπ. Rennes 16 Ἀπριλίου 1894 «La Loi» ἀριθ. 10—11 Ὀκτωβρίου 1894. Δὲν νομίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ προσκολλώμεθα οὕτως εἰς τὰς ἀξίας τῶν δύο ἀντικειμένων τῆς πωλήσεως παραβαλλομένας πρὸς ἀλλήλας. Διότι, καθ' ἡμᾶς, διὰ τοὺς ἐν τῷ κειμένῳ λόγους ἡ πώλησις ἐμπορικοῦ καταστήματος καὶ αὐτοῦ τοῦ μηδὲν ἔχοντος ἐμπόρευμα, ἔχει ἐμπορικὸν χαρακτῆρα.—Ἀπόφ. Πρωτοδ. Cambrai, 7 Ἰουλίου 1886 «Le Droit» ἀριθ. τῆς 2 Ἰουνίου 1887.—Τὸν χαρακτῆρα τοῦτον ἀνεγνωρίσθη ὅτι ἔχει καὶ αὐτὴ ἡ διαταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου πώλησις ἐμπορικοῦ καταστήματος μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἑταιρείας, εἰς ἣν ἀνῆκεν. Ἀπ. Πρωτοδ Seine 22 Μαΐου 1882, «Le Droit» ἀριθ. τῆς 19 Νοεμβρίου 1882.—Κατὰ τῆς ἐμπορικότητος ἀπ. Ἀκυρ. 24 Ἀπριλίου 1861. D. 1861.1.256. Paris, 9 Ἰουνίου 1869 D. 1870.2.6. Rennes, 31 Μαρτίου 1892. D. 1893.2.79. Ὅρ. ἀπ. ἐφ. Nancy, 5 Μαρτίου 1894. S. καὶ J. Pal. 1894.2.293. D. 1894.2.232. Πρωτοδ. Lille, 20 Ἰουλίου 1896. «Le Droit» ἀριθ. τῆς 2 Σεπτεμβρίου 1896 (ἐμπορικότης τῆς ἀγορᾶς ἐμπορικοῦ καταστήματος καὶ ὅταν ἔτι περιλαμβάνῃ καὶ τὴν ἀγορὰν ἢ τὴν μίσθωσιν ἀκινήτου).

Ἡ γνώμη ἡμῶν δύναται νὰ ἐφαρμόζηται καὶ ἐπὶ ἀγορᾶς βιομηχανίας ἢ ἐργοστασίου, περιλαμβάνοντος τὸ ἀκίνητον, τὰς μηχανὰς καὶ τὰ ἐργαλεῖα, τὴν πελατείαν, ἐὰν γίνηται ἐπὶ ἑνὶ μόνον τιμήματι. Ἡ πρᾶξις δὲν πρέπει νὰ διαιρῆται, ἔχει δὲ τὸν χαρακτῆρα, ὃν προσδίδει αὐτῇ ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ ἀγοραστοῦ, ὅστις εἶναι ἡ ἐπιχείρησις τεχνουργίας. (1)

176. Διὰ τοῦτον μάλιστα τὸν λόγον, ὅτι ἡ πρόθεσις τοῦ ἀγοραστοῦ εἶναι ἡ προσδίδουσα εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμπορικοῦ καταστήματος τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα, δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἐμπορικὴ πρᾶξις ἡ ἀγορὰ ἐμπορικοῦ καταστήματος, ἥτις γίνεται οὐχὶ ἐπὶ σκοπῷ ἐκμεταλλεύσεως, ἀλλ' εἴτε ἐπὶ σκοπῷ δωρήσεως εἰς ἄλλο τρίτον πρόσωπον (2) εἴτε πρὸς ἐνέργειαν ἐν αὐτῷ ἐπιστημονικῶν πειραμάτων. (3) Τοὐναντίον δ' ἀποτελεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν καὶ αὐτὴ ἡ ἀγορὰ ἐμπορικοῦ καταστήματος, ἡ γινομένη παρ' ἐμπόρου ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ κλείσῃ αὐτὸ καὶ ἀπαλλαχθῇ οὕτως ἐπικινδύνου ἀνταγωνισμοῦ. Ἐν τῇ πράξει ταύτῃ ὑπάρχει καθαρῶς παρακολουθηματικὴ ἐργασία τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ.

176 δίς. Ὅ,τι ἐλέχθη περὶ τῆς πωλήσεως ἢ τῆς ἀγορᾶς εἶναι ἆρα ὀρθὸν καὶ διὰ τὴν ἀντὶ πληρωμῆς δόσιν ἐμπορικοῦ καταστήματος ; Δὲν δύναται νὰ δοθῇ περὶ τοῦ ζητήματος ἀπόλυτος λύσις. Αἱ ἐργασίαι, αἵτινες, ὡς ἡ ἀντὶ πληρωμῆς δόσις, τείνουσιν εἰς τὴν ἀπόσβεσιν χρέους, μεταλαμβάνουσιν ἀπὸ τοῦ χρέους τούτου τὸν ἐμπορικὸν ἢ ἀστικὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ (ἀριθ. 174 δίς). Οὕτως ἡ ἀντὶ πληρωμῆς δόσις ἐμπορικοῦ καταστήματος ἀποτελεῖ διὰ τὸν ἐνεργοῦντα αὐτὴν πρᾶξιν ἐμπορικήν, ἐὰν ἐξοφλῇ χρέος ἐμπορικόν. (4) Ἡ αὐτὴ ὅμως πρᾶξις φέρει ἀστικὸν χαρακτῆρα, ἐὰν γίνηται πρὸς ἐξόφλησιν ἀστικοῦ χρέους, ἄν, ἐπὶ παραδείγματος, γίνηται ὑπὸ τοῦ συζύγου ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ συζύγου πρὸς ἀπόδοσιν προικός. (5)

---

(1) Πρ. Molinier, I, ἄρ.33. Τὸ ζήτημα εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ ἀγορᾶς μεθόδου βιομηχανικῆς ἢ προνομίου ἐφευρέσεως, γινομένης ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐκμεταλλεύσεως.

(2) Ὅρ. ἐναντίαν ἀπόφ. ἐφ. Rouen 25 Ἰανουαρίου 1877, D. 1878.2.4. S. 1878.2.104. J. Pal. 1878.462.

(3) Ἀπ. ἐφ. Paris, 6 Μαρτίου 1858.

(4) Ἀπ. ἐφ. Amiens, 30 Ἰουλίου 1839. J. Pal. 1841.1.314.

(5) Ἀπ. Cass. 17 Ἰανουαρ. 1882. S. 1883.1.123. J. Pal. 1883.1.195.

177. ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ, ΟΙΟΝΕΙ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ, ΟΙΟΝΕΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ.— Μέχρι τοῦδε ἐφηρμόσαμεν τὴν θεωρίαν τοῦ παρακολουθήματος ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῶν ἐκ συμβάσεως ὑποχρεώσεων. Δὲν πρέπει ὅμως προβαίνοντες ἐπὶ πλέον νὰ δεχθῶμεν δυνάμει τῆς θεωρίας ταύτης καὶ ὑποχρεώσεις ἐμπορικὰς ἔξω πάσης συμβάσεως; Παρὰ τοῖς ἐμπορικοῖς συναλλάγμασι δὲν εἶναι καὶ οἱονεὶ συναλλάγματα, ἀδικήματα καὶ οἱονεὶ ἀδικήματα; Νομίζομεν ναί. Οἱ ὅροι τοῦ ἄρθρου 632, προτελευταίου ἐδαφίου, *πᾶσαι αἱ μεταξὺ ἐμπόρων ἐνοχαί*, εἶναι ἱκανῶς γενικαί, ὥστε νὰ περιλαμβάνωσιν ἐν τῇ ἐννοίᾳ αὐτῶν καὶ αὐτὰς τὰς μὴ συμβατικὰς ὑποχρεώσεις, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀνάγωνται εἰς τὴν ἐμπορίαν. Τοῦτο ἐγένετο γενικῶς δεκτὸν ὑπὸ τῆς νομολογίας,(1) πλὴν δὲ μεμονωμένων ἀντιθέτων γνωμῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, μόνον δυσκολίαι τινὲς περὶ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς ἀπαντῶσιν· (ὅρα ἀνωτέρω ἀρ. 180). Ἐκ τῶν πολλῶν παραδειγμάτων ἐφαρμογῆς ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς.(2).

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris 31 Μαρτίου 1882. S. 1882.2.139. D. 1883.2.53. Ὁ Βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθ. 2 τελευταῖον ἐδ.) καθιεροῖ τὴν θεωρίαν τοῦ παρακολουθήματος καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν, κηρύσσων πράξεις ἐμπορικὰς πάσας τὰς τῶν ἐμπόρων ἐνοχάς, ἐκτὸς ἂν ἀποδεικνύηται ὅτι ἔχουσιν αἰτίαν ξένην πρὸς τὴν ἐμπορίαν. Ὅρ. ἐφαρμογάς, «Pandectes belges» λ. «Acte de commerce» ἄρ. 759 καὶ ἑπ. Ὁ Γερμανικὸς νόμος τοῦ 1861 (ἄρθρ. 273), τοὐναντίον, τὴν θεωρίαν τοῦ παρακολουθήματος δέχεται μόνον διὰ τὰ συναλλάγματα. Ἀλλ' ὁ περὶ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων γερμανικὸς νόμος τῆς 27 Ἰανουαρίου 1877 (ἄρθρ. 101—3ον) ἀπονέμει ἁρμοδιότητα εἰς τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν πρὸς ἐκδίκασιν διαφορῶν τινων, γεννωμένων ἐξ ἀθεμίτων πράξεων, αἵτινες ἐν Γαλλίᾳ (ἀρ. 179) δικάζονται μὲν ὑπὸ τῶν ἐμποροδικείων, ἀλλὰ μόνον δυνάμει τῆς θεωρίας τοῦ παρακολουθήματος (αἰτήσεις περὶ ἀποζημιώσεως δι' ἰδιοποίησιν σχεδίων καὶ τύπων βιομηχανικῶν).

(2) Ἀπ. ἐφ. Bordeaux, 27 Δεκεμβρίου 1893. S. καὶ J. Pal. 1895.2.39. D. 1894.2.424. Ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν δέχεται τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα τῶν ἐνοχῶν, αἵτινες πηγάζουσιν ἐξ οἱονεὶ ἀδικημάτων, πραττομένων ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν ἑαυτῶν ἐπαγγελμάτων. Ἐν τῷ σκεπτικῷ ἐκτίθεται, ὅτι «ἡ θεωρία τοῦ παρακολουθήματος, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἀπεριόριστος »ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, δὲν δύναται νὰ συνεπαγάγῃ τὴν μεταβολὴν τοῦ νομικοῦ »κριτηρίου τῆς ἐμπορικότητος, ὅτι τὸ οἱονεὶ ἀδίκημα εἶναι φύσει ἀστικόν, ὅτι »δὲν εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ καὶ ὅτι ἐνέχει ἀθέτησιν τῶν τοῦ ἀστικοῦ βίου

α') Ἐν κανονισμῷ λογαριασμοῦ μεταξὺ ἐμπόρων εἰσχωρεῖ λεληθότως πλάνη καὶ ὁ εἷς πληρώνει τῷ ἑτέρῳ πλέον τῶν ὀφειλομένων. Ἡ ἀγωγὴ περὶ ἀπαιτήσεως τοῦ ἀχρεωστήτως καταβληθέντος εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων.(1) — Διαχείρισις ἀλλοτρίων ὑποθέσεων δύναται νὰ ἔχῃ χαρακτῆρα ἐμπορικόν.

β') Ἔμπορός τις πράττει πρὸς ἄλλον δόλιον ἀνταγωνισμὸν καὶ καθίσταται ἔνοχος ἀδικήματος. Ἡ ἐπανόρθωσις τῆς ἐκ τούτου ζημίας δύναται νὰ ἐπιδιωχθῇ δυνάμει τοῦ ἄρθρου 1382 ἀστ. κώδ. Ἡ ὑποχρέωσις βαρύνει τὸν ἔμπορον, ἅτε γεννηθεῖσα ἐκ τῆς ἐνασκήσεως τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ· διὰ τίνα λοιπὸν λόγον τοιαύτη οὖσα νὰ μὴ θεωρῆται ἐμπορική ; Τὰ ἐμποροδικεῖα θεωροῦσιν ἑαυτὰ ἁρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν τοιούτων ὑποθέσεων καὶ ἡ νομολογία εἶναι οὕτω παγίως σύμφωνος πρὸς τὴν ἐκδοχὴν ταύτην·(2) (ὅρα τὰς μνημονευθείσας ἐξαιρέσεις ἐν ἄρθρῳ 179). Πράξεις δολίου ἀνταγωνισμοῦ δύνανται νὰ πραχθῶσι καὶ ὑπὸ μὴ ἐμπόρων, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ὑπὸ ἰατρῶν ἢ συμβολαιογράφων πρὸς ζημίαν τῶν ἑαυτῶν συναδέλφων. Καὶ ἐπ' αὐτῶν εἶναι πάντοτε ἐφαρμοστέα ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 1382 ἀστ. κώδ., φυσικῶς ὅμως τότε ἡ ἁρμοδιότης ἀνήκει εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια.(3)

γ') Δύο πλοῖα ἐμπορικὰ συγκρούονται ἐν ποτομῷ ἢ ἐν θαλάσσῃ. Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ βλαβέντος αἰτεῖ παρὰ τοῦ ἑτέρου ἀποζημίωσιν διὰ τὴν προξενηθεῖσαν ἐξ ἀπρονοησίας αὐτοῦ βλάβην. Πρόκειται περὶ οἱονεὶ ἀδικήματος πραχθέντος ὑπὸ ἐμπόρου ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ ἑαυ-

---

»κοινωνικῶν κ αθηκόντων, ἅτινα συνηθέστατα κανονίζονται ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ »νόμου».

(1) Ὑπάρχουσιν ἀποφάσεις ἀνωτέρων δικαστηρίων (arrêts) διαφόρως λύουσαι τὸ ζήτημα Rép. Dal. λ. «Actes de commerce» ἀρ. 35. Ὑπὲρ τῆς γνώμης ἡμῶν ἀπ. ἐφ. Lyon 10 Ἰουνίου 1874 («Le Droit» τῆς 17 Ὀκτωβρίου 1874). Ὡς παράδειγμα φέρεται ἡ ἀγωγὴ περὶ ἀποκαταστάσεως εἰκονικῶν μερισμάτων· ἡ ἀγωγὴ αὕτη εἶναι καθαρῶς ἐμπορική, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν ταῖς διὰ μετοχῶν ἑταιρείαις, ἀλλὰ δὲν στηρίζεται εἰς τὸ ἄρθρον 1376 ἀστ. κώδ. διότι δὲν εἶναι ἀγωγὴ περὶ ἀχρεωστήτου, ἀλλὰ περὶ ἀποπληρώσεως καταβολῆς παρανόμως ἀποδοθείσης ἐν μέρει.

(2) Ἀπ. Ἐφ. Paris 24 Ἰανουαρίου 1886. D. 1886 2.128. Douai, 12 Ἰουνίου 1868, D. 1869 2.18. Ἐναντιοφρονεῖ Bédarride, I. ἀρ. 400.

(3) Ἀπ. Πρωτοδ. Seine, 7 Μαΐου 1886, («Le Droit» τῆς 30 Ἰουλίου 1887).

τοῦ ἐπαγγέλματος (1) καὶ ἁρμόδιον εἶναι τὸ ἐμποροδικεῖον. Εἶναι ἀδιάφορον ἐν τούτῳ, ὡς εἶναι καὶ διὰ τὰς συμβατικὰς ἐνοχὰς (ἀρ. 173), ἂν ἀμφότερα τὰ μέρη εἶναι ἔμποροι ἢ μόνον ὁ εἰς ἀποζημίωσιν ὑπόχρεως.(2)

Ἀλλ' εἶναι ἆρα ὡσαύτως ἀδιάφορον ἂν τὸ ζημιωθὲν πρόσωπον δὲν εἶναι ἔμπορος ἢ εἶναι μὲν ἔμπορος, μὴ ἐνεργῶν ὅμως κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς πράξεως τὰ τοῦ ἑαυτοῦ ἐπαγγέλματος, ὑποτιθεμένου ὅτι ὁ δράστης εἶναι ἔμπορος καὶ ὡς τοιοῦτος διέπραξε τὸ ἀδίκημα ; (3) Ἐπὶ τῶν συναλλαγμάτων ἡ ἐμπορικότης δύναται νὰ ὑφίσταται ὡς πρὸς τὸ ἓν μόνον μέρος, οὐδεὶς δὲ ὑπάρχει λόγος νὰ ἔχῃ ἄλλως διὰ τὰ ἀδικήματα καὶ τὰ οἱονεὶ ἀδικήματα. Κατὰ ταῦτα ὁ ἔμπορος δύναται νὰ ἐναχθῇ ἐνώπιον ἐμποροδικείου ἕνεκα δυστυχήματος προξενηθέντος ὑπὸ τῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας ἁμάξης χωρὶς νὰ λαμ-

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 24 Αὐγούστου 1863. D. 1863 1.348· ὁ Bédarride (I ἀρ. 107 ἐπ.) ὑποστηρίζει, ὅτι κατ' ἀρχὴν τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἀναρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν διαφορῶν ἐξ οἱονεὶ ἀδικημάτων, ἀλλὰ δέχεται ἐξαίρεσιν ἐπὶ τούτου ἕνεκα τοῦ ἄρθρου 407 ἐμπ. κωδ.—Ἀπ. Ἐφ. Paris 26 Φεβρ. 1877 («Le Droit» τῆς 30 Μαρτίου). Ἐπρόκειτο περὶ δυστυχήματος συμβάντος μεταξὺ δύο ἁμαξῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἦτο τῆς ὑπηρεσίας διοικήσεως μεταφορᾶς ἐπιβατῶν, καὶ ἡ ἑτέρα ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ ἐμπόρου διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας.—Τὸ ἀκυρωτικὸν ἐδέχθη ὅτι εἶναι ἐμπορικὴ ἡ περὶ ἀποζημιώσεως ἀγωγή, ἡ ἐγερθεῖσα κατὰ τραπεζίτου ὑπὸ ἐμπόρου ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι παραχθεὶς ὑπὸ ψευδῶν πληροφοριῶν, δοθεισῶν κακῇ τῇ πίστει, ἀπεφάσισε νὰ συνάψῃ μετ' ἀναξιοχρέου τρίτου προσώπου συναλλαγήν, ἐξ ἧς ἐπρόκειτο νὰ ὠφεληθῇ ὁ τραπεζίτης. Ἀποφ. ἀναιρ. τμημ. 5 Αὐγούστου 1875. D. 1877 1. 325. S. 1877 1.347. Τὸ αὐτὸ ἐδέχθη περὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐγερθείσης παρ' ἐμπόρου κατὰ διευθύνσεως πρακτορείου πληροφοριῶν, ἥτις παρέστησεν αὐτὸν ὡς ἀναξιόχρεων. Ἀποφ. πολιτ. τμήματος 11 Ἰουλίου 1877 D. 1878 1.122 S. 1877 1.468. Ἡ ἀπόφασις αὕτη θέτει καθαρῶς τὴν γενικὴν ἀρχὴν καὶ ποιεῖται ἐφαρμογὴν ταύτης· καὶ ἀπ. ἐφ. Lyon 26 Δεκεμβρίου 1893. D. 1895. 2.182. (Τὸ ἐφετεῖον τῆς Lyon δὲν ἐδέχετο τέως τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικείων πρὸς ἐκδίκασιν μὴ συμβατικῶν ἐνοχῶν (Cf. Annales de droit commercial 1894 σελ. 35).

(2) Ἀπ. Ἐφ. Rouen, 8 Ἰουλίου καὶ 25 Νοεμβρίου 1882. S. 1883 2. 250. J. Pal. 1883 1.1225. Paris 19 Μαρτίου 1885. S. 1885. 2.112. J. Pal. 1885. 1.588.

(3) Ἀπ. Ἐφ. Paris. 22 Φεβρουαρίου 1893. «La Loi» ἀριθ. τῆς 7 Νοεμβρίου 1893.

βάνηται ὑπ' ὄψιν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ζημιωθέντος προσώπου. (1)

178. Πρέπει ὅμως νὰ καταβάλληται προσοχή, ὅπως μὴ ἀποδίδηται ἀδιακρίτως ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ εἰς πάσας τὰς ἐνοχὰς τοῦ ἐμπόρου. Τὸ ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου διαπραχθὲν πρὸς ζημίαν ἄλλου ἀδίκημα ἢ οἱονεὶ ἀδίκημα δὲν εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων, ἐὰν ἦναι ἄσχετον πρὸς ἐμπορικὰς ἐργασίας. Οὕτως εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἐνοχὴ πρὸς ἐπανόρθωσιν ζημίας, προξενηθείσης ὑπὸ ἁμάξης ἐμπόρου χρησιμοποιουμένης εἰς μεταφορὰν τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, δὲν εἶναι ἐμπορική.(2)

179. Κατ' ἐξαίρεσιν τῶν ἀνωτέρω κανόνων μόνα τὰ πολιτικὰ δικαστήρια δικάζουσι τὰς ὑπὸ ἰδιωτῶν ἐγειρομένας ἀγωγάς, ἕνεκα παραποιήσεως τῶν τυχουσῶν προνομίου ἐφευρέσεων (νόμ. 5 Ἰουλίου 1844, ἄρθρ. 34), τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν σημάτων (νόμος 23 Ἰουλίου 1857, ἄρθρ. 16).(3). Τοὐναντίον ὅμως, ἐλλείψει ἐξαιρέσεως τοῦ γενικοῦ κανόνος, τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἁρμόδια ἐπὶ ὑποθέσεων περὶ ἰδιοκτησίας τῶν βιομηχανικῶν σχεδίων (νόμ. 18 Μαρτίου 1806, ἄρθρ. 15), ἢ περὶ ἰδιοποιήσεως ἐμπορικοῦ ὀνόματος, ἐπιτιθεμένου ἐπὶ τῶν προϊόντων. Περὶ τούτων ἐδόθησαν διαφωνοῦσαι λύσεις, αἵτινες δι' οὐδεμιᾶς λογικῆς σκέψεως δικαιολογοῦνται, ἐγένοντο δὲ δεκταὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὑπὸ τῶν νομοθετῶν, οἵτινες οὐδαμῶς ἐφρόντισαν περὶ τῆς ἁρμονίας τῶν νόμων ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου τῆς ἁρμοδιότητος.

---

(1) Ἀπ. Ἐφ. Paris, 27 Ἰουλίου 1892 D. 1892 2.557. Ὅρ. ἐφ. Bordeaux 27 Δεκεμβρίου 1893. D. 1894 2.424. (Ἐπρόκειτο περὶ δυστυχήματος προξενηθέντος ἐπὶ δημοσίας ὁδοῦ ὑπὸ ἱπποσιδηροδρόμου).

(2) Ὅρ. ἀπ. ἐφ. Paris 18 Ἰανουαρίου 1870. D. 1870 2.173 Πρβ. συμφώνους ἀπ. ἀναιρ. τμ. ἀκυρ. 11 Μαΐου 1868.S.1868.1.305. D. 1869 1.368 (Ἔμπορος ἐνήγαγεν ἄλλον περὶ ἀποζημιώσεως διὰ τὴν ἐνώπιον τοῦ πλημμελειοδικείου καταδίωξιν αὐτοῦ, ἥτις ἐκηρύχθη ἀβάσιμος). Ἀπ. πολ. τμ. ἀκυρ. 9 Αὐγούστου 1893, D. 1894, 1.94. Annal. Lyon, 27 Ἀπριλίου 1871, D. 1871, 2.87.

(3) Ἐν Βελγίῳ τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν παραποίησιν τῶν τυχουσῶν προνομίου ἐφευρέσεων ζητήματα ὑπήχθησαν εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων (νόμ. 24 Μαΐου 1854, ἐξαγόμενον τοῦ ἄρθρ. 13)· ἀλλὰ τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰ σήματα ἀφείθησαν εἰς τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν (νόμ. τῆς 1 Ἀπριλίου 1879 ἀρ. 15).

179 δίς. Πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ παρακολουθήματος συνδέεται ζήτημα πρακτικώτατον, περὶ οὗ δὲν ὑπάρχει εἰσέτι πλήρης συμφωνία καὶ τοῦ ὁποίου ἡ λύσις ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν ἔκτασιν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς θεωρίας ταύτης. Οἱ ἔμποροι ὑποχρεοῦνται πολλάκις ἐκ τῶν ἀθεμίτων πράξεων, τὰς ὁποίας διαπράττουσιν οἱ ὑπάλληλοι ἢ ἐργάται αὐτῶν ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων, δυνάμει τῶν ἄρθρων 1384 ἀστικοῦ κώδικος καὶ 216 ἐμπορικοῦ κώδικος. Ἡ ἐνοχὴ τοῦ ὑπευθύνου κυρίου ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἶναι ἄρα ἐμπορικὴ καὶ ἐπάγεται κατ' ἀκολουθίαν τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐμποροδικείου;

Ὑπεστηρίχθη ἡ ἀποφατικὴ λύσις, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ ἐνοχὴ τοῦ κυρίου δὲν παράγεται ἐκ πράξεως τούτου, τελουμένης ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ ἑαυτοῦ ἐπαγγέλματος, ἀλλ' ἐκ πράξεως τοῦ ὑπαλλήλου ἢ ἐργάτου, ἡ ἀρχὴ δὲ τῆς εὐθύνης πηγάζει καθαρῶς ἐκ κανόνος τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, περιλαμβανομένου ἐν ἄρθρῳ 1384 ἀστ. κώδικος.(1)

Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι τοὐναντίον πρέπει νὰ ἀναγνωρίζηται ὡς ἐμπορικὴ ἡ τοιαύτη ἐνοχὴ τοῦ κυρίου.(2) Ἡ εὐθύνη αὐτοῦ σχετίζεται καθαρῶς πρὸς τὴν ἄσκησιν τοῦ ἑαυτοῦ ἐπαγγέλματος. Δυνατὸν μάλιστα εἰπεῖν, ὅτι ἡ εὐθύνη πηγάζει ἐκ πράξεως αὐτοῦ τούτου. Διὰ τί εἶναι ὑπεύθυνος; Διότι ἔπραξε σφάλμα, ἐκλέξας ὑπάλληλον ἢ ἐργάτην ἀμελῆ ἢ ἀνίκανον. Συνήθως λέγεται, ὅτι ὑπάρχει ἐκ μέρους τοῦ κυρίου *πταῖσμα περὶ τὴν ἐκλογήν* (culpa in eligendo).

180. Ἡ διάκρισις μάλιστα τοῦ ἐμπορικοῦ ἢ μὴ ἐμπορικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐξ ἀδικήματος ἢ ἐξ οἱονεὶ ἀδικήματος ἐνοχῆς ἐπὶ ἄλλων ζητημάτων, πλὴν τοῦ ἀνωτέρω, δὲν εἶναι πάντοτε εὔκολος. Καὶ ἂν λοιπὸν ἐγένετο γενικῶς δεκτὴ καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς νομολογίας ἡ θεωρία τοῦ παρακολουθήματος διὰ τὰς μὴ συμβατικὰς ἐνοχάς, οὐχ ἧττον ὅμως ἀναφύονται πολλαὶ δυσκολίαι κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἐπί τινων ὑποθέσεων αἱ δικαστικαὶ ἀποφάσεις εἶναι εἰσέτι ἐν διαφωνίᾳ. Ἰδίως δὲ ἔχει οὕτως ἐν αἷς περιπτώσεσι πρόκειται περὶ σωματικῶν βλαβῶν

---

(1) Ἀπ. Ἐμποροδ. Seine 23 Αὐγούστου 1893. «Le Droit» ἀριθ. τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1893.

(2) Ἀπ. ἐφ. Paris, 9 Αὐγούστου 1894. Ἀκυρ. 21 Ὀκτωβρίου 1896, «La Loi» ἀριθ. τῆς 11 Νοεμβρίου 1896. Ἀκυρ. 30 Ἰουνίου 1897, «La Loi» ἀριθ. τῶν 13—14 Αὐγούστου 1897.

προξενηθεισῶν συνεπείᾳ τῆς ἐξασκήσεως ἐμπορίας (1) καὶ εἰδικῶς προκειμένου περὶ τῶν ἐπερχομένων εἰς ἐργάτας δυστυχημάτων ἐκ τῆς ἐργασίας.(2) Οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος νὰ μὴ ἐφαρμόζηται ἡ θεωρία τοῦ παρακολουθήματος ἐπὶ τῶν εἰς πρόσωπα προξενουμένων βλαβῶν, ὡς γίνεται καὶ διὰ τὰς προξενουμένας εἰς πράγματα. Ἐν τοῖς δυστυχήμασιν ἐργασίας ὑπάρχει ἀδίκημα ἢ οἱονεὶ ἀδίκημα, σχετιζόμενον πρὸς τὴν ἄσκησιν ἐμπορίας, ἐκτὸς ἐὰν παραδεχθῇ τις, ὅτι ἡ ἐνοχὴ τοῦ κυρίου πηγάζει ἐξ αὐτοῦ τοῦ συνομολογηθέντος ὑπὸ τούτου πρὸς τὸν ἐργάτην συναλλάγματος μισθώσεως τῆς ἐργασίας. Ἐὰν ἡ εὐθύνη τοῦ κυρίου συνδεθῇ πρὸς τὸ συνάλλαγμα αὐτό,(3) τότε ὁ ἐμπορικὸς

---

(1) Οὕτως τὸ ἐφ. τῆς Caen, ἂν καὶ ἐδέχετο ὅτι κατ' ἀρχὴν τὰ σχετιζόμενα πρὸς θαλασσίας ἀποστολὰς οἱονεὶ ἀδικήματα πρέπει νὰ θεωρῶνται ἐμπορικά, ἔκρινεν ὅμως ὅτι ἡ περὶ ἀποζημιώσεως ἀγωγή, ἡ ἐγερθεῖσα ὑπὸ χήρας ναύτου φονευθέντος συνεπείᾳ συγκρούσεως, εἶναι καθαρῶς ἀστική. Ἀπ. ἐφ. Caen, 2 Φεβρουαρίου 1874, D. 1877.2.45. Ὁρ. ἐναντίαν ἐπὶ ἀναλόγου θέματος, ἀπ. ἐφ. Rouen 7 Αὐγούστου 1877. D. 1878.2.151.—Ἀπ. ἐφ. Paris 19 Μαρτίου 1885 S. 1885,2.112 (ἐπρόκειτο περὶ ἀγωγῆς, δι' ἧς ἐπεδιώκετο ἀποζημίωσις ὑπό τινος κατὰ ἑταιρείας ἁλαξῶν ἕνεκα προξενηθέντος δυστυχήματος. Τὸ ἐμποροδικεῖον ἐκήρυξεν ἑαυτὸ ἁρμόδιον). Ὁρ. ἀπόφ. ἐμποροδικείου Seine 18 Ἰουνίου 1897 («Le Droit ἀριθμὸς τῆς 11 Ἰουλίου 1897). Ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει ἐπρόκειτο περὶ ἀγωγῆς, δι' ἧς ἠτεῖτο ἀποζημίωσις παρά τινος δηχθέντος ὑπὸ κυνός, ὃν εἶχεν ὁ ἐναγόμενος ἔμπορος πρὸς φύλαξιν τῶν ἐκτιθεμένων ἐμπορευμάτων αὐτοῦ. Τὸ ἐμποροδικεῖον ἐκήρυξεν ἑαυτὸ ἁρμόδιον, ἅτε τοῦ συμβεβηκότος σχετιζομένου πρὸς παράλειψιν ἐπιβλέψεως ταῦ ἐμπόρου ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας. Ὁρ. ἀποφ ἐφ. Bruxelles 26 Νοεμβρίου 1880 καὶ 1 Ἰουλίου 1881. S. 1881.4.38. J. Pal. 1881, 2.60 καὶ 65.—Δυσκολίαι ἀνεφύησαν ἐν Βελγίῳ ὡς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν ἀγωγῆς κατὰ τυπογράφου καὶ ἐκδότου ἐφημερίδος ἕνεκα δυσφημητικοῦ δημοσιεύματος «Pandectes belges» λεξ. «Acte de commerce» ἀρ. 791 καὶ ἑπ.

(2) Ἀπ. ἐφ. Caen 16 Ἰουλίου 1884. S. 1885.2.149. J. Pal. 1885.1.820 (ἐπὶ τραυματισμοῦ θερμαστοῦ κατὰ σιδηροδρομικὸν δυστύχημα ἐθεωρήθησαν ἁρμόδια τὰ πολ. δικαστήρια). Ἀπ. Ἐμποροδ. Seine 14 Φεβρουαρίου 1883. «La Loi» ἀριθμὸς τῆς 21 Φεβρουαρίου 1883. Ἐναντία ἀποφ. ἐφ. Rouen 8 Ἰουλίου καὶ 9 Νοεμβρίου 1882. S. 1883.2.240. J. Pal. 1883.1.1223. Paris 19 Μαρτίου 1885. S. 1885.2.112. J. Pal. 1885.1.588.

(3) Περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν ἡ εὐθύνη τοῦ κυρίου πηγάζει ἐκ τοῦ συναλλάγματος μισθώσεως ἐργασίας ἢ εἶναι ἐξ οἱονεὶ ἀδικήματος ἐνοχή, ὅρ. Sanzet, «Revue critique de législation et de jurisprudence», 1883 σελ. 616 καὶ ἑπ. Sainctelette, «de la responsabilité et de la garantie». Glasson, «Le

χαρακτὴρ τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ κυρίου προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ συνάλλαγμα συνήφθη ὑπὸ τούτου διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας (ἀριθ. 171 γ').

181. Ἐνοχὴ ἀρχικῶς ἀστικὴ δύναται νὰ κατασταθῇ ἐμπορική, καὶ τἀνάπαλιν ἐμπορικὴ ἐνοχὴ δύναται νὰ κατασταθῇ ἀστικὴ κατ' ἀκολουθίαν ἀνανεώσεως. Οὕτω τὸ ἀποτέλεσμα *ἀνοικτοῦ Λογαριασμοῦ*, ὑφισταμένου μεταξὺ δύο ἐμπόρων, εἶναι νὰ καθιστῶνται ἐμπορικὰ πάντα τὰ περιλαμβανόμενα ἐν αὐτῷ χρέη, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ φύσις αὐτῶν.(1) Τὰ δύο ἀντίστοιχα μέρη θεωροῦνται ὡς δανείζοντα πρὸς ἄλληλα τὰ ποσά, ἅτινα ἑκάτερον φέρει εἰς χρέωσιν τοῦ ἑτέρου, τοῦτο δὲ ἐπάγεται σπουδαίας συνεπείας, αἵτινες ἐξετασθήσονται ἐν τοῖς περὶ ἀνοικτοῦ λογαριασμοῦ (4ον μέρος κεφαλαίου VI). (2)

182. ΕΓΓΥΗΣΙΣ.— Ἐκ τοῦ ὅτι ἐνοχή τις εἶναι παρακολούθημα ἄλλης δὲν ἕπεται ὅτι ἀναγκαίως λαμβάνει τὸν χαρακτῆρα τῆς κυρίας. Οὕτω δὲ ἡ ἐγγύησις, καὶ αὐτὴ ἡ ἀλληλέγγυος ἐμπορικοῦ χρέους, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀποτελεῖ ἁπλῶς καὶ μόνον ἀστικὴν ὑποχρέωσιν,(3)

Code civil et la question ouvrière». De Conrcy, «le Droit et les ouvriers». Labbé, «Journal du Palais» 1885, 2,33 καὶ «Recueil de Sirey» 1885, 4,25.

(1) Pardessus, 1 ἀρ. 52. Molinier I ἀρ. 66. Rép. Dal. λ. «Actes de commerce» ἀρ. 336,344 καὶ ἑπομ.

(2) IV ἀρ 123 καὶ ἑπομ.

(3) Ἀποφ. ἀκυρωτικοῦ 16 Μαΐου 1866. S. 1866, 1.279. J. Pal. 1866, 747, καὶ 27 Αὐγούστου 1867. S. 1867, 1.375. J. Pal, 1867.1035. Ἐφετ. Bordeaux, 12 Μαΐου 1873. S. 1873. 2.220, ἐφετ. Paris 26 Ἰουλίου 1876. S. 1877, 2.141, ἐφετ. Dijon, 23 Νοεμβρίου 1881. S. 1882, 2.75. J. Pal. 1882. 1.439, ἐφετ. Paris 19 Δεκεμβρίου 1885, «La Loi» ἀριθ. τῆς 7 Ἰανουαρίου 1886. Πρωτοδ. Annency, 31 Δεκεμβρίου 1885, «Le Droit» ἀριθ. τῆς 27 Σεπτεμβρίου 1886. Ἐφετ. Paris τῆς 9 Αὐγούστου 1893, «La Loi» ἀριθ. τοῦ 21—22 Ἰανουαρίου 1894. Ἐμποροδ. Chambéry, τῆς 8 Δεκεμβρίου 1893 ἀριθ. τῆς 3 Ἰανουαρίου 1894. Ἡ νομολογία παγίως τανῦν δέχεται τὴν γνώμην ταύτην. Ὅρ. ἐναντίας ἀποφάσεις ἐν Répert. Dalloz λ. «Actes de commerce» ἀριθ. 325. Καὶ ἡ βελγικὴ νομολογία εἶναι ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ κειμένῳ ἐκδοχῆς ὅρ. τὰς ἐν «Pandectes belges» λ. «Actes de commerce» ἀρ. 696 καὶ ἑπομ. καὶ λ. Ἔμπορος ἀριθ. 329 καὶ ἑπομ., ἀναφερομένας ἀποφάσεις. Ὁ Ἱσπανικὸς κῶδιξ (ἀριθ. 439) περιέχει ὅλως διάφορον διάταξιν «πᾶσα ἐγγύησις σκοποῦσα τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐκτελέσεως ἐμ»πορικῆς πράξεως, εἶναι ἐμπορική, καὶ ἂν ἔτι ὁ ἐγγυώμενος δὲν ἦναι »ἔμπορος».

καθ' ὅσον ἡ πρᾶξις τῆς ἐγγυήσεως, ἥτις ἐξυπηρετεῖ τῷ κυρίῳ ὀφειλέτῃ, οὐδένα κατ' ἀρχὴν ἔχει ἐμπορικὸν χαρακτῆρα. Καὶ ἔμπορος ἂν ἦναι ὁ παρεμβαίνων ὑπὲρ ἄλλου ἐμπόρου οὐδεμίαν ἔχει τοῦτο σημασίαν, ἀφοῦ ὁ ἐγγυώμενος ἐνεργεῖ πρᾶξιν ὅλως ξένην πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐμπορίαν.(1)

Δύναταί τις ἀρυόμενος ἐπιχειρήματα ἐκ τῆς δοθείσης ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς πρὸς τὸ ἐνέχυρον λύσεως νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ τῆς κυρίας ἐνοχῆς συνεπάγεται τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα καὶ διὰ τὴν παρεπομένην ἐνοχὴν τῆς ἐγγυήσεως. Ὁ νόμος, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, κανονίζει κατὰ τρόπον ὅλως διάφορον ὡς πρὸς τοὺς τύπους τῆς τε συστάσεως καὶ τῆς ἐκτελέσεως τὸ *ἀστικὸν ἐνέχυρον* καὶ τὸ *ἐμπορικὸν ἐνέχυρον*, ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι τὸ καθορίζον τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐνεχύρου εἶναι ἡ φύσις τοῦ χρέους, ὅπερ προώρισται νὰ ἐξασφαλίσῃ. Τὸ ἐνέχυρον εἶναι ἐμπορικὸν ἐκ τούτου καὶ μόνον, ὅτι δίδεται δι' ἐμπορικὸν χρέος (ἄρθρ. 91 ἐμπορ. κώδ.)· εἶναι δὲ ἀδιάφορον ἂν συνίσταται ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ὀφειλέτου ἢ ὑπὸ τρίτου ἐνεργοῦντος ἄνευ τινὸς συμφέροντος. Τὸ ἄρθρ. 91 ἐμπ. κώδ. οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν, τὸ δὲ ἄρθρ. 95 αὐτοῦ διαλαμβάνει ῥητῶς περὶ τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν ὑπάρχει τρίτος *παραχωρητὴς τοῦ ἐνεχύρου*. Δὲν συνάγεται ἄρα ἐκ τούτου ὅτι πρὸς καθορισμὸν τοῦ χαρακτῆρος τῆς παρεπομένης ἐνοχῆς πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ τις εἰς τὴν κυρίαν ἐνοχήν; Τὸ ἐξαγόμενον συμπέρασμα φαίνεται ἡμῖν ὑπερβολικόν. Ὁ νομοθέτης ἠθέλησε νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐμπορίαν, καθιστὰς εὐχερεστέραν τὴν σύστασιν καὶ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἐνεχύρου, ἦτο δὲ φυσικὸν ἡ ἀπλοποίησις αὕτη νὰ εἰσαχθῇ διὰ πᾶν χρέος ἐμπορικὸν καὶ τοῦτο ὥρισεν ὁ νομοθέτης ῥητῶς. Ἀλλ' εἶναι ἄρα ὁμοίως λυσιτελὲς ὅπως καὶ ὁ ἐγγυητὴς παντὸς ἐμπορικοῦ χρέους ὑποχρεῶται ἐμπορικῶς; Ἀμφιβάλλομεν περὶ τούτου. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ῥητὴ διάταξις δὲν ὑπάρχει καὶ εὑρισκόμεθα ἀπέναντι διακεκριμένων συναλλαγμάτων, τῶν ὁποίων ὁ χαρακτὴρ ἑκατέρου πρέπει νὰ καθορισθῇ κατὰ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ φύσιν.

Ἀλλ' ὁ κῶδιξ (ἄρθρ. 141 καὶ 142) ἀναγνωρίζει ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν τριτεγγύησιν, τουτέστιν εἰς τὴν ἐγγύησιν τὴν διδομέ-

(1) Ἀποφ. Ἐφ. Bourges 9 Ἰουλίου 1868. D. 1868. 15.108.

νην ὑπό τινος τῶν ὑπογραφέων συναλλαγματικῆς, εἴτε δίδεται αὕτη ἐπ' αὐτῆς τῆς συναλλαγματικῆς εἴτε διὰ χωριστοῦ ἐγγράφου· οὕτω δὲ μάλιστα ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς δωρεὰν διδομένης τριτεγγυήσεως. Ἡ ἐμπορικότης πράξεώς τινος οὕτως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ νόμου (ἄρθρ. 108), ὥστε δύναται νὰ ὑφίσταται ἔτι καὶ ἐν ἐλλείψει πάσης κερδοσκοπίας. Ὅ,τι ἐλέχθη περὶ τοῦ ἐμπορικοῦ χαρακτῆρος τῆς διδομένης ὑπέρ τινος τῶν ὑπογραφέων συναλλαγματικῆς τριτεγγυήσεως ἰσχύει ὡσαύτως καὶ διὰ τὴν ὑπέρ τινος τῶν ὑπογραφέων γραμματίου εἰς διαταγὴν τριτεγγύησιν, τοῦτο ὅμως ἐὰν καὶ αὐτὸς ὁ κύριος ὀφειλέτης ὑποχρεῶται ἐμπορικῶς. Τὸ ἄρθρ. 188 ἐμπ. κώδ. παραπέμπει τῷ ὄντι διὰ τὴν ἐπὶ ἐμπορικοῦ γραμματίου εἰς διαταγὴν τριτεγγύησιν εἰς τὰς περὶ συναλλαγματικῆς τεθειμένας διατάξεις, κατὰ δὲ τὸ ἄρθρον 142 ἐδ. 2 ἐμπ. κωδ. ὁ τριτεγγυητὴς ὑπόκειται εἰς τὰς αὐτὰς ὑποχρεώσεις, εἰς ἃς καὶ οἱ ἄλλοι ὑπογραφεῖς τῆς συναλλαγματικῆς. (1)

Πρέπει ὡσαύτως νὰ παραδεχθῶμεν τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα τῆς ἐγγυήσεως ἐμπορικοῦ χρέους, ὅταν ὁ ἐγγυητὴς ἔχῃ συμφέρον εἰς τὴν ἐργασίαν, δι' ἣν ὁ κύριος ὀφειλέτης ὑπεχρεώθη.(2)

Πρὸς τούτοις δύναται νὰ συμβῇ, ὥστε ἡ ἐγγύησις, καί τοι μὴ οὖσα ἐμπορικὴ πρᾶξις, νὰ συνεπάγηται τὴν ἐμπορικὴν ἁρμοδιότητα.

Συμβαίνει δὲ τοῦτο ἰδίως εἰς τὰς ἑξῆς περιπτώσεις: α') ὅταν ὁ ἐγγυητὴς ἀνέλαβε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀναληφθεισῶν ὑπὸ τοῦ πτωχεύσαντος διὰ τοῦ συμβιβασμοῦ ὑποχρεώσεων. Πᾶσαι αἱ διαφοραὶ αἱ σχετικαὶ πρὸς πτώχευσιν εἶναι τῷ ὄντι τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ δικαστηρίου, ὅπερ ἐκήρυξε τὴν πτώχευσιν (ἄρθρ. 635 Ἐμπορ. κώδ.).(3)

---

(1) Ὅρ. ἀπ. Ἐμποροδ. Annency 26 Ἰανουαρίου 1884. «La Loi» ἀριθ. τῆς 19 Ἀπριλίου 1884.

(2) Ἀπόφ. Ἀναιρετ. τμήμ. 31 Ἰανουαρίου 1872. D. 1872.1.253. Ἐμποροδ. Seine 9 Ἀπριλίου 1884, «Gazette du Palais» ἀριθ. τῆς 25 Νοεμβρίου 1884.

(3) Ἀπ. ἐφ. Besançon, 20 Νοεμβρίου 1884. D. 1886.3.17. (Τὸ ἐφετεῖον αὐτὸ θέτει σαφέστατα τὸν κανόνα, ὅτι ἡ ἐγγύησις καὶ δι' ἐμπορικὸν χρέος διδομένη εἶναι καθαρῶς ἀστικὴ πρᾶξις καὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν κοινῶν δικαστηρίων, ὅτι δὲ ἐν τῇ ὑπὸ κρίσιν ὑποθέσει μόνον ἡ ἐξαιρετικὴ διάταξις τοῦ ἄρθρου 635 Ἐμπ. κώδ. ἔπρεπε νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν).

β') Ὅταν ἡ ἐγγύησις ἐδόθη διὰ γραμμάτιον εἰς διαταγήν, ἐν ᾧ φέρονται καὶ ὑπογραφαὶ προσώπων ὑποχρεουμένων ἐμπορικῶς (ἄρθρ. 636 καὶ 637 ἐμπ. κώδ.) καὶ ὅτε ἔτι ἐδόθη ὑπὲρ ὑπογραφέως ἐνεχομένου ἀστικῶς.

182 δίς. ΕΓΓΡΑΦΗ ΜΕΤΟΧΩΝ. — Οἱ γαλλικοὶ νόμοι δὲν ὁρίζουσιν ἂν εἶναι ἐμπορικὴ ἢ ἀστικὴ ἡ φύσις τῆς πράξεως ταύτης, ἥτις τανῦν κατέστη τόσον συνήθης. Ἡ ἐγγραφὴ διὰ μετοχὰς ἐμπορικῆς ἑταιρείας εἶναι ἄρα ἐμπορικὴ πρᾶξις; Τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀφοῦ ἠμφισβητήθη σφοδρῶς, ἐλύθη ἤδη γενικῶς ὑπὲρ τῆς ἐμπορικότητος τῆς ἐγγραφῆς. (1) Θὰ ἐξετάσωμεν δὲ αὐτὸ ἐν τοῖς περὶ τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν. Ὅρ. 3ον μέρος. (2)

182 τρίς. ΑΣΤΙΚΟΝ ΔΑΝΕΙΟΝ. — ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΔΑΝΕΙΟΝ. — Ὁ ἀστικὸς ἢ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ τοῦ δανείου πρέπει βεβαίως κατὰ γενικὸν κανόνα νὰ καθορίζηται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος. Ἀφοῦ δὲ ὁ κῶδιξ δὲν καταλέγει τὸ δάνειον μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων, δὲν δύναται τοῦτο νὰ ἀποτελέσῃ ἐμπορικὴν πρᾶξιν εἰμὴ μόνον δυνάμει τῆς θεωρίας τοῦ παρακολουθήματος. Εἶναι ἄρα ἐμπορικόν, ὅτε σχετίζεται πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας τῶν συμβαλλομένων μερῶν ἢ πρὸς ἐργασίαν τινὰ ἐμπορικήν. Ὅλον δυνατὸν δάνειόν τι νὰ ᾖναι ἐμπορικὸν ὡς πρὸς τὸν ἕνα τῶν συμβαλλομένων καὶ ἀστικὸν ὡς πρὸς τὸν ἕτερον. Οὕτω τὸ γινόμενον ὑπὸ τραπεζίτου πρὸς γεωργὸν δάνειον εἶναι ἐμπορικὴ μὲν πρᾶξις διὰ τὸν δανειστὴν καὶ ἀστικὴ διὰ τὸν ὀφειλέτην. Ἀλλ' ὁ μικτὸς αὐτὸς χαρακτὴρ τοῦ δανείου, ὅστις δύναται νὰ ἀναγνωρίζηται αὐτῷ, ὅτε πρόκειται περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν περὶ ἀρμοδιότητος ἢ ἀποδείξεως κανόνων, δὲν δύναται νὰ γείνῃ δεκτός, ὅταν τὸ ζήτημα περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ δανείου, ἂν εἶναι ἐμπορικὸς ἢ ἀστικός, ἐγείρηται ὡς πρὸς τὸ ἀνώτατον ὅριον τοῦ τόκου. Εἶναι φανερὸν ὅτι τότε τὸ δάνειον δὲν δύναται ἀλλ' ἢ νὰ

---

(1) Ἀποφ. Ἀκυρ. 15 Ἰουλίου 1833. S. 1864.1.485. J. Pal. 1864.91: 8 Μαΐου 1067. S. 1867.1.253. J. Pal. 1867.642. Ἐφ. Paris 21 Μαΐου 1884. Ὅρ. ὅμως ἀποφ. ἐφ. Bordeaux, 22 Μαρτίου 1893. J. Pal. 1894, 2.47. D. 1893.2.528.

(2) Τόμ. II ἀρ. 470—472.

ἔχῃ μοναδικὴν φύσιν, τουτέστιν ἢ εἶναι ἀστικὸν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ τόκος περιορίζεται εἰς 5 τοῖς $^0/_0$, ἢ εἶναι ἐμπορικὸν καὶ τότε ὁ τόκος δύναται νὰ ὁρισθῇ ἐλευθέρως ὅσος ἂν συνομολογηθῇ ὑπὸ τῶν μερῶν (νομ. 3 Σεπτεμβρίου 1807, νομ. 12 Ἰανουαρίου 1886). Ποῖον εἶναι, προκειμένου περὶ τοῦ ὁρίου τοῦ τόκου, τὸ κριτήριον τῆς διακρίσεως μεταξὺ τῶν δύο εἰδῶν τοῦ δανείου; Τὸ εἰδικὸν τοῦτο ζήτημα ἐξετασθήσεται ἐν τόμῳ IV (ἀριθ. 696).

182 τετράκις. ΠΡΑΞΕΙΣ ΓΙΝΟΜΕΝΑΙ ΥΠΟ ΤΩΝ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟ ΤΩΝ ΔΙΑ ΜΕΤΟΧΩΝ ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΩΝ.— Ὡς εἴρηται ἀνωτέρω (ἀριθ. 91), αἱ ἑταιρεῖαι εἶναι ἐμπορικαὶ ἢ ἀστικαὶ ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν. Ἐν τούτοις τοῦ ἐκ τοῦ ἄρθρου 1 Ἐμπορ. κώδ. ἐξαγομένου κανόνος τούτου καθιερώθη ἀξιοσημείωτος ἐξαίρεσις ὡς πρὸς τὰς διὰ μετοχῶν ἑταιρείας ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 68, τοῦ προστεθέντος εἰς τὸν νόμον τῆς 24 Ἰουλίου 1867 διὰ τοῦ νόμου τῆς 1 Αὐγούστου 1893. Κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ «αἱ συνιστάμεναι κατὰ τοὺς τύπους τοῦ Ἐμπορικοῦ κώδικος » ἢ τοῦ παρόντος νόμου ἑτερόρρυθμοι ἢ ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι, οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν, εἶναι ἐμπορικαὶ καὶ » ὑπόκεινται εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰς συνηθείας τῆς ἐμπορίας». Περὶ τῆς σημασίας τῆς διατάξεως ταύτης ἐγείρεται ζήτημα, τοῦ ὁποίου ἡ λύσις θὰ ἐπιδράσῃ μεγάλως ἐπὶ τὸν καθορισμὸν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων ἐν τῇ γαλλικῇ νομοθεσίᾳ.

Ἀναγνωρίζεται ἄνευ οὐδεμιᾶς δυσκολίας (προκύπτει δὲ τοῦτο ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου τῆς διατάξεως), ὅτι πᾶσα διὰ μετοχῶν ἑταιρεία εἶναι ἑταιρεία ἐμπορική. Συνεπῶς α') πᾶσα διὰ μετοχῶν ἑταιρεία ὑποχρεοῦται νὰ τηρῇ βιβλία συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρα 8 καὶ ἑπ. ἐμπ. κώδ. β') αἱ μεταξὺ τῶν συνεταίρων διαφοραὶ ἐν πάσῃ διὰ μετοχῶν ἑταιρείᾳ εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ἐμποροδικείου (ἄρθρ. 631, 2ον)· γ') πᾶσα διὰ μετοχῶν ἑταιρεία δύναται νὰ κηρυχθῇ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως ἢ νὰ τεθῇ ὑπὸ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν.

Ἀλλ' ἆρά γε αἱ πράξεις τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν εἶναι ὡσαύτως ἀναγκαίως ἐμπορικαὶ πράξεις καὶ ὅτε ἔτι, ἂν ἐγίνοντο ὑπὸ ἀτόμου ἢ ὑπὸ ἑταιρείας ἄλλου εἴδους, θὰ ἦσαν ἀστικαὶ πράξεις; Τὸ ζήτημα τοῦτο ἀμφισβητεῖται.

Συγγραφεῖς τινες ὑποστηρίζουσιν ὅτι αἱ πράξεις τῆς διὰ μετοχῶν

ἑταιρείας εἶναι ἀναγκαίως πράξεις ἐμπορικαί,(1) λέγοντες ὅτι ἄλλως θὰ ἦτο ἀκατάληπτον τὸ νὰ εἶναι ἡ ἑταιρεία ἐμπορική, ὅτι τοῦτο ἀντίκειται πρὸς τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρου 1 ἐμπ. κώδ., καθ' ὃ ἡ ἐπανάληψις ἐμπορικῶν πράξεων, γινομένη κατ' ἐπάγγελμα, ποιεῖ τὸν ἔμπορον ἢ τὴν ἐμπορικὴν ἑταιρείαν. Προσθέτουσι δὲ ὅτι πολλὰ χωρία τῶν προπαρασκευαστικῶν ἔργων τοῦ νόμου τῆς 1 Αὐγούστου 1893 εἶναι συντελῆ εἰς τὴν ἐκδοχὴν ταύτην.(2)

Ἄλλοι, καί τοι ἀναγνωρίζοντες κατ' ἀρχὴν τὴν ὀρθότητα τῆς γνώμης ταύτης, ὑπεστήριξαν, ὅτι πρέπει νὰ γείνῃ ἐξαίρεσίς τις διὰ τὰς ἐπὶ ἀκινήτων ἐργασίας, λέγοντες, ὅτι τῶν τοιαύτης φύσεως πραγμάτων κειμένων ἔξω τοῦ κράτους τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, οὐδέποτε δύναται νὰ ἀναγνωρισθῇ, ὅτι αἱ σχετικαὶ πρὸς αὐτὰ ἐργασίαι ἔχουσιν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα καὶ ἂν ἔτι γίνωνται ὑπὸ τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν, αἵτινες δυνάμει τοῦ ἄρθρου 68 τοῦ νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1867 θεωροῦνται ἐμπορικαί.(3)

Φρονοῦμεν ὅτι ἀμφότεραι αἱ γνῶμαι αὗται εἶναι ἀποκρουστέαι, καὶ ὅτι δέον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἂν καὶ πᾶσα διὰ μετοχῶν ἑταιρεία εἶναι ἑταιρεία ἐμπορική, ἑκάστη ὅμως τῶν πράξεων αὐτῆς πρέπει νὰ θεωρῆται ἢ ἐμπορικὴ ἢ ἀστικὴ κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 632 καὶ ἐπ. ἐμπορ. κώδ.(4) Αἱ δύο ἐναντίαι γνῶμαι ἀντίκεινται καὶ εἰς τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρου 68 τοῦ νόμου τοῦ 1867 καὶ εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον διὰ τῆς διατάξεως ταύτης σκοπόν, δὲν δύνανται δὲ νὰ δικαιολογηθῶσι λογικῶς. Ἡ δευτέρα δὲ μάλιστα αὐτῶν εἶναι ἐπὶ πλέον καὶ ἀνακόλουθος.

Τὸ ἄρθρον 68 δὲν κηρύσσει ἐμπορικὰς τὰς ὑπὸ τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν ἐνεργουμένας πράξεις, ἀλλ' αὐτὰς τὰς ἑταιρείας. Τὸ κείμενον εἶναι ῥητὸν ὡς πρὸς τοῦτο. Πλὴν τούτου, ὁ ἐπιδιωκόμενος διὰ τῆς διατάξεως αὐτῆς σκοπὸς εἶναι σαφής· ὁ νομοθέτης ἠθέλησεν ὅπως πᾶσα διὰ μετοχῶν ἑταιρεία δύνηται νὰ κηρύσσηται εἰς κατάστασιν

---

(1) Ant. Faure, «La nouvelle loi sur les sociétés par actions» σελ. 140 καὶ ἐπ. Lacour, σημείωσις ἐν «Recueil de Dalloz» 1895.2.105.

(2) Ὅρα κατωτέρω σημείωσιν 1 τῆς σελ. 228.

(3) Thaller ἐν «Annales de Droit commercial» 1894 σελ. 136 καὶ ἐπ. καὶ «Traité élémentaire de Droit commercial» ἀριθ. 620.

(4) Lyon Caen ἐν «Revue du commerce et de l'industrie» 1894 σελ. 148 καὶ ἐπ.

πτωχεύσεως ἢ νὰ τίθηται ὑπὸ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν καὶ ὑποχρεῶται εἰς τήρησιν βιβλίων. Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἀπέδωκε τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς πάσας τὰς διὰ μετοχῶν ἑταιρείας· οὐδεμία δὲ ὑπῆρχεν ἀνάγκη πρὸς τοῦτο νὰ κηρύξῃ καὶ πάσας τὰς ἐργασίας τῶν ἑταιρειῶν αὐτῶν πράξεις ἐμπορικάς. Σύστημα, παραδεχόμενον τὰς ἐργασίας τῶν ἑταιρειῶν αὐτῶν ἐμπορικάς, θὰ ἦγεν εἰς συνεπείας παραδόξους καὶ ἀκαταλήπτους σχεδόν· κατὰ τοιοῦτον σύστημα πράξεις, αἵτινες ἐνεργούμεναι ὑπὸ ἀτόμων μόνον δι' ἐγγράφων ἠδύναντο νὰ ἀποδειχθῶσιν, ἐνεργούμεναι ὑπὸ τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν θὰ δύνανται νὰ ἀποδειχθῶσι διὰ παντὸς μέσου. Προβάλλεται ἀληθῶς ἡ ἀντίρρησις ὅτι ἡ φύσις τῶν ἐργασιῶν ποιεῖ τὸν ἔμπορον ἢ τὴν ἐμπορικὴν ἑταιρείαν καὶ δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἐμπορικὴ ἑταιρεία, τῆς ὁποίας αἱ ἐργασίαι εἶναι ἀστικαί. Ἀλλ' ἡ εὐλογοφανὴς αὕτη ἀντίρρησις πίπτει διὰ τῆς σκέψεως, ὅτι διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀκριβῶς ἐγένετο ἀναγκαία ἡ παρέμβασις τοῦ νομοθέτου ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ὅπως ἀπονεμηθῇ, ὡς ἤθελεν, ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ εἰς πᾶσαν διὰ μετοχῶν ἑταιρείαν ἀνεξαρτήτως τῆς φύσεως τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς.

Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς δευτέρας γνώμης ἀναγνωρίζουσιν ὅτι τοιοῦτον σύστημα, οἷον τὸ ἡμέτερον, δύναται νὰ νοηθῇ, ἀφοῦ ἀποδέχονται αὐτὸ ὡς πρὸς τὰς διὰ μετοχῶν ἑταιρείας, τὰς ἐχούσας ἀντικείμενον ἐργασίας ἐπὶ ἀκινήτων. Ἀλλ' ἐὰν ἦναι τοῦτο δυνατὸν διὰ τὰς ἑταιρείας ταύτας, διὰ τί νὰ μὴ ἦναι καὶ διὰ τὰς ἐχούσας ἀντικείμενον ἐργασίας, αἵτινες δὲν γίνονται μὲν ἐπὶ ἀκινήτων, ἀλλὰ θὰ ἦσαν πάντως ἀστικαὶ ἂν ἐνηργοῦντο ὑπὸ ἄλλων ἑταιρειῶν ἢ ὑπὸ ἀτόμων ;

Αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι τοῦ νόμου, ὅ,τι καὶ ἂν λέγωσιν οἱ ὑποστηρίζοντες τὰς ἀντιθέτους γνώμας, οὐδὲν περιέχουσιν ἐναντίον εἰς τὴν διδασκαλίαν ἡμῶν, μάλιστα δὲ φαίνονται κυροῦσαι αὐτήν. Ἐν αὐταῖς οὐδὲν ζήτημα ἁπαντᾷ περὶ τοῦ *ποιῆσαι ἐμπορικὰς* πάσας τὰς ἐργασίας τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν.(1)

---

(1) Τὰ ἑξῆς χωρία ἀναφέρει ὁ Lacour ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ σημειώσει αὐτοῦ («Recueil de Dalloz» 1891.2.10).

Ὁ κ. Clausel de Coussergues ἐν τῇ πρὸς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων ἐκθέσει αὐτοῦ λέγει: «Πρέπει νὰ γείνῃ ἐκλογή· νὰ εἶναι ἀστικὴ ἑταιρεία ἢ νὰ εἶναι ἐμπορική. Νὰ διέπηται ὑπὸ τοῦ ἑνὸς ἢ νὰ διέπηται ὑπὸ τοῦ ἄλλου

Ὁπωσδήποτ' ἂν ᾖ, ἂν ἐγίνοντο δεκταὶ οἱ γνῶμαι, τὰς ὁποίας ἀνεσκευάσαμεν, ἔπρεπε νὰ προστεθῶσιν εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐμπορικῶν πράξεων, αἱ ὑπὸ τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν ἐνεργούμεναι ἐργασίαι ἢ πᾶσαι ἀνεξαιρέτως ἢ πᾶσαι αἱ ἄλλαι πλὴν τῶν γινομένων ἐπὶ ἀκινήτων. Εἶναι περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι, γινομένων δεκτῶν τῶν γνωμῶν αὐτῶν, ἡ διὰ τοῦ νόμου τῆς 1 Αὐγούστου 1893 ἐπενεχθεῖσα εἰς τὰ ἄρθρ. 632 καὶ ἐπ. ἐμπ. κωδ. τροποποίησις θὰ ἦτο σημαντικωτάτη.

182 πεντάκις. Πρὸς τὸ ἐξετασθὲν δύσκολον τοῦτο θέμα σχετίζεται τὸ ἑξῆς ζήτημα, ὅπερ ἐτέθη ἀνωτέρω (ἀριθ. 171 δίς): ἡ θεωρία τοῦ παρακολουθήματος ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν γινομένων ὑπὸ τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν ἐργασιῶν διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν καὶ ὅταν ἔτι αἱ ἑταιρεῖαι αὗται ἔχωσιν ὡς ἀντικείμενον ἐργασίας μὴ ἐμπορικὰς κατὰ τὰ ἄρθρα 632 καὶ ἐπ. ἐμπ. κώδικος; Μόνον ἐὰν ἀναγνωρισθῇ ὅτι πᾶσαι αἱ ἐργασίαι, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἑταιρείας, φέρουσιν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα, τότε καὶ μόνον ἡ θεωρία τοῦ παρακολουθήματος εἶναι βεβαίως ἐφαρμόσιμος· ἀλλ' ἐὰν γείνῃ δεκτόν, ὡς ὑποστηρίζομεν ἡμεῖς, ὅτι ἡ φύσις τῶν ἐργασιῶν ὁρίζεται κατὰ τὰ ἄρθρα 632 καὶ ἐπ. ἐμπορ. κωδ., προδήλως ἡ θεωρία αὕτη δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται. Διότι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωσιν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα αἱ γινόμεναι διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐπαγγέλματος τῆς ἑταιρείας ἐργασίαι, ὅταν αἱ ἀποτελοῦσαι αὐτὴν τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος ἐργασίαι ἔχωσιν ἀστικὸν χαρακτῆρα;

νόμου, μετὰ τῶν σχετικῶν πλεονεκτημάτων καὶ βαρῶν τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου. Ἢ νὰ μείνῃ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ καθαρῶς ἀστικοῦ νόμου μετὰ τῆς διὰ τοὺς τρίτους ἐγγυήσεως τῆς ἀτομικῆς εὐθύνης τῶν συνεταίρων ἢ νὰ ἀπολαύῃ τοῦ πλεονεκτήματος τοῦ περιορισμοῦ τῶν ζημιῶν ἐν ταῖς ὡρισμέναις κατα-βολαῖς, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἀντίστοιχον ἐγγύησιν τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας μετὰ τῆς παρομαρτούσης αὐτῇ ταχύτητος καὶ οἰκονομίας, τῆς τηρήσεως βιβλίων καὶ τέλος τῆς κηρύξεως τῆς πτωχεύσεως.

Ἐν τῇ γερουσίᾳ ὁ εἰσηγητὴς Thévenet εἶπε τὰ ἑξῆς κατὰ τὴν συζήτησιν: «Πρὸς τοὺς θέλοντας νὰ ἱδρύσωσιν ἀνώνυμον ἑταιρείαν ἡ ἐπιτροπὴ λέγει τὰ » ἑξῆς: Λαμβάνετε τὸν ἐμπορικὸν τύπον, θὰ εἶσθε ἐξησφαλισμένοι διὰ » τῆς περιωρισμένης εὐθύνης, ἀλλὰ συγχρόνως θὰ ἦσθε ὑποχρεωμένοι νὰ » ἔχητε τακτικὴν λογιστικὴν . . . . θὰ ὑπόκησθε εἰς τὴν ἐμπορικὴν δικαιο-» δοσίαν καὶ ἐπὶ πλέον θὰ ὑπόκησθε εἰς τὴν πτώχευσιν».

183. ΣΥΓΚΡΟΥΣΙΣ ΤΩΝ ΑΦΟΡΩΝΤΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΜΠΟΡΙΚΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΝΟΜΩΝ. — Οἱ νόμοι τῶν διαφόρων χωρῶν δὲν εἶναι σύμφωνοι περὶ τῶν ἐργασιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι πράξεις ἐμπορικὰς καὶ ἐπομένως εἶναι δυνατὴ ἡ σύγκρουσις νόμων ἐπὶ τούτων.(1)

Πρὸς ἄρσιν τῶν ἀναφυομένων συγκρούσεων προϋτάθη ὁ ἑξῆς κανών.(2) Τὸ ζήτημα ἂν πρᾶξίς τις εἶναι ἀστικὴ ἢ ἐμπορικὴ λύεται κατὰ τὸν νόμον, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου κρίνεται τὸ κῦρος αὐτῆς, τουτέστι κατὰ τὸν νόμον τῆς χώρας, ἔνθα ἐτελέσθη. Ἐὰν ἡ πρᾶξις εἶναι ἐμπορικὴ κατὰ τὸν νόμον αὐτόν, διατηρεῖ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον καὶ ἔχει τὰ ἀποτελέσματα τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ πανταχοῦ. Τοῦτο ἐφαρμόζεται ὡς πρὸς τὴν ἀπόδειξιν· αἱ εἰδικαὶ διὰ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις ἀποδείξεις εἶναι δεκταὶ ἐν πάσαις ταῖς χώραις διὰ πρᾶξιν θεωρουμένην ἐμπορικὴν ἐν ᾗ χώρᾳ ἐτελέσθη. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐμποροδικείου πρέπει νὰ ἀποβλέπωμεν εἰς τὸν νόμον τῆς χώρας τοῦ ἐπιλαμβανομένου τῆς ὑποθέσεως δικαστηρίου (lex fori). Δὲν δύναται, ἐπὶ παραδείγματος, ἐμποροδικεῖον γαλλικὸν νὰ δικάσῃ πράξεις μὴ ἐμπορικὰς κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι αἱ πράξεις αὗται εἶναι ἐμπορικαὶ κατὰ τὸν νόμον τῆς ἐν ᾗ ἐτελέσθησαν χώρας. Ὁ κανονισμὸς τῆς δικαιοδοσίας δὲν δύναται νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ ξένων νόμων, τὰ δὲ δικαστήρια εἶναι ἁρμόδια μόνον καθ' ἃς προέβλεψε περιπτώσεις ὁ ἐγκαταστήσας αὐτὰ νόμος.(3)

Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης λύσεως δέον νὰ συναχθῇ ἡ ἑξῆς σπουδαιοτάτη σχετικῶς πρὸς τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια συνέπεια. Ἂν γραμμάτιόν τι εἰς διαταγὴν ἐξεδόθη ἐν χώρᾳ, ἐν ᾗ, ὡς ἐν Βελγίῳ, θεωρεῖται πρᾶξις ἐμπορική, αἱ ἐκ τοῦ γραμματίου αὐτοῦ διαφοραὶ δὲν ὑπάγονται ἐν τούτοις ἐν Γαλλίᾳ πάντοτε εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐμποροδικείου, εἰμὴ μόνον κατὰ τὰς ἐν ἄρθροις 636 καὶ 638 ἐμπ. κωδ. ὁριζομένας διὰ τὰ ἐπὶ γαλλικοῦ ἐδάφους ἐκδιδόμενα γραμμάτια περιπτώσεις.

Χωρὶς νὰ ἀποκρούσῃ τις τὰς ἐκτεθείσας ταύτας λύσεις διὰ τὴν ἀπό-

---

(1) Ὅρ. ἰδίως, σελ. 114 σημ. σελ. σημ. 2, σελ. σημ.

(2) Asser et Rivier, «Éléments de Droit international privé» §§ 91 καὶ 92. Holtzendorff, «Encyklopädie der Rechtswissenschaft», ἄρθρον τοῦ Bar ὑπὸ τὸν τίτλον «internationales Privatrecht» (4η ἔκδοσις σελ. 698).

(3) Asser et Rivier, op. cit. §§ 91 καὶ 92.

δειξιν καὶ τὴν ἁρμοδιότητα πρέπει νὰ ἀναγνωρίσῃ ὅτι ὁ τεθεὶς γενικὸς κανὼν εἶναι ἀνακριβής. Τῷ ὄντι δὲ εἰς οὐδεμίαν ἄγει πρακτικὴν συνέπειαν. Τοὐναντίον δὲ πρέπει νὰ τεθῇ ἡ ἀρχή, ὅτι ὁσάκις ἀναφύεται ἐν Γαλλίᾳ τὸ ζήτημα, ἂν πρᾶξίς τις γενομένη ἐν ξένῃ χώρᾳ εἶναι ἐμπορική, πρέπει νὰ λύηται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γαλλικοῦ νόμου, χωρὶς νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν ὁ νόμος τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἐτελέσθη ἡ πρᾶξις. Τοῦτο δὲ προέρχεται εἴτε ἐκ τοῦ ὅτι τὸ πρακτικῶς λυσιτελὲς τῆς διακρίσεως τῶν ἐμπορικῶν καὶ τῶν ἀστικῶν πράξεων εἶναι δημοσίας τάξεως, εἴτε διότι θετικαὶ διατάξεις ἀπαιτοῦσι τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ γαλλικοῦ νόμου. Ἀναμφιβόλως δὲ ὑπό τινας ἐπόψεις δέον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν ὁ ξένος νόμος, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ κανόνος, ὅτι ἡ ἐμπορικὴ ἢ ἀστικὴ φύσις, ἥτις ἀπεδόθη τῇ πράξει ὑπὸ τῆς νομοθεσίας τῆς ἐν ᾗ ἐτελέσθη χώρας, πρέπει νὰ ἀναγνωρίζηται πανταχοῦ.

Οὕτως, ἕνεκα τοῦ δημοσίας τάξεως χαρακτῆρος τῶν περὶ ἁρμοδιότητος νόμων, εἶναι βέβαιον, οἱοσδήποτε γενικὸς κανὼν καὶ ἂν γείνῃ δεκτός, ὅτι μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γαλλικοῦ νόμου πρέπει νὰ κρίνηται ἂν τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν πράξεως τελεσθείσης ἐν ξένῃ χώρᾳ, ὡς θὰ ἐγίνετο καὶ ἂν τὸ ζήτημα ἦτο περὶ πράξεως τελεσθείσης ἐν Γαλλίᾳ.

Ὡσαύτως δέ, ἂν ἐνεργῆται καταδίωξις ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ πλαστογραφίᾳ διαπραχθείσῃ ἐν ξένῃ χώρᾳ, μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γαλλικοῦ νόμου θὰ χαρακτηρισθῇ ἡ ἐγκληματικὴ πρᾶξις καὶ θὰ καθορισθῇ ἂν εἶναι πλαστογραφία ἰδιωτικοῦ ἢ ἐμπορικοῦ ἐγγράφου (ὅρ. ἀρ. 97), καθ' ὅσον τὰ ποινικὰ δικαστήρια μόνον τὸν γαλλικὸν νόμον ἐφαρμόζουσι. Πρβλ. ἄρθρον 5, Ι. Ποιν. Ἂν ὑποτεθῇ λοιπόν, ὅτι Γάλλος ἐπλαστογράφησεν ἐν Βελγίῳ γραμμάτιον εἰς διαταγήν, φέρον ἀστικὸν χαρακτῆρα κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον (ἀριθ. 150), ὁ Γάλλος οὗτος ἐν Γαλλίᾳ μόνον εἰς τὴν ποινὴν τὴν ὁριζομένην διὰ τὴν πλαστογραφίαν ἰδιωτικῶν ἐγγράφων ὑπόκειται, καί τοι κατὰ τὸν βελγικὸν νόμον τὸ εἰς διαταγὴν γραμμάτιον ἔχει πάντοτε ἐμπορικὸν χαρακτῆρα. Τοὐναντίον δέ, εἶναι εὐνόητον ὅτι, ἂν τὸ ζήτημα ἐτίθετο ἐν Βελγίῳ, θὰ ἐλύετο ἄλλως, διότι τοῦ ἐγχωρίου ποινικοῦ νόμου ἔχοντος πλήρη ἐφαρμογὴν ἐφ' ὅλων τῶν διαπραττομένων ἐν τῇ χώρᾳ ἀδικημάτων, οἱοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ δράστης, ἀπαραδέκτως ὁ Γάλλος θὰ ἐπεκαλεῖτο πρὸς ἀποφυγὴν τῆς βαρυτέρας ποινῆς τὴν γαλλικὴν νομοθεσίαν,

καθ' ἣν τὸ περὶ οὗ ἡ πλαστογραφία γραμμάτιον δὲν εἶναι ἐμπορικόν.

Κατὰ τὸν γαλλικὸν ἐπίσης νόμον πρέπει νὰ ἐκτιμᾶται ἡ φύσις τῶν ἐργασιῶν, εἰς ἃς ἐπεδόθη τις ἐν ξένῃ χώρᾳ, ὅπως κριθῇ ἂν τὸ πρόσωπον αὐτὸ εἶναι ἔμπορος. Ὅρ. ἀρ. 211.

Ὡς εἴδομεν (ἀριθ. 98) διὰ τοῦ νόμου τῆς 11 Ἰουνίου 1859 ἐτέθησαν ἐξαιρετικαὶ εὐνοϊκαὶ διατάξεις ὡς πρὸς τὰ τέλη καταχωρίσεως; *ὑπὲρ τῶν συναλλαγῶν καὶ συμβάσεων, τῶν θεωρουμένων ἐμπορικῶν κατὰ τὰ ἄρθρα 632, 633 καὶ 634, 1ον Ἐμπορ. κώδικος.* Ἡ διάταξις εἶναι ῥητὴ καὶ ὡρισμένη καὶ δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τις αὐτὴν διὰ συναλλαγὴν γενομένην ἐν ξένῃ χώρᾳ ἀλλ' ἢ μόνον ἐὰν κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον ἡ συναλλαγὴ αὕτη ἀποτελῇ ἐμπορικὴν πρᾶξιν, ἀδιαφόρως δὲ τοῦ χαρακτῆρος, ὃν ἀποδίδει αὐτῇ ὁ νόμος τῆς ἐν ᾗ ἐτελέσθη χώρας.

Ἐὰν συνεστάθη ἐν Γαλλίᾳ ἐνέχυρον πρὸς ἀσφάλειαν χρέους, γεννηθέντος ἐν ξένῃ χώρᾳ καὶ θεωρουμένου κατὰ τὸν νόμον αὐτῆς ἐμπορικοῦ, τότε μόνον τὸ ἐνέχυρον θὰ ὑποβληθῇ εἰς τοὺς περὶ ἐμπορικοῦ ἐνεχύρου κανόνας (ἀριθ. 95), ἐὰν τὸ χρέος ἦναι ἐμπορικὸν καὶ κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον. Πρᾶγμα κείμενον ἐν Γαλλίᾳ, εἴτε κινητὸν εἶναι τοῦτο εἴτε ἀκίνητον, μόνον κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ γαλλικοῦ νόμου δύναται νὰ ὑπόκειται κατὰ προτίμησιν εἰς τὸν δεῖνα ἢ δεῖνα πιστωτήν. Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι τῆς πραγματικῆς καταστάσεως (Lex rei sitæ).(1)

Εἶναι ὡσαύτως αὐτονόητον, ὅτι ὁ νόμος τῆς 13 Ἰουνίου 1866 περὶ ἐμπορικῶν συνηθειῶν δὲν δύναται νὰ ἐφαρμόζηται ἐπὶ πωλήσεων γινομένων ἐν ξένῃ χώρᾳ. Σκοπὸς τοῦ νόμου αὐτοῦ ἦτο νὰ ἐνοποιήσῃ τὰς ἐφαρμοζομένας ἐν Γαλλίᾳ συνηθείας, τιθεμένων κανόνων τινῶν προωρισμένων νὰ διέπωσι τὰς πωλήσεις ἐμπορευμάτων, τὰς συνομολογουμένας καθ' ὅλην τὴν γαλλικὴν ἐπικράτειαν.

Ἐν τέλει εἶναι βεβαιότατον, ὅτι, ἐὰν πρὸ τοῦ νόμου τοῦ 1867, ἤθελέ τις νὰ μεταχειρισθῇ τὸ μέσον τῆς προσωπικῆς κρατήσεως κατὰ ὀφειλέτου ὑποχρεουμένου ἐμπορικῶς, τότε μόνον ἠδύνατο νὰ πράξῃ

---

(1) Ἐξαιροῦμεν τὰ πλοῖα, ἅτινα καθ' ἡμᾶς διέπονται ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς χώρας, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ σημαία, ἰδίως δὲ ὡς ποὸς τὰ βαρύνοντα τὸ πλοῖον δικαιώματα. Ὅρ. Lyon-Caen, «Études de Droit international privé maritime».

τοῦτο, ἂν ὁ γαλλικὸς νόμος ἀνεγνώριζε τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα τοῦ χρέους. Ὁ νόμος τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἐπιδιώκεται ἡ πληρωμή, καθορίζει κυριαρχικῶς τοὺς τρόπους τῆς ἐκτελέσεως καὶ τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς δύναται νὰ γείνῃ χρῆσις αὐτῶν.

Δυνατὸν διὰ πρᾶξίν τινα, τελεσθεῖσαν ἐν ξένῃ χώρᾳ, ἥτις ἦναι ἐμπορικὴ κατὰ τὸν ξένον νόμον καὶ μὴ ἐμπορικὴ κατὰ τὸν γαλλικόν, νὰ ὑπάρχῃ λόγος ὅπως ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τοιάδε ἢ τοιάδε διάταξις τῆς ξένης νομοθεσίας. Τοῦτο δ' ὅμως προκύπτει ἐκ τῶν κρατουσῶν ἐπὶ συγκρούσεως νόμων γενικῶν ἀρχῶν καὶ οὐχὶ ἀποκλειστικῶς ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ ξένου νόμου καθορισμοῦ τῆς ἐμπορικῆς ἢ ἀστικῆς φύσεως τῆς πράξεως. Τῆς ἰδέας ταύτης, ἐφ' ἧς συγγραφεῖς τινες περιέπεσον εἰς σύγχυσιν, δύναται νὰ γείνωσι δύο ἐφαρμογαί. Ὑποτεθείσθω πρᾶξίς τις θεωρουμένη ἐμπορικὴ κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἐτελέσθη, ἡ ἀγορά, ἐπὶ παραδείγματος, ἀκινήτου πρὸς μεταπώλησιν ἐν Ἰταλίᾳ, (ὅρ. σημ. 2 τῆς σελ. 139), ἥτις κατὰ τὴν γαλλικὴν νομοθεσίαν δὲν εἶναι ἐμπορική. Περὶ τῆς πράξεως ταύτης κινεῖται δίκη ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀναφύεται τὸ ζήτημα πῶς δύναται νὰ ἀποδειχθῇ. Κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἔν τε τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἐν τῇ νομολογίᾳ γνώμην, ἡ μαρτυρικὴ ἀπόδειξις εἶναι παραδεκτὴ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ. Ἀλλὰ τάχα γίνεται τοῦτο, διότι ἡ πρᾶξις θεωρουμένη ἐμπορικὴ ἐν τῷ τόπῳ τῆς τελέσεως, πρέπει νὰ θεωρῆται ἐμπορικὴ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ὥστε νὰ ἐπιτρέπηται ἡ ἀπόδειξις δι' ὅλων τῶν μέσων κατὰ τὸν ἰταλικὸν νόμον; Ἐπειράθησάν τινες νὰ παραστήσωσιν οὕτως τὸ γινόμενον, ἀλλ' ἔπραξαν αὐτό, φρονοῦμεν, ἐξ ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως. Βεβαίως ἡ μαρτυρικὴ ἀπόδειξις πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἀλλὰ τοῦτο γίνεται, διότι διὰ τὴν ἀπόδειξιν ἀκολουθεῖται ὁ κανὼν τοῦ locus regit actum. Ἂν τὰ μέρη ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσι τὸ μέσον τῶν μαρτύρων, ἐν ᾧ τόπῳ συνεβλήθησαν, δύνανται νὰ πράξωσι τοῦτο καὶ ἐν ᾧ τόπῳ δικάζονται, καίτοι ἡ νομοθεσία τούτου εἶναι διάφορος. Ἀναμφιβόλως ἐν τῷ ληφθέντι παραδείγματι, ἡ μαρτυρικὴ ἀπόδειξις ἦτο δυνατὴ ἐν Ἰταλίᾳ διὰ τὸν λόγον ὅτι αὐτόθι ἡ πρᾶξις ἐθεωρεῖτο ἐμπορική· ἀλλ' εἶναι ἀδιάφορον διὰ τίνα αἰτίαν ἡ νομοθεσία τοῦ τόπου τῆς τελέσεως ἐπιτρέπει τοιόνδε ἢ τοιόνδε μέσον ἀποδείξεως.

Ἡ γαλλικὴ νομοθεσία περιέχει κανόνας διαφόρους περὶ τοῦ ὁρίου

τοῦ συμβατικοῦ τόκου ἄλλους ἐπὶ ἐμπορικῶν καὶ ἄλλους ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων (ἀριθ. 96). Τί πρέπει νὰ ἀποφασισθῇ ἐπὶ δανείου συνομολογηθέντος ἐν ξένῃ χώρᾳ ἐπὶ τόκῳ ἀνωτέρῳ τῶν 5 $^0/_0$; Τὸ ζήτημα τοῦτο θὰ ἐξετασθῇ βραδύτερον μετὰ τῆς προσηκούσης ἀναπτύξεως.(1) Τοῦτο μόνον λέγομεν ἐνταῦθα, ὅτι, καθ' ἡμᾶς, ὁ συνομολογηθεὶς τόκος, ἐπιτρεπόμενος ἐν τῷ τόπῳ τῆς συνάψεως τοῦ δανείου, πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἐπιτρεπόμενος καὶ ἐν Γαλλίᾳ.(2) Εἶναι ἀδιάφορον διὰ τίνα αἰτίαν ἦτο ἐπιτετραμμένος ἐν τῇ ξένῃ χώρᾳ· δυνατὸν ἐνίοτε ἡ αἰτία νὰ ἦναι ὅτι τὸ δάνειον ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῇ ἐθεωρεῖτο ἐμπορικόν· τοῦτο δ' ὅμως δὲν κωλύει νὰ ἐξαχθῇ ἡ λύσις ἐκ γενικωτέρας ἀρχῆς καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι, ἀφοῦ ἡ πρᾶξις θεωρεῖται ἐμπορικὴ ἔν τινι χώρᾳ, πρέπει νὰ θεωρῆται τοιαύτη καὶ ἀλλαχοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΑΥΤΩΝ

184. Ὡς πρὸς τοὺς *ἐμπόρους* δύο ζητήματα εἶναι ἐξεταστέα, ἅτινα εἶναι ὅμοια πρὸς τὰ ἐξετασθέντα διὰ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις (ἀριθ. 89)· δέον τουτέστι νὰ ζητηθῇ 1ον : Ὑπὸ τίνας ἐπόψεις λυσιτελεῖ ἡ διάκρισις τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν μὴ ἐμπόρων, καὶ 2ον τίς εἶναι ἔμπορος. Εἶτα δὲ θὰ διαλάβωμεν· 3ον περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ μετέρχεσθαι τὴν ἐμπορίαν καὶ περὶ τῶν περιορισμῶν, εἰς οὓς ὑπόκειται· 4ον περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀνηλίκου καὶ τῆς ὑπάνδρου γυναικός· 5ον περὶ τῶν ἐπιβεβλημένων τοῖς ἐμπόροις εἰδικῶν ὑποχρεώσεων (ἐμπορικὰ βιβλία, δημοσίευσις γαμικοῦ συστήματος).

(1) Ὅρ. τομ. IV, ἀριθ. 698.

(2) Πρβ. ἀποφ. Ἀκυρ. 2 Δεκεμβρίου 1874. D. 1876.1.107. Ἐφ. Chambéry. 19 Φεβρουαρίου 1875. J. Pal. 1876.704. S. 1876.2.174.—Ὅρ. Ch. Lyon—Caen, «De la condition légale des sociétés étrangères en France» ἀριθ. 51.

1ον. Περὶ τοῦ λυσιτελοῦς τῆς διακρίσεως τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν μὴ ἐμπόρων.

185. Ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις λυσιτελεῖ ἡ διάκρισις τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν μὴ ἐμπόρων. Ὑπάρχουσι δικαιώματα, ἅτινα ἀπονέμονται εἰς μόνους τοὺς ἐμπόρους καὶ ὑποχρεώτεις, αἵτινες αὐτοῖς καὶ μόνον ἐπίκεινται. Περιοριζόμεθα ἐνταῦθα εἰς ἁπλῆν ἀπαρίθμησιν αὐτῶν, ὅτως καταδείξωμεν τὴν σπουδαιότητα τοῦ θέματος, ἡ λεπτομερὴς δ' ἐξέτασις γενήσεται ἀλλαχοῦ ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

186. α') *Δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι.*—Οἱ ἔμποροι εἶναι κατὰ γενικὸν κανόνα (1) ἐκλογεῖς καὶ ἐκλέξιμοι ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν μελῶν τῶν ἐμποροδικείων καὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων (ἄρθρα 618 καὶ 620, τροποποιηθέντα διὰ τοῦ νόμου τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883, καὶ διάταγμα τῆς 21 Ἰανουαρίου 1872). Κατ' ἐξαίρεσιν δὲ μόνον καὶ ἄλλα τινὰ ὡρισμένα πρόσωπα, μὴ ἔμποροι, εἶναι ἐκλογεῖς καὶ ἐκλέξιμοι (οἱ διευθυνταὶ γαλλικῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν, οἱ πλοίαρχοι) ἢ εἶναι μόνον ἐκλέξιμοι, χωρὶς νὰ ἦναι καὶ ἐκλογεῖς (οἱ πρῴην ἔμποροι, ἄρθρ. 8 νόμ. 8 Δεκεμβρίου 1883).

187. β') *Ἐμπορικὰ βιβλία.*—Οἱ ἔμποροι ὀφείλουσι νὰ τηρῶσι βιβλία καὶ νὰ συντάττωσι κατ' ἔτος ἀπογραφὴν (ἄρθρ. 8 καὶ ἑπ.).

188. γ') *Δημοσιότης τοῦ γαμικοῦ συστήματος.*—Ἐν ὡρισμέναις τισὶ περιπτώσεσιν ἀπαιτεῖται ἡ δημοσιότης τοῦ γαμικοῦ συστήματος (ἄρθρ. 65—70).

189. δ') *Πτώχευσις. Δικαστικὴ ἐκκαθάρισις.*— Ἐὰν ὁ ἔμπορος παύσῃ τὰς πληρωμὰς αὐτοῦ, κηρύσσεται εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως (ἄρθρ. 437) ἢ τίθεται ὑπὸ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν (νόμος 4 Μαρτίου 1889 ἄρθρ. 1). Ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῆς *πτωχεύσεως* ἢ *τῆς δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως* τοῦ ἐμπόρου καὶ τῆς *ἐκστάσεως τῶν*

---

(1) Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀληθές. Διότι αἱ ἐμπορευόμεναι γυναῖκες δὲν εἶναι οὔτε ἐκλογεῖς οὔτε ἐκλέξιμοι· καὶ τοῦτο διὰ τὸν λόγον, ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι προϋποτίθησι τὴν ἰδιότητα τοῦ πολίτου (citoyen). Ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὑφίσταται ζήτημα, ἂν πρέπει νὰ τροποποιηθῇ ὡς πρὸς τοῦτο ἡ νομοθεσία καὶ νὰ ἀπονεμηθῇ εἰς τὰς γυναῖκας τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν τοὺς δικαστὰς τῶν ἐμποροδικείων. Ὅρ. ἀριθ. 335.

ὑπαρχόντων τοῦ μὴ ἐμπόρου ὡς πρός τε τὴν θέσιν τοῦ ὀφειλέτου καὶ πρὸς τὰ δικαιώματα τῶν πιστωτῶν.

190. ε') *Τεκμήριον ἐμπορικότητος.* — Ἐν τῷ ἐμπόρῳ ὑπάρχουσι δύο προσωπικότητες κατὰ τοῦτο ὅτι δὲν ἐπιδίδεται μόνον εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ἐμπορίας, ἣν ἀσκεῖ, ἀλλ' ἐνεργεῖ καὶ νομικὰς πράξεις ἀλλοτρίας τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ. Ἡ ἐμπορικὴ ἰδιότης ἐπικρατεῖ συνήθως. Οὕτως ἐν τοῖς ἐμπορικοῖς βιβλίοις πρέπει νὰ ἀναφέρωνται καὶ αὐταὶ αἱ ἀστικαὶ ἐργασίαι (ἄρθρ. 8 ἐμπ. κωδ.) καὶ ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως ἢ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως δὲν γίνεται διάκρισις τῶν ἐμπορικῶν καὶ τῶν ἀστικῶν χρεῶν· ἀμφότερα ὑπόκεινται εἰς τὸ αὐτὸ καταστατὸν ὑπὸ τοῦ νόμου σύστημα· ἔτι δὲ ἐν ἀμφιβολίᾳ, αἱ πράξεις τοῦ ἐμπόρου θεωροῦνται κατὰ τεκμήριον ἐμπορικαι (ἄρθρ. 638 ἐδ. 2). Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ ἄρθρον αὐτὸ ὁρίζει τὸ ὑπὲρ τῆς ἐμπορικότητος τεκμήριον μόνον διὰ τὰ *γραμμάτια*, ἀλλ' ὡς ἐξηγήθη (ἀριθ. 168), ἡ διάταξις πρέπει νὰ ἐπεκταθῇ ἐφ' ἁπάσας τὰς ὑποχρεώσεις ὑφ' οἱονδήποτε καὶ ἂν συνήφθησαν τύπον. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι πράξεις, αἵτινες, χωρὶς νὰ ἦναι καθ' ἑαυτὰς ἐμπορικαὶ καὶ χωρὶς νὰ ὑπάγωνται εἰς τὰς ἀπαριθμουμένας ἐν τοῖς ἄρθρ. 632 καὶ 633, πρέπει ὅμως νὰ ἐκλαμβάνωνται ὡς ἐμπορικαί, ἀλλὰ τότε μόνον ὅταν συνδέωνται πρὸς ἐμπορίαν τινὰ καὶ σκοπῶσι τὴν ἐκμετάλλευσιν αὐτῆς (1) (*θεωρία παρακολουθήματος* ἀριθ. 171).

191. ς') *Ἱκανότης ὑπάνδρων γυναικῶν καὶ ἀνηλίκων.* — Αἱ μὴ κεχωρισμέναι ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης ὕπανδροι γυναῖκες καὶ οἱ ἀνήλικοι, διὰ νὰ κατασταθῶσιν ἔμποροι, ἀπαιτεῖται νὰ ἐκπληρώσωσιν ἰδιαιτέρους τινὰς ὅρους καὶ ἀφοῦ δ' ἔτι κατασταθῶσιν, ἡ ἱκανότης αὐτῶν ὑπόκειται εἰς εἰδικοὺς κανόνας.

Πρὸ τοῦ νόμου τῆς 22 Ἰουλίου 1867 αἱ ὕπανδροι γυναῖκες καὶ αἱ ἄγαμοι, ὅταν ἦσαν ἔμποροι, ὑπέκειντο εἰς προσωπικὴν κράτησιν, ἐνῷ διὰ μεμονωμένας ἐμπορικὰς πράξεις δὲν ὑπέκειντο εἰς αὐτὴν (νόμος 17

---

(1) Οὕτως ἐκρίθη ὅτι ἡ ἀγορὰ μηχανῆς τινος, γινομένη παρὰ παραγωγέως μυκήτων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς καλλιεργίας, δὲν εἶναι ἐμπορικὴ, καὶ τοῦτο διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι δὲν εἶναι οὗτος ἔμπορος ἐφ. Paris, 11 Φεβρ. 1880. S. 1881.2.68. J. Pal. 1881.1.432, ἀλλ' ἐν ᾗ περιπτώσει ἐθεωρεῖτο ἔμπορος, θὰ ἐδίδετο ἡ ἀντίθετος λύσις.

Ἀπριλίου 1832 ἄρθρ. 2)· ἐκ τούτου δὲ ἐξηγεῖται καὶ τὸ ἄρθρον 113 ἐμπορ. κώδικος.(1)

192. ζ') *Ἐπιτήδευμα.*—Δύναται νὰ λεχθῇ ἔτι, ὅτι οἱ ἔμποροι ὑπόκεινται εἰς ἐπιτήδευμα· ἀλλ' ἐν τούτῳ πρόκειται περὶ ἁπλοῦ ταμιευτικοῦ μέτρου, ἐφ' οὗ δέον νὰ γείνωσιν αἱ ἑξῆς δύο ἀντίθετοι παρατηρήσεις. Ἐξ ἑνὸς μὲν πᾶν πρόσωπον ἐξασκοῦν ἐπάγγελμά τι ὑπόκειται εἰς ἐπιτήδευμα, ἐὰν δὲν περιλαμβάνηται μεταξὺ τῶν ἐξαιρουμένων ὑπὸ τοῦ νόμου· ὥστε δυνατὸν νὰ ὑπόκειταί τις εἰς ἐπιτήδευμα, καί τοι μὴ ὢν ἔμπορος (ἰατρὸς κλπ.)(2), μάλιστα δὲ καὶ ἂν ἔτι δὲν ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ἦναι, ὡς συμβαίνει, ἐπὶ παραδείγματος, διὰ τοὺς συμβολαιογράφους καὶ τοὺς δικηγόρους κλπ. Ἐξ ἄλλου δὲ δύναταί τις, καί το. ὢν ἔμπορος, νὰ ἀποφύγῃ τὸ ἐπιτήδευμα.(3)

193. Ἀναφέρουσί τινες(4) τὰ ἄρθρα 1325, 1326 καὶ 1328 ἀστ. κώδ. ὡς μὴ ἐφαρμοζόμενα ἐπὶ τῶν ἐμπόρων. Θὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τῶν ἄρθρων αὐτῶν, ὅταν θὰ διαλάβωμεν περὶ τῶν ἀποδεικτικῶν μέσων ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων (4ον μέρος, κεφ. 1ον) καὶ θὰ ἐξηγήσωμεν τότε ὅτι, ἐὰν καθιερώθη τῷ ὄντι ὡς πρὸς τοῦτο ἐξαίρεσις τῶν κανόνων τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, αὕτη εἶναι οὐχὶ διὰ *τοὺς ἐμπόρους*, ἀλλὰ διὰ *τὰς ἐμπορικὰς πράξεις*, εἴτε αὗται γίνονται ὑπ' ἐμπόρων εἴτε ὑπὸ μὴ ἐμπόρων.(5)

---

(1) Ὅρ. τόμ. IV, ἀρ. 495 καὶ ἑπ.

(2) Ἡ ἐγγραφὴ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπιτηδευμάτων δὲν ἀρκεῖ ὅπως ἀπονείμῃ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐμπόρου. Ἐφ. Bordeaux, 4 Δεκεμβρίου 1846. D. 1847.2.120.

(3) Ἀπ. Ἀκυρ. (ποιν. τμ.) 17 Μαρτίου 1866. D. 1866.1.511.—Ὁ θεμελιώδης νόμος περὶ ἐπιτηδευμάτων τῆς 25 Ἀπριλίου 1844 (ἀντικατασταθεὶς ἤδη διὰ τοῦ νόμου τῆς 15 Ἰουλίου 1880) ἐπέβαλλεν εἰς τοὺς ἐμπόρους τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μνημονεύωσι τὴν ἄδειαν ἐπιτηδεύματος ἐν πάσαις ταῖς δικαστικαῖς πράξεσι ταῖς κοινοποιουμέναις ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτῶν καὶ τοῦτο ἐπὶ ποινῇ προστίμου. Ἡ διάταξις αὕτη κατηργήθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 15 Μαΐου 1850, ἄρθρ. 22.

(4) Ὅρα ἰδίως Bravard et Demangeat. I. σελ. 59 καὶ 60.

(5) Ὑπάρχει ὡσαύτως ἀμφισβήτησις καὶ περὶ τοῦ ζητήματος ἂν ἡ ἐξαίρεσις τοὺ ἄρθρου 1326 ἐδ. 2 ἀστ. κωδ. ἐφαρμόζεται ἐπὶ πασῶν τῶν πράξεων, τῶν γινομένων παρ' ἐμπόρων, ἢ μόνον ἐπὶ τῶν πράξεων, τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν. Θὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐν

194. Καὶ ἂν ἐν πάσαις ταῖς χώραις γίνηται διάκρισις τοῦ ἐμπόρου καὶ τοῦ μὴ ἐμπόρου, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅμως καὶ ὅτι πανταχοῦ ἔχει τὴν αὐτὴν πρακτικὴν ἀξίαν ἡ διάκρισις. Ἐν πρώτοις ὑπάρχουσι θεσμοί, οἵτινες, ὄντες ἐν Γαλλίᾳ εἰδικοὶ διὰ τοὺς ἐμπόρους, ἐν ἄλλοις Κράτεσιν ἰσχύουσι καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους, Τοιοῦτος ἰδίως εἶναι ἐν Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Αὐστρίᾳ, Οὐγγαρίᾳ, Ὁλλανδίᾳ ὁ θεσμὸς τῆς πτωχεύσεως. Παρατηρητέον μόνον ὅτι ἔν τισι τῶν χωρῶν αὐτῶν κανόνες τινὲς ἐκ τῶν περὶ πτωχεύσεως ἐφαρμόζονται εἰς μόνους τοὺς ἐμπόρους. Οὕτως ἐν Αὐστρίᾳ μόνον οἱ πτωχεύσαντες ἔμποροι δύνανται νὰ ἐπιτύχωσι συμβιβασμόν, ὅστις ψηφιζόμενος ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τῶν πιστωτῶν εἶναι ὑποχρεωτικὸς καὶ διὰ τὴν μειονοψηφίαν. Ὑφίστανται ὡσαύτως θεσμοὶ ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοὺς ἐμπόρους, τῶν ὁποίων παρόμοιοι δὲν ὑπάρχουσιν ἔν τισι ξέναις χώραις· οὕτως ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία, συνισταμένη ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἐξ ἐμπόρων, δὲν ὑπάρχει ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν τοῖς Ἡνωμένοις Κράτεσι τῆς Ἀμερικῆς, ἐν Ἱσπανίᾳ, ἐν Ὁλλανδίᾳ, ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Ῥουμουνίᾳ. Ἀντιθέτως ὅμως ἐν πλείστοις Κράτεσιν ἐπιβάλλονται ὑποχρεώσεις τινὲς εἰς τοὺς ἐμπόρους, αἵτινες εἶναι ἄγνωστοι ἐν Γαλλίᾳ. Ὑπαινισσόμεθα εἰδικῶς τὴν ὑποχρέωσιν τῶν ἐμπόρων τοῦ νὰ καταγράφωνται ἐν τῷ μητρώῳ τῆς ἐμπορίας, τὸ ὁποῖον κατέστησαν νομοθεσίαι τινές. Ἡ καταγραφὴ τῶν ἐμπόρων ἐν μητρώῳ εἶναι σύστημα ἄξιον σπουδῆς.

194 δίς. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΤΡΩΟΥ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΕΝ ΤΑΙΣ ΞΕΝΑΙΣ ΧΩΡΑΙΣ.— Ὁ περὶ μητρώων τῆς ἐμπορίας θεσμὸς ὑφίσταται ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ,(1) ἐν Αὐστρίᾳ,(2) ἐν Οὐγγαρίᾳ,(3) ἐν Ἑλβετίᾳ,(4) ἐν Ἱσπανίᾳ,(5) ἐν Ῥουμουνίᾳ.(6)

τοῖς περὶ ἀποδείξεως ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων (4ον μέρος κεφ. I). Ὅρ τομ. III ἀριθ. 56 καὶ 57.

(1) Γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ 1861, ἄρθρ. 12—14.

(2) Αὐστριακὸς κῶδιξ, ἄρθρ. 12—14.

(3) Οὐγγρικὸς κῶδιξ, ἄρθρ. 7—24.

(4) Ἑλβετικὸς κῶδιξ περὶ ἐνοχῶν, ἄρθρ. 859—876, καὶ κανονισμὸς τῆς 29 Αὐγούστου 1882.

(5) Ἱσπανικὸς κῶδιξ, ἄρθρ. 16—32.

(6) Ρουμουνικὸς νόμος τῆς 18 Ἀπριλίου 1884.

Μεταξὺ τῶν νόμων τῶν χωρῶν αὐτῶν ὑπάρχουσι διαφοραί τινες ἐν ταῖς λεπτομερείαις. Διὸ θὰ περιορισθῶμεν νὰ περιγράψωμεν ἐνταῦθα τὸν θεσμὸν τοῦτον ὡς διωργανώθη ὑπὸ τοῦ *γερμανικοῦ* ἐμπορικοῦ κώδικος τοῦ 1861 καὶ ὑπὸ τοῦ *ἑλβετικοῦ* ὁμοσπονδιακοῦ κώδικος περὶ ἐνοχῶν.(1)

Κατὰ τὸν γερμανικὸν ἐμπορικὸν κώδικα πᾶν πρόσωπον μετερχόμενον τὴν ἐμπορίαν ἔχει ἀναγκαίως ὄνομά τι, ὑφ' ὃ ἐξασκεῖ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ, καὶ ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν ἐμπορικὴν ὑπογραφήν, τίθεται ἐπὶ τῶν σημάτων, ἐπιστολῶν, τιμολογίων καὶ ἐν γένει ἐπὶ παντὸς ἐγγράφου προερχομένου ἐκ τοῦ προσώπου αὐτοῦ (ἄρθρ. 15)· τὸ ὄνομα αὐτό, ὅπερ καλεῖται firma,(2) πρέπει κατ' ἀρχὴν νὰ ἦναι τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ ἐμπόρου (ἄρθρ. 16). Ἐξαίρεσις ὡς πρὸς τοῦτο γίνεται μόνον διὰ τὸν ἀποκτήσαντα παρ' ἄλλου ἐμπορικὸν κατάστημα, ὅστις δύναται τῇ συναινέσει τοῦ προκατόχου ἢ τῶν κληρονόμων τούτου νὰ ἐξασκῇ τὴν ἐμπορίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ τελευταίου αὐτοῦ (ἄρθρ. 12). Πᾶς ἔμπορος ὀφείλει ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει νὰ ἐνεργήσῃ τὴν καταχώρισιν τοῦ ἐμπορικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ὅπου μέλλει νὰ ἐξασκήσῃ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ· ἡ καταχώρισις αὕτη γίνεται ἔν τινι βιβλίῳ καλουμένῳ «Handelsregister», τοῦτ' ἔστι μητρῴῳ τῆς ἐμπορίας ἢ τῶν ἐμπόρων, ὅπερ τηρεῖται ὑπό τινος γραμματέως ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν εἴτε τοῦ Amtsgericht, ἥτις ἀρχὴ ἀντιστοιχεῖ πρὸς Εἰρηνοδικεῖον, εἴτε τοῦ Landgericht, Πρωτοδικείου, κατὰ τοὺς ἰδιαιτέρους νόμους τῶν διαφόρων Κρατῶν.

Δι' ἕκαστον ἔμπορον, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἐγγράφεται ἐν τῷ μητρῴῳ, ἀνοίγεται μερὶς ἐπὶ εἰδικῆς σελίδος. Ἐπὶ ταύτης δὲ πρέπει νὰ σημειῶνται πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς δημοσιότητος τὰ κυριώτερα γεγονότα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν ἔμπορον, τὸν ὁποῖον ἔχουσι συμφέρον οἱ τρίτοι νὰ γινώσκωσιν. Οὕτω πρέπει νὰ σημειῶνται ἐν αὐτῇ τὰ ὑποκαταστήματα (ἄλλως αἱ αὐταὶ διατυπώσεις ἐκπληροῦνται ἔν τε τῷ

---

(1) Γενικὴ ἔκθεσις τῶν διαφόρων νομοθεσιῶν περὶ τοῦ θέματος τούτου εὑρίσκεται ἐν τῷ ἑξῆς γερμανικῷ συγγράμματι: Späing, «Handelsregister nach deutschem und ausserdeutschem Rechte (Βερολῖνον 1884).

(2) Ἐν Ἀγγλίᾳ λέγεται firm. Ἐν Βελγίῳ μεταχειρίζονται τὴν λέξιν firme, ἥτις δὲν εἶναι γαλλική.

τόπῳ τῆς ἕδρας τοῦ κυρίου καταστήματος καὶ ἐν τοῖς τόποις, ἔνθα ὑπάρχουσιν ὑποκαταστήματα), τὰ ὀνόματα τῶν πληρεξουσίων τοῦ ἐμπόρου, ἡ γενομένη ὑπ' αὐτοῦ μεταβίβασις τοῦ ἐμπορικοῦ καταστήματος, ἡ σύστασις ἑταιρείας πρὸς ἐκμετάλλευσιν αὐτοῦ, ἡ κήρυξις εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως κλπ. . . . . Ἐν τῷ μητρῴῳ ἐγγράφονται ὡσαύτως καὶ αἱ ἐμπορικαὶ ἑταιρεῖαι σημειουμένων τῶν κυριωτέρων ὅρων τοῦ καταστατικοῦ αὐτῶν. Συνήθως τηροῦνται δύο βιβλία διακεκριμένα, ἐξ ὧν τὸ ἓν χρησιμεύει διὰ τὰ ἐμπορευόμενα ἄτομα καὶ τὸ ἕτερον διὰ τὰς ἐμπορικὰς ἑταιρείας. Τὰ μητρῷα ἐμπορίας συνοδεύονται δι' εὑρετηρίων τηρουμένων κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν τῶν προσωπικῶν ὀνομάτων.

Πᾶσαι αἱ ἐν τῷ μητρῴῳ ἐμπορίας γινόμεναι μνεῖαι ὑπόκεινται εἰς τὴν δημοσιότητα. Τοῦτο προκύπτει, 1ον ἐκ τοῦ ὅτι πᾶν πρόσωπον, χωρὶς νὰ ἔχῃ μάλιστα ἀνάγκην νὰ δικαιολογήσῃ συμφέρον, δύναται νὰ αἰτήσῃ παρὰ τοῦ γραμματέως τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ μητρῴου καὶ νὰ λάβῃ ἀποσπάσματα ἐξ αὐτοῦ· 2ον ἐκ τοῦ ὅτι πᾶσα γινομένη μνεία ἐν τῷ μητρῴῳ πρέπει νὰ δημοσιεύηται ἔν τινι ἐφημερίδι, προσδιοριζομένῃ ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς (ἄρθρ. 12 καὶ 13).

Ὁ γραμματεύς, ὅστις ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Πρωτοδικείου εἶναι ἐπιπεφορτισμένος τὴν τήρησιν τοῦ μητρῴου ἐμπορίας, ὀφείλει νὰ ποιῆται πᾶσαν αἰτουμένην μνείαν. Ἔχει δ' ὅμως καὶ ἐξουσίαν τινὰ νὰ ἐξετάζῃ καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐγγραφὴν τῶν ἐμπορικῶν ὀνομάτων. Πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεων, αἵτινες δύνανται νὰ ἦναι αἰτία δολίων ἀνταγωνισμῶν, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου πολλὰ πρόσωπα μετερχόμενα τὴν αὐτὴν ἐμπορίαν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἐμπορικὸν ὄνομα. Διὰ τοῦτο τὸ δικαστήριον, πληροφορούμενον ὑπὸ τοῦ γραμματέως, δύναται νὰ λαμβάνῃ τὰ ἀναγκαῖα προληπτικὰ μέτρα, ὅταν πρόσωπόν τι θέλῃ νὰ σημειωθῇ ἐν τῷ μητρῴῳ ἐμπορίας ὑπὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἤδη ἐγγεγραμμένον· δύναται δὲ τότε νὰ διατάξῃ τὴν προσθήκην τοῦ βαπτιστικοῦ ὀνόματος ἢ πάσης ἄλλης διακριτικῆς δηλώσεως (ἄρθρ. 20).

Ἐγγραφὴ ἐν τῷ μητρῴῳ δὲν γίνεται ἐξ ἐπαγγέλματος.(1) Ἡ μὴ ἐγγραφὴ ἐν τῷ μητρῴῳ δὲν κωλύει τὸν ἔχοντα σύνηθες ἐπάγγελμα

(1) Αὕτη ἀπῃτήθη παρὰ πολλῶν. Ὅρ. Riesser, «Zur Revision des Handelsgesetzbuches», σελ. 25.

τὴν ἐμπορίαν τοῦ νὰ θεωρῆται ἔμπορος. Δὲν ἀπαλλάσσει αὐτὸν τῶν συνημμένων τῇ ἰδιότητι τοῦ ἐμπόρου ὑποχρεώσεων. Ἄλλως αὐτὸς ὁ νόμος θὰ παρεῖχεν εἰς τοὺς ἐμπόρους ἁπλούστατον μέσον ὑπεκφυγῆς τῶν ἐπιβεβλημένων αὐτοῖς ὑποχρεώσεων. Ὁ παραμελῶν δ' ὅμως νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐν τῷ μητρῴῳ ἐγγραφὴν τοῦ ἐμπορικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἔμπορος, πλὴν τοῦ ὅτι δύναται νὰ τιμωρηθῇ διὰ προστίμου, ἀλλὰ στερεῖται καί τινων ἐκ τῶν δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα κατ' ἀρχὴν ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ἐμπόρους. Ὑπάρχουσιν ἄρα δικαιώματα, ἅτινα ἀπονέμονται οὐχὶ πᾶσι τοῖς ἐμπόροις, ἀλλὰ μόνον τοῖς ἐγγεγραμμένοις ἐν τῷ μητρῴῳ ἐμπορίας. Οὕτω μόνον οἱ ἐν τῷ μητρῴῳ εἶναι ἐκλέξιμοι ὡς ἐμποροδίκαι. (1) Ἐν τέλει ἡ παραπομπὴ ἐνώπιον τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας, ὁσάκις ἡ ἁρμοδιότης αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἐναγομένου, μόνον παρὰ τοῦ ἐν τῷ μητρῴῳ ἐγγεγραμμένου ἐμπόρου δύναται νὰ αἰτηθῇ. (2)

Ὁ *γερμανικὸς* ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1867 καθιεροῖ γενικῶς περὶ τοῦ μητρῴου ἐμπορίας καὶ περὶ τοῦ ἐμπορικοῦ ὀνόματος τοὺς κανόνας, τοὺς παραδεδεγμένους ἐν τῷ κώδικι τοῦ 1861. Ἀλλ' ὁ κῶδιξ τοῦ 1897 (ἄρθρ. 3) ἐνεωτέρισε, παραδεχθεὶς ὅτι ὁ γεωργὸς δύναται νὰ θεωρῆται ἔμπορος, ὅταν ἐνήργησε τὴν ἐγγραφὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν τῷ μητρῴῳ ἐμπορίας (ὅρ. σημ. 1 τῆς σελ. 244).

Τὸ ἑλβετικὸν σύστημα διαφέρει ὡς πρός τινα τοῦ γερμανικοῦ.(3)

---

(1) Γερμανικὸς νόμος τοῦ 1877 περὶ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ, ἄρθρον 113.

(2) Ἄρθρ. 104 τοῦ αὐτοῦ νόμου.—Κατὰ τὸν γερμανικὸν νόμον τῆς 30 Νοεμβρίου 1874 περὶ προστασίας τῶν σημάτων (ἄρθρ. 1) μόνον οἱ ἐν τῷ μητρῴῳ ἔμποροι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐκπληρώσωσι τὰς ἀναγκαίας διατυπώσεις πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς προστασίας τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν σημάτων, ἅτινα τιθεῖσιν ἐπὶ τῶν προϊόντων αὐτῶν. Ἀλλ' ὁ νόμος τῆς 12 Μαΐου 1894 περὶ σημάτων ἐξήλειψε τὸν περιορισμὸν αὐτῶν. Ἡ προστασία τῶν σημάτων καὶ τῶν μὴ ἐν τῷ μητρῴῳ ἐμπόρων ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἠθέλησαν νὰ δεχθῶσι τὴν νόμιμον προστασίαν διὰ τὰ σήματα τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ἐκμεταλλευομένων μεταλλεῖα, οἵτινες δὲν εἶναι ἔμποροι.

(3) Ὅρ. «Le registre du commerce et les raisons de commerce, commentaire du Code fédéral des obligations» ὑπὸ Henri Le Fort (Γενεύῃ 1884). Ἐν τῷ συγγράμματι αὐτῷ ἀπαντῶσι καὶ παρατηρήσεις περὶ τῶν ξένων νόμων.

Κατ' αὐτὸ πρέπει νὰ τηρῆται ἓν μητρῷον ἐμπορίας τοὐλάχιστον καθ' ἑκάστην τοπαρχίαν (ἄρθρ. 859 *ὁμοσπ. κωδ. περὶ ἐνοχῶν*). Αἱ γινόμεναι ἐν τῷ βιβλίῳ μνεῖαι πρέπει νὰ καταχωρίζωνται ἐν τῇ ἑλβετικῇ ἐπισήμῳ ἐφημερίδι τῆς ἐμπορίας, ἥτις εἶνε ὁμοσπονδιακὸν ὄργανον (ἄρθρ. 862)· ἐπιτρέπεται δ' ὅμως καὶ ἡ διά τινος ἐφημερίδος τῆς τοπαρχίας δημοσίευσις.

Καίτοι ὑπαρχούσης τῆς καταχωρίσεως τῶν ἐμπορικῶν ὀνομάτων, ὁ ἑλβετικὸς κῶδιξ φοβούμενος τοὺς δόλους δὲν ἐπιτρέπει, ὡς ὁ γερμανικός, ἵνα ὁ διάδοχος ἐμπορικοῦ καταστήματος ἐξασκῇ τὸ ἑαυτοῦ ἐπάγγελμα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ δικαιοπαρόχου αὐτοῦ. (Ὁμοσπ. κωδ. περὶ ἐνοχῶν ἄρθρ. 874). Ἀλλὰ τὸ ἰδιοτυπώτερον ἐν τῷ ἑλβετικῷ κώδικι εἶναι, ὅτι ἡ καταχώρισις ἐν τῷ μητρῴῳ, ἥτις κατ' ἀρχὴν εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς ἐμπόρους, εἶναι ἐξουσιαστικὴ διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους (ἄρθρ. 865 ἐδ. 1), οἵτινες δύνανται ἐκπληροῦντες τὸν τύπον αὐτὸν νὰ ἐπαυξάνωσι τὴν ἑαυτῶν πίστιν. Καθ' ὅσον ὑπάρχουσι, γενικῶς εἰπεῖν, ἐν ἑκάστῃ τοπαρχίᾳ νόμοι ἢ κανονισμοὶ εἰδικοὶ καθιεροῦντες διαδικασίαν καὶ μέτρα ἐκτελέσεως, συντελῇ εἰς ταχεῖαν περάτωσιν, ἐφαρμοζόμενα κατὰ τῶν ἐπὶ συναλλαγματικαῖς ὑποχρέων. Οἱ δικονομικοὶ αὐτοὶ κανόνες καὶ τὰ μέτρα ἐκτελέσεως, κατὰ τὸν ὁμοσπονδιακὸν περὶ ἐνοχῶν νόμον (ἄρθρ. 720), εἶναι δεκτὰ μόνον κατὰ τῶν προσώπων, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα κατεχωρίσθη ἐν τῷ μητρῴῳ ἐμπορίας. Ὁ περὶ τῆς *διὰ χρέη καταδιώξεως καὶ περὶ πτωχεύσεως* νόμος τῆς 11 Ἀπριλίου 1889 (ἄρθρ. 39, προτελευταῖον ἐδ.) προσδίδωσι καὶ ἄλλην σπουδαιότητα εἰς τὴν ἐν τῷ μητρῴῳ ἐγγραφὴν τῶν μὴ ἐμπόρων. Οἱ ἐγγεγραμμένοι μὴ ἔμποροι δύνανται κατ' αὐτὸν νὰ κηρυχθῶσιν εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως, ὡς οἱ ἔμποροι.

Δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ζήτημα περὶ τῆς παραδοχῆς ἐν Γαλλίᾳ τοῦ συστήματος τούτου τῶν μητρῴων διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους. Ἀλλὰ τὸ σύστημα, τὸ γενόμενον δεκτὸν ἐν Γερμανίᾳ ἢ καὶ ἐν Ἑλβετίᾳ ὡς πρὸς τοὺς ἐμπόρους, ἠδύνατο νὰ εἰσαχθῇ καὶ ἐν Γαλλίᾳ. Ἔχει πολλὰ τὰ πλεονεκτήματα ἄνευ σοβαροῦ τινος ἀτόπου. Κατ' οὐδὲν προσκρούει εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐμπορίας, μηδεμιᾶς παρεχομένης ἐξουσίας εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν νὰ ἀρνῆται κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῆς τὴν ἐγγραφὴν firma τινὸς ἐν τῷ μητρῴῳ. Ἄλλως ἡ ἄσκησις τῆς ἐμπορίας εἶναι δυνατὴ καὶ ἄνευ ἐγγραφῆς. Δὲν εἶναι δὲ μεμπτὸν τὸ σύστημα οὔτε διὰ τὴν παρεχομένην εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν ἐξουσίαν

νὰ ἐξετάζῃ, ὅπως γνωσθῶσιν οἱ ἔμποροι, οἵτινες ἠμέλησαν νὰ ἐγγράψωσι τὰ ἑαυτῶν ὀνόματα ἐν τῷ μητρῴῳ. Ἡ ἄσκησις τῆς ἐμπορίας δὲν εἶναι γεγονὸς προωρισμένον νὰ τηρῆται μυστικόν. Ἄλλως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ ἡ διοικητικὴ ἀρχὴ ὀφείλει νὰ γινώσκῃ ἕνεκα τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος ὁποῖον ἐπάγγελμα ἀσκεῖται παρ' ἑκάστου προσώπου, διότι ὁ φόρος κανονίζεται διαφόρως κατὰ τὸ εἶδος ἑκάστου ἐπαγγέλματος.

Τὸ σύστημα τῆς ἐν μητρῴῳ ἐγγραφῆς ἔχει τὸ μέγα πλεονέκτημα ὅτι παρέχει τὸ μέσον εἰς πάντα ἔχοντα ἀνάγκην νὰ λάβῃ πληροφορίας ἐνδιαφερόμενον, ὅπως μάθῃ, ἐὰν τὰ πρόσωπα, μεθ' ὧν μέλλει νὰ συναλλαχθῇ, μετέρχωνται τὴν ἐμπορίαν καὶ νὰ γνωρίσῃ τὰ κυριώτερα περιστατικὰ τὰ μεταβαλόντα τὴν κατάστασιν αὐτῶν. Ἕνεκα τοῦ διοργανισμοῦ αὐτοῦ αἱ μεταβιβάσεις τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων γίνονται μετὰ μεγάλης εὐκολίας καὶ ὁ κτώμενος δικαιοδόχος δύναται νὰ ἐπωφελῆται ἐκ τῆς φήμης, ἧς ἀπέλαυεν ὁ προκάτοχος, ἀσκῶν τὴν ἐμπορίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα τούτου. (1)

Ἄλλως τὸ σύστημα αὐτὸ δὲν εἶναι σύστημα δημοσιότητος ἀνάλογον πρὸς τὸ ἐφαρμοζόμενον, ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ, διὰ τὰς ἑταιρείας; Ἡ ἵδρυσις ἑταιρείας, αἱ ἐπιφερόμεναι εἰς τὸ καταστατικὸν αὐτῆς τροποποιήσεις, ἡ διάλυσις κλπ. πρέπει νὰ δημοσιεύωνται κατὰ τὰς ὁριζομένας ὑπὸ τοῦ νόμου διατυπώσεις. Δύναταί τις νὰ προσθέσῃ ἐνταῦθα, κατὰ τὸν γαλλικὸν ἐμπορικὸν κώδικα, καὶ ἄλλα περιστατικά, ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ὀλίγα (οἷον τὴν δημοσίευσιν τῆς ἐξουσιοδοτήσεως ἀνηλίκου πρὸς ἄσκησιν ἐμπορίας, τὴν δημοσίευσιν τοῦ γαμικοῦ συστήματος τοῦ ἐμπόρου). Ἐπὶ πλέον δέ, ἡ δημοσιότης τῶν περιστατικῶν αὐτῶν δὲν εἶναι διαρκὴς καὶ αἱ διατυπώσεις δὲν ὡρίσθησαν οὕτως, ὥστε νὰ ἦναι δυνατὴ ἡ εὔκολος γνῶσις πάντων τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ αὐτοῦ ἐμπόρου.

---

(1) Ἡ ἐξουσία αὕτη ἡ παρεχομένη εἰς τὸν διάδοχον δύναται νὰ γείνῃ αἰτία δόλου παρὰ τὴν καταχώρισιν καὶ διὰ τοῦτο ἐν Ἑλβετίᾳ δὲν ἐγένετο δεκτή. Ὅρ. Riesser, op. cit., σελ. 31.

2ον. Τίς εἶναι ἔμπορος;

195. Ἡ λέξις *ἔμπορος* (commerçant) εἶναι ὅρος νομικός· ἐν τῷ νόμῳ ἀπαντῶσιν ὡς συνώνυμοι καὶ αἱ λέξεις *πραγματευτής, ἐμπορευόμενος* (négociant, marchand) (ἄρθρ. 220, 1325, 1326, 2172, ἀστ. κώδ.).

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 1 ἐμπ. κωδ. *ἔμπορος εἶναι ὅστις ἐνεργεῖ πράξεις ἐμπορικὰς μετερχόμενος αὐτὰς ὡς σύνηθες αὐτοῦ ἐπάγγελμα.* Ὁ ὁρισμὸς οὗτος ἀναπαρήχθη καὶ ὑπὸ πολλῶν ξένων κωδίκων.(1) Δὲν εἶναι δὲ ἀκριβής, εἰμὴ ἐφ' ὅσον τὸ πρόσωπον εἶναι νομικῶς ἱκανὸν νὰ μετέρχηται τὴν ἐμπορίαν· δέον δὲ εἰς τοὺς ὅρους τοῦ

---

(1) Ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς ἁπαντᾷ ἐν τοῖς ἑξῆς ξένοις κώδιξιν. Ἐν τῷ Γερμανικῷ τοῦ 1861, ἄρθρ. 4, ἐν τῷ Οὐγγρικῷ, ἄρθρ. 3, ἐν τῷ Ἰταλικῷ, ἄρθρ. 8, ἐν τῷ Ἱσπανικῷ, ἄρθρ. 1. (Τὸ ἄρθρον αὐτὸ ὁρίζει, ὅτι ἔμπορος εἶναι ὅστις, ἔχων τὴν ἀπαιτουμένην ἱκανότητα διὰ νὰ μετέρχηται τὴν ἐμπορίαν, ἐπιδίδεται εἰς αὐτὴν ὡς εἰς ἐπάγγελμα)· ἐν τῷ Βελγικῷ νόμῳ τῆς 5 Δβρίου 1872, ἄρθρ. 1.

Ἐν τοῖς ἀγγλικοῖς νόμοις δὲν ἁπαντᾷ ὁρισμὸς τοῦ ἐμπόρου. Ὁ νόμος τοῦ 1869 περὶ πτωγεύσεως περιελάμβανεν ἐν παραρτήματιν ἀπαρίθμησιν τῶν διαφόρων ἐπαγγελμάτων, τῶν θεωρουμένων ἐμπορικῶν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου αὐτοῦ. Ἡ ἀπαρίθμησις αὕτη εἶχε σπουδαιότητα, καθ' ὅσον διατάξεις τινὲς τοῦ νόμου τοῦ 1869 ἀπέβλεπον εἰς μόνους τοὺς ἐμπόρους. Αἱ διατάξεις ὅμως αὗται κατηργήθησαν ἤδη διὰ τοῦ περὶ πτωχεύσεως νόμου τοῦ 1883 καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτῷ νόμῳ οὐδεὶς ὁρισμὸς τοῦ ἐμπόρου οὔτε ἄμεσος οὔτε ἔμμεσος διὰ τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ἐπαγγελμάτων.

Ὁ ἑλβετικὸς ὁμοσπονδιακὸς νόμος περὶ ἐνοχῶν δὲν ὁρίζει καὶ οὗτος τὸν ἔμπορον. Ἕνεκα τούτου γεννῶνται δυσκολίαι ἐν τῷ καθορισμῷ τῶν προσώπων, ἅτινα ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐν τῷ μητρῴῳ τῆς ἐμπορίας ἐγγραφήν.

Ὁ ὁρισμὸς τοῦ ἐμπόρου ἔχει ἐν τῷ συστήματι τοῦ γερμανικοῦ κώδικος τοῦ 1897 μεγάλην σημασίαν, διότι ὁ κῶδιξ αὐτὸς ἐγένετο μόνον διὰ τοὺς ἐμπόρους (ἀριθ. 52). Ὁρίζει δὲ ὅτι ἔμπορος εἶναι ὁ ἀσκῶν ἐμπορικὸν ἐπάγγελμα καὶ ἀπαριθμεῖ τὰ ἐμπορικὰ ἐπαγγέλματα (ἄρθρ. 1). Θεωρεῖ ὡσαύτως ὡς ἔμπορον καὶ τὸν ἀσκοῦντα ἐπάγγελμα ἐκ τῶν μὴ ἀπαριθμουμένων, ἐὰν ἡ ἐπιχείρησις αὐτοῦ ὡς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς ἀπαιτῇ ἐκμετάλλευσιν διωργανωμένην κατὰ τὸν ἐμπορικὸν τύπον, (ἄρθρ. 2). Ἐν τέλει δὲ καὶ ὁ γεωργὸς θεωρεῖται ἔμπορος, ὅταν ἔχων παρεπομένην ἐπιχείρησιν, ἐνεγράφη ἐν τῷ μητρῴῳ ἐμπορίας (ἄρθρ. 2).

ἄρθρου 1 ἐμπ. κώδ. νὰ προστεθῇ καὶ ὁ τῆς ἱκανότητος τοῦ μετέρχεσθαι τὴν ἐμπορίαν.

Ὅπως γνωσθῇ, ἂν πρόσωπόν τι εἶναι ἔμπορος, πρέπει νὰ λυθῶσι τὰ ἑξῆς τρία ζητήματα· 1ον. Αἱ πράξεις, εἰς ἃς ἐπιδίδεται, εἶναι ἐμπορικαί; 2ον. Μετέρχεται αὐτὰς ὡς σύνηθες αὐτοῦ ἐπάγγελμα; 3ον. Ἔχει τὴν ἀπαιτουμένην ἱκανότητα διὰ νὰ μετέρχηται τὴν ἐμπορίαν;

196. 1ον. Τὸ πρῶτον ζήτημα ἐλύσαμεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν ἄρθρων 632 καὶ 633, ἅτινα ἀπαριθμοῦσι τὰς ἐμπορικὰς πράξεις (ἀριθ. 105 καὶ ἑπ.). Οὕτω δὲ ἔχουσι λυθῇ δυσκολίαι τινές, αἵτινες ἀναφύονται ὡς πρὸς τοὺς ἐμπόρους, αἱ σχετικαί, ἐπὶ παραδείγματος, πρὸς τὸν φαρμακοποιόν, πρὸς τὸν τεχνίτην, πρὸς τὸν ἰδιοκτήτην τὸν ἐκμεταλλευόμενον τὸ ἑαυτοῦ κτῆμα (ἄρθρ. 124 καὶ 126). Ὑπεστηρίχθη ἡ γνώμη, ὅτι τὰ ἄρθρα 632 καὶ 633 δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἑρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 1, διότι ταῦτα λύουσι μόνον ζήτημα ἁρμοδιότητος, ὡς προκύπτει ἔκ τε τῆς θέσεως αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας συζητήσεων. Ἀναμφιβόλως τὰ ἄρθρα 632 καὶ 633 κεῖνται ἀτόπως, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἀνεγνωρίσαμεν τοῦτο (ἀριθ. 87)· ἀλλ' εἰς ὁποίαν ἀμηχανίαν περιέρχεταί τις, ἂν δὲν παραδεχθῇ τὴν γενικότητα τῆς νομικῆς ταξινομήσεως; Εἰς τί θὰ ἀποβλέψῃ τις διὰ νὰ γνωρίσῃ ἂν πρᾶξίς τις εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἐμπορική; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ὑπάρχῃ τελεωτάτη αὐθαιρεσία (ὅρα ἀριθ. 99). Πολλοὶ ξένοι κώδικες (σημ. 1 τῆς σελ. 112) ἀπέφυγον τὴν δυσχέρειαν ταύτην, μὴ συνδέσαντες τὰς ἐμπορικὰς πράξεις πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἁρμοδιότητος.(1)

197. 2ον. Ὅπως θεωρῆταί τις ἔμπορος, δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐπιδίδηται εἰς ἐμπορικὰς πράξεις μεμονωμένας, ἀλλὰ προσαπαιτεῖται νὰ μετέρχηται αὐτὰς *ὡς σύνηθες αὐτοῦ ἐπάγγελμα*.

Πότε ὑπάρχει τὸ σύνηθες; Τοῦτο εἶναι ζήτημα πραγματικόν, λυτέον κυριαρχικῶς ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ἐνώπιον τῶν ὁποίων δύναται

---

(1) Ὁ βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ. 1) ἐνδεικνύει σαφῶς, ὅτι ἡ ἀπαρίθμησις τῶν ἐμπορικῶν πράξεων πρέπει νὰ χρησιμεύῃ πρὸς καθορισμὸν τοῦ ἐμπόρου, ὁρίζων ὅτι, Ἔμπορος εἶναι, ὅστις ἐνεργεῖ πράξεις ἐκ τῶν θεωρουμένων ὑπὸ τοῦ νόμου ἐμπορικῶν καὶ μετέρχεται αὐτὰς ὡς σύνηθες αὐτοῦ ἐπάγγελμα.

νὰ προσκομισθῇ πᾶν μέσον ἀποδείξεως, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, μαρτυρίαι ἢ τεκμήρια, τῶν ἐνδιαφερομένων διαδίκων μὴ δυναμένων νὰ ἔχωσιν ἔγγραφον ἀπόδειξιν. Δὲν δύναται περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου νὰ τεθῇ αὐστηρὸς κανών, ὡς δὲν δύναται νὰ τεθῇ τοιοῦτος, καὶ ὅταν πρόκειται περὶ καθορισμοῦ τῆς κατοικίας προσώπου τινὸς (ἄρθρ. 103 καὶ 104 ἀστ. κώδ.). Εἰς σπανίας σχετικῶς περιστάσεις ἐγείρεται μόνον ἀμφιβολία, πάντοτε δὲ σχεδὸν ὑπάρχει τὸ πασίδηλον.

198. Ὁ νόμος δὲν ἀρκεῖται εἰς τὸ σύνηθες. Οὕτως ὁ ἔμπορος, ὅστις ἔχει τὴν συνήθειαν νὰ εἰσπράττῃ τὰ εἰσοδήματα αὐτοῦ καὶ νὰ κανονίζῃ τοὺς μετὰ τῶν προμηθευτῶν αὐτοῦ λογαριασμοὺς διὰ συναλλαγματικῶν, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἔμπορος.(1) Ὁ ὅρος *ἐπάγγελμα*, τοῦ ὁποίου ποιεῖται χρῆσιν ὁ κῶδιξ, δεικνύει ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη πρέπει νὰ ἐμπνέηται ἐκ κερδοσκοπικοῦ πνεύματος, οὐχὶ ὅμως καὶ ὅτι εἶναι ἀνάγκη δημοσίας δηλώσεως, προσφορᾶς ὑπηρεσιῶν γινομένης πρὸς τὸ κοινόν, διὰ τῆς ἀνοίξεως, φέρ' εἰπεῖν, πωλητηρίου ἢ γραφείου. Τοῦτο γίνεται συνήθως, ἀλλ' οὐδόλως εἶναι ἀναγκαῖον. Ὅ,τι κυρίως ἀπαιτεῖται εἶναι τὸ νὰ μὴ ἐπιδίδηταί τις μοναδικῶς εἰς μεμονωμένας ἐργασίας, κατὰ συγκυρίαν τρόπον τινὰ γινομένας, ἀλλὰ νὰ προτιθῆται νὰ ἐκμεταλλευθῇ ἕνα ἢ πλείονας κλάδους τῆς ἐμπορίας ἢ τῆς τεχνουργίας.(2)

Κατὰ τὰς σκέψεις ταύτας μεταλλευτική τις ἢ ἄλλη οἱαδήποτε ἑταιρεία, ἀστικῆς ἕνεκα τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς φύσεως, δὲν καθίσταται ἐμπορικὴ ἐκ τοῦ ὅτι ἕνεκα τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἀναγκάζεται νὰ ἐνεργῇ πληθὺν ἐμπορικῶν πράξεων (ἐκδόσεις, ὀπισθογραφήσεις, ἀποδοχὰς συναλλαγματικῶν κλπ.). Αἱ πράξεις αὗται, ὅσον καὶ ἂν γίνωνται ἐπανειλημμένως, δὲν ἀποτελοῦσι τὴν ἄσκησιν ἐπαγγέλματος, ἀλλ' εἶναι ἁπλῶς μέσα, ὧν γίνεται χρῆσις διὰ τὴν ἐπιχείρησιν.

Τὰ δικαστήρια ἔχουσιν εὐρεῖαν ἐξουσίαν νὰ ἐκτιμῶσι καὶ ἀποφαί-

---

(1) Beslay, op. cit , I, ἀριθ. 81. Ὅρ. τὴν ἑπομένην σημείωσιν.

(2) Οὕτως ἐκρίθη ὅτι τὸ πρόσωπον, ὅπερ διὰ νὰ συντελέσῃ εἰς βελτίωσιν τῆς πίστεως ἐμπόρου τινὸς ἀποδέχεται συνήθως συναλλαγματικὰς ἐκδιδομένας ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου αὐτοῦ, δὲν εἶναι ἐκ τούτου καὶ μόνον ἔμπορος. Ἀπ. Ἐφ. Rouen, 27 Αὐγούστου 1877. D. 1878.2.148.

νωνται, ἂν αἱ γινόμεναι ὑπό τινος ἐμπόρου πράξεις εἶναι τόσον πολλαὶ καὶ αἱ περιπτώσεις τοιαῦται, ὥστε νὰ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι ὑπάρχει πράγματι *σύνηθες ἐπάγγελμα*. Οὕτως ὅταν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἑαυτῆς συζύγου ἡ ἐν κοινοκτημοσύνῃ χήρα, οὖσα ἅμα καὶ ἐπίτροπος τῶν ἀνηλίκων αὐτῆς τέκνων, ἐνεργῇ ἀγορὰς ἐμπορευμάτων καὶ διαχειρίζηται τὴν ἐμπορίαν τοῦ ἀποβιώσαντος συζύγου, δύναται νὰ κριθῇ ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ αὐτῆς πράξεις δὲν ἐγένοντο λόγῳ ἐπαγγέλματος, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς συντηρήσεως τῶν πραγμάτων τῆς κοινωνίας.(1)

Ὡσαύτως προκειμένου περὶ ἑτερορρύθμου ἑταίρου, ὅστις ἔνεκεν ἀναμίξεως εἰς τὴν διαχείρισιν (ἄρθρ. 27 καὶ 28 ἐμπ. κωδ.) (2) ἐκηρύχθη ὑπεύθυνος διὰ τὰ ἑταιρικὰ χρέη ἀπεριορίστως ἐφ' ἁπάσης τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας, δύναται, κατὰ τὰς περιστάσεις, νὰ ἀποδοθῇ ἢ νὰ μὴ ἀποδοθῇ αὐτῷ ἡ ἰδιότης τοῦ ἐμπόρου.

Ὁ σύζυγος, ὅστις ἐξουσιοδότησε τὴν ἐν κοινοκτημοσύνῃ βιοῦσαν σύζυγον αὐτοῦ νὰ μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν, συνυποχρεοῦται διὰ τὰς συνομολογουμένας ὑπὸ τῆς συζύγου ἕνεκα τῆς ἐμπορίας ὑποχρεώσεις (ἄρθρ.5 ἐμπ. κωδ. καὶ 220 ἀστ. κωδ.). Ἀλλ' ἐκ τούτου, ὡς ἐξηγηθήσεται, δὲν θεωρεῖται καὶ ἔμπορος (ἀριθ. 261).

199. 3ον. Καὶ ὅταν ἔτι συντρέχωτιν οἱ δύο προηγούμενοι ὅροι, δὲν θεωρεῖται νομικῶς ἔμπορος ὁ μετερχόμενος τὴν ἐμπορίαν, ἐὰν δὲν ἔχῃ ἅμα καὶ τὴν ἱκανότητα τοῦ μετέρχεσθαι τὴν ἐμπορίαν. Τὰ περὶ τῆς ἱκανότητος ταύτης ἐξετάζονται κατωτέρω (ἀριθ.217 καὶ ἑπ.).

200. Τὸ ἄρθρον τοῦ σχεδίου τοῦ κώδικος εἶχεν «ἔμποροι εἶναι »ὅσοι μετέρχονται ἢ ἐξασκοῦσι *πασιδήλως* πράξεις ἐμπορικὰς καὶ »ἐνεργοῦσιν αὐτὰς *ὡς κύριον* αὐτῶν ἐπάγγγελμα». Ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς ἐπικρατείας ὁ Treilhard προέτεινε τὴν ἀφαίρεσιν τῆς λέξεως

---

(1) Ἀπ. Bruxelles 2 Ἰανουαρίου 1885. D. 1886.2.220. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει φρονίμως ποιοῦσα ἡ χήρα πρέπει πρὸς σαφῆ δήλωσιν τῆς προθέσεως αὐτῆς νὰ ζητῇ παρὰ τοῦ δικαστηρίου τὴν ἄδειαν, ὅπως διαχειρισθῇ προσωρινῶς τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα τοῦ συζύγου (ἄρθρ. 796, ἀστ. κωδ.).

(2) Ἀποφ. ποιν. τμ. Ἀκυρωτ. 13 Μαΐου 1882. D. 1882.1.487 et «Journ. des faillites» 1883, σελ. 30. Ὅρ. «Traité de Droit commercial», II, ἀριθ. 506.

πασιδήλως, εἰπὼν ὅτι αὕτη εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ γενόμενον δεκτὸν σύστημα περὶ τοῦ ἐνδεικτικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐμπορικῶν πράξεων.(1) Τὸ πασίδηλον ἔχει σημασίαν μόνον διὰ τὴν ἀπόδειξιν.

201. Τὸ Δημοβούλιον (Tribunat) ἐξ ἄλλου ἀφήρεσε τὴν λέξιν *κύριον* ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι οἱ δυνάμενοι νὰ συμβιβάσωσι τὴν συνήθειαν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων πρὸς οἱονδήποτε ἐπάγγελμα θὰ προέβαλλον τοῦτο ὡς κύριον αὐτῶν ἐπάγγελμα διὰ νὰ ἀποφεύγωσιν οὕτω τὰς παρομαρτούσας τῇ ἰδιότητι τοῦ ἐμπόρου ὑποχρεώσεις.(2)

Ὅθεν ἀδιστάκτως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔμπορος καὶ εἰδικῶς νὰ κηρυχθῇ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως ὁ ὑπαγόμενος εἰς τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 1 ἐμπ. κωδ. καὶ ὅτε ἔτι μετέρχεται εἰς τὸ φανερὸν ἐπάγγελμα μὴ ἐμπορικόν, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἐμπορίαν (ἀρ. 215), διότι ἡ περίστασις τῆς παραβάσεως τῶν καθηκόντων τοῦ ἑαυτοῦ ἐπαγγέλματος δὲν τροποποιεῖ τὴν νομικὴν θέσιν αὐτοῦ.(3)

202. Τοιουτοτρόπως ἡ ἰδιότης *τοῦ ἐμπόρου* προσήκει εἰς πρόσωπα εὑρισκόμενα εἰς διαφορωτάτην θέσιν καὶ δηλούμενα διὰ διαφόρων ὅρων. Μεγαλέμποροι ἢ μικρέμποροι, τεχνουργοὶ ἢ βιομήχανοι, παραγγελιοδόχοι, τραπεζῖται, πράκτορες ὑποθέσεων, ἐργολάβοι, ἐφοπλισταὶ κλπ. Ὅσον διάφοροι καὶ ἂν ἦναι αἱ πράξεις, περὶ ἃς ἀσχολοῦνται, τὰ πρόσωπα ταῦτα εἶναι ἔμποροι.

Ὁ ὁρισμὸς τοῦ ἄρθρου 1 δὲν ἐφαρμίζεται μόνον ἐπὶ ἀτόμων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ὁμάδων. Ὅ,τι διακρίνει τὰς *ἐμπορικὰς ἑταιρείας* ἀπὸ τῶν *ἀστικῶν ἑταιρειῶν*, τοῦτο εἶναι κατ' ἀρχὴν ἡ φύσις τῶν πράξεων, εἰς

---

(1) Locré, XVII, 249.

(2) Locré, XVII, 299.

(3) Οὕτως ἐκρίθη πολλάκις διὰ τοὺς συμβολαιογράφους, τοὺς δικηγόρους, τοὺς δικαστ. κλητῆρας. Ἀποφ. ἐφ. Paris 4 Ἰανουαρίου 1853. D. 1853.5.221. Ἐφ. Paris, 2 Φεβρ. 1855. D. 1855.5.77. Ἐφ. Paris, 5 Μαΐου 1877, «Le Droit» τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1877 (ἐν τῇ τελευταίᾳ ἀποφάσει ἐπρόκειτο περὶ τῆς κηρύξεως εἰς πτώχευσιν ὑπαλλήλου τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου, εἰς ὃν ἀπαγορεύεται ἡ ἐμπορία). Ἀποφ. Ἀκυρ. 14 Μαρτίου 1888, D. 1888. 1.168.—Σύμφωνος καὶ ἡ βελγικὴ νομολογία. Ὅρ. τὰς διαφόρους ἀποφάσεις, αἵτινες μνημονεύονται ἐν «Pandectes belges» λεξ. «Commerçant» ἀρ. 191 καὶ ἑπ. καὶ εἰδικῶς ἀπ. ἐφ. Gand 14 Αὐγούστου 1885. Pas. 1885. 2.238 (ἡ ἀπόφασις ἔκρινεν ὅτι ὁ συμβολαιογράφος, ὅστις ἐνεργεῖ συνήθως τραπεζιτικὰς καὶ μεσιτικὰς ἐργασίας, εἶναι ἔμπορος.

ἃς ἐπιδίδονται, καὶ οὐχὶ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῶν ἑταιρειῶν, ἂν καὶ τοῦτο δύναται νὰ συνεπάγηται σπουδαίας συνεπείας. Ὁ κανὼν αὐτὸς δὲν ἐφαρμόζεται ὡς πρὸς τὰς διὰ μετοχῶν ἑταιρείας, τὰς συνεσταμένας μετὰ τὸν νόμον τῆς 3 Ἀπριλίου 1883· διότι δυνάμει τοῦ ἄρθρου 68, ὅπερ διὰ τοῦ νόμου αὐτοῦ προσετέθη εἰς τὸν νόμον τῆς 1 Αὐγούστου 1893, ὁ διὰ μετοχῶν τύπος προσδίδωσιν εἰς πάσας τὰς ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου τῆς 1 Αὐγούστου 1893 συνισταμένας ἑταιρείας τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα, οἱονδήποτε καὶ ἂν ᾖ τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν. (1)

203. Οὐδαμῶς δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ἔμποροι πρόσωπα, ἅτινα κατὰ γράμμα ὑπάγονται μὲν εἰς τοὺς ὅρους τοῦ νόμου, δὲν ἐνεργοῦσιν ὅμως ἀληθινὴν κερδοσκοπίαν, οἷοι εἶναι οἱ ἀγοράζοντες σιτία, ὅπως μεταπωλήσωσιν αὐτὰ παρευθὺς (*οἱ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς πωληταὶ ὀπωρικῶν καὶ λαχανικῶν*) (marchands de quatre saisons). Ὡς πρὸς τούτους ὑπάρχει ἀντιμισθία τις μᾶλλον ἢ τὸ κυρίως λεγόμενον ἐμπορικὸν κέρδος, δυσκολώτατα δὲ θὰ ἠδύναντο νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐπ' αὐτῶν αἱ συνημμέναι τῇ ἰδιότητι τοῦ ἐμπόρου παντοῖαι συνέπειαι. Δὲν δύναται, φέρ' εἰπεῖν, νὰ ἐπιβληθῇ αὐτοῖς ἡ ὑποχρέωσις τῆς τηρήσεως βιβλίων καὶ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ γαμικοῦ συστήματος. (2)

204. Ἀντιθέτως δὲ πρόσωπά τινα δύνανται νὰ ἐνεργῶσι πολυαρίθμους καὶ σπουδαιοτάτας ἐμπορικὰς πράξεις χωρὶς νὰ ἦναι ἔμποροι. Οὕτως οἱ πράκτορες, οἱ ὑπὸ διαφόρους τίτλους ὑπάλληλοι ἐμπόρου τινός, οἱ διευθυνταὶ ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν (ἄρ. 204 δις) ἐνεργοῦσι μὲν

---

(1) Τὸ σύστημα αὐτὸ ἐγένετο ἤδη δεκτὸν ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ἄρθρ. 174 καὶ 208.

(2) Ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1861 προέβλεψε τὴν περίστασιν ταύτην. Ἐν ἄρθρ. 10 ὁρίζει ὅτι ὑποχρεώσεις τινὲς ἐπιβαλλόμεναι εἰς τοὺς ἐμπόρους δὲν ἐκτείνονται ἰδίως εἰς τοὺς μεταπράτας καὶ εἰς τοὺς παλαιοπώλας κλπ. καὶ ἄλλους ἐμπορίσκους, οὔτε εἰς τὰ πρόσωπα, τῶν ὁποίων ἡ βιοτεχνία περιορίζεται εἰς ἁπλῆν χειροτεχνικὴν ἐργασίαν. Τὸ ἄρθρ. 4 τοῦ γερμανικοῦ κώδ. τοῦ 1897 καθιεροῖ τὸν αὐτὸν κανόνα μετὰ διαφορῶν ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας. Παρομοία διάταξις ἁπανταχοῦ καὶ ἐν ἄρθρ. 5 τοῦ οὐγγρικοῦ κώδικος. Τὰ ἄρθρ. 10 τοῦ γερμανικοῦ κώδικος, ἰσχύον ἐν Αὐστρίᾳ, ἀπαλλάσσει τῶν ἐπιβεβλημένων τοῖς ἐμπόροις ὑποχρεώσεων πλὴν τῶν πλανοδίων ἐμπόρων καὶ τοὺς ἐμπόρους, τοὺς μὴ πληρώνοντας τοὐλάχιστον ἐπὶ τῶν κερδῶν αὐτῶν ὡρισμένον ποτὸν φόρου, ὅπερ ποικίλλει κατὰ πόλεις. Οὕτως ἡ ἔκτασις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 10 ὡρίσθη ἀκριβέστερον.

συνηθέστατα ἐμπορικὰς πράξεις, δὲν ἐνεργοῦσι δ' ὅμως ταύτας ἐν ὀνόματι ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐν ὀνόματι καὶ διὰ λογαριασμὸν τοῦ προϊσταμένου αὐτῶν κυρίου, ὅστις μόνος ὑποχρεοῦται, μόνος εἶναι ἔμπορος, καὶ ὅτε μηδεμίαν αὐτὸς προσωπικῶς ἐνεργεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν. Αἱ πράξεις τῶν ἑαυτοῦ ἐντολοδόχων εἶναι πράξεις αὐτοῦ τούτου.

Ὡταύτως δὲν εἶναι ἔμπορος ὁ ἐκκαθαριστὴς ἑταιρείας ἐμπορικῆς, ὅστις δυνατὸν μὲν νὰ ἔχῃ νὰ ἐνεργήσῃ πολλὰς ἐμπορικὰς πράξεις, ἀλλ' ἐνεργεῖ ταύτας ἐν ὀνόματι τῆς λυθείσης ἑταιρείας.(1)

Κατὰ τὴν αὐτὴν γενικὴν σκέψιν καὶ ἡ ἔγγαμος γυνή, ἥτις δὲν ἀσκεῖ ἐμπορίαν ἀνεξάρτητον τῆς τοῦ ἑαυτῆς συζύγου, ἀλλὰ περιορίζεται νὰ βοηθῇ τοῦτον ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν ὑποθέσεων, δὲν εἶναι ἔμπορος. Τὸ μέρος ὅπερ λαμβάνει αὕτη, εἶναι ἁπλῶς μέρος ἐντολοδόχου (ἄρθρ. 5, Ἐμπ. κωδ., ἄρθρον 220, 222 ἀστ. κωδ.(2). Ὅρ. ἀριθ. 269 καὶ 270).

Ἐν τέλει δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδηται ἡ ἰδιότης ἐμπόρου εἰς τὸν πλοίαρχον πλοίου τινός,(3) διότι ναὶ μὲν ἐνεργεῖ οὗτος πράξεις ἐμπορικάς, ἀλλ' ἐνεργεῖ ταύτας ἐν ὀνόματι τοῦ ἐφοπλιστοῦ. Τοῦτο δ' ὅμως δὲν κωλύει ὅπως ἡ μίσθωσις τοῦ πλοιάρχου ἀπέναντι τοῦ ἐφοπλιστοῦ, καθὼς καὶ ἡ μίσθωσις ὅλου τοῦ πληρώματος, ἀποτελεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν (ἀριθ. 164). Πλὴν τούτου καὶ αὐταὶ αἱ ἀπαιτήσεις τρίτων κατὰ τοῦ πλοιάρχου ὑπάγονται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐμποροδικείου δυνάμει τοῦ ἄρθρου 634 ἐδ. 1ον ἐμπ. κωδ., ἄλλως τε καὶ διότι ὁ πλοίαρχος εἶναι προϊστάμενος πράκτωρ τοῦ ἐφοπλιστοῦ. Ἐκ τοῦ ὅτι ὁ πλοίαρχος δὲν εἶναι ἔμπορος, πρέπει νὰ συναχθῇ

---

(1) Ἀπ. ἐω. Anvers, 13 Ἰανουαρ. 1879. «Jurispr. d'Anvers» 1880. 1.34. Ἔχει δ' ὅμως ἄλλως, ὅταν πρόκειται περὶ προσώπου, ὅπερ ἔχει ἐπάγγελμα τὴν ἐκκαθάρισιν ἐμπορικῶν οἴκων· καθ' ὅσον οὗτος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πράκτωρ ὑποθέσεων καὶ συνεπῶς ἔμπορος (ἀριθ. 140). Παρατηρητέον δ' ὅτι καὶ οὗτος εἶναι οὐχ ἧττον ἐντολοδόχος καὶ δὲν εὐθύνεται προσωπικῶς διὰ τὰς διαφόρους ἐργασίας τῆς ἐκκαθαρίσεως, ἀλλὰ μόνον διὰ τὰ σφάλματα αὐτοῦ ἀπέναντι τῶν ἐντολέων.

(2) Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ὅπερ ἔχει μέγα πρακτικὸν ἐνδιαφέρον, ὅρ. Paul Bressolles, «De la femme du commerçant (Paris 1888), σελ. 14 καὶ ἑπ.

(3) Τομ. V, ἀριθ. 517. Arth Desjardins. op. cit., II, ἀριθ. 375. Boistel, ἀριθ. 1194. Paulmier, «Manuel pratique du capitaine du nuvire au point de vue légal», ἀριθ. 42. Ἐναντία ἀπ. Ἐφ. Bordeaux, 1 Αὐγούστου 1831, «Journ. de Marseille», 1832. 2.10.

ἰδίως, ὅτι δὲν ὑπόκειται εἰς τὴν ὁριζομένην διὰ τοῦ ἄρθρου 65 καὶ ἐπ. ἐμπ. κωδ. δημοσίευσιν τοῦ συστήματος τοῦ γαμικοῦ αὐτοῦ συμβολαίου. (1) Ἀλλὰ δυνάμει ῥητῶν διατάξεων τοῦ νόμου τῆς 21 Δεκεμβρίου 1871 (ἀριθ. 2), τοῦ Διατάγματος τῆς 22 Ἰανουαρίου 1872 καὶ τοῦ νόμου τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883 (ἄρθρ. 1 καὶ 8) οἱ πλοίαρχοι εἶναι ἐκλογεῖς καὶ ἐκλέξιμοι ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις καὶ ἐν τοῖς ἐμπορικοῖς ἐπιμελητηρίοις.

204δίς. Τὰ διάφορα μέλη ἐμπορικῆς ἑταιρείας εἶναι ἔμποροι ; Δὲν δύναται νὰ δοθῇ ἀπόλυτος ἀπάντησις, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ γείνωσι διακρίσεις.

Οἱ ὁμόρρυθμοι ἑταῖροι εἶναι πάντες ἔμποροι, εἴτε εἶναι διαχειρισταὶ εἴτε μὴ καὶ εἴτε τὸ ὄνομα αὐτῶν φαίνεται ἐν τῇ ἑταιρικῇ ἐπωνυμίᾳ εἴτε μή. Ἡ ἐμπορία γίνεται ἐν ὀνόματι καὶ διὰ λογαριασμὸν αὐτῶν. Ἐν ταῖς ἑτερορρύθμοις ἑταιρείαις, ταῖς τε ἁπλαῖς καὶ ταῖς διὰ μετοχῶν, οἱ ὁμόρρυθμοι ἑταῖροι, εἴτε εἶναι διαχειρισταὶ εἴτε μή, εἶναι ἔμποροι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον· οἱ ἑτερόρρυθμοι ὅμως, χρηματοδόται ἢ μέτοχοι, δὲν εἶναι ἔμποροι. Οὗτοι οὐ μόνον δὲν δύνανται νὰ διαχειρίζωνται (ἄρθρον 27 ἐμπ. κωδ.), ἀλλ' οὔτε εὐθύνονται προσωπικῶς διὰ τὰς ἐκ τῆς διαχειρίσεως συνεπείας. Ἐν τέλει οἱ διοικηταὶ καὶ διευθυνταὶ ἀνωνύμων ἑταιρειῶν εἶναι ἁπλοῖ ἐντολοδόχοι, ἐνεργοῦντες ἐν ὀνόματι καὶ διὰ λογαριασμὸν τῆς ἑταιρείας, ἥτις αὐτὴ καὶ μόνη εἶναι ἔμπορος.(2)

205. Ἐπὶ πᾶσιν εἶναί τις ἔμπορος ἐκ τούτου καὶ μόνου, ὅτι ἐνεργεῖ πράξεις ἐμπορικὰς ἐν ἰδίῳ αὐτοῦ ὀνόματι. Τὸ περιστατικὸν ὅτι ἐνεργεῖ διὰ λογαριασμὸν ἄλλων δὲν μεταβάλλει τὴν κατάστασιν.

---

(1) Ἀποφ. πλημμελ. Bordeaux, 14 Ἰουλίου 1858. D. 1860 3.31.

(2) Ὁ νόμος τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883 (ἄρθρ. 1 καὶ 8) κατατάσσει μεταξὺ τῶν ἐκλογέων καὶ ἐκλεξίμων ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις τοὺς διευθυντὰς ἀνωνύμων γαλλικῶν ἑταιρειῶν οἰκονομικῶν, ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν. Τοῦτο δὲ εἶχεν ἤδη γείνῃ διὰ τοῦ νόμου τῆς 21 Δεκεμβρίου 1871. Ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις τοῦ ὑποβληθέντος εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν τελευταίου νόμου περιεῖχε τὴν παρατήρησιν, ὅτι ἡ μνεία αὕτη ἦτο ἀναγκαία, διότι ἐπρόκειτο περὶ μὴ ἐμπόρου. Ἠρνήθησαν νὰ περιλάβωσιν εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν καὶ τοὺς διοικητὰς τῶν ἑταιρειῶν αὐτῶν· διότι ναὶ μὲν οἱ διοικηταὶ κατέχουσι πολλάκις μέγαν ἀριθμὸν μετοχῶν τῆς ἑταιρείας, ἀλλὰ δὲν ἔχουσιν ἀναγκαίως τὴν πεῖραν τῶν ὑποθέσεων, τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ ὁ διευθυντής.

Ὁ παραγγελιοδόχος εἶναι ἔμπορος (ἀριθ. 138). Ὁ ἐνεργῶν ἐμπορίαν διὰ λογαριασμὸν ἄλλου καὶ ὁ δανείζων ἁπλῶς τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα εἶναι ἔμπορος, ὡς εἶναι ἔμπορος καὶ ὁ διὰ λογαριασμὸν τοῦ ὁποίου ἐνεργεῖ.(1)

206. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σκέψεων τούτων ἠγέρθη τὸ ζήτημα ἂν οἱ πράκτορες συναλλαγῆς καὶ οἱ προνομιοῦχοι μεσῖται εἶναι ἔμποροι. Ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν ἐννοεῖ τις πῶς ἐγείρεται ἀμφιβολία περὶ τούτου, ἀφοῦ τὸ ἄρθρον 632 κατατάσσει ῥητῶς τὰς ἐργασίας συναλλαγῆς καὶ τὰς μεσιτικὰς μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων. Ὅρ. ἀρ. 146 καὶ 147. Εἰς ταῦτα ἀντιτάσσονται τὰ ἄρθρα 85 καὶ 86 ἐμπ. κωδ., καθ' ἃ οἱ πράκτορες συναλλαγῆς καὶ οἱ μεσῖται οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἐνεργῶσιν ἐμπορικὴν ἐργασίαν διὰ λογαριασμὸν ἑαυτῶν. Τοῦτο δ' ὅμως δὲν ἀρκεῖ, καθ' ἡμᾶς, ὅπως ἀνασκευάσῃ τὸ ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἄρθρων 1 καὶ 632 ἐπιχείρημα, ὅπερ τέμνει ὁριστικῶς τὸ ζήτημα. Ἀφοῦ πρόκειται περὶ προσώπων, ἅτινα σύνηθες ἐπάγγελμα ἔχουσι νὰ μετέρχωνται πράξεις ἐμπορικάς, ταῦτα εἶναι ἔμποροι (ἀριθ. 196). Εἶναι ἀδιάφορον ἂν ἐνεργῶσι τὰς πράξεις ταύτας διὰ λογαριασμὸν αὐτῶν ἢ διὰ λογαριασμὸν ἄλλου, ἀδιάφορον δὲ εἶναι ὡσαύτως ὅτι εἶναι αὐτοῖς ἀπηγορευμένον νὰ ἐνεργῶσι πράξεις δι' ἴδιον αὐτῶν λογαριασμόν. Τοῦτο δὲν μεταβάλλει τὴν ἰδιότητα αὐτῶν ὡς ἐμπόρων (ἀριθ. 215). Λέγεται ὅτι τὰ πρόσωπα ταῦτα δὲν ἐνεργοῦσι προσωπικῶς, ὅτι εἶναι ἁπλῶς καὶ μόνον διαμεσολαβοῦντες διάκονοι. Ἀλλ' ἐν τούτῳ ὑπάρχει σύγχυσις· διότι οὗτοι δὲν εἶναι ὡς οἱ ἐμπορικοὶ πράκτορες ἢ οἱ ὑπάλληλοι, οἵτινες ἐνεργοῦσιν ἐν ὀνόματι ἄλλου προσώπου, ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν τοῦ ὁποίου διατελοῦσι. Παρατηρητέον δ' ὅμως ὅτι τὸ ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἄρθρ. 89 καὶ 437 ἐμπ. κωδ. ἐπιχείρημα δὲν φαίνεται συντελοῦν εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι μόνον οἱ ἔμποροι δύνανται νὰ κηρυχθῶσιν εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως ἢ χρεωκοπίας καὶ ὅτι τὸ ἄρθρον 89 προϋποτίθησι πράκτορα συναλλαγῆς ἢ μεσίτην ἐν καταστάσει πτωχεύσεως· ἀλλ' ἐξ ἄλλου αὐτὸ τοῦτο τὸ ἄρθρον φαίνεται προϋποτιθὲν τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἐξέβησαν οὗτοι τῶν ὁρίων τῶν καθηκόντων αὐτῶν καὶ ἐνήργησαν ἐμπορικὰς ἐργασίας δι' ἴδιον αὐτῶν λογαριασμόν.

---

(1) Massé, op. cit. II, ἀριθ. 956.

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἀνεκινήθη ἀπὸ πολλοῦ ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις.(1) Δύναται ἀναμ-

---

(1.2.3.) Πρὸ τοῦ νόμου τῆς 21 Δεκεμ.1871 ὑπῆρχε διαφωνία μεταξὺ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργείου ὡς πρὸς τὸ ζήτημα περὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι τῶν πρακτόρων συναλλαγῆς καὶ τῶν μεσιτῶν. Τὸ μὲν ἐπὶ τῆς ἐμπορίας Ὑπουργεῖον διέτασσε τὴν ἐγγραφὴν αὐτῶν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐκλογέων τῶν μελῶν τοῦ ἐμποροδικείου, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ἠρνεῖτο τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ἐκλεχθέντων. Τὸ συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ἐπανειλημμένως ἐπιληφθὲν τοῦ δυσχεροῦς αὐτοῦ ζητήματος, ἀπεφάσισε πάντοτε, ὅτι τὰ πρόσωπα ταῦτα δὲν ἦσαν οὔτε ἐκλογεῖς οὔτε ἐκλέξιμοι (ἀπόφασις τῶν 7—14 Ἀπριλίου, συνοδευομένη δι' ἐγκυκλίου τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐμπορίας Ὑπουργοῦ τῆς 16 Ἰουνίου 1863, παραγγελλούσης εἰς τοὺς νομάρχας νὰ μὴ ἐγγράφωσι πλέον τοὺς πράκτορας συναλλαγῆς καὶ τοὺς προνομιούχους μεσίτας ἐν τοῖς ἐκλογικοῖς καταλόγοις τῶν ἐμποροδικῶν, D. 1853.3.43). Τὸ συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ ὅτι τὰ πρόσωπα ταῦτα δὲν εἶναι ἔμποροι, ἀλλὰ δημόσιοι λειτουργοὶ (officiers ministériels), διοριζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους καὶ ὑποκείμενοι εἰς ἐγγύησιν. Ὁ νόμος τῆς 21 Δεκεμβρίου 1871 (ἄρθρ. 618 καὶ 619 τροποποιηθέντα) ἔδωκεν ἐναντίαν λύσιν τοῦ ζητήματος διὰ τοὺς πράκτορας συναλλαγῆς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νόμος αὐτὸς δὲν ἐμνημόνευσε ῥητῶς καὶ τοὺς προνομιούχους μεσίτας, τὸ ζήτημα ἐξηκολούθησεν ὑφιστάμενον δι' αὐτούς. Τὸ ἀκυρωτικὸν παρεδέχθη, ὅτι ἰδίως οἱ ναυτικοὶ μεσῖται εἶναι ἔμποροι καὶ πρέπει νὰ ἐγγράφωνται ἐν τοῖς ἐκλογικοῖς καταλόγοις τῶν ἐμποροδικῶν. (Ἀπ. ἀκυρ. 14 Ἀπριλ. 1880. S. 1881.1.121 J. Pal. 1881.1.265). Ὁ νόμος τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883 (ἄρθρ. 1) κατατάσσει ῥητῶς τοὺς προνομιούχους μεσίτας, ὡς καὶ τοὺς πράκτορας συναλλαγῆς, μεταξὺ τῶν ἐκλογέων καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ μεταξὺ τῶν ἐκλεξίμων ὡς μελῶν τῶν ἐμποροδικείων. Τὸ συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐξέδωκεν ἀπόφασιν ἐπὶ τοῦ σχεδίου τοῦ νόμου αὐτοῦ, ὅτι τὰ πρόσωπα ταῦτα δὲν εἶναι ἔμποροι καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ συμπεριλαμβάνωνται ἐν τοῖς ἐκλογικοῖς καταλόγοις· ἀλλ' αἱ βουλαί, πάνυ εὐλόγως, δὲν συνετάχθησαν πρὸς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ.

Ὁ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ὑπουργὸς ἐν τῇ περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883 ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ ἐνδεικνύει τοὺς πράκτορας συναλλαγῆς καὶ τοὺς προνομιούχους μεσίτας ὡς ὄντας ἐκ τῶν προσώπων, ἅτινα κατ' ἐξαίρεσιν κατετάχθησαν μεταξὺ τῶν ἐκλογέων τῶν ἐμποροδικῶν, καίτοι δὲν ἔχουσι τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου. Οὕτω δύναται ἔτι νὰ ἀνακινῆται τὸ ζήτημα, ἂν οἱ δημόσιοι αὐτοὶ λειτουργοὶ πρέπει νὰ θεωρῶνται ἔμποροι καὶ ὑπὸ ἄλλας ἐπόψεις πλὴν τῆς τῶν ἐκλογῶν ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις.

Ἂν, ἐπὶ παραδείγματος, οἱ πράκτορες συναλλαγῆς καὶ οἱ προνομιοῦχοι

φιβόλως νὰ συζητῆται ἔτι, ἀλλ' οὐδὲν ἔχει τὸ ἐνδιαφέρον ὡς πρὸς τὸ θέμα, καθ' ἀνεφύη,(2) καθ' ὅσον ὁ νόμος τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883 (ἄρθρ. 1) χωρὶς νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῶν πρακτόρων συναλλαγῆς καὶ τῶν προνομιούχων μεσιτῶν, ἂν ἔχουσι τὴν ἰδιότητα ἐμπόρων, (ὅπερ δὲν περιελαμβάνετο ἐν τῷ ἀντικειμένῳ αὐτοῦ), ἀναγνωρίζει ὅτι εἶναι οὗτοι ἐκλογεῖς καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐκλέξιμοι ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις.(3) Τοιοῦτοι δὲ εἶναι καὶ ἐν τοῖς ἐπιμελητηρίοις τοῖς τε ἐμπορικοῖς καὶ τοῖς βιομηχανικοῖς.(1)

Ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ ὅτι ἡ ἰδιότης τοῦ ἐμπόρου προσήκει ἀναμφισβητήτως εἰς τοὺς μεσίτας ἐμπορευμάτων μετὰ τὸν νόμον τῆς 18 Ἰουλίου 1866, ὅστις κατήργησε τοὺς προνομιούχους μεσίτας, καὶ μεθ' ὃν ἡ ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων μεσιτεία ἀσκεῖται ἐλευθέρως ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη ἐμπορία. Ὅθεν ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ νόμου τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883, ἥτις, ἀφ' οὗ ὥρισεν ὅτι οἱ ἔμποροι εἶναι ἐκλογεῖς καὶ ἐκλέξιμοι ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις, προεῖται εἰδικὴν μνείαν περὶ τῶν μεσιτῶν ἐμπορευμάτων, εἶναι ἐντελῶς περιττή. Ἡ λύσις αὕτη θὰ ἐδίδετο ἄνευ οὐδεμιᾶς δυσκολίας καὶ ἂν ὁ νόμος μηδὲν διελάμβανε περὶ τῶν προσώπων αὐτῶν.

207. Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 1 εἶναι ἆρά γε ἀπολύτως περιορι-

μεσῖται εἶναι ἔμποροι, ὀφείλουσι νὰ δημοσιεύωσι τὸ σύστημα τοῦ γαμικοῦ αὐτῶν συμβολαίου, νὰ τηρῶσι βιβλία. Ἠδύνατό τις νὰ νομίσῃ ἀσήμαντον τὴν περὶ τῶν βιβλίων παρατήρησιν, ἀφοῦ ὑπάρχει εἰδικὴ διάταξις ὑποχρεοῦσα αὐτοὺς εἰς τὴν τήρησιν βιβλίων (ἄρθρ. 84 ἐμπ. κώδ.)· ἀλλ' ὡς δειχθήσεται περαιτέρω (ἀριθ. 275), ἡ ὑποχρέωσις αὕτη εἶναι διάφορος τῆς γενικῶς ἐπιβεβλημένης εἰς τοὺς ἐμπόρους διὰ τῶν ἄρθρ. 8 καὶ ἑπ. Ἐν τέλει εἶναι λυσιτελὲς τὸ ζήτημα ἂν αἱ ὑποχρεώσεις τῶν πρακτόρων συναλλαγῆς καὶ τῶν προνομιούχων μεσιτῶν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωνται κατὰ τεκμήριον ὡς ἐμπορικαί. Ὅρ. ἀριθ. 168.

(1) Αἱ ἐκλογαὶ τῶν μελῶν τῶν ἐμποροδικείων καὶ τῶν ἐπιμελητηρίων τῶν τε ἐμπορικῶν καὶ τῶν βιομηχανικῶν διέπονται ἔτι ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 21 Δεκεμβρίου 1871 δυνάμει διατάγματος τῆς 22 Ἰανουαρίου 1872. Οὕτως οἱ πράκτορες συναλλαγῆς, προβλεπόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1871, εἶναι ἐκλογεῖς καὶ ἐκλέξιμοι ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις. Ὡς πρὸς τοὺς ναυτικοὺς μεσίτας καὶ τοὺς μεσίτας θαλασσίων ἀσφαλειῶν καὶ οὗτοι πρέπει νὰ καταταχθῶσι μεταξὺ τῶν ἐκλογέων καὶ ἐκλεξίμων, ἄλλως τε καὶ διότι εἶναι ἔμποροι κατὰ τὴν ἐν τῷ κειμένῳ ἐκδοχήν. Ὅρ. ἄλλως ἀπ. Cass. 14 Ἀπριλίου 1880. S. 1881.1. 121. J. Pal. 1881.1.265.

στική καὶ δὲν δύναταί τις νὰ ἀναγνωρισθῇ ἔμπορος, μὴ ὑπαγόμενος εἰς τοὺς προβλεπομένους ὑπὸ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ ὅρους ; Τὸ ζήτημα τίθεται ἐπὶ ὑποθέσεως, ἥτις, ἂν καὶ μικρᾶς πρακτικῆς σημασίας, εἶναι ὅμως γνωστή. Ὑποτίθεται ὅτι πρόσωπόν τι ἀνοίγει κατάστημα καὶ ἀποτείνεται πρὸς τὸ κοινὸν διὰ τοιχοκολλήσεων καὶ ἐγκυκλίων, ἔπειτα δὲ ἀποσύρεται πρὶν ἔτι ἐνεργήσῃ ἀριθμὸν πράξεων ἱκανὸν νὰ ἀποτελέσῃ *συνήθη ἄσκησιν ἐμπορίας* (1). Δύναται τὸ πρόσωπον αὐτὸ νὰ θεωρηθῇ ἔμπορος καὶ συνεπῶς νὰ κηρυχθῇ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως ; Ἡ καταφατικὴ λύσις ἐγένετο γενικῶς δεκτή. Τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐμπορίας οὔσης ἐλευθέρας, διὰ τί ὁ ἔχων τὴν πρόθεσιν νὰ ἦναι ἔμπορος, ἐκδηλῶν δὲ ἅμα καὶ πραγματοποιῶν αὐτὴν ἐφ' ὅσον ἀπόκειται εἰς αὐτόν, νὰ μὴ θεωρῆται τοιοῦτος ; Τὸ ἄρθρον 1 ἐννοεῖ πρόσωπον ἐπιδιδόμενον ἁπλῶς εἰς ἐμπορικὰς πράξεις καὶ ἐπειδὴ δύναται νὰ ἦναι ἀμφίβολος ἡ πρόθεσις αὐτοῦ, ἀπαιτεῖ αἱ πράξεις αὗται νὰ ἦναι πολλαί, ὅπως ἀποτελέσωσι τὸ σύνηθες τῆς ἀσκήσεως ἐπάγγελμα. Ἀλλ' ἐν τῇ ὑποτεθείσῃ περιπτώσει ὑπάρχει τι πλέον, ὑπάρχει κατάστημα ἐμπορικόν, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἀμφίβολον χαρακτῆρα, τὸ δὲ κοινὸν ἀπέκτησε τὸ δικαίωμα νὰ στηρίζηται ἐπὶ τῶν παρομαρτουσῶν τῇ ἐμπορικῇ ἰδιότητι ἐγγυήσεων.(2)

208. Ἡ ἐμπορικὴ ἰδιότης μόνον εἰς τὸν ἔχοντα ἅπαντα τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα δύναται νὰ ἀποδοθῇ. Εἰς οὐδὲν δὲ λογίζεται ὁ χαρακτηρισμός, τὸν ὁποῖον πρόσωπόν τι ἀπέδωκεν εἰς ἑαυτὸ κατά τινα πρᾶξιν.(3) Ὡσαύτως δέ, ὡς εἴρηται προηγουμένως,

---

(1) Κατά τινα γνώμην ἀνασκευασθεῖσαν ἀνωτέρω (ἀρ. 122) δὲν πρέπει νὰ ὑπολογίζωνται πωλήσεις γινόμεναι πρὸς καταναλωτάς, ἅτε μὴ ἀποτελοῦσαι αὗται πράξεις ἐμπορικάς.

(2) Pardessus, II ἀριθ. 78. Bravard et Demangeat, II, σελ. 57—59. Ἐναντιοφρονοῦσι Delamarre et Lepoitvin, I, ἀριθ. 39 καὶ 40. Alauzet, I, ἀριθ. 30. Beslay, I ἀριθ. 62 καὶ ἑπ. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι συγγραφεῖς στηρίζονται ἐπὶ τοῦ ὅτι ὁ ὁρισμὸς τοῦ νόμου ἔχει χαρακτῆρα περιοριστικὸν ἕνεκα τῶν δυνατῶν ποινικῶν συνεπειῶν. Ἐκ τῶν μὴ προβαλλομένων γεγονότων, λέγουσι, δύναταί τις νὰ νομίσῃ, ὅτι ὑπάρχει ἐμπορία, ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἶναι ἐκ τῶν μημονευομένων ἐν τοῖς ἄρθρ. 632 καὶ 633 ἐμπ. κωδ. ἐμπορικῶν πράξεων.

(3) Ἀπ. Πρωτοδικείου Valence 10 Δεκεμβρίου 1863. D. 1863.3.32. (Ὑπάλληλός τις εἶχε λάβῃ τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου ἐν τῷ γαμικῷ αὐτοῦ συμβολαίῳ καὶ ὁ συμβολαιογράφος κατεδιώχθη δυνάμει τοῦ ἄρθρου 68 ἐμπορ. κώδικος).

(ἀριθ. 102) μόνη ἡ θέλησις τῶν μερῶν δὲν δύναται νὰ ἀποδώσῃ εἰς πρᾶξίν τινα τὸν χαρακτῆρα ἐμπορικῆς πράξεως.

Ἀλλ' ὁ χαρακτηρισμὸς ἄρα ὡς ἐμπόρου, τὸν ὁποῖον πρόσωπόν τι ἀποδίδει εἰς ἑαυτὸ ἕν τινι πράξει, δὲν συνεπάγεται δι' αὐτὸν οὐδεμίαν συνέπειαν ;.Βεβαίως οὐχί. Τὸ πρόσωπον αὐτό, ἐναγόμενον ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου δυνάμει τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 638 ἐδ. 2, ἐὰν θελήσῃ νὰ ἐκκλίνῃ τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ δικαστηρίου αὐτοῦ, ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἔχει τὴν ἰδιότητα, ἣν ἀπέδωκεν εἰς ἑαυτό. Δίκαιον δὲ εἶναι τότε νὰ καταδικάζηται εἰς τὰ ἔξοδα ὡς παραγαγὼν τὸν ἀντίδικον αὐτοῦ εἰς πλάνην διὰ τῆς ψευδοῦς ἰδιότητος, ἣν ἔλαβε.(1) Πλέον δ' ὅμως τούτου οὐδέν, καθ' ἡμᾶς,δύναται νὰ γείνῃ. Καὶ ἐν περιπτώσει δόλου δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζωνται ἐπὶ προσώπου τινὸς αἱ συνέπειαι, αἱ παρομαρτοῦσαι τῇ ἐμπορικῇ ἰδιότητι, ἧς ψευδῶς ἀντεποιήθη· διότι ἡ πτώχευσις, ἡ ἁρμοδιότης τῶν ἐμποροδικείων δὲν ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς θελήσεως τῶν ἰδιωτῶν.(2) Πρόκειται περὶ ἀντικειμένων, ἅτινα ἀνάγονται εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν.

209. ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ.—Οἱ ὁριζόμενοι ἐν ἄρθρῳ 1 ὅροι, οἷς προσθετέον καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἄρθροις 2 καὶ ἐπ. περὶ ἱκανότητος, εἶναι οἱ μόνοι ἀπαιτούμενοι, ὅπως πρόσωπόν τι ἦναι ἔμπορος. Οὕτω δὲ δὲν προσαπαιτεῖται νὰ ἔχῃ τὸ πρόσωπον αὐτὸ καὶ τὴν γαλλικὴν ἰθαγένειαν, τοῦ δικαιώματος τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐμπορίας ἐν Γαλλίᾳ μὴ ὄντος ἀναμφισβητήτως ἐκ τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων, ἅτινα κατὰ τὸ ἄρθρον 11 ἀστ. κώδ. δὲν ἀπονέμονται τοῖς ξένοις, ἀλλ' ἢ μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς διπλωματικῆς ἀμοιβαιότητος.(3)

---

(1) Ἀπ. Rennes 30 Δεκεμβρίου 1893. D. 1894.2.504. (Ἐν τῇ ἀποφάσει ταύτῃ ἐπρόκειτο περὶ πτωχεύσεως, τὴν ὁποίαν ἐπεδίωκον οἱ δανεισταὶ κατὰ τοῦ ὀφειλέτου αὐτῶν, παραχθέντες ὑπ' αὐτοῦ εἰς πλάνην).

(2) Ἀπ. ἐμποροδ. Tours 25 Φεβρουαρίου 1887. «La Loi» ἀρ. τῆς 15 Ἀπριλίου 1887.

(3) «Πᾶν πρόσωπον, Γάλλος ἢ ξένος, ὅπερ μετέρχεται ἐν Γαλλίᾳ ἐμπο» ρίαν ἢ βιομηχανίαν . . . .» (ἄρθρ. 1ον νόμ. 15 Ἰουλίου 1880 περὶ ἐπιτηδευμάτων). Οἱ γαλλικοὶ νόμοι ἐπιζητοῦσι μάλιστα νὰ ἐνισχύωσι τοὺς ξένους, οἵτινες ἱδρύουσιν ἐν Γαλλίᾳ ἐμπορικὰ ἢ βιομηχανικὰ καταστήματα. Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1891, τίτλ. II, ἄρθρ. 3, ἐχορήγει τὸν τίτλον τοῦ πολίτου εἰς τοὺς ξένους, οἵτινες, διαμένοντες ἀπὸ πενταετίας τοὐλάχιστον ἐν τῷ βιοτι-

Τοῦτο εἶναι τὸ κοινὸν δίκαιον τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν.(1) Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ζητῆται ἂν ἐπετράπη ἢ μὴ τῷ ξένῳ νὰ ἐγκαταστήσῃ τὴν κατοικίαν αὐτοῦ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἂν ἔχῃ κατ' ἀκολουθίαν ἐν αὐτῇ τὴν ἄσκησιν τῶν ἀστικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων (ἄρθρ. 13 ἀστ. κώδ.). Μάλιστα δὲ διατάξεις τινὲς δυσμενεῖς διὰ τοὺς ἀλλοδαποὺς δὲν ἐφαρμοζονται καὶ ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς δίκαις. Οὕτω τὰ γαλλικὰ δικαστήρια, ἅτινα κατ' ἀρχὴν δέχονται ὅτι εἶναι ἀναρμόδια ἐπὶ διαφορῶν

λείψ, ἤθελον ἱδρύσῃ γεωργικὸν ἢ ἐμπορικὸν κατάστημα. Ὅρα ὡσαύτως τὸ ἄρθρ. 8—5ον.3 τοῦ ἀστικοῦ κώδικος, τροποποιηθὲν ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 26 Ἰουνίου 1889.

(1) Ὁ ἱσπανικὸς κῶδιξ τοῦ 1829 (ἄρθρ. 18 καὶ 19) ἀνεγνώριζεν εἰς τοὺς ξένους τὸ δικαίωμα τοῦ μετέρχεσθαι τὴν ἐμπορίαν ἐν Ἱσπανίᾳ μόνον 1ον, ἐὰν ἀπέκτων τὴν ἱσπανικὴν ἰθαγένειαν ἢ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐγκαταστήσωσι τὴν κατοικίαν αὐτῶν ἐν Ἱσπανίᾳ. 2ον ἐὰν ὑπῆρχεν ἀμοιβαιότης διπλωματικὴ ἢ τοὐλάχιστον πράγματι. Ὁ ἱσπανικὸς κῶδιξ τοῦ 1885 (ἄρθρ. 15) ἀναγνωρίζει εἰς τοὺς ξένους τὸ δικαίωμα τοῦ μετέρχεσθαι τὴν ἐμπορίαν ἐλευθέρως ἄνευ ὅρου τινός.

Ἐν τισι χώραις, ὡς ἐν Κίνᾳ καὶ Ἰαπωνίᾳ, ἡ ἐμπορία μόνον ἔν τισιν ὡρισμένοις λιμέσιν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς ξένους. Ἐν τῇ Ἰαπωνίᾳ θὰ μεταβληθῇ ἡ κατάστασις αὕτη συνεπεία τῶν συνωμολογημένων ἤδη ὑπὸ τῆς χώρας ταύτης πρὸς διαφόρους δυνάμεις συνθηκῶν. Ὅρ. ἰδίως τὴν μετὰ τῆς Γαλλίας συνθήκην τῆς 4 Αὐγούστου 1896. Ὅρ. ἀριθ. 68 δίς.

Παρατηρητέον ὡσαύτως ὅτι ἐν Ῥουμουνίᾳ, πολλοὶ νόμοι ἐκδοθέντες κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀπεστέρησαν τοὺς ξένους τῆς ἐξασκήσεως διαφόρων δικαιωμάτων σχετιζομένων πρὸς τὴν ἐμπορίαν. Οὕτως οἱ ξένοι δὲν δύνανται νὰ διατηρῶσι φαρμακεῖον (διάταγμα τῆς 13 Νοεμβρίου 1882), νὰ μετέρχωνται τὴν πλανητικὴν ἐμπορίαν (νόμος τῆς 17 Μαρτίου 1884), νὰ ὦσι φαρμακέμποροι (νόμος τῆς 4 Ἰουνίου 1886), νὰ ὦσι μεσῖται ἐμπορίας (νόμος 24 Ἰουνίου 1886), νὰ ὦσι διοικηταὶ ἢ ἐπίτροποι ἐν ταῖς διὰ μετοχῶν ἑταιρείαις (ἄρθρ. 114, 121. 122, 185, Ἐμπ. κωδ.). Αἱ διατάξεις τῶν νόμων αὐτῶν εἶναι γενικαί, καθ' ὅτι ἐφαρμόζονται ὡς πρὸς πάντας τοὺς ξένους. Φαίνεται ὅμως ὅτι κυρίως ἀπέβλεπον εἰς τοὺς ἐν Ῥουμουνίᾳ πολλοὺς ἰουδαίους, οἵτινες εἶναι ξένοι (L'univers Istraélite ἀριθ. τῆς 16 Ὀκτωβρίου 1887). Μέμφονται τὴν ῥουμουνικὴν κυβέρνησιν διὰ τὰ ἀνελεύθερα ταῦτα μέτρα, ἅτινα ἔλαβεν, ὅπως δυσχεράνῃ τὴν θέσιν τοῦ ἰουδαϊκοῦ πληθυσμοῦ χωρὶς νὰ φαίνηται παραβαίνουσα τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου τοῦ 1878 (ἄρθρ. 44), καθ' ἣν ἐν Ῥουμουνίᾳ ἡ διαφορὰ θρησκευτικῶν πεποιθήσεων καὶ πίστεως δὲν δύναται νὰ προβάλληται κατ' οὐδενὸς ὡς αἰτία ἀποκλεισμοῦ καὶ ἀνικανότητος διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων κα. διὰ τὴν ἄσκησιν τῶν διαφόρων ἐπαγγελμάτων καὶ βιομηχανιῶν.

μεταξὺ ξένων, θεωροῦσιν ὅτι ὑποχρεοῦνται νὰ δικάζωσι τὰς ἐμπορικὰς μεταξὺ ξένων δίκας, ὅταν ἡ ἁρμοδιότης αὐτῶν προκύπτῃ ἐκ τοῦ ἄρθρου 420 Πολ. Δικονομίας (1). Ἄλλως ὑπάρχουσιν ἐμπορικαὶ συμβάσεις, αἵτινες ῥητῶς καθιεροῦσι τὸ ἀμοιβαῖον δικαίωμα διὰ τοὺς Γάλλους καὶ ὡρισμένους τινὰς ξένους πρὸς ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας ἐν τῷ ἐδάφει ἑκατέρου τῶν συμβαλλομένων Κρατῶν (2).

Ἕνεκα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ξένων, οἵτινες μετέρχονται τὴν ἐμπορίαν ἐκτὸς τῆς ἑαυτῶν χώρας, καθίστανται ἰδιαιτέρως χρήσιμα τὰ προξενεῖα. Οἱ Πρόξενοι κυρίαν ἀποστολὴν ἔχουσι νὰ ὑπερασπίζωσιν ἐν ταῖς ξέναις χώραις τὰ ἐμπορικὰ καὶ ναυτικὰ συμφέροντα τῶν ὑπηκόων τοῦ Κράτους, ὃ ἐκπροσωποῦσιν (ὅρα 2ον μέρος, ἀριθ. 594 καὶ ἑπ.).

Τανῦν οἱ ξένοι, οἵτινες μετέρχονται ἐν Γαλλίᾳ τὴν ἐμπορίαν, δὲν ὑπόκεινται εἰς οὐδένα φόρον εἰδικὸν ἕνεκα τῆς ἰδιότητος αὐτῶν ὡς ξένων, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς διαφόρους φόρους καὶ τέλη, τοὺς ἐπιβαλλομένους ἐπὶ τῶν ἐπαγγελμάτων αὐτῶν, οἵτινες βαρύνουσι καὶ αὐτοὺς τοὺς Γάλλους ἐμπόρους (3)

---

(1) Πρὸ τοῦ νόμου τῆς 5 Μαρτίου 1895 ὁ ξένος ἐνάγων Γάλλον ἀπηλλάσσετο ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων τῆς λόγῳ δικαστικῆς δαπάνης ἐγγυήσεως («Judicatum solvi»).

(2) Ὅρα ἰδίως ἐμπορικὴν συνθήκην μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἑλβετίας τῆς 22 Φεβρουαρίου 1882, ἄρθρ. 1 καὶ 3, συνθήκην φιλικὴν, ἐμπορικὴν καὶ ναυτιλιακὴν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Δομινικανῆς Δημοκρατίας τῆς 9 Σεπτεμβρίου 1882, ἄρθ. 2, ἐμπορικὴν συνθήκην μεταξὺ Γαλλίας καὶ Μεξικοῦ τῆς 27 Νοεμβρίου 1886, ἄρθρ. 2.

Μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας δὲν ὑπάρχει κυρίως εἰπεῖν ἐμπορικὴ συνθήκη· ἀλλ' ἡ ὁριστικὴ περὶ εἰρήνης συνθήκη, ἡ ὑπογραφεῖσα ἐν Φραγκφούρτῃ τῇ 10 Μαΐου 1871, περιέχει τὴν ἀκόλουθον διάταξιν· «Τῶν μετὰ διαφόρων Κρατῶν τῆς Γερμανίας συνθηκῶν ἀκυρωθεισῶν διὰ τοῦ πολέμου, ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις ὡς πρὸς τὰς ἐμπορικὰς αὐτῶν σχέσεις θὰ ἀπολαύωσιν ἑκατέρα τῶν ὅρων τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου ἔθνους — Ἐν τῷ κανόνι τούτῳ περιλαμβάνονται τὰ τέλη εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς, ἡ διαμετακόμισις, αἱ τελωνιακαὶ διατυπώσεις, ἡ παραδοχὴ καὶ ἡ μεταχείρισις τῶν ὑπηκόων ἑκατέρου τῶν δύο ἐθνῶν ὡς καὶ τῶν πρακτόρων αὐτῶν, ἄρθρ. 11, ἐδ. 1 καὶ 2.

(3) Διάφοροι προτάσεις νόμων ὑπεβλήθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα

Ἐν τούτοις ὑπάρχουσιν ἐπαγγέλματά τινα ἐμπορικά, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι προσιτὰ εἰς τοὺς ξένους. Ταῦτα δὲ εἶναι τὰ ἀσκούμενα προνομιακῷ τίτλῳ ὡς δημόσια ἀξιώματα. Οὕτως ἀπαιτεῖται νὰ ἦναι πολίτης Γάλλος ὁ πράκτωρ συναλλαγῆς, ὁ μεσίτης θαλασσίων ἀσφαλειῶν ἢ μεσίτης διερμηνεὺς καὶ ναυλωτὴς πλοίων. Μετὰ τὸν νόμον τῆς 18 Ἰουλίου 1866 πᾶς τις εἶναι ἐλεύθερος νὰ μετέρχηται τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μεσίτου ἐμπορευμάτων καὶ κατ' ἀκολουθίαν πᾶς ξένος δύναται νὰ ἐπιδίδηται εἰς τὴν ἐμπορίαν ταύτην· δὲν δύναται δ' ὅμως νὰ φέρηται ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐγγεγραμμένων ἢ ἐνόρκων μεσιτῶν, τῷ συνταξομένῳ ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου· καθ' ὅσον πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται νὰ ἀπολαύῃ τις τῶν δικαιωμάτων τοῦ Γάλλου πολίτου (ἄρθρ. 2 ἐδ. 3 νόμ. 18 Ἰουλίου 1866). Ὡς πρὸς αὐτὸ ὑπάρχει ἀνισότης μεταξὺ Γάλλων καὶ ξένων, ἅτε τῶν ἐγγεγραμμένων μεσιτῶν ἀπολαυόντων πλεονεκτημάτων τινῶν.(1)

Ὑπάρχουσιν ὡσαύτως εἴδη τινὰ ἐμπορίας, τῶν ὁποίων ἡ ἄσκησις

ἔτη εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων περὶ ἐπιβολῆς εἰδικοῦ τέλους διαμονῆς ἐν Γαλλίᾳ εἰς τοὺς ἐργάτας καὶ ὑπαλλήλους ξένης ἐθνικότητος ἢ περὶ ἐπιβολῆς τέλους εἰς τοὺς μεταχειριζομένους ξένους. Ὅρ. ἔκθεσιν M. Pradon ἐν «Journal officiel» τῆς 2 Φεβρουαρίου 1888. Ὅρ. διὰ τὴν ἐπίκρισιν τῶν προτάσεων αὐτῶν τὴν συζήτησιν τῆς ἑταιρείας τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας τῆς 5 Ἰουνίου 1888 («L'Économiste français» ἀριθμὸν 9 Ἰουνίου 1888). Αἱ προτάσεις αὗται κατέληξαν μόνον εἰς τὸν νόμον τῆς 8 Αὐγούστου 1893, περὶ διαμονῆς τῶν ξένων ἐν Γαλλίᾳ καὶ περὶ προστασίας τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας. Κατὰ τὸ ἄρθρον 1 αὐτοῦ «πᾶς ξένος, μὴ λαβὼν ἄδειαν πρὸς ἐγκατά-» στασιν κατοικίας, ἐρχόμενος ἐν τινι δήμῳ ΟΠΩΣ ΑΣΚΗΣΗι » ΕΝ ΑΥΤΩι ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ, ΕΜΠΟΡΙΑΝ Ἢ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΝ ὀφείλει » νὰ ποιήσηται εἰς τὸ δημαρχεῖον δήλωσιν περὶ διαμονῆς πιστο-» ποιῶν τὴν ταυτότητα αὐτοῦ ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἀφί-» ξεώς του».

Ὡς ἀποτελοῦν ἐφαρμογὴν τῆς ἐν τῷ κειμένῳ τεθειμένης ἀρχῆς δύναται νὰ μνημονευθῇ διάταγμά τι τοῦ Προέδρου τῆς δημοκρατίας τῆς 6 Φεβρουαρίου 1888, ἀκυροῦν τὴν ἀπόφασιν τοῦ γενικοῦ συμβουλίου τῆς Γουϊάνης ἀπὸ 25 Νοεμβρίου 1887, ἥτις εἶχεν ὁρίσει εἰδικὸν τέλος διὰ τοὺς ξένους τοὺς ἀσκοῦντας ἐμπορίαν ἐν τῇ ἀποικίᾳ. Ἡ προτασσομένη τοῦ διατάγματος ἔκθεσις τοῦ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν καὶ τῶν ἀποικιῶν Ὑπουργοῦ λέγει ὅτι τὸ τέλος αὐτὸ ἀποτελεῖ τελείαν ἄρνησιν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐμπορίας («Journal officiel» τῆς 15 Φεβρουαρίου 1888).

(1) Ὅρ. τόμ. IV ἀριθ. 1037 καὶ ἑπ.

ἀπαγορεύεται τοῖς ξένοις δυνάμει εἰδικῶν νόμων. Οὕτως ὁ ξένος δὲν δύναται νὰ μετέλθῃ μόνος ἐν Γαλλίᾳ τὴν ἐμπορίαν ἐφοπλιστοῦ διὰ γαλλικῶν πλοίων, ἄλλως τε καὶ διότι τὰ πλοῖα διὰ νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ φέρωσι τὴν γαλλικὴν σημαίαν καὶ διὰ νὰ ἀπολαύωσι τῶν συνημμένων τῷ δικαιώματι αὐτῷ πλεονεκτημάτων, πρέπει νὰ ἀνήκωσι κατὰ τὸ ἥμισυ τοὐλάχιστον εἰς Γάλλους (νόμος 11 Ἰουνίου 1845). Ἐν τισι χώραις ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν ξένων ἀπὸ τῆς ἐμπορίας τοῦ ἐφοπλιστοῦ εἶνε πληρέστερος, καθ' ὅσον ἀπαιτεῖται τὰ ἐθνικὰ πλοῖα νὰ ἀνήκωσιν ἀποκλειστικῶς εἰς ἰθαγενεῖς.(1) Ἐν ἄλλαις πάλιν, τοὐναντίον, ὁ ἀποκλεισμὸς εἶναι μᾶλλον περιωρισμένος.(2)

Οἱ ξένοι δύνανται νὰ μετέρχωνται ἐν Γαλλίᾳ τὴν ἐμπορίαν εἴτε ἀτομικῶς εἴτε σχηματιζοντες ἑταιρείας συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῶν γαλλικῶν νόμων. Ὡς πρὸς τοῦτο οὐδεὶς περιορισμὸς ὑφίσταται. Αἱ ἐν Γαλλίᾳ ἱδρυμέναι ἑταιρεῖαι πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς γαλλικαὶ ἑταιρεῖαι, καὶ ὅτε ἔτι οἱ ἑταῖροι εἶναι ξένοι, ἅτε τῆς προσωπικότητος τῆς ἑταιρείας οὔσης διακεκριμένης ἀπὸ τῆς τῶν μελῶν αὐτῆς. (3) Δὲν πρέπει δὲ νὰ συγχέηται πρὸς τὰ λεχθέντα ταῦτα περὶ τοῦ δικαιώματος τῶν ξένων νὰ σχηματίζωσιν ἐμπορικὰς ἑταιρείας ἐν Γαλλίᾳ τὸ ζήτημα ἂν *ξέναι* ἑταιρεῖαι δύνανται νὰ ἐνάγωσιν ἐν Γαλλίᾳ, νὰ ἱδρύωτιν ἐν αὐτῇ ὑποκαταστήματα κλπ. Τοῦτο εἶναι ὅλως διάφορον καὶ περὶ αὐτοῦ δὲν δυνάμεθα ἐνταῦθα ἀλλ' ἢ νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὰ περὶ ἑταιρειῶν (4).

Ἡ κήρυξις πολέμου συνεπάγεται τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐμπορίας

---

(1) Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν τοῖς Ἡνωμένοις Κράτεσι τῆς Ἀμερικῆς, ἐν Γερμανίᾳ τὰ ἐθνικὰ πλοῖα πρέπει νὰ ἀνήκωσιν ὁλόκληρα εἰς ἰθαγενεῖς. Ἐν Αὐστρίᾳ (νόμ. 7 Μαΐου 1879) τὰ αὐστριακὰ πλοῖα πρέπει νὰ ἀνήκωσιν εἰς αὐστριακοὺς κατὰ τὰ δύο τρίτα τοὐλάχιστον.

(2) Ἐν Βελγίῳ (νόμ. 20 Ἰανουαρίου 1873) θεωροῦνται βελγικὰ καὶ τὰ ἀποκλειστικῶς ἀνήκοντα εἰς ξένους, λαβόντας τὴν ἄδειαν νὰ ἐγκαταστήσωσι τὴν κατοικίαν αὐτῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἢ διαμένοντας ἀπὸ ἑνὸς ἔτους.

(3) Τομ. II ἀρ. 1165. Ὅρ. Ch Lyon-Caen. Εἰς τίνας χαρακτῆρας θὰ ἀποβλέψωμεν, ὅπως διακρίνωμεν ξένην ἑταιρείαν ἀπὸ γαλλικῆς ἑταιρείας; («Journal des Sociétés» 1880 σελ. 32 καὶ ἑπ.). Chavegrin, σημ. ἐν Συλλογῇ Sirey 1888. 2. 89 καὶ ἐν «Journal du Palais» 1888. 1. 471.

(4) Τομ. II ἀρ. 1092 καὶ ἑπ.

μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων ἐθνῶν. Ἡ συνέπεια δὲ αὕτη ἐπέρχεται ἰδίως ὡς πρὸς τὴν ναυτικὴν ἐμπορίαν, τὸ δὲ πλοῖον, ὅπερ ἤθελε παραβῆ τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην, ὑποκειται εἰς δήμευσιν. Ἐνίοτε Κράτος τι ἐπιτρέπει τοῖς ἑαυτοῦ ὑπηκόοις τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐμπορίας πρὸς τὴν ἐχθρικὴν χώραν καὶ χορηγεῖ πρὸς τοῦτο *ἀδείας* (licences).

Ἐάν, καίτοι κηρυχθέντος τοῦ πολέμου, ὑπήκοοι πολέμιοι ἐξακολουθῶσι νὰ διαμένωσιν ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ ἐχθροῦ, οὐδὲν ἀντίκειται νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν αὐτῶν, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἔχωσι σχέσεις πρὸς τὴν ἑαυτῶν πατρίδα καὶ νὰ περιορίζωσι τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας ἐν τῇ χώρᾳ τῆς διαμονῆς αὐτῶν ἢ τὸ πολὺ πρὸς ἄλλας τρίτας.

210. *Ἐμπορία ἀσκουμένη ὑπὸ νομικῶν προσώπων· ἑταιρειῶν, Κράτους, Δήμων.* — Ἡ ἐμπορία δὲν ἐνεργεῖται πάντοτε ὑπὸ τῶν ἀτόμων, ἀλλ' ἐνεργεῖται ὡσαύτως καὶ ὑπὸ νομικῶν προσώπων. Τότε δὲ καὶ ταῦτα, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντίκειται ἡ φύσις αὐτῶν, ἔχουσι τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν φυσικῶν προσώπων.

Μεταξὺ τῶν νομικῶν προσώπων, τῶν ἐχόντων ἰδιότητα ἐμπόρου, πρέπει νὰ κατατοχθῶσιν ἐν τοῖς πρώτοις αἱ *ἐμπορικαὶ ἑταιρεῖαι*. Ὑπὸ τοὺς ὅρους δὲ τούτους ἐννοοῦνται αἱ ἑταιρεῖαι, αἵτινες ἔχουσι μοναδικὸν καὶ κύριον ἀντικείμενον τὴν ἐνέργειαν ἐμπορικῶν πράξεων, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ διὰ μετοχῶν ἑταιρεῖαι, οἱονδήποτε καὶ ἂν ᾖ τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν (ἀριθ. 202).

Καὶ ἄλλα πλὴν τῶν ἑταιρειῶν νομικὰ πρόσωπα δύνανται νὰ ἔχωσι τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου. Τοιαύτην ἰδιότητα, ἐπὶ παραδείγματος, δύνανται νὰ ἔχωσι θρησκευτικαὶ κοινότητες, προσηκόντως ἐξουσιοδοτημέναι (1).

Τὰ δημόσια νομικὰ πρόσωπα, οἷον οἱ δῆμοι, αἱ νομαρχίαι, τὸ Κράτος δύνανται βεβαίως νὰ ἐνεργῶσι πράξεις ἐμπορικάς.(2) Τοῦτο

---

(1) Ἀπ. Ἐφ. Angers, 11 Μαΐου 1888, «La Loi» τῆς 19 Μαΐου 1888.

(2) Ὁ Ἰταλικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 7) καὶ ὁ Οὐγγρικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 4 § 2) ρητῶς ὁρίζουσι τοῦτο Ὅρ. διὰ τὸ Βέλγιον τὴν ἑπομένην σημείωσιν.—Ὅρ. περὶ τοῦ ζητήματος Goldschmidt, «Handbuch des Handelsrechts» I, σελ. 488. Behrend, «Lehrbuch des Handelsrechts» § 25. Marghieri, «il nuovo diritto commerciale italiano» σελ. 165 § 14. Stato, Provincie, Comuni e altri Enti Morali.—Ὅρ. ὡσαύτως ἀπόφασιν τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τοῦ

δ' ἀκριβῶς συμβαίνει, ὅταν πρόσωπόν τι ἐκ τῶν νομικῶν τούτων ἐκμεταλλεύηται σιδηρόδρομον.(1) Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι, ἐὰν διὰ νόμου δὲν ὁρίζηται εἰδικῶς ἄλλη ἁρμοδιότης, αἱ περὶ τὰς πράξεις ταύτας σχετικαὶ διαφοραὶ θὰ ἦναι τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμπορο-δικείων.(2) Τοῦτο ἰσχύει καὶ διὰ αὐτὸ τὸ Κράτος, ἐκτὸς ἂν ἀναγνω-

---

Ναυαρχείου τῆς Ἀγγλίας τῆς 7 Μαΐου 1873, καὶ ἀνάλυσιν αὐτῆς ἐν τῷ «Journal du Droit international privé», 1874, σελ. 39.

(1 2). Κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νόμου τῆς 18 Μαΐου 1878, ὅστις ἐπέτρεψε τὴν ἐξαγορὰν σιδηροδρόμων τινῶν καὶ τὴν ἐγκατάστασιν σιδηροδρομικοῦ δικτύου τοῦ Κράτους διὰ τῶν ἐξαγοραστέων γραμμῶν, ἀνεκινήθη τὸ ζήτημα τῆς ἁρμοδιότητος καὶ ἐλύθη ὑπὸ τῶν ἀγορευσάντων ὑπὲρ τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας (Douvergier «Collection des lois», 1878, σελ. 270). Ἐπιτροπὴ μὴ κοινοβουλευτική, συσταθεῖσα ἐν ἔτει 1878, ἐπελήφθη ὡσαύτως τοῦ ζητήματος, ἀλλ' οὐδεμίαν ὁριστικὴν ἀπόφασιν ἔλαβεν. (Duvergier «loc. cit»). Πράγματι τὸ Κράτος ἀφίεται νὰ ἐνάγηται ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ δικτύου τῶν σιδηροδρόμων αὐτῶν διαφοράς. Ἀπόφασις τοῦ ἐφετείου τῶν Παρισίων τῆς 15 Φεβρ. 1888 (D. 1889.1.354. S. 1890.1.473. J. Pal. 1890.1.1124), χωρὶς νὰ ἀποφανθῇ ῥητῶς ἐπὶ τοῦ περὶ ἁρμοδιότητος ζητήματος, φαίνεται κλίνουσα ὑπὲρ τῆς ἐμπορικῆς ἁρμοδιότητος. Ἡ περὶ ἧς ἡ ἀπόφασις αὕτη ὑπόθεσις ἦτο ἡ ἑξῆς. Τυπογράφος τις εἶχεν ἀναλάβει διὰ κατακυρώσεως τὰς προμηθείας εἰς τὴν διοίκησιν τῶν σιδηροδρόμων τοῦ Κράτους. Ἀναφυεισῶν δυσκολιῶν περὶ τοῦ κανονισμοῦ τῶν λογαριασμῶν, ἡ διοίκησις τῶν σιδηροδρόμων αὐτῶν ἀπήτει ποσόν τι, ὅπερ ἠξίου ὅτι κατέβαλεν ἐπὶ πλέον· ἀντετάχθη αὐτῇ, ὅτι κατὰ τοὺς ἐμπορικοὺς κανόνας, διαφέροντας κατὰ τοῦτο τῶν διοικητικῶν, τὰ τιμολόγια, ἅπαξ ἐξετασθέντα, συζητηθέντα καὶ ἀποφασισθέντα κατ' ἀντιμολίαν, πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ἀποτελοῦντα ὁριστικὸν κανονισμόν, ἐφ' οὗ οὐδὲν τῶν μερῶν δύναται νὰ ἐπανέλθῃ ἐκτὸς μόνον διὰ λόγον πλάνης ἢ παραλείψεως. Τὸ πρωτοδικεῖον καὶ τὸ ἐφετεῖον Παρισίων ἐδέχθησαν ὅτι ἡ ἐνάγουσα διοίκησις ὡς ἐκμεταλλευομένη σιδηρόδρομον, ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικὴν, συνήγαγον δὲ ἐκ τούτου ὅτι ἡ σύμβασις μεταξὺ τῆς διοικήσεως καὶ τοῦ τυπογράφου πρέπει νὰ διέπηται οὐχὶ ὑπὸ τῶν διοικητικῶν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἐμπορικοὺς κανόνας καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀπέρριψαν τὴν ἀγωγὴν τῆς διοικήσεως τῶν σιδηροδρόμων τοῦ Κράτους. Τὸ προβουλευτικὸν τμῆμα (ch. requ.) τοῦ ἀκυρωτικοῦ ἀπέρριψε τὴν περὶ ἀναιρέσεως αἴτησιν. Ἀπ. 8 Ἰουλίου 1889. S. 1890. 1. 473. J. Pal. 1890. 1. 1124. Ὁρ. ὑπὲρ τῆς ἐμπορικῆς ἁρμοδιότητος Ἀπ. Ἐφ. Poitiers 23 Ἰουλίου 1894. «La Loi» ἀπὸ 2—4 Σεπτεμβρίου 1894. Ἀκυρ. 18 Νοεμβρίου 1895. «Le Droit» τῆς 30 Νοεμβρίου 1895.

Ἐν Βελγίῳ δέχονται ὅτι αἱ πράξεις τοῦ Κράτους δὲν δύνανται νὰ ὦσιν ἐμ-

ρισθῇ, ὅτι αἱ σχετικαὶ πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις αὐτοῦ διαφοραὶ εἶναι ἀναγκαίως τῆς ἁρμοδιότητος τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων.(1)

Φαίνεται ὅ'ὅμως ἀδύνατον, ὁσονδήποτε καὶ ἂν γίνωνται κατ'ἐπανάληψιν αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις ὑπὸ δημοσίου νομικοῦ προσώπου, νὰ θεωρηθῇ τοῦτο ὡς ἔχον τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου.(2) Ἡ ἰδιότης αὕτη εἶναι ἐν τελείᾳ ἀντιθέσει πρὸς τὸν σκοπόν, δι' ὃν τὰ δημόσια νομικὰ πρόσωπα ἐδημιουργήθησαν καὶ ἀνεγνωρίσθησαν. Δὲν εἶναι ἄλλως τε δυνατὸν νὰ ὑπόκεινται τὰ πρόσωπα ταῦτα εἰς τὰς συνεπείας, τὰς ὁποίας συνεπάγεται ἡ ἰδιότης τοῦ ἐμπόρου. Πῶς, ἐπὶ παραδείγματος, νὰ γείνῃ δεκτὸν ἐν Γαλλίᾳ, ὅτι ἡ κήρυξις εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως ἢ ἡ θέσις ὑπὸ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὸ Κράτος, εἰς τὸν δῆμον, εἰς τὴν νομαρχίαν ;

Ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ δὲν δύναται μάλιστα νὰ ἀποδίδηται εἰς τὰς πράξεις τοῦ Κράτους, τῆς νομαρχίας κλπ., ὅταν προκειται περὶ ἐργασιῶν, γινομένων ὑπ' αὐτῶν πρὸς εἴσπραξιν τῶν φόρων ἢ πρὸς

πορικαὶ πράξεις. Διὰ νόμου εἰδικοῦ τῆς 16 Ἰουλίου 1849, οὗτινος αἱ διατάξεις περιελήφθησαν ἐν τῷ νόμῳ τῆς 25 Μαρτίου 1876 (ἄρθρ. 12 ἐδ. 3) περὶ ἁρμοδιότητος, ἐτροποποιήθη ὁ κανὼν οὗτος, ὑποβληθεισῶν εἰς τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν πασῶν τῶν διαφορῶν τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν μετακόμισιν ἐμπορευμάτων καὶ ἀντικειμένων πάσης φύσεως διὰ τῶν σιδηροδρόμων τοῦ Κράτους. Ἡ διάταξις αὕτη θεωρεῖται ὡς ἐξαιρετική. Ὅθεν αἱ περὶ τὴν μετακόμισιν ἐπιβατῶν διαφοραὶ εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων. Ἀπ. Ἀκυρ. Βελγίου 9 Ἰουλίου 1875. «Recueil de la jurisprudence d'Anvers» 1876. 2. 122.

Ἄλλως τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν δικάζουσιν ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει διαφορᾶς περὶ ἐπανορθώσεως ζημίας προξενηθείσης ἐκ τοῦ θανάτου προσώπου ἢ ἐκ σωματικῆς βλάβης (Loi belge τῆς 27 Μαρτίου 1891).

Παρατηρητέον ὅτι ὁ βελγικὸς νόμος τῆς 30 Μαΐου 1879 (ἄρθρ. 50) ἀπονέμει ὡσαύτως ἁρμοδιότητα εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ἀνατεθειμένην εἰς τὸ ταχυδρομεῖον ὑπηρεσίαν διαφοράς.

(1) Ὅρ. Aucoc, «Conférences sur l'administration et le droit administratif» (3η ἔκδοσις), τόμ. 1, ἀρ. 288.

(2) Πλεῖστοι ξένοι κώδικες παραδέχονται, ὡς ὑποστηρίζομεν ἐν τῷ κειμένῳ, ὅτι τὰ δημόσια νομικὰ πρόσωπα δύνανται νὰ ἐνεργῶσι πράξεις, αἵτινες νὰ θεωρῶνται ὡς ἐμπορικαί, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὅτι δύνανται νὰ θεωρῶνται ὡς ἔμποροι. Ἰταλικὸς κῶδιξ, ἄρθρ. 7. Ῥουμουνικὸς κῶδιξ, ἄρθρ. 7. Ὁ Οὐγγρικὸς (ἄρθρ. 4) ὁρίζει ὅτι οἱ ἀφορῶντες εἰς τοὺς ἐμπόρους κανόνες ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὸ Κράτος, ὅπερ ἐνεργεῖ πράξεις ἐμπορικάς, ἐκτὸς ἂν ὑπάρ-

ἄσκησιν μονοπωλίου. Οὕτω τὸ κράτος δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικὴν ἀγοράζον χάρτην, ὅπως μεταπωλήσῃ αὐτὸν ὡς ἔνσημον χάρτην, ἢ τὰς ἀναγκαιούσας προμηθείας διὰ τὴν πώλησιν τοῦ καπνοῦ. Ὅρ. ἀρ. 233.

211. ΣΥΓΚΡΟΥΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΟΣ ΕΜΠΟΡΟΥ ΝΟΜΩΝ.—Εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ ἐπάγγελμα προσώπου τινὸς χαρακτηρίζεται κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἀσκεῖται, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ νομοθεσία τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς τοῦ προσώπου. Οὕτω, πᾶν πρόσωπον, Γάλλος ἢ ξένος. ὅπερ ἔχει ἐν Γαλλίᾳ σύνηθες ἐπάγγελμα τὸ ἐνεργεῖν πράξεις ἐκ τῶν ἀπαριθμουμένων ἐν τοῖς ἄρθροις 632—633, θεωρεῖται αὐτόθι ὡς ἔμπορος. Τοῦτο ἐφαρμόζεται, φέρ' εἰπεῖν, ἐπὶ ξένου, ἔχοντος πρακτορεῖον ἢ γραφεῖον ὑποθέσεων (ἀρ. 140), καὶ ἂν ἔτι ἀνήκει εἰς χώραν, ἐν ᾗ οἱ πράκτορες ὑποθέσεων δὲν εἶναι ἔμποροι. (Ἀρ. 140 δίς).

Τοῦ ξένου ὄντος *ἱκανοῦ* νὰ μετέρχηται τὴν ἐμπορίαν, πῶς πρέπει νὰ καθορισθῇ ἡ ἱκανότης αὐτοῦ; Τοῦτο εἶναι ἄλλο ζήτημα, ὅπερ ἐξετασθήσεται περαιτέρω. (Ἀριθ. 270 δίς).

Ἡ τοιουτοτρόπως κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ τόπου τῆς ἀσκήσεως ἀποδιδομένη ἰδιότης ἐμπόρου ἀναγνωρίζεται ἐν χώρᾳ ἐχούσῃ διάφορον νομοθεσίαν;

Ὑποτεθείσθω, ὅτι Γάλλος τις ἐνεργεῖ ἐν ξένῃ χώρᾳ πράξεις θεωρουμένας αὐτόθι ἐμπορικάς, αἵτινες κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον δὲν ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα αὐτόν. Ἐπιδίδεται συνήθως, φέρ' εἰπεῖν, ἐν Ἰταλίᾳ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν μεταπώλησιν ἀκινήτων. Ἐν Ἰταλίᾳ θεωρεῖται ἔμπορος (σελ. 139 σημ. 2.). Θὰ θεωρηθῇ καὶ ἐν Γαλλίᾳ ὡς ἔχων τὴν ἰδιότητα ταύτην; Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ ἐξετασθὲν προηγουμένως περὶ ἐμπορικῶν πράξεων (ἀριθ. 183). Λύομεν δὲ αὐτὸ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀρχήν, μὴ δυνάμενοι νὰ παραδεχθῶμεν τὸν προταθέντα ὑπό τινων συγγραφέων γενικὸν τύπον, καθ' ὃν «τὸ ζήτημα ἂν πρόσωπόν τι ἔχει ἢ δὲν ἔχει τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου » κρίνεται κατὰ τὸν νόμον τῆς χώρας, ἐν ᾗ τὸ πρόσωπον ἐνεργεῖ τὴν » πρᾶξιν ἢ ἀσκεῖ τὴν βιομηχανίαν, περὶ ἧς πρόκειται».(1) Φέρε ἴδω-

---

χωσιν ἐναντίαι διατάξεις. Ὅρ. Marghieri «il nuovo diritto commerciale italiano» 14 § («Stato, Provincie, Comuni, e altri Enti Morali»).

(1) Asser et Rivier, op. cit , ἀρ. 93.

μεν ὑπὸ τίνας τῷ ὄντι ἐπίψεις δύναται νὰ ἐγερθῇ ἐν Γαλλίᾳ ζήτημα περὶ τοῦ γάλλου, τοῦ ἐνεργήσαντος ἐν Ἰταλίᾳ τὰς μνημονευθείσας πράξεις, ἂν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἔμπορος. Δύναται νὰ ἐγερθῇ ὅτε, κηρυχθέντος τοῦ γάλλου αὐτοῦ ἐν Ἰταλίᾳ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως, ἤθελεν αἰτηθῇ νὰ κηρυχθῇ ἐκτελεστὴ ὑπὸ τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων ἡ κηρύττουσα τὴν πτώχευσιν ἀπόφασις, ἢ ὅτε, ἐπανελθόντος τοῦ γάλλου ἐν Γαλλίᾳ, ἐνεργῶνται κατ' αὐτοῦ καταδιώξεις ἐνώπιον τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων ἐπὶ ἁπλῇ ἢ ἐπὶ δολίᾳ χρεωκοπίᾳ. (Ἄρθρ. 5. ποιν. δικον.). Φρονοῦμεν ὅτι ἐν ταῖς περιπτώσεσι ταύταις πρέπει ἀνενδοιάστως νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οὐδόλως πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁ ξένος νόμος, διότι τὸ ζήτημα ἀνάγεται εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν. Γαλλικὸν δικαστήριον μόνον τοῦ κατὰ τοὺς γαλλικοὺς νόμους ἐμπόρου δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν πτώχευσιν, δὲν δύναται δὲ νὰ κηρύξῃ ἐκτελεστὴν ἀπόφασιν περὶ πτωχεύσεως, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκδώσῃ (1). Ὡσαύτως δὲ μόνον τὸν γαλλικὸν ποινικὸν νόμον κατὰ τοῦ διαπράξαντος πλημμέλημα ἢ κακούργημα κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ γαλλικοῦ νόμου δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ, κατὰ τούτους δὲ τὸ πλημμέλημα τῆς ἁπλῆς χρεωκοπίας ἢ τὸ κακούργημα τῆς δολίας χρεωκοπίας μόνον ὑπὸ ἐμπόρου δύναται νὰ διαπραχθῇ (ἄρθρ. 591 ποιν. νόμου) καὶ διὰ τοῦ ὅρου ἔμπορος ὁ γαλλικὸς νόμος ἐννοεῖ φυσικῶς πρόσωπον ἔχον τὴν ἰδιότητα ταύτην κατὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ διατάξεις. Πρβ. ἀνάλ. ἀριθ. 183.

3ον. Περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ μετέρχεσθαι τὴν ἐμπορίαν καὶ περὶ τῶν περιορισμῶν, εἰς οὓς ὑπόκειται.

212. Κατ' ἀρχὴν πᾶς τις δύναται νὰ μετέρχηται οἱανδήποτε ἐμπορίαν καθ' εἷον ἂν ἐγκρίνῃ προσφορώτερον τρόπον. Δὲν εἶχεν ὅμως πάντοτε οὕτως. Εἴδομεν ἐν τῇ *εἰσαγωγῇ* ὁποῖον ἦτο τὸ σύστημα τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας ἐν τῇ πάλαι Γαλλίᾳ καὶ πῶς ἐπεφυλάσ-

(1) Ἐὰν γαλλικὸν δικαστήριον δύναται κατ' ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 14 ἀστ. κώδ. νὰ κηρύξῃ ξένον μὴ διαμένοντα ἐν Γαλλίᾳ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως, τοῦτο δύναται νὰ πράξῃ μόνον διὰ ξένον, τοῦ ὁποίου ἡ ἰδιότης ἐμπόρου προκύπτει ἐκ τῶν γαλλικῶν νόμων. Συνεδυασμένα ἄρθρα 1 καὶ 437.

σετο εἰς τὴν συντακτικὴν συνέλευσιν νὰ ἀνακηρύξῃ ὁριστικῶς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐμπορίας: «Ἀπὸ τῆς 1ης Ἀπριλίου 1791 » πᾶς τις εἶναι ἐλεύθερος νὰ μετέλθῃ οἱανδήποτε ἐμπορίαν ἢ νὰ » ἀσκήσῃ οἱονδήποτε ἐπάγγελμα, τέχνην ἢ βιομηχανίαν, ὡς δοκεῖ » αὐτῷ» (νόμος τῆς 2 Μαρτίου 1791 ἄρθρ. 7). (ὅρ. ἀρ. 33 καὶ ἑπομ.). Τὸ σχέδιον τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ἐπανέλαβε τὴν διάταξιν αὐτήν, ἀπηλείφθη δὲ ὡς περιττὴ καὶ ἐν ἀκαταλλήλῳ τεθειμένη. (1)

Ἐν τούτοις ἡ ἐλευθερία τῆς ἐμπορίας ὑπεβλήθη εἰς ἱκανοὺς περιορισμούς, οἵτινες ἀφορῶσιν εἴς τε τὰ πράγματα καὶ εἰς τὰ πρόσωπα. Δὲν δύναταί τις νὰ ἐπιδοθῇ εἰς πᾶν εἶδος ἐμπορίας, οὐδὲ πᾶς τις δύναται νὰ μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν. Πρέπει ἄρα νὰ ἐκθέσωμεν συνοπτικῶς τὰς δύο ταύτας τάξεις ἐξαιρέσεως τῆς ἀρχῆς.

213. α') Διὰ λόγους γενικοῦ συμφέροντος, οἵτινες δὲν εἶναι πάντοτε οἱ αὐτοί, ἀποβλέποντες ἄλλοι εἰς τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν καὶ ἄλλοι εἰς τὴν εἴσπραξιν προσόδου τινός, τὸ Κράτος ἐπεφύλαξεν εἰς ἑαυτὸ τὸ μονοπώλιον πράξεών τινων, αἵτινες θὰ ἀπετέλουν ἄσκησιν ἐμπορίας, ἂν ἐνηργοῦντο ὑπὸ ἰδιωτῶν (κατεργασία καὶ πώλησις καπνῶν, κατασκευὴ πυρίτιδος πολέμου, θήρας ἢ ὑπονόμων, πυρείων, κοπὴ νομισμάτων, ταχυδρομικὴ καὶ τηλεγραφικὴ ὑπηρεσία κλπ.). Ἀπαιτεῖται ὅμως ῥητὴ διάταξις πρὸς ἵδρυσιν μονοπωλίου, ἐν ἀμφιβολίᾳ δὲ πρέπει πάντοτε νὰ τεκμαιρώμεθα τὴν ἐλευθερίαν. (2)

214. Ἐπαγγέλματά τινα μόνον παρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους διωρισμένων προσώπων δύναται νὰ ἀσκῶνται, ὡς τὰ τοῦ πράκτορος συναλλαγῆς, τοῦ ναυτικοῦ μεσίτου καὶ τοῦ μεσίτου θαλασσίων ἀσφαλειῶν (ἄρθρ. 74 καὶ ἑπ. ἐμπ. κώδ.). Δι' ἄλλα ἀπαιτεῖται δίπλωμα ἢ ἄδεια (φαρμακοποιός). (3) Δι' ἐπιχειρήσεις τινὰς εἶναι ἀναγκαία προηγουμένη ἐξουσιοδότησις (ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι ἀσφαλειῶν ζωῆς,

---

(1) Locré, τομ. XVII, 118 καὶ 119.

2) Περὶ τῶν ἀναφυέντων ζητημάτων ἂν ἐν δεδομένῃ περιπτώσει πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἐλευθερία τῆς ἐμπορίας, ὅρ. Code de commerce annoté τοῦ Dalloz ἄρθρ. 1 ἀρ. 68—77.

(3) Παρατηρητέον ὅτι πρόκειται μόνον περὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐπαγγελμάτων. Διὰ τὰ ἐν γένει ἐπαγγέλματα ὑπάρχουσι πολλοὶ ἄλλοι ἀξιοσημείωτοι περιορισμοί.

ἑταιρεῖαι τοντίνειοι (tontines), ἐκμετάλλευσις μεταλλείων κλπ.). Δι' ἄλλας πάλιν ἀπαιτεῖται προηγουμένη δήλωσις, ἧς δηλώσεως τὸ σύστημα ὑποκατέστησεν ἔν τισι τὸ τῆς προηγουμένης ἐξουσιοδοτήσεως, ὡς ἐπὶ τῶν θεατρικῶν ἐπιχειρήσεων (διάταγμα τῆς 6 Ἰανουαρίου 1864) ἐπὶ τῆς τυπογραφίας καὶ ἐπὶ τῆς βιβλιεμπορίας (διάταγμα τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1870). Ἐν τέλει ὑπάρχουσιν ἐπαγγέλματα, τῶν ὁποίων ἐκανονίσθη ὁ τρόπος, ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῆς ἀσκήσεως.(1).

Ἐξ ἄλλου ἡ ὕπαρξις τῶν προνομίων ἐφευρέσεως ἐπήνεγκεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐμπορίας περιορισμοὺς εἰδικῆς φύσεως. Ἐφ' ὅσον διαρκεῖ τὸ προνόμιον, οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν ἐφευρεθεῖσαν ἐργασίαν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ προνομιούχου, ὑποκείμενος ἐν παραβάσει εἰς καταδίωξιν ὡς ἔνοχος παραποιήσεως. Ὡταύτως δὲ ὁ εἰς ὃν ἀνήκει σχέδιόν τι ἢ τύπος βιομηχανικὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κωλύσῃ τὴν ὑπὸ ἄλλου κατασκευὴν ἢ πώλησιν παρομοίου σχεδίου ἢ τύπου. Ἐν τέλει περιορισμοὶ τῆς αὐτῆς φύσεως συνδέονται πρὸς τὰ συγγραφικὰ δικαιώματα (τὰ συνήθως σημαινόμενα διὰ τῶν ὅρων *φιλολογικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἰδιοκτησία*), καθ' ἃ ὁ συγγραφεύς, ὁ καλλιτέχνης καὶ οἱ κληρονόμοι ἢ δικαιοδόχοι αὐτῶν δύνανται κατὰ τὸ ὁριζόμενον ὑπὸ τῶν νόμων χρονικὸν διάστημα νὰ κωλύωσιν ἄλλους ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναπαράγωσιν ἢ πωλῶσι τὰ ἑαυτῶν ἔργα ἢ καλλιτεχνήματα (ὅρ. 8ον μέρος).

215. β') Ὑπάρχουσι πρόσωπα, τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ μετέλθωσι τὴν ἐμπορίαν. Τὸ πάλαι γαλλικὸν δίκαιον ἀπηγόρευε τὴν ἐμπορίαν εἰς τοὺς εὐγενεῖς (2) καὶ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πρόσωπα.(3) Ταῦτα φυσικῶς δὲν ἰσχύουσι πλέον. Τὰ πρόσωπα, οἷς ἀπαγορεύεται ἡ ἐμπορία, δὲν καταλέγονται ἐν τῷ γαλλικῷ ἐμπορικῷ κώδικι, ἀλλ' ὁ-

(1) Εἶναι πολλαὶ διατάξεις περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἐξ ὧν αἱ πλείονες ἀναφέρονται ἐν «Code annoté» τοῦ Dalloz ὑπὸ τὸ ἄρθρ. 1.

(2) Καθιερώθησαν ἐξαιρέσεις διὰ τοὺς εὐγενεῖς τῆς Μασσαλίας, τῆς Νορμανδίας καὶ τῆς Βρετάνης, ἔπειτα γενικῶς διὰ τὴν ναυτικὴν ἐμπορίαν καὶ ἐν τέλει διὰ τὴν μεγάλην ἐμπορίαν (ὅρ. ἀριθ. 38).

(3) Nemo militans Deo implicet se negotiis soecularibus, 2α ἐπιστολὴ Ἁγίου Παύλου πρὸς Τιμόθεον.

ὁρίζονται δι' εἰδικῶν νόμων.(1) Μεταξὺ τῶν προσώπων, οἷς ἀπαγορεύεται ἡ ἐμπορία ἕνεκα τοῦ ἐπαγγέλματος, ὃ ἔχουσιν, εἶναι τὰ δικαστικὰ πρόσωπα,(2) οἱ δικηγόροι (avocats (3) καὶ avoués),(4) οἱ συμβολαιογράφοι,(5) οἱ δικαστικοὶ κλητῆρες,(6) οἱ πρόξενοι,(7) οἱ στρατιωτικοί, οἱ δημόσιοι διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι,(8) οἱ δημόσιοι ὑπόλογοι.(9)

---

(1) Ὁ Ἱσπανικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 14) καταλέγει, τοὐναντίον, τὰ πρόσωπα, οἷς εἶναι ἀπηγορευμένη ἡ ἐμπορία. Ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Αὐστρίᾳ καὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ οἱ περὶ τῆς βιομηχανίας νόμοι, καλούμενοι «Gewerbeordnungen» ὁρίζουσι τὰ ὑποκείμενα εἰς ἐξουσιοδότησιν ἢ παραχώρησιν ἐπαγγέλματα. Ὁ Γερμανικὸς περὶ βιομηχανίας νόμος εἶναι τῆς 21 Ἰουνίου 1869, ὁ Αὐστριακὸς νόμος τῆς 20 Δεκεμβρίου 1859 καὶ ὁ Οὐγγρικὸς τῆς 21 Μαΐου 1884. Οἱ νόμοι αὐτοὶ ὑπέστησαν πολλὰς τροποποιήσεις.

(2) Τοῦτο προκύπτει ἐξ ἀρχαίων διαταγμάτων (ὅρ. ἰδίως διάταγμα τοῦ Μαρτίου 1765, ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἰσχῦον ἔτι).

(3) Νόμος τῆς 14 Δεκεμβρίου 1810 καὶ διάταγμα τῆς 20 Νοεμβρίου 1822 ἄρθρ. 42. «Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου (avocat) εἶναι ἀσυμβίβαστον πρὸς πᾶν εἶδος ἐμπορίας».

(4) Δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ὡρισμένη διάταξις· ἐγένετο δ' ὅμως δεκτὴ ἡ ἀπαγόρευσις ἄνευ δυσκολίας τινός.

(5) Διάταγμα τῆς 4 Ἰανουαρίου 1843 ἄρθρ. 12.

(6) Διάταγμα τῆς 14 Ἰουνίου 1813 ἄρθρ. 41. Ἡ ἀπαγόρευσις δύναται νὰ ἀρθῇ.

(7) Διάταγμα τῆς 20 Αὐγούστου 1833 ἄρθρ. 34.

(8) Νόμος τῆς 30 Δεκεμβρίου 1881 ἄρθρ. 25.

(9) Διάταγμα τῆς 31 Μαΐου 1862 ἄρθρ. 18. Ὥστε καταχρηστικῶς γενικοί τινες ἐπὶ τῶν πληρωμῶν Ταμίαι ἢ ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων ἐνεργοῦσι τραπεζιτικὰς ἐργασίας δεχόμενοι καὶ ἄλλους κυκλοφοροῦντας ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ τίτλους πλὴν τῶν δημοσίων γαλλικῶν χρεωγράφων. Αἱ πράξεις αὗται εἶναι τόσῳ μᾶλλον δυσάρεστοι, καθ' ὅσον τὸ κοινὸν νομίζει ἐνίοτε, ὅτι οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι ἐνεργοῦσι τὰς ἐργασίας ταύτας ἐν τῇ ἐπισήμῳ αὐτῶν ἰδιότητι καὶ ὅτι ἐπομένως οἱ ἀποτεινόμενοι πρὸς αὐτοὺς ἔχουσι τὴν ἐγγύησιν τοῦ Κράτους. Οἱ Τραπεζομεσῖται, πρὸς οὓς γίνεται οὕτως ἐπιζημιώτατος ἀνταγωνισμός, πολλάκις ἐξέφρασαν σφοδρότατα παράπονα.—Κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1888 ὁ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργὸς (Tirard) ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ τὰς ἀναγκαίας διαταγάς, ὅπως κωλύσῃ τοὺς γενικοὺς Ταμίας ἐπὶ τῶν πληρωμῶν καὶ τοὺς ἰδιαιτέρους ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων νὰ ἐνεργῶσι τραπεζιτικὰς καὶ χρηματιστικὰς ἐργασίας (Συνεδρίασις βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς 17 Φεβρουαρίου 1888). Τὸ ζήτημα ἐπανειλημμένως ἦλθεν ἐνώπιον τῶν Βουλῶν, χωρὶς ὅμως νὰ μεταβληθῇ ἡ κατάστασις.

Πρὸς κύρωσιν τῶν ἀπαγορεύσεων αὐτῶν ὁρίζονται ἁπλῶς καὶ μόνον πειθαρχικαὶ ποιναί. Ἡ παραβίασις δύναται νὰ ἐπισύρῃ κατὰ τὰς περιπτώσεις πειθαρχικὴν ποινήν, παῦσιν, διαγραφὴν ἐκ τοῦ καταλόγου κλπ. Αἱ συνομολογηθεῖσαι ὅμως ὑπὸ τῶν προσώπων αὐτῶν δικαιοπραξίαι ἔχουσι πλήρη ἰσχὺν καὶ παράγουσι τὰ συνήθη ἀποτελέσματα.(1) Μάλιστα δέ, ἂν αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις γίνωνται κατ' ἐπανάληψιν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἀποτελῶσι σύνηθες ἐπάγγελμα, τὸ δικαστικὸν πρόσωπον, ὁ δικηγόρος, ὁ συμβολαιογράφος κλπ. . . θεωροῦνται ἔμποροι (2) καὶ δύνανται κατ' ἀκολουθίαν, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω (ἀριθ. 201), νὰ κηρυχθῶσιν εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως.

216. Ἔστιν ὅτε ὁ νόμος χωρὶς νὰ ἀπαγορεύῃ ἀπολύτως τὴν ἐμπορίαν εἰς πρόσωπά τινα, ἀπαγορεύει αὐτοῖς ὡρισμένας ἐμπορικὰς πράξεις. Οὕτω τὸ ἄρθρον 85 ἐμπορ. κώδ. δὲν ἐπιτρέπει εἰς τοὺς πράκτορας συναλλαγῆς καὶ εἰς τοὺς προνομιούχους μεσίτας ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ἐνεργῶσιν ἐμπορικὰς ἢ τραπεζιτικὰς ἐργασίας δι' ἴδιον αὐτῶν λογαριασμόν. Πρὸς κύρωσιν τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τῆς παύσεως καὶ πρόστιμον εἰς τὸν παραβάτην (ἄρθρ. 87), αἱ πράξεις ὅμως εἶναι ἰσχυραί, τοῦθ' ὅπερ εἶναι σύμφωνον πρὸς τὴν τεθεῖσαν προηγουμένως ἀρχὴν (ἀρ. 201 καὶ 215).

Τὸ ἄρθρον 175 ποιν. νόμου τιμωρεῖ πάντα ὑπάλληλον, ὅστις ἀπ' εὐθείας ἢ ἐμμέσως ἤθελε συμμετάσχει εἰς ἐργασίας, ὧν ἔχει τὴν διοίκησιν ἢ ἐπίβλεψιν, καὶ τὸ ἄρθρον 176 τοῦ αὐτοῦ κώδικος τιμωρεῖ πάντα στρατιωτικὸν διοικητήν, νομάρχην ἢ ἔπαρχον, ὅστις ἤθελεν ἐνεργήσει τὴν ἐμπορίαν τοῦ σίτου, ἐν ᾧ τόπῳ ἐκτελεῖ τὰ χρέη τῆς ἀνατεθειμένης αὐτῷ ἀρχῆς.

Ὁποία εἶναι ἡ τύχη τῶν παρὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 175 καὶ 176 ποιν. νόμου συμβάσεων; Διὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ ἄρθρου

---

(1) Ξένοι τινὲς κώδικες προϋνόησαν νὰ ὁρίσωσι ῥητῶς ὅτι αἱ γενόμεναι ὑπὸ προσώπων, οἷς ἀπαγορεύεται ἡ ἐμπορία, ἐμπορικαὶ πράξεις εἶναι οὐχ ἧττον ἰσχυραὶ καὶ θεωροῦνται ὡς ἐμπορικαὶ πράξεις· Ὅρ. γερμ. κώδικα τοῦ 1861, ἄρθρον 276, οὐγγρικόν, ἄρθρον 263. Νόμος τις ἀγγλικὸς τῆς 14 Αὐγούστου 1838 (ἄρθρ. 1 καὶ 2 Βικτωρ. κεφ. 106) περὶ κλήρου, ἀπαγορεύει τοῖς ἱερεῦσι τὴν ἐμπορίαν καὶ τὸ ἄρθρον 21 τοῦ νόμου αὐτοῦ κελεύει ὅτι οὐδεμία πρᾶξις, γενομένη κατὰ παράβασιν τῆς ἀπαγορεύσεως αὐτῆς εἶναι ἄκυρος.

(2) Ἐφ. Angers, 3 Δεκεμβρίου 1879. D. 1891, 2.3.

175 οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία. Ὁ συναλλαχθεὶς μετὰ τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου εἶναι συνένοχος αὐτοῦ καὶ ἑπομένως ἡ πρᾶξις εἶναι ἀθέμιτος δι' ἀμφότερα τὰ μέρη, ἄρα ἄκυρος. Ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρου 176 δυνατὸν οἱ τρίτοι νὰ εἶναι ἐν καλῇ πίστει καὶ τότε τὸ συνάλλαγμα εἶναι πρὸς ὄφελος αὐτῶν ἰσχυρόν.

216 (*δίς*). Περιορισμοὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας δύναται νὰ ἐπενεχθῶσι καὶ διὰ συμβάσεως. Οὕτως ἐνίοτε συμφωνεῖται κατὰ τὴν πώλησιν ἐμπορικοῦ καταστήματος ὅτι ὁ πωλητὴς δὲν δύναται νὰ ἱδρύσῃ κατάστημα ἐντὸς ὡρισμένης περιφερείας, ἢ κατὰ τὴν πρόσληψιν ἐμπορικοῦ ὑπαλλήλου, ὅτι ἐὰν ἀποσυρθῇ ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ κυρίου δὲν δύναται ἐντὸς ὡρισμένης ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ καταστήματος αὐτοῦ ἢ ἐντὸς ὡρισμένου χρονικοῦ διαστήματος ν' ἀσκήσῃ παρεμφερῆ ἐμπορίαν. Ἀλλ' ἀναγνωρίζεται παρὰ πάντων ὅτι πρόσωπόν τι δὲν δύναται νὰ παραιτηθῇ ἀπολύτως ἄνευ τοπικοῦ ἢ χρονικοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐλευθερίας τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀσκήσεως τῆς ἐμπορίας. Τὰ ἐγειρόμενα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ζητήματα θὰ ἐξετασθῶσιν ἐν τοῖς περὶ πωλήσεως ἐμπορικοῦ καταστήματος καὶ περὶ τοῦ μεταξὺ ἐμπόρου καὶ τῶν ὑπαλλήλων αὐτοῦ συνομολογουμένου συναλλάγματος. (4ον μέρον κεφαλ. 4). (1)

4ον. Περὶ τῆς ἀπαιτουμένης πρὸς ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας ἱκανότητος καὶ εἰδικῶς περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀνηλίκου καὶ τῆς ὑπάνδρου γυναικός.

217. Αἱ ἀπαγορεύσεις, ἃς ἐξέθεμεν πρὸ μικροῦ (ἀριθ. 215 καὶ 216), στηρίζονται εἰς λόγους γενικοῦ συμφέροντος. Διὰ τῆς καθιερώσεως αὐτῶν ὁ νομοθέτης δὲν σκοπεῖ οὐδαμῶς νὰ προστατεύσῃ τὰ δι' ἃ ὡρίσθησαν αὗται πρόσωπα. Ἤδη δὲ ἐπιλαμβανόμεθα ἄλλου θέματος ὅλως διαφόρου· πρόκειται νὰ ἐξετασθῇ τίνα πρόσωπα εἶναι ἀνίκανα, ἂν δὲ καὶ πῶς δύναται νὰ ἀρθῇ ἡ ἀνικανότης αὐτῶν. Οἱ τεθειμένοι περὶ τοῦ θέματος τούτου ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ κώδικος κανόνες διαφέρουσι κατὰ πολλὰ τῶν παραδεδεγμένων ὑπὸ τῶν ξένων κωδίκων. Διὰ τοῦτο δυνατὸν νὰ ἀναφύωνται συγκρούσεις νόμων, ὅταν ξένος τις μετέρχηται τὴν ἐμπορίαν ἐν Γαλλίᾳ ἢ ὅταν Γάλλος μετέρχηται τὴν

(1) Τόμ. III ἀρ. 247 καὶ ἑπ.

ἐμπορίαν ἐν ξένῃ χώρᾳ. Αἱ συγκρούσεις αὗται ἐξετασθήσονται μετὰ τὴν ἔκθεσιν τῶν κανόνων τοῦ γαλλικοῦ δικαίου (ὅρα ἀρ 271 δίς).

218. ΑΠΗΓΟΡΕΥΜΕΝΟΙ. ΠΡΟΣΩΠΑ ΥΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΝ ΑΝΤΙΛΗΠΤΟΡΑ. — Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ διαλαμβάνει περὶ τῶν ἀνηλίκων καὶ τῶν ὑπάνδρων γυναικῶν διὰ νὰ ὁρίσῃ πῶς δύναται νὰ ἀρθῇ ἡ ἀνικανότης αὐτῶν. Περὶ τῶν ἄλλων ἀνικάνων, εἴτινες εἶναι οἱ ἀπηγορευμένοι καὶ οἱ ὑπὸ δικαστικὸν ἀντιλήπτορα διατελοῦντες, οὐδὲν ὁρίζει· ἀλλ' οἱ περὶ αὐτῶν κανόνες εἶναι ἁπλοῖ.

Οἱ ἀπηγορευμένοι δὲν δύνανται προδήλως νὰ μετέλθωσι τὴν ἐμπορίαν οὔτε οἱ ἐπίτροποι τούτων δύνανται νὰ ἐνασκήσωσιν αὐτὴν δι' αὐτούς. Ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ περιορίζηται εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν πραγμάτων τοῦ ἀπηγορευμένου, μάλιστα δὲ ὀφείλει νὰ πωλήσῃ τὰ κινητὰ αὐτοῦ πράγματα (συνδ. ἀρ. 509, 450 καὶ 452 ἀστ. κωδ.). Ὁ κῶδιξ φαίνεται μὴ δεχόμενος ὅτι πρόσωπόν τι δύναται νὰ ἐνασκήσῃ τὴν ἐμπορίαν ἐν ὀνόματι ἄλλου δυνάμει νομίμου ἐντολῆς (ἀριθ. 221). Μεταξὺ δικαστικῆς καὶ νομίμου ἀπαγορεύσεως δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ γίνηται διάκρισις.(1) Ἀλλὰ διὰ τοὺς νομίμως ἀπηγορευμένους πρέπει νὰ λογίζωνται καὶ οἱ εἰδικοὶ νόμοι, δυνάμει τῶν ὁποίων δύνανται οὗτοι νὰ ἀσκῶσι τὰ ἀστικὰ αὐτῶν δικαιώματα. Κατὰ τὸν νόμον τῆς 30 Μαΐου 1854 (ἄρθρ. 12) καὶ τὸν νόμον τῆς 31 Μαΐου 1854 (ἄρθρ. 4) ἡ κυβέρνησις δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τοῖς καταδεδικασμένοις εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα ἢ εἰς ἐξορίαν νὰ ἀσκῶσιν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τὰ ἀστικὰ αὐτῶν δικαιώματα, ὧν ἐστερήθησαν συνεπείᾳ τῆς καταστάσεως αὐτῶν ἐν νομίμῳ ἀπαγορεύσει. Ὁ νόμος τῆς 25 Μαΐου 1873 (ἄρθρ. 16) δέχεται ὅτι οἱ καταδικασθέντες εἰς *ἁπλῆν ἐξορίαν* ἔχουσι *πλήρες δικαίωμα* τοῦ ἀσκεῖν τὰ ἀστικὰ αὐτῶν δικαιώματα ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Ἐν τέλει ὁ νόμος τῆς 27 Μαΐου 1885 *περὶ ἐξορίας* (ἄρθρ. 17) ὁρίζει ὅτι ἡ κυβέρνησις δύναται νὰ συγχωρήσῃ εἰς τοὺς ἐξορίστους τὴν ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐξορίας ἄσκησιν πάντων ἢ μερικῶν ἐκ

---

(1) Οἱ Delammarre καὶ Lepoitvin, op. cit., I, ἀρ. 55, δέχονται ὅτι ὁ νομίμως ἀπηγορευμένος δύναται νὰ ἐνασκῇ τὴν ἐμπορίαν. Ἡ λύσις αὕτη εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν στέρησιν τῆς ἐξασκήσεως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ οὐσιῶδες ἀποτέλεσμα τῆς τε νομίμου ὡς καὶ τῆς δικαστικῆς ἀπαγορεύσεως (ἄρθρ. 29 ποιν. νόμου).

τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων, ὧν ἐστερήθησαν κατ' ἀκολουθίαν τῆς καταδίκης.

Ὁ ἐπίτροπος ἀπηγορευμένου, μὴ δυνάμενος νὰ ἀρχίσῃ ἐμπορίαν διὰ τὸν ἀπηγορευμένον, οὐδὲ νὰ ἐξακολουθήσῃ δύναται ἐμπορίαν ἀρξαμένην παρὰ τούτου πρὸ τῆς ἀπαγορεύσεως ἢ παρ' ἄλλου, ὃν διεδέξατο αὐτός. Δυνατὸν ὅμως νὰ ὑπάρχῃ μέγα συμφέρον πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς ἐμπορίας, ἐὰν ἐλπίζηται ὅτι ὁ ἀπηγορευμένος θὰ ἀνακτήσῃ τὸ λογικὸν καὶ θὰ ἀρθῇ κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἀπαγόρευσις (ὅρ. ἀριθ. 222). Ξένοι τινὲς νόμοι ἐγένοντο προνοητικώτεροι ὡς πρὸς τοῦτο ἐπιτρέψαντες τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας εἰς τὸν ἐπίτροπον τοῦ ἀπηγορευμένου.(1)

Ὡς πρὸς τοὺς ἀσώτους καὶ τοὺς διφορουμένας ἔχοντας τὰς φρένας, πρέπει νὰ γείνῃ διάκρισις. Οὗτοι τῇ συναινέσει τοῦ ἀντιλήπτορος δύνανται νὰ ἐνεργῶσι μεμονωμένας ἐμπορικὰς πράξεις (2) (ἄρθρ. 499 καὶ 513 ἀστ. κωδ.). Ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ ἐξουσιοδοτηθῶσι γενικῶς πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας, καθ' ὅσον ἄλλως οἱ δικαστικοὶ ἀντιλήπτορες θὰ εἶχον τὴν ἐξουσίαν νὰ αἴρωσιν ἀνικανότητας, αἵτινες ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας καθιστάμεναι μόνον ὑπ' αὐτῆς δύναται καὶ νὰ αἴρωνται.(3)

---

(1) Ἱσπανικὸς κῶδιξ ἀριθ. 5. Ὅρ. τὸ ἄρθρον αὐτὸ παρατεθὲν ἐν σημειώσει 1 τῆς σελ. 274.—Ἐν Βελγίῳ τὸ ἄρθρ.8 τοῦ νόμου τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 λύει τὸ ζήτημα διὰ τὸν ἐπίτροπον ἀνηλίκου χωρὶς νὰ ὁρίσῃ τι περὶ τοῦ ἐπιτρόπου ἀπηγορευμένου. Τὸ ἀκυρωτικὸν τοῦ Βελγίου ἀπεφάσισεν ὅτι τὸ ἄρθρον αὐτὸ εἶναι ἐφαρμόσιμον καὶ διὰ τὸν ἐπίτροπον ἀπηγορευμένου δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 509 ἀστ. κώδ., καθ' ὃ ὁ ἀπηγορευμένος ἐξομοιοῦται τῷ ἀνηλίκῳ, ὡς πρός τε τὴν προσωπικὴν κατάστασιν καὶ ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Ἀπόφ. Ἀκυρωτικοῦ Βελγίου 17 Φεβρουαρίου 1882. «Journ. d'Anvers» 1882. 2.63.

(2) Ἀπόφ. Ἐφετείου Bordeaux, 22 Ἀπριλίου 1896. D. 1896. 2.279. Alauzet (I ἀριθ. 38) δὲν δέχεται ὅτι οἱ ἄσωτοι δύνανται νὰ ἐνεργῶσι μεμονωμένας ἐμπορικὰς πράξεις τῇ συναινέσει τοῦ δικαστικοῦ ἀντιλήπτορος. Ἡ γνώμη αὐτοῦ εἶναι ὅλως μεμονωμένη. Αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις δύνανται νὰ συμπεριλαμβάνωνται ἐν ταῖς ἀπαριθμουμέναις ἐν ἄρθρ. 499 καὶ 513 Ἀστικοῦ κώδικος.

Τὸ ἄρθρον 14 τοῦ ῥουμουνικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ὁρίζει ῥητῶς ὅτι ὁ ἀπηγορευμένος καὶ ὁ ὑπὸ δικαστικὸν ἀντιλήπτορα «δὲν δύνανται νὰ ἦναι ἔμποροι οὔτε νὰ συνεχίσωσιν ἐμπορίαν».

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 3 Δεκεμβρίου 1850. S. 1850.1.277. J. Pal. 1851.2.638.

Α'.—ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

219. Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ διαλαμβάνει περὶ τοῦ ἀνηλίκου οὐχὶ διὰ νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐνασκῇ τὴν ἐμπορίαν, τοῦθ' ὅπερ ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅπως ὁρίσῃ πότε καὶ ὑπὸ τίνας ὅρους δύναται νὰ ἀρθῇ ἡ ἀνικανότης αὐτοῦ. Ἂν καὶ ἡ ἐνηλικότης ὡρίσθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων νόμων πρωϊμωτέρα καὶ δὴ οὕτως ὥστε σπανίως ἐξασκεῖ τις ἐπάγγελμα πρὶν γείνῃ ἐνῆλιξ, ἐν τούτοις ἐννοεῖται, ὅτι εἶναι ἐνδεχόμεναι περιστάσεις, καθ' ἃς εἶναι λυσιτελὲς, ἐνίοτε δὲ μάλιστα καὶ ἀναγκαῖον, ὅπως ὁ ἀνήλικος δύναται νὰ ἐνασκῇ τὴν ἐμπορίαν. Τοῦ ἀστικοῦ δὲ δικαίου μὴ προνοοῦντος περὶ τῶν ἐνδεχομένων αὐτῶν, εἶναι ἀπαραίτητοι εἰδικοὶ κανόνες.

Τὸ πάλαι γαλλικὸν δίκαιον παρεδέχετο εὐκόλως τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνηλίκου ἐπὶ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ὑποθέσεων. Ἠδύνατό τις νὰ γείνῃ δεκτὸς ὡς πρωτοτέχνης εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐτῶν καὶ τότε ἐνομίζετο ἐνῆλιξ διὰ τὰς πράξεις τῆς ἐμπορίας, ἔνθα δὲ δὲν ὑπῆρχον πρωτοτεχνίαι ἢ μᾶλλον διὰ τὰ ἐπαγγέλματα, ἅτινα ἐξαιρετικῶς ἦσαν ἐλεύθερα (ἀρ. 36), ὁ ἀνήλικος ἦτο ἱκανὸς ἐκ τούτου καὶ μόνου, ὅτι πράγματι ἐνήσκει τὴν ἐμπορίαν καὶ δὲν ἀπητεῖτο οὐδεμία ἐξουσιοδότησις, οὐδεὶς ὅρος ἡλικίας, οὐδεμία διατύπωσις.(1) Ἡ κατάργησις τῶν πρωτοτεχνιῶν μόνον τὸν τελευταῖον τοῦτον κανόνα κατέλιπεν ὑφιστάμενον, ὅστις κανὼν δὲν ἐπροστάτευεν ἐπαρκῶς τὸν ἀνήλικον. Ὁ ἀστικὸς κῶδιξ διετήρησεν αὐτὸν ἀπαιτήσας μόνον τὴν χειραφέτησιν. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 487 Ἀστικοῦ κώδ. «*ὁ μετερχόμενος τὴν ἐμπορίαν χειράφετος ἀνήλικος θεωρεῖται ἐνῆλιξ διὰ τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ πράξεις*». Οὕτω κατὰ τὸν ἀστικὸν κώδικα ἡ χειραφετησις ἦτο ἀναγκαία, ἅμα δὲ καὶ ἐπαρκής, ὅπως ὁ ἀνήλικος ἦναι ἱκανὸς νὰ ἐνασκῇ τὴν ἐμπορίαν.(2)

D. 1851.1.42. Ἀπ. ἐφ. Angers 10 Φεβρουαρίου 1865. S. 1865.2.163. J. Pal. 1865 719. D. 1865.2,63. ἐφ. Bordeaux, 22 Ἀπριλίου 1896, D. 1896. 2.279. Ὁρ. ἐπίσης ἀποφ. ἀκυρ. Βελγίου 17 Ὀκτωβρίου 1889. S. 1890.4.4. J. Pal. 1890.2. D 1891.2.355.

(1) Διάταγμα τοῦ 1673, τίτλ. Ιος, ἄρθρ. 1 καὶ 6. Ὁρ. περὶ τοῦ τελευταίου ἄρθρου Jousse, ἀριθ.4. Savary, I, σελ. 266.

(2) Τὸ ἄρθρον 1308 ἀστ. κωδ. ὁρίζει ὡσαύτως· «Ὁ ἐμπορευόμενος

Ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος περιελήφθη ὁ ἀρχαῖος αὐτὸς κανών,(1) ἀλλ' ἐπεκρίθη σφοδρότατα ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς ἐπικρατείας. Μέλη τινὰ τούτου εἶπον ὅτι, ἀφοῦ ἡ ἐνηλικότης ὡρίσθη εἰς εἴκοσι καὶ ἓν ἔτη, δὲν ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὸν ἀνήλικον νὰ ἐνασκῇ ἐμπορίαν ἀλλ' ἢ μόνον εἰς ὅλως εἰδικὰς περιπτώσεις, δυναμένας νὰ καθορισθῶσιν ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς, ἐπὶ παραδείγματος, ὅταν ὁ ἀνήλικος, ἀπολέσας πρὸ μικροῦ τὸν ἑαυτοῦ ἔμπορον πατέρα, δὲν δύναται ἴσως νὰ πωλήσῃ τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα ἀλλ' ἢ ὑπὸ ἀσυμφόρους ὅρους, ἢ ὅταν ὁ ἀνήλικος νυμφεύηται ἐμπορευομένην γυναῖκα. Ἐξετέθη καὶ ἄλλη σκέψις, ἥτις ἦτο καὶ ἡ λογικωτέρα, ὅτι ὁ νόμος εἶναι ἀδύνατον νὰ προβλέψῃ πάσας τὰς περιπτώσεις καὶ ὅτι οἱ κίνδυνοι τῆς ἐμπορίας ἠδύναντο νὰ ἀποτραπῶσι διὰ προστατευτικοῦ τινος συστήματος. Κατὰ τὸν ἐμπορικὸν κώδικα, ὁ ἀνήλικος δύναται νὰ ἦναι ἔμπορος ὑπό τινας ὅρους, οἵτινες παρέχουσιν ἐλπίδας, ὅτι δὲν εἶναι ἀσύνετον νὰ δοθῇ τῷ ἀνηλίκῳ ἡ ἱκανότης αὕτη (2). Τῇ προτάσει τοῦ δημοβουλίου (Tribunat) ἐτέθη πρὸς τούτοις διάταξίς τις ἀφορῶσα εἰς τὰς μεμονωμένας ἐμπορικὰς πράξεις, τὰς ὁποίας ἤθελεν ἐνεργήσει ὁ ἀνήλικος.(3) (Ὅρ. ἀρ. 234 καὶ ἑπ.)

Θέλομεν ἄρα ἐξετάσῃ α') τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς ὁ ἀνήλικος καθίσταται ἔμπορος. β') Τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνηλίκου τούτου. γ') Τοὺς ἁπτουμένους διὰ τὰς μεμονωμένας ἐμπορικὰς πράξεις ὅρους. δ') Τίς ἡ τύχη τῶν ἄνευ ἐξουσιοδοτήσεως γινομένων ὑπὸ τοῦ ἀνηλίκου πράξεων.

ἀνήλικος δὲν δύναται νὰ ἀποκαθιστᾶται κατὰ τῶν ὑποχρεώσεων, ἃς ἀνέλαβεν ἕνεκα τῆς ἐμπορίας ἢ τῆς τέχνης αὐτοῦ». Αὕτη εἶναι ἡ μόνη περὶ ἀνηλίκου τεχνίτου διάταξις. Εἶναι ἱκανὸς ἕνεκεν αὐτῆς καὶ μόνης τῆς ἀσκήσεως τῆς ἑαυτοῦ τέχνης, ἀλλὰ δὲν νομίζεται ὡσαύτως ἐνῆλιξ ὡς πρὸς πάντα. Δὲν δύναται νὰ ἀπαλλοτριώσῃ ἢ ὑποθηκεύσῃ τὰ ἑαυτοῦ ἀκίνητα.

(1) Πᾶς ἀνήλικος ἐνασκῶν φανερῶς τὴν ἐμπορίαν θεωρεῖται ἐνῆλιξ ὡς πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις, ἃς συνομολογεῖ ἕνεκα τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ.

(2) Locré, XVII, σελ. 124 καὶ ἑπ.

(3) Παρατηρήσεις τοῦ δημοβουλίου, Locré, XVII, σελ. 330.

Α'. Ὑπὸ τίνας ὅρους ὁ ἀνήλικος καθίσταται ἔμπορος.

220. Πᾶς χειράφετος ἀνήλικος τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου γένους, ἔχων συμπεπληρωμένον τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἐὰν θέλῃ νὰ ἐπωφεληθῇ ἐκ τῆς παρεχομένης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 487 ἀστικοῦ κώδικος ἐξουσίας *νὰ ἐνασκήσῃ τὴν ἐμπορίαν, δὲν δύναται νὰ ἀρχίσῃ τὰς ἐμπορικὰς ἐργασίας, οὐδὲ νὰ νομισθῇ ἐνήλιξ ὡς πρὸς τὰς συνομολογουμένας ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὰς ἐμπορικὰς ἐργασίας ὑποχρεώσεις 1ον, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἐξουσιοδοτήθη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἢ ἐν περιπτώσει θανάτου ἀπαγορεύσεως ἢ ἀπουσίας τοῦ πατρός, παρὰ τῆς μητρός, ἤ, ἐν ἐλλείψει τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός, παρὰ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου διὰ βουλεύματος ἐπικεκυρωμένου ὑπὸ τοῦ πρωτοδικείου· 2ον, ἐὰν πρὸς τούτοις ἡ πρᾶξις τῆς ἐξουσιοδοτήσεως δὲν κατεχωρίσθη ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ βιβλίῳ καὶ δὲν ἐτοιχοκολλήθη εἰς τὸ ἐμποροδικεῖον τοῦ τόπου, ἔνθα ὁ ἀνήλικος θέλει νὰ καταστήσῃ τὴν ἑαυτοῦ κατοικίαν* (ἄρθρ. 2).(1) Συνελόντι εἰπεῖν, ὅια να κατασταθῇ ὁ ἀνήλικος ἔμπορος πρέπει 1ον νὰ χειραφετηθῇ· 2ον νὰ ἦναι ἡλικίας δέκα ὀκτὼ ἐτῶν· 3ον νὰ ἐξουσιοδοτηθῇ ῥητως· 4ον ἡ ἐξουσιοδότησις αὕτη νὰ δημοσιευθῇ. Ἕκαστος τῶν ὅρων αὐτῶν δέον νὰ ἐξετασθῇ διακεκριμένως.

221. 1ον. *Χειραφέτησις.*— Ὁ ὅρος οὗτος ἀπῃτεῖτο ἤδη καὶ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 478 αστ. κώδ. (ἀριθ. 220)· εἶναι δὲ εὐεξήγητος· ὁ ἀνή-

---

(1) Ὅρ. ἀνάλογον διάταξιν ἐν τῷ ἰταλικῷ κώδικι (ἄρθρον 9) καὶ ἐν τῷ ῥουμουνικῷ (ἄρθρον 10). Ὁ ἱσπανικὸς κῶδιξ δέχεται ὅτι δὲν δύναταί τις νὰ μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν πρὸ τοῦ 21ου ἔτους καὶ ὅτι πρὸ τῆς ἡλικίας ταύτης εἰς τὸν ἐπίτροπον ἀνήκει νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐμπορίαν τῶν γονέων τοῦ ὀρφανοῦ (ἄρθρ. 4 καὶ 5). Ὁ γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ 1861 διὰ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἐπαφίεται εἰς τοὺς ἀστικοὺς νόμους ἑκάστου ἰδιαιτέρου Κράτους. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ γερμανικοῦ ἀστικοῦ κώδικος τοῦ 1896 (1 Ἰανουαρίου 1900) τὸ ζήτημα λύεται δι' ὅλην τὴν Γερμανίαν ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 114 τοῦ κώδικος αὐτοῦ, καθ' ὃ ὁ ὑπερβὰς τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας ἀνήλικος εἶναι ἱκανὸς νὰ κατασταθῇ ἔμπορος τῇ ἀδείᾳ τοῦ ἐπιτρόπου, ἐπικυρουμένῃ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, καὶ δύναται νὰ ἐνεργῇ μόνος πάσας τὰς σχετιζομένας πρὸς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ πράξεις ἐξαιρέσει τῶν δι' ἃς ὁ ἀστικὸς κῶδιξ ἀπαιτεῖ ἡ ἄδεια τοῦ ἐπιτρόπου νὸ ἐπικυρῶται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου (ἄρθ. 1821—1831).

λικος πρέπει νὰ δύνηται νὰ ἐνεργῇ μόνος καὶ νὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον τὴν διαχείρισιν τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας. Εἶναι ἀδιάφορον ἂν ἡ χειραφέτησις ἐγένετο ῥητῶς ἢ ἐπῆλθε διὰ τοῦ γάμου. (Πρβλ. ἀρ. 476—478 ἀστ. κώδ.).

Οἱ γενικοὶ νόμοι δὲν δέχονται ὅτι δύναταί τις νὰ ἀσκῇ τὴν ἐμπορίαν ὡς νόμιμος ἐντολοδόχος ἄλλου. Ὁ νομοθέτης ἐσκέφθη, ὅτι ἡ ἄσκησις τῆς ἐμπορίας ἔχει πολὺ βαρείας συνεπείας, ὥστε νὰ μὴ ἦναι δυνατὸν νὰ ἐπιτραπῇ εἰς νόμιμον καὶ κατ' ἀκολουθίαν μὴ ἐκλεχθέντα ὑπὸ τοῦ ἐντολέως ἐντολοδόχον νὰ ἐνεργῇ πράξεις ἐμπορικὰς ἐν ὀνόματι αὐτοῦ. Ἑπομένως ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ ἐνασκῇ ἐμπορίαν διὰ τὸν ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν αὐτοῦ ἀνήλικον· ὅρ. ἀριθ. 219.

Ὁ κῶδιξ δὲν προβλέπει τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν δὲν πρόκειται νὰ γείνῃ ἔναρξις ἐμπορίας, ἀλλὰ νὰ συνεχισθῇ ἡ ὑφισταμένη ἐμπορία πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνηλίκου, ὅστις δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ πράξῃ τοῦτο αὐτὸς οὗτος. Ἐὰν ὁ πατὴρ ἦτο ἔμπορος καὶ ἀπέθανε καταλιπὼν νεαρώτατον τέκνον, ὑπάρχει μέγα συμφέρον, ἂν αἱ περιστάσεις δὲν εἶναι κατάλληλοι πρὸς ἄμεσον ἐκποίησιν τοῦ ἐμπορικοῦ καταστήματος, νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ ἐκμετάλλευσις τοὐλάχιστον ἐπί τινα χρόνον. Ἀλλὰ πῶς δύναται νὰ γείνῃ τοῦτο; Μὴ ὑπαρχούσης διατάξεώς τινος τοῦ νόμου, δὲν δύναται ἀλλ' ἢ νὰ γείνῃ χρῆσις πλαγίων μέσων,(1) δύναται, ἐπὶ παραδείγματος, νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ ἐπίτροπος τὴν ἐμπορίαν ἐν ὀνόματι αὐτοῦ διά τινος συγγενοῦς ἢ φίλου τοῦ ἀνηλίκου, μέχρις ὅτου ἔλθῃ οὗτος εἰς ἡλικίαν, καθ' ἣν δύναται νὰ ἐξουσιοδοτηθῇ πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας. Οἱ νέοι ξένοι κώδικες ὑπῆρξαν προνοητικώτεροι καὶ καθώρισαν ὑπὸ τίνας ὅρους εἶναι δυνατὸν νὰ συνεχισθῇ ὑφισταμένη ἐμπορία διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀνηλίκου, ὅστις δὲν δύναται νὰ ἐνασκήσῃ αὐτὴν αὐτὸς οὗτος (2) Ἀλλ' οἱ κώ-

---

(1) Ἐν τούτοις ἀπόφασίς τις τοῦ Ἐφ. Alger, ἀπεφάσισεν ὅτι ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται μὲν νὰ ἄρξηται νέας ἐμπορίας διὰ τὸν ἐπιτροπευόμενον, δύναται ὅμως νὰ ἐξουσιοδοτηθῇ πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς ὑφισταμένης. Ἀπ. Ἐφ. Alger, 4 Ἀπριλίου 1891, S. καὶ J. Pal. 1892 2.16.

(2) Κατὰ τὸ ἄρθρον 8 τοῦ βελγικοῦ κώδικος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 ὁ ἐπίτροπος ἀνηλίκου δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐμπορίαν τῶν γονέων τούτου τῇ συναινέσει τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἐπικυρουμένῃ ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου. Ἀνάλογος διάταξις ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ ἰταλικῷ κώδικι

δικες οὗτοι πολλοῦ δεῖ νὰ ἦναι πλήρεις ὡς πρὸς πάντα καὶ αἱ διατάξεις αὐτῶν δύνανται νὰ γεννήσωσι μεγάλας δυσχερείας.(1)

222. 2ον. *Ἡλικία δέκα ὀκτὼ ἐτῶν.* — Ὁ ὅρος οὗτος δὲν εἶναι ἐπανάληψις τοῦ προηγουμένου, διότι πολλάκις ἡ χειραφέτησις δύναται νὰ γείνῃ πρὸ τῆς ἡλικίας ταύτης (πρβ. ἀρ. 476 καὶ 477 ἀστ. κώδ.). Ἡ ἐμπορικὴ χειραφέτησις ἐπάγεται βαρυτάτας συνεπείας, πλήρη σχεδὸν ἱκανότητα (ἀριθ. 227 καὶ ἑπ.), ἐκ τούτου δὲ ἐννοεῖται διὰ τί ὡρίσθη εἰς χρόνον βραδύτερον ἢ ἡ ἀστική, ἥτις δὲν συνεπάγεται ἀλλ' ἢ περιωρισμένην ἱκανότητα (ὅρ. ἀρ. 481 καὶ ἑπ. ἀστ. κώδ.).

223. 3ον. *Ῥητὴ ἐξουσιοδότησις πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας.* — Ἡ ἐξουσιοδότησις δίδεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ἐν ἐλλείψει τοῦ πατρὸς (θάνατος, ἀπαγόρευσις, ἀπουσία) ὑπὸ τῆς μητρός. Ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ πατὴρ καὶ μήτηρ, ἢ ἂν ἀμφότεροι ἐξέπεσον τῆς πατρικῆς

(ἄρθρον 12) καὶ ἐν τῷ ῥουμουνικῷ (ἄρθρον 13). Περὶ τούτου ὁ ἱσπανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ περιλαμβάνει πλήρεις κανόνας ἐφαρμοστέους καθ' ἣν περίπτωσιν πρόκειται περὶ ἀνηλίκου ἢ μάλιστα καὶ περὶ παντὸς ἄλλου ἀνικάνου. Κατὰ τὸ ἄρθρον 5 τοῦ κώδικος αὐτοῦ «οἱ ἔχοντες ἡλικίαν 21 ἐτῶν ἀνή»λικοι καὶ οἱ ἀνίκανοι δύνανται τῇ διαμεσολαβήσει τῶν ἑαυτῶν ἐπιτρόπων νὰ »ἐξακολουθήσωσι τὴν ἐμπορίαν, ἣν ἐνήσκησαν οἱ γονεῖς αὐτῶν ἢ οἱ διάδοχοι »τούτων. Ἐὰν οἱ ἐπίτροποι ἦναι ἀνίκανοι πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας ἢ »ἐὰν ἦναι ἀπηγορευμένη αὐτοῖς ἡ ἐμπορία, ὀφείλουσι νὰ δηλώσωσι τὰ προ»ταθέντα καὶ ἐπιφορτισθέντα νὰ ἀναπληρώσωσιν αὐτοὺς ἄλλα πρόσωπα ἐκ »τῶν συνενούντων τοὺς ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτουμένους πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπο»ρίας ὅρους».

(1) Ἐν ταῖς διεπομέναις ὑπὸ τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει μνημονευθέντων κωδίκων χώραις, ὅτε ὁ ἐπίτροπος ἐνασκεῖ τὴν ἐμπορίαν διὰ τὸν ὀρφανόν, ἐγείρεται τὸ ζήτημα τίς εἶναι ἔμπορος. Ὁ ἐπίτροπος βεβαίως δὲν εἶναι ἔμπορος, καθ' ὅσον ἐνεργεῖ μὲν ἐμπορικὰς πράξεις, ἀλλὰ δὲν ἐνεργεῖ ταύτας δι' ἴδιον λογαριασμόν (ἄρθρον 204). Ἀλλ' ἆρά γε ἔχει τὴν ἰδιότητα ταύτην ὁ ὀρφανός, διὰ λογαριασμὸν τοῦ ὁποίου γίνονται αἱ πράξεις αὗται; Τὸ ζήτημα εἶναι ἐνδιαφέρον ἐν περιπτώσει παύσεως τῶν πληρωμῶν. Ἐὰν ὁ ἀνήλικος ἦναι ἔμπορος, τότε πρέπει νὰ κηρυχθῇ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ὑπερβολικὸν τὸ μέτρον νὰ ὑπόκειται εἰς πτώχευσιν διὰ πράξεις τοῦ ἐπιτρόπου; Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐν Βελγίῳ κρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι οὔτε οἱ ἐπίτροποι οὔτε ὁ ἀνήλικος εἶναι ἔμπορος. Namur, op. cit., τόμ. I. ἀρ. 149. « Pandectes belges λ. Commerçant» ἀρ. 79 καὶ 80. Τὸ ἐξαγόμενον αὐτὸ εἶναι παράδοξον.

ἐξουσίας (νομ. 24 Ἰουλίου 1889, ἄρθρ. 14), δίδεται ὑπὸ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, τότε δ' ὅμως ἡ ἐξουσιοδότησις πρέπει νὰ ἐπικυρωθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Ὡς ἁρμόδιον δὲ δικαστήριον ὁρίζεται τὸ πρωτοδικεῖον καὶ οὐχὶ τὸ ἐμποροδικεῖον, διότι τῷ ὄντι πρόκειται περὶ ζητήματος ἱκανότητος καὶ οὐχὶ περὶ ἐμπορικοῦ ζητήματος.

Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, καὶ ἂν ἔτι ἀποκλείωνται τῆς νομίμου ἐπιτροπείας, διατηροῦσι τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν. Ἑπομένως δύνανται νὰ χειραφετήσωσι τὸ ἑαυτῶν τέκνον καὶ νὰ ἐξουσιοδοτήσωσιν αὐτὸ πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας. Κατὰ τὸ σύστημα τῶν γαλλικῶν νόμων τὸ δικαίωμα τῆς ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ ἀνηλίκου πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας, ὡς καὶ τὸ τῆς χειραφετήσεως, ἔγκειται ἐν τῇ πατρικῇ ἐξουσίᾳ καὶ οὐχὶ ἐν τῇ ἐπιτροπείᾳ.

Διὰ τὸν ἀνατεθραμμένον ἔν τινι ὀρφανοτροφείῳ ἀνήλικον ἡ ἐξουσιοδότησις δίδεται ὑπὸ τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς (ἄρθρ. 1, νομ. Pluviôse, ἔτους III, περὶ τῆς ἐπιτροπείας τῶν ἐν τοῖς φιλανθρωπικοῖς καταστήμασι παίδων).

224. Ἡ ἐξουσιοδότησις δύναται νὰ ἦναι μᾶλλον ἢ ἧττον γενική, νὰ δίδηται ἀπεριόριστος πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας ἢ πρὸς ἐνάσκησιν ὡρισμένου εἴδους ἐμπορίας.

Ὁ νόμος οὐδὲν ὥρισε περὶ τοῦ τύπου, καθ' ὃν πρέπει νὰ δίδηται ἡ ἄδεια. Βέβαιον εἶναι μόνον ὅτι πρέπει νὰ ἦναι ῥητὴ καὶ ἔγγραφος, καθ' ὅσον ἀπαιτεῖται ἡ δημοσίευσις αὐτῆς (ἀριθ. 225). Ἐν οὐδεμιᾷ δὲ περιπτώσει δύναταί τις νὰ ἐπικαλεσθῇ σιωπηρὰν ἐξουσιοδότησιν, συναγομένην ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἀνήλικος μετέρχεται τὴν ἐμπορίαν ὑπὸ τὰς ὄψεις καὶ ἐν γνώσει τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Κατὰ τοῦτο ὑπάρχει διαφορὰ πρὸς τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον (ἀριθ. 220) καὶ πρὸς τὰ ἰσχύοντα διὰ τὴν ὕπανδρον γυναῖκα (ἀριθ. 245). Ἐὰν ἡ ἐξουσιοδότησις προέρχηται ἐκ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ πρακτικοῦ τῆς διασκέψεως, ἐὰν δὲ προέρχηται ἐκ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός, τότε συνήθως δίδεται δι' αὐτῆς τῆς πράξεως τῆς χειραφεσίας (πρβλ. ἄρθρ. 477 ἐδ. 2 ἀστ. κώδ.). Δυνατὸν νὰ δίδηται πρὸς χειράφετον ἤδη καὶ τότε ἀσφαλέστερον μὲν εἶναι, πρὸς πρόληψιν πάσης ἀμφιβολίας, νὰ βεβαιῶται διὰ πράξεως γινομένης ἐνώπιον συμβολαιογράφου ἢ ἐνώπιον εἰρηνοδίκου, συμπαρισταμένου καὶ τοῦ γραμματέως (πρβλ. ἄρθρ. 477 ἐδ. 2 ἀστ. κώδ.)· μηδὲν δ' ὅμως ὁρίζοντος τοῦ νόμου, δὲν δύ-

ναται νὰ ἀποκλεισθῇ, ὡς γίνεται ὑπὸ ξένων νόμων,(1) καὶ τὸ ἰδιωτικὸν ἔγγραφον· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὀφείλει μόνον ὁ γραμματεὺς νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν ὑπογραφῶν.

225. 4ον. *Δημοσίευσις τῆς ἀδείας.* Ἡ δημοσίευσις γίνεται διὰ τῆς καταχωρίσεως τῆς πράξεως ἐν βιβλίῳ εἰδικῷ, τηρουμένῳ ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ ἐμποροδικείου (2), καὶ διὰ τῆς τοιχοκολλήσεως ἀποσπάσματος αὐτῆς ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ δικαστηρίου.(3) Οὕτω βεβαιοῦται πρὸς τοὺς τρίτους ἡ ἱκανότης τοῦ ἀνηλίκου καὶ ἀπαλλάσσεται οὗτος τῆς ἀνάγκης νὰ ἀποδεικνύῃ αὐτήν. Ἡ δημοσίευσις τῆς ἀδείας ταύτης ἀπαιτεῖται οὐχὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν τρίτων καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὰ παράπονα αὐτῶν ὅτι δὲν ἐγένοντο αἱ δημοσιεύσεις εἶναι ἀπαράδεκτα, ἐνῷ ὁ ἀνήλικος δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν, ἀφοῦ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ ἐτέθησαν (πρβλ. ἄρθρ.

---

(1) Οἱ ξένοι οὗτοι κώδικες ἀπαιτοῦσιν ὅπως ἡ ἐξουσιοδότησις δίδηται δι' ἐπισήμου πράξεως. Ὁ βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρον 4 τελευταῖον ἐδ.) ἀπαιτεῖ, ὅπως ἡ ἄδεια τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς δίδηται διὰ δηλώσεως γινομένης ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδίκου ἢ ἐνώπιον τοῦ συμβολαιογράφου ἢ ἐνώπιον τοῦ γραμματέως τοῦ ἐμποροδικείου. Ὁ εἰρηνοδίκης καὶ ὁ συμβολαιογράφος ὑποχρεοῦνται νὰ πέμψωσι πρὸς τὸ γραφεῖον τοῦ ἐμποροδικείου ἀντίγραφον τῆς πράξεως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς χρονολογίας αὐτῆς. Ὁ ἰταλικὸς κῶδιξ (ἄρθρον 9) ἀπαιτεῖ πρᾶξιν γινομένην ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδικείου.

(2) Ὁ κῶδιξ τοῦ 1807 δὲν ὁρίζει τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ βιβλίου εἰς πάντα ἐνδιαφερόμενον. Ὁ βελγικὸς νόμος τοῦ 1872 (ἄρθρ. 4, 2ον ἐδ.) ὁρίζει ὅτι τὸ βιβλίον, φέρον καὶ ἀλφαβητικὸν πίνακα, ἀνακοινοῦται εἰς πάντα αἰτοῦντα τοῦτο.

(3) Ὁ βελγικὸς νόμος τοῦ 1872 (ἄρθρον 4) κατήργησε τελείως τὴν τοιχοκόλλησιν. Πολλάκις ἐβεβαιώθη ὅτι αἱ γινόμεναι ἐν τοῖς ἀκροατηρίοις τῶν δικαστηρίων τοιχοκολλήσεις οὐδέποτε ἀναγινώσκονται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ γαλλικὸς νόμος τῆς 24 Ἰουλίου 1867 (ἄρθρον 55 καὶ ἑπ.) κατήργησεν ἐπὶ τῶν ἑταιρειῶν τὴν διατύπωσιν ταύτην τῆς δημοσιότητος ὡς χριθεῖσαν ἀσυντελῆ. Τοὐναντίον ξένοι κώδικες διετήρησαν διὰ τὸν ἀνήλικον τὴν διατύπωσιν τῆς τοιχοκολλήσεως ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ, προσαπαιτοῦντες ἅμα τὴν τοιχοκόλλησιν καὶ ἐν τῷ δημαρχικῷ καταστήματι ὡς καὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ πλησιεστέρου ἐφετείου. Ἰταλικὸς κῶδιξ ἄρθρον 9. Ῥουμουνικὸς ἄρθρον 10. Ὁ τελευταῖος οὗτος κῶδιξ πρὸς τῇ ἐν τοῖς διαφόροις τόποις τοιχοκολλήσει, ἀπαιτεῖ καὶ τὴν καταχώρισιν ἐν τῇ διὰ δικαστικὰς ἀγγελίας ἐφημερίδι τοῦ τόπου τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐμπορίας. Ὁ γραμματεύς, εὐθὺς ὡς λάβῃ τὴν πρᾶξιν τῆς ἀδείας, ὀφείλει νὰ ἐκπληρώσῃ αὐτὸς καὶ τὰς ἄλλας διατυπώσεις.

1125 ἀστ. κώδ.). Ἡ λύσις αὕτη εἶναι βεβαία, ἀλλὰ πρέπει ν' ἀναγνωρισθῇ ὅτι εἶναι ὀλίγον παράδοξος. Ἡ ἔλλειψις τῆς δημοσιεύσεως οὐδόλως μειοῖ διὰ τὸν ἀνήλικον τὴν ἐκ τῆς ἀδείας προστασίαν, δύναται δὲ μόνον νὰ καταστήσῃ δυσχερῆ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἱκανότητος αὐτοῦ. Ὁ νομοθέτης ἔπρεπε νὰ ὁρίσῃ ἁπλῶς τὴν δημοσίευσιν, χωρὶς νὰ προσάψῃ εἰς τὴν ἔλλειψιν αὐτῆς οἷα καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀδείας νομικὰ ἀποτελέσματα.

Ἐπὶ πόσον χρόνον πρέπει νὰ μείνῃ τετοιχοκολλημένον τὸ ἀπόσπασμα ; Ὁ νόμος οὐδὲν ὁρίζει περὶ τούτου. Συνήθως δὲ ἐφαρμόζεται κατ' ἀναλογίαν τὸ ἄρθρον 872 Πολιτικῆς Δικονομίας, καθ' ὃ ἡ τοιχοκόλλησις τοῦ ἀποσπάσματος τῆς περὶ χωρισμοῦ κτημάτων ἀποφάσεως πρέπει νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ ἓν ἔτος.

Αἱ διατυπώσεις τῆς δημοσιότητος πρέπει νὰ γείνωσι πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐμπορίας ὑπὸ τοῦ ἀνηλίκου. Οὐδεμία διάταξις τοῦ νόμου χορηγεῖ διορίαν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν διατυπώσεων αὐτῶν, ὡς γίνεται προκειμένου περὶ τῶν διατυπώσεων δημοσιότητος τῶν ἀπαιτουμένων ἐπὶ ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν (ἄρθρ. 55 καὶ ἑπ., νόμ. 24 Ἰουλίου 1867). Ἑπομένως ὁ ἀνήλικος, ὅστις ἐνήργησεν ἐμπορικὰς πράξεις μετὰ τὴν χορήγησιν τῆς ἀδείας, ἀλλὰ πρὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς, δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι κατὰ νόμον δὲν ἦτο ἔμπορος, ὅτε ἐνήργησεν αὐτάς.

226. *Ἀνάκλησις τῆς ἀδείας.* — Ὁ ἀνήλικος λαβὼν ἅπαξ τὴν ἄδειαν δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐμπορίαν, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ θέλησις τοῦ χορηγήσαντος τὴν ἄδειαν ; Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἡ ἄδεια δύναται νὰ ἀνακληθῇ ; Οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν ἀποφατικὴν λύσιν λέγουσιν ὅτι οὐδεμία διάταξις τοῦ νόμου ἐπιτρέπει τὴν ἀνάκλησιν, ἥτις θὰ εἶχεν ἐν τούτοις σοβαρώτατον χαρακτῆρα, ἀφοῦ οὕτως ἡ ἱκανότης προσώπου τινὸς θὰ περιωρίζετο διὰ τῆς θελήσεως ἄλλου. Προσθέτουσι δὲ ὅτι, ἂν ὁ νόμος ἐδέχετο τὴν ἀνάκλησιν, θὰ ἐκανόνιζεν αὐτὴν κατὰ τύπους καὶ κατ' οὐσίαν, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνηται αὕτη αὐθαιρέτως, πρέπει δὲ νὰ φέρηται καὶ εἰς γνῶσιν τῶν τρίτων. Νῦν δὲ μηδὲν ὁρίζοντος τοῦ νόμου πῶς δύναται νὰ ἀναπληρωθῶσι πάντα ταῦτα ;(1) Δὲν δυνάμεθα νὰ συμμερισθῶμεν τὴν γνώμην ταύτην. Ἐν πρώτοις ὑπάρχει περίπτωσις, καθ' ἣν φαίνεται παυομένη ἀφ' ἑαυτῆς ἡ πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας ἐξουσιοδότησις τοῦ ἀνηλίκου,

(1) Molinier, I, ἀρ. 157. Beslay, I, ἀρ. 219 καὶ 220.

αὕτη δὲ εἶναι ἡ καθ' ἣν ἀνακαλεῖται ἡ χειραφεσία κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 484 καὶ 485 ἀστικοῦ κώδικος, διότι τότε ἐλλείπει τις τῶν ὅρων τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος. Τοῦτο εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένον. Ὑπεστήριξαν ἐν τούτοις τινὲς ὅτι καὶ παρὰ τὴν ἀνάκλησιν τῆς χειραφεσίας ὁ ἀνήλικος ἐξακολουθεῖ νὰ ἦναι ἔμπορος,(1) λέγοντες ὅτι ἡ χειραφεσία ἀπαιτεῖται μόνον ὅπως ὁ ἀνήλικος *κατασταθῇ* ἔμπορος· προσθέτουσι δὲ ὅτι χειράφετός τις ἀνήλικος, καίτοι δαπανῶν ὑπερμέτρως, δύναται ὅμως νὰ διαχειρίζηται καλῶς τὴν ἑαυτοῦ ἐμπορίαν. Τὴν γνώμην ταύτην κρίνομεν ἀδόκιμον. Ἐν πρώτοις εἶναι πολὺ λεπτολόγος ἡ διάκρισις μεταξὺ τῶν ἀπαιτουμένων ὅρων, ὅπως *κατασταθῇ* τις ἔμπορος, καὶ τῶν ἀναγκαίων, ὅπως *ἐξακολουθήσῃ ὢν* ἔμπορος· ἔπειτα δὲ δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἔμπορος ὑπὸ ἐπιτροπείαν. Ἡ ἔμμεσος αὕτη ἀνάκλησις εἶναι ἀνεπαρκὴς πρὸς προστασίαν τοῦ ἀνηλίκου,(2) διότι ἐξ ἑνὸς τὸ ἐκ τῆς χειραφεσίας πλεονέκτημα ἀποκτᾶται ὁριστικῶς, ἐὰν ἡ χειραφεσία ἐπέρχηται συνεπείᾳ γάμου, ἐξ ἄλλου δὲ δυνατὸν ὁ ἀνήλικος νὰ διαχειρίζηται κάκιστα τὴν ἑαυτοῦ ἐμπορίαν, χωρὶς νὰ περιπέσῃ εἰς τοὺς ὅρους τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 486 ἀστ. κώδικος. Πλὴν τούτου αἱ περιπτώσεις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 488 εἶναι σπάνιαι· δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ πράγματι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ χειραφέτου, ἀφοῦ μόνον αὐτὸς δύναται νὰ ζητήσῃ τὸν περιορισμὸν τῶν ἑαυτοῦ ὑποχρεώσεων.

Ἡ ὑπὲρ τῆς ἀμέσου ἀνακλήσεως τῆς δοθείσης τῷ ἀνηλίκῳ πρὸς ἐμπορίαν ἀδείας ἐκδοχὴ δικαιολογεῖται ἀρκούντως. Ἡ λύσις αὕτη προκύπτει ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ νόμου, τοῦ ὁποίου σκοπὸς εἶναι νὰ προστατεύσῃ τὸν ἀνήλικον, ὅστις δὲν ἔχει εἰσέτι ἱκανῶς σταθερὰν καὶ πεφωτισμένην θέλησιν. Ὁ πατὴρ ἔσχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν σύνεσιν καὶ τὴν δεξιότητα τοῦ υἱοῦ, παρέσχεν αὐτῷ κεφάλαια καὶ τὴν πρὸς

---

(1) Beslay op. cit. Ἀριθ. 223.

(2) Τὸ ζήτημα ἂν τὸ δικαίωμα τοῦ αἰτῆσαι τὴν ἀνάκλησιν ἀνήκει μόνον τῷ ἀνηλίκῳ ἢ καὶ εἰς ἄλλα πρόσωπα (πατέρα, μητέρα, συγγενικὸν συμβούλιον) φιλονικεῖται· ὅρ. ὑπὲρ τῆς γνώμης, ὅτι ἀνήκει μόνον τῷ ἀνηλίκῳ, Valette «Explication sommaire du livre I du code Napoléon» σελ. 334. Aubry et Rau, op. cit., τόμ. I, σελ. 132 σημ. 10· ὑπὲρ τῆς ἐτέρας Demolombe, op. cit., τόμ. VIII, ἀρ. 347 καὶ 348.

ἐμπορίαν ἄδειαν· ἔπειτα ὅμως καθορᾷ διαψευδομένην τὴν ἐμπιστοσύνην ἐκ τῶν πραγμάτων, ὅτι ὁ ἀνήλικος στερεῖται συνέσεως καὶ ὅτι βαίνει εἰς τὸν ὄλεθρον. Δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἄρα τὸ μέσον νὰ ἀνακοπῇ ἡ τοιαύτη φορὰ τῶν πραγμάτων καὶ θὰ ἐπιτρέπηται εἰς τὸν νεανίαν νὰ λέγῃ, ὅτι δὲν δύναται πλέον νὰ μεταβληθῇ ἡ κατάστασις αὐτοῦ; Τοιαύτη λύσις δὲν δύναται νὰ γείνῃ δεκτή. Δὲν ὑπάρχει κεκτημένον τοιοῦτον δικαίωμα, ὥστε νὰ λέγῃ τις, ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην προστασίας. Ἀλλὰ δύναται τάχα νὰ γείνῃ ἡ ἀνάκλησις ἐξ ἰδιοτροπίας καὶ ἄνευ εὐλόγου αἰτίας ; Οὐχί· δὲν πρέπει νὰ μεταπίπτῃ τις ἀπὸ ὑπερβολῆς εἰς ὑπερβολήν. Τὰ πράγματα δὲν ἔχουσιν νῦν ἀπαραλλάκτως ὡς εἶχον ὅτε ἐπρόκειτο περὶ χορηγήσεως τῆς ἀδείας. Τότε ἡ ἐξουσία τοῦ πατρὸς ἦτο ἀπόλυτος, ἐξαρτωμένη ἐκ μόνης τῆς κρίσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ νῦν πρόκειται περὶ μεταβολῆς καταστάσεως· δύναται λοιπὸν νὰ ἐπιτραπῇ τῷ ἀνηλίκῳ, ὅπως ἀποταθῇ πρὸς τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν, ἥτις θὰ ἐκτιμήσῃ τοὺς ἑκατέρωθεν προβαλλομένους λόγους. Οὕτω συμβιβάζονται πάντα τὰ συμφέροντα καὶ οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ ὑπάρχῃ, ὅπως παραπονῆταί τις διὰ τὴν λύσιν.(1) Οἱ νεώτεροι ξένοι νόμοι καθιεροῦσι ῥητῶς τὰς σκέψεις ταύτας.(2).

Ἀφοῦ ἀνηγγέλθη εἰς τὸ κοινὸν ὅτι ὁ ἀνήλικος ἦτο ἱκανὸς νὰ ἐνασχήσῃ τὴν ἐμπορίαν, πρέπει νὰ μάθῃ τοῦτο καὶ ὅτι ἔπαυσε νὰ ἔχῃ τὴν ἱκανότητα ταύτην, διότι ἄλλως οἱ τρίτοι δυνατὸν νὰ ἀπατηθῶσι. Μηδὲν ὁρίσαντος τοῦ νόμου περὶ δημοσιεύσεων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, εἶναι πραγματικὸν ζήτημα, ἐξεταστέον ὑπὸ τῶν δικαστηρίων,

---

(1) Πρὸς ταῦτα συμφωνοῦσι Demolombe VIII ἀρ. 355. Demante II ἀρ. 258 δὶς III. Bravard et Demangeat I σελ. 86—87.

(2) Ἰταλικὸς κῶδιξ (ἄρθρον 15). Ῥουμουνικὸς (ἄρθρον 18). Βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρον 5). Οἱ νόμοι αὐτοὶ ἀπαιτοῦσι τὴν ἔγκρισιν τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου, ὅπερ ἀποφασίζει, ἀφοῦ ἀκούσῃ τὸν ἀνήλικον καὶ τοὺς αἰτοῦντας τὴν ἀνάκλησιν τῆς ἀδείας. Ὁ ἰταλικὸς καὶ ὁ ρουμουνικὸς κῶδιξ ὁρίζουσιν ὅτι ταῦτα ἐφαρμόζονται μόνον ἐπὶ τοῦ ἀνηλίκου, τοῦ ἀρξαμένου ἤδη τῆς ἐμπορίας, οὐχὶ δὲ συνεπῶς καὶ ὡς πρὸς τὸν λαβόντα μὲν τὴν ἄδειαν, ἀλλὰ μὴ μεταχειρισθέντα εἰσέτι αὐτήν. Ὡς πρὸς τοῦτον δύναται νὰ ἀνακληθῇ ἡ ἄδεια ἄνευ τῆς δικαστικῆς παρεμβάσεως.

Ὁ γερμανικὸς ἀστικὸς κῶδιξ τοῦ 1896 δέχεται ὡσαύτως (ἄρθρ. 112 ἐδ. 2) ὅτι ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν ἄδειαν, ἣν ἔδωκε τῷ ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν αὐτοῦ ἀνηλίκῳ πρὸς ἐμπορίαν εἰμὴ τῇ συναινέσει τοῦ δικαστηρίου.

ἂν οἱ μετὰ τὴν ἀνάκλησιν συναλλαχθέντες μετὰ τοῦ ἀνηλίκου τρίτοι ἔλαβον ἢ μὴ γνῶσιν τῆς ἀνακλήσεως αὐτῆς. Καλὸν εἶναι νὰ γίνηται χρῆσις τῶν συνήθων μέσων δημοσιότητος, ἰδίως δὲ τῆς ἐν ταῖς ἐφημερίσι καταχωρίσεως· ἀλλ' ἐκ τούτων μόνον δικαστικὸν τεκμήριον θὰ προκύψῃ, ὅπερ τὰ δικαστήρια θὰ ἐκτιμήσωσι κατὰ τὰς περιστάσεις.(1) Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀνάκλησις τῆς ἀδείας μόνον διὰ τὸ μέλλον ἔχει ἀποτελέσματα καὶ δὲν δύναται νὰ προσβάλῃ κεκτημένα δικαιώματα τῶν τρίτων, μάλιστα δὲ διὰ τὰς ἐν ἐκτελέσει διατελούσας ὑποθέσεις οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπίδρασιν.(2)

Β'. Περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ ἐμπορευομένου ἀνηλίκου.

227. Τὸ ἄρθρον 487 τοῦ ἀστικοῦ κώδικος ὁρίζει τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐμπορευομένου ἀνηλίκου οὕτως: *Ὁ ἐνασχῶν ἐμπορίαν χειράφετος ἀνήλικος νομίζεται ἐνῆλιξ διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ πράξεις.* Τὸ ἄρθρον 1038 ἀστικοῦ κώδικος ὁρίζει ἐπίσης διὰ γενικῶν ὅρων: *Ὁ ἐμπορευόμενος ἀνήλικος δὲν δύναται νὰ ἀποκατασταθῇ κατὰ τῶν ὑποχρεώσεων, ἃς ἀνέλαβεν ἕνεκα τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας.* Αἱ διατάξεις αὗται ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ διατάγματος τοῦ 1673 (τίτλ. I, ἄρθρ. 2). Οὕτω δὲ ὁ ἀνήλικος ὡς πρὸς τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐμπορίαν, ἣν ἀσκεῖ, εἶναι κατὰ τὸν ἀστικὸν κώδικα ἀπολύτως ἱκανός, δυνάμενος νὰ ἀγοράζῃ, νὰ πωλῇ, νὰ ἀναλαμβάνῃ ὑποχρεώσεις, νὰ δικάζηται κτλ. Διὰ τὰς ὑποχρεώσεις, ἃς ἀνέλαβεν, ἐνεργεῖται κατ' αὐτοῦ ἐκτέλεσις, ὡς καὶ κατὰ ἐνήλικος, χωρὶς νὰ ἀπαιτῆται ἡ ὁριζομένη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 2206 ἀστικοῦ κώδικος προηγουμένη δίζησις, ἡ παραγραφὴ δὲ τρέχει κατ' αὐτοῦ κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ ἄρθρου 2252 ἀστικοῦ κώδικος. Ὁ ἀνήλικος εἶναι ἱκανὸς οὐ μόνον διὰ τὰς κυρίως λεγομένας ἐμπορικὰς πράξεις, τὰς ἀποτελούσας τὴν ἄσκησιν τοῦ

---

(1) Οἱ ξένοι νόμοι, οἵτινες διέλαβον περὶ τῆς ἀνακλήσεως τῆς ἀδείας, ὑποβάλλουσιν αὐτὴν εἰς τὰς αὐτὰς διατυπώσεις δημοσιότητος, ἃς ἀπαιτοῦσι καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἄδειαν. Ἰταλικὸς κῶδιξ ἄρθρ. 15 ἐδ. 1ον. Ῥουμουνικὸς ἄρθρ. 18 ἐδ. 1ον. Βελγικὸς νόμος τοῦ 1872 ἄρθρον 5 ἐδ. 3ον.

(2) Ἡ λύσις αὕτη ἐδόθη ῥητῶς ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ κώδικος (ἄρθρ. 15 τελευταῖον ἐδ.) καὶ ὑπὸ τοῦ ῥουμουνικοῦ (ἄρθρ. 10 τελευτ. ἐδ.).

ἐπαγγέλματος αὐτοῦ, ὡς ἠδύνατο νὰ ὑπολη φθῇ ἐκ τοῦ ἄρθρου 2 ἐμπορικοῦ κώδικος, ἀλλὰ καὶ *διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ ὑποχρεώσεις*, ὡς ἀκριβέστερον ὁρίζεται ἐν ἄρθροις 487 καὶ 1308 ἀστικοῦ κώδικος, ἀδιαφόρως τοῦ ἂν αἱ ὑποχρεώσεις αὗται εἶναι ἐμπορικαὶ ἢ ἀστικαί, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, ἡ μίσθωσις καταστήματος. Ἡ ἱκανότης αὕτη φαίνεται ὁρισθεῖσα ὑπέρμετρος, ἀλλὰ σκεπτόμενός τις καθορᾷ ὅτι ὁ νομοθέτης ἢ ἔπρεπε νὰ χορηγήσῃ ἀπολύτως ἢ νὰ ἀρνηθῇ ἀπολύτως εἰς τὸν ἀνήλικον τὴν πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας ἐξουσίαν. Πῶς ἠδύνατο νὰ γείνῃ διάκρισις ἀναλόγως τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος σπουδαιότητος τῶν πράξεων ; Πῶς δὲ ἠδύνατο νὰ συμβιβασθῇ ἡ ταχύτης τῶν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν πρὸς τὴν ἀνάγκην ἀδείας ἔν τισι περιπτώσεσι ; Πλὴν τούτων οἱ ἐμπορευόμενοι ἀνήλικοι δὲν θὰ εἶχον ἱκανὴν πίστιν, ἂν ἠδύναντο ἐπί τινι οἱαδήποτε προφάσει νὰ προσβάλλωσι τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν ὑποχρεώσεις.

Δυνάμει τοῦ τεθειμένου ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 487 ἀστ. κώδ. κανόνος ὁ λαβὼν τὴν πρὸς ἐμπορίαν ἄδειαν ἀνήλικος δύναται ἰδίως νὰ δανείζηται διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας, νὰ ἐγείρῃ πᾶσαν σχετικὴν πρὸς αὐτὴν ἀγωγὴν ἢ νὰ ἀποκρούῃ τὰς ἐγειρομένας κατ' αὐτοῦ τοιαύτας, νὰ συμβιβάζηται περὶ τῶν ἀφορωσῶν εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ διαφορῶν (ἄρθρ. 2045 ἀστ. κώδ.). Εἶναι δὲ ὡσαύτως ἱκανὸς νὰ συνάπτῃ συνυποσχετικὰ ἐπὶ τοιούτων ὑποθέσεων. Ναὶ μὲν τὸ συνυποσχετικὸν δὲν εἶναι δυνατὸν ἐπὶ ὑποθέσεων, αἵτινες πρέπει νὰ ἀνακοινῶνται εἰς τὸν εἰσαγγελέα (ἄρθρ. 1004 Πολ. Δικονομ.),καὶ αἱ δίκαι τῶν ἀνηλίκων, χειραφέτων ἢ μή, ἐμπόρων ἢ μή, κατατάσσονται μεταξὺ τῶν ἀνακοινωτέων αὐτῶν ὑποθέσεων (ἄρθρ. 83 ἐδ. 6 κωδ. Πολ. Δικονομ.)· ἀλλ' εἰσαγγελεὺς δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις καὶ ὅταν δὲ πρόκειται περὶ διαφορᾶς τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου δικάζοντος ἐμπορικῶς (1) ἢ περὶ διαφορᾶς ἐξ ἀστικῆς πράξεως συναφοῦς πρὸς τὴν ἐμπορίαν τοῦ ἀνηλίκου, ἡ δίκη δὲν εἶναι ἀνακοινωτέα εἰς τὸν εἰσαγγελέα, διότι ὁ ἀνήλικος θεωρεῖται ἐνῆλιξ διὰ πᾶσαν σχετικὴν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐμπορίαν πρᾶξιν (ἄρθρ. 481 ἀστ. κώδ.).

---

(1) Συμφωνοῦμεν πρὸς τὴν νομολογίαν, ἥτις δέχεται ὅτι ὁ εἰσαγγελεὺς ὀφείλει κατ' ἀρχὴν ἐπὶ τῶν ἀνακοινωτέων ὑποθέσεων κατὰ τὸ ἄρθρ. 83 ἀστ. Πολ. Δικ. νὰ δώσῃ προτάσεις ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου καὶ ὅτε ἔτι δικάζει τοῦτο ἐμπορικῶς. Ὅρ. ἀριθ. 511.

228. Ὁ ἐμπορικὸς ὅμως κῶδιξ ἐπήνεγκε συγκερασμόν τινα τοῦ τεθειμένου ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ κώδικος κανόνος, ὁρίσας ὅτι *οἱ ἐμπορευόμενοι ἀνήλικοι οἱ δι' ἀδείας, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐφωδιασμένοι δύνανται τὰ ὑποχρεῶσι καὶ ὑποθηκεύωσι τὰ ἑαυτῶν ἀκίνητα· δύνανται δ' ἔτι καὶ τὰ ἀπαλλοτριῶσιν αὐτά, τηροῦντες ὅμως τὰς διατυπώσεις τῶν ἄρθρ. 457 καὶ ἑπ. ἀστικοῦ κώδικος (ἄρθρ. 6).* Ἡ λέξις «*ὑποχρεοῦσιν*» ὑπαινίσσεται εἴτε τὴν ἀντίχρησιν, εἴτε τὸ δικαίωμα τῶν πιστωτῶν τοῦ ἀνηλίκου νὰ ἐπιδιώκωσι τὴν πληρωμὴν τῶν αὐτοῖς ὀφειλομένων δι' ἐκτελέσεως ἐπὶ τῶν ἀκινήτων τοῦ ἀνηλίκου ἄνευ τῆς τηρήσεως τοῦ ἄρθρου 2206 ἀστ. κώδ. Ἡ πρὸς ὑποθήκευσιν ἱκανότης ὁρίζεται ἐντεῦθα κατ' ἐξαίρεσιν τῆς γενικῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν μόνος ὁ ἔχων τὴν πρὸς ἀπαλλοτρίωσιν ἱκανότητα δύναται καὶ νὰ ὑποθηκεύσῃ (ἄρθρ. 2124 ἀστ. κώδ.). Ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι ἡ ὑποχρέωσις καὶ ἡ ὑποθήκευσις εἶναι ἰσχυραὶ μόνον ὅταν ἀνάγωνται εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ ἀνηλίκου. Διὰ τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τῶν ἀκινήτων τὸ ἄρθρον 6 ἐμπορ. κώδ. παραπέμπει ἁπλῶς καὶ καθαρῶς εἰς τὸ κοινὸν δίκαιον, ὥστε ἀπαιτεῖται εἰδικὴ ἄδεια, ἐπικύρωσις τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου καὶ ἡ τήρησις ὡρισμένων διατυπώσεων. Ἐκ τοῦ παραπέμποντος εἰς τὸ κοινὸν δίκαιον 6 ἄρθρ. ἐμπορ. κώδικος συνήγαγόν τινες ὅτι ἀπαιτοῦνται οἱ διαλαμβανόμενοι ἐν ἄρθρῳ 457 ἀστ. κώδ. οὐσιαστικοὶ ὅροι *(ἀπόλυτος ἀνάγκη ἢ προφανὴς ὠφέλεια).* Τοῦτο δ' ὅμως δὲν ἔχει μεγάλην σημασίαν, καθ' ὅσον ἡ ἔννοια τῶν ὅρων αὐτῶν εἶναι τόσον εὐρεῖα, ὥστε περιλαμβάνει πάσας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ἔμπορος δύναται νὰ ἔχῃ ἀνάγκην τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν ἑαυτοῦ ἀκινήτων. Ἡ διάκρισις μεταξὺ ἀπαλλοτριώσεως καὶ ὑποθηκεύσεως (1) εἶχεν ἤδη ἐπικριθῇ ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς ἐπικρατείας ὑπὸ Bérenger καὶ Berlier, οἵτινες ὑπεστήριζαν ὅτι ἔπρεπεν ἢ ν' ἀπαγορευθῇ τοῖς

(1) Ἡ διάκρισις αὕτη ὑπῆρχεν ἐν τῷ πάλαι γαλλικῷ δικαίῳ; Ἐπὶ τούτου ἡ ἐπιστήμη δὲν φαίνεται ἡμῖν πολὺ σαφής. Ὁ ἀνήλικος ἠδύνατο ἕνεκα τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας νὰ ἀναλαμβάνῃ ὑποχρεώσεις διὰ πράξεων γινομένων ἐνώπιον συμβολαιογράφων καὶ διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἠδύνατο ἰσχυρῶς νὰ παραχωρήσῃ γενικὴν ὑποθήκην. Ὡς πρὸς τὴν ἀπαλλοτρίωσιν ὁ Jousse (περὶ τοῦ ἄρθρ. 6 τίτλ. I τοῦ διατάγματος τοῦ 1673) ποιεῖται διακρίσεις· δέχεται μὲν τὸ ἰσχυρὸν αὐτῆς ἔν τισι περιπτώσεσιν, ἀλλὰ συμπεραίνει ὅτι φρονιμώτερον εἶναι νὰ ἐκπληρῶνται αἱ ἀπαιτούμεναι κοινῶς διὰ τοὺς ἀνηλίκους διατυπώσεις.

ἀνηλίκοις ἡ ἐμπορία ἢ ἄλλως νὰ ἐπιτραπῇ αὐτοῖς ἀπεριόριστος ἡ διάθεσις τῶν ἑαυτῶν κτημάτων.(1)

Ἄλλοι δὲ συγγραφεῖς(2) ἐπεδοκίμασαν τὴν διάκρισιν ταύτην εἰπόντες ὅτι ἡ ὑποθήκη εἶνε μέσον πίστεως, διὰ τῆς ὁποίας δύναταί τις ἀμέσως νὰ πορισθῇ χρήματα, ἐνῷ διὰ τὴν ἀπαλλοτρίωσιν ἀπαιτεῖται πάντοτε διορία τις, καθ' ἣν εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθῇ ἡ γνώμη τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Συνεπέραναν ἄρα ὅτι ἡ ὑποθήκευσις ἔπρεπε νὰ ἐπιτρέπηται εἰς τὸν ἀνήλικον, καθ' ὅσον ἄλλως θὰ παρενεβάλλοντο ἐμπόδια εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ, ἀλλά, τοὐναντίον, ἡ ἐκποίησις ἠδύνατο ἄνευ μεγάλων ἐκ τούτου δυσχερειῶν νὰ ὑποβληθῇ εἰς ὡρισμένους ὅρους τόσῳ μᾶλλον, ὅσον ἡ πρᾶξις αὕτη εἶναι σοβαρωτάτη, διότι ἀπογυμνοῖ ὁριστικῶς τὸν ἀνήλικον τοῦ ἀκινήτου. Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν εἶναι πειστικοί· ὀρθότερον δὲ φαίνεται ὅτι ἡ διάταξις αὕτη εἶναι λείψανον τῶν κρατουσῶν πάλαι σκέψεων περὶ τῆς ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος τῶν ἀκινήτων, τῶν ὁποίων δυσκόλως ἐπετρέπετο ἡ ἀπαλλοτρίωσις. Ὁ ἀνήλικος δυνατὸν νὰ εἶναι ἠναγκασμένος νὰ πωλήσῃ τὰ ἑαυτοῦ ἀκίνητα, ὅπως πληρώσῃ τοὺς ἐνυποθήκους πιστωτάς· συμφέρον ἔχει νὰ πράξῃ τοῦτο ἀθορύβως καὶ νὰ μὴ ἀποκαλύψῃ τὴν ἑαυτοῦ θέσιν διὰ τῶν διατυπώσεων δημοσιότητος, αἵτινες πλὴν ἄλλων εἶναι καὶ δαπανηραί. Διὰ ταῦτα οἱ νέοι ξένοι κώδικες ἀναγνωρίζουσιν εἰς τὸν ἐμπορευόμενον ἀνήλικον τὴν ἱκανότητα πρὸς ἀπαλλοτρίωσιν, ὡς καὶ τὴν πρὸς ὑποθήκευσιν, διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας.(3) Εἶναι εὐνόητον ὅτι ὁ ἐμπορευόμενος ἀνήλικος δύναται διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας νὰ ὑποθηκεύσῃ τὰ ἑαυτοῦ πλοῖα ὡς καὶ τὰ ἀκίνητα. Τοῦτο εἶναι ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος, καθ' ὃν ὁ ἐμπορευόμενος ἀνήλικος δύναται νὰ ἐνεργῇ πᾶσαν ἀναγομένην εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ πρᾶξιν. Τὰ πλοῖα ὡς ὄντα κινητὰ πράγματα (ἄρθρ. 190 ἐμπ. κώδ.) δύναται ὁ ἀνήλικος καὶ νὰ ἀπαλλοτριώσῃ, ὅπως καὶ νὰ ὑποθηκεύσῃ αὐτά.

---

(1) Locré, XVII, σελ. 136 καὶ ἑπ.

(2) Ὅρ. ἰδίως Bravard et Demangeat, I, σελ. 85.

(3) Ὁ ἰταλικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 11) καὶ ὁ ῥουμουνικὸς (ἄρθρ. 12) ἀναγνωρίζουσιν εἰς τὸν ἐμπορευόμενον ἀνήλικον τὴν ἱκανότητα πρὸς πώλησιν τῶν ἑαυτοῦ ἀκινήτων ἄνευ εἰδικῆς ἀδείας. Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον 7 τοῦ βελγικοῦ νόμου τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 παρέλαβε τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 6 τοῦ γαλλικοῦ κώδικος.

229. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ παρατήρησις ὅτι οὐδεμία ἐξ ἄλλου διάταξις περιορίζει τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐμπορευομένου ἀνηλίκου ὡς πρὸς τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τῶν κινητῶν ἀξιῶν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἔχει μεγάλην πρακτικὴν σημασίαν μετὰ τὸν νόμον τῆς 27 Φεβρουαρίου 1880, ὅστις (ἄρθρ. 1 καὶ 2) δέχεται κατ' ἀρχήν, ὅτι αἱ τοῦ ἀνηλίκου, καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ χειραφέτου, κινηταὶ ἀξίαι δὲν δύνανται νὰ πωληθῶσιν ἄνευ ἀδείας τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, οὗτινος τὸ βούλευμα πρέπει νὰ ἐπικυρωθῇ καὶ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ὅταν τὸ ποσὸν τῶν πωλητέων ἀξιῶν εἶναι ἀνώτερον τῶν 1500 φρ. Ὁ νόμος τοῦ 1880 (ἄρθρ. 4) ἀρκεῖται εἰς τὴν ἄδειαν τοῦ κηδεμόνος διὰ τοὺς ἀνηλίκους τοὺς χειραφετηθέντας διὰ τοῦ γάμου ἢ ὑπὸ τοῦ ζῶντος πατρὸς ἢ μητρὸς αὐτῶν. Ὁ νόμος αὐτὸς δὲν διαλαμβάνει εἰδικῶς περὶ τοῦ ἐμπορευομένου ἀνηλίκου. Ἐκ τούτου πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν γενικὴν ἀρχὴν τοῦ ἀστ. κώδικος ὁ ἐμπορευόμενος ἀνήλικος δύναται διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας νὰ ἐκποιήσῃ μόνος τὰς κινητὰς ἀξίας.(1) Ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων (2) εἶχε προστεθῇ εἰς τὸ σχέδιον διάταξίς τις, ἥτις ἀπήτει, ὅπως ὁ ἀνήλικος λαμβάνῃ πρὸς τοῦτο τὴν ἄδειαν τοῦ κηδεμόνος, ἀλλ' ἀπηλείφθη αὕτη κατὰ τὴν συζήτησιν ὡς δυναμένη νὰ γεννᾷ περιπλοκὰς καὶ βραδύτητας.(3) Εἶναι ἀκατάληπτον ἄλλως πῶς ὁ ἐμπορευόμενος ἀνήλικος, ὅστις δύναται νὰ ἐνεργῇ μεγάλας ἐργασίας, νὰ ὑπογράφῃ συναλλαγματικάς, νὰ δανείζηται, νὰ ὑποθηκεύῃ τὰ ἑαυτοῦ ἀκίνητα κλπ., πῶς θὰ ἦναι ἀνίκανος πρὸς πώλησιν ὁμολογίας σιδηροδρόμου ἢ δημοσίου χρεωγρά-

(1) Ἐκ τούτου προκύπτει ἰδίως ὅτι ὁ ἐμπορευόμενος ἀνήλικος ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ πωλῇ μόνος τὸ ἐμπορικὸν αὐτοῦ κατάστημα. Ἀπόφ. Πρωτοδ. Seine 3 Φεβρουαρίου 1886. La Loi ἀρ. τῆς 26 Φεβρουαρίου 1886.

(2) Ἔκθεσις πρὸς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων («Journ. officiel» 7 Ἀπριλίου 1879) καὶ δευτέρα ἔκθεσις πρὸς τὴν Γερουσίαν (Journ. officiel, 26 Ἰανουαρίου 1880).

(3) Ὁ βουλευτὴς Durand παρετήρησεν, ὅτι ἡ προστεθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας εἰς τὸ σχέδιον νόμου διάταξις περὶ τοῦ ἐμπορευομένου ἀνηλίκου θὰ ἦτο αἰτία βραδυτήτων καὶ δυσχερειῶν· εἶπεν ὅτι διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ὁ ἀνήλικος δὲν θὰ δύναται νὰ μεταβιβάσῃ γραμμάτιον εἰς διαταγὴν ἢ συναλλαγματικὴν ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ κηδεμόνος (Συνεδρίασις τῆς Βουλῆς τῆς 7 Ἰουνίου 1879). Ὁ εἰσηγητὴς Paul Jozon (ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 13 Ἰουνίου 1879) ἀνωμολόγησε τὸ βάσιμον τῶν ἐπικρίσεων τοῦ Durand.

φου, ὅπερ φέρει εἰσόδημα 2 ἢ 3 φράγκων, ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ κηδεμόνος.

Ἐν τούτοις ἀναφύεται δυσκολία τις κατὰ τὴν ἐφαρμογήν. Πρὸς πώλησιν κινητῶν ἀξιῶν ἐκ τῶν διαπραγματευσίμων ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ (μετοχῶν, ὁμολογιῶν κλπ.) (1) ὀφείλει νὰ ἀποτείνηται τις εἰς πράκτορα συναλλαγῆς, ὅταν δὲν εὑρίσκῃ ἀπ' εὐθείας ἀγοραστὴν (ἄρθρ. 76 ἐμπ. κώδικος). Ὁ πράκτωρ συναλλαγῆς ἀγνοῶν πρὸς τίνα σκοπὸν ἀνατίθησιν αὐτῷ ὁ ἀνήλικος τὴν πώλησιν τῶν κινητῶν ἀξιῶν, δυνατὸν νὰ φοβηθῇ μήπως ἐκτεθῇ εἰς εὐθύνην τινὰ πωλῶν τίτλους ἀνικάνου προσώπου. Οὕτω δὲ ἐνίοτε εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπαιτήσῃ ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ νομοθέτου τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὁριζομένων διὰ τοὺς χειραφέτους ἐν γένει διατυπώσεων, ὡσεὶ ἡ πώλησις ἦτο ξένη πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας τοῦ ἀνηλίκου. Ἡ δυσχέρεια αὕτη παρακάμπτεται ἐνίοτε διὰ τῆς βεβαιώσεως ἐν συμβολαιογραφικῷ ἐγγράφῳ τῆς χρήσεως τοῦ ἐκ τῆς πωλήσεως ποσοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο συνεπάγεται δαπάνας καὶ βραδύτητας, πλὴν δὲ τούτου δὲν εἶναι καὶ πάντοτε δυνατὸν ἕνεκα τῆς πληθύος τῶν ἐργασιῶν, δι' ἃς ὁ ἐμπορευόμενος ἀνήλικος θέλει νὰ πωλήσῃ τοὺς τίτλους.

230. Ἡ ἀπονεμομένη τῷ ἀνηλίκῳ ἱκανότης περιλαμβάνει ἄρα πρὸς τῷ δικαιώματι τοῦ νὰ ἐνασκῇ μόνος τὴν ἐμπορίαν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι μετ' ἄλλου πρὸς ἐνάσκησιν αὐτῆς; Τὸ καλλίτερον εἶναι νὰ γίνηται ῥητὴ περὶ τούτου ἐξήγησις ἐν τῇ πράξει, δι' ἧς χορηγεῖται ἡ ἄδεια, ἀλλὰ συνηθέστατα οὐδεμία γίνεται ἐν αὐτῇ μνεία. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τί πρέπει νὰ δεχθῶμεν; Τὸ ζήτημα εἶναι πολὺ λεπτόν· ἐξ ἑνὸς ἔχομεν τοὺς γενικοὺς ὅρους τῶν προμνημονευθέντων ἄρθρων, ἐξ ἄλλου δὲν δυνάμεθα ἀλλ' ἢ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι εἶναι ἐξαιρετικῶς σοβαρὰ ἡ πρᾶξις, δι' ἧς καθίσταταί τις ὑπεύθυνος δι' ὅλης τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας ἕνεκα χρεῶν ἄλλου, τοῦθ' ὅπερ εἶναι συνέπεια τῆς μετοχῆς εἰς ἑταιρείαν. Ἐν ἀμφιβολίᾳ πρέπει νὰ τεκμαιρώμεθα ὅτι ἡ ἄδεια ἐδόθη τῷ ἀνηλίκῳ πρὸς ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας ὑπὸ τοὺς συνήθεις ὅρους, τουτέστιν ὅπως ἀσκῇ αὐτὴν μόνος.

---

(1) Τὰ μικρότερα τοκομερίδια τῶν γαλλικῶν χρεωγράφων εἶναι νῦν 1 φρ. διὰ τὸ δάνειον τῶν 3 1)2 ο)ο, 3 φρ. διὰ τὸ τῶν 3 ο)ο παντοτινὸν καὶ 15 φρ. διὰ τὸ τῶν 3 ο)ο χρεωλυτικόν.

Τὰ λεχθέντα ταῦτα ἀφορῶτιν εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν πρόκειται περὶ ἑταιρείας, ἐν ᾗ ὁ ἀνήλικος ὑποχρεοῦται διὰ τὰ ἑταιρικὰ χρέη ἀλληλεγγύως μετὰ τῶν συνεταίρων (ἑταιρεία ὁμόρρυθμος). Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ὁ ἐμπορευόμενος ἀνήλικος δύναται νὰ ἐνασκήσῃ τὴν ἐμπορίαν συνεταιριζόμενος μετὰ ἑτερορρύθμων ἑταίρων, διότι διὰ τοιούτου συνεταιρισμοῦ δὲν αὐξάνονται οἱ κίνδυνοι, εἰς οὓς ὑπόκειται· ἀφοῦ οἱ ἑτερόρρυθμοι δὲν δύνανται νὰ ἐνεργήσωσι πράξεις διαχειρίσεως (ἄρθρ. 27 καὶ 28 ἐμπορ. κώδ.), ὁ ἀνήλικος δὲν ὑποχρεοῦται ἐκ πράξεων τῶν συνεταίρων. Κατὰ μείζονα λόγον ὁ ἀνήλικος δύναται νὰ γείνῃ ἑτερόρρυθμος ἑταῖρος, ἐὰν ἡ ἑτερόρρυθμος ἑταιρεία σχετίζηται πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐμπορίαν.

Συγγραφεῖς τινες ἀναγνωρίζουσιν εἰς τὸν ἀνήλικον τὴν ἱκανότητα νὰ συνάπτῃ πᾶν εἶδος ἑταιρείας.(1) Δικαιολογοῦσι δὲ τὴν γνώμην αὐτῶν ἐξ ὅσων εἶπεν ὁ Bérenger ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς ἐπικρατείας, ὅτι δηλ. πολλάκις οἱ ἀνήλικοι καταλαμβάνουσι θέσιν πολὺ ἐνωρὶς καὶ πρέπει νὰ ἦναι ἐφικτὸν εἰς τοὺς προϊσταμένους κυρίους νὰ ἀμείβωσιν αὐτοὺς διὰ τοῦ συνεταιρισμοῦ.(2) Ταῦτα ὅμως δὲ λύουσι τὸ ζήτημα· οὐδεὶς ἀρνεῖται εἰς τὸν ἐμπορευόμενον ἀνήλικον τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας. Δὲν πρόκειται ὅμως περὶ τούτου, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐὰν πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη εἰδικῆς ἀδείας ἢ ἀρκῇ ἡ γενικὴ πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας ἄδεια.

230 δίς. Οἱαδήποτε λύσις καὶ ἂν δοθῇ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἄδεια εἴτε ῥητὴ εἶναι εἴτε σιωπηρά, δὲν ἀρκεῖ, ἐὰν προέρχηται ἐξ αὐτοῦ τοῦ μεθ' οὗ μέλλει νὰ συνεταιρισθῇ ὁ ἀνήλικος, καὶ τοῦτο κατά τε τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος τοῦ δικαίου nemo auctor esse potest in rem suam.(3)

---

(1) Molinier, op cit., ἀρ. 155, σελ. 132. Beslay, op. cit., τομ. 1, ἀρ. 227.

(2) Locré, τομ. XVII. 126.

(3) Ἀποφ. Ἐφ. Douai 16 Αὐγούστου 1869. D. 1870 2.88. Ἡ ἀπόφασις δέχεται ὡς ἀποδεδειγμένον ὅτι ὑπῆρξεν ἀληθινὸς δόλος ἐκ μέρους τῆς μητρός, ἥτις ἐχορήγησεν ἄδειαν πρὸς ἄσκησιν ἐμπορίας τῇ ἑαυτῆς θυγατρὶ καὶ συνηταιρίσθη μετ' αὐτῆς μόνον διὰ νὰ συνομολογήσῃ ἀλληλέγγυον ἐνοχήν· ἀλλὰ τίθησι τὸν κανόνα κατὰ τρόπον γενικόν.—Ὅρ. Molinier, op. cit., ἀριθ. 155, σελ. 132.

Ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐγείρεται τὸ ζήτημα, ἂν ἡ ἄδεια εἶναι ἀνίσχυρος μεταξὺ τῶν μερῶν μόνον, μεταξὺ δηλαδὴ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς καὶ τοῦ ἀνηλίκου, ἢ ἂν ὁ ἀνήλικος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸ ἀνίσχυρον τῆς ἀδείας καὶ ἀπέναντι τῶν τρίτων. Οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν πρώτην λύσιν λέγουσιν, ὅτι τὸ ἄρθρ. 2 ἐμπορ. κώδικος δὲν ὁρίζει διὰ τὴν περὶ ἧς πρόκειται περίπτωσιν ἰδιαίτερον δρον τοῦ ἐγκύρου τῆς ἀδείας, καὶ δέχονται τὴν οὕτω δοθεῖσαν ἰσχυρὰν διὰ τοὺς τρίτους, καθ' ὅσον ἄλλως θὰ ἠπατῶντο οὗτοι.(1) Οἱ λόγοι οὗτοι φαίνονται ἡμῖν ἀνεπαρκεῖς· φρονοῦμεν δὲ ὅτι τὸ ἀνίσχυρον τῆς ἀδείας δύναται νὰ προβληθῇ καὶ κατὰ τῶν τρίτων οὕτως, ὥστε αἱ γινόμεναι ὑπὸ τοῦ ἀνηλίκου ἐμπορικαὶ πράξεις εἶναι ἄκυροι καὶ δύναται οὗτος νὰ ἐπικαλεσθῇ ἐπωφελῶς τὴν ἑαυτοῦ ἀνικανότητα ἀπέναντι παντός. Ἄλλως ὁ ἀνήλικος θὰ ἐπροστατεύετο λίαν ἀνεπαρκῶς.(2)

231. ΣΥΝΕΧΙΣΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ.—Δὲν ὑπάρχει ἆρά γε ἰδιαιτέρα περίπτωσις, καθ' ἣν δύναται ὁ ἀνήλικος νὰ κατασταθῇ μέλος ἐμπορικῆς ἑταιρείας ἄνευ ἐκπληρώσεως τῶν ὅρων καὶ διατυπώσεων τοῦ ἄρθρου 2 ἐμπορικοῦ κ ώδικος; Τὸ ζήτημα ἐγείρεται ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 1838 ἀστικοῦ κώδικος. Κατὰ κανόνα ἐν ταῖς ὁμορρύθμοις ἑταιρείαις ὁ θάνατός τινος τῶν ἑταίρων συνεπάγεται τὴν διάλυσιν τῆς ἑταιρείας κατ' ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 1865, ἐδ. 3ον ἀστικοῦ κώδικος. Τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἐπέρχεται καὶ διὰ τοῦ θανάτου τινὸς τῶν ὁμορρύθμων ἑταίρων ἑτερορρύθμου ἑταιρείας. Ἀλλὰ δυνατὸν νὰ συνομολογηθῇ ὅτι ἡ ἑταιρεία θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν τινος τῶν ἑταίρων μεταξὺ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπιζώντων ἑταίρων (ἄρθρ 1868 ἀστ. κώδ.). Διὰ τοιαύτης συμβάσεως προσδίδεται ἆρα αὐτοδικαίως ἡ ἰδιότης συνεταίρου εἰς τὸν κληρονόμον τοῦ ἀποβιώσαντος ἑταίρου ἀνήλικον, χωρὶς νὰ ἀπαιτῆται καὶ ἡ ὁριζομένη διὰ τοῦ ἄρθρου 2 ἐμπορικοῦ κώδικος ἄδεια; Ἡ νομολογία ἐδέχθη τὴν καταφατικὴν λύσιν(3)

---

(1) Beslay, op. cit., τομ. I, ἀρ. 230.

(2) Ἀπ. ἐφ. Douai. 10 Φεβρουαρίου 1858. D. 1858,2.55, ὅρ. ὡσαύτως καὶ τὴν προμνημονευθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ αὐτοῦ ἐφετείου τῆς 16 Αὐγούστου 1869. D. 1870.2.88.

(3) Ἀπ. ἐφ. Bordeaux, 29 Ἰουλίου 1862. J. Pal. 1863.863. S. 1863.2.31. Ἐφ. Aix, 15 Δεκεμβρίου 1868, S. 1870.2.240. J. Pal. 1870.918. Ἀκυρ. 2 Μαρτίου 1885, S. 1885.1.362. J. Pal. 1885.1.891.

στηριχθεῖσα ἰδίως ἐπὶ τοῦ ὅτι τὸ ἄρθρον 1868 ἀστικοῦ κώδικος ἀναγνωρίζει τὸ κῦρος τῆς τοιαύτης συμβάσεως, χωρὶς οὐδόλως νὰ διακρίνῃ ἂν ὁ κληρονόμος τοῦ ἀποβιώσαντος ἑταίρου εἶναι ἀνήλικος ἢ ἐνῆλιξ.

Ἐννοεῖται ὅτι τὰ δικαστήρια ἀποβλέποντα εἰς τὴν μεγάλην πρακτικὴν σημασίαν τοῦ ζητήματος ἀπεφάσισαν οὕτως. Ἡ ἀντίθετος λύσις θὰ ἐστενοχώρει πολὺ τὴν ἐμπορίαν, καθ' ὅσον δυνατὸν ὁ ἀνήλικος ἕνεκα τῆς ἡλικίας, ἣν ἔχει, νὰ μὴ δύνηται νὰ κατασταθῇ ἱκανὸς πρὸς ἐμπορίαν καί, ὡς εἶναι γνωστόν, ἐν Γαλλίᾳ ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ ἐνασκῇ ἐμπορίαν διὰ τὸν ἐπιτροπευόμενον (ἀριθ. 222). Συνέπεια ἄρα τοῦ θανάτου ἑταίρου ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἦτο ἡ διάλυσις τῆς ἑταιρείας παρὰ τὸν ἐναντίον ἐν τῷ καταστατικῷ ὅρον. Ἐν τούτοις φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἑταιρεία δὲν συνεχίζεται μετὰ κληρονόμου ἀνηλίκου, ὅστις δὲν δύναται νὰ λάβῃ ἢ δὲν ἔλαβεν ἄδειαν πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρ. 2 ἐμπορ. κώδ. (1). Ἐν ταῖς ἑταιρείαις, ὧν τὰ μέλη ὑπέχουσιν ἀπεριόριστον εὐθύνην διὰ τὰ ἑταιρικὰ χρέη, οἱ ἑταῖροι εἶναι ἔμποροι, ὅταν ἡ ἑταιρεία ἔχῃ τὴν ἐμπορίαν ὡς ἀντικείμενον. Ὁ ἀνήλικος δὲ δὲν δύναται νὰ κατασταθῇ ἔμπορος ἀλλ' ἢ μόνον κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 2 ἐμπορικοῦ κώδικος. Τοῦτο ἀναμφιβόλως εἶναι δυσάρεστον καὶ δι' αὐτὸν τὸν ἀνήλικον, προέρχεται δὲ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ νομοθέτης παριδὼν δὲν ἐκανόνισε τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν πρόκειται διὰ τὸν ἀνήλικον οὐχὶ νὰ ἱδρύσῃ νέον ἐμπορικὸν κατάστημα, ἀλλὰ νὰ συνεχίσῃ ἐμπορίαν, περιελθοῦσαν αὐτῷ ἐκ κληρονομίας (ἀρ. 222). Ἀλλ' ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὅτι κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ὁ ὅρος περὶ συνεχίσεως τῆς ἑταιρείας μετὰ τοῦ κληρονόμου τοῦ προαποβιώσοντος ἑταίρου εἶναι ὅλως ἀλυσιτελής, ὅταν ὁ κληρονόμος ἦναι ἀνήλικος. Ἄνευ τοῦ ὅρου τούτου ἡ ἑταιρεία θὰ διελύετο αὐτοδικαίως διὰ τοῦ θανάτου τινὸς τῶν ἑταίρων, δι' αὐτοῦ ὅμως δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ χωρὶς νὰ ἦναι ἀναγ-

---

ἐφ. Paris, 7 Ἀπριλίου 1887, S. 1888.2.145 καὶ ἀντιδοξοῦσα σημ. Ch. Lyon-Caen.—Σύμφωνοι πρὸς τὴν νομολογίαν, Troplong, «Sociétés», τόμ. II, ἀριθ. 944. Thaller, ἐν «Annales de droit commercial», 1894, σελ. 241 καὶ ἑπ.

(1) Duvergier, «Sociétés», ἀριθ. 441. Delangle, «Sociétés commerciales», τόμ. II, ἀρ. 650—652. Ch. Lyon-Caen, σημείωσις ἐν «Recueil de Sirey», 1888.2.145.

καία ἡ συναίνεσις τῶν ἐπιζώντων ἑταίρων, ἂν ὁ ἀνήλικος ἔλαβε προσηκόντως τὴν ἄδειαν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν δύναται νὰ λάβῃ ἄδειαν ὁ μὴ ἔχων δεκαοκταετῆ ἡλικίαν. Τότε μόνον ὁ ἀναγνωριζόμενος κατ' ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 1868 ἀστ. κωδ. ὅρος μένει κατὰ τὸ σύστημα ἡμῶν νεκρὸν γράμμα ἕνεκα τῆς ἀνηλικότητος τοῦ κληρονόμου, ὅστις δὲν δύναται νὰ γείνῃ λόγῳ τῆς ἡλικίας ἔμπορος, οὐδὲ νὰ ἐκπροσωπηθῇ ἐν τῇ ἐμπορίᾳ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου.

Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ ἀποφασισθῇ ὅτι ἡ ἑταιρεία ἐξακολουθεῖ καὶ μετ' αὐτοῦ ἔτι τοῦ ἀνηλίκου, ἀλλὰ πρέπει νὰ καθορισθῶσι καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς ἑταιρείας. Πρὸς τοῦτο δὲ πρέπει νὰ λυθῶσι τὰ ἑξῆς ζητήματα. Ἐὰν ὁ ἀνήλικος κληρονόμος δὲν ἔχῃ ἡλικίαν 18 ἐτῶν ἢ ἐάν, χειραφετηθείς, κατασταθῇ ἑταῖρος χωρὶς νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 2 ἐμπορικοῦ κώδικος, ὑποχρεοῦται ἆρά γε προσωπικῶς διὰ τὰ ἑταιρικὰ χρέη ἢ δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι οὗτος μόνον ἐξ ἀπογραφῆς δύναται νὰ ἦναι κληρονόμος; Ἐὰν δὲν λογισθῇ ἡ τοιαύτη ἰδιότης τοῦ ἀνηλίκου, τί γίνεται τότε ἡ παρεχομένη αὐτῷ κατὰ τοὺς γαλλικοὺς νόμους προστασία; Ἐὰν δ' ὅμως λογιζομένου τοῦ εὐεργετήματος τῆς ἀπογραφῆς ἀποφασισθῇ ὅτι ὁ ἀνήλικος μόνον μέχρι τοῦ ποσοῦ τῆς κληρονομικῆς περιουσίας εἶναι ὑπεύθυνος, ἡ κατάστασις αὐτοῦ δὲν εἶναι οἵα ἡ τοῦ δικαιοπαρόχου αὐτοῦ προαποβιώσαντος ἑταίρου καὶ ἡ θέσις τῶν ἐπιζώντων ἑταίρων καθίσταται χείρων. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀναφύονται δυσχέρειαι, αἵτινες φαίνονται ἡμῖν ἀδιάλυτοι. — Ἡ νομολογία δέχεται ὅτι ὁ ἀνήλικος μόνον ἐπὶ τῆς κληρονομικῆς περιουσίας εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὰ ἑταιρικὰ χρέη. Ἡ λύσις αὕτη εἶναι εὐνόητος διὰ τὰ προγενέστερα τοῦ θανάτου τοῦ ἑταίρου ἑταιρικὰ χρέη· ἀλλὰ ἐφαρμοζομένη καὶ διὰ τὰ μεταγενέστερα τοῦ θανάτου χρέη ἀποτελεῖ ὑπερβολικὴν ἐφαρμογὴν τῶν συνεπειῶν τοῦ εὐεργετήματος τῆς ἀπογραφῆς.(1)

Παρατηρητέον ἐν τέλει ὅτι οἱ ἑταῖροι, ὅπως ἀποφύγωσι τὴν ἐφαρμογὴν τῆς γνώμης, ἣν ὑπερησπίσαμεν πρὸ μικροῦ, δύνανται νὰ συνομολογήσωσιν ἐν τῷ καταστατικῷ τῆς ἑταιρείας, ὅτι ἡ ἑταιρεία θὰ ἐξακολουθήσῃ μετὰ τῶν κληρονόμων τοῦ προαποβιώσοντος ἑταίρου,

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 2 Μαρτίου 1855. S. 1085 1.362. J. P. 1885 1.891.

ἀλλ' ἐν ἑτερορρυθμίᾳ μετ' αὐτῶν, οἱοιδήποτε καὶ ἂν ἦναι οἱ κληρονόμοι οὗτοι καὶ ἂν ἔτι ἦναι ἀνήλικοι. Τότε ἡ ἐφαρμογὴ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 1868 ἀστ. κωδ. δὲν θὰ παρέχῃ δυσκολίας, διότι οἱ ἑτερόρρυθμοι ἑταῖροι δὲν εἶναι ἔμποροι (ἀριθ. 204 δίς).

232. Ἡ ἱκανότης τοῦ ἐμπορευομένου ἀνηλίκου βασίζεται ἐπὶ πλάσματος (ἄρθρ. 487 ἀστ. κώδ. καὶ 2 ἐμπ. κώδ.) καὶ κατὰ συνέπειαν, ὅταν δὲν πρόκειται περὶ τῶν προβλεφθεισῶν ὑπὸ τῶν ἐξαιρετικῶν διατάξεων περιπτώσεων, ἀναλαμβάνουσι τὸ ἑαυτῶν κράτος αἱ κοιναὶ ἀρχαί. Οὕτως ἐπὶ πασῶν τῶν μὴ συναφῶν πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας τοῦ ἀνηλίκου πράξεων εἶναι ἐφαρμοστέα τὰ ἄρθ. 481 καὶ ἑπ. ἀστ. κώδικος. Οἱ ἐξ ἀστικῆς αἰτίας δανεισταὶ θεωροῦνται ὡσεὶ ὁ ὀφειλέτης αὐτῶν δὲν ἦτο ἔμπορος, ὥστε, ἐπὶ παραδείγματος, καὶ ὅταν ἔτι τὸ χρέος ἦναι ἔγκυρον, ὀφείλουσι νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 2206 ἀστ. κώδ. Ὡσαύτως δ' ἔχει καὶ ὅταν πρόκειται περὶ πράξεων, αἵτινες ἔχουσι μὲν ἐμπορικὴν αἰτίαν, ἀλλὰ δὲν εἶναι συναφεῖς πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας τοῦ ἀνηλίκου, καθ' ὅσον οὗτος δὲν κατεστάθη ἱκανὸς δι' ἐμπορικὰς πράξεις *ἐν γένει*, ἀλλὰ μόνον *διὰ τὰς πράξεις τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας* (1) (ἄρθρ. 487 ἀστ. κώδ.).

233. Λυσιτελεῖ ἄρα μεγάλως ἡ διάγνωσις περὶ τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ ἀνηλίκου δεινος πράξεως, ἂν ἀνάγεται ἢ μὴ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ, ἀφοῦ ἡ ἱκανότης τοῦ ἀνηλίκου δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσι καὶ ἐνίοτε ἡ πρᾶξις εἶναι ἰσχυρὰ ἢ ἄκυρος ἀναλόγως τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης διαγνώσεως.(2) Συνηθέστατα οὐδεμία δυσκολία ὑπάρχει πρὸς τοῦτο· καθ' ὅσον ὁ χαρακτὴρ τῆς πράξεως προκύπτει σαφῶς εἴτε ἐκ τῶν γενομένων δηλώσεων εἴτε καὶ ἐξ ἄλλων περιστατικῶν. Δυνατὸν ὅμως νὰ ἦναι δύσκολος ἡ διάγνωσις, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, ἐπὶ δανείου, τοῦ ὁποίου δὲν δηλοῦται σκοπός. Ἐν ἀμφιβολίᾳ ἡ πρᾶξις θεωρεῖται ἐμπορικὴ (δηλαδὴ συναφὴς πρὸς τὴν ἐμπορίαν τοῦ ἀνηλίκου) ἢ ἀστική; Ἀνάλογον εἶναι τὸ τιθέμενον διὰ τὰς γινομένας

---

(1) Ὁ Jousse (περὶ τοῦ διατάγματος τοῦ 1673 τιτλ. I ἀρ. 6) ἐδέχετο ἤδη τοῦτο· ἀναφέρει ἀποφάσεις ἀνωτέρων δικαστηρίων, αἵτινες ἔκριναν ὅτι ἀνήλικος, ὅστις εἶχεν ἐγγυηθῇ ὑπέρ τινος ἐμπόρου διὰ χρέος ξένον πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐμπορίαν, ἠδύνατο νὰ ἀποκατασταθῇ κατὰ τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης.

(2) Τὸ πάλαι γαλλικὸν δίκαιον ἐποίει τὴν διάκρισιν ταύτην. Ὅρ. ἰδίως

ὑπὸ τῶν ἐμπόρων πράξεις ζήτημα, ὅπερ λύεται ἐν γέν ει, ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 638 ἐδ. 2 (ἀρ. 168). Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ παρατηρηθῶσιν αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν δύο θεμάτων· προκειμένου περὶ προσώπου ἀπολύτως ἱκανοῦ, τὸ ζήτημα ἔχει σχετικῶς δευτερεύουσαν ἀξίαν, διότι ἡ ὑποχρέωσις αὐτοῦ θὰ ἦναι πάντοτε ἔγκυρος εἴτε ἀνάγεται εἴτε μὴ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ, ἐνῷ προκειμένου περὶ ἀνικάνου, οἷος εἶναι ὁ ἀνήλικος, τὸ ζήτημα εἶναι περὶ τοῦ κύρους ἢ μὴ τῆς πράξεως.(1)

Συγγραφεῖς τινες παραδέχονται ὅτι, ἐὰν ἡ ὑποχρέωσις συνήφθη ὑπὸ τύπον ἐμπορικὸν (οἷον διὰ συναλλαγματικῆς, γραμματίου εἰς διαταγήν, ἀνοικτοῦ λογαριασμοῦ), θεωρεῖται ὡς ἀναγόμενον εἰς τὴν ἐμπορίαν καὶ εἰς τὸν ἀνήλικον ἀπόκειται νὰ καταστρέψῃ τὸ τεκμήριον αὐτό· διὰ νὰ ἐπιτύχῃ δὲ τοῦτο, δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ πρᾶξις δὲν ἦτο σχετικὴ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐμπορίαν, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ τὸ ἕτερον συμβαλλόμενον μέρος νὰ εἶχε γνῶσιν τούτου. Ἡ ἐμπορία θὰ ἦτο ἀδύνατος, ἐὰν οἱ συναλλασσόμενοι μετὰ τοῦ ἀνηλίκου, οἵτινες εἰκότως ὑπέλαβον ὅτι οὗτος ἐνήργει πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας, ἔβλεπον τὰ ἑαυτῶν συναλλάγματα ἀκυρούμενα. Ἐὰν τοὐναντίον ἡ ὑποχρέωσις ἔχῃ τύπον ἀστικόν, ἐάν, φέρ' εἰπεῖν, συνεστάθη διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου μετὰ ἢ ἄνευ ὑποθηκικῆς ἀσφαλείας, πρέπει νὰ θεωρῆται ξένη πρὸς τὴν ἐμπορίαν καὶ τότε εἰς τὸν πιστωτὴν ἐπίκειται νὰ πολεμήσῃ τὸ τεκμήριον αὐτό. Δικαιολογοῦσι δὲ αὐτό, λέγοντες, ὅτι τῷ ὄντι διὰ τὸν ἀνήλικον ἡ ἀνικανότης εἶναι ὁ κανὼν καὶ ἡ ἱκανότης ἡ ἐξαίρεσις· ἐν ἀμφιβολίᾳ δ' ἄρα πρέπει νὰ ἀποφεύγηται τὸ πλάσμα καὶ νὰ γίνηται δεκτὸν τὸ πραγματικόν. Ἄλλως θὰ ἔβαινέ τις ἀπὸ τεκμηρίου εἰς τεκμήριον θεωρῶν ἐν πρώτοις τὸν ἀνήλικον ἱκανὸν δι' ἐμπορικὰς πράξεις καὶ εἶτα τὰς πράξεις αὐτοῦ ἐμπορικάς. Δὲν ἀντίκειται δ' εἰς ταῦτα τὸ ἄρθρον 638 ἐδ. 2, διότι διὰ τῆς

Valin περὶ τῶν ἐθίμων τῆς Rochelle ἄρθρ. 24 (I σελ. 611). Ἀλλ' οἱ ἰταλοὶ νομοδιδάσκαλοι παρεδέχοντο γενικὴν τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐμπορευομένου ἀνηλίκου. «Minor exercens mercaturam potest contrahere et se obligare ex quocumque contractu, licet illius obligatio vel contractus non respiciat mercaturam vel ex causa mercaturae factus non sit». (Casaregis, Disc. 181 ἀρ. 4).

(1) Τὸ ζήτημα τίθεται ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους καὶ διὰ τὴν ἐμπορευομένην ὕπανδρον γυναῖκα. Ὅρα κατωτέρω ἄρ. 257.

διατάξεως αὐτοῦ, ἀφορώσης μόνον εἰς τοὺς ἱκανοὺς ἐμπόρους, λύεται ἁπλῶς ζήτημα ἁρμοδιότητος.(1)

Ἡ γνώμη αὕτη δὲν πρέπει νὰ γείνῃ δεκτή. Ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν ἐλευθέρως τὰς συνεπείας τῆς ἀναγνωρισθείσης ὑπὸ τοῦ νόμου καταστάσεως εἰς τὸν ἐμπορευόμενον ἀνήλικον. Ἀφοῦ θεωρεῖται ἐνῆλιξ διὰ πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ, πρέπει νὰ ἦναι ἐν οἵᾳ θέσει πᾶς ἔμπορος καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑποτίθεται φυτικῶς ὅ τι αἱ πράξεις, ἃς ἐνεργεῖ, οἱοσδήποτε καὶ ἂν ἦ ὁ τύπος, ἀνάγονται εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ. Ἡ ἰδιότης τοῦ δανειζομένου δὲν εἶναι λόγος διὰ νὰ θεωρῆται ὡσαύτως ἐμπορικὸς ὁ προορισμὸς τοῦ δανείου, εἴτε συνεστάθη τοῦτο δι' ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου εἴτε διὰ συμβολαιογραφικοῦ καὶ εἴτε εἶναι εἴτε μὴ ἐξησφαλισμένον δι' ὑποθήκης ; Κατὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην ἀναγνωρίζεται ὅτι ἡ δήλωσις τοῦ ἀνικάνου ἀρκεῖ ὅπως καταστήσῃ ἔγκυρον τὴν πρᾶξιν πρὸς ὄφελος τοῦ ἑτέρου συμβαλλομένου. Ἀλλὰ τότε ἔχομεν παιδαριῶδες τυπικόν. Διὰ νὰ μὴ ἦναι ἀνακόλουθοι οἱ ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης, ἔδει νὰ ἀπαιτήσωσιν ὅπως ὁ δανειστὴς ἀποδεικνύῃ οὐ μόνον τὸν ἐμπορικὸν προορισμὸν τῆς δανεισθείσης ποσότητος, ἀλλὰ προσέτι καὶ ὅτι ἐπραγματοποιήθη ὁ προορισμὸς αὐτός, τοῦθ' ὅπερ ἤθελε καταστήσῃ ἀδύνατον τὴν ἐμπορίαν τῷ ἀνηλίκῳ.(2)

Ἐὰν τὸ τεκμήριον τοῦ ἄρθρ. 638—2ον ἐφαρμοσθῇ καὶ διὰ τοὺς ἀνηλίκους, ὡς ἐφαρμόζεται διὰ τὰ μετερχόμενα τὴν ἐμπορίαν ἱκανὰ πρόσωπα, προδήλως δὲν δύναται νὰ ἔχῃ μείζονα δύναμιν διὰ τοὺς πρώτους ἢ διὰ τὰ δεύτερα καὶ ἑπομένως δύναται νὰ καταστραφῇ δι' ἐναντίας ἀποδείξεως, ἥτις δύναται νὰ γείνῃ διὰ παντὸς μέσου καὶ δι' αὐτῶν ἔτι τῶν δικαστικῶν τεκμηρίων.(3)

---

(1) Σύμφωνοι Bravard, I, σελ. 80 καὶ 81. Delamarre et Lepoitvin, I, ἀρ. 60 ἐν τέλει.

(2) Συμφωνοῦσι Valette, «Cours de Code civil», I, σελ. 593, Demolombe, VIII, ἀρ. 342, Demangeat sur Bravard, I, σελ. 81 ἐν σημειώσει, Ἀποφ. ἀκυρωτικοῦ 23 Μαρτίου 1857, D. 1857.1.126. Ὁρ. ἐπίσης Thaller «Traité élémentaire de droit commercial, ἀρ. 95.

(3) Ἀποφ. ἀκυρ. 20 Ἰανουαρίου 1885, D. 1886.1.319. (Οἱ δικασταὶ τῆς οὐσίας ἐδέχθησαν, ὅτι προέκυπτεν ἐκ γεγονότων καὶ ἐκ τεκμηρίων, ὅτι ὁ δανειστὴς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκλάβῃ, ὅτι αἱ συνομολογηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἀνηλίκου ὑποχρεώσεις ἀφεώρων εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν ἠκύρωσαν τὰς ὑποχρεώσεις ταύτας).

Γ' —Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων ὅρων διὰ τὸ ἔγκυρον τῶν γινομένων ὑπὸ τοῦ ἀνηλίκου μεμονωμένων ἐμπορικῶν πράξεων.

234. Τὸ σχέδιον τοῦ κώδικος οὐδὲν περιεῖχε περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου (ἀριθ. 220). Τὸ δημοβούλιον (Tribunat) προέτεινε τὸν ἑπόμενον κανόνα, ὅστις περιελήφθη ἐν τῷ νόμῳ ἄνευ ἐξηγήσεώς τινος.(1) *Ἡ διάταξις τοῦ προηγουμένου ἄρθρου ἐφαρμόζεται καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐμπορευομένους ἀνηλίκους ὡς πρὸς πάσας τὰς πράξεις αὐτῶν, αἵτινες κηρύσσονται ἐμπορικαὶ πράξεις ὑπὸ τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 632 καὶ 633* (ἄρθρ. 3). Οὕτω δὲ εἴτε πρόκειται περὶ ἐνασκήσεως τῆς ἐμπορίας ἐν γένει εἴτε περὶ μιᾶς ἢ πλειόνων μεμονωμένων ἐμπορικῶν πράξεων μόνον, ὁ κανὼν εἶναι ὁ αὐτός, πρέπει δηλαδὴ νὰ ἐκπληρωθῶσιν αἱ αὐταὶ διατυπώσεις. Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 3 ἴσως ἐτέθη ἐκ φόβου μήπως παρακάμπτηται τὸ ἄρθρ. 2, παριστα-μένων τῶν πράξεων τοῦ ἀνηλίκου ὡς πράξεων μεμονωμένων καὶ οὐχὶ ὡς ἀποτελουσῶν τὴν ἄσκησιν ἐμπορίας.(2)

Εἶναι ἐν τούτοις πολὺ δύσκολον νὰ νοηθῇ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ λυσιτελὲς τῆς δημοσιεύσεως τῆς χορηγουμένης τῷ ἀνηλίκῳ ἀδείας. Ἡ μόνη ἐξήγησις, ἥτις δύναται νὰ δοθῇ, εἶναι ὅτι ἡ δημοσίευσις ἀπαιτεῖται εἴτε διότι τὸ τακτικὸν μέσον πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἀπαιτουμένων διατυπώσεων εἶναι ἡ καταχώρισις καὶ ἡ τοιχοκόλλησις, εἴτε διότι πολλάκις ἡ πρᾶξις δὲν πρόκειται νὰ γείνῃ μεθ' ὡρισμένου ἐκ τῶν προτέρων προσώπου καὶ διὰ τοῦτο εἶναι καλὸν νὰ λάβῃ γνῶσιν τὸ κοινόν.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος τοῦ ἄρθρου 3 δύναται νὰ ἦναι αἰτία δυσχερειῶν. Οὕτως αἱ συναλλαγματικαί, αἵτινες εὑρίσκονται ἐν τῇ κτηθείσῃ ὑπὸ τοῦ μὴ λαβόντος ἄδειαν συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 2

---

(1) Locré, τόμ. XVIII, 301.

(2) Ὁ βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 διετήρησε τὸ σύστημα τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ὅρ. ἄρθρ. 6. Ὅρα ὡσαύτως ἰταλικὸν κώδικα ἄρθρ. 10 καὶ ρουμουνικὸν ἄρθρον 11. Παρατηρητέον ὅτι ἐν ταῖς νομοθεσίαις ταύταις δὲν ὑπάρχει διάταξις περὶ τοιχοκολλήσεως τῆς ἀδείας καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐφαρμογὴ καὶ διὰ τὰς μεμονωμένας πράξεις τοῦ παραδεδεγμένου διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας συστήματος εἶναι ἧττον δυσχερής.

ἐμπ. κώδ. ἀνηλίκου κληρονομίᾳ δὲν δύνανται νὰ μεταβιβασθῶσι δι' ὀπισθογραφήσεως. Ὁ ἐπίτροπος μόνον ἐντολὴν δύναται νὰ δώσῃ εἰς τρίτον πρὸς εἴσπραξιν.

235. Ὁ ἐξουσιοδοτηθεὶς διὰ μεμονωμένας πράξεις ἀνήλικος ἔχει τάχα τὴν αὐτὴν ἱκανότητα, ἣν καὶ ὁ ἐμπορευόμενος ἀνήλικος ; Τὸ ζήτημα ἀναφύεται ἰδίως ἐπὶ τῆς συστάσεως ὑποθήκης ἕνεκα τῶν ὅρων τοῦ ἄρθρου 6 ἐδ. 1ου, ὅπερ κατὰ γράμμα λαμβανόμενον ἀναφέρεται μόνον εἰς τοὺς ἐμπορευομένους ἀνηλίκους. Συγγραφεῖς τινες δοξάζουσιν ὅτι πρέπει νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν κατὰ γράμμα ἑρμηνείαν, διότι πρόκειται περὶ ἐξαιρετικῆς διατάξεως· ἄλλως δέ, λέγουσιν, ὁ ἐπιδιδόμενος εἰς τὴν ἐμπορίαν ἔχει ἀνάγκην μείζονος ἐλευθερίας ἐνεργείας ἢ ὁ περιοριζόμενος εἰς τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα ἐργασίαν.(1) Ὁ συλλογισμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι ἰσχυρός. Ὁ ἀνήλικος πρέπει νὰ ἔχῃ εἰς τὴν ἑαυτοῦ διάθεσιν πάντα τὰ ἀναγκαῖα μέσα, ὅπως ἀγάγῃ εἰς αἴσιον πέρας τὴν ἐπιχείρησιν, ἣν ἀνέλαβε, καὶ ἡ σύστασις ὑποθήκης δυνατὸν νὰ ἦν αι ἓν ἐκ τῶν συντελεστικῶν αὐτῶν μέσων. Διὰ τί νὰ ἀπαιτῶμεν τὴν ἐκπλήρωσιν ὅρων τόσον πολυπλόκων, ἐὰν δὲν πρόκειται νὰ καταλήξωμεν εἰς τελείαν ἱκανότητα ; Ἀληθῶς οἱ ὅροι τοῦ ἄρθρου 6 δὲν εἶναι ἐν τελείᾳ ἁρμονίᾳ πρὸς τὰς περιπτώσεις τοῦ ἄρθρου 3, ἀλλὰ τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι αἱ περιπτώσεις αὗται δὲν εἶχον προβλεφθῇ ἐν τῷ σχεδίῳ.(2)

236. Ἐρρήθη ἀνωτέρω (ἀριθ. 222), ὅτι ὁ ἐπίτροπος οὐδέποτε δύναται νὰ ἐνασκήσῃ τὴν ἐμπορίαν διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἐπιτροπευομένου ἀνηλίκου. Ἐκ τοῦ ἄρθρον 3 ἐμπορικοῦ κώδικος προκύπτει ὅτι οὕτως ὡσαύτως ἔχει προκειμένου καὶ περὶ μεμονωμένης ἐμπορικῆς πράξεως. Ἑπομένως ἡ ἐνέργεια ἐμπορικῆς πράξεως εἶναι ἀδύνατος διὰ τὸν ἀνήλικον τὸν μήπω ἔχοντα δεκαοκταετῆ ἡλικίαν. Ἰδίως δὲ πρέπει νὰ συναχθῇ ὅτι, ἄν, ὡς δέχεται καὶ ἡ νομολογία, ἡ ἐγγραφὴ διὰ μετοχὰς ἐμπορικῆς ἑταιρείας ἦναι ἐμπορικὴ πρᾶξις (ἀριθ. 183 δὶς), ὁ ἐπίτροπος ἀνηλίκου δὲν δύναται νὰ ἐγγραφῇ διὰ μετοχὰς εἰς λογαριασμὸν τοῦ ἐπιτροπευομένου, οὐδὲ δύναται νὰ προσδώσῃ τῷ ἐπιτρόπῳ

(1) Ὅρ. Bravard et Demangeat, I, σελ. 88. Boistel, ἀρ. 99.

(2) Beslay, I, ἀρ. 445 καὶ 446.—Ἄλλοτε ἦτο ζήτημα ἂν ὁ ἀνήλικος ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑπέκειτο εἰς προσωπικὴν κράτησιν. (Πρβλ. νόμον 7 Ἀπριλίου 1832 ἀριθ. 2—2ον).

τὸ δικαίωμα τοῦτο τὸ συγγενικὸν συμβούλιον διὰ βουλεύματος ἐπικεκυρωμένου ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου. Αἱ παραδεχθεῖσαι ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει τὴν ἀντίθετον λύσιν δικαστικαὶ ἀποφάσεις (1) παρενόησαν τὴν διάνοιαν τοῦ νομοθέτου, ἥτις φαίνεται ὅτι ἦτο νὰ ταχθῶσιν αἱ μεμονωμέναι ἐμπορικαὶ πράξεις (ὡς καὶ αὐτὴ ἡ ἄσκησις τῆς ἐμπορίας) μεταξὺ τῶν πράξεων, τὰς ὁποίας ὁ μὴ χειράφετος ἀνήλικος δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ οὔτε αὐτὸς οὗτος οὔτε διὰ τοῦ ἑαυτοῦ ἐπιτρόπου. Προδήλως δὲ ἡ αὐτὴ λύσις πρέπει νὰ δοθῇ καὶ διὰ τὴν ἀγορὰν μετοχῶν ἢ οἱωνδήποτε ἄλλων κινητῶν ἀξιῶν, καθ' ἃς περιπτώσεις ἀποτελεῖ αὕτη πρᾶξιν ἐμπορικήν.

236 δίς. Καίτοι εἶναι γενικοὶ οἱ ὅροι τοῦ ἄρθρ. 3 ἐμπορ. κώδ., ὅπερ ἀφορᾷ εἰς τὰς μεμονωμένας ἐμπορικὰς πράξεις τοῦ ἀνηλίκου, δὲν πρέπει ὅμως ἡ διάταξις αὐτοῦ νὰ ἐφαρμόζηται ἀνεξαιρέτως ἐπὶ πασῶν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων. Ὑπάρχουσι λόγοι νὰ γείνῃ παρέκκλισις ἀπὸ τῆς διατάξεως ταύτης, ὅταν πρόκειται περὶ θαλασσίας ἀσφαλείας. Καὶ αὕτη εἶναι ἐμπορικὴ πρᾶξις, ἀλλ' ἔχει χαρακτῆρα καθαρῶς συντηρητικόν· δὲν ἔχει σκοπὸν κερδοσκοπικόν, ὃν ἔχουσι συνήθως αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις, καὶ τοῦτο εἶναι ἐπαρκὴς λόγος, ὅπως μὴ ἐφαρμοσθῇ ἡ διάταξις, ἥτις μόνον ἕνεκα τοῦ συνήθους αὐτοῦ σκοποῦ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων δύναται νὰ ἐξηγηθῇ. Ἐκ τούτων ἕπεται ὅτι ὁ ἐπίτροπος ἀνηλίκου ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συνομολογήσῃ διὰ τὸν ἐπιτροπευόμενον θαλασσίαν ἀσφάλειαν καὶ ὅτι καὶ ὁ χειράφετος ἀνήλικος ἔχει τὴν ἱκανότητα ὅπως συνομολογήσῃ τοιαύτην ἀσφάλειαν ἄνευ τῆς ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 2 καὶ 3 ἐμπ. κώδ. ὁριζομένης ἀδείας.(2)

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris 21 Μαΐου 1885 (4ον τμῆμα) καὶ 15 Ἰανουαρίου 1885 (2ον τμῆμα). J. Pal. 1885.1.562 καὶ 570. S. 1885.2.97 καὶ 101 καὶ σημ. Ch. Lyon-Caen. D. 1885.2.177. Ὅρ. περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, Buchère, ἐν «Annales du Droit commercial» 1888, σελ. 157 καὶ ἑπ.

(2) Arthur Derjardins, op. cit. τομ. VI, ἀρ. 1331 σελ. 133 καὶ 134. Τοὐναντίον συγγραφεῖς τινες ἔχονται ἀπρὶξ καὶ διὰ τὴν θαλασσίαν ἀσφάλειαν τοῦ κειμένου τοῦ ἄρθρ. 3 ἐμπ. κωδ. Cresp et Laurin, τομ. III, 528. De Valroger, «Droit maritime», τομ. III, ἀρ. 1342.

Δ' — Περὶ τῆς τύχης τῶν ἐμπορικῶν πράξεων τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ μὴ λαβόντος ἄδειαν ἀνηλίκου.

237. Αἱ ὑπὸ τοῦ μὴ λαβόντος ἄδειαν ἀνηλίκου γενόμεναι πράξεις εἶναι ἄκυροι καὶ ἡ μεταγενεστέρα ἄδεια δὲν δύναται νὰ κα ταστήσῃ αὐτὰς ἐγκύρους. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τῶν ἀρχῶν καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου τοῦ ἄρθρου 2· ἄλλως τε τοῦτο ἐλέχθη ῥητῶς ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς ἐπικρατείας. Οὐδὲν δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν ἄδειαν, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἀπόδειξις ὅτι ὁ ἀνήλικος ἐνήργησεν ὑπὸ τὰς ὄψεις καὶ ἐν γνώσει τῶν πρὸς χορήγησιν τῆς ἀδείας ἁρμοδίων προσώπων δὲν εἶναι παραδεκτὴ (ἀριθ. 224). Οἱ τρίτοι ὀφείλουσι νὰ βεβαιῶνται ὅτι ἐξεπληρώθησαν οἱ ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζόμενοι ὅροι καὶ νὰ μὴ ἀρκῶνται εἰς τὰς δηλώσεις τοῦ ἀνηλίκου, ὅστις, καίτοι ψευσάμενος, δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ συντελῶς τὴν ἑαυτοῦ ἀνικανότητα. Ἔχει δ' ὅμως ἄλλως, ἐὰν μετεχειρίσθη δόλια τεχνάσματα, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, ἂν ἐποιήσατο χρῆσιν πλαστῶν ἐγγράφων (πρβλ. ἄρθρ. 1309 καὶ 1310 ἀστ. κώδικος).

Ἡ αὐτὴ λύσις ἐφαρμόζεται καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει ἔλαβε μὲν ἄδειαν ὁ ἀνήλικος, ἀλλ' ἡ ἄδεια δὲν ἐδημοσιεύθη ὡς ὁρίζει τὸ ἄρθρ. 2 ἐμπ. κωδ. Ὅρ. ἀριθ. 225.

238. Αἱ γινόμεναι ὑπὸ τοῦ μὴ λαβόντος ἄδειαν ἀνηλίκου πράξεις δὲν θεωροῦνται ἄκυροι καὶ μὴ οὖσαι, ἀλλ' εἶναι μόνον ἀκυρώσιμοι. Τὴν ἀκυρότητα αὐτῶν, κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου, μόνον ὁ ἀνήλικος καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ δύνανται νὰ ἐπικαλεσθῶσιν, οὐχὶ ὅμως καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ συμβληθείς (ἄρθρ. 1125 ἀστ. κωδ.) (ὅρ. ἀρ. 240). Πλὴν τούτου ἡ ἀκυρότης δύναται νὰ ἐκλείψῃ διὰ ῥητῆς ἢ σιωπηρᾶς ἐπικυρώσεως ὑπὸ τοῦ καταστάντος ἐνήλικος πρῴην ἀνηλίκου (ἄρθρ. 1338 ἀστ. κωδ.) ἢ διὰ τῆς ἐκπνεύσεως τῆς δεκαετοῦς διορίας, ἥτις δίδεται πρὸς ἐνάσκησιν τῆς περὶ ἀκυρώσεως ἀγωγῆς (ἄρθρον 1304 ἀστ. κώδικος).

Τίς εἶναι ἀκριβῶς ἡ φύσις τοῦ ἐλαττώματος, ὅπερ φέρει ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ μὴ λαβόντος ἄδειαν ἀνηλίκου πρᾶξις; Κατ' ἐφαρμογὴν τῆς κρατούσης περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀνηλίκου γνώμης,(1) φρονοῦμεν, ὅτι προκειμένου περὶ πράξεων, διὰ τὸ κῦρος τῶν ὁποίων ὁ νόμος ἀπαιτεῖ εἰδικὰς διατυπώσεις, ὑπάρχει ἀκυρότης δι' ἀνικανότητα καὶ οὐχὶ

(1) Ὅρ. ἰδίως Colmei de Santerre, V, ἀρ. 270 δὶς, XX.

μόνον διάρρηξις διὰ ζημίαν (ἄρθρ. 1311 ἀστ. κώδ.).(1) Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει πρέπει νὰ λογίζωνται αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 1241 καὶ 1312 ἀστ. κώδ. Ἡ ὑποχρέωσις ἄρα τοῦ ἀνηλίκου εἶναι ἔγκυρος ἐφ' ὅσον ὠφελήθη ἐκ τῆς πράξεως.

Ἐν τούτοις ὑπεστηρίχθη καὶ ἀντίθετος γνώμη περὶ τῆς τύχης τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ μὴ λαβόντος ἄδειαν ἀνηλίκου ἐμπορικῶν πράξεων. Οἱ τῆς ἀντιθέτου ταύτης γνώμης διατείνονται ὅτι αἱ πράξεις αὗται πρέπει ἁπλῶς ν' ἀπογυμνῶνται τοῦ ἐμπορικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος καί, ἐφαρμοζομένων τῶν κανόνων τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, νὰ ἐξετάζηται ἂν εἶναι ἄκυροι ἕνεκα τυπικοῦ ἐλαττώματος ἢ ἀκυρώσιμοι ἕνεκα βλάβης (ἄρθρ. 1305 καὶ ἐπ. ἀστ. κώδ.)(2) Οὕτω δὲ τὸ συνομολογηθὲν ὑπὸ χειραφέτου, μὴ λαβόντος προσηκόντως ἄδειαν, ἀνηλίκου δάνειον θὰ ἦναι ἄκυρον ἐκ τοῦ νόμου ὡς γενόμενον ἄνευ τῶν ὁριζομένων ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 483 ἀστ. κώδ. διατυπώσεων, ἐνῷ ἡ ἀγορὰ ἐμπορευμάτων, ἥτις δὲν ὑπόκειται κατὰ τὸν ἀστικὸν νόμον εἰς οὐδεμίαν εἰδικὴν διατύπωσιν, θὰ εἶναι μόνον ἀκυρώσιμος ἕνεκα βλάβης.

Ἡ γνώμη αὕτη ἀντίκειται πρὸς τὴν παραδεδεγμένην γενικῶς ἀρχήν, καθ' ἣν αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὸν ἀνήλικον πράξεις, δι' ἃς ὁ νόμος ὁρίζει εἰδικὰς διατυπώσεις, εἶναι ἐν ἐλλείψει τῶν διατυπώσεων αὐτῶν ἄκυροι ἀσχέτως πρὸς πᾶσαν ζημίαν (ἄρθρ. 1311 ἀστ. κώδ.). Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 2) ἀπαιτεῖ τῷ ὄντι διατυπώσεις εἰδικάς, ὅπως ὁ ἀνήλικος δυνηθῇ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐμπορίαν. Ἐν περιπτώσει σιωπῆς τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου πρέπει νὰ ἐφαρμόζωνται αἱ ἀρχαὶ τοῦ κοινοῦ δικαίου (ἀριθ. 74 καὶ 75).

239. Ἡ πρᾶξις, εἴτε εἶναι ἄκυρος εἴτε ἀκυρώσιμος, οὐδένα ἔχει ἐμπορικὸν χαρακτῆρα. Ἐκ τούτου δὲ ἕπονται σπουδαιότατα συνέπειαι. Ὁ ἀνήλικος δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἔμπορος, οὐδὲ νὰ ἐναχθῇ ἐνώπιον τῶν ἐμπορικῶν δικαστηρίων. Ἐὰν δὲ ἦναι ὑπόχρεως, ἐφ' ὅσον

---

(1) Ἀπ. Ἐφ. Dijon 8 Ἰανουαρίου 1845. D. 1845. 2. 80. Ἀπ. πρωτοδ. Saint-Gaudens 2 Δεκεμβρίου 1881. S. 1882. 2. 140. J. Pal. 1882. 1. 744. D. 1882. 3. 112.

(2) Ἀπ. Ἐφ. Rouen 3 Ἰουλίου 1858. D. 1859. 1.216. S. 1859. 2.63. Paris. 17 Δεκεμβρίου 1885. J. Pal. 1886, 1.219. S. 1886. 2.37. Ὁρ. ὡσαύτως ἀποφασ. ἀκυρωτ. 21 Αὐγούστου 1882. S. 1883. 1.113. J. Pal. 1883. 1.268.

ἐγένετο πλουσιώτερος (ἄρθρον 1312 ἀστ. κωδ.), ἡ ὑποχρέωσις αὐτοῦ αὕτη εἶναι ἀστική.(1) Μὴ ὢν ἔμπορος δὲν δύναται νὰ κηρυχθῇ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως,(2) οὔτε νὰ τεθῇ ὑπὸ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν, οὔτε νὰ καταδιωχθῇ ὡς χρεωκόπος· καθ' ὅσον ἡ πτώχευσις καὶ ἡ χρεωκοπία ἀφορῶσι μόνον εἰς τοὺς ἐμπόρους (ἄρθρ. 437, 585, 591 ἐμπ. κώδ.). Ἡ νομολογία μετὰ δισταγμῶν ἀπεδέχθη τὴν τελευταίαν ταύτην συνέπειαν καὶ πολλάκις ἀνήλικοι, οἵτινες δὲν ἔλαβον ἄδειαν πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας, παρεπέμφθησαν ἐνώπιον τῶν κακουργιοδικῶν ὡς δόλιοι χρεωκόποι, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οἱ ἀνίκανοι δὲν εἶναι ἀποκαταστάσιμοι ἕνεκα τῶν ἐγκληματικῶν αὐτῶν πράξεων (ἄρθρ. 1310 ἀστ. κώδ.), καὶ ὅτι οἱ κοινοὶ περὶ ἀνικανότητος κανόνες ἀποφεύγονται πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ποινῶν (ἄρθρ. 66 ποιν. κώδ.). Αἱ σκέψεις αὗται εἶναι ἀσυντελεῖς ἐν τῷ συγκεκριμένῳ θέματι. Πρόκειται περὶ ἐγκλήματος, ὅπερ δὲν δύναται νὰ διαπραχθῇ εἰμὴ παρ' ἐμπόρου καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ πρῶτον ἐξεταστέον ζήτημα εἶναι ἂν τὸ καταδιωκόμενον πρόσωπον εἶναι ἔμπορος· ἐλύθη τοῦτο ἀποφατικῶς ; Πᾶσα περαιτέρω ἐξέτασις εἶναι περιττή· τὸ ἔγκλημα δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ.(3).

240. Τὴν ἀκυρότητα λοιπὸν τῶν πράξεων τοῦ μὴ λαβόντος ἄδειαν πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας ἀνηλίκου μόνον οὗτος, οἱ κληρονόμοι καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ δύνανται κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς (ἄρθρον 1125 ἀστ. κώδ.) νὰ ἐπικαλεσθῶσιν, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ συμβληθέντες μετ' αὐτοῦ τρίτοι (ἀριθ. 237). Ἀλλ' ὑπὸ πᾶσαν ἄλλην ἔποψιν τὴν

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Rouen 25 Ἰουλίου 1858. D. 1859.2.216. Ἀκυρωτ. 6 Αὐγούστου 1862. D. 1862. 1.375. Αἱ ἀποφάσεις αὗται δέχονται ὅτι μόνον τὰ πολιτικὰ δικαστήρια εἶναι ἁρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ἀνηλίκου, ὅτι δὲ οἱ τόκοι τῆς ὀφειλομένης ὑπὸ τούτου ποσότητος δὲν πρέπει νὰ λογίζωνται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νομίμου ἐμπορικοῦ τόκου. Πρὸς τούτοις ὅτι ἐὰν ὁ ἀνήλικος καταδιώκηται πρὸς ἐκτέλεσιν ὑποχρεώσεως ἀκύρου δι' ἔλλειψιν ἀδείας τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς ἀκυρότητος ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἀνηλίκου. Πρβλ. ἀποφ. ἀκυρ. 22 Μαρτίου 1857. S. 1858 1.300.

(2) Ἀποφ. Ἐμποροδ. Nantes 2 Δεκεμβρίου 1863. D. 1864. 3.16. Douai 16 Αὐγούστου 1869. D. 1870. 2.87. Paris, 2 Ἰουνίου 1885. J. Pal. 1885. 1.843. S. 1885. 2.163.

(3) Ἀποφ. ἀκυρωτικοῦ (τμ. ποιν.) 17 Μαρτίου 1853. D. 1853. 1.114. Ἐφ. Besançon, 23 Ἰουνίου 1870 («Le Droit» 9 Ἰουλίου 1870).

μὴ ἐκπλήρωσιν τῶν διατυπώσεων τοῦ ἄρθρου 2 ἐμπορικοῦ κώδικος δύνανται νὰ ἐπικαλεσθῶσι καὶ οἱ ἔχοντες συμφέρον τρίτοι. Οὕτω πᾶς ἐνδιαφερόμενος δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ὁ ἀνήλικος μὴ κατασταθεὶς ἔμπορος δὲν δύναται νὰ κηρυχθῇ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως· εἰδικῶς δὲ ἡ σύζυγος ἀνηλίκου δύναται νὰ προτείνῃ ὅτι ὁ σύζυγος μετερχόμενος τὴν ἐμπορίαν ἄνευ τῆς προσηκούσης ἀδείας δὲν κατεστάθη ἔμπορος, δὲν ἠδύνατο νὰ κηρυχθῇ ἰσχυρῶς εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως, κατ' ἀκολουθίαν ἡ νόμιμος ὑποθήκη αὐτῆς δὲν περιορίζεται κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 563 ἐμπορικοῦ κώδικος. Δὲν δύναται δὲ νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τοὺς ἰσχυρισμοὺς αὐτούς, ὅτι τῆς ἀνικανότητος τοῦ ἀνηλίκου ὁρισθείσης μόνον πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνηλίκου, μόνος οὗτος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικαλεσθῇ συντελῶς αὐτήν. Ἡ ἀρχὴ αὕτη καθιεροῦται μόνον καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀκυρότητα τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ ἀνηλίκου πράξεων (ἀριθ. 1125 ἀστ. κώδ.). Ἀφ' ἧς δὲ στιγμῆς στερεῖται ὁ ἀνήλικος τινὸς τῶν οὐσιωδῶν ὅρων τῶν ἀπαιτουμένων ὅπως εἶναι ἔμπορος, δὲν ἔχει τὴν ἰδιότητα ταύτην ἀπέναντι οὐδενός.(1)

Β'. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΥΠΑΝΔΡΟΥ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

241. Διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας οὐδεμία ὑπάρχει ἀνικανότης ἕνεκα τοῦ φύλου. Αἱ ἐνήλικες γυναῖκες, ἄγαμοι καὶ χῆραι, εἶναι τελείως ἱκαναὶ ὑπὸ ἐμπορικὴν ἔποψιν ὡς καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἀστικήν. Ἀληθῶς αἱ ἐμπορευόμεναι γυναῖκες δὲν ἀπολαύουσι τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι ἐν τοῖς ἐμπορικοῖς καὶ τοῖς βιομηχανικοῖς ἐπιμελητηρίοις, οὔτε τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγεσθαι ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις.(2) Ἀλλὰ τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ δικαιώματα ταῦτα θεωροῦνται ὡς ἀποτελοῦντα μέρος τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα ἀνήκουσι μόνον εἰς τοὺς ἀπολαύοντας αὐτῶν πολίτας (citoyens). Αἱ ἐμπορευόμεναι ὅμως γυναῖκες ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν τοὺς ἐμποροδίκας μετὰ τὸν νόμον τῆς 23 Ἰανουαρίου 1898. Τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα τῶν ἐμπορευομένων γυναικῶν, ἅτινα

(1) Ἀποφ. ἀκυρωτικοῦ (τμημ. πολ.) 18 Ἀπριλίου 1882. S. 1883. 1. 161. J. Pal. 1883. 1.380 καὶ σημ. Ch. Lyon-Caen. D. 1882. 1.73. Ὀρ. Τομ. VIII, ἀρ. 911.

πολλάκις εἶναι μεγάλα, δικαιολογοῦσι τὸν νεωτερισμὸν αὐτόν.(3) Αἱ γυναῖκες δὲν δύνανται ἔτι νὰ μετέλθωσι καθήκοντα, ἀναχθέντα εἰς δημόσια ἀξιώματα (καθήκοντα προνομιούχων μεσιτῶν καὶ πρακτόρων συναλλαγῆς), διὰ τὰ ὁποῖα ἀπαιτεῖται ὁ ἀσκῶν αὐτὰ νὰ ἀπολαύῃ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Ῥητέον πρὸς τούτοις ὅτι αἱ γυναῖκες, καὶ αὐταὶ αἱ ἐμπορευόμεναι, δὲν εἶναι δεκταὶ ἐν τοῖς χρηματιστηρίοις (Ἀπόφασις τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας τῆς 24 Σεπτεμβρ. 1724 ἄρθρ. 11)· ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη εἶναι μᾶλλον ἀστυνομικὴ ἢ κανὼν ἀφορῶν εἰς τὴν κυρίως λεγομένην ἱκανότητα.

Πρὸ τῆς καταργήσεως τῆς προσωπικῆς κρατήσεως, ἥτις ἐγένετο διὰ τοῦ νόμου τῆς 22 Ἰουλίου 1867, αἱ γυναῖκες ἐπροστατεύοντο εἰδικῶς, καθ' ὅσον εἰς προσωπικὴν κράτησιν ὑπέκειντο μόνον αἱ ἐμπορευόμεναι γυναῖκες, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ ἐνεργοῦσαι μεμονωμένας ἐμπορικὰς πράξεις (νομ. 17 Ἀπριλ. 1832 ἄρθρ. 2, 1ον).

242. Κατὰ τὸ κοινὸν δίκαιον ἡ μὴ κεχωρισμένη ἀπὸ τοῦ συζύγου ὕπανδρος γυνὴ (νόμ. 6 Φιβρουαρίου 1893) ὀφείλει νὰ λαμβάνῃ τὴν ἄδειαν τοῦ συζύγου διὰ πᾶσαν νομικὴν πρᾶξιν, ἣν ἔχει νὰ ἐνεργήσῃ (ἄρθρ. 215 καὶ ἐπ. ἀστ. κώδ.). Ἡ ἀνικανότης αὕτη τῆς γυναικὸς νὰ ἐνεργῇ μόνη προέρχεται καὶ ἐξ ἄλλων λόγων καὶ ἰδίως ἐκ τῆς ὑποτακτικῆς αὐτῆς θέσεως ἀπέναντι τοῦ συζύγου καὶ διὰ τοῦτο κατ' ἀρχὴν αἴρεται αὕτη διὰ τῆς παρεμβάσεως αὐτοῦ. Ὁ νόμος ἀπαιτεῖ *εἰδικὴν* ἄδειαν προκύπτουσαν ἐκ τῆς συνδρομῆς τοῦ συζύγου ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἢ ἐξ ἐγγράφου πράξεως αὐτοῦ. Ἡ δικαστικὴ ἄδεια δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν τοῦ συζύγου ἐν ταῖς ὁριζομέναις ὑπὸ τοῦ νόμου περιπτώσεσιν (ἄρθρ. 215, 217, 218 καὶ 223 ἀστ. κώδ.).

243. *Μεμονωμέναι ἐμπορικαὶ πράξεις.*—Οἱ κανόνες οὗτοι ἐφαρμόζονται ἁπλῶς καὶ καθαρῶς καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ ὕπανδρος γυνὴ

(2.3) Κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νόμου τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883 περὶ ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῶν ἐμποροδικείων, ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 4 Δεκεμβρίου 1883 προὐτάθη ὑπὸ τοῦ Georges Roche τροποποίησίς τις παραδεχομένη τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν τῶν γυναικῶν, ἥτις ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων. Ὁ ὑποβαλὼν τὴν πρότασιν ταύτην ἀπέσυρεν αὐτὴν κατὰ τὴν ἑπομένην συνεδρίασιν, ὅπως μὴ βραδύνῃ ἡ ἔναρξις τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου, ὅστις ἀνεμένετο ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν τοὺς ἐμποροδίκας ἀπένειμεν εἰς τὰς γαλλίδας ὁ νόμος τῆς 23 Ἰανουαρίου 1898.

θέλει νὰ ἐνεργήσῃ μεμονωμένας ἐμπορικὰς πράξεις. Ὁ ἐμπορικὸς νόμος δὲν ἠσχολήθη περὶ αὐτῶν, ὡς ἔπραξε τοῦτο διὰ τὰς μεμονωμένας ἐμπορικὰς πράξεις τοῦ ἀνηλίκου (ἀριθ. 234 καὶ ἑπ.), τοῦ κοινοῦ δικαίου ὄντος ἐπαρκοῦς. Ἀπαιτεῖται ἄρα ἡ ἄδεια τοῦ συζύγου νὰ ἦναι εἰδικὴ (ἀριθ. 223 ἀστ. κώδ.) καὶ ῥητή· δύναται δὲ νὰ ἀναπληρωθῇ δι' ἀδείας δικαστικῆς κατὰ τὰς ὁριζομένας ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ νόμου περιπτώσεις (ἄρθρ. 215 καὶ ἑπ.).

244. Οἱ κοινοὶ ὅμως αὐτοὶ κανόνες δὲν δύνανται νὰ ἐφαρμόζωνται, ὅταν ἡ ὕπανδρος γυνὴ θέλῃ νὰ ἐνασκήσῃ τὴν ἐμπορίαν. Πῶς τῷ ὄντι δύναται νὰ συμβιβασθῇ ἡ πληθὺς καὶ ἡ ταχύτης τῶν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν πρὸς τὴν ἀπαίτησιν εἰδικῆς καὶ ῥητῆς ἀδείας, ὑποκειμένης εἰς ὡρισμένους τύπους; Διὰ τοῦτο ἀπὸ μακροτάτου χρόνου(1) ὑπῆρχον περὶ τοῦ θέματος τούτου ἰδιαίτεροι κανόνες καὶ ἡ κατάστασις τῆς δημοσίως ἐμπορευομένης ὑπάνδρου γυναικὸς(2) ἐγένετο ἀντικείμενον ἐξηκριβωμένων διατάξεων τοῦ νόμου.

Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου θὰ ἐξετάσωμεν α') ὑπὸ τίνας ὅρους ἡ ὕπανδρος γυνὴ καθίσταται δημοσίως ἐμπορευομένη· β') τίς εἶναι τότε ἡ ἱκανότης αὐτῆς καὶ τίνα ἀποτελέσματα παράγουσιν αἱ ὑποχρεώσεις αὐτῆς, εἰδικῶς δὲ ὡς πρὸς τὸν σύζυγον.

Α'. Ὑπὸ τίνας ὅρους ἡ ὕπανδρος γυνὴ καθίσταται δημοσίως ἐμπορευομένη;

245. Τὸ ἄρθρον 4 ἀπαντᾷ οὕτως εἰς τὸ ζήτημα αὐτό: *ἡ ὕπανδρος γυνὴ δὲν δύναται νὰ ἐμπορεύηται δημοσίως ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ἑαυτῆς συζύγου.* Αὕτη εἶναι ἡ μονη διάταξις, ἥτις ὑπάρχει περὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ ἐν τῇ γαλλικῇ νομοθεσίᾳ. Ὁ ἀστικὸς κῶδιξ (ἄρθρον 220) ναὶ μὲν προϋποτίθησι τὴν ὕπανδρον γυναῖκα ἐμπορευομένην δημοσίως διὰ νὰ ὁρίσῃ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς, ἀλλὰ δὲν ἐξηγεῖται πῶς καθίσταται τοιαύτη.

---

(1) Ὅρ. σημείωσιν τῆς σελ.

(2) Ἐν τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ ἡ ἐμπορευομένη γυνὴ σημειώνεται διὰ τῶν λέξεων commerçante ἢ marchande publique, αἵτινες εἶναι συνώνυμοι, ἐν τῷ νόμῳ δὲ γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως marchande (ἄρθρ. 220 καὶ 1426 ἀστ. κωδ., 4,5 καὶ 7 ἐμπ. κωδ.).

Τὸ ἄρθρ. 4 δὲν ὁρίζει τὸν τρόπον, καθ' ὃν δίδεται ἡ συναίνεσις τοῦ συζύγου. Ὅθεν πρέπει νὰ δεχθῶμεν, συμφώνως πρὸς ἀρχαιοτάτην παράδοσιν, ὅτι δύναται νὰ ἦναι ῥητὴ ἢ σιωπηρά, νὰ προκύπτῃ, ἐπὶ παραδείγματος, ἐκ τοῦ ὅτι ἡ σύζυγος μετέρχεται τὴν ἐμπορίαν ὑπὸ τὰς ὄψεις καὶ ἐν γνώσει τοῦ συζύγου. Ὡς πρὸς τοῦτο τὸ ζήτημα εἶναι πραγματικόν, ὅπερ οἱ δικασταὶ τῆς οὐσίας λύουσι κυριαρχικῶς.(1) Γενικῶς δ' εἰπεῖν εἶναι λίαν ἁπλοῦν, καθ' ὅσον ἕνεκα τοῦ συνόλου τῶν πράξεων καὶ ἐργασιῶν, ὅπερ προϋποτίθησιν ἡ ἄσκησις ἐμπορίας, δὲν ἐγείρονται ἀμφιβολίαι. Τοὐναντίον δὲ θὰ ἀνεφύοντο πολλαὶ ἀμφισβητήσεις, ἐὰν διὰ μεμονωμένην πρᾶξιν δὲν ἀπῃτεῖτο ἡ ἄδεια τοῦ συζύγου νὰ δίδηται κατὰ τὸν κανονιζόμενον ὑπὸ τοῦ νόμου τρόπον. Ἡ διαφορὰ αὕτη τῶν περιστάσεων ἐξηγεῖ τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν δύο διατάξεων τοῦ ἄρθρου 217 ἀς. κώδ. καὶ 4 ἐμπ. κώδ.

Τὴν σιωπηρὰν ἄδειαν ἐδέχετο καὶ τὸ πάλαι γαλλικὸν δίκαιον,(2) πολλοὶ δὲ ξένοι κώδικες δέχονται ταύτην ῥητῶς.(3)

---

(1) Ἀπ. Ἐφ. Paris 18 Δεκεμβρίου 1895. D. 1896 2.443. Ἀκυρ. 31 Μαΐου 1875, D. 1876, 1.390. Ἀκυρ. 17 Ἰανουαρ. 1881. D. 1881 1.225.

(2) Pothier, «Traité de la puissance du mari» ἀρ. 22 Ὁ Loysel δίδει τὸν ἑξῆς κανόνα «τέκνα οἰκογενειῶν καὶ γυναῖκες ὕπανδροι θεωροῦνται »ὡς λαβόντα ἄδειαν παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ συζύγου διὰ πρᾶξιν ἐμ»πορικήν, τὴν ὁποίαν ἐνεργοῦσι κατ' ἰδίαν καὶ ἐν γνώσει αὐτῶν». Ὁ νομοθέτης τῆς νεωτέρας νομοθεσίας δὲν ἠκολούθησε τὴν γνώμην ταύτην διὰ τὸν ἀνήλικον, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω (ἀρ. 224). Τὸ ἄρθρον 4 ἤγειρεν ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας συγκεχυμένας συζητήσεις. Ὅρ. Locré, XVII, 132, 151, 158. 301. Συγγραφεῖς τινες φρονοῦσιν, ὅτι θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ἀπῃτεῖτο εἰδικὸς τύπος, δι' οὗ νὰ ἦτο εὔκολος ἡ βεβαίωσις τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ἀνακλήσεως τῆς ἀδείας.

(3) Γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ 1861, ἄρθρ. 7. Ἰταλικός, ἀρ. 13. Ῥουμουνικός, ἄρθρ. 4. Ἱσπανικὸς ἀρ. 6 καὶ 7· (ὁ κῶδιξ τοῦ 1829, ἄρθρ. 5, ἀπῄτει ῥητὴν ἄδειαν, διδομένην δι' ἐπισήμου πράξεως). Ὁ ἰταλικὸς κῶδιξ ἄρθρ. 13, ὁρίζει ὅτι ἡ συναίνεσις τοῦ συζύγου θεωρεῖται κατὰ τεκμήριον ὑπάρχουσα, ὅταν ἡ ἄσκησις τῆς ἐμπορίας ἦναι δημοσία καὶ γνωστὴ πλὴν ἐὰν ὁ σύζυγος δηλώσῃ ὅτι ἀνθίσταται καὶ δημοσιεύσῃ τὴν δήλωσιν ταύτην κατὰ τὸν ὁριζόμενον ὑπὸ τοῦ κώδικος τύπον.

Ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1897 οὐδεμίαν περιέχει διάταξιν περὶ τῆς ἐμπορευομένης ὑπάνδρου γυναικός, ἐφαρμόζονται δὲ περὶ αὐτῆς οἱ γενικοὶ κανόνες τοῦ γερμανικοῦ ἀστικοῦ κώδικος. Κατὰ τούτους δὲ ἡ ὕπανδρος γυνὴ δύναται νὰ μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν, ἐὰν δὲν ἀνθίσταται εἰς τοῦτο

Ἡ παραδοχὴ τῆς σιωπηρᾶς ἀδείας εἶναι ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν μὴ ἀπαίτησιν τύπου τινὸς δημοσιότητος διὰ τὴν συζυγικὴν ἄδειαν.(1)

Καὶ καθ' ἣν περίπτωσιν ὁ σύζυγος δίδωσι ῥητὴν καὶ ἔγγραφον συναίνεσιν, ὑπάρχει ἐξαίρεσις τοῦ κοινοῦ δικαίου κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ ἄδεια δίδεται οὐχὶ δι' ὡρισμένην τινὰ πρᾶξιν, ἀλλὰ διὰ σειρὰν πράξεων ἀορίστου σχεδὸν ἀριθμοῦ. Ἡ ἐξαίρεσις αὕτη ἐπεβάλλετο ἐκ τῶν πραγμάτων. Πλὴν τούτου ὁ σύζυγος δύναται νὰ δώσῃ τῇ συζύγῳ ἄδειαν πρὸς ἐνάσκησιν εἴτε τῆς ἐμπορίας ἐν γένει (2) εἴτε ὡρισμένου εἴδους ἐμπορίας.

Ἡ συναίνεσις αὕτη τοῦ συζύγου, ἥτις καθιστᾷ τὴν σύζυγον ἱκανὴν πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας, εἶναι ἆρά γε πάντοτε ἐπαρκής; Καὶ ἀντιθέτως εἶναι τάχα πάντοτε ἀναγκαία;

246. α') Ἡ συναίνεσις τοῦ συζύγου εἶναι πάντοτε ἐπαρκής;

Τὸ ζήτημα τίθεται πολλαχῶς.

Ἡ γυνὴ εἶναι ἀνήλικος καὶ ὁ σύζυγος ἐνῆλιξ. — Ἡ ἀνήλικος ὕπανδρος γυνή, ὑποτιθεμένη, ἐννοεῖται, ἡλικίας μείζονος τῶν 18 ἐτῶν, δύναται νὰ ἐνασκήσῃ τὴν ἐμπορίαν καὶ κατὰ τίνα τρόπον; Ἡ περίπτωσις αὕτη ὑπάγεται ἅμα εἴς τε τὸ ἄρθρον 2 ἐμπ. κώδ. καὶ εἰς τὸ ἄρθρον 4 αὐτοῦ. Ἀμφότερα τὰ ἄρθρα ταῦτα πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἢ μόνον τὸ ἓν ἀποκλειομένου τοῦ ἑτέρου; Εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἄδεια τοῦ συζύγου εἶναι ἀναγκαία, καθ' ὅσον ἡ ἕνεκα τῆς

ὁ σύζυγος (ἀρ. 1354 γερμαν. ἀστ. κωδ.). Ἀλλ' ὅπως ἡ γυνὴ δύνηται νὰ ὑποχρεοῖ τὴν περιουσίαν τῆς οἰκογενείας, εἶναι ἀναγκαία ἡ ἄδεια τοῦ συζύγου (ἄρθρ. 1395—1399, 1405, 1412, 1442, 1443, 1452· 1530—1533, 1549). Τὰ συμφέροντα τῶν τρίτων προστατεύονται διὰ τῶν διατάξεων, αἵτινες διὰ νὰ ἔχῃ ἡ ἀντίστασις τοῦ συζύγου ἀποτελέσματα καὶ ἀπέναντι τῶν τρίτων, ἀπαιτοῦσι νὰ γίνηται περὶ ταύτης μνεία ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν γαμικῶν συστημάτων («Güterrechtsregister») ὅρ. ἄρθρ. 1405. 1435. 1452. 1519. 1549 γερμανικοῦ ἀστ. κώδικος.

(1) Διὰ τὴν διδομένην τῷ ἀνηλίκῳ ἄδειαν δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 2 ἐμπ. κώδ. ὁρίζεται εἰδικὸς τύπος δημοσιότητος· δι' αὐτὸν δὲ δὲν ἐγένετο δεκτὴ ἡ σιωπηρὰ ἄδεια, ὅρ. ἀρ. 224 καὶ 225.

(2) Ἀπ. ἐφ. Bordeaux 12 Νοεμβρίου 1873. S. 1874.2.193. J. Pal. 187 4.338. Ἡ ἀπόφασις αὕτη οὐχὶ ὀρθῶς δέχεται ὅτι ἡ ἄδεια πρὸς ἐνάσκησιν πάσης ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας εἶναι ἄκυρος ὡς ἀντικειμένη ἕνεκα τῆς γενικότητος εἰς τὰ ἄρθρ. 223 ἀστ. κώδ.

ἀνηλικότητος ἀνικανότης δὲν ἐξαλείφει τὴν ἐκ τοῦ γάμου ἀνικανότητα. Ἀμφίβολον εἶναι μόνον ἂν ἡ ἄδεια αὕτη εἶναι ἐπαρκής. Καθ' ἡμᾶς δὲν εἶναι· ὑπάρχουσι δύο ἀνικανότητες, ἑκατέρα τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἀρθῇ κατὰ τοὺς εἰδικοὺς αὐτῇ κανόνας. Τὰ δύο ἄρθρα συνδυάζονται καὶ δὲν ἀποκλείουσιν ἄλληλα.(1)

247. *Ὁ σύζυγος εἶναι ἀνήλικος καὶ ἡ γυνὴ ἐνῆλιξ.* — Ἡ συναίνεσις τοῦ συζύγου, ἀνεπαρκὴς οὖσα διὰ μεμονωμένην πρᾶξιν (ἄρθρον 224 ἀστ. κώδ.) δὲν δύναται προδήλως αὐτὴ καὶ μόνη νὰ καταστήσῃ ἱκανὴν τὴν σύζυγον πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας. Δέον νὰ συμπληρωθῇ διὰ τῆς δικαστικῆς παρεμβάσεως.(2) Συγγραφεῖς τινες φρονοῦσιν ὅτι εἶναι ἐφαρμοστέα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 2 ἐμπ. κώδ.· ἀλλὰ ἡ διάταξις αὕτη ἀφορᾷ εἰς ὅλως διάφορον θέμα, κειμένη διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν οἱ γονεῖς πρόκειται νὰ δώσωσιν ἄδειαν τοῖς ἑαυτῶν τέκνοις πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας, ἐνῷ τὸ ζήτημα ἐν τῷ περὶ οὗ πρόκειται θέματι εἶναι περὶ χορηγήσεως ἀδείας εἰς τὸν σύζυγον, ὅπως δώσῃ αὐτὸς ἄδειαν εἰς τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον. Ἄλλοι συγγραφεῖς λέγουσιν ὅτι, μὴ δυναμένου ἐξ ἑνὸς τοῦ συζύγου νὰ δώσῃ ἄδειαν εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ μὴ ὑπαρχούσης ἐξ ἄλλου μηδεμιᾶς διατάξεως τοῦ νόμου παρεχούσης εἴτε εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν εἴτε εἰς τοὺς γονεῖς τοῦ συζύγου τὴν ἐξουσίαν πρὸς χορήγησιν ἀδείας, ἡ σύζυγος δὲν δύναται κατ' ἀκολουθίαν νὰ ἦναι ἱκανὴ πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας, ἐφ' ὅσον ὁ σύζυγος αὐτῆς εἶναι ἀνήλικος. Ἡ γνώμη αὕτη προδήλως ἀντίκειται εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου, καθ' ὅσον θὰ ἦτο ἀληθῶς παράδοξον νὰ ἀρνῆταί τις τὴν πρὸς ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας ἐξουσίαν εἰς πρόσωπον ἐνήλικον, ἐνῷ παρέχεται αὕτη καὶ εἰς αὐτοὺς ἔτι τοὺς ἀνηλίκους. Παρατηρητέον πρὸς τούτοις ὅτι ἡ γνώμη, ἣν δεχόμεθα ἐν τῷ θέματι τούτῳ περὶ παρεμβάσεως τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, δὲν ἀντίκειται πρὸς ὅσα λέγομεν ἐν ἀριθ. 250 διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ σύζυγος δὲν δύ-

---

(1) Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐμφώνως σχεδὸν γνώμη τῶν συγγραφέων. Πρβλ. ἀπ. ἐφ. Paris 20 Φεβρουαρίου 1872, «Journal des Tribunaux du commerce» 1872 σελ. 259. Ἐφ. Poitiers, 5 Μαΐου 1880. D. 1880 2.252. Ἄλλαι ἀποφάσεις φαίνονται δεχόμεναι ὅτι ἡ συναίνεσις τοῦ συζύγου ἀρκεῖ πλὴν τῆς περιπτώσεως καθ' ἣν πρόκειται νὰ μετέλθῃ ἡ σύζυγος τὴν ἐμπορίαν μετ' αὐτοῦ. Ἀποφ. Ἀκυρωτ. 3 Αὐγούστου 1859. D. 1859 1.419. Ἐφ. Paris 23 Ἀπριλίου 1861. D.1861. 5.33.

(2) Beslay op. cit. ἀρ. 315—317.

ναται ἢ δὲν θέλει νὰ δώσῃ τὴν συναίνεσιν. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ ἔχει ἐξουσίαν νὰ *συμπληρώσῃ* καὶ οὐχὶ νὰ *ἀναπληρώσῃ* τὴν θέλησιν τοῦ συζύγου.(1)

Ἀλλ' ἡ ἄδεια, ἡ διδομένη ὑπὸ τοῦ ἀνηλίκου συζύγου καὶ συμπληρουμένη ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, ἔχει ἄρά γε τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, ἃ ἔχει καὶ ἡ ὑπὸ μόνου τοῦ ἐνήλικος συζύγου διδομένη ἄδεια; Ἡ καταφατικὴ λύσις εἶναι ἀναμφίβολος, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἱκανότητα τῆς συζύγου. Ἀλλ', ὡς ἐξηγηθήσεται κατωτέρω, ὅταν οἱ σύζυγοι συνῆλθον εἰς γάμον κατὰ τὸ σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης, ἡ ἄδεια ἔχει ἀποτελέσματα καὶ ὡς πρὸς τὸν σύζυγον. Αἱ γινόμεναι ὑπὸ τῆς λαβούσης ἄδειαν συζύγου διὰ τὴν ἑαυτῆς ἐμπορίαν πράξεις ὑποχρεοῦσι τήν τε κοινοκτημοσύνην καὶ τὸν σύζυγον. Ἐγείρεται ἄρα ζήτημα ἂν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑποχρεοῦται ὁ ἀνήλικος σύζυγος. Ὅρ. ἀριθ. 259 δὶς καὶ ἀνάλογον ζήτημα ἐν ἀριθ. 249.

248. *Ἡ γυνὴ καὶ ὁ σύζυγος εἶναι ἀνήλικοι.* Πρέπει νὰ συνδυασθῶσιν αἱ προηγούμεναι δύο λύσεις. Ἡ ἀνικανότης τῆς συζύγου θὰ ἀρθῇ συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 2 ἐμπ. κώδ. καὶ ἡ τοῦ συζύγου κατὰ τὸ ἄρθρ. 224 *ἀς.* κώδ.

249. *Ὁ σύζυγος διατελεῖ ὑπὸ δικαστικὸν ἀντιλήπτορα.* Κατὰ τὴν κρατοῦσαν γενικῶς γνώμην ὁ ὑπὸ δικαστικὸν ἀντιλήπτορα διατελῶν σύζυγος δὲν δύναται νὰ δώσῃ ἄδειαν εἰς τὴν σύζυγον καὶ ἂν ἔτι συντρέχῃ καὶ ἡ συναίνεσις τοῦ ἀντιλήπτορος, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ σύζυγος δὲν δύναται νὰ μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν (ἀρ. 218). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἦναι ἀναγκαία ἡ δικαστικὴ παρέμβασις (κατ' ἀναλογίαν ἐξ ὅσων ἐλέχθησαν ἐπὶ τοῦ θέματος, καθ' ὃ ὁ σύζυγος εἶναι ἀνήλικος).(2) Δυνατὸν νὰ ἀντιταχθῇ ὅτι ὁ διορισμὸς δικαστικοῦ ἀντιλήπτορος ἐνδείκνυται ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς ἐπαγόμενος περιορισμὸν τῆς συζυγικῆς ἐξουσίας (πρβλ. ἄρθρ. 222—224 ἀστ. κωδ.) καὶ ἐπομένως ἀρκεῖ ἡ ὑπὸ μόνου τοῦ συζύγου χορήγησις τῆς ἀδείας.(3) Ἀλλὰ τοι-

---

(1) Ὁ βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ. 9) καὶ ὁ ρουμουνικὸς (ἄρθρ. 15) δέχονται ὅτι ὁ σύζυγος πρέπει νὰ λάβῃ ἄδειαν ὡσεὶ ἐπρόκειτο αὐτὸς οὗτος νὰ μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν.

(2) Ἀπ. Ἐφ. Paris 13 Νοεμβρίου 1866. D. 1866. 2. 245. Demolombe, IV, ἀρ. 226.

(3) Alauzet, I, ἀρ. 65. Beslay, I, ἀρ. 321.

αὐτη ἄδεια δύναται νὰ ἐπιφέρῃ συνεπείας βαρυνούσας τὸν σύζυγον καὶ τὴν κοινοκτημοσύνην, ὅταν οἱ σύζυγοι συζῶσιν ἐν κοινοκτημοσύνῃ; Ὅρ. ἀριθ. 259 δὶς καὶ ἀνάλογον ζήτημα ἐν ἀριθ. 247.

249 δίς. Ἡ κατάστασις τῆς πτωχεύσεως τοῦ συζύγου ἢ ἡ ὑπὸ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν θέσις αὐτοῦ κατ' οὐδὲν μεταβάλλει τὰ δικαιώματα τῆς συζυγικῆς αὐτοῦ ἐξουσίας.(1) Ὅθεν ὁ ἐν πτωχεύσει ἢ ὑπὸ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν σύζυγος δύναται νὰ χορηγήσῃ ἄδειαν τῇ συζύγῳ πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι αἱ γινόμεναι ὑπὸ τῆς προσηκόντως λαβούσης τὴν ἄδειαν συζύγου πράξεις δὲν δύνανται νὰ παραβλάψωσι τὰ συμφέροντα τῶν πιστωτῶν τοῦ συζύγου, ὅπως δὲν δύνανται νὰ παραβλάψωσιν αὐτὰ καὶ αἱ ἴδιαι αὐτοῦ πράξεις.

250. δ') Ἡ συναίνεσις τοῦ συζύγου εἶναι πάντοτε ἀναγκαία ;

Δυνατὸν ὁ σύζυγος νὰ μὴ θέλῃ νὰ δώσῃ τὴν ἑαυτοῦ συναίνεσιν ἢ νὰ ἀδυνατῇ νὰ πράξῃ τοῦτο ἐκ πραγματικῆς ἢ ἐκ νομικῆς ἀδυναμίας (ἀπουσία, ἀπαγόρευσις). Ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ δύναται τότε νὰ χορηγήσῃ τὴν ἄδειαν, ὡς γίνεται προκειμένου περὶ μεμονωμένης πράξεως ;

Φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἀποφατικὴ λύσις ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ νόμου. Τὸ ἄρθρον 4 ἐμπ. κώδ. ὁρίζει ὅτι ἡ ὕπανδρος γυνὴ δὲν δύναται νὰ μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ συζύγου καὶ οὐδεμία διάταξις τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ἐνδεικνύει, ὅτι ἡ συναίνεσις αὕτη δύναται νὰ ἀναπληρωθῇ διὰ δικαστικῆς ἀδείας. Ἀντιτάσσουσί τινες τὰ κείμενα τοῦ ἀστικοῦ κώδικος, ἅτινα ἐπιτρέπουσι τῇ συζύγῳ νὰ προστρέχῃ εἰς τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐν ἀρνήσει ἢ ἀνικανότητι τοῦ συζύγου (ἄρθρ. 218, 219, 222—224). Ἀλλὰ τὰ κείμενα ταῦτα ἀφορῶσιν εἰς μεμονωμένην πρᾶξιν ἢ εἰς δίκην (ὅρ. προσέτι ἄρθρ. 861 καὶ ἐπ. Πολ. Δικονομίας). Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐνισχύεται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ὁ νόμος ὑποτίθησι πάντοτε ὅτι αἱ πράξεις τῆς ἐμπορευομένης γυναικὸς ὑποχρεοῦσι τὸν σύζυγον, ὅταν ὑπάρχῃ κοινοκτημοσύνη μεταξὺ αὐτῶν (ἄρθρ. 220 ἀστ. κώδ., ἄρθρ. 5 ἐμπ. κώδ.), τοῦτο ὅμως εἶναι δυνατόν, μόνον ἂν συναινέσῃ ὁ σύζυγος (ἄρθρ. 1419 καὶ 1426 ἀστ. κώδ.). Ἡ λύσις αὕτη οὐ μόνον εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς κειμένας διατάξεις καὶ πρὸς τὰς κατὰ τὴν κατάρτισιν αὐτῶν συζητήσεις ἐν τῷ

---

(1) Ὅρ. τόμ. VII ἀρ. 208 4ις

συμβουλίῳ τῆς ἐπικρατείας,(1) ἀλλὰ δικαιολογεῖται καὶ διὰ λογικῶν ἐπιχειρημάτων. Ἡ παρέμβασις τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας, ἥτις εἶναι λογικὴ προκειμένου περὶ ὡρισμένης πράξεως, τῆς ὁποίας αἱ συνέπειαι εἶναι εὐυπολόγιστοι, εἶναι ἀκατανόητος προκειμένου περὶ χορηγήσεως εἰς τὴν σύζυγον τοσοῦτον ἐκτεταμένης ἱκανότητος, ἧς αἱ συνέπειαι δύνανται νὰ ἦναι βαρύταται καὶ νὰ ἐκθέσωσιν αὐτὴν εἰς καταστροφήν, εἰς χρεωκοπίαν. Δὲν εἶναι εὔκολον νὰ διαγνωσθῇ ἂν πρόσωπόν τι ἔχει ἢ μὴ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐμπορίαν προσόντα, διὰ δικαστήριον δὲ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Δὲν δύναται εἰς ταῦτα νὰ ἀντιταχθῇ ἰσχυρῶς τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ δικαστικὴ ἐξουσία παρεμβαίνει προκειμένου περὶ χορηγήσεως ἀδείας τῷ ἀνηλίκῳ πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας (ἄρθρ. 2 ἐμπ. κώδ.). Διότι ἐν τῷ θέματι αὐτῷ τῆς δικαστικῆς ἐπικυρώτεως προηγεῖται βούλευμα τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ὅπερ παρέχει σπουδαιότατα στοιχεῖα πρὸς μόρφωσιν τῆς κρίσεως. Ἔπειτα ἡ ἄσκησις ἐμπορίας φέρει τὸν ἐμπορευόμενον εἰς σχέσεις μετὰ τοῦ κοινοῦ. Δὲν πρέπει ἑπομένως νὰ λογισθῶσι λεπτά τινα ζητήματα, ὧν μόνος ὁ σύζυγος δύναται νὰ ἦναι κριτής ;(2)

Πλὴν τῆς ἀπολύτου ταύτης λύσεως ὑπάρχουσι πολλὰ ἄλλα συστήματα, τὰ ὁποῖα ἀπέναντι τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 4 φαίνονται ἡμῖν αὐθαίρετα.

Συγγραφεῖς τινες ποιούμενοι διάκρισιν μεταξὺ ἀρνήσεως καὶ ἀνικανότητος ἀποκρούουσι τὴν δικαστικὴν παρέμβασιν ἐπὶ ἀρνήσεως καὶ δέχονται αὐτὴν ἐπὶ ἀνικανότητος, στηριζόμενοι ἐπὶ τούτου, ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει δὲν πρόκειται περὶ ἀντιπράξεως εἰς τὴν θέλησιν τοῦ συζύγου, ἀλλὰ περὶ ἀναπληρώσεως τῆς μὴ δυναμένης νὰ δοθῇ συναινέσεως· ἡ συζυγικὴ ἐξουσία δὲν εἶναι, λέγουσι, προσκαίρως ἀδρανὴς παρὰ τῷ

---

(1) Locré, τόμ. XVIII, 132, 136, 152. Ἠγέρθη τὸ ζήτημα περὶ τῆς δικαστικῆς παρεμβάσεως, ἀλλὰ μόνον σχετικῶς πρὸς τὴν ἀνάκλησιν τῆς ἀδείας.

(2) Demolombe, IV, ἀριθ. 248. Bravard et Demangeat I, σελ. 93—96. Laurent, «Principes de droit civil» τόμ. III, ἀρ. 135. Thaller, «Revue crit. de leg. et de jur.» 1882 σελ. 752 καὶ ἑπ.· δύο ἀποφάσεις τοῦ Πρωτοδικείου Lyon τῆς 16 Ἰανουαρίου, 13 Μαρτίου 1869. D. 1869.3.29 καὶ 30. (Τὸ ζήτημα ἦτο περὶ ὑπάνδρων γυναικῶν διατελουσῶν ἐν χωρισμῷ κτημάτων). Ἀπ. ἐφ. Lyon 14 Αὐγούστου 1872, Le Droit τῆς 19 Φεβρουαρίου 1873 (ἐπρόκειτο περὶ γυναικὸς κεχωρισμένης ἀπὸ τοῦ συζύγου της). Τὸ ζήτημα δὲν ἐγείρεται πλέον περὶ τῶν τοιούτων συζύγων, ὅρ. ἀριθ. 251 δίς.

ἀπηγορευμένῳ καὶ τῷ ἀπόντι (ἄρθρ. 149 καὶ 222 ἀστ. κωδ.); Πρέπει νὰ συναχθῇ ἄρα ἐκ τούτου ὅτι ἡ σύζυγος ἀδυνατεῖ νὰ ἐνεργήσῃ ;(1)

Ἐν ἀρνήσει τοῦ συζύγου πάντες δέχονται ὅτι, ἐὰν ὑπάρχῃ κοινοκτημοσύνη μεταξὺ τῶν συζύγων, ἡ δικαστικὴ ἐξουσία δὲν δύναται νὰ παρέμβῃ ἕνεκα τῶν σαφῶν ὅρων τῶν ἄρθρ. 220 ἀστ. κώδ. καὶ 5 ἐμπ. κώδ.(2) Ἀλλ' ἐὰν διατελῶσιν ἐν χωρισμῷ περιουσίας, αἱ συνέπειαι τῶν πράξεων τῆς συζύγου δὲν δύνανται νὰ βαρύνωσι τὸν σύζυγον· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει διὰ τίνα λόγον νὰ μὴ δύνηται νὰ χορηγήσῃ ἄδειαν ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ; Πολλοὶ συγγραφεῖς δέχονται ὅτι τότε δύναται νὰ παρέμβῃ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία.(3)

Ἀποκρουομένης τῆς ἀπολύτου γνώμης, τὴν ὁποίαν παρεδέχθημεν ἡμεῖς, εἶναι λογικώτερον νὰ τεθῇ κατ' ἀρχήν, ὅτι ἡ δικαστικὴ ἐξουσία δύναται πάντοτε νὰ αἴρῃ τὰ ἐκ τῆς κακῆς θελήσεως, τῆς ἀνικανότητος ἢ τῆς ἀπουσίας προσκόμματα, στηριζομένη εἰς τοῦτο ὅτι ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν εἶναι τρόπον τινὰ ἐφικτὴ κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου καὶ δύναται νὰ γείνῃ δεκτὴ παρὰ τοὺς στενοὺς ὅρους τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος. Τὸ σύστημα τοῦτο φαίνεται ὅτι κρατεῖ ἐν τῇ νομολογίᾳ.(4) Εἶναι εὐνόητον ὅτι αἱ εἰδικαὶ περι-

---

(1) Marcadé περὶ τοῦ ἄρθρ. 220 ἀστ. κώδ. Molinier, I, ἀρ. 166.

(2) Ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω (ἀριθ. 258, 2ον), τὸ ἐκ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ συναγόμενον συμπέρασμα δὲν λύει ὁριστικῶς τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην.

(3) Thaller, «Traité élémentaire de Droit commercial» ἀρ. 102. Ὁ σοφὸς συγγραφεὺς στηρίζει τὴν γνώμην αὐτοῦ εἰς τὸ ὅτι ὑπὸ τὰ ἄλλα γαμικὰ συστήματα πλὴν τοῦ χωρισμοῦ τῶν κτημάτων, ἡ γυνὴ μὴ ἔχουσα περιουσίαν μόνον τῇ θελήσει τοῦ συζύγου δύναται νὰ μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν. Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι προδήλως ὑπερβολική. Ἡ γυνὴ δύναται πάντοτε νὰ ἔχῃ περιουσίαν, δοθεῖσαν αὐτῇ παρὰ τρίτων ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ ἔχῃ ὁ σύζυγος μήτε τὴν διαχείρισιν μήτε τὴν κάρπωσιν, καὶ νὰ δανεισθῇ χρηματικὰ ποσά.

(4) Τοῦτο ἐνδείκνυται ἐν ταῖς σκέψεσι τῶν ἀποφάσεων, καθ' ἃς τὸ ἄρθρον 219 ἀστ. κώδ. οὐδεμίαν δέχεται ἐξαίρεσιν. Ἀπ. ἐφ. Grenoble, 27 Ἰανουαρίου 1863. D. 1863.5,38. Paris, 3 Ἰανουαρίου 1868. D. 1868.2.28. Τὸ ζήτημα ἐν τῇ τελευταίᾳ ἀποφάσει ἦτο περὶ θεατρικῆς ὑποχρεώσεως, τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ ὑπομολογήσῃ ἡ σύζυγος. Ἡ ὑποχρέωσις αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τὴν σύζυγον ἔμπορον, οὐδὲ νὰ ὑποχρεώσῃ αὐτὴν ἐμπορικῶς (ἀριθ. 145), ἀλλ' ἡ γενικὴ ἔννοια τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 219 δηλοῦται σα-

στάσεις τῆς ὑποθέσεως καὶ ἡ ἀξία ἐνδιαφέροντος κατάστασις τῆς γυναικός, τῆς μὴ ἐχούσης ἄλλο μέσον πορισμοῦ πλὴν τοῦ ἐκ τῆς ἐμπορίας ἢ τῆς βιομηχανίας, τὴν ὁποίαν φαίνεται ἐπιτηδεία νὰ ἐνασκήσῃ, ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς.

Παρατηρητέον πρὸς τούτοις ὅτι διὰ τούτων ἐνοήσαμεν νὰ ἑρμηνεύσωμεν ἁπλῶς τὰς κειμένας διατάξεις ὡς ἔχουσιν. Πρέπει ὅμως νὰ ἀνομολογήσωμεν ὅτι ὑπάρχει ἀληθινὸν χάσμα ἐν τῷ νόμῳ, ὅστις ἔδει νὰ ἀσχοληθῇ εἰδικῶς περὶ τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς ὁ σύζυγος δὲν θέλει ἢ δὲν δύναται νὰ δώσῃ εἰς τὴν σύζυγον τὴν πρὸς νάσκησιν τῆς ἐμπορίας ἄδειαν, νὰ ποιήσηται διακρίσεις, νὰ ἀπαιτήσῃ ὅρους τινάς, τὴν παρέμβασιν, ἐπὶ παραδείγματος, τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου (πρβ. ἀνάλυσιν ἄρθρ. 2144 ἀστ. κώδ.). Τὸ χάσμα αὐτὸ ἐπληρώθη ὑπὸ διαφόρων ξένων κωδίκων.(1)

251. *Ἀνάκλησις τῆς ἀδείας.* Ὁ σύζυγος συναινέσας ὅπως ἡ γυνὴ αὐτοῦ καταστῇ ἔμπορος δύναται νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν συναίνεσιν; Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δέον ἄνευ οὐδεμιᾶς δυσκολίας νὰ δοθῇ ἡ καταφατικὴ λύσις, προκύπτουσα ἔκ τε τοῦ ὅτι ὁ σύζυγος δὲν δύναται νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐξουσίας καὶ ἐκ τῶν ὅρων τοῦ ἄρθρου 4 ἐμπορ. κώδικος, ὅπερ ὁρίζει ὅτι ἡ σύζυγος δὲν δύναται νὰ ἐμπορεύηται δημοσίως

φῶς. Πράγματι δὲ φαίνεται ὅτι τὰ δικαστήρια μόνον εἰς τὰς ἐν χωρισμῷ διατελούσας συζύγους παρέχουσι τὴν ἄδειαν.

(1) Ὁ Βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ. 9) δέχεται, ὅτι τὰ πολιτικὰ δικαστήρια δύνανται νὰ παρέχωσι τῇ συζύγῳ τὴν πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας ἄδειαν ἐν ἀπουσίᾳ ἢ ἀπαγορεύσει τοῦ συζύγου. Ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀδείας παύουσι μετὰ τῆς ἀπαγορεύσεως ἢ τῆς ἀπουσίας. Ἡ δικαστικὴ ἄδεια καταχωρίζεται ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ, ἐν ᾧ καὶ ἡ τοῖς ἀνηλίκοις πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας παραχωρουμένη ἄδεια. — Ὁ ἰταλικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ (ἄρθρον 13. 3ον ἐδάφιον) δέχεται ὅτι οὐδεμία ἄδεια ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἐνήλικον γυναῖκα, ὅταν ὁ σύζυγος αὐτῆς ἦναι ἀνήλικος, ἀπηγορευμένος, ἀπὼν ἢ καταδεδικασμένος εἰς φυλάκισιν ὑπὲρ τὸ ἔτος ἢ ὅταν ἡ γυνὴ ἦναι νομίμως κεχωρισμένη ἐκ σφάλματος τοῦ ἀνδρὸς (ἄρθρ. 135 ἀστ. κωδ. ἰταλικοῦ). Ὁ αὐτὸς κῶδιξ δέχεται ὅτι ἐν ἀρνήσει τοῦ συζύγου δύναται νὰ χορηγήσῃ τὴν ἄδειαν ἡ δικαστικὴ ἀρχή. Ὡς πρὸς τὰ ζητήματα ταῦτα ἐγένοντο δεκτοὶ οἱ αὐτοὶ κανόνες διά τε τὴν θέλουσαν νὰ μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν σύζυγον ὡς καὶ διὰ τὴν θέλουσαν νὰ ἐνεργήσῃ πᾶσαν ἄλλην πρᾶξιν. Ὁ ῥουμουνικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 15) ὁρίζει ὅτι ἡ δικαστικὴ ἄδεια ἀναπληροῖ τὴν συζυγικὴν ἐπὶ ἀπαγορεύσεως ἢ ἀπουσίας τοῦ ἀνδρός.

ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ συζύγου αὐτῆς. Ἡ λύσις αὕτη πρέπει νὰ δοθῇ ἀδιακρίτως τοῦ ἂν ἡ σύζυγος μετήρχετο ἢ μὴ τὴν ἐμπορίαν πρὸ τοῦ γάμου καὶ ἂν ἔτι ἡ ἄδεια ἤθελε δοθῇ ῥητῶς ἐν τῷ γαμικῷ συμβολαίῳ. Τὸ ἐκ τοῦ ἀμετακλήτου τῶν γαμικῶν συμφώνων ἐπιχείρημα, ὅπερ θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐπικαλεσθῇ ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει, καταπίπτει ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ὁ ἐν τῷ γαμικῷ συμβολαίῳ τοιοῦτος ὅρος προσκρούει εἰς τὴν συζυγικὴν ἐξουσίαν, τῶν ὅρων τῆς ὁποίας ἀπαγορεύεται ἡ τροποποίησις καὶ δι' αὐτοῦ ἔτι τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου (ἄρθρ. 1388 ἀστ. κώδ.)(1) Ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι μεταξὺ τῶν συζύγων ὑφίσταται κοινοκτημοσύνη, ἡ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ συζύγου δημοσίως ἐμπορευομένη δυνάμει τοῦ ἐν τῷ γαμικῷ συμβολαίῳ ὅρου, διὰ τῶν πράξεων τῆς ἑαυτῆς ἐμπορίας θὰ ἐπεβάρυνε διαρκῶς δι' ὑποχρεώσεων τὴν κοινὴν περιουσίαν *παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ συζύγου.* Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο φαίνεται ἀντικείμενον εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 1388 ἀστ. κώδ., καθ' ὃ ἀπαγορεύεται νὰ γίνηται ἔστω καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου «τροποποίησις τῶν δικαιωμάτων, ἅτινα ἀνήκουσι »τῷ συζύγῳ ὡς ἀρχηγῷ».(2)

Ἡ ἀνάκλησις τῆς ἀδείας δύναται νὰ γείνῃ αὐθαιρέτως ὑπὸ τοῦ συζύγου ; Πρέπει νὰ εἴπωμεν τὸ αὐτό, ὃ εἴπομεν καὶ διὰ τὸν ἀνήλικον, ὅτι δηλαδὴ ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ὅτι ἡ σύζυγος, ἥτις νομίζει ὅτι ἡ ἀνάκλησις προέρχεται ἐξ ἰδιοτροπίας καὶ εἶναι ἄκαιρος, δύναται νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν. Ἡ λύσις αὕτη, ἐνισχυομένη καὶ ἐκ τῆς γενομένης ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας συζητήσεως,(3) δύναται νὰ ἦναι ἀποδεκτὴ καὶ ὑπ' αὐτῶν ἔτι τῶν ἐν ὁμοφωνίᾳ μεθ' ἡμῶν ἀποκρουόντων τὴν παρέμβασιν τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς διὰ τὴν χορήγησιν ἀδείας εἰς τὴν σύζυγον πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας. Τοῦτο δὲ διότι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑπάρχουσιν ὡρισμένα γεγονότα πρὸς ἐκτίμησιν, ὑπάρχουσι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐμπορίας.(4) Οἱ ξένοι κώδικες ἀπαιτοῦσιν ἐν γένει, ὅπως ἡ ἀνάκλησις

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Bordeaux 12 Νοεμβίου 1873. S. 1874.2193. J. Pal. 1874, 833.

(2) Valette, «Cours de code civil» σελ. 347 καὶ 348.

(3) Locré XVII, 155—157.

(4) Bravard, I, 109. Demolombe, IV, 324.—Τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς κηρυττούσης τὴν ἀνάκλησιν ἀβάσιμον, τίνα θὰ ἦναι ἐν σχέσει πρὸς τὸν σύζυ-

ἐπικυρῶται ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς.(1)

Ἡ ἀνάκλησις δὲν δύναται νὰ βλάψῃ τοὺς ἀγνοοῦντας αὐτὴν τρίτους. Ὁ σύζυγος ὀφείλει νὰ λάβῃ οἷα καὶ ὅσα κρίνει κατάλληλα μέτρα δημοσιότητος τῆς ἀνακλήσεως. Τοῦ γαλλικοῦ νόμου μηδὲν ὁρίσαντος περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, εἶναι πραγματικὸν ζήτημα ἐκτιμηθησόμενον ὑπὸ τῶν δικαστηρίων, τὸ ἂν οἱ τρίτοι ἦσαν ἢ μὴ ἐν καλῇ πίστει (πρβλ. ἀριθ. 226 ἐν τέλει).(2)

251 δίς. Οἱ τεθέντες προηγουμένως κανόνες περὶ τῶν ὅρων, ὑφ' οὓς ἡ ὕπανδρος γυνὴ δύναται νὰ καταστῇ ἔμπορος, ἐφηρμόζοντο καὶ διὰ τὴν κεχωρισμένην ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης· καθ' ὅσον αὕτη ἐξωμοιοῦτο πρὸς τὴν ἐν χωρισμῷ κτημάτων ἁπλῶς διατελοῦσαν καὶ ἦτο ἱκανὴ μόνον ἐν ᾧ μέτρῳ ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 1449 ἀστ. κώδ. Ἀλλ' ὁ νόμος τῆς 6 Φεβρουαρίου μετέβαλεν ἄρδην τὴν κατάστασιν ταύτην. Κατὰ τοὺς ὅρους διατάξεώς τινος τοῦ νόμου αὐτοῦ κατακεχωρισμένης ἐν ἄρθρῳ 311 ἀστ.κώδ., *ὁ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης χωρισμὸς συνεπάγεται διὰ τὴν γυναῖκα τὸ ἀποτέλεσμα, ὅτι ἀνακτᾶται αὐτὴ τὴν πλήρη ἄσκησιν τῆς ἀστικῆς αὐτῆς ἱκανότητος χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀνάγκην νὰ λαμβάνῃ τὴν ἄδειαν τοῦ συζύγου ἢ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς.* Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης προκύπτει ὅτι ἡ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης κεχωρισμένη εἶναι ἱκανὴ νὰ μετέρχηται τὴν ἐμπορίαν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀδείας.

Ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης δύναται νὰ παύσῃ κατ' ἀκολουθίαν συνδιαλλαγῆς τῶν συζύγων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἱκανότης τῆς συζύγου τροποποιεῖται διὰ τὸ μέλλον καὶ κανονίζεται κατὰ τὸ ἄρθ. 1449 ἀστ. κώδ. Ἐκ τούτου δὲ ἕπεται ὅτι τότε δὲν δύναται πλέον νὰ ἐμπορεύηται ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ συζύγου (ἄρθρ. 4 ἐμπ. κώδ.).

Ἐν τούτοις ἂν ἡ ὕπανδρος γυνὴ ἤθελε μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν ἄνευ

γον τὰ ἀποτελέσματα τῶν μεταγενεστέρων πράξεων τῆς συζύγου ; Τὸ ζήτημα φαίνεται, ὅτι δὲν ἀπησχόλησε τοὺς συγγραφεῖς, εἶναι ὅμως σπουδαῖον καὶ λεπτόν, ἀνάγεται δὲ μᾶλλον εἰς τὸ ἀστικὸν ἢ εἰς τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον.

(1) Ἰταλικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 15). Ῥουμουνικὸς (ἀρ. 18).

(2) Ἀπ. ἐμποροδικείου Périgueux, 24 Μαΐου 1853. D. 1854.1.175. Ἀπ. ἀκυρ. 23 Ἰουλίου 1853. S. 1853. 1. 193.

Οἱ ξένοι κώδικες, οἵτινες ὁρίζουσι περὶ ἀνακλήσεως τῆς ἀδείας, ὑποβάλλουσιν αὐτὴν εἰς διατυπώσεις. Ἰταλικὸς κῶδιξ ἄρθρ. 15 Ρουμουνικὸς ἄρθρ. 18.

ἀδείας, τότε μόνον δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀκυρότητα τῶν ἑαυτῆς πράξεων λόγῳ ἀνικανότητος, ὅταν συνεμορφώθη πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 311 τελευταίου ἐδαφίου. Κατ' αὐτήν, ὅπως ἡ ἀνικανότης τῆς ὑπάνδρου γυναικὸς ἐντὸς τῶν ὅρων τοῦ ἄρθρου 311 ἀστ. κώδ. δύνηται νὰ προβληθῇ κατὰ τῶν τρίτων, *ἀπαιτεῖται νὰ βεβαιωθῇ ὅτι ἀνέλαβε τὸν συνήθη βίον διὰ πράξεως συμβολαιογραφικῆς, τηρουμένου τοῦ πρωτοτύπου παρὰ τῷ συμβολαιογράφῳ καὶ τοιχοκολλουμένου ἀποσπάσματος αὐτῆς κατὰ τὸν ὁριζόμενον ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 1445 ἀστ. κώδ. τύπον, ἔτι δὲ διὰ τῆς μνείας ἐν τῷ περιθωρίῳ 1ον τῆς πράξεως τοῦ γάμου· 2ον τῆς ἀποφάσεως, ἥτις ἐκήρυξε τὸν χωρισμόν, καὶ τέλος διὰ δημοσιεύσεως ἔν τινι ἐφημερίδι τοῦ νομοῦ, ἐν ᾗ γίνονται αἱ νόμιμοι δημοσιεύσεις.*

Β'. Τίς εἶναι ἡ ἱκανότης τῆς ἐμπορευομένης γυναικὸς καὶ τίνα ἀποτελέσματα παράγουσιν αἱ ὑποχρεώσεις αὐτῆς;

252. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΟΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΕΥΟΜΕΝΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ.— Ὡς ὁ ἀνήλικος, ὁ λαβὼν τακτικῶς ἄδειαν, θεωρεῖται ἐνῆλιξ διὰ πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ (ἀριθ. 227), οὕτω δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι καὶ ἡ μὴ κεχωρισμένη ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης ἐμπορευομένη ὕπανδρος γυνὴ θεωρεῖται ὡς μὴ ὕπανδρος διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ἐμπορίαν αὐτῆς πράξεις. Ἡ *γυνὴ δύναται* ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ συζύγου νὰ ἀναλαμβάνῃ *ὑποχρεώσεις δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἑαυτῆς ἐμπορίαν* (ἄρθρ. 5 ἐμπ. κώδ.). Ἡ αὐτὴ διάταξις διατυποῦται καὶ ἐν ἄρθρῳ 220 ἀστ. κώδ. Ἀλλ' αὕτη δὲν εἶναι πολὺ ἀκριβής, καθ' ὅσον ἡ γυνὴ δὲν ἀναλαμβάνει ὑποχρεώσεις ἄνευ ἀδείας. *Εἰδικὴ* μόνον ἄδεια δὲν ἀπαιτεῖται ἐπὶ ἀναλήψεως τοιαύτης ὑποχρεώσεως ὑπὸ ἐμπορευομένης γυναικός, ἅτε ἀρκούσης ἐπ' αὐτῆς παρὰ τὰ ἰσχύοντα κατὰ τὸ κοινὸν δίκαιον (ἄρθρ. 228 ἐμπ. κώδ.)(1) τῆς *γενικῆς* ἀδείας.

---

(1) Περὶ τούτου ὑπάρχει ἀρχαιότατος κανών. Εἶχεν ἤδη τεθῇ ὑπὸ τῶν Συνόδων τῆς Ἱερουσαλὴμ (Assises de Jérusalem) «Cour des Bourgois» κεφ. 131 καὶ 132. Beaumanoir, «Coutumes de Beauvoisis» XLIII, 28. «Établissements de Saint Louis I, κεφ. 257. Κατὰ τὸν XVI αἰῶνα ὁ Loisel ἐν τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον «Institutes coutumiers» ἔργῳ βιβλ. I, ἀρ. 57(

253. Ἡ γυνὴ δύναται νὰ ἐνεργῇ πάσας τὰς ἀναγκαίας ἢ ἐπωφελεῖς εἰς τὴν ἑαυτῆς ἐμπορίαν πράξεις, δύναται νὰ ἀγοράζῃ, νὰ πωλῇ, νὰ ἀνταλλάσσῃ κλπ. χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀνάγκην εἰδικῆς ἀδείας δι' ἑκάστην πρᾶξιν. Δύναται ὡσαύτως νὰ συμβιβάζηται περὶ τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἐμπορίαν διαφορῶν, ἀφοῦ ἔχει τὴν διάθεσιν τῶν περὶ ὧν ὁ συμβιβασμὸς πραγμάτων (ἄρθρ. 2045 ἐδ. 1ον ἀστ. κωδ). Δύναται ἄρα νὰ συνάπτῃ συνυποσχετικά; Βεβαίως θὰ εἶχε τὴν πρὸς τοῦτο ἱκανότητα, ἐὰν ὑπῆρχε μόνον ἡ γενικὴ ἀρχὴ τοῦ ἄρθρου 1003 Πολιτικῆς δικονομίας, ὅπερ εἶναι συντεταγμένον ὑφ' οὓς καὶ τὸ ἄρθρον 2045 ἀστ. κώδ. ὅρους· ἀλλὰ τὸ ἄρθρον 1004 Πολ. Δικον. ἀπαγορεύει τὸ συνυποσχετικὸν διὰ τὰς ὑποθέσεις τὰς ἀνακοινουμένας εἰς τὴν εἰσαγγελικὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ἄρθρ. 83, 6ον Πολ. Δικονομίας ἀπαιτεῖ τὴν τοιαύτην ἀνακοίνωσιν διὰ τὰς ὑποθέσεις τῶν ὑπάνδρων γυναικῶν, τῶν μὴ ἐχουσῶν ἄδειαν παρὰ τῶν συζύγων. Εἶπον μέν τινες ὅτι παρὰ τοῖς ἐμποροδικείοις δὲν ὑπάρχει εἰσαγγελεύς, ἀλλ' ἡ μὴ κεχωρισμένη ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐμπορευομένη ὕπανδρος δὲν δύναται νὰ δικάζηται ἄνευ ἀδείας ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων (ἀριθ. 255)· διὰ τίνα δὲ λόγον θὰ ἠδύνατο νὰ δικάζηται μόνη ἐνώπιον διαιτητῶν; Τῷ ὄντι ἡ ἐμπορευομένη καὶ μὴ κεχωρισμένη ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς γυνὴ ὡς πρὸς τὰς δίκας, ἃς δύναται νὰ ἔχῃ ἕνεκα τῆς ἐμπορίας, δὲν θεωρεῖται ἀνύπανδρος, ἀφοῦ ἔχει ἀνάγκην εἰδικῆς ἀδείας. Κατὰ τοῦτο δὲ ἡ ἱκανότης τῆς γυναικὸς εἶναι μᾶλλον περιωρισμένη τῆς τοῦ ἀνηλίκου (ἀριθ. 227).

Ὑπὸ ἄλλας ἐπόψεις ἡ ἱκανότης τῆς ὑπάνδρου γυναικὸς εἶναι εὐρυτέρα τῆς τοῦ ἐμπορευομένου ἀνηλίκου (ἀρ. 228). *Αἱ δημοσίως ἐμπορευόμεναι γυναῖκες δύνανται νὰ ὑποχρεῶσιν, ὑποθηκεύωσι καὶ ἀπαλλοτριῶσι τὰ ἑαυτῶν ἀκίνητα*(1) (ἄρθρ. 7 ἐδ. 1ον). Ἐν τούτοις ὑπάρχει περιορισμός τις, οὗτος: *ἀλλ' ὅμως τὰ κτήματα αὐτῶν,*

λέγει· «Αἱ ὕπανδροι γυναῖκες θεωροῦνται ὡς λαβοῦσαι ἄδειαν παρὰ τῶν ἑαυτῶν συζύγων διὰ τὰς πράξεις τῆς ἐμπορίας, ἣν ἐνεργοῦσι κατ' ἰδίαν καὶ ἐν γνώσει αὐτῶν».

(1) Ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ νόμου μεταξὺ ἀνηλίκου καὶ ὑπάνδρου γυναικὸς αὕτη διαφορὰ ἐπεκρίθη. «Ὑπαρχούσης τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 1538 ἀστ. κώδ. φυσικωτέρα θὰ ἦτο ἡ ἀντίθετος ἀκριβῶς ἐκδοχή». (Valette, «explication sommaire du livre 1er du Code Napoléon σελ. 346).

τὰ διωμολογημένα προικῶα,(1) *ὅταν ὑπανδρεύθησαν ὑπὸ τὸ προικῶον σύστημα, δὲν δύνανται οὔτε νὰ ὑποθηκευθῶσι, οὔτε νὰ ἀπαλλοτριωθῶσιν εἰμὴ μόνον ἐν ταῖς ὁριζομέναις ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ νόμου περιπτώσεσι καὶ κατὰ τοὺς ἐν αὐτῷ διαγραφομένους τύπους* (ἄρθρ. 7 ἐδ. 2). Ἡ ἐνάσκησις τῆς ἐμπορίας δὲν αἴρει ἄρα ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὸ προικῶον σύστημα ὑπάνδρου τὴν εἰδικὴν ἀνικανότητα,(2) ἥτις εἶναι μᾶλλον ἢ ἧττον εὐρεῖα ἀναλόγως τῆς γνώμης, ἣν ἤθελέ τις παραδεχθῇ ὡς πρὸς τὴν προῖκα τῶν κινητῶν. Ἡ σύζυγος δὲν δύναται νὰ ἐκποιήσῃ τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀναπαλλοτρίωτα δυνάμει τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου, καὶ διὰ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῆς δὲν δύναται νὰ γείνῃ ἐκτέλεσις ἐπὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀκατάσχετα. Ἐν τούτοις πρὸ τοῦ 1867 ἡ ἐμπορία ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ ἐμμέσως τὴν πώλησιν τῶν προικῴων, καθ' ὅσον, τῆς ἐμπορευομένης γυναικὸς ὑποκειμένης εἰς προσωπικὴν κράτησιν, ἐφημμόζετο ἐνίοτε τὸ ἄρθρον 1558 1ον ἀστ. κώδ., ὅπερ τῇ δικαστικῇ ἀδείᾳ ἐπιτρέπει τὴν ἐκποίησιν τοῦ προικῴου ἀκινήτου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῶν φυλακῶν ὁ σύζυγος ἢ *ἡ σύζυγος*. Πρατηρητέον πρὸς τούτοις ὅτι ἡ δοθεῖσα τυχὸν διὰ τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου ἐξουσία τῇ γυναικὶ πρὸς ἀπαλλοτρίωσιν τῶν προικῴων (ἄρθρ. 1557 ἀστ. κώδ.) δὲν περιλαμβάνει καὶ τὴν πρὸς συνομολόγησιν ὑποχρεώσεων ἐκτελεστῶν ἐπὶ τῶν προικῴων αὐτῶν ἐξουσίαν.(3)

Ἡ ὑπὸ προικῷον σύστημα ὕπανδρος γυνὴ δύναται κατὰ γενικὸν κανόνα νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐκ τοῦ γαμικοῦ συμφώνου ἑαυτῆς ἀνικανότητα, ὅπως ἀκυρώσῃ τὰς ἐπὶ τῶν προικῴων γενομένας ὑπ' αὐτῆς ἐκποιήσεις ἢ ἀπαλλάξῃ αὐτὰ τῆς κατασχέσεως. Ζήτημα μόνον δύναται νὰ ἐγερθῇ περὶ τοῦ ἂν δὲν στερεῖται τοῦ δικαιώματος, ὅταν τὸ ἀπόσπασμα, τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου, δι' οὗ καθίσταται γνωστὸν τὸ σύστημα, ὑφ' ὃ συνήφθη ὁ γάμος, δὲν ἐδημοσιεύθη συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρα 67 ἕως 69 ἐμπορ. κωδ. Ὁρ. ἀρ. 317 καὶ 319.

---

(1) Ἡ ἔκφρασις εἶναι πολὺ περιοριστική, ἀφοῦ ὑπάρχουσι καὶ πράγματα σιωπηρῶς διδόμενα εἰς σύστασιν προικὸς (ἄρθρ. 1541 ἀστ. κώδ.).

(2) Ὅρ. τὴν ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας συζήτησιν. Locré XVIII. 142, 164, 249.

(3) Ἀποφ. Ἐφ. Bordeaux 22 Δεκεμβρίου 1857. S. 1858 2.549. Aubry et Rau V, § 576.

Ἕνεκα τοῦ ἀναπαλλοτριώτου τῶν προικῴων καὶ αὐτὴ ἡ κεχωρισμένη ἀπὸ τραπεζης καὶ κοίτης γυνὴ δὲν δύναται νὰ ἐκποιήσῃ αὐτά. Διότι ναὶ μὲν ὁ χωρισμὸς αἴρει τὴν ἀνικανότητα τὴν πηγάζουσαν ἐξ αὐτοῦ τοῦ νόμου, ἀλλὰ δὲν φαίνεται ὅτι ὁ σκοπὸς ἦτο νὰ τεθῇ ὡσαύτως τέρμα διὰ τοῦ χωρισμοῦ καὶ εἰς τὴν εἰδικὴν ἀνικανότητα, ἥτις προκύπτει διὰ τὴν ὑπὸ τὸ προικῷον σύστημα ὕπανδρον ἐκ τοῦ γαμικοῦ αὐτῆς συμβολαίου.

Τὰ λεχθέντα περὶ τῆς ἱκανότητος, τὴν ὁποίαν κατ' ἀρχὴν ἔχει ἡ ἐμπορευομένη ὕπανδρος γυνὴ πρὸς ἐκποίησιν τῶν ἑαυτῆς ἀκινήτων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας αὐτῆς, εἶναι ἀκριβῆ μόνον, ὅταν αὕτη ἦναι ἐνῆλιξ. Ἀλλ' ὅταν ἦναι ἀνήλικος, κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 6 ἐμπ. κώδ. μόνον τῇ ἀδείᾳ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἐπικυρουμένῃ ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου, δύναται νὰ ἐκποιήσῃ τὰ ἑαυτῆς ἀκίνητα (πρβ. ἀρ. 228).

254. Ἡ ἱκανότης τῆς ὑπάνδρου γυναικὸς χωρεῖ ἄρα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ δύναται αὕτη νὰ συνάπτῃ ἑταιρείαν ἄνευ εἰδικῆς ἀδείας; Πάντες γενικῶς, καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνηλίκου πρὸς συνεταιρισμὸν, παραδέχονται διὰ τὴν γυναῖκα τὴν ἀποφατικὴν λύσιν (ὅρ. ἀρ. 932). Ἐκ τοῦ συνεταιρισμοῦ γεννῶνται στενοὶ δεσμοὶ καὶ λόγοι εὐπρεπείας ἀντίκεινται εἰς τὴν ἄνευ τῆς ῥητῆς συναινέσεως τοῦ ἀνδρὸς σύναψιν τοιούτων δεσμῶν μετὰ ξένου προσώπου. Ἡ λύσις αὕτη καθιερώθη καὶ ὑπὸ τῆς νομολογίας (1) ὡς καὶ ὑπὸ πολλῶν ξένων κωδίκων.(2)

Ἡ γυνὴ δύναται νὰ συνεταιρισθῇ μετὰ τοῦ ἑαυτῆς συζύγου; Τὸ ζήτημα τοῦτο συνέχεται πρὸς σειρὰν σκέψεων, ἀναγομένων εἰς τὸ δυσχερὲς θέμα περὶ τῶν μεταξὺ συζύγων συμβάσεων, ἐξετασθήσεται δὲ ἐν τοῖς περὶ ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν.(3)

255. Ἡ ἐμπορευομένη γυνὴ προκειμένου περὶ τοῦ δικάζεσθαι

---

(1) Ἀπ. ἀκυρωτικοῦ 9 Δεκεμβρίου 1859. D. 1860.1.87, S, 1860.1.74 J. Pal. 1860.257. Ἀπ. ἐφ. Lyon 28 Ἰουνίου 1886. D. 1866.2.224. S. 1867.2.146. J. Pal. 1867.582.

(2) Ἰταλικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 14 τελευταῖον ἐδ.) καὶ Ῥουμουνικὸς (ἄρθρ. 15 προτελ. ἐδ.). Αἱ διατάξεις αὗται ὁρίζουσι μόνον ὅτι ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ μετάσχῃ ἑταιρικῶν, ἐν αἷς θὰ ἀνελάμβανεν ἀπεριόριστον εὐθύνην.

(3) Ὅρ. Τομ. II, ἀριθ. 78.

καθίσταται πάλιν ἀνίκανος ὡς καὶ πᾶσα ὕπανδρος γυνὴ (ἄρθρ. 215 ἀστ. κώδ.), ἐκτὸς ἐὰν ἦναι κεχωρισμένη ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης (νόμ. 6 Φεβρουαρίου 1893). Γενικὴ ἄδεια τοῦ παρίστασθαι ἐπὶ δικαστηρίου διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἑαυτῆς ἐμπορίας οὐδεμίαν θὰ εἶχεν ἰσχὺν δυνάμει τοῦ ἄρθρου 223 ἀστ. κώδ.(1) Παρατηρητέον δὲ ὅτι πολλὰ τῶν πάλαι γαλλικῶν ἐθίμων ἐπέτρεπον εἰς τὴν ὕπανδρον γυναῖκα νὰ δικάζηται ἄνευ ἀδείας διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ἐμπορίαν αὐτῆς ὑποθέσεις(2), καὶ κατὰ πολλοὺς ξένους κώδικας ἰσχύει τοῦτο.(3) Πρὸς δικαιολόγησιν τοῦ κανόνος τοῦ ἀστικοῦ κώδικος ἐλέχθη ὅτι διὰ τὰς δίκας δὲν ὑπάρχει ὁ λόγος τοῦ κατεπείγοντος, ὅστις ὑπηγόρευσε διὰ τὰς ἄλλας πράξεις τὴν παρέκκλισιν ἀπὸ τῆς ἀνάγκης εἰδικῆς ἀδείας, ὅτι ἡ γυνὴ ἔχει τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον νὰ συμβουλεύηται τὸν σύζυγον, ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ ὁποίου θὰ ἦτο ἀπρεπὲς νὰ ἀναλάβῃ δημόσιον ἀγῶνα.(4) Οἱ λόγοι ὅμως οὗτοι δὲν φαίνονται ἡμῖν ἱκανοί, διότι τῷ ὄντι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ λίαν ἐπείγουσα ἀνάγκη καὶ ὁ σύζυγος νὰ ἦναι ἀπὼν ἢ νὰ δυστροπῇ εἰς χορήγησιν τῆς ἀδείας.(5) Διὰ τί τάχα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ γυνή, εἰς ἣν ἐπετράπη νὰ ἐνεργῇ σπουδαιοτάτας πράξεις, δὲν δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ δίκην, οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦναι αὕτη, ἀφοῦ μάλιστα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑπάρχει καὶ ἡ ἐκ τῆς δικαστικῆς παρεμβάσεως ἐγγύησις; (6)

Ἡ γυνὴ ὅπως ἐγείρῃ δίκην ὀφείλει νὰ λαμβάνῃ τὴν ἄδειαν τοῦ συζύγου ἢ ἐν ἐλλείψει αὐτῆς τὴν τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς κατὰ τοὺς συνήθεις τύπους (ἄρθρ. 218 ἀστ. κώδ., 861 καὶ ἐπ. Πολ. Δικον.).(7)

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 30 Ἰανουαρίου 1877. S. 1877.1.73. J. Pal. 1877.152. D. 1877.1.348.

(2) Pothier, «Traité de la puissance du mari», ἀρ. 62.

(3) Ἰταλικὸς κῶδιξ ἀρ. 14. Ῥουμουνικὸς ἀρ. 18. Γερμανικὸς ἄρθρ. 9. Ὁ Βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 δὲν ἐτροποποίησε τὸ ἄρθρ. 215 ἀστ. κώδ.

(4) Bravard et Domangeat, I, σελ. 100.

(5) Πρὸ τοῦ νόμου τῆς 6 Φεβρουαρίου 1893 ἠδύνατό τις νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ σύζυγος ἦτο κεχωρισμένη ἀπὸ τοῦ ἀνδρός.

(6) Valette, Cours de Code civil, I, σελ. 349.

(7) Ἀπ. ἀκυρ. 17 Αὐγούστου 1813. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Merlin, «Repertoire» λεξ. «Sénatus consulte velléien § 2 ἀρ. 4· δέχεται δὲ ὅτι ἀρμόδιος πρὸς χορήγησιν τῆς ἀδείας τῇ ὑπάνδρῳ γυναικί, περὶ ἧς πρό-

Ἡ παρὰ ταῦτα ἐγειρομένη ἀγωγὴ δὲν εἶναι ἄκυρος, ἀλλ' ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ ἀπόφασιν πρὶν νομιμοποιήσῃ τὴν παράστασιν διὰ τῆς ἀδείας. Ἐὰν ἡ γυνὴ ἦναι ἐναγομένη, συνενάγεται μετὰ τοῦ συζύγου (ἄρθρ. 2208 ἀστ. κώδ.), καὶ ἂν οὗτος ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἀγωγήν, ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι ἡ γυνὴ ἔχει τὴν ἄδειαν, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει τὸ ἐμποροδικεῖον παρέχει τὴν ἄδειαν. Τῆς λύσεως ταύτης, ἥτις ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν ἔχει τὸ μέγα πλεονέκτημα, ὅτι ἁπλοποιεῖ τὰς διατυπώσεις, ἀποφεύγουσα τὴν ἀνάγκην τῆς προσφυγῆς εἰς τὸ πολιτικὸν δικαστήριον, εἶναι πολὺ ἀμφισβητήσιμος θεωρητικῶς ἡ ὀρθότης. Τὸ ἐμποροδικεῖον δὲν ἔχει συνήθως δικαιοδοσίαν νὰ παρεμβαίνῃ, ὅπως δίδῃ ἱκανότητα εἰς πρόσωπα. Οὕτω δὲ καὶ ἡ πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας ἄδεια, ἡ διδομένη τῷ ἀνηλίκῳ ὑπὸ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἀπαιτεῖται νὰ ἐπικυρῶται ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου (ὅρ. ἀρ. 223).

Τέλος ἡ γυνὴ δύναται ἄνευ εἰδικῆς ἀδείας νὰ ἐνεργῇ πᾶσαν συντηρητικὴν ἐξώδικον πρᾶξιν, ὡς διαμαρτυρήσεις, προσκλήσεις, κατασχέσεις εἰς χεῖρας τρίτων κλπ., καὶ τοι αἱ πράξεις αὗται δύνανται νὰ ἀγάγωσιν εἰς δίκας.

256. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΕΥΟΜΕΝΗΣ ΥΠΑΝΔΡΟΥ ΓΥΝΑΙΚΟΣ.—Πρὸς τὴν ἱκανότητα τῆς ἐμπορευομένης ὑπάνδρου γυναικὸς συνδέεται τὸ ζήτημα, ἂν δύναται αὕτη διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἑαυτῆς ἐμπορίας νὰ ἔχῃ διάφορον διακεκριμένην τῆς τοῦ ἀνδρὸς κατοικίαν. Τὸ ζήτημα τοῦτο λυσιτελεῖ ἰδίως διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ δικαστηρίου, ὅπερ εἶναι ἁρμόδιον νὰ κηρύξῃ τὴν πτώχευσιν ἢ νὰ διατάξῃ τὴν ὑπὸ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν θέσιν τῆς ἐμπορευομένης γυναικός, ἥτις πράγματι ἔχει τὸ ἐμπορικὸν αὐτῆς κατάστημα ἐν ἄλλῳ τόπῳ ἢ ἐν τῷ τῆς κατοικίας τοῦ συζύγου. Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἁρμόδιον πρὸς κήρυξιν τῆς πτωχεύσεως ἢ τῆς δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως εἶναι τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ἐμπόρου (ἀρ. 438 ἐμπ. κώδ., νόμ. 4 Μαρτίου 1889, ἄρθρ. 2). Κατ' ἀκολουθίαν ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος θέματι τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ συζύγου εἶναι μόνον ἁρμόδιον, ἂν ἡ ἐμπορευομένη σύζυγος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλην διά-

---

κειται ἐν ἄρθρ. 213, δύναται νὰ ἦναι μόνον ὁ ἐπιλαμβανόμενος τῆς δίκης δικαστής.

φορον κατοικίαν. Τοὐναντίον δὲ ἁρμόδιον εἶναι τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ κεῖται τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα, ἂν γείνῃ δεκτὸν ὅτι ἡ ἐμπορευομένη ὕπανδρος δύναται νὰ ἔχῃ διάφορον κατοικίαν.

Τινές, ὅπως ὑποστηρίξωσιν ὅτι ἡ ἐμπορευομένη γυνὴ δὲν δικαιοῦται νὰ ἔχῃ ἄλλην κατοικίαν διάφορον τῆς τοῦ ἀνδρός, ἐπεκαλέσθησαν τὸ ἄρθρον 108 ἐδ. 1ον ἀστ. κώδικος, καθ' ὃ ἡ γυνὴ δὲν ἔχει ἄλλην κατοικίαν ἢ τὴν τοῦ συζύγου. Παρετήρησαν δὲ ἅμα ὅτι οὐδ' αὐτὸς ὁ σύζυγος δύναται νὰ χορηγήσῃ εἰς τὴν γυναῖκα τὴν ἄδειαν, ὅπως ἔχῃ διάφορον κατοικίαν, ὅτι δὲ πράγματι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 108 ἀστ. κώδ. εἶναι δημοσίας τάξεως ἀφορῶσα εἰς τὴν συζυγικὴν ἐξουσίαν, ἥτις δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὴ τροποποιήσεων οὐδὲ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου (ἄρθρ. 1388 ἀστ. κώδικος).

Φρονοῦμεν τοὐναντίον ὅτι αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ δικαίου δὲν ἀντίκεινται εἰς τὴν ἐκδοχὴν, ὅτι ἡ ἐμπορευομένη ὕπανδρος δικαιοῦται νὰ ἔχῃ ἄλλην κατοικίαν διακεκριμένην τῆς τοῦ ἀνδρός,(1) καὶ ὅτι οἱ σχετικοὶ πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς γυναικὸς ταύτης εἰδικοὶ κανόνες συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς λύσεως, ἣν ὑποστηρίζομεν. Ἀναμφιβόλως τὸ ἄρθρον 108 καθιερεῖ κανόνα, τὸν ὁποῖον οἱ σύζυγοι δὲν δύνανται νὰ παρεκβῶσι κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν δύνανται νὰ συνομολογήσωσι γενικῶς, ὅτι ἡ γυνὴ θὰ ἔχῃ κατοικίαν διάφορον τῆς τοῦ ἀνδρός. Ὅθεν εἶναι βεβαιότατον ὅτι διὰ πάσας τὰς τοῦ ἀστικοῦ βίου πράξεις ἡ γυνὴ καὶ αὐτὴ ἡ ἐμπορευομένη δὲν ἔχει ἄλλην κατοικίαν ἢ τὴν τοῦ συζύγου. Ἀλλ' ὅμως ἀναγνωρίζων ὁ νόμος ὅτι δύναται ὁ ἀνὴρ διὰ γενικῆς ἀδείας νὰ καταστήσῃ ἱκανὴν τὴν σύζυγον πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας, φαίνεται δεχόμενος ὅτι ὡς πρὸς τὸν ἐμπορικὸν βίον δύναται αὕτη νὰ ἔχῃ κατοικίαν διάφορον. Ὡς πρὸς τὰς πράξεις τῆς ἐκυτῆς ἐμπορίας ἡ ἐμπορευομένη σύζυγος πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἀνύπανδρος (ἀριθ. 252). Δυνάμει τῆς πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας ἀδείας ἡ ὕπανδρος γυνὴ καθίσταται ἔμπορος μεθ' ὅλων τῶν συνεπειῶν τὰς ὁποίας συνεπάγεται ἡ ἰδιότης αὕτη. Μεταξὺ δὲ τῶν συνεπειῶν αὐτῶν εἶναι μετὰ τῆς πτωχεύσεως καὶ τῆς δικαστικῆς ἐκ-

(1) Ἀποφ. Ἀκυρ 12 Ἰουνίου 1883. S. 1884. 257. J. Pal. 1884. 1. 641 καὶ σημ. A. Esmein. D. 1833.1.281. — «Revue crit. de législ. et de jurispr. 1884» σελ. 314 καὶ ἐπ. «Examen doctrinal de jurisprudence» ὑπὸ Ch. Lyon—Caen.

καθαρίσεως καὶ τὸ ὅτι ἀπονέμεται ἁρμοδιότης τῷ δικαστηρίῳ τῆς κατοικίας τοῦ πτωχεύσαντος ἢ τοῦ ὑπὸ ἐκκαθάρισιν διά τε τὴν κήρυξιν τῆς πτωχεύσεως ἢ τῆς δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως ὡς καὶ διὰ τὰς ἐξ αὐτῶν γενομένας δίκας (ἄρθρ. 438 καὶ 635 ἐμπ. κώδικος). Θὰ ἦτο δὲ παράδοξον ἂν διὰ κατάστασιν τοσοῦτον οὐσιωδῶς ἐμπορικήν, οἵα εἶναι ἡ τῆς πτωχεύσεως καὶ τῆς δικαστικῆς, ὁ τόπος τῆς συζυγικῆς κατοικίας ἔπαυε νὰ μὴ λογίζηται παντάπασιν ὁ τόπος, ἔνθα ἡ γυνὴ ἔχει τὸ κατάστημα.

Ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν εἶναι ἀκατάληπτον τὸ λυσιτελὲς τῆς ἀντιθέτου λύσεως. Κοινὸν συμφέρον τῶν τε πιστωτῶν καὶ τῆς ἐμπορευομένης γυναικὸς εἶναι ἡ πτώχευσις ἢ ἡ δικαστικὴ ἐκκαθάρισις νὰ δύνηται νὰ κηρυχθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ἔνθα ἀσκεῖται ἡ ἐμπορία. Τὸ δικαστήριον τοῦτο εἶναι εἰς κρεῖττονα θέσιν παντὸς ἄλλου, ὅπως ἀποφασίσῃ ἐφ' ὅλων τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν πτώχευσιν ἢ τὴν δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν ζητημάτων· αὐτόθι εἶναι καὶ τὰ βιβλία, αὐτοῦ δὲ συνήθως κατοικοῦσι καὶ οἱ πλείονες τῶν πιστωτῶν.

Τὸ ζήτημα δὲν ἐτέθη μόνον περὶ τοῦ ἁρμοδίου πρὸς κήρυξιν τῆς πτωχεύσεως δικαστηρίου, ἀλλ' ἀνεφύη ὡσαύτως προκειμένου περὶ τοῦ ἁρμοδίου πρὸς ἐκδίκασιν τῶν κατὰ τῆς συζύγου ἐξ ἐμπορικῶν αὐτῆς ὑποχρεώσεων ἀγωγῶν δικαστηρίου (ἄρθρ. 59 καὶ 420 πολ. διονομίας). Ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην δύναταί τις, καίτοι μὴ ἀποδεχόμενος ὅτι δικαιοῦται ἡ γυνὴ νὰ ἔχῃ ἰδίαν διάφορον τοῦ ἀνδρὸς κατοικίαν, νὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς ἁρμόδιον τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐμπορίας, στηριζόμενος εἰς τοῦτο, ὅτι αἱ πράξεις τῆς ἐμπορευομένης ὑπάνδρου γυναικὸς ἐνέχουσι σιωπηρὰν ἐκλογὴν κατοικίας ἐν ᾧ τόπῳ ἔχει τὸ κατάστημα. Οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ὅτι ὁ ἀνὴρ δύναται νὰ παράσχῃ ἄδειαν τῇ συζύγῳ πρὸς ἐκλογὴν κατοικίας καὶ οὐδὲν τὸ κωλῦον ὅπως τοιαύτη ἄδεια δοθῇ ἅπαξ διὰ παντὸς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς καθ' ὃν χρόνον καθιστᾷ τὴν σύζυγον ἱκανὴν διὰ νὰ ἐμπορεύηται.(1)

257. Ἔξω τῆς ἑαυτῆς ἐμπορίας ἡ σύζυγος ὑπόκειται εἰς τὸ κοινὸν δίκαιον, μηδεμίαν ἐκ τῶν εἰς τὸ ἄρθρ. 217 ἀστ. κώδ. ἀναγομένων

---

(1) Ἀποφ. ἀκυρ. 20 Μαΐου 1806 καὶ 1 Μαΐου 1823. «Jur. Générale» Dalloz, λ. domicile, ἀρ. 59 καὶ 68.

πράξεων δυναμένη νὰ ἐνεργήσῃ ἄνευ εἰδικῆς ἀδείας, διδομένης κατὰ τὰς διατυπώσεις τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ. Ἐννοεῖται ὅτι αἱ πράξεις αὗται γινόμεναι ἄνευ εἰδικῆς ἀδείας τοῦ συζύγου ἢ τοῦ δικαστηρίου εἶναι ἄκυροι κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 225 καθ' ἑαυτὰς καὶ ἀνεξαρτήτως πάσης βλάβης. Λυσιτελὲς ἄρα εἶναι νὰ διαγινώσκηται ἐπὶ ἑκάστης πράξεως τῆς ἐμπορευομένης γυναικός, ἂν αὕτη ἀνάγεται ἢ οὔ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτῆς. Ἀλλ' ἐν ἀμφιβολίᾳ τί θεωρεῖται κατὰ τεκμήριον; Αἱ ὑποχρεώσεις τῆς γυναικός, ὡς καὶ παντὸς ἄλλου προσώπου, θεωροῦνται κατὰ τεκμήριον ὡς ἀναγόμεναι εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτῆς, ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχῃ ἐναντία περὶ τούτου ἀπόδειξις, ἥτις δύναται νὰ γείνῃ διὰ παντὸς μέσου (ἄρθρ. 638 ἐδ. 2 ἐμπορ. κώδ.). Ὅρα τὰ λεχθέντα περὶ τούτου ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἐμπορευόμενον ἀνήλικον, ἀρ. 232.

258. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΝΟΧΩΝ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΕΥΟΜΕΝΗΣ ΥΠΑΝΔΡΟΥ ΓΥΝΑΙΚΟΣ.—Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα πρέπει νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς πρός τε τὴν γυναῖκα καὶ ὡς πρὸς τὸν σύζυγον.

1ον. *Ὡς πρὸς τὴν γυναῖκα.*—Κατ' ἀρχὴν τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἀνεξάρτητα τοῦ γαμικοῦ συστήματος. Ἡ γυνὴ ὑποχρεοῦται προσωπικῶς καὶ καθιστᾷ ὑπόχρεων τὴν ἑαυτῆς περιουσίαν κατὰ τὸν γενικὸν κανόνα τοῦ ἄρθρου 2092 ἀστ.κωδ.(1), μόνον δὲ ὡς πρὸς τὰ προικῷα, τὰ μὴ συνομολογηθέντα ἀπαλλοτριωτὰ διὰ τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου, ὑπάρχει περιορισμός, (ἄρθρ. 7 ἐδ. 2). Ὅταν ἡ ἐμπορευομένη γυνὴ διατελῇ ἐν κοινοκτημοσύνῃ, ἡ ἀπὸ ταύτης τυχὸν παραίτησις δὲν ἀπαλλάσσει αὐτὴν ἀπέναντι τῶν δανειστῶν (ἄρθρ. 1494 ἀστ. κώδικος).

2ον. *Ὡς πρὸς τὸν σύζυγον.*—Ἐὰν γείνῃ δεκτὸν ὅτι ἡ γυνὴ δύναται νὰ λαμβάνῃ παρὰ τοῦ δικαστηρίου ἄδειαν πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας (ἀρ. 250), τότε δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ ἀνὴρ νὰ ὑποχρεῶται διὰ τὰς συνεπείας τῆς ἀδείας ταύτης, οἱονδήποτε καὶ ἂν ἦναι τὸ γαμικὸν σύστημα τῶν συζύγων. Τὸ ἐκ τῶν γενικῶν ὅρων τοῦ ἄρθρ. 5 ἐμπ. κώδ. συναγόμενον τυχὸν ἐναντίον συμπέρασμα δὲν εἶναι ὀρθόν. Τὸ ἄρθρον αὐτὸ συνδέεται ἀμέσως πρὸς τὸ ἄρθρ. 4, ὅπερ προβλέπει ἀπο-

(1) Ἡ ὕπανδρος γυνή, ἔχουσα τὴν προσήκουσαν ἄδειαν πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας ὑπέκειτο εἰς προσωπικὴν κράτησιν πρὸ τοῦ 1867, ὅπως καὶ αἱ ἐμπορευόμεναι ἄγαμοι καὶ χῆραι.

κλειστικῶς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ γυνὴ καθίσταται ἐμπορευομένη τῇ ἀδείᾳ τοῦ συζύγου. Ἐὰν γείνῃ δεκτὴ ἡ δικαστικὴ ἄδεια, καί τοι μηδὲν περὶ ταύτης ὁρίζοντος τοῦ νόμου, δὲν δύναται νὰ συνεπαγάγηται αὕτη τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ συζύγου. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο οὐδέποτε κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ γαλλικοῦ δικαίου δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν δικαστικὴν ἄδειαν (ἀρ. 220, 1419 ἀστ. κώδ.).

Ἀλλ' ὁ σύζυγος, ὅστις παρέχει τὴν ἄδειαν, ὑποχρεοῦται ; Δὲν δύναται νὰ δοθῇ ἀπόλυτος λύτις εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἡ ἀρχὴ qui auctor est non se obligat (1) ὑπόκειται ἢ οὐ εἰς τροποποιήσεις ἀναλόγως τῶν γαμικῶν συστημάτων, ἅτινα ἕνεκα τούτου δέον νὰ διέλθωμεν καθ' ἕκαστον.

259. *Σύστημα κοινοκτημοσύνης.* — Ἡ περίπτωσις αὕτη εἶναι ἡ μόνη προβλεπομένη ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων. Τὸ ἄρθρον 220 ἀστ. κώδ., ἀφοῦ ὥρισεν ὅτι ἡ δημοσίως ἐμπορευομένη γυνὴ δύναται νὰ ἀναλαμβάνῃ πᾶσαν ὑποχρέωσιν ἀναγομένην εἰς τὴν ἑαυτῆς ἐμπορίαν, προστίθησιν: *ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑποχρεοῖ ὡσαύτως καὶ τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα, ἂν μεταξὺ τῶν συζύγων ὑπάρχῃ κοινοκτημοσύνη.* Τὸ ἄρθρον 5 ἐμπορ. κώδικος ἐπανέλαβε τὴν διάταξιν ταύτην, ἥτις δὲν εἶναι ἀλλ' ἡ ἐφαρμογὴ τῶν γενικῶν ἀρχῶν (ἄρθρον 1409—2ον καὶ 1419 ἀστ. κωδ.). Ὁ ἀνὴρ ἐνέχεται διὰ τὸ σύνολον τῶν ὑποχρεώσεων τῆς συζύγου καὶ οὐχὶ μόνον διὰ τῆς περιουσίας τῆς κοινοκτημοσύνης, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀτομικῆς αὐτοῦ περιουσίας (πρβ. ἄρθρ. 1484-1486 ἀστ. κώδ.). Πλὴν τῶν γενικῶν λόγων, οἵτινες ἐξηγοῦνται τὸ ἄρθρον 1419 ἀστ. κώδ., ὑπάρχει ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καὶ ἰδιαίτερος λόγος δικαιολογῶν τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ συζύγου· ὁ λόγος οὗτος εἶναι ὅτι ἐνδεχόμενον νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς ἐμπορίας, ἧς τὰ κέρδη εἰσάγονται εἰς τὴν κοινὴν περιουσίαν (ἄρθρ. 1401—1ον ἀστ. κώδ.) (2)

---

(1) Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐτέθη ὑπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου προκειμένου περὶ τοῦ ἐπιτρόπου, ὅστις εἶχε δώσει ἄδειαν εἰς τὸν ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν αὐτοῦ ἀνήλικον. N. 7 § 1. Οὐλπιανὸς Πανδ. L. XXVI, 8 («De auctoritate et consensu tutorum et curatorum»).

(2) Ἡ εἰς τὴν περιουσίαν τῆς κοινοκτημοσύνης ἀπόδοσις τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας τῆς συζύγου (ὅπερ εἶναι ἀναμφισβήτητον) ἐπεκρίθη σφοδρῶς. Ἐλέχθη ὅτι εἶναι ἄδικον τὸ νὰ δύναται ὁ ἀνὴρ νὰ διαθέτῃ τὰ προϊόντα ταῦτα καὶ δὴ καὶ ἐπὶ ζημίᾳ τῆς γυναικός. Αἱ ἐπικρίσεις αὗται ἐγένοντο ἰδίως προκειμένου περὶ τῆς ἀντιμισθίας τῶν ὑπάνδρων ἐργατίδων, ἀλλ' ἔχουσι γενικὴν σημασίαν καὶ

καὶ δίκαιον εἶναι νὰ ὑπόκειται καὶ εἰς τὰ βάρη.(1) Ἐκ τούτου προκύπτει ἡ ἐκ πρώτης ὄψεως παράδοξος, ἀλλὰ σύμφωνος πρὸς τὸ κοινὸν δίκαιον συνέπεια ὅτι αἱ ὑποχρεώσεις τῆς ἐμπορευομένης γυναικὸς ἔχουσιν ἀποτελέσματα οἷα δὲν ἔχουσιν αἱ τοῦ ἀνδρός, ἀφοῦ αἱ μὲν ὑποχρεώσεις τῆς γυναικὸς εἶναι ἐκτελεσταὶ ἐπί τε τῆς ἰδίας αὐτῆς περιουσίας, ἐπὶ τῆς τῆς κοινοκτημοσύνης καὶ ἐπὶ τῆς ἰδίας τοῦ συζύγου, ἐνῷ εἰς τὰς τοῦ ἀνδρὸς ὑποχρεώσεις ὑπόκειται μόνον ἡ ἰδία αὐτοῦ περιουσία καὶ ἡ τῆς κοινοκτημοσύνης, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ τῆς συζύγου.

Ὁ σύζυγος ἐνέχεται εἴτε ἔλαβεν εἴτε μὴ γνῶσιν τῶν περὶ ὧν πρόκειται πράξεων. Εἶναι ἀδιάφορον μάλιστα καὶ ἂν ὁ ἀνὴρ ἔχῃ δηλώσῃ ὅτι δίδει μὲν τὴν πρὸς ἐνάσκησιν ἐμπορίας ἄδειαν εἰς τὴν σύζυγον, ἀλλ' ἐπὶ ἰδίῳ αὐτῆς κινδύνῳ· καθ' ὅσον ἄλλως θὰ ἠδύνατο νὰ ἀπατηθῶσιν οἱ τρίτοι, μὴ ἔχοντες νὰ ζητῶσι τὴν ἐπίδειξιν ἀδείας, ἥτις μάλιστα δύναται νὰ ἦναι καὶ σιωπηρὰ (ἀριθ. 245).(2)

Ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ δοθῇ ἄλλη λύσις, ἂν οἱ συμβληθέντες μετὰ τῆς γυναικὸς εἶχον πράγματι γνῶσιν τοῦ περιλαμβανομένου ἐν τῇ συζυγικῇ ἀδείᾳ περιορισμοῦ.(3) Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 5 ἐμπ. κώδ. καὶ 220 ἀστ. κώδ. δὲν καθιεροῖ κανόνα δημοσίας τάξεως, ἀπὸ τοῦ ὁποίου νὰ μὴ ἦναι δυνατὴ ἡ παρέκκλισις.

259 δὶς. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν συνομολογηθεισῶν ὑπὸ τῆς ἐν κοι-

---

ἐφαρμόζονται διὰ πᾶν κέρδος πραγματοποιούμενον ὑπὸ τῆς συζύγου διὰ τῆς ἑαυτῆς ἐργασίας, οἱασδήποτε φύσεως καὶ ἂν εἶναι αὕτη. Προϋτάθη νόμος περὶ ἀφαιρέσεως ἀπὸ τοῦ ἐνεργητικοῦ τῆς κοινοκτημοσύνης καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀπὸ τῆς διαθέσεως τοῦ συζύγου τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας τῆς γυναικός, ὅστις ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων ὑπεβλήθη εἰς τὴν Γερουσίαν. Ὅρ. ἔκθεσιν M. Goirand κατατεθεῖσαν ἐν τῇ Βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων τῇ 14 Νοεμβρίου 1895, ἀρ. 1608, «Journal officiel, Session τοῦ 1895 Documents parlementaires, Chambre» σελ. 1472 καὶ ἑπ. Ὅρ. Louis Frank, «les salaires de la femme mariée ouvrière». Bufnoir, «Bulletin de la législation comparée» 1896 σελ. 168 καὶ ἑπ.

(1) Ἐὰν γείνῃ δεκτὸς ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς κοινοκτημοσύνης ἀπὸ τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας τῆς συζύγου (προηγουμένη σημείωσις), δίκαιον εἶναι τότε νὰ μὴ τηρηθῇ ἡ ὑποχρέωσις τοῦ συζύγου καὶ διὰ τὰς πράξεις τῆς ἐμπορευομένης γυναικός.

(2) Ἀπ. Ἐφ. Agen, 9 Ἰανουαρίου 1856. D. 1856, 5.73.

(3) Ὅρ. Ἐν τούτοις ἀπ. Ἐφ. Paris 19 Ἰουνίου 1869. D. 1869, 2.247 S. 1849, 2.264. J. Pal. 1869.102.

νοκτημοσύνη διατελούσης ἐμπόρου συζύγου ἐνοχῶν παράγονται ὡς πρός τε τὴν κοινοκτημοσύνην καὶ ὡς πρὸς τὸν σύζυγον διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι οὗτος ἔδωκε τὴν ἄδειαν. Εἶναι δὲ ἀδιάφορον ἂν ὁ σύζυγος διατελεῖ ὑπὸ δικαστικὸν ἀντιλήπτορα (ἀριθ. 249) ἢ ἂν ἕνεκα τῆς ἀνηλικότητος αὐτοῦ ἐδέησε νὰ συμπληρωθῇ ἡ ἄδεια ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου (ἀριθ. 247). Ἐξ οὐδεμιᾶς διατάξεως τοῦ νόμου δικαιολογοῦνται διακρίσεις. Ὁ διορισμὸς δικαστικοῦ ἀντιλήπτορος δὲν προσβάλλει τὴν συζυγικὴν ἐξουσίαν, ἥτις καὶ μετ' αὐτὸν ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη, οὐδ' ἐπιφέρει τροποποίησίν τινα ἢ περιορισμὸν τῶν συνήθων ἀποτελεσμάτων τῆς ἀδείας τοῦ συζύγου. Καὶ ὅτε δὲ ὁ σύζυγος εἶναι ἀνήλικος, καὶ τότε οὗτος εἶναι ὁ παρέχων τὴν ἄδειαν, καὶ ἂν ἔτι ἦναι ἀναγκαία ἡ παρέμβασις τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας πρὸς συμπλήρωσιν τῆς συζυγικῆς ἀδείας.

260. Ἐκεῖναι ἐκ τῶν ἐνοχῶν τῆς ἐν κοινοκτημοσύνῃ διατελούσης συζύγου ὑποχρεοῦσι τὴν κοινοκτημοσύνην καὶ τὸν σύζυγον, ὅσαι ἀφορῶσιν εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτῆς. Τούτου ὑπάρχοντος, εἶναι ἀδιάφορος ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τῶν ἐνοχῶν, ἂν δηλαδὴ προέρχωνται ἐκ συμβάσεων ἢ ἐξ ἀδικημάτων ἢ οἱονεὶ ἀδικημάτων, πραχθέντων ὑπὸ τῆς γυναικὸς κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας αὐτῆς. Ὁ νόμος (ἄρθρ. 5 ἐμπ. κώδ. καὶ 220 ἀστ. κώδ.) δὲν διακρίνει, εἶναι δ' ἄλλως τε γνωστὸν (ἀριθ. 177), ὅτι αἱ τοιαύτης φύσεως ἐνοχαὶ εἶναι ἐμπορικαὶ δυνάμει τῆς περὶ παρακολουθήματος θεωρίας.(1) Ἀληθῶς τὸ ἄρθρ. 1436 ἀστ. κώδ. ποιεῖται λόγον περὶ τῆς γυναικός, ἥτις *συμβάλλεται* ὡς ἐμπορευομένη δημοσίως καὶ δι' ἐργασίαν τῆς ἐμπορίας αὐτῆς. Ἀλλ' ἡ λέξις *συμβάλλεσθαι* φαίνεται ἐκλαμβανομένη αὐτόθι ὡς συνώνυμος τῷ ὅρῳ *ἐνέχεσθαι*, ὡς καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις διατάξεσι τῶν γαλλικῶν νόμων. Ὅρ. ἐπὶ παραδείγματος ἄρθρ. 14 καὶ 1409—2ον ἀστ. κώδ. Ἐκ τούτου δέον νὰ συνάγηται ἰδίως 1ον, ὅτι ὁ ἀνὴρ ὑποχρεοῦται διὰ τὰς συνεπείας ἀσυνέτου πράξεως, εἰς ἣν ὑπέπεσεν ἡ σύζυγος κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας. 2ον, ὅτι ὁ ἀνὴρ ὑποχρεοῦται

(1) Ὅρ. ἐναντιοδοξοῦσαν ἀπ. ἀκυρωτ. 8 Ἰουλίου 1872. D. 1873.1.33. S. 1872.1.257. J. Pal. 1872.5.657. Τὸ ζήτημα ἦτο περὶ ἀσυνέτου πράξεως τῆς συζύγου, εἰς ἣν ὑπέπεσε κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας. Ἡ ἀπόφασις αὕτη δέχεται, ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν ἐνέχεται ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἡ δοθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἄδεια δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς δοθεῖσα εἰμὴ μόνον δι' αὐτὰς τὰς πράξεις τῆς ἐμπορίας καὶ διὰ τὰς κατ' ἀνάγκην συναφεῖς πρὸς αὐτάς.

διὰ τὰς πράξεις δολίου συναγωνισμοῦ, τὰς διαπραχθείσας ὑπὸ τῆς συζύγου κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ ἐαυτῆς ἐπαγγέλματος, 3ον ὅτι ὁ ἀνὴρ ὑποχρεοῦται διὰ τὰς πράξεις χρεωκοπίας τῆς συζύγου ἀπέναντι τῶν ἐξ αὐτῶν βλαφθέντων προσώπων (1)

Εἶναι πρὸς τούτοις ἀναμφισβήτητον, ὅτι ὁ σύζυγος ἐνέχεται ἐκ τοῦ δόλου, ὃν διέπραξεν ἡ σύζυγος ἐν συμβάσει, συνομολογηθείσῃ ὑπ' αὐτῆς διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐαυτῆς ἐμπορίας. Ἡ ἐνοχὴ πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς προξενηθείσης ἕνεκα τοῦ δόλου ζημίας εἶναι ἐνοχὴ ἐκ συμβάσεως.

261. Ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἀνὴρ δύναται νὰ καταδιωχθῇ διὰ τὰς ὑποχρεώσεις τῆς ἐμπορευομένης συζύγου, πρέπει ἄρα νὰ συναχθῇ ὅτι ἐνέχεται ὡσεὶ συνωμολόγησεν αὐτὸς οὗτος αὐτάς; Οὐχί· ὁ νόμος δὲν ὁρίζει τοιοῦτόν τι. Ὁ σύζυγος δὲν συμβάλλεται, δὲν δύναται δὲ νὰ λεχθῇ, ὅτι ἐκπροσωπεῖ αὐτὸν ἡ σύζυγος. Εἶναι ἐγγυητὴς καὶ οὐχὶ συνέταιρος. Ἡ ὑποχρέωσις αὐτοῦ παράγεται ἐκ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων τῆς συζύγου, ὡς καὶ ἐκ πάσης ἄλλης πράξεως, δι' ἣν ἔδωκεν ἄδειαν, στηρίζεται δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, τῆς τοῦ ἄρθρου 1419 ἀστ. κώδ., ἥτις εἶναι καθαρῶς ἀστικῆς τάξεως.

Ἐκ τῆς γενικῆς ταύτης σκέψεως ἐξάγονται πολλαί, σπουδαιόταται συνέπειαι.

1ον. Ὁ σύζυγος δὲν εἶναι ἔμπορος ἐκ τούτου καὶ μόνου, ὅτι παρέσχε τὴν πρὸς ἐμπορίαν ἄδειαν εἰς τὴν σύζυγον. Δὲν δύναται ἄρα νὰ κηρυχθῇ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως οὔτε νὰ τεθῇ ὑπὸ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν. Διὰ νὰ θεωρηθῇ ἔμπορος, ἔπρεπε νὰ μετέλθῃ προσωπικῶς τὴν ἐμπορίαν ὡς σύνηθες αὐτοῦ ἐπάγγελμα κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρ. 1. ἐμπ. κώδ.

2ον. Δὲν ὑπόκειται εἰς πληρωμὴν φόρου ἐπιτηδεύματος ἕνεκα τῆς ἀσκουμένης ὑπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐμπορίας.(2)

3ον. Πρὸ τῆς ἐν ἔτει 1867 καταργήσεως τῆς προσωπικῆς κρατήσεως δὲν ὑπέκειτο εἰς αὐτὴν ἕνεκα τῶν συνομολογηθεισῶν ὑπὸ τῆς συζύγου διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐαυτῆς ἐμπορίας ὑποχρεώσεων.(3)

---

(1) Troplong, «Contrat de mariage», τόμ. II, ἀριθ. 921.

(2) Ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, 1 Μαΐου 1856 καὶ 9 Αὐγούστου 1880.

(3) Ἡ νομολογία ἐδέχετο τὴν λύσιν ταύτην ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἐμπορικοῦ

Ἐν τούτοις ὑπεστήριξάν τινες λύσεις ὅλως ἀντιθέτους, ἃς ἠξίωσαν νὰ ἐξαγάγωσιν ἐκ τούτου, ὅτι ἡ γυνὴ πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἐντολοδόχος τοῦ συζύγου καὶ ἐγγυητὴς τῶν ὑποχρεώσεων αὐτοῦ.(1) Ἡ δόξα αὕτη εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 5 ἐμπ. κώδ., ἥτις τότε μόνον θεωρεῖ τὴν σύζυγον ὡς προεσταμένον πράκτορα τοῦ ἀνδρός, ὅτε δὲν ἐνεργεῖ αὕτη διακεκριμένην ἐμπορίαν. Εἶναι ἀκατανόητον ἄλλως τε διὰ τίνα λόγον ἡ ἐνοχὴ τοῦ ἐν κοινοκτημοσύνῃ διατελοῦντος συζύγου θὰ ἐξηγηθῇ ἄλλως ἐν τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν ἔδωκεν ἄδειαν εἰς τὴν γυναῖκα πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας, ἢ ὅπως ἐξηγεῖται, ὅτε ἔδωκε τὴν ἄδειαν διὰ πᾶσαν ἄλλην πρᾶξιν. Πλὴν τούτου οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν πολεμοῦμεν, ποιοῦνται διακρίσεις ἐξ οὐδενὸς δικαιολογουμένας. Θεωροῦσι μὲν τὸν ἄνδρα ὡς ἐντολέα τῆς συζύγου, ὅταν αὕτη μετέρχηται τὴν ἐμπορίαν διὰ τῆς περιουσίας τῆς κοινοκτημοσύνης, οὐχὶ ὅμως καὶ ὅταν ἐνασκῇ αὐτὴν διὰ τῆς ἰδίας περιουσίας, τῆς ὁποίας ἡ διαχείρισις ἐπεφυλάχθη αὐτῇ, δέχονται δὲ ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει οὐδ' ὑποχρεοῦται μάλιστα ὁ ἀνὴρ διὰ τὰς πράξεις τῆς συζύγου.(2)

262 Οἱ ὑπὲρ τῆς δόξης ταύτης παραδέχονται ἀναγκαίως, ὅτι ὁ σύζυγος ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐμποροδικείων διὰ τὰς ἐμπορικὰς ἐνοχὰς τῆς συζύγου. Ἀλλ' ἆρά γε, ἀναγνωριζομένου ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἐκδοχῇ ὅτι ὁ σύζυγος δὲν εἶναι ἐντολεὺς καὶ ὅτι ἐνέχεται ἀστι-

---

κώδικος. Ἀπ. Ἐφ. Lyon, 26 Ἰουνίου 1822, S. 1823 2. 228. Ἀλλὰ κατὰ τὸ πάλαι γαλλικὸν δίκαιον ἐδέχοντο γενικῶς, ὅτι ὁ σύζυγος ὑπέκειτο εἰς προσωπικὴν κράτησιν. Pothier, «Traité de la puissance du mari» ἀρ. 22. Ferrière ἐπὶ τοῦ ἄρθρ. 234, τῶν Ἐθίμων Παρισίων, ἔλεγε τὰ ἑξῆς: «Ὁ »ἀνήρ, ὅστις ἐπιτρέπει τῇ συζύγῳ νὰ μετέρχηται ἐμπορίαν διακεκριμένην »τῆς ἑαυτοῦ «θεωρεῖται ὅτι συμβάλλεται», καθότι δυνάμενος νὰ ἐμποδίσῃ ἀνέ»χεται τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας καὶ πορίζεται τὰ ἐξ αὐτῆς κέρδη, τὰ ὁποῖα » δύνανται νὰ περιέρχωνται αὐτῷ ὡς ἀρχηγῷ καὶ κυρίῳ τῆς περιουσίας τῆς »κοινοκτημοσύνης· δίκαιον εἶναι νὰ ὑπόκεινται ὡσαύτως καὶ εἰς τὰ ἐξ αὐτῆς »βάρη. Ἀφοῦ ἡ δημοσίως ἐμπορευομένη γυνὴ ὑποχρεοῖ τὸν σύζυγον διὰ τὰς » πράξεις τῆς ἐμπορίας, ἣν ἐπιχειρεῖ, πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὑποχρεοῖ αὐτὸν » καθ' ὃν τρόπον ἐνέχεται καὶ αὕτη». Τὸ ζήτημα ἠμφισβητεῖτο.

(1) Ὅρ. μελέτην τοῦ Thaller, «faillite des différents commerçants», κατακεχωρισμένην ἐν «Revue critique de législation», 1882 σελ. 578 καὶ 1883 σελ. 35 καὶ 135.

(2) Thaller, lor. cit., 1882, σελ. 602.

κῶς δυνάμει τῆς ἀδείας, ἣν παρέσχε, δέον νὰ ἀποφασισθῇ τοὐναντίον ὅτι ὁ σύζυγος ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων; Πολλαὶ δικαστικαὶ ἀποφάσεις (1) καὶ συγγραφεῖς (2) παραδέχονται τὴν ἐμπορικὴν ἁρμοδιότητα καὶ ὡς πρὸς αὐτὸν τὸν σύζυγον. Εἶναι βέβαιον ὅτι ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν τὸ σύστημα αὐτὸ ἔχει τὸ πλεονέκτημα τῆς ἁπλότητος. Ἐὰν γείνῃ δεκτὴ ἡ ἀστικὴ ἁρμοδιότης διὰ τὸν σύζυγον, τότε ὁ πιστωτὴς πρέπει νὰ ἐνάγῃ μετὰ τῆς συζύγου ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου τὸν σύζυγον, διὰ νὰ παράσχῃ αὐτῇ τὴν ἄδειαν, καὶ νὰ ἐνάγῃ προσέτι χωριστὰ τὸν σύζυγον ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ νὰ καταδικασθῇ προσωπικῶς δυνάμει τοῦ 5 ἄρθρου ἐμπορικοῦ κώδικος. Μεθ' ὅλας τὰς περιπλοκάς, ἃς συνεπάγεται ἡ τελευταία λύσις, εἶναι ἀσυνεπὲς νὰ ἀποχρούηται, ἀφ' οὗ ἅπαξ ἀνεγνωρίσθη ἀστικὸς χαρακτὴρ εἰς τὴν ἐνοχὴν τοῦ συζύγου (3), διότι κατ' ἀρχὴν μόνον τὰ πολιτικὰ δικαστήρια εἶναι ἁρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν διαφορῶν, ἀναγομένων εἰς ἀστικὰς ἐνοχάς. Ἀναμφιβόλως ὑπάρχει στενὸς σύνδεσμος μεταξὺ τῆς ἐμπορικῆς ἐνοχῆς τῆς συζύγου καὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ συζύγου· ἀλλ' ὁ σύνδεσμος οὗτος δὲν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ, ὅπως καταστήσῃ ἁρμόδιον καὶ διὰ τὸν ἄνδρα τὸ ὡς πρὸς τὴν σύζυγον ἁρμόδιον ἐμποροδικεῖον. Πλὴν τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς πρόκειται περὶ γραμματίων εἰς διαταγὴν (ἄρθρ. 636 καὶ 637 ἐμπ. κώδ.) καὶ περὶ ἐπιταγῶν (νόμ. 14 Ἰουνίου 1865 ἄρθρ. 4) οἱ γαλλικοὶ νόμοι οὐδαμοῦ δέχονται, ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον, ὃν ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν ὑποθέσεων ἐξ ἐμπορικῆς ἐνοχῆς, εἶναι ὡσαύτως ἁρμόδιον καὶ ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα τὰ ἐνεχόμενα ἐξ ἀστικῆς ἐνοχῆς συναφοῦς πρὸς τὴν πρώτην, τὴν ἐμπορικήν. Οὕτως ἄνευ δυσκολίας τινὸς παραδέχονται πάντες, ὅτι ὁ ἐγγυητής, ὅστις ὑποχρεοῦται ἀστικῶς ἕνεκα τῆς δοθείσης δι' ἐμπορικὴν ἐνοχὴν ἐγγυήσεως, ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου, ἐνῷ διὰ τὸν κύριον ὀφειλέτην ἁρμόδιον εἶναι τὸ ἐμποροδικεῖον (ἀριθ. 182).(4)

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris, 28 Ἰανουαρίου 1856 καὶ 31 Ἰανουαρίου 1857, «Journ. des trib. de commerce» 1856, ἀρ. 1725 σελ. 22 καὶ 1857 ἀρ. 2064 σελ. 155.

(2) Delamarre et Lepoitvin, I, ἀρ. 68.

(3) Ἀπ. Πρωτοδ. Reims 15 Μαρτίου 1884 («Gazette du Palais» ἀριθ. τῆς 21 Ἰανουαρίου 1885). Ἐφ. Paris 25 Ἰανουαρίου 1895 D. 1895. 2.230.

(4) Ἀπ. ἀκυρωτικοῦ 16 Μαΐου 1866. J. Pal. 1866, 747. S. 1866, 1. 279. 27 Αὐγούστου 1867. J. Pal. 1867, 1035. S. 1867, 1.375. Ἐφετ. Dijon, 23 Νοεμβρίου 1881. J. Pal. 1882, 439. S. 1882, 2.75.

Ἄλλως τε εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι, ἐὰν τὸ ἐμποροδικεῖον ἐπιλαμβάνηται τῆς κατὰ τῆς συζύγου ἀγωγῆς, ἐν ᾧ τὸ πολιτικὸν δικαστήριον ἐπιλαμβάνεται τῆς κατὰ τοῦ συζύγου ἀγωγῆς, διὰ τῆς ἐνστάσεως τῆς συναφείας δύναται νὰ ἐνωθῶσιν αἱ δύο ὑποθέσεις, ὅπως ἀμφότεραι ἐκδικασθῶσιν ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου, ὅπερ ὡς δικαστήριον τοῦ κοινοῦ δικαίου δέον νὰ ἐπικρατήσῃ τοῦ ἐμποροδικείου. Πρὸς τούτοις δὲ πρὸς ἀποφυγὴν ἀπωλείας χρόνου καὶ ἐξόδων δύνανται ἥ τε γυνὴ καὶ ὁ σύζυγος νὰ ἐναχθῶσιν ἀπ' εὐθείας ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου. Ὅταν τις μέλλῃ νὰ ἐνασκήσῃ ἀγωγήν, εἰς τὴν ὁποίαν δυνατὸν νὰ ἀντιταχθῇ ἡ ἔνστασις τῆς συναφείας, ἐὰν ἡ ἀγωγὴ κινηθῇ ἐνώπιον ὡρισμένου δικαστηρίου, δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἔνστασιν ταύτην, τὴν ἀπώλειαν χρόνου καὶ τὰ ἔξοδα, ἐγείρων τὴν ἀγωγὴν ἐνώπιον τοῦ ἐπιληφθέντος τῆς συναφοῦς ἀγωγῆς δικαστηρίου.

262 *δίς*. Ὁ σύζυγος ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς νομίμου κοινοκτημοσύνης ἐνέχεται καὶ διὰ τὰ προγενέστερα τοῦ γάμου ἐμπορικὰ χρέη τῆς συζύγου ὡς καὶ διὰ πάντα τὰ ἄλλα περὶ κινητῶν χρέη. Δυνατὸν νὰ ἐγερθῇ τὸ ζήτημα ἂν ἡ ἐκ τῶν χρεῶν αὐτῶν ἐνοχὴ τοῦ συζύγου εἶναι ἀστικὴ ἢ ἐμπορική. Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ περὶ τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γάμου συνομολογουμένων ὑπὸ τῆς γυναικὸς τῇ ἀδείᾳ τοῦ ἀνδρὸς ἐμπορικῶν χρεῶν. Εἶναι δὲ ἐνδιαφέρον ἰδίως προκειμένου περὶ ἁρμοδιότητος (ἄριθ. 262).(1)

263. Δὲν ἀρκεῖ νὰ καθορισθῶσι τὰ δικαιώματα τῶν πιστωτῶν τῆς δημοσίως ἐμπορευομένης ὑπάνδρου γυναικὸς ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης, ἀλλὰ πρέπει ὡσαύτως νὰ ὁρισθῇ τίνα εἶναι τὰ δικαιώματα τῶν πιστωτῶν τοῦ συζύγου. Τὰ προϊόντα τῆς ἐμπορίας τῆς γυναικὸς ἀποτελοῦσι μέρος τῆς κοινῆς περιουσίας (ἄρθρ. 1401,

---

(1) Ἡ βελγικὴ νομολογία εἶναι διηρημένη ὡς πρὸς τὸ ζήτημα, ἂν ἡ ἐνοχὴ τοῦ συζύγου διὰ τὰ ἐμπορικὰ χρέη τῆς συζύγου, προγενέστερα ἢ μεταγενέστερα τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, εἶναι ἀστικὴ ἢ ἐμπορική. Ὅρ. ὑπὲρ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων. Ἀπ. ἐφ. Bruxelles, 1 Ἀπριλίου 1876. Pasicrisie, 1879.2.29. Ἀπ. πρωτοδ. Charleroi 19 Φεβρουαρίου 1884, Pasicrisie 1885.2 64. Ὑπὲρ τῆς ἐμπορικῆς ἁρμοδιότητος ἀποφ. ἐμποροδ. Anvers, 27 Σεπτεμβρίου 1881. «Journal d'Anvers» 1881.1. 394. Ἐφ. Bruxelles, 6 Αὐγούστου 1883, «Journ. d' Anvers 1883.2.144. Ὅρ. ὡσαύτως «Pandectes belges» λ. commerçant ἀρ. 104.

1ον ἀστικ. κώδικ.), τῆς ὁποίας ὁ σύζυγος εἶναι ὁ κύριος καὶ διὰ τῶν ἑαυτοῦ πράξεων καθιστᾷ αὐτὴν ὑπόχρεων. Δὲν δύναται νὰ τροποποιήσῃ τὴν κατάστασιν ταύτην διὰ τῆς ἑαυτοῦ θελήσεως, οὔτε ἐν τῷ γαμικῷ συμβολαίῳ οὔτε ἐν μεταγενεστέρᾳ τοῦ γάμου πράξει (ἄρθρ. 1388 καὶ 1395 ἀστ. κώδ.) Ἐκ τούτου προκύπτει, ὅτι οἱ δανεισταὶ τοῦ συζύγου ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ἀποκτηθείσης ὑπὸ τῆς γυναικὸς διὰ τῆς ἐμπορίας περιουσίας οἷα δικαιώματα καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης περιουσίας τῆς κοινοκτημοσύνης καὶ ὅτι ἐπὶ τῆς περιουσίας ταύτης συντρέχουσιν, ἐὰν ὑπάρχῃ περίπτωσις, μετὰ τῶν πιστωτῶν τῆς συζύγου.

Ὁ Savary ἐφρόνει ὅτι τὸ ἐνεργητικὸν τῆς ἐμπορίας τῆς γυναικὸς ἦτο ἀπεσπασμένον ἐκ τῆς περιουσίας τῆς κοινοκτημοσύνης μέρος, ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ κατασχεθῇ ὑπὸ τῶν πιστωτῶν τοῦ συζύγου καὶ ἦτο διατεθειμένον διὰ τοὺς δανειστὰς τῆς συζύγου· διότι ἄλλως, ἔλεγεν, οὐδεμία ἀσφάλεια ὑπάρχει διὰ τούτους (γνωμοδότησις XXXIV, ζήτημα 3). Ἡ γνώμη αὐτοῦ ὑπεστηρίχθη καὶ ὑπὸ τὸ κρατος τοῦ κώδικος.(1) Εἶναι ὅμως ἀπαράδεκτος, καθ' ὅτον δημιουργεῖ προνόμιον ἢ εἶδος χωρισμοῦ περιουσίας χωρὶς νὰ κεῖται περὶ τούτου οὐδεμία διάταξις. Ὅ,τι εἶναι τῆς κοινοκτημοσύνης κατὰ τὸ γαμικὸν συμβόλαιον, δέον νὰ μείνῃ τοιοῦτο καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ γάμου καὶ τοῦτο ὡς προς πάντας, ὡς πρὸς τοὺς τρίτους καθὼς καὶ ὡς πρὸς τοὺς συζύζους· ἄλλως ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀμετακλήτου τῶν γαμικῶν συμβάσεων θὰ παρεγνωρίζετο. Λέγουσιν, ὅτι ἡ γυνὴ δὲν ἔδωκεν ἐντολὴν τῷ συζύγῳ να ὑποχρεοῖ αὐτήν. Τοῦτο εἶναι ἀναμφήριστον, ἀλλ' οἱ δανεισταὶ τοῦ συζύγου στρέφονται κατ' αὐτῆς οὐχὶ ὡς οὔσης ὀφειλετιδος αὐτῶν προσωπικῆς, ἀλλ' ὡς κατεχούσης κοινὴν περιουσίαν. Ῥητέον πρὸς τούτοις ὅτι ἡ γυνὴ κατὰ τὴν γνώμην ταύτην θὰ εἶχε πλείονα δικαιώματα τοῦ συζύγου ἐπὶ τῆς κοινῆς περιουσίας, ὅπερ ἀντίκειται εἰς ὅλον τὸ σύστημα τοῦ γαλλικοῦ δικαίου.(2)

264. *Σύστημα ἄνευ κοινοκτημοσύνης.* — Ἡ ἄδεια τοῦ συζύγου παράγει ἐν πρώτοις τὸ βέβαιον τοῦτο ἀποτέλεσμα, ὅτι ἐπιτρέπει εἰς τοὺς δανειστὰς τῆς συζύγου νὰ ἐπιληφθῶσι τῆς πλήρους κυριότητος τῆς περιουσίας αὐτῆς, ἅτε τοῦ συζύγου παραιτουμένου ἐν ἐνδεχομένῃ τοιαύτῃ περιπτώσει τοῦ δικαιώματος καρπώτεως. Ὁ σύζυγος ὑπο-

(1) Pardessus, I, ἀρ. 69. Molinier· I, ἀρ. 183. Bédarride, I, ἀρ. 137.

(2) Beslay, τομ. I, ἀρ. 390 καὶ ἑπ.

χρεοῦται διὰ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ περιουσίας ; Ἡ ἀποφατικὴ λύσις πρσκύπτει ἐν τῶν ὅρων τοῦ ἄρθρου 5 ἐμπ. κώδ. ὁρίζοντος *ἡ γυνὴ συνυποχρεοῖ καὶ τὸν σύζυγον, ἂν μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχῃ κοινοκτημοσύνη. Τὸ ἐξ ἀντιδιαστολῆς* ἐπιχείρημα εἶναι λίαν βασιμον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἀφοῦ πρόκειται διὰ τῆς μὴ ἐφαρμογῆς αὐτοῦ νὰ ἐπιβαρυνθῇ δι' ὑποχρεώσεως ὁ παρασχὼν ἁπλῶς ἄδειαν, τοῦθ' ὅπερ ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τοῦ κοινοῦ δικαίου (ἀριθ. 258). Ὁ κανὼν τοῦ ἄρθρου 1419 ἀστ. κώδ., δν ἐφαρμόζει τὸ ἄρθρον 5 ἐμπ. κώδ., εἶναι εἰδικὸς διὰ τὸ σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης. Ἐν τούτοις συγγραφεῖς τινες δέχονται τὴν ἐνοχὴν τοῦ συζύγου ἐπὶ τῇ σκέψει, ὅτι τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας ἢ τῆς ἐμπορίας τῆς συζύγου εἶναι ἀληθινοὶ καρποί, τοὺς ὁποίους κερδαίνει ὁ σύζυγος ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐπικαρπωτοῦ τῆς περιουσίας τῆς συζύγου (πρβλ. ἄρθρον 1530 καὶ 1531 ἀστ. κώδ.). Τούτου δεδομένου ὡς ἀληθοῦς, ὁ σύζυγος, ὅστις ἐνέχεται ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης, καθ' ὃ ἐν μέρει μόνον μετέχει τῶν κερδῶν, δὲν πρέπει ἄρα *κατ' ἰσχυρότερον λόγον* νὰ ὑποχρεῶται, ὅτε καρποῦται τὸ ὅλον ; (1)

Ἀποκρούομεν ἐντόνως τὴν δόξαν ταύτην. Τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἐμπορίας δὲν δύνανται νὰ ἐξομοιωθῶσι πρὸς καρπούς. Ὁ νόμος πάντοτε διακρίνει τὰ μὲν ἀπὸ τῶν δὲ (ἄρθρ. 1498 καὶ 387 ἀστ. κώδ.). Ὅταν λέγῃ τις ὅτι ἡ βιομηχανία εἶναι *κτῆμα ἢ κεφάλαιον*, τοῦ ὁποίου ὁ σύζυγος πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν κάρπωσιν, ὡς ἔχει καὶ τὴν τῶν ἄλλων κτημάτων, παίζει διὰ τῶν λέξεων. Ἡ βιομηχανία εἶναι κτῆμα ἐν γενικῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὅρου, ἀλλὰ προδήλως δὲν εἶναι τοιοῦτον καθ' ἣν ἔννοιαν εἶναι ἡ οἰκία ἢ τὸ γήπεδον. Ἐὰν ὁ σύζυγος ἐνέχηται, τότε μόνον δύναται νὰ ἐνέχηται, ὅταν ἀπολαμβάνῃ τὰ κέρδη. Πῶς γίνεται ὁ νόμος νὰ μὴ ποιήσηται λόγον περὶ τοῦ ἄνευ κοινοκτημοσύνης συστήματος καὶ νὰ ὁρίσῃ δίς, ἐν τῷ ἀστικῷ κώδικι τὸ πρῶτον καὶ εἶτα ἐν τῷ ἐμπορικῷ κώδικι, ῥητῶς ὅτι ἡ γυνὴ ὑποχρεοῖ τὸν σύζυγον, ὅταν μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχῃ κοινοκτημοσύνη ; Ῥητέον πρὸς τούτοις, ὅτι καὶ ἂν τὸ ζήτημα ἦτο ἀμφίβολον, καὶ πάλιν ἔπρεπε νὰ ἀπορριφθῇ ἡ ἀντίθετος τῇ ἡμετέρᾳ λύσις, καθ' ὅσον καταλήγει εἰς τὸ ἄδικον τοῦτο, ὅτι ἡ γυνὴ ὀφείλει νὰ ὑφίσταται

(1) Ἀποφ. Πρωτοδ. Seine 17 Δεκεμβρίου 1869 («Le Droit» τῆς 18 Δεκεμβρίου 1869). Thaller, op. cit. 1883 σελ. 32 ἀρ. 29.

πάντας τοὺς κινδύνους τῆς ἐμπορίας χωρὶς οὐδὲν νὰ ἦναι ἐνδεχόμενον ὑπὲρ αὐτῆς κέρδος.(1)

Συμπεραίνομεν ἄρα ὅτι ἐξ ἑνὸς ὁ σύζυγος δὲν δύναται νὰ ἐνοχληθῇ διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποχρεώσεις τῆς συζύγου, ἐξ ἄλλου δὲ ὅτι δὲν εἶναι κύριος τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ συνεπῶς ὅτι οἱ δανεισταὶ τοῦ συζύγου δὲν δύνανται νὰ ἐπιληφθῶσιν αὐτοῦ. Δὲν πρέπει οὐδεμίαν νὰ ποιώμεθα ὑπερβολήν. Τὸ γαμικὸν συμβόλαιον ὑφίσταται καὶ δέον νὰ παράγῃ πάντα τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ. Ὅθεν ὑπὸ τὸ ἄνευ κοινοκτημοσύνης σύστημα, ὁ σύζυγος ἔχει τὴν διαχείρισιν καὶ τὴν κάρπωσιν ὅλης τῆς περιουσίας τῆς γυναικός. Ἐὰν λοιπὸν τὰ κέρδη μετασχηματίζωνται εἰς κεφάλαια, ὅπερ κατ' ἀρχὴν συμβαίνει μόνον *διὰ τῆς παύσεως τῆς ἐμπορίας*, ὁ σύζυγος ἀσκεῖ ἐπὶ τῶν κεφαλαίων αὐτῶν τὸ ἑαυτοῦ δικαίωμα τῆς καρπώσεως.

Ἕνεκα τοῦ ἐνδεχομένου δικαιώματος καρπώσεως τοῦ συζύγου ἐγεννήθη τὸ ζήτημα, ἂν οὗτος, μὴ ὑποχρεούμενος διὰ τὸ κεφάλαιον, δὲν ὑποχρεοῦται τοὐλάχιστον διὰ τοὺς τόκους τῶν συνομολογηθέντων

---

(1) Ἡ γνώμη αὕτη ἐκράτει καὶ κατὰ τὸ πάλαι γαλλικὸν δίκαιον. Ὁ Bourjon («Le droit commun de la Erance», I, σελ. 585) λέγει σαφῶς, ὅτι, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ κοινοκτημοσύνη, ὁ σύζυγος δὲν ἐνέχεται. Τὸ χωρίον, ἐν ᾧ ἐκφέρει τὴν γνώμην αὐτοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς. «Ἐπὶ πλέον αἱ ὑποχρεώσεις τῆς δημοσίως »ἐμπορευομένης ὑπάνδρου γυναικὸς ἀνταναχλῶνται διὰ τὸ ὅλον κατὰ τοῦ ἀν»δρός, ὅταν οὗτος διατελῇ ἐν κοινοκτημοσύνῃ μετὰ τῆς συζύγου. Ἐὰν δὲν »ὑπῆρχε κοινοκτημοσύνη, ὁ σύζυγος δὲν θὰ ἐνείχετο ἐκ τῶν συνομολογηθει»σῶν ὑπὸ τῆς δημοσίως ἐμπορευομένης συζύγου ὑποχρεώσεων . . . μόνον ἕνεκα »τῆς κοινοκτημοσύνης αἱ ὑποχρεώσεις βαρύνουσι τὸν ἄνδρα. Οὕτω δὲ ἂν δὲν »ὑπάρχῃ κοινοκτημοσύνη, ὁ σύζυγος δὲν δύναται νὰ ἐνέχηται».

Ὅρ. διὰ τὸ ἐν ἰσχύϊ δίκαιον Aubry et Rau, τομ. V § 531 καὶ σημ. 18. Demolombe, τομ. IV ἀρ. 314 ἕως 316. Boistel, «Cours de Droit commercial» ἀριθ. 100 δίς. Colmet de Santerre, τομ. VI σελ 433 ἀρ. 200 δίς, Συγγραφεῖς τινες δέχονται γνώμην ἀντιφατικὴν καὶ ἄδικον· δέχονται ὅτι ὁ σύζυγος καρποῦται τὰ πραγματοποιούμενα ὑπὸ τῆς συζύγου ἐμπορικὰ κέρδη καὶ ὅμως ἀποφαίνονται, ὅτι δὲν ἐνέχεται διὰ τὰ χρέη. Laurent, «Principes de droit civil» τομ. XXIII ἀρ. 427 καὶ 433. Ὁ Demante, «cours analytique», τομ. I, ἀρ. 30 δίς, δέχεται, τοὐναντίον, ὅτι τὰ κέρδη ἀνήκουσιν εἰς τὴν γυναῖκα, καὶ ὅτι ἐν τούτοις ὁ σύζυγος ἐνέχεται διὰ τὰ συνομολογηθέντα ὑπ' αὐτῆς χρέη. Καὶ ἡ τελευταία αὕτη δόξα δὲν εἶναι δικαιοτέρα τῆς προηγουμένης.

ὑπὸ τῆς συζύγου χρεῶν. Ὑπεστηρίχθη ἡ καταφατικὴ λύσις ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι τὰ πραγματοποιούμενα ὑπὸ τῆς συζύγου κέρδη ὑπόκεινται εἰς τὸ δικαίωμα καρπώσεως τοῦ συζύγου καὶ ὅτι δίκαιον εἶναι ὅπως ἀνταποδοτικῶς ὑποχρεῶται διὰ τοὺς τόκους τῶν χρεῶν.(1) Ἀλλ' ἡ σκέψις, ἀφ' ἧς ὁρμῶνται οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν δόξαν ταύτην, εἶναι σφαλερά. Ὁ σύζυγος ἔχει δικαίωμα μόνον ἐπὶ τῶν καρπῶν τῆς περιουσίας τῆς περιλαμβανομένης ἐν τῇ συστάσει προικός, ἥτις ὑπὸ τὸ ἄνευ κοινοκτημοσύνης σύστημα συμπεριλαμβάνει ὅλην τὴν περιουσίαν τῆς γυναικός, ἐκτὸς ἂν ὑπάρχῃ ἐναντία συμφωνία. Δὲν δύνανται ὅμως νὰ θεωρηθῶσιν ὡς συμπεριλαμβανόμενα ἐν τῇ συστάσει προικός, οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ ὑπὸ γενικώτατον τύπον γενομένῃ, τὰ κέρδη τὰ προερχόμενα ἐκ βιομηχανίας, ἐκ προσωπικῆς τουτέστιν ἰδιότητος τῆς συζύγου, ἐφ' ὅσον ταῦτα δὲν μετεσχηματίσθησαν εἰς κεφάλαια.

Ὡς πρὸς τὰ ἐκ τῆς ἐμπορίας κέρδη ἡ δοθεῖσα προηγουμένως λύσις ἐφαρμόζεται καὶ ἐπ' αὐτῶν καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ ἐμπορευομένη γυνὴ δὲν ἔλαβε παρὰ τοῦ συζύγου κεφάλαια ἢ ἀξίας βεβαρημένας διὰ τοῦ δικαιώματος τῆς καρπώσεως αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐὰν ὅμως ὁ σύζυγος ἔδωκε τῇ συζύγῳ κεφάλαια ἢ ἀξίας ἀνηκούσας αὐτῇ καὶ ὑποκειμένας εἰς τὸ ἑαυτοῦ δικαίωμα καρπώσεως, δίκαιον εἶναι νὰ ἀφεθῇ τῷ συζύγῳ μέρος τῶν ἐμπορικῶν κερδῶν, ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰ κεφάλαια ἢ τὰς ἀξίας ταύτας. (2) Ἐν τοιούτῳ μέτρῳ τὰ κέρδη ταῦτα εἶναι ἀληθῶς καρποί. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει νὰ γίνηται ἐκτίμησις, ἥτις ἐνίοτε εἶναι δύσκολος.

Τὰ ζητήματα ταῦτα δὲν ἐγείρονται ἐν τῇ πρακτικῇ, διότι τὸ ἐπὶ μὴ κοινοκτημοσύνῃ σύστημα, ἕνεκα τῆς αὐστηρότητος, ἣν ἔχει διὰ τὴν γυναῖκα, οὐδέποτε ἐφηρμόσθη.

265. *Χωρισμὸς κτημάτων ἐκ συμβάσεως ἢ δικαστικῶς.* — Τὰ συμφέροντα τῶν συζύγων κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι ἀπολύτως διακεκριμένα καὶ ἡ ἄδεια δὲν ἔχει ἄλλο ἀποτέλεσμα ἢ ὅτι καθιστᾷ τὴν σύζυγον ἱκανήν. Ὁ σύζυγος οὔτε βαρύνεται οὔτε κερδαίνει ἐκ τῆς ἐμπορίας (πρβλ. ἄρθρ. 1536 ἀστ. κώδ.). Τὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν κτημάτων σύστημα εἶναι κατ' ἀκολουθίαν τὸ προτιμότερον διὰ τὴν

(1) Demolombe, τομ. IV, ἀρ. 316.

2) Ὅρ. Thaller, «les bénéfices du commerce sont-ils des fruits? (annales de droit commercial 1896, σελ. 194 καὶ ἑπ.

γυναῖκα, ἥτις θέλει νὰ μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν ἀπηλλαγμένη πάσης καταδιώξεως ἐκ μέρους τῶν δανειστῶν τοῦ συζύγου.

266. *Προικῶον σύστημα.* — Ἐὰν ἡ γυνὴ ἔδωκεν εἰς σύστασιν προικὸς μόνον τὴν κατὰ τὸν γάμον περιουσίαν αὐτῆς, διὰ τὴν ἀποκτωμένην διαρκοῦντος τοῦ γάμου διατελεῖ εἰς ἣν θέσιν καὶ ἡ ἐν χωρισμῷ κτημάτων ὕπανδρος καὶ ἑπομένως ὡς πρὸς αὐτὴν πρέπει νὰ ἐφαρμίζηται ὅ,τι ἐλέχθη περὶ τοῦ συστήματος τοῦ χωρισμοῦ κτημάτων.

Ἐὰν εἰς τὴν συσταθεῖσαν προῖκα συμπεριλαμβάνηται καὶ ἡ μέλλουσα περιουσία, τότε ἐγείρονται τὰ αὐτὰ ζητήματα διὰ τὰ ἐκ τῆς ἐμπορίας προϊόντα καὶ ὡς πρὸς τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ συζύγου, ἅτινα καὶ ὑπὸ τὸ ἄνευ κοινοκτημοσύνης σύστημα. (Ὅρ. ἀρ. 264). Εἶναι ἄρα καὶ ταῦτα λυτέα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.(1)

267. Πρὸς κατανόησιν τῆς σημασίας τῶν διαφόρων λύσεων, τὰς ὁποίας ἐξητάσαμεν, ἀνάγκη νὰ καθορισθῇ διὰ τίνος περιουσίας ὑπὸ τὰ διάφορα γαμικὰ συστήματα ἡ ὕπανδρος γυνὴ δύναται νὰ μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν.(2)

Ὅταν αὕτη διατελῇ ἐν χωρισμῷ κτημάτων ἢ, ὑποκειμένη εἰς τὸ προικῷον σύστημα, ἔχῃ ὅμως παράφερνα, δύναται νὰ μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν διὰ τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτῆς κυριότητα καὶ κάρπωσιν περιουσίας ταύτης, ἣν καὶ ὑποχρεοῖ συμβαλλομένη. Ἀλλ' ὑπὸ τὰ ἄλλα συστήματα δυνατὸν νὰ μὴ ἐννοῇ τις ἐκ πρώτης ὄψεως διὰ τίνος περιουσίας μετέρχεται ἡ γυνὴ τὴν ἐμπορίαν, ἀφοῦ ἡ διαχείρισις καὶ ἡ κάρπωσις τῆς περιουσίας τῆς γυναικὸς ἀνήκει εἰς τὸν ἄνδρα.

Ἐν πρώτοις ὁ ἀνὴρ δυνατὸν νὰ καταλίπῃ ταύτῃ τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τοῦ ἀναγκαίου διὰ τὴν ἐμπορίαν αὐτῆς κεφαλαίου. Τοῦτο δὲν ἀντίκειται εἰς τοὺς γενικοὺς κανόνας τοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ τροποποίησις τῶν γαμικῶν συμβάσεων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γάμου (ἄρθρ. 1395 ἀστ. κώδ.), ἀλλὰ τὸ ἀμετά-

---

(1) Ὁ Demolombe, IV ἀριθ. 315 καὶ 316 δὲν δέχεται τὰς αὐτὰς λύσεις ὑπὸ τὸ ἄνευ κοινοκτημοσύνης σύστημα καὶ ὑπὸ τὸ προικῷον. Ἀποφαίνεται δ' ὅτι ὑπὸ τὸ τελευταῖον σύστημα, καὶ ὅτε ἔτι δίδεται εἰς σύστασιν προικὸς ἥ τε παροῦσα καὶ μέλλουσα περιουσία, ὁ σύζυγος δὲν καρποῦται τὰ ἐμπορικὰ κέρδη καὶ δὲν ἐνέχεται διὰ τοὺς τόκους τῶν χρεῶν τῆς συζύγου. Ὅρ. Delamarre et Lepoitvin, I, ἀρ. 67.

(2) Boistel, «Cours de Droit commercial, ἀριθ. 100 τρίς.

βλητον τῶν γαμικῶν συμβάσεων δὲν δύναται νὰ ἦναι κώλυμα, ὅπως ὁ ἀνὴρ πρὸς ὡρισμένον σκοπὸν δανείσῃ τῇ συζύγῳ τὸ ἀναγκαῖον αὐτῇ ποσόν. Τοῦτο δὲ συμβαίνει, ὅταν ὁ σύζυγος, παρασχὼν τὴν ἄδειαν τῇ συζύγῳ ὅπως μετέλθῃ τὴν ἐμπορίαν, δίδει ἅμα αὐτῇ τὰ κεράλαια, ὧν ἔχει ἀνάγκην διὰ τὴν ἐνάσκησιν.

Ἡ γυνή, ὑφ' οἱονδήποτε σύστημα καὶ ἂν διατελῇ, δύναται ὡσαύτως νὰ ἔχῃ λάβῃ λόγῳ δωρεᾶς ἢ ἐκ δανείου ποσόν τι ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι ὁ σύζυγος δὲν θὰ ἔχῃ οὔτε τὴν διαχείρισιν οὔτε τὴν κάρπωσιν αὐτοῦ. Ἐννοεῖται δ' ὅτι διὰ νὰ ἦναι ἱκανὴ ἡ γυνὴ πρὸς ἀποδοχὴν τῆς δωρεᾶς ἢ πρὸς συνομολόγησιν τοῦ δανείου δέον νὰ ἔχῃ τὴν ἄδειαν τοῦ συζύγου ἢ δικαστικήν. Ἐὰν συνέβαινε κατάχρησίς τις, ὁ σύζυγος θὰ ἠδύνατο ἐξασκῶν τὸ ἑαυτοῦ δικαίωμα νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας ἄδειαν.

268. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΕΣΤΑΜΕΝΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΕΥΟΜΕΝΟΥ ΑΥΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ. — Ἀπαιτεῖται προσοχὴ ὅπως μὴ συγχέηται *ἡ ἐμπορευομένη γυνὴ πρὸς τὴν γυναῖκα ἐμπόρου*. Ὅταν ὁ ἀνὴρ ἦναι ἔμπορος, συχνὰ ἡ σύζυγος παρεμβαίνει εἰς τὰς ἐμπορικὰς ἐργασίας αὐτοῦ καὶ ἐκπροσωπεῖ αὐτὸν διά τινας πράξεις. Τίς εἶναι τότε ἡ κατάστασις τῆς συζύγου; *Ἡ γυνὴ δὲν λογίζεται δημοσίᾳ ἐμπορευομένη, ὅταν λιανοπωλῇ μόνον τὰ ἐμπορεύματα τῆς ἐμπορίας τοῦ συζύγου, ἀλλὰ λογίζεται τοιαύτη μόνον ὅταν ἐμπορεύηται χωριστὰ* (ἄρθρ. 5 ἐδ. 2ον ἐμπ. κωδ.). Ὁ κῶδιξ ὁρίζων μετὰ τὸ ἐθιμολόγιον τῶν Παρισίων (Coutume de Paris) περὶ τῆς *λιανοπωλούσης* ὑπάνδρου γυναικός,(1) δίδει ἁπλῶς παραδείγματα. Ἡ γυνὴ δύναται νὰ τηρῇ τὰ βιβλία, νὰ ἀγοράζῃ, νὰ διευθύνῃ τὴν ἐμπορίαν, μάλιστα δὲ καὶ νὰ ἐκμεταλλεύηται αὐτὴν μετὰ τοῦ συζύγου κλπ. Ἡ σύζυγος, ἥτις καθίσταται οὕτω πράκτωρ τοῦ ἑαυτῆς ἀνδρός, ὑποχρεοῖ τοῦτον ὡς πᾶς ἐντολοδόχος, ἔτι δὲ καὶ τὴν κοινοκτημοσύνην, ἐὰν συντρέχωσιν οἱ ὅροι (ἄρθρ. 1420 ἀστ. κώδ.), δὲν ὑποχρεοῖ ὅμως καὶ ἑαυτήν.(2) Νομικῶς αὕτη δὲν εἶναι ἀλλ' ἢ ἁπλοῦς

(1) Ἡ γυνὴ δὲν θεωρεῖται δημοσίως ἐμπορευομένη εἰμὴ μόνον ὅπως λιανοπωλῇ τὰ ἐμπορεύματα τῆς ἐμπορίας, ἣν μετέρχεται ὁ σύζυγος. (Coutume de Paris, ἄρθρ. 235).

(2) Διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῆς κοινοκτημοσύνης δυνατὸν νὰ ἐνέχηται (ἄρθ. 1482 ἀστ. κώδικος).

ὑπάλληλος.(1) Τότε δὲ μόνον ἐνέχεται διὰ τὰς πράξεις, ἃς ἐνεργει, ὅταν δηλώσῃ αὐτὸ ῥητῶς καὶ ἔχῃ τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν συμφώνως πρὸς τὸ κοινὸν δίκαιον (ἄρθρ. 217 ἀστ. κώδ.).(2)

Τὸ ζήτημα περὶ τῶν ἐξουσιῶν, τὰς ὁποίας ἔχει ἡ γυνὴ ὡς προεσταμένη τοῦ συζύγου, εἶναι ζήτημα πραγματικόν. Ἐννοεῖται δ' ὅμως ὅτι αἱ γενόμεναι ὑπ' αὐτῆς πράξεις δὲν δύναται νὰ ὑποχρεώσωσι τὸν σύζυγον, εἰμὴ μόνον ἂν ἐνηργήθησαν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ.(3.4)

269. Ἡ γυνὴ ἐμπόρου δυνατὸν ἀντὶ νὰ ἦναι προεσταμένη τοῦ συζύγου, νὰ μετέρχηται καὶ αὐτὴ τὴν ἐμπορίαν δι' ἴδιον λογαριασμόν. Πότε συμβαίνει τοῦτο; Τὸ ἄρθρον 235 τῶν ἐθίμων τῶν Παρισίων ἀπαιτεῖ ὅπως ἡ γυνὴ ἀσκῇ *ἐμπορίαν κεχωρισμένην* καὶ *διάφορον τῆς τοῦ ἀνδρός*. Ὁ κῶδιξ ὁρίζει μόνον *κεχωρισμένην ἐμπορίαν*, δὲν ἀπαιτεῖ δὲ ὅπως ἡ ἐμπορία τῆς γυναικὸς ἦναι διάφορος τῆς τοῦ συζύγου. Ἐκ τούτου λοιπὸν δυνατὸν νὰ ἀναφύηται ζήτημα πραγματικὸν τόδε. Ἀσκεῖ ἢ οὐ *διακεχριμένην* ἐμπορίαν ἡ σύζυγος; (ἐξ ἀναλογίας ἄρθ. 387 ἀστ. κώδ.). Οὕτως, ὡς ἐλέχθη προηγουμένως, εἶναι ἀδιάφορον τὸ ὅτι ἡ γυνὴ ἐκμεταλλεύεται ἐμπορίαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἑαυτῆς συζύγου. Αὕτη δὲν εἶναι ἔμπορος οὔτε ἐνέχεται προσωπικῶς, ἀφοῦ δὲν μετέρχεται κεχωρισμένην ἐμπορίαν.(5) Ὅρ. ἀρ. 204.

---

(1) Potbier, «Puissance du mari», ἀρ. 20.

(2) Κατὰ τὰς σκέψεις ταύτας ἐλεπτολογήθη ἐλαφρῶς τὸ ζήτημα προκειμένου περὶ συλλαγματικῆς.

(3) Ἀπ. Ἐφ. Douai 24 Νοεμβρίου 1849. J. Pal. 1851, 2.292 D. 1850 5.315. Ἐφ. Aix. 10 Δεκεμβρίου, 1864 S. 1865, 2.236 Ἐφ. Paris (6ου τμήματος) 11 Νοεμβρίου 1885 «La Loi» ἀριθμὸς τῆς 26 Νοεμβρ. 1885.

(4) Ὅρ. τὴν μνημονευθεῖσαν ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει ἀπόφασιν τοῦ ἐφετείου Παρισίων. Ἐν αὐτῇ πρόκειται τὸ ἐξῆς ζήτημα. Ἡ προεσταμένη ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς σύζυγος ἀπεδέχθη συναλλαγματικήν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκδώσει εἰς βάρος τοῦ συζύγου, χωρὶς νὰ ὀφείληται ἀντίτιμον ἐξ ἐμπορευμάτων, συγγενής τις τῆς συζύγου, ὅστις ὑπεσχέθη τὴν ἀποστολὴν τοῦ ποσοῦ διὰ τὴν λῆξιν. Τὸ ἐφετεῖον ἀπεφήνατο ὅτι ὁ σύζυγος δὲν ὑποχρεοῦται ἐκ τῆς ἀποδοχῆς τῆς συζύγου.

(5) Ἀπ. ἀκυρωτικοῦ 27 Ἰανουαρίου 1775. D. 1875, 1.297. S. 1875, 1.112. J. Pal. 1875, 2.67. Ἀκυρ. 19 Ἰανουαρίου 1881. S. 1882. 1.158.

270. Ὅταν ἡ γυνὴ δὲν μετέρχηται ἐμπορίαν κεχωρισμένην τῆς τοῦ συζύγου διὰ τὸν λόγον ὅτι θεωρεῖται ὡς προεσταμένη τοῦ συζύγου, πρέπει νὰ συνάγωνται αἱ ἑξῆς λύσεις.

α') Δὲν ἐνέχεται προσωπικῶς καὶ δὲν δύναται νὰ καταδικασθῇ μετὰ τοῦ συζύγου.

β') Δὲν δύναται νὰ κηρυχθῇ εἰς πτώχευσιν οὔτε νὰ τεθῇ ὑπὸ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν.

γ') Δὲν ὑπόκειται εἰς ἐπιτήδευμα. Νόμ. 15 Ἰουλίου 1880 ἄρθρον 19.

δ') Ὅταν ὑπογράφῃ ἔγγραφον ἰδιωτικόν, τὸ ὁποῖον δὲν ἔγραψεν αὐτὴ αὕτη, δὲν ἀπαλλάσσεται τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ τύπου *ἔχει καλῶς ἢ ἐγκρίνεται* (bon pour ou approuvé) (ἄρθρ. 1326 ἀστ. κώδ.). Ταῦτα δὲ ἐπὶ τῇ ἐκδοχῇ ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς διατυπώσεως ὁρίζεται διὰ τοὺς ἐμπόρους καὶ οὐχὶ διὰ πάσας τὰς ἐμπορικὰς πράξεις.(1)

ε') Δὲν ὑπόκειται εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς τοὺς διευθυντὰς (chefs) βιομηχανίας ὑποχρεώσεων ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 2 Νοεμβρίου 1892 *περὶ τῆς ἐργασίας τῶν παίδων, τῶν ἀρηλίκων κορῶν καὶ γυναικῶν τῶν προσλαμβανομένων εἰς τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα* καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ὑπόκειται εἰς τὰς ἀπειλου-

---

J. Pal. 1882, 1.376. Ἀκυρωτικοῦ 23 Νοεμβρίου 1881. D. 1882, 1.417. Ἀκυρωτ. 11 Αὐγούστου 1884. D. 1885, 1.296. Ἐφ. Lyon. 5 Φεβρουαρίου 1881. D. 1881, 2.192. Ἐφ. Bastia, 30 Μαΐου 1892. S. καὶ J. Pal. 1894. 2.71. Ἐφ. Douai, 19 Φεβρουαρίου 1894. D. 1894, 2.600.

(1) Ἐναντία Ἀποφ. Ἐφ. Paris (5ον τμ.) 24 Ἀπριλίου 1883, «Le Droit» ἀριθμ. τῶν 16—17 Αὐγούστου 1883. Ἡ ἀπόφασις αὕτη δέχεται ὅτι, καὶ ἂν ἡ περὶ ἧς πρόκειται ἐν αὐτῇ γυνὴ δὲν ἠμπορεύετο δημοσίως, καθ' ὅσον δὲν ἐξήσκει ἐμπορίαν διακεχριμένην τῆς τοῦ συζύγου, ἔπρεπεν ὅμως νὰ θεωρηθῇ ὡς δημοσίως ἐμπορευομένη κατὰ τὸ ἄρθρ. 1326 ἀστ. κώδ., διότι ἐκράτει τὸ ταμεῖον, ἐκανόνιζε τὴν λογιστικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἠσχολεῖτο εἰς ἀγορὰς καὶ πωλήσεις. Ἡ ἀπόφασις αὕτη εἶναι προφανῶς αὐθαίρετος. Κατ' οὐδεμίαν διάταξιν τῶν νόμων δύναταί τις νὰ θεωρῇ τινα ὡς ἔμπορον ὑπό τινας ἐπόψεις καὶ νὰ μὴ ἀποδίδῃ αὐτῷ τὴν ἰδιότητα ταύτην ὑπὸ ἄλλας. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἄλλως δὲν ἔχει μεγάλην σημασίαν, ἂν γείνῃ δεκτὴ ἡ ἡμετέρα γνώμη, ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις τῆς διατυπώσεως τοῦ ἔχει καλῶς ἢ ἐγκρίνεται δὲν ἀπαιτεῖται διὰ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις ἐν γένει καὶ δι' αὐτὰς ἔτι τὰς γενομένας ὑπὸ μὴ ἐμπόρων (ὅρ. τόμ. III, ἀριθ. 57).

μένας κατὰ τῶν μὴ ἐκπληρούντων τὰς ὑποχρεώσεις ταύτας ποινάς.(1)

270 δίς. ΣΥΓΚΡΟΥΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΙΚΑΝΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΕΡΧΕΣΘΑΙ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑΝ ΝΟΜΩΝ. — Οἱ νόμοι οἱ ἀφορῶντες εἰς τὴν ἱκανότητα τῶν προσώπων εἴτε πρὸς ἐνέργειαν μεμονωμένων ἐμπορικῶν πράξεων εἴτε διὰ νὰ καθιστῶνται ἔμποροι δὲν εἶναι οἱ αὐτοὶ ἐν πάσαις ταῖς χώραις. Πρὸς ἄρσιν τῶν συγκρούσεων, αἵτινες δύνανται νὰ προκύψωσιν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν νομοθεσιῶν, πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται ὁ νόμος τῆς χώρας τοῦ προσώπου περὶ οὗ πρόκειται, ὅπως ἄλλως τε γίνεται καὶ διὰ τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐνεργεῖν ἀστικὰς πράξεις (ἄρθρ. 3 ἐδ. 3 ἀστ. κώδ.).

Οὕτω συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 3 ἐδ. 3 ἀστ. κώδ. κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον θὰ ἐξετασθῇ τὸ κῦρος τῶν ὑπὸ ἀνηλίκων Γάλλων ἢ ὑπάνδρων Γαλλίδων γενομένων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐμπορικῶν πράξεων καὶ θὰ κηρυχθῶσιν ἄκυροι αὗται, ἂν ἐγένοντο ἄνευ τῶν ὑπὸ τῶν ἄρθρων 2 καὶ 3 ἐμπορ. κώδικος ἀπαιτουμένων ἀδειῶν. Ἀντιθέτως δέ, καί τοι μὴ ὑπαρχούσης ῥητῆς περὶ τούτου διατάξεως, τὸ κῦρος τῶν γινομένων ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ ξένου πράξεων πρέπει νὰ ἐκτιμᾶται κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῆς χώρας, εἰς ἣν ἀνήκει τὸ ξένον αὐτὸ πρόσωπον. Ὅθεν αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις, αἱ γινόμεναι ὑπὸ ξένου ὑπερβάντος τὸ 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, πρέπει νὰ κηρύσσωνται ἄκυροι, οὐδὲ δύνανται, ὅσον καὶ ἂν ἐγένοντο κατ' ἐπανάληψιν, νὰ προσδώσωσι τῷ ἐνεργήσαντι αὐτὰς ξένῳ τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου, ἐὰν κατὰ τὸν ἐθνικὸν αὐτοῦ νόμον ἦναι ἔτι ἀνήλικος. Ἡ γαλλικὴ νομολογία δέχεται μὲν τὸν κανόνα τοῦτον κατ' ἀρχήν, ἀλλ' ἐπωφελουμένη ἐκ τῆς μὴ ὑπάρξεως ῥητῆς διατάξεως δὲν ἐφαρμόζει αὐτὸν αὐστηρῶς. Ἰδοὺ δὲ τῷ ὄντι τί ἀπαντᾷ ἔν τινι ἀποφάσει τοῦ ἀκυρωτικοῦ. «Καὶ ἂν τὴν προσωπικὴν κατάστασιν, τῆς ὁποίας ὁ γαλλικὸς ἀστικὸς νόμος ἐξασφαλίζει τὰ ἀποτελέσματα εἰς τοὺς διαμένοντας ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Γάλλους,

(1) Τὴν ἀντίθετον γνώμην δέχεται ἀποφ. Πλημμελ. Paris 15 Μαΐου 1885. «Gazette du Palais» ἀριθμὸς τῆς 16 Μαΐου 1885. Ἡ ἀπόφασις αὕτη λέγει τοῦτο μόνον ὅτι τὸ ἄρθρ. 5 ἐδ. 2 ἐμπ. κώδ. εἶναι ὅλως ἄσχετον πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ὅτι ὁ νόμος τοῦ 1874 (ὅστις ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 2 Νοεμβρίου 1892) ἐφαρμόζεται καὶ διὰ τὴν γυναῖκα, ἥτις διευθύνει βιομηχανικὸν κατάστημα μετὰ τοῦ συζύγου.

»δύνανται κατ' ἀμοιβαιότητα νὰ ἐπικαλεσθῶτιν οἱ ἐν Γαλλίᾳ διαμέ»νοντες ξένοι, πρέπει ὅμως ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς τῶν ξένων προσω»πικῆς καταστάσεως νὰ γίνωνται περιορισμοὶ καὶ μέτριασμοί, καθ' »ὅσον ἄνευ αὐτῶν κινδυνεύουσι πάντοτε οἱ Γάλλοι νὰ ὑφιστῶνται »ζημίας πλανώμενοι ἢ ἐξαπατώμενοι. Ὁ κανὼν ὅτι κατ' ἀρχὴν »ὀφείλει τις νὰ γινώσκῃ τὴν ἱκανότητα τοῦ μεθ' οὗ συμβάλλεται »δὲν δύναται νὰ ἐφαρμόζηται τόσον στενῶς καὶ τόσον αὐστηρῶς ὡς »πρὸς τοὺς συμβαλλομένους ἐν Γαλλίᾳ ξένους. Πράγματι ἡ ἀστικὴ »ἱκανότης δύναται εὐκόλως νὰ ἐπαληθεύηται, ὅταν πρόκειται »περὶ συναλλαγῶν μεταξὺ Γάλλων· δὲν ἔχει δ' ὅμως οὕτω καὶ »διὰ τὰς ἐν Γαλλίᾳ μεταξὺ γάλλων καὶ ξένων συμβάσεις. Ἐν »τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ Γάλλος δὲν δύναται νὰ ὑποχρεῶται, ὅπως »γινώσκῃ τοὺς νόμους τῶν διαφόρων ἐθνῶν καὶ τὰς διατάξεις αὐτῶν, »τὰς ἀφορώσας ἰδίως εἰς τὴν ἀνηλικότητα, τὴν ἐνηλικότητα, τὴν ἔκ»τασιν τῶν ὑποχρεώσεων, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ ἀναλαμβάνωσιν οἱ »ξένοι ἐν τῷ μέτρῳ τῆς ἀστικῆς αὐτῶν ἱκανότητος. *Ἐν τοιαύτῃ πε»ριπτώσει διὰ τὰ ἦναι ἰσχυρὸν τὸ συμβόλαιον, ἀρκεῖ ὅτι οἱ Γάλ»λοι ἐνήργησαν* ἄνευ κουφότητος, συνετῶς καὶ καλῇ τῇ πίστει. (1) «Δὲν εἶναι ἐνταῦθα οἰκεῖος ὁ τόπος ὅπως συζητήσωμεν τὴν γνώμην ταύτην, ἥτις ἀνάγεται εἰς τὴν γενικὴν θεωρίαν τοῦ διεθνοῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου.(2) Ἐφαρμοζομένης τῆς τεθείσης ἀρχῆς ὁ ἰταλὸς ἢ ῥουμοῦνος ἀνήλικος μετερχόμενος τὴν ἐμπορίαν ἐν Γαλλίᾳ εἶναι ἱκανὸς πρὸς ἐκποίησιν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἀκινήτων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας. Ἡ ἱκανότης αὕτη ἀναμφιβόλως δὲν ἀναγνωρίζεται εἰς τὸν ἀνήλικον ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος (ἄρθρ. 6 ἐδ. 2), ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ (ἄρθρ. 11) καὶ ὑπὸ τοῦ ῥουμουνικοῦ (ἄρθ. 12) ἀναγνωρίζεται. Ὅρ. ἀρ. 228.(3)

---

(1) Ἀποφ. Ἀκυρ. 16 Ἰανουαρ. 1861. D. 1861. 1. 193. S. 1861. 1. 305. (Ἐπρόκειτο περὶ συναλλαγματικῶν ὑπογεγραμμένων ὑπὸ Μεξικανοῦ ὑπερβάντος τὸ 21ον ἔτος, ἀλλ' ἀνηλίκου κατὰ τὸν μεξικανικὸν νόμον, ὅστις τὴν ἐνηλικότητα ὁρίζει εἰς τὸ 25ον ἔτος). Ὅρ. καὶ ἀποφ. ἐφ. Paris 8 Φεβρουαρ. 1883, «Journ. du dr. intern. privé» 1883 σελ. 290. Πρωτοδ. Seine, 5 Ἀπριλίου 1895, «Journ. du dr. intern. privé» 1895 σελ. 607.

(2) Πρβλ. Weiss, «Traité de droit international privé», III. σελ. 144 καὶ ἑπ.

(3) Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν ἡ ἱκανότης ὁρίζεται ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ νόμου τοῦ προσώπου, δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένη εἴς τινας περιπτώσεις δυσχερειῶν.

Ξένοι νόμοι, ὅπως αὐξήσωσι τὰς τοῦ κύρους τῶν πράξεων περιπτώσεις καὶ προστατεύσωσι τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν, ὁρίζουσι ῥητῶς, διά τινας τοὐλάχιστεν ἐμπορικὰς πράξεις, ὅτι δέον νὰ ἀναγνωρίζηται τὸ κῦρος τῆς πράξεως, ἐὰν ὁ ἐνεργήσας αὐτὴν ξένος ἦναι ἱκανὸς εἴτε κατὰ τὸν νόμον τῆς χώρας, εἰς ἣν ἀνήκει, εἴτε κατὰ τὸν νόμον τοῦ τόπου τῆς τελέσεως, καὶ ἂν ἔτι ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει δὲν εἶναι ἱκανὸς κατὰ τὸν ἐθνικὸν αὐτοῦ νόμον.(1)

Ἰδοὺ ἰδίως δύο ζητήματα λεπτότατα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ συζητηθῶσι·

α') Βέλγος μετερχόμενος τὴν ἐμπορίαν ἐν Γαλλίᾳ ἀποθνήσκει καὶ καταλείπει κληρονόμον ἀνήλικον. Ὁ ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου αὐτοῦ δύναται νὰ ἐξουσιοδοτηθῇ πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς ἐμπορίας τοῦ ἀποβιώσαντος συμφώνως πρὸς τὸν βελγικὸν νόμον (σημ. 2 σελ. 276); Κατὰ τὴν γενικὴν ἀρχὴν φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ γείνῃ δεκτὴ ἡ καταφατικὴ λύσις. Ἐν τούτοις προβάλλεται σπουδαία ἀντίρρησις κατὰ τῆς γνώμης ταύτης. Ἐν Βελγίῳ δέχονται ὅτι, ὅτε ὁ ἐπίτροπος συνεχίζει ἐμπορίαν διὰ τὸν ἀνήλικον, οὔτε ὁ ἐπίτροπος οὔτε ὁ ἐπιτροπευόμενος ἀνήλικος εἶναι ἔμπορος (σημ. 2 σελ. 276). Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἀντίκειται εἰς τὴν γαλλικὴν δημοσίαν τάξιν τὸ νὰ ἀσκῆται ἐν τῷ γαλλικῷ ἐδάφει ἐμπορία χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ πρόσωπον ἔχον νομίμως τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου καὶ ὑποκείμενον εἰς τὰς συνημμένας τῇ ἰδιότητι ταύτῃ ὑποχρεώσεις. Οἱ ἀφορῶντες εἰς τὴν προσωπικὴν κατάστασιν καὶ εἰς τὴν ἱκανότητα τῶν ξένων νόμοι δὲν ἐφαρμόζονται ἐν Γαλλίᾳ, ὅταν ἀντίκεινται εἰς τὴν γαλλικὴν δημοσίαν τάξιν.

β') Ὁ γαλλικὸς νόμος (ἄρθρ. 2) ἀπαιτεῖ τὴν τοιχοκόλλησιν τῆς διδομένης τῷ ἀνηλίκῳ πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας ἀδείας (ἀρ. 225). Ἡ διατύπωσις αὕτη κατηργήθη ὑπὸ τοῦ βελγικοῦ νόμου τῆς 15 Δεκεμβρ. 1872 (ἄρθρον 4.) Ἐὰν βέλγος ἀνήλικος ἔλαβεν ἄδειαν νὰ μετέλθῃ ἐν Γαλλίᾳ τὴν ἐμπορίαν, ἀπαιτεῖται νὰ δημοσιευθῇ ἡ ἄδεια διὰ τοιχοκολλήσεως; Ἡ καταφατικὴ λύσις θὰ ἦτο βεβαία, ἂν ἡ δημοσίευσις τῆς ἀδείας ὡρίζετο ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ νόμου πρὸς τὸ συμφέρον τῶν τρίτων. Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτως, ἀφοῦ ὁ ἀνήλικος μόνον δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ λυσιτελῶς τὴν μὴ ἐκπλήρωσιν τῆς διατυπώσεως τῆς τοιχοκολλήσεως (ἀριθ. 225). Ὥστε φαίνεται ὅτι εἶναι ὀρθὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ βέλγος ἀνήλικος δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν παράλειψιν διατυπώσεως, τὴν ὁποίαν ὁ ἐθνικὸς αὐτοῦ νόμος κρίνει ἀσυντελῆ εἰς προστασίαν αὐτοῦ.

(1) Ἑλβετικὸς ὁμοσπονδιακὸς νόμος· «ἡ ἱκανότης τοῦ ἐνέχεσθαι ἐκ »συναλλαγματικῆς ὁρίζεται διὰ τοὺς ξένους ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς χώρας, εἰς ἣν »ἀνήκουσιν.—Ἐν τούτοις ὁ ξένος, ὅστις κατὰ τὸ ἑλβετικὸν δίκαιον εἶναι »ἱκανὸς τοῦ ἐνέχεσθαι ἐκ συναλλαγματικῆς, ἐνέχεται ἰσχυρῶς ἐξ αὐτῆς ἐν »Ἑλβετίᾳ καὶ ἂν ἔτι ἦναι ἀνίκανος κατὰ τὸν ἐθνικὸν αὐτοῦ νόμον» (ἄρθρ.

3ον. Περὶ τῶν εἰδικῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἐμπόρων.

271. Αἱ δύο κύριαι ὑποχρεώσεις, εἰς ἃς ὑπόκεινται οἱ ἔμποροι, εἶναι ἡ τῆς τηρήσεως ἐμπορικῶν βιβλίων καὶ ἡ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ γαμικοῦ αὐτῶν συστήματος. Τὰς δύο ταύτας ὑποχρεώσεις ἐξετάζομεν ἀμέσως κατωτέρω.

ΤΜΗΜΑ Ι.—ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ(1)

272. Εἰς πάντα λυσιτελεῖ νὰ γινώσκῃ τὴν χρηματικὴν αὐτοῦ κατάστασιν, τὸ τί εἰσπράττει καὶ τί δαπανᾷ. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἰδίως λυσιτελέστατον διὰ τὸν ἔμπορον, τοῦ ὁποίου αἱ ἐργασίαι εἶναι σπουδαιότεραι καὶ μάλιστα πολυαριθμότεραι, ποικιλώτεραι καὶ πολυπλοκώτεραι τῶν τοῦ ἁπλοῦ ἰδιώτου. Πλὴν τούτου συμβαίνει πολλάκις ὑπόθεσίς τις νὰ μὴ πραγματοποιῆται ἅμα τῇ τελέσει, καὶ ὁ μεταξὺ μέχρι τῆς περατώσεως χρόνος νὰ ἦναι μᾶλλον ἢ ἧττον μακρός. Εἶναι δὲ τότε ἀναγκαῖον νὰ διατηρῇ ἀκριβῶς τὴν μνήμην τῆς συμβάσεως πρὸς ἀποφυγὴν πλάνης καὶ ἀμφισβητήσεων. Οἱ ἔμποροι πάσης ἐποχῆς ἐτήρουν ἕνεκα τούτου βιβλία, ἐν οἷς ἐσημείουν τὰς παντοίας ἐργασίας τῆς ἑαυτῶν ἐμπορίας ἢ τοὐλάχιστον ἐβεβαίουν διὰ διαφόρων μέσων τὰς πράξεις, πράττοντες τοῦτο πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον.(2) Ὁ Sraccha λέγει: «Solent et debent mercatores libros rationum conficere· id enim ad statum

---

822 ἐδ. 1 καὶ 2). Ἡ διάταξις αὕτη περιελήφθη καὶ ἐν τῷ γερμανικῷ νόμῳ περὶ συναλλαγῆς (ἄρθρ. 84). Ὅρ. ὡσαύτως σκανδιναυϊκὸν νόμον περὶ συναλλαγῆς ἄρθρ. 84. Οἱ αὐτοὶ κανόνες ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν εἰς διαταγὴν γραμματίων. Ὁ νέος γερμανικὸς ἀστικὸς κῶδιξ, οὗτινος ἡ ἰσχὺς μέλλει νὰ ἀρχίσῃ τῷ 1900, θέτει τὸν κανόνα γενικῶς. «Ἐὰν ξένος ἐνεργῇ »ἐν Γερμανίᾳ νομικὴν πρᾶξιν, δι' ἣν εἶναι ἀνίκανος ἢ ἔχει περιωρισμένην »ἱκανότητα, θεωρεῖται ἱκανὸς διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην, ἐφ' ὅσον εἶναι τοιοῦτος »κατὰ τοὺς γερμανικοὺς νόμους» ἄρθρ. 7. Νόμος εἰσαγωγικὸς εἰς τὸν ἀστικὸν κώδικα. Τὸ πρωσσικὸν «Landrecht» περιεῖχεν ἤδη τοιαύτην διάταξιν. Πρβλ. Asser et Rivier, «op. cit», § 24.

(1) Ἐμπορικὸς κῶδιξ, βιβλ. I, τίτλ. II, ἄρθρ. 8 ἕως 17.

(2) Ἐννοοῦμεν διὰ τούτων τὰ σκύταλα καὶ ἄλλα ἀνάλογα μέσα. Ὅρ. Léon-Say, Considérations sur la comptabilité en parti double (Mémoires des sciences morales et politiques XVI, σελ. 805 ἕως 824).

eorum praecipuè obtinet». Ὁ νομοθέτης παρενέβη ὅπως καθορίσῃ καὶ κανονίσῃ τὴν συνήθειαν ταύτην, σκεφθεὶς ὀρθῶς, ὅτι πλὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος ὑπάρχει καὶ ἀληθινὸν κοινὸν συμφέρον.

Πολλαὶ ἐμπορικαὶ ἐργασίαι τελοῦνται μετὰ πολλῆς ταχύτητος, μὴ ἐπιτρεπούσης τὴν σύνταξιν τακτικῶν ἀποδεικτικῶν ἐγγράφων. Ὁ νόμος δὲν παρεῖδε τὴν κατάστασιν ταύτην καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἐπιτρέπει πάντα τὰ μέσα ἀποδείξεως (ἀριθ. 10) καὶ ἰδίως τὴν μαρτυρικὴν καὶ τὴν διὰ δικαστικῶν τεκμηρίων ἀπόδειξιν, μάλιστα δὲ καὶ καθ' ἃς περιπτώσεις τὰ μέσα αὐτὰ ἀποκλείονται ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων (πρβλ. ἄρθρ. 109 ἐμπ. κώδ. 1341 καὶ 1353 ἀστ. κώδ.). Ἀδιάλυτοι δυσκολίαι θὰ παρουσιάζοντο καθ' ἑκάστην ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων ὡς πρὸς τὴν ὕπαρξιν, τὴν χρονολογίαν καὶ τοὺς ὅρους τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, ἐὰν βιβλία τακτικῶς τηρούμενα δὲν διεφώτιζον ταῦτα καὶ δὲν ἀνεπλήρουν τὴν ἔλλειψιν τακτικῶν ἐγγράφων. Ὃ δὲ σπουδαιότερον, καὶ τοῦτο ἐλογίσατο ὁ νομοθέτης, πᾶς ἔμπορος δύναται νὰ περιέλθῃ εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ἑαυτοῦ ὑποχρεώσεις, ἡ κατάστασις δ' αὕτη ἐπακόλουθον ἔχει τὴν πτώχευσιν ἢ τὴν δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν. Ἡ πτώχευσις ἢ ἡ δικαστικὴ ἐκκαθάρισις εἶναι σοβαρώτατον γεγονὸς εἴτε καθ' ἑαυτὸ εἴτε διὰ τὰς ἐξ αὐτῆς συνεπείας, αἵτινες δυνατὸν νὰ προσβάλωσι μέγαν ἀριθμὸν προσώπων. Διὰ τοῦτο ὁ νόμος ζητεῖ λογαριασμὸν παρὰ τοῦ ὑποπεσόντος εἰς τὴν κατάστασιν αὐτήν, ἐπιφορτίζει τοὺς δικαστὰς νὰ ἀναζητήσωσι τὰς αἰτίας, αἵτινες ἤγαγον τὸν ἔμπορον εἰς τοιαύτην θέσιν, καὶ νὰ ἐξετάσωσιν ἂν προέρχηται ἐξ ἀτυχήματος, ἐξ ἀμελείας ἢ ἐκ δόλου, καὶ ἑκάστη τῶν αἰτιῶν τούτων συνεπάγεται διαφόρους συνεπείας (ἄρθρ. 585, 586 καὶ 591 ἐμπ. κώδ.). Πῶς θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἔρευνα αὕτη, πῶς δὲ ὁ τίμιος ἔμπορος θὰ ἠδύνατο νὰ δικαιολογηθῇ ἀποδεικνύων ὅτι αἱ ὑποθέσεις αὐτοῦ προσέκοψαν ἐξ ἀπροόπτων ἀτυχημάτων, ἐὰν δὲν εἶχε σημειώσει τακτικῶς τὰς πράξεις, αἵτινες ἔμελλον νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ;

273. Τὸ διάταγμα τοῦ 1683, ἐν III τίτλῳ, κατέστησεν ὑποχρεωτικὴν τὴν χρῆσιν τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων καὶ διέγραψεν ἅμα διατυπώσεις τινὰς συντελεῖς εἰς ἐξασφάλισιν τῆς τακτικῆς τηρήσεως. Αἱ διατάξεις τοῦ διατάγματος εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὰς τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ὑπάρχουσι δὲ μόνον διαφοραὶ μεταξὺ αὐτῶν. Τῷ ὄντι τὸ διάταγμα (τίτλ. XI ἄρθρ. 11) περιωρίζετο νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ἔμπορος, ὅστις

κατὰ τὴν πτώχευσιν δὲν παρουσίαζε τακτικῶς τηρούμενα βιβλία, ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ δόλιος χρεωκόπος καὶ οὐδὲν σχεδὸν ὥριζε περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς δυνάμεως τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων· διὰ τοῦτο, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ συγγραφεῖς, ὀλίγον ἐτηρεῖτο ἐν τῷ θέματι τούτῳ. Ὁ Jousse διαλαμβάνων περὶ τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν τήρησιν τῶν βιβλίων διατάξεως, λέγει· «Τὰ νῦν οὐδόλως τηρεῖται πλέον ἐν τῇ πρακτικῇ, ὀλιγωρεῖται δὲ καὶ »ἐν τοῖς ἐμπορικοῖς δικαστηρίοις καὶ ἡ μὴ τήρησις αὕτη τοῦ νόμου ἐπε»τράπη μάλιστα καὶ δι' ἀποφάσεων τῶν ἀνωτέρων δικαστηρίων». Τοῦτο προῆλθε καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὸ δημόσιον ἐπεζήτησε πόρους ἐσόδων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁρισθεισῶν διαφόρων διατυπώσεων. Δι' ἀποφάσεως τοῦ συμβουλίου τῆς 3 Ἀπριλίου 1674 διετάχθη νὰ γίνηται χρῆσις ἐνσήμου χάρτου διὰ τὸ ἡμερολόγιον ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος αὐτοῦ καὶ προστίμου χιλίων λιβρῶν. Διὰ διατάγματος δὲ τοῦ Νοεμβρίου 1706 καὶ διὰ δηλώσεως τοῦ Μαΐου 1707 εἶχον μάλιστα ἱδρυθῇ ἰδιαίτεραι δημόσιαι θέσεις διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀφορωσῶν εἰς τὰ βιβλία διατυπώσεων. Αἱ διατάξεις αὗται ἔμειναν ἀνεκτέλεστοι.(1) Ἡ ἀποτυχία τῶν ἀποπειραθέντων τούτων ταμιευτικῶν μέτρων δὲν ἐκώλυσε τὸν νομοθέτην τοῦ VII ἔτους τοῦ νὰ ὑποβάλῃ τὰ ἐμπορικὰ βιβλία εἰς τέλος χαρτοσήμου διαστάσεως· διὰ τοῦ νόμου τῆς 13 brumaire ἔτους VII (ἄρθρ. 12) ὑπεβλήθη εἰς τέλος χαρτοσήμου **διαστάσεως** πᾶς χάρτης χρησιμοποιούμενος εἰς δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα καὶ ὡρίσθη (ἄρθρ. 24 καὶ 25) ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐκδοθῇ οὐδεμία ἀπόφασις ἐπὶ τῇ βάσει ἐγγράφου μὴ σεσημασμένου. Τὸ δημοβούλιον (Tribunat) ὑπέβαλεν, ἀλλ' εἰς μάτην, παρατηρήσεις, ὅτι τὸ τέλος ἦτο ὑπερβολικὸν καὶ ἐπεβάρυνεν ἰδίως τοὺς μικρεμπόρους, τῶν ὁποίων αἱ πολυπληθέστεραι ἐργασίαι ἀπαιτοῦσι καὶ πλείονας ἐγγραφάς.(2)

Ὅτε παρεσκευάζετο ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ, πολλὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ἐξήνεγκον τὴν γνώμην ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἀσχολῆταί τις εἰς τὰ περὶ τηρήσεως βιβλίων καὶ νὰ ἀναγράφῃ διατυπώσεις, ἀφοῦ αἱ περὶ αὐτῶν νομικαὶ διατάξεις οὐδέποτε ἐτηρήθησαν. Ἐν τούτοις ἐθεωρήθη ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ συνάγηται ἐκ τῆς μὴ ἐκτελέσεως τῶν ἀρχαίων νόμων ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖοι, ἀλλ' ὅτι ἔδει νὰ καταβληθῇ

---

(1) Merlin, «Repert.» λ. «livres de commerce».

(2) Locré, XVII 293, 304 καὶ 305.

μεγαλειτέρα φροντὶς πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ σεβασμοῦ τῶν ὁρισμῶν τοῦ νόμου. Ὁ νομοθέτης ἐθέσπισε σειρὰν κανόνων συντελῶν εἰς ἐξασφάλισιν τοῦ εἰλικρινοῦς καὶ τοῦ τακτικοῦ ἐν ταῖς ἐγγραφαῖς (ἄρθρ. 8—11 ἐμπορ. κώδ.). Οὐδεμία μεταβολὴ ἐπηνέχθη εἰς τὰ περὶ τέλους χαρτοσήμου, ἀλλ' ἡ πρακτικὴ ἐπεκράτησε τοῦ νόμου καὶ ἔβλεπέ τις προσαγόμενα ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων βιβλία μὴ σεσημασμένα, τὰ ὁποῖα μάλιστα ἐθεώρουν οἱ δημόσιοι λειτουργοί. Ὁ νόμος τῆς 30 Ἰουλίου 1837 (ἄρθρ. 4) ἐθεράπευσε τὴν κατάστασιν ταύτην τῶν πραγμάτων, καταργήσας τὸ τέλος χαρτοσήμου ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων καὶ ἀντικαταστήσας αὐτὸ διὰ προσθέτων τριῶν ἑκατοστῶν ἐπὶ τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος.(1) Μὴ ὑπάρχοντος πλέον χρηματικοῦ συμφέροντος εἰς τὴν μὴ τήρησιν τακτικῶν βιβλίων, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ηὐξήθη. Ἐν τούτοις δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι καὶ τὴν σήμερον ἔτι τὰ ἔχοντα βιβλία τεθεωρημένα, ἠριθμημένα καὶ μεμονογραφημένα, ὡς διαγράφει ὁ νόμος, ἐμπορικὰ καταστήματα ἀποτελοῦσιν ἐξαιρέσεις, αἵτινες τιμῶσιν αὐτά· ἀλλ' αἱ ἐξαιρέσεις αὗται εἶναι σπάνιαι.(2) Τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ νομοθέτης δὲν περιέβαλε διὰ σπουδαίας κυρώσεως τοὺς ὁρισμοὺς αὐτοὺς καὶ διότι κατ' ἐπιβαλλομένην ἐκ τῶν πραγμάτων ἀνάγκην δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῶν τακτικῶς καὶ ἀτάκτως τηρουμένων βιβλίων (ὅρ. ἀριθ. 287 ἐν τέλει).

274. Εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ θέματος θὰ προβῶμεν κατὰ τὴν ἑξῆς τάξιν. Θὰ διαλάβωμεν Α' *περὶ τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων ἐν γένει* 1ον *τίνες ὑποχρεοῦνται νὰ τηρῶσι βιβλία,* 2ον *τίνα βιβλία ἀπαι-*

---

(1) Ὁ νόμος τῆς 23 Ἰουλίου 1872 ἄρθρ. 2 προσέθηκεν εἰς τὸν κύριον φόρον τοῦ ἐπιτηδεύματος 3 λεπτά, 8 δέκατα καταλογισθέντα ἀντὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ τέλους χαρτοσήμου, εἰς ἣν ὑπέκειντο τὰ ἐμπορικὰ βιβλία. (Ὅρ. Duvergier, Collection des lois 1872 σελ. 301 σημ. 2). — Ἐν ἔτει 1872 βουλευτής τις προέτεινε τὴν ἐπαναφορὰν ἐν ἰσχύϊ τοῦ νόμου τοῦ ἔτους VII μετὰ ἐλέγχου τῶν βιβλίων τῶν ἐπιτηδευματιῶν κατὰ τριμηνίαν ὑπὸ τῶν πρακτόρων τῆς διοικήσεως τῶν ἀμέσων φόρων (ὅρ. «Journal officiel» τῆς 6 Φεβρουαρίου 1872 σελ. 854). Ἡ πρότασις αὕτη, ἥτις δὲν ἐτελεσφόρησεν, ἐσκόπει νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν φόρον ἐπὶ τῶν πρώτων ὑλῶν. Ἀπῃτοῦντο ἀληθινὰ ἱερεξεταστικὰ μέτρα, ὅπως ὁ φόρος τοῦ χαρτοσήμου φέρῃ ἀποτέλεσμά τι.— Ἐν ἔτει 1837 τὸ ἐκ τοῦ χαρτοσήμου ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων ἔσοδον ἀνῆλθεν εἰς 87,000 φρ.

(2) Bédarride, I, ἀρ. 322.

τοῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου, 3ον *εἰς τίνας διατυπώσεις ὑπόκεινται.* 4ον *Ὁποία ἡ κύρωσις τῶν διατάξεων τοῦ νόμου.* —Β'. *Πότε δύναται νὰ διαταχθῇ ἡ ἀνακοίνωσις καὶ ἡ ἐμφάνισις τῶν βιβλίων.* — Ἐν παραρτήματι δέ· *Τίνες εἶναι οἱ γενικοὶ κανόνες τῆς λογιστικῆς καταστιχογραφίας.* — Τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐκ τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων προκύπτουσαν ἀπόδειξιν ἐπιφυλασσόμεθα νὰ πραγματευθῶμεν ἐν τῇ γενικῇ θεωρίᾳ τῆς ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἀποδείξεως. Ὅρ. 4ον μέρος κεφ. Ι.(1)

Α'. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΗΡΗΣΕΩΣ ΑΥΤΩΝ

275. 1ον. *Τίνες ὑποχρεοῦνται νὰ τηρῶσι βιβλία.* — Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ τηρεῖν βιβλία ἐπιβάλλεται εἰς *πάντα ἔμπορον* (ἄρθρ. 8), ἀδιακρίτως εἴς τε τὰς ἑταιρείας ὡς καὶ εἰς τὰ ἄτομα. Κατ' ἀκολουθίαν αἱ διὰ μετοχῶν ἑταιρεῖαι, αἱ ἔχουσαι ἀστικὸν ἀντικείμενον, δὲν ὑπεχρεοῦντο πρὸ τοῦ νόμου τῆς 1ης Αὐγούστου τοῦ 1893, νὰ τηρῶσι βιβλία. Ὅσαι δὲ ἐκ τῶν ἑταιρειῶν τούτων συνεστάθησαν μετὰ τὸν μνησθέντα νόμον ὑποχρεοῦνται, ἀφοῦ εἶναι ἐμπορικαὶ ἑταιρεῖαι (νομ. 24 Ἰουλίου 1867, νέον ἄρθρ. 68).

Ὁ νόμος τῆς 6 Νοεμβρίου 1894 *περὶ ἱδρύσεως ἑταιρειῶν ἀγροτικῆς πίστεως* κηρύσσει τὰς ἑταιρείας ταύτας ἐμπορικὰς καὶ ἐκ τούτου ἐξάγει ῥητῶς τὴν συνέπειαν ὅτι τὰ βιβλία αὐτῶν *δέον νὰ τηρῶνται συμφώνως πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος.*

Ἐν τούτοις προϋτάθη, ὅπως ὁ νόμος μὴ ἐφαρμόζηται εἰς τὰ πρόσωπα, τῶν ὁποίων ἡ ἐμπορία εἶναι τόσον ἀσήμαντος, ὥστε συγχέεται πρὸς τὴν ἄσκησιν χειροτεχνικοῦ τινος ἐπαγγέλματος ἢ ἀπαιτεῖ ἀδιαλείπτους μετατοπίσεις, ὡς ἡ τῶν πλανοδίων ἐμπόρων.(2) Ἀλλ' εἶναι ὅλως αὐθαίρετον τὸ νὰ γίνηται διάκρισις, ἔνθα ὁ νόμος οὐδόλως διακρίνει. Ὀρθότερον εἶναι οὐδεμίαν νὰ δεχθῶμεν ἐξαίρεσιν καὶ νὰ ἀποφανθῶμεν ὅτι διὰ πάντα ἀναγνωριζόμενον ὡς ἔμπορον

---

(1) Τόμ. ΙΙΙ ἀριθ. 67 καὶ ἑπ.

(2) Bédarride I ἀρ. 205.—Ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχουσιν ἔμποροι, τοὺς ὁποίους ὁ κῶδιξ ἀπαλλάσσει τῶν παρομαρτουσῶν συνήθως τῷ ἐμπορικῷ ἐπαγγέλματι ὑποχρεώσεων ἕνεκα τοῦ ἀσημάντου τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν. Ὅρ. γερμανικὸν κωδ. τοῦ 1861, ἄρθρ. 10 καὶ Γερμανικὸν κώδικα τοῦ 1897, ἄρθρ. 4.

ὑφίσταται ἡ ὑποχρέωσις τοῦ τηρεῖν βιβλία. Τοῦτο ἄλλως τε δὲν ἔχει μεγάλα ἄτοπα, ἀφοῦ ἡ ὑποχρέωσις δὲν κυροῦται αὐστηρῶς. Ὁ νόμος δίδει τὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς δικαστὰς νὰ ἐκτιμῶσι τὰς περιστάσεις καὶ νὰ ἐπιβάλλωσιν ἢ μὴ ποινὴν ἐν περιπτώσει μὴ τηρήσεως τῶν διατάξεων αὐτῶν. (Ὅρ. καὶ ἀρ. 203).

276. Ὅταν πρόκειται περὶ ἐμπορικῆς ἑταιρείας, ἐκτὸς τῶν ἑταιρικῶν βιβλίων, ὑποχρεοῦται ἄρα καὶ ἕκαστος ἑταῖρος νὰ ἔχῃ ἰδιαίτερα βιβλία ; Διὰ τοὺς μετόχους καὶ τοὺς ἑτερορρύθμους ἑταίρους, οἵτινες δὲν εἶναι ἔμποροι, προφανῶς πρέπει νὰ δοθῇ ἀποφατικὴ λύσις.(1) Ὅρ. ἀρ. 204 *δίς*. Τοὐναντίον δ' ὅμως τὸ ζήτημα πρέπει νὰ λυθῇ καταφατικῶς, διὰ τοὺς ἑταίρους, οἵτινες ἐνεχόμενοι προσωπικῶς καὶ ἀπεριορίστως διὰ τὰ ἑταιρικὰ χρέη, θεωροῦνται ἔμποροι.(2) Ὀφείλουσι δ' οὗτοι ἰδίως νὰ ἔχωσιν ἰδιαίτερον ἡμερολόγιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ σημειῶσι τὰς ἰδίας αὐτῶν δαπάνας καὶ εἰσπράξεις καὶ τὰ ποσά, τὰ ὁποῖα λαμβάνουσιν ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν κερδῶν ὡς προσόδους αὐτῶν.

277. Ἡ αὐτὴ ὑποχρέωσις βαρύνει τούς τε γάλλους καὶ τοὺς ξένους, οἵτινες μετέρχονται ἐν Γαλλίᾳ τὴν ἐμπορίαν. Οἱ ἐθνικοὶ νόμοι τῶν ξένων δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ἐν τῷ θέματι τούτῳ, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ διατάξεων ἀστυνομικῶν, ἐφαρμοστέων εἰς πάντας τοὺς ὄντας ἐν Γαλλίᾳ (ἄρθρ. 3 ἐδ. 1 ἀστ. κώδ.). Ὅρ. ἀρ. 301 *δίς*.

278. Ἐξ ἄλλου οὐδεμία ὑποχρέωσις ὑπάρχει διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους, καὶ ὅταν ἔτι οὗτοι ἐνεργῶσι κατὰ σύμπτωσιν μεμονωμένας ἐμπορικὰς πράξεις. Παρατηρητέον μόνον ὅτι ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ ἐπιβάλλει εἰς τοὺς πλοιάρχους, καίτοι δὲν εἶναι ἔμποροι,(3) τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τηρῶσι *βιβλίον ἢ ἡμερολόγιον τοῦ πλοίου* (ἄρθρ. 224). Ἀλλ' οἱ πλοίαρχοι δὲν ὑποχρεοῦνται νὰ τηρῶσι τὰ ἐπιβαλλόμενα εἰς τοὺς ἐμπόρους βιβλία διὰ τῶν ἄρθρων 8 καὶ 9 ἐμπ. κώδ.

279. *Περὶ τῶν ἀπαιτουμένων ὑπὸ τοῦ νόμου βιβλίων.* — Ὁ κῶδιξ δὲν περιωρίσθη νὰ θέσῃ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ τηρεῖν βιβλία, ἀλλ' ὥρισε πρὸς τούτοις καὶ τίνων βιβλίων ἀπαιτεῖται ἡ τήρησις παρὰ τῶν ἐμπόρων. Ξένοι τινὲς κώδικες πράττουσι τὸ αὐτό,(4)

(1-2) Ὅρ. Βιβλ. II ἀρ. 446 καὶ ἑπ.

(3) Ὅρ. τομ. V, ἀριθ. 51.

(4) Βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ. 16). Ἰταλικὸς κῶδιξ [ἄρθρ. 21). Ῥουμουνικὸς κῶδ. (ἄρθρ. 22). Ὁ Γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ

ἄλλοι δὲ ὁρίζουσι τοῦτο μόνον, ὅτι οἱ ἔμποροι ὀφείλουσι νὰ τηρῶσι βιβλία.() Εἶναι δὲ καὶ κώδικες, οἵτινες ἀπαιτοῦσι τὴν τήρησιν πλειόνων τῶν ὁριζομένων ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ βιβλίων.(2)

Ἐκ τῶν ἄρθρων 8 καὶ 9 ἐμπορ. κώδ. προκύπτει ὅτι τρία βιβλία εἶναι ὑποχρεωτικά· *ἡμερολόγιον, βιβλίον ἀντιγραφῆς ἐπιστολῶν, βιβλίον ἀπογραφῆς.* Ὁ νόμος ἐν τοῖς ἄρθροις αὐτοῖς διαλαμβάνει μόνον περὶ τῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦνται νὰ τηρῶσιν οἱ ἔμποροι ἐν γένει. Ἀλλ' ἔμποροί τινες, ἰδίως οἱ πράκτορες συναλλαγῆς καὶ οἱ μεσῖται (ἄρθρ. 84 ἐμπ. κώδ., Νομ. 15 Ἰουνίου 1873, ἄρθρ. 13), οἱ κολλυβισταί,(3) οἱ ἐργολάβοι μεταλλείων (ἄρθρ. 1785 ἀστ. κώδ. ἄρθρ. 96 καὶ 102 ἐμπ. κώδ.) ὀφείλουσι νὰ τηρῶσι καὶ ἰδιαίτερα βιβλία. Ὡς πρὸς τοὺς ἐμπόρους τῆς θέσεως ταύτης παρατηρητέον, ὅτι ἡ τήρησις τῶν ἰδιαιτέρων τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν κανόνων δὲν ἀπαλλάσσει αὐτοὺς τῆς ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 8 καὶ 9 ἐπιβαλλομένης ὑποχρεώσεως. Πρόκειται περὶ δύο κατηγοριῶν διατάξεων, αἵτινες συνδυάζονται καὶ δὲν ἀποκλείουσιν ἀλλήλας.

1861 (ἄρθρ. 28) ὁρίζει «πᾶς ἔμπορος ὑποχρεοῦται νὰ τηρῇ βιβλία ἐμφαίνοντα »ἀκριβῶς τὰς ἐμπορικὰς αὐτοῦ ἐργασίας καὶ τὰ ἀποτελοῦντα τὴν περιουσίαν »αὐτοῦ». Ἀλλ' ὁ κῶδιξ οὗτος περιορίζεται νὰ διατάξῃ μόνον τὴν τήρησιν βιβλίου ἀντιγραφῆς ἐπιστολῶν (ἄρθρ. 30 ἐδ 2), τὴν σύνταξιν ἐτησίας ἀπογραφῆς καὶ τὴν διατήρησιν τῶν ληφθεισῶν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν. Ὁ Γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ 1897 (ἄρθ. 38—47) δὲν ἐπήνεγκεν ἀξιοσημείωτον μεταβολὴν εἰς τὰς διατάξεις τοῦ κώδικος τοῦ 1861. Δὲν ἀπαιτεῖ πλέον τὴν τήρησιν βιβλίου ἀντιγραφῆς ἐπιστολῶν, ἀλλ' ἐπιβάλλει μόνον εἰς τὸν ἔμπορον τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ τηρεῖν τὰ ἀντίγραφα τῶν πεμπομένων ἐπιστολῶν καὶ νὰ θέτῃ αὐτὰ ἐν τάξει μετὰ τῶν λαμβανομένων ἐπιστολῶν. Οὕτως ὁ Γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ 1897 εἶναι κατατακτέος εἰς τὴν δευτέραν τάξιν τῶν κωδίκων. Ὅρ. ἑπομένην σημείωσιν.

(1) Ἑλβετικὸς ὁμοσπονδιακὸς κῶδιξ περὶ ἐνοχῶν (ἄρθρ. 879). Ἐκράτησεν ἡ σκέψις, ὅτι αἱ ἐργασίαι εἶναι τόσον ποικίλαι, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ διατυπωθῶσι λεπτομερεῖς κανόνες κατάλληλοι διὰ πάσας. Ὁ κῶδιξ αὐτὸς δὲν ἐπιβάλλει μάλιστα τὴν τήρησιν βιβλίου ἀντιγραφῆς ἐπιστολῶν, ἀλλ' ἐνδεικνύει, ὅτι οἱ ἔμποροι ὀφείλουσι νὰ τηρῶσι τὰς λαμβανομένας ἐπιστολὰς καὶ τηλεγραφήματα (ἄρθρ. 878).

(2) Τοιοῦτος εἶναι ὁ Ἱσπανικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 33), ὅστις πρὸς τοῖς ὑπὸ τοῦ γαλλ. κωδ. ὁριζομένοις βιβλίοις ἐπιβάλλει καὶ τὴν τήρησιν καθολικοῦ.

(3) Νόμος 12—27 Μαΐου 1791, κεφ. IX, ἄρθρ. 5· περὶ τῆς σημασίας τῆς διατάξεως ταύτης ὅρ. ἀπ. ἐφ. Paris 19 Φεβρουαρ. 1875. D. 1875. 2. 158.

280. *Ἡμερολόγιον.* Πᾶς ἔμπορος ὑποχρεοῦται νὰ τηρῇ *ἡμερολόγιον* παριστῶν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν (ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ ὀνομασία) τὴν ἐνεργητικὴν περιουσίαν καὶ τὰ χρέη αὐτοῦ, τὰς ἐργασίας τῆς ἐμπορίας, τὰς συναλλαγὰς αὐτοῦ, ἀποδοχὰς ἢ ὀπισθογραφήσεις ἐμπορικῶν τίτλων, καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι λαμβάνει ἢ πληρώνει ἐφ' οἱῳδήποτε λόγῳ, καὶ ἐμφαῖνον κατὰ μῆνα τὸ εἰς οἰκιακὰς δαπάνας χρησιμοποιούμενον ποσὸν (ἄρθρ. 8).

Οἱ πωλοῦντες λιανικῶς μικρέμποροι δὲν δύνανται νὰ σημειῶσι πάσας τὰς ἑαυτῶν ἐργασίας, ὡς πράττουσιν οἱ πωλοῦντες χονδρικῶς μεγαλέμποροι, καθ' ὅσον αὗται εἶναι πολυάριθμοι καὶ ἑκάστη συνήθως ἕνεκα τῆς σμικρότητος δὲν εἶναι ἀξία σημειώτεως. Διὰ τοῦτο οἱ μικρέμποροι περιορίζονται νὰ ἀναφέρωσι καθ' ἡμέραν τὸ σύνολον τῶν πράξεων. Τὸ ἡμερολόγιον εἶναι ἡ βάσις ὅλης τῆς λογιστικῆς καταστιχογραφίας δι' ὃ καὶ ἐλέχθη ἀκριβέστατα ὅτι εἶναι «τὰ καθ' ἡμέ»ραν λεπτομερῆ πρακτικὰ πασῶν τῶν πράξεων τοῦ βίου τοῦ ἐμπόρου, »αἵτινες δύνανται νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τὴν περιουσιακὴν τύχην αὐτοῦ». Πράγματι τοῦτο δὲν ἀφορᾷ μόνον εἰς τὰς ἐμπορικὰς ἐργασίας, ἀλλὰ τὸ ἄρθρ. 8 εἶναι ἀπόλυτον, ἀπαιτοῦν τὴν μνείαν πάσης ἐφ' οἱασδήποτε αἰτίᾳ εἰσπράξεως καὶ δαπάνης, ὡς, ἐπὶ παραδείγματος, τῶν λόγῳ προικός, δωρεᾶς, κληρονομίας κλπ. εἰσπραττομένων.(1) Ἡ ἀπαίτησις αὕτη τοῦ νόμου δικαιολογεῖται, καθ' ὅτι ὁ ἔμπορος ὀφείλει νὰ δύνηται νὰ δίδῃ λόγον περὶ τῶν αἰτιῶν τῆς πτωχεύσεως καὶ νὰ καθιστᾷ τοὺς δικαστὰς καὶ τοὺς πιστωτὰς εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῶσι τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ. Ὅπως δὲ γίνηται τοῦτο, ἀπαιτεῖται ἡ γνῶσις ὅλων τῶν στοιχείων τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ὅρ. ἄρθρ. 585, 1ον ἐμπ. κώδ.

281. *Ἀλληλογραφία.* — Ὀφείλει νὰ θέτῃ ἐν φακέλλῳ τὰς ἐπιστολάς, ἃς λαμβάνει, καὶ νὰ ἀντιγράφῃ ἐν βιβλίῳ ἃς ἀποστέλλει (ἄρθ. 8 ἐδ. 2). Πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τὰ τηλεγραφήματα, ἅτινα, ἀκριβῶς εἰπεῖν, περιλαμβάνονται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῶν ἐπιστολῶν. Οἱ νέοι ξένοι

---

(1) Τοῦτο ἐλέχθη ρητῶς κατὰ τὰς προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας. Locré, XVII 251 καὶ 39.—Τὸ διάταγμα τοῦ 1673 (τιτλ. III ἄρθρ. 1ον) ἐφαίνετο ἀφορῶν μόνον εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ἐμπορίας καὶ ὅμως οἱ συγγραφεῖς ἔθετον κανόνα ἀνάλογον πρὸς τὸν τοῦ κώδικος.

κώδικες δὲν παρέλιπον νὰ ποιήσωνται ῥητῶς τὴν προσθήκην ταύτην.(1) Ἡ ἀλληλογραφ'α ἔχει σπουδαῖον μέρος ἐν τῇ ἐμπορίᾳ καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ μεταξὺ ἐμπόρων κατοικούντων ἐν τῇ αὐτῇ πόλει. Εἶναι τὸ καλλίτερον μέσον πρὸς ἀποφυγὴν τῶν παρανοήσεων καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς πιστῆς ἐκτελέσεως τῶν μὴ πραγματοποιουμένων ἀμέσως συναλλαγῶν, ἐπὶ τῶν ὅρων τῶν ὁποίων δυνατὸν ἔπειτα νὰ ἦναι ἐν διαφωνίᾳ.

Ὁ ἔμπορος ὀφείλει νὰ τηρῇ ἀντίγραφον τῶν πεμπομένων ὑπ' αὐτοῦ ἐπιστολῶν καὶ νὰ φυλάττῃ ἅμα ἃς λαμβάνει. Πολλὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα τελοῦνται δι' ἀλληλογραφίας καὶ διὰ νὰ δύνηται ὁ ἔμπορος νὰ ἀποδεικνύῃ ὅτι συνάλλαγμά τι συνωμολογήθη ἢ ὅτι ὅρος τις αὐτοῦ ἀμφισβητούμενος ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων, ἀναγκαίως πρέπει νὰ προσάγῃ τὴν ἐπιστολήν, ἥτις περιέχει τὴν προσφορὰν ὡς καὶ τὴν περιέχουσαν τὴν ἀποδοχὴν τῆς προσφορᾶς.(2)

Ὁ ἔμπορος ὀφείλει νὰ φυλάττῃ ὡσαύτως τὰ γραμμάτια, ἅτινα πληρώνει, τὰ τιμολόγια, τὰ ἀγωγιαστήρια, τὰς φορτωτικὰς καὶ ἄλλους τίτλους.

282. *Βιβλίον ἀπογραφῶν.* — Ὀφείλει νὰ ἐνεργῇ κατ' ἔτος ἰδιόγραφον ἀπογραφὴν τῶν κινητῶν καὶ ἀκινήτων αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας καὶ νὰ ἀντιγράφῃ αὐτὴν κατ' ἔτος εἰς εἰδικὸν ἐπὶ τούτῳ βιβλίον (ἄρθρ. 9). Οὕτως ἡ λέξις *ἀπογραφὴ* δὲν σημαίνει ἐνταῦθα, ὡς συνήθως, πρᾶξιν συντασσομένην ὑπὸ δημοσίας ἀρχῆς (ἄρθρ. 941 καὶ ἐπομ. Πολ. Δικονομίας).(3) Τὸ διάταγμα τοῦ 1673 (τίτλ. III, ἄρθρ. 8) ἠρκεῖτο εἰς ἀπογραφήν, γενομένην κατὰ διετίαν καὶ ἐπὶ μεμονωμένων φύλλων χάρτου, ἀλλ' ὁ κῶδιξ ἐκαινοτόμησεν ὡς πρὸς ταῦτα καὶ εὐλόγως, διότι ὁ ἔμπορος ὀφείλει συχνότερον νὰ λομβάνῃ γνῶσιν τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεως, εἶναι δὲ ἅμα ὀρθὸν ἡ συντασσομένη ὑπ' αὐτοῦ ἔκθεσις νὰ ὑπόκειται εἰς ἃς καὶ

---

(1) Βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρ. 1872 (ἄρθ. 16 ἐδ. 2). Ἰταλικὸς κῶδιξ (ἄρθ. 21 ἐδ. 2). Ῥουμουνικὸς κῶδιξ (ἄρθ. 30 ἐδ. 1ον).

(2) Ὅρ. τόμ. III ἀρ. 64—66.

(3) Ἄλλη σπουδαία περίπτωσις ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, καθ' ἣν δὲν ἀπαιτεῖται ἡ ὑπὸ δημοσίας ἀρχῆς σύνταξις, εἶναι ἡ τῆς ἀπογραφῆς τῆς γενομένης μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς πτωχεύσεως, ἥτις συντάσσεται τότε ὑπὸ τῶν συνδίκων (ἄρθ. 474—481). Ὅρ. τόμ. VII ἀρ. 495—497. Ὅρ. διὰ τὴν δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν νομ. 4 Μαρτίου 1889 ἄρθ. 9 ἐδ. 2.

τὰ ἄλλα ἔγγραφα ἐγγυήσεις διατηρήσεως καὶ εἰλικρινείας. Πολλοὶ μάλιστα ἔμποροι συντάσσουσιν ἀπογραφὴν καθ' ἑξαμηνίαν.

Ὁ νόμος τῆς 24 Ἰουλίου 1867 περὶ ἑταιρειῶν (ἄρθρ. 34) ἀπαιτεῖ ὅπως πᾶσα ἀνώνυμος ἑταιρεία συντάσσῃ καθ' ἑξαμηνίαν συνοπτικὴν κατάστασιν τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ αὐτῆς ἀνεξαρτήτως τῆς ὁριζομένης ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ἀπογραφῆς. Ἀλλὰ παραπλησία ὑποχρέωσις οὐδεμία ἐπεβλήθη καὶ εἰς τὰς διὰ μετοχῶν ἑτερορρύθμους ἑταιρείας, ὥστε δι' αὐτὰς ἀρκεῖ ἡ κατ' ἔτος ἀπογραφή.

Ὁ γαλλικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ δὲν ἀπαιτεῖ, ὡς ξένοι τινὲς κώδικες,(1) τὴν σύνταξιν πρώτης ἀπογραφῆς κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐμπόρου. Ἀλλὰ διὰ τὰς ἑταιρείας ἡ βεβαίωσις τῶν ἀποτελουσῶν τοὺς πόρους αὐτῆς εἰσφορῶν εἶναι εἶδος ἀπογραφῆς, διὰ τὰ μετερχόμενα δὲ τὴν ἐμπορίαν ἄτομα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωσι καλὴν λογιστικὴν ὑπηρεσίαν, ἂν δὲν σημειῶται ἀρχῆθεν τὸ διατιθέμενον κεφάλαιον.

Δὲν πρέπει νὰ συγχέηται ὁ *ἰσολογισμὸς* πρὸς τὴν *ἀπογραφήν*. Ὑπὸ τὸν ὅρον *ἰσολογισμὸς* νοεῖται περιληπτικὴ ἀνακεφαλαίωσις τῶν λογιστικῶν πράξεων, παριστῶσα εἰδικῶς κατὰ τὸ διπλογραφικὸν σύστημα (ἀριθ. 308 καὶ ἐπ.), τὴν ἐνεργητικὴν καὶ παθητικὴν κατάστασιν τῶν λογαριασμῶν κατατεταγμένων οὕτως, ὥστε νὰ σχηματίζηται πίναξ εὐσύνοπτος καὶ εὔληπτος. Οἱ ἔμποροι ἐνίοτε καταρτίζουσιν ἰσολογισμὸν πολλάκις τοῦ ἔτους. Ἡ Γαλλικὴ Τράπεζα καταρτίζει καὶ δημοσιεύει τοιοῦτον καθ' ἑβδομάδα. Ὁ ἰσολογισμὸς εἶναι ἔγγραφον ἔχον ἰδιαιτέραν χρησιμότητα ἐν ταῖς διὰ μετοχῶν ἑταιρείαις (2) καὶ διὰ τοῦτο ξένοι τινὲς κώδικες ὁρίζουσι κανόνας τινὰς

---

(1) Τὸ ἄρθ. 29 τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορ. κώδικος τοῦ 1861 ἔχει συνταχθῇ οὕτως· «Πᾶς ἔμπορος ὀφείλει ἀρχόμενος τῶν ἐργασιῶν νὰ συντάσσῃ ἀπογραφὴν »ἀκριβῆ, περιέχουσαν τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀκινήτων, τὰς ἀπαιτήσεις καὶ τὰ »χρέη, τὰ μετρητὰ καὶ τὰ ἄλλα ἀντικείμενα καὶ ἀξίας, ἅτινα ἀποτελοῦσι »τὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Αὕτη δὲ πρέπει νὰ συνοδεύηται δι' ἰσολογισμοῦ παρι»στῶντος τὴν ἐνεργητικὴν καὶ παθητικὴν κατάστασιν. Ἡ ἀπογραφὴ καὶ ὁ »ἰσολογισμὸς δέον νὰ γίνωνται ἐκ νέου ἔπειτα κατ' ἔτος.» Ἡ αὐτὴ διάταξις περιέχεται καὶ ἐν ἄρθρῳ 26 τοῦ οὐγγρικοῦ ἐμπορ. κώδικος.

(2) Ἐν Βερολίνῳ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ermann Veit Simon πραγματεία περὶ

περὶ τῆς συντάξεως τῶν ἰσολογισμῶν τῶν ἑταιρειῶν αὐτῶν.(1) Οἱ γαλλικοὶ νόμοι ἐπιβάλλουσι μόνον εἰς τοὺς ἐμπόρους τὴν κατάθεσιν τοῦ ἰσολογισμοῦ αὐτῶν ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παύσεως τῶν πληρωμῶν (ἄρθρ. 483—439) χωρὶς νὰ ἀπαιτῶσι τὴν σύνταξιν ἐνιαυσίου ἰσολογισμοῦ, ὡς πράττουσι ξένοι τινὲς κώδικες,(2) καὶ τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ ἰσολογισμοῦ τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν εἰς τοὺς μετόχους (ἄρθρ. 12 καὶ 35, Νομ. 24 Ἰουλίου 1867). Οὐδαμοῦ δ' ὅμως κανονίζουσι τὴν σύνταξιν τοῦ ἰσολογισμοῦ.

283. *Βιβλία προαιρετικὰ ἢ βοηθητικά.* Τὸ ἄρθρ. 8, ἀφοῦ ὥρισεν ὅ,τι πρέπει νὰ περιέχῃ τὸ ἡμερολόγιον, προστέθηκε· *καὶ πάντα ταῦτα ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων βιβλίων τῶν ἐν χρήσει εἰς τὴν ἐμπορίαν, ἅτινα ὅμως δὲν εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα.* Ἐκτὸς τῶν ὑποχρεωτικῶν ἐκ τοῦ νόμου βιβλίων, οἱ ἔμποροι τηροῦσι τῷ ὄντι καὶ βιβλία, καλούμενα *προαιρετικὰ ἢ βοηθητικά,* ἅτινα εἶναι διάφορα ἀναλόγως τῶν συνηθειῶν, τῆς σπουδαιότητος ἢ τοῦ εἴδους τῆς ἐμπορίας. Αἱ πράξεις, αἵτινες σημειοῦνται ἐν αὐτοῖς, ἔχουσιν ἤδη ἐγγραφῇ ἐν τῷ ἡμερολογίῳ, ἀλλ' αὐτόθι παρίστανται κατ' ἄλλον τρόπον, λεπτομερέστερον, ὥστε δύναταί τις νὰ λαμβάνῃ εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον γνῶσιν εἴτε τῆς καταστάσεως τοῦ ἐμπόρου ἐν σχέσει πρὸς τὸν δεῖνα ἢ δεῖνα ἐκ τῶν ἀνταποκριτῶν αὐτοῦ, εἴτε περὶ τῶν ἀποτελούντων τὸ ἐνεργητικὸν αὐτοῦ στοιχείων.

Ἀναφέρομεν τὰ μάλιστα ἐν χρήσει ἐκ τῶν βιβλίων αὐτῶν, ἐφ' ὧν θὰ ἐπανέλθωμεν, ὅταν θὰ διαλάβωμεν περὶ τῆς λογιστικῆς καταστιχογραφίας (ἀριθ. 302 καὶ ἑπ.). Ἐκ τούτων εἶναι τὸ *πρόχειρον,* ἐν ᾧ σημειοῦνται, αἱ πράξεις καθ' ὅσον γίνονται, ὅπως ἐκ τούτου μετενεχθῶσιν ἀνέτως ἐπὶ τοῦ ἡμερολογίου. Τὸ *καθολικόν,* ὅπερ εἶναι ἀντιγραφὴ ἐκ τοῦ ἡμερολογίου ἐν μεθοδικῇ τάξει. Ἄνευ τοῦ καθολικοῦ δὲν εἶναι τελεία ἡ καταστιχογραφία (ἀριθ. 304)· διὸ καὶ ξένοι τινὲς

τῶν ἰσολογισμῶν τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Die Bilanzen der Aktiengesellschaften und der Kommanditgesellschaften auf Aktien». Ὅρ. Eug. Léautey. «Traité des inventaires et des bilans».

(1) Γερμανικὸς ἐμπορ. κῶδιξ τοῦ 1861 ἄρθ. 185 α καὶ 239 β.

(2) Ξένοι τινὲς κώδικες ἀπαιτοῦσι παρὰ παντὸς ἐμπόρου τὴν κατ' ἔτος σύνταξιν ἰσολογισμοῦ, συνοδεύοντος τὴν ἀπογραφὴν καὶ τὴν ἀνακεφαλαίωσιν. Ὅρ. ἄρθ. 29—31 γερμανικοῦ κώδ. τοῦ 1864. ἄρθρ. 26—28, οὐγγρικοῦ, ἄρθ. 22. ἐδ. Ἰυαλικοῦ

κώδικες ἐπιβάλλουσι μάλιστα τὴν τήρησιν αὐτοῦ.(1) Τὸ *βιβλίον ταμείου*, δεικνύον πᾶν ποσόν, ὅπερ εἰσάγεται ἢ ἐξάγεται ἐκ τοῦ ταμείου καὶ καθιστῶν εὔκολον τὴν ἄμεσον γνῶσιν τῆς καταστάσεως αὐτοῦ. Τὸ βιβλίον ταμείου εἶναι τόσον χρήσιμον, ὥστε προϋτάθη ὅπως ἡ τήρησις αὐτοῦ κατασταθῇ ὑποχρεωτική.(2) Τὸ *βιβλίον συναλλαγματικῶν καὶ γραμματίων*, ἐμφαῖνον τοὺς πρὸς πληρωμὴν ἢ πρὸς εἴσπραξιν ἐμπορικοὺς τίτλους, τὸν χρόνον τῆς λήξεως αὐτῶν, τοῦ ὁποίου ἡ γνῶσις εἶναι σπουδαιοτάτη διά τε τοὺς πληρωτέους ὡς καὶ διὰ τοὺς εἰσπρακτέους τίτλους, ἕνεκα τῆς ἀνάγκης τοῦ ἀπαιτεῖν ἐπὶ τούτων τὴν πληρωμὴν ἀκριβῶς κατὰ τὴν λῆξιν καὶ διὰ τὰς ἐκπληρωτέας ἐν περιπτώσει μὴ πληρωμῆς διατυπώσεις. Τὸ *βιβλίον τῶν ἀγορῶν καὶ πωλήσεων*, περιέχον ἀντιγραφὴν τῶν λαμβανομένων καὶ ἀποστελλομένων τιμολογίων κλπ.

284. *Περὶ τῶν διατυπώσεων, εἰς ἃς ὑπόκεινται τὰ ἐμπορικὰ βιβλία.*— Αἱ διατυπώσεις αὗται σκοποῦσι νὰ ἐξασφαλίσωσι τὸ ἀψευδὲς τῶν βιβλίων, νὰ προλάβωσι τοὺς δόλους, τὰς ψευδεῖς χρονολογήσεις, τὰς ἀφαιρέσεις, τὰς ὑποβολὰς κλπ.

Ἐν πρώτοις δέον ταῦτα νὰ ἦναι *βιβλία* ἢ *κατάστιχα*, τουτέστι φύλλα χάρτου συνδεδεμένα ὁμοῦ. Κεχωρισμένα φύλλα οὐδεμίαν θὰ παρεῖχον ἐγγύησιν (ἀριθ. 282). Τὰ βιβλία ταῦτα δέον νὰ ἦναι *ἠριθμημένα, μεμορογραφημένα καὶ τεθεωρημένα εἴτε παρά τινος τῶν ἐμποροδικῶν εἴτε παρὰ τοῦ δημάρχου ἢ τινος παρέδρου*(3) *κατὰ τὸν συνήθη τύπον καὶ ἀνεξόδως* (ἄρθρ. 11). Ἡ *ἀρίθμησις* κατ' αὔξοντα ἀριθμὸν τῶν φύλλων, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ βιβλίον, προλαμβάνει τὰς ἀφαιρέσεις καὶ τὰς παρεμβολὰς φύλλων. Ἡ *μορογραφή*, ἤτοι ἡ συντετμημένη ὑπογραφή, τοῦ δημοσίου λειτουργοῦ,(4) καθιστᾷ τὴν ἀντι-

---

(1) Ἱσπανικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 33).

(2) Locré, XVII, 1, 175.

(3) Οἱ δήμαρχοι καὶ οἱ πάρεδροι εἶναι ἀρμόδιοι καὶ ὅπου ὑπάρχει ἐμποροδικεῖον. Κατὰ τοῦτο ὑπάρχει διαφορὰ πρὸς τὸ διάταγμα τοῦ 1673.

(4) Ὁ Βελγικὸς νόμος ὁρίζει, ὅτι ἡ μονογραφὴ δύναται νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς σφραγῖδος τοῦ δικαστηρίου ἢ τῆς δημαρχίας (νομ. τοῦ 1872 ἄρθρ. 18 ἐδ. 2). Ἐν ταῖς γαλλικαῖς μεγαλοπόλεσιν ἡ ἐργασία αὕτη γίνεται ταχύτατα διὰ σφραγῖδος, φερούσης τὴν ὑπογραφὴν τοῦ προέδρου τοῦ ἐμποροδικείου,

κατάστασιν δύσκολον, καθ' ὅσον θὰ ἦτο ἀνάγκη πρὸς ταύτην νὰ γένηται ἀπομίμησις τῆς ὑπογραφῆς, ὅπερ θὰ ἐξέθετε τοὺς ἐνόχους εἰς τὴν ποινὴν τῶν καταναγκαστικῶν ἔργων (ἄρθρ. 147 ποιν. κώδ.). Διὰ πρακτικοῦ δέ, γινομένου ἐν ἀρχῇ ἢ ἐν τέλει τοῦ βιβλίου, βεβαιοῦται ἡ θεώρησις, ἡ χρονολογία αὐτῆς, τὸ ὄνομα τοῦ ἐνεργήσαντος αὐτὴν ὡς καὶ τὸ τοῦ ἐμπόρου, ὅστις θὰ μεταχειρισθῇ τὸ βιβλίον, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν φύλλων τοῦ βιβλίου. Διὰ τῆς λέξεως *τεθεωρημένα* ἐννοεῖται τὸ πρακτικὸν αὐτό.

Τὸ ἄρθρον 11 ὁρίζει ὅτι αἱ διατυπώσεις γίνονται *ἀνεξόδως*, τοῦτο δὲ δηλοῖ ἁπλῶς ὅτι οἱ δημόσιοι λειτουργοὶ εἰς οὐδεμίαν δικαιοῦνται ἀμοιβήν. Πράγματι δέ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι μέχρι τοῦ 1837 τὰ βιβλία ἔπρεπε νὰ ἐπισημαίνωνται (ἀριθ. 273), τὸ ἄρθρον 73 τοῦ νόμου τῆς 28 Ἀπριλίου 1816 ἀπαιτεῖ τὴν καταχώρισιν τῆς θεωρήσεως, ἥτις πρέπει νὰ προηγῆται τῆς χρήσεως τοῦ βιβλίου. Ὅταν δὲ τὰ βιβλία ἐμπόρου κατατιθῶνται ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ δικαστηρίου πρὸς θεώρησιν καὶ μονογράφησιν, πρέπει νὰ ἐγχειρίζηται ἅμα τῷ γραμματεῖ καὶ μικρὸν ποσὸν διὰ τὰ ἔξοδα.(1)

285. Τοιαῦται εἶναι αἱ διατυπώσεις, ἃς δύναταί τις νὰ χαρακτηρίσῃ *ἐξωτερικάς*. Πῶς δὲ τηροῦνται αἱ ἐγγραφαὶ ἐν τοῖς οὕτω παρεσκευασμένοις βιβλίοις;

Ἐν πρώτοις αἱ ἐγγραφαὶ πρέπει νὰ γίνωνται γαλλιστί, ἂν καὶ ὁ κῶδιξ οὐδὲν ὁρίζει περὶ τούτου, καθ' ὅσον αὗται ἔχουσι τῷ ὄντι ἐπίσημον τρόπον τινὰ χαρακτῆρα. Δὲν ὑπάρχει θετικὴ διάταξις περὶ τούτου, ἐπεκαλέσθησαν δέ τινες τὸ διάταγμα τῆς 2 thermidor ἔτους II καὶ τὸ ψήρισμα τῆς 24 prairial ἔτους XI, ἀλλὰ τὸ ψήφισμα αὐτὸ

εἰς ἣν συναρμόζονται καὶ κινητοὶ ἀριθμοὶ ἐκτυπούμενοι κατ' αὔξοντα ἀριθμὸν ἐπὶ ἑκάστου φύλλου.

(1) Τὸ ποσὸν αὐτὸ εἶναι 2 φρ. καὶ 63 ἑκατοστῶν. Ἐκ τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ ὁ γραμματεὺς καταβάλλει εἰς τὸ δημόσιον διὰ τὴν καταχώρισιν τῆς θεωρήσεως 1 φρ. 88 ἑκ., ἤτοι 1 φρ. 50 ἑκατ. ἀρχικὸν τέλος καὶ δύο δέκατα ἐπὶ πλέον (Νομ. τῆς 28 Ἀπριλίου 1816 ἄρθρ. 73 καὶ νόμος τῆς 28 Φεβρουαρίου 1872 ἄρθρ. 4) Κρατεῖ δὲ δι' ἑαυτὸν 75 ἑκατοστά, ἤτοι 50 ἑκατοστὰ διὰ τὴν σύνταξιν πιστοποιητικοῦ πρὸς βεβαίωσιν τῆς θεωρήσεως καὶ 25 ἑκατοστὰ διὰ τὴν ἐγγραφὴν τοῦ πιστοποιητικοῦ ἐπὶ σεσημασμένου βιβλίου (Διάταγμα 18 Ἰουνίου 1880 ἄρθρ. 8 ἐδ. 6 καὶ 7).

καὶ τὸ διάταγμα ἀφορῶσιν εἰς τὰ δημόσια ἔγγραφα.(1) Οὕτω δὲ διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀπαγορευτικῆς διατάξεως θὰ ἦναι ἀδύνατον νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι βιβλία τηρούμενα ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ ξένου εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ δὲν ἀποτελοῦσιν ἀπόδειξιν ἢ νὰ κηρυχθῇ ὁ ξένος ἔνοχος ἁπλῆς χρεωκοπίας, ὡς μὴ τηρήσας τὰ ἑαυτοῦ βιβλία τακτικῶς (ἄρθρ. 568, 6ον ἐμπ. κώδ.).

Αἱ ἐγγραφαὶ τηροῦνται κατὰ *χρονολογικὴν τάξιν, ἄνευ κενῶν διαστημάτων, χασμάτων ἢ παραπομπῶν εἰς τὸ περιθώριον* (ἄρθρ. 10 ἐδ. 3). Τὸ ἄρθρον 84 ἐδ. 2 ὁριζει ἔτι ἀκριβέστερον διὰ τοὺς πράκτορας συναλλαγῆς καὶ τοὺς μεσίτας, ὅτι ὀφείλουσι νὰ καταγράφωσιν ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν *καθ' ἡμέραν καὶ κατὰ χρονολογικὴν τάξιν ἄνευ διαγραφῶν, παρεγγραφῶν, μεταθέσεως λέξεων καὶ ἄνευ συγκοπῶν ἢ ἀριθμῶν πάντας τοὺς ὅρους τῶν πωλήσεων, ἀγορῶν κλπ.* Οὕτως ἐξασφαλίζεται τὸ εἰλικρινὲς τῶν ἐγγραφῶν καὶ παρακωλύονται αἱ προσθῆκαι καὶ μεταβολαί, τὰς ὁποίας ἠδύνατό τις τυχὸν νὰ ἀποπειραθῇ μετ' ἀτυχῆ περίστασιν. Αἱ πλάναι ἢ αἱ παραλείψεις διορθοῦνται δι' εἰδικοῦ ἄρθρου ἐγγραφομένου καθ' ἣν ἡμέραν ἀνακαλύπτονται. Ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ λέγομεν ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖον αἱ ἐγγραφαὶ νὰ γίνωνται ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ ἐμπόρου. Ἡ χρονολογικὴ σειρά, ἥτις ἀπαιτεῖται νὰ τηρῆται, ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα. Ἡ διατύπωσις τῆς καταχωρίσεως, ἥτις ὁρίζεται κατὰ τὸ ἄρθρον 1328 ἀστ. κώδ., διὰ τὰ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα, ὅπως λάβωσι βεβαίαν χρονολογίαν ὡς πρὸς τοὺς τρίτους, δὲν ἀπαιτεῖται ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.(2) Δὲν εἶναι δὲ ἐπ' αὐτῶν ἐπίφοβοι αἱ ψευδεῖς χρονολογήσεις ἕνεκα τούτου ἰδίως, ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις σημειοῦνται ἐν βιβλίοις, ἐν οἷς πρέπει νὰ τηρῆται χρονολογικὴ τάξις.(3)

Κατὰ τὸ ἄρθρον 10 ἐδ. 1 καὶ 2 τὸ *ἡμερολόγιον καὶ τὸ βιβλίον ἀπογραφῶν μονογραφοῦνται καὶ θεωροῦνται ἅπαξ κατ' ἔτος. Τὸ βιβλίον ἐπιστολῶν δὲν ὑπόκειται εἰς τὴν διατύπωσιν ταύτην.* Ἡ κατ' ἔτος αὕτη θεώρησις εἶναι ὅλως ἄσχετος πρὸς τὴν θεώρησιν,

---

(1) Καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ξένων ἐμπορικῶν κωδίκων δὲν ἔχουσι διατάξεις περὶ τούτου. Ὁ γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ 1861 (ἄρθρ. 82) ἀπαιτεῖ ἁπλῶς τὴν χρῆσιν τινὸς ἐκ τῶν μὴ νεκρῶν γλωσσῶν.

(2) Ὅρ. τομ. III ἀριθ. 58

(3) Ἀπ. ἐφ. Bourges, 14 Ἰουλίου 1851, D. 1852.2.72.

περὶ ἧς διελάβομεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ἄρθρου 11, καὶ ἥτις γίνεται πρὸ πάσης ἐν τῷ βιβλίῳ ἐγγραφῆς (ἀριθ. 284). Σκοπεῖ δὲ αὕτη τὴν βεβαίωσιν τοῦ μέρους τοῦ βιβλίου, μέχρι τοῦ ὁποίου ἔφθασαν αἱ ἐγγραφαὶ ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ, καὶ οὕτω νὰ καθιστᾶται ἀδύνατος ἡ δημιούργησις βιβλίου δυναμένου νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ πολλὰ προγενέστερα ἔτη. Συνέβη πολλάκις ἔμποροι, ἐν πτωχεύσει ἢ ἐν τοῖς προθύροις τῆς πτωχεύσεως διατελοῦντες, νὰ δημιουργήσωσιν αὐτοὶ οὗτοι ἢ δι' ἄλλων βιβλία ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅπως ἀποπλανήσωσι τὴν δικαιοσύνην περὶ τῆς καταστάσεως αὐτῶν ἢ περὶ τῶν ἀληθινῶν αἰτιῶν τῆς παύσεως τῶν πληρωμῶν.(1)

Ἡ θεώρησις αὕτη, μὴ σκοποῦσα τὴν ἐξέλεγξιν τῶν πράξεων, δέον νὰ γίνηται ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξετάσεως τῶν ἐγγραφῶν. Ὡς ἐκ τούτου τὸ παρ' οὗ ζητεῖται ἡ θεώρησις δικαστικὸν πρόσωπον ὀφείλει νὰ ἐνεργῇ αὐτὴν ἄνευ ἀναβολῆς, μὴ δυνάμενον νὰ ἀπαιτήσῃ ἐπὶ τούτῳ τὴν κατάθεσιν τοῦ βιβλίου. Ἡ διατύπωσις αὕτη δὲν ἀπαιτεῖται καὶ διὰ τὸ βιβλίον ἀντιγραφῆς ἐπιστολῶν, καθ' ὅσον τοῦτο ἐξελέγχεται ἀρκούντως διὰ τῶν ὑπαρχόντων πρωτοτύπων.(2) Ἀλλ' ἡ γενικὴ πρὸ τῆς χρήσεως τῶν βιβλίων θεώρησις ἀπαιτεῖται καὶ διὰ τὸ βιβλίον ἀντιγραφῆς ἐπιστολῶν ὡς καὶ διὰ τὰ ἄλλα.(3)

286. *Διατήρησις τῶν βιβλίων.* — *Οἱ ἔμποροι ὀφείλουσι νὰ διατηρῶσι τὰ βιβλία ταῦτα ἐπὶ δέκα ἔτη* (ἄρθρ. 11 ἐν τέλει). Ὁ νόμος δὲν ὁρίζει τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τῆς διορίας ταύτης, ἀλλὰ λογικὸν

---

(1) Τοιαῦτα δόλια τεχνάσματα διεπράχθησαν ὡσαύτως προκειμένου περὶ ἀπαλλοτριώσεως λόγῳ δημοσίας ὠφελείας. Πρὸς ἐπίτευξιν ἀποζημιώσεως ἀνωτέρας παριστῶσι μείζονα τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐκτοπιζομένης λόγῳ τῆς δημοσίας ἀνάγκης ἐμπορίας ἢ βιομηχανίας.

(2) Ὁ Βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 δὲν ἀπαιτεῖ τὴν διατύπωσιν ταύτην. «Ἀνεγνωρίσθη ὅτι ἡ κατ' ἔτος θεώρησις, μὴ τηρουμένη ἐν τῇ »πρακτικῇ, ἦτο ἀλυσιτελής, συνεπήγετο δὲ καὶ ἀτοπήματα· λόγῳ ταύτης ἠδύ»νατο ἐπὶ παραδείγματος, ἐμποροδίκης τις, ἀνταγωνιστὴς ἐνίοτε τοῦ ἐμπόρου, »οὕτινος ἐγίνετο ἡ θεώρησις τῶν βιβλίων, νὰ λάβῃ γνῶσιν τῆς καταστάσεως »αὐτοῦ καὶ νὰ καταχρασθῇ αὐτῇ» (ἔκθεσις πρὸς τὴν Γερουσίαν).— Ἀλλ' ὅμως ἡ κατ' ἔτος θεώρησις ἀπαιτεῖται καὶ παρ' ἄλλων κωδίκων, ἰδίως δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰταλικοῦ (ἄρθρ. 23 ἐδ. 2).

(3) Ἀπ. ἐφ. Rennes, 29 Ἀπριλίου 1881. J. Pal. 1886.1.31.

εἶναι νὰ δεχθῶμεν ὡς τοιοῦτον τὴν χρονολογίαν τοῦ τελευταίου ἄρθρου ἑκάστου βιβλίου. Τοῦτο δὲ τὸ σημεῖον ὁρίζουσι καὶ πολλοὶ ξένοι κώδικες. (1)

Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης ἠδύνατό τις νὰ ὑπολάβῃ, ὅτι ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων αἱ ἐνοχαὶ ὑπόκεινται εἰς παραγραφὴν συντομωτέραν τῆς τριακονταετοῦς. Ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον συμβαίνει. Ἡ τριακονταετὴς παραγραφή, ὡς ἐπὶ τῶν ἀστικῶν, καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἀποτελεῖ τὸν κανόνα (πρβλ. ἄρθρ. 2262 ἀστ. κώδ. καὶ ἀριθ. 75) καὶ μόνον εἰς ἰδιαιτέρας περιπτώσεις, αἵτινες εἶναι πολλαί, (ὅρ. ἰδίως ἄρθρ. 64, ἄρθρ. 108 τροποποιηθὲν ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 11 Ἀπριλίου 1888, ἄρθρ. 189, 432, 433, 435 ἐμπ. κώδ.) ὁρίζεται βραχύτερος χρόνος. Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ κώδικος παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς ἐπικρίσεις ἐπὶ τῇ σκέψει ὅτι ἡ διατήρησις τῶν βιβλίων ἔπρεπε νὰ ἀπαιτηθῇ ἐφ' ὅσον χρόνον ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγείρωνται ἀμφισβητήσεις. Ἀλλ' ὁ νομοθέτης ἐσκέφθη πιθανῶς, ὅτι ἐν τῇ πράξει δὲν θὰ ὑπάρχωσι δίκαι ἀφορῶσαι εἰς ἐργασίας γενομένας πρὸ δεκαετίας. — Ξένοι τινὲς κώδικες παρέτειναν τὴν διάρκειαν τῆς διατηρήσεως τῶν βιβλίων ἢ συνεδύασαν τὴν διορίαν ταύτην πρὸς τὸν ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων καθιερωθέντα χρόνον τῆς παραγραφῆς. (2)

---

(1) Γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ 1861 (ἄρθρ. 33). Γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ 1897 (ἄρθρ. 44). Ὁ Ἰταλικὸς (ἄρθρον 26) καὶ ὁ ρουμουνικὸς (ἄρθρ. 30 ἐδ. 1) ὁρίζουσιν ὡς σημεῖον ἐνάρξεως τῆς διαρκείας τῆς διατηρήσεως τῶν βιβλίων τὴν τελευταίαν θεώρησιν.

(2) Οὕτως ὁ ὁλλανδικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 9) καὶ ὁ πορτογαλικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 223) παρέτειναν τὴν διάρκειαν τῆς διατηρήσεως τῶν βιβλίων ὑπὸ τῶν ἐμπόρων εἰς 30 ἔτη. — Ὁ ἰταλικὸς κῶδιξ διετήρησε τὴν αὐτὴν δεκαετῆ διορίαν (ἄρθρ 26), ἀλλ' ὁ κῶδιξ οὗτος (ἄρ. 917) ὥρισε κατὰ κανόνα ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων δεκαετῆ παραγραφήν. Ὁ ρουμουνικὸς κῶδιξ ἐδέχθη τὸ αὐτὸ σύστημα (ἄρθρ. 30 καὶ 939). — Ὁ βραζιλιανὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 10 ἐδ. 3) ὁρίζει ὅτι τὰ ἐμπορικὰ βιβλία δέον νὰ διατηρῶνται ἐφ' ὅσον τὰ ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐγγεραμμένων πράξεων δίκαια δὲν εἶνε ἀπεσβεσμένα διὰ παραγραφῆς. Ἡ διάταξις ὅμως αὕτη εἶνὲ πως ἀόριστος, καθ' ὅσον δὲν εἶναι πάντοτε εὔκολον νὰ ἀποφανθῇ τις περὶ τῆς παραγραφῆς, ἂν συνεπληρώθη ἢ μή, ἀφ' οὗ πολλοὶ λόγοι δύνανται νὰ διακόψωσιν ἢ ἀναστείλωσιν αὐτήν. Ὁ γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ 1861 (ἄρθρον 33), ὁ γερμανικὸς τοῦ 1897 (ἄρθρ. 44) καὶ ὁ βελγικὸς νόμος τῆς 14 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθ. 19 ἐδ. 2) διετήρησαν τὴν διορίαν τῶν 10 ἐτῶν, καίτοι ἐν ταῖς νομοθεσίαις ταύταις δὲν ὁρίζεται διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις κοινὴ δεκαετὴς παραγραφή. Πρὸς τούτοις ἐν τῷ γερμανικῷ κώδικι

Δὲν πρέπει ὅμως καὶ νὰ ἀποδίδωμεν ὑπερβολικὴν σημασίαν εἰς τὸν κανόνα αὐτόν. Ὁ ἔμπορος δὲν ὑποχρεοῦται μὲν νὰ διατηρῇ τὰ βιβλία πλέον τῆς δεκαετίας, ἀλλ' ἐὰν πράγματι διετήρησεν αὐτά, δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ ταῦτα ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, καὶ νὰ ὑποχρεωθῇ μάλιστα εἰς προσαγωγὴν αὐτῶν. Ἐκ τοῦ καθιερωθέντος κανόνος τοῦτο μόνον προκύπτει, ὅτι πρὸ τῆς ἐκπνεύσεως τῆς δεκαετοῦς διορίας, οὐδεὶς ἔμπορος δύναται μετὰ λόγου νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι δὲν ἔχει τὰ βιβλία, ἐνῷ μετὰ τὴν πάροδον αὐτῆς τοιοῦτος ἰσχυρισμὸς δὲν εἶναι ἀπαράδεκτος. Πρὸς τούτοις δὲ ὅπως ὑποχρεωθῇ εἰς προσαγωγὴν καὶ μετὰ τὴν δεκαετίαν, πρέπει νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἔχει διατηρήσει αὐτά.

287. *Κύρωσις τῶν νομικῶν διατάξεων.*—Οἱ περὶ τῆς τηρήσεως τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων ὁρισμοὶ τοῦ νόμου εἶναι ὀρθότατοι καὶ θὰ ἦτο εὐκταῖον νὰ ἐτηροῦντο. Τηροῦνται ὅμως; Δὲν δύναταί τις νὰ ἀπαντήσῃ καταφατικῶς. Ἂν καὶ κατηργήθη τὸ χαρτόσημον (ἀριθ. 274), πολλὰ τῶν βιβλίων δὲν προσάγονται εἰς οὐδένα δημόσιον λειτουργόν, ἀρκοῦνται δὲ μόνον οἱ τηροῦντες τοιαῦτα νὰ συμμορφῶνται πρὸς τὸ τελευταῖον ἐδ. τοῦ ἄρθρου 10, νὰ τηρῶσι δηλαδὴ αὐτὰ κατὰ χρονολογικὴν τάξιν ἄνευ κενῶν διαστημάτων, χασμάτων, μεταφορῶν ἐν τῷ περιθωρίῳ. Τίς ἡ αἰτία τούτου; Πρὸς κατανόησιν αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐξετασθῇ τίς εἶναι ἡ κύρωσις τοῦ νόμου, τουτέστι τίς εἶναι ἡ θέσις τοῦ ἐμπόρου, ὅστις δὲν τηρεῖ τὰς διαγραφομένας διατυπώσεις. Ἐφ' ὅσον οὗτος ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἑαυτοῦ ὑποχρεώσεις καὶ δὲν πρόκειται νὰ ὑποστηρίξῃ δίκας, ὁ νόμος οὐδεμίαν ἐπιβάλλει αὐτῷ, ὡς ἐννοεῖται, ὑποχρέωσιν· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει μόνος αὐτὸς ἔχει νὰ βλαφθῇ ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀμελείας, ἂν δὲν ἐτήρησε βιβλία ἢ ἐτήρησεν αὐτὰ ἀτάκτως. Ὅταν δ' ὅμως ἔχῃ δίκην τινὰ σχετικὴν πρὸς πρᾶξιν,

---

ἀπαντῶσι καὶ κανόνες εἰδικοὶ περὶ διατηρήσεως τῶν βιβλίων τῶν ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν αὐτῶν ἄρθ. 145 καὶ 246).

Ἄλλοι κώδικες δέχονται αὐστηρότερον σύστημα, ὑποβάλλοντες τὴν τήρησιν τῶν βιβλίων εἴτε μέχρι τέλους τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν ὑποθέσεων εἴτε μέχρι τῆς παρόδου ὡρισμένης διορίας μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκκαθαρίσεως ταύτης. Οὕτως ὁ ἱσπανικὸς κῶδιξ (ἄρθ. 49 ἐδ. 1) ὁρίζει ὅτι πᾶς ἔμπορος ὀφείλει νὰ τηρῇ τὰ βιβλία μέχρι τῆς παρόδου πενταετίας ἀπὸ τῆς ἐκκαθαρίσεως. Ὁ κῶδιξ τῆς Χιλῆς (ἄρθ. 44) καὶ ὁ τῆς Περουβίας (ἄρθ. 47) δὲν ἐκτείνουσι τὴν ὑποχρέωσιν τῆς τηρήσεως τῶν βιβλίων πέραν τῆς ἐκκαθαρίσεως.

ἤτις ἔδει νὰ σημειωθῇ ἐν τοῖς βιβλίοις, τότε εὑρίσκεται, νομικῶς τοὐλάχιστον, εἰς θέσιν δυσχερῆ: *τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ὑποχρεοῦνται νὰ ἔχωσιν οἱ μετερχόμενοι τὴν ἐμπορίαν, ἐὰν δὲν ἐτηρήθησαν αἱ ὁριζόμεναι ἀνωτέρω δι' αὐτὰ διατυπώσεις, δὲν δύνανται νὰ προσαχθῶσιν οὐδὲ νὰ παράσχωσι πίστιν ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων ὑπὲρ τῶν ἐχόντων αὐτά· ταῦτα δὲ διατηρουμένων ἀκεραίων καὶ τῶν ἐν βιβλίῳ III περὶ πτωχεύσεως καὶ χρεωκοπίας ὁρισμῶν* (ἄρθρ. 13). Ἐὰν ἐφηρμόζετο αὐστηρῶς ἡ διαταξις αὕτη, θὰ ὑπῆρχε σπουδαιοτάτη κύρωσις τῶν περὶ ἐμπορικῶν βιβλίων διατάξεων, ἀλλ' ὡς ἐξηγηθήσεται ἐν τῇ περὶ ἀποδείξεων θεωρίᾳ, (4ον μέρος, κεφ. 1ον) οἱ δικασταὶ ποιούμενοι χρῆσιν τῆς χορηγηθείσης αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ νόμου εὐρείας περὶ τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων ἐξουσίας (συνδ. ἀρ. 1341, 1353 ἀστ. κώδ, 109 ἐμπ. κώδ.) δύνανται νὰ παραδέχωνται τὴν προσαγωγὴν ἀτάκτων βιβλίων καὶ νὰ ἐξάγωσιν ἐξ αὐτῶν τεκμήρια.(1) Δὲν στηρίζονται ἀμέτως ἐπὶ τῶν βιβλίων, ὥστε νὰ θεωρῆται ὅτι πρόκειται περὶ τῆς κυρίως λεγομένης ἀποδείξεως, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἀντέκειτο εἰς τὰ ἄρθρα 12 καὶ 13 ἐμπ. κώδ., ἀλλ' ἐμμέσως ἐπὶ *δικαστικῶν τεκμηρίων* προκυπτόντων ἐκ τῶν βιβλίων. Ἡ διαφορὰ καταντᾷ σχεδὸν εἰς ζητημα λέξεων.

288. Καθ' ἃ δηλοῦνται καὶ ἐν ἄρθρῳ 13, ὑπάρχει καὶ ἑτέρα κύρωσις. Κατὰ τὸ ἄρθρον 686, 6ον ἐμπ. κώδ. δύναται νὰ κηρυχθῇ ὡς ἁπλοῦς χρεωκόπος ὁ πτωχεύσας ἔμπορος, ἐὰν δὲν ἐτήρησε βιβλία καὶ δὲν ἐνήργησεν ἀκριβῆ ἀπογραφήν, ἢ ἐὰν τὰ βιβλία αὐτοῦ ἢ αἱ ἀπογραφαὶ ἦναι ἀτελῆ ἢ ἀτάκτως συντεταγμένα ἢ δὲν ἐμφαίνωσι τὴν ἀληθινὴν ἐνεργητικὴν καὶ παθητικὴν αὐτοῦ κατάστασιν ἄνευ δόλου. Ὡς ἔχουσι παρ' ἡμῖν τὰ πράγματα, οὐδείς, φρονοῦμεν, δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ, ὅτι πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ ἐπὶ ἐμπόρου, τοῦ ὁποίου τὸ μόνον παράπτωμα εἶναι ὅτι δὲν συνεμορφώθη πρὸς τὰ ἄρθρα 10 καὶ 11. Ἐκ τούτων καταφαίνεται πόσον ἀσήμαντος εἶναι ἡ κύρωσις τῶν διατάξεων τοῦ νόμου (ἀριθ. 274).

288 δίς. Ἀπέναντι τῆς τελείας σχεδὸν ἀχρησίας τῶν διατυπώσεων

---

(1) Ὅρ. τόμ. III ἀρ. 73 καὶ 83.—Ὅρ. ἰδίως ἀπ. ἀκυρ. 26 Ἰουλίου 1869 D. 1871.1.215. S. 1870.1.14. J. Pal. 1870.22. Ἀκυρ. 23 Ἰουλίου 1873. S. 1874.1.12. J. Pal 1874.17. D. 1874.1.102.

τῶν ἄρθρων 10 (ἐδ. 1 καὶ 2) καὶ 11 καὶ τῆς μὴ τελεσφόρου κυρώσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ νόμου λογικώτερον εἶναι νὰ καταργηθῶσιν αἱ διατυπώσεις αὗται. Πάντοτε εἶναι δυσάρεστον νὰ ὑφίσταται νόμος καὶ νὰ μὴ ἐφαρμιζηται. Δὲν δύναται νὰ γείνῃ σκέψις, ὅπως κατασταθῇ σπουδαιοτέρα ἡ κύρωσις καὶ διὰ τοῦτο αἱ περὶ ὧν πρόκειται διατυπώσεις δὲν ἔχουσι μεγάλην χρησιμότητα. Διὸ καὶ δὲν ἀπαντῶσι παρόμοιαι διατυπώσεις παρ' ἁπάσαις ταῖς χώραις.(1)

289. Ὁ νόμος προύνόησε περὶ τῶν δολίων πράξεων, αἵτινες δύνανται νὰ διαπραχθῶσιν ὡς πρὸς τὰ ἐμπορικὰ βιβλία· τιμωρεῖ δὲ αὐστηρῶς τὴν ὑφαίρεσιν (ἄρθρ. 591 Ἐμπορ. κώδ. καὶ 402 ποιν. κώδ), ὡς καὶ τὴν νόθευσιν, ἥτις εἶναι εἶδος πλαστογραφίας ἐπὶ ἐμπορικῶν ἐγγράφων (ἄρθρ. 948 ποιν. κώδ.).

Τὸ ἄρθρ. 147 ποιν. κώδ. ἐφαρμόζεται ἄρα καὶ καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ νόθευσις γίνεται ἐπὶ βιβλίων μὴ τηρουμένων κατὰ τὸν νόμον; Ἀποφάσεις τινὲς ἐδέχθησαν ἐνίοτε τὴν ἀποφατικὴν λύσιν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ νόθευσις αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ βλάβην, ἀφοῦ τοιαῦτα βιβλία δὲν πρέπει νὰ προσάγωνται ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων. Ἡ ἐκδοχὴ ὅμως αὕτη εἶναι σφαλερά· διότι τὰ ἀτάκτως τηρούμενα βιβλία, καὶ ἐὰν δὲν ἀποτελῶσι πλήρη πίστιν ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, παρέχουσιν ὅμως τεκμήρια εἰς τὸν δικαστήν (ἀριθ. 287). Πλὴν τούτου δύνανται νὰ χρησιμεύωσιν εἰς τοὺς τρίτους, οἵτινες ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικαλῶνται αὐτά, καίτοι εἶναι ἄτακτα, καὶ ὡς ἐκ τούτου βλάπτονται ἐκ τῆς νοθεύσεως.(2). Ἐκ τῶν αὐτῶν σκέψεων ἀγομένη ἡ νομολογία ἐφαρμόζει τὸ 147 ἄρθρ. ποιν. νόμου καὶ ἐπὶ τῆς νοθεύσεως τῶν βοηθητικῶν βιβλίων.(3).

---

(1) Ὁ γερμανικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ δὲν ἀναγράφει τοιαύτας διατυπώσεις. Ἀλλ' ἐν τῷ ἰταλικῷ (ἄρθρ. 23) καὶ ἐν τῷ βελγικῷ νόμῳ τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ.18) ὁρίζονται διατυπώσεις

(2) Ὁλομελείας ἀκυρ. 22 Ἰουλίου 1862. D. 1862.1.388. Ποιν. τμημ. ἀκυρ. 7 Μαΐου 1863. D. 1863.1.272.

(3) Ἀπ. Ποιν. τμ. ἀκυρ. 22 Σεπτεμβρίου 1856. D. 1866.5.226—12 Φεβρουαρίου 1874. S. 1875.1.482. J. Pal. 1875.1206.

Β'. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ.

290. Πῶς δύναταί τις νὰ λάβῃ γνῶσιν τῶν βιβλίων διὰ νὰ ἀρυσθῇ πληροφορίας, τὰς ὁποίας περιέχει; Ὁ νόμος διακρίνει τὴν *ἀνακοίνωσιν* καὶ τὴν *ἐμφάνισιν* τῶν βιβλίων. Ἡ πρώτη συνίσταται εἰς τὴν παράδοσιν τῶν βιβλίων, ὅπως ἐξετασθῶσιν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν, ἐνῷ διὰ τῆς ἐμφανίσεως δὲν λαμβάνονται τὰ βιβλία, ἀλλ' ἁπλῶς ἐξετάζονται ὡρισμένα μέρη τῶν βιβλίων, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐπίδικον διαφοράν.

290 *δίς*. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ. —Εὐκόλως κατανοεῖ τις τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀνακοινώσεως καὶ τὰ παντοειδῆ ἄτοπα, ἅτινα δύνανται νὰ προκύψωσιν ἐξ αὐτῆς διά τε τὸν ἔμπορον καὶ διὰ τοὺς μετ' αὐτοῦ συναλλαχθέντας, ἀφοῦ δι' αὐτῆς ἐπιτρέπεται νὰ γνωσθῇ τὸ σύνολον τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐμπόρου. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἀλλ' ἢ μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις. *Τὸ δικαστήριον δὲν δύναται νὰ διατάξῃ τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἀπογραφῶν, εἰμὴ ὁσάκις πρόκειται περὶ κληρονομίας, κοινότητος ὑπαρχόντων, διανομῆς ἑταιρείας καὶ ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως* (ἄρθρ. 14).

Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ ἐπανέλαβεν ὡς πρὸς τοῦτο τὴν περιοριστικὴν διάταξιν τοῦ διατάγματος τοῦ 1673 (τίτλ. III, ἄρθρ. 9) Πρὸ τοῦ διατάγματος ἡ ἀνακοίνωσις διετάσσετο εὐκολώτατα· ὥστε συνέβαινε ὁ ἔμπορος, ὅστις ὑπεχρεοῦτο εἰς ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων, νὰ προτιμᾷ ἐνίοτε τὴν ἀπώλειαν τῆς δίκης, ἀρνούμενος νὰ ἀνακοινώσῃ τὰ βιβλία, ἢ νὰ προδώσῃ τὴν ἐχεμυθίαν τῶν ἑαυτοῦ ὑποθέσεων.(1)

Ἐν ταῖς προβλεπομέναις ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 14 περιπτώσεσιν ἡ ἀνακοίνωσις εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς διαφύλαξιν τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐνδιαφερομένων, ἅμα δὲ καὶ οὐχὶ τόσον ἐπικίνδυνος, καθ' ὅσον κατὰ τὰς περιστάσεις εἴτε ἡ ἐμπορία ἔχει λήξῃ καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον ἀπόρρητον πρὸς τήρησιν ἢ αἱ ὑποθέσεις ἀνακοινοῦνται ἐμπιστευτικῶς εἰς πρόσωπα, ἅτινα καὶ αὐτὰ ἐνδιαφέρονται νὰ μὴ κοινολογηθῶσιν. Ἡ ἀνακοίνωσις τῶν βιβλίων ἐπιβάλλεται προσέτι ὑπὸ εἰδικῶν νόμων πρὸς

(1) Lavary, «le parfait négociant», I, σελ. 285.

ταμιευτικὸν σκοπόν, ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀκριβὴς εἴσπραξις φόρων τινῶν. Ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων αὐτῶν τὸ δικαστήριον δὲν δύναται νὰ διατάξῃ τὴν ἀνακοίνωσιν καὶ μόνον ἡ ἐμφάνισις δύναται νὰ ἀπαιτηθῇ.(1) Ὅρ. ἀριθ. 301.

Κατ' ἀκολουθίαν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐξετάσωμεν τὰς διαφόρους περιπτώσεις, καθ' ἃς ἐπιτρέπεται νὰ διαταχθῇ ἡ ἀνακοίνωσις.

291. *Ἀνακοίνωσις τῶν βιβλίων ὁρισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος.* — Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 14) δέχεται τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων ἐν ταῖς ὑποθέσεσι περὶ κληρονομίας, περὶ κοινοκτημοσύνης, περὶ ἑταιρείας καὶ ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως.

Κληρονομικαὶ ὑποθέσεις. — Οἱ διάφοροι καθολικοὶ διάδοχοι ἐκ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου εἶναι συνιδιοκτῆται τῶν βιβλίων καὶ δικαιοῦνται κατ' ἀκολουθίαν νὰ ἀπαιτήσωσι πάντοτε τὴν ἀνακοίνωσιν. Οἱ εἰδικοὶ κληροδόχοι δικαιοῦνται καὶ αὐτοὶ εἰς ταύτην, ἅτε ἔχοντες συμφέρον νὰ ἐξετάσωσι τὰ βιβλία διὰ νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἀξίας τῆς καταλελειμμένης ὑπὸ τοῦ ἀποβιώσαντος κληρονομίας, ἐὰν οἱ κληρονόμοι ἀρνῶνται νὰ ἐκτελέσωσι τὰ κληροδοτήματα ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὑπερβαίνουσι τὸ διαθέσιμον μέρος τῆς κληρονομίας ἢ τὸ ἐνεργητικὸν τῆς περιουσίας. Ὡσαύτως ἔχει καὶ περὶ τῶν δωρεοδόχων, καθ' ὧν τυχὸν ἤθελον ἐνασκήσει οἱ κληρονόμοι ἀγωγὴν περὶ μειώσεως τῶν δωρεῶν.

Ὑποθέσεις κοινοκτημοσύνης. — Πρόκειται περὶ συζύγων διατελούντων ἐν κοινοκτημοσύνῃ, ἐξ ὧν ὁ εἷς εἶναι ἔμπορος. Τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα, θεωρούμενον ὡς κινητὸν πρᾶγμα, εἶναι κοινὸν ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς νομίμου κοινοκτημοσύνης, ἐκτὸς ἐὰν ἐκληροδοτήθη ἢ ἐδωρήθη εἰς τὸν ἕτερον τῶν συζύγων ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ ἀνήκῃ αὐτῷ καὶ μόνῳ ἀποκλειστικῶς. Μένει δὲ ἀποκλειστικῶς ἴδιον τοῦ συζύγου, εἰς ὃν ἀνήκει κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου, ὅταν ὁ γάμος συνήφθη ὑπὸ τὸ γαμικὸν σύστημα τῆς ἐπὶ μόνον τῶν εἰς τὸ μέλλον ἀποκτωμένων (aux acquêts) κοινοκτημοσύνης. Ἀλλὰ κατὰ γενικὸν κανόνα τὰ ἐκ τῆς ἐμπορίας κέρδη εἰσφέρονται εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῆς κοινοκτημοσύνης καὶ ὅταν ἔτι τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα ἦναι ἴδιον ἀποκλειστικῶς τοῦ ἑνὸς τῶν συζύγων κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου

(1) Ἀπ. ἐφ. Caen, 28 Ἀπριλίου 1874. S. 1874.2.274. J. Pal. 1874, 1155.

1401, ἐδ. 2 ἀστικοῦ κώδικος. Οὕτω λοιπὸν τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἐνεργητικοῦ τῆς κοινοκτημοσύνης καὶ τὰ βιβλία εἶναι κοινὰ ἢ τοὐλάχιστον ἡ ἀνακοίνωσις αὐτῶν εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς κοινοκτημοσύνης. Οὐδὲν ἄρα φυσικώτερον τῆς ἀνακοινώσεως τῶν βιβλίων πρὸς ὄφελος τῶν συζύγων ἢ τῶν κληρονόμων αὐτῶν. Τὴν περίπτωσιν ταύτην φαίνεται ὅτι προβλέπει ὁ κῶδιξ καὶ οὐχὶ ὀρθῶς συγγραφεῖς τινες στηρίζονται εἰς τὴν διάταξιν ταύτην τοῦ ἄρθρου 14 προκειμένου περὶ οἱασδήποτε ὑποθέσεως ἐκ κοινοπραξίας.

Ὑποθέσεις ἑταιρικῆς διανομῆς.—Τὸ ἄρθρον 14 ὑποτίθησι τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν διαλύεται ἑταιρεία τις, καὶ ἐγείρονται ἀμφισβητήσεις ἐπὶ τῆς διανομῆς. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἑταῖροι δύνανται πάντοτε νὰ συμβουλεύωνται τὰ βιβλία καθ' ὅλα τὰ μέρη αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ἔτι τῆς ἑταιρείας. Ἀναμφιβόλως ἕνεκα τῆς ἰδίας προσωπικότητος τῶν ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ ἑταῖροι εἶναι συνιδιοκτῆται τῶν βιβλίων, ἐφ' ὅσον ὑφίσταται ἡ ἑταιρεία, ἔχουσιν ὅμως μέγα συμφέρον νὰ ἐξετάζωσιν αὐτά· ἀλλ' ἐν τούτοις τὸ δικαίωμα αὐτὸ τῶν ἑταίρων ὑφίσταται μόνον διὰ τοὺς ὁμορρύθμους ἑταίρους καὶ διὰ τοὺς ἑτερορρύθμους ἐν ταῖς ἁπλαῖς ἑτερορρύθμοις ἑταιρείαις. Τὸ αὐτὸ δὲ δικαίωμα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραδεχθῇ τις καὶ ὑπὲρ τῶν μετόχων ἀνωνύμου ἢ ἑτερορρύθμου διὰ μετοχῶν ἑταιρείας. Ἐν ταῖς ἑταιρείαις ταύταις τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιβλέψεως καὶ τῆς ἀνακοινώσεως τῶν βιβλίων ἀσκεῖται κατ' ἀρχὴν διὰ μέσου τῶν ἐπιτρόπων ἢ τῶν μελῶν τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου (ἄρθρ. 10, 32 καὶ 35 Νομ. 24 Ἰουλίου 1867). Ἡ ὑπ' αὐτῶν τῶν μετόχων ἄσκησις τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ θὰ εἶχε βαρύτατα ἀτοπήματα. Καθ' ὅτι οὐ μόνον οἱ μέτοχοι συχνὰ εἶναι πολυάριθμοι, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀντιτίμου ἑκάστης μετοχῆς μὴ ἀνερχομένου συνήθως εἰς μέγα ποσόν, ἀνταγωνισταὶ τῆς ἑταιρείας θὰ ἠδύναντο εὐκόλως νὰ ἀγοράζωσι μετοχὰς καὶ νὰ κατορθῶσιν οὕτω νὰ μανθάνωσι τὰ ἀπόρρητα τῶν ὑποθέσεων τῆς ἑταιρείας, ἐὰν ἡ ἀνακοίνωσις τῶν βιβλίων ἐπετρέπετο καὶ ἐπὶ τῶν ἑταιρειῶν αὐτῶν κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθ. 14 ἐμπ. κώδ. Οἱ μέτοχοι κατὰ γενικὸν κανόνα τοῦτο μόνον τὸ δικαίωμα ἔχουσι, νὰ ἀπαιτῶσι τὴν ἀνακοίνωσιν ἐγγράφων τινῶν, ἐξ ὧν δύνανται νὰ λάβωσι γνῶσιν τῆς καταστάσεως τῶν ἑταιρικῶν ὑποθέτεων κατὰ τὰς ὁριζομένας ὑπὸ τοῦ νόμου ἐποχὰς (ἄρθρ. 12, 35 Νομ. 24 Ἰου-

λίου 1867). Ἀλλ' ὁ κανὼν αὐτὸς δὲν εἶναι ἀπόλυτος. Δυνατὸν οἱ ἐντολοδόχοι νὰ ἀσκῶσι κακῶς τὰ δικαιώματα τῶν ἐντολέων μετόχων καὶ οὗτοι νὰ ἔχωσιν ἀνάγκην τῆς ἀνακοινώσεως τῶν βιβλίων, ὅπως, ἐπὶ παραδείγματος, ἐγείρωσι τὴν δέουσαν ἀγωγὴν κατὰ τῶν ὑπευθύνων. Τὸ δικαστήριον δύναται νὰ διατάξῃ τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων εἰς μέτοχον ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ ἀποδείξῃ οὗτος νόμιμον συμφέρον.(1) Ὥστε ἀκριβῶς εἰπεῖν τὸ ἄρθρ. 14 ἐμπ. κώδ. δὲν εἶναι ἀνεφάρμοστον ἐν ταῖς διὰ μετοχῶν ἑταιρείαις, τοῦ δικαστηρίου δυναμένου κατὰ τὰς περιστάσεις νὰ διατάξῃ καὶ ἐπ' αὐτῶν τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων. Τὸ δικαίωμα ὅπως ζητήσωσιν ἀνακοίνωσιν ἀνήκει μόνον εἰς τοὺς μετόχους καὶ τὰ δικαστήρια πρέπει νὰ ἀρνῶνται τοῦτο εἰς τοὺς πιστωτὰς καὶ ἰδίως εἰς τοὺς ὁμολογιούχους τῆς διὰ μετοχῶν ἑταιρείας.(2)

Ἐπὶ πτωχεύσεως καὶ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως. — Ἐννοεῖται ὅτι οἱ σύνδικοι ἔχοντες τὰ βιβλία εἰς τὴν ἑαυτῶν διάθεσιν (ἄρθρον 471 ἐμπ. κώδ.) δύνανται ὁποτεδήποτε θέλωσι νὰ συμβουλεύωνται αὐτά. Μάλιστα δὲ δι' αὐτοὺς εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ἐξέτασις τῶν βιβλίων εἴτε πρὸς κατάστρωσιν τοῦ ἰσολογισμοῦ τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ (ἄρθρ. 476 ἐμπ. κώδ.) εἴτε πρὸς σύνταξιν ἐκθέσεως περὶ τῆς πτωχεύσεως διὰ τὸ ἐμποροδικεῖον (ἄρθρ. 505 ἐδ. 2 ἐμπ. κώδ.). Ὥστε ὁ νόμος ἐπιτρέπων τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων ἐπὶ πτωχεύσεως δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν τοὺς συνδίκους, ἀλλὰ τοὺς πιστωτὰς καὶ τοὺς ἄλλους ἐνδιαφερομένους, οἵτινες δύνανται νὰ ἀπαιτήσωσιν ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων, περὶ ἧς μὴ προκειμένου περὶ πτωχεύσεως δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ λόγος.

Καὶ ἐπὶ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι δύναται νὰ διαταχθῇ ἡ ἀνακοίνωσις τῶν βιβλίων.(3) Αἱ περὶ πτωχεύσεως διατάξεις τοῦ ἐμπ. κώδικος ἐφαρμόζονται κατ' ἀρχὴν καὶ ἐπὶ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως (Ὅρ. ἄρθρ. 24 νόμ. 4 Μαρτίου 1889).

---

(1) Ἀπόφ. ἀκυρ. 3 Δεκεμβρίου 1872. S. 1873.1.33. J. Pal. 1873.51. D. 1873.1.291. Ἐμποροδ. Seine 4 Νοεμβρίου 1886. «Le Droit» ἀριθ. τῆς 19 Νοεμβρίου 1886.

(2) Ὅρα τὴν ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει μνημονευθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ ἐμποροδικείου Σηκουάνα.

(3) Ἀπ. Ἐφ. Paris. 28 Νοεμβρ. 1891. S. καὶ J. Pal. 1892. 2. 48. D. 1892. 2. 78.

Τὸ πρὸς ἀνακοίνωσιν δικαίωμα ἔχουσιν οἱ πιστωταὶ καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει ἔχουσι διορίσει ἐξ ἑαυτῶν ἐλεγκτάς. Ἀναμφιβόλως οἱ ἐλεγκταὶ ἔχουσιν ἰδίως ἀποστολὴν νὰ ἐξελέγχωσι τὰ βιβλία (Νομ. 4 Μαρτίου 1889 20), ἀλλ' οὐδὲν ἐμφαίνει, ὅτι ὁ νομοθέτης ἐνόησε νὰ περιορίσῃ τὰ δικαιώματα τῶν πιστωτῶν διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι διώρισαν ἐλεγκτάς, τῶν ὁποίων ὁ διορισμὸς ἄλλως εἶναι προαιρετικός.(1)

Παρατηρητέον δ' ὅτι οἱ δικασταὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ διατάξωσι τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων ἕνεκα τούτου καὶ μόνον ὅτι ἐζητήθη αὕτη· ἀλλ' ἁπλῶς ἔχουσιν ἐξουσίαν πρὸς τοῦτο καὶ συνεπῶς δύνανται νὰ ἀρνηθῶσι τὴν ἀνακοίνωσιν, ἐὰν κρίνωσιν ὅτι δύναται νὰ φέρῃ ἀποτελέσματα ἢ ἐὰν ὁ αἰτῶν αὐτὴν δὲν φαίνηται διὰ καιολογῶν νόμιμον συμφέρον.(2)

291 δίς. Πρὸς τὸ ἄρθρον 14 ἐμπ. κώδ. σχετίζονται δύο σπουδαιότατα ζητήματα.

1ον. Ὁ κύριος ἐμπορικοῦ ἢ βιομηχανικοῦ καταστήματος παραχωρεῖ ἐνίοτε εἰς ὑπαλλήλους ἢ ἐργάτας μετοχὴν εἰς τὰ κέρδη.(3) Οἱ ὑπάλληλοι ἢ ἐργάται οὗτοι μετέχοντες τῶν κερδῶν ὑποχρεοῦνται νὰ ἐπαφιῶνται εἰς τοὺς λογαριασμούς, τοὺς ὁποίους δίδει αὐτοῖς ὁ κύριος, ἤ, ἂν νομίζωσιν αὐτοὺς ἀνακριβεῖς, ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων;(4)

2ον. Αἱ ἀσφαλιστικαὶ ἐπὶ τῆς ζωῆς ἑταιρεῖαι παρέχουσι κατὰ γενικὸν κανόνα εἰς τοὺς ἀσφαλιζομένους, ἐκτὸς ἂν παραιτηθῶσι τοῦ πλεονεκτήματος τούτου (ὅπερ συνεπάγεται φυσικῶς ἐλάττωσιν

---

(1) Ὅρα προηγουμένην σημείωσιν.

(2) Ἀπ. Ἀκυρωτ. 13 Ἰουλίου 1875 S. 1875, 1.300. J. Pal. 1875, 872. Paris 28 Νοεμβρίου 1691 S καὶ J. Pal. 1892, 2.48. D. 1892 2.78.

(3) Ἡ συμφωνία αὕτη ἀπαντᾷ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐν τῇ μισθώσει τῶν ἐργατῶν τῆς θαλάσσης, ὅταν αὕτη γίνηται κατὰ μετοχὴν ἐπὶ τῶν κερδῶν ἢ ἐπὶ τοῦ ναύλου.

(4) Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὑπάρχει χρησιμωτάτη πραγματεία τοῦ Charles Robert, ἥτις ἀνεγνώσθη ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν ἐπιστημονικῶν ἑταιρειῶν τῆς Sorbonne. Ὅρ. «Bulletin de la section des sciences économiques et sociales du Comité des travaux historiques et scientifiques» 1886, σελ. 13 καὶ ἑπ. Ὅρα ὡσαύτως O. d'Haussonville, «Le combat contre la misère» (Revue des Deux Mondes, 1885, τόμ. 72, σελ. 837 καὶ ἑπ.).

τοῦ ἀσφαλίστρου) *μετοχὴν εἰς τὰ κέρδη*, τουτέστιν ἐκ τῶν διανεμητέων κερδῶν διατίθεται ποσόν τι πρὸς ὄφελος τῶν ἀσφαλιζομένων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔχουσι τὸ δικαίωμα οἱ ἀσφαλιζόμενοι νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων τῆς ἑταιρείας, ἐὰν ἀμφισβήτῶσι τὰ ἀποτελέσματα, ἅτινα παρίστανται αὐτοῖς;

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, ὅπως ἀπαιτήσωσι τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων, οὔτε ὁ ἐνδιαφερόμενος ἐργάτης ἢ ὑπάλληλος, οὔτε ὁ ἀσφαλιζόμενος ἐπὶ τῆς ζωῆς δύνανται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὸ ἄρθρ. 14 ἐμπ. κώδ. Οὗτοι δὲν εἶναι ἑταῖροι. Ὡς ἐξηγηθήσεται, ὁ ἐνδιαφερόμενος ἐργάτης ἢ ὑπάλληλος διατελεῖ πάντοτε συνδεδεμένος πρὸς τὸν κύριον διὰ τοῦ συναλλάγματος τῆς μισθώσεως καὶ ὅτι ἁπλῶς ἡ ἀντιμισθία αὐτῶν, ἀντὶ νὰ ἦναι ὡρισμένη, κανονίζεται ἀναλόγως τῶν κερδῶν.(1) Καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ζωῆς ἀσφαλιζόμενος μετέχων τῶν κερδῶν δὲν εἶναι καὶ οὗτος ἑταῖρος· δὲν καταβάλλει εἰσφορὰν ἑταίρου εἰς τὴν ἑταιρείαν, ἀλλ' ἀσφάλιστρα. Πλὴν τούτου ἡ «affectio societatis», ἥτις εἶναι οὐσιῶδες στοιχεῖον διὰ τὴν ὕπαρξιν ἑταιρείας, ἐλλείπει ἀπ' αὐτῶν. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὑπεστηρίχθη ὅτι τὸ πρὸς ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων δικαίωμα δὲν ἀνήκει εἰς τὰ πρόσωπα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ὀφείλουσι νὰ δίδωσι πίστιν, ἀρκούμενα εἰς τοὺς παραδεδομένους αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ κυρίου ἢ τῆς ἀσφαλιστικῆς ἑταιρείας λογαριασμούς.

Ἐν τούτοις παρὰ τὴν ἀναμφιβόλως περιοριστικὴν ἔννοιαν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 14 ἐμπ. κώδ. νομίζομεν ὀρθότερον ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῇ κατ' ἀρχὴν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους ὑπαλλήλους καὶ ἐργάτας ὡς καὶ εἰς τοὺς μετὰ μετοχῆς εἰς τὰ κέρδη ἀσφαλιζομένους ἐπὶ τῆς ζωῆς τὸ πρὸς ἀνακοίνωσιν δικαίωμα. Δὲν εἶναι ἀμφίβολον ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦτο δύναται νὰ χορηγηθῇ διὰ συμβάσεως καὶ εἰς πρόσωπα οἷς δὲν ἀνήκει δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 14 ἐμπ. κώδ. Ἡ περὶ τούτου δὲ συμφωνία δύναται νὰ εἶναι σιωπηρὰ ὡς καὶ ῥητή. Εἶναι δὲ σιωπηρά, ὅταν συνάγηται ἐκ δικαιώματος χορηγηθέντος εἰς πρόσωπα, τοῦ ὁποίου δικαιώματος ἡ ἄσκησις πρεϋποτίθησι φυσικῶς τὴν ἀνακοίνωσιν. Τοῦτο δὲ ἀκριβῶς ὑπάρχει ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει. Ὁ ὑπάλληλος, ὁ ἐργάτης, ὁ ἀσφαλιζόμενος ἔχουσι δικαίωμα μετοχῆς ἐπὶ τῶν κερδῶν, δὲν εἶναι δὲ λογικὸν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἐπαφίενται οὗτοι ἀπολύτως εἰς τὸν κύριον ἢ εἰς τὴν ἑταιρείαν, οἵτινες εἴτε ἐκ πλάνης εἴτε ἐκ

(1) Ὅρ. τομ. II, ἀρ. 88—92.

δόλου δυνατὸν νὰ παριστῶσι περιωρισμένα τὰ κέρδη ἢ ζημίας, ἐνῷ ἐπραγματοποιήθησαν κέρδη. Τὸ δικαίωμα τῆς εἰς τὰ κέρδη μετοχῆς ἐνέχει ὡς παρακολούθημα τὸ πρὸς ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων δικαίωμα.(1)

Ἡ λύσις αὕτη, ὅσον ὀρθὴ καὶ ἂν εἶναι νομικῶς, ἔχει βεβαίως πρακτικὰ ἀτοπήματα. Δυνατὸν αὕτη νὰ ἦναι πρόξενος μεγάλης δυσχερείας διὰ τὰς ἀσφαλιστικὰς ἑταιρείας, τῶν ὁποίων οἱ ἀσφαλιζόμενοι εἶναι πολλοί. Δυνατὸν δὲ νὰ παρεμβάλῃ προσκόμματα εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ κυρίου ἐμπορίας ἢ βιομηχανίας, ἥτις εἶναι ἀναγκαία αὐτῷ διὰ τὴν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ὑποθέσεων. Ὑπάρχει δὲ φόβος μήπως ἕνεκα τῆς ἀνακοινώσεως, γενομένης δεκτῆς, διστάζωσιν οἱ κύριοι νὰ δέχωνται τὴν εἰς τὰ κέρδη μετοχήν, ἥτις παρέχει μεγάλα πλεονεκτήματα ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς προσεγγίσεως τῶν κεφαλαίων καὶ τῆς ἐργασίας (2)

Ἀλλ' αἱ ἑταιρεῖαι καὶ οἱ κύριοι ἔχουσιν ἁπλούστατον μέσον, ὅπως προφυλάσσωνται ἀπὸ τῶν δυσχερειῶν, αἵτινες δύνανται νὰ προκύψωσι δι' αὐτοὺς ἐκ τοῦ πρὸς ἀνακοίνωσιν δικαιώματος τῶν ὑπαλλήλων ἢ ἐργατῶν καὶ τῶν ἀσφαλιζομένων· δύνανται νὰ ἀπαιτήσωσι παρ' αὐτῶν, ὅπως παραιτηθῶσι τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ. Πάντοτε σχεδὸν ἐν τοῖς ἀσφαλιστικοῖς συμβολαίοις τῆς ζωῆς (3) καὶ ἐν τοῖς

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris, 7 Μαρτίου 1835. Nîmes 20 Ἰουλίου 1864. Rennes 29 Ἰουνίου 1871, Amiens, 12 Φεβρουαρίου 1876. Ἀκυρωτικοῦ 3 Ἰανουαρίου 1877.

(2) Ὅρ. Ch. Robert, «Étude sur les avantages de la participation aux bénéfices, en ce qui touche la concurrence industrielle, les grèves, l'harmonie sociale, l'intérêt bien compris des ouvriers et des patrons et le développement des institutions de prévoyance, assurances, retraites, épargne (Bulletin de la Section des sciences économiques et sociales du Comité des travaux historiques et scientifiques». 1884, σελ. 117 καὶ ἑπ.).

(3) Τὸ κείμενον ἰδίως τοῦ 12 ἄρθρου τῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς ἀσφαλιστικῶν συμβολαίων τῆς ἑταιρείας τῶν Γενικῶν Ἀσφαλειῶν ἔχει οὕτως : «Τὸ ἥμισυ τῶν »ἐξ ἀσφαλειῶν δι' ὁλόκληρον τὴν ζωὴν προερχόμενον, «συμφώνως πρὸς τὰς »ἀπογραφὰς τῆς ἑταιρείας, διανέμεται μεταξὺ τῶν ἀσφαλιστικῶν συμβολαίων »ἀναλόγως τοῦ πληρωθέντος ποσοῦ ἀσφαλίστρων ἄνευ προσθήκης τῶν τό»κων». — «Μόνον τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὁρίσῃ τὰς »βάσεις καὶ τὸν τρόπον τοῦ ὑπολογισμοῦ, καθ' ὃν κανονίζονται τὰ πραγματο»ποιούμενα κέρδη, ἡ διάρκεια τῆς περιόδου τῶν ἀπογραφῶν καὶ ἡ ἐποχὴ τῶν

κανονισμοῖς περὶ τῆς μετοχῆς τῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν περιλαμβάνεται ὅρος τις ὡς πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν. Τὸ κῦρος τοῦ ὅρου αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ διαφιλονικηθῇ σπουδαίως. Καὶ ὅμως ἐπεχείρησάν τινες νὰ ὑποστηρίξωσι τὸ ἄκυρον αὐτοῦ ὡς ἀντικειμένου εἰς τὸ ἄρθρον 1174 ἀστ.κώδ.,ὅπερ κηρύσσει ἄκυρον πᾶσαν ἐνοχὴν συσταθεῖσαν ὑπὸ ὅρον ἐξουσιαστικὸν ἐκ μέρους τοῦ ὑποχρέου. Ἀλλ' ἐν τούτῳ ὑπάρχει πλάνη. Ἐν τῷ ἄρθρῳ 1174 ἀστ. κώδ. πρόκειται περὶ ὅρου ἐξαρτωμένου ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ ὑποχρέου. Τότε θὰ ὑπῆρχε περίπτωσις πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρ. 1174, ἐὰν ὁ ὅρος, περὶ οὗ πρόκειται, ἐσήμαινεν ὅτι ὁ ἐργάτης, ὁ ὑπάλληλος ἢ ὁ ἀσφαλιζόμενος θὰ ἔχῃ δικαίωμα μετοχῆς ἐπὶ τῶν κερδῶν, ἐὰν θέλῃ ὁ κύριος ἢ ἡ ἑταιρεία νὰ βεβαιώτῃ, ὅτι ὑπάρχουσι κέρδη. Ἀλλὰ δὲν εἶναι τοιαύτη ἡ σημασία τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὅρου. Τὸ δικαίωμα μετοχῆς ἐπὶ τῶν κερδῶν ὑφίσταται, ἀλλ' οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐπαφίενται εἰς τὴν καλὴν πίστιν, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ κυρίου ἢ τῆς ἑταιρείας, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα, ἂν ἐπραγματοποιήθησαν κέρδη.(1)

291 τρίς. Αἱ διατάξεις περὶ ἀνακοινώσεως τῶν βιβλίων ἐφαρμόζονται καὶ ὡς πρὸς τὰ βιβλία τῶν πρακτόρων συναλλαγῆς ; Ὑπεστηρίχθη ἡ ἀποφατικὴ ἀπάντησις ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἡ ὑποχρέωσις τῶν πρακτόρων συναλλαγῆς νὰ τηρῶσι μυστικὰ τὰ ὀνόματα τῶν ἑαυτῶν πελατῶν (D. 7 Οκτωβρίου 1890, ἄρθρ. 40),(2) θὰ παρεγνωρίζετο,

---

»διανομῶν. Οἱ λογαριασμοὶ συντασσόμενοι οὕτω καὶ ἐγκρινόμενοι ἔπειτα ὑπὸ »τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν μετόχων παρέχουσι πλήρη πίστιν ὡς πρὸς »πάντας τοὺς ἀσφαλιζομένους καὶ πᾶσα παρά τινος ἐξ αὐτῶν ἐπίκρισις εἶναι »ἀπαράδεκτος».

(1) Οἶκοί τινες ἀγγλικοὶ καὶ γαλλικοὶ ἐπεζήτησαν νὰ συμβιβάσωσι τὰ συμφέροντα πάντων, παραδεχθέντες, ὅτι κατ' ἔτος ἀνατίθεται ἡ ἐξέλεγξις τῶν λογαριασμῶν εἰς πραγματογνώμονα, διοριζόμενον ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν ἐργατῶν καὶ τοῦ κυρίου. Ὅρ. Ch. Robert, «loc. cit», σελ. 78.

Σχέδιον νόμου, ὑποβληθὲν εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, τὸν Ἰούλιον 1888, λύει τὸ ζήτημα παραδεχόμενον τὴν ἐξέλεγξιν τῶν βιβλίων ὑπὸ πραγματογνωμόνων χωρὶς νὰ ἀπαγορεύῃ εἰς τοὺς ἐργάτας τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἀπαιτῶσιν αὐτήν. Ὅρ. «Économiste français» ἀριθμὸν τῆς 28 Ἰουλίου 1883. Τὸ σχέδιον αὐτό, συζητηθὲν ἐπανειλημμένως ἐν ἀμφοτέραις ταῖς βουλαῖς, δὲν μετεβλήθη ἔτι εἰς νόμον.

(2) Εἶναι ἐπανάληψις τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρ. 10 τοῦ ὑπατικοῦ θεσπίσματος τῆς 27 Prairial, ἔτους X.

ἐὰν ἐγίνετο δεκτὴ ἡ ἀνακοίνωτις.(1) Ἀλλὰ παρὰ τὴν ὑποχρέωτιν ταύτην τῆς ἐχεμυθίας, φαίνεται ὀρθοτέρα ἡ ἐκδοχὴ ὑπὲρ τῆς ἀνακοινώσεως κατὰ τὰς προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 14 ἐμπορικοῦ κώδικος περιπτώσεις.(2) Αἱ γενικαὶ περὶ τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων ἀρχαὶ δέον νὰ ἐφαρμόζωνται καὶ ἐπὶ τῶν βιβλίων τῶν πρακτόρων συναλλαγῆς. Ἄλλως ἄνευ τῆς ἀνακοινώσεως αἱ ἐκκαθαρίσεις κληρονομιῶν, ἑταιρειῶν, κοινοκτημοσύνης θὰ ἦταν ἀδύνατοι.

291 τετράκις. Ὁ νόμος οὐδὲν ὁρίζει περὶ τοῦ τύπου τῆς ἀνακοινώσεως. Ὥστε εἰς τοὺς δικαστὰς ἀπόκειται νὰ κανονίσωτι τὸν τρόπον. Κατὰ τὰς περιστάσεις διατάσσουσι τὴν ἐπὶ ἀποδείξει παράδοσιν, τὴν κατάθεσιν ἐν τῷ γραφείῳ ἢ παρὰ τρίτῳ, διαιτητῇ ἢ συμβολαιογράφῳ κλπ. Ὅρ. ἀρ. 301.

Τὰ δικαστήρια, δυνάμενα νὰ ἀρνηθῶσι τὴν ἀνακοίνωτιν τῶν βιβλίων, *κατὰ μείζονα λόγον* ἔχουσιν ἐξουσίαν, διατάσσοντα αὐτήν, νὰ τιθῶσι περιορισμοὺς ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα, πρὸς ἃ γίνεται, ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν καὶ ὡς πρὸς τὰ βιβλία, δι' ἃ ἐφαρμοσθήσεται.(3)

Ἡ ἀνακοίνωτις δύναται νὰ περιλάβῃ πλὴν τῶν ὑποχρεωτικῶν, καὶ τὰ βοηθητικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα πράγματι τηρεῖ ὁ περὶ οὗ πρόκειται ἔμπορος.

292. *Ἀνακοίνωσις τῶν βιβλίων παραδεδεγμένη πρὸς φορολογικὸν σκοπόν.*(4) Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς εἰσπράξεως φόρων τινῶν οἱ νόμοι παρέχουσι τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς λειτουργοὺς τῆς διοικήσεως νὰ ἀπαιτῶσι τὴν ἀνακοίνωτιν τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων.(5) Τὸ δικαίωμα τοῦτο παρέχεται εὐρύτερον ὡς πρὸς τὰς διὰ μετοχῶν ἑταιρείας ἢ ὡς πρὸς τὰ μεμονωμένως ἐμπορευόμενα ἄτομα ἢ τὰς ὁμορρύθμους καὶ ἁπλᾶς ἑτερορρύθμους ἑταιρείας.

Α'. Τὸ πρὸς ἀνακοίνωσιν δικαίωμα, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ἦτο λίαν

---

(1) Ἀπ. Ἐφ. Bordeaux 6 Ἰανουαρίου 1875. D. 1876. 5.15. S. 18 76, 2.40. J. Pal. 1876 211. Waldmann, «La profession d'agent de change, ses droits et ses responsabilités», ἀρ. 60 σελ. 55.

(2) Bedarride, «Bourse de commerce», ἀρ. 405.

(3) Ἀπ. Ἀκυρ. 29 Ἀπριλίου 1897, «Le Droit» ἀριθμὸς τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1897.

(4) Ὅρ. περὶ τούτου, «Journal des sociétés», 1897 σελ. 431 καὶ ἑπ.

(5) Ὅρ. Demasure, «Traité du régime fiscal des sociétés et des établissements publics», σελ. 347 ἕως 365.

περιωρισμένον ὡς πρὸς τὰς διὰ μετοχῶν ἑταιρείας, ἔλαβε μεγάλην ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν ἔτι μᾶλλον ἐκτείνει ἡ νομολογία. Τὸ δικαίωμα αὐτὸ καθιερώθη τὸ πρῶτον διὰ τοῦ νόμου τῆς 5 Ἰουνίου 1850, ὅστις ἐπιβαλὼν τέλος χαρτοσήμου ἐπὶ τῶν μετοχῶν καὶ τῶν ὁμολογιῶν, ὥρισεν, ὅτι οἱ τίτλοι θὰ ἀποσπῶνται ἐκ βιβλίου μετὰ στελέχους (ἄρθρ. 26 καὶ 28). Ὁ παρ' ᾧ τὸ βιβλίον ὀφείλει νὰ ἀνακοινοῖ αὐτὸ εἰς τὸν ἐπὶ τῶν καταχωρίσεων ὑπάλληλον ἐπὶ ποινῇ προστίμου.

Ὁ νόμος τῆς 23 Ἰουνίου 1857 ὑπέβαλε προσέτι τὰς μετοχὰς καὶ τὰς ὁμολογίας εἰς τέλος μεταβιβάσεως. Τὸ διάταγμα τῆς 12 Ἰουλίου 1857 (ἄρθρ. 9) χορηγεῖ εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν καταχωρίσεων ὑπαλλήλους τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτῶσι τὴν ἀνακοίνωσιν ἄνευ μετατοπίσεως τῶν μετὰ στελέχους βιβλίων, καὶ τῶν βιβλίων τῶν μεταβιβάσεων καὶ μετατροπῶν τῶν τίτλων τῶν ἑταιρειῶν ὡς καὶ παντὸς ἐγγράφου σχετικοῦ πρὸς τὰς μεταβιβάσεις αὐτάς.

Ὁ νόμος τῆς 23 Αὐγούστου 1871 ὥρισε τέλος χαρτοσήμου 10 ἑκατοστῶν ἐπὶ τῶν ἐξοφλήσεων. Κατὰ τὸ ἄρθρον δὲ 22 αὐτοῦ οἱ ὑποκείμενοι εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν ἐπὶ τῆς καταχωρίσεως ὑπαλλήλων διὰ τῶν ἐν ἰσχύϊ νόμων ὑποχρεοῦνται νὰ παρουσιάζωσιν εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τὰ βιβλία, τίτλους, ἔγγραφα ἐσόδων, ἐξόδων καὶ λογιστικά, *ὅπως βεβαιῶνται περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν περὶ χαρτοσήμου νόμων.* Ἡ διάταξις αὕτη ἐφαίνετο, ὅτι ἀπέκλειε τὰς ἀνακοινώσεις βιβλίων, τὰς ἐχούσας σκοπὸν τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν περὶ *καταχωρίσεως* νόμων.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις, ὅτε ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν ὁ νόμος τῆς 26 Ἰουνίου 1875. Ὁ νόμος αὐτὸς καθιεροῖ σύστημα ποινικῶν διατάξεων καὶ ἀποδεικτικῶν μέσων διὰ τὴν περιστολὴν τῶν πρὸς παράβασιν τῶν ταμιευτικῶν νόμων δολίων τεχνασμάτων ἐπὶ πωλήσεων, ἀνταλλαγῶν καὶ διανομῶν, παραδέχεται νέον τρόπον ἐκτιμήσεως τῶν ἀνοικοδομήτων γηπέδων, ὑποβάλλει τὸ κέρδος τῶν λαχείων καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἐξαργυρουμένων ὁμολογιῶν εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τῶν προσόδων τῶν κινητῶν ἀξιῶν, ὁρίζει, ὅτι τὸ τέλος μεταβιβάσεως συνεπείᾳ θανάτου ὀφείλεται ἐπὶ τοῦ ἀσφαλισθέντος κεφαλαίου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀσφαλισαμένου τὴν ζωήν. Τὸ τελευταῖον ἄρθρον τοῦ νόμου τῆς 21 Ἰουνίου 1875 (ἄρθρ. 7) ἀφορᾷ εἰς τὸ πρὸς ἀνακοίνωσιν δικαίωμα, ὁρίζον ὅτι «αἱ ἑταιρεῖαι . . . ὑποχρεοῦνται »νὰ ἀνακοινῶσιν εἰς τοὺς ἐπὶ τῆς καταχωρίσεως ὑπαλλήλους ἔν τε τῇ

»ἕδρᾳ αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς ὑποκαταστήμασι καὶ πρακτορείοις, τὰ ἀσφα-»λιστικὰ συμβόλαια καὶ τὰ ἄλλα ἔγγραφα, τὰ ἀπαριθμούμενα ἐν τῷ »ἄρθρῳ 22 τοῦ νόμου τῆς 23 Αὐγούστου 1871, ὅπως οἱ ὑπάλληλοι »οὗτοι ἐξελέγχωσι καὶ βεβαιῶνται περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν περὶ »καταχωρίσεως καὶ περὶ χαρτοσήμου νόμων».

Ἡ διοίκησις(1)καὶ ἡ νομολογία(2) ἑρμηνεύουσι τὴν διάταξιν ταύτην ὡς παρέχουσαν εἰς τοὺς ἐπὶ τῆς κατοχωρίσεως ὑπαλλήλους, ἀναφορικῶς πρὸς τὰς διὰ μετοχῶν ἑταιρείας, γενικὸν δικαίωμα πρὸς ἀνακοίνωσιν, συντελοῦν εἰς ἐξασφάλισιν τῆς εἰσπράξεως πάντων τῶν ὑπὸ τῶν νόμων ὁριζομένων τελῶν καταχωρίσεως καὶ χαρτοσήμου εἴτε προγενεστέρων εἴτε μεταγενεστέρων τοῦ νόμου τῆς 21 Ἰουνίου 1875. Τῷ ὄντι ἡ διατύπωσις τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ νόμου αὐτοῦ εἶναι λίαν γενικὴ καὶ ἐκ τούτης εὐλόγως δύναταί τις νὰ νομίσῃ ὅτι ὁ νομοθέτης ἠθέλησε νὰ ἐκτείνῃ ὡς πρὸς τὴν καταχώρισιν τὸ πρὸς ἀνακοίνωσιν δικαίωμα, ὅπερ πρὸ τοῦ νόμου τῆς 23 Αὐγούστου 1871 (ἄρθρ. 22) ὑφίστατο μόνον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν περὶ χαρτοσήμου νόμων. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεμία παρατήρησις ἐγένετο ἐν τῇ Ἐθνικῇ συνελεύσει περὶ τῆς εὐρείας σημασίας τῆς διατάξεως ταύτης, ὑπεστηρίχθη καὶ μετά τινος δυνάμεως, ὅτι τὸ πρὸς ἀνακοίνωσιν δικαίωμα, ὅπερ ἐκβαίνει τῶν ὁρίων τοῦ κοινοῦ δικαίου, καθιερώθη ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 21 Ἰουνίου 1875 μόνον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχετικῶν πρὸς τοὺς ὁριζομένους διὰ τοῦ νόμου αὐτοῦ νέους φόρους διατάξεων. Παρατηρητέον δ' ὅτι λογικῶς ἐξεταζομένων τῶν διατάξεων, ἂν ἦναι εὐνόητος ὁ λόγος, δι' ὃν ὑφίσταται εἰδικὸν δικαίωμα ἀνακοινώσεως ὡς πρὸς τὰς διὰ μετοχῶν ἑταιρείας πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς εἰσπράξεως τῶν εἰδικῶν εἰς τὰς ἑταιρείας ταύτας φόρων, ἀλλ' εἶναι ἀκατάληπτον διατί αὗται μόνον ὑπεβλήθησαν εἰς τὸ ὀχληρὸν αὐτὸ μέσον ἐλέγχου, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ κατ' ἐνοχὰς ἑταιρεῖαι καὶ τὰ ἐμπορευόμενα ἄτομα διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν φόρων, οἵτινες πληρώνονται ὑπό τε τῶν κατ' ἐνοχὰς ἑταιρειῶν καὶ τῶν ἀτόμων ὡς καὶ τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν. Οὕτω καθίσταται ἐπαχθέστερον τὸ βάρος τῶν φόρων διὰ τὰς ἑταιρείας ταύτας, τοῦθ' ὅπερ οὔτε δίκαιον εἶναι καὶ δύναται νὰ ἀποβῇ

---

(1) Instruction de l'administration de l'enrégistrement ἀριθ. 2591.

(2) Ἀποφ. ἀκυρ. 8 Νοεμβρίου 1876. D. 1877.1.168. 13 Νοεμβρίου 1877, D. 1878.1.164. 7 Ἰανουαρίου 1878.

ἐπιζήμιον εἰς τὸ δημόσιον, ἅτε κωλῦον τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν, δι' ἃς εἰσπράττει πολλοὺς φόρους.(1)

Οὐδεμία ῥητὴ διάταξις χορηγεῖ εἰς τὴν ἐπιπεφορτισμένην τὴν εἴσπραξιν τοῦ ἐπὶ τῆς προσόδου τῶν κινητῶν ἀξιῶν φόρου διοίκησιν τῆς καταχωρίσεως τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτῇ τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν σχετικῶν πρὸς τὸν φόρον αὐτὸν νόμων. Ἡ διοίκησις (2) ὅμως δέχεται ὅτι καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἔχει τὸ πρὸς ἀνακοίνωσιν δικαίωμα, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι κατὰ τὸν νόμον τῆς 29 Ἰουνίου 1872 (ἄρθρ. 51 ἐδ. 2) ἡ πληρωμὴ «τοῦ ἐπὶ τῆς προσόδου φόρου θὰ ἐπιδιώκηται καὶ αἱ »δίκαι θὰ ἀνακρίνωνται καὶ θὰ δικάζωνται κατὰ τὴν διαδικασίαν, ἥτις »τηρεῖται καὶ ἐπὶ τῆς καταχωρίσεως;». Τὸ πρὸς ἀνακοίνωσιν δικαίωμα, ὃν μέσον ἀποδείξεως, ἀνάγεται εἰς τὴν ἀνάκρισιν τῆς ὑποθέσεως. Ἄλλως εἶναι βέβαιον ὅτι κατὰ τὸ ἄρθρον 7 τοῦ νόμου τῆς 21 Ἰουνίου 1875 τὸ πρὸς ἀνακοίνωσιν δικαίωμα ὑφίσταται διὰ τὸν ἐπὶ τῶν λαχείων καὶ τῆς ἀμοιβῆς τῶν ὁμολογιῶν φόρον, ὅστις φόρος οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ παρεπόμενον τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς τῶν κινητῶν ἀξιῶν προσόδου. Θὰ ἦτο ἑπομένως παράδοξον καὶ ἀντιφατικὸν σχεδὸν τὸ πρὸς ἀνακοίνωσιν δικαίωμα, ὅπερ ὑφίσταται διὰ τὸν παρεπόμενον φόρον, νὰ μὴ γίνηται δεκτὸν διὰ τὸν κύριον φόρον.

Β. Τὸ πρὸς ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων δικαίωμα ὑπάρχει ὡσαύτως καὶ διά τινας εἰδικὰς βιομηχανίας εἴτε ἀσκοῦνται αὗται ὑπὸ ἑταιρειῶν διὰ μετοχῶν εἴτε ὑπὸ κατ' ἐνοχὰς ἑταιρειῶν εἴτε καὶ ὑπὸ ἀτόμων ἔτι μεμονωμένως. Οὕτως ἔχει διὰ τὰς ἀσφαλείας καὶ διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις μετακομίσεως. Νόμος 23 Αὐγούστου 1871, ἄρθρον 22.

---

(1) Ὅρα ἐν «France judiciaire» ἔτους 1883—1884, 1ον μέρος, σελ. 293 ἄρθρον τοῦ Constant exercice illimité des sociétés par l' administration de l'enrégistrement. Τῷ 1880 οἱ Godin καὶ L. Renault ὑπέβαλον εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων πρότασιν νόμου ἀποβλέποντος εἰς τὸν περιορισμὸν τοῦ πρὸς ἀνακοίνωσιν δικαιώματος τῆς διοικήσεως, ἐπὶ τῆς εἰσπράξεως εἴτε τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν λαχείων καὶ τοῦ κέρδους τῶν ἐξαργυρουμένων ὁμολογιῶν εἴτε τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ ἀσφαλιζομένου κεφαλαίου ἐν ταῖς ἀσφαλείαις τῆς ζωῆς. Ἡ πρότασις αὕτη δὲν ἐτελεσφόρησε.

(2) Λύσις τῆς διοικήσεως ἐπὶ τῆς καταχωρίσεως τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1885.—Ὅρ. Besson. «Traité pratique de l'impôt sur le revenu des valeurs mobiliers» ἀρ. 266 καὶ 267.

293. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ. — Ἂν ἡ ἀνακοίνωσις ἐπιτρέπηται κατ' ἐξαίρεσιν, ἡ ἐμφάνισις ὅμως εἶναι τοῦ κοινοῦ δικαίου. *Διαδικαζομένης ὑποθέσεώς τινος ὁ δικαστὴς δύναται καὶ αὐτεπαγγέλτως νὰ διατάξῃ τὴν ἐμφάνισιν τῶν βιβλίων διὰ νὰ ἐξαχθῶσι τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν δικαζομένην ὑπόθεσιν χωρία* (ἄρθρ. 15). Ὁ δικαστὴς δὲν ὑποχρεοῦται νὰ διατάξῃ τὴν ἐμφάνισιν ἐπὶ τῇ αἰτήσει τινὸς τῶν διαδίκων(1), ἀλλ' ὡς καὶ διὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων καὶ ἐπὶ ταύτης ἀπόκειται εἰς τὴν διάκρισιν αὐτοῦ νὰ πράξῃ τοῦτο. Δύναται δὲ διατάσσων τὴν ἐμφάνισιν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως νὰ ἐπιβάλῃ χρηματικὴν ποινήν,(2) ἢ ἐκ τῆς ἀρνήσεως τῆς ἐμφανίσεως νὰ συναγάγῃ οἱονδήποτε λογικὸν συμπέρασμα. Συνηθεστάτη ἐν τῇ πράξει περίπτωσις, καθ' ἣν ὁ δικαστὴς διατάσσει αὐτεπαγγέλτως τὴν ἐμφάνισιν τῶν βιβλίων, εἶναι ἡ πτώχευσις. Ὁ εἰσηγητὴς, ὅστις προΐσταται ἐπὶ τῆς ἐπαληθεύσεως τῶν πιστώσεων, δύναται αὐτεπαγγέλτως νὰ διατάξῃ τὴν ἐμφάνισιν τῶν βιβλίων τοῦ πιστωτοῦ (ἄρθρ. 496 ἐμπ. κώδ.). Ἐν ἀρνήσει τῆς ἐμφανίσεως ὑπὸ τοῦ πιστωτοῦ, ἀπόκειται εἰς τὸ δικαστήριον νὰ ἀποφήνηται περὶ τῆς παραδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως τῆς πιστώσεως.

294. Τὸ ἄρθρ. 16 ὁρίζει τὰ ληπτέα μέτρα ἐπὶ εἰδικῆς περιπτώσεως. *Ἐὰν τὰ βιβλία, τῶν ὁποίων ἡ ἐμφάνισις προσηνέχθη, ἠτήθη ἢ διετάχθη, εὑρίσκωνται μακρὰν τῆς ἕδρας τοῦ ἐπιλαβομένου τῆς ὑποθέσεως δικαστηρίου, οἱ δικασταὶ δύνανται νὰ παρακαλέσωσι τὸ τοπικὸν δικαστήριον τῶν ἐμποροδικῶν ἢ νὰ παραγγείλωσιν εἰς ἕνα τῶν εἰρηνοδικῶν νὰ ἐξετάσῃ τὰ βιβλία ταῦτα καὶ νὰ συντάξῃ ἔγγραφον ἔκθεσιν περὶ τοῦ περιεχομένου, ἣν νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὸ ἐπιλαβόμενον τῆς ὑποθέσεως δικαστήριον.* Ὁ πρὸς ὃν ἡ παράκλησις ἢ παραγγελία δικαστὴς ἔχει νὰ ἐξετάσῃ τὴν κατάστασιν τῶν βιβλίων καὶ νὰ ἐξαγάγῃ ἐξ αὐτῶν τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐπίδικον ὑπόθεσιν. Ἡ παράκλησις (commission rogatoire) δίδεται πρὸς ἰσόβαθμον δικαστικὴν ἀρχὴν καὶ ἡ παραγγελία πρὸς ὑποδεεστέραν.

---

(1) Ἡ νομολογία εἶναι σταθερὰ εἰς τὴν ἐκδοχὴν ταύτην. Ὅρ. ἰδίως ἀπ. ἀκυρ. 10 Αὐγούστου 1875. S. 1876.1.121. J. Pal. 1875.281 ἀκυρ. 16 Μαρτίου 1892. S. καὶ J. Pal. 1892.1.192. D. 1892.1.240.

(2) Ἀπ. ἐφ. Caen, 24 Ἰουνίου 1828. Rep. D. λεξ. «Commerçant» ἀρ. 242.

295. Ἡ ἐμφάνισις τῶν βιβλίων τινὸς τῶν διαδίκων δὲν διατάσσεσεται πάντοτε ἐξ ἐπαγγέλματος ἢ τῇ αἰτήσει τοῦ ἀντιδίκου αὐτοῦ, ἀλλὰ δύναται νὰ γείνῃ ὡσαύτως καὶ οἰκοθεν ὑπὸ τοῦ τηροῦντος τὰ βιβλία, διότι ὁ νόμος ἐπιτρέπει τῷ ὄντι αὐτῷ νὰ ἐπικαλῆται ταῦτα καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ (ἄρθρ. 12 ἐμπ. κώδ., 1329 ἀστ. κώδ.). Ὡς πρὸς τὰ δύο ταῦτα ὑπάρχει ἐξαίρεσις τῶν κοινῶν κανόνων τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, καθ' ὃν οὐδεὶς ὑποχρεοῦται νὰ προσάγῃ ἀπόδειξιν καθ' ἑαυτοῦ (nemo cogi potest edere contra se) καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ δημιουργῇ τίτλον ὑπὲρ ἑαυτοῦ.

296. Ὁ αἰτῶν τὴν προσαγωγὴν τῶν βιβλίων τοῦ ἀντιδίκου οὐδαμῶς δεσμεύεται ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀποδείξεων, δυνάμενος καὶ τὸ ταχτικὸν τῶν βιβλίων καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἐν αὐτοῖς σημειώσεων νὰ διαφιλονικήσῃ. Κατὰ τὸ διάταγμα τοῦ 1673 (τίτλ. III, ἄρθρ. 10) τοὐναντίον ὁ αἰτῶν τὴν ἐμφάνισιν τῶν βιβλίων ὤφειλε νὰ δώσῃ πίστιν εἰς αὐτά, τοῦτο δὲ καθίστα τὸ μέσον αὐτὸ τῆς ἀποδείξεως ἐξόχως ἐπικίνδυνον.

297. Ἡ ἐμφάνισις δύναται νὰ αἰτηθῇ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἔχοντος ἐπίσημον ἢ ἰδιωτικὸν τίτλον. Οὕτως εἶχε κατὰ τὸ διάταγμα τοῦ 1673, ὁ δὲ κῶδιξ διηυκόλυνεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἐμφάνισιν. Προκύπτει δὲ αὐτὸ καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων εἶναι δεκτὴ ἡ διὰ μαρτύρων καὶ διὰ δικαστικῶν τεκμηρίων ἀπόδειξις πέραν καὶ ἐναντίον τοῦ περιεχομένου τῶν ἐγγράφων (ἄρθρ. 1341 ἀστ. κώδ. ἐν τέλει). Ἡ ἐμφάνισις δύναται νὰ αἰτηθῇ παρά τε ἐμπόρου καὶ παρὰ μὴ ἐμπόρου.

298. Ὁ ἔμπορος δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸ ἄτακτον τῶν ἑαυτοῦ βιβλίων διὰ νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἐμφάνισιν αὐτῶν. Ἐὰν κατ' ἀρχὴν τὰ ἄτακτα βιβλία ἦναι ἀπαράδεκτα *πρὸς ἀπόδειξιν* ὑπὲρ αὐτοῦ (ἄρθ. 12 ἔμπ. κώδ.), κατ' αὐτοῦ ὅμως δύνανται νὰ ἀντιταχθῶσι (ἄρθρ. 13 ἐμπ. κώδ.).

299. Κατὰ γενικὸν κανόνα μόνον τῶν ὑποχρεωτικῶν βιβλίων δύναται νὰ αἰτηθῇ ἡ ἐμφάνισις. Ἐν τούτοις ἂν πράγματι ἔμπορός τις ἔχῃ καὶ βοηθητικὰ βιβλία, δύναται εἴτε νὰ προσαγάγῃ αὐτὰ εἴτε νὰ ὑποχρεωθῇ εἰς ἐμφάνισιν. Τοῦτο εἶναι συνέπεια τῆς εὐρείας ἐξουσίας, ἥτις παρέχεται τῷ δικαστῇ ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀποδείξεων

ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.(1) Ὅρ. ἀνάλογον ζήτημα ἀριθ. 291 τρίς-300. Τὸ ἄρθρ. 17 προβλέπει εἰδικήν τινα περίπτωσιν. *Ἐὰν ὁ διάδικος, τοῦ ὁποίου τὰ βιβλία προβάλλονται ὡς παρεκτικὰ πίστεως, ἀρνῆται τὰ ἐμφανίσῃ αὐτά, ὁ δικαστὴς δύναται τὰ ἐπιβάλλῃ ὅρκον εἰς τὸν ἀντίδικον αὐτοῦ.* Ἡ ἄρνησις ἐξηγεῖται ὡς ἐνέχουσα τὴν ὁμολογίαν ὅτι ἡ ἀξίωσις τοῦ ἀντιδίκου θὰ ἀπεδεικνύετο ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς βιβλίοις σημειουμένων. Καὶ κατὰ τὸ ἀρχαιότερον γαλλικὸν δίκαιον ὁ Jousse ἔλεγεν, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ ἐπιβάλλῃ ὅρκον τῷ ἀντιδίκῳ τοῦ ἀρνουμένου τὴν ἐμφάνισιν. Ὁ κῶδιξ ἀφῆκε τοῦτο εἰς τὴν διακριτικὴν ἐξουσίαν τοῦ δικαστοῦ, ὅστις ἔχει νὰ ἐκτιμήσῃ τὰς παρουσιαζομένας περιστάσεις, αἵτινες δυνατὸν νὰ μὴ δικαιολογῶσι τὴν ἐπιβολὴν ὅρκου τῷ ἀντιδίκῳ.(2)

301. Ἡ ἀνακοίνωσις καὶ ἡ ἐμφάνισις τῶν βιβλίων διαφέρουσιν, ὡς εἴρηται, οὐσιωδῶς εἴτε ὡς πρὸς τὴν φύσιν αὐτῶν εἴτε ὡς πρὸς τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς δύναται ἑκατέρα νὰ διαταχθῇ. Φαίνεται εὔκολος ἡ διάκρισις τῶν δύο τούτων ἀποδεικτικῶν τρόπων καὶ ἐν τούτοις ἡ νομολογία ὑποπίπτει καθ' ἡμᾶς εἰς σύγχυσιν ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον αὐτό. Συχνὰ συμβαίνει οἱ δικασταὶ νὰ διατάσσωσι τὴν κατάθεσιν τῶν βιβλίων τῶν διαδίκων εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ δικαστηρίου, ὅπως λάβωσι γνῶσιν αὐτῶν, ἐνῷ δὲν πρόκειται περίπτωσίς τις ἐκ τῶν τοῦ ἄρθρου 14 ἐμπ. κώδ. Εἶναι τοῦτο τακτικόν; Φρονοῦμεν οὐχί, διότι ἡ κατάθεσις ὁρίζεται διὰ τὴν *ἀνακοίνωσιν*. Τὸ ἀποτελοῦν τὴν ἀνακοίνωσιν, τὸ διακρῖνον αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως, εἶναι ἡ ἀφαίρεσις τῶν βιβλίων ἀπὸ τοῦ τηροῦντος αὐτὰ ἐμπόρου, ὡς προκύπτει τοῦτο ἐξ αὐτῶν τῶν ὅρων τῶν διατάξεων καὶ ἐκ τῶν κατὰ τὰς προπαρασκευαστικὰς

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 4 Μαρτίου 1873, D 1871.1.302. Ὁ δικαστὴς διατάσσει ἢ μὴ τὴν ἐμφάνισιν τῶν βιβλίων κατὰ τὰς περιστάσεις (ἀποφ. ἀκυρ. 14 Ἀπριλίου 1875. D. 1876.1.36).—Τῶν βοηθητικῶν βιβλίων δυναμένων νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἀποδεικτικῶν μέσων, ἐννοεῖται ὅτι ἡ νόθευσις αὐτῶν τιμωρεῖται, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω (ὅρ. ἀρ. 289 ἐν τέλει).

(2) Ἀποφ. ἀκυρ. 18 Ἰανουαρίου 1832. Rep. D. λ. «Obligations» ἀριθ. 2013. Ἀπεδείχθη ὅτι ἡ αἴτησις περὶ προσαγωγῆς τῶν βιβλίων ἠτήθη μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς παρελκύσεως τῆς δίκης.—Περὶ τῶν ἐγειρομένων ἐκ τοῦ ἄρθ. 17 διαφόρων ζητημάτων ὅρα ἐνδιαφέρουσαν ἀνάπτυξιν ἐν Bedarride (I ἀρ. 336 καὶ ἑπ.).

ἐργασίας γενομένων ἐξηγήσεων. Προβάλλεται τὸ ἐπιχείρημα ὅτι δὲν πρόκειται περι ἀνακοινώσεως τῶν βιβλίων εἰς τὸν ἀντίδικον καὶ ὅτι μόνον οἱ δικασταὶ λαμβάνουσι γνῶσιν αὐτῶν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν μεταβάλλει τὴν φύσιν τῆς πράξεως καὶ δὲν καθιστᾷ τὴν ἀνακοίνωσιν ἁπλῆν ἐμφάνισιν. Παρατηρητέον δὲ πρὸς τούτοις ὅτι ἡ λύσις αὕτη, ἥτις ἀντίκειται εἰς τὰς κειμένας διατάξεις, ἔχει καὶ μεγάλα πρακτικὰ ἀτοπήματα, καθ'ὅσον οἱ δικασταὶ εἶναι ἔμποροι, ἀνταγωνισταὶ ἴσως τῶν διαδίκων, καὶ δυνατὸν νὰ ἔχωσι συμφέρον νὰ λάβωσι γνῶσιν τῶν ὑποθέσεων αὐτῶν ἢ τοὐλάχιστον νὰ ἐγείρωσιν ὑπονοίας, ὅτι θέλουσι νὰ πράξωσι τοῦτο, ὅπερ εἶναι πολὺ δυσάρεστον.(1) Πλὴν τούτου καὶ ἐν τῷ γραφείῳ δυνατὸν νὰ διαπραχθῶσιν ἀδιακρισίαι τινές. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ξένοι κώδικες δὲν παρέλιπον νὰ θεωρήσωσι τὴν ἐν τῷ γραφείῳ κατάθεσιν τῶν βιβλίων ὡς τύπον ἐπιβαλλόμενον διὰ τὴν ἀνακοίνωσιν.(2)

301 δίς. ΣΥΓΚΡΟΥΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΝΟΜΩΝ.— Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ τηρεῖν βιβλία καὶ αἱ διὰ τὴν τήρησιν αὐτῶν διατυπώσεις ὁρίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς χώρας, ἐν ᾗ ὁ ἔμπορος μετέρχεται τὸ ἐπάγγελμα, ἀδιαφόρως πρὸς τὸν νόμον τῆς ἐθνικότητος αὐτοῦ. Αἱ περὶ τῶν βιβλίων διατάξεις ἀνάγονται εἰς τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 3, ἐδ. 1 ἀστικοῦ κώδικος, καθ' οὓς «οἱ ἀστυνομικοὶ καὶ οἱ τῆς ἀσφαλείας νόμοι ὑποχρεοῦσι πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ». Ὅρ. ἀριθ. 277.

Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ τηρεῖν τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 8 καὶ ἐπ. ἐμπορικοῦ κώδικος ἐπιβάλλεται εἰς πάντας τοὺς μετερχομένους πράγματι τὴν ἐμπορίαν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἂν ἔτι δὲν ἔχωσι τὸ κύριον αὐτῶν

---

(1) Διὰ τὴν νομολογίαν ὅρ. ἰδίως ἀπ. ἀκυρ. 10 Δεκεμβρίου 1862. S. 1863. 1.126. ἐφ. Paris, 2 Μαΐου 1874. S. 1876.2.324. J. Pal. 1876.1245. ἐφ. Bordeaux, 6 Ἰανουαρίου 1875. S. 1876.2.40. J. Pal. 1876.211. D. 1876. 5.15. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ἀποφάσει ἐπρόκειτο περὶ πράκτορος συναλλαγῆς καὶ τὸ ἐφετεῖον ἐπικαλεῖται πλὴν τοῦ ἄρθ. 15 ἐμπ. κώδ. καὶ τὸ ἄρθ. 11 τοῦ ὑπατικοῦ θεσπίσματος τῆς 27 Prairial ἔτους X, ὅπερ ἄλλως διαλαμβάνει μόνον περὶ ἐμφανίσεως τῶν βιβλίων εἰς τοὺς δικαστάς. Ὅρα ἀρ. 291 δίς.

(2) Κατὰ τὸν ἰταλικὸν κώδικα (ἄρθρ. 27) ἡ ἀνακοίνωτις γίνεται καθ'ὃν τρόπον συμφωνήσωσιν οἱ διάδικοι· ἐν ἐλλείψει δὲ συμφωνίας διὰ τῆς καταθέσεως εἰς τὸ γραφεῖον.

κατάστημα ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ ὑποχρέωσις αὕτη ἐφαρμόζεται ἰδίως διὰ τὰ ὑποκαταστήματα ἑταιρείας ἐχούσης τὴν ἕδραν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

Ἡ σύγκρουσις τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἀποδεικτικὴν δύναμιν τῶν βιβλίων νόμων ἐξετασθήσεται ἐν τῷ μέρει, τῷ διαλαμβάνοντι περὶ τῶν γενικῶν κανόνων τῆς ἀποδείξεως ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων (4ον μέρος, κεφ. 1ον).

Δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσι διαφοραὶ μεταξὺ τῶν νομοθεσιῶν ὡς πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν καὶ τὴν ἐμφάνισιν τῶν βιβλίων. Δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι τὰ θέματα ταῦτα συνέχονται πρὸς τὴν δικονομίαν καὶ τὴν ἀποδεικτικὴν διαδικασίαν τῆς ὑποθέσεως καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν τὸ ἐπιλαμβανόμενον αὐτῆς δικαστήριον μόνον τοὺς νόμους τῆς χώρας αὐτοῦ ἔχει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν; Τοῦτο εἶναι λίαν ἀπόλυτον. Φρονοῦμεν δὲ ὅτι πρέπει νὰ γείνῃ διάκρισις. Ὁ τρόπος τῆς ἀνακοινώσεως καὶ τῆς ἐμφανίσεως ἀνάγεται εἰς τὴν δικονομίαν καὶ πρὸς κανονισμὸν αὐτοῦ ὁ δικαστὴς μόνον τὴν νομοθεσίαν τῆς ἑαυτοῦ χώρας θὰ συμβουλευθῇ. Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω προκειμένου νὰ διαγνωσθῇ ἂν πρέπει νὰ διαταχθῇ ἡ ἀνακοίνωσις ἢ ἡ ἐμφάνισις. Περὶ τούτου μόνον ὁ νόμος τοῦ τόπου, ἔνθα ἔχει τὴν ἕδραν τῶν ὑποθέσεων αὐτοῦ ὁ ἔμπορος, πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν. Δὲν εἶναι νομικὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐγκατεσταμένος καὶ αὐτόθι συναλλαχθεὶς ἔμπορος εἶναι δυνατὸν ἐπὶ ὑποθέσεως ὑποβαλλομένης εἰς γαλλικὸν δικαστήριον νὰ ὑποχρεῶται εἰς ἀνακοίνωσιν τῶν ἑαυτοῦ βιβλίων κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 14 ἐμπορικοῦ κώδικος, ἐνῷ οὐδεμία τοιαύτη ὑποχρέωσις ἐπιβάλλεται αὐτῷ κατὰ τὸν νόμον τῆς ἑαυτοῦ χώρας.(1)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.—ΓΕΝΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

302. Ἀφοῦ ἐξέθεμεν τοὺς νομικοὺς κανόνας περὶ τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων, ὑπολείπεται νὰ ἐξετάσωμεν πῶς πράγματι τηροῦνται ταῦτα. Ἐννοοῦμεν μόνον νὰ ὁρίσωμεν τοὺς ἐν χρήσει κοινῶς ὅρους, νὰ ἀναφέρωμεν τὰ μᾶλλον ἐν χρήσει βιβλία καὶ νὰ δώσωμεν περιληπτικὴν ἰδέαν τῶν τρόπων, καθ' οὓς οἱ ἔμποροι βεβαιοῦσι τὰς διαφόρους ἐργασίας τῆς ἑαυτῶν ἐμπορίας. Ταῦτα εἶναι ἀπαραίτητον νὰ γινώσκῃ ὁ θέλων νὰ ἐννοῇ τὰς δυναμένας νὰ ἐγερθῶσι μεταξὺ ἐμπόρων

(1) Πρβλ. Asser et Rivier, op. cit, ἀρ. 95.

δίκας, τὸ *θέμα* τῆς ἀποφάσεως καὶ κατὰ μείζονα λόγον ὁ καλούμενος νὰ ἐπιληφθῇ τῶν δικῶν αὐτῶν ὡς δικαστὴς ἢ ἄλλος ὑπάλληλος.(1)

203. Πρέπει ὁ ἔμπορος νὰ ἦναι εἰς θέσιν νὰ γινώσκῃ τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν καὶ νὰ δύνηται ἐνίοτε νὰ δίδῃ περὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ αὐτῆς λόγον εἰς τὴν δικαιοσύνην· διὰ τοῦτο δὲ ὁ νόμος ἐπιβάλλει αὐτῷ νὰ βεβαιοῖ ἐπὶ τῶν βιβλίων πάσας τὰς ἐργασίας, εἰς ἃς ἐπιδίδεται. Καλεῖται *ἄρθρον* ἡ ἔγγραφος μνεία ἐργασίας τινός. Τὸ ἡμερολόγιον περιλαμβάνει κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν *ἄρθρα*, συντασσόμενα ὅσον τὸ δυνατὸν συντόμως (ὅρ. ἀνωτέρω ἄρ. 280). Τοῦτο μόνον ὁρίζει ὁ νόμος, ὅστις δὲν εἶχεν ἀλλ' ἢ νὰ ἀπαιτήσῃ ὅ,τι εἶναι οὐσιώδες, τὴν βεβαίωσιν τῶν ἐργασιῶν, μηδαμῶς ἀσχοληθεὶς νὰ κανονίσῃ ὅ,τι εἶναι ἁπλῶς πρόσφορον διὰ τοὺς ἐμπόρους, ἕκαστος τῶν ὁποίων δύναται ὡς πρὸς τοῦτο νὰ πράξῃ κατὰ τὸ συμφέρον αὐτοῦ. Ὑπάρχουσι βιβλία χρησιμεύοντα εἰς συμπλήρωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἐν τῷ ἡμερολογίῳ λίαν συντόμων σημειώσεων, τὰ ὁποῖα καλοῦνται διὰ τὸν λόγον αὐτὸν *βιβλία βοηθητικὰ ἢ προαιρετικά*. Αὐτὸς ὁ νόμος (ἄρθρ. 8) ἀναγνωρίζει αὐτὰ (ἀριθ. 283). Τὰ χρησιμώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι.

Τὸ *βιβλίον τῶν παραγγελιῶν καὶ τιμολογίων*, ἐν ᾧ ἀντιγράφονται πάντα τὰ παραδιδόμενα εἰς τοὺς ἀγοραστὰς τοῦ καταστήματος τιμολόγια.

Τὸ *βιβλίον ἀγορῶν*, ἐν ᾧ ἀντιγράφονται τὰ τιμολόγια, τὰ λαμβανόμενα ἐκ τῶν καταστημάτων, παρ' ὧν ἀγοράζονται τὰ ἐμπορεύματα. Συνηθέστατα οἱ ἔμποροι ἀρκοῦνται μόνον νὰ τακτοποιῶσιν ἐπιμελῶς τὰ τιμολόγια.

Τὸ *βιβλίον γραμματίων*, ἐν ᾧ σημειοῦνται ἀναλυτικῶς οἱ ἐμπορικοὶ τίτλοι, συναλλαγματικαὶ ἢ γραμμάτια εἰς διαταγήν, αἵτινες διέρχονται διὰ τῶν χειρῶν τοῦ ἐμπόρου. Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι χρησιμώτατον διὰ τὰς ἐν περιπτώσει ἀπωλείας τῶν τίτλων ἀναζητήσεις πρὸς εὕρεσιν ἢ ἀπαιτήσεις (ἄρθρ. 152 καὶ 154 ἐμπ.κώδ.). Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν τίτλων ἡ λῆξις ἔχει σπουδαιοτέραν σημασίαν ἢ ἐπὶ

---

(1) Περὶ τούτου ὅρ. J. B. Say «Cours complet d'économie politique» 8ον μέρος κεφ. XVIII καὶ «Courcelle-Seneuil, «Cours de comptabilité», 4 τομ. εἰς 12. Ὅρα ὡσαύτως «Cours de comptabilité» ὑπὸ Henri Barillot. Léautey et Guilbault, «La science des comptes mise à la portée de tous».

τῶν κοινῶν ἐνοχῶν, ὡς πρός τε τὸν δανειστὴν καὶ τὸν ὀφειλέτην, ἕνεκα τῆς προσβολῆς, ἥτις δύναται νὰ γείνῃ εἰς τὴν πίστιν τοῦ μὴ ἐξοφλοῦντος τὰς τοιαύτας ὀφειλὰς ἐμπόρου καὶ ἕνεκα τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ὀφείλει νὰ λαμβάνῃ ὁ κομιστὴς ἐμπορικοῦ γραμματίου μὴ πληρωνομένου πρὸς διαφύλαξιν τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ (ἄρθρ. 161 καὶ ἐπ. ἐμπ. κώδ.). Διὸ ὅτον ἀσήμαντοι καὶ ἂν εἶναι αἱ ἐργασίαι ἐμπορικοῦ τινος καταστήματος ἔχει βιβλίον, ἐν ᾧ σημειοῦνται τὰ εἰσπρακτέα καὶ πληρωτέα εἰς ὡρισμένην ἡμέραν γραμμάτια *(βιβλίον λήξεων)*.

Τὸ *βιβλίον ταμείου*, ἐν ᾧ σημειοῦνται πάντα τὰ εἰσπραττόμενα καὶ πληρωνόμενα ποσά. Διὰ τῆς διαδοχικῆς προσθήκης τῶν εἰσπράξεων καὶ τῶν πληρωμῶν καὶ διὰ τῆς παραβολῆς τῶν συνόλων αὐτῶν εὑρίσκεται ὅ,τι πρέπει νὰ περιέχῃ τὸ ταμεῖον. Ἡ ἐργασία αὕτη καλεῖται *κλείειν* τὸ ταμεῖον (faire la caisse).

Τὸ *βιβλίον ἀποθήκης*, ὅπερ ἐμφαίνει τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ἐμπορευμάτων.

304. Ἐὰν ἐγένετο χρῆσις μόνον τῶν βιβλίων αὐτῶν, ἔπρεπεν, ὁσάκις θέλει ὁ ἔμπορος νὰ λάβῃ γνῶσιν τῆς καταστάσεως τοῦ λογαριασμοῦ αὐτοῦ πρὸς ὡρισμένον ἀνταποκριτήν, τοῦ ὁποίου εἶναι δανειστὴς ἢ ὀφειλέτης, νὰ διέλθῃ ὁλόκληρον τὸ ἡμερολόγιον διὰ νὰ ἐξαγάγῃ τὰ διάφορα ἄρθρα, ἅτινα ἀφορῶσιν εἰς τὸν ἀνταποκριτὴν αὐτόν. Πρὸς ἀποφυγὴν τούτου ἐνεργεῖται βαθμηδὸν ἡ κατάταξις τῶν ἄρθρων κατὰ τὰ πρόσωπα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀφορῶσι. Πρὸς τοῦτο δὲ χρησιμεύει τὸ *καθολικόν*. *Ἀνοίγεται λογαριασμός*, μερίς, δι' ἕκαστον πρόσωπον, δηλαδὴ τὰ ἄρθρα μετὰ τὴν ἐν τῷ ἡμερολογίῳ ἐγγραφὴν αὐτῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ προσώπου, εἰς ὃ ἀφορῶσιν, ἀποτελοῦσιν ἐν τῷ καθολικῷ τὸ ἀντικείμενον εἰδικοῦ λογαριασμοῦ. Συνήθως δι' ἕκαστον λογαριασμὸν διατίθενται δύο κατόψιαι σελίδες τοῦ βιβλίου (δυνατὸν δὲ ἡ αὐτὴ σελὶς νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο), καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἀριστερᾶς, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας σημειοῦται ἡ λέξις «δοῦναι» ἢ «χρέωσις» μεγάλοις γράμμασιν, ἀντιγράφονται τὰ ἄρθρα, ἐν οἷς τὸ τῆς μερίδος πρόσωπον φέρεται ὀφειλέτης, ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς, ἥτις φέρει ἐπὶ κεφαλῆς τὴν λέξιν «λαβεῖν» ἢ «πίστωσις»(1), μεταφέρονται τὰ ἄρθρα, ἐν οἷς τὸ αὐτὸ

(1) Κατ' ἀρχὰς ἐτίθετο «doit payer» «Doit» καὶ «Doit avoir» ἢ «receveoir» τὰ ὁποῖα τίθενται νῦν ἐν συντομίᾳ «Doit» καὶ «Avoir».

πρόσωπον φαίνεται δανειστής.(1) Οὕτως ἐννοοῦνται διάφοροι ἐκφράσεις ἐν χρήσει ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, *φέρειν ἢ περᾶν ἄρθρον εἰς την χρέωσιν ἢ εἰς τὴν πίστωσιν λογαριασμοῦ, χρεώνειν ἢ πιστώνειν λογαριασμόν*. Διὰ νὰ μάθῃ ὁ ἔμπορος τὴν ὡς πρὸς ἑαυτὸν θέσιν τινὸς τῶν ἑαυτοῦ ἀνταποκριτῶν, δηλαδὴ *ὁποία εἶναι ἡ κατάστασις τοῦ λογαριασμοῦ αὐτοῦ*, προσθέτει διαδοχικῶς ἀφ' ἑνὸς τὰ ἄρθρα, ἐν οἷς φέρεται ὀφειλέτης, ὅπερ συντομώτερον λέγεται *τὰ τῆς χρεώσεως* ἄρθρα, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ ἄρθρα, ἐν οἷς φέρεται δανειστής, ἢ τὰ τῆς πιστώσεως ἄρθρα, καὶ παραβάλλει ἔπειτα τὰ δύο ἀθροίσματα. Ἡ διαφορὰ ἀποτελεῖ τὸ *ὑπόλοιπον*, ὅπερ εἶναι *πίστωσις ἢ χρέωσις*, καθ' ὅτον ἀποτελεῖ ὀφειλὴν ἢ πίστωσιν τοῦ ἀνταποκριτοῦ. Ἡ διαφορὰ αὕτη λέγεται ὡσαύτως καὶ *ἐξίσωσις* τοῦ λογαριασμοῦ. Καθ' ὡρισμένας ἐποχὰς *κλείονται* πάντες οἱ λογαριασμοί, ἐνεργεῖται δηλαδὴ ἡ πρὸ μικροῦ ἐκτεθεῖσα ἐργασία καὶ μεταφέρονται εἰς νέους λογαριασμοὺς τὰ ὑπόλοιπα τῶν προηγουμένων.

305. Εἴρηται ἀνωτέρω (ἀριθ. 284), ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τοῖς βιβλίοις οὔτε διαγραφαὶ οὔτε ἐπεγγραφαί. Δυνατὸν νὰ συμβῶσι λάθη, ἀλλὰ ταῦτα ἐπανορθοῦνται διὰ νέων ἐγγραφῶν. Οὕτως, ὑποτεθείσθω, ὅτι ἀντὶ νὰ σημειωθῶσι 1000 φρ. ἐν τῇ χρεώσει λογαριασμοῦ τινος, ἐσημειώθησαν μόνον 900 φρ. Πρὸς διόρθωσιν τοῦ σφάλματος αὐτοῦ θὰ γείνῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀνακαλύψεως ἐγγραφὴ ἄρθρου, δι' οὗ θὰ σημειωθῶσιν αἱ 100 δραχμαὶ ἐν τῇ χρεώσει. Ἐὰν συνέβαινε τὸ ἀντίθετον, ἂν δηλαδὴ ἐσημειώθησαν 1000 φρ. ἀντὶ 900, ἡ διόρθωσις τοῦ σφάλματος θὰ γείνῃ διὰ τῆς ἐγγραφῆς 100 φρ. ἐν τῇ πιστώσει τοῦ λογαριασμοῦ. Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει λέγεται ὅτι ἐγένετο *ἀντίθετος πρᾶξις ἐγγραφῆς*. Ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταῖς περιπτώσεσι πρόκειται περὶ *διορθώσεως* λογαριασμοῦ.

306. Πῶς συντάσσονται τὰ ἄρθρα; Κατὰ τὸν ἁπλούστερον καὶ συντομώτερον τρόπον. Ὁ ἔμπορος ἠγόρασε παρὰ τοῦ Πέτρου ἐμπορεύματα ἀξίας 1000 δρ. καὶ ἐπώλησε τῷ Παύλῳ ἐμπορεύματα ἀξίας 1200 δρ. Θὰ σημειώσῃ ἐν τῷ ἡμερολογίῳ μετὰ τῆς χρονολογίας ἐπὶ κεφαλῆς, *εἰς πίστωσιν, Πέτρου ἢ ἁπλούστερον ἔτι, εἰς Πέτρον δι' ἐμπορεύματα κατὰ τὸ τιμολόγιόν του* δρ. 1000.—*Εἰς χρέωσιν Παύ-*

(1) Εἰς ἕκαστον ἄρθρον σημειοῦται ἡ σελὶς τοῦ ἡμερολογίου, ὅπως ἦναι δυνατὸν ν' ἀνατρέχῃ τις εὐκόλως.

λου ἢ παρὰ Παύλου ἀξία ἐμπορευμάτων κατὰ τὸ τιμολόγιόν μας δρ. 1200. Ἐκ τούτου ἐννοεῖ τις τίνι τρόπῳ μεταφέρονται τὰ ἄρθρα εἰς τὸ καθολικόν. Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι πᾶσαι αἱ πράξεις σημειοῦνται κατὰ τὸν τύπον τοῦτον καὶ ὅτι πάντοτε θεωροῦνται ὡς συνιστῶσαι ὀφειλὴν ἢ πίστωσιν. Οὕτως ἐν τῇ ληφθείσῃ ἀνωτέρω ὡς παράδειγμα ἐργασίᾳ, ὑποτεθείσθω, ὅτι ὁ ἔμπορος πληρώνει τῷ Πέτρῳ τὰς 1000 δρ., τὰς ὁποίας ὀφείλει αὐτῷ. Θὰ σημειωθῇ *παρὰ* Πέτρου, τὰ μετρηθέντα αὐτῷ, δρ. 1000. Θὰ ἐγγραφῇ τὸ ποσὸν αὐτὸ ἐν τῇ χρεώσει τοῦ λογαριασμοῦ αὐτοῦ, ὅστις τοιουτοτρόπως θὰ *ἐξισωθῇ*, ἀφοῦ τὸ αὐτὸ ποσὸν ὑπάρχει ἔν τε τῇ *χρεώσει* καὶ ἐν τῇ *πιστώσει*. Τὸ αὐτὸ θὰ συμβῇ, ἐὰν ἀντὶ χρημάτων ἐδίδετο ἐμπορικὸν γραμμάτιον (συναλλαγματικὴ ἢ γραμμάτιον εἰς διαταγὴν) ἐκδοθὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐμπόρου ἢ ὀπισθογραφηθὲν ἁπλῶς ὑπ' αὐτοῦ. Τὸ ποσὸν τοῦ γραμματίου θὰ ἐσημειοῦτο ἐν τῇ χρεώσει τοῦ εἰς ὃν ἐδόθη.

307. Διὰ τὴν σύνταξιν *τῆς ἀπογραφῆς* καταγράφονται τὰ ἀθροίσματα τῶν ἐν τῷ καθολικῷ λογαριασμῶν, τοῦθ' ὅπερ δίδει τὴν κατάστασιν τῶν χρεῶν καὶ ἀπαιτήσεων τοῦ ἐμπόρου, ἔπειτα δὲ σημειοῦνται τὰ ἐν τῇ ἀποθήκῃ ἐμπορεύματα καὶ ἡ ἀξία αὐτῶν.

308. Ὁ περιγραφεὶς τρόπος τῆς τηρήσεως τῶν βιβλίων εἶναι ὁ τῆς *ἁπλογραφικῆς* μεθόδου (en partie simple, καθ' ἁπλᾶς μερίδας, τῆς λέξεως *μερίδος* (partie) σημαινούσης ἐνταῦθα λογαριασμὸν καὶ τῆς ἐκφράσεως καθ' ἁπλᾶς μερίδας ὅτι ἕκαστον ἄρθρον σημειοῦται ἅπαξ μόνον ἐν τῷ καθολικῷ). Ὁ ἔμπορος τηρῶν κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην τὰ βιβλία γινώσκει μὲν καλῶς τὴν κατάστασιν τῶν λογαριασμῶν τῶν ἀνταποκριτῶν αὐτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ ὅμως τόσον καλῶς καὶ τὴν ἰδέαν ἑαυτοῦ, διότι ὑπάρχουσι πολλαὶ πράξεις, αἵτινες δὲν σημειοῦνται ἐν τῷ καθολικῷ, οἷαι εἶναι αἱ τοῖς μετρητοῖς γινόμεναι ἀγοραὶ ἢ πωλήσεις, αἱ διὰ γενικὰ ἔξοδα καὶ αἱ ὑπὸ ἄλλον τίτλον πληρωμαί. Τὸ καθολικὸν περιλαμβάνει οὕτω μόνον προσωπικοὺς λογαριασμούς. Ἐν ἐργασίᾳ τινὶ γινομένῃ τοῖς μετρητοῖς τὸ πᾶν περατοῦται ἀμέσως ἐν σχέσει πρὸς τὸ συναλλαχθὲν πρόσωπον καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ γείνῃ μνεία περὶ αὐτοῦ. Οὐδεὶς ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης καθίσταται πιστωτὴς ἢ ὀφειλέτης. Τὰ βοηθητικὰ βιβλία, ὡς τὸ βιβλίον ταμείου, θὰ παρέχωσι πληροφορίας περὶ τῶν τοιούτων ἐργασιῶν, ἀλλ' αἱ σχετικαὶ πρὸς αὐτὰς ἐγγραφαὶ δὲν θὰ συνδέωνται καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν θὰ ἐξε-

λέγχωσιν ἀλλήλας. Ὡς ἐκ τούτου τὰ σφάλματα δυσχερέστερον ἀναλύπτονται.

Πρὸς θεραπείαν τῶν δυσχερειῶν τούτων ἐπενοήθη εὐφυέστατον σύστημα, τὸ τῆς *διπλογραφικῆς* μεθόδου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπινόησις ἀποδίδεται εἰς τοὺς Ἰταλούς.(1) Ἡ θεμελιώδης ἰδέα τοῦ συστήματος αὐτοῦ εἶναι ὅτι ἐν πάσῃ ἐμπορικῇ πράξει ὑπάρχει *μεταβίβασις* ἀξίας, τουτέστιν ὑπάρχουσι δύο μέρη, ἐξ ὧν τὸ μὲν δίδωσι, τὸ δὲ λαμβάνει. Δέον λοιπὸν νὰ γίνηται *διπλῆ* ἐγγραφή, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ λογαριασμοῦ ἑκατέρου τῶν μερῶν, ἐξ οὗ ἐδόθη καὶ τὸ ὄνομα τοῦ συστήματος. Ὁ τηρῶν τὰ βιβλία ἔμπορος εἶναι πάντοτε τὸ ἓν τῶν συμβαλλομένων μερῶν καὶ ὀφείλει νὰ ἔχῃ τὸν ἑαυτοῦ λογαριασμὸν ὡς ἔχουσι καὶ οἱ ἀνταποκριταὶ αὐτοῦ τοὺς ἰδίους ἑαυτῶν. Ἐννοεῖται μόνον ὅτι, ἂν ἠνοίγετο εἷς μοναδικὸς λογαριασμὸς διὰ τὸν ἔμπορον, ὁ λογαριασμὸς θὰ ἦτο ἐπανάληψις τοῦ ἡμερολογίου καὶ θὰ ἦτο πολὺ σαφής. Ἐν τούτῳ ἐγένετο ἡ ἐπινόησις, ἥτις ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι εἰς τὸν μοναδικὸν λογαριασμὸν τοῦ ἐμπόρου ὑποκατεστάθησαν εἰδικοὶ λογαριασμοί, «προσωποποιοῦνται ἐργασίαι τινές, κλάδοι τινὲς τοῦ ἐμπο»ρικοῦ καταστήματος γίνονται δανεισταὶ καὶ ὀφειλέται, εἰς τρόπον »ὥστε ἐν πάσῃ στιγμῇ δύναται ὁ ἔμπορος νὰ γινώσκῃ οὐ μόνον τὰς »μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν καὶ τοῦ καταστήματος σχέσεις, ἀλλὰ »καὶ τὰς μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων αὐτοῦ». J. B. Say Οὕτως ἀνοίγεται λογαριασμὸς *ἐμπορεύματα*, προσώπου κατὰ πλάσμα, εἰς ὃ ἀφορίζεται τὸ εἰς ἐμπορεύματα συνιστάμενον ἐνεργητικὸν τοῦ καταστήματος. Τὰ ἀγοραζόμενα ἐμπορεύματα σημειοῦνται ἐν τῇ χρεώσει αὐτοῦ καὶ τὰ πωλούμενα ἐν τῇ πιστώσει. Ὡσαύτως ἀνοίγονται λογαριασμοὶ *ταμεῖον*, *γραμμάτια πληρωτέα*, *γραμμάτια εἰσπρακτέα* κλπ. Πλὴν τούτου οἱ ἀνταποκριταὶ τοῦ καταστήματος ἔχουσι λογαριασμοὺς ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν (ὡς ἐν τῇ τηρήσει τῶν βιβλίων κατὰ τὴν ἁπλογραφικὴν μέθοδον), εἴτινες ἀποτελοῦσι τοὺς *προσωπικοὺς λο-*

(1) Ὅρ. Léon Say, «Considérations sur la comptabilité en partie double», ὑπόμνημα ἀναγνωσθὲν ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 19 Δεκεμβρίου 1885 (Mémoires «de l'Académie des sciences morales et politiques», τομ. XVI σελ. 805—824). Ἐν τῷ ὑπομνήματι τούτῳ ὁ Léon Say ὁρίζει τοὺς γενικοὺς χαρακτῆρας τῆς διπλογραφικῆς λογιστικῆς καὶ δεικνύει τὰ πλεονεκτήματα καὶ τοὺς κινδύνους.

ταμιασμούς, ἐνῷ οἱ ἄλλοι λέγονται *γενικοὶ λογαριασμοί*.(1)

309. Κατὰ τίνα τρόπον γίνονται αἱ ἐγγραφαί; Πρὸς περιγραφὴν τούτου θὰ λάβωμεν ὡς παράδειγμα τὴν ἁπλουστέραν περίπτωσιν τῆς διπλογραφικῆς λογιστικῆς, τὴν περιέχουσαν ἓξ γενικοὺς λογαριασμούς, οἵτινες παρίστανται οὕτω: *κεφάλαιον*, *ταμεῖον*, *ἐμπορεύματα*, *βιβλίον γραμματίων εἰσπρακτέων*, *γραμμάτια πληρωτέα*, *κέρδη καὶ ζημίαι*. Πῶς γενήσονται αἱ ἐγγραφαί, αἵτινες θὰ περιλάβωσι τὴν χρέωσιν καὶ πίστωσιν ἑκάστου λογαριασμοῦ; Ὑπάρχει γενικὸς κανὼν ἀμετάβλητος, τοῦ ὁποίου ἀρκεῖ νὰ γείνῃ ἐφαρμογὴ εἰς τὰς διαφόρους περιπτώσεις. Ὁ *λαμβάνων* ΧΡΕΟΥΤΑΙ, ὁ *δίδων* ἢ *πληρώνων* ΠΙΣΤΟΥΤΑΙ. Οὕτω μεταβιβαζομένη ἀξία τις ἐγγράφεται εἰς τὴν πίστωσιν τοῦ λογαριασμοῦ, ὅστις δίδει αὐτήν, καὶ εἰς τὴν χρέωσιν τοῦ λαμβάνοντος. Εἶναι εὔκολος ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος αὐτοῦ εἰς τὰς κυριωτέρας ἐργασίας, αἵτινες δύνανται νὰ παρουσιασθῶσι.

Ὑποτεθείσθω ὅτι ἀγοράζονται ἐμπορεύματα τοῖς μετρητοῖς. Τίς εἶναι ὁ δίδων; Τὸ ταμεῖον· ἄρα τὸ δοθὲν ποσὸν θὰ ἐγγραφῇ εἰς πίστωσιν τοῦ λογαριασμοῦ *ταμεῖον*. Τίς λαμβάνει; ὁ λογαριασμὸς *ἐμπορεύματα*· ἑπομένως τὸ αὐτὸ ποσὸν θὰ ἐγγραφῇ εἰς χρέωσιν τοῦ λογαριασμοῦ αὐτοῦ. Ἂν ἡ ἀγορὰ ἐγένετο ἐπὶ προθεσμίᾳ, θὰ σημειωθῇ πάντοτε εἰς χρέωσιν τοῦ λογαριασμοῦ *ἐμπορεύματα*, ἔτι δὲ καὶ εἰς πίστωσιν τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ πωλητοῦ. — Ἀντὶ ἀγορᾶς ὑποτεθείσθω πώλησις τοῖς μετρητοῖς ἢ ἐπὶ προθεσμίᾳ. Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν ἡ πρᾶξις θὰ ἐγγραφῇ εἰς πίστωσιν τοῦ λογαριασμοῦ *ἐμπορεύματα*, ὅστις εἶναι ὁ δίδων. Εἶτα δέ, ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης περιπτώσεως, θὰ σημειωθῇ εἰς χρέωσιν τοῦ λογαριασμοῦ *ταμεῖον*, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, τῇ τῆς ἐπὶ προθεσμίᾳ πωλήσεως, εἰς χρέωσιν τοῦ ἀγοραστοῦ. Ὡς παρατηρεῖ τις, ἡ χρέωσις τοῦ λογαριασμοῦ *ἐμπορεύματα* καὶ ἡ χρέωσις τοῦ λογαριασμοῦ *ταμεῖον* δεικνύει τὰ εἰσαγόμενα εἰς τὸ κατάστημα ἐμπορεύματα καὶ χρηματικὰ ποσὰ καὶ ἡ πίστωσις τῶν λογαριασμῶν αὐτῶν τὰ ἐξαγόμενα ἐκ τοῦ καταστήματος. Ὁ λογαριασμὸς *ταμεῖον* ἰσολογίζεται εὐκόλως, καθ' ὅσον τὸ ἄθροισμα τῶν πληρωθέντων καὶ τῶν ἐκ τῶν ἐν τῷ ταμείῳ εὑρισκομένων πρέπει νὰ ἦναι ἴσον πρὸς τὸ σύνολον τῶν

(1) Ἐνίοτε λέγονται καὶ κατὰ πλάσμα λογαριασμοί.

εἰσπραχθέντων. Δὲν δύναται νὰ ἔχῃ οὕτως ὡς πρὸς τὸν λογαριασμὸν *ἐμπορεύματα*, διότι ἡ τιμὴ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἡ τῆς πωλήσεως οὐδέποτε σχεδὸν εἶναι αἱ αὐταί. Διὰ τοῦτο γίνεται τὸ ἑξῆς· κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συντάξεως τῆς ἀπογραφῆς ἢ καθ' ἣν ἐποχὴν θέλει ὁ ἔμπορος νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν ἀθροίζει τὰ ποσά, τὰ παριστῶντα τὰ πωληθέντα. Ἐὰν δὲ ὑπολείπωνται ἐμπορεύματα ἐν τῇ ἀποθήκῃ, ἐκτιμᾷ ταῦτα εἰς τὴν τρέχουσαν τῆς ἡμέρας ταύτης τιμὴν καὶ σημειοῖ τὸ ποσὸν τῆς ἐκτιμήσεως εἰς πίστωσιν τοῦ λογαριασμοῦ. Ἐκ τῆς παραβολῆς δὲ τῆς χρεώσεως πρὸς τὴν πίστωσιν προκύπτει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων. Ὑποτεθείσθω ὅτι προκύπτει κέρδος. Κατὰ τίνα τρόπον θὰ γείνῃ περὶ αὐτοῦ μνεία; Ἐξισοῦται ἡ διαφορὰ διὰ τοῦ λογαριασμοῦ *κέρδη καὶ ζημίαι*. Διὰ κατὰ πλάσμα πρόσωπον, εἰς ὃ ἐδόθη τὸ ὄνομα *ἐμπορεύματα ἐργάται*, ὡρίσθησαν οὐ μόνον τὰ ἐμπορεύματα ἐπὶ τῇ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀγορᾶς τιμῇ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πωλήσεως τιμῆς προκύπτοντα κέρδη. Ὑπολογίζονται δὲ τὰ κέρδη ταῦτα μεταφερόμενα εἰς ἕτερον ἐπίσης κατὰ πλάσμα πρόσωπον, ὅπερ καλεῖται *κέρδη καὶ ζημίαι*. (J. B. Say).

Ὅταν ἐργασία τις ἐγένετο ἐπὶ προθεσμίᾳ, πρέπει νὰ ἐκκαθαρισθῇ. Ἐὰν δὲ ἡ ἐκκαθάρισις γείνῃ διὰ πληρωμῆς χρημάτων, εἶναι εὔκολος ἡ ἐγγραφή. Ὑποτιθεμένου ὅτι τὸ κατάστημα πληρώνει ὅ,τι ὀφείλει, τὸ πληρωθὲν ποσὸν θὰ ἐγγραφῇ εἰς πίστωσιν τοῦ λογαριασμοῦ *ταμεῖον* καὶ εἰς χρέωσιν τοῦ λαμβάνοντος τὰ χρήματα δανειστοῦ. Ἐὰν δὲ τὸ κατάστημα λαμβάνῃ ὀφειλόμενα, τὸ ποσὸν θὰ σημειωθῇ εἰς χρέωσιν τοῦ λογαριασμοῦ *ταμεῖον* καὶ εἰς πίστωσιν τοῦ πληρώσαντος ἀνταποκριτοῦ.

Πολλάκις ἐργασία τις ἐκκαθαρίζεται δι' ἐμπορικῶν τίτλων, συναλλαγματικῆς ἢ γραμματίου εἰς διαταγήν, παραδιδομένων ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου πρὸς τὸν πιστωτήν. Τίς λαμβάνει; ὁ πιστωτής. Ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ ὀφειλέτου τὸ ποσὸν τῶν τίτλων θὰ γραφῇ εἰς χρέωσιν τοῦ πιστωτοῦ. Τίς εἶναι ὁ δίδων; Ὁ λογαριασμὸς *γραμμάτια πληρωτέα*, ὅστις δέον νὰ πιστωθῇ. Ἐπὶ τῶν βιβλίων τοῦ δανειστοῦ ἡ πρᾶξις σημειωθήσεται ἀντιθέτως, τουτέστι τὸ ποσὸν θὰ γραφῇ εἰς πίστωσιν τοῦ ὀφειλέτου καὶ εἰς χρέωσιν τοῦ λογαριασμοῦ *γραμμάτια εἰσπρακτέα*. Ὑπάρχει περίπτωσίς τις, καθ' ἣν ἡ ἐγγραφή, ὡς γίνεται, δύναται νὰ φανῇ παράδοξος ἐκ πρώτης ὄψεως, συμβαίνει δὲ αὕτη, ὅτε

ὁ ὀφειλέτης πέμπει ἁπλῶς πρὸς τὸν δανειστὴν γραμμάτιον εἰς διαταγὴν ὑπογεγραμμένον παρ' αὐτοῦ. Ἡ πρᾶξις σημειωθήσεται ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτοῦ εἰς χρέωσιν τοῦ δανειστοῦ καὶ εἰς πίστωσιν τοῦ λογαριασμοῦ *γραμμάτια πληρωτέα*. Φαίνεται ὅτι ἡ κατάστασις δὲν μετεβλήθη μεταξὺ τοῦ ὀφειλέτου καὶ τοῦ δανειστοῦ. Ἐν τούτοις ἐπῆλθε μεταβολή. Ὁ ὀφειλέτης δὲν ὀφείλει πλέον εἰς τὸν δανειστήν, ἀλλ', ὡς λέγεται, εἰς τὴν *ἑαυτοῦ ὑπογραφήν* τουτέστιν εἰς πάντα κομιστὴν τοῦ γραμματίου δυνάμει τακτικῆς ὀπισθογραφήσεως. Ἡ μεταβολὴ σημειοῦται διὰ μέσου τοῦ λογαριασμοῦ, *γραμμάτια πληρωτέα*, τοῦ ὁποίου ἡ πίστωσις παριστᾷ τὰ οὕτω πρὸς ἀγνώστους ὀφειλόμενα ποσά. Ὅταν τὰ γραμμάτια ἐξοφληθῶσι, θὰ πιστωθῇ ὁ λογαριασμὸς *ταμεῖον* καὶ θὰ χρεωθῇ ὁ λογαριασμὸς *γραμμάτια πληρωτέα*, οὐχὶ δὲ οἱ ἀρχικοὶ πιστωταί, οἵτινες θεωροῦνται ὡς πληρωθέντες διὰ τῆς παραδόσεως τῶν γραμματίων.

Ὁ λογαριασμὸς *κεφάλαιον* περιέχει τὰς κατατεθείσας διὰ τὴν ἐμπορίαν ἀξίας καὶ τὰς μεταβολάς, τὰς ὁποίας ὑφίστανται· μέρος τούτων διατίθεται εἰς ἐμπορεύματα, ἕτερον μέρος τίθεται ἐν τῷ ταμείῳ κλπ. Συνήθως οὐδὲν ἄρθρον ἐγγράφεται ἐν τῷ λογαριασμῷ αὐτῷ μεταξὺ δύο ἀπογραφῶν. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τὸ πρὸς ἐξίσωσιν ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ *κέρδη καὶ ζημίαι* θὰ ἐγγραφῇ εἰς χρέωσιν τοῦ λογαριασμοῦ *κεφάλαιον*, ἐὰν ἀποτελῇ κέρδος, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει θὰ ἐγγραφῇ εἰς πίστωσιν αὐτοῦ. Τὸ κεφάλαιον φυσικῶς εὑρίσκεται ηὐξημένον ἢ ἠλαττωμένον, καθ' ὃ ποσὸν προέκυψε κέρδος ἢ ζημία ἐκ τῶν ἐργασιῶν.

Ὁ λογαριασμὸς *κέρδη καὶ ζημίαι* περιέχει εἰς τὴν χρέωσιν τὰς προξενηθείσας ζημίας καὶ εἰς τὴν πίστωσιν τὰ πραγματοποιηθέντα κέρδη. Δὲν πρόκειται ἐν τῷ λογαριασμῷ αὐτῷ μόνον περὶ τῶν κυρίως λεγομένων ζημιῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν δαπανῶν (ἐνοίκια, φόροι, μισθοὶ ὑπαλλήλων, προσωπικὰ ἔξοδα τοῦ ἐμπόρου κλπ.). Τὰ προκύπτοντα ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἐμπορευμάτων κέρδη δὲν σημειοῦνται ὅτε καὶ ἐφ' ὅσον πραγματοποιοῦνται ἐκ τῶν ἐργασιῶν, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν ἀπογραφήν, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω.

310. Εἶναι εὐνόητον ὅτι, ἀφοῦ ἑκάστη πρᾶξις σημειοῦται ἐν τῇ χρεώσει ἑνὸς λογαριασμοῦ καὶ ἐν τῇ πιστώσει ἑτέρου, τὸ ἄθροισμα πάντων τῶν τῆς πιστώσεως ἄρθρων πρέπει νὰ ἦναι ἀκριβῶς ἴσον πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν ἄρθρων τῆς χρεώσεως· ἤ, ὡς λέγουσιν, ἡ πίστωσις

καὶ ἡ χρέωσις πρέπει νὰ *ἐξισῶνται*· ἄλλως συμβαίνει λάθος. Ὑπάρχει λοιπὸν ἀλάνθαστος σχεδὸν ἔλεγχος, διότι διὰ νὰ μὴ παρατηρηθῇ τὸ λάθος πρέπει νὰ συμβῶσι δύο σφάλματα τῆς αὐτῆς ποσότητος ἐξισούμενα πρὸς ἄλληλα.

311. Ἡ ἀπογραφὴ, ἐν ᾗ δέον νὰ καταλέγωνται πᾶσαι αἱ τοῦ κατ αστήματος ἀξίαι, αἱ πιστώσεις, τὰ χρέη, διευκολύνεται ἐκ τῶν διαφόρων αὐτῶν λογαριασμῶν. Ἐν αὐτῇ δέον νὰ ὑπολογισθῶσι τὰ ἐν ταῖς ἀποθήκαις ἐμπορεύματα πρὸς εὕρεσιν τοῦ ὑπολοίπου τοῦ λογαριασμοῦ *ἐμπορεύματα*· εἰς τοῦτο προστίθενται τὰ ὑπόλοιπα τῶν λογαριασμῶν *γραμμάτια εἰσπρακτέα* καὶ *ταμεῖον*, τὸ τῆς πιστώσεως ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ τῶν ἀνταποκριτῶν καὶ τὸ ἄθροισμα αὐτῶν θὰ παριστᾷ τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ καταστήματος. Τὸ παθητικὸν αὐτοῦ παριστᾷ τὸ ἄθροισμα τοῦ ὑπολοίπου τοῦ λογαριασμοῦ *γραμμάτια πληρωτέα* καὶ τὸ τῆς χρεώσεως ὑπόλοιπον τῶν λογαριασμῶν τῶν ἀνταποκριτῶν.

311 δίς. Τὸ ἰδίως ἀξιοσημείωτον ἐν τῇ διπλογραφικῇ μεθόδῳ τῆς λογιστικῆς εἶναι ὅτι προσαρμόζεται πρὸς πᾶσαν τροποποίησιν ἐπιβαλλομένην ἐκ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐμπορίας. Δυνατὸν ὁ ἔμπορος νὰ θέλῃ νὰ διατελῇ ἐν γνώσει τοῦ δεῖνος ἢ δεῖνος κλάδου τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ. Ἀνοίγει λοιπὸν εἰδικὸν λογαριασμὸν διὰ τὰ δεῖνα, φέρ' εἰπεῖν, ἐμπορεύματα ἢ διὰ τὴν μετὰ τῆς δεῖνος χώρας ἐμπορίαν αὐτοῦ. Ἐφοπλιστὴς ἀνοίγει ἰδιαίτερον λογαριασμὸν δι' ἕκαστον τῶν πλοίων αὐτοῦ ἢ ἔτι καὶ δι' ἕκαστον ταξίδιον τῶν πλοίων. Ὁ λογιστὴς ἔχει νὰ ὁρίσῃ ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς ἐμπορίας κατὰ τίνα μέθοδον πρέπει νὰ τηρήσῃ τὰ βιβλία, ὥστε νὰ δύνηται ὁ ἔμπορος εὐκολώτερον καὶ ἀσφαλέστερον νὰ διατελῇ ἐν γνώσει τῶν ἑαυτοῦ ἐργασιῶν.

Παρὰ τοῖς μεγάλοις πλεονεκτήμασιν ἡ χρῆσις τῆς διπλογραφικῆς λογιστικῆς παρουσιάζει μεγάλους κινδύνους, τοὺς ὁποίους ὀρθῶς περιέγραψεν ὁ Léon Say.(1) «Ἡ συνήθεια τοῦ διαλογίζεσθαι μετὰ προ»σώπων κατὰ πλάσμα, λέγει, ἄγει τινὰ συχνότατα εἰς τὸ ν' ἀπολέσῃ »τὸ αἴσθημα τῆς πραγματικότητος. Ὑπάρχουσιν ἔμποροι, οἵτινες »δύνανται καλῇ τῇ πίστει νὰ νομίζωσιν ἑαυτοὺς κρείττονας τῆς »ἑαυτῶν καταστάσεως, διότι βλέπουσιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ὀφει»λετῶν αὐτῶν τὸ ὄνομα πολλῶν προσώπων, παρ' ὧν νομίζουσιν ὅτι

(1) Ὑπόμνημα μνημονευθὲν ἀνωτέρω.

»θὰ δυνηθῶσιν ἡμέραν τινὰ νὰ ἀπαιτήσωσι τὰ ὀφειλόμενα. Ἀλλὰ τί »γενήσεται, ἐὰν οἱ ὀφειλέται, ἐφ' ὧν στηρίζονται, εἶναι ἀπατηλὰ »πρόσωπα, κατὰ πλάσμα, παριστῶντα πίστωσιν μὴ δυναμένην νὰ »εἰσπραχθῇ; Θὰ εὑρεθῶσι πτωχοὶ ἀντὶ πλουσίων, θὰ ἴδωσιν ἑαυτοὺς »ἥττονας τῆς ἑαυτῶν καταστάσεως, ἐνῷ ἐνόμιζον τοὐναντίον.—Δὲν »εἶναι μόνον ταῦτα ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπατήσῃ τις ἑαυτόν, »δύναται ὡσαύτως νὰ ἀπατήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους· τοῦτο δὲ εἶναι τὸ »χεῖρον· καὶ εἰς αὐτὸ συμβάλλεται πλέον παντὸς ἄλλου τὸ νὰ εὑρί»σκηταί τις ἐν μέσῳ φαντασιωδῶν προσώπων, τῶν ὁποίων νομίζει »ἑαυτὸν πιστωτήν. Διὰ τῆς καταχρήσεως τῶν λογαριασμῶν, ἐκλαμβά»νομένων ὡς παριστώντων τι, ἐνῷ μηδὲν παριστῶσιν, ἔμποροι μὴ »ἔντιμοι παράγουσιν εἰς πλάνην τοὺς μεθ' ὧν διατελοῦσιν εἰς δοσοληψίας καὶ προσποριζονται πίστιν, ἐφ' ᾗς οὐδὲν ἔχουσι δικαίωμα». Αἱ καταχρήσεις αὗται συνέβησαν ἰδίως ἐν ταῖς διὰ μετοχῶν ἑταιρείαις.

Τὰ ἀτοπήματα τῆς διπλογραφικῆς μεθόδου συνετέλεσαν βεβαίως πολὺ εἰς ἐπιβράδυνσιν τῆς διαδόσεως αὐτῆς. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον μόνον ὑπὸ τῶν τραπεζιτῶν καὶ τῶν μεγαλεμπόρων, τῶν ἐχόντων μακρὰν γραφεῖα, ἐγίνετο χρῆσις. Οἱ μικρέμποροι διετήρησαν τὴν ἁπλογραφικὴν λογιστικὴν καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν διατηροῦσιν αὐτὴν καὶ σήμερον.

ΤΜΗΜΑ II.—ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΓΑΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ

312. Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ (βιβλίον 1ον, τίτλ. VI, ἄρθρον 65—70) ἀπαιτεῖ νὰ δίδηται δημοσιότης τις εἰς τὸ γαμικὸν σύστημα τῶν ἐμπόρων. Ἡ δημοσιότης αὕτη εἶναι λυσιτελὴς ἰδίως διὰ τοὺς τρίτους, οἵτινες δυνατὸν νὰ συναλλαχθῶσι πρὸς τὸν ἔμπορον σύζυγον καὶ νὰ γείνωσι πιστωταὶ αὐτοῦ· τοῦτο δὲ διότι τὰ δικαιώματα αὐτῶν εἶναι τῷ ὄντι διάφορα ἀναλόγως τοῦ γαμικοῦ συστήματος τοῦ ἑαυτῶν ὀφειλέτου. Ἐὰν ὁ ἔμπορος σύζυγος διατελῇ ὑπὸ τὸ προικῷον γαμικὸν σύστημα, ὑπὸ τὸ ἄνευ κοινοκτημοσύνης σύστημα ἢ ὑπὸ τὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν κτημάτων, οἱ δανεισταὶ αὐτοῦ μόνον ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ δύνανται νὰ πληρωθῶσιν. Ἐὰν δὲ ἐνυμφεύθη ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης, ἔχουσιν ἐπὶ πλέον ὑπέγγυον καὶ τὴν κοινὴν περιουσίαν.

Ἐν ᾗ περιπτώσει πρόκειται περὶ ἐμπορευομένης ὑπάνδρου γυναικός, οἱ δανεισταὶ αὐτῆς, ἐὰν διατελῇ ἐν κοινοκτημοσύνῃ, δύνανται νὰ ἐπιδιώξωσι τὴν πληρωμὴν οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς περιουσίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς κοινῆς. ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἰδίας τοῦ συζύγου περιουσίας (ἄρθρον 220 ἀστ. κώδ., ἄρθρον 5 ἐμπορ. κώδ.). Ὅρ. ἀριθ. 259. Ὑπὸ τὰ ἄλλα συστήματα οἱ δανεισταὶ τῆς ἐμπορευομένης ὑπάνδρου γυναικὸς μόνον ἐπὶ τῆς ἰδίας τῆς ὀφειλέτιδος αὐτῶν συζύγου περιουσίας δύνανται νὰ ἐπιδιώξωσι τὴν πληρωμήν. Ἐκ τούτων καθίσταται δῆλον, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἔμπορος ἔχει συμφέρον πρὸς ἐπαύξησιν τῆς ἑαυτοῦ πίστεως νὰ καταστήσῃ γνωστὸν τὸ γαμικὸν αὐτοῦ σύστημα, ὅταν διατελῇ ἐν κοινοκτημοσύνῃ. Προσθετέον δὲ ὅτι συχνὰ ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν τῶν πιστωτῶν τοῦ ἐμπόρου νὰ ζητήσωτιν, ὅπως ἡ γυνὴ τούτου ἐγγυηθῇ διὰ τὰς ὑποχρεώτεις αὐτοῦ. Ἔχουσι δὲ μέγα συμφέρον νὰ γινώσκωσιν, ἂν αὕτη διατελεῖ ὑπὸ τὸ προικῷον σύστημα, διότι ἡ προικῴα περιουσία δὲν δύναται νὰ κατασχεθῇ ἕνεκα χρεῶν, τὰ ὁποῖα συνωμολόγησεν ἡ γυνή, καὶ ἂν ἔτι εἶχε τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν τοῦ συζύγου.

Ἂν καὶ τὸ ἐν τῷ γαμικῷ συμβολαίῳ συνομολογηθὲν σύστημα εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀμετάκλητον (ἄρθρον 1395 ἀστ. κώδ.) διαρκοῦντος τοῦ γάμου, μεταβάλλεται ὅμως ἐξαιρετικῶς δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως, ὅταν ὑπάρχῃ χωρισμὸς ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης ἢ χωρισμὸς κτημάτων· δύναται δὲ ὡσαύτως νὰ ἐκλίπῃ συνεπείᾳ τῆς διὰ διαζυγίου λύσεως τοῦ γάμου.

313. Αἱ διατάξεις τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ἀφορῶτιν εἴτε εἰς τὴν δημοσιότητα τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου τῶν ἐμπόρων (ἄρθρον 67—70) εἴτε εἰς τὴν δημοσιότητα τῶν ἀποφάσεων, αἵτινες κηρύσσουσι τὸν ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης χωρισμὸν ἢ τὸν τῶν κτημάτων ἢ τὸ διαζύγιον (ἄρθρον 65 καὶ 66). Ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ τίτλου *(περὶ χωρισμοῦ ὑπαρχόντων)* εἶναι ἄρα ἐλαττωματική, καθ' ὅσον δὲν ἐμφαίνει πᾶν, περὶ οὗ διαλαμβάνει ὁ τίτλος. Πλὴν δὲ τούτου ἡ δημοσιότης τῶν ἀποφάσεων τῶν τε περὶ χωρισμοῦ καὶ τῶν περὶ διαζυγίου εἶναι σχεδὸν ἡ αὐτή, ὡς θὰ ἴδωμεν, διά τε τοὺς ἐμπόρους καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους (ὅρ. ἀριθ. 322 καὶ 324). Τὸ Διάταγμα τοῦ 1673 (τίτλ. VIII) ἐπέβαλεν ἤδη τὴν διατύπωσιν τῆς δημοσιότητος τοῦ γαμικοῦ συστήματος τῶν ἐμπόρων καὶ τοῦ χωριτμοῦ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν. Ὁ κῶδιξ ἐξέτεινέ πως ἁπλῶς τὴν ἀρχὴν καὶ ἐτροποποίησε τὰς ἐκπληρωτέας

διατυπώσεις. Ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ τίτλου τοῦ κώδικος εἶναι ἀντιγραφὴ τῆς τοῦ τίτλου τοῦ Διατάγματος.(1)

Θὰ διαλάβωμεν διαδοχικῶς Α' περὶ τῆς δημοσιότητος τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου τῶν ἐμπόρων. Β' περὶ τῆς δημοσιότητος τῶν ἀπαγγελλουσῶν τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης ἢ τῶν ὑπαρχόντων ἢ τὸ διαζύγιον ἀποφάσεων.

Α'. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΓΑΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ

314. Τὸ ἀντικείμενον τῆς δημοσιότητος καὶ οἱ τύποι αὐτῆς εἶναι ἐν πάσαις ταῖς περιπτώσεσιν οἱ αὐτοί. Ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἔποψιν εἴτε τῶν ἐπιπεφορτισμένων τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς διατυπώσεως τῆς δημοσιότητος, εἴτε τῆς κυρώσεως τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης, εἴτε τῶν γαμικῶν συστημάτων, δι' ἃ εἶναι ἀναγκαία ἡ δημοσιότης, ὁ κῶδιξ ποιεῖται διάκρισιν καθ' ὅσον οἱ σύζυγοι (ἢ ὁ ἕτερος ἐξ αὐτῶν) ἦσαν ἤδη ἔμποροι κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου ἢ κατέστησαν τοιοῦτοι μόνον μετὰ τὸν γάμον.

315. Τὸ κυρίως δημοσιευτέον εἶναι τὸ γαμικὸν σύστημα, εἰς ὃ ὑπεβλήθησαν οἱ σύζυγοι. Ἡ γενομένη κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ κώδικος πρότασις, περὶ δημοσιότητος ὁλοκλήρου τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου, ἀπερρίφθη ῥητῶς.(2) Ἐπεκράτησεν ἡ σκέψις, ὅτι ἡ τοιαύτη δημοσίευσις ἠδύνατο νὰ ἦναι ὀχληρὰ διὰ τὰς οἰκογενείας καὶ νὰ δυσχεραίνῃ τὸν γάμον τῶν ἐμπόρων. Ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ λόγου δὲν ἀπῃτήθη καὶ ἡ δημοσίευσις τῶν εἰσφερομένων παρ' ἑκατέρου τῶν συζύγων.

Ἀπόσπασμα, περιέχον μόνον τὸν προσδιορισμὸν τοῦ συστήματος τῶν συζύγων, πρέπει νὰ διαβιβάζηται εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ ἐμποροδικείου καὶ τοῦ πρωτοδικείου, ὅπως τοιχοκολλῆται καὶ μένῃ ἐκτεθειμένον ἐπὶ ἓν ἔτος ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ προωρισμένον πινάκιον· ἐὰν δὲ δὲν ὑπάρχῃ ἐμποροδικεῖον, ἐν τῇ κυρίᾳ αἰθούσῃ τοῦ

---

(1) Ὁ τίτλος II τοῦ βελγικοῦ νόμου τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872, ὅστις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν τοῦ γαλλικοῦ κώδικος, φέρει ἐπιγραφὴν «περὶ τῶν γαμικῶν συμβάσεων τῶν ἐμπόρων». Ὁ τίτλος εἶνε λίαν γενικός, διότι ἐν αὐτῷ διαλαμβάνεται οὐχὶ περὶ τῶν γαμικῶν συστημάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ αὐτὰ διά τε τοὺς ἐμπόρους καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους, ἀλλὰ μόνον περὶ τῆς δημοσιότητος τοῦ γαμικοῦ συστήματος τῶν ἐμπόρων.

(2) Ὅρ. Locré, XVII 278, 322 καὶ ἑπ.

δημαρχικοῦ καταστήματος τῆς κατοικίας τοῦ συζύγου. Ὅμοιον ἀπόσπασμα πρέπει νὰ καταχωρίζηται καὶ ἐν τῷ πινακίῳ τῷ ἐκτεθειμένῳ ἐν τοῖς συλλόγοις τῶν δικηγόρων (avoués) καὶ τῶν συμβολαιογράφων (ἄρθρ. 67 καὶ 68 ἐμπ. κώδ., ἄρθρ. 872 Πολιτ. Δικονομίας).(1)

Αἱ διατυπώσεις πρέπει νὰ ἐκπληρῶνται ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ἐπαρχίας, ἔνθα ἀσκεῖται ἡ ἐμπορία, ὅστις δήποτε καὶ ἂν ᾖ ὁ τόπος τῆς συντάξεως τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου. Ὁ νόμος δὲν ὁρίζει τοῦτο ῥητῶς, ἀλλ' ἐννοεῖται οὕτως εἰπεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ· ἄλλως ὁ σκοπὸς τῆς δημοσιότητος, εἰς ὃν ἀπέβλεψεν ὁ νομοθέτης, δὲν θὰ ἐπετυγχάνετο.

Ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ὀφείλουσι νὰ ἐνεργήτωσι τὰς πράξεις τῆς δημοσιότητος καὶ ὡς πρὸς τὴν κύρωσιν τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης, διακριτέον δύο περιπτώσεις.

316. α) *Οἱ σύζυγοι (ἢ ὁ ἕτερος αὐτῶν) ἦσαν ἤδη ἔμποροι κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου.* — Ὁ νόμος ἐπιβάλλει τῷ συμβολαιογράφῳ, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἐγένετο τὸ γαμικὸν συμβόλαιον, νὰ κατατεθῇ ἐν τοῖς δικαστικοῖς γραφείοις καὶ ἐν τοῖς συλλόγοις τῶν δικηγόρων (avoués) καὶ τῶν συμβολαιογράφων τὰ ἀποσπάσματα (ἄρθρ. 68). Ἡ κατάθεσις αὕτη τῶν ἀποσπασμάτων πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς συντάξεως τοῦ συμβολαίου (ἄρθρ. 67). Ὁ συμβολαιογράφος δὲν ὀφείλει νὰ περιμείνῃ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου.(2)

Τὸ Διάταγμα τοῦ 1673 ἀπῄτει τὴν δημοσιότητα μόνον καθ' ἣν περίπτωσιν οἱ σύζυγοι παρεδέχοντο σύστημα ἄλλο ἢ τὸ τῆς κοινοκτημοσύνης.(3) Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ ἐπιβάλλει αὐτὴν ἐν πάσῃ περι-

---

(1) Τὸ Διάταγμα τοῦ 1673 (τίτλ. VIII ἄρθρ. 1) ἐπέβαλλε μόνον τὴν δημοσίευσιν ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαστηρίου καὶ τὴν καταχώρισιν ἔν τινι πινακίῳ ἐκτεθειμένῳ ἐν δημοσίῳ τόπῳ. Ὁ βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 μετέβαλεν ἐπιτυχῶς τοὺς τύπους τῆς δημοσιότητος. Ἡ κυριωτέρα τροποποίησις συνίσταται εἰς τὸ ὅτι τὸ ἀπόσπασμα τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου μεταγράφεται ἔν τινι εἰδικῷ βιβλίῳ τηρουμένῳ ἐν τῷ γραφείῳ Τὸ βιβλίον αὐτό, φέρον καὶ ἀλφαβητικὸν πίνακα, ἀνακοινοῦται ἀνεξόδως πρὸς πάντα αἰτοῦντα (ἄρθ. 12). Οὕτως ἡ δημοσιότης εἶνε διαρκὴς ἀντὶ νὰ ἦναι πρόσκαιρος. Πρὸς τούτοις δὲ ἡ διὰ τοιχοκολλήσεως ματαία δημοσιότης κατηργήθη.

(2) Namur, op.cit., I, ἀρ. 187.

(3) Ἄρθ. 1, τίτλ. VIII, Διάταγμα τοῦ 1867. Ἐν οἷς τόποις ἡ μεταξὺ τῶν συζύγων κοινοκτημοσύνη εἶναι καθιερωμένη δι' ἐθίμου ἢ ὑπὸ τῆς συνη-

πτώσει· ΠΑΝ *γαμικὸν συμβόλαιον*, λέγει τὸ ἄρθρον 67. Τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ Διάταγμα ἀπέβλεψε μόνον εἰς τὰ συμφέροντα τῶν τρίτων, ἐνῷ ὁ κῶδιξ προϋνόησε καὶ περὶ τῆς πίστεως τῶν συζύγων. Τὸ ἄρθρ. 67, 2ον ἐδ. δὲν εἶναι ἄρα ὀρθῶς συντεταγμένον. Διατάσσον ὅτι *τὸ ἀπόσπασμα θὰ ἐμφαίνῃ, ἂν οἱ σύζυγοι συνῆλθον εἰς γάμον ἐπὶ κοινοκτημοσύνῃ, ἂν παρεδέχθησαν τὸν χωρισμὸν κτημάτων ἢ ἂν συνωμολόγησαν τὸ προικῷον σύστημα*, παραλείπει τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ γάμος συνήφθη ὑπὸ τὸ ἄνευ κοινοκτημοσύνης σύστημα, ἥτις περίπτωσις ἄλλως εἶναι σπανιωτάτη. Τὸ ἄρθρον 12 ἐδ. 2 τοῦ *βελγικοῦ* νόμου τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 εἶναι πληρέστερον. Τοῦτο ὁρίζει ὅτι *τὸ ἀπόσπασμα θὰ ἐμφαίνῃ ἂν οἱ σύζυγοι συνῆλθον εἰς γάμον ἐπὶ κοινοκτημοσύνῃ, δηλουμένων ἅμα καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ δικαίου παρεκβάσεων*, Ἢ ΑΝ ΠΑΡΕΔΕΧΘΗΣΑΝ ΤΟ ΑΠΟΚΛΕΙΟΝ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΚΤΗΜΟΣΥΝΗΝ ΣΥΣΤΗΜΑ, *τὸ τοῦ χωρισμοῦ κτημάτων ἢ τὸ προικῷον*.

Εἶναι βέβαιον ὅτι οὐδεμία δημοσιότης ἀπαιτεῖται, ὅταν οἱ σύζυγοι ὑπεβλήθησαν εἰς τὸ σύστημα τῆς νομίμου κοινοκτημοσύνης, ὡτινι συνῆλθον εἰς γάμον ἄνευ συμβολαίου (ἄρθρ. 1393 ἀστ. κώδικος). Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ οὐδὲν ὁρίζει ὁ νόμος. Τὸ ἄρθρον 67 ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ γαμικοῦ συστήματος τῶν συζύγων εἰς τὸν *συμβολαιογράφον*, ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι προϋποθέτει τὴν ὕπαρξιν συμβολαίου, ἀφοῦ τοιούτου μὴ ὑπάρχοντος δὲν ὑπάρχει καὶ ὁ ἐκπληρώσων τὴν δημοσιότητα συμβολαιογράφος.(1) Ἡ ἔλλειψις τῆς δημοσιότητος δὲν ἔχει ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀτοπήματα,

---

θείας, ὁ ὅρος, δι' οὗ συνομολογεῖται ἐν τῷ γαμικῷ συμβολαίῳ ἐξαίρεσις ἀπὸ τοῦ συστήματοι αὐτοῦ, ... θὰ δημοσιεύηται κλπ.

(1) Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὅταν οἱ σύζυγοι συνέταξαν συμβόλαιον περιέχον ἁπλῶς δωρεὰς μεταξὺ αὐτῶν χωρὶς νὰ γίνηται ἐν αὐτῷ μνεία περὶ τοῦ γαμικοῦ συστήματος, ὅπερ παρεδέχθησαν. Ἀπ. ἐφ. Bruxelles, 28 Δεκεμβρίου 1856, «Pasicrisie» 1857, II 195. Ἐκ τοιούτου συμβολαίου δὲν δύναται ὁ συμβολαιογράφος νὰ γινώσκῃ τὸ γαμικὸν σύστημα τῶν συζύγων. Ἀναμφιβόλως δὲ τότε εἶναι πιθανόν, ὅτι οἱ σύζυγοι συνῆλθον εἰς γάμον ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς νομίμου κοινοκτημοσύνης· εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ συμβαίνῃ καὶ τὸ ἐναντίον, διότι πιθανὸν οἱ σύζυγοι νὰ παρεδέχθησαν ἄλλο σύστημα ἐν συμβολαίῳ γενομένῳ παρ' ἄλλῳ συμβολαιογράφῳ.

καθ' ὅσον τὸ σύστημα τῆς νομίμου κοινοκτημοσύνης εἶναι ἰδίᾳ εὐνοϊκὸν διὰ τοὺς πιστωτάς· ἀριθ. 312

317. Πρὸς κύρωσιν τῆς ἐπιβαλλομένης τῷ συμβολαιογράφῳ ὑποχρεώσεως τὸ ἄρθρον 68 ὥριζε ποινὴν προστίμου 100 φράγκων, τὴν ὁποίαν ὁ νόμος τῆς 16 Ἰουνίου 1824 (ἄρθρ. 18) ἠλαττωσε εἰς φρ. 20. Πρὸς τούτοις ὁ συμβολαιογράφος δύναται νὰ παυθῇ καὶ νὰ κηρυχθῇ ὑπεύθυνος πρὸς τοὺς δανειστάς· ἀλλὰ ταῦτα, μόνον ἐὰν ὑπάρχῃ συμπαιγνία. Ὁ συμβολαιογράφος ὑπόκειται εἰς τὴν ποινὴν τοῦ προστίμου, ἐὰν γινώσκῃ ὅτι ὁ ἑταῖρος τῶν συζύγων εἶναι ἔμπορος καὶ ἂν ἔτι ἐν τῷ γαμικῷ συμβολαίῳ ὁ ἔμπορος σύζυγος ἀπέδιδεν εἰς ἑαυτὸν ἄλλην ἰδιότητα, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, τὴν τοῦ ἰδιοκτήτου.(1) Τοὐναντίον δὲ ὁ συμβολαιογράφος δὲν ὑπόκειται εἰς τὸ πρόστιμον, ἂν ὁ μελλόνυμφος δὲν ἦτο ἔμπορος, καίτοι ἀπέδωκεν ἑαυτῷ ἐν τῷ συμβολαίῳ τὴν ἰδιότητα ταύτην.(2)

318. Ὁ νόμος οὐδεμίαν ὁρίζει ποινὴν κατὰ τῶν συζύγων καὶ τοῦτο διὰ τὸν λόγον, ὅτι οὐδεμίαν ἐπιβάλλει αὐτοῖς ὑποχρέωσιν. Ἀλλ' ἐν τούτοις δύναταί τις ἆρά γε νὰ εἴπῃ ὅτι, ἂν συνενοήθησαν δολίως μετὰ τοῦ συμβολαιογράφου, ὅπως μὴ δημοσιευθῇ τὸ γαμικὸν αὐτῶν σύστημα, θὰ διαφύγωσι πᾶσαν εὐθύνην; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύνανται ἆρά γε τὰ δικαστήρια νὰ κηρύξωσιν ἀνισχύρους διὰ τοὺς τρίτους τοὺς παρεκβαίνοντας τοῦ κοινοῦ δικαίου ὅρους τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου, οἵτινες εἶναι ἐπιβλαβεῖς ὡς πρὸς αὐτοὺς καὶ δὲν ἐδημοσιεύθησαν; Ἐκ τῆς γενικῆς ἀρχῆς τοῦ ἄρθρου 1382 ἀστ. κώδ. ἀγόμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν καταφατικὴν λύσιν. Οἱ τρίτοι δέον νὰ ἀποζημιωθῶσιν ὑπὸ τῶν συζύγων διὰ τὴν προξενηθεῖσαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ δόλου ζημίαν, ἡ καλλιτέρα δὲ καὶ ἀμεσωτέρα ἀποζημίωσις συνίσταται εἰς τὴν στέρησιν τῶν συζύγων ἀπὸ τοῦ δικαιώματος νὰ προβάλωσιν εἰς τοὺς τρίτους τὸ σύστημα, ὅπερ ἀπέκρυψαν. Ἡ ἀρχὴ αὕτη πρέπει νὰ γείνῃ δεκτή,(3) ἀλλ' ὁμολογητέον ἐξ ἄλλου, ὅτι μετὰ τὸν νόμον τῆς 10 Ἰουλίου 1850 (ὅρα προσθήκας γενομένας ὑπὸ τοῦ νόμου αὐτοῦ εἰς τὰ ἄρθρα 75, 76, 1391 καὶ 1394 ἀστ. κώδ.) αἱ περιπτώσεις

---

(1) Ἀποφ. Πρωτοδ. Argentière, 11 Ἰανουαρίου 1877. S. 1877.2.218. J. Pal. 1877,1052.

(2) Ἀπ. Πρωτοδ. Valence, 10 Δεκεμβρίου 1862. D. 1863.3.32.

(3) Pardessus, I, ἀρ. 93. Alauzet, I, ἀρ. 304.

τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς θὰ ἦναι σπάνιαι, διότι δύναται πάντοτε σχεδὸν νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τοὺς τρίτους ἡ ἔνστασις, ὅτι δὲν ἐζήτησαν, ὡς ἔδει, νὰ λάβωσιν ἀντίγραφον τῆς πράξεως τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, ἐξ ἧς θὰ ἐμάνθανον ἂν ἐγένετο ἢ οὐ γαμικὸν συμβόλαιον καὶ ἂν ἐγένετο τοιοῦτον, ὅτι δὲν ἐζήτησαν νὰ ἐπιδειχθῇ αὐτοῖς τὸ συμβόλαιον. Τὸ Διάταγμα τοῦ 1673 (ἄρθρ. 1, τιτλ. XIII) χωρὶς νὰ ἀπαιτῇ τὴν ὕπαρξιν κεχαρακτηρισμένου δόλου, ὥριζε ῥητῶς τὴν ἀκυρότητα τῶν συνομολογουμένων κατὰ παρέκβασιν τῆς νομίμου κοινοκτημοσύνης ὅρων, ἂν δὲν ἐδημοσιεύοντο. Ὁ Jousse, ἐν τῇ 6 αὐτοῦ σημειώσει ἐπὶ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ, λέγει τὰ ἑξῆς: «Τουτέστιν, ἂν δὲν ἐτηρήθησαν αἱ ὁριζόμεναι ἐν τῷ ἄρθρῳ αὐτῷ διατυπώσεις, ὁ κατὰ παρέκβασιν τῶν κοινῶν περὶ νομίμου κοινοκτημοσύνης κανόνων συνομολογούμενος ὅρος εἶναι ἄκυρος, ὥστε οἱ πιστωταὶ τοῦ ἀνδρὸς δύνανται νὰ ὑποστηρίξωσι κατὰ τοῦ συζύγου, ὅτι ὡς πρὸς αὐτοὺς διατελεῖ ἐν κοινοκτημοσύνῃ καὶ νὰ ἱκανοποιηθῶσιν ἐκ τῆς περιουσίας τῆς κοινοκτημοσύνης ἀπαραλλάκτως ὡσεὶ ἡ γυνὴ διετέλει ἐν κοινοκτημοσύνῃ μετὰ τοῦ συζύγου». Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι κατὰ τὸ σύστημα αὐτὸ οἱ δανεισταὶ δὲν εἶχον νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἐπλανήθησαν ἐκ τῆς μὴ δημοσιότητος· αὐτὴ καὶ μόνη ἡ ἔλλειψις τῆς δημοσιότητος παρεῖχεν αὐτοῖς ἀπόλυτον δικαίωμα νὰ ἀποφύγωσι τοὺς κατὰ παρέκβασιν τῶν περὶ νομίμου κοινοκτημοσύνης κανόνων ὅρους.

318 εἰς. *Οἱ σύζυγοι (ἢ ὁ ἕτερος αὐτῶν) καθίστανται ἔμποροι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γάμου.* — Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ὑποχρέωσις πρὸς κατάθεσιν ἀποσπάσματος τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου δὲν ἐπιβάλλεται πλέον εἰς τὸν συμβολαιογράφον· δυνατὸν οὗτος νὰ ἀγνοῇ, ὅτι ὁ ἕτερος τῶν συζύγων κατέστη ἔμπορος. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ σύζυγος ὀφείλει τότε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν δι τύπωσιν αὐτὴν *ἐντὸς μηνὸς ἀφ' ἧς ἡμέρας ἤρχισε τὴν ἐμπορίαν* (ἄρθρ 69).

Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 69) τὴν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δημοσιότητα ὁρίζει ῥητῶς μόνον ὅταν ὁ γάμος συνήφθη ὑπὸ τὸ προικῷον σύστημα ἢ ὑπὸ τὸ τοῦ χωρισμοῦ κτημάτων. Ἡ περιοριστικὴ αὕτη διάταξις δικαιολογεῖται εὐκόλως, ὅταν ὁ γάμος συνάπτηται ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς νομίμου κοινοκτημοσύνης ἢ ὑπὸ σύστημα παρεκτατικὸν τοῦ τῆς νομίμου κοινοκτημοσύνης· καθ' ὅσον ἡ δημοσιότης ἐνδιαφέρει τότε τοὺς συζύγους καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπιβάλῃ αὐτὴν

ὁ νόμος. Ἀλλ' ὅμως συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου καὶ τὴν ἐνδειχθεῖσαν πρὸ μικροῦ αἰτίαν, δέον νὰ ἀπαιτῆται ἡ δημοσιότης ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων τοῦ προικῴου συστήματος καὶ τοῦ τοῦ χωρισμοῦ κτημάτων, δι' ἃς ῥητῶς ὁρίζεται, καὶ ὅτε ὁ γάμος συνήφθη ὑπὸ τὸ ἄνευ κοινοκτημοσύνης σύστημα ἢ ἔτι καὶ ὑπὸ συστήματα περιοριστικὰ τοῦ τῆς νομίμου κοινοκτημοσύνης, οἷον εἶναι τὸ σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης ἐπὶ ἐπικτωμένων μετὰ τὸν γάμον (aux acquêts).(1)

319. Ἡ κύρωσις τῆς ἐπιβαλλούσης εἰς τοὺς συζύγους τὴν ὑποχρέωσιν τῆς δημοσιεύσεως διατάξεως εἶναι ὅλως ἐνδεχομένη. Ἐὰν ὁ ἔμπορος σύζυγος περιπέσῃ εἰς πτώχευσιν ἢ τεθῇ ὑπὸ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν (νόμ. 4 Μαρτίου 1889, ἄρθρ. 24) *δύναται* νὰ καταδικασθῇ ὡς ἁπλοῦς χρεωκόπος (ἄρθρ. 69 ἄρθρ. 586, ἐδ. 3ον ἐμπ. κώδ. καὶ ἄρθρ. 402 ποιν. νόμου). Ὁ ἐμπορ. κῶδιξ τοῦ 1807 ὥριζε τὰς ποινὰς τῆς δολίας χρεωκοπίας. Ὁ νόμος τῆς 28 Μαΐου 1838 περὶ πτωχεύσεως ὑποκατέστησεν εἰς αὐτὰς τὰς ποινὰς τῆς ἁπλῆς χρεωκοπίας καὶ ὥρισεν αὐτὰς δυνητικάς. Θὰ ἦτο ἴσως προτιμότερον ἀντὶ τῆς ἐνδεχομένης ταύτης κυρώσεως, νὰ ὡρίζετο πρόστιμόν τι κατὰ τῶν παραβατῶν συζύγων.

Ἆρά γε πρὸς κύρωσιν τῆς ὑποχρεώσεως τῶν συζύγων κεῖται μόνον ἡ ποινὴ τῆς ἁπλῆς χρεωκοπίας; Βεβαίως τὸ γαμικὸν συμβόλαιον δὲν εἶναι ἄκυρον·(2) δὲν ὑπάρχει ὅμως καὶ ἀστικὴ κύρωσις, συνισταμένη εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ ἔμπορος σύζυγος δὲν δύναται νὰ ἀντιτάξῃ εἰς τοὺς πλανηθέντας τρίτους τοὺς κατὰ παρέκβασιν τῶν τῆς νομίμου κοινοκτημοσύνης κανόνων ὅρους, τοὺς δυναμένους νὰ βλάψωσιν αὐτούς; Ὑπεστηρίχθη ὅτι ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ μηδὲν ὁρίσας περὶ τούτου ἠθέλησε νὰ στερήσῃ τοὺς τρίτους τοῦ δικαιώματος νὰ ἀποφύγωσι τοὺς ἐπιβλαβεῖς δι' αὐτοὺς ὅρους τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου.(3) Ἀλλὰ φαί-

---

(1) Ὁ Βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ. 14) ἀπαιτεῖ τὴν δημοσιότητα, ὅταν ὁ γάμος συνήφθη ὑπὸ σύστημα ἄλλο ἢ τὸ τῆς νομίμου κοινοκτημοσύνης Ἡ δημοσιότης ἄρα ἀπαιτεῖται (ὅπερ δὲν ἐπιδοκιμάζομεν) καὶ ὅτε πρόκειται περὶ συστήματος συμβατικῆς κοινοκτημοσύνης παρεκτατικοῦ τοῦ τῆς νομίμου.

(2) Ἀποφ. ἀκυρ. 20 Ἀπριλίου 1869. D. 1870.1.99. Ἐφ. Rennes, 4 Μαρτίου 1880. D. 1881.2.211.

(3) Boistel, ἀριθ. 245.

νεται ἡμῖν ὅτι αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ δικαίου καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὡς καὶ ἐν τῇ καθ' ἣν οἱ σύζυγοι διὰ συμπαιγνίας ἐπέτυχον, ὅπως ὁ συμβολαιογράφος μὴ δημοσιεύσῃ τὸ γαμικὸν αὐτῶν συμβόλαιον (ἀριθ.317), ἄγουσιν εἰς ἐκδοχὴν ὅλως ἀντίθετον.(1)

320. Εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι αἱ διατάξεις τοῦ ἐμπορ. κώδικος περὶ δημοσιεύσεως τοῦ γαμικοῦ συστήματος τῶν ἐμπόρων εἶναι ἧττον λυσιτελεῖς μετὰ τὸν νόμον τῆς 10 Ἰουλίου 1850, ὅστις καθώρισεν ἓν εἶδος δημοσιότητος διὰ πάντα τὰ γαμικὰ συμβόλαια οἱονδήποτε καὶ ἂν ᾖ τὸ ἐπάγγελμα τῶν συζύγων. Καὶ μετὰ τὸν γενικὸν τοῦτον νόμον διετηρήθησαν οὐχ ἧττον ἐν ἰσχύϊ αἱ διατάξεις τοῦ ἐμπορ. κώδικος κατὰ τὸν κανόνα «generalia non derogant specialibus».(2)

Τινὲς ἐπρότειναν ποτε τὴν κατάργησιν τῶν διατάξεων τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος.(3) Ἐν πρώτοις εἶπον ὅτι ἡ δημοσιότης, ὡς καθορίζεται, εἶναι ὅλως ἀλυσιτελής. Συχνότατα οἱ συμβολαιογράφοι καὶ οἱ δικηγόροι (avoués) δὲν ἔχουσι καταστήματα συλλόγων· καὶ ὅταν ἔχωσι, ταῦτα ἀνοίγονται μόνον δι' αὐτούς, ὅτε συνέρχονται εἰς συνεδριάσεις. Τὸ δὲ κατατιθέμενον ἐν τῷ δικαστικῷ γραφείῳ ἀπόσπασμα καθίσταται ἀφανὲς καλυπτόμενον ὑπὸ τῶν τοιχοκολλουμένων καθ' ἡμέραν νέων ἀποσπασμάτων. Εἶτα δέ, προσέθεσαν, ὅτι μετὰ τὸν νόμον

---

(1) Ἀποφ. ἀκυρ. 24 Δεκεμβρίου 1860 S. 1861.1.983. D. 18.61.1.373. J. Pal. 1861.977. Τὸ ζήτημα ἦτο περὶ ὑπάνδρου γυναικὸς συνεζευγμένης ὑπὸ τὸ προικῶον σύστημα καὶ καταστάσης ἐμπόρου μετὰ τὸν γάμον, ἥτις δὲν εἶχε τηρήσει τὸ ἄρθρον 69. Τὸ ἀκυρωτικὸν ἀπεφήνατο, ὅτι τῶν δικαστῶν τῆς οὐσίας δεχθέντων ὡς ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ παραμέλησις αὕτη εἶχε βλάψει τοὺς πιστωτάς, ὑπῆρχεν οἱονεὶ ἀδίκημα ἐκ μέρους τῆς γυναικός, ἥτις ἕνεκα τούτου ἠδύνατο νὰ κηρυχθῇ ὑπεύθυνος εἰς ἱκανοποίησιν τῶν δανειστῶν καὶ διὰ τῆς προικῴας αὐτῆς περιουσίας. Ἀποφ. ἀκυρ. 29 Ἰουλίου 1869. S. 1870. 1.11. J. Pal. 1870.15. Ἀκυρ. 27 Φεβρουαρίου 1883. D 1884.1.29. Ἐφ. Grenoble 30 Ἰανουαρίου 1885, «La Loi» ἀριθμὸς τῆς 12 Σεπτεμβρίου 1885.

(2) Δι' ἐγκυκλίου τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ τῆς 13 Νοεμβρίου 1850, ἀπευθυνομένης πρὸς τοὺς συμβολαιογράφους, διετάσσοντο οὗτοι νὰ ἐξακολουθήσωσι συμμορφούμενοι πρὸς τὰ ἄρθρα 67 καὶ ἐπ. ἐμπορ. κωδ.

(3) Πρότασις νόμου ὑπὸ Houyvet, βουλευτοῦ, ὑποβληθεῖσα τῇ 7 Δεκεμβρίου 1876. («Journ. officiel» τῆς 15 Δεκεμβρίου 1876).

Ἔκθεσις ἐπὶ ἀναφορᾶς ὑποβληθείσης εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῶν συμβολαιογράφων Alais. «Journ. officiel» τῆς 19 Ἰουλίου 1872, «Κοινοβουλευτικὰ ἔγγραφα Βουλῆς ἀντιπροσώπων».

τῆς 10 Ἰουλίου 1850, αἱ διατάξεις τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος δὲν ἔχουσι πλέον λόγον ὑπάρξεως καὶ ὅτι ἡ ὁριζομένη κύρωσις τῶν διατάξεων 67, 68 καὶ 69 εἶναι ὑπερβολικὴ παραβαλλομένη πρὸς τὴν μικρὰν χρησιμότητα αὐτῶν (ποινὴ τοῦ συμβολαιογράφου καὶ κατάσχεσις τοῦ ἐμπόρου ὡς ἁπλοῦ χρεωκόπου). Τέλος ἐπέκριναν τὴν δημοσιότητα ταύτην καὶ λόγῳ τῶν ἐξόδων, ἅτινα ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν διατυπώσεων.(1)

Ἡ ἐπίκρισις αὕτη εἶναι καθ' ἡμᾶς ὑπερβολική. Ἀποδεικνύεται μὲν ἐξ αὐτῆς ὅτι αἱ διατυπώσεις, εἶδος ἀναγράφονται ὑπὸ τοῦ νόμου, εἶναι ἐλαττωματικαὶ καὶ δὲν ἐπιτυγχάνουσι τοῦ σκοποῦ, ἀλλὰ δὲν ἀποδεικνύεται καὶ ὅτι ἡ δημοσιότης καθ' ἑαυτὴν εἶναι ματαία. Αἱ ὁρισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1850 διατυπώσεις εἶναι πολύπλοκοι· κατ' αὐτὰς οἱ ἐνδιαφερόμενοι τρίτοι δέον νὰ λάβωσιν ἀντίγραφον τῆς πράξεως τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, ὅπως μάθωσιν οὕτω ἂν συνετάχθη ἢ οὐ γαμικὸν συμβόλαιον. Θὰ ἦτο λυσιτελὲς διὰ τοὺς ἐμπόρους νὰ ἀνεγράφετο ἁπλούστερος τύπος δημοσιότητος. Ὀρθότερον θὰ ἦτο τὸ γαμικὸν σύστημα τῶν ἐμπόρων νὰ κατεχωρίζετο ἐν βιβλίῳ εἰδικῷ τεθειμένῳ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κοινοῦ ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ ἐμποροδικείου καὶ ἡ καταχώρισις αὕτη νὰ ἐδημοσιεύετο διὰ τῶν ἐφημερίδων, ἐν οἷς καταχωρίζονται αἱ νόμιμοι ἀγγελίαι. Ὡς πρὸς τοῦτο ἠδύνατο ἰδίως νὰ παράσχῃ μεγάλας ὑπηρεσίας τὸ μητρῷον ἐμπορίας (ἀριθ. 194), ἂν καθίστατο ἡ τήρησις αὐτοῦ καὶ ἐν Γαλλίᾳ. Παρατηρητέον ἐν τέλει, ὅτι οἱ πλείονες τῶν ξένων κωδίκων ὁρίζουσιν εἰδικὸν τρόπον δημοσιότητος διὰ τὸ γαμικὸν σύστημα τῶν ἐμπόρων.(2)

---

(1) Τὰ ἔξοδα ἀνέρχονται εἰς τὸ ποσὸν τῶν 64 καὶ 45)οο.

(2) Βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθ. 12). Ἰταλικὸς κῶδιξ (ἄρθ. 16). Ῥουμουνικὸς κῶδιξ (ἄρθ. 19 καὶ ἑπ). Ἱσπανικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 21, ἀρ. 9 καὶ ἀρθρ. 27). Ἐπανειλημένως ἐζητήθη ἐν Γερμανίᾳ, ὅπως τὸ σύστημα ἑκάστου ἐμπόρου δημοσιεύηται δι' ἐγγραφῆς ἐν τῷ μητρῴῳ ἐμπορίας, ὡς ἀπαιτεῖται ἄλλως τε τοῦτο ὑπὸ τῶν νόμων πολλῶν γερμανικῶν κρατῶν (ἀριθ.194. Ὅρ. Riesser,«Zur Revision des Handelsgesetzbuches» σελ. 29 καὶ 30.—Ὁ ἀστικὸς γερμανικὸς κῶδιξ τοῦ 1897, τοῦ ὁποίου ἡ ἰσχὺς ἄρξεται ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1900, κατέστησεν εἰδικὸν βιβλίον, καλούμενον «Gueterrechtsregister, ὅπερ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν τρίτων πρέπει νὰ περιέχῃ τὴν δήλωσιν τοῦ γαμικοῦ συστήματος τῶν συζύγων καὶ τὰς αἰτίας, αἵτινες δυνατὸν νὰ ἐπενέγκωσι τροποποιήσεις εἰς αὐτό, καὶ ταῦτα οἱονδήποτε

Β'. ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΣΜΟΥ ΚΤΗΜΑΤΩΝ, ΤΟΥ ΧΩΡΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

321. Ἐπὶ τούτων οἱ κανόνες εἶναι σχεδὸν οἱ αὐτοὶ διά τε τοὺς ἐμπόρους καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους. Κεῖνται δὲ οὗτοι εἴτε ἐν τῷ κώδικι τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, ὅστις ἐτροποποίητεν ἐν πολλοῖς τὸν ἀστικὸν κώδικα καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἐμπορικὸς ἀκείτα: νὰ παραπέμψῃ (ἄρθρ. 65 καὶ 66), εἴτε ἐν τῷ νόμῳ τῆς 18 Ἀπριλίου 1886.

322. *Χωρισμὸς κτημάτων.* — Ὁ κῶδιξ Πολιτικῆς Δικονομίας, εἰς ὃν παραπέμπει τὸ ἄρθρον 65 ἐμπορικοῦ κώδικος, ἀπαιτεῖ τὴν δημοσίευσιν αὐτῆς τε τῆς αἰτήτεως ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀποφάσεως. Ὡς πρὸς τοῦτο ἐπλήρωσε χάσμα τοῦ ἀστικοῦ κώδικος, ὅστις, καί τοι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ χωρισμοῦ ὥριζεν ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὑποβολῆς τῆς αἰτήσεως, ἀπήτει τὴν δημοσίευσιν μόνον τῆς ἀποφάσεως.

Δημοσιότης τῆς αἰτήσεως. — Ὁ γραμματεὺς τοῦ Πρωτοδικείου ὀφείλει νὰ καταχωρίσῃ ἀπόσπασμα αὐτῆς ἐν εἰδικῷ πινακίῳ τετοποθετημένῳ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ (ἄρθρ. 866 Πολ. Δικον.). Ὅμοιον δὲ ἀπόσπασμα δέον νὰ καταχωρίζηται καὶ ἐν τοῖς πινακίοις τοῖς ἐπὶ τούτῳ τετοποθετημένοις ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ ἐμποροδικείου, ἐν τοῖς καταστήμασι τῶν συλλόγων τῶν παρὰ πρωτοδίκαις δικηγόρων (avoués) καὶ ἐν τοῖς τῶν συλλόγων τῶν συμβολαιογράφων, ἔνθα ὑπάρχουσι τοιαῦτα (ἄρθρ. 867 Πολ. Δ.κ.). Πρὸς τούτοις τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο πρέπει νὰ δημοσιεύηται διά τινος τῶν ἐφημερίδων τοῦ τόπου, ἔνθα ἐδρεύει τὸ δικαστήριον (ἄρθρ. 808 Πολ. Δικονομίας). Δὲν δύναται δὲ νὰ δημοσιευθῇ ἀπόφασις εἰμὴ μετὰ ἕνα μῆνα ἀπὸ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν διατυπώσεων αὐτῶν (ἄρθρ. 869 ἀστ. κώδ.).

Δημοσιότης τῆς ἀποφάσεως. — Ἡ ἀπόφασις πρέπει νὰ ἀναγινώσκηται ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει τοῦ ἐμποροδικείου, ἐὰν ὑπάρχῃ τοιοῦτον. Πρὸς τούτοις δὲ ἀπόσπασμα τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς δέον νὰ καταχωρίζηται ἐπὶ πινακίου εἰδικοῦ καὶ νὰ μένῃ ἐκτεθειμένον ἐπὶ ἔτος ἐν τοῖς ἀκροατηρίοις τοῦ πρωτοδικείου καὶ τοῦ ἐμποροδικείου τῆς κατοικίας τοῦ συζύγου καὶ ἂν ἔτι δὲν ἦναι οὗτος ἔμπορος· ἐὰν δὲ δὲν ὑπάρχῃ ἐμποροδικεῖον, τότε ἐκτίθεται ἐν τῇ κυρίᾳ αἰθούσῃ τοῦ δη-

---

καὶ ἂν ᾖ τὸ ἐπάγγελμα τῶν συζύγων (ἀστικὸς γερμανικὸς κῶδιξ ἄρθρ. 1557—1563).

μαρχικοῦ καταστήματος τῆς κατοικίας τοῦ συζύγου. Τὸ αὐτὸ ἀπόσπασμα ἐκτίθεται καὶ ἐν τοῖς καταστήμασι τῶν συλλόγων, τῶν συμβολαιογράφων καὶ τῶν δικηγόρων (avoués), ἐὰν ὑπάρχωσι τοιαῦτα (ἄρθρ. 872 πολ. δικονομίας).

Ἄλλως τε αἱ περὶ χωρισμοῦ κτημάτων δίκαι εἰσάγονται, ἀνακρίνονται καὶ ἀποφασίζονται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἴτε εἶναι εἴτε δὲν εἶναι οἱ σύζυγοι ἔμποροι. Ὅταν ὁ σύζυγος ἦναι ἔμπορος, συνηθέστατα ἡ περὶ χωρισμοῦ αἴτησις ἐγείρεται κατ' αὐτοῦ κατ' ἀκολουθίαν ἀποφάσεως κηρυττούσης αὐτὸν εἰς πτώχευσιν. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀποκαλύπτει τὸν κίνδυνον τῆς προικὸς καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος ἕνεκα τῆς ἀνεπαρκείας τῆς περιουσίας τοῦ συζύγου νὰ μὴ δυνηθῇ ἡ γυνὴ νὰ ἐξασκήσῃ τὰ ἑαυτῆς δικαιώματα καὶ ἀναλάβῃ ὅ,τι δικαιοῦται. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἠδύνατο νὰ ἁπλοποιηθῇ ἡ δικονομία καὶ τοῦτο θὰ εἶχε τὸ διπλοῦν πλεονέκτημα, ὅτι θὰ ἐπετυγχάνετο ταχύτερον ὁ χωρισμὸς καὶ δὲν θὰ ἐγίνοντο αἱ δαπάναι, αἵτινες πίπτουσιν εἰς βάρος τῆς ὁμάδος.(1)

323. *Χωρισμὸς ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης.* — Ἐπὶ τοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης χωρισμοῦ μόνον ἡ ἀπόφασις οὐχὶ δὲ καὶ ἡ αἴτησις ὑποβάλλεται εἰς τὰς διατυπώσεις τῆς δημοσιότητος ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἡ δημοσιότης ἐπιβάλλεται καὶ ὅτε ὁ ἕτερος τῶν συζύγων εἶναι μόνον ἔμπορος ὡς καὶ ὅτε οὐδέτερος ἔχει τὴν ἰδιότητα ταύτην, ἀλλ' αἱ ἐκπληρωτέαι διατυπώσεις φαίνεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἦναι ἀπαραλλάκτως αἱ αὐταὶ ἐν ἀμφοτέροις ταῖς περιπτώσεσι. Πρόκειται περὶ μὴ ἐμπόρων ; Τὸ ἄρθρον 880 Πολ. Δικον. ὁρίζει, ὅτι τὸ ἀπόσπασμα τῆς ἀποφάσεως πρέπει νὰ ἐκτεθῇ ἔν τε τοῖς ἀκροατηρίοις τῶν δικαστηρίων καὶ ἐν τοῖς καταστήμασι τῶν συλλόγων τῶν δικηγόρων (avoués) καὶ συμβολαιογράφων καθ' ὃν τρόπον ὁρίζεται ἐν ἄρθρῳ 872. Δὲν ἀπαιτεῖ, ὡς πράττει τὸ τελευταῖον ἄρθρον διὰ τὰς περὶ χωρισμοῦ

(1) Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶχεν ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν πρότασις νόμου ὑπὸ τοῦ Parent βουλευτοῦ («Journal officiel» ἀρ. τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1871), ἥτις ἐλήφθη ἁπλῶς καὶ μόνον ὑπ' ὄψιν («Journ. officiel» ἀρ. τῆς 15 Φεβρουαρίου 1872). Ὁ Parent ὑπέβαλε τὴν αὐτὴν πρότασιν νόμου καὶ εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων τῇ 7 Μαΐου 1888 («Journ. officiel» ἀριθ. τῆς 12 Μαΐου 1878). Περὶ τῆς προτάσεως ταύτης ἐγένετο εὐνοϊκὴ ἔκθεσις ἐκ μέρους τῆς εἰσηγητικῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλ' ὅμως δὲν ἦλθεν εἰς συζήτησιν. Ὅρ. ἔκθεσιν ἐν «Journ. off.» ἀρ. τῆς 1 Νοεμβρίου 1878.

κτημάτων ἀποφάσεις, τὴν ἀνάγνωσιν ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει τοῦ ἐμποροδικείου τοῦ τόπου. Τοὐναντίον δὲ τὸ ἄρθρον 66 ἐμπορ. κώδ. παραπέμπον καθαρῶς καὶ ἁπλῶς εἰς τὸ ἄρθρον 872 Πολ. Δικον. ἐνδεικνύει ὅτι ἡ διατύπωσις αὕτη τῆς δημοσίας ἀναγνώσεως ὁρίζεται καὶ διὰ τὰς περὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης ἀποφάσεις, ἐν αἷς ἕτερος τῶν διαδίκων εἶναι ἔμπορος.

323 δίς. Ἂν δὲν ἐκπληρωθῶσιν αἱ διατυπώσεις αὗται τῆς δημοσιότητος, ἡ ἀπόφασις δὲν δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ὡς πρὸς τὸν χωρισμὸν κτημάτων ἢ αἱ πράξεις τῆς ἐκτελέσεως εἶναι ἄκυροι (1444, 1445 ἀστ. κώδ. καὶ 872 Πολ. Δικον.). Πρὸς τούτοις οἱ δανεισταὶ δύνανται παραδεκτῶς ἐπὶ τριακονταετίαν νὰ προσβάλωσι διὰ τριτανακοπῆς τὴν ἀπόφασιν καὶ νὰ ἀμφισβητήσωσι πᾶσαν γινομένην τυχὸν συνεπείᾳ αὐτῆς ἐκκαθάρισιν (ἄρθρ. 66 ἐμπ. κώδ.). Ἡ διορία τῆς τριτανακοπῆς περιορίζεται εἰς ἓν μόνον ἔτος, ὅταν ἐτηρήθησαν πᾶσαι αἱ τῆς δημοσιότητος διατυπώσεις (ἄρθρ. 873 Πολ. Δικον.).[1]

Μετὰ τὸν χωρισμὸν τῶν κτημάτων, τόν τε ἐπὶ κυρίᾳ περὶ αὐτοῦ αἰτήσει καὶ τὸν παρεπομένως συνεπείᾳ τοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης χωρισμοῦ ἐπελθόντα, ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς συζύγους νὰ ἀποκαταστήσωσιν αὖθις τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν γαμικὸν σύστημα. Ὀφείλουσι δὲ νὰ ἐνεργήσωσι τὴν ἀποκατάστασιν δι' ἐπισήμου πράξεως, ἥτις κατὰ τὸ ἄρθρον 1451 Πολιτικῆς Δικονομίας δέον νὰ δημοσιευθῇ καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ ἀποφαινομένη τὸν χωρισμὸν ἀπόφασις.

Συγγραφεύς τις ὑπεστήριξεν ὅτι, ὅταν τῶν συζύγων τις εἶναι ἔμπορος, πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται τὸ ἄρθρον 69 ἐμπορ. κώδ., διότι ἡ ἀποκαθιστῶσα τὸ ἀρχικὸν γαμικὸν σύστημα πρᾶξις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀληθινὸν γαμικὸν συμβόλαιον. Ἀλλ' ἀφοῦ οὐδὲν ὁρίζει ὁ νόμος, ἡ διδασκαλία αὕτη εἶναι ἀδόκιμος. Ἡ ὑφ' ἡμῶν ὑποστηριζομένη γνώμη εἶναι τόσῳ μᾶλλον δοκιμωτέρα, καθ' ὅσον ἡ πρᾶξις, δι' ἧς ἀποκαθισταμένου τοῦ ἀρχικοῦ τῶν συζύγων γαμικοῦ συστήματος παύει ὁ χωρισμὸς τῶν κτημάτων, εἶναι συνηθέστατα εὐνοϊκὴ ὑπὲρ τῶν δανειστῶν.[2]

324. *Διαζύγιον.*— Αἱ διατάξεις τοῦ ἀστικοῦ κώδικος, αἱ τεθεῖσαι αὖθις ἐν ἰσχύϊ διὰ τοῦ νόμου τῆς 27 Ἰουλίου 1884, ὅστις ἀποκατέ-

---

(1) Ὅρ. Aubry et Rau, τόμ. V, § 516. Boitard, Colmet-Daage, et Glasson, ἀρ. 1112.

(2) Massé, «op cit.» ἀρ. 1022.

στησε τὸ καταργηθὲν ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 8 Μαΐου 1816 διαζύγιον δὲν ἀνέγραφεν οὐδένα τύπον δημοσιότητος, ὅπως καθιστᾶται γνωστὸν τὸ διαζύγιον κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἡ παῦσις τῆς ἀνικανότητος τῆς γυναικὸς καὶ ἡ διάλυσις τοῦ γαμικοῦ συστήματος, ὑφ' ὃ συνήφθη ὁ γάμος. Δὲν εἶχεν ὅμως οὕτως, ὅταν οἱ σύζυγοι (ἢ ὁ ἕτερος αὐτῶν) ἦταν ἔμποροι. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 66 ἐμπορ. κώδ. ἡ περὶ διαζυγίου ἀπόφασις ἔδει νὰ λάβῃ τότε τὴν αὐτὴν δημοσιότητα, ἣν καὶ αἱ περὶ χωρισμοῦ κτημάτων ἢ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης ἀποφάσεις. Ἡ διάταξις αὕτη, ἥτις εἶχε καταργηθῇ μόνον συνεπείᾳ τῆς ἐν ἔτει 1816 καταργήσεως τοῦ διαζυγίου, ἐπανήχθη ἐν ἰσχύϊ διὰ τῆς ἐν ἔτει 1884 ἀποκαταστάσεως τοῦ διαζυγίου. Ἀλλ' ὁ νόμος τῆς 18 Ἀπριλίου 1886 κατήργησε τοὺς εἰδικοὺς διὰ τὴν δημοσιότητα τοῦ διαζυγίου τῶν ἐμπόρων κανόνας, ὑποβαλὼν τὰς κηρυττούσας τὸ διαζύγιον ἀποφάσεις εἰς διατυπώσεις δημοσιότητος, μὴ διαφερούσας ἀναλόγως τῶν ἐπαγγελμάτων τῶ συζύγων. Κατὰ τὸ ἄρθρον 250 ἀστ. κώδ., τροποποιηθὲν διὰ τοῦ νόμου τῆς 18 Ἀπριλίου 1886, περίληψις τῆς ἀπαγγελλούσης τὸ διαζύγιον ἀποφάσεως καταχωρίζεται ἐν τοῖς πινακίοις τοῖς ἐκτεθειμένοις ἔν τε τοῖς ἀκροατηρίοις τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων καὶ τοῦ ἐμποροδικείου ὡς καὶ ἐν τοῖς καταστήμασι τῶν συλλόγων τῶν δικηγόρων καὶ τῶν συμβολαιογράφων. Ὁμοία περίληψις καταχωρίζεται καὶ ἔν τινι τῶν ἐφημερίδων τῶν ἐκδιδομένων ἐν τῷ τόπῳ, ἔνθα ἑδρεύει τὸ δικαστήριον ἢ, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ τοιαύτη αὐτόθι, ἔν τινι τῶν ἐφημερίδων τοῦ νομοῦ.

325. ΣΥΓΚΡΟΥΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΓΑΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ ΝΟΜΩΝ. — Ὁ νόμος τῆς χώρας, ἐν ᾗ ὁ ἔμπορος ἀσκεῖ τὸ ἑαυτοῦ ἐπάγγελμα, καθορίζει καὶ κυροῖ τὰ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην ἐπιβαλλόμενα αὐτῷ καθήκοντα. Αἱ ἐξετασθεῖσαι ἀνωτέρω διατάξεις περὶ δημοσιότητος τοῦ γαμικοῦ συστήματος ἰσχύουσιν ἄρα κατ' ἀρχὴν διὰ πάντας τοὺς μετερχομένους ἐν Γαλλίᾳ τὴν ἐμπορίαν, οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ ἐθνικότης αὐτῶν καὶ ἡ νομοθεσία τῆς χώρας, εἰς ἣν ἀνήκουσιν. Ἡ δημοσιότης αὕτη ὡρίσθη ἰδίως πρὸς τὸ συμφέρον τῶν μελλόντων νὰ συναλλαχθῶσι μετὰ τῶν ἐμπόρων καὶ συνέπεια τούτου εἶναι ὅτι ἡ ὁριζομένη δημοσιότης πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται γενικῶς. Δυνατὸν νὰ παρουσιασθῶσι διάφοροι περιπτώσεις, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν.

Γάλλος τις μετέρχεται ἐν Γαλλίᾳ τὴν ἐμπορίαν, συνέρχεται δὲ εἰς γάμον ἐν Γαλλίᾳ, ἀφοῦ συνέταξεν αὐτόθι τὸ γαμικὸν αὐτοῦ συμβόλαιον. Ἡ ὑποτιθεμένη αὕτη περίπτωσις εἶναι ἡ συνηθεστάτη καὶ ἡ ἁπλουστάτη καὶ ἐπ' αὐτῆς συντρέχουσι πάντα τὰ περιστατικά, ὅπως ἐφαρμοσθῶσιν αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 67 καὶ 68. Ὡσαύτως δ' ἔχει, καὶ ἂν πρόκειται περὶ ξένου, ὅστις συντάσσει ἐν Γαλλίᾳ ἐνώπιον συμβολαιογράφου τὸ γαμικὸν αὐτοῦ συμβόλαιον. Ἀλλ' ὁ ξένος δύναται νὰ συντάξῃ τὸ γαμικὸν αὐτοῦ συμβόλαιον ἐν Γαλλίᾳ ἐνώπιον τοῦ Προξενείου τῆς ἑαυτοῦ χώρας καὶ ὁ Γάλλος δυνατὸν νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἀφοῦ προηγουμένως συνταχθῶσιν αὐτόθι ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου τῆς ξένης ταύτης χώρας αἱ περὶ τῶν γαμικῶν συμβάσεων πράξεις. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου τοῦ νόμου προκύπτει λογικῶς ὅτι ἀπαιτεῖται ὅπως τὸ γαμικὸν σύστημα τοῦ ξένου ἢ τοῦ Γάλλου τούτου δημοσιευθῇ, διότι ὑπάρχει πάντοτε τὸ αὐτὸ συμφέρον διὰ τοὺς συναλλασομένους μετὰ τῶν προσώπων αὐτῶν, τὰ ὁποῖα μετέρχονται τὴν ἐμπορίαν ἐν Γαλλίᾳ. Τίνα σημασίαν δύναται νὰ ἔχῃ τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ πρὸς βεβαίωσιν τῶν γαμικῶν συμβάσεων πράξεις ἐγένοντο ὑπὸ τούτου ἢ ὑπ' ἐκείνου τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου! Δυστυχῶς ὅμως τὸ κείμενον τοῦ νόμου δὲν ἐπιτρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ ἐν ταῖς περιπτώσεσι ταύταις πρέπει νὰ γείνῃ ἡ δημοσιότης. Τῷ ὄντι ὁ νόμος τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν διατυπώσεων δὲν ἐπιβάλλει τῷ ἐμπόρῳ, ἀλλὰ τῷ συμβολαιογράφῳ (ἀριθ. 316 καὶ 317). Φυσικῶς δὲ μόνον τῷ γάλλῳ συμβολαιογράφῳ δύναται νὰ ἐπιτάξῃ καὶ ἐπομένως ὁ ξένος δημόσιος ὑπάλληλος, ὅστις συντάσσει τὸ γαμικὸν συμβόλαιον ἀτόμου ἀσκοῦντος τὴν ἐμπορίαν ἐν Γαλλίᾳ, δὲν ἔχει νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ ἄρθρον 68.(1)

Ἀνάλογος παρατήρησις δέον νὰ γείνῃ καὶ διὰ τὰς ὁριζομένας ἐπὶ χωρισμοῦ κτημάτων καὶ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης ὡς καὶ ἐπὶ διαζυγίου διατυπώσεις δημοσιότητος. Τὰς διατυπώσεις ταύτας ὀφείλουσι νὰ ἐκπληρώσωσιν ὡρισμένοι δημόσιοι ὑπάλληλοι, τοιοῦτοι δὲ δὲν δύνανται νὰ ἦναι ἀλλ' ἢ μόνον γάλλοι δημόσιοι ὑπάλληλοι. Ὁ ξένος δύναται νὰ μετέρχηται ἐν Γαλλίᾳ τὴν ἐμπορίαν, δύναται δὲ δι' ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου τῆς χώρας, εἰς ἣν ἀνήκει, νὰ ἀπαγγελθῇ ὡς πρὸς αὐτὸν ὁ χωρισμὸς κτημάτων ἢ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης.

(1) Ἀποφ. ἐφ. Rennes, 4 Μαρτίου 1880. D. 1881.2.213. S. 1881.

Ἡ δοτέα ὅμως εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην δημοσιότης κανονισθήσεται ὑπὸ τοῦ **lex fori**.

Γάλλος (ἢ ξένος) συνῆλθεν εἰς γάμον ἐν ξένῃ χώρᾳ καὶ πρὸς βεβαίωσιν τῶν γαμικῶν συμβάσεων συνέταξεν αὐτόθι πρᾶξιν διὰ δημοσίου ὑπαλλήλου τῆς χώρας ταύτης. Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου δὲν ἦτο ἔμπορος ἢ (ὅπερ ταὐτὸ κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον) μετήρχετο τὴν ἐμπορίαν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἀλλὰ μεταγενεστέρως κατέστη ἔμπορος ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς γαλλικῆς ἐπικρατείας. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐφαρμόζεται τὸ ἄρθρον 69, ἀφοῦ ἐπιβάλλει ὑποχρέωσιν εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ἔμπορον· οὐδεμίαν δ' ἔχει σημασίαν οὔτε ὁ τόπος τῆς συντάξεως τοῦ συμβολαίου οὔτε ἡ συντάξασα αὐτὸ δημοσία ἀρχή.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ τῶν ἐμποροδικείων.—Περὶ τῶν βιομηχανικῶν εἰρηνοδικείων ἢ τῶν συμβουλίων συνετῶν (conseils de prud hommes).—**Περὶ ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων.—Περὶ βιομηχανικῶν ἐπιμελητηρίων.—Περὶ προξένων.**

326. Ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἐμπορία δὲν ἔχει μόνον ἰδιαιτέρους νόμους, ἀλλ' ἔχει καὶ εἰδικὰ δικαστήρια: *τὰ ἐμποροδικεῖα* καὶ *τὰ βιομηχανικὰ εἰρηνοδικεῖα.*(1) Ἡ ἐμπορία ἔχει πρὸς τουτοις ἐν τοῖς *ἐμπορικοῖς ἐπιμελητηρίοις καὶ τοῖς βιομηχανικοῖς ἐπιμελητηρίοις* παράστασίν πώς τινα δημοσίας ἀρχῆς. Τὰ σώματα ταυτα δὲν ἔχουσιν, ὡς τὰ ἐμποροδικεῖα καὶ τὰ βιομηχανικὰ εἰρηνοδικεῖα, ἀποστολὴν νὰ κρίνωσιν ἐπιδίκους διαφοράς. Τὰ καθήκοντα αὐτῶν εἶναι καθαρῶς διοικητικὰ καὶ συμβουλευτικά. Τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια καὶ τὰ βιομηχανικὰ δύναταί τις νὰ θεωρήσῃ προσομοιάζοντα πρὸς τὰ ἐμποροδικεῖα καὶ τὰ βιομηχανικὰ εἰρηνοδικεῖα κατὰ τοῦτο ὅτι καὶ ταῦτα εἶναι εἰδικὰ διὰ τὴν ἐμπορίαν καὶ καθ' ὅτι ἔτι τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὰ μέλη ἐκλέγον-

(1) Δὲν διαλαμβάνομεν ἐνταῦθα περὶ τῶν ἐμπορικῶν ναυτικῶν δικαστηρίων. Τὰ δικαστήρια ταῦτα κατασταθέντα δι' ἀπὸ 24 Μαρτίου 1852 ἰσχὺν νόμου ἔχοντος Β. Διατάγματος, περιέχοντος διατάξεις πειθαρχικὰς καὶ ποινικὰς διὰ τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν, δὲν δικάζουσι διαφορὰς τοῦ ναυτικοῦ ἐμποοικοῦ δικαίου. Ταῦτα εἶναι ποινικὰ δικαστήρια ἐπιπεφορτισμένα νὰ κρίνωσι τὰ προσβάλλοντα τὴν πειθαρχίαν πλημμελήματα καὶ πταίσματα τὰ διαπραττόμενα ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων ὑπὸ τῶν πληρωμάτων ἢ ὑπὸ τῶν ἐπιβατῶν. Ἐκ τῆς οὐχὶ ὀρθῆς ὀνομασίας δύναταί τις νὰ ἀπατηθῇ περὶ τῶν καθηκόντων αὐτῶν.

ται ὡσαύτως παρὰ τῶν ἑαυτοῖς ὁμοτίμων. Ἀλλ' ὁ ὀργανισμὸς τῶν σωμάτων αὐτῶν, ἡ δικαιοδοσία ἢ τὰ καθήκοντα αὐτῶν εἶναι ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις διάφορα.

Ἡ κυβέρνησις διατηρεῖ ὑπὸ τὰ ὀνόματα τῶν γενικῶν προξένων, προξένων, ὑποπροξένων, προξενικῶν πρακτόρων κλπ. . . ἐν τοῖς ἐμπορικοῖς τόποις, ἰδίως δὲ ἐν τοῖς θαλασσίοις λιμέσι τῶν ξένων χωρῶν ἐπιτρόπους, ἔχοντας ἀποστολὴν νὰ προστατεύωσι τοὺς αὐτόθι διαμένοντας ἢ διερχομένους Γάλλους, καὶ εἰδικῶς νὰ ὑπερασπίζωσι τὰ ἐμπορικὰ αὐτῶν συμφέροντα. Οἱ πρόξενοι ἔχουσι καὶ καθήκοντα διοικητικὰ καὶ συμβολαιογραφικά, ἅμα δὲ καὶ δικαστικὰ τῆς ἐκουσίας ἢ ἀμφισβητουμένης δικαιοδοσίας μεγάλης σπουδαιότητος, ἰδίως δὲ ὡς πρὸς τὰ ναυτικά.

Τὸ μέρος τοῦτο διαιρεῖται εἰς τρία κεφάλαια. ΚΕΦ. I. *Περὶ ἐμποροδικείων*. ΚΕΦ. II. *Περὶ βιομηχανικῶν εἰρηνοδικείων*. ΚΕΦ. III. *Περὶ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιμελητηρίων*. ΚΕΦ. IV. *Περὶ προξένων*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΟΔΙΚΕΙΩΝ (1)

327. Τὰ ἐμποροδικεῖα, ἐγκαθεσταμένα διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς δικαιοδοσίας ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰ δι' ἀστικὰς ὑποθέσεις δικαστήρια τοῦ πρώτου βαθμοῦ, τὰ πρωτοδικεῖα. Διαφέρουσι δὲ αὐτῶν ὡς ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ, τῆς ἁρμοδιότητος καὶ τῆς διαδικασίας, ἥτις τηρεῖται ἐνώπιον αὐτῶν. Θὰ διαλάβωμεν ὅθεν ἐν

(1) Ἐμπορ. κώδ. ἄρθ. 615—648. Νομ. 3 Δεκεμβρίου 1883 περὶ ἐκλογῆς τῶν ἐμποροδικῶν. Νομ. 23 Ἰανουαρίου 1898. Κῶδιξ πολιτ. δικονομίας ἄρθρ. 414—442. Ὅρ. «Les Tribunaux de commerce» ὑπὸ Houyvet, πάλαι δικολάβου παρὰ τῷ ἐμποροδικείῳ τοῦ Σηκουάνα, I τομ. εἰς 8ον Paris 1894.

τρισὶ διακεκριμένοις τμήμασι· 1ον *περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν ἐμποροδικείων, περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ περὶ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν·* 2ον *περὶ τῆς ἁρμοδιότητος αὐτῶν καὶ* 3ον *περὶ τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας.*

ΤΜΗΜΑ 1ον.— ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ, ΤΗΣ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΟΔΙΚΕΙΩΝ

328. ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΟΔΙΚΕΙΩΝ.— Ἡ ἰδέα περὶ ὑποβολῆς τῶν ἐμπορικῶν δικῶν εἰς εἰδικὴν δικαιοδοσίαν καὶ εἰς ταχεῖαν διαδικασίαν εἶναι παλαιά. Ἐν Γαλλίᾳ φαίνεται ὅτι εἶχεν ἐφαρμοσθῆ τὸ πρῶτον κατὰ τὰς μεγάλας πανυγήρεις, αἵτινες ἐτελοῦντο ἰδίως ἐν Καμπανίᾳ, ἐν Μπρί, ἐν Λιὼν κλπ.(1) Οἱ ἐμποροδίκαι δηλούμενοι ὑπὸ διάφορα ὀνόματα (φύλακες τῶν πανυγήρεων, τηρηταὶ τῶν πανηγύρεων, δικασταὶ τῶν ἐμπόρων κλπ.) ἦσαν ἐπιπεφορτισμένοι νὰ κρίνωσι τὰς δίκας, αἵτινες ἠγείροντο ἐκ τῶν γινομένων κατὰ τὰς πανηγύρεις ἐργασιῶν. Πολλὰ διατάγματα ἀφορῶσιν εἰς τοὺς δικαστὰς αὐτούς. Οὕτω διάταγμά τι Φιλίππου τοῦ Ὡραίου τῆς 7 Μαρτίου 1294 χορηγοῦν εἰς τοὺς ὑπερορίους ἐμπόρους (ἀριθ. 21) τὸ δικαίωμα τοῦ ἀσκεῖν τὴν ἐμπορίαν ἐν ταῖς πανηγύρεσι τῆς Καμπανίας καὶ τῆς Μπρί, ὁρίζει ὅτι αἱ δυσχέρειαι θὰ λύωνται ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῶν πανηγύρεων αὐτῶν. Βασιλικὰ διαγγέλματα τοῦ Νοεμβρίου 1339, παραχωροῦντα προνόμια εἰς τοὺς ξένους ἐμπόρους τῆς Ἀραγονίας καὶ τῆς Μαγιόρκας ἐν Ὀνφλέρ, διατάττουσιν ὅτι αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν ξένων καὶ τῶν ἄλλων ἐμπόρων θὰ κρίνωνται ὑπὸ τοῦ προεστῶτος καὶ δύο ἀστῶν τῆς πόλεως, οἵτινες «θὰ ἀπονέμωσι καλῶς καὶ συντόμως »τὸ δίκαιον, συνεπτικῶς καὶ ἐκ τοῦ ἴσου καὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν »θὰ γίνηται ὅσον τὸ δυνατὸν καλῇ τῇ πίστει». Ἕτερον διάταγμα τῆς 6 Αὐγούστου 1349, ἐκδοθὲν ὑπὸ Φιλίππου VI, δι' οὗ ἀναπτύσσονται

(1) Ὅρ. Nouguier, «des Tribunaux de commerce», τομ. I, σελ. 11 καὶ ἑπ. Ernest Genevois, «Histoire critique de la juridiction consulaire», Vaesen, la juridiction commerciale à Lyon sous l'ancien regime». Glasson, «Les jnges et consuls des marchands». Morel, «Les juridictions commerciales au moyen âge» 1897, Huvelin, «Essai historique sur le droit des marchés et des foires», εἰδικῶς δὲ τὸ κεφ. XV, τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἀγορῶν καὶ τῶν πανηγύρεων.

μόνον προγενέστερα διατάγματα, ἀναγνωρίζει δικαστήριον, συγκείμενον ἐκ φυλάκων τῶν πανηγύρεων καὶ ἐξ εὐϋπολήπτων πολιτῶν διὰ τὰς ἐν Καμπανίᾳ καὶ ἐν Μπρὶ πανηγύρεις.

Ἡ ἐγκατάστασις μονίμων ἐμποροδικῶν χρονολογεῖται πραγματικῶς ἐν Γαλλίᾳ μόνον ἀπὸ τοῦ διατάγματος τοῦ Νοεμβρίου 1563, ὅπερ ἐξεδόθη ὑπὸ Καρόλου IX συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχιγραμματέως l'Hospital. Τὸ διάταγμα αὐτὸ ἐδημιούργει ἐν Παρισίοις ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν.(1) Κατὰ τὸ προοίμιον ἡ δικαιοδοσία αὕτη ἐζητήθη παρὰ τοῦ Βασιλέως ὑπὸ τῶν ἐμπόρων τῆς καλῆς πόλεως τῶν Παρισίων «πρὸς τὸ κοινὸν ἀγαθὸν καὶ πρὸς συντόμευσιν πασῶν τῶν δικῶν καὶ »διαφορῶν μεταξὺ ἐμπόρων, οἵτινες πρέπει νὰ συναλλάσσωνται ἐν »καλῇ πίστει χωρὶς νὰ καθυποβάλλωνται εἰς τὰς λεπτότητας τῶν »νόμων καὶ διαταγμάτων». Τὸ διάταγμα αὐτὸ ἔδωκεν εἰς τὰ νέα δικαστικὰ πρόσωπα ὀνόματα, τὰ ὁποῖα διετηρήθησαν. Τὸν πρόεδρον ἐκάλει «Juge des marchands» *(δικαστὴν τῶν ἐμπόρων)* καὶ τοὺς ἄλλους δικαστὰς «consuls des marchands» *(προξένους τῶν ἐμπόρων)*. Ἐκ τούτων προῆλθον αἱ ἐκφράσεις «Juges consuls», «Juridiction consulaire» ἢ Tribunaux consulaires», τῶν ὁποίων καὶ τανῦν ἔτι γίνεται χρῆσις κοινῶς πρὸς δήλωσιν τῶν ἐμποροδικῶν καὶ τῶν ἐμποροδικείων.(2) Ἐμποροδίκαι (Juges consuls) ἐγκατεστάθησαν βαθμηδὸν ἐν

---

(1) Συγγραφεῖς τινες ἀνάγουσιν εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν τὴν ἐγκατάστασιν ἐμπορικῶν δικαστηρίων ἐν Γαλλίᾳ. Ἀλλὰ συγχέουσι πρὸς τὰ δικαστήρια ταῦτα τὰς συνδεομένας πρὸς τὰς πανηγύρεις δικαιοδοσίας, αἵτινες παρέσχον πως τὴν πρώτην ἰδέαν. Οὕτως οὐχὶ ὀρθῶς διατείνονται, ὅτι τὰ ἐμπορικὰ δικαστήρια χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ ἐν ἔτει 1349 διατάγματος τοῦ Φιλίππου VI ἢ ἀπό τινος διατάγματος τοῦ 1549—Ὅρ. Merlin, «Nouveau répertoire λ. «Consuls des manchands».—Τὸ διάταγμα τοῦ 1549 ἀφορᾷ εἰς τὴν ἵδρυσιν Χρηματιστηρίου ἐν Τουλούζῃ καὶ διοργανοῖ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν, εἰς ἣν ἀνετέθη νὰ δικάζῃ τὰς σχετικὰς πρὸς τὰς γινομένας ἐν αὐτῷ ἐργασίας δίκας.—Ὅρ. ὡσαύτως διάταγμα Αὐγούστου 1560, ὅπερ ὑπέβαλεν εἰς ἀναγκαίαν διαιτησίαν τὰς μεταξὺ ἐμπόρων δίκας διὰ πράξεις τῆς ἐμπορίας αὐτῶν. Ὡς παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Glasson (op. cit.) φαίνεται ὅτι ἡ πρώτη αὕτη ἀπόπειρα εἰσαγωγῆς τῆς ἀναγκαίας διαιτησίας οὐδὲν ἔσχεν ἀποτέλεσμα.

(2) Ἡ ἔκφρασις «droit consulaire», ἧς πάλαι ἐγίνετο χρῆσις πρὸς δήλωσιν τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, ἀπὸ μακροῦ χρόνου περιέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν. Ὁ Toubeau, προεστὼς τῶν ἐμπόρων τοῦ Μπούρζ, συνέταξε τὸν XVII αἰῶνα ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «les institutes du droit consulaire ou les éléments de la

πολλαῖς πόλεσι τοῦ βασιλείου. Τοσοῦτος μάλιστα ἦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν δημιουργηθεισῶν τούτων θέσεων, ὥστε τὸ ἐν ἔτει 1579 διάταγμα τοῦ Μπλουὰ (ἄρθρ. 239 καὶ 240) κατήργητε μέρος τῶν ἑδρῶν τῶν ἐμποροδικῶν (Juges-consuls). Συχνὰ δὲ τὰ ἐμπορικὰ δικαστήρια εἶχον σφοδρὰν ἀντίπραξιν ἐκ μέρους τῶν κοινῶν δικαστηρίων, ἀπὸ τῶν ὁποίων διὰ τοῦ συστήματος *τῶν φιλοδωρημάτων* (épices) ἀφῄρουν μέρος τῶν προσόδων αὐτῶν. Αἱ ἐπεμβάσεις τῆς κοινῆς δικαιοδοσίας ἦταν τόσῳ εὐκολώτεραι, καθ'ὅσον τὸ διάταγμα τοῦ 1563 δὲν καθώριζε σαφῶς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμπορικῶν δικαστῶν.(1) Καὶ οἱ ἐμποροδίκαι(consuls) ἄλλως ἐπενέβαινον ἐνίοτε εἰς τὴν κοινὴν δικαιοδοσίαν. Ὡς ἐκ τούτου διακηρύξεις τινὲς γενόμεναι τῷ 1564 καὶ τῷ 1610 ἐσκόπουν νὰ ἐμποδίσωσιν, ἡ μὲν τὰς πρώτας ἐπεμβάσεις καὶ ἡ ἑτέρα τὰς δευτέρας. Τὸ διάταγμα τοῦ 1667 (τίτλ. XII ἄρθρ. 1ον) ἐκήρυττε *κοινὰ δι' ἁπάσας τὰς ἕδρας τῶν ἐμποροδικῶν τὸ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου 1563 διάταγμα τῆς ἱδρύσεως αὐτῶν ἐν τῇ καλῇ πόλει τῶν Παρισίων καὶ πάντα τὰ ἄλλα διατάγματα καὶ τὰς διακη-*

---

jurisprudence, des marchands». Ἤδη συγγραφεῖς τινες καλοῦσι «droit consulaire» τὸ μέρος τοῦ διεθνοῦς δικαίου, τὸ ἀφορῶν εἰς τοὺς προξένους (consuls) καὶ εἰς τὰ προξενεῖα. Ὅρ. Rivier «Principes du droit des gens», I, σελ. 525.

Περὶ τῆς ἐκφράσεως Juges—consuls ὁ Toubeau λέγει τὰ ἑξῆς ἐν τῷ προλόγῳ. «Φαίνεται ὅτι ὁ Κάρολος IX, ἐγκαταστήσας τὴν ἐμπορικὴν δικαστικὴν »ἐξουσίαν (juridiction consulaire) ἠθέλησε νὰ ὀνομάσῃ τοὺς δικαστάς, οἵτινες »ἔμελλον νὰ ἀσκήσωσιν αὐτήν, consuls, μιμηθεὶς τοὺς Ρωμαίους, οἵτινες ἔδιδαν »τὸ ὄνομα αὐτὸ εἰς τοὺς πρώτους αὐτῶν ἄρχοντας. Τῷ ὄντι ἡ λέξις consul »προέρχεται ἐκ τῆς λέξεως consulere, ἥτις σημαίνει ἐπαγρυπνεῖν καὶ ἀ»μόζει κατὰ τοῦτο, ὅτι ὡς οἱ πάλαι ὕπατοι (consul) ἐπέβλεπον τὴν κυβέρ»νησιν τῆς δημοκρατίας οὕτω καὶ οἱ ἡμέτεροι consuls ἐπαγρυπνοῦσιν εἰς τὴν »εὐταξίαν τῆς ἐμπορίας καὶ μεριμνῶσι περὶ τοῦ κοινοῦ». Ὁ Glasson παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἐξήγησις αὕτη εἶναι καθαρῶς μαντική. Οἱ ὅροι juges καὶ consuls ἐλήφθησαν ἐκ τῶν δικαιοδοσιῶν τῶν πανηγύρεων ἢ τῶν πόλεων. Παρατηρητέον τέλος, ὅτι καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ ἰδίως ἐν ταῖς χώραις τῆς μεσογείου ἐκάλουν consuls τοὺς ἐν τοῖς θαλασσίοις λιμέσι διωρισμένους πράκτορας πρὸς προστασίαν τῶν ὁμοεθνῶν ἐμπόρων καὶ ἀπονομὴν τοῦ δικαίου.

(1) Τὸ διάταγμα τοῦ 1673 (τιτλ. XII) καθορίζει ἀκριβέστερον τοὺς κανόνας τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικῶν. Ὡσαύτως δὲ ἔλαβε τοῦτο μέτρα, ὅπως μὴ παρεμβάλλωνται προσκόμματα εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας.

ρύξεις, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν. Ὡς ἐκ τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἐμποροδικῶν δὲν ἐξελιπον πανταχοῦ αἱ ειδικαὶ διὰ τὰς γινομένας ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ἐργασίας δικαιοδοσίαι (ἄρθ. 8 τοῦ διατάγματος τοῦ 1673).(1) Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ XIII αἰῶνος ὑπῆρχον ἐν Γαλλίᾳ ἑβδομήκοντα ἑπτὰ *ἐμποροδικεῖα* (consulats) (2) Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1789 κατέλιπεν ὑφισταμένας τὰς εἰδικὰς αὐτὰς δικαιοδοσίας. Ψήφισμά τι τῆς συνταχτικῆς συνελεύσεως τῆς 27 Μαΐου 1790 ἔφερεν ὅτι ὑπάρχουσιν ἰδιαίτερα δικαστήρια διὰ τὴν ἐμπορίαν. Τὸ ψήφισμα οὐτὸ ἐγένετο κατ' ἀκολουθίαν μακρᾶς συζητήσεως ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 27 Μαΐου 1790. Ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία διατηρηθεῖσα κατ' ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ διατάγματος αὐτοῦ διωργανώθη διὰ τοῦ περὶ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ νόμου τῶν 16—24 Αὐγούστου 1790 (τίτλ XII). Ὁ νόμος αὐτὸς ὥρισεν ὅτι θὰ συνιστᾶτο ἐμποροδικεῖον ἐν αἷς πολεσιν ἡ διοίκησις τοῦ νομοῦ, κρίνουσα ἀναγκαίαν τὴν σύστασιν, ἤθελεν ὑποβάλλει περὶ τούτου αἴτησιν. Ἡ ἁρμοδιότης τῶν δικαστηρίων αὐτῶν ηὐξήθη μάλιστα διὰ τῆς καταργήσεως τῶν ναυαρχείων (amirautés). Τὸ θαλάσσιον ἔδαφος τῆς Γαλλίας κατὰ τὴν τελευταίαν κατάστασιν τοῦ ἀρχαίου γαλλικοῦ δικαίου ἦτο διηρημένον εἰς περιφερείας καλουμένας *ναυαρχεῖα*. Ἐν ἑκάστῳ ναυαρχείῳ ὑπῆρχε δικαστήριον, καλούμενον καὶ τοῦτο διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ναυαρχεῖον (amirauté). Τὰ δικαστήρια τῶν ναυαρχείων εἶχον καθήκοντα διοικητικὰ καὶ δικαστικά, ἐδίκαζον δὲ ἰδίως πάσας τὰς σχετικὰς πρὸς ναυ-

---

(1) Κατὰ τὸν Huvelin (op. cit., σελ.409) πολλοῦ γε καὶ δεῖ ἐξέλιπον ἐνώπιον τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας ἡ δικαιοδοσία τῶν πανηγύρεων τῆς Λυόν· ταύτης ἡ σπουδαιότης ηὔξησε κατὰ τὸν XVII αἰῶνα καὶ ἐξετάθη μάλιστα καὶ πέραν τῶν στενῶν ὁρίων τῶν πανηγύρεων. Ἀλλ' αἱ ἄλλαι ἦττον ἰσχυραὶ δικαιοδοσίαι τῶν πανηγύρεων ὑπέστησαν ἐπαισθητὴν διὰ τῆς ἱδρύσεως τῆς ἐμπορικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας πτῶσιν, ἥτις συνέπεσεν ἄλλως τε νὰ γείνῃ καθ' ὃν χρόνον ἡ ἐμπορία τῶν πανηγύρεων ἐξέλειπεν ἀπέναντι τῆς μονίμου ἐμπορίας.

(2) Jousse «commentaire de l'ordonnance 1673» περὶ τοῦ ἄρθρ. 1 (τιτλ. I). Ἐν τέλει τοῦ σχολίου αὐτοῦ ὑπάρχει πίναξ πασῶν τῶν ἐμπορικῶν δικαστηρίων τοῦ Βασιλείου μετὰ τῆς χρονολογίας τῆς ἱδρύσεως αὐτῶν.—Σκοπὸς τῆς δατάξεως τοῦ ἄρθρ. 1 τοῦ διατάγματος ἦτο νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἑνότητα ἐν ἐμπορικῷ δικαστικῷ ὀργανισμῷ. Ἐν τούτοις πράγματι ὑφίσταντο διαφοραί τινες ἐν ταῖς λεπτομερείαις. Ὅρ. Merlin, Nouveau répertoire λ. Consuls des marchands.

τικὰς ὑποθέσεις δίκας, αἵτινες τοιουτοτρόπως δὲν ὑπήγοντο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐμποροδικῶν. Οἱ δικασταὶ τῶν ναυαρχείων διωρίζοντο ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ναυάρχου (Grand-Amiral) καὶ ἐφωδιάζοντο διὰ βασιλικῶν διπλωμάτων (lettres de provision).(1) Ὁ νόμος τῶν 16—24 Αὐγούστου 1790 (ἄρθρ. 2) ὥρισεν, ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα θὰ δικάζωσι πάσας τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, τάς τε τῆς κατὰ ξηρὰν καὶ τῆς κατὰ θάλασσαν ἐμπορίας, ἄνευ διακρίσεώς τινος. Ὅρα ὡσαύτως νόμ. 6—11 Σεπτεμβρίου 1790 ἄρθρ. 8. Ἔκτοτε τὰ δικαστήρια τῶν ναυαρχείων ἦσαν ἐπιπεφορτισμένα μόνον τὴν ἀστυνομίαν τῶν λιμένων καὶ τῆς ναυτιλίας. Ὁ νόμος τῶν 9—13 Αὐγούστου 1791 κατήργησεν αὐτὰ καθ' ὁλοκληρίαν.

329. Τὰ ἐμποροδικεῖα διετηρήθησαν πάντοτε μεθ' ὅλας τὰς γενομένας ἑκάστοτε κατ' αὐτῶν ἐπιθέσεις. Μεταβολαὶ μόνον συχναὶ ἐπηνέχθησαν εἰς τὸν τρόπον τοῦ διορισμοῦ τῶν ἐμποροδικῶν, ὀλίγοι δὲ ἐκ τῶν γαλλικῶν θεσμῶν ὑπέστησαν ὡς πρὸς τοῦτο τοσοῦτον τὸν ἀντίκτυπον τῶν πολυαρίθμων γαλλικῶν πολιτικῶν ἐπαναστάσεων (ἀριθ. 334).

Μεθ' ὅλας τὰς μεταβολὰς ὁ ὀργανισμὸς τῶν δικαστηρίων αὐτῶν διετήρησεν ἐν Γαλλίᾳ χαρακτῆράς τινας ἐκ τῶν ἀρχικῶν.

α) Τὰ ἐμποροδικεῖα συντίθενται ἀποκλειστικῶς ἐξ ἐμπόρων ἢ ἐκ πρώην ἐμπόρων, ἀποκλειομένου παντὸς ἐξ ἐπαγγέλματος δικαστικοῦ προσώπου. Ἐν αὐτοῖς δὲν ὑπάρχει οὔτε εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ (ἀριθ. 330 δίς).

β) Οἱ ἐμποροδίκαι ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν ἑαυτοῖς ὁμοτίμων καὶ δὲν διορίζονται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ὡς τὰ ἄλλα δικαστικὰ πρόσωπα.

γ) Ἡ ὑπηρεσία αὐτῶν εἶναι προσωρινὴ καὶ ἄμισθος (ἄρθρ. 628 ἐμπ. κώδ.). Τὸ ἄμισθον ὑπῆρχε καὶ κατὰ τὸ πάλαι δίκαιον, ὅτε οἱ δικασταὶ ἠμείβοντο κατ' ἀρχὴν διὰ τῶν διδομένων ὑπὸ τῶν διαδίκων φιλοδωρημάτων (épices).(Διάταγμα τοῦ 1667, τίτλ. VXI, ἄρθρ. XI).

δ) Ἑφετεῖον ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας δὲν ὑπάρχει.

---

(1) Δὲν ὑπῆρχον πανταχοῦ δικαστήρια ναυαρχείων. Οἱ Σύμβουλοι ἢ ναυτικοὶ σύνδικοι (jurés) ἀνεπλήρουν αὐτὰ ἔν τισι τόποις καὶ ἔνθα δὲν ὑπῆρχον οὔτε σύμβουλοι, οὔτε σύνδικοι αἱ ναυτικαὶ διαφοραὶ εἰσήγοντο εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια. Pardessus, «Essai historique sur l'organisation judiciaire. σελ. 26 καὶ 274.

ε) Καὶ ἐν τῷ πρώτῳ βαθμῷ δὲν ὑπάρχει ἐμποροδικεῖον ἐν ἑκάστῳ διαμερίσματι (arrondissement). Ἐν οἷς διαμερίσμασι δὲν ὑπάρχει ἐμποροδικεῖον, αἱ ἐμπορικαὶ ὑποθέσεις δικάζονται ὑπὸ τῶν πρωτοδικείων (ἄρθρον 640 ἐμπ. κώδ.).

Προσθετέον ἐνταῦθα, ἂν καὶ τοῦτο ἀνάγεται εἰς ἕτερον θέμα, ὅτι ἡ τηρητέα διαδικασία ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων αὐτῶν εἶναι ἁπλουστέρα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ταχυτέρα ἐν γένει καὶ οἰκονομικωτέρα ἢ ἡ τηρουμένη ἐνώπιον τῶν κοινῶν δικαστηρίων (ὅρ. ἀριθ. 411 καὶ ἑπ.).(1)

330. *Χρησιμότης τῶν ἐμποροδικείων.* — Ἐὰν πάντες ἀναγνωρίζωσι τὴν χρησιμότητα συντόμου καὶ ὀλιγοδαπάνου διαδικασίας διὰ τὰς ἐμπορικὰς δίκας, δὲν εἶναι ὅμως καὶ πάντες σύμφωνοι περὶ τῆς χρησιμότητος τῶν ἐμποροδικείων. Καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς εἰδικῆς ταύτης δικαιοδοσίας δὲν συμφωνοῦσι περὶ τοῦ καλλιτέρου ὀργανισμοῦ, ὅστις πρέπει νὰ δοθῇ αὐτῇ. Καθ' ἡμᾶς ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία ἔχει μεγάλα πλεονεκτήματα, ἀλλ' ἐν Γαλλίᾳ ὁ ὀργανισμὸς αὐτῆς εἶνε ἀτελής.

Οἱ ἀποδοκιμάζοντες τὰ ἐμποροδικεῖα ψέγουσιν αὐτὰ ὡς ἀνωφελῆ καὶ μάλιστα ἐπιβλαβῆ. Κατ' αὐτοὺς ἡ ὕπαρξις αὐτῶν ἦτο δεδικαιολογημένη μόνον καθ' ἣν ἐποχὴν τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον συνίστατο ἐξ ἐθίμων (ἀριθ. 22 καὶ 46), καθ' ὅσον μόνον ὁ ἔμπορος ἠδύνατο τότε νὰ γινώσκῃ καλῶς τὰ ἐμπορικὰ ἔθιμα. Τὰ νῦν, λέγουσιν, οἱ ἐμπορικοὶ νόμοι εἶναι, γενικῶς εἰπεῖν, γραπτοὶ νόμοι, τοὺς ὁποίους τὰ ἐξ ἐπαγγέλματος δικαστικὰ πρόσωπα δύνανται νὰ γινώσκωσι καλῶς καὶ δὴ κάλλιον ἢ οἱ ἔμποροι. Ὑπάρχουσιν ἀναμφιβόλως πάντοτε δίκαι, δι' ἃς ἀπαιτοῦνται τεχνικαὶ γνώσεις. Ἀλλ' οἱ ἐμποροδίκαι ἔχοντες μόνον τὰς τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτῶν ἐπαγγέλματος γνώσεις ἀναγκάζονται νὰ προστρέχωσι συχνότατα εἰς πραγματογνώμονας ἢ εἰς διαιτητὰς εἰσηγητὰς (arbitres-rapporteurs). Τοῦτ' αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ ἔπραττον

---

(1) Ὑπὸ τὸ ἀρχαῖον σύστημα ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία εἶχε πλεονεκτήματα ἕνεκα τῶν ἀτελειῶν τῆς κοινῆς δικαιοδοσίας. Ἦτο δὲ ἰδίως ταχυτέρα καὶ ὀλιγοδαπανωτέρα. Πρὸς τούτοις αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικῶν δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς οὐδένα τύπον θεωρήσεως ἢ ἐκτελέσεως, καὶ ὅταν ἔτι ἔμελλον νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἐκτὸς τῆς περιφερείας τοῦ ἐκδόντος αὐτὰς δικαστηρίου. Τὰ ἐμπορικὰ δικαστήρια ἐδίκαζον ἀνεκκλήτως μέχρι 500 λιβρῶν, ἐνῷ τὰ πρωτοβάθμια κοινὰ ἐδίκαζον ἀνεκκλήτως μόνον μέχρι 250 λιβρῶν.

καὶ τὰ τακτικὰ δικαστήρια, ἐὰν ταῦτα ὑπῆρχον μόνα. Προστιθεῖσι δὲ ὅτι αὐτὴ ἡ ὕπαρξις τῶν ἐμποροδικείων εἶναι πρόξενος δαπανῶν καὶ ἀπωλείας χρόνου διὰ τοὺς δικαζομένους. Ἐὰν κατὰ πλάνην δίκη τις ἐμπορικὴ ἐνεχθῇ ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου, προβάλλεται ἔνστασις ἀναρμοδιότητος, ἥτις συνεπάγεται δαπάνας καὶ βραδύτητα. Ἔπειτα οἱ ἐμποροδίκαι δυσκόλως δύνανται νὰ ἦναι ἀμερόληπτοι ἢ ἄνευ προκαταλήψεως, ἐπόμενον δὲ εἶναι νὰ παράγωνται εἰς κρίσεις εὐνοϊκὰς ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ κλάδου τῆς ἐμπορίας, ὃν μετέρχονται. Ἐν τέλει ἐλέχθη καὶ τοῦτο, ὅτι κατὰ τῆς χρησιμότητος τῶν ἐμποροδικείων δύναταί τις νὰ ἐπικαλεσθῇ δύο γεγονότα, ὁριστικῶς τέμνοντα τὸ ζήτημα: ὅτι αἱ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἀποφάσεις τῶν Πρωτοδικείων δὲν μεταρρυθμίζονται ὑπὸ τῶν ἐφετείων συχνότερον ἢ αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων καὶ ὅτι ἔτι καὶ αἱ ἐμπορικαὶ ὑποθέσεις κατ' ἔφεσιν δικάζονται ὑπὸ τῶν διὰ τὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις δικαστῶν.

Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα δὲν φαίνονται ἡμῖν ἰσχυρά. Ἐν πρώτοις οἱ ἐμπορικοὶ ἡμῶν νόμοι δὲν λύουσι πάντα τὰ ζητήματα οὐδὲ κανονίζουσι πάντα τὰ θέματα. Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Οὕτως οἱ γαλλικοὶ νόμοι οὐδὲν ὁρίζουσι περὶ τοῦ ἀνοικτοῦ λογαριασμοῦ καὶ περὶ τῶν μὴ θαλασσίων ἀσφαλειῶν (ἀριθ. 78) Εἶτα ὀλίγοι ἐμπορικοὶ νόμοι εἶναι ἐπιτακτικοὶ καὶ ἀπαγορευτικοί· οἱ πλεῖστοι εἶναι ἐπικουρικοί, ἑρμηνευτικοί, ὥστε διὰ νὰ ἴδῃ ὁ δικαστής, ἂν εἶναι ἐφαρμοστέοι, ἔχει νὰ ἀναζητήσῃ ὁποία ἦτο ἡ θέλησις τῶν συμβαλλομένων. Αὐτὸς δὲ εἶναι καὶ ὁ λόγος, δι' ὃν ἀποδίδεται μεγάλη σπουδαιότης εἰς τὰς ἐμπορικὰς συνηθείας (ἀριθ. 82). Πρὸς πλήρωσιν τῶν χασμάτων τῶν ἐμπορικῶν νόμων, πρὸς εὕρεσιν τῆς διανοίας τῶν συμβαλλομένων ἀπαιτεῖται ἡ γνῶσις τοῦ τρόπου, κατ' ὃν σκέπτονται καὶ ἐνεργοῦσι συνήθως οἱ ἔμποροι, καὶ τῶν συνηθειῶν τῆς ἐμπορίας. Μόνον δὲ οἱ ἔμποροι δύνανται νὰ ἦναι ἱκανοὶ πρὸς τοῦτο. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἕκαστος ἔμπορος ἰδίως γνωρίζει τὰς εἰδικὰς τῇ ἑαυτοῦ ἐμπορίᾳ συνηθείας. Ἀλλὰ συνηθέστατα τὰ ἐγειρόμενα ζητήματα ἀφορῶσιν εἰς τὴν ἐμπορίαν ἐν γένει (ζητήματα ἐκ συναλλαγματικῶν, ἐκ ἑταιρειῶν, ἐπὶ ἀσφαλειῶν κλπ.) καὶ οὐχὶ εἰς εἰδικήν τινα ἐμπορίαν. Πᾶς ἔμπορος νοήμων καὶ πεπειραμένος εἶναι κατ' ἀνάγκην ἐπιτηδειότερος παντὸς ἄλλου πρὸς λύσιν αὐτῶν. Ἀναμφιβόλως ἀναφύονται ἐνίοτε τῶν ἐμποροδικείων δυσχέρειαι καθ' ὅσον νομικαὶ καὶ οἱ ἐμποροδίκαι δὲν ἔχουσι πάντοτε τὰς ἀπαραι-

τήτους πρὸς πεφωτισμένην λύσιν αὐτῶν γνώσεις. Τοῦτο δεικνύει μόνον, ὅτι θὰ ἦτο λυσιτελὲς νὰ εἰσήγετο καὶ συνυπῆρχε μετὰ τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ τὸ νομικὸν στοιχεῖον. Τὸ σύστημα, ὅπερ συνίσταται εἰς τὴν συγκρότησιν τῶν ἐμποροδικείων ἐκ δύο ἐμπόρων καὶ ἐξ ἑνὸς δικαστοῦ ἐξ ἐπαγγέλματος, ἐπιπεφορτισμένου τὴν προεδρίαν, φαίνεται ἡμῖν ἔχον μεγάλα πλεονεκτήματα. Θὰ ἐξέλιπεν οὕτως ἡ δυσάρεστος κατάστασις, καθ' ἣν οἱ δικασταὶ ἐπαφίενται κατὰ μέγα μέρος διὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἀποφάσεων εἰς τὸν γραμματέα τοῦ Ἐμποροδικείου ἢ εἰς τὸν γραμματέα τοῦ Προεδρείου, οἵτινες ὑπάλληλοι δὲν παρέχουσιν οἵας οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος δικασταὶ ἐγγυήσεις.(1) Παρατηρητέον ἐν τέλει ὅτι τὸ μικτὸν σύστημα τῆς δικαιοδοσίας ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἐλειτούργησεν ἢ λειτουργεῖ ἔτι ἐν πολλοῖς Κράτεσιν (ἀριθ. 332).

Δὲν εἶναι πραγματικὴ ἀντίφασις τὸ νὰ ὑπάρχῃ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία ἐν τῷ πρώτῳ βαθμῷ καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἐν τῷ δευτέρῳ. Ἀρκεῖ ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ βαθμῷ διευκρινοῦνται τὰ ζητήματα τῶν ἐμπορικῶν συνηθειῶν καὶ καθίσταται οὕτως ἱκανῶς γνωστὸν τίνα εἶναι τὰ ληπτέα ὑπ' ὄψιν ἐμπορικὰ ἔθιμα. Ἄλλως αἱ ἐφέσεις γίνονται ἰδίως ἐπὶ δικῶν, ἐν αἷς ἐγείρονται νομικὰ ζητήματα. Δύναταί τις νὰ προσθέσῃ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ ὀργανισμὸς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας δευτέρου βαθμοῦ προϋποτίθησιν, ὅτι ἐμποροδικεῖα ὑπάρχουσι καθ' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν, διανενεμημένα τακτικῶς καὶ ὅτι οὐδὲν πρωτοδικεῖον δικάζει ἐμπορικὰς ὑποθέσεις· διότι ἄλλως διὰ τὰ μὴ ἔχοντα ἐμποροδικεῖα διαμερίσματα θὰ ὑπῆρχε ἐμπορικὴ δικαιοδοσία δικάζουσα κατ' ἔφεσιν ἀποφάσεις πρωτοδικείων.(2)

---

(1) Ὅρ. περὶ τοῦ ζητήματος τῆς χρησιμότητος τῶν ἐμποροδικείων, Ch. Lyon—Caen, «Annales de l'Ecole des sciences politiques», 1886,566 καὶ ἐπ. Ὅρ. ὡσαύτως Jacques, «Revue pratique de Droit français», τομ. IX, σελ. 7 καὶ ἐπ. Garsonnet, «Traité de procédure», 1, σελ, 126, (Κρίνει οὗτος, ὅτι ἡ δικαιοδοσία αὕτη ἔχει τὰ πλεονεκτήματα τοῦ πολιτικοῦ ὁρκωτοῦ δικαστηρίου ἄνευ τῶν ἀτοπημάτων καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ τροποποιηθῇ διὰ τῆς προσθήκης ξένου στοιχείου. Παρατηρεῖ δὲ ὅτι αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων δὲν ἀκυροῦνται συχνότερον τῶν τῶν πρωτοδικείων. Τῷ 1894 ἐπεκυρώθησαν 1819 ἀποφάσεις ἐμποροδικείων ἀπέναντι 746 ἀκυρωθεισῶν καὶ 197 ἀποφάσεις πρωτοδικείων, δικασάντων ὡς ἐμποροδικείων, ἀπέναντι 77 ἀκυρωθεισῶν. Ἡ ἀναλογία εἶναι ἐπαισθητῶς ἡ αὐτή).

(2) Ἡ Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων τῇ προτάσει τῶν Félix Faure καὶ ἄλλων

330 *δίς*. Πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἀτόπου τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας, ὅπερ προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ δικασταὶ δὲν γινώσκουσιν ἐπαρκῶς τὸ δίκαιον, προὐτάθη νὰ εἰσαχθῇ παρ' αὐτῇ καὶ ὁ θεσμὸς τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς (ὅρ. ἀριθ. 333 *δίς*).(1) Οἱ ὑπὲρ τῆς καινοτομίας ταύτης ἀπέδιδον ἰδίως ἀξίαν εἰς τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ἡ εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ διὰ τῶν ἐκυτῆς προτάσεων θὰ διεφώτιζε τοὺς ἐμποροδίκας ἐπὶ τῶν νομικῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἠδύναντο οὗτοι νὰ ἐννοήσωσιν εὐκόλως. Φρονοῦμεν ὅτι ἡ μεταρρύθμισις αὕτη δὲν θὰ ἦτο ἐπιτυχής. Ὁ παριστῶν τὴν εἰσαγγελικὴν ἀρχὴν δὲν θὰ συνεζήτει μετὰ τῶν δικαστῶν πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως, ὡς θὰ ἔπραττε δικαστὴς ἐξ ἐπαγγέλματος μετέχων τῆς συνεδριάσεως ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐμποροδικῶν. Οὕτω δὲ θὰ ἦτο πολὺ ἐνδεχόμενον οἱ ἐμποροδίκαι νὰ μὴ δίδωσιν οὐδεμίαν προσοχὴν εἰς τὴν γνώμην τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς ἢ τοὐναντίον νὰ ὑπεικωσιν αὐτῇ τυφλῶς. Ὑποτιθεμένου ὅτι θὰ συνέβαινε τὸ πρῶτον, ἡ μεταρρύθμισις θὰ ἦτο ἀνωφελής· ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει θὰ μετέβαλεν ἐκ βάσεως τὴν φύσιν τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας, διότι πραγματικῶς θὰ ἔδιδε τὴν ἐπικράτησιν εἰς δικαστικὸν πρόσωπον ἐξ ἐπαγγέλματος. Παρατηρητέον ἐν τέλει ὅτι αἱ ὑποθέσεις, ἐφ' ὧν ὀφείλει κατ' ἀνάγκην νὰ δώσῃ προτάσεις ἡ εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ κατὰ τὸ ἄρθρον 83 πολ. δικον., εἶναι σπάνιαι ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων· οὕτω δὲ τῆς παρεμβάσεως αὐτῆς οὔσης πάντοτε σχεδὸν ἐξουσιαστικῆς, ἡ ἐπίδρασις, ἣν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ, θὰ ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος δραστηριότητος τοῦ δικαστικοῦ προσώπου, ὅπερ θὰ περιεβάλλετο διὰ τῶν νέων αὐτῶν καθηκόντων.(1)

ἐπελήφθη τῇ 29 Δεκεμβρίου 1885 προτάσεως νόμου ἀφορώσης εἰς τὴν σύστασιν ἐμπορικῶν ἐφετείων, συνισταμένων ἐξ ἑνὸς δικαστικοῦ προσώπου ὡς προέδρου καὶ ἐκ δύο ἐμπόρων. Ὅρ. Revue critique de législation, 1888, σελ 267 καὶ ἑπ. Quelques réflexions à propos du projet de loi sur les Cours d'appel commerciales, ὑπὸ Francis Cambuzat,

(1) Nouguier, «Des tribunaux de commerce» τόμ. I σελ. 397. Demangeat sur Bravard, τόμ. VI σελ. 344 καὶ ἑπ. Paringault, «Revue pratique de Droit Français», τόμ. VIII, σελ. 433 καὶ ἑπ.

(2) Bédarride «De la Juridiction commerciale» ἀριθ. 83—89. Ernest Genévois «Histoire critique de la Juridiction consulaire», σελ. 254 καὶ ἑπ. Ἀναφέρομεν τοὺς συγγραφεῖς αὐτοὺς ὡς ἔχοντας τὴν αὐτὴν μεθ' ἡμῶν γνώμην κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς παρὰ τοῖς ἐμποροδικείοις.

Τὸ μόνον σπουδαῖον πλεονέκτημα τῆς δημιουργήσεως εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς παρὰ τοῖς ἐμποροδικείοις θὰ ἦτο ὅτι ἴσως ἐξησφαλίζετο ἀλλιεν ἡ τιμώρησις τῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰς πτωχεύσεις διαπραττομένων δόλων. Ἀλλὰ τὸ πλεονέκτημα αὐτὸ εἶναι ξένον πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν τοῦ νὰ δοθῇ στοιχεῖον νομικῶν γνώσεων εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα. Ἄλλως ἡ παρὰ πρωτοδίκαις εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ περιβάλλεται ὡς πρὸς τὰς κηρυσσομένας ὑπὸ τῶν ἐμποροδικείων πτωχεύσεις δια σπουδαιοτάτης ἐξουσίας.(1) Δὲν ἀσκεῖ ὅμως αὐτὴν ποτε καὶ ἐκ τούτου προέρχεται ἰδίως τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς κολάσεως, διὸ καὶ ἀκούονται πολλὰ παράπονα.

330 *τρίς*. Ἡ μεγάλη εὔνοια, ἧς ἀπολαύει ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἀρχὴ τοῦ αἱρετοῦ τῶν ἀρχῶν, ἐκώλυσε μέχρι τοῦδε, ὅπως ἀνακινηθῇ σοβαρώτατα τὸ ζήτημα περὶ καταργήσεως ἢ τοὐλάχιστον περὶ ἀνταδιοργανώσεως τῶν ἐμποροδικείων. (2)

331. *Περὶ τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας παρὰ τοῖς ξένοις Κράτεσιν.* — Ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία πολλοῦ γε δεῖ τοῦ νὰ ὑπάρχῃ παρ' ἅπασι τοῖς Κράτεσι. Ἄλλως τε δὲ καὶ παρ' οἷς ὑπάρχει δὲν εἶναι διωργανωμένη ὡς ἐν Γαλλίᾳ· ἔν τισι δὲ πρὸς τὸ ἐμπορικὸν στοιχεῖον εἶναι μεμιγμένον τὸ δικαστικόν. Παρατηρητέον δὲ ὡσαύτως ὅτι ἐν πολλοῖς ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία ἐγένετο ἀντικείμενον σφοδρῶν ἐπιθέσεων.

Δὲν ὑπάρχει ἐμπορικὴ δικαιοδοσία οὔτε ἐν Ὁλλανδίᾳ, οὔτε ἐν Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ, οὔτε ἐν Ἱσπανίᾳ, οὔτε ἐν Ἰταλίᾳ, οὔτε ἐν τοῖς Ἡνωμένοις Κράτεσι τῆς Ἀμερικῆς.

Ἐν Ὁλλανδίᾳ εἶχον ἱδρυθῇ ἐμποροδικεῖα ὑπὸ τὴν γαλλικὴν κυ-

Ἄλλα ἐκ τούτου δὲν ἕπεται καὶ ὅτι ἐπιδοκιμάζομεν πάντας τοὺς ἐφ' ὧν στηρίζουσι τὴν γνώμην αὐτῶν λόγους.

(1) Ὅρ. τομ. VII, ἀρ. 488.

(2) Ὁ Batbie ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἐθνικὴν συνέλευσιν ἐκθέσει αὐτοῦ περὶ τοῦ σχεδίου, ὅπερ κατέστη νόμος τῆς 21 Δεκεμβρίου 1871, ἔλεγε. «Παρεδέχθη» μεν ἄνευ συζητήσεως ὅτι ἡ ἐκλογὴ ἔδει νὰ διατηρηθῇ καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε » νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τῆς δικαιοδοσίας ταύτης ὁ διὰ διατάγματος διορισμός, » ὅστις ἐγένετο δεκτὸς διὰ τὰ πολιτικὰ δικαστήρια. Ἡ πεῖρα τῷ ὄντι κατέ» δειξεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὅτι οἱ ἐκλεγόμενοι ἔμποροι ἀπένειμαν ὀρθῶς τὸ δίκαιον » καὶ οὐδεμία φωνὴ ἠκούσθη ἀπαιτοῦσα τὴν κατάργησιν θεσμοῦ, ὑπὲρ οὗ » ἡ πρακτικὴ συνηγορεῖ γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ ἀπὸ μακροῦ χρόνου».

ριαρχίαν, τὰ ὁποῖα παρέμειναν ἐπί τινα χρόνον καὶ μετὰ ταῦτα. Ἀλλὰ διὰ νόμου τῆς 16 Ἀπριλίου 1827 κατηργήθησαν καὶ ἐδόθη ἁρμοδιότης εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια ὅπου ὑπῆρχον πρωτοδικεῖα· διὰ τοῦ νόμου ὅμως αὐτοῦ ἱδρύοντο παρὰ τοῖς πρωτοδικείοις τούτοις διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις ἐμπορικὰ ἐπιμελετήρια, συνιστάμενα ἐκ τριῶν δικαστῶν καὶ δύο ἐμποροδικῶν.(1) Ὁ νόμος αὐτὸς οὐδέποτε ἐφηρμόσθη. Ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία δὲν ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Ὁλλανδικοῦ κώδικος τοῦ 1838. Ἀλλ' ἐν τῷ κώδικι πολιτικῆς δικονομίας ὑπάρχουσι κανόνες τινὲς εἰδικοὶ διὰ τὴν ἐμπορικὴν διαδικασίαν (ἄρθρ. 298—321).

Καὶ ἐν Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ δὲν ὑφίσταται ἐμπορικὴ δικαιοδοσία· (2) ἀλλ' οἱ ἔμποροι δύνανται νὰ ἐπιτυγχάνωσιν ὅπως δικάζωνται ὑπὸ τῶν ἑαυτοῖς ὁμοτίμων διὰ τοῦ μέσου τῶν εἰδικῶν ὁρκωτῶν δικαστηρίων (special jury). Ὡς εἶναι γνωστόν, ὅταν ὁρκωτὸν δικαστήριον καλῆται νὰ κρίνῃ πραγματικὰ ζητήματα, πᾶς δικαζόμενος ἔχει δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν σύγκλησιν εἰδικοῦ ὁρκωτοῦ δικαστηρίου. Τοῦτο δὲ κληροῦται ἐκ καταλόγου περιέχοντος ἀποκλειστικῶς τὰ ὀνόματα εὐυπολήπτων πολιτῶν (écuyers), μεγαλεμπόρων καὶ τραπεζιτῶν. Ἐν ταῖς σπουδαίαις ἐμπορικαῖς πόλεσι τὸ εἰδικὸν ὁρκωτὸν πράγματι ἀποτελεῖται σχεδὸν μόνον ἐξ ἐμπόρων.

Πρὸς τούτοις κατὰ τὸν νόμον τῆς 2 Αὐγούστου 1875 (38, 39. Vict. c. 50) οἱ δικασταὶ τῶν ἐφετείων τῶν κομητειῶν (Cours de Comté) δύνανται νὰ προσλαμβάνωσιν ἐπικούρους ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν *παρέδρων* (assesseurs), οἵτινες ἔχουσι συμβουλευτικὴν ψῆφον. Οἱ *πάρεδροι* οὗτοι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων λαμβάνονται ἐκ τῶν ἐμπόρων.

Ἀπὸ τριακονταετίας ἐπανειλημμένως ἀνεκινήθη τὸ ζήτημα τῆς ἱδρύσεως ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας. Ἐξεταστικαὶ ἐπιτροπαὶ (select committees) συνεστάθησαν ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων τῷ 1858 καὶ τῷ 1871, ὅπως συλλέξωσι τὰς ἐκθέσεις τῶν ἐνδιαφερομένων περὶ τοῦ ζητήματος. Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ 1858 οὐδὲν ἐπρότεινεν, ἡ δὲ τοῦ 1871 ἀπεφήνατο ὑπὲρ γενικῆς τινος δικαιοδοσίας, συνδεομέ-

---

(1) Staatsblad, ἔτους 1829, ἀριθ. 20.

(2) Ὅρ. Güterbock «Zur Geschichte des Handelsrects in England» «Zeitschrift für das gesammte Handelsrect, hIV, σελ. 22 καὶ ἑπ.

νης πρὸς τὰ ἐφετεῖα τῶν κομητειῶν καὶ συνισταμένης ἐξ ἑνὸς δικαστικοῦ προσώπου ὡς προέδρου καὶ δύο δικαστῶν λαμβανομένων ἐξ ἐμπόρων.(1) Τὸ ζήτημα ἐξακολουθεῖ συζητούμενον ἐν Ἀγγλίᾳ· τὸν Ἰούλιον δὲ τοῦ 1887 τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια τοῦ Yorkshire ἐποιήσαντο διαβήματα παρὰ τῷ λόρδῳ Ὑπουργῷ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας.(2)

Ἐν Ἱσπανίᾳ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1868 ὑπῆρχον ἐμποροδικεῖα συνεσταμένα ὡς ἐν Γαλλίᾳ. Διὰ διατάγματος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, μετατραπέντος εἰς νόμον τὴν 6 Δεκεμβρίου 1868, κατηργήθησαν καὶ ὁ νέος ἐμπορικὸς κῶδιξ τοῦ 1885 δὲν ἀποκατέστησεν αὖθις αὐτά.

Ἐν Ἰταλίᾳ ἐμποροδικεῖα ὑφίσταντο μέχρι τοῦ ἔτους 1888. (Legge sull'ordinamento giudiziaro, 6 Δεκεμβρίου 1865 ἄρθρ. 52—63). Συνίσταντο δὲ ἐξ ἐμπόρων, διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἐκ καταλόγου ὑποβαλλομένου ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητηρίου τῆς περιφερείας καὶ περιέχοντος τριπλάσιον ἀριθμὸν τῶν διορισθησομένων ἐμποροδικῶν.(3) Ἡ κυβέρνησις ἠδύνατο μόνον νὰ διορίσῃ ὅπου ἔκρινεν ἀναγκαῖον ὡς πρόεδρον ἢ ἀντιπρόεδρον δικαστικὸν πρόσωπον ἢ δικηγόρον.(4)

Τὰ ἐμποροδικεῖα, ἀφοῦ προηγουμόνως ἐγένοντο ἀντικείμενον σφοδρῶν ἐπιθέσεων, κατηργήθησαν διὰ τοῦ νόμου τῆς 25 Ἰανουαρίου

---

(1) Αἱ ἐξετάσεις αὗται ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ συλλογῇ «blue blooks». Ὅρ. Franqueville, «Le système de la Grande-Rretagne, II. σελ. 119 καὶ 678.

(2) «Économiste français» 6 Αὐγούστου 1887, lettre d'Angleterre.

(3) Μόνον 23 ἐμποροδικεῖα ὑπῆρχον. Αἱ ἕδραι αὐτῶν δὲν εἶχον ὁρισθῇ κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας, εἶχον δὲ γενικῶς ἱδρυθῇ πρὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἰταλικοῦ Βασιλείου διὰ τῶν νόμων διαφόρων Κρατῶν. Οὕτως ὑπῆρχον 3 ἐμποροδικεῖα ἐν ταῖς μεσημβριναῖς ἐπαρχίαις, 1 ἐν Πεδεμοντίῳ, 1 ἐν Βενετίᾳ, 1 ἐν Λομβαρδίᾳ, 6 ἐν Λιγουρίᾳ, 6 ἐν τοῖς Παπικοῖς κράτεσι, 2 ἐν Σαρδῷ, 3 ἐν Σικελίᾳ. Ἐν Τοσκάνῃ δὲν ὑπῆρχεν. Ἐξ 69 ἐπαρχιῶν μόνον αἱ 19 εἶχον ἐμποροδικεῖα.

(4) Πέντε μόνον ἐμποροδικεῖα συνίσταντο ἀποκλειστικῶς ἐξ ἐμπόρων· τὰ ἐν Sassari, Novi, Ligure, Chiavari, San Remo, Savone. Ἦσαν δὲ ταῦτα τὰ ἧττονος σπουδαιότητος.

1888, ὅστις ἄλλως κατέλιπεν ὑφισταμένην τὴν εἰδικὴν εἰς τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις διαδικασίαν.

Ἐμπορικὴ δικαιοδοσία ὑπάρχει ἐν Βελγίῳ, ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Ἑλβετίᾳ.

Ἐν Βελγίῳ ὁ θεσμὸς τῶν ἐμποροδικείων καθιερώθη ὑπὸ τοῦ συντάγματος τῆς 7 Φεβρουαρίου 1831 (ἄρθρ. 105 ἐδ. 2). Συνίστανται δὲ ταῦτα ἀποκλειστικῶς ἐξ ἐμπόρων ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν ἑαυτοῖς ὁμοτίμων. Ἐφαρμόζεται δὲ εἰς τὰς τῶν ἐμποροδικῶν ἐκλογὰς τὸ κατὰ τίμημα σύστημα, ὡς ἐγίνετο καὶ διὰ τὰς πολιτικὰς ἐκλογὰς (νόμος τῆς 18 Ἰουνίου 1869 περὶ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ). Ἀλλ' ὁ θεσμὸς προσβάλλεται σφοδρῶς καὶ πολλαχόθεν ζητεῖται, ἤτοι ἡ πλήρης κατάργησις τῶν ἐμποροδικείων ἢ ἡ ἵδρυσις δικαιοδοσίας συνισταμένης ἐκ δικαστικῶν προσώπων καὶ ἐξ ἐμπόρων (1)

Ἐν Γερμανίᾳ δὲν ὑπάρχουσιν ἐμποροδικεῖα ἀνεξάρτητα τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων. Ἀλλ' ἐν τοῖς δικαστηρίοις, τὰ ὁποῖα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰ γαλλικὰ πρωτοδικεῖα (Landgerichte), δύναται νὰ συσταθῇ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἑκάστου γερμανικοῦ κράτους ἓν ἢ πλείονα τμήματα, εἰς ἃ ἀνατίθεται εἰδικῶς ἡ ἐκδίκασις τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων (Kammern für Handelssachen). Ἕκαστον ἐμπορικὸν τμῆμα συνίσταται ἐξ ἑνὸς δικαστοῦ τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου (Landgericht), ἐκπληροῦντος τὰ καθήκοντα προέδρου, καὶ ἐκ δύο ἐμποροδικῶν, διοριζομένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ κράτους; ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ ἐκπροσωποῦντος τὴν ἐμπορίαν σώματος, δηλαδὴ τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου. Ἡ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἐμπόρων εἶναι τριετής, καὶ μετὰ τὴν πάροδον δὲ τῆς διορίας ταύτης δύναται νὰ διορισθῶσιν οἱ αὐτοὶ ἐκ νέου. Πρατηρητέον ὅτι τὸ ἐμπορικὸν τμῆμα δύναται δυνάμει ἀποφάσεως τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἔχῃ τὴν ἕδραν ἐν ἄλλῳ τόπῳ ἢ ὅπου ἑδρεύει τὸ Πρωτοδικεῖον. Τότε δὲ δύναται νὰ

(1) Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὑπάρχουσι τὰ ἑξῆς φυλλάδια «De le réorganisation de la juridiction consulaire», ὑπό τινων δικηγόρων τῆς Ἀμβέρσης 1885 «Les tribunaux de commerce» ὑπὸ Nimal (1886) «Les tribunaux de commerce en Belgique» (1840—1881), «étude statistique» ὑπὸ Edm. Nicolaï (1886).—«De la juridiction mixte en matière commerciale» ὑπὸ Groote (1887).

προεδρεύῃ αὐτοῦ καὶ «Amtsrichter», δικαστὴς ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν παρ' ἡμῖν Εἰρηνοδίκην.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ τεθειμένοι κανόνες ὑπὸ τοῦ περὶ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ κώδικος (Gerichtsverfassungsgesetz) τῆς 27 Ἰανουαρίου 1877 ἰσχύοντος ἀπὸ τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1879 (ἀρ. 52).(1) Πρὸ τοῦ κ ώδικος τούτου δὲν ὑπῆρχε δικαστικὸς ὀργανισμὸς κοινὸς διὰ πᾶσαν τὴν Γερμανίαν, καὶ ἂν δὲ ὑφίστατο ἐμπορική τις δικαιοδοσία ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς γερμανικοῖς κράτεσιν, ὁ ὀργανισμὸς αὐτῆς παρουσίαζε μεγίστην ποικιλίαν.

Καίτοι δὲν ὑπῆρχε κοινὸς δικαστικὸς ὀργανισμός, ὑφίστατο ὅμως ἀνωτέρα δικαστικὴ ἐξουσία, ἥτις ἐδίκαζεν ἐν τελευταίῳ βαθμῷ τὰς κριθείσας ἤδη ὑπὸ τῶν κατωτέρων δικαστηρίων τῶν διαφόρων γερμανικῶν κρατῶν ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ἡ δικαστικὴ αὕτη ἐξουσία ἐδρεύουσα ἐν Λειψίᾳ ἐκαλεῖτο Ἀνώτερον ἐμπορικὸν δικαστήριον τῆς αὐτοκρατορίας «Reichsoberhandelsgericht» καὶ συνίστατο ἀποκλειστικῶς ἐκ δικαστικῶν προσώπων. Ἀπετέλει, οὕτως εἰπεῖν, τὸ συμπλήρωμα τῆς κοινῆς δι' ὅλην τὴν Γερμανίαν ἐμπορικῆς νομοθεσίας, εἶχε δὲ ἱδρυθῇ ἰδίως πρὸς τήρησιν ἑνότητός τινος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν ἐμπορικῶν νόμων. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι δὲν ἦτο Ἀκυρωτικὸν ἐπιπεφορτισμένον νὰ ἀποφαίνηται μόνον ἐπὶ νομικῶν ζητημάτων καὶ νὰ ἀναιρῇ τὰς παραβιαζούσας ἢ ἐσφαλμένως ἑρμηνευούσας τὸν νόμον δικαστικὰς ἀποφάσεις ἄνευ ἐξετάσεως τῆς οὐσίας. Τὸ ἀνώτερον δικαστήριον τῆς Λειψίας ἔκρινε τό τε πραγματικὸν ὡς καὶ τὸ νομικὸν τῆς ὑποθέσεως καὶ ἀπεφάσιζεν ἐν τελευταίῳ βαθμῷ ἐπὶ ταῖς προσφυγαῖς κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν δικαστηρίων τῶν διαφόρων Κρατῶν. Ἐδίκαζε δὲ κατὰ τὴν διαδικασίαν, ἥτις θὰ ἐτηρεῖτο, ἂν ἡ δίκη ἐφέρετο διὰ νὰ δικασθῇ εἰς τελευταῖον βαθμὸν ἐνώπιον τοῦ ἀνωτέρου δικαστηρίου τοῦ Κράτους, ἐν ᾧ εἶχε δικασθῇ ἤδη ἡ ὑπόθεσις. Τὸ ἀνώτερον τοῦτο ἐμπορικὸν δικαστήριον τῆς Λειψίας ἐξέλιπε κατ' ἀκολουθίαν

---

(1) Οὕτως ἐκτὸς τῆς παρὰ τὸν Ῥῆνον Πρωσσίας καὶ τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωραίνης, ἐν αἷς εἶχε διατηρηθῇ τὸ γαλλικὸν σύστημα, ἐν τῇ λοιπῇ γερμανικῇ χώρᾳ ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία περιεῖχε τό τε δικαστικὸν καὶ τὸ ἐμπορικὸν στοιχεῖον. Ἀλλὰ τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα ἦσαν μεμιγμένα κατὰ παντοίας ἀναλογίας. Ὅρ. «Die Entstehung des deutschen Handelsgerichts», ὑπὸ Silberschmidt, ἐν Λειψίᾳ.

τῆς ἰσχύος τοῦ περὶ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ νόμου τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1879, ἀπορροφηθὲν ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου τῆς αὐτοκρατορίας(Reichsgericht). Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, τὸ ἀνώτερον ἐμπορικὸν δικαστήριον τῆς Λειψίας κατὰ τὴν βραχυχρόνιον αὐτοῦ ὕπαρξιν ἔδρασε μεγάλως. Ἔλυσε πολλὰ ζητήματα καὶ αἱ ἀποφάσεις αὐτοῦ ἀπετέλεσαν νομολογίαν (1)

Καὶ ἡ Ἑλβετία δὲν ἔχει κοινὸν δικαστικὸν ὀργανισμόν, ὡς δὲν εἶχε καὶ ἡ Γερμανία πρὸ τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1879. Ἑκάστη τοπαρχία ἔχει τὸν ἴδιον αὐτῆς ὀργανισμόν. Μόνον δὲ ἐν ταῖς τοπαρχίαις τῆς Γενεύης, τοῦ Φριμπούργ καὶ τῆς Ζυρίχης ὑπάρχει ἐμπορικὴ δικαιοδοσία.

Ἐν Γενεύῃ ὑπῆρχεν ἓν δικαστήριον περιλαμβάνον ἀποκλειστικῶς ἐμπόρους, διοριζομένους δικαστὰς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Συμβουλίου. Διὰ νόμου τῆς 16 Ἰουνίου 1891 ἱδρύθη πρωτοδικεῖον μοναδικόν, ἀποτελούμενον ἐκ 5 τμημάτων, ἐξ ὧν ἕν, τὸ ἐμπορικόν, συνίσταται ἐξ ἑνὸς δικαστοῦ καὶ δύο παρέδρων ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν ἐμπόρων.(2) Ἐν Φριμπούργ αὐτὸ τὸ ἐμποροδικεῖον ὁρίζει νομικόν τινα (μεθ' ἑνὸς ἀναπληρωτοῦ), ὃν καλεῖ ὡς σύμβουλον, ὁσάκις κρίνει τοῦτο ἀναγκαῖον.

Ἐν Ζυρίχῃ τὸ ἐμποροδικεῖον περιλαμβάνει δύο μέλη τοῦ ἀνωτέρου δικαστηρίου καὶ πέντε δικαστὰς ἐμπόρους.

Αἱ ἐγειρόμεναι διενέξεις ἐπὶ τῶν θεμάτων τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ κώδικος περὶ ἐνοχῶν (ἀριθ. 60) εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τῶν δικαστηρίων τῶν τοπαρχιῶν. Ἀλλὰ μοναδικὴ δικαιοδοσία δι' ὅλην τὴν Ἑλβετίαν ἐξασφαλίζει τὴν ὁμοιόμορφον ἑρμηνείαν τοῦ κώδικος τούτου. Ὑφίσταται ἐν Λωζάνῃ ὁμοσπονδιακὸν δικαστήριον,(3) εἰς ὃ προσφεύγουσιν οἱ δικαζόμενοι, ὅταν πρόκειται περὶ ἐφαρμογῆς τῶν ὁμοσπονδιακῶν νόμων, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τοῦ περὶ ἐνοχῶν κώδικος, ἐὰν τὸ ἀντι-

---

(1) Τὸ δικαστήριον τοῦτο ἀντικατέστησε μέχρι τῆς συστάσεως τοῦ «Reichsgericht» τὸ Ἀκυρωτικὸν τῆς Γαλλίας διὰ τὴν Ἀλσατίαν καὶ Λωραίνην ἐπὶ ἀστικῶν καὶ ποινικῶν ἔτι ὑποθέσεων.

(2) Πρβλ. «Annales de Droit commercial», 1892, σελ. 85.

(3) Ὁμοσπονδιακὸν σύνταγμα τοῦ 1874 ἄρθρ. 106 («Annuaire de législation étrangère», 1875, σελ. 473).

κείμενον τῆς διαφορᾶς ἦναι τοὐλάχιστον 3,000 φρ. ἢ δὲν ἦναι ἐπιδεκτικὸν ἐκτιμήσεως.(1)

Ἐν Ῥουμουνίᾳ ἐγίνετο διάκρισις τῶν πρωτοδικείων, ἅτινα εἶχον εἰδικὸν τμῆμα διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, καὶ τῶν πρωτοδικείων, ἐν οἷς δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτον εἰδικὸν τμῆμα.

Ἐν τῷ ἐμπορικῷ τμήματι πλὴν τῶν πρωτοδικῶν ὑπῆρχον καὶ δύο ἔμποροι ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τῶν ἑαυτοῖς ὁμοτίμων. Ἐν τοῖς μὴ ἔχουσιν ἐμπορικὸν τμῆμα πρωτοδικείοις, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ δικασθῇ ἐμπορικὴ ὑπόθεσις, προσελαμβάνοντο ὡς πάρεδροι δύο ἔμποροι· ἐλαμβάνοντο δὲ ἐκ τινος καταλόγου, ὅστις συνετάσσετο ὑπὸ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς κατὰ διετίαν.(2)

Ὁ περὶ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ νόμος τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 1890 κατήργησε πᾶσαν εἰδικὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν, ἀναθεὶς εἰς τὰ πρωτοδικεῖα τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἐμποροδικείων ἄνευ οὐσιαστικῆς τροποποιήσεως ἐν τῇ συνθέσει αὐτῶν. Αἱ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἀποφάσεις τοῦτο μόνον ἔχουσι τὸ ἰδιαίτερον ὅτι φέρουσιν εἰδικόν τινα τίτλον.

332. *Σύστασις τῶν ἐμποροδικείων.*—Τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν εἶναι τακτικῶς διανενεμημένα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς γαλλικῆς ἐπικρατείας. Συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 615 ἐμπ. κώδικος διὰ διοικητικοῦ κανονισμοῦ, φέροντος χρονολογίαν 6 Ὀκτωβρίου 1806 ἐν Σχενμπρὰν (Αὐστρίας),(3) καθωρίσθησαν αἱ πόλεις, ἐν αἷς διὰ τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας αὐτῶν συνεστάθησαν ἐμποροδικεῖα.(4) Διὰ μεταγενεστέρων δὲ κανονισμῶν συνεστάθησαν τοιαῦτα καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις πόλεσιν.(5)

---

(1) Κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν τῷ 1894 ἐν Γαλλίᾳ ὑπῆρχον 225 ἐμπορικὰ δικεῖα.

(2) Νομ. τῆς 22 Μαρτίου 1893 («Annuaire de législation étrangère», 1894, σελ. 446).

(3) Νόμ. τῆς 4 Ἰουλίου 1865 περὶ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ (ἄρθρ. 31—52).

(4) Ὅρ. Locré, τόμ. XX, σελ. 245 καὶ ἑπ.

(5) Διὰ διατάγματος τοῦ 1565 συνεστάθησαν ἐμποροδικεῖα ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς ὑπῆρχε βασιλικὸς δικαστής, τοῦθ' ὅπερ ἦτο ὑπερβολικόν. Τὸ ἄρθ. 239 τοῦ διατάγματος τοῦ Μπλουὰ ἐν ἔτει 1579 ὥρισεν ὅτι ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία θὰ διετηρεῖτο μόνον ἐν ταῖς κυριωτέραις πόλεσιν «ἐν αἷς ὑπῆρχε μεγάλη ἐμπορικὴ συναλλαγή».

Ἡ ἐμπορία μετατοπίζεται ἐνίοτε· προάγεται ἔν τινι πόλει καὶ καταπίπτει ἐν ἄλλῃ. Διὰ τοῦτο ἐνίοτε ἡ κυβέρνησις καταργεῖ ἐμποροδικεῖά τινα, ἐνῷ συγχρόνως συνιστᾷ ἄλλα νέα.

333. *Περιφέρεια τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἐμποροδικείων.* — Κατ' ἀρχὴν ἡ περιφέρεια τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἐμποροδικείων εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν περιφέρειαν τοῦ πρωτοδικείου τοῦ διαμερίσματος, ἐν ᾧ κεῖται.(1) Ἀλλὰ συμβαίνει νὰ ἦναι πολλὰ ἐμποροδικεῖα ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ διαμερίσματι. Τότε δὲ ὁ κανονισμὸς τῆς διοικήσεως, δι' οὗ συνιστῶνται, καθορίζει τὴν περιφέρειαν ἑκάστου αὐτῶν (ἄρθρον 616 ἐμπ. κώδ.). Ἐν οἷς διαμερίσμασι δὲν ὑπάρχει ἐμποροδικεῖον, αἱ ἐμπορικαὶ ὑποθέσεις δικάζονται ὑπὸ τοῦ πρωτοδικείου (ἄρθρ. 640).(2)

333 δίς. *Ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῶν ἐμποροδικείων.* — Ἕκαστον ἐμποροδικεῖον πρέπει νὰ ἔχῃ ἕνα πρόεδρον, δικαστὰς καὶ ἀναπληρωτάς (ἄρθρ. 617). Οἱ γαλλικοὶ νόμοι δὲν ὁρίζουσιν ὅτι πρέπει νὰ ἦναι καὶ ἀντιπρόεδρος. Μόνον δὲ ἐν τῇ πράξει ὁ ἀρχαιότερος δικαστὴς ἀναπληροῖ τὸν πρόεδρον κωλυόμενον.(3) Ὁ κανονισμὸς τῆς διοικήσεως, δι' οὗ συνιστᾶται ἕκαστος ἐμποροδικεῖον, ὁρίζει τὸν ἀριθμὸν τῶν δικαστῶν καὶ τὸν τῶν ἀναπληρωτῶν κατὰ τὰς πιθανὰς ἀνάγκας τῆς περιφερείας (ἄρθρ. 617). Διὰ τοὺς δικαστὰς ὁ κῶδ.ξ ὥριζε τὸν ἀριθμὸν κατ' ἀνώτατον καὶ κατώτατον ὅριον. Δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσιν οὔτε ὀλιγώτεροι τῶν δύο οὔτε πλείονες τῶν δεκατεσσάρων δικαστῶν, μὴ συμπεριλαμβανομένου τοῦ προέδρου. Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀναπληρωτῶν ὁ κῶδιξ ὥριζε μόνον ὅτι εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ὑπηρεσίας. Διὰ νόμου τῆς 20 Ἰουλίου 1889, τροποποιήσαντος τὸ ἄρθρον 617, κατηργήθη τὸ ἀνώτατον ὅριον, ὅπερ ἐτίθετο διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν δικαστῶν. Τοῦ λοιποῦ ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς θὰ ὁρίζηται ἐλευθέρως διὰ κανονισμοῦ τῆς διοικήσεως. Τοῦτο δὲ ἐγένετο, διότι εἶχε παρατηρηθῇ ὅτι τὸ τεθειμένον ὑπὸ τοῦ νόμου ἀνώτατον ὅριον τοῦ ἀριθμοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς ἐκδίκασιν τῶν ὑποθέσεων.(4)

---

(1) Ἐν τῷ νομῷ τοῦ Σηκουάνα ὑπάρχει δι' ὅλον τὸν νομὸν ἓν μόνον ἐμποροδικεῖον, ὡς ἐπίσης καὶ ἓν πρωτοδικεῖον.

(2) Κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν ἐν ἔτει 1094, 167 πρωτοδικεῖα ἐδίκαζον καὶ ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.

(3) Ἐν Βελγίῳ ὑπάρχει καὶ ἀντιπρόεδρος ἔν τισιν ἐμποροδικείοις, τὰ ὁποῖα διαιροῦνται εἰς δύο τμήματα (νομ. 18 Ἰουνίου 1859 ἄρθ. 53).

(4) Τὰ παράπονα ἠγέρθησαν ἰδίως διὰ τὸ ἐμποροδικεῖον Σηκουάνα, ὅπερ

Ἐκτὸς τῶν δικαστῶν καὶ τῶν κυρίως ἀναπληρωτῶν αὐτῶν καὶ ξένα πρὸς τὸ δικαστήριον πρόσωπα δύνανται, ἐν περιπτώσει κωλύματος ἢ ἐξαιρέσεως, νὰ προσληφθῶσι πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων τοῦ δικαστοῦ (νομ. 8 Δεκεμβρίου 1883, ἄρθρ. 16). Ὅρ. ἀνωτέρω ἀρ. 346.

Ὑπάρχουσιν ὡσαύτως παρὰ τοῖς ἐμποροδικείοις καὶ ἐπικουρικὰ πρόσωπα, οἷον ὁ γραμματεύς, οἱ κλητῆρες, οἱ δικολάβοι (agréés) κλπ., περὶ ὧν γενήσεται λόγος ἔπειτα (ἀριθ. 348—353). Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει παρ' αὐτοῖς εἰσαγγελικὴ ἀρχή. Ὅρ. ἀρ. 330 δίς.

Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ διατάγματος τοῦ 1673 ἐπετρέπετο νὰ ὑπάρχῃ καὶ εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ παρὰ τοῖς ἐμπορικοῖς δικαστηρίοις, ἐν οἷς τόποις τὰ συνιστῶντα αὐτὰ διατάγματα ἐδέχοντο τοῦτο. Γενικῶς ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ (1) οἱ ἐμπορικοὶ δικασταὶ (juges-consuls) εἶχον παρ' ἑαυτοῖς ἀντιπρόσωπον τοῦ βασιλέως. Ἄλλως ὅμως εἶχεν ἐν τῇ Βορείῳ Γαλλίᾳ. Ἀλλ' ἡ συντακτικὴ συνέλευσις, διοργανώσασα ἐν ἔτει 1790 τὰ ἐμποροδικεῖα, δὲν παρεδέχθη τὸν θεσμὸν τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς παρ' ἐμποροδίκαις. Κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ἡ ἐπιτροπὴ προέτεινε τὴν ἐγκατάστασιν παρ' ἑκάστῳ ἐμποροδικείῳ κυβερνητικοῦ ἐπιτρόπου. Τὰ πλείονα τῶν ἐφετείων καὶ τῶν πρωτοδικείων ἐπεδοκίμασαν τὴν πρότασιν ταύτην, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐτέθη κατὰ μέρος. Τὸ ζήτημα τῆς ἐγκαταστάσεως παρὰ τοῖς ἐμποροδικείοις εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς ἀνεκινήθη καὶ κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νόμου τῆς 3 Μαρτίου 1840 περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων.

334. *Ἐκλογικὸν σῶμα.* —Οἱ λειτουργοὶ τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας ἦσαν πάντοτε αἱρετοὶ καὶ οἱ ἐκλογεῖς, κατ' ἀρχήν, ἦσαν πάντοτε ἔμποροι, ἀλλ' ἡ σύνθεσις τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος ὑπέστη πολλὰς μεταβολάς. Τὸ μέρος τοῦτο τῆς γαλλικῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας ὑπέστη, ὡς οὐδὲν ἄλλο, τὸν ἀντίκτυπον τῶν πολιτικῶν ἐπαναστάσεων. Τὰ διάφορα συστήματα, ἅτινα ἐγένοντο δεκτὰ ἀπὸ τοῦ 1789, εἶναι τὰ ἑξῆς.

ἀπὸ τοῦ 1869 εἶχε 14 δικαστὰς καὶ 22 ἀναπληρωτάς. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἦτο ἦτο ὅλως ἀνεπαρκὴς ἕνεκα τῆς αὐξήσεως τῶν ὑποθέσεων. Διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 23 Αὐγούστου 1889 ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τοῦ ἐμποροδικείου Σηκουάνα ὡρίσθη εἰς ἕνα Πρόεδρον, 21 δικαστὰς καὶ 21 ἀναπληρωτάς.

(1) Duvergier «Collection des lois» 1840, σελ. 20.

Ὁ νόμος τῶν 16—24 Αὐγούστου 1790 (τίτλ. XII, ἄρθρ. 7) καθιέρου τὴν ἀρχὴν τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας διὰ τὰς ἐκλογὰς τῶν ἐμποροδικῶν, ἀναγνωρίζων τὸ δικαίωμα ψήφου εἰς πάντας τοὺς ἐμπόρους καὶ πλοιάρχους. Ὁ νόμος αὐτὸς ἐφηρμόζετο μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ κώδικος 1807, ὅστις (ἄρθρ. 618 καὶ 619) ἐγκατέλιπε τὴν καθολικὴν ψηφοφορίσν καὶ ὥρισεν, ὅπως τὰ μέλη τῶν ἐμποροδικείων ἐκλέγωνται ἐν συνελεύσει, συνισταμένη ἐξ ἐμπόρων γνωστῶν καὶ κυρίως ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἀρχαιοτέρων ἐμπορικῶν οἴκων καὶ τῶν μᾶλλον διακρινομένων ἐπὶ χρηστότητι, τάξει καὶ οἰκονομίᾳ. Οἱ κατάλογοι τῶν *γνωστῶν ἐμπόρων*, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἦτο διάφορος ἀναλόγως τῶν διαμερισμάτων, συνετάσσοντο ὑπὸ τῶν νομαρχῶν καὶ ἐνεκρίνοντο ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργοῦ.

Τὸ περιωρισμένον αὐτὸ σύστημα ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 28 Αὐγούστου 1848, ὅστις ἐπανῆλθε σχεδὸν εἰς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου τῶν 16—24 Αὐγούστου 1790. Κατ' αὐτὸν τὰ μέλη τῶν ἐμποροδικείων ἐξελέγοντο ὑπὸ συνελεύσεως, ἧς μετεῖχε πᾶς Γάλλος πολίτης ἐπιτηδευματίας ἀπὸ πενταετίας, πλοίαρχοι καὶ κυβερνῆται, χρηματίσαντες τοιοῦτοι τοὐλάχιστον ἐπὶ πέντε ἔτη.

Ἡ καινοτομία αὕτη ἦτο ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ καθεστὼς τῆς 2 Δεκεμβρίου καὶ διὰ διατάγματος, ἔχοντος ἰσχὺν νόμου, τῆς 2 Μαρτίου 1852 ἐπανήχθη τὸ πρὸ τοῦ 1848 ἰσχῦον σύστημα. Ἡ κατάρτισις τοῦ καταλόγου τῶν ἐκλογέων εἶχεν ἀφεθῇ εἰς τοὺς νομάρχας, ἐκ τούτου δὲ ἀρξαμένη ἡ διαστροφὴ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐμποροδικῶν κατέληξεν ὑπὸ τὴν δευτέραν αὐτοκρατορίαν εἰς ἐπαχθεστάτας καταχρήσεις. Τὸ σύστημα αὐτὸ ἐδέησε νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἀφ' ἧς ἀποκατεστάθη ἡ δημοκρατικὴ κυβέρνησις.(1) Ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐμποροδικῶν μετεβλήθη οὐσιωδῶς διὰ τοῦ νόμου τῆς 21 Δεκεμβρίου 1871 καὶ ἰδίως διὰ τοῦ νόμου τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883, ὅστις εἶνε νῦν ἐν ἰσχύϊ.

Ὁ νόμος τῆς 21 Δεκεμβρίου 1871 ἀνετίθη τὴν φροντίδα τῆς συντάξεως τοῦ διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐμποροδικῶν καταλόγου τῶν ἐμπό-

---

(1) Τῷ 1070 ἡ ἐπιτροπὴ τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἐθνικῆς ἀμύνης διὰ διατάγματος τῆς 17 Ὀκτωβρίου ἐπανέφερε τὰς κυριωτέρας διατάξεις τοῦ νόμου τοῦ 1848. Ἀλλὰ μετά τινας μῆνας ὁ νόμος τῆς 3 Ἀπριλίου 1871 ἠκύρωσε τὸ διάταγμα ὡς ἐκδοθὲν καθ' ὑπέρβασιν ἐξουσίας.

ρων οὐχὶ πλέον εἰς τὴν διοίκησιν, ἀλλ' εἰς ἐπιτροπὴν περιλαμβάνουσαν τὸν πρόεδρον τοῦ ἐμποροδικείου, ἕνα δικαστὴν τοῦ ἐμποροδικείου αὐτοῦ, τὸν πρόεδρον καὶ ἓν μέλος τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου ἢ τοῦ βιομηχανικοῦ ἐπιμελητηρίου, τρεῖς νομαρχιακοὺς συμβούλους, τὸν πρόεδρον τοῦ βιομηχανικοῦ εἰρηνοδικείου, τὸν δήμαρχον τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ἑδρεύει τὸ ἐμποροδικεῖον, καὶ ἐν Παρισίοις τὸν πρόεδρον τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου. Τὰ μετέχοντα τῆς ἐπιτροπῆς μέλη τῶν συμβουλίων καὶ τῶν σωμάτων ὡς καὶ ὁ ἐμποροδίκης ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν ἑαυτῶν συναδέλφων. — Παρατηρητέον ὅτι ὁ νόμος τοῦ 1871 ἐφηρμόζετο ὡσαύτως καὶ διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων καὶ τῶν βιομηχανικῶν ἐπιμελητηρίων (Διάταγμα τῆς 22 Ἰανουαρίου 1872), ὡς πρὸς αὐτὰ δὲ παρέμεινεν ἐν ἰσχύϊ (νόμ. 8 Δεκεμβρίου 1883 ἄρθρ. 20).

Ὁ νόμος τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883 ἐπανῆλθεν εἰς τὸ σύστημα τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας, παραδεχθείς, κατ' ἀρχήν, ὅτι οἱ ἐμποροδίκαι ἐκλέγονται ἀπ' εὐθείας παρὰ πάντων τῶν ἐμπόρων τῆς περιφερείας τοῦ ἐμποροδικείου.(1)

---

(1) Τὸ οὕτω διὰ τοῦ νόμου τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883 διοργανωθὲν ἐκλογικὸν σύστημα δὲν παρήγαγε μέχρι τοῦδε εὐάρεστα ἀποτελέσματα. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου τούτου ὁ ἀριθμὸς τῶν μετεχόντων τῶν ἐκλογῶν ἐμπόρων ἦτο σχεδὸν πάντοτε ὅλως ἀξιοκαταφρόνητος. Ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ δικασταὶ ἐκλέγονται εἴτε ὑπὸ συλλόγου τινὸς ἐμπόρων εἴτε δι' ἀριθμοῦ ψήφων ἐλαχίστου ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐγγεγραμμένων ἐκλογέων καὶ ὅτι ἡ ἐξουσία αὐτῶν δύναται νὰ προσβληθῇ. Πανταχοῦ σχεδὸν αἱ πρῶται ψηφοφορίαι ἐγένοντο ἄνευ ἀποτελέσματος, διότι ἡ πλειονοψηφία δὲν ἀνῆλθεν εἰς τὸ τέταρτον τῶν ἐγγεγραμμένων ἐκλογέων καὶ αἱ ἐκλογαὶ ἐγένοντ γενικῶς κατὰ τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν δι' ὅλως μηδαμινοῦ ἀριθμοῦ ψήφων. Οὕτω τῷ 1866 ἐν Παρισίοις ἐπὶ 41938 ἐγγεγραμμένων ἐκλογέων ἐψήφισαν μόνον 7704· ἐν Μασσαλίᾳ οἱ ψηφίσαντες ἦσαν 1618 ἐπὶ 7704 ἐκλογέων· ἐν Σαιν-Κουαντὲν 129 ἐπὶ 3478· ἐν Νανσὺ 239 ἐπὶ 3476· ἐν Βορδὼ 645 ἐπὶ 9555, κλπ. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1866, εἰς ὃ ἀναφέρονται οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι, τὰ ἀποτελέσματα δὲν μετεβλήθησαν ἐπαισθητῶς.

Διὰ τοῦτο τῇ 14 Ἰουνίου 1887 ὑπεβλήθη (ὑπὸ τοῦ Bardoux) εἰς τὴν Γερουσίαν πρότασις νόμου ἀφορῶντος εἰς τὴν ἀντικατάστασιν διὰ τὰ ἐμποροδικεῖα τῆς ἀμέσου ἐκλογῆς διὰ τῆς ἐκλογῆς διὰ δύο βαθμῶν. Τὴν πρότασιν ταύτην ἀπέρριψεν ἡ Γερουσία κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νόμου τοῦ 1883 διὰ

Ὁ νόμος αὐτὸς φέρει τὸν τίτλον «*Νόμος περὶ ἐκλογῆς τῶν ἐμποροδικῶν*». Αἱ διατάξεις αὐτοῦ δὲν περιελήφθησαν ἐν τῷ ἐμπορικῷ κώδικι, ἐνῷ αἱ τοῦ νόμου 1871 κατεχωρίσθησαν ἐν αὐτῷ. Τὸν νόμον αὐτόν, ὅστις ἰσχύει σήμερον, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν ἐν λεπτομερείᾳ.

335. *Σύνθεσις τοῦ ἐκλογικοῦ συλλόγου.* — Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλογέων δὲν εἶνε περιωρισμένος, ὡς ἦτο ὑπὸ τὰ προηγούμενα συστήματα τῆς περιωρισμένης ψηφοφορίας. (1) Τὸ δικαίωμα ψήφου ἀνήκει εἰς *πάντα πολίτην γάλλον* ἔχοντα ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ἐκλεκτέου ἐμποροδικείου τοὺς ἀπαιτουμένους ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 1 τοῦ νόμου τοῦ 1883 ὅρους καὶ μὴ ὑποκείμενον εἰς νομικήν τινα ἀνικανότητα (ἄρθρ. 2) (ἀριθ. 336). Κατὰ ταῦτα οἱ μετερχόμενοι ἐν Γαλλίᾳ τὴν ἐμπορίαν ξένοι ἀποκλείονται (ἀριθ. 209). Αἱ ἐμπορευόμεναι γαλλίδες, αἵτινες ἐστεροῦντο τοῦ δικαιώματος ψήφου, ἔχουσιν ὡσαύτως τὸ δικαίωμα νὰ μετάσχωσι τῶν ἐκλογῶν τῶν ἐμποροδικῶν δυνάμει τοῦ νόμου τῆς 23 Ἰανουαρίου 1898 (ἀριθ. 241).

Οἱ ἐκλογεῖς ἀποτελοῦνται ἐκ τριῶν τάξεων προσώπων.

1ον. Ἐξ ἐμπόρων ἢ ὁμορρύθμων ἑταίρων, ἐπιτηδευματιῶν ἀπὸ πενταετίας. — Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δυσχερειῶν, αἵτινες ἠγείροντο περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν οἱ πράκτορες συναλλαγῆς καὶ οἱ μεσῖται εἶναι ἔμποροι (ἀριθ. 206), ὁ νόμος τοῦ 1883 (ἄρθρ. 1) περιλαμβάνει αὐτοὺς

πλειονοψηφίας μιᾶς ψήφου. Ἡ εἰσηγητικὴ ἐπιτροπεία τῆς Γερουσίας ἀπεφάνθη κατὰ τῆς παραδοχῆς τῆς προτάσεως. Ἡ ἔκθεσις (τοῦ Roger Marvaise), ἡ ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Γερουσίαν τῇ 3 Νοεμβρίου 1887, ἀναφέρει ὅτι ἐν πολλοῖς ἐμποροδικείοις μετὰ δυσκολίας ἀνανεοῦται τὸ προσωπικὸν τῶν δικαστῶν. Ἐπιμένει δὲ ἰδίως ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ ἐξασφαλισθῇ εἰς τοὺς ἐμπορικοὺς θεσμοὺς σταθερότης τις καὶ τότε μόνον νὰ κινήσωσι τὰς κειμένας διατάξεις τοῦ νόμου 1883, ὅταν μετὰ πεῖραν ὡρισμένης τινὸς διαρκείας ἐκτιμηθῶσι τὰ ποτελέσματα.

(1) Τὸ ἀνώτατον καὶ τὸ κατώτατον ὅριον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσώπων, ἐξ ὧν ὁ νομάρχης ἢ ἡ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ ὤφειλε νὰ καταρτίσῃ τὸν κατάλογον τῶν ἐκλογέων, ἦτο ὡρισμένον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν προσώπων αὐτῶν, κατὰ τὸν νόμον τῆς 21 Ἰανουαρίου 1871, ἦτο ἴσος πρὸς τὸ δέκατον τῶν ἐγγεγραμμένων ἐν τῷ καταλόγῳ ἐπιτηδευμάτων ἐμπόρων, δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ ὑπερβαίνῃ τοὺς χιλίους οὔτε νὰ ἦναι κατώτερος τῶν πεντήκοντα. Ἐν τῷ νομῷ Σηκουάνα τὸ ἀνώτατον ὅριον ἦτο τρεῖς χιλιάδες.

ρητῶς μεταξὺ τῶν ἐκλογέων, ἂν ἔχωσι πενταετῆ ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος.(1)

Ὁ νόμος ἐμνημόνευσε ρητῶς τοὺς ὁμορρύθμους ἑταίρους. Ἀναμφιβόλως πάντες οὗτοι εἶναι ἔμποροι (ἀριθ. 204 δίς), ἀλλὰ δυνατὸν νὰ μὴ ἦναι πάντες ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπιτηδευμάτων (νομ. 15 Ἰουλίου 1880 *περὶ ἐπιτηδευμάτων*, ἄρθρ. 21). Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ μὴ ὄντες ἐγγεγραμμένοι εἶναι ἐκλογεῖς.(2) Ἕκαστος αὐτῶν ἔχει νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ὡς ἑταίρου εἴτε δι' ἀποσπάσματος ἐκ τοῦ ἑταιρικοῦ συμβολαίου εἴτε διὰ παντὸς ἄλλου ἀποδεικτικοῦ ἐγγράφου. Οἱ ὁμόρρυθμοι ἑταῖροι ἐν ταῖς ἁπλαῖς ἢ διὰ μετοχῶν ἑτερορρύθμοις ἑταιρείας εἶναι ἔμποροι καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐκλογεῖς ἕνεκα τούτου καὶ μόνον χωρὶς νὰ ἦναι ἀνάγκη νὰ ὁρισθῶσι ρητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου. Οἱ ἑτερόρρυθμοι ὅμως καὶ οἱ μέτοχοι δὲν εἶναι ἐκλογεῖς διὰ τὸν λόγον, ὅτι δὲν εἶναι ἔμποροι (ἀριθ. 204 δίς).3

Ἐν τῇ γενικότητι τῶν ὅρων τοῦ νόμου περιέχεται ἡ ἔννοια, ὅτι πᾶς ὅστις πρέπει νὰ ἀναγνωρίζηται κατὰ τὸν ἐμπορικὸν κώδικα ἔμπορος, εἶναι ἐκλογεύς. Κατ' ἀκολουθίαν ὑπάρχει ἰδίως λόγος νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ οἱ πράκτορες ὑποθέσεων ἔχουσι δικαίωμα ψήφου.(4)

---

(1) Ὁ νόμος τῆς 21 Δεκεμβρίου 1871 (νέα ἄθρ. 618 καὶ 620) ἔτασσεν ἤδη τοὺς πράκτορας συναλλαγῆς μεταξὺ τῶν δυναμένων νὰ ἐκλέγωσι καὶ νὰ ἐκλέγωνται ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα ὑφίστατο διὰ τοὺς προνομιούχους μεσίτας καὶ ἰδίως διὰ τοὺς ναυτικοὺς μεσίτας. Τὸ Ἀκυρωτικὸν ἐκήρυξεν αὐτοὺς ἐκλεξίμους Ἀπ. Ἀκυρ. 17 Ἀπριλίου 1880 J. Pal. 1881. 1.265. S. 1881.1.121. (σημ. 2—4 σελ.)

Ὁ νόμος τοῦ 1883 (ἄρθρ. 1) ἐμνημόνευσε ρητῶς τοὺς μεσίτας ἐμπορευμάτων. Τοῦτο δὲν ἦτο ἀναγκαῖον, καθ' ὅσον ἀπὸ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ εἴδους τούτου τῆς μεσιτείας, οἱ μεσῖται αὐτοὶ εἶναι ἔμποροι. Ὅρ. ἀριθ. 1035.

(2) Ὅρ. ἀνάλογον ζήτημα διὰ τὰ βιομηχανικὰ εἰρηνοδικεῖα, νομ. 24 Νοεμβρίου 1883.

(3) Ἀπ. Ἀκυρ. 13 Δεκεμβρίου 1886. D. 1887.1.135. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἀποτελεῖ μέρος πράγματι ὑφισταμένης ἑταιρείας, τῆς ὁποίας ἡ φύσις καὶ ἡ σύστασις δὲν ἀποδεικνύεται δι' ἐγγράφου. Ἀπ. Ἀκυρ. 16 Δεκεμβρίου 1891 D. 1893.1.41.

(4) Εἶναι φανερὸν καθ' ἡμᾶς ὅτι ἐκ πλάνης προῆλθεν ἐγκύκλιός τις τοῦ νομάρχου Σηκουάνα (τῆς 5 Ἀπριλίου 1884), καθ' ἣν οἱ πράκτορες ὑποθέσεων δὲν ἦσαν ἔμποροι καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ἐγγράφωνται ἐν τοῖς ἐκλογικοῖς καταλόγοις Ὅρ. Ch. Lyon—Caen, «Revue critique de législation» 1884 σελ.

Ὁ νόμος διαλαμβάνει περὶ ἐμπόρων *ἐπιτηδευματιῶν*. Ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ μετερχόμενοι τὴν ἐμπορίαν, ἂν τυχὸν ἤθελον ἀποφύγῃ τὸ ἐπιτήδευμα, δὲν πρέπει νὰ φέρωνται ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐκλογέων. Τοῦτο εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως τόσῳ μᾶλλον, ὅσον συνήθως αἱ ἀποδιδόμεναι τῇ ἰδιότητι τοῦ ἐμπόρου συνέπειαι οὐδαμῶς ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ἐγγραφῆς ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν ἐπιτηδευμάτων.(1)

Καὶ ἀντιθέτως δὲ οἱ ὄντες ἐπιτηδευματίαι, ἀλλὰ μὴ μετερχόμενοι τὴν ἐμπορίαν δὲν ἔχουσι δικαίωμα νὰ φέρωνται ἐν τοῖς διὰ τὰ ἐμποροδικεῖα ἐκλογικοῖς καταλόγοις.(2)

Ὁ νόμος ἀπαιτεῖ τὴν *προσωπικὴν* ἐγγραφὴν ἐπὶ πέντε ἔτη ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπιτηδευμάτων. Ὁ ἔμπορος ἄρα, ὅστις ἐπλήρωσε μὲν ἐπὶ πενταετίαν φόρον ἐπιτηδεύματος, ἀλλὰ δι' ὡρισμένον χρόνον ἐπλήρωσε διὰ λογαριασμὸν τοῦ προκατόχου του, δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ μετάσχῃ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐμποροδικῶν.(3)

2ον. *Οἱ πλοίαρχοι* καὶ *οἱ κυβερνῆται* οἵτινες ἐκυβέρνησαν πλοῖα ἐπὶ πενταετίαν· οἱ διευθυνταὶ τῶν χρηματιστικῶν, ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν *γαλλικῶν* ἀνωνύμων ἑταιρειῶν.(4) Φρονοῦμεν

---

330. Ἀποφ. Εἰρηνοδ. τοῦ XV διαμερίσματος τῶν Παρισίων τῆς 13 Νοεμβρίου 1884. Ἀποφ. Εἰρηνοδ. τοῦ 1ου διαμερίσματος τῶν Παρισίων 7 Νοεμβρίου 1884. S. 1885. 2.48. J Pal. 1885, 1.478. Ὁρ. ἐναντίας ἀποφ. Εἰρηνοδ. XVII διαμερίσματος Παρισίων τῆς 14 Νοεμβρίου 1884 (La Loi ἀρ. τῆς 29 Νοεμβρίου 1884). Ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν θεωρεῖ τοὺς πράκτορας ὑποθέσεων ἀληθινοὺς ἐμπόρους. Ἀνῃρέθη δὲ δι' ἀποφάσεως τοῦ ἀκυρωτικοῦ (τμημ. πολ.) τῆς 23 Δεκεμβρίου 1884 J. Pal. 1885, 1,153. S. 1885, 1.73. D. 1885. 1.82.

(1) Ὡς εἴδομεν (ἀριθ. 194 δὶς ἐν τέλει) ἐν Γερμανίᾳ ὁ ἔχων σύνηθες ἐπάγγελμα τὴν ἐμπορίαν δὲν κωλύεται νὰ θεωρῆται ἔμπορος διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς καταχωρίσεως ἐν τῷ μητρῴῳ, ἀλλὰ στερεῖται μόνον δικαιωμάτων τινῶν ἐκ τῶν ἀπονεμομένων τοῖς ἐμπόροις.

(2) Ἔχει ἰδίως οὕτως διὰ τοὺς γραμματεῖς τῶν εἰρηνοδικείων, τοὺς κλητῆρας τοὺς κτηνιάτρους. Ἀπ. Ἀκυρ. 25 Αὐγούστ. 1884. 14 Ἰανουαρίου 1885. S. 1885,1.79. J. Pal. 1885.1.165 D. 1885.1.82. Ἀπ. Ἀκυρ. 13 Δεκεμβρίου 1886 D. 1887 1.136, διὰ τοὺς ἰατρούς. Ἀπ. Εἰρηνοδ. Pantin 13 Νοεμβρίου 1885 («La Loi» ἀριθ. τῆς 18 Νοεμβρίου 1885).

(3) Ἀπ. Ἀκυρ. 13 Δεκεμβρίου 1886. D. 1887.1.135.

(4) Ὁ διευθυντὴς πρακτορείου ἀνωνύμου ἑταιρείας δὲν εἶνε ἐκλογεύς· τὸ δικαίωμα αὐτὸ ἀπενεμήθη μόνον εἰς τὸν διευθυντὴν αὐτῆς τῆς ἑταιρείας· ἀπ. Ἀκυρ. (τμημ. πολ.). 30 Δεκεμβρίου 1889. D. 1890.1.74. Ἀλλὰ πρέπει

ὅτι μετὰ τὸν νόμον τῆς 1ης Αὐγούστου τοῦ 1893, πασῶν τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν οὐσῶν ἐμπορικῶν, οἱ διευθυνταὶ αὐτῶν εἶναι ἐκλογεῖς καὶ ἂν ἔτι δὲν ἤθελον ἐνεργῇ ἐργασίας χρηματιστικάς, ἐμπορικὰς ἢ βιομηχανικάς. Οἱ διευθυνταὶ τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν ἔχουσι μέγα συμφέρον νὰ ἦναι καλὴ ἡ σύνθεσις τῶν ἐμποροδικείων καὶ διὰ τοῦτο ὁ νόμος κατατάσσει καὶ αὐτοὺς μεταξὺ τῶν ἐκλογέων. Ἀλλ' οἱ πλοίαρχοι (ἀριθ. 204) καὶ οἱ διευθυνταὶ ἑταιρειῶν (ἀριθ. 204 καὶ 204 δίς) οὔτε ἔμποροι εἶναι οὔτε ἐπιτηδευματίαι, καθ' ὅσον δὲν ἐνεργοῦσιν ἐμπορικὰς πράξεις ἐν ἰδίῳ αὐτῶν ὀνόματι.(1)

3ον. Τὰ *πρώην* ἢ ἐν ἐνεργείᾳ μέλη τῶν ἐμποροδικείων καὶ τῶν ἐπιμελητηρίων, τῶν τε ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν, οἱ *πρώην* ἢ ἐν ἐνεργείᾳ πρόεδροι τῶν βιομηχανικῶν εἰρηνοδικείων, ἐντὸς τῆς περιφερείας αὐτῶν.(2) Διὰ τὰ πρόσωπα ταῦτα ὁ νόμος δὲν ἀπαιτεῖ νὰ ἔχωσι νῦν τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου οὔτε νὰ ἦναι ἐγγεγραμμένοι ἐπιτηδευματίαι.

Πάντα τὰ πρόσωπα ταῦτα δέον νὰ κατοικῶσι τοὐλάχιστον ἀπὸ πενταετίας ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ἐμποροδικείου.

336. *Ἀνικανότητες.*— Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνικανοτήτων εἶναι μέγιστος· φυσικῶς δὲ εἶναι μείζων ἐν συστήματι, ὅπερ δέχεται ἐκλογεῖς ἐκ δικαιώματος, ἢ ἐν συστήματι, οὗ οἱ ἐκλογεῖς ἐκλέγονται. Ὁ νομοθέτης δείκνυται αὐστηρότερος ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τῶν ἐμποροδικείων ἢ ἐν τοῖς πολιτικαῖς ἐκλογαῖς. Τὰ πρόσωπα, ἅτινα, καί τοι περιλαμβανόμενα ἐν ταῖς ἐκτεθείσαις προηγουμέναις τρισὶ τάξεσι, δὲν δύνανται νὰ μετάσχωσι τῆς ἐκλογῆς, καταλέ-

---

νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλογέως εἰς τὸν διαχειριζόμενον ἀπ' εὐθείας τὴν ἑταιρείαν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν φέρῃ τὸν τίτλον τοῦ διευθυντοῦ. Πρβλ. Houyvet, op. cit. σελ. 11. Ὁ διευθυντὴς ἀλληλασφαλιστικῆς ἑταιρείας δὲν εἶνε ἐκλογεύς, ἅτε τῆς τοιαύτης ἑταιρείας μὴ οὔσης ἐμπορικῆς. Ἀπ. Ἀκυρ. 17 Ἰουνίου 1879. D. 1879.1.343. Πδρ. ἀρ. 164.

(1) Ἔχει ἄλλως ὡς πρὸς τοὺς ἰδιοκτήτας ἢ συνιδιοκτήτας πλοιάρχους τοὺς κυβερνῶντας δι' ἴδιον λογαριασμὸν τὰ τῆς ἰδιοκτησίας αὐτῶν πλοῖα. Ὅρ. τόμ. V, ἀρ. 517.

(2) Τὸ πρὸς ἐκλογὴν δικαίωμα τῶν προσώπων αὐτῶν ὑπάρχει μόνον διὰ τὴν περιφέρειαν, ἐν ᾗ ἤσκησαν ἢ ἀσκοῦσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν. Ἀπ. Ἀκυρ. 20 Δεκεμβρ. 1887. D. 1888.1.280. S. 1888.1.172.

γονται ἐν ἄρθρῳ 2 τοῦ νόμου 1883.—Παρατηρητέον δέ, ὅτι οἱ ἔχοντες τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα νὰ ἦναι ἐκλογεῖς δὲν ὑποχρεοῦνται διὰ νὰ ἐγγραφῶσιν ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ νὰ προσαγάγωσιν ἀπόσπασμα ἐκ τῶν δικαστικῶν ἀρχείων. Μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου θεωροῦνται ὅτι ἔχουσι τὴν ἱκανότητα.(1)

337. *Κατάρτισις τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων. Ἐνστάσεις.*— Ὁ κατάλογος τῶν ἐκλογέων ἑκάστης περιφερείας ἐμποροδικείου εἶναι ἐτήσιος,(2) ὡς καὶ οἱ βουλευτικοὶ καὶ δημοτικοί. Συντάσσεται δὲ δι' ἕκαστον δῆμον ὑπὸ τοῦ Δημάρχου συμπαρισταμένων δύο δημοτικῶν συμβούλων, ὁριζομένων ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου. Περιλαμβάνει δὲ πάντας τοὺς ἔχοντας κατὰ τὴν 1ην Σεπτεμβρίου(3) τὰ ἀπαιτούμενα ὑπὸ τοῦ νόμου προσόντα (ἄρθρ. 3 νόμ. 8 Δεκεμβρίου 1883).

Κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν καταλόγων δυνατὸν νὰ γείνωσι σφάλματα. Ὅπως δ' οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται νὰ ἐνεργήσωσι τὴν διόρθωσιν αὐτῶν, δέον νὰ λάβωσι γνῶσιν. Πρὸς τοῦτο ὁ δήμαρχος ὀφείλει νὰ ἀποστείλῃ τὸν συνταχθέντα κατάλογον εἰς τὸν νομάρχην ἢ εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ διαμερίσματος,(4) οὗτος δὲ ἐνεργεῖ, ὅπως ἐκτεθῇ ὁ γενικὸς κατάλογος τῆς περιφερείας ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ ἐμποροδικείου καὶ ὁ εἰδικὸς κατάλογος ἑκάστου καντονίου ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ σχετικοῦ εἰρηνοδικείου. Αἱ ἐκθέσεις αὗται πρέπει νὰ γείνωσι 30 τοὐλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς ἐκλογῆς.(5) Οἱ ἐκτεθειμένοι ἐκλογικοὶ κατάλογοι ἀνα-

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 1 Δεκεμβρίου 1886. D. 1887.1.136.

(2) Διὰ τῆς μονιμότητος τῶν καταλόγων ἀπ. Ἀκυρ. 16 Δβρίου 1891. D. 2893.1.41. (ἔκθεσις Greffier). Περὶ τοῦ χρόνου τῆς καταθέσεως τῶν καταλόγων ἀπ. Ἀκυρ. 28 Ἀπριλ. 1890.1.433.

(3) Ἀπ. Ἀκυρ. 23 Δεκεμβρίου 1891. D. 1892.1.272.

(4) Ὁ νομάρχης ἢ ὁ διοικητὴς τοῦ διαμερίσματος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τροποποιήσῃ τὸν κατάλογον προσθέτων ἢ ἀφαιρῶν ὀνόματα; Οὐδαμῶς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἄρθρ. 4 ὅτι ἐδόθη αὐτῷ τοιοῦτον δικαίωμα. Τὸ ζήτημα παρουσιάσθη, ἀλλὰ δὲν ἐλύθη ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐπὶ ὑποθέσεως, ἐφ' ἧς ἡ ἀπόφασις τῆς 24 Ὀκτωβρίου 1887. D. 1888, 1.277.

(5) Ὅρ. περὶ τῆς προθεσμίας ταύτης τὰς κριτικὰς παρατηρήσεις τοῦ Nouguier («Des élections consulaires» ἀρ. 88). Ἡ διορία τῶν 30 ἡμερῶν οὐδαμῶς συμβιβάζεται πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 7, καθ' ἣν ὁ κατάλογος διορθωθεὶς διὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Εἰρηνοδίκου πρέπει νὰ κλείηται ὁριστικῶς δέκα ἡμέρας πρὸ τῶν ἐκλογῶν.

κοινοῦν ται εἰς πάντα αἰτοῦντα ἀνεξόδως. Ἡ ἔκθεσις γνωστοποιεῖται διὰ τοιχοκολλήσεων ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ δημαρχείου ἑκάστου δήμου τῆς περιφερείας τοῦ ἐμποροδικείου (νομ. 8 Δεκεμβρίου 1883 ἄρθ. 4).

Πᾶς τις δύναται νὰ αἰτήσῃ ὅπως ἐγγραφῇ ἐν τῷ καταλόγῳ, ἐὰν ἰσχυρίζηται ὅτι παρελείφθη οὐχὶ ὀρθῶς καὶ πᾶς ἐκλογεὺς δύναται νὰ φέρῃ ἔνστασιν περὶ τῆς διαγραφῆς τῶν δι' οὓς ἰσχυρίζεται ὅτι οὐχὶ ὀρθῶς ἐνεγράφησαν· ἀλλ' ὁ ἐκλογεὺς δὲν δύναται νὰ αἰτήσῃ τὴν ἐγγραφὴν ἄλλου ἐνιστάμενος διὰ τὴν παράλειψιν αὐτοῦ.(1) Οὔτε ὁ παρ' ἐφέταις,(2) οὔτε ὁ παρὰ πρωτοδίκαις εἰσαγγελεὺς (3) ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ποιήσηται ἔνστασιν κατὰ τοῦ καταλόγου, καθ' ὅσον τὸ ἄρθρ. 5 τοῦ νόμου, ὅπερ ἀπαριθμεῖ τοὺς δυναμένους νὰ ἐνεργήσωσι τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν καταλόγων, εἶναι περιοριστικόν.

Αἱ ἐνστάσεις φέρονται ἐνώπιον τοῦ Εἰρηνοδίκου τοῦ καντονίου (4) δι' ἁπλῆς δηλώσεως γενομένης ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Εἰρηνοδικείου τῆς κατοικίας τοῦ ἐκλογέως, τοῦ ὁποίου ἀμφισβητεῖται ἡ ἰδιότης. Ὁ Εἰρηνοδίκης μετὰ τὴν εἰδοποίησιν τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν ἀποφασίζει ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀνεξόδως καὶ ἄνευ τῆς τηρήσεως δικονομικῆς τινος διατυπώσεως. Ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῶν ἐξόδων ἀφορᾷ εἰς τὰς διαδικαστικὰς πράξεις, αἵτινες ἐξαιροῦνται τοῦ τέλους χαρτοσήμου καὶ καταχωρίζονται δωρεάν.

---

(1) Ἀποφ. ἀκυρωτ. 13 Ἰανουαρίου 1892, D. 1892. 1.271. Κατὰ τοῦτο ὑπάρχει διαφορὰ πρὸς τὰ γινόμενα διὰ τὰς πολιτικὰς ἢ δημοτικὰς ἐκλογάς. Πρβ. Διάταγμα 2 Φεβρουαρίου 1852, ἄρθρ. 19.

(2) Ὁ παρ' ἐφέταις εἰσαγγελεὺς οὐδὲν δικαίωμα πρὸς ἔνστασιν ἔχει ἐν τῷ θέματι τούτῳ. Ἡ γνώμη αὕτη ἐκράτει ἤδη καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ νόμου τῆς 21 Δεκεμβρίου 1871. Ὅρ. Nouguier «Des élections consulaires» ἀρ. 98.

(3) Ἀποφ. ἀκυρωτ. 22 Δεκεμβρίου 1884. D. 1885, 1.82. Ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ τῆς 13 Φεβρουαρίου 1884 («Journ. officiel») περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883 λέγει τοὐναντίον «Νομίζω ἀναγκαῖον νὰ παρατηρήσω ἐνταῦθα, ὅτι συμφώνως πρὸς τὰς »ὁδηγίας, τὰς περιεχομένας ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ τῆς 5 Ἰανουαρίου 1872 ἡ εἰ»σαγγελικὴ ἀρχὴ ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ προκαλεῖν τὴν διαγραφήν». Πρὸς ταῦτα συμφωνεῖ καὶ ὁ Houyvet op. cit, σελ. 15 σημ.

(4) Αἱ ἀταξίαι τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὴν ἰδιότητα τῶν ἐγγεγραμμένων ἐν αὐτοῖς προσώπων καλύπτονται μὴ γενομένης ἐνστάσεως κατὰ τὰς ὁριζομένας διορίας. Ἀπ. ἀκυρ. 27 Ἀπριλίου 1887 : D. 1887, 1.445, καὶ τῆς 28 Ἀπριλίου 1890 D. 1890, 1.433.

Ἡ ἀπόφασις αὐθημερὸν ἀποστέλλεται εἰς τὸν δήμαρχον τοῦ δήμου τοῦ ἐνδιαφερομένου, ὅστις ὀφείλει νὰ γνωστοποιήσῃ αὐτὴν ἐντὸς 24 ὡρῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς (νόμ. 8 Δεκεμβρίου 1883, ἄρθρ. 5).

Ὁ εἰρηνοδίκης ὀφείλει, ἐὰν κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποβληθείσης ἐνώπιον αὐτοῦ ἐνστάσεως ἀναφυῇ προδικαστικὸν ζήτημα περὶ προσωπικῆς καταστάσεως, νὰ παραπέμψῃ τοὺς διαδίκους πρὸς λύσιν αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Πρωτοδικείου (ὅρ. ἄρθρ. 5 προτελ. ἐδ. νόμ. 8 Δεκεμβρίου 1883).

Αἱ ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τούτων ἀποφάσεις τοῦ εἰρηνοδικείου δὲν ὑπόκεινται οὔτε εἰς ἀνακοπὴν οὔτε εἰς ἔφεσιν, ἀλλὰ μόνον εἰς ἀναίρεσιν (ἄρθρ. 6, νόμ. 8 Δεκεμβρ. 1883). Ἡ ἀναίρεσις δύναται νὰ γείνῃ εἴτε παρὰ τῶν ἐν τῇ ἀποφάσει διαδίκων εἴτε, ἐὰν ἡ ἀπόφασις διατάσσῃ τὴν ἐν τῷ καταλόγῳ ἐγγραφὴν προσώπου μὴ φερομένου ἐν αὐτῷ, καὶ ὑπὸ παντὸς ἐκλογέως. Τὸ δικαίωμα προσβολῆς τῆς ἀποφάσεως δι' αἰτήσεως ἀναιρέσεως δὲν ἔχει οὔτε ὁ παρ' ἐφέταις οὔτε ὁ παρὰ πρωτοδίκαις (1) εἰσαγγελεύς, οὔτε ὁ δήμαρχος,(2) ἄλλως τε καὶ διότι δὲν ἠδύναντο νὰ λάβωσι μέρος ἐν τῇ ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδίκου δίκῃ, δὲν εἶναι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐγγεγραμμένων ἐκλογέων. Διὰ νὰ ἦναι δεκτὴ ἡ ἀναίρεσις, πρέπει νὰ γείνῃ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς γνωστοποιήσεως τῆς ἀποφάσεως. Γίνεται δὲ δι' αἰτήσεως κατατιθεμένης παρὰ τῷ γραμματεῖ τοῦ εἰρηνοδικείου, ὅστις ὀφείλει νὰ διαβιβάσῃ ταύτην εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ἀκυρωτικοῦ ἢ ἀπ' εὐθείας ἢ διὰ τοῦ πρώτου προέδρου αὐτοῦ.(3) Ἡ ἀναίρεσις δὲν ἔχει ἀνασταλτικὴν δύναμιν, δικάζεται δὲ κατεπειγόντως, ἄνευ ἐξόδων, ἄνευ παραβόλου καὶ χωρὶς νὰ ἦναι ὑποχρεωτικὴ ἡ παράστασις δικηγόρου (avocat) ἐκ τῶν παρὰ τῷ Ἀκυρωτικῷ. Ἡ ὑπόθεσις φέρεται ἀπ' εὐθείας ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ τμήματος χωρὶς νὰ ἀπαιτῆται ἡ προηγουμένη ἐξέτασις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ προβουλευτικοῦ τμήματος (Chambre de requêtes) Ὁ κατάλογος διορθούμενος συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις κλείεται 10 ἡμέρας πρὸ τῆς ἐκλογῆς (ἄρθρ. 7, νόμ. 8 Δεκεμβρίου 1883).

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 22 Δεκεμβρίου 1884. S. 1885.1.267. D. 1885.1.82.

(2) Ἀποφ. Ἀκυρ. 25 Αὐγούστου 1884. S. 1885.1.89.

(3) Ὅρ. ἀποφ. ἀκυρ. 13 Δεκεμβρίου 1886. D. 1887.1.138. Δὲν δύναται νὰ γείνῃ τοῦτο δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Εἰρηνοδίκην ἀπ. Ἀκυρ. 7 Δεκεμβρίου 1886. D. 1887.1.134,

338. *Περὶ τοῦ ἐκλεξίμου.*—Δύο κατηγορίαι προσώπων δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν· εἶναι δὲ οὗτοι·

1ον Οἱ ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ *ἐγγεγραμμένοι* (1) καὶ ἔχοντες τριακονταετῆ ἡλικίαν. Τοῦ κανόνος αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ἐξαιρέσεις· α) ὁ ὑπὸ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν ἔμπορος ἐξακολουθεῖ μὲν νὰ ἦναι ἐκλογεύς, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἐκλεχθῇ. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ ἄρθρου 24 τοῦ νόμου τῆς 4 Μαρτίου 1889.(2) β) Αἱ ἐμπορευόμεναι γυναῖκες, αἵτινες πρέπει νὰ ἐγγράφωνται ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ κληθῶσιν, ὅπως ἀποτελέσωσι μέρος ἐμποροδικείου (νομ. 23 Ἰανουαρίου 1889).

Παρατηρητέον προσέτι ὅτι καὶ οἱ ἔχοντες ἄλλως τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα δὲν δύνανται νὰ ἐκλέγωνται, ἂν δὲν ἦναι πράγματι ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ.(3)

2ον. Οἱ πρώην γάλλοι ἔμποροι,(4) οἵτινες ἐξήσκησαν ἐπὶ πενταετίαν τὸ ἐαυτῶν ἐπάγγελμα ἐν τῷ διαμερίσματι καὶ διαμένουσιν ἐν

---

(1) Τὸ ἐφετεῖον τοῦ Aix δι' ἀποφάσεως τῆς 3 Ἰανουαρίου 1887 ἠκύρωσε τὴν ἐκλογὴν δικαστοῦ τοῦ Ἐμποροδικείου τῆς Nice διὰ τὸν λόγον, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐγγραφῇ ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ, καθ' ὅσον δὲν ἦτο οὔτε ἐπιτηδευματίας ἔμπορος οὔτε διευθυντὴς ἀνωνύμου ἑταιρείας. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἠκυρώθη τῇ 25 Ἀπριλίου 1887, D. 1887.1.345. S. 1887,1.305 ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι τὰ ἄρθρα 5 καὶ 6 τοῦ νόμου τοῦ 1883 ἀπονέμουσιν εἰς τὸν εἰρηνοδίκην εἰδικὴν ἁρμοδιότητα νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῶν κατὰ τῆς συνθέσεως τοῦ ἐμπορικοῦ ἐκλογικοῦ καταλόγου ἐνστάσεων καὶ τὸ Ἐφετεῖον δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ τακτικοῦ τῆς ἐγγραφῆς τοῦ ἐκλεχθέντος. Τὸ ἀκυρωτικὸν παρατηρεῖ ὅτι θὰ εἶχεν ἄλλως ἂν ἐπρόκειτο περὶ ἀκυρώσεως τῆς ἐκλογῆς, ἀπαιτουμένης διά τινα τῶν ἐν ἄρθροις 2 τοῦ νόμου λόγων ἀναξιότητος. Τὸ Ἐφετεῖον τῆς Λυόν, εἰς ὃ παρεπέμθη μετὰ τὴν ἀναίρεσιν ἡ ὑπόθεσις, ἐξήνεγκε τὴν αὐτὴν γνώμην· ἀποφ. 17 Ἰουνίου 1887. D. 1887. 5.464. S. 1887, 2.196.

(2) Ἀπ Ἀκυρ. 7 Ἀπριλίου 1891. D. 1891. 1.156.

(3) Ἀπ. ἐφ. Paris 6 Ἰανουαρίου 1887, Amiens 13 Ἰανουαρίου 1887, Bourges 14 Μαρτίου 1887. D. 1887.2.88 καὶ 287. S. 1887.2.9. J. Pal. 1887.1.93. Ἀπ. Ἀκυρ. 9 Μαρτίου 1887. D. 1887.1.197. S. 1887.1.131. ἐφ Bordeaux, 28 Ἰανουαρίου 1895. D. 1896.2.311. S. καὶ J. Pal. 1897.2.15.

(4) Πρὸ τοῦ 1883 οἱ πρώην ἔμποροι ἠδύναντο νὰ ἐκλέγωνται, ἂν καὶ οὐδεμία διάταξις καθιέρου τοῦτο. Ὅρ. ἀποφ. Συμβουλίου Ἐπικρατείας τῆς 2 Ἰουλίου 1808.

αὐτῷ ἄρθρ. 8 Δεκεμβρίου 1883). Διὰ τούτους δὲν ἀπαιτεῖται ὅ ὅρος τῆς ἐγγραφῆς ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ. Οὐδὲ δύνανται μάλιστα νὰ ἦναι ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ καταλόγῳ αὐτῷ, ἐκτὸς ἂν ἦναι πρῴην μέλη ἐμποροδικείου, ἢ βιομηχανικοῦ εἰρηνοδικείου, ἢ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου ἢ βιομηχανικοῦ ἐπιμελητηρίου.

Ὅπως τὰ καθήκοντα τῶν δικαστῶν καὶ τοῦ προέδρου ἀσκῶνται ὑπὸ προσώπων κεκτημένων πεῖράν τινα δικαστικήν, ὁ νόμος (ἄρθρ. 8) ὁρίζει, ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ ἐκλεχθῇ πρόεδρος, ἐὰν δὲν ἐξήσκησεν ἐπὶ διετίαν τὰ καθήκοντα ἐμποροδίκου ἢ ἀναπληρωτοῦ καὶ ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ διορισθῇ ἐμποροδίκης, ἐὰν δὲν ὑπηρέτησεν ἐπὶ ἔτος ὡς ἀναπληρωτής.(1)

339. *Διατυπώσεις ἐκλογῆς.* — Ἡ ψηφοφορία γίνεται ἐν ἑκάστῳ καντονίῳ ἐν τῷ δημαρχείῳ τῆς πρωτευούσης τοῦ καντονίου (ἄρθρ. 9). Ἐπανειλημμένως ἐζητήθη νὰ κανονισθῇ, ὅπως ἡ ψηφοφορία γίνηται ἐν ἑκάστῳ δήμῳ, ὡς παρέχοντος τούτου μείζονα εὐκολίαν εἰς τοὺς ἐκλογεῖς πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ἑαυτῶν δικαιώματος. Ἐν Παρισίοις καὶ Λυὸν ὑπάρχουσι τόσοι ἐκλογικοὶ σύλλογοι, ὅσα εἶναι καὶ τὰ διαμερίσματα καὶ ἡ ψηφοφορία γίνεται ἐν ἑκάστῳ δημαρχείῳ τοῦ διαμερίσματος (ἄρθρ. 11). Ἡ ἐκλογικὴ συνέλευσις δέον νὰ συγκαλῆται

---

(1) Οἱ ὅροι οὗτοι προφανῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκπληρῶνται προκειμένου περὶ τῶν πρώτων μετὰ τὴν σύστασιν ἐμποροδικείου ἐκλογῶν. Ὅρ. ἀπ. Συμβουλίου Ἐπικρατείας τῆς 11 Δεκεμβρίου 1810. Ἀπ. Ἐφετ. Bordeaux 6 Ἀπριλίου 1881, «La Loi» ἀρ. τῆς 1 Δεκεμβρίου 1881.

Ὁ ἐκλεχθεὶς ἀναπληρωτὴς ἀλλὰ μὴ ἐκπληρώσας τὰ καθήκοντα αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ἐκλεχθῇ ἐμποροδίκης. Ἀπ. Ἐφετ. Besançon 28 Φεβρουαρίου 1878 J. Pal. 1878, 351. Ὡσαύτως ἔχει καὶ περὶ τοῦ ἀναπληρωτοῦ, ὅστις ἐπί τινας μόνον ἑβδομάδας ἐξήσκησε τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα. Ἀποφ. Πολ. Τμ. Ἀκυρ. 16 Μαρτίου 1885 D. 1885, 1.252. Ἀλλ' ἡ ἐπί τινας μόνον ἡμέρας μὴ ἐκπλήρωσις τῶν καθηκόντων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ δὲν λογίζεται. Ἀπ. Ἐφ. Caen, 13 Ἰανουαρίου 1885 D. 1886, 2.24. Τὸ ἀκυρωτικὸν δι' ἀποφάσεως τῆς 26 Φεβρουαρίου 1896 (D. 1897, 1.41), τίθησι σαφῶς τὸν κανόνα, ὅτι πρέπει νὰ παρέρχηται ὁλόκληρον ἔτος μετ αξὺ τῆς πρώτης ἐκλογῆς ὑποψηφίου τινὸς ὡς ἀναπληρωτοῦ καὶ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς ἐμποροδίκου. Τοῦτο εἶναι συμφωνότερον πρὸς τὸ γράμμα τοῦ νόμου. Ἡ μόνη ἀντίρρησις, ἥτις δύναται νὰ προβληθῇ, εἶναι ὅτι τὸ ἐκλέξιμον τῶν ἐμποροδικῶν δύναται οὕτω νὰ ἐξαρτᾶται ἔν τισι περιπτώσεσιν ἐκ τοῦ αὐθαιρέτου προσδιορισμοῦ ὑπὸ τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς τοῦ χρόνου τῶν ἐκλογῶν.

ὑπὸ τοῦ νομάρχου τοῦ νομοῦ τὸ βραδύτερον ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαπενθημέρου τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου.(1)

Ὁ πρόεδρος τοῦ ἐμποροδικείου ἐκλέγεται διὰ ψηφοφορίας ἐπὶ ἐνιαίῳ ψηφοδελτίῳ, οἱ δὲ ἐμποροδίκαι καὶ οἱ ἀναπληρωταὶ διὰ ψηφοφορίας ἐπὶ ψηφοδελτίῳ πολλαπλῷ, ἀλλὰ διὰ ψηφοδελτίων διακεκριμένων, ἅτινα κατατίθενται ἐν χωριστοῖς δοχείοις.(2) Αἱ ἐκλογαὶ αὗται γίνονται συγχρόνως (ἄρθρ. 10).(3) Ὅπως ἐκλεχθῇ τις διὰ τῆς πρώτης ψηφοφορίας, ἀπαιτεῖται νὰ λάβῃ τὴν πλειονοψηφίαν τῶν ῥιφθεισῶν ψήφων,(4) καὶ ἡ πλειονοψηφία αὕτη δέον νὰ ἦναι ἴση πρὸς τὸ τέταρτον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐγγεγραμμένων ἐκλογέων. Κατὰ τὴν γινομένην μετὰ δεκαπενθημερίαν δευτέραν ψηφοφορίαν ἀρκεῖ ἡ σχετικὴ πλειονοψηφία, ὁσοςδήποτε καὶ ἂν ἦναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ῥιφθεισῶν ψήφων.(5)

340. *Βεβαίωσις τῆς ἐκλογῆς.*—Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς κη-

---

(1) Ἡ ἐκλογή, εἰς ἣν προβαίνουσιν οἱ ἐκλογεῖς ἄνευ ἀποφάτεως τοῦ νομάρχου συγκαλούσης αὐτοὺς τακτικῶς, πρέπει νὰ θεωρῆται ἄκυρος. Ὅρ. ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος αὐτοῦ ἐν ἀπ. ἐφ. Dijon, 11 Ἰανουαρίου 1895. D. 1895.2. 174. S. καὶ J. Pal. 1895.2. 280. Pau 22 Ἰανουαρίου 1894 S. καὶ J. Pal. 1897.2.30.

Δυνατὸν νὰ ἦναι ἀναγκαία ἡ ἐνέργεια δευτέρας ἐκλογῆς πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ δικαστηρίου. Τότε ὁ νομάρχης δύναται νὰ συγκαλέσῃ τοὺς ἐκλογεῖς χωρὶς νὰ ἀναμείνῃ τὸ τέλος τοῦ ἔτους. Ἀπ. ἐφ. Pau 26 Μαΐου 1885. S. 1887. 2.171.

(2) Ἑκάστη ψηφοφορία πρέπει ἄρα νὰ θεωρηθῇ ὡσεὶ ἐγένετο μόνη καὶ ἡ διαλογὴ ἑκάστης νὰ γείνῃ χωριστὰ ἄνευ συγχύσεως πρὸς τὰς τῶν ἄλλων. Οὕτω δὲ γενομένης τῆς διαλογῆς ἑκάστου δοχείου τὰ φερόμενα ἐπὶ τῶν ψηφοδελτίων ὀνόματα λογίζονται μόνον διὰ τὴν ἐκλογήν, δι' ἣν ἦτο διατεθειμένον τὸ ἐν ᾧ αἱ ψῆφοι δοχεῖον. Ἀπ. ἐφ. Agen, 2 Ἰανουαρίου 1895. D. 1895.2. 215. Ἀπ. Ἀκυρ. 1 Ἀπριλίου 1895. D. 1895.1.488. Montpellier, 4 Φεβρουαρίου 1895.2.485.

(3) Πρότερον αἱ ψηφοφορίαι ἐγίνοντο διαδοχικῶς ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος. Ὅρ. Nouguier, op. cit. ἀρ. 168 καὶ 169. Αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὰς διαφόρους ψηφοφορίας πράξεις δὲν ἐθεωροῦντο ἀδιαίρετοι. Ἀπ. ἐφ. Dijon, 18 Ἰανουαρίου 1895 D. 1895.2.1741.

(4) Τὰ λευκὰ ψηφοδέλτια δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ψήφων. Ἀπ. Ἐφ. Nîmes, 5 Μαΐου 1873. D. 1874, 2.58. S. 1875, 2.78.

(5) Ὅρ. σημ. τῆς σελ.

ρύσσεται ὑπὸ τοῦ προέδρου ἑκάστης συνελεύσεως, ἥτις ἀμέσως διαβιβάζει εἰς τὸν νομάρχην τὰ πρακτικὰ τῆς ἐκλογῆς. Ἐντὸς εἴκοσι τεσσάρων ὡρῶν ἀπὸ τῆς λήψεως τῶν πρακτικῶν τὸ γενικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς ἑκάστης περιφερείας βεβαιοῦται ἐν τῇ νομαρχίᾳ ὑπὸ ἐπιτροπῆς προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ νομάρχου.(1) Ἐντὸς δὲ τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς βεβαιώσεως ταύτης ὁ νομάρχης διαβιβάζει εἰς τὸν παρ' ἐφέταις Εἰσαγγελέα ἀντίγραφον κεκυρωμένον τῶν πρακτικῶν τοῦ συνόλου τῆς βεβαιώσεως καὶ ἀνὰ ἓν ἀντίγραφον, ὡσαύτως κεκυρωμένον, εἰς ἕκαστον τῶν γραμματέων τῶν ἐμποροδικείων τοῦ νομοῦ. Ὁ νομάρχης διαβιβάζει πρὸς τούτοις τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν πρὸς πάντας τοὺς δημάρχους τῶν πρωτευουσῶν τῶν καντονίων, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ ἀνακοινώσωσιν αὐτὸ διὰ τοιχοκολλήσεως ἐν τῇ θύρᾳ τοῦ δημαρχικοῦ καταστήματος.

341. *Ἐνστάσεις κατὰ τῶν ἐκλογῶν.*— Ἡ ἀκύρωσις τῆς ἐκλογῆς δύναται νὰ αἰτηθῇ εἴτε ὑπό τινος ἐκλογέως, εἴτε ὑπὸ τοῦ παρ' ἐφέταις εἰσαγγελέως. Αἱ παρὰ τῶν ἐκλογέων ἐνστάσεις δέον νὰ γίνωνται ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς,(2) αἱ δὲ παρὰ τοῦ παρ'

(1) Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀποτελεῖται, ἐκ τοῦ νομάρχου ὡς προέδρου, ἐκ τοῦ νομαρχιακοῦ συμβούλου τῆς πρωτευούσης τοῦ νομοῦ καὶ καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ πρωτεύουσα εἶναι διῃρημένη εἰς πολλὰ καντόνια, ἐκ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν τῆς πρωτευούσης νομαρχιακῶν συμβούλων, ἐν περιπτώσει δ' ἀπουσίας ἢ κωλύματος τῶν νομαρχιακῶν συμβούλων, ἐκ τοῦ συμβούλου τοῦ διαμερίσματος ἢ ἐκ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν συμβούλων τοῦ διαμερίσματος τῆς πρωτευούσης αὐτοῦ· ἐκ τοῦ δημάρχου τῆς πρωτευούσης τοῦ νομοῦ ἢ τούτου ἀπουσιάζοντος ἢ κωλυομένου ἔκ τινος τῶν δημοτικῶν συμβούλων.

(2) Ἡ διορία δὲν τρέχει ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ψηφοφορίας ἐν τοῖς δημαρχείοις, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς βεβαιώσεως τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐκλογῶν Ἀπ. Ἐφ. Riom. 31 Δεκεμβρίου 1888, S. 1889, 2. 212. Τὸ ἀκυρωτικὸν δέχεται, ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐπιληφθῇ τὸ Ἐφετεῖον τῶν ἐνστάσεων ἐντὸς τῶν πέντε ἡμερῶν, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ γίνωνται αὗται ἐντὸς τῆς διορίας ταύτης, καὶ ὅτι δύναται νὰ γίνωνται καὶ δι' ἁπλῆς ἐπιστολῆς ὑποβαλλομένης πρὸς τὸν νομάρχην καὶ διαβιβαζομένης ὑπὸ τούτου εἰς τὸν παρ' ἐφέταις Εἰσαγγελέα· ἀποφ. ἀκυρωτ. 22 Δεκεμβρίου 1884. S. 1885, 1. 308. D. 1885, 1.5, (ἐναντίαι τῇ γνώμῃ ταύτῃ προτάσεις τοῦ παρὰ τῷ ἀκυρωτικῷ εἰσαγγελέως Desjardins). Ἀλλὰ τὸ ἀκυρωτικὸν δὲν δέχεται, ὅτι ἡ ἔνστασις δύναται νὰ ἀπευθυνθῇ πρὸς τὸν παρὰ πρωτοδίκαις Εἰσαγγελέα. Ἀπ. Πολ. Τμ. Ἀκυρ. 15 Μαΐου 1888. D. 1888. 1.455. Πρὸς τούτοις ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ὁ ἐκλογεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ μετὰ τὴν πενθήμερον διορίαν νὰ

ἐφέταις εἰσαγγελέως πρέπει νὰ γίνωνται ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τοῦ πρακτικοῦ τῶν ἐκλογικῶν πράξεων.(1) Αἱ ἐνστάσεις αὗται γνωστοποιοῦνται εἰς τοὺς πολίτας, ὧν προσβάλλεται τὸ κῦρος τῆς ἐκλογῆς,(2) καὶ δικάζονται συνοπτικῶς ὑπὸ τοῦ ἐφετείου, ἡ ἀπόφασις τοῦ ὁποίου ὑπόκειται μόνον εἰς τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ἀναιρέσεως, (ἡ ἐρήμην ἀπόφασις δὲν ὑπόκειται ἐπομένως εἰς ἀνακοπὴν ἄρθρ. 11 νομ. 8 Δεκεμβρίου 1883), ἥτις ἐπὶ ποινῇ ἀπαραδέκτου πρέπει νὰ γείνῃ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως.(3) Ἔχει δὲ ἀνασταλτικὴν δύναμιν κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ μέλος τοῦ ἐμποροδικείου, οὗτινος προσεβλήθη τὸ κῦρος τῆς ἐκλογῆς, δὲν δύναται ἐφ' ὅσον δὲν ἐξεδόθη ἀπόφασις ἐπὶ τῆς ἀναιρέσεως νὰ λάβῃ μέρος ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Τῆς αἰτήσεως ἀναιρέσεως ἐπιλαμβάνεται ἀπ' εὐθείας τὸ πολιτικὸν τμῆμα τοῦ ἀκυρωτικοῦ ἄνευ προηγουμένης ἐξετάσεως ὑπὸ τοῦ προβουλευτικοῦ τμήματος (νομ. 8 Δεκεμβρίου 1883 ἄρθρ. 11). Ἡ αἴτησις ἀναιρέσεως δύναται νὰ γείνῃ εἴτε ὑπὸ τοῦ προσώπου, τοῦ ὁποίου ἡ περὶ ἀκυρώσεως τῆς ἐκλογῆς ἔνστασις ἀπερρίφθη ὑπὸ τοῦ ἐφετείου, εἴτε ὑπὸ τοῦ καθ' οὗ ἀπεφάσισε τὸ ἐφετεῖον τὴν ἀκύρωσιν.(4)

ὑποβάλῃ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐγκαίρως γενομένης ἐνστάσεως αὐτοῦ νέους λόγους συντελεῖς εἰς ἀκύρωσιν τῆς ἐκλογῆς. Ἀπ. Ἐφ. Dijon, 18 Ἰανουαρίου 1895. D. 1896, 2.174. Ἐναντιοφωνεῖ Nouguier, «des élections consulaires» ἀρ. 200. Πρὸς τούτοις τὸ ἀκυρωτικὸν ἐδέχθη ὅτι τὸ ἐφετεῖον ἐπιλαμβανόμενον ἐνστάσεως περὶ ἀκυρώσεως τῆς ἐκλογῆς τοῦ προέδρου ἐμποροδικείου, ἐχούσης ὡς βάσιν ὅτι ὁ ἐκλεχθεὶς δὲν εἶχεν ὑπηρετήσει ὡς δικαστὴς ἐπὶ δύο ἔτη, δύναται ἀπορρῖπτον τὴν βάσιν ταύτην, νὰ ἐξετάσῃ ἐξ ἐπαγγέλματος καὶ ἄλλον λόγον ἀκυρότητος, στηριζόμενον εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐκλογὴ δὲν ἐγένετο κατὰ τὸν ὁρισθέντα ὑπὸ τοῦ νόμου χρόνον· ἀπ. ἀκυρωτ. 2 Αὐγούστου 1886. D. 1866, 1.417.

(1) Ἡ διορία αὕτη εἶναι ἀνατρεπτική. Ἀκυρ. 15 Μαΐου 1888. D. 1888 1.455.

(2) Ἀρκεῖ ἡ γνωστοποίησις τῆς ἐνστάσεως χωρὶς ν' ἀπαιτῆται νὰ γνωστοποιηθῇ καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἐκδικάσεως ὑπὸ τοῦ ἐφετείου. Ἀκυρ. 28 Ἀπριλίου 1890. D. 1890.1.433. (Ἔκθεσις Crəffier),

(3) Ἡ αἴτησις πρέπει νὰ περιέλθῃ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ἀκυρωτικοῦ ἐντὸς τῶν 10 ἡμερῶν. Ἀπ. Ἀκυρ. 17 Φεβρ. 1898. D. 1890.1.341. S. 1890. 1.484.

(4) Ἡ ἀναίρεσις δέον νὰ γνωστοποιηθῇ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς χρονολογίας αὐτῆς εἴτε ὑπὸ τοῦ ἐκλογέως, οὗ ἀπερρίφθη ἡ ἔνστασις, εἰς τοὺς δικαστάς, τῶν ὁποίων ἐπεκυρώθη ἡ ἐκλογή, εἴτε ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ὧν ἠκυρώθη

Καὶ ὁ παρ' ἐφέταις εἰσαγγελεὺς ἔχει τὸ αὐτὸ δικαίωμα, ὅταν γίνηται κύριος διάδικος, ἐπιδιώκων τὴν ἀκύρωσιν· δὲν ἔχει ὅμως αὐτό, ὅταν περιορίζηται εἰς τὴν κατάθεσιν προτάσεων.(1)

342. *Λόγοι ἀκυρότητος τῆς ἐκλογῆς.*— Ἡ ἐκλογὴ δὲν δύναται νὰ προσβάλληται ἐφ' οἱῳδήποτε λόγῳ. Ὁ νόμος προϋνόησε νὰ ὁρίσῃ περιοριστικῶς τοὺς λόγους ἀκυρότητος. Εἶναι δὲ οὗτοι τρεῖς (ἄρθρ. 12). Ἡ μερικὴ ἢ ὁλικὴ ἀκυρότης τῆς ἐκλογῆς δύναται νὰ κηρυχθῇ 1ον ἐὰν ἡ ἐκλογὴ δὲν ἐνηργήθη κατὰ τοὺς διαγραφομένους ὑπὸ τοῦ νόμου τύπους, (2) 2ον ἐὰν ἡ ψηφοφορία δὲν ἦτο ἐλευθέρα ἢ ἐπηρεάσθη διὰ δολίων τεχνασμάτων,(3) 3ον ἐὰν εἷς ἢ πλείονες τῶν ἐκλεχθέντων ἦναι νομικῶς ἀνίκανοι, (ἄρθρ. 2 καὶ 8 νομ. 8 Δεκεμβρίου 1883).(4)

ἡ ἐκλογή, εἰς τοὺς ἐνισταμένους κατὰ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ. Ἀπ. Ἀκυρ. 8 Μαρτίου 1892. D. 1893.1.124.

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 5 Νοεμβρίου 1884. S. 1885.1. 265. Τὸ ζήτημα τοῦτο συνδέεται πρὸς τὸ ἑξῆς γενικόν. Ἡ Εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ δικαιοῦται νὰ προσβάλλῃ τὰς ἀποφάσεις δι' ἐφέσεως ἢ ἀναιρέσεως, καθ' ἃς περιπτώσεις δύναται νὰ παρίσταται ὡς κύριος διάδικος, ἐὰν κατ' αὐτὰς παρέστη πράγματι προσθέτως;

(2) Τοῦτο συμβαίνει ἰδίως 1ον ὅταν οἱ ἐκλογικοὶ κατάλογοι δὲν κατηρτίσθησαν ἐν τῷ πρώτῳ δεκαπενθημέρῳ τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἀπ. Ἀκυρ. 10 Δεκεμβρίου 1884. S. 1885.1.81 ἐφ. Caen, 14 Ἰανουαρίου 1885. S. 1885.2. 37. 2ον, ὅταν αἱ ἐκλογαὶ δὲν ἐνηργήθησαν ἐν τῷ πρώτῳ δεκαπενθημέρῳ τοῦ Δεκεμβρίου, ἀπ. ἐφ. Aix 31 Μαρτίου 1886. S. 1886.2.121. Ἐν τούτοις τὸ ἀκυρωτικὸν ἀναιρέσαν τὴν προηγουμένην ἀπόφασιν ἔκρινεν ὅτι αἱ μεταγενεστέρως τοῦ ὁριζομένου ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ νόμου 1883 χρόνου ἐνεργηθεῖσαι ἐκλογαὶ δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἄκυροι ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν ἐνηργήθησαν κατὰ τοὺς νομίμους τύπους, ὅταν ἦναι βέβαιον ὅτι διεξήχθησαν καθ' ὅλους τοὺς ἀφορῶντας εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐκλογῆς νομίμους τύπους. Ἀπ. Ἀκυρ. 2 Αὐγούστου. 1886. D. 1886.1.471. 3ον, ὅταν γραφεῖα ψηφοφορίας δὲν κατεστάθησαν ἕνεκα ἀμελείας τοῦ δημάρχου ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ ἀπ. ἐφ. Bordeaux, 24 Ἰανουαρίου 1894. D. 1894.2.359.

(3) Πβρ. ἀπ. ἐφ. Paris, 2 Φεβρ. 1897. D. 1897.2.176.

(4) Τὸ ἐφετεῖον ἀκυροῦν ἐκλογὴν γενομένην δι' ἐπαναληπτικῆς ψηφοφορίας ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς ἀνικανότητος τοῦ ἐκλεχθέντος δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ κηρύξῃ ὡς ἐκλεχθέντα τὸν ὑποψήφιον, ὅστις ἔλαβε τὰς πλείονας ψήφους μετὰ τὸν ὑποψήφιον, οὗτινος ἠκυρώθη ἡ ἐκλογή. Τὸ πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς ἐκ τῆς ἀκυρώσεως χηρευούσης θέσεως δικαίωμα ἀνήκει εἰς τὸ ἐκλογικὸν σῶμα. Ἀπ. ἐφ. Bordeaux, 28 Ἰανουαρίου 1895. D. 1896.2.311.

Ἀλλὰ τὸ ἐφετεῖον δὲν δύναται νὰ ἀκυρώσῃ ἐκλογὴν ἐπὶ ἄλλοις λόγοις, ἰδίως δὲ δὲν δύναται νὰ ἀκυρώσῃ αὐτὴν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ ἐκλεχθεὶς εἶχεν οὐχὶ ὀρθῶς ἐγγραφῇ ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ, ἅτε μὴ ὢν ἔμπορος ἢ ἐπιτηδευματίας.(1) Μόνον ὁ εἰρηνοδίκης εἶναι ἁρμόδιος νὰ ἀποφαίνηται περὶ τῆς συντάξεως τοῦ ἐκλογικοῦ καταλόγου καὶ ἡ ἐπὶ τούτου ἀπόφασις αὐτοῦ μόνον εἰς ἀναίρεσιν ὑπόκειται.

Πολλαὶ παραβάσεις τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου δύνανται νὰ διαπραχθῶσιν· ὁ εἰδικὸς δὲ νόμος (ἄρθρ. 12) κολάζει τινὰς αὐτῶν, ὁρίζων ὡς ἐφαρμοστέας τὰς διατάξεις τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου τῆς 15 Μαρτίου 1849.

343. *Διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας τῶν δικαστῶν.* — Οἱ δικασταὶ δὲν διορίζονται ἰσόβιοι οὐδὲ δύνανται νὰ ἐκλέγωνται αὖθις ἀπεριορίστως. Ὁ νομοθέτης δὲν ἠθέλησε νὰ ἐκτελῆται ἡ ὑπηρεσία αὕτη πάντοτε ὑπὸ τῶν αὐτῶν προσώπων.

Τὰ μέλη τῶν ἐμποροδικείων ἐκλέγονται διὰ δύο μόνον ἔτη (ἄρθρ. 622). Ἀλλ' ὅπως ἡ μεταβίβασις τῆς ὑπηρεσίας μὴ γίνηται ἀποτόμως, ἡ ἀνανέωσις τοῦ ἐμποροδικείου δὲν γίνεται διὰ μιᾶς πάντων τῶν μελῶν ἀλλὰ τμηματικῶς. Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὴν σύστασιν ἐμποροδικείου ἐκλογὴν οἱ ἡμίσεις τῶν ἐκλεχθέντων διορίζονται διὰ δύο ἔτη καὶ οἱ ἡμίσεις δι' ἕν. Κατὰ τὰς ἑπομένας ἐκλογὰς οἱ διορισμοὶ γίνονται πάντες διὰ δύο ἔτη.

Κατ' ἀρχὴν ὁ πρόεδρος καὶ οἱ ἐμποροδίκαι, ἐξερχόμενοι μετὰ τὴν διετῆ αὐτῶν ὑπηρεσίαν, δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσι καὶ αὖθις· ἐξερχόμενοι δὲ καὶ τῆς νέας ταύτης περιόδου δὲν δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσι καὶ πάλιν εἰμὴ μετὰ διάλειμμα ἔτους (ἄρθρ. 623 ἐδ. 1ον ἐμπ. κώδ.). Ἡ ὑπηρεσία ὅμως τοῦ προέδρου (2) λογίζεται χωριστά. Καὶ καθ' ἣν δ' ἔτι περίπτωσιν ὁ ὑποψήφιος διὰ τὴν προεδρίαν ἤθελεν ὑπηρετήσει τέσσαρα ἔτη ὡς ἐμποροδίκης, δύναται νὰ ἐκλεχθῇ δὶς ὡς πρόεδρος ἄνευ διαλείμματος ἐτησίου (ἄρθρον 13 νόμου 8 Δεκεμβρίου 1883). (3) Μὴ ὑπαρχού-

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 25 Ἀπριλίου 1887. D. 1887.1.345. S. 1887.1.305.

(2) Τῆς διατάξεως ταύτης μηδέποτε κηρυχθείσης ἐφαρμοστέας ἐν Ἀλγερίῳ τὰ μέλη τῶν ἐκεῖ ἐμποροδικείων δύνανται νὰ ἐκλέγωνται ἀπεριορίστως. Ἀπ. ἀκυρ. 28 Ἰουνίου 1893. «Le Droit» ἀριθ. τῆς 21 Αὐγούστου 1893.

(3) Οἱ δικασταὶ καὶ πρόεδροι οἱ ἐκπληρώσαντες τὰ καθήκοντα αὐτῶν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη δὲν δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν αὖθις οὔτε ὡς ἀναπληρωταί. Τὸ ἄρθρον 623 εἶναι ἀπόλυτον. Ἀπ. ἀκυρ. 27 Μαΐου 1879, J. Pal. 1879, 1066. Ἐφ. Agen. 9 Νοεμβρίου 1881, «La Loi» ἀρ. τῆς Νοεμβρίου 1881.

σης περιοριστικῆς διατάξεως καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἀναπληρωτάς, οὗτοι δύνανται ἀπεριορίστως νὰ ἐκλέγωνται ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα.(1)

344. *Ἐγκατάστασις τῶν ἐμποροδικῶν.* — Ὑπὸ τὰ μοναρχικὰ πολιτεύματα διὰ μόνης τῆς ἐκλογῆς δὲν ἠδύναντο οἱ ἐκλεχθέντες νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν· ἀλλ' ἀπῃτεῖτο νὰ προηγηθῇ ὁ *διορισμὸς* αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντες (Souverain) διὰ διατάγματος (décret ou ordonnance). Ὁ *διορισμὸς* (institution) ἐξέλιπεν, ἀλλ' ἡ ἐγκατάστασις τῶν ἐμποροδικῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν πρέπει νὰ γίνηται πάντοτε διὰ δημοσίας ἀναγνωρίσεως αὐτῶν (ἄρθρ. 14 νόμ.

Ὡς ἐκ τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ νόμου τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883 ἀνεφύη σπουδαιότατον ζήτημα. Τὸ ἄρθρον αὐτὸ ὁρίζει νὰ ἐνεργηθῇ γενικὴ ἐκλογὴ συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ νέου νόμου, τελευταῖ δὲ οὕτως. «Οἱ πρόεδροι καὶ »ἐμποροδίκαι, οἵτινες διατελοῦσιν ἐν ὑπηρεσίᾳ καθ' ὃν χρόνον ἐνεργηθήσεται »ἡ ἐκλογὴ αὕτη, δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσι χωρὶς νὰ λογίζωνται τὰ ἔτη τῆς ὑπη»ρεσίας αὐτῶν». Πρέπει ἆρά γε νὰ συναχθῇ ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης ὅτι διὰ πάσας τὰς μετὰ τὸν νόμον αὐτὸν ἐκλογὰς δὲν πρέπει νὰ ὑπολογίζωνται τὰ προγενέστερα ἔτη ὑπηρεσίας ἢ μήπως τοῦτο πρέπει νὰ γείνῃ μόνον διὰ τὴν πρώτην δυνάμει τοῦ νέου τούτου νόμου ἐκλογήν; Τὴν πρώτην γνώμην ἐδέχθησαν πολλαὶ ἀποφάσεις. Ἐφ. Besançon, 30 Δεκεμβρίου 1885. D. 1887 2.128. Ἐφ. Dijon, 17 Φεβρουαρίου 1886. D 1886 2.100. Διατείνονται οἱ δεχόμενοι τὴν γνώμην ταύτην ὅτι ὁ νομοθέτης ἐγκαταστήσας νέον ἐκλογικὸν σῶμα ἠθέλησε νὰ ἀφήσῃ αὐτῷ εὐρὺ δικαίωμα ὡς πρὸς τὴν ἐκλογήν. Ἀλλὰ φαίνεται ἡμῖν ὅτι ὀρθότερον εἶναι νὰ δεχθῶμεν ὅτι μόνον διὰ τὴν πρώτην συμφώνως πρὸς τὸν νέον νόμον ἐκλογὴν ἐτέθησαν κατὰ μέρος τὰ προηγούμενα ἔτη ὑπηρεσίας. Τὸ ἄρθρ. 18 τελευταίου ἐδ. τοῦ νόμου αὐτοῦ μόνον εἰς τὴν ἐκλογὴν ταύτην ἀφορᾷ. Πλὴν τούτου τὸ ἐδάφιον αὐτὸ προσετέθη ἐν τῇ Γερουσίᾳ μόνον ὡς μεταβατικὴ διάταξις, ὅπως οἱ πρόεδροι καὶ ἐμποροδίκαι, οἱ ἔχοντες τετραετῆ ὑπηρεσίαν, δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τοῦ 1884, χωρὶς νὰ τηρηθῇ ὁ ὅρος τοῦ ἐνιαυσίου διαλείμματος. Ἀπ. Ἐφ. Toulouse 27 Δεκεμβρίου 1886. Bordeaux, 25 Ἰανουαρίου 1887. D. 1887. 2.128, Ἀκυρ. 22 Φεβρουαρίου 1886. D. 1886, 1.162.

(1) Ὅρ, Ἀποφ. Ἐφ. Agen. μνημονευθεῖσαν ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει. Πρὸς τούτοις ἀπ. ἐφετ. Bordeaux, 2 Μαρτίου 1881. Rep. Dal. suppl. λ. «Organisation judiciaire» ἀρ. 306. Ἀπ. ἀκυρ. 8 Μαΐου 1877. S. 1878 1.70. Ὅρ. ἐναντίας ἀπ. ἐφ. Toulouse 12 Ἰανουαρίου 1874. D. 1875. 1.194 καὶ παρατήρησιν ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἐν ᾗ εὐλόγως ἐκφράζει τὴν λύπην ὁ καταχωρίσας τὴν ἀπόφασιν, διότι ἕνεκα τοῦ ἀπαραδέκτου δὲν προέβη τὸ ἀνώτατον δικαστήριον εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος; ὅπερ διαφόρως λύεται παρὰ τῶν δικαστηρίων καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν τῆς αὐτῆς περιφερείας.

8 Δ/βρίου 1883). Ἐντὸς τοῦ πρώτου μετὰ τὴν λῆψιν τῶν πρακτικῶν τῶν ἐκλογῶν δεκαπενθημέρου, ἐὰν δὲν ἐγένοντο ἐνστάσεις, ἢ ἐντὸς ὀκταημέαου ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῶν ἐνστάσεων ἀποφάσεως, ὁ παρ' ἐφέταις εἰσαγγελεὺς προσκαλεῖ τοὺς ἐκλεχθέντας νὰ προσέλθωσιν ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ ἐφετείου, ὅπερ δημοσίᾳ προβαίνει εἰς τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῶν καὶ συντάσσει πρακτικὸν σημειούμενον ἐν τοῖς βιβλίοις. Ἐὰν τὸ Ἐφετεῖον δὲν εὑρεύῃ ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ ἐμποροδικείου, δύναται ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν ἐκλεχθέντων νὰ ἐπιτρέψῃ ὅπως ἡ ἀναγνώρισις αὐτῶν γείνῃ ὑπὸ τοῦ πρωτοδικείου τοῦ διαμερίσματος. Οἱ ἐκλεχθέντες νέοι ἐμποροδίκαι ἐγκαθίστανται ἔπειτα ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει ὑπὸ τῶν προκατόχων αὐτῶν καὶ ἀναγινώσκεται τὸ πρωτόκολλον τῆς ἀναγνωρίσεως. (1) Ἡ ὁρκωμοσία τῶν ἐκλεχθέντων νέων ἐμποροδικῶν γίνεται ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου ἢ ἐνώπιον τοῦ ὁρισθέντος ὑπὸ τούτου πρωτοδικείου.

345. *Περὶ τοῦ ἀπαιτουμένου ἀριθμοῦ δικαστῶν διὰ τὴν ἔκδοσιν ἀποφάσεως.*— Αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων, ὡς καὶ αἱ τῶν πρωτοδικειων, δέον νὰ ἐκδίδωνται ὑπὸ τριῶν τοὐλάχιστον δικαστῶν. Ἐν τῇ συνθέσει τοῦ δικαστηρίου δέον ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος νὰ ἔχῃ μέρος εἷς ἐμποροδίκης· ὥστε ἀπόφασις δὲν δύναται νὰ ἐκδοθῇ ἐγκύρως ὑπὸ τριῶν ἀναπληρωτῶν.(2) Ἄλλως τε οἱ ἀναπληρωταὶ μόνον πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὴν σύνθεσιν ἀριθμοῦ δύνανται νὰ καλῶνται (νομ. 8 Δεκεμβρίου 1883, ἄρθρ. 15, 2ον ἐδαφ. καὶ ἄρθρ. 626 ἐμπ. κωδ.)

Οἱ δικασταὶ πρέπει νὰ ἦναι ἐν περιττῷ ἀριθμῷ. Ἐὰν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦναι ἄρτιος, ὁ τελευταῖος κατὰ τάξιν ἐν τῷ πίνακι ὀφείλει νὰ ἀπέχῃ ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τῆς ἀποφάσεως. Τὸ ἄρθρ. 4 τοῦ περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ νόμου τῆς 30 Αὐγούστου 1888, ὅπερ τίθησι τὸν κανόνα αὐτόν, διαλαμβάνει τῷ ὄντι περὶ τῶν

---

(1) Ἐν Παρισίοις ἡ ἐγκατάστασις τῶν νέων μελῶν τοῦ ἐμποροδικείου γίνεται πανηγυρικῶς. Οἱ ἀπαγγελλόμενοι ἐπὶ ταύτῃ ὑπὸ τῶν Προέδρων λόγοι περιέχουσιν ἐνδιαφερούσας πληροφορίας περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ δικαστηρίου.

(2) Τὸ ζήτημα ἠμφισβητεῖτο πρὸ τοῦ νόμου τοῦ 1883. Ὁ Garsonnet ὑπεστήριζεν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἄρθρ. 626 ἐμπ. κώδ., ὅτι τὸ δικαστήριον ἠδύνατο νὰ συντεθῇ ἐκ τριῶν ἀναπληρωτῶν (op. cit., I, σελ. 134).

δικαστηρίων τοῦ πρώτου βαθμοῦ, ἐν τούτοις δὲ περιλαμβάνονται τὰ ἐμποροδικεῖα ὡς καὶ τὰ πρωτοδικεῖα.(1)

345 δίς. *Πίναξ τῶν δικαστῶν.*—Οἱ ἐμποροδίκαι καὶ οἱ ἀναπληρωταὶ εἶναι ἐγγεγραμμένοι ἐπὶ πίνακος κατὰ τάξιν κανονιζομένην ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχαιότητος, τουτέστιν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτῶν τῆς μετὰ ἢ ἄνευ διαλείμματος ὑπηρεσίας καὶ μεταξὺ τῶν τὸ πρῶτον καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ψηφοφορίας ἐκλεχθέντων δικαστῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ψήφων, τοὺς ὁποίους ἔλαβεν ἕκαστος ἐν τῇ ἐκλογῇ· ἐν περιπτώσει δὲ ἰσοψηφίας, προηγεῖται ὁ πρεσβύτερος (νόμ. 8 Δεκεμβρίου 1883 ἄρθρ. 15 ἐδ. 1). Τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς τάξεως ἔχει ἰδίως σημασίαν προκειμένου περὶ ἀναπληρώσεως τοῦ Προέδρου.(2)

346. *Συμπληρωτικοὶ δικασταί.*— Ἐκ διαφόρων λόγων δυνατὸν νὰ κωλύωνται τὰ μέλη ἐμποροδικείου τινὸς καὶ νὰ μὴ ᾖ ἐφικτὴ ἡ σύνθεσις τοῦ δικαστηρίου ἐκ τριῶν. Δικασταί τινες δυνατὸν νὰ ἐξαιρεθῶσιν οἰκοθεν ἢ ὑπὸ τῶν διαδίκων ἕνεκα συμφέροντος ἢ διὰ λόγους συγγενείας ἢ ἀγχιστείας πρός τινα τῶν διαδίκων (ἄρθρ. 372—396 Πολ. δικ.).(3)

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Douai, 31 Ἰανουαρίου 1885. S. 1885.2.161. J. Pal. 1885. 1.839. D. 1886.2 69. (καὶ σημ. Glasson ἐναντιοφωνοῦντος)· ἐφ. Dijon, 19 Ἰανουαρίου 1886. S. 1886.2.138. Bourges, 29 Δεκεμβρίου 1891. D. 1892 2.176. Nancy, 31 Ἰανουαρίου 1893. D. 1893.2.134. Ὅρ. ἐναντίαν ἀπ. ἐφ. Montpellier, 28 Μαρτίου 1890. D. 1892.2.69.

(2) Ἐγκύκλιος τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης παρατηρεῖ ὅτι τὸ ἄλλοτε φιλονικούμενον ζήτημα λύεται διὰ τῆς νέας διατάξεως, καθ' ἣν ἡ διακοπὴ δὲν εἶναι λόγος νὰ μὴ ὑπολογίζωνται τὰ προγενέστερα ἔτη ὑπηρεσίας. Ὅπου τὸ ἐμποροδικεῖον διαιρεῖται εἰς τμήματα (ἀριθ. 347) ὁ πρόεδρος ἑκάστου τμήματος ὁρίζεται ἐκ τῆς ἐν τῷ πίνακι τάξεως.

(3) Ὁ νόμος τῆς 30 Αὐγούστου 1883 (ἄρθρ. 10) ὁρίζει ὅτι «ἐπὶ ποινῇ »ἀκυρότητος δὲν δύναται νὰ λάβῃ μέρος εἰς σύνθεσιν δικαστηρίου πᾶς δικα»στὴς ἢ πάρεδρος, τοῦ ὁποίου ὁ εἷς τῶν δικηγόρων (avocats ou avoués), ὁ »ἀντιπροσωπεύων τὸν ἕτερον τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν δίκην διαδίκων, »εἶναι συγγενὴς ἢ ἀγχιστεὺς μέχρι τοῦ τρίτου βαθμοῦ συμπεριλαμβανομένου». Τὸ ἀσυμβίβαστον τοῦτο δὲν εἶχε προβλεφθῇ ὑπὸ τῶν προτέρων νόμων καὶ ἀπέκειτο εἰς μόνην τὴν συνείδησιν τῶν δικαστῶν. Δύναταί τις νὰ ἀμφιβάλλῃ ἂν ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ νόμου τῆς 30 Αὐγούστου 1883 ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν ἐμποροδικείων τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον διαλαμβάνει περὶ δικηγόρων (avoués). Διὰ τοῦτο ὅπως δοθῇ γενικὴ σημασία εἰς τὴν διάταξιν ταύτην ὡς πρὸς τοὺς δικηγόρους (avocats) τοὐλάχιστον, ὑπεβλήθη πρότασις νόμου εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ νὰ κηρυχθῇ ἐφαρμό-

Δυνατὸν ὡσαύτως νὰ κωλύωνται. Ἐὰν δὲν ὑπολείπηται ἐπαρκὴς ἀριθμὸς δικαστῶν ἢ ἀναπληρωτῶν παρέδρων, πῶς θὰ κατορθωθῇ ἡ σύνθεσις τοῦ δικαστηρίου ; Γίνεται κλήρωσις ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει, καθ' ἣν ὁ πρόεδρος ἐξάγει τοὺς κλήρους, ἐν οἷς σημειοῦνται τὰ ὀνόματα τῶν συμπληρωτικῶν δικαστῶν,(1) τὰ ὁποῖα λαμβάνονται ἔκ τινος καταλόγου συνταχθέντος κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ δύναται νὰ περιληφθῶσιν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐν τῇ πόλει, ἐν ᾗ ἑδρεύει τὸ δικαστήριον, μόνον οἱ δυνάμενοι νὰ ἐκλέγωνται ἤ, ἐν ἀνεπαρκείᾳ τούτων, καί τινες ἐκλογεῖς. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ πεντήκοντα ὀνομάτων διὰ τοὺς Παρισίους, ἐξ εἴκοσι πέντε διὰ τὰ ἐννεαμελῆ δικαστήρια καὶ ἐκ δέκα πέντε διὰ τὰ λοιπὰ (νόμ. 8 Δεκεμβρίου 1883 ἄρθρ. 16).

Μόνοι οἱ συμπληρωτικοὶ δικασταὶ δὲν δύναται νὰ συγκροτήσωσι τὸ δικαστήριον, ἀλλ' ἡ σύνθεσις εἶναι ἔγκυρος γινομένη ἐκ δύο συμπληρωτικῶν καὶ ἑνὸς ἐμποροδίκου.(2)

Ἐν περιπτώσει κωλύματος τῶν μελῶν τοῦ ἐμποροδικείου, τὰ κα-

σιμος ἐπί τε τῶν ἐμποροδικείων καὶ ἐπὶ τῶν νομαρχιακῶν συμβουλίων. Εἶναι φανερόν, ὅτι ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν ὁ κανὼν αὐτός, ἐπὶ τῶν δικηγόρων (avoués), ἀφοῦ δικηγόροι (avoués) δὲν ὑπάρχουσι παρ' ἐμποροδίκαις. Ἐξ ἄλλου ὅμως, ἀφοῦ πᾶς τις κατ' ἀρχὴν δύναται νὰ ἐκπροσωπῇ καὶ παριστᾷ ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων τοὺς διαδίκους, καλὸν θὰ ἦτο νὰ γενικευθῇ ἡ διάταξις διὰ τὰ ἐμποροδικεῖα ἐφ' ὅλων τῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν διαδίκων ἐντολοδόχων. Ὅρ. ἔκθεσιν ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς, ἥτις ὑπεβλήθη ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 1 Δεκεμβρίου 1886. (Παρατ. ἀρ. 1324)· ἄλλη πρότασις ἐγένετο τῷ 1891 (Doc. parl. ἀρ. 1317). Ὑπὲρ ταύτης ἐγένετο ἔκθεσις τῷ 1893, ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις ἔμεινεν ἕως ἐδῶ.

(1) Οἱ συμπληρωτικοὶ δικασταὶ μόνον ἐν ἐλλείψει ἐμποροδικῶν καὶ παρέδρων δύνανται νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν συνεδρίασιν. Ἀπ. Ἀκυρ. 12 Μαρτίου 1882. S. 1883.1.3ρ2.

(2) Συμφωνοῦσι Boitard, Colmet-Daage et Glasson, «Leçons de procédure civile» 15 ἔκδ., I., σελ. 38—39. Ὁ Glasson λέγει ὅτι αὕτη εἶναι ἡ προτιμητέα λύσις, διότι πρὸ παντὸς δὲν πρέπει νὰ διακόπτωνται αἱ ἐργασίαι τῶν ἐμπορικῶν δικαστηρίων. Ὁ νομοθέτης παρέλιπε νὰ ἐξηγηθῇ σαφῶς, ἐκ δὲ τῆς ἐκφράσεως, ἣν μετεχειρίσθη πρὸς δήλωσιν τῶν ἀναπληρωτικῶν αὐτῶν δικαστῶν, φαίνεται ἐνδεικνύμενον, ὅτι οὗτοι δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι τὴν πλειονοψηφίαν ἐν τῇ συνεδριάσει.

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὁ Glasson ἀπαλλάσσει τοὺς συμπληρωτικοὺς αὐτοὺς δικαστὰς τῆς πρὸς ὁρκοδοσίαν ὑποχρεώσεως.

θήκοντα αὐτοῦ ἐκπληροῖ τὸ πρωτοδικεῖον.(1) Φυσικὸν δὲ εἶναι τότε νὰ θεωρῆται ὡτεὶ μηδόλως ὑπῆρχεν ἐμποροδικεῖον. Εἶναι ὅλως αὐθαίρετος ἡ ἐκδοχή, ἡ ὑποστηριχθεῖσά ποτε, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει νὰ παραπέμπηται ἡ ὑπόθεσις ἐνώπιον ἄλλου ἐμποροδικείου τῆς περιφερείας.(2) Τὰ πρωτοδικεῖα ἔχοντα πλήρη δικαιοδοσίαν, ὀφείλουσι κατ' ἀκολουθίαν νὰ δικάζωσι καὶ αὐτὰς τὰς ἐμποροικὰς ὑποθέσεις, αἵτινες δι' οἱανδήποτε αἰτίαν δὲν δύνανται νὰ δικασθῶσιν ὑπὸ ἐμποροδικείου.

347. Ἕκαστον ἐμποροδικικεῖον ἔχει μόνον ἓν τμῆμα.(3) Ἡ διαίρεσις τοῦ ἐμποροδικείου εἰς τμήματα θεωρεῖται ὡς ἀδύνατος διὰ τὸν λόγον ἰδίως ὅτι ἐνώπιον τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας οἱ διάδικοι δύνανται νὰ παρίστανται μόνοι καὶ νὰ ὑπερασπίζωσι τὴν ἑαυτῶν ὑπόθεσιν (ἀρ. 351) Ἡ ἄσκησις τοῦ δικαιώματος τούτου θὰ παρημποδίζετο, ἂν διάδικός τις εἶχεν ὑποθέσεις ἐνώπιον δύο τμημάτων συνεδριαζόντων συγχρόνως εἰς δύο διάφορα μέρη.(4) Ἀλλ' οὐδὲν τὸ κωλῦον, ὅπως τὸ ἐμποροδικεῖον διαιρῆται εἰς τμήματα συνεδριάζονται κατὰ διαφόρους ἡμέρας. Τοῦτο δὲ καὶ γίνεται ἐν τοῖς σπουδαιοτέροις ἐμποροδικείοις, ἰδίως δὲ ἐν τῷ ἐμποροδικείῳ τοῦ Σηκουάνα.(5)

347 δίς. Τὰ ἐμποροδικεῖα ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργοῦ (ἄρθρ. 630 ἐμπ. κώδ.).(6) Οἱ τῶν ἐμποροδικείων δικασταὶ δὲν ὑπόκεινται, ὡς οἱ τῶν ἐφετείων καὶ πρωτοδικείων ἀμετάθετοι δικασταί, εἰς τὴν πειθαρχικὴν ἐξουσίαν τοῦ συνιστῶντος κατὰ τὸν νόμον τῆς 30 Αὐγούστου 1883 (ἄρθρ. 13 καὶ ἑπ.) τὸ ἀνώτατον δικαστικὸν συμβούλιον ἀκυρωτι-

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Rouen, 4 Νοεμβρίου 1836. D. 1852.5,125. Nouguier, op. cit. ἀρ. 296—299. Garssonet. op. cit. 1 σελ. 135.

(2) Ἀπ. ἐφ. Rouen, 23 Μαΐου 1844. D. 1852.5.125. ἐφ. Caen, 3 Ἰουνίου καὶ 2 Αὐγούστου 1875 D. 1876.2.105 (ὑπάρχει περίπτωσις κανονισμοῦ ὑπὸ τοῦ ἐφετείου, ὅπερ ὁρίζει ἄλλο ἐμποροδικεῖον).

(3) Ἐν Βελγίῳ ὑπάρχουσι δύο τμήματα ἐν τοῖς σπουδαιοτέροις ἐμποροδικείοις, ἰδίως δὲ ἐν Ἀμβέρσῃ καὶ τότε τὸ ἕτερον τῶν τμημάτων προεδρεύεται ὑπὸ ἀντιπροέδρου (νομ.18 Ἰουνίου 1869, ἄρθρ. 58).

(4) Garsonnet, op. cit., I, σελ. 128.

(5) Ὅρ. διδομένης ὑπὸ Houyvet, op. cit. σελ. 30 ἐν σημ. λεπτομερείας καὶ παρατηρήσεις Garsonnet σελ. 129.

(6) Locré, «Législ. de la France», τομ. XX σελ. 35.

κοῦ.(1) Ἀλλ' ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργὸς ἔχει ἐπ' αὐτῶν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν δικαστικῶν προσώπων πασῶν τῶν ἄλλων δικαιοδοσιῶν, δικαίωμα ἐπιβλέψεως. Δύναται δὲ νὰ ἐπιπλήττῃ αὐτοὺς καὶ νὰ ζητῇ παρ' αὐτῶν ἐξηγήσεις περὶ τῶν ἀποδιδομένων αὐτοῖς πράξεων (νομ. 30 Αὐγούστου 1883, ἄρθρ. 17).

348. *Κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι. Ἐπικουρικὰ πρόσωπα.* — Παρὰ τοῖς ἐμποροδικείοις ὑπάρχουσι καὶ διοικητικοὶ ὑπάλληλοι καὶ ὑπηρέται ἤτοι ὁ γραμματεὺς καὶ οἱ κλητῆρες, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἐπικουρικὰ ἄλλα πρόσωπα μὴ ἔχοντα μὲν δημόσιον χαρακτῆρα, ἀλλὰ συνιστάμενα ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἢ μάλιστα ὑποδεικνυόμενα ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τοὺς δικαιουμένους. Ταῦτα δὲ εἶναι οἱ δικολάβοι, οἱ ἐκκαθαρισταί, οἱ διαιτηταὶ - εἰσηγηταί, οἱ σύνδικοι.

349. *Γραμματεύς.* — Ὁ γραμματεὺς τοῦ ἐμποροδικείου, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἐξελέγετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐμποροδικείου, μετὰ τὸν νόμον τῆς 27 Ventôse ἔτους VIII διορίζεται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὡς καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν ἄλλων δικαστηρίων. Ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἔχει ὑπογραμματεῖς διοριζομένους ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῇ προτάσει αὐτοῦ. — Ὁ γραμματεὺς πρέπει νὰ ἔχῃ ἡλικίαν 25 ἐτῶν, δὲν ἀπαιτεῖται δὲ νὰ ἔχῃ προσόν τι (2)· ἄλλως τε οὕτως ἔχει καὶ περὶ πάντων τῶν ἄλλων γραμματέων, πλὴν τῶν τοῦ Ἀκυρωτικοῦ καὶ τῶν ἐφετείων. (3)

350. *Κλητῆρες.* — Ἕκαστον ἐμποροδικεῖον ἐκλέγει ὡρισμένον ἀ-

---

(1) Συμφωνοῦσι Garsonnet, «Précis de procédure civile», 3η ἔκδ., ἀρ. 34 ἐν τέλει, Boitard, Colmet—Daage et Glasson, I, σελ. 47. Οἱ τοῦ ἐμποροδικείου δικασταὶ δὲν ὑπέκειντο ἄλλως εἰς τὴν πειθαρχικὴν ἐξουσίαν τῶν ἐφετείων, ἥτις διὰ τοῦ νόμου τῆς 30 Αὐγούστου 1883 μετεβιβάσθη εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον. Κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νόμου τῆς 3 Μαρτίου 1840 προυτάθη ὅπως ἐφαρμόζωνται καὶ ἐπὶ τῶν τοῦ ἐμποροδικείου δικαστῶν αἱ διατάξεις αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν πειθαρχικὴν ἐξουσίαν τῶν ἐφετείων ἐπὶ τῶν πρωτοδικῶν, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο δεκτὴ ἡ πρότασις, θεωρηθέντος τοῦ μέτρου αὐτοῦ πολὺ αὐστηροῦ ὡς πρὸς δικαστάς, οἵτινες ἀσκοῦσι τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα ἀμισθί.

(2) Ἐν Βελγίῳ οἱ γραμματεῖς τῶν ἐμποροδικείων, ὡς καὶ ὁ τῶν πρωτοδικείων καὶ ἐφετείων, ἀπαιτεῖται νὰ ἦναι διδάκτορες τῆς νομικῆς (νομ. 18 Ἰουνίου 1869 ἄρθρ. 65).

(3) Περὶ τῶν διαφόρων καθηκόντων τοῦ γραμματέως τοῦ ἐμποροδικείου· ὅρ. Houyvet, op. cit. ἀρ. 33.

ριθμὸν κλητήρων ἐκ τῶν κατοικούντων ἐν τῇ ἕδρᾳ αὐτοῦ. Οἱ τοῦ ἀκροατηρίου κλητῆρες οὗτοι τηροῦσι τὴν τάξιν ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ, ἐκφωνοῦσι τὰς ὑποθέσεις καὶ κοινοποιοῦσι πάντα τὰ δικόγραφα, τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰς ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἐκκρεμεῖς ὑποθέσεις. (1)

351. *Ἔλλειψις δικηγόρων* (avoués) — Δὲν ὑπάρχουσι δικηγόροι (avoués) παρὰ τοῖς ἐμποροδικείοις (ἀρθ. 414 Πολ. Δικον.), ὡς ὑπάρχουσι παρὰ τοῖς πρωτοδικείοις, ἐνώπιον τῶν ὁποίων πᾶς διάδικος ὀφείλει νὰ παρίσταται διὰ δικηγόρου (avoué). Πρὸς τούτοις οἱ avocats δικηγόροι δὲν ἔχουσιν ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις, ὡς ἐν τοῖς πρωτοδικείοις, τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ παριστᾶν ἐπὶ ἀκροατηρίου τὰ πρόσωπα, ἅτινα δὲν ποιοῦνται χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ ὑπερασπίζωσι τὴν ἑαυτῶν ὑπόθεσιν αὐτοπροσώπως (ἄρθρ. 85 Πολ. δικον.). Πρὸς ἀποφυγὴν βραδύτητος καὶ ἐξόδων ὁ νόμος δίδει ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις τὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς διαδίκους, ὅταν δὲν ὑπερασπίζωσιν αὐτοπροσώπως τὴν ἑαυτῶν ὑπόθεσιν, νὰ ἐκπροσωπῶνται ὑπό τινος τρίτου ἔχοντος εἰδικὴν πληρεξουσιότητα (ἄρθρ. 627 ἐμπ. κωδ.). Ὁ ἐπίτροπος οὗτος ad litem δύναται κατ' ἀρχὴν νὰ ἐκλέγηται ἐλευθέρως ὑπὸ τῶν διαδίκων. Εἷς μόνον περιορισμὸς ἐπιβάλλεται, οὗτος, ὅτι οὐδεὶς κλητὴρ δύναται νὰ βοηθῇ διάδικον ὡς σύμβουλος οὔτε νὰ ἐκπροσωπῇ αὐτὸν ὡς πληρεξούσιος (ἄρθρ. 627, ἐδ. 2 ἐμπ. κώδ.). Τοῦτο ἐγένετο διὰ τὸν φόβον μήπως ἡ παρέμβασις τοῦ κλητῆρος εἶναι ἐμπόδιον εἰς τὸν φιλικὸν συμβιβασμόν, διὰ τὸν ὁποῖον πάντοτε προσπαθεῖ ὁ νομοθέτης. Ἀλλ' οὐδὲν τὸ κωλῦον, ὅπως οἱ διάδικοι ἐκλέξωσιν ὡς ἐπίτροπον αὐτῶν δικηγόρον (avoué), ἐκλεγόμενος δ' ὅμως οὗτος δὲν ἐνεργεῖ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ ὁημοσίου λειτουργοῦ, ἀλλὰ θεωρεῖται ὡς καὶ πᾶς ἄλλος ἐπίτροπος (2) (ὅρ. ἀρ. 431). Τοῦτο εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως ἄλλως τε καὶ διότι

---

(1) Πρβλ. διὰ τὴν πρακτικὴν τοῦ ἐμποροδικείου τοῦ Σηκουάνα Houyvet, op. cit. ἀρ. 35.

(2) Ἐν Βελγίῳ δὲν ἀφείθη ἡ αὐτὴ ἐλευθερία εἰς τοὺς δικαζομένους ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων. Κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου τῆς 18 Ἰουνίου 1869 (ἄρθρ. 62) δύνανται νὰ παρίστανται ἐπὶ δικαστηρίου ὡς πληρεξούσιοι μόνον 1ον οἱ avocats, 2ον οἱ avoués, 3ον τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα τὸ δικαστήριον δέχεται εἰδικῶς ἐν ἑκάστῃ ὑποθέσει. Ἡ τελευταία αὕτη διάταξις (3ον) σκοπεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐγκατάστασιν δικολάβων.

πρὸ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ἦτο ἀπηγορευμένον νὰ ζητῆται ἡ συνδρομὴ τῶν avoués καὶ avocats ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων (ἀρ. 352).

352. *Δικολάβοι.* — Ἐν τούτοις πρὸς ὁδηγίαν τῶν διαδίκων ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν ἑαυτῶν ἀντιπροσώπων τὰ ἐμποροδικεῖα τῶν σημαντικωτάτων πόλεων καταρτίζουσι κατάλογον τῶν ἐπιτρόπων, τοὺς ὁποίους συνιστῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν δικαζομένων. Οἱ οὕτω συνιστάμενοι ἐπίτροποι καλοῦνται ἐν τῇ πρακτικῇ *δικολάβοι* (agréés), διότι ἔχουσι τὴν συναίνεσιν τοῦ δικαστηρίου.(1)

Ὁ θεσμὸς τῶν δικολάβων εἶναι ἀρχαιότατος. Ἀνάγεται εἰς τὸν XVII αἰῶνα. Εἶναι σύγχρονος τῇ ἐποχῇ, καθ' ἣν παρετηρήθη ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τηρηθῇ αὐστηρῶς ὅπως οἱ διάδικοι παρίστανται αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τῶν ἐμπορικῶν δικαστῶν, ὡς ἀπῃτεῖτο κατὰ πρῶτον. Ἐν τῇ πράξει ἐκαλοῦντο *δικηγόροι παρὰ τοῖς ἐμπορικοῖς δικασταῖς* (procureurs aux consuls) οἱ συνιστάμενοι εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν δικαζομένων ἐπίτροποι. Ἀλλ' ἡ προσφυγὴ πρὸς τοὺς κυρίως λεγομένους δικηγόρους procureurs ἢ πρὸς avocats ἀπηγορεύετο ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων.

Οἱ δικολάβοι δὲν εἶναι ὡς οἱ δικηγόροι (avoués) δημόσιοι λειτουργοί,(2) διακρίνονται δὲ αὐτῶν ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις.

α) Ἡ ὑπηρεσία αὐτῶν δὲν εἶναι ὑποχρεωτική. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, οἱ δικολάβοι δὲν ἔχουσι μονοπώλιον ὡς οἱ δικηγόροι (avoués).(3)

---

(1) Nouguier, «Des tribunaux de commerce» I σελ. 114 καὶ 115. Ὁ θεσμὸς αὐτὸς ἐγένετο ἀφορμὴ καταχρήσεων, ἀλλ' ὅτι καθ' ἑαυτὸν εἶναι νόμιμος, δὲν εἶναι ἀμφίβολον. Ἀνεγνωρίσθη δὲ ἐν ταῖς διασκέψεσι τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας, ταῖς σχετικαῖς πρὸς τὸν ἐμπορικὸν κώδικα, Locré, «Législation de la France» σελ. 9 καὶ 34.

(2) Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐν ἀποφάσει αὐτοῦ τῆς 9 Μαρτίου 1825 ἐξήνεγκε τὴν γνώμην, ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ δοθῇ δημόσιος χαρακτὴρ εἰς τοὺς δικολάβους. Ἐρρήθη ἀνωτέρω (ἀρ. 140), ὅτι οἱ δικολάβοι δὲν πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς πράκτορες ὑποθέσεων καὶ συνεπῶς ὡς ἔμποροι (ὅρ. ἐναντίαν γνώμην Houyvet, op. cit. σελ. 35 σημ.)

(2) Ἀπόφασίς τις τοῦ Πρωτοδικείου Lyon τῆς 30 Ἰανουαρίου 1886 («La Loi» τῆς 24 Φεβρουαρίου 1886) συνήγαγεν ἐκ τούτου λογικωτάτην συνέπειαν. Τὸ σωματεῖον τῶν δικηγόρων (avoués) δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ ἀποζημίωσιν κατὰ τοῦ δικηγορήσαντος ἀποδεικνύον ἁπλῶς καὶ μόνον τὴν δικηγορικὴν πρᾶξιν. Τοὐναντίον οἱ δικολάβοι δὲν δύνανται νὰ ἀπαιτήσωσιν ἀποζημίω-

Οἱ διάδικοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγωσιν ὅπως ἐκπροσωπήσωσιν αὐτοὺς καὶ ἄλλους πληρεξουσίους, οἱ δικολάβοι δὲ δὲν ὑποχρεοῦνται νὰ ἐνεργήσωσι διὰ τοὺς ἀπευθυνομένους πρὸς αὐτοὺς πελάτας.

6) Ὀφείλουσιν, ὡς καὶ πᾶς ἄλλος πληρεξούσιος, νὰ νομιμοποιῶνται δι' εἰδικῆς πληρεξουσιότητος.(1) Ἡ ἐπίδειξις τῆς ἀγωγῆς δὲν παρέχει τεκμήριον ὑπὲρ τῆς πληρεξουσιότητος αὐτῶν, ὡς γίνεται ἐπὶ τῶν δικηγόρων (avoués). Ἐν τούτοις ὑπὸ ἰδιαιτέραν τινὰ ἔποψιν τὰ δικαστήρια ποιοῦνται μεταξὺ τῶν δικολάβων καὶ τῶν ἄλλων ad litem ἐπιτρόπων διάκρισίν τινα, τῆς ὁποίας ἄλλως τὸ νόμιμον εἶναι ἀμφίβολον (ἀριθ. 430).

Τῷ ὄντι ὁ ὀργανισμὸς τῶν δικολάβων ἐγένετο κατὰ τὸν τύπον τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας λειτουργῶν.(2) Ἕκαστος δικολάβος ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐπὶ τῇ παρουσιάσει τοῦ ἑαυτοῦ προκατόχου, ὅστις παραχωρεῖ αὐτῷ τὸ γραφεῖον. Τὸ δικαστήριον δύναται νὰ ἀσκῇ ἐπὶ τῶν δικολάβων πειθαρχικὴν ἐξουσίαν, ἀποκλεῖον αὐτοὺς ἐκ τοῦ καταλόγου, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαγορεύῃ αὐτοῖς νὰ παριστῶσι τοὺς δικαζομένους, καὶ τοῦτο διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι ἡ παράστασις εἶναι ἐλευθέρα ἐν τῇ ἐμπορικῇ δικαιοδοσίᾳ.(3)

Ἐὰν δὲν δύνηταί τις νὰ ἀρνηθῇ εἰς τὰ δικαστήρια τὸ δικαίωμα τοῦ καταρτίζειν κατάλογον δικολάβων, ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῇ, ὅτι ὀφείλουσι ταῦτα νὰ ἀπέχωσιν ἀπό τε τοῦ νὰ ἐκδίδωσι κανονισμοὺς ἀφορῶντας εἰς αὐτοὺς καὶ τοῦ νὰ χορηγῶσιν εἰς τοὺς δικολάβους πλεονεκτήματα μὴ παραχωρούμενα εἰς τοὺς ἄλλους πληρεξουσίους. Οἱ κανονισμοὶ οὗτοι θὰ ἦσαν κατὰ παράβασιν τοῦ ἄρθρου 5 ἀστικοῦ κώδικος, ὅπερ ἀπαγορεύει εἰς τὰ δικαστήρια νὰ ἀποφασίζωσι διὰ κανονιστικῶν διατάξεων.(4) Ἡ παροχὴ πλεονεκτημάτων εἰς

σιν κατὰ τοῦ ἀδίκως λαβόντος τὸν τίτλον δικολάβου, εἰμὴ ἐὰν ἀποδείξωσι ὅτι ἐπῆλθεν ἐκ τούτου ζημία εἰς ἕκαστον αὐτῶν.

(1) Βασιλικὸν διάταγμα 25 Μαρτίου 1825.

(2) Ὅρ. διὰ λεπτομερείας Nouguier, op. cit σελ 120 καὶ ἐπ. Gamberlin. «Manuel pratique des tribunaux de commerce» σελ. 284, ἐπ.

(3) Ὅρ. ἀπ. ἐφ. Champery 27 Αὐγούστου 1873. J. Pal. 1873.1054.

(4) Ἀπ. Ἀκυρ. 17 Ἰανουαρίου 1842, 22 Ἰουλίου 1847, 25 Ἰουνίου 1850.1.228 S. 1850.1.753 16 Μαρτίου 1852. D. 1852.1.127. S. 1852. 1.4 58. Ὁ κανονισμὸς τῆς 21 Δεκεμβρίου 1809, ὁ γενόμενος ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου τοῦ Σηκουάνα πρὸς ἀναδιοργανισμὸν τῶν δικολάβων, δὲν προσεβλήθη.

.ους δικολάβους θὰ ἀπετέλει προσβολὴν εἴς τε τὴν ἐλευθερίαν τῶν διαδίκων τοῦ νὰ ἐκλέγωσι τοὺς ἑαυτῶν ἀντιπροσώπους καὶ εἰς τὸ δικαίωμα, ὅπερ ἔχουσι πάντες ἐξ ἴσου, τοῦ νὰ ἐκλέγωνται ἀντιπρόσωποι.(1)

353. Τὰ ἐμποροδικεῖα ἔχουσι πρὸς τούτοις γενικῶς τὴν συνήθειαν νὰ ὁρίζωσιν ὡρισμένον ἀριθμὸν προσώπων, εἰς ἃ ἐμπιστεύονται τὰ καθήκοντα τῶν δικαστικῶν ἐκκαθαριστῶν, τῶν συνδίκων πτωχεύσεως,(2) τῶν διοικητικῶν ἐκκαθαριστικῶν ἑταιρειῶν(3) καὶ τῶν διαιτητῶν εἰσηγητῶν ἐν ταῖς προβλεπομέναις ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 429 Πολιτικῆς δικονομίας περιπτώσεσιν. Ὅρα ἀριθ. 363—365.

Ἐν Παρισίοις ὑπῆρχον ἔτι *φύλακες τῆς ἐμπορίας* (gardes du commerce) διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς προσωπικῆς κρατήσεως (ἄρθ.625 ἐμπ. κωδ.). Διωρίζοντο δὲ οὗτοι ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους ἐκ τῶν ὑποδεικνυομένων διὰ καταλόγων καταρτιζομένων ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου καὶ τοῦ ἐμποροδικείου (διάταγμα τῆς 14 Μαρτίου 1888). Οἱ φύλακες αὐτοὶ ἐξέλιπον συνεπείᾳ τοῦ νόμου τῆς 22 Ἰουλίου 1887,

---

—Ὅρ. ὡσαύτως ἐγκύκλιον τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης τῆς 22 Μαΐου 1845 περὶ τοῦ παρανόμου τῶν διατιμήσεων τῶν δαπανῶν καὶ ἐξόδων, ἃς παρεδέχθησαν τὰ ἐμποροδικεῖα.

(1) Οἱ κανονισμοί, πολλοὺς τῶν ὁποίων ἠκύρωσε τὸ ἀκυρωτικὸν καὶ αἱ δημιουργοῦσαι προνομιακὴν κατάστασιν τῶν δικολάβων καταχρήσεις, οὐδαμῶς ἀποδεικνύουσι τὸ παράνομον τοῦ θεσμοῦ. Ὅρ. περὶ τῶν ζητημάτων τούτων. L. Oudin «un abus judiciaire ou le monopole illégal des agréés (1878)». Cruchon, «l'usurpation de la puissance législative par quelques tribunaux de commerce». Cruchon, «Le droit de défense devant les tribunaux de commerce». — Φρονοῦμεν ὅτι οἱ συγγραφεῖς οὗτοι δὲν διέκριναν ἐπαρκῶς ἀπ' ἀλλήλων τὰ δύο ζητήματα, ἅτινα ὑπεδείξαμεν, τὸ τοῦ θεσμοῦ τῶν δικολάβων καθ' ἑαυτόν, καὶ τὸ τῶν καταχρήσεων, εἰς ἃς ἔδωκεν ἀφορμήν.

(2) Ἐν πολλαῖς μεγαλοπόλεσι καὶ ἰδίως ἐν Παρισίοις, Λυὸν καὶ Μασσαλίᾳ τὰ ἐμποροδικεῖα ἀπήτησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς παροχῆς μείζονος ἐγγυήσεως διὰ τοὺς ἐνδιαφερομένους, ὅπως οἱ σύνδικοι ἀποτελέσωσιν ἀστικὴν ἑταιρείαν. «Journal des faillites» 1883 σελ. 130 καὶ ἑπ. Πρβλ. Houyvet, op. cit. ἀρ. 38

(3) Ὅρ. ἐσωτερικὸν κανονισμὸν τοῦ ἐμποροδικείου Σηκουάνα περὶ ἐκκαθαριστῶν (9 Ὀκτωβρίου 1884). Ἡ ἔκφρασις «δικαστικοὶ ἐκκαθαρισταί», ἧς ἐγένετο ἄλλοτε χρῆσις διὰ τὰ πρόσωπα ταῦτα, ἀντικατεστάθη διὰ τῆς ἐκφράσεως «διοικητικοὶ ἐκκαθαρισταὶ ἑταιρειῶν» μετὰ τὸν νόμον τῆς 4 Μαρτίου 1889, ὅστις ἔδωκεν ἰδίαν σημασίαν εἰς τὴν δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν.

ὅστις κατήργησε τὴν προσωπικὴν κράτησιν ἐπί τε τῶν ἀστικῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων

ΤΜΗΜΑ ΙΙ. — ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΟΔΙΚΕΙΩΝ.

354. Ἡ ἁρμοδιότης τῶν ἐμποροδικείων, ὡς καὶ ἡ ἁρμοδιότης πάσης ἄλλης δικαιοδοσίας, πρέπει νὰ ἐξετασθῇ διττῶς. 1ον Τίνας ὑποθέσεις δικάζουσι τὰ ἐμποροδικεῖα. 2ον Ποῖον ἐμποροδικεῖον δέον νὰ ἐπιληφθῇ ὡρισμένης ὑποθέσεως. Περὶ τούτων δὲ διὰ τεχνικῶν ὅρων λέγεται ὅτι πρέπει ἐν πρώτοις νὰ κανονισθῇ ἡ ἀπόλυτος ἁρμοδιότης ἢ ratione materiae, καὶ ἔπειτα ἡ σχετικὴ ἁρμοδιότης ἢ ratione personae. Τὰ ἐμποροδικεῖα ἔχουσι πολλὰ καθήκοντα τῆς μὴ ἀμφισβητουμένης δικαιοδοσίας.(1) Πρὸς τούτοις ὁ πρόεδρος τοῦ ἐμποροδικείου ἔχει εἰδικά τινα καθήκοντα.(2) Τὰ ἐμποροδικεῖα ἀποφασίζουσιν ὁτὲ μὲν ἐν πρώτῳ βαθμῷ, ὁτὲ δὲ ἐν τελευταίῳ.

Θὰ πραγματευθῶμεν ἄρα, Αον περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων ratione materiae, περὶ τῶν τῆς μὴ ἀμφισβητουμένης δικαιοδοσίας ἐξουσιῶν αὐτῶν, περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ Προέδρου. — Βον Περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων ratione personae. — Γον Περὶ τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς τὰ ἐμποροδικεῖα ἀποφασίζουσιν εἰς πρῶτον ἢ εἰς τελευταῖον βαθμόν.

Αον. — Περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων «ratione materiae». — Περὶ τῶν τῆς μὴ ἀμφισβητουμένης δικαιοδοσίας ἐξουσιῶν αὐτῶν. — Περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ προέδρου.

335. Ὁ χαρακτὴρ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων ὑπέστη οὐσιώδη τροποποίησιν. Τὰ ἐμποροδικεῖα ἱδρυθέντα πρὸς ἐκδίκασιν τῶν

---

(1) Garsonnet, op. cit., I, σελ. 130. Μεταξὺ τῶν ἄλλων δύναταί τις νὰ ἀναφέρῃ τὸν προσδιορισμὸν τῶν δικολάβων, τῶν τοῦ ἀκροατηρίου κληρώνων, τῶν ἐγγεγραμμένων μεσιτῶν κλπ. Ὅρ. ἀρ. 410.

(2) Garsonnet, op. cit. I σελ. 135. Ὅρ. ἐπὶ παραδείγματος ἄρθρ. 417 Πολ. δικον. 93, 151, 152, 172, 305, 386, ἐμπ. κώδ. Ὅρ. ἀριθ. 410 δίς.

μεταξὺ ἐμπόρων διαφορῶν, ἔχουσι ταυῦν ἁρμοδιότητα πραγματικοῦ χαρακτῆρος κατὰ τοῦτο, ὅτι δικάζουσι συνηθέστατα διαφορὰς ἕνεκα τῆς φύσεως τῶν πράξεων, πρὸς ἃς σχετίζονται, καὶ ἀδιαφόρως πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τῶν διαδίκων.(1) Ὅρ. ἐν τούτοις ἀριθ. 370. Ἐὰν αἱ φερόμεναι ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων δίκαι ὑφίστανται συνήθως μεταξὺ ἐμπόρων, τοῦτο εἶναι καθαρῶς πραγματικὸν γεγονὸς προερχόμενον ἐξ εἰδικῶν αἰτίων, αἵτινες δείκνυνται κατωτέρω (ἀριθ. 358).

356. Αἱ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων διαφοραὶ δύναται νὰ κατατ αχθῶσιν ὑπὸ τὰς ἀκολούθους ἓξ κεφαλαιώδεις διαφόρους τάξεις. Εἶναι δὲ αὗται. 1ον Αἱ σχετικαὶ πρὸς ἐμπορικὰς πράξεις διαφοραὶ (ἄρθρ. 631, 3ον καὶ 1 ἐμπ. κώδ.). 2ον Αἱ διαφοραὶ αἱ ἀναγομεναι εἰς τὰς συναλλαγματικὰς καὶ τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια ἕνεκα τούτου καὶ μόνον τοῦ λόγου, ὅτι εἷς τῶν ἐν αὐτοῖς ὑπογραφέων ἐνέχεται ἐμπορικῶς (ἄρθρ. 636 καὶ 637 ἐμπ. κώδ., νομ. 14 Ἰουνίου 1865 ἄρθρ. 4). 3ον Αἱ μεταξὺ ἑταίρων διαφοραὶ ἐπὶ ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν (ἄρθρ. 631, 2ον). 4ον Αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὴν πτώχευσιν διαφοραὶ (ἄρθρ. 535). 5ον Αἱ κατ' ἀποφάσεων τῶν βιομηχανικῶν εἰρηνοδικείων ἐφέσεις. 6ον Αἱ κατὰ ἐμπορικῶν ἐπιστατῶν καὶ ὑπαλλήλων ἀγωγαὶ ἕνεκα τῶν συναλλαγῶν τοῦ ἐμπόρου, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὁποίου διατελοῦσι (ἄρθρ. 634, 1ον), καὶ αἱ ἐκ γραμματίων ἐκδιδομένων ὑπὸ τῶν ταμιῶν ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων, τῶν ταμιῶν ἐπὶ τῶν πληρωμῶν, τῶν εἰσπρακτόρων καὶ ἄλλων δημοσίων ὑπολόγων ἀγωγαὶ (ἄρθρ. 634, 2ον). Ἕκαστον εἶδος τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικείων διαφορῶν τούτων ἐξετασθήσεται κατ' ἰδίαν. Τὸ θέμα τοῦτο ἔχει τόσῳ μείζονα σπουδαιότητα, καθ' ὅσον τὰ ἐμποροδικεῖα ἔχουσιν ἐξαιρετικὴν δικαιοδοσίαν, διαφέροντα κατὰ τοῦτο τῶν πολιτικῶν, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν κοινὴν δικαιοδοσίαν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν εἶναι ἁρμόδια μόνον διὰ

---

(1) Τὸ διάταγμα τοῦ Καρόλου IX τοῦ 1563 φαίνεται ὅτι εἰς τοὺς ἐμποροδίκας ἀπένειμεν ἁρμοδιότητα μόνον διὰ πάσας τὰς δίκας καὶ διαφορὰς τὰς ἐγειρομένας μεταξὺ ἐμπόρων διὰ τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν πράξεις μόνον. Ἀλλὰ τὸ διάταγμα τοῦ 1673 ἀνεγνώριζεν, ὅτι πολλάκις ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία ἦτο ἁρμοδία καὶ διὰ τὰς δίκας μεταξὺ μὴ ἐμπόρων. Ὅρ. διάταγμα 1673, τίτλ. XII, ἄρθρ. 2 καὶ ἐπ. καὶ σχόλιον Jousse.

τὰς διαφοράς, ἡ ἐκδίκασις τῶν ὁποίων ὑπήχθη εἰς αὐτὰ ὑπὸ τοῦ νόμου.(1)

357. 1ον. ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ. — Τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων εἶναι βεβαίως ἡ ἐκδίκασις τῶν σχετικῶν πρὸς τὰς ἐμπορικὰς πράξεις διαφορῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ κῶδιξ ἐν τῷ περὶ ἁρμοδιότητος μέρει ποιεῖται τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων (ἀριθ. 99). Ἀλλ' ἐὰν τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζωσι πάσας τὰς σχετικὰς πρὸς ἐμπορικὰς πράξεις διαφοράς, τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι οὐδέποτε ἔχουσιν ἁρμοδιότητα διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς ἀστικὰς πράξεις διαφοράς. Ἐξαιρετικῶς ὁ νόμος ἀνατίθησιν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐκδίκασιν τοιούτων διαφορῶν (ἀριθ. 362, 378 καὶ 370).

Τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἁρμόδια εἴτε πρόκειται περὶ πράξεων ἐμπορικῶν καθ' ἑαυτὰς ἀσχέτως πρὸς τὸ ἐπάγγελμκ τῶν ἐνεργούντων αὐτὰς προσώπων εἴτε περὶ πράξεων ἐμπορικῶν ἕνεκα τῆς ἰδιότητος τῶν ἐνεργούντων αὐτὰς δυνάμει τῆς περὶ *παρακολουθήματος θεωρίας* (ἀριθ. 171 καὶ ἑπ.). Ἡ θεωρία αὕτη ἐφαρμόζεται ταυτῦν, καὶ πολὺ ὀρθῶς, καὶ ἐπὶ τῶν μὴ συμβατικῶν ἔτι ἐνοχῶν (ἀριθ. 177 καὶ ἑπ.).(2)

Ἡ ἁρμοδιότης τοῦ ἐμποροδικείου προϋποθέτει, ὅτι ὁ ἐναγόμενος ἦτο ἱκανὸς πρὸς ἐνέργειαν ἐμπορικῆς πράξεως. Τὸ ἐμποροδικεῖον, ἀποδει κνυομένης ἐνώπιον αὐτοῦ τῆς ἀνικανότητος, δὲν ἔχει ἁρμοδιότητα νὰ ὁρίσῃ τὰς ἀστικὰς συνεπείας, αἵτινες δυνατὸν νὰ προκύπτωσιν ἐκ τῆς ἀκύρου δυνάμει τοῦ ἄρθρου 1312 ἀστικοῦ κώδικος πράξεως (ἀριθ. 167 καὶ ἑπ.).

358. Ἂν καὶ κατ' ἀρχὴν ἡ φύσις τῆς ἐπιδίκου πράξεως ἀρκεῖ (3)

---

(1) Τὸ Συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας δι' ἀποφάσεως τῆς 4 Δεκεμβρίου, ἐγκριθείσης τῇ 9, ἀποφαίνεται ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα «εἶναι ἐξαιρετικὰ δικαστήρια καὶ δὲν δύνανται νὰ δικάζωσιν εἰμὴ μόνον περὶ ἀντικειμένων ἐξαιρεθέντων τῆς δικαιοδοσίας τῶν κοινῶν δικαστηρίων διὰ ῥητοῦ νόμου».

(2) Ἀπ. Ἐφετ. Paris, 6 καὶ 19 Ἰουνίου 1894. Ἐφ. Amiens, 1ης Φεβρουαρίου 1896. S. καὶ J. Pal. 1897. 2.225 (σημ. τοῦ Lacoste, ἐν ᾗ δείκνυται ἡ νομολογία). Ἀπ. ἀκυρ. 11 Δεκεμβρίου 1895. D. 1896, 1.263, 20 Μαΐου 1896. D. 1896, 5.134. Ἀκυρ. 30 Ἰουνίου 1897. D. 1897, 1. 468· (ἐπρόκειτο περὶ ἀγωγῆς ἐπὶ ἀποζημιώσει, στηριζομένης ἐπὶ τοῦ ἄρθρ. 1834 ἀστ. κώδ. καὶ ἀπευθυνομένης κατὰ κυρίου ἕνεκα πλαστογραφίας διαπραχθείσης ὑπό τινος ὑπαλλήλου αὐτοῦ).

(3) Ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρου 634, 2ον (ἀριθ. 370) δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον ἕνεκα τῆς ἰδιότητος τοῦ προσώπου.

διὰ νὰ καταστήσῃ τὸ ἐμποροδικεῖον ἁρμόδιον, συνήθως ὅμως συμβαίνει οἱ διάδικοι νὰ ἦναι ἔμποροι. Συμβαίνει δὲ τοῦτο, ἕνεκα πολλῶν λόγων· 1ον ὁ νόμος θεωρεῖ ὡς ἐμπορικὰς πράξεις πάσας τὰς πράξεις, αἵτινες, καί τοι μὴ ἀποτελοῦσαι τὴν ἐξάσκησιν ἐμπορικοῦ ἐπαγγέλματος, γίνονται ὅμως ὑπ' ἐμπόρου διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐκυτοῦ ἐμπορίας (ἀριθ. 171 καὶ ἑπ.)· 2ον ὁ νόμος θεωρεῖ ὡς ἐμπορικὰς μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου τὰς γινομένας ὑπ' ἐμπόρου πράξεις. Ἑπομένως τὸ ἐμποροδικεῖον ἐπιλαμβανόμενον δίκης κατ' ἐμπόρου δύναται νὰ δικάσῃ τὴν ὑπόθεσιν, ἐὰν τὸ νόμιμον αὐτὸ τεκμήριον δὲν καταστρέφηται δι' ἐναντίας ἀποδείξεως (ἀριθ. 168 καὶ ἑπ.)· 3ον αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις ἐνεργοῦνται συνηθέστερον ὑπ' ἐμπόρου ἢ ὑπὸ ἄλλων προσώπων.

359. Ἐκ τῶν εἰρημένων προκύπτει ἰδίως, ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσι τὰς ἐκ συναλλαγμάτων σχετικῶν πρὸς τὴν ἐμπορίαν τῆς θαλάσσης διαφοράς, καθ' ὅσον πάντα τὰ ναυτικὰ συναλλάγματα κατατάσσονται ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς πράξεσιν (ἄρθρ. 633 ἐμπορ. κώδ.). Περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων ὡς πρὸς τὰς ὑποθέσεις ταύτας παρατηρητέον εἰδικῶς, ὅτι αὕτη δὲν ὑφίστατο πάντοτε. Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789 τὰ δικαστήρια τῶν ναυαρχείων ἐδίκαζον τὰς ναυτικὰς ὑποθέσεις (ἀριθ. 328) (1) Ἡ ἐξουσία αὕτη ἀφῃρέθη ἀπ' αὐτῶν διὰ τοῦ νόμου τῶν 16—24 Αὐγούστου 1790 (τίτλ. XII, ἄρθρ. 2) καὶ ἀπεδόθη εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα· ἐν τέλει δὲ καὶ τὰ ναυαρχεῖα, εἰς ἃ εἶχον ἐναπομείνει διοικητικὰ μόνον καθήκοντα, κατηργήθησαν τελείως (νόμ. 9—14 Αὐγούστου 1791). Ἀλλὰ τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν ἔχουσι πλέον ἁρμοδιότητα, ὡς εἶχον μέχρι τοῦ ἔτους X δυνάμει νόμου τινὸς τοῦ μηνὸς brumaire ἔτους IV, νὰ δικάζωσι τὰς θαλασσίας λείας. Ἡ ἐξουσία αὕτη ἦτο ἁπλῶς ἀποτέλεσμα παρεμπτώσεώς τινος νομοθετικῆς. Ὑπὸ τὸ

(1) Τὸ Διάταγμα τοῦ 1673 (τιτλ. XII, ἄρθρ. 7) ἀφῄρει ἀπὸ τῶν δικαστηρίων τῶν ναυαρχείων τὴν ἁρμοδιότητα ταύτην. Ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη οὐδέποτε ἐφηρμόσθη· ἀπὸ τῆς 28 Ἰουνίου 1673 ἀνεβλήθη ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς δι' ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου. Δι' ἄλλης δὲ ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς 13 Αὐγούστου 1679 ἀποκατεστάθη ὁ ἀρχαῖος κανών, τὸν ὁποῖον καθιέρωσεν ὡσαύτως τὸ διάταγμα τοῦ 1681 (βιβλ. I, τιτλ. 2, ἄρθρ. 1 καὶ 2).

πάλαι σύστημα ἀνῆκεν εἰς τὰ ναυαρχεῖα νὰ ἀποφαίνωνται περὶ τῶν λειῶν. Ἐκρίθη ἁπλοῦν νὰ μεταβιβασθῶσιν εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα πάντα τὰ δικαστικὰ καθήκοντα τῶν ναυαρχείων, ἐξ οὐδενὸς ὅμως λόγου ἐδικαιολογεῖτο ἡ ἁρμοδιότης αὐτῶν ἐπὶ τῶν θαλασσίων λειῶν. Ἔτι δὲ μᾶλλον θὰ ἦτο ἀνεξήγητος τανῦν, ὅτε ἀπὸ τοῦ 1856 τὸ δικαίωμα τῆς λείας κατ' ἀρχὴν μόνον ὑπὸ τῶν πολεμικῶν πλοίων τοῦ Κράτους δύναται νὰ ἀσκῆται. Ὑπάρχει συμβούλιον λείας λειτουργοῦν ἐν ὥρᾳ πολέμου, τὰ ἐμποροδικεῖα δὲ εἶναι ἀναρμόδια νὰ ἀποφασίσωσι, καὶ ἂν ἔτι πρόκειται περὶ ἀγωγῆς ἐπὶ ἀποζημιώσει ἐγειρομένης ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ πλοίου ἢ τῶν ἐμπορευμάτων, ἅτινα ἐλήφθησαν ὡς λεία.

360. Ἐνίοτε ἡ διαφορὰ εἶναι σχετικὴ πρὸς πρᾶξιν, ἥτις εἶναι ἀστικὴ ἅμα καὶ ἐμπορικὴ, εἴτε ἕνεκα τῶν διαφόρων ἀντικειμένων, ἐφ' ὧν γίνεται, εἴτε ἕνεκα τοῦ διαφόρου χαρακτῆρος, τὸν ὁποῖον ἔχει ἡ ἐπίδικος πρᾶξις ἐν σχέσει πρὸς ἕκαστον τῶν συμβαλλομένων. Ποῖον εἶναι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον ;

Πρᾶξίς τις εἶναι ἀστικὴ ἅμα καὶ ἐμπορικὴ ἕνεκα τῶν διαφόρων ἀντικειμένων, ἐφ' ὧν γίνεται, ὅταν, φέρ' εἰπεῖν, γίνηται σύναμα ἐπί τε κινητῶν καὶ ἐπὶ ἀκινήτων. Τοῦτο συμβαίνει ἰδίως ἐπὶ τῶν πωλήσεων τῶν περιλαμβανουσῶν ἅμα ἐμπορικὸν κατάστημα καὶ τὸ ἀκίνητον, ἐν ᾧ γίνεται ἡ ἐκμετάλλευσις αὐτοῦ. Δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει πάντοτε νὰ ὑπερισχύσῃ ἡ ἁρμοδιότης τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ κοινοῦ δικαίου. Ἀλλὰ λογικώτερον φαίνεται νὰ λύηται τὸ ζήτημα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κυρίου ἀντικειμένου τῆς πράξεως.(1) Ἐὰν κύριον ἀντικείμενον ἦναι τὸ μέρος τῆς συμβάσεως, τὸ ἀφορῶν εἰς κινητὰ (πώλησις ἐμπορικοῦ καταστήματος) παρεπόμενον δὲ τὸ ἄλλο, δέον νὰ ὑπερισχύσῃ ἡ ἐμπορικὴ ἁρμοδιότης. Ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει ἁρμόδια εἶναι τὰ πολιτικὰ δικαστήρια. Δὲν ὑπάρχει λόγος ἕνεκα τῆς περιστάσεως ὅτι μικρὸν μέρος τῆς πράξεως ἀφορᾷ εἰς ἀκίνητον, ν' ἀποκλεισθῇ ἡ ἐμπορικὴ ἁρμοδιότης.

361. *Μικταὶ πράξεις.* — Συμβαίνει πολλάκις ἡ αὐτὴ πρᾶξις νὰ

(1) Ἀπ. ἐμποροδ. Seine 9 Ἰουνίου 1852. «Journ. des trib. de commerce», 1852,262, ἀπ. ἐμπ. Havre, 6 Ἰουλίου 1880 τομ. 30,231.—«Revue critique de législation» τομ. XXIV, σελ. 228, τόμ. XXV, σελ. 359.

ἦναι ἐμπορικὴ ὡς πρὸς τὸ ἓν τῶν μερῶν καὶ ἀστικὴ ἅμα ὡς πρὸς τὸ ἕτερον (ἀριθ. 101 καὶ 130). Τοῦτο παρουσιάζεται, ἐπὶ παραδείγματος, ἐπὶ τῶν συνηθεστάτων περιπτώσεων τῆς πωλήσεως ἐμπορευμάτων, τῆς γενομένης ὑπὸ ἐμπόρου πρὸς πρόσωπον, ὅπερ ἀγοράζει αὐτὰ διὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἀνάγκας. Ἐκ τοῦ μικτοῦ χαρακτῆρος τῶν πράξεων αὐτῶν γεννῶνται δυσκολίαι σχετικαὶ πρὸς τὴν ἁρμοδιότητα. Δὲν φαίνεται δυνατὸν ἐν ἐλλείψει ῥητῆς διατάξεως νὰ ἀναγνωρισθῇ ἀποκλειστικὴ ἁρμοδιότης εἴτε τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου εἴτε τοῦ ἐμπορικοῦ, ἐξ οὐδενὸς δὲ λόγου δικαιολογεῖται ἡ ὑπερίσχυσις τῆς ἑτέρας τῶν δικαιοδοσιῶν. Ἀλλὰ τότε τί πρέπει νὰ ἀποφασίσωμεν; Κατὰ τὴν γνώμην τῶν μέν, ἡ ἁρμοδιότης κανονίζεται ἐκ τοῦ χαρακτῆρος, τὸν ὁποῖον ἔχει ἡ πρᾶξις διὰ τὸν ἐναγόμενον· ὥστε ἁρμόδιον εἶναι τὸ πολιτικὸν ἢ τὸ ἐμπορικὸν δικαστήριον, καθ' ὅσον διὰ τὸν ἐναγόμενον ἡ πρᾶξις εἶναι ἀστικὴ ἢ ἐμπορική.(1) Φρονοῦμεν ὅτι ἡ παραδοχὴ τῆς λύσεως ταύτης δικαιολογεῖται ἐκ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου, διότι συνήθως ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ ἐναγομένου κανονίζεται ποῖον εἶναι τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον. Ἀλλ' ὅμως τὴν λύσιν ταύτην δὲν παρεδέχθη ἡ γαλλικὴ νομολογία,(2) ἥτις, ἐὰν δέχηται ὅτι τὸ πρόσωπον, διὰ τὸ ὁποῖον ἡ ἐπίδικος πρᾶξις ἔχει ἀστικὸν χαρακτῆρα, δύναται νὰ ἐναχθῇ μόνον ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων, ἀφίησιν ἐξ ἄλλου αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐνάγειν τὸν δι' ὃν ἡ πρᾶξις εἶναι ἐμπορικὴ εἴτε ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου εἴτε ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου. Οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν λύσιν ταύτην ἐπικαλοῦνται οὐ μόνον τὸ ὅτι εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰ προηγούμενα (διατ. 1673, τίτλ. XII, ἄρθρον 10), ἀλλ' ἔτι καὶ ὅτι ὁ ἐνεργήσας πρᾶξιν μὴ ἐμπορικὴν δι' ἑαυτὸν δὲν δύναται νὰ ἐξαναγκασθῇ, ὅπως δικασθῇ ἐνώπιον δικαστῶν, οἵτινες δὲν εἶναι οἱ φυ-

---

(1) Glasson, «de l' incompétence asbolue» («Revue critique de législation» 1881 σελ. 245) καὶ σημ. ἐπὶ ἀποφάσεως τοῦ ἐφετείου Aix τῆς 15 Ἰανουαρίου 1881. D. 1885.2.49.

Ἡ λύσις αὕτη καθιερώθη ὑπὸ τῆς βελγικῆς νομολογίας, Ἀπ. ἐφ. Bruxelles, 21 Ἰουνίου 1871, 11 Νοεμβρίου 1872, «Jurisprudence du port d'Anvers» 1872.2.29. 1873.2.118.

(2) Λέγομεν γαλλικὴ νομολογία, διότι περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἡ βελγικὴ νομολογία ἦτο ἀντίθετος καὶ πρὶν ἔτι λυθῇ τὸ ζήτημα διὰ τοῦ νόμου τῆς 26 Μαΐου 1875· ὅρα τὴν προηγουμένην σημείωσιν.

σικοὶ αὐτοῦ δικασταὶ καὶ οἵτινες δυνατὸν νὰ ἐφαρμόσωσι δι' αὐτὸν συνηθείας ἐμπορικάς, τὰς ὁποίας δὲν ὑποχρεοῦται νὰ γινώσκῃ.(1) Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν εἶναι πειστικοί. Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἐπιμένῃ τις ὅπως δοθῶσιν εἰς τὸ ἓν μέρος μᾶλλον ἢ εἰς τὸ ἕτερον οἱ φυσικοὶ αὐτοῦ δικασταί. Ἔπειτα δὲ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἐμπορικῶν συνηθειῶν δὲν δύναται νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐπιλαμβανομένης τῆς ὑποθέσεως δικαιοδοσίας.

Οἱ ξένοι νόμοι παρεδέχθησαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου διαφόρους λύσεις· οὐδεὶς ὅμως τούτων καθιέρωσε τὴν λύσιν τῆς γαλλικῆς νομολογίας.(2)

---

(1) Ἀπ. Ἐφετ. Paris, 22 Φεβρουαρίου 1859. S. 1859, 1.321. Ἐφετ. Douai, 5 Μαΐου 1869. S. 1869. 1.155. Ἀκυρ. 11 Ἰανουαρίου 1869. S. 1869. 1.13. Ἐφ. Paris 21 Ἰουλίου 1873. S. 1873. 1.446. Aix, 15 Ἰανουαρίου 1884. D. 1885. 2.49. S. 1885, 2.134. Ἀκυρ. 30 Ἰουλίου 1884. D. 1886. 1.193. S. 1885. 1.77. J Pal. 1885. 1.161. Ἀκυρ. 5 Φεβρουαρίου 1896. S 1896, 1.217. Ἐφ. Limoges, 3 Μαρτίου 1885. J. Pal. 1885 1821. S. 1885. 2.150. Ἀκυρ. 30 Μαΐου 1892. D. 1893. 2.245· (ἐφηρμόσθη ἐπὶ ἐπαγγελματικοῦ συνδικάτου ἐνεργοῦντος καθ' ἑνὸς τῶν μελῶν αὐτοῦ ἕνεκα ὑποχρεώσεως, ἥτις μόνον δι' αὐτὸν ἦτο ἐμπορική). Σύμφωνος Garsonnet, op. cit. I, σελ. 690. Boistel, ἀριθ. 1467. Ἡ νομολογία αὕτη ἐφαρμόζεται ἐπί τε τῶν ἐξ ἀδικήματος καὶ τῶν ἐξ οἱονεὶ ἀδικήματος ἐνοχῶν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν συμβατικῶν. Ἀπ. ἀκυρ. Πολ. Τμ. 28 Ὀκτωβρίου 1896. S. 1897. 1.436. Πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται ὁ αὐτὸς κανὼν ἐπὶ τῶν μεταξὺ ἀγωγιάτου καὶ ἐπιβάτου ἢ μεταξὺ πανδοχέως καὶ ταξιδιώτου διαφορῶν; Ὅρ. ἀριθ. 372.

(2) Ὁ Βελγικὸς νόμος τῆς 25 Μαρτίου 1876 (ἄρθρ. 13) περιέχων τὸν 1ον τίτλον τοῦ 1ου βιβλίου τοῦ κώδικος τῆς Πολιτικῆς δικονομίας ὁρίζει ὅτι «ἡ ἁρμοδιότης κανονίζεται ἐκ τῆς φύσεως τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ἐναγομένου». Ἡ διάταξις αὕτη ἐγέννησε ζωηροτάτας συζητήσεις. Τὸ νομοσχέδιον παραδέχεται τὴν ἁρμοδιότητα τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων διὰ τὰς μικτὰς πράξεις. Οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν λύσιν ταύτην ἔλεγον, ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ παραπονῆται, διότι ὁ ἔμπορος δὲν ἀπώλεσε τὴν ἰδιότητα τοῦ πολίτου καὶ ὀφείλει νὰ γινώσκῃ εἰς ποῖον δικαστήριον ὑπόκειται, ὅταν συναλλάσσηται πρὸς μὴ ἔμπορον. Οἱ τὴν ἐναντίαν ὑποστηρίζοντες διετείνοντο, ὅτι ἐκινδύνευεν οὕτως νὰ ἐπιβαρυνθῶσι τὰ πολιτικὰ δικαστήρια καὶ ὅτι τὸ ἀντίθετον σύστημα ἀντίκειται εἰς τὴν τάσιν τοῦ ἐμπορικοποιεῖν πράξεις τινάς, ὅπως ἀπολαύωσι τῶν πλεονεκτημάτων τῆς ταχείας καὶ ὀλιγοδαπάνου δικαιοδοσίας.

Οὐδὲν ἧττον δὲν ἤθελον νὰ παραδεχθῶσι τὴν ἀποκλειστικὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐμποροδικείου, ὅπως μὴ ἐπιβάλληται εἰς τοὺς μὴ ἐμπόρους ἡ δικαιοδοσία δικαστηρίου, εἰς τὸν διορισμὸν τοῦ ὁποίου δὲν ἔλαβον μέρος. Ἡ βουλὴ τῶν

361 δίς. *Πολλοὶ ἐναγόμενοι.* — Ἐννοεῖται ὅτι τὸ πολιτικὸν δικαστήριον εἶναι ἁρμόδιον, ὅταν πάντες οἱ ἐναγόμενοι ἐνέχωνται ἀστικῶς, ἢ ὅτι ἡ ἁρμοδιότης ἀνήκει εἰς τὸ ἐμποροδικεῖον, ὅταν πάντες ἐνέχωνται ἐμπορικῶς. Ἀλλὰ δυνατὸν ἡ ἐνοχὴ νὰ ἦναι ἐμπορικὴ ὡς πρὸς τοὺς μὲν καὶ ἀστικὴ ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πότερον εἶναι τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον ; Τὸ πολιτικὸν δικαστήριον δικάζει τὴν ὑπόθεσιν ὡς πρὸς τὸν ἀστικῶς ἐνεχόμενον ἐναγόμενον καὶ τὸ ἐμποροδικεῖον ὡς πρὸς τὸν ἐμπορικῶς.(1) Ἐὰν ὅμως ἡ ἐνοχὴ ἦναι ἀδιαίρετος, ἁρμόδιον εἶναι μόνον τὸ πολιτικὸν δικαστήριον ὡς ἀποτελοῦν τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ κοινοῦ δικαίου. Οὕτως ἔχει ἐπὶ ἀγωγῆς περὶ ἀποζημιώσεως ἐγειρομένης κατ' ἐμπόρου καὶ μὴ ἐμπόρου ἕνεκα κοινοῦ αὐτῶν πταίσματος.(2) Ὅρ. ἀριθ. 362, εἰδικὸν κανόνα διὰ τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια.

361 τρίς. Δύναταί τις νὰ ἀναφέρῃ ἰδιαιτέρως τὰς σχετικὰς πρὸς τὰς χονδρικῶς γινομένας δημοπρασίας ἐμπορευμάτων διαφορὰς

ἀντιπροσώπων εἶχε παραδεχθῇ κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικείων διὰ τὰς φύσει ἐμπορικὰς πράξεις καὶ τὴν ἁρμοδιότητα τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων διὰ τὰς ἐμπορικὰς ex persona. Κατὰ τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν ὁ Ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης προέτεινε τροποποίησιν, κατὰ τὴν γνώμην τῆς νομολογίας, ἥτις καὶ ἐγένετο δεκτή. Ὅρ. «Pandectes belges λ. «Compétence commerciale» ἀρ. 133.

Τὸ ἄρθρ. 870 τοῦ ἰταλικοῦ κώδικος ἐδέχετο τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικείων ἐκ μόνου τοῦ λόγου, ὅτι ἡ ἐπίδικος διαφορὰ ἦτο ἐμπορικὴ ὡς πρὸς τὸν ἕνα τῶν διαδίκων. Ἦτο δὲ ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθρ. 54 τοῦ ἰταλικοῦ κώδικος, καθ' ὃ ὁ ἐμπορικὸς νόμος ἐφαρμόζεται, ἀρκεῖ μόνον ἡ πρᾶξις νὰ ἦνε ἐμπορικὴ ὡς πρὸς τὸν ἕνα τῶν διαδίκων. Ἡ κατάργησις τῶν ἐμποροδικείων συνεπήνεγκε τὴν κατάργησιν τοῦ ἄρθρ. 870. Ὁ αὐτὸς κανὼν ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ ῥουμουνικῷ κώδικι (ἄρθρ. 56 καὶ 885). Ἐν Γερμανίᾳ, πλὴν πολλῶν ἐξαιρέσεων ὅπως τὸ ἐμπορικὸν τμῆμα ἦναι ἁρμόδιον πρέπει 1ον ὁ ἐναγόμενος νὰ ἦναι ἔμπορος. 2ον ἡ ἐπίδικος πρᾶξις νὰ ἦναι ἐμπορικὴ δι' ἀμφοτέρους τοὺς διαδίκους. (Gerichtsverfassungsgesetz, ἀρ. 101, 1ον). Πρβλ. γερμανικὸν ἐμπορικὸν κώδικα τοῦ 1861 ἄρθρ. 277.

(1) Ὁ κανὼν οὗτος ἐφαρμόζεται ἐπὶ ἐμπορικῆς ἐνοχῆς ἠγγυημένης. Ἡ ἐκ τῆς ἐγγυήσεως ἐνοχὴ εἶνε κατ' ἀρχὴν ἀστική.

(2) Ἀπ. Πρωτοδ. Montpellier, 4 Ἀπριλίου 1895, «La Loi» ἀριθ. τῆς 29 Μαΐου 1895. ἐφ. Liège, 2 Ἰουλίου 1885, «Pasicrisie» belge, 1885. 2.394.

ὡς οὔσας τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ἐμποροδικείου κατὰ τὴν ῥητὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ νόμου τῆς 28 Μαΐου 1858. Ἀναμφιβόλως αἱ πωλήσεις αὗται εἶναι συνηθέστατα ἐμπορικαὶ πράξεις διά τε τὸν πωλητὴν καὶ διὰ τὸν ἀγοραστήν, ἀλλὰ δὲν ἔχει πάντοτε οὕτως ἀναγκαίως.

362. 2ον. *Διαφοραὶ σχετικαὶ πρὸς τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια, πρὸς τὰς ὡς ὑποσχετικὰ μόνον ἰσχυούσας συναλλαγματικὰς καὶ πρὸς τὰς ἐπιταγάς.*—Τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια δὲν θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ νόμου, ὡς αἱ συναλλαγματικαί, οὐσιωδῶς ἐμπορικαὶ πράξεις.(1) Ἀλλὰ κατὰ τὰς περιστάσεις οἱ ὑπογραφεῖς γραμματίου εἰς διαταγὴν ἐνέχονται ἀστικῶς ἢ ἐμπορικῶς. Ὥστε ἐν τῷ θέματι τούτῳ ἁρμόδιον εἶναι ὁτὲ μὲν τὸ πρωτοδικεῖον, ὁτὲ δὲ τὸ ἐμποροδικεῖον.(2) Ἀλλ' ἔν τισι περιπτώσεσιν ἁρμόδιον εἶναι τὸ ἐμποροδικεῖον καὶ ὡς πρὸς αὐτοὺς ἔτι τοὺς ὑπογραφεῖς, δι' οὓς τὸ γραμμάτιον εἶναι ἀστικὴ πρᾶξις. Δὲν δύναται ἄρα ἡ ἐπὶ γραμματίων εἰς διαταγὴν ἁρμοδιότης τῶν ἐμποροδικείων νὰ συνδεθῇ πρὸς τὴν ἁρμοδιότητα, ἣν ἔχουσι διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς ἐμπορικὰς πράξεις διαφοράς.

Τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι φυσικῶς ἁρμόδιον νὰ δικάσῃ τὰς ἀγωγάς, αἵτινες ἐγείρονται κατὰ τῶν ὑπογραψάντων ἐν γραμματίῳ ἐξ αἰτίας ἐμπορικῆς πράξεως (ἀριθ. 636 ἐμπ. κώδ., ἐξ ἀντιδιαστολῆς). Ἀκριβῶς εἰπεῖν, τὸ ἐμποροδικεῖον ἔπρεπε νὰ ἦναι πάντοτε ἀναρμόδιον ὡς πρὸς τοὺς ἐξ αἰτίας πράξεως μὴ ἐμπορικῆς ὑπογραφεῖς ἢ ὀπισθογράφους. Ἐν τούτοις εἶναι ἁρμόδιον καὶ ὡς πρὸς τούτους διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι ἐπὶ τοῦ γραμματίου φέρονται ὑπογραφαὶ(3) ἐμπόρων (ἄρθρ. 637).(4) Δὲν εἶναι ὅμως ὀρθὸν νὰ δεχθῶμεν διὰ τοῦτο καὶ

---

(1) Ὅρ. διὰ τοὺς ξένους νόμους κατωτέρω.

(2) Ἐν τῷ ἄρθρ. 636 ὁρίζεται ἰδιαίτερος κανὼν ἁρμοδιότητος διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν πάντες οἱ ὑπογραφεῖς ἐνέχονται ἀστικῶς. Ὅρ. κατωτέρω ἀρ. 381.

(3) Εἶναι ἀδιάφορον ἂν ὁ ἔμπορος φέρηται ὡς ὑπογραφεὺς ἢ ὡς ὀπισθογράφος ἐν τῷ γραμματίῳ· ἀλλὰ διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν οἱ ἔμποροι εἶναι κομισταὶ δι' ἀτάκτου ὀπισθογραφήσεως, ὅρ. ἀπ. ἐφ. Rouen, 24 Ἰουλίου 1874. D. 1877.5.111. Paris 17 Ἰουλίου 1885. Dal. 1886.2.104.

(4) Τὸ γραμμάτιον πρέπει νὰ φέρῃ τοὺς τύπους, οἵτινες ἀπαιτοῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου, ὅπως ἀποτελῇ γραμμάτιον εἰς διαταγήν, (ἄρθρ. 188 ἐμπ. κώδ.) ἄνευ

ὅτι ἡ ὑποχρέωσις τῶν ἐξ αἰτίας μὴ ἐμπορικῆς ὑπογραφέων εἶναι ἐμπορική. Τὸ ἄρθρον 637 δεικνύει σαφῶς, ὅτι τοιαύτη ἐκδοχὴ δὲν θὰ ἦτο ἀκριβής· διότι ὁρίζει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀπαγγέλληται προσωπικὴ κράτησις κατὰ τῶν ὑπογραφέων, τῶν ὁποίων ἡ ἐνοχὴ δὲν προέρχεται ἐξ ἐμπορικῶν πράξεων. Ἡ συνέπεια αὕτη τοῦ ἀστικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐνοχῆς δὲν ὑφίσταται πλέον μετὰ τὴν διὰ τοῦ νόμου τῆς 22 Ἰουλίου 1867 κατάργησιν τῆς προσωπικῆς κρατήσεως ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἄλλαι σπουδαῖαι πρακτικαὶ συνέπειαι, αἵτινες δέον νὰ μνημονευθῶσιν.

α) Οἱ ὑπὸ τοῦ ὑπογραφέως γραμματίου εἰς διαταγήν, τοῦ ἐνεχομένου ἀστικῶς, ἀλλὰ δικαζομένου ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου δυνάμει τοῦ ἄρθρου 637 ἐμπορικοῦ κώδικος, ὀφειλόμενοι τόκοι εἶναι 5 % καὶ οὐχὶ 6 %. Οὐδὲ δύναται μάλιστα νὰ συνομολογηθῇ ὑπέρτερος τοῦ 5 % (νόμ. 3 Σεπτεμβρίου 1807 καὶ νόμ. 1886). Ὅρα ἀνωτέρω ἀριθ. 96.

β) Τὸ συσταθὲν ὑπὸ τοιούτου ὑπογραφέως γραμματίου εἰς διαταγὴν ἐνέχυρον εἶναι ἐνέχυρον ἀστικὸν (ἀριθ. 95). Κατ' ἀκολουθίαν οἱ τύποι εἴτε τῆς συστάσεως (ἄρθρ. 91) εἴτε τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ἐνεχύρου αὐτοῦ (ἄρθρ. 93) δὲν εἶναι οἱ τοῦ ἐμπορικοῦ, ἀλλ' οἱ τοῦ ἀστικοῦ ἐνεχύρου (ἄρθρ. 2074, 2075, 2078 ἀστ. κώδ.).

γ) Τὸ ἐμποροδικεῖον δὲν εἶναι ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἀφορωσῶν εἰς τὸ ἐνέχυρον αὐτὸ διαφορῶν. Δὲν δύναται ἰδίως νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν πώλησιν αὐτοῦ ἐν περιπτώσει μὴ πληρωμῆς κατὰ τὴν λῆξιν.(1)

Τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον εἴτε οἱ διάφοροι ὑπογραφεῖς τοῦ γραμματίου ἐνάγονται ὁμοῦ εἴτε ἐνάγονται μόνοι οἱ ἐνεχόμενοι ἐξ αἰτίας μὴ ἐμπορικῆς.(2) Ὁ νόμος οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν. Ἡ

δὲ τούτου ἡ ἁρμοδιότης κανονίζεται κατὰ τὸ κοινὸν δίκαιον. Ὅρ. περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐννοίας τοῦ ἄρθρ. 637 ἐμπ. κώδ. κατωτέρω ἀρ. 362.

(1) Ἀποφ. Ἐμποροδ. Seine 12 Ἀπριλίου 1888. («Le Droit» ἀριθ. τῆς 3 Μαΐου 1888). «Annales de Droit commercial», 1888, σελ. 143.

(2) Τοιαύτη εἶναι ἡ νομολογία. Ἀπ. Ἀκυρ. 20 Δεκεμβρίου 1847. S. 1848 1.241· ἐφ. Paris 26 Μαρτίου 1858. S. 1858.2.568. Paris 23 Δεκεμβρίου 1886. D. 1887.2.255. 22 Δεκεμβρίου 1891. D. 1892.2.184. Dijon, 12 Δεκεμβρίου 1892. D. 1893 2.75. (Ἡ ἁρμοδιότης τοῦ ἐμποροδικείου κανονίζεται ἐκ τῆς ἐν τῷ γραμματίῳ ὑπογραφῆς ἐμπόρου, εἶναι δὲ ἀδιάφορον ἂν ὁ ἔμπορος ἐνάγει τοὺς ἄλλως ἀστικῶς ἐνεχομένους ὑπογραφεῖς.—Ὅρα ἐν τούτοις ἀπ.

ἐξαιρετικὴ αὕτη ἁρμοδιότης τῶν ἐμποροδικείων εἶναι εὐεξήγητος. Τὰ ἐμποροδικεῖα ἕνεκα τῆς συνθέσεως αὐτῶν εἶναι καταλληλότερα τῶν ἄλλων δικαστηρίων, ὅπως κρίνωσι τὰ σχετικὰ πρὸς τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια ζητήματα. Ἔδει μάλιστα νὰ δοθῇ εἰς αὐτὰ ἁρμοδιότης, ὅπως ἐκδικάζωσι πάντα ἀδιακρίτως, ἐξ οὐδενὸς λόγου δικαιολογουμένης τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν συναλλαγματικῶν καὶ τῶν εἰς διαταγὴν γραμματίων. Οἱ μεταγενέστεροι τοῦ γαλλικοῦ κώδικος ξένοι νόμοι παρεδέχθησαν τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν τούτων τῶν ἐμπορικῶν τίτλων.(1)

Κατὰ τὸ ἄρθρον 637 φαίνεται, ὅτι διὰ νὰ ἦναι ἁρμόδια τὰ ἐμποροδικεῖα καὶ ὡς πρὸς τοὺς ὑπογραφεῖς τοὺς ἐνεχομένους ἐξ αἰτίας μὴ ἐμπορικῆς, ἀπαιτεῖται, ὅπως ὑπάρχωσι καὶ ὑπογραφαὶ προσώπων ἐχόντων τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου. Ἡ διάταξις ὅμως αὕτη δὲν πρέπει νὰ λαμβάνηται κατὰ γράμμα. Ἡ λύσις ἡ προκύπτουσα ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ ἄρθρου 637 εἶναι συνηθέστατα ὀρθὴ ἕνεκα τοῦ τεκμηρίου, καθ' ὃ τὰ ὑπογεγραμμένα ὑπ' ἐμπόρου γραμμάτια θεωροῦνται ὡς γενόμενα διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας (ἄρθρ. 638, ἐδ. 1ον). Ἐὰν τὸ τεκμήριον τοῦτο κατεστρέφετο, ἡ ἰδιότης τῶν ὑπογραφέων ἐμπόρων δὲν θὰ καθίστα τὸ ἐμποροδικεῖον ἁρμόδιον οὔτε ὡς πρὸς αὐτοὺς καὶ κατ' ἰσχυρότερον λόγον οὐδὲ ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἐξ ἄλλου δὲ ἀρκεῖ εἷς τῶν ὑπογραφέων τῆς συναλλαγματικῆς, ἔστω καὶ μὴ ἔμπορος, νὰ ἐνέχηται ἐμπορικῶς, ὅπως ἡ ἁρμοδιότης τοῦ ἐμποροδικείου δικαιολογῆται ὡς πρὸς πάντας.

362 δίς. Πρὸ τοῦ νόμου τῆς 7 Ἰουνίου 1894 (ὅρ. ἀνωτέρω ἀριθ. 149) ἦτο ζήτημα ἂν τὸ εἰς κατοικίαν γραμμάτον, τὸ εἰς διαταγὴν δηλαδὴ γραμμάτιον τὸ πληρωτέον ἐν ἄλλῳ ἢ ἐν τῷ τῆς ἐκδόσεως τόπῳ, ἦτο ἐμπορικὸν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ οὕτως, ὥστε οἱ διάφοροι ὑπογραφεῖς νὰ ὑπάγωνται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐμποροδικείου χωρὶς νὰ γίνωνται διακρίσεις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἄρθρων 636 καὶ 637.(2) Τανῦν

ἐφ. Aix, 5 Ἀπριλίου 1873. D. 1874.2.79.—Bédarride, «De la juridiction commerciale» ἀρ. 374.

(1) Βελγικὸς νόμος τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ. 2). Ἰταλικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 3, 1ον καὶ ἄρθρ. 869, 1ον καταργηθὲν συνεπείᾳ τῆς καταργήσεως τῶν ἐμποροδικείων). Ῥουμουνικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 3, 14ον καὶ ἄρθρ. 882). Γερμανικὸς κῶδιξ περὶ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ (ἄρθρ. 111, 2ον).

(2) Περὶ τοῦ ζητήματος ὅρ. τομ. IV ἀρ. 536—537.

δὲν ὑπάρχει πλέον ζήτημα· τὸ εἰς κατοικίαν γραμμάτιον διέπεται ὡς πρός τε τὴν ἀρμοδιότητα καὶ κατὰ πάντα τὰ ἄλλα ὑπὸ τῶν κοινῶν περὶ παντὸς εἰς διαταγὴν γραμματίου κανόνων.(1)

362 τρίς. Κατὰ τὰς ῥητὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 636 καὶ 637 αἱ συναλλαγματικαὶ αἱ ἕνεκα ὑποβολῆς ὡς ἁπλᾶ μόνον ὑποσχετικὰ δυνάμει τοῦ ἄρθρου 112 ἐμπ. νόμου ἰσχύουσαι θεωροῦνται ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἁρμοδιότητος ὡς τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια. Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον 113 ὁρίζει ὡσαύτως ὅτι αἱ παρὰ μὴ ἐμπορευομένων δημοσίως γυναικῶν, ὑπάνδρων καὶ ἀγάμων, ὑπογεγραμμέναι συναλλαγματικαὶ ὡς πρὸς αὐτὰς ἰσχύουσι μόνον ὡς ἁπλᾶ ὑποσχετικά. Πρέπει τάχα νὰ συναχθῇ ἐκ τούτου ὅτι, καίτοι τὸ ἄρθρον 636 δὲν ἔχει ὑπ' ὄψιν τὸ ἄρθρον 113, αἱ συναλλαγματικαὶ αὗται δὲν εἶναι ἐμπορικαὶ πράξεις διὰ τοὺς περὶ ὧν πρόκειται ὑπογραφεῖς αὐτῶν καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν τὰ ἄρθρα 636 καὶ 637 ἐμπ. κώδ. ἐφαρμόζονται καὶ ὡς πρὸς αὐτάς; Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἐξετασθήσεται ἐν τοῖς περὶ συναλλαγματικῆς (τόμ. IV, ἀριθ. 498).

363. Ἡ ἐπιταγή, ὡς καὶ τὸ εἰς διαταγὴν γραμμάτιον, καὶ αὐτὴ δὲν εἶναι ἐμπορικὴ πρᾶξις καθ' ἑαυτήν. Ὁ νόμος τῆς 14 Ἰουνίου 1865 (ἄρθρ. 4 ἐδ. 1ον) δὲν ἀναγνωρίζει αὐτῇ ἐμπορικὸν χαρακτῆρα καὶ ὅτε ἔτι ἐκδίδεται διὰ νὰ πληρωθῇ ἐν ἄλλῳ τόπῳ. Ἐκράτησεν ἡ σκέψις ὅτι θὰ παρενεβάλλοντο προσκόμματα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιταγῆς, ἂν οἱ ἐκδίδοντες ἐπιταγὰς ἐπὶ τῶν ἑαυτῶν τραπεζιτῶν ἰδιῶται ὑπέκειντο εἰς τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν προσωπικὴν κράτησιν (ἥτις ὑφίστατο ἔτι τῷ 1865). Ὁ νομοθέτης ἠθέλησε κατ' ἀκολουθίαν νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἐπιταγὴν ὡς τὰ ἐμπορικὰ γραμμάτια, καὶ δὴ ἀδιαφόρως τοῦ ἂν ἡ ἐπιταγὴ εἶναι εἰς διαταγήν, εἰς τὸν κομιστὴν ἢ εἰς ὡρισμένον πρόσωπον (ἄρθρ. 1, δύο τελευταῖα ἐδ. νόμου 14 Ἰουνίου 1865). Ἑπομένως τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἁρμό-

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Besançon, 18 Μαρτίου 1896. D. 1897.2.346. (Μετὰ τὸν νόμο ν τοῦ 1864 τὸ εἰς κατοικίαν γραμμάτιον εἶναι ἁπλοῦν εἰς διαταγὴν γραμμάτιον, ὁτὲ ἀστικὸν καὶ ὁτὲ ἐμπορικόν. Ἐὰν τὸ γραμμάτιον δὲν ἔχῃ ἐμπορικὴν αἰτίαν, τὸ πρωτοδικεῖον ὀφείλει νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ὑποθέσεως, καὶ ἂν ἔτι πρόκειται περὶ γραμματίου ἐκδεδομένου πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου τοῦ 1894, τῆς ἀρχῆς τῆς μὴ ἀναδρομικῆς δυνάμεως τῶν νόμων μὴ ἐφαρμοζομένης ἐπὶ τῶν δικονομικῶν καὶ τῶν περὶ ἁρμοδιότητος νόμων.

διον ὡς πρὸς τὸν ὑπογραφέα ἐπιταγῆς, ὅστις θεὶς τὴν ἑαυτοῦ ὑπογραφὴν ἕνεκα ἐμπορικῆς τινος ἐργασίας, ἐνέχεται ἐμπορικῶς. Πλὴν τούτου τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι τότε ἁρμόδιον καὶ ὡς πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους ὑπογραφεῖς τῆς ἐπιταγῆς καὶ τοῦτο διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἔχει ὑπογράψει ἕνεκα ἐμπορικῆς ἐργασίας.(1) Ἐν ἄλλαις λέξεσι τὰ ἄρθρα 636 καὶ 637 ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιταγῶν. Ὁ Rouher, ὑπουργός, ἐδήλωσε τοῦτο ῥητῶς ἐν τῷ νομοθετικῷ σώματι κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νόμου τῆς 14 Ἰουνίου 1865 (ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 23 Μαΐου 1865) εἰπὼν τὰ ἑξῆς. «Οἱ ὁριζόμενοι ἐν ἄρθρῳ 636 ἐμπ. κώδ. κανόνες περὶ ἁρμοδιότητος, διὰ τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια, ἅτινα φέρουσι μόνον ὑπογραφὰς μὴ ἐμπόρων ὡς καὶ οἱ ὁριζόμενοι ἐν ἄρθρῳ 637 διὰ τὰ φέροντα ἐν ταὐτῷ ὑπογραφὰς ἐμπόρων καὶ μὴ ἐμπόρων ἔχουσιν ἄλλως πλήρη ἐφαρμογὴν καὶ διὰ τὰς ἐπιταγάς».

Συμφώνως πρὸς τὴν γενομένην δεκτὴν γνώμην (ἀριθ. 362) διὰ τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια, καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιταγῶν τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον καὶ ὅτε ἀκόμη ἐνάγεται μόνον ὁ ἐνεχόμενος μὴ ἐμπορικῶς, ἂν ὑπάρχωσιν ἄλλοι ὑπογραφεῖς ἐνεχόμενοι ἐμπορικῶς.

Νόμοι τινὲς ξένοι ἐδέχθησαν ἁπλούστερον σύστημα, ἀναγνωρίσαντες ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν ἐπιταγὴν ὡς καὶ εἰς τὴν συναλλαγματικὴν καὶ τὸ εἰς διαταγὴν γραμμάτιον. Δὲν ἐγένετο ὅμως τοῦτο παρ' ἁπάντων τῶν ξένων νόμων.(2)

364. Αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 636 καὶ 637 ἐμπ. κώδ. δὲν δύνανται νὰ ἐπεκταθῶσι γενικῶς ἐπὶ πάντων τῶν εἰς διαταγὴν τίτλων. Ἐξ οὐδενὸς δικαιολογεῖται ἡ ἐκδοχή, ὅτι ὁ νομοθέτης ἐθεώρησεν ὡς συνέπειαν τῆς ῥήτρας εἰς διαταγὴν τοὺς εἰδικοὺς περὶ ἁρμοδιότητος κανόνας, τοὺς ὁριζομένους ἐν τοῖς ἄρθροις αὐτοῖς. Δὲν ὑπάρχει λόγος, ἵνα ἡ ῥήτρα εἰς

(1) G. Chastenet, Étude sur les chèques.

(2) Ἐν Βελγίῳ κατὰ τὸν νόμον τῆς 15 Δεκεμβρίου 1872 (ἄρθρ. 2), ὅστις κατατάσσει μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων τὰ γράμματα καὶ τοὺς ἄλλους τίτλους εἰς διαταγὴν καὶ εἰς τὸν κομιστήν, αἱ ἐπιταγαὶ εἰς διαταγὴν καὶ εἰς τὸν κομιστὴν εἶναι πράξεις ἐμπορικαί.—Ἐξ ἄλλου ὁ ἰταλικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 6 ἐδαφ. 2ον) ὁρίζει ὅτι ἡ ἐπιταγὴ (asaegno bancario) δὲν εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ ὡς πρὸς τοὺς μὴ ἐμπόρους, ὅταν δὲν ἔχωσιν αἰτίαν ἐμπορικήν. Ὁ ρουμουνικὸς κῶδιξ (ἄρθρον 6 2 ἐδ) ἐπανέλαβε τὴν αὐτὴν διάταξιν τοῦ ἰταλικοῦ.

διαταγὴν ἀσκῇ ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν ἁρμοδιότητα· αὕτη ὁρίζεται κατ'ἀρχὴν ἐκ τῆς φύσεως τῆς ὑποχρεώσεως καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ τύπου τοῦ τίτλου. Κατ' ἀκολουθίαν πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος, ἂν τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον διὰ νὰ δικάσῃ ὑπόθεσιν σχετικὴν πρὸς τίτλον εἰς διαταγήν, πρέπει νὰ ἐξετάζηται ἡ φύσις τῆς βεβαιουμένης διὰ τοῦ τίτλου ὑποχρεώσεως συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρα 632 καὶ 633 ἐμπ. κώδ. Οὕτω δ' ὡσαύτως ἔχει καὶ διὰ τοὺς εἰς τὸν κομιστὴν τίτλους.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται εἶναι τόσῳ μᾶλλον σπουδαιότεραι, καθ'ὅσον κατά τινα γνώμην κρατήσασαν ἐν τῇ νομολογίᾳ(1) ὁ τύπος εἰς διαταγὴν ἢ εἰς τὸν κομιστὴν δύναται νὰ δοθῇ οὐ μόνον εἰς τίτλους, δι' οὓς ὥρισε τοῦτο ῥητῶς ὁ νόμος, ἀλλ' εἰς πάντα τίτλον πιστώσεως. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῆς νομολογίας ταύτης τὰ συμβόλαια τῶν θαλασσίων ἀσφαλειῶν, φέρ' εἰπεῖν,(2) καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ζωῆς ἀσφαλείας γίνονται πολλάκις εἰς διαταγήν.

365. 3ον. ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΩΝ. — Προκειμένου περὶ διαφορῶν μεταξὺ συνεταίρων ἐπὶ ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον (ἄρθρ. 631, 2ον). Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ δὲν ἐδέχετο τὸν κανόνα αὐτόν· διὰ τὰς μεταξὺ τῶν συνεταίρων διαφορὰς εἶχε καθορίσει τὴν ἀναγκαίαν διαιτησίαν (ἄρθρ. 65—70). Ὅρα ἀριθ. 515. Καταργηθείσης δὲ διὰ τοῦ νόμου τῆς 27 Ἰουλίου 1856 τῆς ἀναγκαίας διαιτησίας ἀπενεμήθη ἁρμοδιότης εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα. Τοῦτο εἶναι ἁπλῶς ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσι τὰς σχετικὰς πρὸς ἐμπορικὰς πράξεις διαφοράς· καθ' ὅσον αἱ ἐνοχαὶ τῶν ἑταίρων, ἰδίως δὲ αἱ ὑποχρεώσεις αὐτῶν νὰ καταβάλωσι τὰς ἑαυτῶν εἰσφορὰς εἶναι ἐμπορικαὶ καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔτι τῶν ἑτερορρύθμων καὶ ἀνωνύμων ἑταιρειῶν, καθ' ἃς οἱ ἑτερόρρυθμοι καὶ οἱ μέτοχοι δὲν καθίστανται ἔμποροι. Ὑπάρχει μὲν ζήτημα περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐνοχῆς τῶν ἑτερορρύθμων ἑταίρων καὶ τῶν μετόχων ἀπέναντι τῶν πιστωτῶν (ἀριθ. 182 δίς), ἀλλ' ὁ ἐμπορικὸς χαρακτὴρ τῆς ἐνοχῆς αὐτῶν πρὸς τοὺς συνεταίρους οὐδέποτε ἠμφισβητήθη. Τὸ ἄρθρον 631, 2ον ἔχει βεβαίως ἐφαρμογὴν ἐν τῇ τελευταίᾳ σχέσει καὶ δι' αὐτοὺς ἔτι τοὺς ἑτερορρύθμους καὶ τοὺς μετόχους.

---

(1) Ὅρ. τομ. III ἀρ. 98.

(2) Ὅρ. τομ. VI ἀρ. 1213 δίς.

Τὸ ἄρθρον 631, 2ον ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν μεταξὺ ἑταίρων καὶ διαχειριστ ῶν ἢ δικιητῶν διαφορῶν διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι οἱ διαχειρισταὶ καὶ διοικηταὶ εἶναι συνέταιροι.(1) Ἐὰν ὅμως δὲν ἦναι συνέταιροι (τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἀδύνατον ἐν ταῖς γαλλικαῖς ἀνωνύμοις ἑταιρείαις, ταῖς συσταθείσαις μετὰ τὸν νόμον τῆς 24 Ἰουνίου 1867, ἄρθρον 22), καὶ τότε εἶναι ἁρμόδιον τὸ ἐμποροδικεῖον, ἀλλὰ δυνάμει τοῦ ἄρθρου 634, 1ον ἐμπ. κώδ., καθ' ὃ τὸ δικαστήριον τοῦτο δικάζει τὰς κατὰ τῶν πρακτόρων (préposés) τῶν ἐμπόρων ἀγωγὰς (ἀριθ. 368).

Τὸ ἄρθρον 631, 2ον δὲν ἐφαρμόζεται ἐν ᾗ περιπτώσει ὁ συνέταιρος ἐπιδιώκει κατὰ τῆς ἑταιρείας ἢ ἡ ἑταιρεία κατ' αὐτοῦ τὴν ἐκτέλεσιν συναλλάγματος, ἐν ᾧ ἐνήργησεν ὡς τρίτος καὶ οὐχὶ ὡς ἑταῖρος.(2) Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ πρέπει πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τῆς ἁρμοδιότητος νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν φύσιν τοῦ συνομολογηθέντος συναλλάγματος μεταξὺ ἑταίρου καὶ ἑταιρείας.

Τὸ ἄρθρον 631, 2ον διαλαμβάνει μόνον περὶ διαφορῶν *μεταξὺ ἑταίρων*. Τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν εἶναι ἄρα ἀναγκαίως ἁρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἀγωγῶν τῶν κινουμένων ὑπὸ δανειστῶν κατὰ ἐμπορικῆς ἑταιρείας. Ὅταν πρόκειται περὶ τῶν δικῶν μεταξὺ τῆς ἑταιρείας ἢ τῶν ἑταίρων καὶ τρίτων, τὸ ζήτημα τῆς ἁρμοδιότητος λύεται δυνάμει τῶν γενικῶν ἀρχῶν, ἀπαραλλάκτως ὡσεὶ δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ δίκῃ οὔτε ἑταιρεία οὔτε ἑταῖροι. Συμβαίνει μόνον, ἐπειδὴ αἱ ἐμπορικαὶ ἑταιρεῖαι ἐνεργοῦσι πολλὰς ἐμπορικὰς πράξεις, τὸ ἐμποροδικεῖον νὰ ἦναι πράγματι πάντοτε ἁρμόδιον διὰ τὰς ἀγωγάς, καθ' ἃς εἶναι ἐναγόμεναι.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθρου 631, 2ον ἐμπ. κώδ. ἐκτείνεται ἕνεκα τῆς ἀναγνωρίσεως ἐμπορικοῦ χαρακτῆρος εἰς τὰς διὰ μετοχῶν

---

(1) Ὁ Βελγικὸς νόμος τῆς 25 Μαρτίου 1876 (ἄρθρ. 54) ὁρίζει ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον δικάζει τὰς μεταξὺ συνεταίρων καὶ τὰς μεταξὺ διοικητῶν καὶ συνεταίρων διαφοράς. Ὡρίσθη τοῦτο ῥητῶς, διότι ἐν Βελγίῳ εἶναι δυνατόν, ὡς ἦτο καὶ ἐν Γαλλίᾳ πρὸ τοῦ περὶ ἑταιρειῶν νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1867 (ἄρθρ. 38 ἐμπ. κωδ.) αἱ ἑταιρεῖαι, καὶ αὐταὶ ἔτι αἱ ἀνώνυμοι, νὰ διοικῶνται ὑπὸ μὴ συνεταίρων (νομ. βελγικὸς τῆς 18 Μαΐου 1873 περὶ ἑταιρειῶν, ἄρθρ. 43).

(2) Τὸ ἄρθρ. 40 τοῦ νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1869 προβλέπει περὶ τοιαύτης τινὸς περιπτώσεως διὰ τοὺς διοικητὰς ἀνωνύμων ἑταιρειῶν, ὅπως ὁρίσῃ ὑπὸ τίνας ὅρους δύνανται οὗτοι νὰ συναλλαχθῶσι δι' ἴδιον αὐτῶν λογαριασμὸν μετὰ τῆς ἑταιρείας, τὴν ὁποίαν διοικοῦσι.

ἑταιρείας, καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τὰς ἐχούσας ἀντικείμενον ἀστικὰς πράξεις, ἂν συνεστάθησαν μετὰ τὸν νόμον τῆς 1 Αὐγούστου 1893 (νομ. 24 Ἰουλίου 1867, ἄρθρον 68, προστεθὲν ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 1 Αὐγούστου 1893). Αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν ἑταίρων τῶν ἑταιρειῶν αὐτῶν εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ἐμποροδικείου.»

366. 4ον. ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΕΠΙ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΤΩΧΕΥΣΕΩΣ. — Κατὰ τὸ ἄρθρον 635 ἐμπ. κώδ. τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσι *πᾶσαν διαφορὰν ἀφορῶσαν εἰς τὰς πτωχεύσεις*. Ἡ διάταξις αὕτη εἰσαχθεῖσα ἐν τῷ κώδικι τῷ 1838 (1) σκοπὸν ἔχει νὰ ἀναθέσῃ τὴν ἐκδίκασιν τῶν δικῶν τῶν ἀναγομένων εἰς τὰς πτωχεύτεις εἰς τὰ δικαστήρια, ἅτινα ἕνεκα τῆς ἐκυτῶν συνθέσεως εἶναι παντὸς ἄλλου καταλληλότερα νὰ κρίνωσιν αὐτὰς ὀρθῶς;(2)

---

(1) Ὅρ. περὶ τῶν κανόνων, οἵτινες ἐτηροῦντο πρὸ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, Renouard, τομ. II σελ. 96 καὶ ἑπ. Nouguier, op. cit. τομ. II σελ. 286 καὶ ἑπ.—Τὸ ἄρθρ. 635 τοῦ κώδικος τοῦ 1807 δὲν περιεῖχε κανόνα. Ἀπηρίθμει τὰς ἀναγομένας εἰς τὰς πτωχεύσεις διαφοράς, ἃς ἐδίκαζον τὰ ἐμποροδικεῖα. Ἡ ἐμπορικὴ ἁρμοδιότης ἐπὶ ἀντικειμένων τῆς πτωχεύσεως ἀπετέλει οὕτω τὴν ἐξαίρεσιν, ἡ ἐπενεχθεῖσα δὲ τῷ 1828 τροποποίησις εἰς τὸ ἄρθρ. 635 ἀπετέλεσε τὸν κανόνα.

Ὁ βελγικὸς νόμος τοῦ 1851 (τελευταῖον ἄρθρον) περὶ πτωχεύσεως παρεδέχθη τὸν κανόνα τοῦ ἄρθρ. 635, ὅστις διετηρήθη ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 12, 4ον τοῦ νόμου τῆς 25 Μαρτίου 1876.

(2) Ἐν τούτοις διακεκριμένοι συγγραφεῖς προέτειναν, ὅπως ἡ ἁρμοδιότης ἐπὶ ἀντικειμένων τῆς πτωχεύσεως δοθῇ εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια. Thaller, «Les faillites en droit comparé», τομ. II. ἀρ. 155 σελ. 160 καὶ ἑπ.— Challan el, «Bulletin de la société de législation comparée», 1888 σελ. 378.

Ἀλλ' αἱ προτάσεις αὗται φαίνεται ὅτι προέρχονται ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ καταργηθῶσι τὰ ἐμποροδικεῖα. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τῆς καταργήσεως τῶν ἐμποροδικείων εἶναι ὅλως διάφορον τοῦ ζητήματος περὶ ἁρμοδιότητος ἐπὶ ἀντικειμένων τῆς πτωχεύσεως. Ἀφοῦ ὑπάρχουσιν ἐμποροδικεῖα οὐδὲν ἄλλο ζήτημα εἶναι μᾶλλον τῆς ἁρμοδιότητος αὐτῶν ἢ τὸ νὰ κρίνωσιν ἂν ὑπάρχει παῦσις πληρωμῶν δικαιολογοῦσα τὴν κήρυξιν τῆς πτωχεύσεως, ἢ ἂν ὁ ψηφισθεὶς ὑπὸ τῶν πιστωτῶν συμβιβασμὸς εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν καὶ παρέχει πιθανότητας ἐπαρκεῖς ὅτι θὰ ἐκτελεσθῇ, ὥστε νὰ ἦναι προσήκουσα ἡ δικαστικὴ αὐτοῦ ἐπικύρωσις. Ἐὰν πρέπῃ νὰ δοθῇ ἡ ἁρμοδιότης εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα διὰ τὴν κήρυξιν τῆς πτωχεύσεως καὶ διὰ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ συμβιβασμοῦ, δέον ἐπίσης νὰ δοθῇ καὶ διὰ πᾶν ζήτημα ἀνα-

Τίνες εἶναι αἱ διαφοραί, ἃς προβλέπει τὸ ἄρθρ. 635; αὗται δὲν εἶναι βεβαίως πᾶσαι αἱ καθ' ἃς οἱ σύνδικοι παρίστανται ὡς ἐνάγοντες ἢ ἐναγόμενοι.(1) Ἐκ τοῦ ἄρθρ. 500 ἐμπ. κώδ. προκύπτει ὅτι αἱ ἀναφυόμεναι δίκαι σχετικῶς πρὸς πιστώσεις τινὰς φέρονται ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου, καὶ ἂν ἔτι ἐγείρωνται μετὰ τὴν πτώχευσιν. Ὅρ. καὶ ἄρθρ. 512. Τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον μόνον νὰ κρίνῃ, ἐκτὸς τῶν ζητημάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἐκδίκασις ἀπεδόθη αὐτῷ διὰ ῥητῆς διατάξεως τοῦ III βιβλίου τοῦ κώδικος,(2) καὶ τὰς γεννωμένας ἐκ τῆς πτωχεύσεως (3) δίκας, αἵτινες πρέπει νὰ δικασθῶσι κατὰ τοὺς εἰδικοὺς περὶ πτωχεύσεως κανόνας.(4) Οὕτω καθ' ἣν περίπτωσιν οἱ σύνδικοι αἰτοῦσι τὴν ἀκύρωσιν δωρεᾶς δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 446 ἐμπ. κώδ. ἢ ἐγγραφῆς ὑποθήκης δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 448 ἐμπ. κώδ., τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον, ὡς καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης περιπτώσεως, καθ' ἣν πρόκειται περὶ ἀκυρώσεως στηριζομένης εἰς τὸ ἄρθρ. 446 καὶ ἐπ. ἢ προκυπτούσης ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς διαχειρίσεως ἀπὸ τοῦ πτωχεύσαντος.(5) Ἀλλ' ἡ

φυόμενοι ἐκ τῆς πτωχεύσεως Καθ' ὅσον πρὸ παντὸς εἶναι ἀναγκαιοτάτη ἡ συγκέντρωσις πασῶν τῶν ἀφορωσῶν εἰς τὴν αὐτὴν πτώχευσιν δικῶν ἐν τῷ αὐτῷ δικαστηρίῳ. Ὅρ. Ch. Lyon-Caen, «Bulletin de la société de législation comparée» 1888, σελ. 384.

(1) Ἐμποροδικεῖόν τι δύναται νὰ ἦναι ἁρμόδιον χωρὶς νὰ ἦναι τοῦτο τὸ κηρῦξαν τὴν πτώχευσιν.

(2) Ἄρθρ. 440, 441, 454, 455, 456, 462, 464, 466, 467, 472, 474, 487, 498, 499, 512-515, 530, 570, 580, 599 κλπ. Ὅρ. Nouguier, «op. cit.» II, σελ. 298 καὶ ἐπ.

(3) Τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἀναρμόδιον ratione materiae πρὸς ἐκδίκασιν ἀγωγῆς γενομένης ὑπὸ συνδίκου ἕνεκα τῆς δημοσιεύσεως ἔν τινι ἐφημερίδι τῆς κατ' αὐτοῦ ἀπευθυνθείσης ἀγωγῆς. Ἡ ἀγωγὴ αὕτη δὲν ἐγεννήθη ἐκ τῆς πτωχεύσεως ἀπ. ἐφ. Lyon, 8 Ἰουνίου 1893. D. 1894, 2.257.

(4) Ἀπ. Ἐφ. Douai, 16 Μαρτίου 1896, D. 1896, 2.398. (Ἐπρόκειτο περὶ αἰτήσεως εἰσαχθείσης ὑπὸ συνδίκου πρὸς ἀκύρωσιν, σχετικῶς πρὸς τὴν ὁμάδα τῶν δανειστῶν, τῆς ἐνεργηθείσης ὑπό τινος δανειστοῦ κατασχέσεως εἰς χεῖρας τρίτου). Ὅπως ἐφαρμόζηται τὸ ἄρθρον 635, ἀπαιτεῖται ἡ πτώχευσις νὰ διαρκῇ ἔτι κατὰ τὸν χρόνον τῆς δίκης. Ἀπ. Ἐφ. Douai 20 Νοεμβρίου 1892. D. 1894, 2.107. (Ἐπρόκειτο περὶ ἀγωγῆς ἐπὶ ἀποζημιώσει κινηθείσης ὑπὸ πιστωτοῦ κατὰ συνδίκου μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐργασιῶν τῆς πτωχεύσεως).

(5) Ἀπ. ἀκυρ. 12 Ἰανουαρίου 1864. S. 1864.1.17. Ἀκυρ. 15 Ἀπριλίου 1878. J. Pal. 1878, 775. Ἀκυρ. 16 Ἰουνίου 1874. Ἐφ. Lyon, 28

ἁρμοδιότης ἀνήκει εἰς τὸ πολιτικὸν δικαστήριον, ἐάν, φέρ' εἰπεῖν, ἡ ἀκυρότης τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ πτωχεύσαντος δωρεᾶς αἰτῆται ὑπό τινος συνδίκου διὰ τὴν μὴ τήρησιν τῶν διατυπώσεων τῶν ἄρθρ. 931 καὶ ἐπ. ἀστ. κώδ. ἢ ἐὰν ἡ ἀκύρωσις τῆς ἐγγραφῆς τῆς ὑποθήκης αἰτῆται διὰ παράλειψιν τῶν ἀπαιτουμένων ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 2148 ἀστ. κώδ. σημειώσεων ἐν τοῖς βιβλίοις, ἢ ἐὰν ἡ ἀκύρωσις τῆς πωλήσεως ἀκινήτου αἰτῆται δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 1167 ἀστ. κώδ.(1) Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἐκτείνωμεν ὑπὲρ τὸ μέτρον τὸν περιορισμόν. Ἀναμφιβόλως τὸ ἐμποροδικεῖον δὲν ἔχει ἁρμοδιότητα νὰ ἀποφασίσῃ περὶ ὑποθηκικῶν ζητημάτων ἢ περὶ προνομίων κανονιζομένων μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ κοινοῦ δικαίου. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές, ὅταν ἡ ἐπίδικος ὑποθήκη ἢ τὸ ἐπίδικον προνόμιον σχετίζωνται πρὸς ἀπαίτησιν, δι' ἣν εἶναι ἁρμόδιον τὸ ἐμποροδικεῖον. Ἐάν, ἐπὶ παραδείγματος, τὸ ἐμποροδικεῖον ἔχῃ ἁρμοδιότητα διὰ νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς παραδοχῆς τῆς πιστώσεως εἰς τὴν πτώχευσιν, αὐτὸ εἶναι ἁρμόδιον καὶ διὰ νὰ κρίνῃ, ἂν ἡ ἀπαίτησις αὕτη εἶναι ἢ οὐ προνομιοῦχος.(2)

Παρατηρητέον πρὸς τούτοις ὅτι, δεδομένου ὅτι ἡ δίκη ἐγεννήθη ἐκ τῆς πτωχεύσεως, εἶναι ἀδιάφορον, ἂν ἡ πρᾶξις, εἰς ἣν ἀνάγεται, εἶναι ἐμπορικὴ ἢ ἀστική. Ἡ διάταξις μάλιστα τοῦ ἄρθρ. 635 μόνον διὰ τὴν

Ἀπριλίου 1 874. J. Pal. 1874, 878. 1875, 956. Ἀκυρ. 8 Δεκεμβρίου 1884. D. 1885, 1.286. S. 1886, 1.276. J. Pal. 1886, 1.652. Ἐφετ. Limoges 29 Ἰουνίου 1885. D. 1885, 2.265. S. 1887, 2.81. J. Pal. 1887, 1.458. Ἐφ. Bordeaux, 31 Δεκεμβρίου 1887. D. 1889. 2.231. Ἐφ. Dijon, 16 Δεκεμβρίου 1887. Journ. des faillites 1887, σελ. 281. — Ὅρ. ὡσαύτως ἀποφ. ἀκυρ. 4 Ἰουνίου 1888, «Le Droit» ἀριθ. τῆς 17 Ἰουνίου 1888.

(1) Ἀπ. Ἐφετ. Lyon, 15 Δεκεμβρίου 1881. D. 1882, 2.134. Ὅρ. ἐν «Rép. général du Droit français λ. Compétence civile et commerciale» ἀρ. 825 καὶ ἐπ. σειρὰν ὑποθέσεων, δι' ἃς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια ἐκηρύχθησαν ἁρμόδια.

(2) Ἀπ. ἐμποροδ. Seine 20 Μαΐου 1887, «La Loi» ἀριθ. τῆς 4 Ἰουνίου 1887. Ἐν ταύτῃ τὸ ζήτημα ἦτο ἂν ὁ κηπουρὸς ἔχει τὸ γενικὸν προνόμιον τὸ καθιερούμενον ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 2101, ἐδ. 4ου ἀστ. κώδ. ὑπὲρ τῶν ὑπηρετῶν. Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι καθαρῶς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, δυνάμενον νὰ παρουσιασθῇ ἐκτὸς τῆς πτωχεύσεως. Τὸ δικαστήριον ἀπεφάσισεν, ὅτι εἶναι ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν διὰ τὸν λόγον, ὅτι εἶναι ἁρμόδιον νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῆς παραδοχῆς τῆς πιστώσεως εἰς τὴν πτώχευσιν. Ὅρ. ωσαύτως ἀπ. ἐφ. Paris, 14 Φεβρουαρίου 1868. S. 1868, 2.170.

περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ πρᾶξις εἶναι ἀστική, δείκνυται λυσιτελής, καθ' ὅσον, ὅτε ἡ πρᾶξις εἶναι ἐμπορική, διὰ τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐμποροδικείου ἀρκεῖ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 631, 3ον. Κατὰ ταῦτα τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἐπίσης ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν αἰτήσεως περὶ ἀκυρώσεως πωλήσεως ἢ μισθώσεως ἀκινήτου, στηριζομένης εἰς τὸ ἄρθρ. 436 καὶ ἐπ. ἐμπ. κώδ., ὡς εἶναι ἁρμόδιον καὶ πρὸς ἐκδίκασιν αἰτήσεως περὶ ἀκυρώσεως πωλήσεως ἢ ἀγορᾶς ἐμπορευμάτων τῆς ἐμπορίας τοῦ ἐνεργήσαντος αὐτὰς πτωχεύσαντος.(1) Ὡταύτως τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον, προκειμένου περὶ ζητημάτων γεννηθέντων ἐκ τῆς πτωχεύσεως, καὶ ὅτε ἔτι συνδέονται ταῦτα πρὸς συνάλλαγμα, δι' ὃ κατ' ἀρχὴν εἶναι δεκτὴ ἡ διοικητικὴ ἁρμοδιότης. Τὸ ζήτημα, φέρ' εἰπεῖν, ἂν τὸ Κράτος δέον νὰ γείνῃ δεκτὸν ὡς πιστωτὴς προνομιοῦχος εἰς τὴν πτώχευσιν ἐργολάβου δημοσίων ἔργων εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ἐμποροδικείου.(2) Τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἐπίσης ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν αἰτήσεως, ἐγειρομένης δυνάμει τῶν ἄρθρ. 446 καὶ 447 ἐμπ. κώδ., περὶ ἀκυρώσεως πληρωμῆς διὰ συμψηφισμοῦ, τελεσθείσης μεταξὺ ἐργολάβου δημοσίων ἔργων ἐν πτωχεύσει καὶ τοῦ Κράτους.(3)

Ἡ ἀπονεμηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 635 ἐμπ. κώδ. τῷ ἐμποροδικείῳ ἁρμοδιότης ἐφηρμόζετο καὶ ἐν ταῖς περιπτώσεσι τῆς δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως, ἥτις εἶχε γείνῃ δεκτὴ προσωρινῶς ὑπὸ τῶν νόμων τῆς 22 Αὐγούστου 1848 καὶ τῆς 22 Ἀπριλίου 1871.(4) Ὁ ἔμπορος, ὅστις ἐτύγχανε τοῦ εὐεργετήματος τῆς δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως, ὑπέκειτο εἰς πάσας τὰς διατάξεις τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, ἐκτὸς

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris, 4 Μαρτίου 1873. S. 1874. 2.177. D. 1875. 5.240. (Ἐπρόκειτο περὶ ἀκυρώσεως μισθώσεως). Ἐμποροδ. Bône, 25 Ὀκτωβρίου 1886. «Journ. des faillites» 1887 σελ. 281 (περὶ ἀκυρώσεως πωλήσεως ἀκινήτου).

(2) Ἀπ. Συμβουλίου Ἐπικρατείας 15 Ἀπριλίου 1858. D. 1860. 5.391. S. 1859. 2.189. — Ὅρ. ὅμως ἀπ. ἀκυρ. 15 Ἰουνίου 1887. S. 1888. 1.209. J. Pal. 1888. 1.508. D. 1889. 1.144. Τὸ ζήτημα ἦτο περὶ ἀκυρότητος τῆς διαρρήξεως συμβάσεως περὶ δημοσίων ἔργων, ἐγερθείσης τῆς αἰτήσεως ὑπὸ τῶν συνδίκων ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ διάρρηξις ἐγένετο μετὰ τὴν πτώχευσιν.

(3) Ἐναντία ἀπ. ἐμποροδ. Calais, 27 Ἀπριλίου 1886, «Le Droit» ἀρ. τῆς 15 Μαΐου 1886.

(4) Ἀπ. ἀκυρ. 24 Ἰανουαρίου 1887. D. 1887. 1.214.

τῶν προβλεπομένων ὑπὸ εἰδικῶν νόμων θεμάτων· οἱ νόμοι δὲ οὗτοι ἀφίεσαν κατὰ μέρος τὸ ζήτημα τῆς ἁρμοδιότητος.

Τὸ ἄρθρον 635 ἐμπ. κώδ. ἐφαρμόζεται καὶ ἐν περιπτώσει δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως (νόμος 4 Μαρτίου 1889, ἄρθρ. 24).

367. 5ον. ΕΦΕΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΩΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ.— Τὰ ἐμποροδικεῖα συνήθως δικάζουσιν εἰς πρῶτον βαθμόν. Ἐξηγηθήσεται δὲ περαιτέρω (ἀριθ. 371), ὅτι αἱ τῆς ἁρμοδιότητος αὐτῶν ὑποθέσεις, ὁσονδήποτε μικρὸν καὶ ἂν ἦναι τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν, δὲν φέρονται κατὰ πρῶτον βαθμὸν ἐνώπιον τῶν Εἰρηνοδικείων, ὡς γίνεται ἐπὶ ἀστικῶν τινων ὑποθέσεων. Ἀλλ' αἱ διαφοραὶ μεταξὺ κυρίων καὶ ἐργατῶν ἢ καὶ ἐργοσταsιαρχῶν δικάζονται εἰς πρῶτον βαθμὸν ὑπὸ τῶν βιομηχανικῶν εἰρηνοδικείων, καὶ αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν δύνανται νὰ προσβληθῶσι δι' ἐρέσεως ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων, ὅταν τὸ ἀντικείμενον τῶν ὑποθέσεων ὑπερβαίνῃ τὰ 200 φρ. (νόμ. 1 Ἰουνίου 1853, ἄρθρ. 13). Δὲν δύνανται ὅμως νὰ λεχθῇ γενικῶς, ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσι τὰς ἐφέσεις κατ' ἀποφάσεων ἐκδιδομένων ἐπὶ διαφορῶν μεταξὺ κυρίων καὶ ἐργατῶν. Διότι, ἔνθα δὲν ὑπάρχουσι βιομηχανικὰ εἰρηνοδικεῖα, αἱ διαφοραὶ αὗται δικάζονται εἰς πρῶτον βαθμὸν ὑπὸ τῶν εἰρηνοδικῶν (νόμ. 25 Μαΐου 1838, ἄρθρ. 5, 3ον), τὰς ἐφέσεις δὲ κατ' ἀποφάσεων τῶν εἰρηνοδικῶν μόνον τὰ πολιτικὰ δικαστήρια δύνανται νὰ κρίνωσι, τῶν ἐμποροδικείων μὴ δυναμένων νὰ ἐπιληφθῶσιν αὐτῶν, ὡς μὴ ἀνηκόντων εἰς ἣν καὶ τὰ εἰρηνοδικεῖα τάξιν δικαιοδοσίας.

368. 6ον. ΑΓΩΓΑΙ ΚΑΤΑ ΕΠΙΣΤΑΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ.—Διὰ διαφόρους λόγους ἀπεφάσισεν ὁ νομοθέτης νὰ δώσῃ ἁρμοδιότητα εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα ἐπὶ δύο τάξεων διαφορῶν, αἵτινες, κατ' ἀκριβῆ ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν, ἔδει νὰ δικάζωνται ὑπὸ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων, διότι δὲν εἶναι σχετικαὶ πρὸς ἐμπορικὰς πράξεις (ἄρθρ. 634 ἐμπ. κώδ.).

Κατὰ τὸ ἄρθρον 634 *τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσιν ὡσαύτως* 1ον *τὰς κατὰ ἐπιστατῶν* (facteurs), *ὑπαλλήλων τῶν ἐμπόρων ἢ ὑπηρετῶν αὐτῶν ἀγωγάς, τὰς ἕνεκα τῶν συναλλαγῶν μόνον τῶν ἐμπόρων, ὑφ' οὓς διατελοῦσι.*

Τὸ ἄρθρον 634, 1ον ἀφορᾷ πρὸ παντὸς εἰς τὰς δίκας, τὰς ἐγειρο-

μένας ὑπὸ τῶν κυρίων κατὰ τῶν ὑπαλλήλων ἢ ὑπηρετῶν αὐτῶν ἕνεκα πράξεων σχετικῶν πρὸς τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν. Οὕτω τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν αἰτήσεως τοῦ κυρίου κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ ὑπαλλήλου περὶ ἀποδόσεως λογαριασμοῦ, ἀγωγῆς περὶ ἀποζημιώσεως ἐγειρομένης ὑπὸ τοῦ κυρίου κατὰ ὑπαλλήλου ἕνεκα πταίσματος αὐτοῦ ἢ διὰ παράνομον διάρρηξιν τοῦ συναλλάγματος.(1) Ἐν τούτοις τὸ μεταξὺ τοῦ κυρίου καὶ τοῦ ἐπιστάτου ἢ ὑπηρέτου αὐτοῦ συνάλλαγμα δὲν εἶναι πρᾶξις ἐμπορικὴ διὰ τὸν ἐπιστάτην ἢ τὸν ὑπηρέτην (ἀριθ. 131). Πρόκειται ὅμως περὶ ζητημάτων σχετικῶν πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας, τὰ ὁποῖα τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι κατάλληλον νὰ λύῃ· συμφέρει δὲ νὰ λύωνται ταῦτα ταχέως. Λόγοι πρακτικῆς ὠφελείας δικαιολογοῦσιν ἑπομένως τὴν ἐπ' αὐτῶν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐμποροδικείου.

Τὸ ἄρθρον 634, 1ον δὲν πρέπει νὰ περιορίζηται ἐπὶ τῶν ἀγωγῶν τῶν ἐγειρομένων ὑπὸ τῶν κυρίων ἐμπορικῶν καταστημάτων κατὰ τῶν πρακτόρων αὐτῶν. Δυνάμει τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ δύνανται νὰ δικάζωσιν ὡσαύτως καὶ ἀγωγὰς τρίτων ἐναντίον τῶν πρακτόρων ἐμπόρου. Τὸ ἄρθρον 634, 1ον διαλαμβάνει περὶ ἀγωγῶν κατὰ ἐπιστατῶν καὶ ὑπαλλήλων ἀσχέτως πρὸς τὸ πρόσωπον, ὑφ' οὗ κινοῦνται αἱ ἀγωγαί, οὕτω δὲ γενικῶς διατετυπωμένον περιλαμβάνει καὶ τὴν περὶ ἧς πρόκειται περίπτωσιν τῆς ὑπὸ τρίτων ἐγέρσεως τῶν ἀγωγῶν (2). Ἡ περίπτωσις ἄλλως τε αὕτη κατὰ φυσικὸν λόγον δὲν παρουσιάζεται συχνά, ἀφοῦ κατὰ γενικὸν κανόνα οἱ πράκτορες συμβάλλονται ἐν ὀνόματι τῶν ἑαυτῶν κυρίων, καὶ κατὰ συνέπειαν οὗτοι μόνον ἐνέχονται

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris 23 Ἰανουαρίου 1890. D. 1890. 2.275. (Ἀγωγὴ περὶ ἀποζημιώσεως ὑπὸ βιομηχάνου κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ ὑπαλλήλου ἕνεκεν ἀποκαλύψεως μυστικοῦ τρόπου κατασκευῆς). Ἐφ. Besançon 16 Ἰανουαρίου 1895. D. 1895. 2.535.

(2) Ὁ βελγικὸς νόμος τῆς 25 Μαρτίου 1876 (ἄρθρ. 12,1) παρεδέχθη σύστημα διάφορον τοῦ συστήματος τοῦ ἄρθρ. 634 1ον, ὁρίζει δὲ ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσιν «εἰδικῶς τὰς ἀγωγὰς τὰς ἐγειρομένας ὑπὸ τῶν τρίτων »κατὰ τῶν ἐπιστατῶν ἢ ὑπαλλήλων ἐμπόρων ἕνεκα τῶν συναλλαγῶν τῆς ἐμ»πορίας αὐτῶν». Δὲν διαλαμβάνει δὲ περὶ τῶν ὑπὸ τῶν κυρίων κινουμένων ἀγωγῶν. Συνεπῶς αἱ ἀγωγαὶ τούτων εἶναι κατ' ἀρχὴν τῆς ἁρμοδιότητος τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων, ἀφοῦ ὡς πρὸς τὸν ὑπάλληλον ἡ συνομολογηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ὑποχρέωσις εἶναι πρᾶξις ἀστική. Ὅρ. Namur, τομ. III, ἀρ. 2250.

ἀπέναντι τῶν τρίτων. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ περιπτώσεις, καθ' ἃς οἱ τρίτοι ἔχουσι νὰ ἐνεργήσωσι κατὰ τῶν πρακτόρων, ὡς ὅταν ἀποδίδωσι πταῖσμά τι εἰς τούτους, ἐπαγόμενον τὴν προσωπικὴν αὐτῶν εὐθύνην. Οὕτω τὸ ἄρθρ. 634, 1ον ἔχει ἐφαρμογήν, ἐὰν ὑπάλληλός τις πωλήσας ἐμπόρευμά τι ἠγγυήθη προσωπικῶς δι' ἰδιότητα, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν, ἥ, ὅπερ εἶναι σπανιώτατον, συνεβλήθη ἐν ἰδίῳ ὀνόματι διὰ λογαριασμὸν τοῦ κυρίου. Ὡταύτως δ' ἔχει καὶ καθ' ἣν περίπτωσιν ὁ πράκτωρ προξενεῖ ζημίαν τρίτῳ τινὶ ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν ἑαυτοῦ καθηκόντων, χωρὶς μάλιστα νὰ συναλλαχθῇ μετ' αὐτοῦ, μετασχὼν ἐπὶ παραδείγματος, τῶν δολίων τεχνασμάτων, δι' ὧν ὁ κύριος ἐπεβράδυνε τὴν κήρυξιν τῆς πτωχεύσεως καὶ προὐξένησεν οὕτω ζημίαν εἰς τοὺς ἑαυτοῦ πιστωτάς.(1) Ἡ ἀγωγὴ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἄρθρ. 1382 καὶ 1383 ἀστικοῦ κώδικος. Ἡ ἁρμοδιότης δὲ τοῦ ἐμποροδικείου οὐδὲν ἐν τούτοις ἔχει τὸ ἔκτακτον. Ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω (ἀριθ. 177 καὶ ἑπ.), τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσιν ἐνίοτε ἀδικήματα καὶ οἱονεὶ ἀδικήματα, ὑπάρχουσι δὲ ἀδικήματα καὶ οἱονεὶ ἀδικήματα ἐμπορικά, τῶν ὁποίων ἡ ἐκδίκασις ἀνήκει τῇ ἐμπορικῇ δικαιοδοσίᾳ.

Ἐν τῷ ἄρθρ. 634, 1ον πρόκειται περὶ πάντων τῶν πρακτόρων, τοὺς ὁποίους οἱ ἔμποροι ἐπιφορτίζουσι νὰ ἐνεργήσωσι πράξεις διὰ λογαριασμὸν αὐτῶν, καὶ οἵτινες σημαίνονται ὑπὸ ποικίλα ὀνόματα, καλούμενοι ὑπάλληλοι, περιοδεύοντες ὑπάλληλοι, ἐπιστάται κλπ. . . . πρόκειται δὲ ἐπίσης περὶ τῶν ὑπηρετῶν παντὸς εἴδους, οἵτινες χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ ἐμπορίᾳ χωρὶς νὰ ἦναι ἐπιπεφορτισμένοι δι' ἐργασίας τινὸς διὰ λογαριασμὸν τοῦ κυρίου. Ἀλλ' ὁ νόμος τῆς 25 Μαΐου 1838 (ἄρθρ. 5—3ον) ἐτροποποίησεν ὡς πρὸς τοῦτο τὸ ἄρθρ. 634, 1ον ἐμπ. κώδ., δοὺς ἁρμοδιότητα τοῖς εἰρηνοδίκαις *διὰ τὰς διαφορὰς τὰς σχετικὰς πρὸς τὰς ἀμοιβαίας ὑποχρεώσεις τῶν ἐπὶ ἡμερομισθίῳ, ἐπὶ μηνιαίῳ καὶ ἐπὶ ἐνιαυσίῳ μισθῷ ἐργατῶν καὶ τῶν εἰς ὧν τὴν ὑπηρεσίαν διατελοῦσιν.* Ἐπὶ τῶν διαφορῶν τούτων οἱ εἰρηνοδίκαι ἀποφασίζουσιν ἀνεκκλήτως μέχρις ἑκατὸν φράγκων καὶ ἐκκλητῶς

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 3 Μαΐου 1892. D. 1894. 1.202. (Τὸ ἀκυρωτικὸν ἀποφαίνεται ὅτι τὸ ἄρθρ. 634 δὲν περιορίζει εἰς τὰς συμβατικὰς ὑποχρεώσεις τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐμποροδικείων ἐπὶ τῶν κατὰ τῶν ὑπαλλήλων ἐμπόρου ἐγειρομένων ἀγωγῶν).

ἐπὶ μείζονος ποσοῦ, ὁσονδήποτε καὶ ἂν ἦναι τοῦτο. Εἶναι δὲ ἀδιάφορον ἂν ὁ κύριος ἦναι μὴ ἔμπορος ἢ ἔμπορος. Ὁ νόμος τοῦ 1838 δὲν διακρίνει.(1)

Παρατηρητέον ὅτι διὰ νὰ ἦναι ἁρμόδιον τὸ ἐμποροδικεῖον δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐγείρηται ἡ δίκη κατὰ προσώπου ἔχοντός τινα τῶν ἐνδειχθεισῶν ἰδιοτήτων, ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἔτι ἡ διαφορὰ νὰ ἦναι σχετικὴ πρὸς πρᾶξιν τῆς ἐμπορίας τοῦ κυρίου. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 634, 1ον δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται ἐπὶ ὑπαλλήλων, ὅταν ἡ διαφορὰ ἐγείρηται ἐκ πράξεως, μηδεμίαν ἐχούσης σχέσιν πρὸς τὴν ἐμπορίαν τοῦ κυρίου.

Δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 634, 1ον πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὅτι εἶναι ἁρμόδια τὰ ἐμποροδικεῖα πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἀγωγῶν περὶ λογοδοσίας, τῶν ἀσκουμένων κατὰ ἐκκαθαριστῶν καὶ κατὰ διαχειριστῶν ἐμπορικῆς ἑταιρείας(2) καὶ ὅταν ἔτι ἐὲν ἦναι οὗτοι συνέταιροι καὶ ἐνάγωνται ὑπὸ τῶν ἑταίρων (ἀριθ. 365). Οἱ ἐκκαθάρισταὶ καὶ οἱ διαχειρισταὶ εἶναι πράκτορες τῆς ἑταιρείας.

Τὸ ἄρθρον 634, 1ον δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν ἠθοποιῶν, ἐναγομένων ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ (3) αὐτῶν, οὔτε ἐπὶ του ἀρχισυντάκτου(4)

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Nancy, 2 Ἰουλίου 1873. D. 1874. 2.1878. Πρωτ. Lyon, 3 Φεβρουαρίου 1886. «La Loi» ἀριθμὸς τῆς 6 Νοεμβρίου 1886.

(2) Ἀπ.ἀκυρ. 20 Νοεμβρίου 1834. Dall. «Recueil alphabétique λέξ. compétence commerciale». Ἐφ. Grenoble, 15 Μαΐου 1891, «La Loi» ἀρ. τῆς 21 Ἰουνίου 1891 (ὁ ἐκκαθαριστὴς ἐμπορικοῦ καταστήματος εἶναι ἀναγκαίως ἐπιπεφορτισμένος διὰ σειρᾶς ἐμπορικῶν ὑποθέσεων,διὰ τοῦτο δὲ μάλιστα καθίσταται ἀληθινὸς ὑπάλληλος τοῦ ἐμπόρου καὶ ἕνεκα τῆς διαχειρίσεως ὑπόκειται εἰς τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν ὡς πρὸς πάντας τοὺς ἐνδιαφερομένους.

(3) Ἀπ. Πρωτοδ. Seine 29 Νοεμβρίου 1888, «Le Droit» ἀριθ. τῆς 15 Δεκεμβρίου 1888. Ὁ ἰταλικὸς ἐμπορικὸς κῶδιξ (ἄρθρ. 869, 5ον) δέχεται ῥητῶς, ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσι τὰς ἀγωγὰς τῶν ἐργολάβων θεαμάτων κατὰ τῶν ἠθοποιῶν καὶ τὰς ἀγωγὰς τῶν ἠθοποιῶν κατὰ τῶν ἐργολάβων. Ὅρ. ὡσαύτως ῥουμουνικὸν κώδ. ἄρθρ. 3, 6ον. Ἡ τελευταία αὕτη λύσις πρέπει νὰ γείνῃ δεκτὴ ἐν Γαλλίᾳ δυνάμει τῆς τοῦ παρακολουθήματος θεωρίας. Ὁ ἠθοποιὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ καταδιώξῃ τὸν διευθυντὴν ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου ἢ ἐνώπιον τοῦ Πρωτοδικείου. Ἀπ. ἐφ. Nîmes, 21 Φεβρουαρίου 1893. D. 1893. 2.439. Ὅρ. ἀρ. 141, 171 καὶ 369.

(4) Ἀπ. Πρωτ. Seine 11 Δεκεμβρίου 1885. «Le Droit» ἀρ. τῆς 19 Δεκεμβρίου 1885.—Ἡ ἀπόφασις αὕτη εἶναι ὀρθοτάτη· οὐδέποτε ὁ ἀρχισυντάκτης ἐχαρακτηρίσθη ὡς ὑπάλληλος. Ἀλλ' αἱ σκέψεις τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς

τοῦ ξένου πρὸς τὴν ἐμπορικὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ἐφημερίδος. Οὔτε οἱ ἠθοποιοί, οὔτε ὁ ἀρχισυντάκτης εἶναι ὑπάλληλοι ἢ ὑπηρέται. Τὸ ἄρθρ. 634, 1ον δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται ὡς πρὸς τοὺς ἐργάτας, πρωτεργάτας, συντέκνους καὶ μαθητευομένους, καθ' ὅσον οὗτοι δὲν ὑπάγονται εἰς οὐδεμίαν τῶν δύο ἰδιοτήτων τοῦ ἄρθρου. Ἐξηγηθήσεται περαιτέρω ὅτι διὰ τούτους ἁρμόδια εἶναι τὰ βιομηχανικὰ εἰρηνοδικεῖα καὶ οἱ εἰρηνοδίκαι (ὅρ. ἀρ. 367).

369. Οὔτε τὸ ἄρθρ. 634, οὔτε ἄλλη τις ῥητὴ διάταξις τοῦ νόμου λύει τὸ ζήτημα τῆς ἁρμοδιότητος ὡς πρὸς τὰς ἀγωγάς, τὰς ἐγειρομένας κατὰ τοῦ κυρίου ὑπὸ τοῦ πράκτορος αὐτοῦ ἕνεκα πράξεων τῆς ἐμπορίας. Αἱ διαφοραὶ αὗται εἶναι ἆρά γε τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ πρωτοδικείου ἢ τοῦ ἐμποροδικείου ; Τὸ διάταγμα τοῦ 1673 (τίτλ. XII, ἄρθρ. 5) ἔλυε ῥητῶς τὸ ζήτημα ὑπὲρ τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ἐμποροδικείου. Ὑπεστηρίχθη δ' ὅτι, μηδὲν ὁριζόντων περὶ τούτου τῶν ἐν ἰσχύϊ νόμων, δέον νὰ γείνῃ δεκτὴ ἡ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων ἁρμοδιότης διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἐξαιρετικὰ δικαστήρια.(1) Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη εἶναι σφαλερά. Δυνάμει τῆς τοῦ παρακολουθήματος θεωρίας, πᾶσαι αἱ συνδεόμεναι πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας πράξεις εἶναι ἐμπορικαὶ ὡς πρὸς τὸν ἐνεργοῦντα αὐτὰς ἔμπορον (ἀριθ. 171 καὶ ἑπ.). Τὸ μεταξὺ τοῦ κυρίου καὶ τοῦ πράκτορος αὐτοῦ συναπτόμενον συνάλλαγμα φέρει καθαρῶς τὸν χαρακτῆρα τοῦτον. Ἑπομένως τὸ ἐμποροδικεῖον δύναται νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ὑπὸ τοῦ πράκτορος κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ κυρίου ἀσκουμένης ἀγωγῆς.(2)

δὲν εἶναι ὀρθαί. Τὸ Πρωτοδικεῖον Σηκουάνα στηρίζεται ἐπὶ τοῦ λόγου, ὅτι ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἀρχισυντάκτου οὐδὲν ἔχει τὸ ἐμπορικόν. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶς λύει τὸ ζήτημα· διότι καὶ ἡ τοῦ ἐμπορικοῦ ὑπαλλήλου ὑποχρέωσις εἶναι δι' αὐτὸν καθαρῶς ἀστικὴ πρᾶξις. Ἂν δὲ τὸ ἄρθρ. 634, 1ον ἐδέχθη τὴν ἐμπορικὴν ἁρμοδιότητα, τοῦτο ἐγένετο ἐκ λόγων πρακτικῆς ὠφελείας. Ὅρ. ἀρ.367.

(1) Ἀπ. Ἐφ. Rouen, 6, Νοεμβρίου 1845. S. 1847. 2.96. D. 1847. 4. 92. Πρωτ. Seine, 14 Ἰανουαρίου 1880. (Gajette des tribunaux 3 τῆς Φεβρουαρίου 1880).

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 22 Φεβρουαρίου 1859. S. 1859. 1.321. D. 1859. 1.258. Ἀκυρ. 20 Μαρτίου 1865. D. 1866. 1.268. Ἐφ. Dijon, 1 Ἀπριλίου 1874. D. 1875. 2.81. Ἐμποροδ. Chambéry, 23 Αὐγούστου 1895, «La Loi» τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1895. Ἐμποροδ. Alger, 8 Φεβρουαρίου 1896, «Le Droit» τῆς 27 Αὐγούστου 1896. (Προέκειτο περὶ ἀγωγῆς μαθητευομένου φαρμακείου

Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λανθάνῃ ἡμᾶς, ὅτι παρὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἄρθρον 634, 1ον γενομένην δεκτὴν ἐμπορικὴν ἁρμοδιότητα, τὸ συνδέον τὸν πράκτορα καὶ τὸν κύριον συνάλλαγμα εἶναι πρᾶξις ἀστικὴ διὰ τὸν πράκτορα. Διὸ καὶ ἡ νομολογία ἐφαρμόζουσα τοὺς παραδεδεγμένους διὰ τὰς μικτὰς πράξεις κανόνας, παρέχει τῷ πράκτορι τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐνεργήσῃ ἐναντίον τοῦ κυρίου κατ' ἐκλογὴν εἴτε ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν εἴτε ἐνώπιον τῶν ἐμπορικῶν δικαστηρίων.(1) Ἡ λύσις αὕτη εἶναι λίαν ἀμφισβητήσιμος. Καὶ ἂν ἔτι παραδεχθῶμεν ὅτι, ὅταν πρᾶξίς τις ἦναι ἀστικὴ ὡς πρὸς τὸ ἓν καὶ ἐμπορικὴ ὡς πρὸς τὸ ἕτερον μέρος, ὁ διάδικος, δι' ὃν ἡ πρᾶξις εἶναι ἀστική, ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ προσφύγῃ κατ' ἐκλογὴν εἰς τὸ πολιτικὸν ἢ εἰς τὸ ἐμπορικὸν δικαστήριον (ἀριθ. 361), καὶ πάλιν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ἰσχυρότατα, ὅτι ἐν τῷ προκειμένῳ θέματι δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ κανὼν αὐτός. Ἀναμφιβόλως, ὡς εἴπομεν, τὸ συνάλλαγμα εἶναι καθαρῶς ἀστικὸν διὰ τὸν ὑπάλληλον καὶ ἐμπορικὸν διὰ τὸν κύριον (ἀριθ. 368). Μόνον δὲ ὀυνάμει ῥητῆς διατάξεως ἀποδίδεται ἁρμοδιότης εἰς τὸ ἐμποροδικεῖον διὰ τὰς ἀσκουμένας ὑπὸ τοῦ κυρίου κατὰ τοῦ ὑπαλλήλου ἀγωγάς. Ἑπομένως δὲν δύναται νὰ εἴπῃ τις, ὅτι ὁ ὑπάλληλος πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ἐνάγῃ τὸν κύριον ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑποχρεῶται νὰ ὑποβάλλῃ τὴν δίκην εἰς δικαστήριον, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου δὲν ὑπόκειται.

369 δίς. Διὰ τὴν ἀπονεμηθεῖσαν τοῖς ἐμποροδικείοις ἁρμοδιότητα ἐπὶ τῶν μεταξὺ ἐμπόρων καὶ τῶν ὑπαλλήλων αὐτῶν διαφορῶν ἐγεννήθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη σφοδρὰ παράπονα. Οἱ ὑπάλληλοι παραπονοῦνται ὅτι δικάζονται ὑπὸ δικαστῶν, οἵτινες ἐξελέχθησαν ὑπὸ μόνον τῶν κυρίων αὐτῶν. Παρατηροῦσι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ἐν ταῖς σπουδαίαις πόλεσιν ἡ ἐμπορικὴ δικαιοσύνη εἶναι βραδεῖα ἕνεκα τῆς συσσωρεύσεως πολλῶν ὑποθέσεων καὶ πολυδάπανος ὡς ἐκ τῆς γινομένης

κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ κυρίου). Ὅρ. ὡσαύτως ἀπ. Ἐμποροδ. Marseille 24 Ἰανουαρίου 1895. D. 1896. 1.421. (Οἱ ἐργάται δύνανται νὰ ἐναγάγωσι τὸν ἑαυτῶν κύριον, ὄντα ἔμπορον, ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ ἐναχθῶσιν ὑπὸ τούτου ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου).

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 22 Φεβρουαρίου 1859. S. 1859. 1.321. D. 1859. 1.258 Ἐφ. Orléans, 9 Μαρτίου 1869. D. 1869. 2.65.

κατὰ συνήθειαν παραπομπῆς ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν (ἀριθ. 465). Πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν δικαίων αὐτῶν παραπόνων προὐτάθη νὰ ἐπεκταθῇ ὁ θεσμὸς τῶν βιομηχανικῶν εἰρηνοδικείων ἐπὶ τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑπαλλήλων.(1)

378. ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΟΛΟΓΩΝ. — Τὸ ἄρθρον 634, 1ον ἀπονέμει ἁρμοδιότητα εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα διὰ δεύτερον εἶδος διαφορῶν, αἵτινες οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς ἐμπορικὰς πράξεις. Κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην *τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσιν ὡσαύτως 2ον περὶ τῶν γραμματίων τῶν ἐκδιδομένων ὑπὸ τῶν ταμιῶν ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων*(receveurs) *τῶν ταμιῶν ἐπὶ τῶν πληρωμῶν* (payeurs), *τῶν εἰσπρακτόρων ἢ ἄλλων δημοσίων ὑπαλλήλων*. Λυσιτελὲς εἶναι οἱ δημόσιοι ὑπόλογοι νὰ ἀπολαύωσι μεγάλης πίστεως καὶ τὰ ἐκδιδόμενα ὑπ' αὐτῶν σχετικῶς πρὸς τὴν διαχείρισιν, ἣν ἔχουσι, γραμμάτια νὰ κυκλοφορῶσι τόσον εὐκόλως, ὡς τὰ τῶν ἐμπόρων. Τοῦτο παρεῖχε μεγάλην ὠφέλειαν, ὅτε τὸ δημόσιον, ἔχον ἀνάγκην χρημάτων πρὸ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων, προεξώρλει παρὰ τοῖς τραπεζίταις γραμμάτια ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τῶν ὑπολόγων. Ἡ ἁρμοδιότης τῶν ἐμπορικῶν δικαστηρίων καὶ ἡ προσωπικὴ κράτησις διὰ τὰ γραμμάτια τῶν δημοσίων ὑπολόγων ἦταν ἤδη ἐν τῷ πάλαι δικαίῳ παραδεδεγμέναι. Τὸ ἄρθρ. 634, 2ον ἐμπ. κώδ. καὶ ὁ νόμος τῆς 17 Ἀπριλίου 1832 (ἄρθρ. 8 καὶ 9) ἐπανέλαβον ὡς πρὸς ταῦτα τοὺς πάλαι κανόνας. Μόνη δὲ ἡ προσωπικὴ κράτησις ἐξέλιπε δυνάμει τοῦ νόμου τῆς 22 Ἰουλίου 1867.(2)

Ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν δημοσίων ὑπολόγων περιλαμβάνονται συμφώνως πρὸς τὸν γενικὸν ὁρισμόν, τὸν δοθέντα διὰ τοῦ περὶ δημοσίου

---

(1) Ἡ βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων παρεδέχθη τὴν 17 Ἰανουαρίου 1888, πρότασιν νόμου περὶ τῶν ἐμπορικῶν βιομηχανικῶν εἰρηνοδικείων. Ἡ Γερουσία ἐπελήφθη τῆς προτάσεως τῇ 20 Ἰανουαρίου 1888. (Ὅρ. «Journ.» officiel, 1888, «Annexes du Sénat» ἀριθ. 23) καὶ ἀπέρριψεν αὐτήν. Ὑπὲρ τῆς συστάσεως ἐμπορικῶν βιομηχανικῶν εἰρηνοδικείων ὅρ. ἐν «Revue politique et parlementaire», 25 Μαΐου 1895, σελ. 262—264, ἄρθρον τοῦ Gruet, βουλευτοῦ.

(2) Φρονοῦμεν ὅτι, ἂν γείνῃ ἀναθεώρησις τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 634, 2ον, ἥτις τανῦν δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως.

λογιστικοῦ διατάγματος τῆς 31 Μαΐου 1862 (ἄρθρ. 1ον), οἱ τοῦ δημοσίου ὑπόλογοι, οἱ τῶν νομῶν, τῶν δήμων καὶ οἱ τῶν δημοσίων καὶ εὐεργετικῶν καταστημάτων.

Αἱ πράξεις, ἕνεκα τῶν ὁποίων οἱ δημόσιοι ὑπόλογοι ὑπόκεινται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐμποροδικείων, εἶναι κατὰ τὸ ἄρθρον 634, 2ον τὰ ἐκδιδόμενα ἢ ὑπογραφόμενα ὑπ' αὐτῶν γραμμάτια. Διὰ τούτων δὲ πρέπει νὰ ἐννοῶνται τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια, τὰ ἐκδιδόμενα ἢ ὀπισθογραφούμενα ὑπ' αὐτῶν, ἔτι δὲ καὶ πάντα τὰ ἰδιωτικὰ ἢ συμβολαιογραφικὰ ἔγγραφα, τὰ ἀποδεικνύοντα ὑποχρεώσεις τῶν ὑπολόγων αὐτῶν οὕτως, ὥστε μόνον αἱ προφορικαὶ ὑποχρεώσεις νὰ ἀποκλείωνται τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 634, 2ον.

Ὅπως δὲ τὸ ἐμποροδικεῖον ἦναι ἁρμόδιον, δὲν ἀρκεῖ νὰ πρόκειται περὶ ἐγγράφου ὑπογεγραμμένου ὑπὸ δημοσίου ὑπολόγου, ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἔτι τὸ ἔγγραφον αὐτὸ νὰ ἦναι σχετικὸν πρὸς τὴν διαχείρισιν αὐτῶν. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν περὶ τὴν ἀπόδειξιν δυσκολιῶν τὸ ἄρθρ. 638, ἐδ. 2 παρεδέχθη νόμιμον τεκμήριον ὅμοιον πρὸς τὸ καθιερούμενον διὰ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν ἐμπόρων (ἀριθ. 168). Τὰ γραμμάτια *τῶν ταμιῶν ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων, ταμιῶν ἐπὶ τῶν πληρωμῶν, εἰσπρακτόρων ἢ ἄλλων δημοσίων ὑπολόγων λογίζονται ὡς γενόμενα διὰ τὴν διαχείρισιν αὐτῶν, ὅταν δὲν δηλῶται ἐν αὐτοῖς ἄλλη αἰτία.* Τὸ τεκμήριον τοῦτο, ὡς καὶ τὸ παραδεδεγμένον διὰ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν ἐμπόρων δύναται ἄλλως τε νὰ πολεμῆται πάντοτε διὰ τῆς ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου.

Τὸ τεκμήριον τοῦτο ἕνεκα μάλιστα τῶν λόγων τῆς διατάξεως 624, 2ον ἐφαρμόζεται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῶν ἐγγράφων τῶν ὑπογεγραμμένων ὑπὸ τῶν ὑπολόγων, ἐνῷ τὸ τεκμήριον τοῦ ἄρθρ. 638 ἐδ. 1ον ἰσχύει ἐπὶ πάσης πράξεως τῶν ἐμπόρων, εἴτε εἶναι ἔγγραφος, εἴτε μὴ (ἀριθ. 168).

Πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 634, 2ον δέον ὁ ὑπογραφεὺς τοῦ ἐγγράφου νὰ ἔχῃ τὴν ἰδιότητα δημοσίου ὑπολόγου κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὑπέγραψεν, εἶναι δὲ ἀδιάφορον ἂν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐγέρσεως τῆς δίκης ἔχει ἔτι ἢ ἀπώλεσε τὴν ἰδιότητα ταύτην.

371. *Ἀναρμοδιότης εἰρηνοδικῶν ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.* — Ἡ ἁρμοδιότης τῶν ἐμποροδικείων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φύσεως τῶν διαφορῶν· διαφέρει δὲ τῆς τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων, καθ' ὅσον ἡ τῶν ἐμπορο-

δικείων εἶναι ἀπολύτως ἀνεξάρτητος τοῦ κατὰ ποσὸν ἀντικειμένου τῆς δίκης. Ὁ νόμος τῆς 25 Μαΐου 1838 (ἄρθρ. 1 καὶ ἑπ.), ὁρίζει ὅτι, ἐπὶ ὑποθέσεων προσωπικῶν καὶ περὶ κινητῶν οἱ εἰρηνοδίκαι ἀποφασίζουσιν ἀνεκκλήτως μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 100 φράγκων καὶ ἐκκλητῶς, ὁτὲ μὲν μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 200 φράγκων, ὁτὲ δὲ μέχρι 150 φράγκων καὶ ὁτὲ μέχρι οἱουδήποτε ποσοῦ. Ἀλλὰ ταῦτα ἰσχύουσι μόνον διὰ τὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις· οἱ εἰρηνοδίκαι εἶναι ἀναρμόδιοι πρὸς ἐκδίκασιν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.(1) Ἐκρίθη ὅτι ἡ ἁρμοδιότης αὐτῶν διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις δὲν ἔχει λόγον νὰ ὑφίσταται, ἄλλως τε καὶ διότι ἡ ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου διαδικασία εἶναι ταχεῖα καὶ οἰκονομική. Πλὴν δὲ τούτου, ἂν οἱ εἰρηνοδίκαι ἦσαν ἁρμόδιοι ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἔστω καὶ μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν φρ. 1500, πολλὰ ἐμποροδικεῖα θὰ ἦσαν ἄνευ ἐργασίας ἢ ἔδει νὰ καταργηθῶσι· διότι κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν τὰ $^{8}/_{10}$ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων δὲν ἔχουσιν ἀντικείμενον ὑπὲρ τὰ 1500 φρ. Πρὸς τούτοις ὁ καθορισμὸς τῆς κατ' ἔφεσιν δικαιοδοσίας θὰ πρσέκοπτεν εἰς πλησμονὴν ἀτόπων. Τὴν δικαιοδοσίαν ταύτην θὰ ἀπετέλει τὸ πρωτοδικεῖον; Ἀλλὰ τότε ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία θὰ ἐξέλιπε διὰ μέγαν ἀριθμὸν ὑποθέσεων. Ἂν δ' ἐξ ἄλλου ἡ ἁρμοδιότης ἐπὶ τῶν ἐκκλήτων δικῶν ἀνῆκεν εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα, τότε διὰ τὰς ἧττον σπουδαίας ὑποθέσεις τὸ τοῦ πρώτου βαθμοῦ δικαστήριον θὰ ἦτο πολιτικὸν καὶ τὸ τοῦ δευτέρου ἐμπορικόν, ἐνῷ διὰ τὰς ἄλλας ὑποθέσεις τὰ πράγματα θὰ εἶχον ἀντιστρόφως. Οὕτω δὲ μέχρι τοῦδε ἡ ἐπέκτασις τῆς ἁρμοδιότητος τῶν εἰρηνοδικῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων δὲν ἐγένετο δεκτὴ ἐν Γαλλίᾳ (2) παρ' ὅλας τὰς γενομένας προτάσεις. Ἀλλ' ἔν τισι ξένοις

---

(1) Ὁ κανὼν δὲν ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 12 Ἰανουαρίου 1895, τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν εἰς χεῖρας τρίτου κατάσχεσιν τῶν ἡμερομισθίων καὶ τῶν μικρῶν μισθῶν ἀπ. Εἰρηνοδ. Amiens 16 Ἀπριλίου 1896. «La Loi» 7 Ἰανουαρίου 1897.

(2) Ὁ νόμος τῶν 16—23 Αὐγούστου 1790, ὅστις διωργάνωσεν ἐν Γαλλίᾳ τὰ εἰρηνοδικεῖα, δὲν ἐδέχετο τὴν ἁρμοδιότητα αὐτῶν ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νόμου τῆς 25 Μαΐου 1838 ἐγένοντο προτάσεις ἀποβλέπουσαι εἰς εἰσαγωγὴν καινοτομιῶν, ἀλλ' ἀπερρίφθησαν ἔν τε τῇ Γερουσίᾳ καὶ ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων («Moniteur universel» συνεδρίασις τῆς Γερουσίας τῆς 20 καὶ 25 Ἰουνίου 1837, συνεδρίασις τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς 21 Ἀπριλίου 1838). Παρομοία πρότασις γενομένη ἐν

Κράτεσιν ἐγένετο δεκτή.(1)

Ἡ ἀναρμοδιότης τῶν εἰρηνοδικῶν πρὸς ἐκδίκασιν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων εἶναι ἀπόλυτος. Ἑπομένως κηρύσσεται καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος, δύναται δὲ νὰ προταθῇ κατὰ πᾶσαν στάσιν τῆς δίκης καὶ ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου τὸ πρῶτον ἢ ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου.(2)

372. Ἐν τούτοις ὁ νόμος τῆς 25 Μαΐου 1838 (ἄρθρ. 2 § 2 καὶ 3) δέχεται ἐξαιρετικῶς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν εἰρηνοδικῶν διὰ διαφοράς, αἵτινες ὡς πρὸς τὸν ἕνα τοὐλάχιστον τῶν διαδίκων εἶναι φύσεως ἐμπορικῆς. Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου αὐτοῦ *οἱ εἰρηνοδίκαι ἀποφασίζουσιν ἀνεκκλήτως μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 100 φρ. καὶ ἐκκλητῶς μέχρι τοῦ ποσοῦ, δι' ὃ τὰ πρωτοδικεῖα ἔχουσιν ἁρμοδιότητα νὰ δικάζωσιν ἀνεκκλήτως:—περὶ τῶν διαφορῶν μεταξὺ ξενοδόχων, παρδοχέων ἢ ἐνοικιοστῶν κατοικιῶν, καὶ τῶν ὁδοιπόρων ἢ μισθωτῶν*

τῇ ἐθνικῇ συνελεύσει τὴν 8 Σεπτεμβρίου 1871 («Journal officiel» 22 Ὀκτωβρίου 1871 σελ. 4112), οὐδ' ἐλήφθη κἂν ὑπ' ὄψιν («Journal officiel» 15 Νοεμβρίου 1873). Ἡ κυβέρνησις ἐν σχεδίῳ νόμου περὶ ἁρμοδιότητος τῶν εἰρηνοδικῶν, ὅπερ ὑπεβλήθη εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων τὴν 15 Μαρτίου 1881, ἀλλὰ δὲν συνεζητήθη, προέτεινεν ὡσαύτως τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἁρμοδιότητος τῶν εἰρηνοδικῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.

Ὅρ. κατὰ τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης ἄρθρον Camberlin ἐν «La Loi», 4—5 Ἀπριλίου 1881, καὶ λόγον εἰσιτήριον ἐν τῷ ἐφετείῳ Dijon, ἀπαγγελθέντα τῇ 4 Νοεμβρίου 1881 ὑπὸ Bénard (ὁ λόγος οὗτος κατεχωρίσθη ἐν τοῖς φύλλοις τοῦ «Droit» τῆς 19, 21—22 καὶ 23 Νοεμβρίου 1881),

(1) Ἐν Γερμανίᾳ οἱ «Amtsrichter», οἵτινες ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς ἐν Γαλλίᾳ εἰρηνοδίκας, δικάζουσιν ἐμπορικὰς ὑποθέσεις (κῶδιξ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ ἄρθρ. 101 ἐδ. 1ον). Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι οἱ δικασταὶ οὗτοι δικάζουσιν ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, τῶν ὁποίων τὸ ἀντικείμενον δὲν ὑπερβαίνει τὰ 300 μάρκα (ἄρθρ. 23 καὶ 70 νόμου γερμανικοῦ περὶ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ), ὑποκειμένων τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν εἰς ἔφεσιν ἐνώπιον τῶν ἐμπορικῶν τμημάτων τῶν «Landgericht» Ἐν Ἰταλίᾳ καὶ πρὸ τῆς καταργήσεως τῶν ἐμποροδικείων οἱ εἰρηνοδίκαι (pretori) ἦσαν ἁρμόδιοι ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων (νόμ. 1865 περὶ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ ἄρθρ. 35). Ἀλλ' ἐν Βελγίῳ οἱ εἰρηνοδίκαι εἶναι, ὡς καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἀναρμόδιοι δ' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις καὶ συνεπῶς δικάζουσιν αὐτὰς τὰ ἐμποροδικεῖα ὁσονδήποτε ἐλάχιστον καὶ ἂν εἶναι τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 4 Νοεμβρίου 1863. D. 1863.1.473 S. 1863.1432. Ἀκυρ. 14 Φεβρουαρίου 1881 καὶ 30 Νοεμβρίου 1881 S. 1883.1.460 καὶ 467. Ἀκυρ. 5 Φεβρουαρίου 1896.157δ.

κατοικιῶν μετ' ἐπίπλων ἕνεκα δαπάνης τοῦ ξενοδοχείου καὶ δι' ἀπώλειαν ἢ βλάβην τῶν ἐν τῷ πανδοχείῳ ἢ ξενοδοχείῳ ἀποτεθειμένων πραγμάτων—μεταξὺ ὁδοιπόρων καὶ ἁμαξηλατῶν ἢ λεμβούχων ἕνεκα βραδύτητος, ὁδοιπορικῶν ἐξόδων καὶ δι' ἀπώλειαν ἢ βλάβην τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν οἱ ὁδοιπόροι.—Τὰ συναλλάγματα, ἐξ ὧν γεννῶνται αἱ διαφοραὶ αὗται, ἔχουσι χαρακτῆρα μικτόν· εἶναι ἐμπορικὰ διὰ τὸν πανδοχέα ἢ διὰ τὸν ἁμαξηλάτην καὶ ἀστικὰ συνήθως διὰ τοὺς ὁδοιπόρους. Ἐκ τούτου ἀνεφύη δυσκολία τις ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τοῦ νόμου 1838. Εἶναι βέβαιον, ὅτι οἱ πανδοχεῖς ἢ οἱ ἁμαξηλάται ἐνεργοῦντες κατὰ τῶν ὁδοιπόρων μόνον ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδίκου δύνανται νὰ ἐναγάγωσιν αὐτούς, ἀφοῦ διὰ τοὺς ὁδοιπόρους τὸ συνάλλαγμα δὲν ἔχει συνήθως οὐδὲν τὸ ἐμπορικόν. Ἀλλ' ἐὰν τοὐναντίον ὁ ὁδοιπόρος ἐνάγῃ τὸν πανδοχέα ἢ τὸν ἁμαξηλάτην καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς δίκης δὲν ὑπερβαίνῃ τὰ 1500 φρ., ἡ ἀγωγὴ πρέπει ἀναγκαίως νὰ κινηθῇ ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδίκου; Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κειμένου τοῦ νόμου τῆς 25 Μαΐου 1888, ὅστις δὲν δίδει ἐκλεκτικὸν δικαίωμα τῷ ἐνάγοντι, ὁπότερος καὶ ἂν ἦναι οὗτος,(1) δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ καταφατικὴ λύσις. Ἐν τούτοις διὰ πολλῶν ἀποφάσεως ἀνωτέρων δικαστηρίων ἀνεγνωρίσθη ὅτι ὁ ὁδοιπόρος ἔχει ἐκλεκτικὸν δικαίωμα μεταξὺ τῆς δικαιοδοσίας τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων καὶ τῆς ἐμπορικῆς.(2) Τὸ ἐκλεκτικὸν αὐτὸ δικαίωμα κατὰ σταθερὰν νομολογίαν ἀνήκει τῷ ἐνάγοντι ἕνεκα τῆς πράξεως, ἥτις εἶναι ἐμπορικὴ διὰ τὸν ἐναγόμενον μόνον (ἀριθ. 361). Δὲν ὑπάρχει δὲ λόγος νὰ καταργηθῇ τὸ ἐκλεκτικὸν αὐτὸ δικαίωμα ἐν ταῖς προβλεπομέναις ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1838 περιπτώσεσιν. Ἡ ἔννοια τοῦ νόμου τούτου ἔχει κατὰ τὴν νομολογίαν τοῦτο τὸ ἰδιαίτερον, ὅτι ἐὰν γείνῃ ἐκλογὴ τῆς δικαιοδοσίας τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων, ἡ ἔχουσα ἀντικείμενον μέχρι τῶν 1500 φρ. δίκη πρέπει νὰ κινηθῇ ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδίκου καὶ οὐχὶ

---

(1) Glasson, «Revue critique de législation» 1888, σελ. 146.—Ἐξεδόθησαν καὶ ἀποφάσεις τινὲς ὑπὸ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην· ἀπ. ἐφ. Limoges. 2 Μαΐου 1832. Paris, 20 Ἰουνίου 1855 13 Φεβρουαρίου 1864. J. Pal. 1864. 39 καὶ 542. D. 1862. 2.213 καὶ 1863. 2.778.

(2) Ἀπ. Ἐφ. Angers, 3 Μαΐου 1855. Poitiers 12 Φεβρουαρίου 1868. J. Pal. 1855. 577. D. 1855.1.105. 1860.751. D. 1868. 1.59. Ἀκυρ. Νοεμβρίου 1863. S. 1864. 1.138. J. Pal. 1864.541. 1. 1863. 1.473.

ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ λυσιτελοῦς τῆς ταχείας καὶ οἰκονομικῆς ἐκδικάσεως τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διαφορῶν.

373. Τὰ ἐμποροδικεῖα ὡς ἐξαιρετικὰ δικαστήρια εἶναι ἁρμόδια μόνον διὰ τὰς διαφοράς, τῶν ὁποίων ἡ ἐκδίκασις ἀνετέθη εἰς αὐτὰ ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἐκ διατάξεων ἄλλως τε νομικῶν προκύπτει ῥητῶς ἢ ὑπονοεῖται, ὅτι ζητήματά τινα ἐξαιροῦνται τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων. Οὕτω τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἀναρμόδια νὰ ἀποφασίσωσιν ἐπὶ ζητημάτων προσωπικῆς καταστάσεως, ἱκανότητος, κληρονομίας ἢ κοινοκτημοσύνης. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 426 Πολ. Δικον. οὔτε παρεμπιπτόντως δύνανται νὰ κρίνωσι τὰ ζητήματα ταῦτα. Κατ' ἰσχυρότερον δὲ λόγον δὲν δύνανται ἐπιληφθῶσιν αὐτῶν κυρίως (ἀριθ. 380). Δυνάμει ῥητῶν διατάξεων αἱ ἕνεκα παραποιήσεως τῶν προνομιούχων ἐφευρέσεων ἢ τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν σημάτων κινούμεναι ἀγωγαὶ εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τῶν πρωτοδικείων (ἀριθ. 179).

374. ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΑΝΑΓΟΜΕΝΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΙΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ.— Ὁ κῶδιξ πολιτικῆς δικονομίας (ἄρθρ. 442) ὁρίζει ῥητῶς, ὅτι *τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν κρίνουσι περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν*. Κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀποφάσεως, ἐπὶ ἐνεργηθείσης, φέρ' εἰπεῖν, κατασχέσεως δύνανται νὰ ἀναφυῶσι διαφοραί. Αὗται οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἐμπορικὸν καὶ φυσικὸν εἶναι νὰ μὴ δικάζωνται ὑπὸ τῶν ἐμποροδικείων.(1) Ἐν τούτῳ ὑπάρχει ἐξαίρεσις τῆς γενικῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν τὸ ἐκδὸν τὴν ἀπόφασιν δικαστήριον εἶναι ἁρμόδιον πρὸς λύσιν τῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς ἀναφυομένων δυσχερειῶν.

Ἐκ τοῦ ἄρθρου 442 δύνανται νὰ συναχθῶσι πολλαὶ συνέπειαι.

Αἱ κυριώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς.

Τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἀναρμόδιον, ὅταν αἱ δυσχέρειαι ἀναφύωνται ἐπὶ τῶν ζητημάτων, ἂν ἡ ἀπόφασις ἐκοινοποιήθη κατὰ τοὺς ἀπαι-

---

(1) Ὁ κανὼν ἐφαρμόζεται καὶ ὡς πρὸς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια, δικάζοντα ἐμπορικῶς. Κατὰ ταῦτα ἐκρίθη ὅτι ἐφετεῖον, ὅπερ ἐπελήφθη ἐφέσεως κατ' ἐμπορικῆς ἀποφάσεως, ὡς δικάζον ἐπὶ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως, δὲν δύναται νὰ διατάξῃ μέτρα, ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐπὶ αἰτήσει ὑποβαλλομένῃ τὸ πρῶτον ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἀπ. Ἐφ. Rennes, 10 Μαΐου 1893. D. 1893.1.331.

τουμένους ὅρους, ἂν τῆς ἐκτελέσεως προηγήθη ἐπιταγή, ἂν ἡ ἐπιταγὴ ἀνετράπη, ἂν τὰ κατασχεθέντα εἶναι ἐκ τῶν ἀκατασχέτων. Γενικῶς δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι πᾶσαι αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὰς κατασχέσεις διαφοραὶ διαφεύγουσι τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐμποροδικείου. Οὕτως δ' ἔχει, καὶ ἂν ἔτι πρόκειται περὶ συντηρητικῆς κατασχέσεως ἐπὶ τῇ βάσει ἀδείας τοῦ προέδρου τοῦ ἐμποροδικείου χορηγηθείσης δυνάμει τοῦ ἄρθρου 417 Πολ. Δικ. ἢ τοῦ ἄρθρου 172 ἐμπ. κώδ. (ἀρ. 418, 5ον) (1) ἢ περὶ ἀνακοπῆς ἐγερθείσης δυνάμει τοῦ νόμου τῆς 15 Ἰουνίου 1872 ἐπὶ ἀπολεσθέντων ἢ κλαπέντων (2) τίτλων εἰς τὸν κομιστὴν ἢ περὶ κατασχέσεως εἰς χεῖρας τρίτου ἐπὶ τῇ βάσει ἐμπορικῆς ἀπαιτήσεως.(3) Δυνάμει τῆς αὐτῆς ἀρχῆς μόνον τὰ πρωτοδικεῖα εἶναι ἁρμόδια νὰ διατάξωσι τὴν πώλησιν ἢ κατάσχεσιν τῶν πλοίων καὶ νὰ ἀποφασίσωσι περὶ πάντων τῶν σχετικῶν ζητημάτων (ἀποφ. *Συμβουλίου Ἐπικρατείας* τῆς 22 Ἀπριλίου 1809).

Ἐὰν τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν δύνωνται νὰ κρίνωσι περὶ τῶν ἀναφυομένων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν ἀποφάσεων δυσχερειῶν, κατὰ μείζονα λόγον εἶναι ἀναρμόδια νὰ ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως ἀποφάσεων ἢ ἐγγράφων μὴ προερχομένων ἐξ αὐτῶν. Οὕτως αἱ αὐταὶ λύσεις ἐφαρμόζονται καὶ ὅταν πρόκειται περὶ κατασχέσεως ἐνεργηθείσης δυνάμει εἴτε οἱασδήποτε ἀποφάσεως εἴτε ἐπισήμου ἢ ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου εἴτε καὶ ἄνευ τίτλου. Ὡς σχετικὴν πρὸς ταῦτα δύναταί τις νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὴν ὡς πρὸς τὰς διαιτητικὰς ἀποφάσεις λύσιν. Αἱ ἀποφάσεις αὗται δὲν δύνανται νὰ ἐκτελεσθῶσιν εἰμὴ ἀφοῦ κηρυχθῶσιν ἐκτελεσταὶ διὰ πράξεως τοῦ Προέδρου τοῦ Πρωτοδικείου περιαπτούσης τὸν τύπον τῆς ἐκτελέσεως (1020 Π. Δικον.). Ἁρμόδιος δ' εἶναι ὁ Πρόε-

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 22 Αὐγούστου 1882. S. 1884. 1 23. J. Pal. 1884. 1.36. D. 1883. 1.285. Ἀκυρ. 18 Νοεμβρίου 1885. D. 1886. 1.61. S. 1886. 1.191. Ἐφ. Grenoble, 26 Μαΐου 1893. D. 1893. 2,392. Πρβλ. Paris 18 Μαρτίου 1891. D. 1893 1.315. Σύμφωνος καὶ ἡ βελγικὴ νομολογία, «Pandectes belges λ. Compétence commerciale» ἀρ. 168 ἐπ.

(2) Ἀπ. ἐφετ. Paris 28 Φεβρουαρίου 1885. 1. D. 1886.2.118.

(3) Ἀπ. Ἀκυρ. 18 Μαΐου 1884. D. 1885. 1.21. S. 1885. 1.345. Ὅρ. «Pandectes belges, Compétence commerciale» σελ. 252 καὶ ἐπ.(πολλαὶ ἀποφάσεις). Κατὰ τὸ πάλαι γαλλικὸν δίκαιον ἔχει ἄλλως. Οἱ ἐμποροὶ δικασταὶ ἐδίκαζον τὰς αἰτήσεις περὶ κύρους τῆς κατασχέσεως, ἐνεργηθείσης δυνάμει ἐμπορικῆς ἀπαιτήσεως.

δρος τοῦ Πρωτοδικείου, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη ἡ ἀπόφασις, καὶ ὅταν ἔτι οἱ διαιτηταὶ ἀπεφάσισαν ἐπὶ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως (ἀριθ. 526).(1)

Δὲν πρέπει ὅμως ἐκ τοῦ ἄρθρου 442 Πολιτικῆς δικονομίας νὰ συνάγωμεν συνεπείας ὑπὲρ τὸ δέον. Τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζοντα τὰς κατὰ τῶν ἐρήμην ἀποφάσεων αὐτῶν ἀνακοπὰς εἶναι ὡς ἐκ τούτου ἁρμόδια νὰ ἀποφαίνωνται περὶ πάντων τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἐγεργεῖσαν ἐνώπιον αὐτῶν ἀνακοπὴν ζητημάτων. Δύνανται ἑπομένως νὰ ἐξετάζωσιν ἂν αἱ πράξεις ἐκτελέσεως τῆς ἐκδοθείσης ὑπ' αὐτῶν ἐρήμην ἀποφάσεως εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ καθιστᾶται ἀπαράδεκτος ἡ ἀνακοπὴ (ἄρθρ. 643 ἐμπ. κώδ., ἄρθρ. 158 καὶ 159 Πολ. δικον.). Ἐπίσης δὲ δύνανται νὰ ἀποφαίνωνται ἐπὶ τῆς παρεμπιπτόντως ἐν τῇ κατ' ἀνακοπὴν δίκῃ ὑποβληθείσης αἰτήσεως περὶ ἀνατροπῆς ἕνεκα τῆς μὴ ἐκτελέσεως ἐντὸς τῶν ἓξ μηνῶν (ἄρθρ. 643 ἐμπ. κώδ., ἄρθρ. 156 Πολ. δικονομίας).(2)

Ὡσαύτως αἱ ἐρήμην διὰ μὴ παράστασιν (faute de comparaître) ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τῶν ἐμποροδικείων ἀποφάσεις πρέπει νὰ κοινοποιῶνται ὑπὸ κλητῆρος ἐπὶ τούτῳ προσδιοριζομένου (ἄρθρ. 435 Πολ. Δικ.) (ἀριθ. 483). Εἶναι δὲ προφανὲς ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον προσδιορίζει τὸν κλητῆρα αὐτόν. Διὰ τούτου ὅμως δὲν ἀποφαίνεται ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἑαυτοῦ ἀποφάσεως, ἀλλὰ προπαρασκευάζει αὐτήν.

375. Τὸ ἄρθρον 442 δὲν ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀποφάσεων. Ἑπομένως ἐφαρμόζεται ἐν γένει οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ὁριστικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν προπαρασκευαστικῶν ἢ προδικαστικῶν. Ὅταν, ἐπὶ παραδείγματος, τὸ ἐμποροδικεῖον διατάσσῃ ἀπόδειξιν περὶ τῆς γνησιότητος ἐγγράφου, αὕτη δὲν ἐνεργεῖται ἐνώπιον αὐτοῦ (ἄρθ.

---

(1) Τὸ ἄρθρ. 61 ἐμπ.κώδ., καταργηθὲν διὰ τοῦ νόμου τῆς 17 Ἰουλίου 1856, ὅστις κατήργησε τὴν ἀναγκαίαν διαιτησίαν μεταξὺ ἐταίρων (ἀρ. 365) ὥριζε, τοὐναντίον, ὅτι ἡ διαιτητικὴ ἀπόφασις ἐκηρύσσετο ἐκτελεστὴ ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Ἐμποροδικείου.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 4 Μαΐου 1869. D 1869.1.518. Ἐφ. Bourges, 31 Ἰανουαρίου 1873. D. 1874.2.67. Bruxelles, 30 Δεκεμβρίου 1867 «Pasicrisie belge» 1868, 96. Ἀκυρ. 12 Φεβρουαρίου 1890 S. 1890.1.396. J. Pal. 1890.1.959. D. 1891.1.23.

427 Πολ. Δικονομίας). Ἐν τούτοις ἐπὶ προδικαστικῶν ἀποφάσεων ὑπάρχουσι πολλαὶ περιπτώσεις, καθ' ἃς τὸ ἐκδὸν αὐτὰς δικαστήριον ἀποφαίνεται περὶ τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν. Οὕτως, ὅταν τὸ ἐμποροδικεῖον διατάσσῃ μαρτυρικὴν ἀπόδειξιν, ἐνώπιον αὐτοῦ ἐξετάζονται οἱ μάρτυρες καὶ αὐτὸ ἀποφαίνεται ἐπὶ τῶν ἀναφυομένων ἐκ τῆς διεξαγωγῆς τῆς μαρτυρικῆς ἀποδείξεως δυσχερειῶν (ἄρθρ. 432 Πολ. Δικονομίας). Τὸ αὐτὸ γίνεται, καὶ ὅταν πρόκειται περὶ πραγματογνωμοσύνης ἢ περὶ προσωπικῆς παραστάσεώς τινος τῶν διαδίκων, διαταχθείσης ὑπὸ ἐμποροδικείου (ἄρθρ. 428 Πολ. Δικονομίας).(1)

Τὸν κανόνα τοῦ ἄρθρου 442 Πολ. Δικ. περιέλαβον καὶ οἱ νόμοι τῶν χωρῶν, αἵτινες παρεδέχθησαν τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν, καὶ ἰδίως ὁ βελγικὸς νόμος τῆς 25 Μαρτίου 1876 (ἄρθρ. 14).(2)

376. Τὸ 442 τῆς Πολ. Δικ. ἀφορᾷ μόνον εἰς τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐμποροδικείων ζητήματα καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν αὐτῶν. Ἡ ἑρμηνεία τῆς ἀποφάσεως, ἐὰν ἐγείρηται ἀμφισβήτησις περὶ τῆς ἐννοίας αὐτῆς, ἀνήκει εἰς τὸ ἐκδὸν τὴν ἀπόφασιν δικαστήριον. «Ejus est interpretari cujus est condere». Δεδομένου ὅτι ἡ διαφορὰ εἶναι ἐμπορικὴ καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἑρμηνείας φέρει τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα.(3)

377. *Ἐκτέλεσις ἀποφάσεων ἀλλοδαπῶν δικαστηρίων.* — Πρὸς τὸ ἄρθρ. 442 Πολιτικῆς Δικον. συνοέεται δυσχερέστατον ζήτημα ἀναγόμενον εἰς τὰς ἐκδιδομένας ὑπὸ ἀλλοδαπῶν δικαστηρίων ἀποφάσεις. Αἱ ἀποφάσεις αὗται δὲν δύνανται νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἐν Γαλλίᾳ ἢ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τίτλοι πρὸς ἐγγραφὴν δικαστικῆς ὑποθήκης, εἰμὴ ἀφοῦ κηρυχθῶσιν ἐκτελεσταὶ ὑπὸ γαλλικοῦ δικαστηρίου (ἄρθρ. 2123 ἀστ.

---

(1) Ὅρ. ἑπομένην σημείωσιν.

(2) Οἱ ἑρμηνευταὶ τοῦ βελγικοῦ νόμου λέγουσιν, ὅτι ὁ κανὼν αὐτὸς ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῆς ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν διαδικασίαν. Αὕτη σκοπεῖ τὴν συμπλήρωσιν, τὴν ἀποτελείωσιν ἢ τὴν ἑρμηνείαν ἀποφάσεως.

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 29 Ἀπριλίου 1873. D. 1873.1.304. Ἀκυρ. 15 Δεκεμβρίου 1896, «La loi» τῆς 7 Ἰανουαρίου 1897. Garsonnet op. cit., I, σελ. 698.

κώδ. καὶ 546 Πολ. δικον.). Εἶναι φανερόν, ὅτι ἁρμόδιον πρὸς τοῦτο δικαστήριον εἶναι τὸ πρωτοδικεῖον, ἐὰν ἡ τελεσιδίκως κριθεῖσα διὰ τῆς ξένης ἀποφάσεως ὑπόθεσις εἶναι ἀστική. Ἀλλ' οὕτως ἆρά γε ἔχει καὶ ὅταν ἡ ὑπόθεσις ἦναι ἐμπορική; Δὲν πρέπει τάχα ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἁρμόδιον εἶναι τὸ γαλλικὸν ἐμποροδικεῖον; Τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ λυθῇ ἀσχέτως πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς ἐξουσίας τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων τῶν ἐπιλαμβανομένων αἰτήσεως περὶ κηρύξεως ἐκτελεστῶν ἀποφάσεων ξένων δικαστηρίων.(1) Ὡς εἶναι δὲ γνωστόν, τὸ περὶ τῆς ἐξουσίας τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων ζήτημα ἀμφισβητεῖται πάντοτε μεγάλως.

Ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι τὰ γαλλικὰ δικαστήρια δὲν δύνανται νὰ ἐξετάσωσιν ἐκ νέου τὴν ὑπόθεσιν κατ' οὐσίαν, ἀλλ' ὀφείλουσι νὰ περιορισθῶσι νὰ ἐξετάσωσι μόνον, ἂν ἡ ξένη ἀπόφασις ἐξεδόθη ὑπὸ ἁρμοδίου δικαστηρίου, ἂν δὲν περιέχει τι ἀντικείμενον εἰς τὴν δημοσίαν ἐν Γαλλίᾳ τάξιν καὶ ἂν ἔχει ἰσχὺν δεδικασμένου, τὸ ἐμποροδικεῖον οὐδέποτε πρέπει νὰ ἐπιλαμβάνηται τῆς αἰτήσεως. Διότι τότε πρόκειται περὶ ζητήματος ἐκτελέσεως, ὅπερ οὐδὲν ἔχει τὸ ἐμπορικὸν, καὶ τὰ ἐμποροδικεῖα, ἅτινα δὲν ἀποφαίνονται περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀποφάσεων, κατὰ μείζονα λόγον δὲν δύνανται νὰ δικάσωσι ζητήματα ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀποφάσεων ἄλλων δικαστηρίων (ἀριθ. 374).(2) Ἀλλ' ἐὰν δεχθῶμεν, ὅτι τὰ γαλλικὰ δικαστήρια ἔχουσιν ἐξουσίαν νὰ ἀναθεωρῶσι κατ' οὐσίαν τὰς ἀποφάσεις, τότε τὰ πρὸς λύσιν ζητήματα εἶναι ἀστικὰ ἢ ἐμπορικὰ ἀναλόγως αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς κριθείσης ὑπὸ τοῦ ξένου δικαστηρίου δίκης καὶ κατ' αὐτὴν ἡ ἁρμοδιότης ἀνήκει ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὸ πρωτοδικεῖον ἢ εἰς τὸ ἐμποροδικεῖον.(3) Ἐν τέλει δεδομένου ὅτι, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον

---

(1) Ὅρ. περὶ τῆς σχέσεως τοῦ περὶ ἁρμοδιότητος ζητήματος πρὸς τὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ γαλλικοῦ δικαστηρίου Glasson sur Boitard et Colmet—Daage, «Leçons de proc. civile» τομ. II, σελ. 253 ἐν σημειώσει.

(2) Massé, «Droit commercial» II ἀριθ. 805. A. Weiss. «Traité élémentaire de Droit international privé» σελ. 969. Daguin, «De l'autorité et de l'exécution des juganents étrangers» σελ. 189 καὶ ἑπ.—Nouguier, «op. cit.» II ἀριθ. 11 παραδέχεται τὴν ἐμπορικὴν ἁρμοδιότητα, διατεινόμενος ὅτι τὰ λυτέα ζητήματα ἔχουσι πάντοτε ἐμπορικὴν χροιάν.

(3) Colmar, 17 Ἰουνίου 1847 S. 1848. 2. 270. Despagnet, «Traité de Droit international privé» σελ. 255. Ἐν τούτοις πολλαὶ ἀποφάσεις καὶ συγ-

121 τοῦ διατάγματος τοῦ 1629 ἡ ἐξουσία τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων εἶναι διάφορος, καθ' ὅσον ἡ ξένη ἀπόφασις ἐξεδόθη κατ' ἀλλοδαποῦ ἢ κατὰ Γάλλου, ὅτι δηλαδὴ ἐπὶ ἀποφάσεως κατ' ἀλλοδαποῦ δὲν ἔχουσιν ἐξουσίαν νὰ ἀναθεωρῶσι κατ' οὐσίαν τὴν ὑπόθεσιν, ἐπὶ δὲ ἀποφάσεως κατὰ Γάλλου αὕτη θεωρεῖται ὡς μὴ ὑπάρξασα ἐν Γαλλίᾳ, μόνον ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει εἶναι ἁρμόδια τὰ ἐμποροδικεῖα.(1)

378. *Ποῖον πρωτοδικεῖον δικάζει τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐμπορικῶν ἀποφάσεων.* — Ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἄρθρον 442 Πολιτικῆς δικονομίας ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῶν ἐμπορικῶν δικαστηρίων τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφαίνωνται ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀποφάσεων, ἀναγκαῖον ἦτο νὰ ὁρισθῇ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς σχετικῆς ἁρμοδιότητος τὸ πρωτοδικεῖον, ὅπερ εἶναι ἁρμόδιον πρὸς τοῦτο. Κατὰ τὸ ἄρθρον 553 Πολιτικῆς δικονομίας *αἱ ἀναφυόμεναι περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐμποροδικείων διαφοραὶ φέρονται ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐπιδιώκεται ἡ ἐκτέλεσις.* Δὲν δικάζονται ἄρα ὑπὸ τοῦ πρωτοδικείου τῆς περιφερείας, ἐν ᾗ εὑρεύει τὸ ἐκδὸν τὴν ἀπόφασιν ἐμποροδικεῖον. Τοῦτο θὰ συνεπή-

---

γραφεῖς τινες, καίτοι παραδεχόμενοι τὸ δικαίωμα τῆς κατ' οὐσίαν ἀναθεωρήσεως, δὲν ἀναγνωρίζουσιν ὅμως ὡς ἁρμόδια τὰ ἐμποροδικεῖα. Ἀπ. ἐφ. Bordeaux, 16 Δεκεμβρίου 1867, D. 1868. 5. 196. S 1868. 2. 147. Chambéry. 12 Φεβρουαρίου 1869 D. 1871,2.118. S. 1870.2.9. Rennes 26 Δεκεμβρίου 1879 S. 1881. 2. 81. Πρωτοδ. Meaux, 7 Μαΐου 1887, «la Loi» ἀριθμὸς τῆς 28 Μαρτίου 1888. Ἡ Βελγικὴ νομολογία εἶνχι σύμφωνος. Demolombe, τομ. I. ἀριθ. 263.

(1) Valette, «Mélanges de droit, de législation et de jurisprudence» τομ. II. σελ. 352 καὶ σημ. Herold et Lyon-Caen. Demangeat sur Félix, τομ. II. ἀριθ. 359. σημ. α'. Οἱ Aubry et Rau, VIII § 769τρὶς δέχονται ὅτι καὶ ὅτε ἡ ἀπόφασις εἶναι κατὰ Γάλλου καὶ ἐξεδόθη ἐπὶ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως, τὸ πρωτοδικεῖον εἶναι μόνον ἁρμόδιον. Τὸ ζήτημα τῆς οὐσίας, λέγουσιν, ἐγείρεται κατ' ἔνστασιν, καὶ ὅτι τὴν ἁρμοδιότητα δὲν ὁρίζει ἡ φύσις τῆς ἐνστάσεως, ἀλλ' ἡ φύσις τῆς αἰτήσεως. Ἡ γνώμη αὕτη ἐννοεῖται, ἂν ὑποστηρίζηται ὅτι τὰ γαλλικὰ δικαστήρια ἔχουσιν ἁπλῶς δικαίωμα ἀναθεωρήσεως. Ἀλλὰ τὸ διάταγμα φαίνεται θεωροῦν τὴν κατὰ γάλλου ἀπόφασιν ὡς μὴ ὑπάρχουσαν, οὕτως ὥστε ἡ ὑπόθεσις φέρεται ὁλόκληρος ἐνώπιον τοῦ γαλλικοῦ δικαστηρίου. Τότε δὲ δὲν πρέπει τοῦτο νὰ ὁρισθῇ κατὰ τοὺς κοινοὺς περὶ ἁρμοδιότητος κανόνας.

γετο βραδύτητας καὶ δαπάνας. Τὸ Πρωτοδικεῖον δὲ αὐτὸ δὲν κρίνει τὴν ἀπόφασιν.

379. Ὅταν ἡ ἀπόφασις ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ Ἐφετείου, ἡ ἐκτέλεσις ἀνήκει κατὰ τὸ ἄρθρ. 472 πολ. δικον. εἰς τὸ δικαστήριον, τοῦ ὁποίου ἐξεκλήθη ἡ ἀπόφασις. Ἡ διάταξις αὕτη δὲν εἶναι ἐφαρμόσιμος δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 442 Πολ. Δικ., καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ ἐπικυρωθεῖσα ἀπόφασις ἐξεδόθη ὑπὸ ἐμποροδικείου.

Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον 472 Πολ. Δικον. δὲν ἐφαρμόζεται ἄρά γε ὅταν ἡ ἐπικυρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἐφετείου ἀπόφασις ἐξεδόθη ὑπὸ πρωτοδικείου ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ἐμποροδικείου ἐν τῇ περιφερείᾳ (ἄρθρ. 640 ἐμπ. κώδ.); Προσεπάθησάν τινες νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν καταφατικὴν λύσιν ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀπόφασις, περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὁποίας ἐγείρεται ἔρις, δὲν ἐξεδόθη ὑπὸ ἐξαιρετικοῦ δικαστηρίου. Ἀλλ' ἡ λύσις αὕτη δὲν πρέπει νὰ γείνῃ δεκτή. Ὑπάρχουσιν ἰσχυροὶ λόγοι ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς ὅτι μόνον τὸ Πρωτοδικεῖον, ἔνθα ἐπιδιώκεται ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως, εἶναι ἁρμόδιον νὰ δικάσῃ τὰς περὶ αὐτῆς ἔριδας (ἄρθρ. 553 Πολ. Δικον.) καὶ ὅτε ἡ ἐπικυρωθεῖσα ἀπόφασις ἐξεδόθη ὑπὸ Πρωτοδικείου δικάζοντος ἐμπορικῶς. Τῷ ὄντι σκοπὸς τοῦ νόμου, δόντος ἁρμοδιότητα εἰς τὸ ἐκδὸν τὴν ἐπικυρωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἐφετείου ἀπόφασιν Πρωτοδικεῖον, ἦτο νὰ ἀποφύγῃ τὰς δαπάνας νέου διορισμοῦ δικηγόρου (avoué), διότι ὁ δικηγόρος ὁ ὑπερασπίσας τὴν ὑπόθεσιν ὑποχρεοῦται νὰ διεξαγάγῃ καὶ τὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως (ἄρθρ. 1038 Πολ δικον.). Ὁ λόγος αὐτὸς δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ προκειμένου περὶ ἀποφάσεως ἐμπορικῆς, καὶ ἂν ἔτι ἐξεδόθη αὕτη ὑπὸ πρωτοδικείου. Καθ' ὅσον καὶ ἐνώπιον τοῦ ἐμπορικῶς δικάζοντος πρωτοδικείου τηροῦνται οἱ κανόνες τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας (ἄρθρ. 641 ἐμπ. κώδ.) καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ὑπάρχει διωρισμένος δικηγόρος (ἀρ. 424).

380. *Περὶ τοῦ κανόνος «ὁ δικαστὴς τῆς ἀγωγῆς εἶναι δικαστὴς καὶ τῆς ἐνστάσεως». Ἐφαρμογαὶ αὐτοῦ καὶ ἐξαιρέσεις.* Τὸ τακτικῶς ἐπιλαμβανόμενον τῆς ὑποθέσεως δικαστήριον δὲν ἔχει ἁρμοδιότητα μόνον ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς. Ἀλλὰ κατ' ἀρχὴν ἔχει τοιαύτην διὰ πᾶσαν σχετικὴν πρὸς τὴν ἀγωγὴν ἀμφισβήτησιν. Ἐὰν οἱ δυνάμενοι νὰ δικάσωσι περὶ ἀγωγῆς δικασταί, δὲν εἶχον τὴν ἐξουσίαν νὰ κρίνωσι τὰ πρὸς ὑπεράσπισιν προτεινόμενα μέσα καὶ τὰ ἐκ τούτων ἐγειρόμενα παρεμπί-

πτοντα ζητήματα, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὰ μέσα ταῦτα ἢ τὰ παρεμπίπτοντα διαφεύγουσι τὴν ἁρμοδιότητα αὐτῶν, τότε τὸ δικαστήριον θὰ ἦτο ἠναγκασμένον κατὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ διακόπτῃ καὶ νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀποφάσεως, μέχρις οὗ ἄλλο δικαστήριον λύσῃ τὸ ζήτημα. Συνέπεια τούτου θὰ ἦσαν μεγάλαι δαπάναι καὶ πολλοῦ χρόνου ἀπώλεια. Διὰ τοῦτο ἐγένετο δεκτὸν ὅτι *ὁ δικαστὴς τῆς ἀγωγῆς εἶναι ὡσαύτως δικαστὴς καὶ τῆς ἐνστάσεως*. Ἐν τῷ κανόνι τούτῳ ἡ λέξις *ἔνστασις* ἔχει εὐρυτάτην ἔννοιαν, περιλαμβάνουσα οὐ μόνον τὰς δικονομικὰς ἐνστάσεις (ἀριθ. 435 καὶ ἑπ.), ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπὶ τῆς οὐσίας πρὸς ὑπεράσπισιν ἀπάντησιν καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς ἀνταγωγικὰς ἀπαιτήσεις ἢ παρεμπιπτούσας αἰτήσεις. Ὁ κανὼν οὗτος σημαίνει ἑπομένως, ὅτι τὸ δικαστήριον, ἁρμόδιον ὂν πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ἀγωγῆς, εἶναι ἁρμόδιον καὶ διὰ τὰς δικονομικὰς ἐνστάσεις, διὰ τὴν ἐπὶ τῆς οὐσίας πρὸς ὑπεράσπισιν ἀπάντησιν, διὰ τὰς ἀνταγωγικὰς ἀπαιτήσεις ἢ παρεμπιπτούσας αἰτήσεις, καί τοι αὗται ἔδει νὰ εἰσαχθῶσιν ἐνώπιον ἄλλου δικαστηρίου, ἂν τὰ ἐγειρόμενα ζητήματα διετυποῦντο εἰς κυρίας ἀγωγάς. Τοῦτο ἐφαρμόζεται ἐνώπιον τῶν πρωτοδικείων μεθ' ἑνὸς μόνον περιορισμοῦ. Τὰ πρωτοδικεῖα δικάζουσιν ἔτι καὶ ἐνστάσεις ἐγειρούσας ζητήματα ἐκτὸς τῆς ἁρμοδιότητος αὐτῶν, ἰδίως δὲ ζητήματα τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων ἢ τῶν βιομηχανικῶν εἰρηνοδικείων. Τοῦτο εἶναι συνέπεια τοῦ ὅτι τὰ πρωτοδικεῖα εἶναι δικαστήρια τοῦ κοινοῦ δικαίου. Ὁ μόνος περιορισμὸς τοῦ κανόνος εἶναι ὡς πρὸς τὰ ζητήματα τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, περὶ τῶν ὁποίων δυνάμει τῆς περὶ διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν ἀρχῆς τὰ πρωτοδικεῖα δὲν δύνανται νὰ κρίνωσι, καὶ ἂν ἔτι ἐγείρωνται ἐνώπιον αὐτῶν ὑπὸ τύπον ἐνστάσεων.(1)

Ὁ κανών, «*ὁ δικαστὴς τῆς ἀγωγῆς εἶναι καὶ δικαστὴς τῆς ἐνστάσεως*», ἐφαρμόζεται ὡσαύτως καὶ ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων, ἀλλ' ἡ ἐφαρμογὴ ὑπόκειται εἰς πλείονας περιορισμούς. Προέρχεται δ' αὐτὸ ἐκ τοῦ ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι δικαστήρια ἐξαιρετικά, διαφέροντα κατὰ τοῦτο τῶν πρωτοδικείων. Τὰ ἐμποροδικεῖα, ὡς καὶ τὰ πρωτοδικεῖα, δὲν δύνανται νὰ κρίνωσι ζητήματα τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ. Πρὸς τούτοις τὰ ἐμποροδικεῖα δυνάμει ῥητῶν διατάξεων

(1) Garsonnet, «op. cit.» τομ. I. ἀρθρ. 181.

εἶναι ἀναρμόδια διὰ τὰ περὶ προσωπικῆς καταστάσεως ζητήματα καὶ διά τινα ἄλλα ἀναγόμενα ἰδίως εἰς τὴν ἀνάκρισιν τῆς ὑποθέσεως.

Ὅθεν τὸ ἐμποροδικεῖον ἀποφαίνεται ἰδίως περὶ τῶν ζητημάτων, ἂν ἡ ἐπίδικος πρᾶξις εἶναι ἐμπορική,(1) ἂν ὁ ἕτερος τῶν διαδίκων ἔχει τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου,(2) ἂν ἔχει τὴν ἱκανότητα τοῦ μετέρχεσθαι τὴν ἐμπορίαν δυνάμει τῶν ἄρθρων 2 καὶ 4 ἐμπορικοῦ κώδικος,(3) ἂν ἡ ἐπίδικος πρᾶξις εἶναι ἄκυρος λόγῳ πλάνης, δόλου ἢ βίας. Κρίνει τοῦτο ὡσαύτως πάντα τὰ ἄλλα παρεμπίπτοντα περὶ ἀποδείξεως ζητήματα πλὴν τῶν περὶ πλαστογραφίας καὶ περὶ γνησιότητος ἐγγράφου· διὰ τὰ δύο δὲ ταῦτα μέσα ὑπάρχει ῥητὴ διάταξις ἀποκλείουσα τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικείων (ἄρθρ. 427). Δικάζει προσέτι τὰς περὶ ἀναρμοδιότητος ἐνστάσεις (ἀριθ. 440), τὴν τῆς συναφείας (ἀριθ. 445), τῆς ἐκκρεμοδικίας (ἀριθ. 445), τὴν προβαλλομένην ὑπὸ τῶν κληρονόμων ἢ τῆς ἐν κοινοκτημοσύνῃ διατελούσης ὑπάνδρου γυναικὸς ἔνστασιν περὶ συντάξεως ἀπογραφῆς καὶ περὶ διασκέψεως (ἀριθ. 448).

Ἀλλὰ τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν δικάζουσι ζητήματα περὶ προσωπικῆς καταστάσεως, περὶ κληρονομίας ἢ περὶ κοινοκτημοσύνης,(4) περὶ γνησιότητος ἐγγράφου καὶ περὶ πλαστογραφίας, οὔτε ἐν γένει ἀνταγωγικὰς ἢ περὶ ἐγγυήσεως ἀπαιτήσεις, αἵτινες διαφεύγουσι τὴν ἁρμοδιότητα αὐτῶν ratione materiae (ἀριθ. 380δίς). Διὰ τὰ περὶ προσωπικῆς καταστάσεως ζητήματα προκύπτει τοῦτο ἐκ τοῦ ἄρθρ. 426 Πολ. δικον., καθ' ὃ *αἱ χῆραι καὶ οἱ κληρονόμοι τῶν ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων δικαζομένων καλοῦνται πρὸς ἐπανάληψιν τῆς δίκης ἢ διὰ νέας ἀγωγῆς, ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχῃ ἀμφισβήτησις περὶ τῆς ἰδιότητος αὐτῶν, ὅτε παραπέμπονται εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια, ἵνα κανονισθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ εἶτα δικασθῶσιν ἐπὶ τῆς οὐσίας ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου.* Ὅρ. ἀριθ. 440. Κατ' ἐφαρμογὴν τούτων τὸ ἐμ-

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 23 Μαρτίου 1857. S. 1858.1.300. D. 1857.1.126.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 7 Μαρτίου 1877. S. 1878.1.361 D. 1877.1.112.

(3) Ἀπ. ἐφ. Toulouse, 9 Αὐγούστου 1860 S. 1861.2.23. D. 1861.5.96. ἐφ. Paris, 14 Αὐγούστου 1883. «La Loi» ἀριθ. τῆς 14 Νοεμβρίου 1883

(4) Ὅρ. ἐν «Rep. général de jurispr.» λ. Compétence civile et commerciale» ἄρθ. 932 καὶ ἐπ. περιπτώσεις, καθ' ἃς τὰ ἐμποροδικεῖα ἐκηρύχθησαν ἀναρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν ζητημάτων περὶ προσωπικῆς καταστάσεως, περὶ κληρονομίας κλπ.

πορoδικεῖον δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ δικάσῃ, ἐὰν προεβάλλετο. ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅτι ὁ διάδικος ἀνήλικος δὲν εἶναι ἔμπορος ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ ἀναγκαία πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἱκανότητος διὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας χειραφεσία εἶναι ἄκυρος ἢ ὅτι ἡ δικαζομένη γυνὴ ἠδύνατο ἐγκύρως νὰ μετέρχηται τὴν ἐμπορίαν ἄνευ ἀδείας λόγῳ τῆς ἀκυρότητος τοῦ συναφθέντος ὑπ' αὐτῆς γάμου.

Ὅταν ἡ προβαλλομένη ἔνστασις δὲν δύναται νὰ δικασθῇ ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου, ὀφείλει τοῦτο νὰ μὴ ἐπιλαμβάνηται τῆς ἐκδικάσεως αὐτῆς. Ἡ ἐπὶ τῆς οὐσίας ὑπόθεσις μένει παρ' αὐτῷ, ἀναβάλλεται δὲ μόνον ἡ ἀπόφασις μέχρις ὅτου τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἐνστάσεως. Ὅρ. ἰδίως ἄρθρ. 427 Πολ. Δικον. καὶ περαιτέρω ἀριθ. 456.

Κατὰ πόσον ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν ἐμποροδικείων ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος «*ὁ δικαστὴς τῆς ἀγωγῆς εἶναι δικαστὴς καὶ τῆς ἐνστάσεως*» δὲν ὡρίσθη ρητῶς ὑπὸ τῶν γαλλικῶν νόμων. Τοὐναντίον δὲ ὁ βελγικὸς νόμος τῆς 25 Μαρτίου 1876 (ἄρθρ. 37 καὶ 38)(1) ὥρισε τοῦτο ὡς πρὸς πάντα τὰ ἐξαιρετικὰ δικαστήρια.

380 δίς. *Ἀπαιτήσεις ἀνταγωγικαὶ ἢ ἐξ ἐγγυήσεως.* — Οἱ περὶ τῆς ἀπολύτου ἁρμοδιότητος κανόνες ἐφαρμόζονται διά τε τὰς ἀνταγωγικὰς ἀπαιτήσεις τὰς προτεινομένας ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου κατὰ τοῦ ἐνάγοντος καὶ διὰ τὰς λόγῳ ἐγγυήσεως ἀγωγὰς τὰς ἀσκουμένας ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου κατὰ τρίτων. Ὅρα ἀριθμὸν 380.

Ἑπομένως τὸ ἐμποροδικεῖον τότε μόνον δύναται νὰ ἀποφανθῇ περὶ ἀνταγωγικῆς ἀπαιτήσεως, ὅτε εἶναι ἁρμόδιον ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς. Οὕτως ὁ ἐναγόμενος δύναται νὰ προβάλῃ ἐνώπιον ἐμποροδικείου εἰς συμψηφισμὸν ἀπαίτησιν καθαρῶς ἀστικῆς φύσεως κατὰ τοῦ ἐνάγοντος·

---

(1) Τὰ ἄρθρα ταῦτα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς·

Ἄρθρον 37. Αἱ ἀνταγωγικαὶ ἀπαιτήσεις ὡς πρὸς τὴν δικαιοδοσίαν καὶ τὴν ἁρμοδιότητα οὐδεμίαν ἀσκοῦσιν ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἀπόφασιν ἐπὶ τῆς κυρίας ἀγωγῆς. Αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς θεωροῦνται ὡς πρὸς τοῦτο ὡς κύριαι ἀγωγαὶ καὶ ὑπόκεινται εἰς τοὺς ἀνωτέρω τεθέντας κανόνας.

Ἄρθρον 38. Ὁ ἁρμόδιος διὰ τὴν κυρίαν ἀγωγὴν δικαστὴς δικάζει καὶ πάντα τὰ παρεμπίπτοντα καὶ τὰ περὶ τὴν ἀπόδειξιν ζητήματα, ἅτινα γεννῶνται ἐκ τῆς ἀγωγῆς αὐτῆς. Οἱ εἰρηνοδίκαι ὅμως καὶ τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν δύνανται νὰ δικάσωσι περὶ πλαστογραφίας, περὶ προσωπικῆς καταστάσεως, οὔτε διαφορὰς περὶ τὴν ἰδιότητα....»

ἐὰν ὅμως ὑπάρχῃ ἀμφισβήτησις ὡς πρὸς τὴν ὕπαρξιν ἢ τὸ ποσὸν τῆς ἀνταπαιτήσεως ταύτης, δέον νὰ ἐπιληφθῇ αὐτῆς τὸ πρωτοδικεῖον.(1)

Ἐν τούτοις προκειμένου περὶ πράξεως, ἥτις εἶναι ἐμπορικὴ ἐξ ἑνὸς καὶ ἀστικὴ ἀφ' ἑτέρου, ἐὰν ὁ διάδικος, δι' ὃν ἡ πρᾶξις εἶναι ἀστική, ἐναγάγῃ τὸν ἕτερον ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου, ὁ ἐναγόμενος δύναται νὰ προτείνῃ ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου ἀνταγωγικὴν ἀπαίτησιν στηριζομένην ἐπὶ τῆς αὐτῆς πράξεως. Ὁ ἐνάγων κατὰ τὴν κρατοῦσαν νομολογίαν (ἀριθ.361) δὲν ἔχει νὰ παραπονεθῇ, ἀφοῦ μάλιστα αὐτὸς ἐλευθέρως ἐξέλεξε τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν. Ἐὰν δ' ἕν τινι ὑποθέσει ἐγειρομένῃ ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου ὁ ἐναγόμενος προβάλλῃ ἀνταγωγικὴν ἀπαίτησιν ἔχουσαν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα, τὸ πρωτοδικεῖον δύναται νὰ δικάσῃ αὐτήν, διότι ἡ δικαιοδοσία τῶν πρωτοδικείων εἶναι πλήρης.(2)

Ὅταν ἡ ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου προβαλλομένη ἀνταγωγικὴ ἀπαίτησις ἔχῃ ἀστικὴν αἰτίαν, τὸ ἐμποροδικεῖον ὀφείλει κατ' ἀρχὴν νὰ κηρυχθῇ ἀναρμόδιον, ὅπως ἡ ἀνταγωγὴ δικασθῇ ὡς κυρία ἀγωγὴ ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου, καὶ νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἀπόφασιν μέχρις ὅτου ἀποφανθῇ τὸ πρωτοδικεῖον. Ἐὰν ἡ ἀνταγωγικὴ ἀπαίτησις δὲν δύνηται νὰ χωρισθῇ τῆς κυρίας ἀγωγῆς, πρέπει νὰ παραπεμφθῶσιν ἀμφότεραι εἰς τὸ πρωτοδικεῖον, ὅπερ δέον νὰ ἐπιληφθῇ αὐτῶν ὡς δικαστήριον τοῦ κοινοῦ δικαίου.(3)

---

(1) Alb. Desjardins. «De la compétence et des demandes reconventionelles» ἀριθ. CLII καὶ CLIII. ἀπ. ἀκυρ, 3 Φεβρουαρίου 1897. D. 1897.1.168. S. καὶ J. Pal. 1897.1.176.

(2) Τὸ Πρωτοδικεῖον Σηκουάνα ἀπεφάσισε τῇ 24 Δεκεμβρίου 1896 («Le Doit» τῆς 14 Ἀπριλίου 1897) ὅτι τὰ πρωτοδικεῖα, ὡς ἔχοντα πλήρη δικαιοδοσίαν, εἶναι διὰ τοῦτο ἁρμόδια, ὅταν ἐπιλαμβάνωνται τακτικῶς ὑποθέσεώς τινος, νὰ δικάσωσι καὶ τὴν ἀνταγωγὴν καὶ ὅτε ἔτι αὕτη ἔπρεπεν, ἂν ἠγείρετο ὑπὸ τὸν τύπον κυρίας ἀγωγῆς, νὰ κινηθῇ ἐνώπιον τοῦ Εἰρηνοδίκου.

(3) Σύμφωνος καὶ σημείωσις Tisier, ἐν «Recueil de Sirey et Journal du Palais» 1896.2.217. Ἐξ ἄλλου ἐκρίθη, ὅτι ἐὰν τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν δύνανται νὰ δικάσωσιν ἀνταγωγήν, ἥτις ἕνεκα τῆς ἰδιότητος τοῦ καθ' οὗ ἀπευθύνεται διαδίκου δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα αὐτῶν, ἔχει ὅμως ἄλλως προκειμένου περὶ ἀμέσου ἀπαντήσεως εἰς τὴν κυρίαν ἀγωγήν. Τότε ὁ δικαστὴς τῆς ἀγωγῆς εἶναι καὶ δικαστὴς τῆς ἐνστάσεως. Τὸ χορηγούμενον εἰς τὸν μὴ ἔμπορον διάδικον δικαίωμα νὰ φέρῃ τὴν δίκην ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου ἐνέχει τὴν ὑποχρέωσιν διὰ τὸ ἐμποροδικεῖον νὰ ἐξετάσῃ ἂν ἡ ἀγωγὴ εἶναι δεδικαιο-

Ὁ παρεμπιπτόντως προσεπικαλούμενος λόγῳ ἐγγυήσεως ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ δικαστηρίου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου εἶναι ἐκκρεμὴς ἡ κυρία ἀγωγὴ καὶ ἂν ἔτι ἀρνῆται, ὅτι εἶναι ἐγγυητὴς (ἄρθρ. 59, 8ον καὶ 181 Πολ. δικον.). Ἀλλ' ὁ ἱκανὼν οὗτος ἐφαρμόζεται μόνον, ὅτε τὸ τῆς κυρίας ἀγωγῆς δικαστήριον δὲν εἶναι λόγῳ ὕλης ἀναρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ἐξ ἐγγυήσεως ἀγωγῆς. Ἑπομένως, ἂν ἡ κυρία ἀγωγὴ ἐκινήθη ἐνώπιον ἐμποροδικείου, ἡ ἐξ ἐγγυήσεως ἀγωγὴ δὲν δύναται νὰ ἀσκηθῇ ἐνώπιον αὐτοῦ, καθ' ἣν περίπτωσιν τὸ τῆς ἐγγυήσεως ζήτημα δὲν εἶναι ἐμπορικόν. Οὕτως, ὅτε ἐπὶ ἀναγωγῆς τοῦ κομιστοῦ ἐμπορικοῦ γραμματίου ὁ καθ' οὗ ἡ ἀναγωγὴ ὀπισθογράφος προβάλλει τὴν ἔκπτωσιν τοῦ κομιστοῦ ἕνεκα τῆς ἀκυρότητος τῆς διαμαρτυρήσεως, προελθούσης ἐκ σφάλματος τοῦ συντάξαντος αὐτὴν κλητῆρος, ἡ κατὰ τοῦ κλητῆρος ἀγωγὴ περὶ ἐγγυήσεως δέον νὰ κινηθῇ ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου.(1) Ὅρα ἀριθμὸν 400.

381. *Φύσις τῆς ἀναρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων.* — Τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἀναρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν διαφορῶν τῆς ἁρμοδιότητος τῶν πρωτοδικείων καὶ τὰ πρωτοδικεῖα εἶναι ἀναρμόδια νὰ κρίνωσι διαφοράς, τῶν ὁποίων ἡ ἐκδίκασις ἀνήκει εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα. Ποία εἶναι ἡ φύσις τῆς ἑκατέρωθεν ταύτης ἀναρμοδιότητος ;

λογημένη. Αἱ ἀμοιβαῖαι ἀξιώσεις ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων ἀποτελοῦσιν ἀδιαίρετον ζήτημα, ἐφ' οὗ ὁ δικαστὴς τακτικῶς ἐπιλαμβανόμενος τῆς κυρίας ἀγωγῆς ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθῆκον νὰ ἀποφανθῇ. Θὰ ἦτο ἐναντίον εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου τὸ νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ ἐμποροδικεῖον ὀφείλει νὰ παραπέμψῃ τὴν ἐκδίκασιν ὅλης τῆς δίκης εἰς τὸ πρωτοδικεῖον, διότι τοῦτο θὰ συνεπῆγε πράγματι τὴν κατάργησιν τοῦ δικαιώματος, ὅπερ ἔχει ὁ μὴ ἔμπορος τοῦ νὰ φέρῃ τὰς μετ' ἐμπόρου διαφορὰς αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου. Ἀπ. ἐφ. Dijon 19 Νοεμβρίου 1894. D. 1895, S. καὶ J. Pal. 1896.2.217. Ἐπρόκειτο περὶ ἀγωγῆς πρὸς πληρωμὴν προμηθειῶν ἐγερθείσης ὑπὸ μὴ ἐμπόρου κατ' ἐμπόρου· ἐγένοντο ἀνταγωγικαὶ προτάσεις ἕνεκα τῆς ἐκτελέσεως τῆς συμβάσεως, ἥτις ἐχρησίμευεν ὡς βάσις τῆς κυρίας ἀγωγῆς. Τὸ ἐφετεῖον ἐποιήσατο διάκρισιν, καθ' ὅσον αὗται εἶχον ἢ δὲν εἶχον ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν ἀγωγήν.

(1) Ὅρ. δι' ἄλλας περιπτώσεις ἐπ. ἐφ. Nancy, 30 Δεκεμβρίου 1841, J. Pal. 1842.11.519. ἐφ. Orléans, 12 Ἰουνίου 1883. «La Loi» ἀριθμὸς τῆς 29 Σεπτεμβρίου 1883. ἐφ. Paris, 28 Φεβρουαρίου 1885. D. 1886.2 118. Ὅρ. περὶ τῆς γενικῆς ἀρχῆς, ἀπ. ἐφ. Poitiers, 18 Ἀπριλίου 1883. D. 1884.2. 30.—Boitard, Colmet-Daage et Glasson, op. cit. II σελ. 415 καὶ 416.

Ἡ ἀναρμοδιότης τῶν ἐμποροδικείων πρὸς ἐκδίκασιν ἀστικῶν ὑποθέσεων εἶναι ἁρμοδιότης ἀπόλυτος. Οὐδέποτε ἠγέρθη ἀμφιβολία περὶ τούτου, ἐξ οὗ προκύπτουσιν αἱ ἀκόλουθοι συνέπειαι.

α') Τὸ ἐμποροδικεῖον ὀφείλει καὶ ἄνευ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου προτάσεως τῆς περὶ ἀναρμοδιότητος ἐνστάσεως νὰ κηρυχθῇ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀναρμόδιον (ἄρθρ. 170 Πολ. Δικον.).(1)

Ἐν τούτοις κατ' ἐξαίρεσιν τούτου τὸ ἄρθρον 638 ἐμπ.κώδ. ὁρίζει ὅτι καὶ ὅταν πρόκειται περὶ γραμματίου εἰς διαταγὴν ξένου πρὸς τὴν ἐμπορίαν καὶ ὑπογεγραμμένου παρὰ μὴ ἐμπόρων, τὸ ἐμποροδικεῖον δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ἀπόσχῃ εἰ μὴ μόνον *ἐὰν αἰτηθῇ τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου*. (2) Ἕνεκα τοῦ τύπου τοῦ τίτλου ἀναγνωρίζεται πως ἐν τούτῳ ἁρμοδιότης εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα. Ὡσαύτως δὲ ἔχει κατὰ τὴν ῥητὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 636 καὶ ἐπὶ τῶν συναλλαγματικῶν, αἵτινες ἰσχύουσιν ὡς ἁπλᾶ ὑποσχετικὰ δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 112 ἐμπ. κώδ. Πρέπει ἄρα νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπίσης τὸ ἄρθρ. 636 καὶ ὅτε πρόκειται περὶ ἐπιταγῆς εἰς διαταγὴν ὑπογεγραμμένης δι' ἐργασίας μὴ ἐμπορικάς ; Οὐδεμία διάταξις ὁρίζει τοῦτο ῥητῶς καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑπεστηρίχθη ὅτι, τοῦ ἄρθρ. 636 ἔχοντος ἐξαιρετικὸν χαρακτῆρα, δὲν δύναται νὰ ἐπεκταθῇ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιταγῶν, ὥστε τὸ ἐμποροδικεῖον ὑποχρεοῦται νὰ κηρύσσηται ἀναρμόδιον, ὅταν εἰσάγηται ἐνώπιον αὐτοῦ ἀγωγὴ σχετικὴ πρὸς ἐπιταγήν, ἐκδοθεῖσαν διὰ πρᾶξιν μὴ ἐμπορικήν.(3) Ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι συμφωνότερον πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ νομοθέτου εἶναι νὰ ἐφαρμόζωνται καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιταγῶν, ὡς γίνεται καὶ διὰ τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια, τὰ ἄρθρα 636

---

(1) Ἀπ.ἀκυρ. 21 Ἰουλίου 1851. D. 1851.1.199. S. 1851.1.608. Ἀκυρ. 3 Φεβρουαρίου 1897. S. καὶ P. 1897.1.176. Δὲν λαμβάνεται ἄρα ὑπ' ὄψιν σύμβασις τῶν διαδίκων, δι' ἧς δηλοῦσιν ὅτι θέλουσι νὰ ὑποβάλωσιν εἰς τὸ ἐμποροδικεῖον τὰς τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ πρωτοδικείου ἢ τοῦ εἰρηνοδικείου διαφορὰς αὐτῶν. Δὲν δύναται νὰ γείνῃ προνομιακὴ παρέκτασις τῆς δικαιοδοσίας ἐπὶ ratione materiae ἀναρμοδιότητος. Τοὐναντίον δὲ δύνανται οἱ συμβαλλόμενοι νὰ συμφωνήσωσιν, ὅπως πᾶσαι αἱ γεννηθησόμεναι μεταξὺ αὐτῶν διαφοραὶ εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ πρωτοδικείου καὶ οὐχὶ τοῦ ἐμποροδικείου (ὅρ. κατωτέρω ἀριθ. 382. Ἀπ. ἐφ. Toulouse 11 Ἰανουαρίου 1892. S. καὶ J. Pal. 1893.2.17. (ὅρος ἀσφαλιστικοῦ συμβολαίου.)

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 16 Ἰουνίου 1863. D. 1864.1.971.

(3) Boistel. «op. cit.» ἀριθ. 867.

καὶ 637 ἐμπ. κώδ. Κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νόμου τῆς 14 Ἰουνίου 1865 ἐπὶ τοῦ ἄρθρ. 4 αὐτοῦ, ὅπερ ὁρίζει ὅτι ἡ ἐπιταγή, καὶ αὐτὴ ἡ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐκδιδομένη, δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὴν πρᾶξις ἐμπορική, ἐλέχθη ὅτι ἡ θέλησις ἦτο ἡ ἐπιταγὴ νὰ θεωρῆται ὡς τὸ εἰς διαταγὴν γραμμάτιον (ἀριθ. 363) (1)

β) Ἡ ἔνστασις τῆς ἀναρμοδιότητος δὲν ἀπαιτεῖται νὰ προβάλληται in limine litis, ἀλλὰ δύναται νὰ προτείνηται ἐν πάσῃ στάσει τῆς δίκης (ἄρθρ. 170 Πολ. Δικον.).(2)

γ) Ἡ περὶ ἀναρμοδιότητος ἔνστασις δύναται νὰ προταθῇ ἔτι καὶ ἐνώπιον τοῦ ἐφετείου τὸ πρῶτον.(3) Τὸ ἐφετεῖον δὲ ὁπωσδήποτε καὶ ἂν λύσῃ τὸ ζήτημα τῆς ἁρμοδιότητος, δύναται νὰ δικάσῃ ἐπὶ τῆς οὐσίας. Τοῦτο ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅταν ἀναγνωρίζηται ἡ ἁρμοδιότης τοῦ ἐμποροδικείου. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ γείνῃ δεκτὸν καὶ ἐν τῇ ἐναντίᾳ περιπτώσει· καὶ τότε ἀκυροῦν τὴν ἀπόφασιν τῶν τοῦ πρώτου βαθμοῦ δικαστῶν τὸ ἐφετεῖον δύναται νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς οὐσίας καθ' ἑλξιν δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 473 Πολ. Δικον.(4)

Ἡ περὶ ἀναρμοδιότητος ἔνστασις δύναται νὰ προταθῇ τὸ πρῶτον ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου ; Ἡ νομολογία οὐδαμῶς δέχεται τοῦτο(5) ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ ἀναρμοδιότης, ἐὰν ὑπῆρχεν, ἐκαλύφθη διὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ ἐφετείου, ὅπερ ἔχει πλήρη δικαιοδοσίαν ὡς δικαστήριον ἀνώτερον τοῦ τε πρωτοδικείου καὶ τοῦ ἐμποροδικείου. Ἡ λύσις αὕτη ἔχει τὸ μέγα πλεονέκτημα τῆς ἀποφυγῆς βραδυτήτων. Δὲν φαίνεται ὅμως σύμφωνος πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχάς. Ἀναμφιβόλως

---

(1) Bédarride ἀριθ. 54 Alauzet ἀριθ. 1502.

(2) Ἀπ. ἐφ. Chambéry, 14 Ἰουλίου 1866. D. 1866.2.207. S. 1867.2. 149 J. Pal. 1867.591.

(3) Ἀπ. ἐφ. Paris, 7 Φεβρουαρίου 1870. S. 1871.2.149. J. Pal. 1871. 520 Πρβλ. ἀπ. ἐφ. Douai, 28 Δεκεμβρίου 1876. D. 1878.2.46.

(4) Πρέπει νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ ὑπόθεσις ἦτο εἰς κατάστασιν, ὥστε νὰ λυθῇ ὁριστικῶς, ἅτε τῶν μερῶν ὑποβαλόντων πρότασεις ἐπὶ τῆς οὐσίας. Ἀκυρ. 9 Ἀπριλίου 1895. S. καὶ J. Pal. 1896.1.81. 28 Ὀκτωβρίου 1886. S. καὶ J. Pal. 1897.2.436.

(5) Ἀπ. ἀκυρ. 17 Φεβρουαρίου 1873. S. 1873.1.471. D. 1873.1.208. Ἀπ. ἀκυρ. 15 Ἀπριλίου 1878. S. 1878.1.250· ἀκυρ. 14 Αὐγούστου 1882, J. Pal. 1883.1353. S. 1883.1.145. (σημ. Labbé). ἀκυρ. 10 Φεβρουαρίου 1885, J. Pal. 1885.1.745. S. 1885.1.303.

τὸ ἐφετεῖον δύναται νὰ ἀκυρώσῃ ἕνεκεν ἀναρμοδιότητος ἀπόφασιν ἐμποροδικείου δικάσαντος ἐπὶ ἀστικῆς ὑποθέσεως, διὰ νὰ ἐπιληφθῇ καθ' ἕλξιν τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως καὶ δικάσῃ αὐτήν. Ἀλλ' ἡ ἕλξις δὲν δύναται νὰ ὑπονοηθῇ, ὅτε τὸ ζήτημα τῆς ἀρμοδιότητος οὐδέποτε ἠγέρθη. Κατὰ τὸ ἐναντίον σύστημα καταργεῖται πράγματι ὁ εἷς βαθμὸς τῆς δικαιοδοσίας καὶ δὴ διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον ἦτο ἀναρμόδιον. Τὸ ἀκυρωτικὸν δύναται ἄρα καθ' ἡμᾶς νὰ παραδεχθῇ αἴτησιν περὶ ἀναιρέσεως ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς ἀναρμοδιότητος τοῦ ἐμποροδικείου, προτεινομένης τὸ πρῶτον ἐνώπιον αὐτοῦ, καίτοι τὸ ἐφετεῖον ἀπεφάσισεν. Ἐὰν τὸ ἀκυρωτικὸν ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀναρμοδιότητα, ὀφείλει νὰ ἀναιρέσῃ τὴν ἀπόφασιν καὶ νὰ παραπέμψῃ τὴν ὑπόθεσιν ἐνώπιον ἄλλου ἐφετείου, ἐὰν δὲ καὶ τοῦτο παραδεχθῇ τὴν ἀναρμοδιότητα, τοῖς διαδίκοις ἀπόκειται νὰ προσφύγωσιν εἰς τὸ πρωτοδικεῖον.(1)

382. *Φύσις τῆς ἀναρμοδιότητος τῶν πρωτοδικείων ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.* — Ὑπάρχει ἀμφισβήτησις περὶ τῆς φύσεως τῆς ἀναρμοδιότητος τῶν πρωτοδικείων ὡς πρὸς τὰς ὑποθέσεις, τὰς ὑπαχθείσας ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν. Οἱ ὑπὲρ τῆς ἀπολύτου ἀναρμοδιότητος(2) διισχυρίζονται ὅτι ἡ ἀναρμοδιότης δικαστηρίου εἶναι ἀπόλυτος, ὅταν πρόκειται περὶ διαφορῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐκδίκασις ἀπενεμήθη εἰς δικαιοδοσίαν ἄλλης τάξεως, ὅτι δὲ τοῦτο ἀκριβῶς συμβαίνει διὰ τα πρωτοδικεῖα ἐν σχέσει πρὸς τὰς ὑπαχθείσας εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα διαφοράς. Παρὰ πάντα τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα ἡ νομολογία ἐδέχθη πάντοτε καὶ εὐλόγως ὅτι ἡ ἁρμοδιότης τῶν πρωτοδικείων ὡς πρὸς τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις εἶναι σχετική,(3) καὶ ὅτι κατ'

---

(1) Glasson, «Revue critique de législation et de jurisprudence» 1881 σελ. 238.

(2) Ὁ Pothier ἐδέχετο τὴν γνώμην ταύτην (traité de procédure civile» 1ον μέρος, κεφ. II, τμημ. IV § 2).—Ὅρ. συμφωνοῦντας Boncenne, «Procédure civile» I σελ. 340. Demangeat sur Bravard, VI, σελ. 323 καὶ ἑπ. Boistel ἀριθ. 1469. Garsonnet op. cit. I ἀριθ. 154 σελ. 655 (οὗτος περιορίζεται νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ὑπὸ τῆς νομολογίας δεκτὸς γενόμενος κανὼν δὲν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς γενικὰς περὶ ἁρμοδιότητος ἀρχάς).

(3) Περιοριζόμεθα νὰ μνημονεύσωμεν μόνον τὰς ἀποφάσεις τῶν 25 τελευταίων ἐτῶν· ἀπ. ἐφ. Lyon, 22 Φεβρουαρίου 1872. S. 1873.2.292. ἀκυρ. 15 Μαΐου 1876. S. 1876.1.305. J. Pal. 1876.749. Ἀκυρ. 17 Ἰουνίου

ἀκολουθίαν τὰ πρωτοδικεῖα δὲν ὑποχρεοῦνται, φερομένων ἐνώπιον αὐτῶν ταιούτων ὑποθέσεων, νὰ κηρύσσονται ἀναρμόδια ἐξ ἐπαγγέλματος, ὅτι δὲ ἡ περὶ ἀναρμοδιότητος ἔνστασις πρέπει νὰ προτείνηται «in limine litis»(1) μὴ δυναμένη νὰ προβληθῇ τὸ πρῶτον ἐνώπιον τοῦ ἐφετείου.(2) Ὅταν ἡ ἀναρμοδιότης ἦναι ἀπόλυτος, ἀνάγεται εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ τότε οὐδέποτε τὰ ἀναρμόδια δικαστήρια δύνανται νὰ δικάσωσι διαφοράς, αἵτινες ὑπήχθησαν ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς ἄλλην δικαιοδοσίαν.(3) Οὕτως οὐδέποτε τὰ πρωτοδικεῖα δύνανται νὰ κρίνωσι δίκας διοικητικὰς τῆς ἁρμοδιότητος τῶν νομαρχιακῶν συμβουλίων. Οὐδὲν ὅμως παρόμοιον ὑπάρχει ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Τὰ πρωτοδικεῖα δικάζουσιν ἐμπορικὰς ὑποθέσεις ἐν αἷς περιφερείαις δὲν ὑπάρχουσιν ἐμποροδικεῖα (ἄρθρ, 640 ἐμπ. κώδ.). Τὰ πρωτοδικεῖα δὲν εἶναι ἐξαιρετικά δικαστήρια· δύναταί τις εἰπεῖν, κατ' ἀρχαῖον τινα κανόνα, ὅτι ταῦτα ἔχουσι πλήρη δικαιοδοσίαν καὶ ὅτι ὁ νόμος ἀπονεί-

---

1884. D. 1884.1.416. Ἀκυρ. 17 Ἰουνίου 1884. S.1886.1.407. ἐφ. Grenoble, 3 Αὐγούστου 1892 D. 1893.2.29. ἐφ. Nancy. 20 Ἰουνίου 1894 D. 1895.2.168.—Nouguier, II, σελ. 89 καὶ ἑπ.,Pardessus, IV,ἀρ. 1347. Glasson,«Revue critique de législation et de jurisprudence» 1881, σελ. 235.

Ἐν Βελγίῳ ἔχει καθιερωθῇ διάμεσός τις λύσις. Ἀποφάσεις τινές δέχονται ὅτι ἡ ἀναρμοδιότης τῶν πρωτοδικείων εἶναι ἀπόλυτος διὰ τὰς πράξεις, αἵτινες, καίτοι γενόμεναι μεταξὺ μὴ ἐμπόρων, θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου ἐμπορικαί, ἀλλ' εἶναι ὅμως σχετικὴ διὰ τὰς πράξεις, τὰς θεωρουμένας ἐμπορικὰς ἕνεκα τῆς ἰδιότητος τῶν μερῶν. Ἀπ. ἐφ. Bruxelles, 7 Φεβρουαρίου 1883. S. 1885.4.13. J. Pal. 1882.2.21. D. 1884.2.25. Ἡ ἀπόφασις αὕτη δέχεται κατὰ συνέπειαν ὅτι ἡ ἀναρμοδιότης τοῦ πρωτοδικείου ἔδει νὰ προταθῇ «in limine litis» ἐπὶ ἀγωγῆς περὶ ἀποζημιώσεως ἐγερθείσης κατὰ ἐμπόρου ἕνεκεν οἱονεὶ ἀδικήματος διαπραχθέντος ὑπό τούτου ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς ἑαυτοῦ ἐμπορίας.—Ἡ οὕτω γενομένη διάκρισις βασίζεται ἐπὶ εἰδικοῦ ὁρισμοῦ, ὅστις δίδεται διὰ τὴν ἀπόλυτον καὶ διὰ τὴν σχετικὴν ἀναρμοδιότητα. Κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐφετείου τῶν Βρυξελλῶν τοῦ 1883 ἡ ἀναρμοδιότης εἶναι πραγματικὴ ἢ ἀπόλυτος, ὅταν αὕτη ἔχῃ τὴν βάσιν ἐπ' αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς πράξεως, περὶ ἧς ἡ δίκη, εἶναι δὲ προσωπικὴ ἢ σχετική, ὅταν βασίζηται ἐπὶ τῆς ἰδιότητος τῶν διαδίκων.

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 15 Μαΐου 1876. S. 1876.1.3050. D. 1876.1.376.

(2) Ἀπ. ἐφ. Alger, 30 Δεκεμβρίου 1870. S. 1871.2.168. D. 1872.5.211.

(3) Ἀπ. ἐφ. Lyon, 22 Φεβρουαρίου 1872. S. 1873.2.292. J. Pal. 1872, 225. Δὲν εἶναι σχεδὸν ἀνάγκη νὰ παρατηρηθῇ ὅτι τὴν ἀναρμοδιότητα ταύτην δὲν δύναταί τις νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸ πρῶτον ἐνώπιον τοῦ ἀκυρωτικοῦ· ἀπ. ἀκυρ. 17 Ἰουνίου 1884. D. 1885.1.392.

μας ἁρμοδιότητα εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα παρέσχεν αὐτοῖς προτίμησιν χωρὶς ὅμως νὰ ἀποκλείσῃ τὰ πρωτοδικεῖα. Ἡ γνώμη αὕτη ἔχει ἄλλως μεγάλα πλεονεκτήματα, ἅτινα εἶναι σύμφωνα πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν τοῦ θεσμοῦ τῶν ἐμποροδικείων. Κατ' αὐτὴν ἀποφεύγονται δαπάναι καὶ βραδύτητες· καθ' ὅσον ἡ περὶ ἀναρμοδιότητος ἔνστασις ἠδύνατο νὰ προβάλληται τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς διαδικασίας καὶ δὴ καὶ ἐνώπιον τοῦ ἐφετείου, θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπαναλαμβάνηται ἐξ ὁλοκλήρου ἡ δίκη.

Πρέπει ὅμως νὰ ἀναγνωρισθῇ ἐξαίρεσίς τις τοῦ γενικοῦ κανόνος. Πάντα τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰς πτωχεύσεις εἶναι δημοσίας τάξεως καὶ ἐπομένως ἡ ἀναρμοδιότης τῶν πρωτοδικείων πρὸς ἐκδίκασιν ζητημάτων τῆς πτωχεύσεως εἶναι ἀπόλυτος.(1)

383. *Ἀρμοδιότης ἐν πρώτῳ βαθμῷ καὶ ἀρμοδιότης ἐν δευτέρῳ βαθμῷ.* — Ὁσάκις τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἁρμόδια (ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως καθ' ἣν δικάζουσιν ὡς ἐφετεῖα ἀριθ. 367), πότε δικάζουσι κατὰ πρῶτον μόνον βαθμὸν καὶ πότε δικάζουσιν ἀνεκκλήτως ; Τὰ ἐμποροδικεῖα κατέχουσιν ὡς πρὸς τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις τὴν αὐτὴν τάξιν, ἣν καὶ τὰ πρωτοδικεῖα διὰ τὰς ἀστικὰς (ἀριθ. 327)· κατ' ἀκολουθίαν αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων ὑπόκεινται ὡς πρὸς τὸ ὅριον τοῦ ἐκκλητοῦ ἢ ἀνεκκλήτου εἰς οὓς κανόνας καὶ αἱ τῶν πρωτοδικείων ἀποφάσεις. Τὸ ἄρθρον 639 ἐμπ. κώδ., τροποποιηθὲν ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 3 Μαρτίου 1840, λύει τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς ἀκολούθως.

Τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσιν ἀνεκκλήτως. 1ον Πᾶσαν ἀγωγήν, ἐν ᾗ οἱ ὑπαγόμενοι εἰς τὰ δικαστήρια ταῦτα διάδικοι, ποιούμενοι χρῆσιν τοῦ ἑαυτῶν δικαιώματος, δηλοῦσιν ὅτι θέλουσι νὰ δικασθῶσιν ὁριστικῶς καὶ ἀνεκκλήτως. 2ον Πᾶσαν ἀγωγήν, τῆς ὁποίας ἡ κυρία αἴτησις δὲν ὑπερβαίνει τὴν ἀξίαν τῶν χιλίων πεντακοσίων φράγκων. 3ον) Τὰς ἀνταγωγικὰς ἢ πρὸς συμψηφισμὸν ἀπαιτήσεις καὶ ὅτε ἔτι ἐνούμεναι αὗται πρὸς τὴν κυρίαν ἀγωγὴν ὑπερβαίνουσι τὰ χίλια πεντακόσια φράγκα.

Ἐὰν ἡ μία τῶν αἰτήσεων, ἡ κυρία ἢ ἡ ἀνταγωγή, ὑπερβαίνῃ

---

(1) Ἀπ. πρωτοδ. Nancy, 1 Μαΐου 1877 («Le Droit» ἀρ. τῆς 7 Ἰουνίου 1877).

τὸ ἀνωτέρω ὅριον, τὸ δικαστήριον ἀποφαίνεται περὶ πασῶν μόνον εἰς πρῶτον βαθμόν. Οὐχ ἧττον ἀποφασίζει ἀνεκκλήτως ἐπὶ αἰτήσεων περὶ ἀποζημιώσεως, ὅταν αὗται στηρίζωνται ἀποκλειστικῶς ἐπ' αὐτῆς τῆς κυρίας αἰτήσεως.

Οἱ καθιερούμενοι ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 639 κανόνες ἀντιπαρατίθενται ἀκριβῶς πρὸς τοὺς παραδεδεγμένους ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 11 Ἀπριλίου 1838 ὡς πρὸς τὰ ὅρια τοῦ ἐκκλητοῦ ἢ ἀνεκκλήτου διὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν πρωτοδικείων. Παραβαλλομένων ἐν τούτοις πρὸς ἀλλήλας τῶν διατάξεων τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος καὶ τῶν τοῦ νόμου τοῦ 1838 παρατηροῦνται αἱ ἀκόλουθοι δύο διαφοραί· α') τὸ ἄρθρον 639 ὁρίζει ῥητῶς, ὅτι τὰ μέρη δύνανται νὰ παραιτηθῶσι τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκκαλέσαι τὴν ἀπόφασιν, τοῦθ' ὅπερ δὲν πράττει ὁ νόμος τοῦ 1838·(1) β') ὁ νόμος τοῦ 1838 (ἄρθρ. 1) ὁρίζων τὸ ὅριον τοῦ ἀνεκκλήτου τίθησι διαφόρους κανόνας διὰ τὰς περὶ κινητῶν καὶ περὶ ἀκινήτων ὑποθέσεις. Τὸ ἄρθρον 639 παρέλαβε τὰς ἀφορώσας εἰς τὰς περὶ κινητῶν ὑποθέσεις διατάξεις τοῦ νόμου τοῦ 1833 χωρὶς νὰ ποιήσηται οὐδ' ὑπαινιγμὸν περὶ τῆς διακρίσεως ταύτης. Τὴν σιωπὴν τοῦ ἄρθρου 639 ὡς πρὸς τὰς περὶ ἀκινήτων ὑποθέσεις δύναταί τις νὰ ἐπικαλεσθῇ ἰδίως πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι κατὰ τὸ σύστημα τῶν γαλλικῶν νόμων, πρᾶξις ἔχουσα ὡς ἀντικείμενον ἀκίνητον οὐδέποτε θεωρεῖται πρᾶξις ἐμπορικὴ (ἀριθ. 109).

Βον. Περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων «ratione personæ».

384. Δὲν ἀρκεῖ νὰ γινώσκωμεν πότε τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἀναρμόδια, ἀλλὰ δέον πρὸς τούτοις, ὁσάκις ταῦτα εἶναι ἁρμόδια, νὰ γινώσκωμεν ἐνώπιον τίνος ἐκ τῶν ἐμποροδικείων πρέπει νὰ ἐνεχθῇ ἡ ὑπόθεσις (ἀριθ. 354). Ἐν ἄλλαις λέξεσι μετὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀπολύτου ἢ ratione materiæ ἁρμοδιότητος, εἶναι ἐξεταστέον τὸ τῆς σχετικῆς ἢ ratione personæ ἁρμοδιότητος. Τὸ τελευταῖον τοῦτο

---

(1) Εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένον ὅτι καὶ ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων εἶναι δυνατὴ ἡ παραίτησις ἐκ τῶν προτέρων ἀπὸ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐφέσεως. Ἀπ. ἀκυρ. 18 Ἰουλίου 1848. D. 1848.5.95. ἀκυρ. 26 Ἰουνίου 1855. D. 1856.1.9.

ζήτημα δὲν λύεται ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ὅπως ἐπὶ τῶν ἀστικῶν.

Δὲν ἔχομεν νὰ ἀσχοληθῶμεν περὶ τῶν τῆς ἁρμοδιότητος κανόνων ὡς πρὸς τὰς περὶ ἀκινήτων ὑποθέσεις· διότι κατὰ τὴν γαλλικὴν νομοθεσίαν τὰ περὶ ἀκινήτων ζητήματα εἶναι κατ' ἀρχὴν ἐξηρημένα τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων (ἀριθ. 109 καὶ 110 δίς). Ταῦτα δικάζουσι μὲν ἐξαιρετικῶς καὶ περὶ τῶν ζητημάτων αὐτῶν, ὅταν ἀνάγωνται εἰς πτώχευσιν (ἀριθ. 366)· τότε ὅμως ἐφαρμόζονται διὰ τὴν ratione personæ ἁρμοδιότητα ὡς καὶ διὰ τὴν ratione materiæ οἱ κανόνες, οἵτινες διέπουσι πάσας τὰς ἐπὶ τῶν πτωχεύσεων διαφορὰς (ἀριθ. 366).

Ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων ἁρμόδιον δικαστήριον διὰ τὰς προσωπικὰς καὶ διὰ τὰς περὶ κινητῶν πραγματικὰς ἀγωγὰς εἶναι τὸ τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου ἤ, ἐν ἐλλείψει κατοικίας, τὸ τῆς διαμονῆς αὐτοῦ (ἄρθρ. 59 Πολ. δικονομίας)· actor sequitur forum rei. Ἐπὶ ἐμπορικῶν δὲ ὑποθέσεων τὸ ἄρθρον 420 Πολ. Δικον., τοῦ ὁποίου ἡ διάταξις παρελήφθη ἐκ τοῦ διατάγματος τοῦ 1673 (Τίτλ. XII, ἄρθ. 17)(1) δὲν ἐπιβάλλει τῷ ἐνάγοντι νὰ φέρῃ τὴν δίκην ἐνώπιον ἑνὸς μόνον δικαστηρίου, ἀλλὰ παρέχει πως αὐτῷ ἐκλεκτικὸν δικαίωμα, ὁρίζον τὰ ἑξῆς: *Ὁ ἐνάγων δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀγωγὴν κατ' ἐκλογὴν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ ὑπόσχεσις καὶ παρεδόθη τὸ ἐμπόρευμα, ἢ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου ἔδει νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ πληρωμή.* Ὁ σκοπὸς τοῦ νόμου, ὅστις ἐχορήγησε τόσον εὐρὺ δικαίωμα τῷ ἐνάγοντι, ἦτο νὰ δύνηται οὗτος νὰ εἰσάγῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ πλησιέστερον δικαστήριον καὶ νὰ δικάζηται οὕτως αὕτη ταχύτερον. Ἐκ τοῦ ἄρθρου 420 Πολ. Δικον. προκύπτει ὅτι τρία δικαστήρια δύναται νὰ ἦναι ἁρμόδια. α) Τὸ τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου. β) Τὸ δικαστήριον, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ ὑπόσχεσις καὶ παρεδόθη τὸ

(1) Τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρου τοῦ Διατάγματος ἔχει οὕτως: «Ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐμποροδικῶν (juges et consuls) ὁ δανειστὴς δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀγωγὴν κατ' ἐκλογὴν ἢ ἐν τῷ τόπῳ τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, ἢ ἐν ᾧ τόπῳ ἐγένετο ἡ ὑπόσχεσις καὶ παρεσχέθη τὸ ἐμπόρευμα ἢ ἐν ᾧ τόπῳ πρέπει νὰ γείνῃ ἡ πληρωμή».

ἐμπόρευμα. γ) Τὸ δικαστήριον, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου ἔδει νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ πληρωμή.

385. α) Τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου εἶναι ἁρμόδιον κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ γενικοῦ κανόνος actor sequitur forum rei. Ἐννοεῖται δ' ὅτι, καθ' ἃς περιπτώσεις δύναται ὁ ἐνάγων ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων κατὰ τὸ ἄρθρου 59 νὰ φέρῃ τὴν ὑπόθεσιν ἐνώπιον τοῦ τῆς διαμονῆς δικαστηρίου καὶ οὐχὶ τοῦ τῆς κατοικίας, ἔχει τὸ αὐτὸ δικαίωμα καὶ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἂν καὶ τὸ ἄρθρον 420 δὲν ὁρίζει ῥητῶς τὸ τῆς διαμονῆς δικαστήριον. Ἡ περίπτωσις ἄλλως αὕτη εἶναι ὅλως ἐξαιρετική. Συνηθέστατα οἱ ἐναγόμενοι ἐνώπιον ἐμποροδικείων εἶναι ἔμποροι καὶ εἶναι σπανιώτατον νὰ ἦναι ἄγνωστος ἡ κατοικία τοῦ ἐμπόρου. Δύναται ὅμως νὰ συμβῇ τοῦτο, ὡς ὅταν, ἐπὶ παραδείγματος, ὁ ἐναγόμενος εἶναι πλανήτης ἔμπορος.

Τὸ ἐμποροδικεῖον τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου εἶναι τὸ ἐπιλαμβανόμενον συχνότατα ἄλλως τε καὶ διότι πολλάκις δὲν συντρέχουσι τὰ πραγματικὰ περιστατικά, ἅτινα εἶναι ἀναγκαῖα, ὅπως ὁ ἐνάγων ποιήσηται τὴν ὁριζομένην διὰ τοῦ ἄρθρου 420 ἐκλογήν. Ὅρα ἀριθμὸν 383 καὶ 387.

386. β) Τὸ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 420 ὁριζόμενον δεύτερον δικαστήριον τότε μόνον εἶναι ἁρμόδιον, ὅταν ἡ ὑπόσχεσις ἐγένετο (δηλαδὴ συνωμολογήθη τὸ συνάλλαγμα) καὶ τὸ ἐμπόρευμα παρεδοθῇ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου. Ἐὰν τὸ συνάλλαγμα συνωμολογήθη ἔν τινι τόπῳ καὶ ἡ παράδοσις τοῦ ἐμπορεύματος ἐγένετο ἐν ἄλλῳ τόπῳ, κειμένῳ ἐν τῇ περιφερείᾳ ἄλλου ἐμποροδικείου, ὁ ἐναγόμενος δὲν δύναται νὰ ἐναχθῇ οὔτε ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου τῆς συνομολογήσεως, οὔτε ἐνώπιον τοῦ ἐν ᾧ τόπῳ παρεδόθη τὸ ἐμπόρευμα.(1) Ὁ Jousse, ἐν σχολίῳ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 17, τίτλ. XII, τοῦ διατάγματος τοῦ 1673 λέγει: «Ἄλλως ὁ σύνδεσμος *καί*, ὅστις ἐτέθη, δεικνύει, ὅτι ἀπαιτοῦνται ἀμφότεροι οἱ ὅροι, τουτέστι καὶ ἡ ὑπόσχεσις νὰ γείνῃ καὶ τὸ ἐμπόρευμα νὰ παραδοθῇ ἐν ἑνὶ τόπῳ. Διότι, ἂν ἐν ἄλλῳ τόπῳ ἐγένετο ἡ ὑπόσχεσις καὶ ἐν ἄλλῳ ἡ

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 1 Αὐγούστου 1888. D. 1889.1.252, Ἀπ. ἀκυρ. 22 Δεκεμβρίου 1896. D. 1897.1.211. S. καὶ J. Pal. 1897.1.71.

»παράδοσις τοῦ ἐμπορεύματος, τότε ὁ ἐναγόμενος δὲν δύναται νὰ »ἐναχθῇ ἐν ᾧ τόπῳ ἐγένετο ἡ ὑπόσχεσις ἢ ἐν ᾧ τόπῳ παρεδόθη τὸ »ἐμπόρευμα· ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἀναγκαίως νὰ συντρέχωσιν ἀμφότερα »τὰ περιστατικὰ ταῦτα».

Ἡ ἁρμοδιότης τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου τῆς τελέσεως τοῦ συναλλάγματος forum contractus, καθ' ἃς τοὐλάχιστον περιπτώσεις συντρέχει καὶ ὁ ὅρος τῆς ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ παραδόσεως τοῦ ἐμπορεύματος, δίδει μεγάλην σημασίαν εἰς τὸ ζήτημα τῆς γνώσεως τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐτελέσθη ἡ σύμβασις. Τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν παρουσιάζει δυσκολίας, ὅταν τὰ μέρη συμβάλλωνται αὐτοπροσώπως καὶ εὑρίσκωνται ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Ἀναφύονται ὅμως δυσχέρειαι, ὅταν τὸ συνάλλαγμα συνωμολογήθη εἴτε δι' ἀλληλογραφίας εἴτε τῇ διαμεσολαβήσει πράκτορός τινος ἢ ἄλλου ὑπαλλήλου. Αἱ δυσκολίαι δὲ αὗται ἔχουσι μεγάλην σημασίαν ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρ. 420. (1) Ἡ λύσις δ' αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ γενικοῦ τούτου ζητήματος. Κατὰ τίνα στιγμὴν τελεῖται τὸ συνάλλαγμα, ὅταν συνομολογῆται εἴτε δι' ἀλληλογραφίας εἴτε τῇ διαμεσολαβήσει πράκτορος ἢ ὑπαλλήλου; Τὸ γενικὸν αὐτὸ ζήτημα ἐξετασθήσεται ἐν τοῖς περὶ καταρτίσεως τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγμάτων (IV μέρος, κεφ. 1ον).(2)

Ὡς πρὸς τὸν τόπον τῆς παραδόσεως τοῦ ἐμπορεύματος οὗτος ὁρίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανόνων, οἵτινες θὰ τεθῶσιν ἐν τοῖς περὶ πωλήσεως (IV μέρος κεφ. 2ον).(3)

---

(1) Ὅρ. Boitard, Colmet—Daage et Glasson τομ. I, σελ. 728. Ἐκρίθη ὅτι τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου τῆς παραδόσεως τοῦ ἐμπορεύματος δὲν εἶναι ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ἐγερθείσης διαφορᾶς, ἐὰν ὁ τόπος τῆς παραδόσεως εἶνε διάφορος τοῦ τόπου, ἐν τῷ ταχυδρομείῳ τοῦ ὁποίου ἐδόθη ἡ περὶ ἀποδοχῆς τῆς συμβάσεως ἐπιστολή. Ἀπ. ἐφ. Poitiers, 21 Ἰανουαρίου 1891. D. 1892.2.249 (σημ. M. Glasson). Ἀπ. ἐφ. Lyon 12 Ἀπριλίου 1892 D. 1893.2.231 ἐφ. Limoges, 2 Μαρτίου 1894. D. 1895.2.257.—Ἐξ ἄλλου ἐκρίθη διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρ. 420 ἐδ. 2ον, ὅτι τόπος τελέσεως τῆς συμβάσεως εἶναι ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἦλθεν ἡ τῆς προτάσεως ἀποδοχή. Ἀπ. ἐφ, Lyon, 11 Μαρτίου 1896. «La Loi» ἀρ. τῆς 23 Σεπτεμβρίου 1896.

(2) Ὅρ. τομ. III ἀρ. 25—27.

(3) Ἐὰν κατ' ἀρχὴν τόπος τῆς παραδόσεως τῶν ἐμπορευμάτων εἶναι ὁ τόπος ἐξ οὗ ἀπεστάλησαν ταῦτα (ἀπ. ἐφ. Douai 15 Μαρτίου 1886. D. 1888.

387. Ὁ τόπος τῆς πληρωμῆς, ἐξ οὗ κανονίζεται ἡ ἁρμοδιότης κατὰ τὸ ἄρθρον 420, δύναται νὰ δηλῶται ἐν τῷ συναλλάγματι. Ἐὰν δὲ δὲν δηλῶται, ὁρίζεται συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 1247 ἀστ. κώδ. (1)

Παρατηρητέον ὅτι ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρ. 420 ἐπὶ πωλήσεως *τοῖς μετρητοῖς*, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἐναντία συμφωνία, ὁ τόπος τῆς πληρωμῆς τοῦ ἀντιτίμου εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τόπον τῆς παραδόσεως τῶν ἐμπορευμάτων. Κατ' ἀκολουθίαν τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου τῆς παραδόσεως εἶναι ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἐκ τῆς πωλήτεως διαφορῶν, καίτοι δὲν ἐτελέσθη αὕτη ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτοῦ.(2) Τὴν ἁρμοδιότητα ταύτην ἔχει τὸ ἐμποροδικεῖον αὐτὸ οὐχὶ ὡς δικαστήριον τοῦ τόπου τῆς παραδόσεως, ἀλλ' ὡς δικαστήριον τοῦ τόπου τῆς πληρωμῆς. Οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχει ἐπὶ τῆς ἐπὶ πιστώσει πωλήσεως· ἐπ' αὐτῆς τόπος τῆς πληρωμῆς δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν ὁ τῆς παραδόσεως, ἄλλως τε καὶ διότι ἡ πληρωμὴ γίνεται μετὰ πολλοὺς μῆνας ἀπὸ τῆς παραδόσεως, ἀλλ' ὁ τῆς κατοικίας τοῦ ἀγοραστοῦ (ἄρθρ. 1247 ἀστ. κώδ.).

2.37), ἔχει ὅμως ἄλλως, ὅταν τὸ συνάλλαγμα συνίσταται οὐ μόνον εἰς τὴν ἀποστολὴν τῶν ἐμπορευμάτων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τοποθέτησιν αὐτῶν καὶ δὴ εἰς ταύτην μάλιστα, ἐν ἄλλῳ τόπῳ. Τότε οὗτος εἶναι ὁ τόπος τῆς παραδόσεως· Ἀπ. ἐφ. Lyon 12 Ἀπριλίου 1892 D. 1893.2.324. Δύναται ἄλλως νὰ προκύπτῃ ἐκ τῶν περιστάσεων, ὅτι ἡ παράδοσις μόνον ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ ἀγοραστοῦ ὤφειλε νὰ γείνῃ, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει, ὅταν ἐμπορεύματα ἠγοράσθησαν ἐπὶ δείγματι (ἀπ. ἐφ. Pau 14 Ἰανουαρίου 1890. D. 1892.2.64), ἢ ὅταν συνεφωνήθη νὰ παραδοθῶσιν ἐλεύθερα (franco) ἐν τῷ σταθμῷ τῆς κατοικίας τοῦ ἀγοραστοῦ (ἀπ. ἀκυρ. 7 Δεκεμβρίου 1881. D. 1882.1.400. S. 1883 1. 202. J. Pal. 1883.1.497). Διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν τὰ ἐμπορεύματα εἶναι παραδοτέα ἐπὶ καταβολῇ τοῦ ἀντιτίμου, ὅρ. ὑπὸ διαφόρους ἐκδοχάς. Ἀπ. ἐφ. Paris. 12 Ἰουλίου 1873 S. 1874.2.152. J. Pal. 188.713. D. 1874.5.123. Ἐφ. Amiens. 4 Δεκεμβρίου 1875. S. 1876.2.72. J. Pal. 1876.334. D. 1877.2.123.

(1) Ἀπ. ἐφετ. Besançon, 21 Φεβρουαρίου 1890. D 1891. 2.140. Lyon, 12 Ἀπριλίου 1892. D. 1893. 2.324. Δύναται νὰ προκύπτῃ ἐκ τῶν περιστάσεων, ὅτι ὡς τόπος πληρωμῆς ὡρίσθη σιωπηρῶς ἡ κατοικία τοῦ δανειστοῦ. Ἀπ. ἀκυρ. 22 Δεκεμβρίου 1896. D. 1897. 1.211. S. καὶ J. Pal. 1897. 1.71.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 20 Νοεμβρίου 1880. S. 1882. 1.124. J. Pal. 1882. 1.533.

Ἡ λέξις *πληρωμὴ* ἐν τῷ ἄρθρῳ 420 λαμβάνεται ὡς σημαίνουσα οὐχὶ τὴν ἐκτέλεσιν οἱασδήποτε ὑποχρεώσεως, ἀλλὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ὀφειλῆς χρηματικοῦ ποσοῦ. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τῆς ἀντιθέσεως, ἥτις γίνεται ἐν ἄρθρῳ 420 μεταξὺ τῆς πληρωμῆς καὶ τῆς παραδόσεως.(1) Ὅρ. σημ. σελ. .

388. Ὁ ἐνάγων ποιεῖται ὁριστικὴν ἐκλογὴν διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον ἑνὸς τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 420 ἁρμοδίων δικαστηρίων. Δὲν δύναται δὲ νὰ ἐκλέξῃ πλέον ἄλλο δικαστήριον ἀλλ' ἢ διὰ τῆς παραιτήσεως, τὴν ὁποίαν κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς ὀφείλει νὰ ἀποδεχθῇ ὁ ἐναγόμενος (ἀρ. 403 πολ. δικον.).(2)

389. Τὸ παραδιδόμενον ἢ ἀποστελλόμενον τῷ ἀγοραστῇ τιμολόγιον ἀναφέρει ἐνίοτε τὸν τόπον τῆς πληρωμῆς· συχνάκις δὲ δηλοῦται ἐν αὐτῷ ὅτι ἡ πληρωμὴ γενήσεται ἐν τῷ τόπῳ τῆς κατοικίας τοῦ πωλητοῦ. Ἡ δήλωσις αὕτη δεσμεύει ἆρα τὸν ἀγοραστήν, ὥστε ἐν ἀμφισβητήσει νὰ ἦναι δυνατὸν νὰ ἐναχθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ πωλητοῦ ; Τοῦ ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν σπουδαίου τούτου ζητήματος δὲν δύναται νὰ δοθῇ ἀπόλυτος λύσις.

Ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς λαβὼν τὸ τιμολόγιον ἀπεδέχθη αὐτὸ ῥητῶς ἢ σιωπηρῶς, ἐκ τούτου συνάγεται συναίνεσις αὐτοῦ εἰς τὴν περὶ τοῦ τόπου τῆς πληρωμῆς δήλωσιν καὶ δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 420 δύναται νὰ ἐναχθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου κεῖται ὁ δηλωθεὶς τόπος πληρωμῆς.(3) Ὁ ἀγοραστὴς δὲν δύναται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ ἐπικαλεσθῇ οὔτε γενομένην τυχὸν κατὰ τὴν συνομολό-

---

(1) Ἀπ. ἐφετ. Paris 13 Δεκεμβρίου 1864 D. 1865. 2.229, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι διὰ τοῦ τόπου τῆς πληρωμῆς ἐννοεῖται ἐν γένει ὁ τόπος τῆς ἐκτελέσεως τοῦ συναλλάγματος. Ὅρ. ἀπ. ἐφ. Chambéry, 11 Φεβρουαρίου 1880. S. 1881. 2.237. Boistel, ἀριθ. 1470. Boitard, Colmet—Daage et Glasson, II, ἀριθ. 648 ἐν τέλει.

(2) Garsonnet, «op. cit». τομ. I, σελ. 733.

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 25 Ἰανουαρίου 1866. S. 1866. 1.206. J. Pal. 1866. 533. Ἀπ. ἀκυρ. 4 Μαΐου 1869. S. 1869. 1.376. J. Pal. 1869. 931. Ἀπ. ἀκυρ. 7 Φεβρουαρίου 1872. S. 1872. 1,103. J. Pal. 1872. 251. Ἀπ. ἀκυρ. 14 Ἰανουαρίου 1880. S. 1880. 1.120. J. Pal. 1880. 517—12 Φεβρουαρίου 1883. S. 1884. 1.183. J. Pal. 1884. 1.143.—10 Δεκεμβρίου 1884. S. 1885. 1.349. J. Pal. 1885. 1.850. D. 1885 1.118.—9 Νοεμβρίου 1885, S. 1886. 1.206. J. Pal. 1886. 1.503. D. 1886. 1.8.

γησιν τῆς συμβάσεως συμφωνίαν, δι' ἧς ὡρίσθη ὁ τόπος τῆς πληρωμῆς, οὔτε τὸ ἄρθρ. 1247 ἀστ. κώδ., καθ' ὅ, κατ' ἀρχήν, ἡ πληρωμὴ ἐπὶ πωλήσεως ἐπὶ πιστώσει γίνεται ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ ἀγοραστοῦ, διότι διὰ νέας συμφωνίας μεταγενεστέρας τῆς πωλήσεως δύναται νὰ ὁρισθῇ ἄλλος τόπος, πληρωμῆς διάφορος εἴτε τοῦ συνομολογηθέντος κατὰ τὴν πώλησιν, εἴτε τοῦ ὁριζομένου ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 1247 ἀστ. κώδ. Ἔχει ὅμως ἄλλως, ἡ γενομένη δηλαδὴ ἐν τῷ τιμολογίῳ δήλωτις περὶ τοῦ τόπου τῆς πληρωμῆς δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τὸν ἀγοραστὴν καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν προσδίδει ἁρμοδιότητα, ὅταν τὸ τιμολόγιον ἀπεκρούσθη, ὅταν οὐδεμία ἔνδειξις περὶ τῆς ἀποδοχῆς αὐτοῦ ὑπάρχῃ ἢ ὅταν ἐγένετο διαμαρτύρησις ἐναντίον τῆς ἐν αὐτῇ δηλώσεως περὶ τοῦ τόπου τῆς πληρωμῆς.(1)

Εἰς τοὺς δικαστὰς τῆς οὐσίας ἀπόκειται νὰ ἐκτιμήσωσιν ἂν ὑπάρχει ἀποδοχὴ τοῦ τιμολογίου ἢ τῆς ἐν αὐτῷ σχετικῆς πρὸς τὸν τόπον τῆς πληρωμῆς δηλώσεως. Ἡ ἀποδοχὴ εἶναι ῥητή, ὅταν, ἐπὶ παραδείγματος, ὁ ἀγοραστὴς ἀπευθύνῃ πρὸς τὸν πωλητὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς δηλοῖ ὅτι ἀποδέχεται, ἢ ὅταν, ἀποστείλαντος τοῦ πωλητοῦ πρὸς τὸν ἀγοραστὴν δύο ἀντίτυπα τοῦ αὐτοῦ τιμολογίου, οὗτος ἐπιστρέφῃ τὸ ἕτερον πρὸς τὸν πωλητὴν ὑπογεγραμμένον ὑπ' αὐτοῦ· ὡς πρὸς τὴν σιωπηρὰν ἀποδοχὴν αὕτη δύναται νὰ προκύπτῃ ἐκ παντοίων περιστατικῶν. Συνηθέστατα συνάγεται ἐκ τῆς σιωπῆς, ἣν ἐτήρησεν ὁ ἀγοραστὴς ἐπὶ χρόνον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μακρὸν μετὰ τὴν λῆψιν τοῦ τιμολογίου.

Ἐν τέλει εἶναι ἀδιάφορον ὅτι ὁ ἀγοραστὴς ἠρνήθη νὰ παραλάβῃ τὰ ἐμπορεύματα, ὅταν ἡ ἄρνησις δὲν ἐνέχῃ παραίτησιν ἀπὸ τῆς πωλήσεως· τοῦτο δὲ συμβαίνει ὅταν, φέρ' εἰπεῖν, ὁ ἀγοραστὴς ἀρνῆται τὴν παραλαβὴν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὰ ἐμπορεύματα δὲν εἶναι σύμφωνα πρὸς τὸ δεῖγμα.(2)

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 20 Ἰανουαρίου 1854. D. 1854.1 229 Ἀκυρ. 1fi Φεβρουαρίου 1884. D. 1885.1.238. Ἀκυρ. 29 Δεκεμβρίου 1885. D. 1886.1.481. S. 1887.1.167. J. Pal. 1887.1.391. Ἀκυρ. 1 Αὐγούστου. 1888. 1. 1889. 1.252. Ἀκυρ. 29 Μαρτίου 1892. 1. 1891.1.236. Ἐφ. Lyon 27 Φεβρουαρίου 1894. Δ. 1894.2.371.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 5 Ἀπριλίου 1880. S. 1882. 1.252. J. Pal. 1882. 1.611. Ἀκυρ. 12 Φεβρουαρίου 1883. S. 1884. 2.183. J Pal. 1884. 1.443. Ἀκυρ. 9 Ἰουνίου 1885. S. 1886. 1.436. D. 1887. 1.384. Ἀκυρ. 30 Ἰουλίου 1888, D. 1889. 1.191.

390. Πολλάκις δίδονται ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ πρὸς τὸν πωλητὴν ἐμπορικοὶ τίτλοι (συναλλαγματικαί, γραμμάτια εἰς διαταγήν, ἐπιταγαί) καὶ ἡ παράδοσις γίνεται ἐν τόπῳ διαφόρῳ τοῦ ἐν ᾧ εἶναι πληρωτέοι. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 420 πότερος δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς τόπος πληρωμῆς, ὁ ἐν ᾧ παρεδόθησαν οἱ ἐμπορικοὶ οὗτοι τίτλοι ἢ ὁ τόπος, ἐν ᾧ εἶναι πληρωτέοι; Τὸ ζήτημα τοῦτο συχνὰ ἠνέχθη ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων. Δυνατὸν νὰ ἀποφανθῇ τις ὑπὲρ τοῦ τόπου τῆς παραδόσεως τῶν τίτλων, ἀγόμενος ὑπὸ τῆς σκέψεως, ὅτι ἡ παράδοσις αὐτῶν φαίνεται ἰσοδυναμοῦσα πρὸς πληρωμήν, καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ νομοθέτης ὡς τοιαύτην θεωρεῖ αὐτὴν εἰδικῶς προκειμένου περὶ ἀκυρώσεως τῶν προγενεστέρων τῆς κηρυττούσης πτώχευσιν ἀποφάσεως πράξεων. Τὸ ἄρθρ. 447 ἐμπ. κώδ. διαλαμβάνει *περὶ πληρωμῶν εἰς χρήματα ἢ* εἰς ΕΜΠΟΡΙΚΟΥΣ ΤΙΤΛΟΥΣ. Ἡ γνώμη αὕτη, ἥτις ἀποκρούεται καὶ ὑπὸ τῆς νομολογίας, δὲν πρέπει νὰ γείνῃ δεκτή.(1) Τόπος τῆς πληρωμῆς εἶναι οὐχὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ παρεδόθησαν οἱ τίτλοι, ἀλλ' ὁ ἐν ᾧ εἶναι πληρωτέοι οὗτοι· οἱ τίτλοι λαμβάνονται ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν τῆς εἰσπράξεως τοῦ ἐν αὐτοῖς ποσοῦ, ἐφ' ὅσον δὲ δὲν εἰσπράττεται, ὁ δοὺς αὐτοὺς πρὸς τὸν πιστωτὴν ὀφειλέτης δὲν ἀπαλλάσσεται τῆς ὑποχρεώσεως. Μόνον ἐν ταῖς ρητῶς προνοουμεναις ὑπὸ τοῦ νόμου περιπτώσεσι δύναται νὰ γείνῃ παραδεκτὴ ἡ ἐξομοίωσις μεταξὺ τῆς παραδόσεως ἐμπορικῶν τίτλων καὶ πληρωμῆς.

391. Ἐκ τῶν δύο λύσεων, ἃς παρεδέχθημεν ἀνωτέρω (ἀριθ. 389 καὶ 390), γεννᾶται εἰδικόν τι ζήτημα. Ἐνίοτε ἐν τῷ ἀποδεδεγμένῳ τιμολογίῳ σημειοῦται ὡς τόπος πληρωμῆς ἡ κατοικία τοῦ πωλητοῦ (ἀριθ. 389), μετὰ τὴν ἀποδοχὴν δὲ τοῦ τιμολογίου ὁ πωλητὴς λαμβάνει παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ γραμμάτια πληρωτέα ἐν τῷ τόπῳ τῆς κατοικίας τούτου, τοῦ ἀγοραστοῦ. Τότε, καίτοι ἐπήλθεν ἡ τελευταία πρᾶξις τῆς παραδόσεως τῶν γραμματίων, ἐξακολουθεῖ ἄρα καὶ μετ' αὐ-

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 14 Ἀπριλίου 1847. S. 1847. 1.339. Ἀκυρ. 16 Ἰανουαρίου 1856. S. 1856. 1.597. J. Pal. 1857. 1.606. Πρβ. ἀπ. ἐφετ. Paris 19 Νοεμβρίου 1896 («Le Droit» ἀριθ. τῆς 11 Δεκεμβρίου 1896). Τὸ ἀντίτιμον εἶχε συνομολογηθῇ πληρωτέον ἐν Σεδὰν διὰ γραμματίων ἐπὶ Παρισίων. Τὸ ἐφετεῖον ἔκρινεν ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον τοῦ Σεδὰν ἦτο ἁρμόδιον, καθ' ὅσον ἐκεῖ ἔμελλε νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ πληρωμή.

τὴν νὰ κανονίζηται ἡ ἁρμοδιότης ἐκ τοῦ ἀποδεδεγμένου τιμολογίου;(1) Αἱ πλείονες τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων δέχονται τὴν καταφατικὴν λύσιν.(2) Ἀλλὰ φρονοῦμεν ὅτι δὲν δύναται νὰ δοθῇ ἡ λύσις αὕτη ἀπολύτως· πρόκειται περὶ ζητήματος πραγματικοῦ. Εἶναι βέβαιον, ὅτι δύναται νὰ μεταβληθῇ ὁ ἐν τῷ ἀποδεδεγμένῳ τιμολογίῳ σημειωθεὶς τόπος πληρωμῆς· ἡ μεταβολὴ δ' αὕτη, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ρητὴ περὶ ταύτης συμφωνία, δύναται νὰ συναχθῇ ἐκ παντὸς πραγματικοῦ περιστατικοῦ.

392. Τὸ ἄρθρον 420 Πολ. δικονομίας προβλέπει εἰδικῶς περὶ τῶν διαφορῶν, αἵτινες ἔχουσιν ἀντικείμενον τὴν πώλησιν. Τοῦτο εἶναι εὐνόητον, καθόσον ἡ πώλησις εἶναι συνηθεστάτη πρᾶξις καὶ ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν τὸν τύπον τῶν ἐμπορικῶν πράξεων (ἀριθ. 106). Ἀλλὰ δὲν σημαίνει ὅμως καὶ ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν περὶ ἁρμοδιότητος κανόνων τοῦ ἄρθρ. 420 πρέπει νὰ περιορισθῇ ἐπὶ τῆς πωλήσεως. Οἱ κανόνες αὐτοὶ ἔχουσι γενικὴν σημασίαν καὶ ἐφαρμόζονται (πλὴν ἐὰν ὑπάρχῃ ὁ κατωτέρω ἀναφερόμενος περιορισμός, ἀριθ. 395) ἐπὶ πασῶν τῶν διαφορῶν τῶν σχετικῶν πρὸς ἐμπορικὰς ἐνοχὰς ἢ μάλιστα ἐπὶ τῶν διαφορῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐκδίκασις ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα, καὶ ἂν αἱ διαφοραὶ αὗται ἀνάγωνται εἰς ἀστικὰς πράξεις. Ὅρ. κατωτέρω ἐφαρμογὰς (ἀριθ. 393 καὶ 394).(3)

Οὐδεὶς ὑπάρχει λογικὸς ἢ πρακτικὸς λόγος δι' ὃν οἱ περὶ ἁρμοδιότητος κανόνες τοῦ ἄρθρ. 420 πρέπει νὰ περιορισθῶσιν ἐπὶ τῆς πωλήσεως. Τὸ κείμενον τῆς διατάξεως ταύτης δὲν εἶναι ἀφοριστικόν, ἀλλὰ ἀποβλέπει εἰς τὴν συνηθεστέραν περίπτωσιν. Οὕτω καὶ τὸ ἄρθρον

(1-2) Ἀπ. ἀκυρ. 21 Ἰουνίου 1882. S. 1884. 1.102. J. Pal. 1884. 1.235. Ἀκυρ. 10 Δεκεμβρίου 1884. S. 1885, 1.349. D. 1886. 1.118. Ἐναντία ἀπ. ἐφ. Toulouse 11 Μαρτίου 1868. J. Pal. 1868. 828.

(3) Καὶ αὐτὴ ἡ ἀρχὴ καθιερώθη ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἑπομέναις σημειώσεσιν ἀναφερομένων ἀποφάσεων, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὰς ἐφαρμογάς. Ὅρ. πρὸς τούτοις ἀπ. ἐφ. Poitiers, 21 Ἰανουαρίου 1891. D. 1892, 2.249. (σημ. M. Glasson). Ἀπ. ἀκυρ. 21 Μαρτίου 1892. D. 1892. 1.228.—Ὅρ. ἐπίσης, Boitard, Colmet—Daage et Glasson, τομ. I. σελ. 728. Garsonnet «Traité de procédure» τομ. I, σελ. 734. Ἀλλ' ἀποφάσεις τινὲς φαίνονται ἀποδίδουσαι περιωρισμένην ἔννοιαν εἰς τὸ ἄρθρ. 420. Ἀπ. ἐφ. Aix 27 Ἰουλίου 1878. S. 1879. 2.112. Ἀκυρ. 14 Ἰανουαρίου 1880. S. 1880. 1.120. Ἀκυρ. 5 Ἀπριλίου 1880. S. 1882. 1.252. Ἐφ. Lyon, 12 Ἀπριλίου 1892. D. 1893. 2.324.

109 ἐμπ. κώδ., τιθὲν τὸν περὶ ἀποδείξεως κανόνα, διαλαμβάνει μόνον περὶ τῶν ἀγορῶν καὶ πωλήσεων, καὶ ἐν τούτοις οἱ κανόνες αὐτοὶ διέπουσιν ἀναμφιβόλως πάσας τὰς ἐμπορικὰς πράξεις (ἀριθ.93). Ἄλλως ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 420, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω (ἀριθ. 384)., ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἄρθρου 17, τίτλ. XII, τοῦ διατάγματος τοῦ 1873, ὅπερ ἄρθρον ἤρχιζε διὰ τῶν ἑξῆς λέξεων «*ἐπὶ τῶν εἰς τὴν ἁρμοδιό-»τητα των ἐμπορικῶν δικαστῶν ὑπαγομένων ὑποθέσεων* κτλ. . .» Ἡ διάταξις αὕτη εἶχε γενικὴν σημασίαν, οὐδὲν δὲ ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ συντάκται τῆς πολιτικῆς δικονομίας ἠθέλησαν νὰ καθιερώσωσι κανόνας ἁρμοδιότητος μᾶλλον περιεσταλμένης σημασίας.

393. Δεδομένου ὅτι τὸ ἄρθρον 420 διέπει τὰς σχετικὰς πρὸς πᾶσαν ἐμπορικὴν πρᾶξιν διαφοράς, πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται.

α) Ἐπὶ τῆς ἀνταλλαγῆς.(1)

β) Ἐπὶ τῆς μισθώσεως ὑπηρεσίας (ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀγωγῆς ὑπαλλήλου κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ κυρίου).(2) Ὅρ. ὡς πρὸς τὴν ἀγωγὴν τοῦ κυρίου κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ ὑπαλλήλου ἀριθ. 394.

γ) Ἐπὶ τῆς μισθώσεως ἔργου.(3)

δ) Ἐπὶ τῆς ἐντολῆς.(4)

ε) Ἐπὶ τῆς παραγγελίας.(5)

ζ) Ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας.(6)

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Dijon, 28 Φεβρουαρίου 1888, «Le Droit» ἀριθ. 16 Μαρτίου 1888. «Annales de Droit commercial» 1888 σελ. 136.

(2) Τὸ ζήτημα ἀμφισβητεῖται. Ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ κειμένῳ γνώμης, ὅρ. ἀπ. ἐφ. Chambéry, 3 Δεκεμβρίου 1883. S. 1885. 2.178. J. Pal. 1885. 1.990. Ἐφ. Toulouse 14 Ἀπριλίου 1886. Alger, 20 Ἀπριλίου 1886. Ὅρ. ἐναντίας ἀπ. ἐφ. Orléans. 27 Μαρτίου 1885. D. 1885. 1.27.

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 9 Μαΐου 1894. D. 1895. 1.13.

(4) Ἐφ. Dijon, 22 Ἀπριλίου 1865. D. 1865. 2.115. Orléans, 27 Μαρτίου 1885. D. 1887. 2.27.

(5) Ἀπ. ἀκυρ. 2 Ἰουνίου 1865. S. 1885. 1.375. J. Pal. 1885. 1.913. Ἀκυρ. 16 Ἰουλίου 1884. S. 1886. 1.471.

(6) Ἀπ. ἐφ. Caen 1 Ἰουλίου καὶ 6 Αὐγούστου 1845. D. 1845. 2.162. Ἀκυρ. 1 Δεκεμβρίου 1884. S. 1885. 1.484. J. Pal. 1885. 1.1153 D. 1886. 1.145. Ἀκυρ. 29 Ἰανουαρίου 1883. S. 1885. 1.482. J. Pal. 1885. 1.1153. Ἀκυρ. 21 Φεβρουαρίου 1887. S. 1887. 1.119,—Ὅρ. ὅμως καὶ ἀπ. ἀκυρ. 5 Μαΐου 1880. S. 1880. 1.263. J. Pal. 1880. 1613.

η) Ἐπὶ τοῦ συμβολαίου μετακομίσεως.(1)

---

(1) Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθρ. 420 ἐπὶ τοῦ τῆς μετακομίσεως συναλλάγματος δὲν φαίνεται ἀμφισβητουμένη. Συμφ. ἀπ. ἐφ. Pau, 2 Μαρτίου 1895 D. 1895.2.383. Ἀλλὰ δυσκολίαι ἐγείρονται ὡς πρὸς τὰς ἐξ αὐτῆς συνεπείας, ὅταν πρόκειται νὰ ὁρισθῇ τίς εἶναι ὁ τόπος τῆς παραδόσεως. Τόπος τῆς παραδόσεως εἶναι ὁ τόπος, ἐν ᾧ παρεδόθη τὸ ἐμπόρευμα εἰς τὸν ἀγωγιάτην, ἢ ὁ τόπος, ἐν ᾧ ὁ ἀγωγιάτης παρέδωκε τοῦτο εἰς τὸν παραλήπτην ; Ἡ νομολογία φαίνεται διακρίνουσα τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ δίκη ἐγείρεται μεταξὺ ἀποστολέως καὶ ἀγωγιάτου καὶ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ δίκη εἶναι μεταξὺ ἀγωγιάτου καὶ παραλήπτου. Διὰ τὸν ἀποστολέα δέχεται, ὅτι τόπος τῆς παραδόσεως εἶναι ὁ ἐν ᾧ παρεδόθη τὸ ἐμπόρευμα τῷ ἀγωγιάτῃ, καθ' ὅσον διὰ τῆς ἐπὶ τῶν ἀμαξῶν αὐτοῦ φορτώσεως τοῦ ἐμπορεύματος ὁ ἀγωγιάτης παρέχει ὅ,τι ὑπεσχέθη εἰς τὸν ἀποστολέα. Ὡς πρὸς τὸν παραλήπτην δέχεται, ὅτι τόπος τῆς παραδόσεως εἶναι ὁ ἐν ᾧ παραδίδεται τὸ ἐμπόρευμα εἰς τὸν παραλήπτην, καθ' ὅσον ὡς πρὸς αὐτὸν ἡ πρὸς μετακόμισιν ὑποχρέωσις μόνον διὰ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς μετακομίσεως ἐκτελεῖται. Ὅρ. ἀπ. ἐφ. Toulouse, 26 Ἰουλίου 1860, D. 1861.2.163. Ἀκυρ. 18 Ἰουνίου 1867. D. 1867.1 330.

Ἡ διάκρισις αὕτη φαίνεται ἡμῖν αὐθαίρετος. Φρονοῦμεν δ' ὅτι τόπος τῆς παραδόσεως εἶναι ὁ ἐν ᾧ παρεδόθησαν τὰ ἐμπορεύματα ὑπὸ τοῦ ἀγωγιάτου τῷ παραλήπτῃ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν, εἴτε πρόκειται περὶ δίκης μεταξὺ ἀποστολέως καὶ ἀγωγιάτου εἴτε μεταξὺ παραλήπτου καὶ ἀγωγιάτου. Τὴν παράδοσιν ἀποτελεῖ διά τε τὸν ἀποστολέα ὡς καὶ διὰ τὸν παραλήπτην ἡ ἐκτέλεσις τῆς ὑποσχέσεως, αὕτη δὲ συνίσταται εἰς τὴν μετακόμισιν, ἥτις μόνον διὰ τῆς παραδόσεως τῶν ἐμπορευμάτων εἰς τὸν παραλήπτην πραγματοποιεῖται. Ὅρ. συμφ. Sarrut, «Législation et jurisprudence sur le transport des marchandises par chemins de fer» ἀριθ. 316—822.

Ἐὰν γείνῃ δεκτὴ ἡ γνώμη, τὴν ὁποίαν ὑποστηρίζομεν, ὡς πρὸς τὸ τῆς μετακομίσεως συνάλλαγμα, τὸ ἄρθρ. 420, ἐφ' ὅσον ἀπονέμει ἁρμοδιότητα τῷ δικαστηρίῳ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ γίνεται ἡ ὑπόσχεσις καὶ παραδίδεται τὸ ἐμπόρευμα, οὐδέποτε δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ. Διότι κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ὁ τῆς ἐξαποστολῆς τῶν ἐμπορευμάτων τόπος εἶναι μόνον τόπος τῆς ὑποσχέσεως χωρὶς νὰ ᾖναι καὶ τῆς παραδόσεως τοῦ ἐμπορεύματος, ἐξ ἄλλου δὲ ὁ ὁ τοῦ προορισμοῦ τῶν ἐμπορευμάτων τόπος εἶναι τόπος μόνον παραδόσεως τοῦ ἐμπορεύματος χωρὶς νὰ ᾖναι καὶ τῆς ὑποσχέσεως. Αἱ μνημονευθεῖσαι ἀποφάσεις, τοὐναντίον, δέχονται τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου τῆς ἐξαποστολῆς τῶν ἐμπορευμάτων διὰ τὰς ἀσκουμένας ὑπὸ τοῦ ἀποστολέως κατὰ τοῦ ἀγωγιάτου ἀγωγάς, ἐπὶ τῇ σκέψει, ὅτι ὁ τόπος οὗτος εἶναι τῆς τε ὑποσχέσεως ἅμα δὲ καὶ τῆς παραδόσεως.

Δικαστικαὶ ἀποφάσεις παρεδέχθησαν ὅτι ἡ λέξις πληρωμὴ ἔχει ἐν τῷ ἄρθρ. 420 εὐρεῖαν ἔννοιαν, σημαίνουσα τὴν ἐκτέλεσιν οἱασδήποτε ὑποχρεώ-

θ) Ἐπὶ τοῦ μετὰ πρακτορείου πληροφοριῶν τελουμένου συναλλάγματος.(1)

ι) Ἐπὶ τῆς ναυλώσεως (2)

394. Τὸ ἄρθρον 420 ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν διαφορῶν τῶν σχετικῶν πρὸς πράξεις μὴ ἐμπορικάς, καθ' ἃς περιπτώσεις τὰ ἐμποροδικεῖα εἶναι ἁρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν αὐτῶν. Ἑπομένως οἱ τιθέμενοι ὑπ' αὐτοῦ περὶ ἁρμοδιότητος κανόνες διέπουσι καὶ τὴν ἀγωγὴν τὴν ἐγειρομένην ὑπὸ τοῦ κυρίου κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ ὑπαλλήλου δυνάμει τοῦ ἄρθρου 634, 1ον ἐμπ. κώδ.(3) Ὅρ. ἀριθ. 393 δίς.

395. Ὁσονδήποτε εὐρεῖα καὶ ἂν ἦναι ἡ ἔννοια τοῦ ἄρθρ. 420, δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται ἐπὶ τῶν διαφορῶν, τῶν ἀφορωσῶν εἰς ἐνοχὰς ἐξ ἀδικημάτων, ἐξ οἱονεὶ ἀδικημάτων, ἢ ἐξ οἱονεὶ συμβάσεων, αἵτινες δυνάμει τῆς περὶ παρακολουθήματος θεωρίας (ἀριθ. 177) θεω-

---

σεως καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἐπὶ μετακομίσεως, τόπος τῆς πληρωμῆς, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἄρθρ. 420, εἶναι ὁ τόπος τῆς παραδόσεως τῶν ἐμπορευμάτων εἰς τὸν παραλήπτην. Ἀπ. ἐφ. Paris, 31 Ἰουλίου 1850. D. 1851.2.111. Angers, 29 Ἰουλίου 1853. D 1854. 2.198. Ἀλλ' ἡ ἐκδοχὴ αὕτη εἶναι πεπλανημένη. Ἀναμφιβόλως ἐν τῇ νομικῇ γλώσσῃ, ἡ λέξις πληρωμὴ ἔχει συνήθως τὴν εὐρεῖαν ταύτην ἔννοιαν, ὡς ἡ λατινικὴ λέξις solutio (ἄρθρ. 1234 καὶ 1235 καὶ ἐπ. ἀστ. κώδ.). Ἀλλ' ἐν τῷ ἄρθρῳ 420 ἡ λέξις πληρωμὴ ἔχει στενὴν ἔννοιαν, σημαίνουσα ἀποκλειστικῶς τὴν ἐξόφλησιν χρηματικῆς ὀφειλῆς. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ ὅτι ἀντιτίθεται πρὸς τὴν λέξιν παράδοσις (ἀριθ. 387). Ἄρα τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ὀφείλεται νὰ καταβληθῇ τὸ ἀντίτιμον τῆς μετακομίσεως, εἶναι καθ' ἡμᾶς τὸ μόνον ἁρμόδιον ὡς δικαστήριον τοῦ τόπου τῆς πληρωμῆς. Ἀπ. ἐφ. Bordeaux, 4 Μαΐου 1848. D. 1848.2.166. Ἐφ. Pau, 13 Δεκεμβρίου 1864. D. 1865.2.229.

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 24 Δεκεμβρίου 1892. S. καὶ J. Pal. 1892. 1.576. D. 1892. 1.615. Ἀλλ' ὅρα καὶ ἐναντίας ἀπ. ἐφ. Bordeaux, 19 Αὐγούστου 1879 καὶ 31 Ἰανουαρίου 1882. S. 1880. 2.252 καὶ 1882. 2.116.

(2) Ἀπ. ἐφ. Aix, 17 Ἰανουαρίου 1888. «Le Droit» τῆς 24 Μαρτίου 1888. (Ἡ ἀπόφασις αὕτη δέχεται συνεπῶς ὅτι ὁ ἐφοπλιστὴς ὡς ἀστικῶς ὑπεύθυνος ἐκ τοῦ πταίσματος τοῦ πλοιάρχου αὐτοῦ (ἄρθρ. 216 ἐμπ. κώδ.) δύναται νὰ ἐναχθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ἔνθα ὀφείλεται νὰ πληρωθῇ ὁ ναῦλος).

(3) Ὅρ. ἐναντίας ἀπ. ἀκυρ. 25 Ἰουνίου 1878. S. 1879. 1.357. J. Pal. 1879. 899. D. 1879. 1.212. Ἐφ. Lyon, 24 Ὀκτωβρίου 1885. S. 1886. 2.137. J. Pal. 1886. 1.811.

ροῦνται ἐμποριχαί.(1) Αὐτοὶ οὗτοι οἱ ὅροι τοῦ ἄρθρ. 420 φαίνονται ἀντικείμενοι εἰς τοιαύτην διαστολήν· καθόσον τοῦτο διαλαμβάνει περὶ τόπου, ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ *ὑπόσχεσις*, αἱ περὶ ὧν δὲ πρόκειται ἐνοχαὶ δὲν προϋποθέτουσιν ὑπόσχεσιν. Ὡς πρὸς αὐτὰς ἁρμόδιον εἶναι μόνον τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου.(2)

Κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ εἴπωμεν ὅτι αἱ περὶ ἀποζημιώσεως ἀγωγαὶ ἕνεκα θαλασσίας συγκρούσεως εἶναι τῆς ἀποκλειστικῆς ἁρμοδιότητος τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου. Ἡ ἀποκλειστικὴ αὕτη ἁρμοδιότης συνεπήγετο σοβαρὰ πρακτικὰ ἀτοπα καὶ ἠμφισβητεῖτο. Διὰ νόμου δὲ τῆς 14 Δεκεμβρίου 1897 ὡρίσθη *ὅτι ἐπὶ συγκρούσεως ὁ ἐνάγων δύναται κατ' ἐκλογὴν νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀγωγὴν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, ἢ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ γαλλικοῦ λιμένος, ἐν ᾧ κατὰ πρῶτον κατέφυγεν εἴτε τὸ ἓν εἴτε τὸ ἕτερον τῶν δύο πλοίων. Ἐὰν ἡ σύγκρουσις ἐγένετο ἐπὶ τῶν τῆς γαλλικῆς κυριαρχίας ὑδάτων, ἡ ἀγωγὴ δύναται νὰ ἐγερθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ σύγκρουσις* (διατάξεις προστεθεῖσαι εἰς τὸ ἄρθρον 40 ἐμπ. κωδ.).

396. Τὸ ἄρθρ. 420 Πολ. Δικον. εἶναι ἐντελῶς ξένον πρὸς τὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις.(3) Πολλάκις ὅμως ἀπητήθη ἡ ἐπέκτασις αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων αὐτῶν.(4) Ἐν τοῖς ξένοις νόμοις ἀπαν-

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 16 Μαΐου 1858. D. 1858. 1.130. Ὅρ. ἑπομένην σημείωσιν.—Boitard, Colmet-Daage et Glasson, op. cit. τομ. I, σελ. 728. Garsonnet, op. cit. τομ. I, σελ. 733.

(2) Ἀπ. ἐμπορικ. Seine, 18 Ἀπριλίου 1888 («La Loi» ἀριθ. τῆς 27 Ἀπριλίου 1888). Ἐπρόκειτο περὶ ἀγωγῆς ἐπὶ ἀποζημιώσει ἕνεκα δολίου ἀνταγωνισμοῦ).

(3) Ἡ σημείωσις τόπου πληρωμῆς ἐν γραμματίῳ εἰς διαταγήν, ἐξ οὗ προκύπτει ἀστικὴ μόνον ὑποχρέωσις, δὲν καθιστᾷ ἁρμόδιον τὸ δικαστήριον τοῦ σημειωθέντος τόπου. Ἀπ. ἀκυρ. 10 ἀπριλίου 1861. D. 1861. 1.315.

(4) Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ κώδικος τῆς πολιτικῆς δικονομίας δύναται ὁ ἐνάγων νὰ καλέσῃ τὸν ἐναγόμενον ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ὅστις ὡρίσθη διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ συναλλάγματος· ἐν ἐλλείψει δὲ τοιούτου ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ἔνθα ἐγεννήθη ἡ ἐνοχή, ἀλλὰ μόνον ὅταν ὁ ἐναγόμενος δὲν ἔχῃ οὔτε κατοικίαν, οὔτε διαμονὴν γνωστὴν ἐν Γαλλίᾳ. Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων τὸ σχέδιον παρέχει τὸ ἐκλεκτικὸν δικαίωμα μεταξὺ τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, τοῦ δικαστη-

τῶσι διατάξεις, αἵτινες ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰς τοῦ ἄρθρου 420, ἐφαρμοζόμεναι ἀδιακρίτως ἐπί τε ἀστικῶν καὶ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.(1)

396 δίς. Παρατηρητέον δὲ ὅτι τότε μόνον ἔχει ὁ ἐνάγων τὸ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 420 παρεχόμενον αὐτῷ ἐκλεκτικὸν δικαίωμα, ὅταν δὲν ἀμφισβητῆται αὐτὴ ἡ ὕπαρξις τοῦ ἐπιδίκου συναλλάγματος ἢ ὁ τόπος τῆς πληρωμῆς. Τῷ ὄντι δὲν δύναται νὰ γείνῃ λόγος περὶ ἁρμοδιότητος τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου τοῦ συναλλάγματος ἢ τῆς πληρωμῆς, ὅταν αὐτὴ ἡ ὕπαρξις τοῦ συναλλάγματος ἢ ὁ τόπος τῆς πληρωμῆς ἦναι τὸ ἀντικείμενον διαφορᾶς. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι δὲν ἀρκεῖ οἱαδήποτε ἀμφισβήτησις, ὅπως μὴ ἐφαρμοσθῇ τὸ ἄρθρ. 420, καθ' ὅσον ἄλλως θὰ καθίστατο νεκρὸν γράμμα. Τὸ Δικαστήριον παρ' οὗ ὁ ἐναγόμενος αἰτεῖ νὰ ἀπόσχῃ, ἔχει νὰ ἐκτιμήσῃ ἂν ἡ ἀμφισβήτησις τῆς ὑπάρξεως τοῦ συναλλάγματος ἢ τοῦ τόπου τῆς πληρωμῆς εἶναι ἱκανῶς σοβαρά, ὥστε νὰ λάβῃ ταύτην τὴν ὄψιν.(2)

396 τρίς. Τὸ ἄρθρον 420 ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν διαφορῶν μεταξὺ ἀλλοδαπῶν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν μεταξὺ γάλλων ἢ μεταξὺ γάλλων

ρίου τοῦ ὁρισθέντος διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συμβάσεως τόπου καὶ τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ἡ ἐνοχή, χωρὶς νὰ ὑποβάλῃ τὸ ἐκλεκτικὸν αὐτὸ δικαίωμα εἰς τὸν αὐτὸν ὅρον.

(1) Ὁ Βελγικὸς νόμος τῆς 25 Μαρτίου 1876, ἀφορῶν εἰς τὸν Ι τίτλον τοῦ προεισαγωγικοῦ βιβλίου τοῦ νέου κώδικος πολιτικῆς δικονομίας (ἄρθρ. 42), δέχεται, ὅτι ἐπὶ ὑποθέσεων περὶ κινητῶν ἡ ἀγωγὴ δύναται νὰ κινηθῇ οὐ μόνον ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας ἢ διαμονῆς τοῦ ἐναγομένου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ἡ ἐνοχή, ἢ ἐν ᾧ ὀφείλει νὰ ἐκτελεσθῇ ἢ ἐξετελέσθη. Ἡ διάταξις εἶναι μετά τινων διαφορῶν ἐν ταῖς λεπτομερείαις, ἐπέκτασις τοῦ ἄρθρ. 420 καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων. Ὅρ. ὡσαύτως ἄρθρ. 91. Ἰταλικοῦ κώδικος πολ. δικον. καὶ ἄρθρ. 29 Γερμανικοῦ κώδικος πολ. δικονομίας.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 15 Ἰουλίου 1862. S. 1862. 1.353. Ἐφ. Agen. 8 Μαρτίου 1865. S. 1865. 2.163. Ἀκυρ. 12 Μαρτίου 1867 καὶ 24 Ἰουνίου 1868. S. 1867. 1.248 καὶ 1868. 1.407. Ἀκυρ. 17 Δεκεμβρίου 1889. D. 1890. 5.112. Ἐφετ. Lyon, 12 Ἀπριλίου 1892. D. 1893. 2.324. Ἐφετ. Bourges 27 Ἰανουαρίου 1892. D. 1893. 2.358. Ἀκυρ. 18 Ἰανουαρίου 1897. D. 1897. 1.160. S. καὶ J. Pal. 1897. 1.260. Ἐφ. Dijon 23 Ὀκτωβρίου 1894. D. 1895. 2.214. Ἐφ Lyon 27 Φεβρουαρίου 1894. D. 1894. 2.371.—Garsonnet «Traité de procédure» I, σελ. 733.

καὶ ἀλλοδαπῶν, δι' οὓς τὰ δικαστήρια θεωροῦσιν ἑαυτὰ ἁρμόδια (ὅρ. ἀριθ. 408).

3 97. Τὸ ἄρθρ. 420 δὲν τίθησιν ἀπόλυτον κανόνα· ἡ διάταξις αὐτοῦ ἀποτελεῖ τὸ κοινὸν δίκαιον διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, ὡς ὁ κανὼν actor sequitur forum rei διὰ τὰς ἀστικὰς (ἄρθρ. 59 § 1 Πολ. Δικον.), ὑπόκειται δὲ εἰς τινας περιορισμοὺς ἢ ἐξαιρέσεις, ὡς ὑπόκειται καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων ὁ τελευταῖος κανών. Οἱ περιορισμοὶ ἢ ἐξαιρέσεις οὗτοι ἔχουσι μεγάλην πρακτικὴν σημασίαν καὶ ἕκαστος αὐτῶν δέον νὰ ἐξετασθῇ χωριστά.

398. α) Ὅταν ἦναι πολλοὶ ἐναγόμενοι, ὁ ἐνάγων δύναται νὰ φέρῃ τὴν κατὰ πάντων κινουμένην ἀγωγὴν εἴτε ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας ἑνὸς ἐξ αὐτῶν εἴτε ἐνώπιόν τινος τῶν ἐν ἄρθρ. 420 ὁριζομένων δικαστηρίων. Τὸ ἄρθρ. 59 ἐδ. 2 Πολ. Δικον. προέβλεψε μόνον τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ ἀγωγὴ ἀσκεῖται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας ἑνὸς τῶν ἐναγομένων· ἀλλ' ἡ διάταξις αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς τὸ ἐπιλαμβανόμενον τῆς ὑποθέσεως δικαστήριον εἶναι ἁρμόδιον δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 420 ἐδ. 2 καὶ 3. Τὸ ἄρθρ. 59 ἐδ. 2 κεῖται ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀποφυγῆς εἴτε τῶν δαπανῶν καὶ τῶν βραδυτήτων, αἵτινες δύνανται νὰ προκύψωσιν ἐκ τῶν πολλῶν ἐνώπιον διαφόρων δικαστηρίων ἀγωγῶν, εἴτε τῶν ἀντιφάσεων μεταξὺ τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων. Οἱ λόγοι οὗτοι ἐφαρμόζονται ἐν πάσαις ταῖς περιπτώσεσι, καθ' ἃς εἶναι πολλοὶ ἐναγόμενοι, εἴτε τὸ δικαστήριον εἶναι ἁρμόδιον δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 59, εἴτε εἶναι ἁρμόδιον δυνάμει τῶν εἰδικῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρ. 420. Τὸ ἄρθρ. 59 προέβλεψε μόνον τὴν συνηθεστάτην περίπτωσιν.(1)

399. β) *Ἡ ἐκλογὴ κατοικίας*, γινομένη ἐν ἐμπορικῷ συναλλάγματι, ὡς γίνεται καὶ ἐν ἀστικῷ, εἶναι παρεκτικὴ ἁρμοδιότητος (ἄρθρ. 111 Πολ. δικον.). Ἡ ἐκλογὴ κατοικίας δύναται κατὰ τὰς περιστάσεις, τὰς ὁποίας ἐν ἑκάστῃ ὑποθέσει ἔχει νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ δικαστήριον, νὰ καταστήσῃ ἁρμόδιον τὸ δικαστήριον τῆς ἐκλεχθείσης κατοικίας, ἀποκλειομένου εἴτε τοῦ δικαστηρίου τῆς πραγματικῆς κατοικίας εἴτε καὶ παντὸς ἄλλου δικαστηρίου. Ἐν τούτῳ ἔχει νὰ ἐξετασθῇ τίς ἦτο ἡ θέλησις τῶν μερῶν. Σημασίαν ὡσαύτως ἔχει καὶ τὸ

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 11 Μαρτίου 1884 D. 1884. 1.313.

ζήτημα, ἂν ἡ ἐκλογὴ τῆς κατοικίας ἐγένετο ἀποκλειστικῶς πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ δανειστοῦ· καθ' ὅσον ἐν αὐτῇ ἐννοεῖται, ὅτι ὁ δανειστὴς δύναται νὰ παραιτηθῇ τοῦ ἐκ ταύτης δικαιώματος καὶ νὰ φέρῃ τὴν δίκην ἐνώπιόν τινος τῶν ἐν ἄρθρῳ 420 δικαστηρίων. Ἔχει δ' ὅμως ἄλλως, ἂν ἡ ἐκλογὴ τῆς κατοικίας ἐγένετο εἴτε πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ὀφειλέτου εἴτε πρὸς τὸ ἀμοιβαῖον συμφέρον τοῦ τε δανειστοῦ καὶ τοῦ ὀφειλέτου.

400. γ) Ὁ *ἐγγυητὴς* ἐναγόμενος ὑπὸ τοῦ *πρὸς ὃν ἡ ἐγγύησις*, καὶ ἂν ἔτι ἀρνεῖται, ὅτι εἶναι ἐγγυητής, ὑποχρεοῦται νὰ δικασθῇ ἐνώπιον τοῦ ἐπιλαβομένου τῆς ἀρχικῆς ἀγωγῆς δικαστηρίου καὶ ὅτε ἀκόμη τὸ δικαστήριον τοῦτο δὲν εἶναι ἐκ τῶν ἐν ἄρθρῳ 420 ὁριζομένων (ἄρθρ. 59, προτελ. ἐδ. καὶ 181 Πολιτικῆς δικονομίας). Τοῦτο ὥρισται κατὰ παρέκβασιν τῶν κανόνων τῆς σχετικῆς ἁρμοδιότητος καὶ ἑπομένως οὐδαμῶς ἐφαρμόζεται, ὅταν τὸ ἐπιλαβόμενον τῆς ἀρχικῆς ἀγωγῆς ἐμποροδικεῖον ἦναι λόγῳ ὕλης ἀναρμόδιον διὰ τὴν παρεμπίπτουσαν ἐκ τῆς ἐγγυήσεως ἀγωγήν (ἀριθ. 380 δίς). — Ἐὰν δὲ ὁ πρὸς ὃν ἡ ἐγγύησις θέλῃ νὰ ἀσκήσῃ τὴν κυρίαν ἀγωγήν, τότε φυσικῶς ἀπολαύει τοῦ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 420 ὁριζομένου ἐκλεκτικοῦ δικαιώματος.

401. δ) *Ἐπὶ ἑταιρικῶν ὑποθέσεων*, κατὰ τὸ ἄρθρον 59 Πολιτικῆς δικονομίας, *ὁ ἐναγόμενος, ἐφ' ὅσον ὑφίσταται ἡ ἑταιρεία, φέρεται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐδρεύει ἡ ἑταιρεία*. Ὁ ἀφορῶν εἰς τὰς ἑταιρείας κανὼν οὗτος περὶ ἁρμοδιότητος σκοπεῖ νὰ διευκολύνῃ καὶ ἐπιταχύνῃ τὴν ἐκδίκασιν τῶν ὑποθέσεων. Εὐκολώτερον δύνανται αἱ δικασταὶ νὰ διαφωτίζωνται ἐν τῷ τόπῳ, ἔνθα εὑρίσκονται τὰ βιβλία καὶ πάντα τὰ ἔγγραφα τῆς ἑταιρείας. Ἄλλως διὰ τὰς ἐμπορικὰς ἑταιρείας, αἵτινες θεωροῦνται νομικὰ πρόσωπα, δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι ἐναγομένη εἶναι ἡ ἑταιρεία καὶ οὐχὶ οἱ ἑταῖροι. Οὕτω τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐδρεύει ἡ ἑταιρεία, εἶναι ἁρμόδιον διὰ τὰς ἐμπορικὰς ἑταιρείας καὶ δυνάμει τοῦ ἄρθρου 420, ἐδ. 1ον. Ὅταν πρόκειται περὶ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως, ἐννοεῖται ὅτι, ὁ ἐνάγων δύναται, ἀφιεὶς κατὰ μέρος τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 59, νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀγωγὴν ἐνώπιόν τινος τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 420 ὁριζομένων δικαστηρίων (τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου τοῦ συναλλάγματος καὶ τῆς παραδόσεως ἢ τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου τῆς πληρωμῆς).

Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ ἄρθρου 59 διέπει πάσας τὰς ἐμπορικὰς

ἑταιρείας, ἅμα δὲ καὶ πάσας τὰς ἀστικάς, περιβεβλημένας ἢ μὴ ἐμπορικὸν τύπον, ἐξαιρέσει ὅμως τῶν μετοχικῶν. Αἱ ἑταιρεῖαι αὗται δὲν ἔχουσι φανερὰν ὕπαρξιν καὶ ἑπομένως δὲν δύναται νὰ γείνῃ λόγος περὶ τόπου ἱδρύσεως αὐτῶν. Τὸ ἁρμόδιον ἄρα δικαστήριον προκειμένου περὶ μετοχικῶν ἑταιρειῶν ὁρίζεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 420 Πολιτικῆς δικονομίας. Ὅταν δὲ οἱ διάφοροι μέτοχοι ἐνέχωνται πάντες, ἐφαρμόζονται οἱ κανόνες οἱ σχετικοὶ πρὸς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν εἶναι πολλοὶ ἐναγόμενοι (ἀριθ. 399).

Δὲν πρέπει νὰ συγχέηται τὸ ἄρθρον 59, ὅπερ κανονίζει ζήτημα ἁρμοδιότητος διὰ τὰς ἐγειρομένας κατὰ τῶν ἑταιρειῶν ἀγωγάς, πρὸς τὸ ἄρθρον 69, 6ον Πολιτικῆς δικονομίας, ὅπερ ὁρίζει ποῦ πρέπει νὰ κοινοποιῆται τὸ κατὰ ἑταιρείας εἰσαγωγικὸν δίκης δικόγραφον ἀγωγῆς. Τὸ ἄρθρον 59, ὡς ἐρρήθη, ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ἑταιρειῶν, ἐνῷ τὸ ἄρθρον 69, 6ον ἐτέθη διὰ τὰς ἐμπορικὰς ἑταιρείας, δὲν διέπει δὲ τὰς ἀστικὰς ἑταιρείας, ἐκτὸς ἂν γείνῃ δεκτὸν συμφώνως πρὸς τὴν νομολογίαν, ὅτι καὶ αὗται ἀποτελοῦσι νομικὰ πρόσωπα. Ὅρα ἀριθμὸν 420.

Τὸ ἄρθρ. 59 ὁρίζει ρητῶς τὰ ἐν αὐτῷ μόνον διὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὑφίσταται ἡ ἑταιρεία. Ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν ἡ ἑταιρεία θεωρεῖται ὡς ὑφισταμένη ἔτι διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐκκαθαρίσεως.(1) Ὥστε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκκαθαρίσεως, ὁ ἐκκαθαριστὴς δύναται νὰ ἐναχθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ εἶχεν ἱδρυθῇ ἡ ἑταιρεία. Φρίνεται δὲ πρὸς τούτοις σύμφωνον πρός τε τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τοῦ νόμου νὰ δεχθῶμεν τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἱδρυται ἡ ἑταιρεία, οὐ μόνον διὰ τὴν περὶ διανομῆς τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας ἀγωγήν, ἀλλ' ἔτι, μάλιστα δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς διανομῆς, διά τε τὴν περὶ ἐγγυήσεως ἀγωγήν, τὴν ἐγειρομένην ὑπό τινος ἑταίρου κατὰ τῶν ἄλλων συνεταίρων δι' ἣν ὑπέστη ἐκνίκησιν τῶν ἐν τῷ κλήρῳ αὐτοῦ περιληφθέντων πραγμάτων καὶ διὰ τὴν περὶ διαρρήξεως τῆς διανομῆς ἀγωγήν, τὴν ἐγειρομένην ὑπὸ τοῦ ζημιωθέντος ὑπὲρ τὸ τέταρτον ἑταίρου (ἐξ ἀναλογίας τῶν περὶ κληρονομίας ἄρθρ. 822 ἀστ. κώδ.).(2)

---

(1) Ὅρ. τομ. II ἀριθ. 366 καὶ 366 δίς.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 11 Μαρτίου 1886 S. 1886. 1.447.

Αἱ περὶ ὧν ἐν ἄρθρ. 59 ἀγωγαὶ εἶναι αἵ τε ἀγωγαὶ τῶν τρίτων ἢ τῶν ἑταίρων κατὰ τῆς ἑταιρείας, αἱ τῶν ἑταίρων κατ' ἀλλήλων καὶ αἱ τῆς ἑταιρείας κατὰ τῶν ἑταίρων. Αἱ ἐκφράσεις *ἐπὶ ἑταιρικῶν ὑποθέσεων* ἔχουσιν εὐρυτάτην ἔννοιαν, περιλαμβάνουσι δὲ τὰς ἀγωγὰς ταύτας, ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, γεννῶνται αὗται ἐκ τοῦ ἑταιρικοῦ συναλλάγματος. Προκύπτει δὲ εἰδικῶς ἐκ τούτου ὅτι ἡ ἀγωγὴ περὶ καταβολῆς τῶν μήπω καταβεβλημένων δόσεων τοῦ κεφαλαίου τῶν μετοχῶν φέρεται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἵδρυται ἡ ἑταιρεία. Ἀλλὰ τὸ δικαστήριον τοῦτο δὲν εἶναι ἁρμόδιον, καὶ ὅ τε ἔτι πρόκειται περὶ διαφορᾶς μεταξὺ τῆς ἑταιρείας καὶ ἑταίρου, ἐὰν ἡ διαφορὰ δὲν ἀφορᾷ οὔτε εἰς τὴν ἐκτέλεσιν οὔτε εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἑταιρικοῦ συμβολαίου. Οὕτως δὲν εἶναι ἰδίως ἁρμόδιον τὸ δικαστήριον αὐτό, ἐὰν ἡ δίκη ἀφορᾷ εἰς ἐκμίσθωσιν, γενομένην ὑπὸ ἑταίρου πρὸς τὴν ἑταιρείαν.

401 δίς. Τί πρέπει νὰ ἐννοῆται διὰ τοῦ *τόπος ἐν ᾧ ἵδρυται ἡ ἑταιρεία* ; Ὁ τόπος αὐτὸς ἀντιστοιχεῖ πρὸς ὅ,τι εἶναι ἡ κατοικία διὰ τὰ ἄτομα· ἄρα εἶναι ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἡ ἑταιρεία ἔχει τὸ κύριον ἑαυτῆς κατάστημα. Ἐγείρονται δ' ὅμως παντοῖαι δισκολίαι ὡς πρὸς τοῦτο.

Ὑπάρχουσιν ἑταιρεῖαι, αἵτινες πρὸς τῷ κυρίῳ καταστήματι ἔχουσι καὶ σπουδαῖα ὑποκαταστήματα ἐν διαφόροις τόποις. Οὕτως ἔχει ἰδίως διὰ τὰς μεγάλας σιδηροδρομικὰς ἑταιρείας, αἵτινες πρὸς τῷ κεντρικῷ σταθμῷ ἔχουσι καὶ κυρίους σταθμοὺς κειμένους ἐπὶ διαφόρων μερῶν τοῦ δικτύου αὐτῶν. Ἡ νομολογία δέχεται ὅτι αἱ ἑταιρεῖαι αὗται δύνανται νὰ ἐναχθῶσιν ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν ὁποίων κεῖνται τὰ ὑποκαταστήματα αὐτὰ (οἱ σταθμοὶ αὐτοί, προκειμένου περὶ σιδηροδρομικῶν ἑταιρειῶν).(1) Οἱ ὑπὲρ τῆς λύσεως

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 16 Ἰανουαρίου 1861, 7 Μαΐου 1862. D. 1861.1.126 καὶ 1862.1.230. Ἀκυρ. 25 Δεκεμβρίου 1869.S.1870.1.111. J. Pal. 1872. 265.19 Ἰουνίου 1876, S.1876.1.383. J. Pal. 18 76,910. Ἐφ.Aix, 21 Αὐγούστου 1872. D. 1872.2.182. Ἐφ. Montpellier, 14 Δεκεμβρίου 1883 («La Loi» ἀριθ. τῆς 22 Ἰανουαρίου 1884). Ἐφ. Lyon, 19 Ἰουνίου 1885, D. 1885.1.285. Ἀκυρ. 7 Δεκεμβρίου 1886. D. 1887,1.101 ἐφ. Alger, 30 Ἀπριλίου 1888, «Revue algérienne et tunisienne de législation et de jurisprudence», 1888 σελ. 233, Ἀκυρ. 15 Ἀπριλίου 1893. D. 1894.1.539. (Μέχρι τοῦ 1059 τὸ ἀκυρωτικὸν εἶχε δεχθῇ ὅτι τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου

ταύτης ἐπικαλοῦνται παντοῖα ἐπιχειρήματα. Ἐξ ἑνὸς λέγουσιν ὅτι δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ἑταιρεία ὡς ποιησαμένη ἐκλογὴν κατοικίας ἐν ἑκάστῳ τῶν τόπων, ἐν οἷς κεῖνται τὰ ὑποκαταστήματα, ἐξ ἄλλου ὑποστηρίζουσιν ὅτι ἡ ἑταιρεία δύναται νὰ θεωρῆται ὡς ἔχουσα τόσας κατοικίας, ὅσα εἶναι καὶ τὰ κύρια αὐτῆς καταστήματα. Ἐπεζήτησαν δὲ νὰ ἀποδείξωσι τοῦτο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρου 59 τοῦ νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1867, ὅπερ ἀπαιτεῖ ἵνα, ὅταν ἑταιρεία τις ἔχῃ πολλὰ ἐμπορικὰ καταστήματα, κείμενα ἐν διαφόροις περιφερείαις, αἱ διατυπώσεις τῆς δημοσιότητος ἐκπληρῶνται ἐν ἑκάστῃ τῶν περιφερειῶν αὐτῶν. Ὑπὸ θεωρητικὴν ἔποψιν τὸ σύστημα αὐτὸ δὲν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ.(1) Ἐν πρώτοις ἡ ἐκλογὴ κατοικίας δὲν ὑποτίθεται κατὰ τεκμήριον. Ἔπειτα δὲ ἐξ οὐδενὸς ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἑταιρεία δύναται νὰ ἔχῃ πλεονεκτοῦσα κατὰ τοῦτο τῶν ἀτόμων πολλὰς κατοικίας, ἡ δὲ διάταξις τοῦ νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1867 (ἄρθρ. 59) ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι ὁ νομοθέτης ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς τὰ ἑταιρικὰ συναλλάγματα μεγάλην δημοσιότητα, ἐκτεινομένην ἐπὶ πάντων τῶν κυριωτέρων τόπων, ἐν οἷς γίνονται αἱ ἐργασίαι τῆς ἑταιρείας. Δὲν πρέπει δ' ὅμως νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν τὸ ἀντίθετον σύστημα, ὅπερ ἐκράτησεν ἐν τῇ νομολογίᾳ, παρέχει σπουδαῖα πλεονεκτήματα. Κατ' αὐτὸ οἱ διαμένοντες πλησίον ὑποκαταστήματός τινος ἀποφεύγουσι μεγάλας ἐνοχλήσεις, δυνάμενοι νὰ ἐπιδιώξωσι τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἑαυτῶν ὑποθέσεων ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ὅπερ ἕνεκα τῆς θέσεως εἶναι τὸ καταλληλότερον νὰ κρίνῃ τὰς δίκας. Διὰ τοῦτο τὸ σύστημα τοῦτο θὰ καθιερωθῇ ἀναμφιβόλως, ὅταν γείνῃ ἀναθεώρησις τοῦ κώδικος τῆς Πολιτικῆς δικονομίας.(2)

τοῦ κυρίου καταστήματος εἶναι μόνον ἁρμόδιον). Ὅρ. Sarrut, op. cit. ἀριθ. 811 καὶ ἐπ. Garsonnet op. cit. II σελ. 169. Ὅρ. καὶ ἄλλας ἀποφάσεις μνημονευομένας ἐν τῇ ἑπομένῃ σημειώσει.—Aucoc, «Conférences sur l'administration et le Droit administratif τόμ. III ἀριθ. 1607. Féraud-Giraud, «Code des transports» ἀριθ. 988.

(1) Μέχρι τοῦ 1859 δὲν εἶχε γείνῃ δεκτὸν ὑπὸ τῆς νομολογίας. Ἀπ. ἀκυρ. 26 Μαΐου 1857 καὶ 5 Ἀπριλίου 1859. S. 1858.1.263 καὶ 1859.1.673.—Boitard, Colmet-Daage et Glasson I σελ. 626 καὶ 627. Garsonnet, op. cit. τόμ. I σελ. 719 καὶ ἐπ.

(2) Τὸ ὑποβληθὲν τῷ 1885 (29 Δεκεμβρίου) εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων σχέδιον νόμου καθιεροῖ τὴν λύσιν ταύτην ἐν ἄρθρῳ συντεταγμένῳ οὕ-

Παρατηρητέον ὅμως, ὅτι τὸ δικαστήριον, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται κύριος σταθμός, πρακτορεῖον ἢ ὑποκατάστημα, δὲν εἶναι ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν πασῶν τῶν διαφορῶν ἐν οἱῳδήποτε τόπῳ καὶ ἂν ἐγένοντο αἱ πράξεις, ἐξ ὧν ἐγεννήθησαν. Ἀλλὰ πρέπει αἱ πράξεις αὗται νὰ συνδέωνται καθ' ἕνα οἱονδήποτε τρόπον πρὸς τὸν κύριον σταθμόν, τὸ πρακτορεῖον ἢ τὸ ὑποκατάστημα. Οὕτως ὅταν πρόκειται περὶ ἀγωγῶν ἐκ τῆς μετακομίσεως, πρέπει ὁ κύριος σταθμός, ἕνεκα τῆς θέσεως τοῦ ὁποίου ζητεῖται νὰ ἐπιληφθῇ τὸ δικαστήριον τῆς ὑποθέσεως, νὰ ἦναι ὁ σταθμὸς τῆς ἐξαποστολῆς ἢ τοῦ προορισμοῦ.(1) Ὡσαύτως, προκειμένου περὶ ἀγωγῆς ἐπὶ ἀποζημιώσει στηριζομένης ἐπὶ δυστυχήματος συμβάντος εἰς πρόσωπόν τι ἐπὶ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, πρέπει τὸ δυστύχημα νὰ συνέβη ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ κυρίου σταθμοῦ.(2) Ἐὰν δὲ πρόκειται περὶ ἀσφαλείας, πρέπει τὸ περὶ ταύτης συμβόλαιον νὰ εἶχεν ὑπογραφῇ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ πρακτορείου, τοῦ ὑπαγομένου εἰς τὸ ἐπιλαμβανόμενον τῆς ὑποθέσεως δικαστήριον.

Δὲν ἀρκεῖ μόνον τοῦτο· ἀλλὰ πρὸς τούτοις, ὅπως ὁ σταθμὸς ἢ τὸ πρακτορεῖον ὦσι παρεκτικὰ ἁρμοδιότητος, δέον νὰ δύνηται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς κύρια καταστήματα ἕνεκα τῆς σπουδαιότητος αὐτῶν καὶ τῶν διωργανωμένων ἐν αὐτοῖς ὑπηρεσιῶν. Τοῦτο δὲ ἀπόκειται εἰς τὴν ἀνεξέλεγκτον κρίσιν τῶν τῆς οὐσίας δικαστῶν. Ἀλλὰ τὰ περιστατικὰ δέον νὰ ἐκτιθῶνται ἐν τῇ ἀποφάσει, ὅπως δύνηται τὸ ἀκυρωτικὸν νὰ κρίνῃ ἂν συνήχθησαν ἐξ αὐτῶν αἱ νόμιμοι συνέπειαι.(3)

τωσίν «Αἱ ἑταιρεῖαι ἐνάγονται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς ἕδρας τῆς ἑται-» ρείας. Οἱ τρίτοι δὲ δύνανται νὰ ἐνάγωσιν αὐτὰς καὶ ἐνώπιον τοῦ δικαστη-» ρίου τοῦ ὑποκαταστήματος ἢ τοῦ πρακτορείου, μεθ' οὗ συνηλλάχθησαν».

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 28 Μαΐου 1862. S. 1862.1.744. Ἀκυρ. 3 Φεβρουαρίου 1885. S. 1885.1.269.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 20 Νοεμβρίου 1867. S. 1868.1.85 ἐφ. Orléans, 19 Μαρτίου καὶ 7 Αὐγούστου 1886. S. 1887.2.244. D. 1887.2.107. ἐφ. Rouen. 28 Μαΐου 1887, «Le Droit» ἀριθ. τῆς 23 Ἰουλίου 1887 Besançon, 8 Φεβρουαρίου 1888, «La Loi» ἀριθ. τῆς 1ης Ἀπριλίου 1888 Paris, 10 Φεβρουαρίου 1888, «La Loi» ἀριθμὸς τῆς 22 Μαρτίου 1888, «Le Droit» ἀριθ. τῆς 29 Φεβρουαρίου 1888, Rennes, 22 Ἰανουαρίου 1893. D. 1894.2.327. Paris, 15 Δεκεμβρίου 1896. D. 1897.2.126.

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 15 Νοεμβρίου 1875. D. 1876.1.321. Πρὸ τῆς συντάξεως

401 τρίς. Εἰδικόν τι ζήτημα ἐγείρεται καθ' ἣν περίπτωσιν ἑταιρεία τις κατὰ τὸ καταστατικὸν αὐτῆς ἔχει τὴν ἕδραν ἐν ᾧ τόπῳ οὐδὲν ἔχει ἐμπορικὸν κατάστημα. Τοῦτο συμβαίνει διά τινας σιδηροδρομικὰς ἑταιρείας, αἵτινες ἔχουσι τὴν ἕδραν αὐτῶν ἐν πόλει, ἐν ᾗ δὲν ἀπολήγει τὸ σύμπλεγμα αὐτῶν· εἰδικῶς δὲ παρουσιάζεται τοῦτο ἐν τῇ ἑταιρείᾳ τῶν μεσημβρινῶν σιδηροδρόμων τῆς Γαλλίας, ἥτις ἔχει τὴν ἕδραν ἐν Παρισίοις, ἂν καὶ τὸ σύμπλεγμα αὐτῆς δὲν ἀπολήγει αὐτόθι, τὸ δὲ κύριον κατάστημα εἶναι ἐν Βορδώ. Φαίνεται ἀναμφίβολον, ὅτι διὰ τοὺς μετόχους, οἵτινες θεωροῦνται ὅτι εἶναι συμβαλλόμενοι ἐν τῷ καταστατικῷ, ἡ ἐν αὐτῷ δήλωσις ἑταιρικῆς ἕδρας κανονίζει τὴν ἁρμοδιότητα. Ἀλλὰ διὰ τοὺς τρίτους, τοὺς ἐνεργοῦντας κατὰ τῆς ἑταιρείας, οἱ ὅροι τοῦ καταστατικοῦ δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν δύναμιν. Δι' αὐτοὺς τόπος τοῦ κυρίου καταστήματος δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ μόνον τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἡ ἑταιρεία ἔχει τὸ κέντρον τῶν ὑποθέσεων αὐτῆς.(1)

402. ε) Ἡ μᾶλλον ἀξιοσημείωτος ἐξαίρεσις τοῦ ἄρθρου 420 Πολ. Δικον. εἶναι ἡ διὰ *τὴν πτώχευσιν* γινομένη. Κατὰ τὸ ἄρθρον 59 (7ον ἐδ.) πολ. δικον. ἐπὶ ὑποθέσεων τῆς πτωχεύσεως, ὁ ἐναγόμενοι πρέπει νὰ καλῆται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ κηρύξαντος τὴν πτώχευσιν. Ὁ κανὼν οὗτος σκοπεῖ νὰ ἁπλοποιήσῃ τὰς ἐργασίας τῆς πτωχεύσεως διὰ τῆς ἐκδικάσεως τῶν σχετικῶν ταύτῃ ὑποθέσεων ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ὅπερ ἐκήρυξε τὴν πτώχευσιν καὶ ἔχει τὴν ἐπίβλεψιν αὐτῆς. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐκ τῆς πτωχεύσεως γεννωμένων διαφορῶν ὑπάρχει στενὸς σύνδεσμος καὶ διὰ τοῦτο λυσιτελεῖ νὰ ἐκδικάζωνται αὗται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου.

(γενομένης ἀπὸ τοῦ 1857—1859) τῆς γενικῆς συγγραφῆς τῶν ὑποχρεώσεων ἑταιρεῖαί τινες σιδηροδρομικαὶ ὑπεχρεοῦντο, δυνάμει τῆς εἰδικῆς αὐτῶν συγγραφῆς τῶν ὑποχρεώσεων, νὰ ποιῶνται ἐκλογὴν κατοικίας ἐν ὡρισμέναις πόλεσιν, ὑποδεικνύουσαι ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων αὐτῶν πράκτορα ἐπιπεφορτισμένον νὰ δέχηται τὰς δικαστικὰς κοινοποιήσεις. Ἀλλ' ἡ γενικὴ συγγραφὴ τῶν ὑποχρεώσεων 1857—1859, δὲν περιέλαβεν οὐδεμίαν ἐκ τῶν τοιούτων ὑποχρεώσεων. Ἡ παράλειψις αὕτη δὲν ἔχει μεγάλα ἄτοπα ἕνεκα τῆς νομολογίας, ἥτις πάντα σπουδαῖον σταθμὸν θεωρεῖ πως ὡς κατοικίαν τῶν ἑταιρειῶν.

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 21 Φεβρουαρίου 1849. J. Pal. 1850.1.148. Ἀκυρ. 13 Μαΐου 1865. S. 1865.1.15. J. Pal. 1865.258. Ἀκυρ. 16 Ἀπριλίου 1883. S. 1883. 1.271. J. Pal. 1883.644.

Αἱ οὕτως εἰς τὸ κηρῦξαν τὴν πτώχευσιν δικαστήριον ὑπαγόμεναι ἀγωγαὶ εἶναι αὐταὶ αὗται, αἵτινες ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀπολύτου ἁρμοδιότητος ὑπάγονται εἰς τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 635 ἐμπ. κώδ., τουτέστι πᾶσαι αἱ γεννώμεναι ἐκ τῆς κηρύξεως τῆς πτωχεύσεως (ἀρ.363).Κατὰ ταῦτα τὸ κηρῦξαν τὴν πτώχευσιν δικαστήριον δικάζει ἰδίως τὰς περὶ ἀκυρώσεως ἀγωγάς, τὰς στηριζομένας εἰς τὰ ἄρθρ. 446—449 ἐμπ. κώδ., τὰς ἐν σχέσει πρὸς τὸ προνόμιον τοῦ ἐκμισθωτοῦ ἀμφισβητήσεις (ἄρθρ. 450 καὶ 550 ἐμπ. κώδ.). Ἀλλὰ πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἀγωγαί, αἵτινες δὲν γεννῶνται ἐκ τῆς πτωχεύσεως, ἂν καὶ ὁ πτωχεύσας παριστάμενος διὰ τῶν συνδίκων εἶναι διάδικος, δέον νὰ φέρωνται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ὅπερ εἶναι ἁρμόδιον κατὰ τὸ ἄρθρ. 420 Πολ. Δικον. καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους ἐκτεθέντας ἀνωτέρω κανόνας. Οὕτως ἐνώπιον ἑνὸς τῶν ὁριζομένων ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 420 δικαστηρίων πρέπει νὰ κινηθῶσιν αἱ ἀγωγαὶ περὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐμπορικῶν πωλήσεων ἢ τῶν ἀγορῶν, ἃς ἐνήργησεν ὁ πτωχεύσας.(1)

Τὸ ἄρθρ. 59 § 7 ἐφαρμόζεται οὐ μόνον ἐπὶ τῆς κυρίως λεγομένης *πτωχεύσεως*, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς *δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως*, ἥτις εἰσήχθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 4 Μαρτίου 1889. Καὶ αὕτη, τῷ ὄντι, ὑπεβλήθη εἰς τοὺς κανόνας τῆς πτωχεύσεως ὑπὸ μόνας τὰς ἐν τῷ νόμῳ αὐτῷ ὁριζομένας ἐξαιρέσεις (νομ. 4 Μαρτίου 1880 ἄρθρ. 20).(2)

403. ζ') Κατὰ τὸ ἄρθρον 60 πολ. δικονομίας *αἱ δι' ἔξοδα ἐγειρόμεναι ὑπὸ τῶν δημόσιον χαρακτῆρα ἐχόντων λειτουργῶν ἀγωγαὶ φέρονται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, παρ' ᾧ ἐγένοντο τὰ ἔξοδα*. Ἡ διάταξις αὕτη ἐφαρμόζεται ἄρα καὶ ἐπὶ τῶν ἐμποροδικείων ; Ὑπάρχει μεγάλη ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι οἱ λόγοι, δι' οὓς ἐτέθη ὁ κανὼν τοῦ ἄρθρου 60 πολ. δικον., ἰσχύουσι διὰ πᾶσαν δικαιοδοσίαν, τόσον διὰ

---

(1) Ὅρ. παντοίας ἐφαρμογάς. Ἀπ. ἀκυρ. 20 Μαρτίου 1883. S. 1884.1. 617. J. Pal. 1884.1.1038. Ἀπ. ἀκυρ. 8 Ἀπριλίου 1884. S. 1885.1.247. J. Pal. 1885.1.619· ἀκυρ. 8 Δεκεμβρίου 1884 S. 1885.1.432· ἀκυρ 2 Ἰουνίου 1885 S. 1885.1.375· ἀκυρ. 7 Αὐγούστου 1894. D. 1895.1.128. Amiens. 28 Ἀπριλίου 1894. D. 1895.2.92.

(2) Τὸ ἄρθρ. 59,7ον ἐθεωρεῖτο ἐφαρμόσιμον ἐπὶ τῆς δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως καὶ ἐφ' ὅσον αὕτη προσωρινῶς εἶχε γείνῃ δεκτὴ διὰ τοῦ νόμου τῆς 22 Ἀπριλίου 1871· ἀπ. ἀκυρ. 24 Ἰανουαρίου 1887. D. 1887.1.215.

τὴν τῶν ἐμποροδικῶν καὶ τὴν τῶν εἰρηνοδικῶν ὡς καὶ διὰ τὴν τῶν πρωτοδικῶν. Ὁ δικαστής, ὅστις δικάζει ὑπόθεσίν τινα, οὗτος φυσικῶς κρίνει καὶ περὶ τῶν ἐξόδων τῆς δίκης καὶ ἔχει δικαίωμα νὰ ὁρίσῃ αὐτά.(1)

Φαίνεται δ' ὅμως ὅτι ἐκράτησεν ἡ ἀντίθετος γνώμη. Οἱ ὑπὲρ αὐτῆς δὲ ἐπικαλοῦνται τὸν ἐξαιρετικὸν χαρακτῆρα τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας καὶ τὸ ὅτι ἡ πειθαρχικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια δι' ὅλους τοὺς λειτουργοὺς τῆς περιφερείας αὐτῶν. Παρατηρητέον δ' ἄλλως ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἔχει καὶ μεγάλην σημασίαν. Ἔχει μὲν βεβαίως σημασίαν διὰ τὰς ἀγωγάς, τὰς ὁποίας ἤθελον τυχὸν ἐγείρῃ οἱ γραμματεῖς τῶν ἐμποροδικείων ἢ οἱ κλητῆρες ἕνεκεν ἐξόδων ὀφειλομένων αὐτοῖς ἐκ τῆς ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου δίκης.(2) Ἀλλ' οὐδὲν ἔχει ἐνδιαφέρον διὰ τὰς περὶ πληρωμῆς ἐξόδων καὶ δικαιωμάτων ἀγωγάς, τὰς ἐγειρομένας ὑπὸ τῶν δικολάβων (agréés), τῶν ἐκκαθαριστῶν, τῶν διαιτητῶν—εἰσηγητῶν, τῶν συνδίκων. Τὰ διάφορα ταῦτα πρόσωπα εἶναι πράκτορες εἰδικῶν ὑποθέσεων συνεσταμένα εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ κοινοῦ ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου ἢ διωρισμένα ὑπὸ τούτου, δὲν εἶναι ὅμως *λειτουργοὶ φέροντες δημόσιον χαρακτῆρα* (ἀριθ. 352). Ἐὰν ἑπομένως ἔχωσι νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν πληρωμὴν ἐξόδων, αἱ ἀγωγαὶ αὐτῶν πρέπει νὰ ἐγερθῶσιν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τῶν ἑαυτῶν πελατῶν.(3)

Ἐὰν ὁ ἐναγόμενος πελάτης ἦναι ἔμπορος καὶ ἡ δίκη ἐγεννήθη ἐκ πράξεως σχετικῆς πρὸς τὴν ἐμπορίαν, τότε ἁρμόδιον εἶναι τὸ ἐμποροδικεῖον τῆς κατοικίας τοῦ πελάτου. Τοῦτο κρατεῖ κατ' ἐφαρμογὴν

---

(1) Bonfils, «Traité de procédure» ἀριθ. 413.

(2) Ἐκρίθη ὅτι ἡ τοῦ κλητῆρος ἀγωγὴ περὶ πληρωμῆς ἐξόδων γενομένων κατὰ τὴν ἐκδίκασιν ὑποθέσεως ἐνώπιον ἐμποροδικείου πρέπει νὰ ὑποβάλληται εἰς τὸ πρωτοδικεῖον, παρ' ᾧ εἶναι διωρισμένος ὁ κλητήρ. Ἀπ. ἐφ. Montpellier, 20 Μαΐου 1865. D. 1865.5.208. Paris, 14 Μαρτίου 1874 S. 1876. 2.292. Paris, 11 Αὐγούστου 1893. «Le Droit» ἀριθ. τῆς 1 Σεπτεμβ. 1896.

(3) Τοῦτο πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται καὶ ἐπὶ τῶν ἀγωγῶν τῶν δικηγόρων (avoués), οἵτινες παρέστησαν τοὺς διαδίκους ἐνώπιον τοῦ ὡς ἐμποροδικείου δικάσαντος πρωτοδικείου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν ἐνεργοῦσιν ὡς λειτουργοὶ δημόσιοι, ἀλλ' εἶναι ἁπλοῖ ἐπίτροποι ὡς οἱ δικολάβοι. Ἀπ. πρωτοδ. Vesoul, 29 Ἰουνίου 1897. «Gaz. des Trib.» ἀριθ. 18 Ὀκτωβρίου 1897.

τῆς τοῦ παρακολουθήματος θεωρίας (ἀριθ. 171 καὶ 174 δίς).(1)

Εἶναι ἄρά γε ἁρμόδιον τὸ ἐμποροδικεῖον καὶ ἐν τῇ ἀντιστρόφῳ περιπτώσει, τουτέστιν ἐπὶ ἀγωγῆς τοῦ πελάτου κατὰ τοῦ δικολάβου; Γενικῶς παραδέχονται τὴν ἀποφατικὴν λύσιν, ὑποστηρίζοντες ὅτι ἡ διδομένη τῷ δικολάβῳ ἐντολὴ δὲν εἶναι ἐμπορική. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν λύσιν ταύτην.(2) Ὁ δικολάβος εἶναι πρά-

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Rion, 27 Φεβρουαρίου 1878. D. 1878.2.153 S. 1878.2. 268. J. Pal. 1878.1121. ἐφ. Dijon, 11 Δεκεμβρίου 1883. D. 1884.2.228 S. 1884.2.277. J. Pal. 1884.4.905 (ἡ ἀπόφασις συνάγει σαφῶς ἐκ τῆς τοῦ παρακολουθήματος θεωρίας τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἐμπόρου πρὸς τὸν δικολάβον καὶ διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἁρμοδίου δικαστηρίου ἐφαρμόζει τὸ ἄρθρ. 420 Πολ. δικονομίας.

Διὰ τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐμποροδικείου ἠθέλησάν τινες νὰ ἐφαρμόσωσιν ὡς πρὸς τὸν δικολάβον τὸ ἄρθρ. 634,1ον ἐμπ. κώδ., ὅπερ προδήλως εἶναι ὅλως ἄσχετον.

Ἐναντίαν ἀπ. ἐφ. Rouen 20 Ἰουλίου 1867. D. 1868.2.53. S. 1867.2. 311. J. Pal. 1867.1120. Paris, 10 Φεβρουαρίου 1883. J. Pal. 1883.1.991 S. 1883.2.197 Bordeaux, 12 Μαρτίου 1884. «La Loi». 12 Σεπτεμβρίου 1884. Ἡ ἀπόφασις αὕτη καὶ αἱ τὴν αὐτὴν γνώμην δεχόμεναι ἄλλαι στηρίζονται ἐπὶ τοῦ ὅτι ἡ ad litem ἐντολὴ εἶναι ἀστικῆς φύσεως. Τοῦτο κατ' ἀρχὴν εἶναι ἀναμφισβήτητον, ἀλλὰ δυνάμει τῆς τοῦ παρακολουθήματος θεωρίας ἡ ἐντολὴ αὕτη δέον νὰ θεωρῆται ἐμπορική, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἀστικαὶ πράξεις, ὅταν γίνωνται διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας.

(2) Ὅρ. Lyon—Caen, «Examen doctrinal de jurisprudence commerciale» (Revue critique de législation, 1884 σελ. 328 καὶ ἑπ.). Ἀπ. ἐφ. Toulouse, 21 Μαΐου 1889. S. 1889.2.167. J. Pal. 1889.1.969.—Ἐναντίαι ἀπ. ἐφ. Douai. 4 Ἰανουαρίου 1882, D. 1883.1.136 (ἡ ἀπόφασις ὁρμᾶται ἐκ τῆς σκέψεως, ὅτι οἱ δικολάβοι δὲν εἶναι ἔμποροι καὶ ὅτι ἡ ἐντολή, ἣν λαμβάνουσιν, οὐδὲν ἔχει τὸ ἐμπορικόν). Ἀπ. ἐφ. Paris, 10 Φεβρουαρίου 1883. J. Pal. 1883.991.S. 1883.2.197. Bordeaux, 12 Μαρτίου 1884. S. 1884. 2.177. J. Pal. 1884.1.905.

Κατὰ τὴν γνώμην, καθ' ἣν ἡ διδομένη τῷ δικολάβῳ ἐντολὴ εἶναι ἐμπορικὴ διὰ μόνον τὸν πελάτην, ὅταν οὗτος ἦναι ἔμπορος, τῆς πράξεως οὔσης μικτῆς, ἐγείρεται τὸ ζήτημα, ἂν ὁ δικολάβος δύναται κατ' ἐκλογὴν νὰ ἐναγάγῃ τὸν πελάτην ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ ἢ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαστηρίου. Ὅρ. περὶ τοῦ γενικοῦ ζητήματος περὶ ἁρμοδιότητος ὡς πρὸς τὰς μικτὰς πράξεις ἀριθ. 361· εἰδικῶς δὲ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου Garsonnet op. cit. I, σελ. 660.

Λειτουργός, ἔχων δημόσιον χαρακτῆρα, ὅστις κατέβαλε δαπάνας δι' ἔμπο-

κτωρ ὑποθέσεων καὶ ἡ ἐπιχείρησις πρακτορίας ὑποθέσεων κατατάσσεται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 342 μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων (ἀριθ. 140). Ὁ νόμος δὲν διακρίνει μεταξὺ πρακτόρων ὑποθέσεων, οἵτινες, ὡς οἱ δικολάβοι, ἀναδέχονται ἀποκλειστικῶς ἐντολὴν ad litem, καὶ πρακτόρων ἀναλαμβανόντων παντοίας ἐργασίας. Ἡ περίστασις ὅτι οἱ δικολάβοι εἶναι περιωρισμένοι κατ' ἀριθμὸν καὶ συνιστῶνται εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ κοινοῦ ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου, δὲν δύναται νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτῶν τὴν ἰδιότητα πρακτόρων ὑποθέσεων. Ἡ συγκατάθεσις τοῦ δικαστηρίου οὐδαμῶς προσδίδει αὐτοῖς τὸν χαρακτῆρα δημοσίου λειτουργοῦ (ἀριθ. 352).

404. η) Αἱ μεταξὺ *γάλλων καὶ ἀλλοδαπῶν* διαφοραὶ εἶναι συχναί, ἰδίως δὲ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Ὡς πρὸς τὴν σχετικὴν ἁρμοδιότητα καὶ αὗται διέπονται ὑπὸ τῶν αὐτῶν κανόνων, οἵτινες διέπουσι καὶ τὰς μεταξὺ γάλλων καὶ ἀλλοδαπῶν δίκας ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων.

Ἑπομένως ὅταν γάλλος ἐνάγῃ ἀλλοδαπὸν δυνάμει τοῦ ἄρθρου 14 ἀστ. κώδ., δύναται νὰ ἐνάγῃ αὐτὸν ἐνώπιον τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων καὶ ἂν ἔτι ὁ ἐναγόμενος ἀλλοδαπὸς δὲν ἔχῃ ἐν Γαλλίᾳ οὔτε διαμονὴν οὔτε κατοικίαν καὶ ἡ ἐπίδικος ὑπόθεσις δὲν ἐγεννήθη ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους οὐδὲ μέλλῃ νὰ ἐκτελεσθῇ αὐτόθι.

Κατ' ἐφαρμογὴν τῆς αὐτῆς ἀρχῆς οἱ ξένοι δύνανται νὰ ἐνάγωσι τοὺς γάλλους ἐνώπιον τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων (ἄρθρ. 15 ἀστ. κώδ.)· τότε δὲ οὐδεμία παρέκβασις γίνεται ἀπὸ τῶν κανόνων τῆς κοινῆς ἁρμοδιότητος.

404 δίς. Τὸ ἄρθρ. 16 ἀστ. κώδ. ὑποχρεοῦν τὸν ἐνάγοντα ἀλλοδαπὸν εἰς ἐγγυοδοσίαν διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ἕνεκα τῆς δίκης ἐξό-

---

ρον, δὲν δύναται νὰ ἐναγάγῃ τοῦτον ἐνώπιον ἐμποροδικείου κατ' ἐφαρμογὴν τῆς τοῦ παρακολουθήματος θεωρίας, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ἐναγάγῃ αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου, παρ' ᾧ ἐξασκεῖ τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα, κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρ. 60 πολ. δικονομίας. Ἀπ. ἐφ. Paris, 14 Μαρτίου 1861. D. 1861.5.249. S. 1861.2.352 (τὸ ζήτημα ἦτο περὶ δικηγόρου, avoué). Ἐφ. Paris, 14 Μαρτίου καὶ 22 Ἰανουαρίου 1874. S. 1876.2.292 (ἐπρόκειτο περὶ ἐξόδων γενομένων ὑπὸ κλητῆρος). Ἡ τελευταία ἀπόφασις δὲν λύει σαφῶς τὸ ζήτημα, δέχεται δὲ ὅτι ἡ ἀγωγὴ περιλαμβάνει ἐν μέρει καὶ ἔξοδα γενόμενα ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου.

δων καὶ ζημιῶν ὥρισεν «ἐπὶ *πασῶν τῶν ἄλλων ὑποθέσεων πλὴν* »*τῶν ἐμπορικῶν*», ἡ ἀπαλλαγὴ δὲ αὕτη ὡρίσθη καὶ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 423 Πολ. Δικονομίας. Πολλαχόθεν ἠγέρθησαν παράπονα διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ταύτην, ἥτις συνεπήγετο τὸ ἄτοπον, ὅτι ἀλλοδαποὶ ἔμποροι, μὴ ἔχοντες κατάστημα ἐν Γαλλίᾳ, ἤγειρον κατὰ γάλλων ἐμπόρων ἀδίκους ἀπαιτήσεις καὶ ἐγίνοντο ἄφαντοι, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ εἴσπραξις τοῦ ἐπιδικασθέντος κατ' αὐτῶν ποσοῦ λόγῳ ἐξόδων καὶ ἀποζημιώσεως. Τὰ παράπονα δὲ ἰδίως ἦσαν, καὶ δὴ εὐλόγως, διὰ τὸν ἀπόλυτον χαρακτῆρα τῆς ἀπαλλαγῆς καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ὅρου τῆς ἀμοιβαιότητος. Οἱ ἀλλοδαποὶ χωρῶν τινων ἠδύναντο ἐλευθέρως νὰ ἐγείρωσι παρ' ἡμῖν ἀγωγάς, ἐνῷ οἱ ἡμέτεροι ἔμποροι δὲν ἠδύναντο ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν νὰ ἐνεργήσωσιν ἀλλ' ἢ δίδοντες ἐγγύησιν. Αἱ τοιαῦται ἀπαλλαγαὶ δέον νὰ προέρχωνται μᾶλλον ἐκ διεθνῶν συμβάσεων ἢ ἐκ νομοθετικῶν διατάξεων. Συμφώνως πρὸς τὰς σκέψεις ταύτας διὰ νόμου τῆς 5 Μαρτίου 1895 ἐξ ἑνὸς μὲν ἐτροποποιήθη τὸ ἄρθρ. 16 ἀστ. κώδ., ἀφαιρεθεισῶν τῶν λέξεων *ἄλλων πλὴν τῶν ἐμπορικῶν* καὶ ἐξ ἄλλου κατηργήθη τὸ ἄρθρον 423 Πολ. Δικονομίας.(1) Δὲν ὑπάρχει πλέον λόγος νὰ γίνηται ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο διάκρισις μεταξὺ ἀστικῶν καὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, τοῦ ἀλλοδαποῦ ἐνάγοντος ὀφείλοντος νὰ δίδῃ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὴν ἐγγύησιν judicatum solvi· ὅρ. ἀριθ. 436.

405. Ὅ,τι ἐλέχθη περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων πρὸς ἐκδίκασιν διαφορῶν μεταξὺ ἀλλοδαπῶν καὶ Γάλλων ἐφαρμόζεται καὶ ὡς πρὸς τὰς *ἀλλοδαπὰς ἑταιρείας*, ὅπως καὶ ὡς πρὸς τὰ ἄτομα. Ἑπομένως ξένη ἑταιρεία ἐνάγουσα Γάλλον ὀφείλει νὰ δώσῃ τὴν ἐγγύησιν judicatum solvi.

Ἀντιστρόφως δὲ ξένη ἑταιρεία δύναται νὰ ἐναχθῇ ὑπὸ Γάλλου ἐνώπιον τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων καὶ ὅτε ἔτι πρόκειται περὶ ἐνοχῶν συνομολογηθεισῶν ἐκτὸς τῆς γαλλικῆς ἐπικρατείας (ἄρθρ. 14 ἀστ. κώδ.) καὶ ἡ ἑταιρεία δὲν ἔχει ἐν Γαλλίᾳ κατάστημα.(2) Κατ' ἐφαρ-

---

(1) Ὅρ. περὶ τοῦ νόμου τούτου ἄρθρον τοῦ Champcommunal ἐν «Annales de Droit commercial» 1895.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 26 Ἰουλίου 1853. S. 1853.1.688· ἀκυρ. 19 Μαΐου 1863. S. 1863.1.353. J. Pal. 1863.1022 ἀπ. ἐφ. Paris, 9 Μαΐου 1865.S.1865.2 210 J. Pal. 1865 Ἀκυρ. 23 Φεβρουαρίου 1874. S. 1874.1.145. J. Pal.

μογὴν τοῦ κανόνος αὐτοῦ γάλλοι μέτοχοι, κομισταὶ ὁμολογιῶν ἢ πιστωταὶ ἐφ' οἱῳδήποτε τίτλῳ ξένης ἑταιρείας, δύνανται νὰ ἐναγάγωσιν αὐτὴν ἐνώπιον τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων. Εἰς τὴν λύσιν ταύτην δὲν δύναται νὰ ἀντιταχθῇ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 59 ἐδ. 5 πολιτ. δικονομίας, ὅπερ δίδει ἁρμοδιότητα εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ κυρίου καταστήματος τῆς ἑταιρείας. Ἡ διάταξις αὕτη ἐτέθη μόνον διὰ τὰς γαλλικὰς ἑταιρείας· ἄλλως δὲ τὸ ἄρθρον 14 ἀστ. κώδ. διὰ τὰς ἀφορώσας εἰς τὰς μεταξὺ Γάλλου ἐνάγοντος καὶ ἀλλοδαποῦ ἐναγομένου δίκας χορηγεῖ κατὰ παρέκβασιν ἀπὸ τῶν κανόνων τοῦ ἄρθρου 59 ἁρμοδιότητα εἰς τὰ γαλλικὰ δικαστήρια.

406. Ὅταν πρόκειται περὶ ἀγωγῆς Γάλλου κατ' ἀλλοδαποῦ, δέχονται γενικῶς ὅτι ἐκ τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων ἁρμόδιον νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ὑποθέσεως εἶναι τὸ τῆς κατοικίας τοῦ ἐνάγοντος. Ἀλλ' οὕτως ἔχει μόνον ἂν ὁ ἐναγόμενος ἀλλοδαπὸς δὲν ἔχῃ οὔτε κατοικίαν, οὔτε διαμονὴν ἐν Γαλλίᾳ. Ἐὰν ὅμως κατοικῇ ἢ διαμένῃ ἐν Γαλλίᾳ, πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν κανόνα actor sequitur forum rei, ἀπὸ τοῦ ὁποίου οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ ἀπομακρυνθῶμεν.(1) Πρὸς τούτοις ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἡ ἀγωγὴ κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 420 πολ. δικονομίας δύναται νὰ κινηθῇ εἴτε ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ ὑπόσχεσις καὶ παρεδόθη τὸ ἐμπόρευμα, εἴτε ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου τῆς πληρωμῆς, ἐὰν ὁ εἷς τῶν τόπων τούτων ἦναι ἐν Γαλλίᾳ.(2) Τὸ ἄρθρον 14 ἀστ. κώδ. ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ, δν προέθετο νὰ προστατεύσῃ τὸν Γάλλον, καταστῆσαν ἁρμόδια τὰ γαλλικὰ δικαστήρια καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος νὰ γείνῃ παρέκβασις ἀπὸ τῶν κανόνων τῆς σχετικῆς

1874.369. ἐφ. Limoges. 29 Ἰουνίου 1885. S. 1887.1.81.—Ch. Lyon-Caen «De la condition légale des sociétés étrangers en France» ἀρ. 31.

(1) Ἀποφ. Ἀκυρ. 9 Μαρτίου 1863. S. 1863.1.225. J. Pal. 1864.433. Ἀκυρ. 2 Αὐγούστου 1876. S 1877.1.97. J. Pal. 1877.241. Demolombe, τόμ. I. ἀριθ. 252.

(2) Ἀπ. ἐφ. Rennes, 20 Φεβρουαρίου 1888, «Le Droit» ἀρ. τῆς 4 Ἀπριλίου 1888.—Ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἐπρόκειτο περὶ ἀγωγῆς ἐπὶ ἀποζημιώσει ἐγερθείσης ὑπὸ Γάλλου κατὰ ξένου πλοιάρχου ἕνεκα τῆς βραδείας ἀφίξεως τοῦ πλοίου. Τὸ ἐφετεῖον δέχεται, ὅτι τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἦτο πληρωτέος ὁ ναῦλος, ἦτο ἁρμόδιον δυνάμει τοῦ ἄρθρου 420 πολ. δικονομίας ἐπὶ ἀποκλεισμῷ τοῦ τῆς κατοικίας τοῦ ἐνάγοντος.

ἁρμοδιότητος, ὅταν γαλλικὸν δικαστήριον θὰ ἦτο ἁρμόδιον δυνάμει τῶν γενικῶν διατάξεων τοῦ γαλλικοῦ νόμου καὶ ἂν ἔτι ἡ δίκη ἐγένετο μεταξὺ Γάλλων.

Οἱ περὶ τῆς σχετικῆς ἁρμοδιότητος κανόνες οὗτοι ἐφαρμόζονται, ὅταν ἡ ἀγωγὴ κινῆται κατ' ἀλλοδαποῦ ἀτόμου. Ἀλλ' ἐνώπιον τίνος δικαστηρίου πρέπει νὰ ἐγείρηται ἡ κατὰ ξένης ἑταιρείας ἀγωγή; Δὲν εἶναι ἀμφίβολον ὅτι δύναται νὰ κινηθῇ εἴτε ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ ὑπόσχεσις καὶ ἡ παράδοσις τοῦ ἐμπορεύματος, εἴτε ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τοῦ ἐνάγοντος γάλλου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δικαστήριον δύναται νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ὑποθέσεως, καὶ ὅτε ἔτι ἡ ἐναγομένη ἑταιρεία ἔχει ἐν Γαλλίᾳ πρακτορεῖον ἢ ὑποκατάστημα; ἢ πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ ὑποκατάστημα ἢ τὸ πρακτορεῖον εἶναι διὰ τὴν ἑταιρείαν ὅ,τι ἡ διαμονὴ διὰ τὸ ἄτομον καὶ ὅτι τότε τὸ γαλλικὸν δικαστήριον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ εὑρίσκεται τὸ πρακτορεῖον ἢ τὸ ὑποκατάστημα, εἶναι μόνον ἁρμόδιον, ἀποκλειομένου τοῦ δικαστηρίου τῆς διαμονῆς τοῦ ἐνάγοντος;

Ἡ ἁρμοδιότης τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ εἶναι τὸ πρακτορεῖον ἢ τὸ ὑποκατάστημα, εἶναι ἀναμφίβολος, ὅταν πρόκειται περὶ πράξεως ἢ γεγονότος τελεσθέντος ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ δικαστηρίου τούτου. Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη εἶναι κατ' ἐφαρμογὴν νομολογίας μνημονευθείσης ἀνωτέρω διὰ τὰς γαλλικὰς ἑταιρείας (ἀριθ. 401 δίς). Δυσκολία ὑφίσταται μόνον διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν πρόκειται περὶ πράξεως ἢ γεγονότος τελεσθέντος ἐκτὸς τῆς Γαλλίας ἢ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλ' ἐκτὸς τῆς περιφερείας τοῦ δικαστηρίου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ τὸ ὑποκατάστημα ἢ τὸ πρακτορεῖον.

Καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ἔτι ταύτῃ πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ δικαστηρίου τούτου ἐπὶ ἀποκλεισμῷ τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τοῦ ἐνάγοντος.(1) Τὸ ὑποκατάστημα ἢ τὸ πρακτορεῖον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὂν διὰ τὴν ἑταιρείαν ὅ,τι ἡ διαμονὴ διὰ τὸ ἄτομον. Ἡ κατοικία εἶναι ὁ τόπος ἐν ᾧ τὸ ἄτομον ἔχει τὸ κύριον αὐτοῦ κατάστημα (ἄρθρ. 102 ἀστ. κώδ.). Ἡ διαμονὴ δὲ

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 4 Μαρτίου 1885. S. 1885 1.169. J. Pal. 1885.1.393 καὶ σημ. Ch. Lyon—Caen. Nîmes, 31 Ἰουλίου 1885. S. 1885.2.180. J. Pal. 1885.1.993.

αὐτοῦ εἶναι ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἔχει μόνον δευτερεῦον κατάστημα καὶ ἐνίοτε μεταβατικόν, ἔνθα δὲν δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἔχει τὸ κέντρον τῶν ἑαυτοῦ ὑποθέσεων, ἂν καὶ συνδέονται πρὸς αὐτὸ συμφέροντά τινα αὐτοῦ. Οὕτως ἄτομόν τι δύναται νὰ ἔχῃ πλείονας διαμονάς. Ὡσαύτως καὶ ἡ ἑταιρεία ἔχει κατοικίαν, ἥτις εἶναι ἐν ᾧ τόπῳ κεῖται τὸ κύριον αὐτῆς κατάστημα. Διὰ τί δὲ νὰ μὴ θεωρῆται τὸ ὑποκατάστημα αὐτῆς ὡς ἰσοδυναμοῦν πρὸς διαμονήν ; Τοῦτο εἶναι τόσῳ μᾶλλον φυσικὸν νὰ γίνηται, καθ' ὅσον ἡ ἁρμοδιότης τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τοῦ ἐνάγοντος, ἡ παραδεδεγμένη ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρ. 14 ἀστ. κώδ., εἶναί πως ὑπερβολική.

Κατὰ τῆς λύσεως ταύτης ἀντετάχθησαν πολλοὶ λόγοι. Κυρίως δὲ προεβλήθη τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι τὸ νομικὸν πρόσωπον δὲν δύναται νὰ ἔχῃ διαμονήν, διακεκριμένην ἀπὸ τῆς κατοικίας αὐτοῦ, διότι ἡ διαμονὴ εἶναι πραγματικὴ κατοίκησις, μὴ ἔχουσα μήτε τὸ σταθερόν, μήτε τὴν διάρκειαν, μήτε τὴν σπουδαιότητα, ἅτινα ἀπαιτοῦνται διὰ νὰ ἀποτελέσωσι κατοικίαν. Ἀλλὰ τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ δὲν εἶναι οὐδαμῶς ἰσχυρόν. Ἡ ἐμπορικὴ ἑταιρεία, εἶναι πρόσωπον κατὰ πλάσμα. Ἅπαξ δ' ἀναγνωρισθείσης τῆς κατὰ πλάσμα προσωπικότητος, δέον νὰ συναχθῶσιν αἱ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουσαι συνέπειαι. Τὸ νομικὸν πρόσωπον δέον νὰ θεωρῆται ὅπως καὶ τὸ ἄτομον, καὶ τότε μόνον νὰ ἀποφεύγηται ἡ ἐξομοίωσις, ὅταν ἐπιβάλληται τοῦτο ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων. Ἡ φύσις δὲ τῶν πραγμάτων δὲν ἀντίκειται εἰς τὸ νὰ θεωρῆται ἡ ἑταιρεία ὡς ἔχουσα διαμονὴν διακεκριμένην τῆς κατοικίας. Ἡ διαμονὴ αὐτῆς εἶναι ἐν παντὶ τόπῳ, ἐν ᾧ ἐκδηλοῦται ἡ ὕπαρξις αὐτῆς διὰ καταστήματος ἥττονος σπουδαιότητος τῆς τοῦ κυρίου, ὡς ἡ διαμονὴ τοῦ ἀτόμου εἶναι ὅπου τοῦτο ἔχει δευτερεύουσαν ἐγκατάστασιν.(1)

Εἶναι φανερὸν ὅτι οἱ Γάλλοι δύνανται νὰ παραιτηθῶσι τοῦ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 14 ἀστ. κώδ. χορηγουμένου αὐτοῖς πλεονεκτήματος ὑπὲρ ξένης

---

(1) Λύσις τις παραδεδεγμένη περὶ τοῦ ἐπὶ τῆς κινητῆς περιουσίας φόρου ἔρχεται εἰς ἐνίσχυσιν τῆς ἐν τῷ κειμένῳ γνώμης. Κατὰ τὸν νόμον τῆς 21 Ἀπριλίου 1832 (ἄρθρ. 13) ὁ ἐπὶ κινητῆς περιουσίας φόρος ὀφείλεται τοσάκις, ὅσαι εἶναι αἱ κατοικίαι (habitations) τοῦ φορολογουμένου. Δέχονται δὲ ἀδιστάκτως ὡς πρὸς τὸν φόρον αὐτόν, ὅτι καὶ ἡ ἑταιρεία δύναται νὰ ἔχῃ διαμονήν, ἢ νὰ κατοικῇ ἐν διαφόροις τόποις, καὶ ὅτι ἐπομένως ὀφείλει τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου διὰ πάντας τοὺς τόπους. Ἀπ. Συμβουλίου Ἐπικρατείας 21 Μαρτίου 1866. S. 1867.2.32—12 Δεκεμβρίου 1866. S, 1867.2.368.

τινὸς ἑταιρείας, ὅπως καὶ ὑπὲρ ἀλλοδαποῦ ἀτόμου. Συμβαίνει πολλάκις νὰ περιλαμβάνηται ἐν τῷ καταστατικῷ τῆς ἑταιρείας ἐγγράφῳ ὅρος, δι' οὗ ὁρίζεται ὡς ἁρμόδιον τὸ δικαστήριον τῆς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἕδρας τῆς ἑταιρείας διὰ πάσας τὰς ἐνδιαφερούσας τὴν ἑταιρείαν διαφοράς.

Ἐννοεῖται ὅτι ὁ ὅρος οὗτος δύναται νὰ ἀντιταχθῇ μόνον εἰς τὰ πρόσωπα, ἅτινα συνῆνεσαν εἰς τὸ ἑταιρικὸν καταστατικὸν καὶ δεσμεύονται ὑπ' αὐτοῦ. Οὕτως ἡ ἑταιρεία δύναται λυσιτελῶς νὰ ἀντιτάξῃ αὐτὸν κατὰ τῶν ἑταίρων. Τοὐναντίον δ' ὅμως δὲν δύναται νὰ προβάλῃ αὐτὸν εἰς τοὺς ὁμολογιούχους ἢ ἄλλους πιστωτὰς τῆς ἑταιρείας· οὗτοι εἶναι τρίτοι, οἵτινες οὐδαμῶς ἔδοσαν τὴν ἑαυτῶν συναίνεσιν εἰς τὸ καταστατικόν.(1) Ἔτι δὲ καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἑταίρους ὁ κατὰ παρέκβασιν τοῦ ἐν ἄρθρ. 14 ἀστ. κανόνος ὅρος δέον νὰ ἐφαρμόζηται μόνον διὰ τὰς ἑταιρικὰς διαφοράς, δηλαδὴ διὰ τὰς διαφοράς, ἃς ἔχουσι πρὸς ἑταιρείαν οἱ ἑταῖροι ἕνεκα διενέξεως περὶ τὴν ἑρμηνείαν ἢ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ τοῦ ἑταιρικοῦ συμβολαίου. Ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις περιπτώσεσιν οἱ ἑταῖροι δὲν δεσμεύονται ὑπὸ τοῦ ὅρου τούτου καὶ δύνανται νὰ ἐναγάγωσι τὴν ἑταιρείαν ἐνώπιον τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων. Εἶναι τῷ ὄντι φυσικὸν νὰ θεωρηθῇ ὅτι ὁ περὶ ἁρμοδιότητος περιεχόμενος ἐν τῷ καταστατικῷ ὅρος ἀφορᾷ μόνον εἰς τὰς ἑταιρικὰς διαφοράς. Οὕτως ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ἑταῖρος συνῆψε μετὰ τῆς ἑταιρείας συνάλλαγμα μηδόλως συνδεόμενον πρὸς τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ὡς ἑταίρου, ἐξεμίσθωσεν ἐπὶ παραδείγματος οἰκίαν τινὰ τῇ ἑταιρείᾳ ἢ προεξώφλησεν ἐμπορικόν τινα τίτλον, ἐφαρμόζεται μόνον τὸ ἄρθρον 14 ἀστ.κώδ., ἀποκλειομένου τοῦ ἐν τῷ καταστατικῷ περιεχομένου τυχὸν κατὰ παρέκβασιν ὅρου.

407 δίς. Ἐπὶ τῶν εἰς πτώχευσιν ἀναγομένων ὑποθέσεων ἀναφύονται δύο ζητήματα. Ὡς ἐξηγήθη, ἀνωτέρω ὁ γαλλικὸς νόμος δέχεται ὅτι τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ πτωχεύσαντος εἶναι ἁρμόδιον διά τε τὴν κήρυξιν τῆς πτωχεύσεως, ἅμα δὲ καὶ πρὸς ἐπίλυσιν τῶν σχετικῶν τῇ πτωχεύσει διαφορῶν (ἀριθ. 363 καὶ 402). Κατ' ἀκολουθίαν ἐγείρονται τὰ ἑξῆς δύο ζητήματα.

(1) Ὅρ. δυσκολίας ἀναφυείσας περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὅρου αὐτοῦ ἔν τινι εἰδικῇ περιπτώσει. Ἀπ. Ἀκυρ. 25 Αὐγούστου 1869.—Ὅρ. ὡσαύτως Ch. Lyon—Caen, «De la condition légale des sociétés étrangères en France» κεφ. 33 καὶ ἑπ.

1ον. Ὅταν ἡ πτώχευσις ἐκηρύχθη ὑπὸ ἀλλοδαποῦ δικαστηρίου, τὰ γαλλικὰ δικαστήρια δύνανται οὐχ ἧττον νὰ ἐπιληφθῶσιν ἀγωγῶν σχετικῶν πρὸς τὴν πτώχευσιν ταύτην ; Τὸ εἰδικὸν τοῦτο ζήτημα συνδέεται πρὸς τὸ γενικώτερον, ἂν ἡ ἔν τινι Κράτει κηρυχθεῖσα πτώχευσις παράγει ἀποτελέσματα καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Κράτεσιν. Ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς ἁρμοδιότητος τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων μόνον ὑπὸ τῶν ὑποστηριζόντων τὴν γνώμην, ὅτι ἡ πτώχευσις εἶναι ἐνιαία καὶ γενική, δύναται νὰ γείνῃ δεκτός. — Τὸ γενικὸν αὐτὸ ζήτημα ἐξετασθήσεται ἐν τοῖς περὶ συγκρούσεως τῶν νόμων ἐπὶ τῶν ἀναγομένων εἰς πτωχεύσεις διαφορῶν.

Τὸ πρῶτον τοῦτο ζήτημα περὶ ἁρμοδιότητος ἐγείρεται εἴτε ἡ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ κηρυχθεῖσα πτώχευσις ἄφορᾷ εἰς ξένον εἴτε εἰς Γάλλον. Ἐννοεῖται δ' ὅμως ὅτι πράγματι ἡ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ κηρυσσομένη πτώχευσις ἀφορᾷ συνηθέστατα εἰς ἀλλοδαπόν.

2ον. Ἕτερον ζήτημα ἁρμοδιότητος, ὅλως διάφορον τοῦ προηγουμένου, ἐγείρεται ἐπὶ πτωχεύσεως σχετικῶς μόνον πρὸς ἀλλοδαπούς. Εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ὅπως οἱ Γάλλοι καὶ οἱ ἀλλοδαποὶ δύνανται νὰ κηρυχθῶσιν ἐν Γαλλίᾳ εἰς πτώχευσιν, ὅταν ἔχωσιν αὐτόθι τὸ κύριον αὐτῶν κατάστημα. Ἀλλὰ δυνατὸν νὰ πρόκειται περὶ ἀλλοδαποῦ, ὅστις ἐν Γαλλίᾳ νὰ ἔχῃ μόνον ὑποκαταστήματα ἢ μάλιστα νὰ μὴ ἔχῃ μήτε τὸ κύριον αὐτοῦ κατάστημα μήτε ὑποκατάστημα. Ὁ ἀλλοδαπὸς δύναται ἄρα καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ κηρυχθῇ εἰς πτώχευσιν ὑπὸ γαλλικοῦ δικαστηρίου ἐπὶ τῇ αἰτήσει γάλλου πιστωτοῦ κατὰ τὸ ἄρθρ. 14 ἀστ. κώδ. ; Καὶ διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο δέον νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὰ περὶ πτωχεύσεως.

408. ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ. — Οἱ γαλλικοὶ νόμοι, οἵτινες διέλαβον περὶ τῶν μεταξὺ γάλλων καὶ ἀλλοδαπῶν διαφορῶν (ἄρθρ. 14—16 ἀστ. κώδ.), οὐδὲν ὥρισαν περὶ τῶν μεταξὺ ἀλλοδαπῶν δικῶν. Τὰ γαλλικὰ δικαστήρια ἔχουσιν ἄρα ἁρμοδιότητα νὰ κρίνωσι τὰς τελευταίας ταύτας δίκας ;

Ἡ νομολογία δέχεται κατ' ἀρχήν, ὅτι τὰ γαλλικὰ δικαστήρια εἶναι ἀναρμόδια ἐπὶ *ἀστικῶν διαφορῶν*. Ἡ νομολογία αὕτη εἶναι πολὺ ἐπικριτέα.(1) Δὲν παρίσταται δὲ ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὴν

(1) Ὅρ. κατὰ τῆς νομολογίας ταύτης Glasson, de la compétence des

ἐνταῦθα· διότι τοὐναντίον ἐπὶ *ἐμπορικῶν ὑποθέσεων* εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένον ὅτι τὰ γαλλικὰ δικαστήρια εἶναι ἁρμόδια καὶ ὡς πρὸς αὐτοὺς ἔτι τοὺς ἀλλοδαπούς, οἵτινες δὲν ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ ἐγκαταστήσωσι τὴν ἑαυτῶν κατοικίαν ἐν Γαλλίᾳ.(1) Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἕνεκα τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐμπορίας ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἐκδοχὴ αὕτη. Ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων διατάξεων εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξηγηθῇ πῶς ἡ ἰδιότης τοῦ ξένου, ἥτις εἶναι λόγος ἀναρμοδιότητος ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων, δὲν εἶναι τοιοῦτος ἐπὶ ἐμπορικῶν. Τὴν ἐξαίρεσιν, ἥτις καθιερώθη διὰ τὰς ἐμπορικὰς δίκας, δύναταί τις νὰ ἐπικαλεσθῇ πρὸς καταπολέμησιν τοῦ παραδεδεγμένου διὰ τὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις κανόνος. Φαίνεται ἀναμφίβολον, ὅτι, ἐάν ποτε μεταρρυθμισθῇ ὁ κῶδιξ τῆς πολιτικῆς δικονομίας, ἡ δοθεῖσα ὑπὸ τῆς νῦν νομολογίας ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων λύσις θὰ ἐπεκταθῇ καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν.(2) Ὅρ. ἀριθ. 409.

409. *Διεθνεῖς συμβάσεις ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων διὰ τὰς δίκας εἴτε μεταξὺ Γάλλων καὶ ἀλλοδαπῶν, εἴτε μεταξὺ ἀλλοδαπῶν.*—Οἱ ἀνωτέρω τεθειμένοι (ἀριθ. 404 καὶ ἑπ.) σχετικοὶ πρὸς τὰς ἐγειρομένας εἴτε μεταξὺ Γάλλων καὶ ἀλλοδαπῶν (ἄρθρ. 15 καὶ 16 ἀστ. κώδ.) εἴτε μεταξὺ ἀλλοδαπῶν διαφορὰς κανόνες ἐφαρμίζονται μόνον ὅταν δὲν καθωρίσθησαν ἰδιαίτεραι διατάξεις διὰ τῶν διεθνῶν συμβάσεων.

Ἐν τῇ σημερινῇ καταστάσει τῆς νομοθεσίας καὶ τῆς νομολογίας ἡ θέσις τῶν ἀλλοδαπῶν ἴσως ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς διαχειρίσεως τῆς δικαιοσύνης εἶναι μᾶλλον μειονεκτική. Τῷ ὄντι ἐξ ἑνὸς ὁ ἀλλοδαπὸς

---

tribunaux français entre étrangers (Journ. du Droit intern. privé 1885 σελ. 105 καὶ ἑπ.). Σύμφωνον δὲ πρὸς τὴν νομολογίαν ταύτην, ἄρθρον τοῦ Féraud-Giraud 1888, σελ. 137 καὶ ἑπ. σελ. 225 καὶ ἑπ.—Ὅρ. καὶ τὴν ἑπομένην σημείωσιν.

(1) Ἀπ. ἐφ. Nancy, 22 Νοεμβρίου 1873, S. 1874.2.13. Ἀπ. Ἀκυρ. 22 Νοεμβρίου 1875. S. 1876.1.213. J. Pal. 1876.514. D. 1877.1.373. Πρωτοδ. Seine, 26 Ἰουνίου 1888. «La Loi» ἀριθ. τῆς 21 Ἰουλίου 1888.

(2) Τὸ ἄρθρον 10 τοῦ σχεδίου νόμου, ὅπερ ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν τὴν 29 Δεκεμβρίου 1885 δέχεται, ὅτι τὰ γαλλικὰ δικαστήρια δύνανται νὰ ἐπιληφθῶσι τῶν μεταξὺ ἀλλοδαπῶν διαφορῶν, ὡς ἂν ἐπρόκειτο περὶ διαφορῶν μεταξὺ Γάλλων.

δύναται πάντοτε νὰ φέρηται ὑπὸ Γάλλου ἐνώπιον γαλλικοῦ δικαστηρίου καὶ ἂν ἔτι δὲν ἔχῃ ἐν Γαλλίᾳ μήτε κατοικίαν, μήτε διαμονήν, καὶ πρόκειται περὶ ἐνοχῆς γεννηθείσης ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ (ἄρθρ. 14 ἀστ. κώδ. ἀρ. 404). Ἐξ ἄλλου δὲ ὁ ἐνάγων Γάλλον ἀλλοδαπὸς ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ τὴν ἐγγύησιν judicatum solvi (ἄρθρ. 16 ἀστ. κώδ.). Ἡ μειονεκτικὴ αὕτη θέσις τῶν ἀλλοδαπῶν ὑφίσταται ἔτι καὶ ὅταν ἔχωσι πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς κατὰ τοῦτο, ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν νομολογίαν δὲν δικαιοῦνται νὰ προσφύγωσιν εἰς τὰ δικαστήρια, καθ' ἃς περιστάσεις δύνανται νὰ πράξωσι τοῦτο οἱ Γάλλοι. Δικαστήριον, ὅπερ θὰ ἦτο ἀναμφιβόλως ἁρμόδιον ἂν ἡ διαφορὰ ἠγείρετο μεταξὺ Γάλλων, δύναται νὰ κηρυχθῇ ἀναρμόδιον ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὰ διαφερόμενα μέρη εἶναι ξένοι.

Ἐν τούτοις ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἡ θέσις τῶν ξένων εἶναι κρείττων. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς ἐγγυήσεως judicatum solvi κατηργήθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 5 Μαρτίου 1895 (ἀριθ. 404 καὶ 436). Ἀλλ' ἡ νομολογία ἔκρινεν ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐμμείνῃ εἰς τὴν ἀξιουμένην ἀρχὴν τῆς ἀναρμοδιότητος, τὴν στηριζομένην εἰς τὸν λόγον ὅτι τὰ διαφερόμενα μέρη εἶναι ξένοι, καὶ δέχεται ὅτι τὰ γαλλικὰ δικαστήρια ὀφείλουσι νὰ δικάζωσι τὰς ἐνώπιον αὐτῶν φερομένας ἐμπορικὰς διαφοράς, ὁσάκις ἡ ἁρμοδιότης αὐτῶν δικαιολογεῖται ἐκ τῶν ὅρων τοῦ ἄρθρ. 420 πολ. δικον., οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ ἐθνικότης τῶν διαδίκων. Ὅρ. ἀνωτ. ἀριθ. 408.

Ἀλλ' ὅμως καὶ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ὑφίσταται οὐχ ἧττον ὡς πρὸς τὴν ἁρμοδιότητα ἀνισότης τις διὰ τοὺς ξένους· εἶναι δὲ αὕτη ἡ προκύπτουσα ἐκ τοῦ ἄρθρου 14 ἀστ. κώδ. (ἀριθ. 404). Γάλλος, δανειστὴς ξένου ἐξ αἰτίας ἐμπορικῆς, δύναται νὰ καταδιώξῃ αὐτὸν ἐνώπιον ἐμποροδικείου γαλλικοῦ, καὶ ἂν ἔτι δὲν συντρέχῃ περίπτωσίς τις ἐκ τῶν ἐν ἄρθρ. 420 πολ. δικον. Ἡ ἀνισότης αὕτη δύναται νὰ ἐκλείψῃ διὰ συμβάσεων.

Μία μόνον σύμβασις κανονίζει ῥητῶς τὴν ἁρμοδιότητα διὰ τὰς μεταξὺ γάλλων καὶ ἀλλοδαπῶν διαφοράς, ἡ γαλλοελβετικὴ τῆς 15 Ἰουνίου 1869. Πρὶν δὲ ἐξετάσωμεν τὰς διατάξεις τῆς συμβάσεως ταύτης, αἵτινες ἀνάγονται εἰς τὸ θέμα ἡμῶν, πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐπὶ τῶν ξένων, οἷς παρεχωρήθη ἀπόλαυσις τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄρθρ. 11 ἀστ. κώδ., δέον νὰ μὴ ἐφαρμόζηται τὸ ἄρθρ. 14. Ὀρθῶς ἢ μή, ὁ γάλλος νομοθέτης συμ-

φώνως πρὸς τὴν νομολογίαν ἐθεώρησεν, ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸ κοινὸν δίκαιον περὶ ἁρμοδιότητος, εἶον ὡρίσθη τοῦτο ἰδίως διὰ τῶν ἄρθρων 59 καὶ 420 πολ. δικονομίας, εἶναι *ἀστικὸν δικαίωμα* ἐν τῇ στενῇ ἐννοίᾳ τῆς ἐκφράσεως. Οἱ ξένοι ἐν γένει στεροῦνται αὐτοῦ. Οἱ ἀπολαύοντες ἐξ ἄλλου πλήρως τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων ξένοι δύνανται νὰ ἐπικαλῶνται τοὺς κοινοὺς κανόνας ἁρμοδιότητος καὶ κατὰ συνέπειαν νὰ ἀποφεύγωσι τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ δικαστηρίου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐνήχθησαν, ὅταν ἡ ἁρμοδιότης αὕτη δικαιολογῆται μόνον ὑπὸ τῆς ἐξαιρετικῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 14 ἀστ. κώδ.(1)

Ἡ γαλλοελβετικὴ σύμβασις ἀποφεύγει τὸ ἄρθρον 14, ὁρίζουσα »τὰ ἑξῆς: «Ἐν ταῖς προσωπικαῖς καὶ ταῖς περὶ κινητῶν πραγμά»των διαφοραῖς, ἀστικαῖς ἢ ἐμπορικαῖς, αἵτινες ἐγείρονται εἴτε με»ταξὺ γάλλων καὶ ἑλβετῶν, εἴτε μεταξὺ ἑλβετῶν καὶ γάλλων, ὁ »ἐνάγων ὑποχρεοῦται νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀγωγὴν ἐνώπιον τῶν φυσικῶν »δικαστῶν τοῦ ἐναγομένου. Τὸ αὐτὸ ὁρίζεται καὶ διὰ τὰς ἐκ τῆς »ἐγγυήσεως ἀγωγάς,(2) ὁποιονδήποτε καὶ ἂν ἦναι τὸ δικαστήριον, »παρ' ᾧ εἶναι ἐκκρεμὴς ἡ κυρία ἀγωγὴ» ἄρθρ. 1. Τὸ αὐτὸ ἄρθρον προβλέπον τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν εἴτε ἑλβετὸς εἴτε γάλλος δὲν ἤθελεν ἔχῃ οὔτε κατοικίαν οὔτε διαμονὴν γνωστὴν ἐν Ἑλβετίᾳ ἢ ἐν Γαλλίᾳ, ὁρίζει ὅτι ὁ τοιοῦτος δύναται νὰ ἐναχθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τοῦ ἐνάγοντος.

Τὸ ἄρθρον 1 τῆς μνημονευθείσης ταύτης συμβάσεως τοῦ 1869 ἐγείρει ζήτημά τι λεπτόν. Πῶς; πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ὁ κανὼν αὐτός, ὅτι ὁ ἐνάγων ὑποχρεοῦται νὰ ἀσκήσῃ τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ *ἐνώπιον τῶν φυσικῶν δικαστῶν τοῦ ἐναγομένου;* Οἱ δικασταὶ οὗτοι εἶναι μόνον οἱ τῆς κατοικίας αὐτοῦ; Φρονοῦμεν ὅτι τὸ νὰ δεχθῇ τις τοῦτο εἶναι περιωρισμένης σκέψεως. Οὕτως ὑποτεθείσθω ὅτι γάλλος ἐνάγει ἑλβετὸν ἐνώπιον γαλλικοῦ ἐμποροδικείου, ὅπερ εἶναι ἁρμόδιον

(1) Σύμφωνος Veiss, «Traité de Droit international privé» σελ. 890.— Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην τὸ ἄρθρ. 14 ἀστ. κώδ. δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπικαλεσθῇ τις κατὰ τῶν Ἱσπανῶν (ἐμπορικὴ σύμβασις 6 Φεβρουαρίου 1882 ἄρθρ. 3) καὶ τῶν Σέρβων (ἐμπορικὴ σύμβασις, 18 Ἰανουαρίου 1883 ἄρθρ. 4). Ἀλλ' αἱ δύο αὗται συμβάσεις δὲν εἶναι πλέον ἐν ἰσχύϊ.

(2) Τοῦτο εἶναι κατὰ παρέκβασιν τοῦ κοινοῦ δικαίου· ἄρθρ. 59 ἐδ. 8. Πολ. δικον.

κατὰ τὸ ἄρθρ. 420 πολ. δικον., διότι, φέρ' εἰπεῖν, ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτοῦ ἐγένετο ἡ ὑπόσχεσις καὶ παρεδόθη τὸ ἐμπόρευμα. Ὁ ἑλβετὸς δύναται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἁρμοδιότητα ταύτην, ἰσχυριζόμενος, ὅτι δὲν εἶναι τὸ δικαστήριον τοῦτο οἱ φυσικοὶ αὐτοῦ δικασταὶ καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐναχθῇ ἔνθα ἔχει τὴν ἑαυτοῦ κατοικίαν; Ἡ νομολογία δέχεται τὴν καταφατικὴν λύσιν.(1) Νομίζομεν ταύτην ὑπερβολικήν. Ὁ γάλλος νομοθέτης δὲν ἐθεώρησεν, ὅτι οἱ ὁριζόμενοι ὑπ' αὐτοῦ ἐν ἄρθρ. 420 πολ. δικον. δικασταὶ εἶναι οἱ φυσικοὶ δικασταὶ τῆς ὑποθέσεως; Κατὰ τί δύναται νὰ παραπονεθῇ ὁ ἑλβετὸς ἂν ἐν Γαλλίᾳ ἐφαρμόζηται ὅ,τι τηρεῖται ἐθνικῶς; Παράδοξον θὰ ἦτο τὸ νὰ τίθηται ὁ ἑλβετὸς εἰς κρείττονα θέσιν αὐτῶν τούτων τῶν γάλλων.(2)

Παρατηρητέον, ὅτι οἱ ἀλλοδαποί, οἵτινες ἔχουσιν ἐν Γαλλίᾳ πλήρη τὴν ἄσκησιν τῶν ἀστικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων εἴτε δυνάμει δι εθνῶν συμβάσεων, εἴτε συνεπείᾳ ἀδείας πρὸς ἐγκατάστασιν κατοικίας (ἄρθρ. 13 ἀστ.κώδ.), δύνανται οὐ μόνον νὰ ἀποφύγωσι τὴν ἐξαιρετικὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἄρθρ. 14 ἀστικοῦ κώδ., ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν διάταξιν αὐτοῦ ἀπέναντι ἀλλοδαπῶν, οἵτινες δὲν εὑρίσκονται ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς εὐνοϊκοὺς ὅρους.(3)

Ἡ σύμβασις τοῦ 1869 δὲν ἀρκεῖται νὰ ἀποφύγῃ τὴν παρὰ τοὺς κανόνας ἁρμοδιότητα, ἥτις προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἐναγόμενος εἶναι ἀλλοδαπός, ἀλλὰ ὁρίζει καὶ θετικοὺς κανόνας ἁρμοδιότητος δι' ἰδιαιτέρας τινὰς περιπτώσεις. Οὕτω κατὰ τὸ ἄρθρ. 1 ἐδ. 2 ἡ ἀγωγή, ἥτις ἔχει ἀντικείμενον τὴν ἐκτέλεσιν συναλλάγματος, δύναται νὰ εἰσαχθῇ

---

(1) Ἀπ. Πρωτοδ. Versailles, 10 Φεβρουαρίου 1882, «Journ. du Droit international privé, 1883, σελ. 156. Πρωτ. Saint-Étienne, 20 Ἰουλίου 1886 (ἀπόφασις ἀναφερομένη ὑπὸ Vincent ἐν μνημονευθέντι φυλλαδίῳ σελ. 31). Ἡ ἀπόφασις αὕτη βεβαιοῖ σαφῶς, ὅτι οἱ ὅροι τῆς γαλλοελβετικῆς συμβάσεως δὲν δέχονται τὸ ἄρθρ. 420 Πολ. δικον. ὡς καὶ τὸ ἄρθρ. 14 ἀστ. κώδ.

(2) Σύμφωνος Malapert, «Gazette des tribunaux» ἀριθ. τῆς 2 Αὐγούστου 1888.—Ὁ Brocher, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ αὐτοῦ τῆς συμβάσεως δὲν ἐξετάζει σαφῶς τὸ ζήτημα, περιοριζόμενος νὰ εἴπῃ (σελ. 20), ὅτι ὡς φυσικὸς δικαστὴς θεωρεῖται γενικῶς ὁ δικαστὴς τῆς κατοικίας.

(3) Ἀπ. Ἀχυρ. 12 Νοεμβρίου 1872. S. 1873.1.17. Σύμφ. Weiss, «Traité de Droit international privé, I, σελ. 882.

ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐγένετο τὸ συνάλλαγμα, ἐὰν οἱ διάδικοι διαμένωσιν αὐτόθι καθ' ὃν χρόνον συνάπτεται ὁ δικαστικὸς ἀγών· δύο ἄρα περιστάσεις πρέπει νὰ συντρέχωσιν ὅπως ἦναι ἁρμόδιοι δικασταὶ ἄλλοι ἢ οἱ φυσικοὶ δικασταὶ τοῦ ἐναγομένου.(1) Κατὰ τὸ ἄρθρον 3 ἐν περιπτώσει ἐκλογῆς κατοικίας ἐν ἄλλῳ τόπῳ ἢ ἐν τῷ τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, μόνοι οἱ δικασταὶ τοῦ τόπου τῆς ἐκλεχθείσης κατοικίας εἶναι ἁρμόδιοι, ὅπως κρίνωσι τὰς ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ συναλλάγματος γεννωμένας διαφοράς.(2) Κατὰ τὸ κοινὸν δίκαιον τοὐναντίον ὁ ἐνάγων ἔχει ἐκλεκτικὸν δικαίωμα μεταξὺ τῆς πραγματικῆς καὶ τῆς ἐκλεχθείσης κατοικίας (ἀριθ. 399), διότι συνηθέστατα ἡ ἐκλογὴ κατοικίας γίνεται πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ. Ἴσως δὲ ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου ἡ ἀπόλυτος διάταξις τῆς συμβάσεως δὲν εἶναι ἐπιδοκιμαστέα.(3) Ἐν τέλει τὸ ἄρθρ. 7 τῆς αὐτῆς συμβάσεως περιέχει ἐξαίρεσιν τῶν παραδεδεγμένων ὡς πρὸς τὴν ἁρμοδιότητα ἐπὶ τῶν σχετικῶν πρὸς πτώχευσιν ὑποθέσεων κανόνων. Εἴδομεν ἀνωτέρω (ἀριθ. 402) ὅτι τὸ κηρῦξαν τὴν πτώχευσιν δικαστήριον δικάζει τὰς *ἐκ τῆς πτωχεύσεως γεννωμένας* ἀγωγάς, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ κατοικία τοῦ ἐναγομένου. Τὸ ἄρθρον 7 τοὐναντίον ὁρίζει ὅτι «αἱ ἀγωγαὶ περὶ ἀποζημιώσεως, ἀποκαταστάσεως, συνεισφορᾶς

---

(1) Ὑπάρχει ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ ἀποτελοῦντος τὴν διαμονὴν κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄρθρου τούτου τῆς συμβάσεως. Πρόκειται ἰδίως περὶ τῆς πραγματικῆς παρουσίας τῶν διαδίκων κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς δίκης ; Ὑπὲρ τῆς καταφατικῆς λύσεως, ὁρ. ἀπ. ὁμοσπονδ. ἑλβετικοῦ δικαστηρίου 4 Μαΐου 1887 («Le Droit» τῆς 4 Ἰουνίου). Κατὰ τὴν σκέψιν ταύτην ἡ ἀπόφασις αὕτη δέχεται ὅτι τοιαύτη διαμονὴ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ διὰ νομικὸν πρόσωπον, οἷον δι' ἐμπορικὴν ἑταιρείαν, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν τὸ πρακτορεῖον, ὅπερ ἔχει ἑταιρεία τις ἔν τινι ὡρισμένῳ τόπῳ, δὲν ἀποτελεῖ διαμονὴν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην. Ἀπόφασίς τις τοῦ ἐμποροδικείου τοῦ Σηκουάνα τῆς 29 Μαΐου 1888 («Le Droit» τῆς 11 Ἀπριλίου) δέχεται ὅτι δέον νὰ θεωρῆται ὡς ἀποτελοῦν διαμονὴν τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα τὸ ἱδρυμένον ἐν τόπῳ μεμισθωμένῳ ἐν ὀνόματι τοῦ ξένου, ὅπου καὶ πωλοῦνται ἐμπορεύματα ἐν ὀνόματι αὐτοῦ. Ὅρ. ἔτι ἀπ. ἐφ. Lyon, 18 Μαρτίου 1868. S. 1868.2.250. Πρωτοδ. Pontarlier, 25 Φεβρουαρίου 1886. S. 1886.2.229.—Εἰς τὸν ἐνάγοντα ἐπίκειται νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ ἐναγόμενος ἑλβετὸς ἔχει διαμονὴν ἢ ἐμπορικὸν κατάστημα ἐν Γαλλίᾳ· ἀπ. ἐφ. Paris, 26 Ὀκτωβρίου 1897 «La Loi» τῆς 2 Ἰανουαρίου 1898.

(2-3) Σύμφωνος καὶ Ch. Brocher «Commentarie du traité franco—suisse» τῆς 15 Ἰουνίου 1869 σελ. 19.

» ἀκυρώσεως καὶ ἄλλαι, αἵτινες συνεπείᾳ ἀποφάσεως κηρυττούσης » πτώχευσιν ἢ ἀποφάσεως ἀναγούσης τὴν ἔναρξιν τῆς πτωχεύσεως » εἰς ἐποχὴν ἄλλην διάφορον τῆς ἀρχικῶς ὁρισθείσης ἢ δι' ἄλλην οἱανδήποτε αἰτίαν ἤθελον ἐγερθῇ κατὰ τῶν πιστωτῶν ἢ τρίτων, φέρονται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου » ἐκτὸς ἐὰν ἡ διαφορὰ ἀφορᾷ εἰς ἀκίνητον ἢ εἰς ἐμπράγματον ἐπὶ » ἀκινήτου δικαίωμα.»

Ἐμνημονεύσαμεν οὕτω τὰς διατάξεις τῆς γαλλοελβετικῆς συμβάσεως τοῦ 1899, αἵτινες τροποποιοῦσι θετοὺς κανόνας περὶ ἁρμοδιότητος τεθειμένους ὑπὸ τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας. Ὑπάρχει καὶ ἄλλη τις διάταξις τῆς συμβάσεως ταύτης, ἥτις δὲν ἔχει μὲν τὴν αὐτὴν πρακτικὴν σημασίαν, ἀλλ' ἀνάγεται ὡσαύτως εἰς τὸ ἡμέτερον θέμα, εἶναι δὲ αὕτη ἡ τοῦ 2 ἄρθρου. Προβλέπει δὲ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἤθελεν ἐγερθῇ διαφορά, φέρ' εἰπεῖν, μεταξὺ ἑλβετῶν κατοικούντων πάντων ἢ ἐχόντων ἐμπορικὸν κατάστημα ἐν Γαλλίᾳ, ὡς καὶ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἑλβετὸς ἤθελεν ἐναγάγῃ ξένον κατοικοῦντα ἢ διαμένοντα ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ὁρίζει ὅτι ὁ ἐνάγων δύναται νὰ φέρῃ τὴν ὑπόθεσιν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου ἢ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ κεῖται τὸ ἐμπορικὸν αὐτοῦ κατάστημα, *χωρὶς νὰ δύνωνται οἱ δικασταὶ νὰ ἀρνηθῶσι νὰ δικάσωσι καὶ νὰ κηρυχθῶσιν ἀναρμόδιοι διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ διαφερόμενοι εἶναι ἀλλοδαποί.* Ἀναμφιβόλως ἡ διάταξις αὕτη ἔχει ἧττονα σημασίαν ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἢ ἐπὶ ἀστικῶν, καὶ τοῦτο ἕνεκα τῆς νομολογίας, ἥτις ἐκράτησεν ὡς πρὸς τὰς ἐμπορικὰς μεταξὺ ξένων δίκας· οὐχ ἧττον δ' ὅμως δύναται λυσιτελῶς νὰ ἐπικαλεσθῇ αὐτὴν ὁ ἑλβετός, ὅστις μετέρχεται ἐν Γαλλίᾳ τὴν ἐμπορίαν καὶ ἔχει εἴτε πρὸς ἄλλους ἑλβετοὺς εἴτε πρὸς ἄλλους ἀλλοδαποὺς διαφοράς, αἵτινες δὲν ἤθελον ἔχῃ ἐμπορικὸν χαρακτῆρα.

Πλὴν τῶν συμβάσεων, δι' ὧν χορηγεῖται ἡ πλήρης ἄσκησις τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων ἢ αἵτινες ὁρίζουσιν εἰδικῶς περὶ τῆς ἁρμοδιότητος, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι, αἵτινες περιέχουσιν ὅρους ἧττον ἀκριβεῖς, περὶ τῆς σημασίας τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει πάντοτε συμφωνία. Οὕτω διὰ πολλῶν συμβάσεων συνομολογεῖται ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων τῶν συμβαλλομένων Κρατῶν *ἐλευθέρα καὶ εὔκολος ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων προσέλευσις.*(1) Φρονοῦμεν, ὅτι ὁ ὅρος οὗτος παράγει φυσι-

(1) Ὅρ. τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν τοιούτων συμβάσεων, αἵτινες συνωμολογήθη-

κῶς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ὅτι οἱ περὶ ὧν πρόκειται ἀλλοδαποὶ ἔχουσι δικαίωμα νὰ δικάζωνται ὑπὸ τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων ὁσάκις ταῦτα εἶναι κατὰ τοὺς κοινοὺς κανόνας ἁρμόδια καὶ ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀποκρουσθῶσι δι' ἐνστάσεως στηριζομένης εἰς τὸν λόγον, ὅτι εἶναι ἀλλοδαποί. Ὡς παρετηρήσαμεν, τοῦτο δὲν εἶχε μεγάλην σημασίαν ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου δὲν θὰ ἐξηροῦντο οἱ ξένοι ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 14 ἀστ. κώδ., ἂν κατεδιώκοντο ὑπὸ γάλλων, οὐδὲ θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὸ ἄρθρον αὐτὸ ἐναντίον ἄλλων ξένων καὶ νὰ φέρωσι τούτους ἐνώπιον τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων, ἐὰν ἡ ἁρμοδιότης αὐτῶν δὲν ἐδικαιολογεῖτο ἐκ τῶν κοινῶν κανόνων.(1)

409 δίς. *Διεθνεῖς συμβάσεις σχετικαὶ πρὸς τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἐγγυήσεως* judicatum solvi. —Αἱ συμβάσεις αὗται ἔλαβον μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ἐμπορίαν, ἀφ' ἧς ἡ ἀπαλλαγή, ἥτις ἦτο καθιερωμένη ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ κώδικος διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, κατηργήθη ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 5 Μαρτίου 1895 (ὅρ. ἀριθ. 404 δίς). Ἐκτὸς τῶν ξένων, οἵτινες ἔτυχον ἀδείας πρὸς ἐγκατάστασιν κατοικίας (ἄρθρ. 13 ἀστ. κώδ.), ἀπαλλάσσονται τῆς πρὸς ἐγγύησιν ὑποχρεώσεως καὶ οἱ ξένοι, ὧν τὸ Κράτος συνῆψε μετὰ τῆς Γαλλίας σύμβασιν, δι' ἧς συνωμολογήθη ἀπόλαυσις τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων,(2) ἢ καὶ ἐλευθέρα καὶ εὔκολος προσέλευσις εἰς τὰ δικαστήρια.(3) Ἐν πολλαῖς συμβάσεσι συνομολογεῖται ῥητῶς ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς ἐγ-

---

θησαν ὑπὸ τῆς Γαλλίας ἐν «Les étrangers devant les tribunaux français» ὑπὸ René Vincent σελ. 19.

(1) Ὅρ. τὴν μνημονευθεῖσαν πραγματείαν Vincent σελ. 8 καὶ ἑπ., ἐν ᾗ εὑρηνται πολλαὶ δικαστικαὶ ἀποφάσεις.

(2) Ἡ Γαλλία εἶχε τοιαύτας συμβάσεις μετὰ τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Σερβίας, ἀλλ' αὗται δὲν ἰσχύουσι πλέον, ὅρα ἀνωτέρω σελ. 529 σημ. 1. Ὡς πρὸς τὴν Ἱσπανίαν παρατηρητέον ὅτι μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Γαλλίας ὑφίσταται σύμβασις προξενικὴ τῆς 7 Ἰανουαρίου 1862, δι' ἧς (ἄρθρ. 2) συνομολογεῖται διὰ τοὺς ὑπηκόους ἑκατέρου τῶν κρατῶν ἐλευθέρα καὶ εὔκολος προσέλευσις εἰς τὰ δικαστήρια πρὸς τε ἐπιδίωξιν καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν. Οἱ Ἱσπανοὶ ἄρα ἀπαλλάσσονται τῆς πρὸς ἐγγύησιν judicatum solvi ὑποχρεώσεως. Ἀπ. ἐμπορ. Seine 5 Νοεμβρίου. «Le Droit» τῆς 9 Δεκεμβ. 1896.

(3) Ὁ ὅρος οὗτος, τοῦ ὁποίου ἡ σημασία ἐξηγήθη ἀνωτέρω (ἀριθ. 409), ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν ἀπαντᾷ ἐν πολλαῖς συμβάσεσιν. Ὅρ. κατάλογον ἐν Dictionnaire du droit international privé τοῦ Vincent et Penaux, λεξ. Caution

γυήσεως judicatum solvi.(1) Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἰδίως ἡ συνομολογηθεῖσα ἐν Χάγῃ τῇ 14 Νοεμβρίου 1896 σύμβασις (μήπω ἐπικυρωθεῖσα) ὑπὸ τοῦ Βελγίου, τῆς Ἱσπανίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰταλίας, τοῦ Λουξεμβούργου, τῶν Κάτω Χωρῶν, τῆς Πορτογαλίας καὶ τῆς Ἑλβετίας.(2) Κατὰ τὸ ἄρθρον 11 τῆς συμβάσεως ταύτης «οὐδεμία ἐγγύησις ἢ κατάθεσις ὑφ' οἱονδήποτε ὄνομα δύναται νὰ ἐπιβληθῇ εἴτε ἕνεκα τῆς ἰδιότητος αὐτῶν ὡς ξένων εἴτε ἕνεκα ἐλλείψεως κατοικίας ἢ διαμονῆς ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ, εἰς τοὺς ἔχοντας κατοικίαν ἔν τινι τῶν συμβαλλομένων Κρατῶν(3) ὑπηκόους αὐτῶν, καὶ δικαζομένους ὡς ἐνάγοντας ἢ παρεμβαίνοντας ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων ἄλλου ἐκ τῶν Κρατῶν αὐτῶν.» Ἡ ἀπαλλαγὴ ἄρα θὰ ὑφίσταται ἐν ταῖς σχέσεσιν ἱκανῶς μεγάλου ἀριθμοῦ Κρατῶν. Συνδέεται δὲ πρὸς ἐνδιαφέρουσαν διάταξιν, ἥτις, καθ'ὅσον ἡμεῖς τοὐλάχιστον γινώσκομεν, δὲν περιείχετο τέως ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ συμβάσει. Κατὰ

---

judicatum solvi ἀρ. 179. Τὸ μεγαλείτερον κράτος, μεθ' οὗ ἔχει ἡ Γαλλία συνομολογήσῃ τοιαύτην σύμβασιν, εἶναι ἡ Ρωσία. Περὶ τῆς ἑρμηνείας τοῦ ὅρου ὑπὸ τὴν ἐν τῷ κειμένῳ ἔννοιαν ὅρ. ἀπ. Πρωτ. Seine 22 Φεβρουαρίου 1870. D. 1870. 3.78.—10 Μαΐου 1883, Clunet 1883. σελ. 610.

(1) Ὅρ. τὸν κατάλογον ἐν «Dictionnaire» Vincent et Penaud, loc. cit. ἀριθ. 173—175 καὶ 181. Ἐν ταῖς μὲν ἡ ἀπαλλαγὴ εἶναι γενική, ἐν ἄλλαις συνομολογεῖται μόνον διὰ τοὺς τυχόντας τοῦ εὐεργετήματος τῆς δικαστικῆς προστασίας (πενίας).

(2) Ἡ Σουηδία καὶ Νορβηγία, ἡ Γερμανία, ἡ Αὐστρουγγαρία, ἡ Ῥουμουνία καὶ ἡ Ῥωσία προσεχώρησαν μετέπειτα.

(3) Ὁ ὅρος τῆς κατοικίας ἔν τινι τῶν συμβαλλομένων Κρατῶν ἐτέθη, ὅπως ᾖ δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς διατάξεως, περὶ ἧς ἐν συνεχείᾳ τοῦ κειμένου. Ὁ ὅρος οὗτος δὲν περιείχετο ἐν ταῖς πλείοσι τῶν προγενεστέρων συμβάσεων. Κατὰ τὸ πρόσθετον πρωτόκολλον τῆς 23 Μαΐου 1897 ἐννοεῖται ὅτι οἱ ὑπήκοοί τινος τῶν συμβαλλομένων Κρατῶν, ὅπερ ἤθελε συνομολογήσῃ μετ' ἄλλου ἐκ τῶν Κρατῶν αὐτῶν σύμβασιν εἰδικήν, καθ' ἣν δὲν θὰ ἀπῃτεῖτο ὁ ὅρος τῆς κατοικίας, θὰ ἀπαλλάσσωνται ἐν ταῖς προνοουμέναις ὑπὸ τῆς εἰδικῆς ταύτης συμβάσεως περιπτώσεσι τῆς πρὸς ἐγγύησιν ὑποχρεώσεως ἐν τῷ Κράτει μεθ' οὗ συνωμολογήθη ἡ σύμβασις αὕτη, καὶ ἂν ἔτι δὲν ἔχωσι τὴν ἑαυτῶν κατοικίαν ἔν τινι τῶν συμβαλλομένων Κρατῶν. Ἐπὶ παραδείγματος, οἱ ἐγκαθεσταμένοι ἔν τινι τῶν Κρατῶν τῆς Ἀμερικῆς Ἰταλοὶ ἐνάγοντες ἐν Γαλλίᾳ δύνανται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν ἀπὸ τῆς ἐγγυήσεως ἀπαλλαγὴν δυνάμει τῆς γαλλοσαρδικῆς συμβάσεως τῆς 29 Μαρτίου 1760 (ἄρθ. 22), ἐν ᾗ δὲν περιέχεται οὐδεὶς ὅρος κατοικίας.

τὸ ἄρθρ. 12 αἱ καταδικάζουσαι τὸν οὕτως ἀπαλλασσόμενον τῆς ἐγγυήσεως ἐνάγοντα εἰς τὰ ἔξοδα καὶ τέλη διατάξεις τῆς ἐκδοθείσης ἔν τινι τῶν συμβαλλομένων Κρατῶν ἀποφάσεις καθίστανται ἐκτελεσταὶ ἐν ἑκάστῳ τῶν ἄλλων συμβαλλομένων Κρατῶν ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας ἀρχῆς, ἥτις περιορίζεται νὰ ἐξετάσῃ, ἂν κατὰ τὸν νόμον τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἀπηγγέλθη ἡ καταδίκη, τὸ πρὸς ἐκτέλεσιν ἐκδοθὲν ἀντίγραφον εἶναι ἐπίσημον καὶ ἂν αὐτὴ ἡ ἀπόφασις ἔλαβεν ἰσχὺν δεδικασμένου (ἄρθρ. 13). Ἀφοῦ ὁ ἐνάγων ἀπηλλάχθη τῆς προκαταβολικῆς πληρωμῆς, δίκαιον εἶναι νὰ διευκολυνθῇ ὁ ἐναγόμενος διὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπιδικασθέντων ἐξόδων καὶ τελῶν (1) τῆς δίκης, ἥτις ἀδίκως ἠγέρθη ἐναντίον αὐτοῦ.

Ἠθέλησάν τινες νὰ ἐξαγάγωσι σοβαρὰς συνεπείας ἐξ ὅρου, ὅστις δὲν ἔχει οἵαν οἱ προηγούμενοι ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὰ ζητήματα τῆς ἁρμοδιότητος ἢ τῆς δικονομίας. Ὁ ὅρος οὗτος εἶναι ὁ *τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου Κράτους*, ὅστις ἀπαντᾷ ἐν ὡρισμέναις τισὶ συμβάσεσι. Τὸ ζήτημα ἀναφύεται ἰδίως μετὰ μεγάλου πρακτικοῦ ἐνδιαφέροντος ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 11 τῆς ἀπὸ 11 Μαρτίου 1871 συνομολογηθείσης μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας συνθήκης τῆς Φραγκφούρτης. Τὰ δύο πρῶτα ἐδάφια αὐτῆς ἔχουσιν οὕτως : « Ἀκυρωθέντων διὰ τοῦ πολέμου τῶν » μετὰ τῶν διαφόρων Κρατῶν τῆς Γερμανίας συνωμολογημένων ἐμ» πορικῶν συμβάσεων, ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις λαμ» βάνουσι διὰ τὰς ἐμπορικὰς αὐτῶν σχέσεις ὡς βάσιν τῆς *ἀμοι» βαίας συμπεριφορᾶς τὸν ὅρον τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου Κρά» τους*. Ἐν τῷ κανόνι τούτῳ περιλαμβάνονται τὰ δικαιώματα » εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς, ἡ διαμετακόμισις, αἱ τελωνιακαὶ δια» τυπώσεις, *ἡ παραδοχὴ καὶ ἡ μεταχείρισις* (admission et » traitement) *τῶν ὑπηκόων τῶν δύο Κρατῶν* ὡς καὶ τῶν πρα» κτόρων αὐτῶν. » Πολλαὶ δικαστικαὶ ἀποφάσεις ἀληθῶς εἰπεῖν ἄνευ αἰτιολογίας τινὸς ἐξήγαγον ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης σπουδαιοτάτην συνεπειαν, ὅτι οἱ Γερμανοὶ δύνανται νὰ ἐπικαλῶνται ὡς πρὸς τὴν δι-

---

(1) Ἐπρόκειτο περὶ καινοτομίας καὶ διὰ τοῦτο προέβησαν μετὰ μεγίστης φρονήσεως. Τῷ ὄντι ἡ ἐγγύησις judicatum solvi δὲν ἀφορᾷ μόνον εἰς τὰ ἔξοδα καὶ τέλη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀποζημιώσεις, εἰς ἃς δύναται νὰ καταδικασθῇ ὁ ἐνάγων ἕνεκα τῆς δίκης, ἐνῷ ἡ ἀπόφασις μόνον διὰ τὰ ἔξοδα καὶ τέλη ἀπαιτεῖται νὰ κηρύσσηται ἐκτελεστή.

καστικὴν ἁρμοδιότητα τὴν γαλλοελβετικὴν σύμβασιν τῆς 15 Ἰουνίου 1869, ἅτε τῆς Ἑλβετίας οὔσης ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου Κράτους.(1)

Ἡ γνώμη αὕτη ἐξ οὐδενὸς λόγου φαίνεται ἡμῖν δικαιολογουμένη. Ἡ σημασία τοῦ ὅρου καθορίζεται ἐκ τοῦ συνόλου τῆς διατάξεως, ἥτις ἀνάγεται εἰς ὅ,τι ἀπετέλει τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων, τῶν συνωμολογημένων προγενεστέρως ὑπὸ τῆς Γαλλίας μετὰ διαφόρων γερμανικῶν Κρατῶν, αἵτινες κηρύσσονται ὡς ἀκυρωθεῖσαι διὰ τοῦ πολέμου. Οἱ ὅροι, παραδοχὴ καὶ μεταχείρισις τῶν ὑπηκόων τῶν δύο Κρατῶν, περιλαμβάνουσι τοὺς ἐν χρήσει κανόνας τῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων περὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀγοράζειν καὶ πωλεῖν, τοῦ ἱδρύειν ἐμπορικὰ ἢ ἄλλα καταστήματα κλπ. Διὰ νὰ συμπεριλαμβάνωνται δὲ καὶ διατάξεις περὶ τῆς ἁρμοδιότητος ἢ δικονομικαί, αἵτινες ἔχουσιν εἰδικὸν χαρακτῆρα, ἀπῃτεῖτο ῥητὸς περὶ τούτου ὅρος. Ταῦτα ἀποδεικνύονται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι αἱ σχέσεις τῆς Γαλλίας μετὰ τῆς Ἑλβετίας ὡς πρὸς τὰ ἀντικείμενα ταῦτα κανονίζονται ὑπὸ τῆς συμβάσεως τῆς 15 Ἰουνίου 1869, ἐνῷ μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν Κρατῶν ὑπάρχει ἐμπορικὴ σύμβασις καὶ μάλιστα σύμβασις περὶ καταστημάτων (traité d'établissement). Κατὰ τὸ σύστημα, τὸ ὁποῖον ἀποκρούομεν, ἔδει οἱ γερμανοὶ νὰ δύνανται νὰ ἐπικαλῶνται τὴν γαλλοελβετικὴν σύμβασιν τοῦ 1869 καὶ ὡς πρὸς ἄλλο πλὴν τοῦ περὶ ἁρμοδιότητος ἀντικείμενον, ἐννοοῦμεν δηλαδὴ

---

(1) Ἀπ. ἐμπορ. Saint-Étienne, 20 Ἰουλίου 1886 (πραγματεία μνημονευθεῖσα Vincent σελ. 31). Ἀπ. ἐμποροδ. Seine, 29 Μαρτίου 1888 («Le Droit» τῆς 11 Ἀπριλίου 1888). Αἱ δύο αὗται ἀποφάσεις οὐδεμίαν περιέχουσι σκέψιν, περιορίζονται δὲ νὰ βεβαιώσωσιν, ὅτι ἡ συνθήκη τῆς Φραγκφούρτης κατ' ἐξαίρεσιν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 14 ἀστ. κώδ. παρέχει εἰς τοὺς γερμανοὺς τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικαλῶνται τὸν ὅρον τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου ἔθνους. Ὅρ. συμφώνους πρὸς τὴν ἐν τῷ κειμένῳ ὑποστηριζομένην γνώμην ἀπ. Πρωτοδ. Bastia, 29 Ἀποιλίου 1873. D. 1873.3.79. Ἀπ. ἐμπορ. Rouen, 20 Ἰανουαρίου 1890, «Le Droit» ἀριθ. τῆς 18 Μαρτίου 1890. Κατὰ τὴν πρώτην τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν οἱ Γερμανοὶ ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐγγύησιν judicatum solvi. Ὑφίσταται μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας εἰδικὴ σύμβασις τῆς 20 Φεβρουαρίου 1890, ἥτις ἀπαλλάσσει τῆς ἐγγυήσεως μόνον τοὺς ἀπολαύοντας τῆς δικαστικῆς προστασίας (τῶν δικαιωμάτων πενίας).— Ὅρ. ὡσαύτως ἀπ. ἐμπορ. Seine 19 Σεπτεμβρίου 1896. «Le Droit» ἀριθ. 23 Ὀκτωβρίου 1896.

ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων. Ἀλλ' ἐν τούτοις οἱ διαπραγματευθέντες τὴν συνθήκην δὲν ἐνόμισαν, ὅτι δυνάμει τῶν διατάξεων αὐτῆς θὰ ἠδύναντο οἱ Γερμανοὶ νὰ ἐπικαλῶνται τὰς συμβάσεις, ἃς εἶχε συνομολογήσῃ ἡ Γαλλία μετ' ἄλλων Κρατῶν ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων, καὶ ἐπανήγαγον ῥητῶς ἐν ἰσχύϊ σύμβασίν τινα ἀφορῶσαν εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ἥτις εἶχε συνομολογηθῇ ἐν ἔτει 1864 ὑπὸ τῆς Γαλλίας μετὰ τοῦ Μεγάλου Δουκάτου τῆς Βάδης.(1)

Τὸ ἐξετασθὲν τοῦτο σχετικῶς πρὸς τὴν συνθήκην τῆς Φραγκφούρτης ζήτημα παρουσιάζεται ὡσαύτως καὶ διὰ διαφόρους ἄλλας ἐμπορικὰς συμβάσεις, αἵτινες περιέχουσι τὸν ὅρον τοῦτον.(2) Πρέπει δὲ νὰ λυθῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ὁ ὅρος τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου Κράτους, ὅστις ἀπεδοκιμάσθη ἤδη ἐν τῇ καθαρῶς οἰκονομικῇ σφαίρᾳ, θὰ καθίστατο ἀληθινὴ παγίς, ἐὰν ἔπρεπε νὰ δοθῇ αὐτῇ ἡ ὑπερμέτρως διεσταλμένη αὕτη ἑρμηνεία.

410. *Μὴ ἀμφισβητουμένη δικαιοδοσία τῶν ἐμποροδικείων.*—Τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν ἔχουσιν, ὡς τὰ πρωτοδικεῖα, σπουδαίαν ἐκουσίαν δικαιοδοσίαν. Ἡ διαφορὰ δὲ προέρχεται κυρίως ἐκ τούτου, ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν εἶναι ἐπιπεφορτισμένα νὰ χορηγῶσιν ἀδείας καὶ νὰ λαμβάνωσι μέτρα πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀνικάνων. Οὕτω δὲν εἶναι τὰ ἐμποροδικεῖα τὰ ἔχοντα τὴν ἀποστολὴν δικαστήρια ὅπως παρέχωσι τὴν ἄδειαν τοῖς ἀνηλίκοις διὰ νὰ μετέλθωσι τὴν ἐμπορίαν, ἢ νὰ ἐπικυρῶσι τὴν ἄδειαν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου (ἀριθ. 223) ἢ νὰ χορηγῶσι τὴν ἄδειαν εἰς τὰς ὑπάνδρους γυναῖκας διὰ νὰ καταστῶσιν ἔμποροι. Τοῦτο δύναται νὰ προκύπτῃ ἐκ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν κατάστασιν καὶ εἰς τὴν ἱκανότητα τῶν προ-

---

(1) Vincent, πραγμ. μνημονευθεῖσα σελ. 80 καὶ ἐπ. Malapert, Gazette des Tribunaux ἀρ. τῆς 2 Αὐγούστου 1888. Συμφ. Roguin, «Journal du droit internat. privé», 1880 σελ 398.

(2) Τὸ ζήτημα ἀνεφύη ἰδίως προκειμένου περὶ τοῦ ἄρθρ. 6 τῆς ἐμπορικῆς καὶ ναυτιλιακῆς συμβάσεως, ἥτις συνωμολογήθη τῇ 7 Ἰανουαρίου 1826 μεταξὺ Γαλλίας καὶ Βραζιλίας. Ὅρ. ἀπ. Ἀκυρ. 22 Ἰουλίου 1886. S. 1887. 1.227 καὶ κρίσιν ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως Vincent, πραγμ. μνημον. σελ. 25 καὶ ἐπ.

σώπων ζητήματα δὲν εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων (ἄρθρ. 426 πολ δικον.). Ὅρ. καὶ ἄρθρ. 2 ἐμπ. κώδ.

Οὐ μόνον ἡ ἐκουσία δικαιοδοσία τοῦ ἐμποροδικείου εἶναι ἧττον σπουδαία τῆς τοῦ πρωτοδικείου, ἀλλ' ἀκόμη αὕτη συνήθως ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ προέδρου ἢ ὑπὸ τοῦ ἀναπληροῦντος αὐτὸν δικαστοῦ καὶ οὐχὶ ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ δικαστηρίου (ἀριθ. 410 δίς). Ὅρ. ὅμως καὶ ἄρθρ. 234, 414, ἐδ. 2 καὶ 416 ἐδ. 2.

Ὡς ἀναγομένας εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐμποροδικείου δύναταί τις νὰ ἀναφέρῃ διατάξεις πολλῶν νόμων, αἵτινες ἐπὶ σκοπῷ δημοσιότητος ἢ ἐπὶ ἄλλῳ ἀπαιτοῦσι νὰ γίνωνται καταθέσεις ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ δικαστηρίου αὐτοῦ. Ἐν τούτῳ ἀπαιτεῖται νὰ κατατιθῆται περίληψις τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου ἐμπόρου, ἐμφαίνουσα τὸ γαμικὸν αὐτοῦ σύστημα (ἄρθρ. 67 καὶ 69 ἐμπ. κώδ., ὅρ. ἀριθ. 315), τὰ καταστατικὰ τῶν ἑταιρειῶν (ἄρθρ. 55 νομ. 24 Ἰουλίου 1867) καὶ τὰ τροποποιοῦντα τὰ ἑταιρικὰ καταστατικὰ ἔγγραφα (ἄρθρ. 61 τοῦ αὐτοῦ νόμου), τὰ βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικὰ σήματα (νομ. 23 Ἰουνίου 1857, ἄρθρ. 2).

Παρατηρητέον ὅτι ἡ ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ ἐμποροδικείου γινομένη κατάθεσις δὲν ἔχει ὡς ἀναγκαίαν συνέπειαν, ὅτι τὸ δικαστήριον τοῦτο δικάζει τὰς σχετικὰς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς καταθέσεως δίκας. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματος, αἱ σχετικαὶ πρὸς τὰ βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικὰ σήματα ἀγωγαὶ ὑπάγονται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν πρωτοδικείων (νομ. 23 Ἰουνίου 1857, ἄρθρ. 1 ὑ). Δὲν δύναται ἐπομένως νὰ συναχθῇ ἐκ τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ πρωτοδικείου, ὅτι κατάθεσίς τις δὲν δύναται νὰ γείνῃ ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ ἐμποροδικείου. Οὕτως εἶναι παραδεδεγμένον ἐπὶ ἑταιρειῶν, ὅτι ἂν καὶ τὸ Πρωτοδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς ἀστικὰς ἑταιρείας διαφοράς, ἡ κατάθεσις ὅμως τῶν καταστατικῶν ἀστικῶν ἑταιρειῶν, περιβεβλημένων ἐμπορικὸν σχῆμα, πρέπει νὰ γίνηται ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ ἐμποροδικείου.(1)

410 *δίς. Εἰδικὰ καθήκοντα τοῦ Προέδρου τοῦ ἐμποροδικείου.*

---

(1) Τοῦτο ἀπώλεσε μέγα μέρος τῆς σπουδαιότητος, ἀφ' ἧς αἱ διὰ μετοχῶν ἑταιρεῖαι, αἱ συσταθεῖσαι μετὰ τὸν νόμον τῆς 1 Αὐγούστου 1883, εἶναι ἐμπορικαὶ ἑταιρεῖαι ἕνεκα τοῦ τύπου αὐτῶν καὶ μόνον, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ φύσις τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν.

— Ὁ πρόεδρος τοῦ ἐμποροδικείου ἔχει, ὡς τοιοῦτος, πλὴν τῆς γενικῆς ἐξουσίας, τῆς ἀνηκούσης εἰς πάντα πρόεδρον οἱουδήποτε δικαστηρίου διὰ τὴν ἐσωτερικὴν διεύθυνσιν τοῦ δικαστηρίου καὶ διὰ τὴν εὐταξίαν ἐν τοῖς ἀκροατηρίοις, καὶ προσωπικὰ καθήκοντα πολυάριθμα, ἐξ ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς.

Ὁ πρόεδρος τοῦ ἐμποροδικείου ἢ ὁ ἀναπληρῶν αὐτὸν δικαστής,

Ἐπιτρέπει τὴν κλήτευσιν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἢ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν καὶ χορηγεῖ ἀδείας συντηρητικῆς κατασχέσεως (ἄρθρ. 417 Πολ. Δικ. καὶ 172 ἐμπ. κώδικος). Ὅρ. ἀριθ. 417 τρὶς καὶ 418.

Διορίζει πραγματογνώμονας ἐν ἀρνήσει ἢ ἐν ἀμφισβητήσει διὰ τὴν παραλαβὴν τῶν μετακομισθέντων ἀντικειμένων (ἄρθρ. 106 ἐμπ. κώδ.) διατάσσει τὴν κατάθεσιν αὐτῶν ἔν τινι δημοσίᾳ ἀποθήκῃ καὶ ὁρίζει τὸν τρόπον τῆς πωλήσεως.

Ἐν ἀρνήσει τοῦ παραλήπτου νὰ παραλάβῃ τὰ διὰ θαλάσσης μετακομισθέντα ἐμπορεύματα χορηγεῖ ἄδειαν τῷ πλοιάρχῳ εἴτε νὰ πωλήσῃ μέρος αὐτῶν διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ ναύλου καὶ νὰ καταθέσῃ τὸ ὑπόλοιπον (ἄρθρ. 305 ἐμπ. κώδ.) εἴτε νὰ καταθέσῃ αὐτὰ εἰς χεῖρας τρίτου μέχρι τῆς πληρωμῆς τοῦ ναύλου (ἄρθρ. 306 ἐμπ. κώδικος).

Δέχεται τὰς ἐκθέσεις τῶν πλοιάρχων (ἄρθρ. 243, 245 καὶ 246 ἐμπ. κώδικος).

Ἐὰν ὑπάρχῃ περίπτωσις νὰ γείνῃ ἡ πώλησις ἐμπορικοῦ ἐνεχύρου, ὁρίζει πρὸς τοῦτο ἄλλον δημόσιον λειτουργὸν ἢ μεσίτην (ἄρθρ. 93 ἐμπ. κώδικος).

Διορίζει ἐπὶ τῇ αἰτήσει παντὸς ἐνδιαφερομένου, ἀφοῦ κλητευθῶσι προσηκόντως οἱ διοικηταί, ἐπιτρόπους πρὸς ἐπίβλεψιν δι' ἀνώνυμον ἑταιρείαν, ὅταν δὲν διωρίσθησαν τοιοῦτοι ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν μετόχων, ἢ προβαίνει εἰς ἀντικατάστασιν τῶν τυχὸν ἀρνουμένων ἢ κωλυομένων ἐκ τῶν διορισθέντων ὑπὸ τῆς συνελεύσεως ταύτης ἐπιτρόπων (νόμ. 24 Ἰουλίου 1867, ἄρθρ. 32).

Ἐνίοτε τὰ κείμενα τῶν νόμων εἶναι ἀσαφῆ καὶ δύναται ἑπομένως νὰ ἐγερθῇ ζήτημα περὶ τοῦ ἂν μόνος ὁ πρόεδρος τοῦ ἐμποροδικείου ἢ ὁλόκληρον τὸ δικαστήριον εἶναι ἁρμόδιον νὰ ἀποφήνηται. Οὕτως ἔχει ἐπὶ ἀπωλείας συναλλαγματικῆς ἢ γραμματίου εἰς διαταγὴν (ἄρθρ. 148, 152 ἐμπ. κώδ.) ἀποδείξεώς τινος παραλαβῆς ἢ ἐνεχυρογράφου (νόμ. 28 Μαΐου 1858, ἄρθρ. 12). Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ καὶ ὁ νόμος τοῦ 1855 ἀπαιτοῦσιν εἴτε διὰ τὴν πληρωμὴν τῆς συναλλαγματικῆς

τοῦ εἰς διαταγὴν γραμματίου ἢ τοῦ ἐξησφαλισμένου διὰ τοῦ ἐνεχυρογράφου χρέους εἴτε διὰ τὴν ἔκδοσιν δευτέρου ἀντιτύπου τῆς ἀποδείξεως παραλαβῆς *διαταγὴν* (ordonnance) *δικαστοῦ*. Ὁ οὕτω μεμονωμένως τεθεὶς ὅρος *δικαστοῦ* εἶναι ἀμφίβολος. Ἐν τούτοις ἡ ἀμφιβολία φαίνεται ὅτι ἐκλείπει ἕνεκα τῆς λέξεως *διαταγὴ* (ordonnance), ἥτις συνήθως δηλοῖ ἀπόφασιν τοῦ προέδρου. Ἄλλως ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων ἀπαιτεῖται πολλὴ ἁπλότης τύπων, ἅμα δὲ καὶ μεγάλη ταχύτης, καὶ τὰ δύο δὲ ταῦτα μόνον διὰ τῆς παρεμβάσεως ἑνὸς δικαστικοῦ λειτουργοῦ ἐπιτυγχάνονται.(1)

Ὁ πρόεδρος τοῦ Πρωτοδικείου ἔχει σπουδαιοτάτην ἐξουσίαν. Ἀποφαίνεται κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν ἐπὶ κατεπειγουσῶν διαφορῶν ἢ ὅτε πρόκειται περὶ προσωρινῆς λύσεως τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν ἐκτελεστοῦ τίτλου διενέξεων (ἄρθρ. 806—811 Πολ. Δικον.). Ἀμφισβητεῖται τὸ ζήτημα ἂν ἡ ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασία δύναται νὰ ἐφαρμόζηται ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὑπὲρ τῆς καταφατικῆς λύσεως γνώμην ἀναγνωρίζεται ὅτι ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων μόνος ὁ πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου ἀποκλειστικῶς δύναται νὰ ἀποφαίνηται ἐπ' ἀναφορᾷ (ἀριθ. 519 δίς). Τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἐξαιρετικὸν δικαστήριον καὶ ἐπομένως μόνον τὰς ῥητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπονεμηθείσας αὐτῷ ὑποθέσεις δύναται νὰ δικάζῃ. Τοῦτο ἰσχύει καὶ διὰ τὸν πρόεδρον ὡς καὶ δι' ὁλόκληρον τὸ δικαστήριον. Παρατηρητέον ἄλλως ὅτι, ὅπως κρίνῃ τις ἐπ' ἀναφορᾷ, ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ τελείαν γνῶσιν τοῦ δικαίου, ἣν μόνον ἐξ ἐπαγγέλματος δικαστικὸν πρόσωπον δύναται νὰ ἔχῃ.(2) Ὅρ. ἀριθ. 419 δίς.

---

(1) Bravard et Demangeat, III σελ. 380. Boistel ἀρ. 808. — Ἐναντίον Nouguier, «Des lettres de change», I ἀρ. 959. Pardessus I ἀρ. 408. Alauzet, IV. ἀρ. 1425.

Ὁ βελγικὸς νόμος τῆς 20 Μαΐου 1872 περὶ συναλλαγματικῆς καὶ γραμματίου εἰς διαταγὴν (ἄρθρ. 41 καὶ 42) ἔλυσε τὸ ζήτημα κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ἡμῶν ὁρίσας ῥητῶς περὶ διαταγῆς τοῦ προέδρου.

Ὅρ. τόμ. IV, ἀρ. 323.

(2) Τὴν λύσιν ταύτην παρεδέξατο καὶ τὸ σχέδιον νόμου περὶ πολιτικῆς δικονομίας, τὸ ὑποβληθὲν εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων τῇ 12 Ἰουλίου 1888·

ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ.—ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

411. Τὰ ἐμποροδικεῖα κατεστάθησαν ἰδίως, ὅπως διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις ὑπάρχῃ διαδικασία ἁπλῆ, ταχεῖα καὶ ὀλιγοδάπανος. Τὸ περίφημον διάταγμα τοῦ 1563, ὅπερ ἐγκατέστησεν ἐν Παρισίοις τὴν ἐμπορικὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν (ἀρ. 328), ἔφερεν, ὅτι ἡ ἵδρυσις αὕτη ἐγένετο «πρὸς συντόμευσιν πάσης δίκης καὶ διαφορᾶς μεταξὺ »ἐμπόρων, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ συναλλάσσωνται πρὸς ἀλλήλους καλῇ »τῇ πίστει, χωρὶς νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὰς λεπτολόγους διατυπώ»σεις τῶν νόμων καὶ διαταγμάτων». Ὁ Toubeau ἐν ταῖς *περὶ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου εἰσηγήσεσιν* αὐτοῦ (βιβλ. Ι τίτλ. Ι) λέγει· «Τὸ »σύντομον καὶ ἡ ταχεῖα περάτωσις τῶν δικῶν εἶναι ὁ κύριος λόγος »τῆς ἱδρύσεως τῶν ἐμπορικῶν δικαστηρίων καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἀπο»τελῇ ἓν τῶν μεγαλειτέρων μελημάτων αὐτῶν».

Διὰ ταῦτα ἡ τηρητέα ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων διαδικασία εἶναι ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἁπλουστέρα, ταχυτέρα καὶ ὀλιγοδαπανωτέρα τῆς κυρίως λεγομένης πολιτικῆς διαδικασίας. Ἐὰν καὶ αὕτη ἦτο ἁπλῆ, δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ μὴ γείνῃ δεκτὴ ἡ αὐτὴ διαδικασία διά τε τὰς ἀστικὰς καὶ διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ἡ ἁπλῆ διαδικασία δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι καὶ ἐνώπιον τῶν πρωτοδικείων, δικαζόντων ἐμπορικῶς, τηρεῖται ἡ ἐμπορικὴ διαδικασία (ἄρθρ. 640 καὶ 641 ἐμπορ. κώδ.).

Ὁ σκοπὸς τῆς ἁπλοποιήσεως καὶ τῆς ταχύτητος, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει ὁ νομοθέτης, συχνότατα δὲν ἐπιτυγχάνεται, τοὐλάχιστον ἐν μέρει, ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς χρήσεως, τὴν ὁποίαν ἐμποροδικεῖά τινα (ἰδίως δὲ τὸ τοῦ Σηκουάνα) ποιοῦνται τῆς ἐξουσίας, ἣν ἔχουσι, νὰ παραπέμπωσι τοὺς διαδίκους ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν (ἄρθρ. 429 πολ. δικον.). Ὅρ. ἀριθ. 465 (1)

Ἡ ἐμπορικὴ διαδικασία κανονίζεται ὑπό τε τοῦ κώδικος τῆς πολιτικῆς δικονομίας (ἄρθρ. 414—442) καὶ ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος

---

(1) Ὅρ. Paul Jozon, «De la mission des arbitres nommés par les tribunaux de commerce» (Revue critique de législation et de jurisprudence» 1876 σελ. 1 καὶ ἑπ.). Ὅρ. ὡσαύτως παρατηρήσεις M. Migneiet, Revue critique de législation et de jurisprudence, 1896, σελ. 192 καὶ ἑπ.

(ἄρθρ. 641—648), ὅστις ἐξαιρέσει ὡς πρός τινα, ἐπικυροῖ κατὰ τἄλλα ἁπλῶς τὰς διατάξεις τῆς πολιτικῆς δικονομίας. Πάντες ὅμως οἱ κανόνες τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας δὲν περιέχονται ἐν ταῖς δυσὶν αὐτοῖς κώδιξιν, οἵτινες οὐδ' ἅπτονται μάλιστα ζητημάτων πολλῶν. Πρὸς λύσιν αὐτῶν τηρεῖται ἡ ἐξῆς ἀρχή. Οἱ γενικοὶ κανόνες τῆς ἐνώπιον τῶν πρωτοδικείων διαδικασίας ἰσχύουσι καὶ διὰ τὴν ἐμπορικὴν διαδικασίαν, ὁσάκις δὲν καθιεροῦται ἐξαίρεσις αὐτῶν διά ῥητῆς νομικῆς διατάξεως καὶ οἱ κανόνες τῆς κοινῆς δικονομίας δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὸν ὀργανισμὸν τῶν ἐμποροδικείων καὶ πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας. Οὕτω πολλαὶ διατάξεις τοῦ κώδικος τῆς πολιτικῆς δικονομίας εἶναι ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὴν ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων διαδικασίαν, διότι προϋποτιθεῖσι τὴν παρέμβασιν δικηγόρων (avoués).(1).

Ἐνταῦθα θὰ διαλάβωμεν μόνον περὶ τῶν ἰδιαιτέρων τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας κανόνων. Οἱ γενικοὶ κανόνες, οἵτινες εἶνε κοινοὶ αὐτῆς τε καὶ τῆς κοινῆς δικονομίας, ἐκτίθενται ἐν τοῖς γενικοῖς συγγράμμασι περὶ πολιτικῆς δικονομίας, εἰς ἃ περιοριζόμεθα νὰ παραπέμψωμεν.(2)

---

(1) Pardessus, IV, ἀρ. 1361. — Ὁ Garsonnet, op. cit. III ἀρ. 417 ἀποκρούει ὡς λίαν ἀπόλυτον τὸν κανόνα, ὃν τίθεμεν ἐν τῷ κειμένῳ. Λέγει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιβαρύνωμεν τὴν ἐμπορικὴν διαδικασίαν διὰ λεπτολόγων τύπων, ὧν ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο νὰ ἐπιβραδύνωσιν αὐτὴν καὶ ἂς ὁ νομοθέτης ἠθέλησεν ἀναμφιβόλως νὰ ἀποφύγῃ.—Ὁ σοφὸς συγγραφεὺς ἔχει δίκαιον ὡς πρὸς τοὺς κανόνας, τοὺς ὁποίους ἠθέλησε νὰ ἀποφύγῃ ὁ νομοθέτης, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι πρέπει νὰ ἀποκλείσωμεν ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων πάντας τοὺς λεπτολόγους κανόνας. Εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ ὁρισθῇ τί ἐννοεῖται διὰ τοῦ λεπτολόγου δικονομικοῦ κανόνος. Αἱ ἐκτιμήσεις ὡς πρὸς τοῦτο δύναται νὰ εἶναι διάφοροι. Ἡ τεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Garsonnet ἀρχὴ ἄγει εἰς τὸ αὐθαίρετον.

(2) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, «Leçons de procédure civile» Garsonnet, «Cours théorique et pratique de procédure».

Ἐν τῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει ἐπὶ τοῦ τίτλου τῆς ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων διαδικασίας (τοῦ ὑποβληθέντος τῇ 12 Ἰουλίου 1888 εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων νομοσχεδίου) λέγεται· «Κατ' ἀρχὴν αὐτὴ ἡ τῶν πρωτοδικείων »διαδικασία εἶναι καὶ ἡ τῶν ἐμποροδικείων. Διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι ἐν τῷ »τίτλῳ τούτῳ νὰ ὁρισθῶσι μόνον αἱ κατὰ παρέκβασιν τοῦ κοινοῦ δικαίου τῆς »τῶν πρωτοδικείων διαδικασίας διατάξεις, αἵτινες ἀπαιτοῦνται ἕνεκα τοῦ εἰδι»κοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας».

412. Καὶ ἐπί τινων ἀστικῶν ἔτι δικῶν αἱ διατυπώσεις συνετμήθησαν ἕνεκα τῆς εὐτελείας τοῦ ἀντικειμένου, τῆς ἁπλότητος τῶν λυτέων ζητημάτων καὶ τοῦ κατεπείγοντος τῆς ὑποθέσεως (ἄρθρ. 404—411 πολιτ. δικον.).(1) Ἡ τοιαύτη διαδικασία χαρακτηρίζεται *συνοπτικὴ* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *συνήθη*. Ἡ ἐμπορικὴ δὲ διαδικασία εἶναι ἁπλουστέρα ἔτι καὶ τῆς συνοπτικῆς. Οὕτως ἡ τῶν δικηγόρων (avoués) ὑπηρεσία δὲν εἶναι δεκτὴ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἐνῷ ἀπαιτεῖται ἐπὶ τῶν συνοπτικῶν ἀστικῶν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν συνήθων ὑποθέσεων (ἄρθρ. 414 πολιτ. δικον., 627 ἐμπ. κώδ.). Πρὸς τούτοις αἱ συνοπτικαὶ ὑποθέσεις δὲν ἀπαλλάσσονται ἀναγκαίως, ὡς αἱ ἐμπορικαί, τῆς πρὸς συμβιβασμὸν ἀποπείρας.(2)

413. Αἱ ἐπενεχθεῖσαι εἰς τὸ κοινὸν δίκαιον τροποποιήσεις ὡς πρὸς τὴν ἐμπορικὴν διαδικασίαν ἀνάγονται εἰς τὴν *ἀπόπειραν συμβιβασμοῦ, εἰς αὐτὴν τὴν ἀγωγήν, εἰς τὰς προθεσμίας καὶ τὸν τρόπον τῆς παραστάσεως, εἰς τὴν ἀπόδειξιν, εἰς τὰς ἀποφάσεις, εἰς τὰ κατ' αὐτῶν ἔνδικα μέσα καὶ εἰς τὴν προσωρινὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων*. Περὶ τούτων δὲ θὰ διαλάβωμεν διαδοχικῶς.

414. *Ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς πρὸς συμβιβασμὸν ἀποπείρας.* — Ἵνα προλαμβάνωνται ὡς οἷόν τε αἱ δίκαι, ἡ πολιτικὴ δικονομία (ἄρθρ. 48) ἀπαιτεῖ, κατ' ἀρχήν, ὅπως πάσης ἀγωγῆς προηγῆται ἀπόπειρα πρὸς συμβιβασμόν, γινομένη ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδικείου. Ἀγωγαί δέ τινες εἶναι ἀπηλλαγμέναι τοῦ προκαταρκτικοῦ αὐτοῦ ὅρου (ἄρθρ. 49 πολ. δικον.). Οὕτως ἔχει ἰδίως διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις (ἄρθρ. 49 ἐδ. 4 πολ. δικον.), αἵτινες κατ' ἀκρίβειαν ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς περιλαμβανόμεναι μεταξὺ τῶν *ἀπαιτουσῶν ταχύτητα ἀγωγῶν*, αἵτινες ἀπαλλάσσονται τῆς πρὸς συμβιβασμὸν ἀποπείρας (ἄρθρ. 49, 2ον).

Ἐὰν ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων δὲν ἀπαιτῆται ἀπόπειρα πρὸς συμβιβασμὸν πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἀγωγῆς, δύναται ὅμως νὰ γίνηται

---

(1) Ὅρ. ὡσαύτως ἄρθρ. 823 ἀστ. κώδ. Νομ. 29 Ἀπριλίου 1845, ἄρθρ. 4 Νομ. 11 Ἰουλίου 1847, ἄρθρ. 3. Νομ. 10 Ἰουνίου 1854. Νομ. 20 Αὐγούστου 1884, ἄρθρ. 18 καὶ 36. Νομ. 20 Αὐγούστου 1884, ἄρθρ. 7.

(2) Boitard, Colmet-Daage et Glasson «op. cit.» I ἀρ. 596.

τοιαύτη κατὰ τὴν δίοδον τῆς διαδικασίας.(1) Κατὰ τὸ ἄρθρον 429 πολ. δικον. τὸ ἐμποροδικεῖον ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ παραπέμπῃ τοὺς διαδίκους ἐνώπιον διαιτητῶν, οἵτινες εἶναι ἐπιπεφορτισμένοι *νὰ συμβιβάζωσι τοὺς διαδίκους, ἐὰν ἦναι τοῦτο δυνατόν,* ἢ ἄλλως νὰ συντάττωσιν ἔκθεσιν, ἐν ᾗ ἐκφέρουσι γνώμην περὶ τῆς δίκης (ἀριθ. 464 καὶ 465).

Ἀπό τινων ἐτῶν ἐγένετο κίνησίς τις τοῖς περὶ τὰς ὑποθέσεις ἀσχολουμένοις ὑπὲρ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων προκαταρκτικοῦ τινος συμβιβαστικοῦ θεσμοῦ ἀναλόγου πρὸς τὸν ὁριζόμενον διὰ τὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις, ὅστις θὰ ἐγίνετο εἴτε ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδικείου, εἴτε ἐνώπιον ἐμποροδικείου.(2) Ἡ μεταρρύθμισις αὕτη ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἔχῃ τὸ μέγα πλεονέκτημα τῆς ἀποφυγῆς πολλῶν δικῶν καὶ ἐν πολλαῖς περιπτώσεσιν οὐδὲν θὰ εἶχε τὸ ἄτοπον. Ὑποθέσεις τινὲς ἐμπορικαί, ἰδίως δὲ αἱ σχετικαὶ πρὸς τὰς διὰ μετοχῶν ἑταιρείας, δὲν ἀπαιτοῦσι μείζονα ταχύτητα τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὰς ἀστικὰς ἐν γένει ὑποθέσεις. Ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα πρὸς συμβιβασμὸν δὲν δύναται νὰ ἀπαιτηθῇ ἀβλαβῶς διὰ *πάσας* τὰς ἐμπορικὰς δίκας. Μέγας ἀριθμὸς τῶν φερομένων ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων ἀγωγῶν ἔχουσιν ἀντικείμενα τὴν πληρωμὴν συναλλαγματικῶν ἢ γραμματίων εἰς διαταγήν. Οἱ τίτλοι οὗτοι εἶναι διὰ τὴν ἐμπορίαν εἶδος κυκλοφοροῦντος νομίσματος, τὸν χαρακτῆρα δὲ τοῦτον θὰ ἐκινδύνευον νὰ ἀπολέσωσιν ἕνεκα τῶν βραδυτήτων τοῦ συμβιβασμοῦ, αἵτινες θὰ ὠφέλουν τοὺς ἀναξιοχρέους ὀφειλέτας καὶ θὰ ἔβλαπτον τοὺς κομιστάς.(3)

---

(1) Ὅρ. διὰ τὴν παρὰ τῷ ἐμποροδικείῳ τοῦ Σηκουάνα γινομένην ἀπόπειραν πρὸς διευκόλυνσιν τῶν συμβιβασμῶν κατ' αὐτὴν τὴν ἔναρξιν τῆς διαδικασίας, Houyvet «op. cit.» σελ. 132 σημείωσιν. Δὲν ἔσχεν αὕτη τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα.

(2) Τὸ νομαρχιακὸν συμβούλιον τοῦ Σηκουάνα ἔν τινι συνεδριάσει αὐτοῦ τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου 1884 ἐξέφρασεν εὐχὴν ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν.

(3) Ἄλλως καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων πολλοῦ γε καὶ δεῖ ὁ θεσμὸς τῆς πρὸς συμβιβασμὸν ἀποπείρας νὰ παραγάγῃ τὰ προσδοκώμενα ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ἀποτελέσματα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιτυγχανομένων συμβιβασμῶν βαίνει σταθερῶς ἐλαττούμενος. Κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ 50 ο/ο (ἔτη 1841—1845) εἰς 36 ο/ο (διὰ τὰ 1876—1880) καὶ εἰς 30 ο/ο (διὰ τὸ 1885). Ἐν ἔτει 1894 ἐπὶ 28522 ὑποθέσεων, μόνον 6617 συνεβιβάσθησαν, ἤτοι ἔλαττον τῶν 24 ο/ο.

415. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΙΤΗΣΕΩΣ.—Κατὰ τὸ ἄρθρον 415 πολ. δικον. πᾶσα αἴτησις πρέπει νὰ γίνηται διὰ δικογράφου ἀγωγῆς κατὰ τὰς διατυπώσεις τὰς ὁριζομένας ἐν τῷ περὶ *ἀγωγῶν* τίτλῳ.

Καίτοι τὸ ἄρθρ. 415 ποιεῖται τὴν συνοπτικὴν ταύτην παραπομπὴν εἰς τὸν περὶ ἀγωγῶν τίτλον, ὑπάρχουσιν ὅμως διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις ἰδιαίτερά τινα στοιχεῖα, ἀφορῶντα εἴτε εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ δικογράφου τῆς ἀγωγῆς, εἴτε εἰς τὴν κοινοποίησιν αὐτοῦ, εἴτε εἰς τὴν προθεσμίαν καὶ τὸν τρόπον τῆς παραστάσεως.

Πρὶν ἐξετάσωμεν τὰ διάφορα ταῦτα στοιχεῖα, πρέπει νὰ εἴπωμεν ἂν κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρ. 415 πολ. δικον. *πᾶσα αἴτησις* ἄνευ ἐξαιρέσεως γίνεται διὰ δικογράφου ἀγωγῆς. Τοῦτο ἐφαρμόζεται ἄνευ δυσκολίας διὰ τὰς *κυρίας καὶ εἰσαγωγικὰς δίκης* αἰτήσεις· ἀλλ' ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων, καθάπερ καὶ ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων, ὑπάρχουσι καὶ αἰτήσεις, αἵτινες δὲν συνενοῦσι τοὺς δύο αὐτοὺς χαρακτῆρας, ὑπάρχουσιν αἰτήσεις παρεμπίπτουσαι, γινόμεναι ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος, αἰτήσεις ἀνταγωγικαὶ ἢ περὶ συμψηφισμοῦ, αἰτήσεις περὶ ἐγγυήσεως, αἰτήσεις περὶ παρεμβάσεως. Ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων αἱ αἰτήσεις αὗται δύναται νὰ γίνωνται δι' ἁπλοῦ δικογράφου κοινοποιουμένου ὑπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον (ἄρθρ. 337 καὶ 340 πολ. δικον.) μόνον δὲ δι' αἴτησιν περὶ ἐγγυήσεως κατὰ τρίτου προσώπου, ξένου πρὸς τὴν δίκην, εἶναι ἀναγκαῖον δικόγραφον ὑπὸ τύπον ἀγωγῆς· ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων πρέπει ἆρά γε τὸ ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον δικόγραφον νὰ ἀντικαθιστᾶται διὰ δικογράφου ὑπὸ τύπον ἀγωγῆς; Φρονοῦμεν ὅτι τοῦτο δὲν δύναται νὰ γείνῃ δεκτόν, διότι τότε ἐναντίον τῆς προφανοῦς θελήσεως τοῦ νόμου καὶ οἱ τύποι θὰ ἦσαν πολυπλοκώτεροι καὶ ἡ διαδικασία δαπανηροτέρα ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις ἢ ἐνώπιον τῶν πρωτοδικείων. Λογικὸν εἶναι νὰ δεχθῶμεν, ὅτι αἱ αἰτήσεις αὗται ὑποβάλλονται δι' ἁπλῶν προτάσεων, δυνάμεναι ἔτι νὰ διατυπωθῶσι καὶ προφορικῶς ἐπ' ἀκροατηρίου.(1) Καὶ ὅμως ὑπεστηρίχθη, ὅτι αἱ αἰτήσεις αὗται μόνον διὰ δικογράφου ὑπὸ τύπον ἀγω-

(1) Ἀπ. ἐφετ. Caen, 19 Μαΐου 1880. S. 1880, 2.326. J. Pal. 1880. 1229. D. 1881. 2 179. Ἀκυρ. 2 Ἰουλίου 1884. D. 1.1.148. J. Pal. 1885. 1.618. S. 1885. 1.246. (Αἱ ἀποφάσεις αὗται ἀφορῶσιν εἰς αἰτήσεις ἀνταγωγικὰς ἢ περὶ συμψηφισμοῦ) Rodière, «Compétence et procédure» (4η ἔκδ.) II, σελ. 18.

γῆς (1) δύνανται νὰ εἰσαχθῶσιν, ἐπεκαλέσθησαν δὲ οἱ ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης τοὺς ἀπολύτους ὅρους τοῦ ἄρθρ. 415. Ἀλλὰ τὸ πιθανὸν εἶναι ὅτι ὁ νομοθέτης ἐν τῇ διατάξει ταύτῃ ἀπέβλεψε μόνον εἰς τὰς πολυαριθμοτέρας αἰτήσεις, αἵτινες εἶναι αἱ κύριαι ἅμα δὲ καὶ εἰσαγωγικαὶ δίκαι. Παρατηρητέον δ' ὅτι καὶ οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν γνώμην, ἣν ἀντικρούομεν, διίστανται πρὸς ἀλλήλους, προέτειναν δὲ διαφόρους διακρίσεις.(2)

416. ΔΙΚΟΓΡΑΦΟΝ ΑΓΩΓΗΣ. — Τὸ δικόγραφον τῆς ἀγωγῆς κατ' ἀρχὴν δέον νὰ περιέχῃ τὰ στοιχεῖα, ἅτινα ἀπαιτοῦνται καὶ διὰ τὰς ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου ἀγωγὰς (συνδ. ἄρθρ. 61 καὶ 415 πολ. δικον.), πλὴν, κατὰ φυσικὸν λόγον, τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἀπόπειραν συμβιβασμοῦ (ἄρθρ. 65 πολ. δικον., ἀριθ. 414) καὶ εἰς τὸν διορισμὸν δικηγόρων (avoués), ἀφοῦ ἡ λειτουργία τῶν δικηγόρων (avoués) δὲν εἶναι δεκτὴ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων (ἄρθρ. 414 πολ. δικον.). Ὁ ἐνάγων δύναται μὲν βεβαίως νὰ παρασταθῇ διὰ πληρεξουσίου, δὲν εἶναι ὅμως ἀναγκαῖον νὰ δηλῶται οὗτος ἐν τῷ δικογράφῳ τῆς ἀγωγῆς, ἀλλὰ δύναται νὰ γείνῃ τοῦτο καὶ διὰ χωριστοῦ δικογράφου. Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων τοῦτο μόνον ἀπαιτεῖ ὁ νόμος, ὅπως κατὰ τὸν *χρόνον τῆς συζητήσεως τῆς ὑποθέσεως ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ* παρίστανται οἱ διάδικοι αὐτοπροσώπως ἢ διὰ πληρεξουσίων· ὅρ. ἀριθ. 424.

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Aix, 16 Μαΐου 1860. S- 1860. 2.439. J. Pal. 1861. 183. D. 1860. 2.118 Amiens, 21 Μαΐου 1872. S 1872. 2.35. J. Pal. 1872. 207. Angers, 24 Φεβρουαρίου 1894 D. 1894. 2.487: (ἐν ταῖς ἀποφάσεσι ταύταις ἐπρόκειτο περὶ αἰτήσεων πρὸς παρέμβασιν).—Ἀπ. ἐφ. Paris (4ον τ μ.) 21 Ἰουλίου 1875. D. 1881. 2.179. S. 1880. 2.326, (ἐν ὑποσημειώσει). J. Pal. 1880. 1.1229 ἐν ὑποσημειώσει (ἐν τῇ ἀποφάσει ταύτῃ ἐπρόκειτο περὶ αἰτήσεως ἐπὶ ἐγγυήσει, γενομένης ὑπὸ ἐναγομένων κατά τινος τῶν συνεναγομένων). Ὅρ. ὡσαύτως ἀπ. ἐφ. Nîmes, 21 Ἰανουαρίου 1881. D. 1881. 2.126.

(2) Camberlin («Manuel pratique des tribunaux de commerce» σελ. 238). Orillard, Compétence et procédure des Tribunaux de commerce ἀριθ. 742 καὶ 763 σελ. 790. Κατὰ τὸν Kamperlin (loc. cit.), αἱ περὶ ὧν πρόκειται αἰτήσεις δὲν δύνανται νὰ γίνωσι διὰ τῶν προτάσεων, ἐκτὸς ἂν συναινῇ ὁ ἀντίδικος. Ὁ Orillad δέχεται, ὅτι διὰ τὰς περὶ παρεμβάσεως αἰτήσεις ἀπαιτεῖται δικόγραφον ἀγωγῆς, καὶ ὅτι διὰ τὰς ἄλλας αἰτήσεις αἱ προτάσεις εἶναι ἐπαρκεῖς, ἀλλὰ τότε μόνον, ὅταν παρίστανται ὁ ἀντίδικος.

Ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων ὁ ἐνάγων ἐκλέγει κατοικίαν παρὰ τῷ δικηγόρῳ αὐτοῦ καὶ ἡ ἐκλογὴ αὕτη ἐπέρχεται μάλιστα αὐτοδικαίως, ἂν δὲν γείνῃ ἐναντία δήλωσις ἐν τῷ δικογράφῳ τῆς ἀγωγῆς (ἄρθρ. 61ον πολ. δικον.). Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὅμως ὑποθέσεων ἐν μιᾷ μόνον ἰδιαιτέρᾳ περιπτώσει ἀπαιτεῖται ἐκλογὴ κατοικίας καὶ ἡ ἐκλογὴ αὕτη γίνεται κατὰ εἰδικὸν τύπον (ἄρθρ. 422 πολ. δικον. Ὅρ. κατωτέρω ἀριθ. 433).

416 δίς. ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝΑΓΟΜΕΝΟΥ. — Ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων ἡ παράστασις τοῦ ἐναγομένου συνίσταται εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ διορισμὸν δικηγόρου (ἄρθρ. 75 πολ. δικον.). Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ὁ ἐναγόμενος παρίσταται, ὅταν κατὰ τὴν ὡρισμένην ἡμέραν παρουσιάζηται ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ εἴτε αὐτὸς οὗτος, εἴτε ὁ διορισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ πληρεξούσιος.

417. ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΙ ΔΙΔΟΜΕΝΑΙ ΠΡΟΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΝ ΄Η ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΙ ΑΓΩΓΗΣ. — Ἡ διδομένη τῷ ἐναγομένῳ πρὸς παράστασιν προθεσμία ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων εἶναι κατὰ γενικὸν κανόνα ὀκτὼ ἡμερῶν ἐλευθέρων, λογιζομένη ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως τοῦ δικογράφου τῆς ἀγωγῆς (ἄρθρ. 72 πολ. δικον.). Ἐν ἐπειγούσαις δὲ περιστάσεσιν ὁ πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου δύναται διὰ διατάξεως ἐκδιδομένης ἐπ' ἀναφορᾷ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν κλήτευσιν *ἐν συντόμῳ προθεσμίᾳ*, τουτέστιν εἰς προθεσμίαν βραχυτέραν τοῦ πλήρους ὀκταημέρου, ἡ ἄδεια δὲ αὕτη ἐνέχει καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς πρὸς συμβιβασμὸν ἀποπείρας. Εἶναι δ' ὅμως γενικῶς παραδεδεγμένον ὅτι ὁ πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου δὲν δύναται νὰ ὁρίσῃ τὴν πρὸς παράστασιν προθεσμίαν συντομωτέραν τῆς μιᾶς ἐλευθέρας ἡμέρας.(1)

Αἱ ἐμπορικαὶ ὑποθέσεις συχνότατα ἔχουσι χαρακτῆρα κατεπείγοντα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ πρὸς παράστασιν κοινὴ προθεσμία ἀντὶ ὀκταημέρου εἶναι μιᾶς ἡμέρας ἐλευθέρας (ἄρθρ. 416 καὶ 1833 πολ. δικον.), ὥστε κοινοποιουμένης τῆς ἀγωγῆς τῇ 1ῃ τοῦ μηνὸς ἡ πρὸς παράστασιν ἡμέρα εἶναι ἡ 3η τοῦ μηνός. Ἀλλ' ὅμως ἡ πρὸς παράστασιν προθεσμία εἶναι ἐνίοτε μακροτέρα καὶ ἄλλοτε βραχυτέρα καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς μιᾶς ἐλευθέρας ἡμέρας.(2)

---

(1) Garsonnet, op. cit. III § 260 σελ. 270,

(2) Ἡ συνήθεια ἐν Παρισίοις εἶναι νὰ γίνηται ἡ κλήτευσις διά τινας ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ὡρισμένας ὑπὸ τοῦ Προέδρου. Οὕτως ἡ Τρίτη καὶ ἡ Παρασκευὴ εἶνε προσδιωρισμέναι διὰ τὰς ἀσημάντους ὑποθέσεις. Houyvet op. cit. σελ. 127 ἐν σημειώσει.

417 δίς. Ἡ τῆς μιᾶς ἐλευθέρας ἡμέρας προθεσμία κατὰ τὸν γενικὸν κανόνα τοῦ ἄρθρ. 1033 πολ. δικον. παρατείνεται ἀνὰ μίαν ἡμέραν κατὰ πέντε μυριόμετρα λόγῳ ἀποστάσεως τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου ἀπὸ τῆς ἕδρας τοῦ δικαστηρίου. Τὰ οὐχὶ βραχύτερα τῶν τεσσάρων μυριομέτρων τμήματα αὐξάνουσι τὴν προθεσμίαν κατὰ μίαν ἐλευθέραν ἡμέραν.

Ὅταν ὁ ἐναγόμενος κατοικῇ ἐκτὸς τῆς ἠπειρωτικῆς Γαλλίας, ἀπολαύει πρὸς παράστασιν τῶν ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 73 πολ. δικον. ὡρισμένων προσθέτων προθεσμιῶν.(1)

417 τρίς. Καὶ ἀντιθέτως, ἡ πρὸς παράστασιν προθεσμία δύναται νὰ ἦναι βραχυτέρα τῆς μιᾶς ἐλευθέρας ἡμέρας. Ὁ νομοθέτης δὲν παρέλιπε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ὁ ἐνάγων ἔχει ἐνίοτε ἀνάγκην ταχείας ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης, κινδυνεύων νὰ ἴδῃ τὸν ἑαυτοῦ ὀφειλέτην φεύγοντα καὶ ἀσφαλίζοντα τὴν κινητὴν αὐτοῦ περιουσίαν ἀπὸ πάσης προσβολῆς, πρὶν φθάσῃ νὰ ἐπιτύχῃ καταδικαστικὴν κατ' αὐτοῦ ἀπόφασιν καὶ κατάσχῃ τὴν περιουσίαν ταύτην.

Ἐν αἷς περιπτώσεσιν ἀπαιτεῖται ταχύτης, τουτέστιν ἐπὶ ἰδιαιτέρως κατεπειγουσῶν ὑποθέσεων, ὁ πρόεδρος τοῦ ἐμποροδικείου δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν κλήτευσιν *ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἢ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν* (ἄρθρ. 417 πολ. δικον.). Ἡ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν κλήτευσις εἶναι ἡ ἐπιτρεπομένη διὰ τὴν ἐπιοῦσαν, ἡ δὲ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἡ διδομένη διὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν. Ἡ πρώτη αὕτη ἐξαίρεσις ἀφείθη εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ προέδρου τοῦ ἐμποροδικείου.

Ἡ περὶ ἀδείας πρὸς κλήτευσιν τοῦ ἐναγομένου ἐντὸς συντόμου προθεσμίας αἴτησις ὑποβάλλεται ὑπὸ τύπον ἀναφορᾶς. Ἑπομένως ὁ ἐναγόμενος δὲν καλεῖται, ὅπως ὑποστηρίξῃ, ἐὰν ὑπάρχῃ λόγος, ὅτι ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶναι κατεπείγουσα καὶ ὅτι συνεπῶς ἡ πρὸς παράστασιν προθεσμία δὲν πρέπει νὰ συντομευθῇ. Ἀλλ' ἔχει τοὐλάχιστον ὁ ἐναγόμενος ἔνδικόν τι μέσον κατὰ τῆς διατάξεως τοῦ προέδρου, τῆς ἐπιτρεπούσης τὴν ἐντὸς συντόμου προθεσμίας κλήτευσιν ; Ἐὰν ἔχῃ, τίνα εἶναι ταῦτα ; Τὰ ζητήματα ταῦτα ἐξετασθήσονται κατωτέρω. Ὅρ. ἀριθ. 419.

Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 417 πολ. δικον. ἔχει τόσῳ μείζονα σπουδαιότητα, ὅσῳ κατὰ τὴν μᾶλλον παραδεδεγμένην γνώμην, τὴν καὶ ὑπὸ

(1) Ἀπ. ἐφ. Rouen, 21 Δεκεμβρ. 1886. «La Loi» τῆς 14 Ἰανουαρ. 1887.

τῆς νομολογίας καθιερωθεῖσαν, ἡ ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασία, ἥτις εἶναι ταχεῖα, δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων (ἀριθ. 419 δίς). Ὥστε ἡ ἀπονεμηθεῖσα τῷ προέδρῳ ἐξουσία νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν κλήτευσιν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἀναπληροῖ ἕν τινι μέτρῳ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν.(1)

417 τετράκις. Ἐπὶ πλέον δὲ ὑπάρχουσι περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ νόμος δέχεται ὅτι καὶ ἄνευ ἀδείας τοῦ προέδρου δύναται νὰ γείνῃ κλήτευσις ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἢ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν (ἄρθρ. 418 πολ. δικον.). Οὕτως ἔχει ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑποθέσεων, ἐὰν συντρέχῃ ὁ ἕτερος τῶν δύο ἀκολούθων ὅρων :

α) *Ὅταν ὑπάρχωσι διάδικοι μὴ ἔχοντες κατοικίαν.* Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους δὲν πρέπει νὰ νοηθῶσιν οἱ μὴ κατοικοῦντες ἐν ᾧ τόπῳ πρόκειται νὰ δικασθῇ ἡ ὑπόθεσις, καίτοι ἔχοντες κατοικίαν ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ μόνον οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἢ ὅσοι μὴ ἔχοντες ἐν Γαλλίᾳ ἕνεκα τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν μήτε κατάστημα ὡρισμένον, μήτε διαμονὴν διαρκῆ εὑρίσκονται τυχαίως ἐν ᾧ τόπῳ ἀσκεῖται ἡ δικαιοδοσία τοῦ δικαστηρίου. Εἶναι δὲ ἀδιάφορον ἄλλως ἂν τὰ πρόσωπα ταῦτα εἶναι Γάλλοι ἢ ἀλλοδαποί. Τοῦτο δὲ εἶχεν ἤδη παρατηρήσει καὶ ὁ Valin ἐπὶ τοῦ ἄρθρ. 2, βιβλ. I, τιτλ. XI τοῦ Διατάγματος τοῦ 1681.(2) Συμβαίνει ὅμως πράγματι συνηθέστατα νὰ ἦναι οὗτοι ξένοι.

Τὸ ἄρθρ. 418 βεβαίως εἶχεν ὑπ' ὄψιν ἰδίως τὸ συμφέρον τοῦ ἐνά-

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 1 Δεκεμβρίου 1880 S. 1881.1.147. J. Pal. 1881.1.358. D. 1881.1.5.

(2) Τὸ ἄρθρ. αὐτὸ ἦτο οὕτω συντεταγμένον « Ἐν αἷς ὑποθέσεσιν ὑπάρχουσι διάδικοι ἀλλοδαποὶ ἢ ἐξωτικοὶ (forains parties) καὶ ἐν ταῖς ἀφορώσαις εἰς τὴν ἐξάρτυσιν, τὰ τρόφιμα, τὸ πλήρωμα καὶ τὴν ἀποσκευὴν τῶν ἑτοίμων πρὸς ἀπόπλουν πλοίων ὡς καὶ ἄλλων προσωρινῶν ὑποθέσεων αἱ κλητεύσεις γίνονται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἄνευ ἀδείας τοῦ δικαστοῦ καὶ ὁ ἀπολειπόμενος δύναται νὰ δικασθῇ ἀμέσως». Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου τούτου ὁ Valin (τόμος I σελ. 400) λέγει τὰ ἑξῆς : «Ἔπειτα, ἐν αὐτῷ δὲν πρόκειται μόνον περὶ ἀλλοδαπῶν ὑπηκόων ἄλλης δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐξωτικῶν (forains). Ὁ ὅρος οὗτος, ἀληθῶς εἰπεῖν, ἐν τῇ γενικῇ αὐτοῦ ἐννοίᾳ περιλαμβάνει τοὺς ξένους πρὸς τὸ βασίλειον, ἀλλ' ἐν τῇ στενωτέρᾳ ἐννοίᾳ, σημαίνει μόνον τοὺς κατοίκους ἄλλης ἐπαρχίας, ἄλλου τόπου, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ σημασίᾳ ἐγένετο χρῆσις αὐτῆς ἐν τῷ ἄρθρῳ οὐχὶ ὡς συνώνυμος τῇ λέξει ξένος». Ὅρ. Boncenne et Bourbeau, «Théorie de la procédure civile» VI, σελ. 135. Garsonnet, op. cit., τόμ. III § 419 σελ. 49.

γοντος καὶ ἐπομένως ἐφαρμόζεται πρὸ πάντων, ὁσάκις ὁ ἐναγόμενος δὲν ἔχει κατοικίαν κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν ἀνωτέρω ἔννοιαν. Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται ὡσαύτως καὶ ὅτε μόνον ὁ ἐνάγων δὲν ἔχει κατοικίαν, ἀδιαφόρως τοῦ ἂν καὶ ὁ ἐναγόμενος εὑρίσκεται ἢ μὴ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν. Τὸ ἄρθρ. 418 οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν. Καὶ ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ ὑπάρχει ὁ λόγος νὰ μὴ ἐπιβραδύνηται ἡ ἀναχώρησις τῶν μὴ ἐχόντων κατοικίαν ἐναγόντων ἐκ τῶν προθεσμιῶν τῆς κοινῆς δικονομίας. Ἡ γνώμη ἄλλως αὕτη εἶχε γείνῃ δεκτὴ καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ διατάγματος τοῦ 1861,(1) καὶ οὐδὲν ὑπάρχει ἐν ταῖς προπαρασκευαστικαῖς ἐργασίαις τοῦ κώδικος τῆς πολιτικῆς δικονομίας τὸ ἐμφαῖνον, ὅτι ἠθέλησεν ὁ νομοθέτης νὰ παρεκκλίνῃ ὡς πρὸς τοῦτο τῶν παραδεδομένων.

6) *Ὅταν πρόκειται περὶ τῆς ἐξαρτύσεως, τῶν ἐφοδίων, τοῦ πληρώματος καὶ τῆς ἐπισχεύης πλοίων, ἢ περὶ ἄλλων ὑποθέσεων κατεπειγουσῶν καὶ προσωρινῶν.* Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ὅροι ἀφορῶσιν, ὡς καὶ ὁλόκληρον τὸ ἄρθρον 418, ἀποκλειστικῶς εἰς ναυτικὰς ὑποθέσεις. Οὕτω τὸ ἄρθρον 418 δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ δυνάμει τῶν τελευταίων λέξεων ἐπὶ ἀγωγῶν περὶ πληρωμῆς τῶν μισθῶν τῶν ἐργατῶν θαλάσσης, ἐπὶ ἀγωγῶν περὶ ἀποζημιώσεως ἕνεκα συγκρούσεως, περὶ συνεισφορᾶς εἰς τὰς κοινὰς ἀβαρίας κλπ. κλπ. . . . . Ὅτε πλοῖόν τι εἶναι ἕτοιμον πρὸς πλοῦν ὑπάρχει φόβος μήπως ἀπομακρυνόμενον συνεκφέρῃ τὸν ὀφειλέτην καὶ τὰ ἀσφαλίζοντα τὸν δανειστήν.

Ἐπὶ βραχυπροθέσμου κλητεύσεως γινομένης ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ προέδρου δυνάμει τοῦ ἄρθρου 418 πολ. δικον. ὁ ἐναγόμενος δύναται προφανῶς νὰ ἀντιτάξῃ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τὸν ἰσχυρισμόν, ὅτι ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶναι κατεπείγουσα κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄρθρ. 418 καὶ τὸ δικαστήριον δύναται τότε νὰ δικάσῃ μόνον μετὰ τὴν ἔκπνευσιν τῶν συνήθων προθεσμιῶν. Ὁ ἐναγόμενος δύναται ὡσαύτως νὰ δικασθῇ ἐρήμην. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀνακόψῃ τὴν ἐκδοθεῖσαν κατ' αὐτοῦ ἀπόφασιν ἐντὸς τῶν συντετμημένων προθεσμιῶν τοῦ ἄρθρ. 418 καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ ἐν τῇ κατ' ἀνακοπὴν δίκῃ, ὅτι δὲν ὑπῆρχε περίπτωσις νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ διάταξις αὕτη.

417 πεντάκις. Ὁ πρόεδρος δύναται ἄρα γε δυνάμει τοῦ ἄρθρου 417 νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἐνάγοντα ἀπὸ τῆς τηρήσεως εἴτε τῶν λόγῳ ἀπο-

(1) Valin, ἐπὶ τοῦ ἄρθρ. 2 βιβλ. I τιτλ. XI τοῦ Διατάγματος τοῦ 1681.

στάσεως προθεσμιῶν εἴτε τῶν εἰδικῶν προθεσμιῶν τοῦ ἄρθρ. 73 πολ. δικον. ; (1) Αἱ πρόσθετοι δ' αὗται προθεσμίαι δὲν ἰσχύουσιν, ὅταν δυνάμει αὐτοῦ τοῦ νόμου (ἄρθρ. 418 πολ. δικον.) ἄνευ ἀδείας τοῦ προέδρου ἡ κλήτευσις γίνηται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ; Αἱ γνῶμαι διίστανται ἐπὶ τῶν ζητημάτων αὐτῶν. (2) Φρονοῦμεν δὲ ὅτι πρέπει νὰ γείνῃ διάκρισις. Ἐὰν πρόκειται περὶ περιπτώσεως, καθ' ἣν αἱ πρὸς παράστασιν προθεσμίαι συντέμνονται δυνάμει ἀδείας τοῦ προέδου, ἡ συντόμευσις δὲν δύναται νὰ γείνῃ διὰ τὰς λόγῳ ἀποστάσεως προθεσμίας· αὗται δέον νὰ τηρῶνται πάντοτε. Διότι ὑποτίθεται κατὰ νόμον, ὅτι ὁ ἐναγόμενος δὲν δύναται νὰ παραστῇ πρὸ τῆς ἐκπνεύσεως τῆς προθεσμίας· ἀπητεῖτο δὲ ῥητὴ διάταξις τοῦ νόμου διὰ νὰ δοθῇ εἰς τὸν πρόεδρον ἐξουσία νὰ βραχύνῃ ἢ καταργῇ τὰς προθεσμίας ταύτας. Ἀλλ' οὐδεὶς τοιοῦτος λόγος ὑπάρχει ἐν τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν αὐτὸς ὁ νόμος ἄνευ τῆς παρεμβάσεως τοῦ προέδρου ἐπιτρέπει τὴν κλήτευσιν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἢ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν. Διὰ τὸν λόγον ἄλλως τε ὅτι δὲν γίνεται ἐπιφύλαξις διὰ τὰς προθεσμίας ταύτας, δὲν δύνανται αὗται νὰ ἐφαρμόζωνται.(3)

---

(1) Τὸ ζήτημα τοῦτο ἀναφύεται καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων, ὅταν δυνάμει τοῦ ἄρθρου 72 Πολ. Δικ. ὁ πρόεδρος ἐπιτρέπῃ τὴν βραχυπρόθεσμον κλήτευσιν. Ὅρ. Boitard, Colmet—Daage et Glasson, op. cit I, ἀριθ. 191. Garsonnet op. cit. II, ἀριθ. 260 σελ. 270 σημ. 10. Ὅρ. τὴν ἑπομένην σημείωσιν.

(2-3) Διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς συντομεύσεως τῶν πρὸς παράστασιν προθεσμιῶν δι' ἄδειας τοῦ προέδρου τὸ ζήτημα εἶναι τὸ αὐτὸ ἐπί τε τῶν ἀστικῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Ὅρ. ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ κειμένῳ ἐκδοχῆς Boitard, Colmet—Daage et Glasson I, ἀριθ. 191.—Ἀπ. ἀκυρ. 16 Ἰουνίου 1845. D. 1845. 1.343. Ἀκυρ. 29 Μαΐου 1866. D. 1866. 1.212. S. 1866. 1.291. J. Pal 1866. 767. Limoges 14 Δεκεμβρίου 1878. S. 1879. 2.261. J. Pal. 1879. 1037. Rouen, 5 Ἰουλίου 1886. «La Loi» ἀριθ. τῆς 14 Ἰανουαρίου 1887.—Κατ' αὐτῆς Garsonnet, op. cit. II. ἀριθ. 290 σελ. 270 σημ. 10. Houyvet, op. cit. II, ἀριθ. 154. (Ὁ συγγραφεὺς οὗτος παρατηρεῖ ὅτι αἱ λόγῳ ἀποστάσεως ὡρισμέναι ὑπὸ τοῦ νόμου προθεσμίαι εἶναι ἐν γένει ὑπερβολικαί, ὅτι ἡ ἐκτίμησις τοῦ προέδρου παρέχει πᾶσαν ἐγγύησιν καὶ ὅτι ἄλλως τὸ ἀπονεμηθὲν τῷ προέδρῳ δικαίωμα, περιοριζόμενον εἰς τὴν συντόμευσιν τῆς κατὰ κανόνα προθεσμίας, ἥτις εἶνε μιᾶς ἡμέρας, θὰ ἦτο ὅλως ἀσήμαντον. Ἀπ. ἐφ. Pau, 29 Φεβρουαρίου 1864. S. 1864. 2.100. J. Pal. 1864. 620. Διὰ τὴν περίπτωσιν τῶν δυνάμει αὐτοῦ τοῦ νόμου προθεσμιῶν τὸ ζήτημα εἶναι εἰδικὸν εἰς τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ὅρ. τὴν προμνημονευ-

Δέον ἔτι νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ πρόεδρος δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν κλήτευσιν δι' ἔκτακτον συνεδρίασιν ἢ δι' ἡμέραν ἐξαιρέσιμον. Ἄλλως τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιτρέπειν τὴν κλήτευσιν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν θὰ ἦτο συχνὰ ὅλως ἀλυσιτελές, ἰδίως ὅταν τὸ δικαστήριον ἔχῃ μίαν μόνον συνεδρίασιν καθ' ἑβδομάδα. Ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης δύναται νὰ ἀρυσθῇ τις ἐπιχείρημα κατ' ἀναλογίαν ἐκ τοῦ ἄρθρ. 808 πολ. δικον. (1) καὶ ἐκ τῆς πάλαι πρακτικῆς ἐν Γαλλίᾳ.(2)

418. ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΧΕΣΙΣ. — Ὁ νόμος δὲν περιορίζεται νὰ ἐπιτρέψῃ μόνον τὴν βραχυπρόθεσμον κλήτευσιν (ἀριθ. 417 τρίς)· ἀλλ' ἀπονέμει ἔτι τῷ προέδρῳ τοῦ ἐμποροδικείου τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐπιτρέπῃ τῷ ἐνάγοντι νὰ κατάσχῃ τὴν κινητὴν περιουσίαν τοῦ ἐναγομένου (ἄρθρ. 417 πολ. δικον.). Οὕτω δὲ ὁ ἐναγόμενος καθίσταται ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ ἐξαφανίσῃ τὰ κινητὰ ταῦτα καὶ ὁ ἐνάγων εἶναι τοὐλάχιστον ἐξησφαλισμένος, ὅτι, ἂν κερδήσῃ τὴν ὑπόθεσιν, θὰ δυνηθῇ νὰ ἐκτελέσῃ ἐπ' αὐτῶν τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν.

Ἡ κατάσχεσις αὕτη μόνον διὰ τὰ κινητὰ ἐγένετο δεκτή. Ὁ λόγος δ' εἶναι εὐνόητος. Τὰ ἀκίνητα δὲν δύνανται νὰ ἀφαιρεθῶσιν ἢ ἀποκρυφθῶσι καὶ ὑπάρχει καιρὸς νὰ ἐνεργηθῇ ἐπ' αὐτῶν κατάσχεσις μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀποφάσεως.

θεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ ἐφετείου Rouen. Ὅρ. ἐπίσης R. de Couder, Dict. λεξ. Assignation ἀριθ. 46. Bourbeau, op. cit. σελ. 136 καὶ 137. Οἱ συγγραφεῖς οὗτοι καὶ αἱ ἀποφάσεις δέχονται ὅτι οὔτε ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρ. 417 οὔτε ἐν τῇ τοῦ ἄρθ. 418 δύναται νὰ γείνῃ συντόμευσις τῶν λόγῳ ἀποστάσεως προθεσμιῶν.

(1) Bourbeau et Boncenne, op. cit. VI σελ. 193.

(2) Ἀναφέρομεν ὡς πρὸς τοῦτο τὸ ἑξῆς ἀξιομνημόνευτον χωρίον τοῦ Toubeau («Institutes de droit consulaire» βιβλ. I, σελ. 11). «Πρὸς ὑποχρέωσιν καὶ πρὸς εὐκολίαν τῶν ἐμπορικῶν δικαστῶν εἰς ταχεῖαν ἀποπεράτωσιν τῶν ὑποθέσεων τῶν διαδίκων ὁ Marquardus λέγει ὅτι δύνανται νὰ δικάζωσιν ἐκτὸς τοῦ συνήθους τόπου καὶ ἐκτὸς τῆς ἕδρας αὐτῶν νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, κατά τε τὰς ἐξαιρουμένας καὶ τὰς δικασίμους ἡμέρας. Ὥστε πρέπει τὸ δικαστήριον τῶν ἐμποροδικῶν νὰ ἦναι πάντοτε ἀνοικτὸν καὶ οὐδέποτε νὰ κλείῃ ὡς ὁ ναός, ὃν οἱ Ρωμαῖοι εἶχον ἀφιερώσει εἰς τὴν ὥραν. Οὕτως ἐν πολλαῖς πόλεσι τοῦ Βασιλείου οἱ ἐμποροδίκαι δὲν ἔχουσι συνήθεις καὶ ὡρισμένας οὔτε ἡμέρας οὔτε ὥρας συνεδριάσεως καὶ ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ πράττουσι τοῦτο, ὡς ἐν Ἑλβετίᾳ, ὁσάκις ἂν ζητηθῶσι».

Ἡ ὁριζομένη ἐν ἄρθρ. 417 κατάσχεσις εἶναι συντηρητικὸν μέτρον καὶ οὐχὶ μέσον ἐκτελέσεως· ἐπομένως δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἐνάγοντα νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκποίησιν τῶν κατασχεθέντων κινητῶν.

Ἕνεκα τοῦ συντηρητικοῦ, ἅμα δὲ καὶ ἐπείγοντος χαρακτῆρος, ὃν ἔχει ἡ κατάσχεσις αὕτη, δύναται νὰ ἐπιτραπῇ χωρὶς νὰ ἔχῃ ὁ ἐνάγων τίτλον ἐκτελεστὸν(1) ἢ καὶ οἱονδήποτε ἔτι τίτλον. Ὅρ. ἀνάλογ. ἄρθρ. 557 καὶ 558 πολ. δικον. Μὴ ὑπάρχοντος ὅμως τίτλου, εἶναι πρόδηλον ὅτι πράγματι ὁ δικαστὴς δυσκολώτερον παρέχει τὴν πρὸς κατάσχεσιν ἄδειαν. Ἡ ἔλλειψις τίτλου δύναται νὰ ἀπαντᾷ τόσῳ μᾶλλον συχνά, καθ' ὅσον ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ὁ νόμος δὲν ἀπαιτεῖ ἔγγραφον κατ' ἀρχὴν καὶ δέχεται τὴν μαρτυρικὴν καὶ τὴν διὰ δικαστικῶν τεκμηρίων ἀπόδειξιν καὶ δι' αὐτὰ ἔτι τὰ ὑπὲρ τὰ 150 φρ. ποσὰ (ἄρθρ. 1341 καὶ 1353 ἀστ. κώδ., ἄρθρ. 109 ἐμπ. κώδ.). Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ἀκριβὲς καὶ διὰ τὰς ναυτικὰς ὑποθέσεις· διὰ ταύτας κατὰ γενικὸν κανόνα ἀπαιτεῖται ἡ ἔγγραφος ἀπόδειξις. Ὅρ. ἀριθ. 152.

Ἡ συντηρητικὴ κατάσχεσις τοῦ ἄρθρ. 417 πολ. δικον. ἔχει μεγάλην ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἐπὶ κινητῶν ἐξωτικοῦ κατάσχεσιν (saisie foraine), ἥτις εἶναι εἶδός τι τῆς εἰς χεῖρας τρίτου κατασχέσεως (ἄρθρ. 822—825 πολ. δικον.).(2) Ὥστε δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ διατάξεις, αἵτινες ἐπιτρέπουσι τὴν συντηρητικὴν κατάσχεσιν ἄνευ τίτλου ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, συνδέονται πρὸς προνομιακὴν διάταξιν τοῦ πάλαι δικαίου ὑπὲρ ἀστῶν ὡρισμένων τινῶν πόλεων (τῶν λεγομένων villes d'arrêt), δι' ἧς ἐπετρέπετο αὐτοῖς νὰ ἐνεργῶσι κατάσχεσιν ἐπὶ τῶν κινητῶν τῶν μὴ κατοικούντων ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις ὀφειλετῶν, ὅταν τὰ ἔπιπλα εὑρίσκοντο ἐντὸς τῶν πόλεων αὐτῶν. (Ἔθιμα Παρισίων ἄρθρ. 173).(3) Τὸ προνόμιον τοῦτο παρεχωρήθη

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 9 Μαρτίου 1880. S. 1880. 1.407. J. Pal. 1880. 1032. D. 1880. 1.203. Τίτλος ἐκτελεστὸς δὲν ἀπαιτεῖται ἄλλως καὶ διὰ πάσας τὰς κατασχέσεις, αἵτινες εἶναι ἁπλᾶ προφυλακτικὰ μέτρα (οἷα ἡ ἐπὶ κινητῶν ἐξωτικοῦ κατάσχεσις, ἡ κατάσχεσις τῶν εἰσκεκομισμένων, ἡ κατάσχεσις τῶν διεκδικουμένων) καὶ διὰ τὴν εἰς χεῖρας τρίτου.

(2) Boitard, Colmet—Daage et Glasson, II, ἀριθ. 1086—1088.

(3) Ἡ κατ' ἐξωτικῶν κατάσχεσις ἀναβιβάζεται εἰς τοὺς χρόνους Λουδοβίκου τοῦ Παχέος (Διαταγμ. τοῦ 1113 ἐκδοθὲν ὑπὲρ τῶν ἀστῶν τῶν Παρισίων). —Ἐν τισι πόλεσιν, ὡς ἐν Amiens, Reims, Rennes κλπ., παρείχετο προνομιακῶς εἰς τοὺς ἀστούς, καὶ αὕτη ἔτι ἡ ἄνευ τίτλου προσωποκράτησις τοῦ

πως εἰς πάντας καὶ ἐξετάθη πανταχοῦ ἐπὶ ἐμπορικῶν τοὐλάχιστον ὑποθέσεων.

418 δίς. Δυνατὸν ἡ ἀπαίτησις, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ὁποίας ἐπετράπη ἡ συντηρητικὴ κατάσχεσις τοῦ ἄρθρ. 417 πολ. δικον., νὰ κηρυχθῇ ἀβάσιμος. Ἐν τοιαύτῃ περ. πτώσει ὁ ἐνάγων δύναται νὰ καταδικασθῇ εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ ὀφειλέτου διὰ τὴν προξενηθεῖσαν αὐτῷ ἐκ τῆς μὴ δεόντως γενομένης κατασχέσεως ζημίαν.(1) Ἕνεκα τοῦ δυνατοῦ τοιαύτης καταδίκης ὁ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου δύναται, ἂν κρίνῃ τοῦτο λυσιτελές, νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν ἐνάγοντα νὰ παράσχῃ ἐγγύησιν τῷ ἐναγομένῳ (ἄρθρ. 417 ἀστ. κώδ.). Δυνατὸν ὅμως νὰ ἦναι πολὺ δύσκολον εἰς τὸν ἐνάγοντα νὰ εὕρῃ ἀμέσως ἐγγύησιν, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ ποιήσηται λυσιτελῶς χρῆσιν τῆς πρὸς κατάσχεσιν ἀδείας, καθ' ὅσον ἡ βραδύτης δύναται νὰ καταστήσῃ ἄχρηστον τὴν κατάσχεσιν· διὰ τοῦτο ὁ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου δύναται νὰ παράσχῃ τὴν ἄδειαν ἐπὶ μόνῃ τῇ ἀποδείξει ἀρκούσης φερεγγυότητος ὑπὸ τοῦ αἰτοῦντος (ὅρ. ἀναλ. ἄρθρ. 439 πολ. δικον.). Ἕνεκα τῆς ἀπαιτουμένης ταχύτητος καὶ διὰ τὴν φύσιν τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων δὲν δύναται νὰ ἀπαιτῆται τελεία καὶ αὐστηρὰ ἀπόδειξις περὶ τῆς φερεγγυότητος τοῦ αἰτοῦντος. Ἀρκεῖ νὰ ἦναι αὕτη κοινῶς γνωστὴ ἢ νὰ ἀποδεικνύηται διὰ τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς τῆς συνταχθείσης συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 9 ἐμπ. νόμου ὑπὸ τοῦ αἰτοῦντος, ἂν ἦναι ἔμπορος.(2)

Εἶναι πρόδηλον, ὅτι ἡ ἐγγύησις ἀπαιτεῖται, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ

μὴ ἔχοντος κατοικίαν ὀφειλέτου. Περὶ τοῦ προνομίου ἐν γένει καὶ περὶ τῶν συγκρούσεων ἁρμοδιότητος, αἵτινες ἐγεννήθησαν ἐπὶ τούτου, ὅρ. Bourbeau, op. cit. VI, 146—149.

(1) Ὁ ἐνεργῶν τὴν κατάσχεσιν δέν δύναται πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ἀνορθῶσαι τὴν προξενηθεῖσαν ἐκ τῆς μὴ δεόντως γενομένης κατασχέσεως ζημίαν νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι προσηνέχθη νὰ ἄρῃ τὴν κατάσχεσιν ἐπὶ ἐγγυήσει τοῦ καθ' οὗ αὕτη, καθ' ὅσον οὗτος οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν φέρει πρὸς τοῦτο· ἀπ. ἀκυρ. 19 Ἰουνίου 1893. D. 1894.1.215 (συντηρητικὴ κατάσχεσις πλοίου, ἐνεργηθεῖσα ἕνεκα συγκρούσεως ἀποδοθείσης εἰς πταῖσμα τοῦ πλοιάρχου τοῦ κατασχεθέντος πλοίου, ἐνῷ ἀπεδείχθη ὅτι ἡ σύγκρουσις ἦτο ἁπλῶς τυχαία).

(2) Ὡς πρὸς τὸν σκοπόν, δι' ὃν δίδεται ἡ ἐγγύησις, δύναται πρὸς τὸ ἄρθρ. 417 Πολ. Δικ. νὰ σχετισθῇ τὸ ἄρθρ. 47 τοῦ περὶ προνομίων ἐφευρέσεως νόμου τῆς 5 Ἰουλίου 1844 καὶ τὸ ἄρθρ. 17 τοῦ περὶ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν σημάτων νόμου τῆς 23 Ἰουνίου 1857.

ἡ ἐθνικότης τοῦ αἰτοῦντος, εἴτε γάλλος εἴτε ξένος εἶναι οὗτος. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ἡ ἐγγύησις αὕτη δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὴν ἕνεκα τῆς δικαστικῆς δαπάνης (judicatum solvi) ἐγγύησιν (ἄρθρ. 404 δίς καὶ 436)· ὥστε ἡ περὶ ἧς πρόκειται δύναται νὰ ἀπαιτηθῇ καὶ ὅτε ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων καθιεροῦται ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς judicatum solvi ἐγγυήσεως. Καὶ τῷ ὄντι, πῶς δύναται ὁ ξένος νὰ ἀξιώσῃ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ ἐγγυήσεως, ἥτις δύναται νὰ ἐπιβάλληται καὶ εἰς αὐτοὺς ἔτι τοὺς γάλλους; Καὶ ἀλλοδαπὸς ἐπομένως δὲν δύναται νὰ ἐξαιρεθῇ τῆς πρὸς ἐγγύησιν ὑποχρεώσεως ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρ. 417 πολιτ. δικον., ἐπικαλούμενος διεθνῆ σύμβασιν, καθ' ἣν ἀπαλλάσσεται τῆς judicatum solvi ἐγγυήσεως (ἀριθ. 409 δίς).

Ὁ πρόεδρος δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἐγγύησιν μᾶλλον ὅταν πρόκειται περὶ ξένων, ἢ ὅταν πρόκειται περὶ γάλλων.(1) Ἐννοεῖται δ' ὅμως ὅτι πράγματι συμβαίνει νὰ ἐπιβάλληται συχνότερον εἰς τοὺς ξένους· διότι ὑπάρχει μείζων φόβος μήπως ὁ ξένος ἐγκαταλίπῃ τὴν Γαλλίαν καὶ καταστήσῃ οὕτω δύσκολον ἢ ἀδύνατον τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ἀποζημιώσεως, εἰς ἣν ἤθελε καταδικασθῇ. Ἐν τούτοις ὑπάρχει περίπτωσίς τις, καθ' ἣν ὁ πρόεδρος δὲν δύναται νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν ἐνάγοντα τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δώσῃ ἐγγύησιν.

Διάταξίς τις τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ὑπαινίσσεται ἐν εἰδικῇ τινι περιπτώσει τὴν συντηρητικὴν κατάσχεσιν. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 172 «ὁ κομιστὴς συναλλαγματικῆς δύναται τῇ ἀδείᾳ τοῦ δικαστοῦ νὰ κατάσχῃ συντηρητικῶς τὰ κινητὰ τοῦ ἐκδότου, τοῦ ἀποδέκτου καὶ τῶν ὀπισθογράφων».

Ἡ διάταξις αὕτη δὲν εἶναι ἁπλῆ καὶ καθαρὰ ἐφαρμογὴ τοῦ γενικοῦ κανόνος τοῦ ἄρθρ. 417 Πολιτικῆς Δικονομίας. Ὁ νομοθέτης θέλει ἐπὶ τοσοῦτον νὰ εὐνοήσῃ τὴν ταχεῖαν καὶ ἀκριβῆ πληρωμὴν τῶν συναλλαγματικῶν, ὥστε ἐπιτρέπει διὰ τοὺς ἐμπορικοὺς αὐτοὺς τίτλους τὴν συντηρητικὴν κατάσχεσιν χωρὶς νὰ δώσῃ τῷ προέδρῳ τοῦ ἐμποροδικείου, ὅττις παρέχει τὴν πρὸς κατάσχεσιν ἄδειαν, τὴν ἐξουσίαν νὰ ὑποβάλλῃ αὐτὴν εἰς ἐγγύησιν, δοτέαν ὑπὸ τοῦ αἰτοῦντος δανειστοῦ.

---

(1) Ἔχει ἄλλως ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρ. 47 τοῦ νόμου τῆς 5 Ἰουλίου 1844. Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον 17 τοῦ νόμου τῆς 23 Ἰουνίου 1857 ἀφίησιν ὡσαύτως τῷ προέδρῳ πλήρη ἐξουσίαν περὶ τὴν ἐκτίμησιν εἴτε ὁ αἰτῶν εἶνε ξένος εἴτε μή. Ὅρ. σημ. 2 σελ. 554.

Ἄλλως τε ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρου 172 ἐμπ. κώδ. ὑπάρχει τίτλος, τοῦθ' ὅπερ δὲν ὑπάρχει πάντοτε ἐν ταῖς προβλεπομέναις ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 417 πολ. δικονομίας.

Ὁ κομιστὴς γραμματίου εἰς διαταγὴν δύναται ὡσαύτως, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 172, νὰ λάβῃ ἄδειαν, ὅπως ἐνεργήσῃ συντηρητικὴν κατάσχεσιν τῶν κινητῶν τοῦ ἐκδότου ἢ τῶν ὀπισθογράφων. Εἶναι ἀδιάφορον δὲ ἂν τὰ πρόσωπα ταῦτα ἐνέχωνται ἐμπορικῶς ἢ μή.(1) Τὸ ἄρθρον 187 ἐμπ. κώδ., χωρὶς νὰ ποιῆται διάκρισίν τινα ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἐνοχῆς, παρέχει τῷ κομιστῇ γραμματίου εἰς διαταγὴν τὰ αὐτὰ δικαιώματα, ἅτινα καὶ τῷ κομιστῇ συναλλαγματικῆς.(2) Ἐπομένως τὸ ἄρθρ. 172 ἐμπ. κώδ. εἶναι ἐφαρμοστέον καὶ ὅτε ἔτι τὸ πρωτοδικεῖον ἐπιλαμβάνεται ἀγωγῆς περὶ πληρωμῆς γραμματίου εἰς διαταγήν, διὰ τὸν λόγον ὅτι οὐδεὶς τῶν ὑπογραφέων αὐτοῦ ἐνέχεται ἐμπορικῶς (ἀριθ. 362).(3)

418 τρίς. Ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, ὁ πρόεδρος τοῦ ἐμποροδικείου εἶναι *ἁρμόδιος*, ὅπως ἐπιτρέπῃ τὴν συντηρητικὴν κατάσχεσιν.

Τὸ ἄρθρ. 417 Πολ. Δικονομίας εἰς τὸ αὐτὸ δικαστικὸν πρόσωπον ἀπονέμει τὴν ἐξουσίαν τοῦ συντέμνειν τὴν πρὸς παράστασιν προθεσμίαν καὶ τὴν τοῦ ἐπιτρέπειν τὴν κατάσχεσιν. Διὰ τὴν συντόμευσιν τῆς προθεσμίας ἡ ἁρμοδιότης τοῦ προέδρου τοῦ ἐμποροδικείου εἶναι ἀναμφίβολος.(4) Σφαλερῶς ἄρα ἐθεωρήθη ἐνίοτε ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ ἐπιτρέπειν τὴν συντηρητικὴν κατάσχεσιν ἀνήκει εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ πρωτοδικείου.

418 τετράκις. Ἡ συντηρητικὴ κατάσχεσις δὲν ὑπόκειται, ὡς ἡ εἰς χεῖρας τρίτου, εἰς ἐπικύρωσιν.(5) Ἀλλ' ἐπὶ τῆς κατασχέσεως τοῦ ἄρθρου 417 δυνατὸν νὰ ἀναφυῶσι διαφοραί. Αὗται δὲ ὑπάγονται εἰς

---

(1) Bédarride II, ἀριθ. 541.

(2) Ἐν τούτοις συγγραφεῖς τινες ποιοῦνται τὴν διάκρισιν, ἣν ἀποκρούομεν. Alauzet, IV. ἀριθ. 1503. Nouguier, Des lettres de change II, ἀριθ. 1132. Οἱ συγγραφεῖς οὗτοι οὐδένα λόγον φέρουσι πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτῶν.

(3) Ὅρ. IV τόμ. ἀριθ. 380 καὶ ἐπ. 526—6ον καὶ 591.

(4) Ἀπ. ἐφ. Toulouse, 26 Ἀπριλίου 1861. D. 1861.2.175. Paris, 9 Ἰανουαρίου 1866. D. 1886.5.419. Paris 17 Αὐγούστου 1875 καὶ 27 Δεκεμβρίου 1875. D. 1876.2.40.

(5) Ἀπ. ἐφ. Nîmes 12 Ἰουλίου 1854. D. 1855.2.208.

τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ πρωτοδικείου καὶ οὐχὶ τοῦ ἐμποροδικείου.(1) Ὡσαύτως δ' ἔχει καὶ ὡς πρὸς τὰς περὶ ἄρσεως τῆς συντηρητικῆς κατασχέσεως αἰτήσεις. Εἶναι δὲ ἀδιάφορον ὅτι ἡ κατάσχεσις αὕτη γίνεται καὶ ἐπὶ ἐμπορικῶν πλοίων.(2) Τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν δικάζουσι περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἑαυτῶν ἀποφάσεων (ἄρθρ. 442 Πολ. Δικονομίας). Ὅρ. ἀριθ. 373 καὶ ἑπ.

Ἐπίσης τὸ πρωτοδικεῖον εἶναι ἁρμόδιον καὶ ὅτε ὁ ἐνάγων θέλει νὰ ἐνεργήσῃ τὴν μετατροπὴν τῆς συντηρητικῆς κατασχέσεως εἰς ἀναγκαστικήν, πρὶν ἐπιτύχῃ ἀπόφασιν τοῦ ἐμποροδικείου.(3)

Εἶναι αὐτόδηλον ὅτι ἡ ἀναρμοδιότης τοῦ ἐμποροδικείου ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων αὐτῶν, ὡς καὶ διὰ πάντα τὰ δι' ἃ ἡ ἁρμοδιότης ἀνήκει μόνῳ τῷ πρωτοδικείῳ, εἶναι ἀπόλυτος (ratione materiae) (ἀριθ. 381). Ἑπομένως ἡ ἀναρμοδιότης αὕτη δύναται νὰ προταθῇ καὶ ἐνώπιον τοῦ ἐφετείου τὸ πρῶτον, καὶ δὲν καλύπτεται διὰ τῆς σιωπῆς τῶν διαδίκων.(4)

418 πεντάκις. *Περὶ τῆς εἰς χεῖρας τρίτου κατασχέσεως.*—Εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ὁ ἐνάγων δύναται ἄνευ τίτλου καὶ τῇ ἀδείᾳ μόνον τοῦ προέδρου νὰ ἐνεργήσῃ κατάσχεσιν εἰς χεῖρας τρίτου ἐπὶ τῶν ὀφειλομένων ὑπὸ τούτου τῷ ἐναγομένῳ χρημάτων ἢ κινητῶν πραγμάτων (ἄρθρ. 557 καὶ ἑπ. Πολ. Δικονομίας). Τῷ ὄντι κατάσχεσις εἰς χεῖρας τρίτου εἶναι δυνατὴ ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους καὶ μὴ ὑφισταμένης ἔτι δίκης ἐμπορικῆς. Ἀλλὰ πότερον, ὁ πρόεδος τοῦ πρωτοδικείου ἢ ὁ πρόεδρος τοῦ ἐμποροδικείου εἶναι ἁρμόδιος νὰ χορηγήσῃ τὴν πρὸς κατάσχεσιν εἰς χεῖρας τρίτου ἄδειαν, ὅταν ἡ δίκη ἦναι τῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἐμποροδικείου; Ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ ἁρμοδιότης ἀνήκει εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ ἐμποροδικείου.(5) Οἱ ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης παρετήρησαν ὅτι τὰ ἄρθρ. 417 Πολ. Δικ. καὶ 172 ἐμπ. κώδ. ἐπιτρέπουσι τὴν κατάσχεσιν τῶν *κινητῶν* καὶ ὅτι μηδεμιᾶς καθιερουμένης ὑπὸ τοῦ νόμου διακρίσεως (ἄρθρ. 535 ἀστ.

(1) Boitard, Calmet-Daage et Glasson II ἀριθ. 645. σελ. 724. Garsonnet op. cit. III σελ. 53. α καὶ σελ. 52 σημ. 14.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 11 Νοεμβρίου 1885 S. 1886.1.68.

(3) Ὅρ. τοὺς ἐν σημ. 1 μνημονευθέντας συγγραφεῖς.

(4) Ἀπ. ἀκυρ. 22 Αὐγούστου 1882. S. 1884. 1.23. J. Pal. 1884. 36. D. 1883. 1.215.

(5) Garsonnet op. cit. III, § 420 σελ. 54 καὶ 55.

κώδ.), διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης δέον νὰ νοῶνται τά τε ἀσώματα καθάπερ καὶ τὰ ἐνσώματα κινητά.

Φρονοῦμεν ὅτι συμφωνότερον πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχὰς περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων εἶναι νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἁρμόδιος πρὸς χορήγησιν τῆς πρὸς κατάσχεσιν εἰς χεῖρας τρίτου ἀδείας εἶναι μόνος ὁ πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου. Ὅρ. ἄλλως ἀριθ. 373. Τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν δικάζουσι περὶ τῶν κατασχέσεων. Τὰ ἄρθρ. 417 πολ. δικον. καὶ 172 ἐμπ. κώδ. διαλαμβάνουσι περὶ τῆς συνσηρητικῆς κατασχέσεως καὶ οὐδεμίαν μνείαν ποιοῦνται περὶ τῆς εἰς χεῖρας τρίτου κατασχέσεως· ἑπομένως αὕτη πρέπει νὰ μένῃ ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ προέδρου τοῦ πρωτοδικείου.(1) Διὰ τῆς συμπεριλήψεως τῆς εἰς χεῖρας τρίτου κατασχέσεως εἰς τὸν ὅρον «συντηρητικὴ κατάσχεσις» βιάζεται ἡ ἔννοια τῶν λέξεων. Ἡ εἰς χεῖρας τρίτου κατάσχεσις δὲν εἶναι ἁπλοῦν συντηρητικὸν μέτρον.

419. *Ἔνδικα μέσα κατὰ τῶν συντεμνουσῶν τὴν πρὸς παράστασιν προθεσμίαν ἢ ἐπιτρεπουσῶν τὴν συντηρητικὴν κατάσχεσιν διατάξεων.* Αἱ περὶ ὧν πρόκειται διατάξεις εἶναι ἐκ τῶν *ἐπὶ αἰτήσει διατάξεων*, τουτέστιν ἐκ τῶν ἐκδιδομένων λόγῳ τοῦ κατεπείγοντος ἄνευ προηγουμένης εἰδοποιήσεως τοῦ ἀντιδίκου. Ἔχει ἆρά γε ὁ ἀντίδικος οὗτος δικαίωμα νὰ προσβάλῃ τὰς διατάξεις τὰς ἐκδιδομένας δυνάμει τοῦ ἄρθρου 417, καὶ ἐν καταφατικῇ περιπτώσει τίνα μέσα ἔχει πρὸς τοῦτο ;

Τὸ γενικὸν ζήτημα ἂν ὑπάρχουσιν ἔνδικα μέσα κατὰ τῶν ἐπὶ αἰτήσει διατάξεων καὶ τίνα εἶναι τὰ μέσα ταῦτα, διαιρεῖ τὴν νομολογίαν καὶ τοὺς συγγραφεῖς. Ἐγένετό ποτε δεκτὸν ἢ ὑπεστηρίχθη, ὅτι εἰς τὸν βλαπτόμενον διὰ τοιαύτης διατάξεως παρέχεται τὸ μέσον τῆς ἐφέσεως.(2) Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη δὲν ἐπεκράτησεν. Ἡ ἔφεσις καὶ ἡ ἀνακοπὴ κηρύσσονται γενικῶς ὡς ἀπαράδεκτοι.(3) Τὰ μέσα ταῦτα προϋ-

---

(1) Bourbeau, Boncenne VI, σελ. 141 καὶ ἑπ. Boitard, Golmet—Daage et Glasson op. cit. II, ἀριθ. 645. Glasson, σημ. ἐν συλλογῇ Dalloz 1887. 2. 17. Καὶ ἡ πρακτικὴ εἶναι σύμφωνος, τοὐλάχιστον ἐν Παρισίοις.

(2) Ἀπ. ἐφ. Rouen, 17 Ἰουλίου 1879. D. 1880.2.32. ἐφ. Paris (3ον τμ.) 28 Νοεμβρίου 1879. D. 1881.2.31. Διασαφήσεις τοῦ Cazalens ἐν Συλλογῇ Dalloz 1875.3.73 καὶ ἑπ. 101 καὶ ἑπ. 137 καὶ ἑπ.

(3) Ἀπ. ἐφ. Paris (1ον τμημ.) 20 Ἰουλίου 1880. D. 1881.2.30. Boitard,

ποτιθεῖσιν ἀπέφασιν τῆς ἀμφισβητουμένης δικαιοδοσίας, αἱ δὲ ἐπὶ αἰτήσει διατάξεις δὲν ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα αὐτόν· εἶναι πράξεις τῆς ἐκουσίας δικαιοδοσίας. Ἐὰν ὅμως ὁ βλαπτόμενος μεταχειρισθῇ κατὰ τῆς διατάξεως τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν, ἡ ἐπὶ τῇ διαδικασίᾳ ταύτῃ διάταξις δὲν ἔχει χαρακτῆρα ἀμφισβητουμένης δικαιοδοσίας καὶ ἡ ἔφεσις ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου δὲν εἶναι τότε παραδεκτὴ συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 809 πολιτ. δικονομίας ; Ἡ καταφατικὴ λύσις ἀπεκρούσθη ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ τῆς ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίας διάταξις συγχέεται πρὸς τὴν ἐπὶ αἰτήσει διάταξιν, ἣν ἀντικαθίστησιν.(1) Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη φαίνεται πεπλανημένη. Ἡ συνεπείᾳ τῆς ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίας διάταξις εἶναι πρᾶξις τῆς ἀμφισβητουμένης δικαιοδοσίας. Αὕτη περιέχει ἀληθινὴν ἀμφισβήτησιν· ὁ εἷς τῶν διαδίκων ὑποστηρίζει ὅτι προσεβλήθη τὸ ἑαυτοῦ δικαίωμα διὰ τῆς ἐπὶ αἰτήσει διατάξεως καὶ ὁ ἐπιτυχὼν τὴν διάταξιν ταύτην καλεῖται ἐπὶ τῷ τέλει νὰ κριθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐνώπιον τοῦ δικάζοντος ἐπ' ἀναφορᾷ προέδρου. (2).

Αἱ λύσεις αὗται, αἱ ἐφαρμοστέαι, καθ' ἡμᾶς, γενικῶς ἐπὶ τῶν ἐπὶ αἰτήσει διατάξεων, πρέπει τάχα νὰ γείνωσι δεκταὶ διὰ τὰς ἐκδιδομένας συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 417 πολ. δικον. ἐπὶ αἰτήσει διατάξεις ; Κατὰ τὴν γενικωτέραν γνώμην διὰ τὰς τελευταίας ταύτας διατάξεις ὑπάρχουσιν ὅλως εἰδικοὶ κανόνες ὡς πρὸς τὰ ἔνδικα μέσα. Τὸ ἄρθρ. 417 ὁρίζει ὅτι αἱ διατάξεις αὗται εἶναι προσωρινῶς ἐκτελεσταί, *μηδαμῶς λογιζομένων τῆς ἀνακοπῆς ἢ τῆς ἐφέσεως*. Τοῦτο, λέγουσιν οἱ ὑποστηριζοντες τὴν γνώμην ταύτην, ἐνέχει τὴν ἔννοιαν ὅτι ἡ ἀνακοπὴ καὶ ἡ ἔφεσις εἶναι παραδεκταί. Οἱ ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης δέχονται ὡς πρὸς τὰ ἔνδικα ταῦτα μέσα τὰς ἀκολούθους λύσεις.

Ὁ ἐναγόμενος μὴ κληθεὶς δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπολειπόμενος ἐν τῇ κυρίᾳ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως. Δὲν πρόκειται ἄρα περὶ ἀνακοπῆς

Colmet-Daage et Glasson op. cit. II ἀριθ. 815. Bertin «Traité des ordonnances sur requête» (2α ἔκδ.) σελ. 85 καὶ ἑπ.

(1) Ὅρ. ἀπ. ἀκυρ. 13 Αὐγούστου 1862. D. 1862. 1.347.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 10 Νοεμβρίου 1885. S. 1886. 1.9. Journ. Pal. 1886. 112. D. 1886. 1.209. (σημ. Glasson).—Ὅρ. ὡς πρὸς τὴν διάταξιν τὴν ἐκδιδομένην δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 47 τοῦ νόμου τῆς 5 Ἰουλίου 1844. Pouillet, Traité des brevets d'invention ἀριθ. 800—802.

κατ' ἐρήμην ἀποφάσεως. Ὁ ἐναγόμενος ἔχει μόνον τὸ δικαίωμα νὰ προσφύγῃ ἐνώπιον αὐτοῦ τούτου τοῦ προέδρου, ἐξαιτούμενος ὅπως ἀνακαλέσῃ ἢ τροποποιήσῃ τὴν ἑαυτοῦ διάταξιν.

Ὁ ἐναγόμενος δύναται ὡταύτως νὰ ἐκκαλέσῃ τὴν διάταξιν ἐνώπιον τοῦ ἐφετείου εἴτε ἀπ' εὐθείας εἴτε μετ' ἀνεπιτυχῆ ἀνακοπὴν ἐνώπιον τοῦ προέδρου πρὸς ἀνάκλησιν τῆς διατάξεως αὐτοῦ. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιτύχῃ προηγουμένως ὁ ἐναγόμενος διάταξιν κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν.

Ὁ βλαπτόμενος ἐκ τῆς ἐκδοθείσης διατάξεως διάδικος δύναται νὰ ἐκκαλέσῃ αὐτὴν καὶ διαρκούσης ἔτι τῆς πρὸς ἀνακοπὴν προθεσμίας ἢ, τοὐναντίον, ἡ ἔφεσις μόνον μετὰ τὴν ἐκπνευσιν τῆς προθεσμίας τῆς ἀνακοπῆς εἶνε παραδεκτή; Τὸ ζήτημα τοῦτο συνδέεται πρὸς ἕτερον γενικώτερον. Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, κατὰ διαφορὰν τῶν κρατούντων ἐπὶ τῶν ἀστικῶν (ἄρθρ. 455, Πολ. δικ.) ἡ ἔφεσις εἶνε ἄρά γε παραδεκτὴ καὶ διαρκούσης ἔτι τῆς πρὸς ἀνακοπὴν προθεσμίας δυνάμει τοῦ ἄρθρου 645 ἐμπ. κώδ.; Ὅρ. περὶ τοῦ γενικοῦ τούτου ζητήματος ἀριθ. 490.

Ἀλλ' εἶναι ἀμφίβολον ὅτι τὰ μέσα τῆς ἀνακοπῆς καὶ τῆς ἐφέσεως εἶναι παραδεκτὰ κατὰ τῶν ἐπὶ αἰτήσει διατάξεων τῶν ἐκδιδομένων κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 417 κώδ. Πολ. δικον. Τοιαύτη παρέκβασις ἀπὸ τοῦ κοινοῦ δικαίου θὰ ἦτο πολὺ ἔκτακτος. Οὐδαμοῦ ὁ νομοθέτης εἶπε κατὰ τρόπον ἄμεσον ὅτι ἡ ἀνακοπὴ καὶ ἡ ἔφεσις ἐπιτρέπονται, περιωρίσθη δὲ μόνον νὰ ὁρίσῃ ὅτι, καίτοι γενομένης ἀνακοπῆς ἢ ἐφέσεως, ἡ διάταξις δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ προσωρινῶς. Τοῦτο ἐννοεῖ ἴσως εἴτε ἔφεσιν εἴτε ἀνακοπὴν ἀβάσιμον. Πιθανὸν ὡταύτως ὁ νομοθέτης νὰ διέλαβε περὶ τῶν μέσων αὐτῶν, πλανηθεὶς περὶ τοῦ ἀληθινοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐπὶ αἰτήσει διατάξεων.(1).

Γενομένης δεκτῆς τῆς τελευταίας ταύτης λύσεως, ἣν ὑποστηρίζομεν, ὁ καθ' οὗ ἐξεδόθη ἡ διάταξις δὲν ἔχει ἄρα οὐδὲν μέσον προσφυγῆς; Δὲν ἔχει τὸ γενόμενον δεκτὸν διὰ τὰς ἐπὶ αἰτήσει διατάξεις τοῦ προέδρου τοῦ πρωτοδικείου μέσον νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ οιαδικασίαν καὶ νὰ ἐκκαλέσῃ τὴν συνεπείᾳ τῆς διαδικασίας ταύτης διάταξιν, ἐὰν γείνῃ δεκτὸν συμφώνως πρὸς τὴν κρατοῦ-

(1) Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο παρελάβομεν ἔκ τινος ἀναλύσεως τοῦ Glasson κατακεχωρισμένης ἐν τῇ συλλογῇ Dalloz 1887. 2.17.

σαν νομολογίαν, ὅτι ἡ ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασία δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Ὅρ. ἀριθ. 419 δίς. Ἀλλὰ δύναται τοὐλάχιστον νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν περὶ ἀκυρότητος τῆς κατασχέσεως, ἅπαξ ἐνεργηθείσης. Ἡ ἀγωγὴ αὕτη πρέπει νὰ εἰσαχθῇ ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου, ἅτε τῶν ἐμποροδικείων μὴ δικαζόντων τὰς ἐκτελέσεις τῶν ἑαυτῶν ἀποφάσεων (ἄρθρ. 442 Πολ. Δικον.) (ἀριθ. 374 καὶ ἑπ.). Ἡ ἀρχὴ αὕτη, καίτοι τὸ ἄρθρον 442 μεταχειρίζεται τὴν λέξιν *ἀποφάσεις*, εἶναι ἐφαρμοστέα ἐπί τε τῶν διατάξεων τοῦ προέδρου, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν κυρίως λεγομένων ἀποφάσεων. Ὁ λόγος δὲ ταύτης εἶναι πράγματι, ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι τῆς ἐξαιρετικῆς δικαιοδοσίας· ἡ σκέψις αὕτη εἶναι ὀρθὴ καὶ διὰ τὸν πρόεδρον τοῦ δικαστηρίου, ὡς καὶ διὰ τὸ δικαστήριον ὁλόκληρον.

Ὅταν πρόκειται περὶ διατάξεως ἐπιτρεπούσης τὴν κλῆσιν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἢ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν, ὁ ἐναγόμενος δύναται ἢ νὰ δικασθῇ ἐρήμην καὶ νὰ ποιήσηται ἔπειτα, ἂν κατα δικασθῇ, ἀνακοπήν, ἢ νὰ παραστῇ, καὶ νὰ αἰτήσῃ ὅπως ἀποφήνηται τὸ δικαστήριον, ὅτι ἡ ὑπόθεσις δὲν ἔχει χαρακτῆρα τόσον ἐπείγοντα, ὥστε νὰ δικαιολογῆται βραχυπρόθεσμος κλῆσις καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν δὲν θὰ προβῇ εἰς τὴν κατ' οὐσίαν συζήτησιν, εἰμὴ ἀφοῦ ἐκπνεύσῃ ἡ συνήθης ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων προθεσμία πρὸς παράστασιν.

419 δίς. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠ' ΑΝΑΦΟΡΑ (RÉFÉRÈS).— Ὁ κῶδιξ τῆς πολιτικῆς δικονομίας (ἄρθρ. 806 καὶ ἑπ.) παρέχει τῷ προέδρῳ τοῦ πρωτοδικείου τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀποφαίνηται ἐπὶ κατεπειγουσῶν ὑποθέσεων κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν χωρὶς νὰ προδικάζῃ τὴν οὐσίαν. Ὁ πρόεδρος τοῦ ἐμποροδικείου δὲν ἔχει τοιαύτην ἐξουσίαν. Ἡ ἐμπορικὴ δικαιοδοσία εἶναι ἐξαιρετικὴ καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐπεκταθῶσιν ἐξ ἀναλογίας καὶ εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ ἐμποροδικείου αἱ περὶ τῆς ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίας διατάξεις, αἵτινες μόνον εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ πρωτοδικείου ἀφορῶσιν.

Ἀλλ' ὁ πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου δὲν ἔχει τοὐλάχιστον ἁρμοδιότητα νὰ δικάζῃ κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν καὶ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ; Εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένον ὅτι ὁ πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου εἶναι ἀναρμόδιος· οὕτω δὲ ἡ ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασία εἶναι τέλεον ἀποκεκλεισμένη διὰ τὰς ὑποθέσεις, αἵτινες εἶναι τῆς ἁρμο-

διότητος τῶν ἐμποροδικείων.(1) Στηρίζεται δὲ ἰδίως ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ἐπὶ τούτου, ὅτι ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων αὐτοὶ οἱ δικονομικοὶ κανόνες, οἱ περιεχόμενοι ἐν τοῖς ἄρθροις 417, 418 καὶ 419 πολ. δικονομίας, προυνόησαν περὶ τῶν κατεπειγουσῶν περιπτώσεων καὶ ὅτι ἡ ἐμπορικὴ διαδικασία εἶναι ἱκανῶς ἁπλῆ καὶ ταχεῖα, ὥστε ἡ ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασία νὰ ἀποβαίνῃ ἀλυσιτελής. Πρὸς τούτοις ὑπὲρ τῆς λύσεως ταύτης ἐπικαλοῦνται ἄλλως, ὅτι ὁ ἁρμόδιος νὰ δικάσῃ κατ' οὐσίαν δικαστής, αὐτὸς μόνος ἔχει ὡσαύτως ἁρμοδιότητα νὰ ἀποφήνηται καὶ περὶ τοῦ προσωρινοῦ μέτρου. — Ἐν τούτοις ὑπεστηρίχθη ἡ γνώμη ὅτι εἶναι ἁρμόδιος ὁ πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου.(2) Θὰ ἦτο, εἶπον οἱ ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης, παράξενον νὰ μὴ δεχθῶμεν τὴν ἐνώπιον τοῦ προέδρου διαδικασίαν διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, αἵτινες ἔχουσιν ἰδίως ἀνάγκην τῆς ταχείας ἐκδικάσεως. Πλὴν ἄλλων διαφορῶν ὡς πρὸς τὴν διαδικασίαν ὑπάρχουσιν ἰδίως αἱ ἑξῆς. Αἱ κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν διατάξεις δὲν ὑπάγονται εἰς ἀποκοπήν, ὡς αἱ ἐρήμην ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων, ἔτι δὲ αἱ διατάξεις αὗται εἶναι προσωρινῶς ἐκτελεσταὶ ἄνευ ἐγγυήσεως, ἐνῷ ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις τῶν ἐρήμην ἐμπορικῶν ἀποφάσεων, κατ' ἀρχήν, μόνον ἐπὶ παροχῇ ἐγγυήσεως ἐπιτρέπεται (ἄρθρ. 483). Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα εἶναι εὐλογοφανῆ. Δὲν εὑρίσκομεν δ' αὐτὰ ἰσχυρά. Οὐδαμῶς ἀπαντῶσιν εἰς τὴν ἀντίρρησιν τὴν προβαλλομένην

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 1 Δεκεμβρίου 1880. D. 1881.1.5. S. 1881.1.147 J. Pal. 1881.1.358. ἀπ. ἐφ. Paris 19 Ἰανουαρίου 1882. S. 1883.2.127. J. Pal. 1883 1.358. Aix 12 Δεκεμβρίου 1883 «La Loi» ἀριθ. τῆς 2 Φεβρουαρίου 1883. Paris (5ον τμῆμ.) 4 Ἰουλίου 1884 «La Loi» ἀριθ. 9 Αὐγούστου 1884. Paris (5ον τμῆμ.) 7 Νοεμβρ. 1885 «Le Droit» ἀριθ. τῆς 28 Μαρτίου 1886 Paris (7ον τμ.) 5 Μαΐου 1888 «Le Droit» ἀριθ. τῆς 13 Ἰουνίου 1888. Orléans 9 Μαΐου 1888 «La Loi» τῆς 6 Ἰουλίου 1888 Paris 9 Μαΐου 1893 D. 1893.2.33. Πρωτοδικείου Saint-Étienne 1 Ἀπριλίου 1893 «Le Droit» ἀριθ. τῶν 18—19 Σεπτεμβρίου 1893· ἐφ. Grenoble 23 Φεβρουαρίου 1894 D. 1895.2.66· ἀπ. ἀκυρ. 25 Ἰουλίου 1895 D. 1896.1.180. Πρωτοδ. Pau 16 Μαΐου 1896 «La Loi» ἀριθ. τῆς 23 Ἰουνίου 1896.

(2) Ἀπ. ἐφ. Nancy 6 Ἰουλίου 1850, S. 1851.2.155 J. Pal. 1851.2.268 D. 1815.2.112. ἐφ. Douai 20 Ἰανουαρίου 1852. S. 1852.2.237. J. Pal. 1852.2 167. D. 1853.2.54. (Ἐπρόκειτο περὶ διαφορῶν μεταξὺ ἑταίρων τῆς ἁρμοδιότητος τῶν διαιτητῶν πρὸ τοῦ νόμου τῆς 17 Ἰουλίου 1856) ἐφ. Rouen, 3 Δεκεμβρίου 1867. J. Pal. 1868 959. Glasson sur Boitard et Colmet Daage, op. cit. σελ. 523.

ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ὁ δικαστής, ὅστις εἶναι ἀναρμόδιος νὰ δικάζῃ ἐπὶ τῆς οὐσίας, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἁρμοδιότητα, ὅπως ἀποφαίνηται περὶ προσωρινῶν μέτρων. Δὲν ἀρνούμεθα ὅμως ὅτι ὑπάρχει χάσμα ὡς πρὸς τὸ θέμα αὐτό, ὅπερ εὐκταῖον εἶναι νὰ πληρωθῇ.(1)

Τὸ ζήτημα ἂν ὁ πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου δύναται νὰ ἀποφήνηται κατὰ τὴν διαδικασίαν ἐπ' ἀναφορᾷ καὶ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων συνδέεται πρὸς ἕτερον γενικώτερον, τοῦτο· ἐν κατεπειγούσῃ περιπτώσει δύναται ὁ πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου νὰ ἀποφήνηται κατὰ τὴν διαδικασίαν ταύτην ἐπὶ ὑποθέσεων, αἵτινες δὲν εἶναι τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πρωτοδικείου ; Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐλύθη πάντοτε ὑπὲρ τῆς ἀναρμοδιότητος τοῦ προέδρου τοῦ πρωτοδικείου διὰ τὰς ὑποθέ-

---

(1) Τὸ χάσμα πληροῦται διὰ τοῦ περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ κώδικος τῆς Πολιτ. δικονομίας σχεδίου, ὅπερ κατετέθη εἰς τὴν Βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων τῇ 12 Ἰουλίου 1888. Ἐν τῷ τίτλῳ τῆς ἐνώπιον τοῦ Προέδρου διαδικασίας περιέχονται τὰ ἑξῆς ἄρθρα.

«1ον. Ἐπί τε ἀστικῶν καὶ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἐν πάσῃ κατεπειγούσῃ περιπτώσει ἢ ὁσάκις πρόκειται νὰ δικασθῶσι προσωρινῶς διατάξεις περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τίτλου ἐκτελεστοῦ ἢ ἀποφάσεως, τηρεῖται ἡ κανονιζομένη ἑξῆς διαδικασία».

«2ον. Ἡ αἴτησις εἰσάγεται εἰς συνεδρίασιν γινομένην ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Πρωτοδικείου ἢ ὑπὸ τοῦ ἀντικαθιστάντος αὐτὸν δικαστοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν ὑπ' αὐτοῦ ὁριστέαν».

Ἡ αἰτιολογικὴ ἔκθεσις οὕτω δικαιολογεῖ τὴν καθιέρωσιν τῆς ἐνώπιον τοῦ Προέδρου διαδικασίας διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις καὶ τὴν ἀπονομὴν ἁρμοδιότητος τῷ προέδρῳ τοῦ πρωτοδικείου.

«Τὸ 1ον ἄρθρον τοῦ σχεδίου, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸ τὸ ἄρθρον 806 τοῦ νῦν κώδικος, ὁρίζει ὅτι ἡ ἐνώπιον τοῦ προέδρου διαδικασία ἰσχύει διά τε τὰς ἀστικὰς καὶ διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις Ἡ μνεία αὕτη τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων δὲν ὑπάρχει ἐν ἄρθρῳ 806. Ἡ ἐνώπιον τοῦ προέδρου διαδικασία ἐφαρμοστέα ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων, πρέπει a fortiori νὰ ἐπεκταθῇ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, αἵτινες γενικῶς εἰπεῖν ἀπαιτοῦσι μείζονα ταχύτητα πάσης ἄλλης. Ἀλλὰ τίς ἔσται δικαστὴς ἐπὶ τῆς διαδικασίας ταύτης διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις ; Ἐκρίθη δέον νὰ ἀπονεμηθῇ ἁρμοδιότης, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων, τῷ προέδρῳ τοῦ πρωτοδικείου ἢ τῷ ἀντικαθιστῶντι αὐτὸν δικαστῇ (ἄρθρ. 2). Διὰ νὰ δικάσῃ τις κατὰ τὴν διαδικασίαν αὐτὴν εἶναι ἀνάγκη τῷ ὄντι νὰ γινώσκῃ κατὰ βάθος τὸ δίκαιον καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἁρμοδιότης μόνον εἰς κατ' ἐπάγγελμα δικαστικὸν πρόσωπον ἠδύνατο νὰ δοθῇ.

σεις εἴτε τῆς διοικητικῆς εἴτε τῆς τοῦ εἰρηνοδίκου δικαιοδοτίας.(1) Τὸ ἀκυρωτικὸν δ' οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἠκολούθησε τὴν αὐτὴν ὁδὸν καὶ διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.

Ἐὰν παραδεχθῇ τις ὅτι ὁ πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου εἶναι ἀναρμόδιος ὡς δικαστὴς κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, πρέπει νὰ ἀποφήνηται περὶ τῆς φύσεως τῆς ἀναρμοδιότητος αὐτοῦ. Ὡς εἴρηται ἀνωτέρω (ἀριθ. 382), ἡ ἀναρμοδιότης τοῦ πρωτοδικείου πρὸς ἐκδίκασιν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων εἶναι σχετικὴ καὶ κατὰ συνέπειαν πρέπει νὰ προτείνηται in limine litis καὶ νὰ μὴ γίνηται δεκτὴ ἐξ ἐπαγγέλματος. Θὰ ἠδύνατό τις νὰ νομίσῃ ὅτι ἡ αὐτὴ λύσις πρέπει νὰ δοθῇ καὶ διὰ τὴν ἀναρμοδιότητα τοῦ προέδρου τοῦ πρωτοδικείου, ὅταν καλῆται νὰ ἀποφήνηται κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.(2) Φαίνεται ὅμως ὀρθοτέρα ἡ ἐκδοχὴ ὅτι ἡ ἀναρμοδιότης αὕτη εἶναι *ἀπόλυτος*. Τῷ ὄντι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ διαφορᾶς, δι' ἣν ἁρμόδιος εἶναι ὁ πρόεδρος τοῦ ἐμποροδικείου κατ' ἀποκλεισμὸν τοῦ προέδρου τοῦ πρωτοδικείου, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς, δι' ἣν οὐδεμία δικαιοδοσία εἶναι ἁρμοδία ἕνεκα τοῦ λόγου, ὅτι οἱ γαλλικοὶ νόμοι δὲν δέχονται τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.(3)

420. ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ. — Καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων, ἡ κλῆσις ἐπιδίδεται διὰ

---

(1) Ὅρ. διὰ τὰς διοικητικὰς ὑποθέσεις ἀπ. συμβουλίου ἐπικρατείας 22 Ἰανουαρίου 1867. S. 1868 3.125. Ἐφ. Paris 15 Σεπτεμβρίου 1867. J. Pal. 1868. 854. Ἀκυρ. 15 Ἰουλίου 1871. S. 1871. 2.66. D. 1871. 1.83.—Ὅρ. διὰ τὰς τῆς δικαιοδοτίας τοῦ Εἰρηνοδικείου ὑποθέσεις. Ἀκυρ. 18 Δεκεμβρίου 1872. S. 1873. 1.153. D. 1873. 1.129.

(2) Ἀπ. ἐφ. Paris (1ον τμήμ.) 19 Ἰανουαρίου 1882. S. 1883. 2.127. J. Pal. 1883. 1.358. Ἐφ. Paris (4ον τμ.) 20 Ἰανουαρίου 1893. D. 1893. 2.337. Paris (5ον τμ.) 19 Ἰουνίου 1895. D. 1895. 2.812. Ἡ ἀπόφασις λέγει «ὑποτιθεμένου ὅτι ὁ κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν δικάζων δικαστὴς εἶναι ἀναρμόδιος ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἡ ἀναρμοδιότης αὕτη πρέπει νὰ προτείνηται πρὸ πάσης ἐνστάσεως ἢ ὑπερασπίσεως».

(3) Ἀπ. ἐφετ. Chambéry 16 Νοεμβρίου 1881. S. 1882. 2.16. J. Pal. 1882. 1.104. Ἐφ. Paris (7ον τμ.) 9 Μαΐου 1889. D. 1893. 2.337. (Ἡ ἐνώπιον τοῦ προέδρου διαδικασία, καίτοι ἐκ τῆς ἀστικῆς δικαιοδοσίας πηγάζουσα, εἶναι ὅμως ἐξαιρετικὴ δικαιοδοσία (ἄρθρ. 806) καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ἀναρμοδιότης αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων εἶναι ἀπόλυτος).

κλητῆρος. Τὸ πρωτότυπον μένει παρὰ τῷ ἐνάγοντι καὶ ἀντίγραφον παραδίδεται τῷ ἐναγομένῳ κατὰ τὴν ἐπίδοσιν.

Πρέπει νὰ καθορισθῇ μετ' ἀκριβείας τίνι δέον νὰ ἐπιδίδηται τὸ δικόγραφον τῆς ἀγωγῆς. Ἐπὶ τούτου ἐφαρμόζεται, κατ' ἀρχήν, καθάπερ καὶ ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων, τὸ ἄρθρ. 68 κώδ. πολ. δικονομίας, ὅταν ἡ ἀγωγὴ κινῆται καθ' ἑνὸς ἢ πλειόνων ἀτόμων, ἢ τὸ ἄρθρ. 69, ὅταν κινῆται καθ' ὁμάδος ἢ συντρέχωσιν ἰδιαίτεραι περιστάσεις, ἃς προβλέπει τὸ ἄρθρον αὐτό. Τὸ ἄρθρ. 419 κώδ. πολ. δικον. ἐπιφέρει μόνον εἰδικήν τινα τροποποίησιν εἰς τὰς διατάξεις ταύτας λόγῳ ταχύτητος.

Κατὰ τοὺς κανόνας τούτους τὸ δικόγραφον παραδίδεται *εἰς τὸ πρόσωπον ἢ εἰς τὴν κατοικίαν* (à personne ou à domicile) (ἄρθρ. 68 Πολ. Δικονομίας). Τὸ δικόγραφον δύναται νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸν τὸν ἐναγόμενον ἐν οἱῳδήποτε καὶ ἂν εὑρίσκηται τόπῳ, τουτέστιν εἴτε ἐν τῇ ἑαυτοῦ κατοικίᾳ, εἴτε ἔξω ταύτης. Ἐὰν ὁ κλητὴρ δὲν εὕρῃ τὸν ἐναγόμενον ἐν τῇ κατοικίᾳ αὐτοῦ, δύναται, καὶ τοῦτο χωρὶς μάλιστα νὰ δηλώσῃ τὴν ἀπουσίαν τούτου, νὰ δώσῃ ἰσχυρῶς τὸ δικόγραφον εἴς τινα τῶν συγγενῶν ἢ ὑπηρετῶν αὐτοῦ, ἀναφέρων τὸ πρόσωπον, ᾧ παρέδωκεν αὐτὸ (ἄρθρ. 61 ἐδ. 2 κώδ. πολ. δικονομίας). Ἐὰν ὁ κλητὴρ δὲν εὕρῃ ἐν τῇ κατοικίᾳ οὔτε συγγενεῖς ἢ ὑπηρέτας αὐτοῦ, ὀφείλει νὰ ποιήσηται μνείαν περὶ τούτου, τὸ δὲ δικόγραφον δύναται νὰ δοθῇ εἴς τινα γείτονα, ὅστις ὀφείλει νὰ ὑπογράψῃ τὸ πρωτότυπον. Ἐὰν ὁ γείτων δὲν δύνηται ἢ δὲν θέλῃ νὰ ὑπογράψῃ, ὁ κλητὴρ παραδίδει τὸ δικόγραφον τῷ δημάρχῳ ἢ παρέδρῳ τοῦ δήμου, ὅστις θεωρεῖ τὸ πρωτότυπον. Πάντων τούτων γίνεται μνεία ἐπί τε τοῦ πρωτοτύπου καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντιγράφου.

Λόγῳ ταχύτητος γίνεται παρέκβασις ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων τοῦ κανόνος περὶ ἐπιδόσεως εἰς τὸ πρόσωπον ἢ εἰς τὴν κατοικίαν. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 419 κώδ. Πολ. Δικ. *πᾶσα ἐπίδοσις γινομένη ἐπὶ πλοίου εἰς τὸν καλούμενον εἶναι ἰσχυρά.* Ἡ διάταξις αὕτη δὲν σημαίνει ὅτι τὰ δικόγραφα ἀγωγῆς δύνανται νὰ δοθῶσιν εἰς αὐτὸν τὸν καλούμενον ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἐφ' οὗ συνέπεσε νὰ εὑρίσκηται. Οὕτως ἐννοούμενον τὸ ἄρθρ. 419 θὰ ἦτο ὅλως ἀλυσιτελές. Καθ' ὅσον εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι τὸ δικόγραφον δύναται νὰ ἐπιδοθῇ τῷ καλουμένῳ αὐτῷ τούτῳ οὐδήποτε καὶ ἂν εὑρίσκηται. Τὸ ἄρθρον 419 ἐννοεῖ, ἂν καὶ κατὰ γράμμα ἐκλαμβανόμενον δὲν φαίνεται ἔχον τὴν σημασίαν ταύτην, ὅτι

τὸ πλοῖον ὡς πρὸς τοὺς ἐπιβάτας, τοὺς ἄνδρας τοῦ πληρώματος, τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τὸν πλοίαρχον ἐξομοιοῦται προσωρινῶς πρὸς αὐτὴν τὴν κατοικίαν τῶν προσώπων αὐτῶν.(1) Διὰ τῆς ἐξομοιώσεως ταύτης τὸ δικόγραφον δύναται νὰ ἐπιδοθῇ ἐπὶ τοῦ πλοίου εἴς τι πρόσωπον, ὅπερ λαμβάνει αὐτὸ διὰ τὸν ἐναγόμενον ἐν ἀπουσίᾳ τούτου, καθάπερ ἐν τῇ ξηρᾷ δύναται νὰ ἐπιδοθῇ εἰς συγγενῆ ἢ ὑπηρέτην τοῦ ἐναγομένου (ἄρθρ. 68 κώδ. πολ.δικονομίας).(2) Ἡ διάταξις αὕτη εἶναι ἰδίως λυσιτελής, ὅταν τὸ πλοῖον ἦναι ἐν ταξιδίῳ καὶ πρόκειται περὶ δίκης ἐπειγούσης ἐπὶ ναυτικῆς ὑποθέσεως. Ἀλλὰ δὲν φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ περιορισθῇ ἐπὶ τῶν περιπτώσεων αὐτῶν, καθ' ὅσον τὸ ἄρθρον 419 εἶναι διατετυπωμένον διὰ γενικῶν ὅρων. Τοῦτο εἶναι διασταλτικώτερον τοῦ ἄρθρου 1, βιβλ. 1ου, τίτλ. XI, τοῦ διατάγματος τοῦ 1681, ὅπερ ἦτο οὕτω πως συντεταγμένον. «Πᾶσα ἐπίδοσις δικογράφου γινομένη εἰς τοὺς κυβερνήτας καὶ ναύτας (maîtres et mariniers) ἐν τῷ πλοίῳ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου, εἶναι ἰσχυρὰ ὡς εἰ ἐγένετο

---

(1) Ἀπ. ἐμποροδ. Alger 3 Δεκεμβρίου 1887. Journ. du Droit intern. privé 1888 σελ. 393. Ἡ ἀπόφασις λέγει ὅτι εἶναι σταθερὰ νομολογία ὅτι διὰ τοὺς ναυτικοὺς τὸ πλοῖον θεωρεῖται κατοικία αὐτῶν. Ἐπρόκειτο περὶ κλήσεως ἐπιδοθείσης πλοιάρχῳ ἰταλικοῦ πλοίου, ἀνεφύετο δὲ εἰδικὸν ζήτημα ἕνεκα τοῦ ἄρθρου 12 τῆς γαλλοϊταλικῆς προξενικῆς συμβάσεως τῆς 26 Ἰουλίου 1862, καθ' ὃ ἀπαγορεύεται ἡ ἐνέργεια ἐπισκέψεων ἢ ἐρευνῶν ἐν τοῖς πλοίοις, μὴ παρισταμένου τοῦ προξένου τῆς ἐπικρατείας, εἰς ἣν ἀνήκει τὸ πλοῖον. Τὸ δικαστήριον δέχεται ὀρθῶς ὅτι ἐπὶ τῆς ἐπιδόσεως δικογράφου τινὸς δὲν ἀπαιτεῖται ἡ τήρησις τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ διατυπώσεων.

(2) Αὕτη ἡ ἔννοια ἀπεδίδετο εἰς τὸ 1ον ἄρθρον τοῦ 1ου βιβλ. τίτλ. XI τοῦ διατάγματος τοῦ 1861, ὅπερ ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ τοῦ ἄρθρ. 419 κώδ. Πολ. δικονομ. Ὅρα περὶ τοῦ ἄρθρου τοῦ διατάγματος 1861 τὴν συνέχειαν ἐν τῷ κειμένῳ.

Τὸ ἄρθρον, ὅπερ ἐν τῷ κατατεθέντι ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων τῇ 12 Ἰουλίου 1888 σχεδίῳ ἀναθεωρήσεως τοῦ κώδικος τῆς πολιτικῆς (ἄρθρ. 5 τοῦ τίτλου τῆς ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων διαδικασίας) ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἄρθρον 419 κώδ. Πολ. δικονομ. εἶνε σαφέστερον ἢ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 419. Εἶναι δὲ διατετυπωμένον οὕτως: «Πᾶσα ἐπίδοσις γενομένη ἐπὶ τοῦ πλοίου εἶνε ἰσχυρὰ ὡσεὶ εἶχε γείνῃ εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ διαδίκου, ἐὰν δὲν ἐπιδίδηται εἰς τὸ καθ' οὗ τὸ δικόγραφον πρόσωπον, τὸ ἀντίγραφον πρέπει νὰ κοινοποιῆται τῷ πλοιάρχῳ ἢ ἐν ἐλλείψει αὐτοῦ εἴς τινα τῶν ἀξιωματικῶν ἢ ὑπαλλήλων τοῦ πλοίου».

εἰς τὴν κατοικίαν». Ὁ Valin ἐδέχετο ὅτι ἡ διάταξις αὕτη ἐφηρμόζετο μόνον διαρκοῦντος τοῦ ταξιδίου καὶ δι' ὑποθέσεις σχετικὰς πρὸς τὰς ἀναληφθείσας ὑπὸ τῶν ἐργατῶν θαλάσσης ὑποχρεώσεις ἕνεκα τοῦ πλοίου καὶ τοῦ ταξιδίου.(1)

Παρατηρητέον δὲ ὅτι τὸ ἄρθρ. 419, ὡς καὶ ἡ διάταξις τοῦ διατάγματος τοῦ 1681, δικαίωμα ἁπλῶς παρέχει τῷ ἐνάγοντι. Οἱ ἐπιβάται καὶ οἱ ἐργάται θαλάσσης δυνατὸν νὰ ἔχωσι γνωστὴν κατοικίαν, εἰς ἣν ἐπιτρέπεται νὰ γείνῃ ἡ ἐπίδοσις τοῦ δικογράφου. Θὰ ἦτο ἄρα ἀνακριβὲς νὰ εἴπῃ τις ὅτι θεωροῦνται ὡς μὴ ἔχοντες ἄλλην κατοικίαν ἢ τὸ πλοῖον, ἐν ᾧ ἐπιβαίνουσιν.(2)

421. *Ἐπὶ ἑταιρειῶν* (ἄρθρ. 69, 6ον, κώδ. πολ. δικον.) καὶ *ἐπὶ πτωχεύσεως* (ἄρθρον 69, 7ον, κώδ. πολ. δικον.) τὴν ἐπίδοσιν τῶν δικογράφων ἀγωγῆς διέπουσιν εἰδικοὶ κανόνες.

Πρὸς κατανόησιν τῆς πρακτικῆς σημασίας αὐτῶν ἀναμνηστέον, ὅτι κατ' ἀρχήν, ὁσάκις ὑπάρχουσι πολλοὶ ἐναγόμενοι, πρέπει νὰ ἐμφαίνωνται ἐν τῷ δικογράφῳ τῆς ἀγωγῆς τὰ ὀνόματα πάντων καὶ νὰ ἐπιδίδηται ἑκάστῳ αὐτῶν ἀντίγραφον. Ὅταν οἱ ἐναγόμενοι ὦσι πολλοί, τὰ ἔξοδα δύνανται κατ' ἀκολουθίαν νὰ αὐξάνωνται πολύ.

Δὲν ἔχει μάλιστα ὁ ἐνάγων τὸ δικαίωμα πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐξόδων αὐτῶν, νὰ ἀρκεσθῇ νὰ σημειώσῃ ἐν τῷ δικογράφῳ τῆς ἀγωγῆς τὸ ὄνομα τοῦ ἑνὸς τῶν ἐναγομένων, τοῦ ἐκλεχθέντος ὑπὸ τῶν ἄλλων ὡς ἐντολοδόχου αὐτῶν καὶ νὰ ἐπιδώσῃ μόνον τούτῳ τὸ ἀντίγραφον. Εἰς τοῦτο ἀντίκειται ὁ κανὼν *οὐδεὶς ἐν Γαλλίᾳ παρίσταται ἐπὶ δικαστηρίου δι' ἐπιτρόπου.* Ὁ κανὼν αὐτός, ὅστις εἶναι ἀδύνατον νὰ δικαιολογηθῇ λογικῶς ἐν τῷ νῦν δικαίῳ, καθιερώθη ἐκ μακρᾶς παραδόσεως.(3) Ἐφαρμόζεται δὲ ὁσάκις εἶναι πολλοὶ ἐνάγοντες (4) ὡς

(1) Ὅρ. Nouveau commentaire sur l'Ordonnance de la Marine ὑπὸ Valin I, σελ. 306 καὶ 307.

(2) Valin op. et loc. cit.

(3) Ὅρ. περὶ τοῦ κανόνος τούτου, Naquet revue critique de législ. et de Jurispr. 1876 σελ. 654 καὶ ἐπ. Boitard, Colmet-Daage et Glasson I, ἀριθ. 149, Garsonnet τόμ. I. ἀριθ. CXIX.

(4) Ὁσάκις ἀγωγή τις κινεῖται ὑπὸ τῶν διοικητῶν ἀνωνύμου ἑταιρείας ἐν ὀνόματι τῆς ἑταιρείας ταύτης, δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναφέρωνται ἐν τῷ δικογράφῳ τῆς ἀγωγῆς τὰ ὀνόματα τῶν διοικητῶν, διότι ἡ πράγματι ἐνάγουσα εἶναι ἡ ἑταιρεία. Ἀπ. ἀκυρ. 15 Ἰανουαρίου 1896. D. 1896. 1.523.

καὶ ὁσάκις εἶναι πολλοὶ ἐναγόμενοι καὶ ἔχει ἐν ἑκατέρᾳ τῶν περιπτώσεων τὰ αὐτὰ πρακτικὰ ἄτοπα.

Ἐκ τούτου προκύπτει ἰδίως ὅτι, ὁσάκις ἂν κινῆται ἀγωγὴ κατὰ ἑταιρείας, μὴ ἀποτελούσης νομικὸν πρόσωπον, δέον νὰ φέρωνται τὰ ὀνόματα πάντων τῶν ἑταίρων ἐν τῷ δικογράφῳ τῆς ἀγωγῆς καὶ ἑκάστῳ αὐτῶν νὰ ἐπιδίδηται ἀντίγραφον. Τοὐναντίον δὲ ὁσάκις ἂν ἀγωγή τις ἐγείρηται κατὰ ἑταιρείας, ἀποτελούσης νομικὸν πρόσωπον, ἀρκεῖ νὰ μνημονεύηται ἐν τῷ δικογράφῳ τὸ ὄνομα τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ἑταιρείας καὶ νὰ ἐπιδίδηται τῷ διαχειριστῇ, διευθυντῇ, γενικῷ γραμματεῖ ἢ παντὶ ἄλλῳ προσώπῳ, ἔχοντι ἐντολὴν νὰ παριστᾷ τὴν ἑταιρείαν ἐν τοῖς δικαστηρίοις.

Τὸ ἄρθρ. 69, 6ον, κώδ. πολ. δικον. προκειμένου περὶ ἀγωγῆς κινουμένης κατὰ ἑταιρείας ὁρίζει. «Ἡ πρὸς τὰς ἐμπορικὰς ἑταιρείας ἐπίδοσις, ἐφ' ὅσον αὗται ὑφίστανται, γίνεται εἰς τὸ ἑταιρικὸν κατάστημα· μὴ ὑπάρχοντος δὲ τοιούτου, εἰς τὴν κατοικίαν τινὸς τῶν ἑταίρων».

Ἡ διάταξις αὕτη κατὰ τὸ κείμενον αὐτῆς ἐφαρμόζεται *ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν*. Συνήθως δὲ γίνεται ἐπίκλησις ταύτης πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ γαλλικοὶ νόμοι ἀναγνωρίζουσι τὴν προσωπικότητα τῶν ἑταιρειῶν αὐτῶν. Ὅταν πρόκειται περὶ ἐμπορικῆς ἑταιρείας, ἡ ἀγωγὴ δὲν κινεῖται ἐναντίον ἑκάστου τῶν ἑταίρων, λαμβανομένων μεμονωμένως, ἀλλ' ἐναντίον τοῦ ἠθικοῦ προσώπου τῆς ἑταιρείας, μὴ λογιζομένων τῶν διαφόρων ἑταίρων. Τὸ δικόγραφον δύναται νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ἑταιρικὸν κατάστημα, τουτέστιν εἰς τὴν κατοικίαν τῆς ἑταιρείας, καὶ ἂν ἔτι ἴσως μήτε ὁ ἐντολοδόχος τῆς ἑταιρείας μήτε τις τῶν ἑταίρων διαμένῃ αὐτόθι.

Ἀπὸ τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν ἐναγομένη εἶναι ἡ ἑταιρεία, πρέπει νὰ διακρίνηται καλῶς ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν ἡ ἀγωγὴ ἀπευθύνεται κατὰ τῶν ἑταίρων ἀτομικῶς. Τότε ἕκαστος τῶν ἑταίρων πρέπει νὰ σημειῶται ὀνομαστὶ ἐν τῷ ἐπιδιδομένῳ δικογράφῳ καὶ νὰ λαμβάνῃ, ἂν ἦναι ἐναγόμενος, ἀντίγραφον αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ δύναται νὰ συμβῇ εἴτε διὰ τοὺς ὁμορρύθμους ἑταίρους, εἴτε διὰ τοὺς ἑτερορρύθμους καὶ τοὺς μετόχους ἐνεχομένους μόνον μέχρι τοῦ ποσοῦ τῆς ἐαυτῶν καταβολῆς.

Τὸ ἄρθρ. 69, 6ον, προβλέπει τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ ἑταιρεία δὲν ἔχει ἑταιρικὸν κατάστημα καὶ ὁρίζει ὅτι τότε τὸ *κατὰ τῆς*

ἑταιρείας δικόγραφον ἐπιδίδεται εἰς τὸ πρόσωπον ἢ εἰς τὴν κατοικίαν τινὸς τῶν ἑταίρων. Ἡ περίπτωσις αὕτη, σπανιωτάτη διὰ τὰς ὁμορρύθμους καὶ διὰ τὰς ἁπλᾶς ἑτερορρύθμους, οὐδέποτε ὅμως παρουσιάζεται ἐπὶ τῶν διὰ μετοχῶν ἑτερορρύθμων ἢ ἐπὶ τῶν ἀνωνύμων. Ἐὰν παρουσιάζετο διὰ τὰς ἑτερορρύθμους, ἡ ἐπίδοσις δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ ἀλλ' ἢ πρὸς ἕνα τῶν ὁμορρύθμων. Τῷ ὄντι πᾶσα πρᾶξις διαχειρίσεως ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς ἑτερορρύθμους (ἄρθρ. 27 ἐμπ. κώδ.). Ἐπομένως ἡ ἐπίδοσις, ἥτις θὰ ἐγίνετο πρός τινα αὐτῶν, θὰ ἦτο ἄκυρος.(1)

Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 69, 6ον, ὡς οὖσα συνέπεια τῆς προσωπικότητος τῶν ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν, δὲν ἐφαρμόζεται εἰς ἐκείνας ἐξ αὐτῶν, αἵτινες δὲν ἀποτελοῦσι νομικὸν πρόσωπον, τουτέστιν ἐπὶ τῶν μετοχικῶν ἑταιρειῶν. Πάντες οἱ μέτοχοι αὐτῶν δέον νὰ φέρωνται ὁμοιομαστὶ ἐν τῷ δικογράφῳ καὶ ἀντίγραφον τοῦ δικογράφου πρέπει νὰ ἐπιδίδηται ἑκάστῳ αὐτῶν.

Ὡσαύτως δ' ἔχει καὶ διὰ τὰς ἀστικὰς ἑταιρείας. Αὗται δὲν προβλέπονται ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 69, 6ον, καὶ κατὰ γνώμην, ἣν ἀποκρούει ἡ νομολογία, δὲν ἀπολαύουσι τοῦ εὐεργετήματος τῆς νομικῆς προσωπικότητος.(2) Ἀλλ' αἱ ἀστικαὶ ἑταιρεῖαι πρέπει βεβαίως νὰ ἐξομοιῶνται πρὸς τὰς ἐμπορικὰς ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 69, 6ον, ἐν ταῖς ἐξαιρετικαῖς περιπτώσεσι, καθ' ἃς ἀποτελοῦσι νομικὰ πρόσωπα. Κατὰ τὴν κοινοτέραν ἐκδοχήν, ἣν ὑποστηριζομεν,(3) οὕτως ἔχει περὶ τῶν ἑταιρειῶν, αἵτινες περιβάλλονται ἐμπορικὸν σχῆμα, (τὸ σχῆμα, φέρ' εἰπεῖν, τῆς ἁπλῆς ἑτερορρύθμου ἢ τῆς ὁμορρύθμου).(4) Μετὰ τὸν νόμον τῆς 1ης Αὐγούστου 1893 ὁ τύπος τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν ἐντυποῖ αὐτὸς καὶ μόνος τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα εἰς τὰς μετὰ τὸν νόμον αὐτὸν συνισταμένας ἑταιρείας, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ φύσις τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν. — Αἱ ἐπὶ μετα-

---

(1) Boitard, Colmet—Daage et Glasson, I ἀριθ. 181.

(2) Περὶ τοῦ ζητήματος ὅρ. τόμ. II ἀριθ. 126—129. Τὸ ἀκυρωτικὸν ἀναγνωρίζει προωπικότητα εἰς τὰς ἀστικὰς ἑταιρείας· ἀπ. ἀκυρ. 23 Φεβρουαρίου 1891. D. 1891.1.337. S. καὶ J. Pal. 1892.1.73· ἀπ. ἀκυρ. 2 Μαρτίου 1892 S. καὶ J. Pal. 1892.1.497.

(3) Ὅρ. τόμ. II ἀριθ. 1079 καὶ ἑπ.

(4) Προσθετέον καὶ τὰς ἐχούσας ἀστικὸν ἀντικείμενον διὰ μετοχῶν ἑταιρείας πρὸ τοῦ νόμου τῆς 1ης Αὐγούστου 1893.

βλητῷ κεφαλαίῳ ἑταιρεῖαι (αἱ κοινῶς λεγόμεναι *συνεργατικαὶ*) ἀπολαύουσιν ὡσαύτως προσωπικότητος καὶ ὁσάκις ἔτι εἶναι ἀστικαὶ ἑταιρεῖαι. Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἄρθρου 53 τοῦ νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1867, καθ' ὃ ἡ ἑταιρεία, «οἱοσδήποτε καὶ ἂν ᾖ ὁ τύπος αὐτῆς, ἰσχυρῶς παρίσταται δικαστικῶς διὰ τῶν διοικητῶν αὐτῆς».

Ὁσάκις τὸ ἄρθρον 69, 6ον, εἶναι ἐφαρμοστέον, ἀρκεῖ τὸ δικόγραφον νὰ ἐμφαίνῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ἑταιρείας μετὰ τῆς ἑταιρικῆς ἐπωνυμίας, προκειμένου περὶ ὁμορρύθμου (ἄρθρ. 20 ἐμπ. κώδ.) ἢ ἑτερορρύθμου (ἄρθρ. 23 ἐμπ. κώδ.) ἢ μετὰ τοῦ ἑταιρικοῦ ὀνόματος, προκειμένου περὶ ἀνωνύμου (ἄρθρ. 30 ἐμπ. κώδικος).

Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 69, 6ον, τὰ κατὰ τῶν ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν δικόγραφα ἐπιδίδονται εἰς τὸ ἑταιρικὸν κατάστημα μόνον *ἐφ' ὅσον αὗται ὑφίστανται*. Δὲν πρέπει νὰ συναχθῇ ἐκ τούτου, ὅτι ἀφ' ἧς ἡμέρας διαλύεται ἡ ἑταιρεία δέον νὰ σημειῶνται ἐν τῷ ἐπιδιδομένῳ δικογράφῳ πάντα τὰ ὀνόματα τῶν ἑταίρων καὶ ὅτι ἀντίγραφον τούτου πρέπει νὰ ἐπιδίδηται ἑκάστῳ αὐτῶν. Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 69, 6ου, κώδ. πολ.δικον. εἶναι συνέπεια τῆς νομικῆς προσωπικότητος τῶν ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν. Αἱ ἑταιρεῖαι δ' αὗται θεωροῦνται ὡς ὑφιστάμεναι μετὰ τῆς ἰδιότητος τοῦ νομικοῦ προσώπου καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν ἔτι, ἐφ' ὅσον τοῦτο δύναται νὰ ἦναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν.(1) Συνεπῶς αἱ ἐπιδόσεις δύνανται νὰ γίνωνται εἰς τὸ ἑταιρικὸν κατάστημα, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἐκκαθάρισις. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει δύναται νὰ σημειῶται ἐν τῷ δικογράφῳ ἡ ἑταιρικὴ ἐπωνυμία ἢ τὸ ἑταιρικὸν ὄνομα, ὡσεὶ μὴ ἦτο αὕτη διαλελυμένη.(2) Ἀλλὰ δύναται ὡσαύτως νὰ σημειῶται ἐν τῷ κοινοποιουμένῳ δικογράφῳ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐκκαθαριστοῦ ὡς ἀντιπροτώπου τῆς ἑταιρείας.

Ταῦτα δὲν δύνανται νὰ ἐφαρμόζωνται, ὁσάκις διορίζεται ἐκκαθαριστὴς μετὰ τὴν διάλυσιν ἀστικῆς (3) ἢ μετοχικῆς ἑταιρείας. Αἱ ἑταιρεῖαι αὗται δὲν εἶναι νομικὰ πρόσωπα, ἐφ' ὅσον ὑφίστανται· πῶς θὰ ἦτο λοιπὸν δυνατὸν νὰ ἀποκτήσωσι τὸ πλεονέκτημα τῆς προσωπικό-

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 27 Ἰουλίου 1863. D. 1863.1.460. Ὅρ. τόμ. II ἀριθ. 366 καὶ 366 δίς.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 3 Ἰανουαρίου 1872 καὶ 26 Φεβρουαρίου 1872. D. 1872.1. 9. Ἀκυρ. 28 Φεβρουαρίου 1894. D. 1894 1.239.

(3) Κατὰ τὴν ἐναντίαν πρὸς τὴν τῆς νομολογίας γνώμην. Ὅρ. σημ. 2 σελ. 569.

τητος μετὰ τὴν διάλυσιν! Ἡ ἐπίδοσις ἄρα τοῦ δικογράφου πρέπει νὰ γίνηται εἰς ἕκαστον ἑταῖρον, καίτοι ὑπάρχοντος ἐκκαθαριστοῦ, ὡς ἔδει νὰ γείνῃ καὶ πρὸ τῆς διαλύσεως. Ἡ ἐναντία γνώμη, ἥτις ἐκράτησέ ποτε διὰ τὴν μετοχικὴν ἑταιρείαν, προῆλθε καθ' ἡμᾶς ἐξ ἀληθινῆς νομικῆς πλάνης.(1)

Ὅταν ἑταιρεία τις ἐνάγηται ἐνώπιον δικαστηρίου, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ὑποκατάστημα, πρακτορεῖον ἢ σταθμὸς (ἀριθ. 401) τῆς ἑταιρείας, ἡ ἐπίδοσις δύναται νὰ γείνῃ εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς ἑταιρείας ἐν τῷ καταστήματι αὐτῷ. Εἶναι δὲ πραγματικὸν γεγονός, τοῦ ὁποίου ἡ λύσις ἀπόκειται εἰς τὴν κυριαρχικὴν κρίσιν τῶν δικαστηρίων, ἂν ὁ ἀντιπρόσωπος οὗτος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔχων ἱκανῶς ἐκτενῆ πληρεξουσιότητα, ὥστε νὰ δέχηται κοινοποιήσεις δικογράφων ἀγωγῆς. Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ἐφαρμόζεται ἰδίως ἐπὶ τῶν σταθμαρχῶν τῶν σιδηροδρομικῶν ἑταιρειῶν,(2) ἐπὶ τῶν πρακτόρων ἀσφαλιστικῶν ἑταιρειῶν (3) καὶ ἐπὶ τῶν διευθυντῶν ὑποκαταστημάτων μεγάλων πιστωτικῶν ἱδρυμάτων.(4)

422. Ἐλέχθη ἀνωτέρω (ἀριθ. 421) ὅτι, κατ' ἀρχὴν, μὴ προ-

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris, 24 Μαΐου 1862. S. 1863.2.201. Bordeaux 8 Ἰουνίου 1888 («La Loi» ἀριθ. τῆς 20 Ἰουνίου 1888) — Ὅρ. συμφ. πρὸς τὴν γνώμην ἡμῶν ἀπ. ἐφ. Paris 8 Αὐγούστου 1870. D. 1871.2.7. ἐφ. Aix 2 Μαΐου 1871 D. 1872.2,16. J. Pal. 1871.837. Paris 15 Δεκεμβρίου 1889. «Revue des sociétés» 1890 σελ. 135· ἀκυρ. 30 Ἰουνίου 1871. D. 1894.1.539.

(2) Ἀπ. ἐφ. Orléans 20 Νοεμβρίου 1868 D. 1869.2.21· ἀκυρ. 15 Δεκεμβρίου 1869 D. 1871.1.47. Ἀκυρ. 2 Ἰουλίου 1872. D. 1874 5.122. ἐφ. Angers 13 Ἰανουαρίου 1894. D.1894.2.200. (Ὁ σταθμάρχης τότε μόνον ἔχει ἐξουσίαν νὰ δέχηται ἐπιδόσεις δικογράφων ἀγωγῆς ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ἑταιρείας, ἂν ἡ διαφορὰ ἐγεννήθη ἐξ ἐργασιῶν τοῦ σταθμοῦ). Πρὸ τῆς συντάξεως κοινῆς διὰ πάσας τὰς σιδηροδρομικὰς ἑταιρείας γενικοῦ συμφέροντος συγγραφῆς ὑποχρεώσεων (1857—1859), ἑταιρεῖαί τινες ἦσαν ὑπόχρεοι δυνάμει τῆς ἑαυτῶν συγγραφῆς τῶν ὑποχρεώσεων νὰ ποιῶνται ἐκλογὴν κατοικίας ἐν ὡρισμέναις πόλεσι καὶ νὰ ὁρίζωσιν ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων τούτων πράκτορα εἰδικῶς ἐπιπεφορτισμένον νὰ δέχηται τὰς δικαστικὰς ἐπιδόσεις. Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ διορίζειν τοιούτους πράκτορας δὲν ἐπανελήφθη ἐν τῇ κοινῇ διὰ πάσας τὰς ἑταιρείας συγγραφῇ ὑποχρεώσεων. Ὅρ. Sarrut «législation et jurisprudence sur le transport des marchandises par chemin de fer» ἀριθ. 815.

(3) Ἀπ. Ἀκυρ. 11 Ἰουνίου 1845. D. 1845.1.362.

(4) Ἀπ. ἐφ. Riom 8 Ἰανουαρίου 1855. D. 1855.5.63.

χει μένου περὶ νομικοῦ πρσσώπου, ἕκαστον τῶν ἐχόντων κοινὸν συμφέρον προσώπων δέον νὰ σημειῶται ὀνομαστὶ ἐν τῷ δικογράφῳ τῆς ἀγωγῆς καὶ νὰ λαμβάνῃ, ἂν ἦναι ἐναγόμενον, ἀντίγραφον, ἐπιδιδόμενον αὐτῷ προσωπικῶς ἢ εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ. Οὕτως ἔχει εἴτε πρόκειται περὶ ἀστικῶν ἑταιρειῶν, ἂν γείνῃ δεκτὸν παρὰ τὴν νομολογίαν, ὅτι αὗται δὲν εἶναι νομικὰ πρόσωπα,(1) εἴτε πρόκειται περὶ συνεταιρισμῶν, οἵτινες μὴ σκοποῦντες τὴν πραγματοποίησιν κερδῶν δὲν ἀποτελοῦσιν ἑταιρείας (ἄρθρ. 1832 ἀστ. κώδ.) καὶ οἵτινες δὲν ἐκηρύχθησαν δημοσίας ὠφελείας.(2) Ταῦτα εἶναι συνέπεια τοῦ κανόνος *οὐδεὶς ἐν Γαλλίᾳ παρίσταται ἐπὶ δικαστηρίου δι' ἐπιτρόπου*, ὅστις καθιερώθη ἐκ παραδόσεως. Ἀλλ' εἶναι πολὺ δυσάρεστος αἰτία περιπλοκῶν καὶ δαπανῶν, ὅταν οἱ ἐναγόμενοι ἦναι πολλοί.

Τοῦτο εἶναι ἰδίως ἀληθές, ὅταν πρόκειται περὶ συνεταιρισμῶν ἀλληλασφαλείας. Κατὰ τὰ γενικῶς παραδεδεγμένα οἱ συνεταιρισμοὶ οὗτοι δὲν εἶναι ἐμπορικαὶ ἑταιρεῖαι, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ ἀστικαὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἄρθρ. 1832 ἀστ. κώδ. Ἑπομένως δὲν δύναται νὰ γείνῃ λόγος περὶ νομικῆς προσωπικότητος. Ἐκ τούτου δέον κατ' ἀκρίβειαν νὰ συναχθῇ ὅτι ἐν ταῖς ἐνδιαφερούσαις τὸν συνεταιρισμὸν δίκαις πρέπει νὰ φαίνωνται τὰ ὀνόματα πάντων τῶν μετόχων τῆς ἀλληλασφαλείας καὶ ὅτι ἕκαστος αὐτῶν πρέπει νὰ λαμβάνῃ ἀντίγραφον τοῦ δικογράφου τῆς ἀγωγῆς.(3) Οὕτω δὲ περιέρχεταί τις εἰς μεγάλην πρακτικὴν δυσχέρειαν· ἐνίοτε ὑπάρχουσιν ἑκατοντάδες καὶ χιλιάδες ἔτι μετόχων τῆς ἀλληλασφαλείας.

Ὡς ἐκ τούτου ὁ νομοθέτης ἔχει τὴν νόμιμον τάσιν νὰ παρεκβαίνῃ τοῦ κανόνος τούτου, περιβάλλων συνεταιρισμοὺς ἢ ἄτομα, ἔχοντα κοινὸν συμφέρον, διὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ παρίστασθαι ἐπὶ δικαστηρίου, ὡσεὶ ἀπετέλουν νομικὰ πρόσωπα, τοιουτοτρόπως δὲ τὸ δικόγραφον δύναται νὰ περιέχῃ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ ἀντιπροσώπου καὶ ἡ κοινοποίησις ἑνὸς μόνου ἀντιγράφου πρὸς τοῦτον εἶναι ἐπαρκής.(4)

---

(1) Ὅρ. τομ. II ἀριθ. 126—129.

(2) Ἀπ. Πλημμ. Langres 9 Νοεμβρίου 1887. J. Pal. 1888.1.592. S. 1888.2.116.

(3) Ὅρ. τόμ. II ἀριθ. 32,34 δὶς καὶ 981.

(4) Ὅρ. σημ. Ch. Lyon-Caen ἐν συλλογῇ Sirey 1887.2.121 καὶ ἐν Journ. du Palais 1887.1.674.

Οὕτω κατὰ τὰ ἄρθρα 17 καὶ 39 τοῦ νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1867 ἐπὶ τῶν διὰ μετοχῶν ἑτερορρύθμων ἑταιρειῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἀνωνύμων οἱ παριστῶντες τὸ εἰκοστὸν τοὐλάχιστον τοῦ ἑταιρικοῦ κεφαλαίου μέτοχοι δύνανται ἐπὶ κοινῷ συμφέροντι νὰ ἀναθέσωσιν ἰδίαις αὐτῶν δαπάναις ἑνὶ ἢ πλείοσιν ἐντολοδόχοις νὰ ὑποστηρίξωσιν ἢ ἀποκρούσωσιν εἴτε ὡς ἐνάγοντες εἴτε ὡς ἐναγόμενοι ἀγωγὴν εἴτε ἐναντίον τῶν διαχειριστῶν ἢ διοικητῶν εἴτε ἐναντίον τοῦ συμβουλίου ἢ τῶν ἐπιτρόπων.(1)

Ὁ κανὼν *οὐδεὶς ἐν Γαλλίᾳ παρίσταται ἐπὶ δικαστηρίου δι' ἐπιτρόπου* γεννᾷ τοσαύτας δυσχερείας, ὥστε ἡ νομολογία παραδέχεται ἐνίοτε παρεκβάσεις καὶ ὁσάκις ἔτι, μὴ ὑπάρχοντος συνεταιρισμοῦ ἀποτελοῦντος νομικὸν πρόσωπον, ἔδει νὰ ἐφαρμόζηται οὗτος. Οὕτω τὸ ἀκυρωτικὸν παρεδέχθη ἐπανειλημμένως ὅτι συνεταιρισμοί, συνεστα-μένοι πρὸς τὸν σκοπὸν γενικοῦ συμφέροντος καὶ διὰ τὴν σύστασιν τῶν ὁποίων ἐπεμβαίνει ἡ δημοσία ἐξουσία, δύναται νὰ παριστῶνται ἐπὶ δικαστηρίου διὰ τοῦ ἑαυτῶν ἀντιπροσώπου, καὶ ἂν δὲν ἐκηρύχθησαν δημοσίας ὠφελείας διὰ διατάγματος.(2)

Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων ἀπαιτεῖ μεταρρύθμισιν, ἥτις καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπείγουσα, καθ' ὅσον αἱ ὑπὸ τὰ παντοῖα ὀνόματα *συνδικᾶτα, συνεταιρισμοὶ* κλπ... συνταυτίσεις τῶν συμφερόντων πολλαπλασιάζονται. Αἱ ἐπενεκτέαι ἄλλως εἰς τοὺς γαλλικοὺς νόμους τροποποιήσεις εἶναι ἁπλούσταται. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναγνωρισθῇ προσωπικότης εἰς πάντας τοὺς συνεταιρισμούς. Ἀρκεῖ νὰ μὴ ἐξαρτηθῇ ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς νομικῆς προσωπικότητος τὸ δικαίωμα τοῦ ἐνεργεῖν ἐπὶ δικαστηρίου δι' ἐπιτρόπου παρισταμένου ἐν ἰδίῳ ὀνόματι ἐν τῇ δίκῃ. Τὸ δικαίωμα τοῦτο δύναται κατὰ παρέκβασιν τοῦ κανόνος *οὐδεὶς ἐν Γαλλίᾳ παρίσταται ἐπὶ δικαστηρίου δι' ἐπιτρόπου* νὰ ἀπονεμηθῇ εἰς πάντα συνεταιρισμόν. Οὕτω δὲ οἱ μὴ ἀποτελοῦντες νομικὰ πρόσωπα συνεταιρισμοὶ θὰ ἐξηκολούθουν νὰ μὴ ἔχωσι τὸ δικαίωμα τοῦ κτᾶσθαι, ἀλλ' ὅταν ἤθελον ἔχῃ δίκας, θὰ ἠδύναντο νὰ ἐκπροσωπῶνται ὑπὸ ὡρισμένου προσώπου. Τοιουτοτρόπως δὲ δὲν θὰ ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ἐμφαίνωνται πάντα τὰ ὀνόματα τῶν

---

(1) Ὅρ. τόμ. II, ἀριθ. 829—832.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 6 Ἰουλίου 1863. S. 1864.1 327. J. Pal. 1864.1038. Ἀκυρ. 25 Μαΐου 1887 S. 1888.1.161 J. Pal. 1888.1. 380 σημ. τοῦ Ch. Lyon-Caen.

συνεταίρων ἐν τοῖς δικογράφοις καὶ νὰ κοινοποιῶνται ταῦτα ἑκάστῳ αὐτῶν.(1)

423. Ὑπάρχει ὡσαύτως *ἐπὶ πτωχεύσεως* εἰδικός τις κανὼν (ἄρθρ. 69, 7ον, κώδ. πολ. δικονομίας). Συχνότατα τρίτοι ἔχουσι νὰ ἐνεργήσωσιν ἐναντίον τῶν πιστωτῶν τῆς πτωχεύσεως. Οἱ πιστωταὶ οὗτοι δηλοῦνται διὰ τοῦ περιληπτικοῦ ὀνόματος *ὁμὰς πιστωτῶν* ἢ *ὁμὰς πτωχεύσεως*. Ἡ ὁμὰς αὕτη ἀποτελεῖ νομικὸν πρόσωπον ; Τὸ ζήτημα ἀμφισβητεῖται.(2) Οἱ πιστωταὶ ὅμως πτωχεύσεως εἶναι συνήθως πλεῖστοι καὶ ἂν ἀπητεῖτο νὰ καθιστῶνται πάντες διάδικοι καὶ νὰ κοινοποιῶνται αὐτοῖς χωριστὰ ἑκάστῳ ἀντίγραφα τῶν δικογράφων, θὰ ἀπητεῖτο μεγάλη δαπάνη. Πρὸς ἀποφυγὴν ταύτης ὁ νόμος δέχεται ὅτι ἀρκεῖ νὰ κοινοποιηθῇ ἓν δικόγραφον τῷ συνδίκῳ, ὅστις ἐκπροσωπεῖ πάντας τοὺς πιστωτάς. Ἐὰν ὑπάρχωσι πολλοὶ σύνδικοι, ἐπαρκὴς εἶναι ἡ κοινοποίησις τοῦ δικογράφου τῷ ἑνὶ αὐτῶν. Τοῦτο προκύπτει ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου τοῦ ἄρθρ. 69, 7ον.(3) Ἄλλως τε ὁ γενικὸς κανὼν εἶναι ὅτι ἡ ὁμὰς εἴτε ἀποτελεῖ, εἴτε μὴ νομικὸν πρόσωπον ἐκπροσωπεῖται ἐνεργητικῶς καὶ παθητικῶς ὑπὸ τῶν συνδίκων.

Τὸ ἄρθρον 69, 7ον, ποιεῖται χρῆσιν τῶν ὅρων *συνδίκου καὶ ἑνώσεως*

---

(1) Τὴν ἁπλῆν καὶ πρακτικὴν ταύτην μέθοδον ἠκολούθησε τὸ σχέδιον περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ κώδικος τῆς πολιτικῆς δικονομίας (τίτλ. 1—16 τοῦ II βιβλίου, 1ου μέρους), ὅπερ παρεσκευάσθη ὑπὸ ἐπιτροπῆς μὴ κοινοβουλευτικῆς, καταρτισθείσης ἐν ἔτει 1883, καὶ κατετέθη ἐν τῇ Βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων τῇ 19 Ὀκτωβρίου 1886. Τὸ ἄρθρον 12 τοῦ τίτλου περὶ ἀγωγῶν ἔχει οὕτως· «Πάντες οἱ ἔγοντες κοινὸν συμφέρον δύναται δι' ἐπισήμου πράξεως νὰ δώσωσιν ἐνὶ ἐξ αὐτῶν ἐντολήν, ὅπως παρίσταται ἐπὶ δικαστηρίου ἐν ὀνόματι αὐτῶν. Ἀντίγραφον δὲ τῆς ἐντολῆς δίδεται ἐν τῇ πρώτῃ διαδικαστικῇ πράξει Ὁ πρόεδρος συνεταιρισμοῦ ἢ πᾶν ἄλλο μέλος ὡρισμένον διὰ τοῦ καταστατικοῦ δύναται νὰ παρίσταται ἐπὶ δικαστηρίου πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ χωρὶς ἔτι τἀποτελοῦντα αὐτὸν μέλη νὰ ὁρίζωνται ἀτομικῶς». Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν ἰδεῶν εἶχε συνταχθῇ καὶ τὸ περὶ ἐλευθερίας τῶν συνεταιρισμῶν σχέδιον νόμου, ὅπερ κατετέθη ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων τῇ 5 Ἰουνίου 1888. Χωρὶς νὰ ἀναγνωρίζῃ νομικὴν προσωπικότητα πᾶσι τοῖς συνεταιρισμοῖς, ὁρίζει ὅτι πάντες δύνανται νὰ παρίστανται ἐπὶ δικαστηρίου (ἄρθρ. 8). Ὅρ. περὶ τοῦ ζητήματος σημείωσιν Ch. Lyon-Caen ἐν Συλλογῇ Sirey 1888.1.161 καὶ Journal du Palais 1888.1.380.

(2) Ὅρ. τόμ. VII, ἀριθ. 472.

(3) Ἀπ. ἐφ. Douai 28 Ἰουλίου 1853. D.1854 2.234.

πιστωτῶν.(1) Ἐκ τῶν ὅρων τούτων, λαμβανομένων κατὰ γράμμα, δύναταί τις νὰ νομίσῃ ὅτι οὗτοι ἐφαρμόζονται μόνον μετὰ τὴν ἕνωσιν. Τοιαύτη ὅμως ἐκδοχὴ θὰ ἦτο πεπλανημένη. Ἀπ' αὐτῆς τῆς κηρυττούσης τὴν πτώχευσιν ἀποφάσεως αἱ ἐπιδόσεις δέον νὰ γίνωνται πρὸς τοὺς συνδίκους καὶ οὕτως ἔχει μέχρι τῆς παύσεως τῆς πτωχεύσεως, τουτέστι μέχρι τῆς ψηφίσεως τοῦ ἁπλοῦ συμβιβασμοῦ ἢ μέχρι τῆς λογοδοσίας τῶν συνδίκων συνεπείᾳ τῆς ἑνώσεως ἢ τοῦ ἐπὶ ἐγκαταλείψει συμβιβασμοῦ.

442. ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ.—ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΙ. ΔΙΚΟΛΑΒΟΙ. ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ (AVOCATS).— Ὁ ἐναγόμενος ὀφείλει νὰ παραστῇ κατὰ τὴν διὰ τῆς ἀγωγῆς ὁριζομένην προθεσμίαν. Ἡ παράστασις ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων δὲν ἐννοεῖται ὅπως ἐπὶ τῶν ἀστικῶν (ἀριθ. 416 δίς). Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων συνίσταται εἰς τὸν διορισμὸν δικηγόρου (avoué) ἐπιπεφορτισμένου νὰ ἐκπροσωπήσῃ τὸν ἐναγόμενον ἐν τῇ δίκῃ (ἄρθρον 75 κώδ. πολιτ. δικονομ.). Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἡ λειτουργία τῶν δικηγόρων (avoués) ἀπαγορεύεται συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρ. 414 κώδ. πολ. δικον. καὶ 627 ἐμπ. κώδ. καὶ ἡ παράστασις ἐπ' αὐτῶν συνίσταται εἰς τοῦτο μάλιστα ὅτι ὁ ἐναγόμενος (καθὼς καὶ ὁ ἐνάγων) παρίσταται αὐτοπροσώπως ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ ἢ διώρισε πληρεξούσιον, ὅστις παρίσταται ἀντ' αὐτοῦ (ἄρθρον 421 πολ. δικον.). Οἱ ἐπικαλούμενοι πρὸς δικαιολόγησιν τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ διορισμοῦ δικηγόρου ἢ πληρεξουσίου ad litem (2) ἐκλείπουσιν ἀπέναντι τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νομοθέτου νὰ ἁπλοποιήσῃ τὴν ἐμπορικὴν δικονομίαν, νὰ ἐλαττώσῃ τὰς δαπάνας αὐτῆς καὶ νὰ φέρῃ ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατὸν τὸν ἐνάγοντα καὶ τὸν ἐναγόμενον ἀπέναντι ἀλλήλων, ἵνα καταστήσῃ εὐπορωτέραν τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ συμβιβασμοῦ.

Ὁ αὐτοπροσώπως παριστάμενος διάδικος ἢ ὁ πληρεξούσιος αὐτοῦ λαμβάνει προτάσεις καὶ ἐπιδίδει, ἐὰν ὑπάρχῃ πρὸς τοῦτο περίπτωσις, διὰ κλητῆρος τῷ ἑαυτοῦ ἀντιδίκῳ διαδικαστικὰς πράξεις. Ἕκαστος τῶν διαδίκων δύναται ὡσαύτως νὰ ἀγορεύσῃ αὐτὸς οὗτος (ἄρθρ. 85 κώδ. πολ. δικον.) ἢ νὰ ἀναθέσῃ ἄλλῳ νὰ ἀγορεύσῃ δι' αὐτόν.

425. Τίνα πρόσωπα δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν ὑπὸ τῶν διαδίκων

---

(1) Τὸ ἄρθρ. 69,7ον μεταχειρίζεται ὡσαύτως ὡς συνωνύμους καὶ τοὺς ὅρους διευθυντὴς καὶ διευθύνσεις τῶν πιστωτῶν.

(2) Garsonnet, Cours de procédure I, ἀριθ. 112.

εἴτε διὰ νὰ ἐκπροσωπῶσιν αὐτοὺς ὡς πληρεξούσιοι εἴτε διὰ νὰ ἀγορεύωσιν ἀντ' αὐτῶν; Ἡ ἐκλογὴ τῶν πληρεξουσίων ad litem εἶναι κατ' ἀρχὴν ἐλευθέρα ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Ἡ μόνη νόμιμος ἐξαίρεσις τῆς ἐλευθερίας ταύτης ἀφορᾷ εἰς τοὺς κλητῆρας (ἄρθρ. 627 ἐδ. 2 ἐμπ. κώδ.). (Ὅρ. ἀριθ. 426). Οἱ διάδικοι δύνανται νὰ ἐκλέξωσιν ὡς πληρεξούσιον καὶ δικηγόρον ἔτι (avoué). Ναὶ μὲν ὁ νόμος (ἄρθρ. 414 κώδ. πολ. δικον. καὶ 627 ἐμπ. κώδ.) ὁρίζει ὅτι ἡ ὑπηρεσία τῶν δικηγόρων (avoués) ἀπαγορεύεται. Ἀλλὰ τοῦτο σημαίνει μόνον ὅτι ὁ δικηγόρος δὲν δύναται νὰ παρίσταται ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου ὡς δημόσιος λειτουργὸς καὶ μετὰ τῶν παρομαρτούντων τῇ ἰδιότητι ταύτῃ προνομίων, ὅτι δὲ θεωρεῖται ὡς πᾶς ἄλλος πληρεξούσιος. Οὐδὲ διὰ τοὺς δικηγόρους (avocats) ὑπάρχει διάταξίς τις ἐν τοῖς γαλλικοῖς νόμοις, ἀπαγορεύουσα αὐτοῖς εἰδικῶς τὸ παριστᾶν τοὺς διαδίκους ἐνώπιον ἐμποροδικείου. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς πειθαρχικοὺς κανονισμοὺς τοῦ σώματος αὐτῶν δὲν δύνανται να δεχθῶσι πληρεξουσιότητα. Ἕνεκα τούτου ὅταν δικηγόρος (avocat) ἀγορεύῃ ἐνώπιον ἐμποροδικείου, ὁ διάδικος εἶναι παρὼν ἢ ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ πληρεξουσίου (ἀριθ. 427). Οὐδὲν τὸ κωλῦον νομικῶς ὅπως καὶ δικαστικὸν πρόσωπον ἐν ἐνεργῷ ὑπηρεσίᾳ παριστᾷ διάδικον. Τὸ ἄρθρ. 86 κώδ. πολ. δικονομίας ἀπαγορεύει μὲν κατ' ἀρχὴν τοῖς δικαστικοῖς νὰ ἀγορεύωσιν (plaider) ἐνώπιον δικαστηρίου (ἀριθ. 426), οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ δέχωνται πληρεξουσιότητα ad litem.

426. Ὅταν διάδικός τις δὲν παρίσταται αὐτοπροσώπως, δύναται κατ' ἀρχὴν νὰ ἀναθέσῃ εἰς οἱονδήποτε ἄλλον δικηγόρον (avocat) ἢ μή, ὅπως παραστήσῃ αὐτόν. Τὸ δικαίωμα τοῦ συζητεῖν, ὅπερ ἀποκλειστικῶς ἐπιφυλάσσεται διὰ τοὺς δικηγόρους (avocats) ἐνώπιον τῶν πρωτοδικείων καὶ τῶν ἐφετείων, δὲν ὑπάρχει ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Μόνον οἱ κλητῆρες δὲν δύνανται νὰ συζητήσωσιν ὡς δὲν δύνανται καὶ νὰ ἐνεργῶσιν ὡς πληρεξούσιοι ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων. Τὰ ἐν ἐνεργείᾳ δικαστικὰ πρόσωπα, ἅτινα δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν ὡς πληρεξούσιοι (ἀριθ. 425), δὲν δύνανται νὰ συζητήσωσιν ὑπέρ τινος τῶν διαδίκων, ἐξαιρέσει μόνον τῶν παρέδρων (ἄρθρ. 86 κώδ. πολ. δικον.). Αἱ ἐξαιρέσεις αὗται τῆς ἐλευθερίας περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν συνηγόρων δὲν ἐφαρμόζονται, ὅταν τὸ δικαστικὸν πρόσωπον ἢ ὁ κλητὴρ ὑπερασπίζῃ ἐπὶ δικαστηρίου τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἑαυτοῦ συζύγου, συγγενοῦς τινος ἐξ αἵματος ἢ ἐξ ἀγχιστείας κατ' εὐθεῖαν γραμ-

μένα ἢ τοῦ ἑαυτοῦ ἐπιτροπευομένου (ἄρθρ. 86 κώδ. πολ. δικονομίας). Ἡ τελευταία αὕτη διάταξις ἀφορῶσα κυρίως εἰς τὴν ἐνώπιον τῶν πρωτοδικείων διαδικασίαν δὲν ἀναφέρει τοὺς κλητῆρας. Ἀλλὰ θὰ ἦτο καθ' ὑπερβολὴν αὐστηρὸν νὰ ἀπαγορευθῇ τοῖς δημοσίοις αὐτοῖς ὑπηρέταις τὸ παρίστασθαι ἐπὶ δικαστηρίου καὶ δι' αὐτοὺς ἔτι τοὺς στενωτάτους συγγενεῖς.

427. Οἱ διάδικοι δύνανται κατὰ γενικὸν κανόνα νὰ ὁρίζωσι κατ' ἐκλογὴν εἴτε ἓν εἴτε δύο διακεκριμένα πρόσωπα, ἵνα παριστῶσιν αὐτοὺς καὶ συζητῶσιν. Ἐν τούτοις ἐκ τῶν εἰρημένων ἀνωτέρω (ἀριθ. 425) προκύπτει, ὅτι, ὅταν δικηγόρος τις (avocat) ἐπιφορτίζηται νὰ συζητήσῃ, πρέπει ὁ διάδικος νὰ παριστᾶται αὐτοπροσώπως ἢ νὰ ἐκλέγῃ διακεκριμένον πληρεξούσιον καὶ ὅτι, ὅταν δικαστικόν τι πρόσωπον ἦναι πληρεξούσιός τινος διαδίκου, ἡ προφορικὴ συζήτησις πρέπει νὰ ἀνατεθῇ εἰς ἄλλο πρόσωπον.

428. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΚΟΛΑΒΩΝ (AGRÉÉS).— Τὰ κυριώτερα ἐμπορικὰ συνιστῶσιν εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν δικαζομένων ἀριθμόν τινα προσώπων, ἅτινα ἐν τῇ πρακτικῇ δηλοῦνται ὑπὸ τὸ ὄνομα *δικολάβοι* (ἀριθ. 352). Εἰς τούτους δὲ κατὰ τὴν θέλησιν τῶν διαδίκων ἢ ἀνατίθεται ἅμα ἥ τε παράστασις καὶ ἡ προφορικὴ συζήτησις ἢ μόνον τὸ ἕτερον τῶν δύο αὐτῶν καθηκόντων.

Ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν *οἱ δικολάβοι* πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι πληρεξούσιοι ad litem. Δὲν πρέπει ἄρα νὰ ἐξομοιῶνται πρὸς τοὺς δικηγόρους (avoués) τῶν πρωτοδικείων ἢ τῶν ἐφετείων (ἀριθ. 352). Ἀλλ' ἐν τῇ πρακτικῇ τὰ ἐμπορικὰ τείνουσι νὰ τιθῶσιν ὡς οἷόν τε τοὺς παρ' αὐτοῖς δικολάβους εἰς θέσιν ἀνάλογον πρὸς τὴν τῶν δημοσίων λειτουργῶν (ἀριθ. 352). Χωροῦσι μάλιστα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ παρέχωσιν αὐτοῖς ὡς πρὸς τὸν τύπον τῆς ἀναγκαιούσης αὐτοῖς ἐντολῆς εἰδικὴν εὔνοιαν, ἧς τὸ νόμιμον εἶναι πολὺ ἀμφίβολον (ἀριθ. 430).

429. Ὁ πληρεξούσιος, δικολάβος ἢ μή, ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν. Ἀπαιτεῖται δὲ μάλιστα εἰδικὴ ἐντολή, τουτέστιν ἐντολὴ ἀφορῶσα εἰς τὴν περὶ ἧς πρόκειται δίκην. Γενικὴ ἐντολὴ πρὸς παράστασιν τοῦ ἐντολέως ἐν πάσαις ταῖς δίκαις, ἃς δύναται νὰ ἔχῃ, δὲν εἶναι ἐπαρκὴς (ἄρθρ. 421 κώδ. πολ. δικον.). Ὡς πρὸς τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐντολῆς ὑπάρχει ἀξιοσημείωτος διαφορὰ μεταξὺ τοῦ δικολάβου (agréé) καὶ τοῦ δικηγόρου (avoué). Ὁ δικηγόρος ἀπαλ-

λάσσεται ἐνώπιον τῶν πρωτοδικείων τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ νὰ προσαγάγῃ πληρεξούσιον. Ἐκ τούτου καὶ μόνον ὅτι τὸ πρωτότυπον ἢ τὸ ἀντίγραφον τῆς ἀγωγῆς εὑρίσκεται ἐν χερσὶν αὐτοῦ, θεωρεῖται ὅτι ἔλαβε παρὰ τοῦ διαδίκου ἐντολὴν νὰ παραστήσῃ αὐτόν.

Ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου ἡ ἐντολὴ δύναται νὰ δοθῇ καὶ ἐπ' ἀκροατηρίου ἔτι ὑπὸ τοῦ παρόντος διαδίκου· ἄλλως δίδεται ἐγγράφως. Ὁ νόμος δὲν ὑποβάλλει τὴν πληρεξουσιότητα ταύτην εἰς οὐδένα εἰδικὸν τύπον· δύναται ἄρα νὰ περιληφθῇ ἐν ἐπισήμῳ ἐγγράφῳ ἢ ἐν ἰδιωτικῷ, ἔτι δὲ καὶ ἐν ἁπλῇ ἐπιστολῇ. Συνηθέστατα ἡ πληρεξουσιότης δίδεται ὑπὸ μὲν τοῦ ἐνάγοντος κάτωθι τοῦ πρωτοτύπου τῆς ἀγωγῆς, ὑπὸ δὲ τοῦ ἐναγομένου κάτωθι τοῦ ἀντιγράφου. Τὸ πληρεξούσιον δέον νὰ ἐπιδεικνύηται τῷ γραμματεῖ πρὸ τῆς ἐκφωνήσεως τῆς ὑποθέσεως καὶ νὰ θεωρῆται παρ' αὐτοῦ ἀνεξόδως (ἄρθρ. 627 ἐμπ. κώδ.). Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τηρήσεως τῶν διατάξεων αὐτῶν πρέπει νὰ γίνηται ῥητὴ μνεία ἐν τῷ πρωτοτύπῳ τῆς ἐκδιδομένης ἀποφάσεως εἴτε περὶ τῆς διδομένης τρίτῳ τινὶ ἐξουσίας τοῦ παραστῆσαι παρόντα διάδικον, εἴτε περὶ τοῦ εἰδικοῦ πληρεξουσίου, δι' οὗ εἶναι ἐφωδιασμένος (Διάταγμα 10 Μαρτίου 1825). Κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ ταμιευτικοῦ δικαίου ἡ πληρεξουσιότης ὑπόκειται εἰς καταχώρισιν καὶ εἰς χαρτόσημον. Τὸ ἄρθρον 47 τοῦ νόμου τῆς 22 Frimaire ἔτους VII ἀπαγορεύει τοῖς δικασταῖς νὰ ἐκδίδωσιν ἀπόφασιν ἐπὶ τῇ βάσει ἐγγράφων μὴ κατακεχωρισμένων.

430. Ὅπως ἐξασφαλίζηται τὸ ὅτι ἡ πληρεξουσιότης προέρχεται παρὰ τοῦ διαδίκου, τὰ ἐμποροδικεῖα ἀπαιτοῦσι γενικῶς νὰ πιστοποιῆται ἡ ὑπογραφὴ τοῦ ἐντολέως. Ἄλλως δὲν θεωροῦσι τὸ προσαγόμενον ἐνώπιον αὐτῶν ἔγγραφον ὡς ἀποτελοῦν ἀπόδειξιν τῆς ἐντολῆς. Κατ' ἀκολουθίαν δικάζουσιν ἐρήμην τὸν ἐντολέα, ὅστις δὲν ἐμφανίζεται ἐπ' ἀκροατηρίου (ἀριθ. 482). Ἐν τούτοις τὰ ἐμποροδικεῖα ἀπαλλάσσουσι τῆς πιστοποιήσεως τὰ πληρεξούσια, τὰ διδόμενα πρὸς δικολάβους. Ἐκ τῆς πρακτικῆς ταύτης ἐγεννήθησαν δύο ζητήματα, ἐξ ὧν τὸ ἓν εἶναι σχετικὸν πρὸς τὸν κανόνα καὶ τὸ ἕτερον πρὸς τὴν ἐξαίρεσιν. Τὰ δύο ταῦτα ζητήματα εἶναι τὰ ἑξῆς :

Τὰ ἐμποροδικεῖα ἔχουσι δικαίωμα νὰ ἀπαιτῶσι τὴν πιστοποίησιν τῶν πληρεξουσίων ad litem ; Ἐὰν ἔχωσι τὸ δικαίωμα τοῦτο, δὲν παρανομοῦσι ποιούμενα ὡς πρὸς τὴν πιστοποίησιν διάκρισιν μεταξὺ

τῶν δικολάβων καὶ πάντων τῶν ἄλλων προσώπων, τῶν ἐκλεγομένων ὡς πληρεξουσίων ὑπὸ τῶν δικαζομένων ;

1ον. Λέγουσί τινες ὅτι οὐδεμία διάταξις ὁρίζει τὴν πιστοποίησιν (ἄρθρ. 627 ἐμπ. κώδ.) καὶ ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν δύνανται αὐθαιρέτως νὰ ποιῶνται προσθήκην εἰς τὸν νόμον.(1) Ἰσχυρίζονται δ' ἄλλως ὅτι μόνον τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα ὑπόκεινται εἰς πιστοποίησιν καὶ ὅτι τὰ ἰδιωτικὰ ἀπαιτεῖται νὰ πιστοποιῶνται μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις, τὰς ὁποίας ὁρίζει ὁ νόμος περιοριστικῶς. Τέλος δὲ παρετήρησαν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν σιωπῶντος τοῦ νόμου νὰ ὁρισθῶσι μετὰ βεβαιότητος οἱ ἁρμόδιοι πρὸς ἐνέργειαν τῆς πιστοποιήσεως τῶν πληρεξουσίων ὑπάλληλοι καὶ ὅτι ἐν περιπτώσει κλητεύσεως ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν (ἄρθρ. 417 καὶ 418) δὲν ὑπάρχει ὁ ὑλικὸς χρόνος πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς διατυπώσεως ταύτης.

Ἡμεῖς τοὐναντίον φρονοῦμεν,(2) συμφωνοῦντες πρὸς τὴν νομολογίαν, ὅτι ἡ ἀπαίτησις τῆς πιστοποιήσεως δὲν εἶναι παράνομος. Τὰ ἐμποροδικεῖα δέον πρὸς τὸ συμφέρον τῶν δικαζομένων καὶ πρὸς τὸ ἀνώτερον συμφέρον τῆς δημοσίας τάξεως νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐλέγχωσι τὰ πληρεξούσια, ἅτινα προσάγουσιν οἱ ἀξιοῦντες ὅτι δύνανται νὰ παραστήσωσι τοὺς διαδίκους. Μηδὲν δ' ὁρίζοντος τοῦ νόμου, εἰς τὰ δικαστήρια ἀπόκειται νὰ ὁρίσωσι τὰ μέτρα, ἅτινα κρίνουσι συντελῆ εἰς τοῦτο. Ἡ διατύπωσις αὕτη δὲν ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ νόμου διὰ τὰ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα, μάλιστα δὲ ἔν τισι περιπτώσεσι διαγράφεται αὕτη ὑπὸ τοῦ νόμου πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς γνησιότητος τῆς ὑπογραφῆς τῶν ἰδιωτῶν. Ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει ἡ πιστοποίησις δέον νὰ γίνηται ὑπὸ τοῦ δημάρχου τοῦ δήμου τῆς διαμονῆς τοῦ ἐντολέως κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου τῶν 6—27 Μαρτίου 1791 (ἄρθρ. 11). (3)

---

(1) L. Oudin, «Du monopole des agréés»· Cruchon «Des légalisations des actes privés et notamment des procurations pour plaider devant certains tribunaux de commerce».

(2) Ἀπ. ἐφ. Paris 16 Μαρτίου 1880 S. 1881.2.27. J. Pal. 1881.197. D, 1881.2.100· ἀπ. ἀκυρ. 1 Μαΐου 1883 (προτάσεις Desjardins). S. 1883. 1.265 J. Pal. 1883.634. D. 1883.1.441.—Camberlin, «Manuel des tribunaux de commerce» σελ. 300. Garsonnet, traité de procédure, I, ἀρ. 421.

(3) Ἀπόφασίς τις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τῆς 22 Ἀπριλίου 1831 προϋποτίθησι τὴν ἁρμοδιότητα τῶν δημάρχων ἐπιτρέπουσα αὐτοῖς «νὰ ἀρνῶνται τὰς πιστοποιήσεις, αἵτινες θὰ ἐζητοῦντο παρ' αὐτῶν πρὸς βεβαίωσιν

Ἐὰν ἡ προθεσμία τῆς ἀγωγῆς δὲν ἐπιτρέπῃ τὴν ἐνέργειαν τῆς πιστοποιήσεως, εἰς τὸ δικαστήριον ἀνήκει νὰ χορηγήσῃ συμπληρωτικὴν προθεσμίαν πρὸς ἐνέργειαν αὐτῆς. Ὅταν δὲν χορηγῆται ἡ προθεσμία αὕτη, τὸ δικαστήριον δύναται νὰ δικάσῃ ἐρήμην τὸν διάδικον, δι' ὃν παρίσταται πρόσωπον, μὴ προσάγον πεπιστοποιημένον πληρεξούσιον (ἀριθ. 482).

Ἀλλ' ὅπως ἡ ἀπαιτοῦσα τὴν πιστοποίησιν ἀπόφασις τοῦ ἐμποροδικείου ᾖ τακτική, πρέπει νὰ ἦναι εἰδικὴ εἰς ὡρισμένην δίκην. Ἂν τὸ δικαστήριον ἀπεφάσιζεν ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ ἀπαιτῆται ἡ πιστοποίησις τῶν πληρεξουσίων,(1) ἢ ἐβασίζετο πρὸς αἰτιολόγησιν ἀποφάσεως, ἐκδιδομένης ἐν ἰδιαιτέρᾳ περιπτώσει, ἐπὶ ἐκδοθείσης προηγουμένης γενικῆς ἀποφάσεως τοιαύτης φύσεως (2) θὰ παρέβλαζε τὸ ἄρθρον 5 ἀστ. κώδ., ὅπερ ἀπαγορεύει τοῖς δικασταῖς νὰ ἀποφαίνωνται διὰ διατάξεων γενικῶν καὶ κανονιστικῶν καὶ κατ' ἀκολουθίαν θὰ ἐξέδιδεν ἄκυρον ἀπόφασιν.

2ον. Ἐὰν τὰ δικαστήρια ἔχωσι κατ' ἀρχὴν τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτῶσι τὴν πιστοποίησιν, δύνανται νὰ ἀπαλλάσσωσι τοὺς δικολάβους τῆς προσαγωγῆς πεπιστοποιημένων πληρεξουσίων ; Οἱ ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς ταύτης λέγουσιν ὅτι, τῶν δικολάβων ὄντων γνωστῶν τῷ δικαστηρίῳ, φυσικὸν εἶναι ἡ πιστοποίησις νὰ κρίνηται περιττή, ὅτι δὲ διὰ τὸν λόγον μάλιστα, ὅτι ὁ νόμος δὲν περιορίζει τὴν ἐξουσίαν τῶν δικαστηρίων ἐν τῷ ἀντικειμένῳ αὐτῷ, ἔχουσι πλήρη ἐλευθερίαν νὰ ἀποφασίζωσι κατὰ τὰς περιστάσεις.(3) Ἡμεῖς, τοὐναντίον, τὴν γινομέ-

---

ὑπογραφῶν, τεθειμένων ἐν ἐγγράφοις, ἅτινα μηδεμίαν ἔχουσι δικαστικὴν ἢ διοικητικὴν χρησιμότητα».

Ὅρ. ὡς παραδείγματα τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς ἡ πιστοποίησις ὁρίζεται διὰ τὰ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα, ἄρθρ. 698 κώδ. πολ. δικον. Διάταγμα 12 Δεκεμβρίου 1821 περὶ τῆς διαδικασίας ἐπὶ συγχρούσεως.

(1) Διάσκεμμά τι τοῦ ἐμποροδικείου τοῦ Σηκουάνα τῆς 24 Σεπτεμβρίου 1818 (φέρον τὸν τίτλον ἀπόφασις) ἔθηκεν ὡς κανόνα τὴν ἀνάγκην τῆς πιστοποιήσεως. Ἡ παράνομος αὕτη ἀπόφασις ἐπεκυρώθη κατὰ πλάνην τῇ 13 Ὀκτωβρίου 1830 ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ.

(2) Τοῦτο ἐγένετο ἐν τῇ ἀποφάσει τοῦ ἐμποροδικείου τοῦ Σηκουάνα τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1878. Ὅρ. προτάσεις A. Desjardins. D. 1883.1.442.

(3) Camberlin op. cit. σελ. 300 καὶ ἐπ. Ἀπόφασιν τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ τῆς 13 Ὀκτωβρίου 1830, μνημονευομένην ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ σελ. 301 καὶ 302 ἐν σημ.

νην ἐπὶ τούτου διάκρισιν θεωροῦμεν ἀληθινὴν παρανομίαν. Ἡ διάκρισις αὕτη ἀντίκειται ἂν μὴ εἰς τὸ γράμμα ἀλλὰ μὴν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου. Ὁ κῶδιξ τῆς πολ. δικονομίας καὶ ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ ἠθέλησαν βεβαίως νὰ ἀφήσωσι πλήρη ἐλευθερίαν τοῖς διαδίκοις ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἑαυτῶν πληρεξουσίων καὶ νὰ μὴ καθιερώσωσιν οὐδεμίαν ἀνισότητα μεταξὺ τῶν διαφόρων προσώπων, ἅτινα δύνανται νὰ ἐκλέξωσιν οἱ δικαζόμενοι διὰ νὰ παραστήσωσιν αὐτούς· ἀλλ' ἡ ἐλευθερία τῶν διαδίκων δὲν εἶναι πλέον πλήρης, ἐὰν ἁπλοποιῶνται αἱ διατυπώσεις διὰ τὴν ἐκλογὴν δικολάβου, καὶ ἡ γινομένη διάκρισις καταστρέφει τὴν ἰσότητα μεταξὺ τῶν πληρεξουσίων.(1)

431. ΠΕΡΙ ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΣΕΩΣ. — Ἐπὶ ἀστικῆς ὑποθέσεως ὁ διάδικος ἀξιῶν ὅτι ὁ ἀναλαβὼν νὰ παραστήσῃ αὐτὸν δικηγόρος (avoué) ἢ κλητὴρ ἐνήργησεν ἄνευ πληρεξουσιότητος, ἐποιήσατο ἢ ἀπεδέχθη προτάσεις, ὁμολογίας ἢ συγκαταβάσεις, δὲν δύναται νὰ περιορισθῇ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι αἱ πράξεις τοῦ δικηγόρου ἢ τοῦ κλητῆρος δὲν δεσμεύουσιν αὐτόν, δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 1998 ἀστ. κώδ., ἀλλ' ὀφείλει νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν κανονιζομένην ὑπὸ τῶν ἄρθρων 352—362 κώδ. πολ. δικον. εἰδικὴν διαδικασίαν περὶ ἀποδοκιμάσεως. Ὅταν ἡ ἀποδοκίμασις κηρυχθῇ ἰσχυρά, ἡ ἀπόφασις ἢ αἱ σχετικαὶ πρὸς τὰ παρασχόντα λόγον εἰς τὴν ἀποδοκίμασιν κεφάλαια διατάξεις τῆς ἀποφάσεως θεωροῦνται ἄκυροι καὶ ὡς μὴ γενόμεναι, χωρὶς ἐκ τούτου νὰ παραβλάπτηται τὸ δικαίωμα πρὸς ἀποζημιώσεις, εἰς ἃς δύναται νὰ καταδικασθῇ ὁ ἀποδοκιμασθείς· (ἄρθρ. 360 κωδ. πολ. δικον.).

Οὕτως ἄρα ἔχει καὶ διὰ τὸν διάδικον, ὅστις ἰσχυρίζεται ὅτι ἐγένοντο πράξεις ὑπὸ τοῦ ἑαυτοῦ δικολάβου ἄνευ πληρεξουσιότητος; Ἡ νομολογία δέχεται γενικῶς καὶ διὰ τὸν δικολάβον (agréé) τὴν τῆς ἀποδοκιμάσεως διαδικασίαν.(2) Ἡ λύσις ὅμως αὕτη εἶνε ἐντελῶς ἀβάσιμος.(3) Ὁ δικολάβος δὲν εἶνε δημόσιος λειτουργός· εἶναι ἁπλοῦς πληρεξούσιος, ἐλευθέρως ἐκλεγόμενος ὑπὸ τῶν διαδίκων. Οὐδεὶς ἰσχυρὸς λόγος ὑπάρχει νὰ ὑποτεθῇ δι' αὐτόν, ὡς ὑποτίθεται διὰ τὸν δι-

---

(1) Cruchon, op. cit.

(2) Ἀπ. ἐφ. Toulouse 24 Ἀπριλίου 1841. Dalloz, «jurispr. générale» λ. «Désaveu» ἀριθ. 31. λ. «Agréé» ἀριθ. 42.

(3) Boitard, Colmet-Daage et Glasson op. cit. I ἀριθ. 539. Garsonnet op. cit. III ἀριθ. 422 σελ. 63.

κηγόρον (avoué), ὅτι δὲν ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς ἐκυτοῦ πληρεξουσιότητος. Πρὸς καταπολέμησιν τῶν δηλώσεων τοῦ δικολάβου ἀρκεῖ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι δὲν εἶχεν ἐντολὴν νὰ ποιήσηται αὐτάς, εἰς αὐτὸν δὲ ἀπόκειται νὰ παράσχῃ τὴν ἐναντίαν ἀπόδειξιν.(1)

Ἡ ἀποδοκίμασις δὲν εἶναι ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἐφαρμοστέα οὐδὲ διὰ τὸν δικηγόρον (avoué), ὅταν ἐκλέγηται οὗτος ὑπό τινος τῶν διαδίκων ὡς πληρεξούσιος αὐτοῦ. Ὁ δικηγόρος (avoué) δὲν ἐνεργεῖ τότε ὡς πρόσωπον δημοσίου ἀξιώματος καὶ δέον νὰ θεωρῆται ὡς καὶ πᾶς οἱοσδήποτε πληρεξούσιος (ἀριθ. 424.(2)

Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἡ διαδικασία τῆς ἀποδοκιμάσεως εἶναι ἐφαρμοστέα ἐπὶ τῶν δικαστικῶν κλητήρων διὰ τὰς ἐκτελεσθείσας ὑπ' αὐτῶν πράξεις ἐπὶ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως, καθάπερ καὶ ἐπὶ ἀστικῆς.

Ἐπὶ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως ἡ ἀποδοκίμασις ἐφαρμοζομένη ἐπὶ κλητῆρος (ἢ μάλιστα κατὰ τὴν νομολογίαν καὶ ἐπὶ δικολάβου) πότερον ὑπάγεται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐμποροδικείου ἢ εἰς τὴν τοῦ πρωτοδικείου ; Ὑπεστηρίχθη ἡ ἁρμοδιότης τοῦ ἐμποροδικείου ἐπὶ τῇ βάσει ἰδίως τοῦ ἄρθρ. 356 κώδ. πολ. δικον., καθ' ὃ ἡ ἀποδοκίμασις εἰσάγεται *πάντοτε* εἰς τὸ δικαστήριον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐνηργήθη ἡ ἀποδοκιμαζομένη διαδικασία.(3) Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη εὐλόγως ἀποκρούεται

---

(1) Τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ λύσις, ἣν καθιεροῖ τὸ περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ κώδ. πολ. δικονομίας σχέδιον, τὸ κατατεθὲν ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων τῇ 12 Ἰουλίου 1888. Τὸ ἄρθρον 1 τοῦ περὶ ἀποδοκιμάσεως τίτλου εἶναι συντεταγμένον οὕτως «Οὐδεμία προσφορά, ὁμολογία ἢ συναίνεσις δύναται νὰ γείνῃ νὰ δοθῇ ἢ γείνῃ δεκτὴ δικαστικῶς διὰ πράξεως ἐξωδίκου ὑπὸ λειτουργοῦ ἔχοντος δημόσιον χαρακτῆρα καὶ ἐνεργοῦντος ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτοῦ ἄνευ εἰδικῆς πληρεξουσιότητος ἐπὶ ποινῇ ἀποδοκιμάσεως». Ἐν τῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει ἀπαντᾷ τὸ ἐπόμενον χωρίον, ὅπερ ῥητῶς ἀφορᾷ εἰς τὸ λυθὲν ἐν ἀριθ. 431 ζήτημα «Διὰ νὰ ἔχῃ οὕτω δέον ἡ ὁμολογία νὰ ἐγένετο ὑπὸ δημοσίου λειτουργοῦ ἔχοντος ἀληθῶς τὸν χαρακτῆρα νομίμου πληρεξουσίου. Οὕτω δέ, ἀντιθέτως πρὸς τὰ παραδεδεγμένα ἐνίοτε ὑπὸ τῆς νομολογίας, ἡ περὶ ἀποδοκιμάσεως διαδικασία καὶ αἱ συνέπειαι ταύτης δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζωνται ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τῶν γινομένων ὑπὸ τῶν δικολάβων ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων, διότι οὗτοι δὲν ἔχουσι χαρακτῆρα δημόσιον».

(2) Ἀπ. ἐφ. Metz 23 Αὐγούστου 1822· ἐφ. Lyon, 9 Ἰανουαρίου 1832. Dal. Répert. Alphab. de jurispr. ἀριθ. 13 καὶ 14.

(3) Ἀπ. πρωτοδ. Nantes 20 Φεβρουαρίου 1884. Le Droit ἀριθ. τῆς 23 Μαρτίου 1884. Ὅρ. τὴν ἑπομένην σημείωσιν.

γενικῶς.(1) Τὸ ἐγειρόμενον διὰ τῆς ἀποδοκιμάσεως ζήτημα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶναι βεβαίως ζήτημα ἐμπορικόν. Πλὴν δὲ τούτου τὸ ἄρθρ. 356 φαίνεται, ὅτι ἀπέβλεψε μόνον εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια· ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶναι, ὅτι ὁ κῶδιξ τῆς πολ. δικον. ἐκανόνισε τὴν τῆς ἀποδοκιμάσεως διαδικασίαν μόνον ὡς πρὸς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια. Οὕτω τὸ ἄρθρ. 353 διαλαμβάνει περὶ τοῦ διορισμοῦ δικηγόρου (avoué), τὸ ἄρθρ. 354 περὶ τῆς κοινοποιήσεως ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον καὶ τὸ ἄρθρ. 356 περὶ τῆς ἀνακοινώσεως εἰς τὴν εἰσαγγελικὴν ἀρχήν.

432. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΚΡΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ. — Ἡ διαδικασία εἶναι, κατ' ἀρχὴν, ἁπλουστάτη. Ἡ ὑπόθεσις ἐγγράφεται ἐν τῷ δελτίῳ μετὰ τοῦ ἐμφαίνοντος τὴν τάξιν αὐτῆς ἀριθμοῦ καὶ ἐκφωνεῖται ὑπὸ τοῦ κλητῆρος τοῦ ἀκροατηρίου κατὰ τὴν ὁριζομένην ἐν τῇ κλήσει ἡμέραν. Ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς ὑποθέσεσι δὲν ὑπάρχουσιν, ὡς ἐν ταῖς ἀστικαῖς, γραπταὶ ὑπερασπίσεις καὶ ἀπαντήσεις εἰς ταύτας κοινοποιούμεναι κατὰ σειρὰν τῷ ἐνάγοντι καὶ τῷ ἐναγομένῳ (ἄρθρ. 77 καὶ 78 κώδ. πολ. δικον.). Οἱ διάδικοι καταθέτουσι τὰς προτάσεις ἐπ' ἀκροατηρίου ἐγγράφως ἢ καὶ προφορικῶς. Προσθετέον δὲ ὅτι ἡ ἔγγραφος διαδικασία δὲν δύναται νὰ διαταχθῇ ὑπὸ τῶν ἐμποροδικείων. Ὁ εἰδικὸς οὗτος τρόπος τῆς διαδικασίας (ἄρθρ. 95 καὶ ἐπ. κώδ. πολ. δικονομίας) πρεϋποτίθησι τὴν παρέμβασιν τῶν δικηγόρων (avoués).

Ἐν τῷ ἐμποροδικείῳ τοῦ Σηκουάνα κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν αὐτοῦ κανονισμὸν αἱ ὑποθέσεις φέρονται κατὰ λόγον τῆς σπουδαιότητος αὐτῶν ἐπὶ δύο διαφόρων δελτίων, τοῦ *μεγάλου δελτίου* καὶ τοῦ *μικροῦ δελτίου*. Ἐν τῷ μικρῷ δελτίῳ ἐγγράφονται αἱ τρέχουσαι ὑποθέσεις, τουτέστιν, αἱ δικαζόμεναι εἴτε τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐκφωνοῦνται, εἴτε τὸ βραδύτερον τὴν ἐπιοῦσαν. Ἐν τῷ μεγάλῳ δελτίῳ ἐγγράφονται αἱ ὑποθέσεις, αἵτινες δὲν δύνανται νὰ δικασθῶσιν

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Rennes (3ον τμ) 28 Ἰουλίου 1884. S. 1884.2.161. Le Droit ἀριθ. τῆς 29 Μαρτίου 1885· (ἀπόφασις ἀκυροῦσα τὴν μνημονευθεῖσαν ἐν τῇ προηγουμένῃ σημ. ἀπόφασιν τοῦ πρωτοδ. Nantes). Nouguier, Des tribunaux de commerce, τόμ. I., σελ. 135. Rousseau et Laisney, Dictionnaire de procédure λεξ. Désaveu d'officier ministériel, ἀριθ. 30.

ἐν τῇ συνεδριάσει, καθ' ἣν ἤρξαντο αἱ ἀγορεύσεις, καὶ αἵτινες ἀναβάλλονται κατ' ἀκολουθίαν ἐπὶ δεκαπενθήμερον.(1)

433. ΕΚΛΟΓΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ. — Ἡ θέλησις τοῦ νόμου εἶναι αἱ ἐμπορικαὶ ὑποθέσεις νὰ δικάζωνται ταχέως καὶ διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν ἀρκεῖ μία μόνη συνεδρίασις. Ἀλλὰ δὲν ἔχει πάντοτε οὕτως· ἐνίοτε δὲν ἐκδίδεται ὁριστικὴ ἀπόφασις ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει. Δυνατὸν οἱ διάδικοι νὰ ἔχωσι νὰ ἐνεργήσωσιν ἀνακοινώσεις ἢ νὰ ἐπιδώσωσιν ἀλλήλοις ἔγγραφα. Ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων αἱ ἐπιδόσεις γίνονται ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον (d'avoué à avoué), ἑκάστου δικηγόρου θεωρουμένου, ὅτι ἔχει πληρεξουσιότητα νὰ λαμβάνῃ πάντα τὰ κοινοποιούμενα σχετικὰ πρὸς τὴν δίκην δικόγραφα. Ἐπιδίδονται δὲ ταῦτα ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ δικηγόρου (avoué), ἄλλως τε καὶ διότι μάλιστα ὁ διάδικος θεωρεῖται ὅτι ἐξέλεξεν αὐτόθι κατοικίαν (ἄρθρ. 61 κώδ. πολ. δικον.). Οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχει ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Τὰ ἐπιδοτέα δικόγραφα ἐπιδίδονται διὰ κλητήρων καὶ οἱ πληρεξούσιοι τῶν διαδίκων δὲν θεωροῦνται ὅτι ἔχουσι πληρεξουσιότητα νὰ λαμβάνωσι τὰς ἀφορώσας εἰς τοὺς ἐντολεῖς αὐτῶν ἐπιδόσεις. Δὲν ὑπάρχει ὑποχρεωτικὴ ἐκλογὴ κατοικίας κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς δίκης. Ὅθεν, αὐστηρῶς εἰπεῖν, θὰ ἀπητεῖτο αἱ ἐπιδόσεις νὰ γίνωνται διαρκούσης τῆς δίκης εἰς τὴν κατοικίαν ἑκάστου. Τοῦτο δὲ θὰ ἦτο αἰτία βραδύτητος καὶ δαπάνης. Πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῶν, ὁσάκις δὲν ἐκδίδεται ὁριστικὴ ἀπόφασις ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει, οἱ μὴ κατοικοῦντες ἐν ᾧ τόπῳ ἑδρεύει τὸ δικαστήριον διάδικοι ὀφείλουσι νὰ ποιήσωνται ἐκλογὴν κατοικίας, ἥτις μνημονεύεται ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς συνεδριάσεως (ἄρθρ. 422 κώδ. πολ. δικον.). Εἰς τὴν ἐκλεχθεῖσαν δὲ ταύτην κατοικίαν γίνονται πᾶσαι αἱ ἐπιδόσεις καὶ αὐτὴ ἡ τῆς ὁριστικῆς ἀποφάσεως. Ἐὰν δὲν γείνῃ ῥητὴ ἐκλογὴ κατοικίας, ὁ νόμος τεκμαίρεται, ὅτι ἐγένετο τοιαύτη ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ ἐμποροδικείου καὶ εἰς αὐτὸ δύνανται κατ' ἀκολουθίαν νὰ ἐνεργηθῶσι πᾶσαι αἱ ἐπιδόσεις καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ τῆς ὁριστικῆς ἀπο-

---

(1) Διάταγμα τῆς 6 Ὀκτωβρίου 1809 ἄρθρ. 5. Περὶ τῆς πρακτικῆς τοῦ ἐμποροδικείου Σηκουάνα, ὅρ. τὰς διδομένας ὑπὸ Houyvet λεπτομερείας, op. cit. ἀριθ. 155 καὶ ἑπ.

φάσεως, ἥτις περατοῖ τὴν δίκην. Παρατηρητέον δ' ὅτι τοῦτο ἐτέθη πρὸς εὐκολίαν τοῦ ἔχοντος νὰ ἐνεργήσῃ ἐπιδόσεις διαδίκου. Ἑπομένως δύναται οὗτος νὰ περιορισθῇ νὰ τηρήσῃ τοὺς κανόνας τοῦ κοινοῦ δικαίου, ἐνεργῶν τὰς κοινοποιήσεις εἰς αὐτὸν τὸν διάδικον ἢ εἰς τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ κατοικίαν.(1)

Ἡ ἐπίδοσις τῆς ἀποφάσεως, γινομένη εἰς τὸ γραφεῖον ἐν ἐλλείψει ἐκλογῆς κατοικίας, ἀρκεῖ βεβαίως διὰ νὰ ἐπιτρέπηται ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως (ἄρθρ. 147 καὶ 148 κώδ. πολ. δικονομίας). Ἀλλ' ἆρά γε κινεῖ ὡσαύτως αὕτη καὶ τὴν προθεσμίαν τῆς ἀνακοπῆς ἢ τὴν τῆς ἐφέσεως ; Ὅπως κινήσῃ τὰς προθεσμίας ταύτας, ἡ ἐπίδοσις δὲν ἀπαιτεῖται νὰ γένηται πρὸς αὐτὸν τὸν διάδικον ἢ εἰς τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ κατοικίαν ; Τὸ ζήτημα τοῦτο ἀμφισβητεῖται ζωηρῶς. Οἱ ἀρνούμενοι ὅτι ἡ εἰς τὸ γραφεῖον ἐπίδοσις εἶναι ἐπαρκὴς πρὸς τοῦτο λέγουσιν ὅτι τὸ ἄρθρ. 443 κώδ. πολ. δικονομίας, ὅπερ εἶναι εἰδικὸν διὰ τὴν ἔφεσιν, κανονίζει τὰς ἀναγκαίας διατυπώσεις, ὅπως ἄρξωνται αἱ προθεσμίαι· ἡ διάταξις αὐτοῦ εἶναι γενικὴ καὶ ἀπόλυτος, ἀποβλέπει δὲ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν κοινοποίησιν τὴν εἰς αὐτὸν τὸν διάδικον ἢ εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ γινομένην. Ὅρ. ὡσαύτως ἄρθρ. 436 κώδ. πολ. δικον. διὰ τὴν ἀνακοπήν. Ἐν αὐτοῖς δὲ πρόκειται περὶ τῆς πραγματικῆς κατοικίας καὶ οὐχὶ περὶ τῆς δικαστικῆς ἢ ἀναγκαίας, ἣν αὐτεπαγγέλτως ἐπιβάλλει τὸ ἄρθρ. 422 εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ μὴ ἐκλέξαν τοιαύτην ἐν ᾧ τόπῳ ἐδρεύει τὸ δικαστήριον. Τὸ ἄρθρ. 645 ἐμπ. κώδ., ὁρίζον ὅτι ἡ προθεσμία τῆς ἐφέσεως ἄρχεται *ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπιδόσεως*, καταλείπει ἄθικτον τὸ ζήτημα πῶς καὶ ποῦ πρέπει νὰ γείνῃ ἡ ἐπιδοσις. Τὸ ἄρθρ. 648 ἐμπ. κώδ. λύει αὐτὸ διὰ τῆς παραπομπῆς εἰς τοὺς περὶ τῆς ἐφέσεως κανόνας, τοὺς περιλαμβανομένους ἐν τῷ III βιβλίῳ τοῦ κώδ. πολ. δικονομίας (ἄρθ. 433 καὶ ἑπ.).(2)

Ὀρθότερον, φρονοῦμεν, εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ γινομένη εἰς τὸ γραφεῖον ἐπίδοσις χρησιμεύει ὡς σημεῖον ἐνάρξεως τῆς προθεσμίας τῆς ἐφέσεως.(3) Ὅπως μὴ παρεμποδίζηται ἡ ταχεῖα ἀποπεράτωσις

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 19 Μαΐου 1885 S. 1885.1.422. J. Pal. 1885.1.1029.

(2) Ἀπ. ἐφ. Nancy 4 Μαρτίου 1873 D. 1874.2.41.

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 21 Δεκεμβρίου 1857 D. 1858.1.59. S. 1858.1.550. J. Pal. 1858.272· ἀκυρ. 25 Μαρτίου 1862. D. 1862.1.176 S. 1862.1.607. J. Pal. 1862.1090. ἐφ. Rouen 8 Δεκεμβρίου 1879, S. 1880.2.76. J. Pal.

τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἐκ τῆς μακρὰν κατοικίας τῶν διαδίκων, ὁ νομοθέτης ὥρισεν ὅτι ἐλλείψει ἐκλογῆς κατοικίας ἐν τῷ τόπῳ, ἔνθα εὑρεύει τὸ δικαστήριον, πᾶσαι αἱ ἐπιδόσεις καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ τῆς ὁριστικῆς ἀποφάσεως δύναται νὰ γίνωνται εἰς τὸ γραφεῖον. Ἐὰν ἡ τοιουτότροπος ἐπίδοσις ἀρκῇ, ὅπως ἐνεργηθῇ ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως, διὰ τίνα λόγον δὲν θὰ ἦναι ἐπαρκὴς πρὸς κίνησιν τῆς προθεσμίας τῆς ἐφέσεως ; Ἡ γινομένη εἰς τὸ γραφεῖον ἐπίδοσις θεωρεῖται, ὅτι φέρει τὴν ἀπόφασιν εἰς γνῶσιν τῶν ἐνδιαφερομένων διαδίκων. Τὸ ἄρθρ. 422 κώδ. πολ. δικον. καθιεροῖ ἐξαίρεσιν τοῦ ἄρθρ. 433 καὶ 436 κώδ. πολ. δικονομίας καθάπερ καὶ πασῶν τῶν διατάξεων, αἵτινες ὁρίζουσι τὴν εἰς τὸν διάδικον προσωπικῶς ἢ εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ ἐπίδοσιν.

Ἀνάλογον πρὸς τὸ προηγούμενον ζήτημα ἀνεφύη ὡς πρὸς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ δικογράφου τῆς ἐφέσεως. Τὸ δικόγραφον αὐτὸ δέον κατ' ἀρχὴν ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος νὰ ἐπιδίδηται εἰς τὸν διάδικον προσωπικῶς ἢ εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ (ἄρθρ. 456 κώδ. πολ. δικον.). Ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρ. 422 κώδ. πολ. δικον. δύναται τάχα νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ δικαστηρίου ; Δύναταί τις νὰ ὑποστηρίξῃ τοῦτο, λέγων ὅτι ὁ αὐτὸς κανὼν διέπει τὴν ἀναγκαίαν πρὸς κίνησιν τῆς προθεσμίας τῆς ἐφέσεως ἐπίδοσιν τῆς ἀποφάσεως καὶ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ δικογράφου τῆς ἐφέσεως καὶ ὅτι θὰ ἦτο ἀντιφατικὸν νὰ δοθῇ διὰ τὴν δευτέραν ἐπίδοσιν λύσις διάφορος τῆς παραδεδεγμένης διὰ τὴν πρώτην. Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἡ λύσις αὕτη δὲν εἶναι ὀρθή. Τὸ ἄρθρ. 422 κώδ. πολ. δικον. πρέπει νὰ μείνῃ ξένον πρὸς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ δικογράφου τῆς ἐφέσεως.(1) Τὸ δικόγραφον αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν ἔναρξιν νέας διαδικασίας διακεκριμένης ἀπὸ τῆς περατωθείσης διὰ τῆς ὁριστικῆς ἀποφάσεως. Τὸ ἄρθρ. 422 ἐτέθη μόνον διὰ τὴν ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου δίκην, εἰς ἣν ἀνάγεται καὶ ἡ ἐπίδοσις τῆς ἀποφάσεως.

434. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 422,2ον ἐδ. κώδ. πολ. δικον. αἱ εἰς τὸ γραφεῖον ἐπιδόσεις ἀποκλείονται μόνον δι' ἐκλογῆς κατοικίας, γινομένης κατὰ τὸν διαγραφόμενον τύπον, τουτέστι δια σημειώσεως ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς συνεδριάσεως. Ἑπομένως ἐκλογὴ κατοικίας γινομένη κατ' ἄλ-

---

1880.329.—Boitard, Colmet-Daage et Glasson, op. cit , τομ. I, ἀριθ. 650. Houyvet., op. cit. ἀριθ. 166.

(1) Ἀπ ἐφ. Dijon 25 Ἰανουαρίου 1872. S. 1872.2.16. J. Pal. 1872 183, ἐφ. Caen, 4 Ἰουνίου 1878. S. 1877.2.142. J. Pal. 1879.600.

λον τρόπον, ἐν τῷ τῆς ἀγωγῆς, φέρ' εἰπεῖν, δικογράφῳ ἢ κατὰ τὴν δίοδον τῆς διαδικασίας, καὶ μὴ βεβαιωθεῖσα ἐν τῷ πρακτικῷ, θὰ ἦτο ἄκυρος καὶ δὲν θὰ ἐκώλυε τὸ ἔγκυρον τῶν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ δικαστηρίου ἐπιδόσεων.(1)

Τὴν ἄτακτον ἐκλογὴν κατοικίας δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ ὁ ποιησάμενος αὐτήν. Ἐκ τούτου δὲ προκύπτει ἰδίως ὅτι οὗτος δὲν δύναται νὰ αἰτήσηται τὸ ἀπαράδεκτον ἐφέσεως ἐπιδοθείσης ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς εἰς τὸ γραφεῖον ἐπιδόσεως τῆς ἀποφάσεως. Ἐνίοτε ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ἡ ἄτακτος ἐκλογὴ κατοικίας δὲν δύναται νὰ ἀντιταχθῇ οὐδὲ κατὰ τοῦ ποιησαμένου αὐτὴν καὶ ἑπομένως ὅτι δικαιοῦται οὗτος νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἡ ἐνεργηθεῖσα εἰς τὴν ἀτάκτως ἐκλεχθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ κατοικίαν ἐπίδοσις δὲν ἐκίνησε τὴν προθεσμίαν τῆς ἐφέσεως ἐναντίον αὐτοῦ.(2) Ἡ τελευταία αὕτη λύσις εἶναι ὅμως ὑπερβολική. Ὑπὲρ τοῦ ἔχοντος δικόγραφα πρὸς ἐπίδοσιν τῷ ἀντιδίκῳ, ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ μόνου, ὑπέβαλεν ὁ νόμος τὴν ἐκλογὴν κατοικίας εἰς εἰδικοὺς τύπους. Ἕνεκα τῆς αὐστηρᾶς κυρώσεως τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 422 ἐδ. 2, ἥτις ὁρίζει τὴν μνείαν τῆς ἐκλογῆς κατοικίας ἐν τῷ *σημειωματαρίῳ*, ἔχει πρακτικὸν ἐνδιαφέρον τὸ ζήτημα τί πρέπει διὰ τούτου νὰ ἐννοῆται εἰδικῶς ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει. Οἱ γραμματεῖς τηροῦσι συνήθως βιβλίον, ἐν ᾧ λαμβάνουσι σημείωσιν τῶν γιγνομένων ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ καὶ τῆς ἀποφάσεως. Τὸ βιβλίον τοῦτο καλεῖται συνήθως *σημειωματάριον* (plumitif). Μεταγράφουσιν ἔπειτα τὴν ἀπόφασιν, διορθουμένην ἐν ἀνάγκῃ ὑπὸ τοῦ προέδρου, ἐπὶ ἄλλου βιβλίου καλουμένου *πρακτικὰ συνεδριάσεως* (feuille d'audience). Ἐπειράθησάν ποτέ τινες νὰ ὑποστηρίξωσιν ὅτι ἡ προβλεπομένη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 422 ἐκλογὴ κατοικίας ἀπαιτεῖται νὰ ἐγγράφηται ἐν τῷ οὕτω πως ἐννοουμένῳ *σημειωματαρίῳ* καὶ ὅτι ἄλλως αἱ ἐπιδόσεις γίνονται ἐγκύρως εἰς τὸ γραφεῖον διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ ἐκλογὴ κατοικίας εἶναι ἄτακτος. Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη δὲν ἐπεκράτησε, καὶ τοῦτο πολὺ ὀρθῶς. Τὸ προβλεπόμενον ἐν ἄρθρῳ 422 ὑπὸ τὸ ὄνομα *σημειωματάριον* (plumitif) δὲν εἶναι ἀλλ' ἢ τὸ *πρακτικὸν συνεδριάσεως*.(3) Οὐδεὶς τῶν γαλλικῶν

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 24 Φεβρουαρίου 1879. D. 1879.1.207. S. 1881.1.63. J. Pal. 1881.1.137· ἀπ. ἀκυρ. 17 Μαΐου 1887. D. 1887.1.247.

(2) Ὅρ. τὰς ἀποφάσεις τῆς προηγουμένης σημειώσεως.

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 4 Νοεμβρίου 1885. D. 1886.1 295. S. 1887.1.29. J.

λικῶν νόμων ἀναφέρει τὸ περιέχον τὰς ἁπλᾶς σημειώσεις τοῦ γραμματέως βιβλίον, ὅπερ ἐν τῇ πρακτικῇ δηλοῦται διὰ τοῦ ὀνόματος *σημειωματάριον*. Θὰ ἦτο ἄλλως παράδοξον σημείωσις τοιαύτης σπουδαιότητος, οἵαν ἔχει ἡ ἐκλογὴ κατοικίας, νὰ ἀπαιτῆται νὰ γράφηται ἐν βιβλίῳ περιέχοντι σημειώσεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀκαταρτίστους. Τὸ ἄρθρον 72 τοῦ διατάγματος τῆς 30 Μαρτίου 1808 ἐπιβάλλει τῷ γραμματεῖ, ὁσάκις κατατίθενται προτάσεις ἐν τῇ συνεδριάσει, νὰ μεταφέρῃ ταύτας ἐν τῷ πρακτικῷ συνεδριάσεως. Ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ περίπτωσις, δι' ἣν τὸ ἄρθρον 422 ὁρίζει παρόμοιον τρόπον βεβαιώσεως, ὅστις παρέχει ἐγγυήσεις. Ἡ ὑπογραφὴ τοῦ προέδρου προσδίδει εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο χαρακτῆρα ἐπίσημον.(1)

435. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝΣΤΑΣΕΩΝ.—Ἐν τῇ ἐμπορικῇ, καθάπερ καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ δικονομίᾳ, ἀναγνωρίζονται ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἐνστάσεις* μέσα, ἅτινα, ἀντιτασσόμενα ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ νὰ κωλύσωσιν ἢ ἀναβάλωσι τὴν δίκην, δὲν ἅπτονται τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως, ὡς τὰ μέσα τῆς ὑπερασπίσεως, δι' ὧν ὁ ἐναγόμενος ἀμφισβητεῖ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τὴν ἀξίωσιν τοῦ ἐνάγοντος.

Αἱ ἀντιτακτέαι ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς ὑποθέσεσιν ἐνστάσεις εἶναι γενικῶς εἰπεῖν αἱ αὐταί, αἵτινες δύνανται νὰ προβληθῶσι καὶ ἐν ταῖς ἀστικαῖς διαφοραῖς, διέπονται δὲ ὑπὸ τῶν αὐτῶν κανόνων. Τοῦτο δ' ὅμως δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀκριβές.

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα (ἀριθ. 404) ἡ τῆς ἐγγυοδοσίας τῶν ἀλλοδαπῶν ἔνστασις (judicatum solvi) εἰσήχθη ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων διὰ τοῦ νόμου τῆς 5 Μαρτίου 1895, ὅστις ἐτροποποίησε τὸ ἄρθρον 16 ἀστ. κώδ. καὶ κατήργησε τὸ ἄρθρ. 423 κώδ. πολ. δικονομίας.(2) Εἰδικοὶ κανόνες ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῆς περὶ ἀναρ-

---

Pal. 1887.1.45 (ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἡ ἐκλογὴ κατοικίας εἶχε γείνῃ ἐν ταῖς δοθείσαις ἐν τῇ συνεδριάσει προτάσεσι, ταῖς προσαρτηθείσαις εἰς τὸ πρακτικὸν συνεδριάσεως, ὅπερ παρέπεμπεν εἰς αὐτάς).

(1) Ὅρ. περὶ τοῦ ζητήματος ἂν ἀπόφασις ἀναβάλλουσα τὴν ὑπόθεσιν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ διὰ τοῦ σημειωματαρίου ἢ διὰ τοῦ πρακτικοῦ συνεδριάσεως ἄρθρον M. Sarrut ἐν La Loi τῆς 8 Ἰουνίου 1888. Πρβλ. ἀπ. ἐφ. Orléans 29 Ἰουνίου 1886. D. 1887 2.24.

(2) Ὁ νέος νόμος ἐφηρμόσθη καὶ ἐπὶ τῶν πρὸ τῆς δημοσιεύσεως ἀρξαμένων δικῶν διὰ τὰ μεταγενέστερα ἔξοδα· ἀπ. ἐμποροδ. Seine 1 Ἰουνίου 1895. Journal de Dr. int. privé 1895 σελ. 810.

μοδιότητος ἐνστάσεως (ἄρθρ. 425) καὶ ἐπὶ τῆς ἐνστάσεως τῶν τριῶν μηνῶν καὶ τῶν 40 ἡμερῶν, τῆς ἀντιτασσομένης ὑπὸ τῶν κληρονόμων καὶ ὑπὸ τῆς ἐν κοινοκτημοσύνῃ ὑπάνδρου γυναικὸς (ἄρθρ. 174 κώδ. πολ. δικον.) ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἐνστάσεως τῆς κοινοποιήσεως τῶν διαδικαστικῶν ἐγγράφων (ἄρθρ. 138—192 κώδ. πολ. δικον.). Ζητήματά τινα ἀναφύονται ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῆς ἐνστάσεως τῆς ἐγγυήσεως (ἄρθρ. 175—185 κώδ. πολ. δικον.). Ἡ τῆς ἀκυρότητος ἔνστασις διέπεται ἁπλῶς ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 173 κώδ. πολ. δικονομίας. Περὶ ἑκάστης τῶν ἐνστάσεων δέον νὰ διαλάβωμεν χωριστά.

436. *Ἔνστασις τῆς τῶν ἀλλοδαπῶν ἐγγυοδοσίας* (judicatum solvi). — Ἐπὶ ἀστικῆς ἢ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως ὁ ἀλλοδαπὸς ἐνάγων Γάλλον ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ ἐγγύησιν διὰ τὴν δικαστικὴν δαπάνην καὶ τὰς ἀποζημιώσεις, τὰς δυναμένας νὰ προκύψωσιν ἐκ τῆς δίκης (ἄρθρ. 16 ἀστ. κώδ.). Ἡ ἐγγύησις judicatum solvi ἀπαιτεῖται ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου δι' ἐνστάσεως (ἄρθρ. 166 καὶ 167 κώδ. πολ. δικον.). Ἐν τούτοις ὁ ἀλλοδαπὸς ἐνάγων ἀπαλλάσσεται τῆς ἐγγυοδοσίας judicatum solvi, ἐὰν κέκτηται ἐν Γαλλίᾳ ἀκίνητα ἀξίας ἱκανῆς νὰ ἀσφαλίσῃ τὴν πληρωμὴν τῆς δικαστικῆς δαπάνης καὶ τῆς ἀποζημιώσεως. Οὕτω δ' ὡσαύτως ἔχει καὶ περὶ τῶν ἀνεγνωρισμένης ἐν Γαλλίᾳ κατοικίας (1) ἀλλοδαπῶν, οἵτινες ἀπολαύουσι πάντων τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων (ἄρθρ. 13 ἀστ. κώδ.). Ἐν τέλει εἴδομεν (ἀριθ. 409 δίς) ὅτι δυνάμει διεθνῶν συμβάσεων ἀπαλλάσσονται ῥητῶς ἢ ὑπονοουμένως τῆς ἐγγυοδοσίας judicatum solvi οἱ ὑπήκοοι ἐπικρατειῶν τινων.

437. Διὰ τοῦ νόμου τῆς 5 Μαρτίου 1895, καταργήσαντος τὴν καθιερωμένην ὑπὸ τῆς προτέρας νομοθεσίας ἀπαλλαγὴν διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, ἐξέλιπον πολλαὶ ἀμφισβητήσεις, αἵτινες ἠγείροντο ἕνεκα τῆς ἀπαλλαγῆς ταύτης. Οὕτως ἔδει ἐν πρώτοις νὰ καθορισθῇ πότε ἦτο *ἐμπορικὴ ἡ ὑπόθεσις*, τοῦθ' ὅπερ ἐγέννα δυσχερείας, ἰδίως δὲ ὅταν ἡ διαφορὰ ἦτο σχετικὴ πρὸς πρᾶξιν μὴ ἔχουσαν τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα διά τε τὸν ἐνάγοντα καὶ διὰ τὸν ἐναγόμενον

---

(1) Ἐν Ἀλγερίᾳ ἡ ἐγγύησις judicatum solvi μόνον παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος οὔτε συνήθη διαμονὴν οὔτε κατάστημα ἐν Ἀλγερίᾳ ἀλλοδαποῦ ἐνάγοντος δύναται νὰ αἰτηθῇ. ἀπ. ἐφ. Ἀλγερίας 27 Ὀκτωβρίου 1885 Revue Algérienne 1886 σελ. 195. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ Διατάγμ τῆς 16 Ἀπριλίου 1843. Ὅρ. Estoublon καὶ Lefébure, Code de l'Algérie annoté, σελ. 51.

(ἀριθ. 101) ὅρ. διὰ τὴν σχετικὴν πρὸς τὰς μικτὰς πράξεις ἁρμοδιότητα, ἀριθ. 361. Ἠμφισβητεῖτο ὡσαύτως τὸ ζήτημα ἂν ὁ ἀλλοδαπὸς ἐνάγων δι' ἀγωγῆς περὶ ἀποζημιώσεως ἕνεκα παραποιήσεως προνομιούχου ἐφευρέσεως ἢ ἐμπορικοῦ ἢ βιομηχανικοῦ σήματος ὤφειλε νὰ δώσῃ ἐγγύησιν. Ἡ ἀμφιβολία ἐν τούτῳ προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι αἱ τοιαῦται ἀγωγαὶ παρὰ τὸν ἐμπορικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα ὑπάγονται δυνάμει ῥητῶν διατάξεων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν πρωτοδικείων (ἀριθ. 179). Ἡ γαλλικὴ νομοθεσία ὑπέβαλλεν ἐν ταῖς περιπτώσεσι ταύταις τὸν ἀλλοδαπὸν εἰς ἐγγυοδοσίαν. Ἡ θέσις αὐτοῦ ἑπομένως δὲν μετεβλήθη. Τοῦτο μόνον ἐπῆλθεν ὅτι τανῦν δὲν δύναται νὰ γεννηθῇ ἀμφιβολία.

438. *Τίς δύναται νὰ αἰτήσῃ τὴν ἐγγύησιν* judicatum solvi :— Μόνον ὑπὸ τοῦ γάλλου ἐναγομένου δύναται νὰ αἰτηθῇ ἡ ἐγγύησις αὕτη. Τοῦτο δὲ δέχεται εὐλόγως καὶ ἡ νομολογία.(1) Δὲν ὁρίζεται μὲν ῥητῶς τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 16 ἀστ. κώδ., ἀλλ' ἐξάγεται ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἄρθρ. 14—16, ἐν οἷς ὁ νομοθέτης μόνον περὶ τῶν μεταξὺ Γάλλων καὶ ἀλλοδαπῶν διαφορῶν ἀσχολεῖται, οὐδαμῶς δὲ περὶ τῶν μεταξὺ ἀλλοδαπῶν. Ἐν ταῖς προπαρασκευαστικαῖς ἐργασίαις ὁρίζεται ὅτι ἐν ἄρθρ. μὲν 14 προστατεύεται ὁ γάλλος πιστωτὴς ἢ ἀξιῶν ἑαυτὸν πιστωτὴν ἀλλοδαποῦ κατὰ τοῦ μεροληπτικοῦ τῶν ἀλλοδαπῶν δικαιοδοσιῶν, ἐπιτρεπομένου αὐτῷ νὰ εἰσάγῃ τὴν διαφορὰν εἰς γαλλικὸν δικαστήριον, ἐν ἄρθρ. δὲ 16 προφυλάσσεται ὁ διάδικος γάλλος ἀπὸ τῆς ἐνδεχομένης ζημίας, ἣν δυνατὸν νὰ προξενήσῃ αὐτῷ ὁ ἀλλοδαπὸς ἐνάγων.(2)

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Nancy 14 Ἰουνίου 1876. S. 1876.2. 208. D. 1876.5.225. ἐφ. Paris 24 Δεκεμβρίου 1880 Journal du Dr. intern. privé 1882 σελ. 192 Garsonnet, Précis de procédure ἀοιθ 310. Glasson, notes sous Boitard I σελ. 376. σημ. 2. Veiss «Traité élémentaire de Dr. intern. privé». 2 ἐκδ. σελ. 758.

Πολλοὶ συγγραφεῖς ἀναγνωρίζουσι τῷ ἐναγομένῳ ἀλλοδαπῷ τὸ δικαίωμα νὰ αἰτήσῃ ἐγγύησιν, Demangeat sur Foelix, I, σελ. 292 σημ. α. Boncenne III σελ. 184. Συνάγουσι τοῦτο ἐκ τοῦ πάλαι δικαίου· ἀλλὰ δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι ἐὰν ὁ ἀλλοδαπὸς ἐναγόμενος ἠδύνατο νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἐγγύησιν, τοῦτο ἐγίνετο ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ παράσχῃ καὶ αὐτὸς τοιαύτην, τοῦθ' ὅπερ, μηδὲν ὁρίζοντος τοῦ ἄρθρ. 16, δὲν δύναται νὰ ὑπονοηθῇ.

(2) Locré, Législ. civ. II σελ. 43.

Ἀλλ' ὅμως ἡ ἐγγύησις δύναται νὰ αἰτηθῇ ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου ἀλλοδαποῦ, τοῦ ὁποίου ἔχει ἀναγνωρισθῇ ἡ ἐν Γαλλίᾳ κατοικία, διότι οὗτος ἔχει τὴν πλήρη ἀπολαυσιν τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων (ἄρθρ. 13 ἀστ. κώδ.).(1) Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω περὶ τοῦ ἀλλοδαποῦ, ὅστις ἁπλῶς ἔχει ἐγκατασταθῇ ἐν Γαλλίᾳ.(2) Ὡσαύτως δὲ ὁ ἀπαλλασσόμενος δυνάμει συνθήκης τῆς ἐγγυοδοσίας ἀλλοδαπός, ἂν ἦναι ἐνάγων, δὲν ἔχει διὰ τοῦτο τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτῇ τοιαύτην, ἂν ἦναι ἐναγόμενος.(3)

438 δίς. *Τίς ὀφείλει νὰ δώσῃ τὴν ἐγγύησιν* judicatum solvi ;— Ἡ ἐγγύησις ὀφείλεται ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν ὄντων *κυρίων ἐναγόντων ἢ παρεμβαινόντων* (ἄρθρ. 166 κώδ. πολ. δικον.). Τοῦτο ἐφαρμόζεται εὐκόλως ἐπὶ τῶν ἐγειρόντων νέαν ἀγωγὴν ἢ τῶν παρεμβαινόντων ἐν ὑφισταμένῃ ἤδη δίκῃ.

Ἡ ἐγγύησις δὲν ἀπαιτεῖται παρὰ τοῦ ἐναγομένου. Οὗτος δέον νὰ δύνηται να ἀπαντᾷ ἐλευθέρως ἐναντίον τῆς ἀπευθυνομένης κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως.

Πολλάκις ὁ φαινόμενος ὅτι διατυποῖ ἀπαίτησιν ἀπαντᾷ ἁπλῶς εἰς ἐπίθεσιν καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν πρέπει νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἐγγύησιν. Τοῦτο ἐφαρμόζεται, ἐπὶ παραδείγματος, ἐπὶ τοῦ ἀλλοδαποῦ, ὅστις αἰτεῖ ἄρσιν κατασχέσεως ἐνεργηθείσης κατ' αὐτοῦ (4) καὶ ἐπὶ τοῦ ὑποβάλλοντος ἀνταγωγικὴν ἀπαίτησιν.(5) Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν σκέψεων ὁ ἀρχικῶς ἐναγόμενος ἀλλοδαπός, ὅστις δι' ἀνακοπῆς ἢ ἐφέσεως(6) αἰτεῖ τὴν ἀνάκλησιν ἢ τὴν μεταρρύθμισιν τῆς ἐκδοθεί-

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris 2 Ἰουλίου 1861 S. 1861.2.614· ἐφ, Nancy 14 Ἰουνίου 1876. S. 1876.2.208. πρωτοδ. Seine 9 Ἰανουαρίου 1880 καὶ 4 Ἰανουαρίου 1881. Journ. du Dr. intern. privé 1880 σελ. 190 καὶ 1881 σελ. 58.

(2) Ἔχει ἄλλως ὡς πρὸς τὸν ἀλλοδαπὸν τὸν ἐγκαθεσταμένον ἐν Ἀλγερίᾳ κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ Διατάγματος τοῦ 1843, ὅπερ ἐμνημονεύθη ἀνωτέρω.

(3) Ἀπ. πρωτ. Seine. 17 Ἰανουαρ. 1885, Le Droit τῆς 28 Ἰανουαρ. 1885.

(4) Ἀπ. πρωτοδ. Seine 22 Ἰανουαρίου 1876. Journ. du Dr. intern. privé 1877 σελ. 142. Πβλ. Dictionnaire du Vincent et Penaud λ. Caution «judicatum solvi» ἀριθ. 62 καὶ ἑπ.

(5) Veiss op. cit. σελ. 762.

(6) Ἀπ. ἐφ. Nancy 18 Αὐγούστου 1875. Journ. du Dr. intern. privé, 1876 σελ. 454. ἐφ. Paris 20 Ἀπριλίου 1877. Journ. du Dr. intern. privé 1877 σελ. 159 ἐφ Paris 9 Ἰανουαρίου 1884 Journ. du Dr. int. privé 1884 σελ. 389. Ὅρ. ἐφ. Bruxelles 20 Ἰανουαρίου 1870 D. 1870.7,156.

σης κατ' αὐτοῦ ἀποφάσεως, δὲν ὑποχρεοῦται εἰς τὴν ἐγγυοδοσίαν.

439. *Πότε πρέπει νὰ αἰτῆται ἡ ἐγγύησις* judicatum solvi ; —Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς παροχὴν τῆς ἐγγυήσεως; judicatum solvi δὲν ἐπιβάλλεται αὐτεπαγγέλτως τῷ ἐνάγοντι ἀλλοδαπῷ, ἀλλὰ μόνον *ἂν ὁ ἐναγόμενος αἰτήσῃ τοῦτο πρὸ πάσης* ἐνστάσεως (ἄρθρ. 196 κώδ. πολ. δικον.). Ἐν πρώτοις εἶναι βέβαιον, ὅτι, ἂν ὁ ἐναγόμενος ὑποβάλῃ προτάσεις ἐπὶ τῆς οὐσίας, ἡ αἴτησις αὐτοῦ περὶ ἐγγυοδοσίας καθίσταται ὡς ἐκ τούτου ἀπαράδεκτος. Ἀλλ' ἀναφύεται δυσκολία τις ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἄρθρ. 166 ἀπαιτεῖ ἡ περὶ τῆς ἐγγυοδοσίας αἴτησις νὰ ὑποβάλληται *πρὸ πάσης ἐνστάσεως*, ἐνῷ ἅμα κατὰ τὸ ἄρθρ. 169 ἡ τῆς ἀναρμοδιότητος ἔνστασις δέον νὰ προτείνηται *πρὸ πάσης ἄλλης ἐνστάσεως καὶ ὑπερασπίσεως* καὶ κατὰ τὸ ἄρθρ. 173 ἡ τῆς ἀκυρότητος ἔνστασις πρέπει νὰ προτείνηται *πρὸ πάσης ἀπαντήσεως ἢ ἐνστάσεως ἄλλης πλὴν τῆς περὶ ἀναρμοδιότητος*.

Πῶς νὰ συμβιβασθῶσιν αἱ διάφοροι αὗται διατάξεις ; Χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν προταθέντων πρὸς τοῦτο συστημάτων,(1) λέγομεν ὅτι λογικὸν εἶναι ἡ ἔνστασις τῆς ἐγγυοδοσίας judicatum solvi νὰ προτείνηται πρώτη, ἀφοῦ ὁ ἐναγόμενος δέον νὰ ἀσφαλισθῇ διὰ πᾶν ἔξοδον τῆς δίκης. Ὑποβάλλων τὴν ἔνστασιν περὶ ἐγγυοδοσίας, δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς παραιτούμενος ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀναρμοδιότητα τοῦ δικαστηρίου.(2) Ἐν τούτοις ἀπέναντι τῶν ἐξ ἴσου ἀπολύτων ὅρων τῶν ἄρθρων 166 καὶ 169 φαίνεται πολὺ αὐστηρὸν νὰ γείνῃ δεκτὸν ὅτι ὁ ἐναγόμενος, ὅστις προέτεινεν ἐν πρώτοις τὴν ἔνστασιν τῆς ἀναρμοδιότητος, δὲν δύναται πα-

---

(1) Veiss op. cit. σελ. 770—772. Dictionnaire Vincent καὶ Penaud loc. cit. ἀριθ. 108 καὶ ἑπ.

(2) Ἀπ. πρωτ. Nancy 8 Φεβρουαρίου 1886, Journ. du Dr. intern. privé 1888 σελ. 286. (Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἄρθρων 166 καὶ 169 κώδ. πολ. δικον. προκύπτει ὅτι ἡ ἐγγυοδοσία δέον νὰ αἰτῆται πρὸ πάσης ἄλλης ἐνστάσεως. Ἡ λύσις αὕτη εἶναι ἄλλως λογικὴ καὶ δικαία, καθ' ὅσον ἡ περὶ ἀρμοδιότητος δίκη δύναται νὰ συνεπαγάγηται δαπάνας, δι' ἃς ὁ ἐναγόμενος ἔχει συμφέρον νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ δικαστικοῦ ἀγῶνος τὴν ἐγγύησιν judicatum solvi. Ἄλλως τε ὁ νόμος θέτων διὰ τῶν μνημονευθέντων ἄρθρων τὰς δύο ἐνστάσεις ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς δὲν ἐπιτρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐνόει ὅτι ὁ διάδικος, ὅστις ἤθελε δώσει τὴν προτεραιότητα τῇ μιᾷ ἐξ αὐτῶν, δὲν δύναται νὰ προτείνῃ παραδεκτῶς τὴν ἑτέραν.

ραδεκτῶς νὰ αἰτήσῃ τὴν ἐγγύησιν judicatum solvi. Τοῦτο μόνον δύναται ἴσως νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ ἐγγύησις δὲν θὰ καλύψῃ καὶ τὰ ἔξοδα τὰ γενόμενα πρὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς περὶ αὐτῆς αἰτήσεως.(1)

Ὁ μὴ αἰτήσας πρωτοδίκως τὴν ἐγγύησιν ἐναγόμενος δύναται νὰ αἰτήσῃ αὐτὴν ἐν τῇ ἐκκλήτῳ δίκῃ; Φρονοῦμεν ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ καταφατικὴ λύσις. Ἡ παραίτησις, ἥτις συνάγεται ἐκ τῆς σιωπῆς τοῦ ἐναγομένου, φυσικῶς μόνον ἐπὶ τῆς γενομένης δίκης ἐφαρμόζεται. Ἡ ἐγγύησις ἐνώπιον τοῦ ἐφετείου αἰτηθήσεται in linine litis, ὡς θὰ ἠτεῖτο καὶ ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου.(2) Ἐπίσης δὲ ἡ ἐγγύησις δύναται νὰ αἰτηθῇ καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀκυρωτικοῦ.(3)

439 δίς. *Πῶς δίδεται ἡ ἐγγύησις* judicatum solvi; Τὸ δικαστήριον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου προβάλλει ὁ ἐναγόμενος τὴν περὶ ἐγγυήσεως judicatum solvi ἔνστασιν, ἀποφασίζει ἂν αὕτη ὀφείλεται ἢ μή. Ἐν καταφατικῇ δὲ λύσει ὁρίζει τὸ ποσόν, μέχρι τοῦ ὁποίου θὰ ἀνέλθῃ ἡ δοτέα ἐγγύησις (ἄρθρ. 167 κώδ. πολ. δικον.).(4) Ὁ δὲ προσδιορισμὸς οὗτος γίνεται λογιζομένων *τῶν ἐξόδων καὶ τῶν ἐκ τῆς δίκης ἀποζημιώσεων* (ἄρθρ. 16 ἀστ. κώδ.), εἰς ἃς δύναται τυχὸν νὰ καταδικασθῇ ὁ ἐνάγων. Πρόκειται δὲ περὶ ἀποζημιώσεων, ὀφειλομένων ἕνεκα αὐτῆς ταύτης τῆς δίκης καὶ οὐχὶ περὶ ἀποζημιώσεων, ὀφειλομένων ἐξ ἄλλης διακεκριμένης αἰτίας, ἃς τυχὸν ἤθελεν ἀπαιτήσει ὁ ἐναγόμενος ἀνταγωγικῶς.

Ἡ ἐγγύησις judicatum solvi εἶναι νόμιμος ἐγγύησις· ἑπομένως δέον νὰ πληροῖ τοὺς ὁριζομένους ἐν ἄρθροις 2018 καὶ 2019 ἀστ. κώδ. ὅρους. Ὅρ. ἀριθ. 2040. Διὰ τοὺς τύπους, καθ' οὓς κατατίθεται, ὅρα ἄρθρ. 517 καὶ ἐπ. κώδ. πολ. δικονομίας.

Ὁ ἐνάγων δύναται νὰ ἀπαλλαχθῇ τῆς ἐγγυοδοσίας, κατατιθεὶς τὸ

---

(1) Σύμφ. Garsonnet, Précis de procédure, ἀριθ. 311.

(2) Ἀπ. ἐφ. Aix 24 Μαρτίου 1876. Journ. du Dr. int. privé, 1877, σελ. 225. ἀπ. ἐφ. Paris 9 Ἰανουαρ. 1884, Journ. du Dr. int. privé, 1884 σ. 389.

(3) Ἀπ. ἀκυρ Belgique 8 Μαΐου καὶ 5 Ἰουνίου 1879, Pasicrisie, 1879. 1.309.

(4) Τὸ δικαστήριον τάσσει τὴν προθεσμίαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας πρέπει νὰ δοθῇ ἡ ἐγγύησις (ἄρθρ. 517 κώδ. πολ. δικον.)· ἐφ' ὅσον δὲ ὁ ἐνάγων δὲν ἐκπληρώσῃ τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην, δὲν ἀκούεται· ἀπ. ἐφ. Paris 4 Νοεμβρίου 1886. La Loi ἀριθ. τῆς 5 Δεκεμβρίου 1886.

ὁρισθὲν ποσόν,(1) ἢ ἀποδεικνύων ὅτι κέκτηται ἐν Γαλλίᾳ ἀκίνητα ἱκανὰ (ἄρθρ. 167 κώδ. πολ. δικον.). Εἰς τὸ δικαστήριον δ' ἀπόκειται ν ἀ ἐκτιμήσῃ ἂν ἡ ἀκίνητος κτῆσις τοῦ ἀλλοδαποῦ εἶναι ἐπαρκὴς ἢ μή· οὐχὶ δ' ὀρθῶς ὑπεστηρίχθη ὅτι ὁ ἀλλοδαπὸς ὑποχρεοῦται νὰ συστήσῃ ὑποθήκην ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ ἀκινήτων.

440. *Ἔνστασις ἀναρμοδιότητος.* — Ἡ τῆς ἀναρμοδιότητος ἔνστασις διέπεται, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων, ὑπὸ κανόνων διαφόρων, ὑπ' ἄλλων ἐπὶ ἀναρμοδιότητος ratione personae καὶ ὑπ' ἄλλων ἐπὶ ἀναρμοδιότητος ratione materiae. Ὅταν πρόκειται περὶ ἀναρμοδιότητος ratione personae, ἡ ἔνστασις δέον νὰ προτείνηται in limine litis καὶ τὸ δικαστήριον δὲν ὑποχρεοῦται νὰ κηρυχθῇ ἀναρμόδιον ἐξ ἐπαγγέλματος. Τοὐναντίον δὲ ὅταν πρόκειται περὶ τῆς ratione materiae ἀναρμοδιότητος, ἡ περὶ ταύτης ἔνστασις δύναται νὰ προταθῇ ἐν πάσῃ στάσει τῆς δίκης καὶ τὸ δικαστήριον ὀφείλει νὰ κηρύσσηται καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀναρμόδιον (ἄρθρ. 424 καὶ ἄρθρ. 168—170 κώδ. πολ. δικονομίας). Πλὴν τούτου ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν, τὰ ζητήματα τῆς ἁρμοδιότητος δύνανται νὰ λυθῶσι καὶ διὰ κανονισμοῦ τῶν δικαστῶν. Ὅρ. ἀριθ. 447.

441. Πάντα ταῦτα εἶναι ἐφαρμογὴ τοῦ κοινοῦ δικαίου. Ἀλλὰ τὸ ἄρθρ. 425 κώδ. πολ. δικον. καθιερεῖ ἐξαίρεσιν ἐπὶ σπουδαίου θέματος.

Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν διαφορῶν, ὅταν προτείνηται ἡ ἔνστασις τῆς ἀναρμοδιότητος, δὲν δύναται νὰ ἐπιφυλαχθῇ καὶ ἑνωθῇ αὕτη πρὸς τὴν κυρίαν αἴτησιν (ἄρθρ. 172 κώδ. πολ. δικον.), τουτέστι τὸ δικαστήριον ὀφείλει νὰ ἀποφασίσῃ δι' εἰδικῆς ἀποφάσεως ἐπὶ τοῦ περὶ ἀναρμοδιότητος ζητήματος, πρὶν ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς οὐσίας. Εἶναι τῷ ὄντι μάταιον νὰ συζητῆται ἡ ὑπόθεσις ἐνώπιον δικαστηρίου, ὅπερ ἔπειτα μέλλει νὰ κηρυχθῇ ἀναρμόδιον ἢ οὗτινος ἡ ἀναρμοδιότης ἀναγνωρισθήσεται ὑπὸ τοῦ ἐφετείου.

Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἕνεκα τῆς ἀνάγκης τῆς ταχύτητος, ἥτις κυριαρχεῖ, ἐγκατελείφθη ἡ λογικὴ αὕτη τάξις. Τὸ ἐμποροδικεῖον δύ-

---

(1) Εἶναι δικαίωμα τοῦ ἐνάγοντος, οὗτινος συχνὰ ποιεῖται χρῆσιν, ἀλλὰ τὸ δικαστήριον δὲν δύναται νὰ καταδικάσῃ αὐτὸν ἀπ' εὐθείας, ἵνα καταθέσῃ ὡρισμένον ποσόν· ἀπ. ἐφ. Gand 12 Ἰανουαρίου 1879, Pasicrisie, 1880.2.6.

ναται νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐπὶ τῆς ἀναρμοδιότητος ἀπόφασιν μέχρις ὅτου γείνῃ συζήτησις ἐπὶ τῆς οὐσίας (ἄρθρ. 425 κώδ. πολ. δικον.). Δύναται ἑπομένως τὸ δικαστήριον νὰ ἀπορρίψῃ τὴν περὶ ἀναρμοδιότητος ἔνστασιν καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς οὐσίας. Ὁ κῶδιξ πολ. δικονομίας (ἄρθρ. 425) ἀπαιτεῖ μόνον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τῇ ἀποφάσει δύο διακεκριμένα κεφάλαια. Ἡ ἀπαίτησις αὕτη εἶναι εὐεξήγητος· ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν δυνατὸν ἡ ἀπόφασις νὰ ἦναι ἀνέκκλητος, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἁρμοδιότητα ὑπόκειται πάντοτε εἰς ἔφεσιν (ἀρθρ. 484 κώδ. πολ. δικον.).(1)

Τὸ δικαστήριον τότε μόνον δύναται νὰ ἀποφασίσῃ περί τε τῆς ἁρμοδιότητος ἅμα καὶ περὶ τῆς οὐσίας, ὅταν αὐτὸς ὁ ἐναγόμενος ὑποβάλῃ προτάσεις ἐπὶ τῆς οὐσίας ἢ προσκληθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου νὰ πράξῃ τοῦτο· ἄλλως οἱ διάδικοι θὰ κατελαμβάνοντο τρόπον τινὰ ἀπαράσκευοι. Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἂν ὁ ἐναγόμενος δὲν συνεζήτει ἐπὶ τῆς οὐσίας, ἡ ἀπόφασις θὰ ἦτο ἐν ταὐτῷ κατ' ἀντιμολίαν μὲν ὡς πρὸς τὸ περὶ ἁρμοδιότητος ζήτημα, καὶ κατ' ἐρήμην ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν. Κατ' ἀκολουθίαν θὰ ἠδύνατο ὁ ἐναγόμενος νὰ ἐκκαλέσῃ τὴν ἀπόφασιν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἁρμοδιότητος καὶ νὰ ἀνακόψῃ αὐτὴν ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν.(2) Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, τὸ ἐφετεῖον θὰ ἔχῃ νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς ἁρμοδιότητος (3) καὶ τὸ πρωτόδικον δικαστήριον, ἐπιλαμβανόμενον τῆς ἀνακοπῆς, δύναται νὰ ἀποφασίσῃ ἐπ' αὐτῆς, χωρὶς νὰ περιμένῃ τὴν ἐπὶ τῆς γενομένης ἐφέσεως περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἁρμοδιότητος λύσιν.(4)

442. Ὅταν τὸ δικαστήριον ποιῆται χρῆσιν τοῦ παρεχομένου αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 425 δικαιώματος, ἀπὸ τίνος χρονικοῦ σημείου ἄρχεται ἡ προθεσμία τῆς ἐφέσεως ἢ τῆς ἀνακοπῆς ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν; ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀποφάσεως; ἢ ἀφ' ἧς ἡ ἐπὶ τῆς ἁρμοδιότητος ἀπόφασις κατέστη ὁριστική; Ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι

---

(1) Ἑπομένως δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀντικείμενον αἰτήσεως περὶ ἀναιρέσεως· ἀπ. ἀκυρ. 28 Φεβρουαρίου 1894. D. 1894.1.445.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 16 Μαρτίου 1888 S. 1880.2.209. J. Pal. 1888.816 καὶ σημ. τοῦ Duvergey.

(3) Πρβλ. ἀπ. ἀκυρ. 23 Μαρτίου 1886. D 1887.1.216.

(4) Ἀπ. ἐμποροδ. Seine 31 Αὐγούστου 1887. Le Droit τῆς 17 Σεπτεμβρίου 1887. Πβλ. ἀπ. ἐφ. Paris 24 Μαρτίου 1893. D. 1894.2.489 (σημ. Glasson).

ἡ προθεσμία ἄρχεται ἀφ' ἧς ἡμέρας ἡ περὶ τῆς ἀρμοδιότητος ἀπόφασις κατέστη ὁριστική. Διότι, ἂν ἀκυρωθῇ ἡ ἀπόφασις ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τῆς ἀρμοδιότητος, πᾶν ἔνδικον μέσον ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν καθίσταται περιττὸν, ἀφοῦ ἡ ἀπόφασις πίπτει αὐτοδικαίως καθ' ὅσον ἀποφαίνεται ἐπὶ τῆς οὐσίας. Προτιμότερον ὅμως εἶναι νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ προθεσμία τῆς ἀνακοπῆς ἢ τῆς ἐφέσεως ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀποφάσεως. Αὐτὸς εἶναι ὁ γενικὸς κανών, οὗ ὁ νόμος οὐδεμίαν ὁρίζει ἐξαίρεσιν ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Ἄλλως τε ἡ ἀπόφασις δύναται νὰ ἐπικυρωθῇ ὡς πρὸς τὴν ἀρμοδιότητα καὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν ἡ ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν ἔφεσις δέον νὰ γείνῃ ἐντὸς τῆς νομίμου προθεσμίας.([1])

443. Ἐκ τοῦ ἄρθρου 425 προκύπτει ὅτι ὁ ἐναγόμενος δύναται νὰ ὑποβάλῃ ἐπιβοηθητικῶς προτάσεις ἐπὶ τῆς οὐσίας, καὶ ὅταν ἔτι προέτεινεν ἔνστασιν περὶ ἀναρμοδιότητος, χωρὶς ἐκ τούτου νὰ συνάγηται συναίνεσις εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ ἐπιλαβομένου δικαστηρίου. Κατ' ἀκολουθίαν ὁ ἐναγόμενος δύναται νὰ ἐκκαλέσῃ τὸ μέρος τῆς ἀποφάσεως, ὅπερ ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἀρμοδιότητος, ἂν καὶ συνεζήτησεν ἐπὶ τῆς οὐσίας, χωρὶς νὰ ποιήσηται ἐπιφύλαξιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐφέσεως.([2])Τοῦτο ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ ὡς πρὸς τὴν ratione materiae ἀναρμοδιότητα, ἀφοῦ δὲν δύναταί τις νὰ παραιτηθῇ τῆς προτάσεως τῆς ἀναρμοδιότητος ταύτης. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ δέον νὰ γείνῃ δεκτὸν καὶ διὰ τὴν ratione personae ἀναρμοδιότητα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ παραίτησις ἀπὸ τῆς προτάσεως τῆς ἀναρμοδιότητος ταύτης εἶναι δεκτὴ καὶ ὅτι αὕτη δύναται νὰ γείνῃ σιωπηρῶς, ὡς καὶ ῥητῶς. Ἀλλ' ὅμως ὁ νόμος ἐπιτρέπει τῷ ἐναγομένῳ νὰ ὑποβάλλῃ προτάσεις ἐπὶ τῆς οὐσίας, καίτοι ἀμφισβητεῖται ἡ ἀρμοδιότης, διὰ τὸν λόγον μάλιστα ὅτι ἀναγνωρίζει τῷ δικαστηρίῳ τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφαίνηται περὶ πάντων διὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως. Εἶναι δὲ ἰδίως ἀδύνατον νὰ ἐξαχθῇ συναίνεσις εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ δικαστηρίου ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς οὐσίας προτάσεων, ὅταν ὁ ἐναγόμενος προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου νὰ ὑποβάλῃ τοιαύτας καὶ συνεμορφώθη, ὡς ὤφειλε, πρὸς τὴν πρόσκλησιν ταύτην διὰ νὰ ἀποφύγῃ

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Nancy Μαρτίου 1868 D. 1868.2.115.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 4 Δεκεμβρίου 1871 S. 1871.1.195· J. Pal. 1871.607. ἀκυρ. 5 Μαρτίου 1884. S. 1885.1.343.

ἐρήμην ἀπόφασιν.(1) Παλαιαί τινες ἀποφάσεις παρεγνώρισαν τὰς σκέψεις ταύτας, δεχθεῖσαι εἴτε ὅτι αἱ ὑποβληθεῖσαι ἐπὶ τῆς οὐσίας προτάσεις συνεπάγονται συναίνεσιν εἰς τὴν ἁρμοδιότητα, πλὴν ἂν ὁ ἐναγόμενος ἐποιήσατο ἐπιφύλαξιν,(2) εἴτε ἔτι καὶ ὅτι παρὰ τὰς ἐπιφυλάξεις αἱ ἐπὶ τῆς οὐσίας προτάσεις καθιστῶσι τὴν ὡς πρὸς τὴν ἁρμοδιότητα ἔφεσιν ἀπαράδεκτον.(3)

444. Τὸ ἄρθρ. 425 κώδ. πολ. δικονομίας δικαίωμα ἀπονέμει τῷ δικαστηρίῳ καὶ δὲν ἐπιβάλλει αὐτῷ ὑποχρέωσιν. Ἑπομένως δύναται τὸ δικαστήριον διὰ πρώτης ἀποφάσεως ν' ἀποφανθῇ ἐπὶ τῆς περὶ ἀναρμοδιότητος ἐνστάσεως καὶ διὰ δευτέρας ἐπὶ τῆς οὐσίας, ἐὰν διὰ τῆς πρώτης ἐκηρύχθη ἁρμόδιον. Ἐὰν ὁ ἐναγόμενος ἔχῃ ἤδη συζητήσῃ ἐπὶ τῆς οὐσίας, ἡ δευτέρα ἀπόφασις δύναται νὰ ἐκδοθῇ ἀμέσως μετὰ τὴν πρώτην. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τὸ δικαστήριον δὲν δύναται νὰ προέλθῃ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς οὐσίας συζήτησιν, εἰμὴ μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς πρώτης ἀποφάσεως. Οὐδεμία ἀπόφασις δύναται τῷ ὄντι νὰ ἐκτελεσθῇ, πρὶν κοινοποιηθῇ (ἄρθρ. 147 κώδ. πολ. δικονομίας).

445. Πρὸ τῆς ἐκδόσεως ἀποφάσεώς τινος ἐπὶ τῆς οὐσίας τὸ δικαστήριον εἴτε διὰ χωριστῆς ἀποφάσεως, εἴτε διὰ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως(4) ὀφείλει νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἑαυτοῦ ἁρμοδιότητα. Ἄλλως θὰ ἐνήσκει ἀμφισβητουμένην δικαιοδοσίαν, πρὶν ἀναγνωρίσῃ τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς. Οὕτω τὸ δικαστήριον δὲν δύναται νὰ ἐκδώσῃ προδικαστικὴν ἐπὶ τῆς οὐσίας ἀπόφασιν, νὰ διατάξῃ, φέρ' εἰπεῖν, ἀπόδειξιν, πρὶν ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἁρμοδιότητος.(5) Ἀμφισβήτησις δ' ὑπάρχει περὶ τοῦ ζητήματος ἂν παρὰ τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα δικαστήριόν τι δύναται, πρὶν ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἁρμοδιότητος, νὰ παραπέμψῃ τοὺς διαδίκους εἰς τοὺς διαιτητὰς - εἰσηγητάς, ὅπως κανονίσωσι τὴν ἐκτῶν

---

(1) Garsonnet op. cit. III ἀριθ. 426 σελ. 74.

(2) Ἀπ. ἐφ. Poitiers 20 Μαΐου καὶ 9 Ἰουνίου 1820, 9 Φεβρουαρίου 1838. —Bourbeau, VI, σελ. 126. Dalloz Rép. λ. Acquiescement ἀριθ. 630.

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 13 Μαΐου 1811 Dalloz, Rép. λ. Compétence commerciale, ἀριθ. 350.

(4) Ἀπ. ἐφ. Caen 12 Ἰανουαρίου 1881 S. 1884.1.150. J. Pal. 1884.1. 1353.

(5) Ἀπ. ἀκυρ. 27 Μαρτίου 1849 D. 1849.1.123· ἐφ. Nîmes 22 Μαΐου 1855. D. 1855.5.199.

διαφοράν ὡς πρός τε τὸ περὶ ἁρμοδιότητος ζήτημα καὶ ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν. Ὅρ. κατωτέρω ἀριθ. 466.

Ἐν τούτοις ὑπάρχουσιν ἐξαιρετικαὶ περιπτώσεις, καθ' ἃς τὸ δικαστήριον δὲν περιορίζεται νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἁρμοδιότητος πρὶν ἀποφανθῇ ἐπὶ τῆς οὐσίας. Τοιαῦται περιπτώσεις εἶναι αἱ καθ' ἃς τὸ δικαστήριον δὲν δύναται νὰ κηρύξῃ ἑαυτὸ ἁρμόδιον εἰ μὴ ἀφοῦ ἐξετάσῃ τὰς ἐπιδίκους συμβάσεις. Οὕτως ἔχει, ὅταν ὁ ἐναγόμενος ἐκκλίνῃ τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ δικαστηρίου, ὑποστηρίζων ὅτι ἡ ὑπόσχεσις δὲν ἐγένετο ἢ ὅτι τὸ ἐμπόρευμα δὲν παρεδόθη ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ ἄρθρ. 420 κώδ. πολ. δικονομίας. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ δικαστήριον δέον νὰ ἐξετάσῃ ποῦ ἐγένετο ἡ ὑπόσχεσις καὶ ποῦ παρεδόθη τὸ ἐμπόρευμα, πρὶν κηρύξῃ ἑαυτὸ ἁρμόδιον ἢ ἀναρμόδιον.(1)

446. ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΚΡΕΜΟΔΙΚΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΑΣ.—Ὅταν ἔχῃ ἐγερθῇ προηγουμένως ἐνώπιον ἄλλου ἐμποροδικείου ἀγωγὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου,(2) ἢ ὅταν ἡ διαφορὰ ἦναι συναφὴς πρός τινα δίκην ἐκκρεμῆ ἤδη ἐνώπιον ἄλλου ἐμποροδικείου, δύναται νὰ αἰτηθῇ ἢ νὰ διαταχθῇ ἡ παραπομπὴ (ἄρθρ. 171 κώδ. πολ. δικον.). Ἡ προτεινομένη ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου ἔνστασις εἶναι ἡ *ἔνστασις τῆς ἐκκρεμοδικίας ἢ ἡ ἔνστασις τῆς συναφείας*. Αἱ ἐνστάσεις αὗται διέπονται ὑφ' ὧν καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων κανόνων, πλὴν ὅμως ἐξαιρέσεώς τινος.

Αἱ τῆς ἐκκρεμοδικίας καὶ τῆς συναφείας ἐνστάσεις δέον νὰ προτείνωνται *ἐν ἀρχῇ τῆς δίκης* (in limine litis), καθάπερ ἡ ἔνστασις τῆς ἀναρμοδιότητος ratione personae, ἢ δύνανται νὰ προτείνωνται ἐν πάσῃ στάσει τῆς δίκης ὡς ἡ ἔνστασις τῆς ἀναρμοδιότητος ratione materiae;

Τὸ ζήτημα ἀμφισβητεῖται ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων.(3) Δὲν φαίνεται δ' ὅμως ἀμφισβητήσιμον καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν· ἐπ' αὐτῶν δέον

---

(1) Ὅρ. ἀπ. ἀκυρ. 19 Φεβρουαρίου 1862. D. 1862.1.234.

(2) Δυνατὸν ἔτι ἕνεκα μικτῆς τινος πράξεως, ὁ δι' ὃν ἡ πρᾶξις ἔχει ἀστικὸν χαρακτῆρα νὰ ἐνήργησεν ἐνώπιον πρωτοδικείου καὶ ἐνώπιον ἐμποροδικείου. Καὶ τότε ὑπάρχει ἐκκρεμοδικία.

(3) Περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς προτάσεως τῆς περὶ ἐκκρεμοδικίας ἢ συναφείας ἐνστάσεως, ὅρ. Boitard, Colmet-Daage et Glasson, II, σελ. 386 καὶ 387.—Ὅρ. ἀντίθετον γνώμην ἀπ. ἀκυρ. 18 Ἰουλίου 1859. D, 1859.1.394.

νὰ γείνῃ δεκτὴ ἄνευ δυσκολίας ἡ πρώτη λύσις. Τὸ ἄρθρον 424, ἀφοῦ ὥρισεν ὅτι, ὅταν τὸ δικαστήριον ἦναι ἀναρμόδιον λόγῳ ὕλης, πρέπει νὰ παραπέμπῃ τοὺς διαδίκους, καὶ ἂν ἔτι δὲν προϋτάθη ἡ ἀναρμοδιότης, προστίθησιν· *ἡ κάμπτουσα τὸ βῆμα ἔνστασις διὰ πάντα ἄλλον λόγον δὲν δύναται νὰ προταθῇ εἰμὴ πρὸ πάσης ἄλλης ὑπερασπίσεως.* Ἀφ ἑμένης κατὰ μέρος τῆς ἀναρμοδιότητος, ἔνστασις κάμπτουσα τὸ βῆμα δὲν δύναται ἀλλ' ἢ νὰ στηρίζηται ἐπὶ τῆς ἐκκρεμοδικίας ἢ τῆς συναφείας. Ἐπομένως τὸ ἄρθρον 424 ἀναγκαίως ἔχει ὑπ' ὄψιν τὰς ἐνστάσεις τὰς στηριζομένας ἐπὶ τῶν δύο αὐτῶν λόγων. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ταχύτητος ὁ νόμος δὲν θέλει μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπὶ τῆς οὐσίας συζητήσεως νὰ δύνηται νὰ παρεμποδίζηται ἡ δίκη διὰ τοιαύτης τινὸς ἐνστάσεως.(1)

447. *Ζητήματα ἁρμοδιότητος. Συνάφεια. Ἐκκρεμοδικία. Κανονισμὸς ἁρμοδιότητος.* — Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν, τὰ ζητήματα ἁρμοδιότητος, ἐκκρεμοδικίας, συναφείας δὲν λύονται ἀναγκαίως δι' ἐνστάσεως· δύνανται ἔτι νὰ λυθῶσι καὶ διὰ κανονισμοῦ ἁρμοδιότητος. Τὰ ἄρθρα 363—367 κώδ. πολ. δικον. δέον, κατ' ἀρχήν, νὰ ἐφαρμόζωνται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.(2) Λυσιτελὲς δ' ὅμως εἶναι νὰ γείνωσι παρατηρήσεις τινὲς ὡς πρὸς τὸν κανονισμὸν ἁρμοδιότητος ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.

Ὡς πρὸς τὴν ἁρμοδίαν διὰ νὰ ἀποφήνηται περὶ τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἁρμοδιότητος ἀρχὴν ὁ κῶδιξ πολ. δικονομίας (ἄρθρ. 363) προβλέπει περὶ τῶν συγκρούσεων μεταξὺ εἰρηνοδικείων ὑπαγομένων ἢ μὴ εἰς τὸ αὐτὸ πρωτοδικεῖον ἢ εἰς τὸ αὐτὸ ἐφετεῖον, μεταξὺ πρωτοδικείων ὑπαγομένων ἢ μὴ εἰς τὸ αὐτὸ ἐφετεῖον καὶ μεταξὺ ἐφετείων. Ἡ καθιερουμένη ὑπὸ τοῦ κώδικος πολ. δικονομίας γενικὴ ἰδέα εἶναι ὅτι ἁρμοδία δικαιοδοσία εἶναι ἡ ἀνωτέρα κοινὴ ἀμφοτέρων τῶν συγκρουομένων δικαστηρίων δικαστικὴ ἐξουσία. Ἡ ἰδέα αὕτη πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται καὶ καθ' ἣν περίπτωσιν ἀμφότερα τὰ συγκρουόμενα δικαστήρια ἢ τὸ ἕτερον τοὐλάχιστον αὐτῶν εἶναι ἐμποροδικεῖον. Δύναται δ' ἄλλως νὰ

---

(1) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, II, σελ. 734 καὶ 735. Ὅρ. ὅμως Bourbeau, Théorie de la procédure civile, VI, σελ. 253.

(2) Ὅρ. Περὶ τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἁρμοδιότητος ἐν γένει, Boitard, Colmet-Daage et Glasson, I, ἀριθ. 548—554.

εἴπῃ τις, ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν δικαστηρίων πρώτου βαθμοῦ ἐν τῷ ἄρθρ. 363 πολ. δικον. ἐννοοῦνται τόσον τὰ ἐμποροδικεῖα, ὅσον καὶ τὰ πρωτοδικεῖα. Ἐπομένως ἐν περιπτώσει συγκρούσεως μεταξὺ ἐμποροδικείων ἢ μεταξὺ πρωτοδικείων καὶ ἐμποροδικείων ὑπαγομένων εἰς τὸ αὐτὸ ἐφετεῖον, τὸ ἐφετεῖον τοῦτο εἶναι ἁρμόδιον. Ἐὰν τὰ δικαστήρια ὑπάγωνται εἰς διάφορα ἐφετεῖα, ὁ κανονισμὸς τῆς ἁρμοδιότητος εἰσάγεται ἐνώπιον τοῦ ἀκυρωτικοῦ. Ἐὰν δὲ ἡ σύγκρουσις ἀναφύηται μεταξὺ ἐμποροδικείου καὶ εἰρηνοδικείου τῆς δικαιοδοσίας τοῦ αὐτοῦ ἐφετείου, τὸ ἐφετεῖον τοῦτο εἶναι ἁρμόδιον. (1) Θὰ ἦτο δὲ τὸ ἀκυρωτικὸν ἁρμόδιον, ἂν τὸ ἐμποροδικεῖον καὶ τὸ εἰρηνοδικεῖον ἀνῆκον ἑκάτερον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν ἄλλου ἐφετείου.

Κατὰ τὴν παραδεδεγμένην ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων γνώμην αἴτησις περὶ κανονισμοῦ ἁρμοδιότητος δύναται νὰ ἐγερθῇ, εἴτε ὅταν δύο δικαστήρια κηρύσσωνται ἁρμόδια, τοῦθ' ὅπερ δύναται νὰ συμβῇ εἰδικῶς ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ ἄρθρου 420 πολ. δικονομίας, εἴτε ὅταν δύο δικαστήρια κηρύσσωνται ἀναρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν τῆς αὐτῆς διαφορᾶς, εἴτε ὅταν δικαστηρίόν τι κηρύσσηται ἀναρμόδιον, ἀδιαφόρως τοῦ ἂν ἕτερον ἔχει ἤδη ἢ μὴ ἐπιληφθῇ τῆς ὑποθέσεως. Ἐνίοτε λέγεται ὅτι, ὅταν δικαστήριόν τι ἀπέρριψεν ἔνστασιν ἀναρμοδιότητος καὶ οὐδὲν ἕτερον ἐπελήφθη ἔτι τῆς ὑποθέσεως, ἡ περὶ κανονισμοῦ ἁρμοδιότητος αἴτησις εἶναι μᾶλλον *αἴτησις περὶ προσδιορισμοῦ τοῦ ἁρμοδίου δικαστηρίου.*(2)

Ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων ἡ δεχομένη τὴν περὶ κανονισμοῦ ἁρμοδιότητος (ἄρθρ. 364 κώδ. πολ. δικον.) αἴτησιν ἀπόφασις πρέπει νὰ ἐπιδίδηται ὑπὸ τοῦ αἰτοῦντος εἰς τὴν κατοικίαν τῶν δικηγόρων (avoués) τῶν διαδίκων (ἄρθρ. 365). Ἡ ἐπίδοσις αὕτη ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων γίνεται εἰς τὴν κατοικίαν τῶν διαδίκων ἢ τῶν πληρεξουσίων αὐτῶν. Ἐπομένως ἡ πρὸς παράστασιν προθεσμία εἶναι ἡ τῶν ἀγωγῶν λογιζομένης καὶ τῆς ἀποστάσεως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κατοικίας τῶν διαδίκων ἢ τῶν πληρεξουσίων αὐτῶν, ἐνῷ ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων ἡ προθεσμία λογίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεταξὺ τῶν κατοικιῶν τῶν δικηγόρων (avoués) ἀποστάσεως.

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Caen 3 Ἰουλίου 1873. D. 1873.1.284.

(2) Boitard, Colmet Daage et Glasson, I, ἀριθ. 550.

448. ΑΝΑΒΛΗΤΙΚΗ ΕΝΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΟΙΝΟΚΤΗΜΟΣΥΝΗι ΣΥΖΥΓΟΥ.— Ἡ ἁρμοδιότης τοῦ ἐμποροδικείου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φύσεως τῶν ἐπιδίκων ὑποθέσεων καὶ ὅταν ἡ ἰδιότης τῶν μερῶν ἀσκῇ ἐπ' αὐτὰς ἐπίδρασιν, ἐξετάζεται ὁποία ἦτο αὕτη ἐν τῷ χρόνῳ τῆς τελέσεως τῶν πράξεων. Ἐννοεῖται ἄρα ὅτι οἱ κληρονόμοι (1) καὶ αἱ ἐν κοινοκτημοσύνῃ χῆραι (2) τῶν τῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἐμποροδικείου διαδίκων δύνανται νὰ κληθῶσιν ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου εἴτε διὰ νέας ἀγωγῆς εἴτε δι' αἰτήσεως περὶ ἐπαναλήψεως, ἐὰν ὁ δικαιοπάροχος αὐτῶν εἶχεν ἐναχθῇ ἤδη, ὅτε ἔζη (3) (ἄρθρ. 426 κώδ. πολ. δικονομίας). Περὶ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς δίκης ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ὅρα κατωτέρω ἀριθ. 507.(4)

Παρατηρητέον δ' ὅτι οὐδέποτε ἐξήχθησαν πᾶσαι αἱ δυναταὶ συνέπειαι ἐκ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν αἱ ἐμπορικαὶ διά τινα ἐνοχαὶ ἔχουσι τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα καὶ διὰ τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ. Οὕτως αἱ χῆραι καὶ οἱ κληρονόμοι τῶν δικαζομένων ὑπὸ τῶν ἐμποροδικείων διαδίκων, καλούμενοι ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων αὐτῶν ἕνεκα τῆς ἑαυτῶν ἰδιότητος πρὸς ἐπανάληψιν τῆς δίκης ἢ διὰ νέας ἀγωγῆς, δὲν ὑπέκειντο εἰς προσωπικὴν κράτησιν (νόμ. 17 Ἀπριλίου 1832 ἐδ. 2).

Δυνατὸν ὁ ἐναγόμενος νὰ ἀρνῆται τὴν ἰδιότητα τοῦ κληρονόμου ἢ

---

(1) Ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν κληρονόμων δέον προδήλως νὰ ἐννοηθῶσι πάντες οἱ καθολικοὶ κληρονόμοι, κληρονόμοι ἁπλῶς ἢ μετὰ τοῦ εὐεργετήματος τῆς ἀπογραφῆς, ἄτακτοι κληρονόμοι, καθολικοὶ κληροδόχοι, καὶ ὁ κηδεμὼν σχολαζούσης κληρονομίας. Διὰ τὸν μετὰ τοῦ εὐεργετήματος τῆς ἀπογραφῆς κληρονόμον ὅρ. ἀπ. ἐφ. Paris 24 Μαρτίου 1893. D. 1894.2.489 ἀπ. ἀκυρ. 16 Νοεμβρίου 1874. S. 1875.1.65 D. 1875.1.150.

(2) Τὸ ἄρθρον 426 κωδ. πολ. δικον. διαλαμβάνει μόνον περὶ τῶν χηρῶν. Ἀλλ' εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῆς κεχωρισμένης ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης ἢ τῆς διατελούσης ἐν χωρισμῷ περιουσίας, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς διεζευγμένης. Ἐπίσης ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν κοινοκτημοσύνῃ συζύγου ἐμπορευομένης δημοσίᾳ γυναικός.

(3) Κατωτέρω (ἀριθ. 507) ἐξηγηθήσεται ὅτι ὁ θάνατος τοῦ ἐνάγοντος διακόπτει τὴν δίκην, ὡς καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἐναγομένου.

(4) Τὸ ἄρθρ. 426 πολ. δικον. ἐπαναφέρει τὸ ἄρθρ. 16 τοῦ τίτλου XII τοῦ Διατάγματος τοῦ 1673. Ἡ διάταξις αὕτη, ἥτις ἔθετε τέρμα εἰς μακρὰν ἀμφισβήτησιν, εἶχεν ἐν τῷ συστήματι τοῦ διατάγματος μείζονα σημασίαν ἢ ἐν τῷ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι δὲν ἔχει οἷον ἄλλοτε προσωπικὸν χαρακτῆρα· ὅρ. Bourbeau, op. cit., VI, σελ. 271—275.

τῆς ἐν κοινοκτημοσύνῃ χήρας ἢ νὰ ἰσχυρίζηται ὅτι ἔχει μὲν προθεσμίαν πρὸς ἀπόκτησιν, δὲν ἔχει ὅμως ἔτι ταύτην, ἐνῷ ὁ ἐνάγων ὑποστηρίζει τὸ ἐναντίον. Μόνον ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει προβάλλεται ἔνστασις ἡ τοῦ ἄρθρ. 174 πολ. δικον. Ἀλλ' ἐν ἀμφοτέραις ἐφαρμόζεται ὁ αὐτὸς κανών, καθ' ὃν ἡ περὶ τῆς ἰδιότητος ἀμφισβήτησις παραπέμπεται πρὸς ἐξέτασιν εἰς τὸ πολιτικὸν δικαστήριον.(1) Ἀφοῦ δὲ τοῦτο ἀποφήνηται περὶ ταύτης, ἡ δίκη ἐπαναλαμβάνεται ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου, ὅπερ ἐκδίδει τὴν ἐπὶ τῆς οὐσίας ἀπόφασιν (ἄρθρ. 426). Τὰ περὶ τῆς ἰδιότητος ζητήματα εἶναι πράγματι καθαρῶς ἀστικά, καὶ διὰ ταῦτα τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἀναρμόδιον *λόγῳ ὕλης* (ἀριθ. 374). Ἐπομένως τὸ ἐμποροδικεῖον ὀφείλει καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος ἔτι νὰ κηρύξῃ ἑαυτὸ ἀναρμόδιον διὰ τὰ ζητήματα αὐτά.(2)

Ἀλλὰ μὴ ὑπαρχούσης ἀμφισβητήσεως περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν ὁ ἐναγόμενος ἀπέκτησε τὴν ἰδιότητα τοῦ κληρονόμου ἢ ἂν ἀπεδέξατο τὴν κοινοκτημοσύνην, οὔτε περὶ τοῦ ζητήματος ἂν αἱ πρὸς σύνταξιν ἀπογραφῆς καὶ διάσκεψιν προθεσμίαι ἐξέπνευσαν, τὸ ἐμποροδικεῖον δύναται νὰ παρατείνῃ τὰς προθεσμίας ταύτας συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 798 ἀστ. κώδικος.

449. ΕΝΣΤΑΣΙΣ ΕΓΓΥΗΣΕΩΣ.—Διὰ τοῦ ὅρου *ἐνοχὴ ἐξ ἐγγυήσεως* ἐννοεῖται ἡ ὑποχρέωσις προσώπου τινὸς νὰ ἀποζημιώσῃ ἕτερον δι' ὡρισμένας τινὰς ζημίας ἢ νὰ προστατεύσῃ αὐτὸν ἐναντίον προσβολῶν τινων. Ὁ *ὑπὲρ οὗ ἡ ἐγγύησις* ἐναγόμενος ὑπὸ τρίτου δύναται, γενικῶς εἰπεῖν, ἢ νὰ στραφῇ κατὰ τοῦ *ἐγγυητοῦ* διὰ κυρίας ἀγωγῆς ἢ νὰ προσεπικαλέσῃ αὐτὸν ἐν τῇ δίκῃ. Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ὁ ὑπὲρ οὗ ἡ ἐγγύησις προβάλλει *τὴν ἔνστασιν τῆς ἐγγυήσεως*, ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν ἀναγκαίαν προθεσμίαν διὰ νὰ παρεμβάλῃ ἐν τῇ δίκῃ τὸν ἑαυτοῦ ἐγγυητήν. Ἡ ἀναβλητικὴ αὕτη ἔνστασις ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν διέπεται ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 175—185 κώδ.

---

(1) Ἡ περὶ τῶν ἐμποροδικείων σχετικὴ διάταξις ἔχει ἐξαιρετικὸν χαρακτῆρα ἢ πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται ἐξ ἀναλογίας καὶ ἐπὶ τῶν εἰρηνοδικείων; Διὰ τὴν πρώτην λύσιν ὅρ. ἀπ. πρωτοδ. Ruffec 20 Νοεμβρίου 1892. D. 1893. 2. 497. Διὰ τὴν ἐναντίαν σημ. τοῦ Cohendy ὑπὸ τὴν ἀπ. ταύτην.

(2) Ἀπ. ἐφ. Rouen 6 Δεκεμβρίου 1877 D. 1878.2.146. Πρβλ. ἀπ. ἀκυρ. 1 Ἀπριλίου 1889. S. 1889.1.455 J. Pal. 1889.1.1147. D. 1889.1.462.

πολ.δικον.(1) Ἐννοεῖται δ' ὅμως ὅτι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων δὲν δύναται πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἐπὶ τῆς κυρίας ἀγωγῆς ἀναβολῆς νὰ ἀπαιτηθῇ ὅπως ὁ ἐναγόμενος δηλώσῃ, ὅταν δὲν παρῆλθεν ἔτι ἡ προθεσμία τῆς περὶ ἐγγυήσεως ἀγωγῆς, διὰ δικογράφου κοινοποιουμένου ὑπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον, ὅτι ἡ ἀγωγὴ αὕτη ἐκοινοποιήθη, ὡς ὁρίζεται ἐν ἄρθρῳ 179 πολ. δικον. διὰ τὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις. Πρὸς παραδοχὴν τῆς ἐνστάσεως ἀρκεῖ ἁπλῆ δήλωσις τοῦ ἐναγομένου ἐπ' ἀκροατηρίου.

Ἡ τῆς ἐγγυήσεως ἐνοχὴ παρουσιάζεται συχνὰ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Ἡ ἀλληλεγγύη εἶναι συχνοτάτη μεταξὺ τῶν ὀφειλετῶν καὶ τῶν ἀλληλεγγύων συνοφειλετῶν ὄντων ἀμοιβαίων ἐγγυητῶν (ἄρθρ. 1215 ἀστ. κώδ.) ὁ ἐναγόμενος ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ δύναται νὰ προτείνῃ τὴν ἔνστασιν διὰ νὰ προσεπικαλέσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ὡς ἐγγυητάς (2) Ἐν τούτοις πολλοὶ λόγοι καθιστῶσι τὴν τῆς ἐγγυήσεως ἔνστασιν ἧττον συχνὴν ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἢ ὅσον ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῇ· ὅρ. ἀριθ. 450 καὶ 451.

450. Ἡ τῆς ἐγγυήσεως ἔνστασις δὲν δύναται, φαίνεται, νὰ προβληθῇ παρ' ὑπογραφέως ἐμπορικοῦ τίτλου, ὅστις θέλει νὰ ποιήσηται ἀναγωγὴν κατὰ προηγουμένου ὀπισθογράφου. Ἀναμφιβόλως πᾶς ὀπισθογράφος ἔχει ὡς ἐγγυητὰς τοὺς προηγουμένους αὐτοῦ· ἀλλ' αἱ περὶ τῆς ἐνστάσεως τῆς ἐγγυήσεως διατάξεις τῆς πολιτικῆς δικονομίας εἶναι ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν περὶ πληρωμῆς τῶν ἐμπορικῶν τίτλων διατάξεων τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος. Ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ θέλει αἱ συναλλαγματικαὶ καὶ τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια νὰ ἐξοφλῶνται ἀμέσως, ὡς ἐκ τούτου δὲ δὲν ἐπιτρέπεται τῷ δικαστῇ νὰ χορηγῇ προθεσμίας ἐπὶ τῶν θεμάτων αὐτῶν (ἄρθρ. 157 ἐμπ. κώδ.). Ἂν ἡ τῆς ἐγγυήσεως ἔνστασις ἐγίνετο δεκτὴ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν τίτλων, ἡ πληρωμὴ αὐτῶν ἠδύνατο ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ νομοθέτου νὰ ἀναβάλληται ἐπὶ πολύ. Ἕκαστος ὑπογραφεὺς τοῦ τίτλου θὰ ἠδύνατο τῷ ὄντι νὰ τυγχάνῃ προθεσμίας διὰ νὰ προσεπικαλέσῃ ἐν τῇ δίκῃ τὸν ἑαυτοῦ ἐγγυητήν, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἔστιν ὅτε ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀπισθογράφων εἶναι μέγας. Δύναταί τις νὰ προσθέσῃ ἔτι ὅτι ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ καθιεροῖ ῥητῶς τὸ δικαίωμα διὰ τὸν κομιστὴν νὰ ἐνεργῇ διὰ χω-

(1) Περὶ τῆς ἐκ τῆς ἐγγυήσεως ἐνστάσεως ἐν γένει ὅρ. Boitard, Colmet-Daage et Glasson, I, ἀριθ. 377—404.

(2) Demolombe, XXVI, ἀριθ. 316.

ριστῆς ἀγωγῆς ἐναντίον τινὸς τῶν ὀπισθογράφων, τὸ δὲ δικαίωμα τοῦτο θὰ ἦτο φανταστικόν, ἂν ὁ κομιστὴς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ἄμεσον καταδίκην. Ὅρ. ἄρθρ. 140 καὶ 164 ἐμπ. κώδ.

Τὸ ὅτι ὁ ὀπισθογράφος ἐμπορικοῦ τίτλου δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ προθεσμίαν ἐπὶ τῇ τῆς ἐγγυήσεως ἐνστάσει διὰ νὰ προσεπικαλέσῃ ἐν τῇ δίκῃ προηγούμενον ὀπισθογράφον δὲν σημαίνει καὶ ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐγείρῃ παρεμπίπτουσαν ἐκ τῆς ἐγγυήσεως ἀγωγήν. Τοῦτο δ' ὅμως μόνον ὅτι ἡ παρεμπίπτουσα αὕτη ἀγωγὴ δὲν πρέπει νὰ ἐπιβραδύνῃ τὴν ἀπόφασιν ἐπὶ τῆς κυρίας ἀγωγῆς.

Δυνάμει τῶν ἀρχῶν τῶν τεθεισῶν ἀνωτέρω (ἀριθ. 415), ὅτε προέκειτο περὶ τῶν τύπων τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἀγωγῶν, ὅταν οἱ ὑπογραφεῖς ἐμπορικοῦ τίτλου ἐνάγωνται ὁμοῦ, οἱ ἔχοντες ἐξ αὐτῶν τοὺς ἄλλους ἐγγυητὰς δύνανται νὰ ὑποβάλωσι τὴν περὶ ἐγγυήσεως αἴτησιν διὰ τῶν κατατεθειμένων ἐν τῇ συνεδριάσει προτάσεων. Ἀλλ' ὁ ἐναγόμενος μεμονωμένως ὑπογραφεὺς ἐμπορικοῦ τίτλου, ὅστις θέλει νὰ παρεμβάλῃ ἐν τῇ δίκῃ τὸν ἑαυτοῦ ἐγγυητήν, ὀφείλει νὰ πράξῃ τοῦτο διὰ παρεμπιπτούσης ἀγωγῆς.

551. Ὁ νόμος διακρίνει τὴν *ἁπλῆν ἢ προσωπικὴν* ἐγγύησιν καὶ τὴν *τετυπωμένην ἢ πραγματικήν*. Ἡ ἐγγύησις εἶναι ἁπλῆ, ὅταν ὁ ἐγγυητὴς ἔχῃ νὰ ἀπαντήσῃ εἰς προσωπικὴν ἀγωγήν, εἶναι δὲ πραγματική, ὅταν ἡ ὑπεράσπισις αὐτοῦ στρέφηται κατὰ πραγματικῆς ἀγωγῆς, ὅταν, φέρ' εἰπεῖν, ὁ ἀγοραστὴς ἐναγόμενος διὰ διεκδικητικῆς ἀγωγῆς κινδυνεύῃ νὰ ὑποστῇ ἐκνίκησιν καὶ ποιῆται ἀναγωγὴν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ πωλητοῦ. Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἂν ἡ προσωπικὴ ἐγγύησις ἦναι συχνοτάτη διὰ τὴν δηλωθεῖσαν ἀνωτέρω αἰτίαν (ἀρ. 449), ἡ πραγματικὴ ὅμως ἐγγύησις εἶναι σπανία. Τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἐγγύησις προϋποτίθησιν ἀπειλουμένην ἢ πραγματοποιηθεῖσαν ἐκνίκησιν. Ἀλλ' αἱ ἐκνικήσεις, αἵτινες εἶναι εὐνόητοι διὰ τὰ ἀκίνητα, οὐδόλως παρουσιάζονται διὰ τὰ κινητά, ἅτινα μόνα εἶναι ἀντικείμενα τῆς ἐμπορίας, καθ' ὅσον οἱ κάτοχοι τῶν κινητῶν προστατεύονται ὑπὸ τοῦ κανόνος, *ἐπὶ κινητῶν ἡ κατοχὴ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τίτλον* (ἄρθρ. 2279 ἀστ. κώδ.). Ἀλλ' ὅμως καὶ ἐπὶ κινητῶν δυνατὸν νὰ συμβῇ ἐκνίκησις καὶ ἑπομένως καὶ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἡ ἔνστασις τῆς πραγματικῆς ἐγγυήσεως χωρεῖ α) ὁσάκις εἶναι δεκτὴ ἡ διεκδίκησις δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 2279 ἐδ. 2 ἀστ. κώδ., β) ὁσάκις οἱ εἰς τὸν κομιστὴν τίτλοι δύνανται νὰ διεκδικηθῶσι

δυνάμει τοῦ νόμου τῆς 15 Ἰουνίου 1872 (ἄρθρ. 42)· γ) ἐπὶ τῶν πλοίων, ἅτινα καίτοι εἶναι κινητά, δὲν ὑπόκεινται εἰς τὸν κανόνα τοῦ ἄρθρ. 2279 ἀστ. κώδ. (ἄρθρ. 190 ἐμπ. κώδ.).

452. Ἡ περὶ ἐγγυήσεως παρεμπίπτουσα ἀγωγὴ τότε μόνον δύναται νὰ εἰσαχθῇ ἐνώπιον τοῦ ἐπιλαβομένου τῆς κυρίας ἀγωγῆς δικαστηρίου, ὅταν αὐτὴ ἡ ἐγγύησις ἦναι ἐμπορική. Ἑπομένως ἡ ἔνστασις τῆς ἐγγυήσεως δὲν εἶναι δεκτή, ὅταν τὸ ἐπιλαβόμενον δικαστήριον ἦναι ἀναρμόδιον ratione materiae πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ἐκ τῆς ἐγγυήσεως ἀγωγῆς. Τὸ ἄρθρον 181 ἐμπ. κώδ. μόνον τῶν κανόνων τῆς σχετικῆς ἁρμοδιότητος καθιερεῖ ἐξαίρεσιν διὰ τὰς παρεμπιπτούσας ἐκ τῆς ἐγγυήσεως ἀγωγάς. Ὅρ. ἀνωτέρω ἀριθ. 380 δὶς καὶ 400.

453. Πρὸς τὴν ἔνστασιν τῆς ἐγγυήσεως σχετίζεται ζήτημα, ὅπερ δύναται μὲν νὰ ἀναφυῇ καὶ ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων, φυσικὸν ὅμως εἶναι νὰ ἐγείρηται συχνὰ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων διὰ τὸν λόγον ὅτι αἱ ἀσφάλειαι κατέστησαν πολυαριθμόταται ἐν τῇ ἐμπορίᾳ. Ὁ ἀσφαλιζόμενος, ἐναγόμενος ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς ἑαυτοῦ κατοικίας ὑπὸ τρίτου, πρὸς ὃν εἶναι ὑπόχρεως εἰς ἀποζημιώσεις, δύναται νὰ προβάλῃ τὴν ἔνστασιν τῆς ἐγγυήσεως, ὅπως προσεπικαλέσῃ εἰς τὴν δίκην ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου τὸν ἀσφαλιστήν, ὅστις ἠγγυήθη διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ τοιαύτας ἀξιώσεις τρίτου; Τὸ ζήτημα δύναται νὰ ἀναφυῇ ἐπὶ πασῶν τῶν ἀσφαλειῶν, ἰδίως ὅμως ἀναφύεται ἐπὶ τῶν θαλασσίων ἀσφαλειῶν κατὰ τῶν δυστυχημάτων. Οὕτως ὁ ἰδιοκτήτης πλοίου ἐναγόμενος ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου ἄλλου πλοίου, βλαβέντος συνεπείᾳ συγκρούσεως ἐξ ἀμελείας τοῦ πλοιάρχου τοῦ πρώτου ἰδιοκτήτου, δυνατὸν νὰ διανοηθῇ νὰ προβάλῃ τὴν τῆς ἐγγυήσεως ἔνστασιν ὅπως προσεπικαλέσῃ εἰς δίκην τὸν ἑαυτοῦ ἀσφαλιστὴν ὡς ἐγγυητὴν διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ ἀξιώσεις τρίτων. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ κύριος, ὅστις συνωμολόγησεν ἀσφάλειαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ διὰ τὰ δυνάμενα νὰ ἐπέλθωσιν εἰς τοὺς ἐργάτας δυστυχήματα, δυνατόν, ὁσάκις ἐνάγεται ὑπὸ ἐργάτου ὡς ὑπεύθυνος ἐπελθόντος δυστυχήματος, νὰ θέλῃ νὰ προβάλῃ τὴν τῆς ἐγγυήσεως ἔνστασιν, ὅπως εἰσαγάγῃ ἐνώπιον τοῦ ἐπιλαβομένου ἤδη δικαστηρίου τὴν κατὰ τῆς ἀσφαλιστικῆς ἑταιρείας ἀγωγὴν αὐτοῦ.

Ἡ νομολογία δέχεται ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν χωρεῖ ἡ τῆς ἐγγυήσεως ἔνστασις πρὸς προσεπίκλησιν εἰς τὴν δίκην τοῦ ἀσφαλι-

στοῦ.(1) Οἱ ὑπὲρ τῆς λύσεως ταύτης λέγουσιν ὅτι αἱ δύο ἀγωγαὶ δὲν εἶναι συναφεῖς, ὅτι αἱ ἀγωγαί, ἀνήκουσαι ἡ μὲν εἰς τρίτον ἐναντίον τοῦ ἀσφαλισαμένου, ἡ δὲ εἰς τὸν ἀσφαλισάμενον ἐναντίον τοῦ ἀσφαλιστοῦ, καίτοι ἔχουσιν ὡς βάσιν τὸ αὐτὸ γεγονός, πηγάζουσιν ὅμως νομικῶς ἐκ δύο ἐνοχῶν μὴ διατελουσῶν πρὸς ἀλλήλας ἐν συναφείᾳ, ὅτι ἀμφότεραι εἶναι εὐθεῖαι καὶ οὐδετέρα δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς παρακολούθημα καὶ ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς ἑτέρας.

Δὲν συμμεριζόμεθα τὴν γνώμην ταύτην. Ἐπὶ ἀσφαλείας πρόκειται σαφῶς περὶ συμβατικῆς ἐγγυήσεως· ὁ ἀσφαλιστὴς ὑποχρεοῦται ἀπέναντι τοῦ ἀσφαλιζομένου νὰ ὑπερασπίζῃ αὐτὸν ἐναντίον ἀπειλουμένης ζημίας ἢ νὰ ἀποζημιοῖ αὐτόν, ἂν ἡ ζημία ἐπῆλθεν ἤδη. Οἱ λόγοι δέ, δι' οὓς καθιερώθη ἡ τῆς ἐγγυήσεως ἔνστασις καὶ ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ὁ ἐπιλαβόμενος τῆς κυρίας ἀγωγῆς δικαστὴς εἶναι ἁρμόδιος νὰ ἀποφαίνηται καὶ ἐπὶ τῆς περὶ ἐγγυήσεως ἀγωγῆς, ὑφίστανται ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ ἰσχύϊ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀγωγὴν τοῦ ἀσφαλισαμένου ἐναντίον τοῦ ἀσφαλιστοῦ. Ἐφαρμοζομένων καὶ ἐπ' αὐτῆς τῶν περὶ τῆς ἐνστάσεως τῆς ἐγγυήσεως διατάξεων τῆς πολιτικῆς δικονομίας γίνεται οἰκονομία ἐξόδων, ἀποφεύγεται διπλῆ δίκη, ἐπισπεύδεται ἡ λύσις τῆς διαφορᾶς καὶ ἀποφεύγονται ἀντιφατικαὶ ἀποφάσεις, αἵτινες ἠδύναετο νὰ ἐκδοθῶσιν, ἂν ἐπελαμβάνοντο ἀναγκαίως δύο διάφορα δικαστήρια, τὸ μὲν τῆς κατὰ τοῦ ἀσφαλισαμένου κινηθείσης ἀγωγῆς, τὸ δὲ τῆς ὑπὸ τοῦ ἀσφαλισαμένου κατὰ τοῦ ἀσφαλιστοῦ.

454. ΕΝΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΕΓΓΡΑΦΩΝ.— Ὁσάκις κατὰ τὴν δίοδον τῆς διαδικασίας ἐπιδίδονται ὑπὸ τοῦ ἑνὸς τῶν διαδίκων πρὸς τὸν ἕτερον ἀντίγραφα ἐγγράφων ἢ καὶ ὁσάκις, χωρὶς νὰ γείνῃ ἐπίδοσις ἀντιγράφου τινός, διάδικός τις ποιεῖται χρῆσιν τίτλου, ὃν ἐπεκαλέσθη ἐν τῇ ἀγορεύσει ἢ ἐν ταῖς προτάσεσιν αὐτοῦ, ὁ ἕτερος δύναται νὰ αἰτήσῃ νὰ ἐπιδειχθῇ αὐτῷ ὁ ἐπικληθεὶς τίτλος, ὅπως δυνηθῇ νὰ ἐξελέγξῃ καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἀμφισβητήσῃ αὐτόν. Ἑπομένως ὁ διάδικος δύναται νὰ προβάλῃ ἔνστασιν, τείνουσαν εἰς τὸ νὰ χορηγηθῇ αὐτῷ προθεσμία, ὅπως λάβῃ γνῶσιν τῶν ἐπιδοθέντων, προσαχθέντων ἢ ἐπικληθέντων κατ' αὐτοῦ ἐγγράφων. Ἡ ἔνστασις αὕτη εἶναι δεκτὴ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ὅπως

(1) Ἀπ. ἀχυρ. 3 Ἰανουαρίου 1882. S. 1882.1.120, J. Pal, 1882 1.264.

καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν.(1) Ἀλλά τινες ἐκ τῶν ἀφορωσῶν εἰς τὴν ἔνστασιν ταύτην διατάξεων τῶν ἄρθρων 182—192 πολ. δικον., δὲν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων, ἄλλως τε καὶ διότι προϋποτιθεῖσι τὴν παρέμβασιν τῶν δικηγόρων (avoués).

Οὕτω κατὰ τὸ ἄρθρον 188 ἡ κοινοποίησις τῶν ἐγγράφων αἰτεῖται δι' *ἁπλοῦ δικογράφου*, τουτέστι διὰ δικογράφου ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον (d'avoué à avoué) ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀφ' ἧς ἐγένετο χρῆσις ἢ ἐπίδοσις τῶν ἐγγράφων. Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἡ κοινοποίησις δὲν δύναται προδήλως νὰ αἰτηθῇ ὑπὸ τοιοῦτον τύπον, ἀλλὰ πρέπει νὰ αἰτηθῇ διὰ δικογράφου, ἐπιδιδομένου διὰ κλητῆρος, ἢ διὰ τῶν κατατιθεμένων ἐν τῇ συνεδριάσει προτάσεων (ἀριθ. 415). Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων ἡ προθεσμία τῆς κοινοποιήσεως ὁρίζεται ἢ διὰ τῆς *ἀποδείξεως παραλαβῆς τοῦ δικηγόρου* (avoué), ἢ διὰ τῆς διατατούσης τὴν κοινοποίησιν ἀποφάσεως, ἐὰν δὲ δὲν ὡρίσθη, εἶναι τριῶν ἡμερῶν (ἄρθρ. 189 πολ. δικονομίας). Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων δὲν δύναται νὰ γείνῃ λόγος περὶ ἀποδείξεως παραλαβῆς τοῦ δικηγόρου.

455.—ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ.— Ἡ ἀπόδειξις ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων κατὰ γενικὸν κανόνα διεξάγεται ὅπως καὶ ἐνώπιον τῶν πρωτοδικείων. Ἀλλ' ὅμως ὑπάρχουσιν ἀξιοσημείωτοί τινες διαφοραί.

456.—ΠΕΡΙ ΓΝΗΣΙΟΤΗΤΟΣ ΕΓΓΡΑΦΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑΣ.— Ὅταν ἐπὶ ἐγγράφου τινὸς ἰδιωτικοῦ παρίσταται ἀνάγκη συνπείᾳ τῆς μὴ ἀναγνωρίσεως ἢ τῆς ἀρνήσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ καθ' οὗ προτείνεται νὰ γείνῃ ἐξέτασις περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ ἐγγράφου (ἄρθ. 427 πολ. δικον.), τὸ ἐμποροδικεῖον ὀφείλει νὰ παραπέμψῃ τὸ ζήτημα ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου καὶ νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐπὶ τῆς οὐσίας ἀπόφασιν αὐτοῦ. Τοῦτ' αὐτὸ γίνεται καὶ ὁσάκις προσβάλλεται ὡς πλαστὸν εἴτε ἔγγραφον ἐπίσημον, εἴτε ἰδιωτικὸν ἀποδεδειγμένον γνήσιον ἢ ἀνεγνωρισμένον δικαστικῶς (ἄρθρ. 427). Τὰ ζητήματα ταῦτα εἶναι καθαρῶς ἀστικά. Ἐν τῇ περὶ γνησιότητος τοῦ ἐγγράφου διαδικασίᾳ καὶ ἰδίως ἐν τῇ περὶ πλαστότητος ἀναφύονται πολύπλοκα ζητήματα,

(1) Ἀπ. ἐμποροδ. Seine 6 Νοεμβρίου 1885 (Le Droit 5 Δεκεμβρίου 1885).

πρὸς λύσιν τῶν ὁποίων εἶναι ἀκατάλληλοι αἱ γνώσεις τῶν ἐμποροδικῶν. Τὰ ζητήματα ταῦτα δυσκόλως ἐννοοῦνται ἄνευ τῆς συμπράξεως τῶν δικηγόρων (avoués), ἀπαιτοῦσι δὲ καὶ τὴν συνδρομὴν πραγματογνωμόνων.(1) Ἄλλως τε ἐὰν τὸ ἔγγραφον ᾖναι σχετικὸν πρὸς ἓν τῶν κεφαλαίων τῆς ἀγωγῆς, οὐδὲν κωλύει, ὅπως τὸ ἐμποροδικεῖον προβῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν ἐπὶ τῶν ἄλλων κεφαλαίων.

Παρατηρητέον δὲ ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον μόνον τὸ παρεμπῖπτον ζήτημα παραπέμπει, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν οὐσίαν. Δὲν ἔχει ὅπως ἐν τῇ ἐνώπιον τῶν εἰρηνοδικῶν διαδικασίᾳ, καθ' ἣν ὅταν διάδικός τις δηλώσῃ ὅτι θέλει νὰ προσβάλλῃ τὸ ἔγγραφον ὡς πλαστόν, ἀρνῆται ἢ δὲν ἀναγνωρίζῃ τὸ ἔγγραφον, ὁ εἰρηνοδίκης ὀφείλει νὰ περιορισθῇ εἰς σημείωσιν ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς δηλώσεως ἢ τῆς ἀρνήσεως καὶ εἰς μονογράφησιν τοῦ ἐγγράφου καὶ νὰ παραπέμψῃ τὴν ὑπόθεσιν, τουτέστι τήν τε οὐσίαν καὶ τὸ παρεμπῖπτον, εἰς τὸ πρωτοδικεῖον (ἄρθρ. 14 κώδ. πολ. δικονομίας).

Πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 427 πολ. δικον. ἐπὶ τῆς ἀρνήσεως τοῦ ἐγγράφου εἶναι σχετικὰ δύο ζητήματα, ἐξ ὧν τὸ ἕτερον ἰδίως ἀμφισβητεῖται.

---

(1) Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος τὰ ἐμποροδικεῖα ἠδύναντο νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος τῶν ἀμφισβητηθέντων ἐγγράφων καὶ μόνον ἐπὶ πλαστογραφίας ὤφειλον νὰ παραπέμπωσιν εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια. Locré, Esprit du code de procédure, II, σελ. 146. Ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας ὁ Defermon προέτεινε μάλιστα νὰ γείνῃ δεκτὴ ἡ παραπομπὴ μόνον ὁσάκις τὸ ἔγγραφον ἐξηλέγχετο πλαστὸν (Locré, Législ de France τόμ. XXI σελ. 309). Παρατηρητέον δὲ ὅτι πολλάκις ἐπεκρίθη ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 427 κώδ. πολ. δικον., ἥτις τίθησι τὸν αὐτὸν κανόνα διά τε τὴν ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος καὶ διὰ τὴν τῆς πλαστογραφίας. Bourbeau op. cit. σελ. 296—297 Garsonnet I ἀριθ, 183. Παρεμπῖπτον ζήτημα, ὅπερ δύναται νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ὕπαρξιν ἐγκλήματος, πρέπει νὰ κρίνηται μετὰ τῶν ἰδιαιτέρων τῆς πολιτικῆς διαδικασίας ἐγγυήσεων. Τοὐναντίον δὲ ἐν τῇ περὶ γνησιότητος ἐγγράφου ἀποδείξει οὐδὲν συμφέρον τοιαύτης φύσεως ὑπάρχει καὶ ἑπομένως εὐνόητον εἶναι νὰ ἐνεργῆται αὕτη ὑπὸ τῶν ἐμποροδικείων.—Ἐν τῷ κατατεθέντι ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων τῇ 12 Ἰουλίου 1888 σχεδίῳ περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ κώδικος πολ. δικονομίας, ὁ περὶ τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας τίτλος (ἄρθρ. 13) δέχεται ρητῶς ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον κρίνει τὸ παρεμπῖπτον περὶ γνησιότητος ζήτημα ἐν ταῖς ὑποθέσεσιν, ὧν ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ διατάσσει τὴν παραπομπὴν ὁσάκις ἔγγραφόν τι ἐξελέγχεται πλαστόν.

1ον. Ὅταν ὁ ἐνάγων, καθ' οὗ ἀντιτάσσεται ἡ ἄρνησις τοῦ ἐγγράφου, ἀναγνωρίζῃ ὅτι ἡ τεθειμένη ἐν τῷ ἐπικαλουμένῳ ὑπ' αὐτοῦ τίτλῳ ὑπογραφὴ δὲν εἶναι τοῦ ἐναγομένου πρὸς πληρωμήν, τὸ ἐμποροδικεῖον ὑποχρεοῦται νὰ διατάξῃ τὴν ἀναβολὴν διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ὁ ἐναγόμενος ἐπιμένει ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐνστάσει, ὅπως ἐνεργηθῇ ἡ περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ ἐγγράφου ἀπόδειξις; Πρέπει νὰ γείνῃ δεκτὴ ἡ ἀποφατικὴ λύσις. Ἀφ' ἧς ἡ ἄρνησις τοῦ ἐγγράφου δὲν εἶναι ἀντικείμενον ἀμφισβητήσεως, τὸ δικαστήριον δύναται νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς οὐσίας ἀπόφασιν, χωρὶς νὰ διατάξῃ τὴν ἀναβολήν, ἥτις θὰ ἦγεν εἰς ἀσυντελῆ καὶ ματαίαν διαδικασίαν.(1)

2ον. Ὅταν ἡ ἄρνησις τοῦ ἐγγράφου ἀμφισβητῆται, τὸ ἐμποροδικεῖον δύναται νὰ μὴ παραπέμψῃ ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου τὸ παρεμπῖπτον περὶ τῆς γνησιότητος ζήτημα καὶ νὰ ἀποφήνηται ἀμέσως ἐπὶ τῆς οὐσίας στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ λόγου ὅτι ἡ ἄρνησις τοῦ ἐγγράφου δὲν ἦτο σπουδαία καὶ μόνον σκοπὸν εἶχε τὴν ἐπιβράδυνσιν τῆς ἐπιδιωκομένης ὑπὸ τοῦ πιστωτοῦ καταδίκης;

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ ἐγγράφου διαδικασία δὲν καθίσταται ἀπαραίτητος διὰ τῆς ἀρνήσεως τοῦ ἐναγομένου, ὅταν τὸ δικαστήριον ἦναι ἀρμόδιον νὰ ἀποφήνηται περὶ τῆς γνησιότητος. Τὸ ἄρθρ. 195 κώδ. πολ. δικον. λέγει μόνον ὅτι *ἡ περὶ τῆς γνησιότητος ἀπόδειξις δύναται νὰ διαταχθῇ.*(2) Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris 18 Ἰουνίου 1884. S.1884 2.216. J. Pal. 1887 1.1134. (Ἐν τῇ ὑποθέσει ἐφ' ἧς ἡ ἀπόφασις αὕτη, ὁ ἐνάγων καὶ ὁ ἐναγόμενος ἦσαν σύμφωνοι ὅτι ἡ ὑπογραφὴ δὲν ἦτο τοῦ ἐναγομένου, ἀλλ' ὅτι εἶχε τεθῇ ὑπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ. Τὸ ζήτημα ἦτο μόνον ἂν τῷ ὄντι ἡ σύζυγος τοῦ ἐναγομένου εἶχεν ἐνεργήσει, ὡς ἠξίου ὁ ἐνάγων, δυνάμει ἐντολῆς τοῦ συζύγου καὶ ἂν ἐπομένως ὑπεχρέου αὐτόν). Ὁρ. ὡσαύτως ἐπ. ἐφ. Orléans 17 Ἰουλίου 1884 Gazette du Palais ἀριθ. τῆς 3 Ὀκτωβρίου 1884 (Ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ὁ ἐναγόμενος ἠρνεῖτο τὴν ὑπογραφήν, ἥτις προὐβάλλετο ὡς ἰδία αὐτοῦ. Ὁ ἐνάγων ἀπήντησεν ὅτι ἡ ὑπογραφὴ εἶχε τεθῇ ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ ἐναγομένου ἐνεργούσης τῇ ἐντολῇ αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ ἐναγόμενος ἀντέκρουε τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτὸν διατεινόμενος ὅτι τὴν ὑπογραφὴν ἔθηκεν ἄλλο πρόσωπον. Τὸ ἐφετεῖον Orléans φρονοῦμεν ὅτι ἐπλανήθη παραδεχθὲν ὅτι δὲν ὑπῆρχε περίπτωσις ἀναβολῆς. Δὲν ἦτο ἀναμφιβόλως ἀνάγκη νὰ ἐξετασθῇ ἂν ἡ ὑπογραφὴ ἦτο τοῦ ἐναγομένου, ἀλλ' ἔδει νὰ ἐξετασθῇ ἂν ἦτο τῆς ἑαυτοῦ συζύγου καὶ ἐντολοδόχου).

(2) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, I, ἀριθ. 427.

πρέπει ἄρα νὰ δεχθῶμεν, καὶ ὅταν, ὡς ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει, τὸ τῆς γνησιότητος ζήτημα διαφεύγῃ τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐπιλαβομένου τῆς ἀγωγῆς δικαστηρίου; Καθ' ἡμᾶς τὸ ἐμποροδικεῖον ἔχει, ὡς καὶ τὸ πρωτοδικεῖον, διακριτικὴν ἐξουσίαν νὰ κρίνῃ ἂν ἡ περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ ἐγγράφου ἀποδεικτικὴ διαδικασία εἶναι ἀναγκαία ἢ ματαία.(1) Τὸ ἄρθρον 195 κώδ. πολ. δικονομίας, προβλέπον τὴν περίπτωσιν, ἐν ᾗ ὁ καθ' οὗ προτείνεται ἔγγραφον διάδικος δὲν ἀναγνωρίζει ἢ ἀρνεῖται τὴν ὑπογραφήν, ὁρίζει ὅτι *δύναται* νὰ διαταχθῇ περὶ τῆς γνησιότητος ἀπόδειξις, χωρὶς νὰ διακρίνῃ ἂν τὸ δικαστήριον ἔχει ἢ μὴ ἁρμοδιότητα νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀπόδειξιν ταύτην. Εἰς ταῦτα ἀντιτάσσεται ὅτι τὸ ἄρθρ. 427 κώδ. πολ. δικονομίας καθιεροῖ ἐξαίρεσιν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 195, ὑποχρεοῦν τὸ ἐμποροδικεῖον νὰ ἀναβάλλῃ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὴν ὑπόθεσιν,(2) προστίθεται δὲ ὅτι, ἂν εἶχεν ἄλλως, ὁ δικαστὴς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκτείνῃ τὰ ὅρια τῆς ἑαυτοῦ δικαιοδοσίας, νὰ δικάζῃ, τῷ ὄντι, περὶ ζητήματος ἐπιφυλαχθέντος εἰς ἄλλην δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ ἀξίωσις δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ σοβαρᾶς βάσεως.(3) Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν φαίνονται ἡμῖν ἰσχυροί. Τὸ ἄρθρον 427 δὲν ἀποκλείει ῥητῶς ἀπὸ τοῦ ἐμποροδικείου τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐκτιμήσεως. Τὸ νὰ μὴ παραδέχηταί τις τοιαύτην ἐξουσίαν σημαίνει ὅτι ἐπιτρέπει καὶ τὰς τολμηροτάτας ἀρνήσεις ὑπογραφῶν,

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Aix 22 Φεβρουαρίου 1870. D. 1870.2.190.

(2) Ἀπ. ἐφ. Pau 5 Ἀπριλίου 1884. S. 1884.2.166· J. Pal. 1884.1.886 Bourbeau op. cit., VI, σελ. 298. Houyvet op. cit. ἀριθ. 177.

(3) Τὴν σκέψιν ταύτην ἐλάβομεν ἔκ τινος ἀποφάσεως τοῦ πολ. τμ. τοῦ Ἀκυρωτικοῦ· ἀπ. ἀκυρ. 24 Αὐγούστου 1881, S. 1882.1.168. J. Pal. 1882 1.379. Ἐν τῇ ἐφ' ἧς ἡ ἀπόφασις αὕτη ὑποθέσει προέκειτο οὐχὶ περὶ ἐμποροδικείου, ἀλλὰ περὶ εἰρηνοδικείου, ὅπερ εἶχεν ἀποφανθῇ ἐπὶ τῆς οὐσίας, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἄρνησιν τῆς ὑπογραφῆς ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ ἄρνησις αὕτη δὲν ἦτο σπουδαία. Ἡ ἀπόφασις τοῦ εἰρηνοδίκου ἐπεκυρώθη καὶ ὑπὸ τοῦ δικάσαντος κατ' ἔφεσιν πρωτοδικείου, οὗτινος τὴν ἀπόφασιν ἀνῄρεσε τὸ πολιτικὸν τμῆμα τοῦ Ἀκυρωτικοῦ διὰ παράβασιν τοῦ ἄρθρου 14 πολ. δικονομίας. Καθ' ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν, τὸ ἀνώτατον δικαστήριον δὲν ἀπεφήνατο περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐπὶ ὑποθέσεως εἰσαχθείσης ἐνώπιον ἐμποροδικείου. Ἀλλὰ δύναται εἰκότως νὰ ὑποτεθῇ ὅτι θὰ ἔδιδε καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἣν λύσιν παρεδέχθη καὶ ἐπὶ ὑποθέσεως εἰρηνοδικειακῆς. Τὸ ζήτημα ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν εἶναι τὸ αὐτό.

τὰς γινομένας ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον πρὸς παρέλκυσιν τῆς δίκης. Δύναται ἄλλως νὰ ὑποτεθῇ ποτε ὅτι δικαστήριόν τι κηρύσσει ἄρνησιν ὑπογραφῆς ἐγγράφου ἀβάσιμον ἐπὶ μόνῃ τῇ προθέσει νὰ ἐκτείνῃ τὴν ἑαυτοῦ δικαιοδοσίαν ;

Παρόμοιόν τι ζήτημα δύναται νὰ ἐγερθῇ, καὶ ὅτε ἔγγραφόν τι προσβάλλεται ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου ὡς πλαστόν. Καθ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τούτου πρέπει νὰ γείνῃ δεκτὴ ἡ λύσις, ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐπὶ τῆς οὐσίας ἀπόφασιν, ὅταν κρίνῃ ὅτι ἡ ἀμφισβήτησις δὲν εἶναι σοβαρά.(1)

457. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. — Αἱ μαρτυρικαὶ ἀποδείξεις εἶναι συχνότεραι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, καθότι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἡ διὰ μαρτύρων ἀπόδειξις εἶναι κατ' ἀρχὴν δεκτὴ καὶ διὰ ποσὰ ὑπὲρ τὰ 150 φρ., ἔτι δὲ καὶ ἐναντίον καὶ πέρα τοῦ περιεχομένου τῶν ἐγγράφων (ἄρθρ. 109 ἐμπ. κώδ., ἄρθρ. 1341 τελευτ. ἐδ. ἀστ. κώδ.). Ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων ἡ διεξαγωγὴ τῆς μαρτυρικῆς ἀποδείξεως, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ συνήθους ἢ περὶ συνοπτικῆς ὑποθέσεως, γίνεται εἴτε κατὰ τοὺς πολυπλόκους τύπους τῶν ἄρθρ. 252 καὶ ἑπ. πολ. δικον. ἢ κατὰ τοὺς ἠπλοποιημένους τῶν ἄρθρ. 410 καὶ ἑπ.(2) Ἐνώπιον δὲ τῶν ἐμποροδικείων αἱ μαρτυρίαι διεξάγονται κατὰ τοὺς ὁριζομένους διὰ τὰς συνοπτικὰς ὑποθέσεις τύπους (ἄρθρ. 432). Ἐπομένως δὲν διορίζεται εἰσηγητὴς πρὸς ἐξέτασιν τῶν μαρτύρων κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, ἀλλὰ διεξάγεται αὕτη ἐν τῇ συνεδριάσει ἐνώπιον ὁλοκλήρου τοῦ δικαστηρίου.

Πρὸς τούτοις γίνεται ἁπλῶς μνεία ἐν τῇ ἀποφάσει τῶν ὀνομάτων τῶν μαρτύρων καὶ τοῦ πορίσματος τῶν καταθέσεων καὶ μόνον ὅταν ἡ ἀπόφασις ὑπόκειται εἰς ἔφεσιν, συντάσσεται λεπτομερὴς ἔκθεσις ὑπὸ τοῦ γραμματέως. Τοῦτο δὲ διότι πρέπει τὸ ἐφετεῖον, ὅπερ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ὑποθέσεως, νὰ ἦναι εἰς θέσιν νὰ λάβῃ πρὸς διαφώτισιν τελείαν γνῶσιν τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐξετάσεων. Παρομοία διάκρισις γίνεται ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 410 καὶ 414 πολ. δικον. καὶ

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Nîmes 9 Ἰανουαρίου 1886 La Loi ἀριθ. τῶν 15—16 Φεβρουαρίου 1886.

(2) Ὅρ. περὶ τῆς ἐπὶ συνοπτικῶν ὑποθέσεως διεξαγωγῆς Boitard, Colmet-Daage et Glasson, I, ἀριθ. 600 καὶ 601. Garsonnet II ἀριθ. 398.

διὰ τὴν μαρτυρικὴν ἐξέτασιν ἐπὶ τῶν συνοπτικῶν ὑποθέσεων. Ὑπάρχει δ' ὅμως μικρά τις διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν μεταξὺ τοῦ ἄρθρ. 411 καὶ τοῦ ἄρθρου 432. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἄρθρων αὐτῶν ἀπαιτεῖ νὰ συντάσσηται ἔκθεσις περιέχουσα τὸ *ἐξαγόμενον τῶν καταθέσεων*, τὸ δὲ δεύτερον ὁρίζει ὅτι αἱ *καταθέσεις τῶν μαρτύρων συντάσσονται ἐγγράφως*. Φαίνεται ὅτι τὴν διαφορὰν ταύτην προβλέπει καὶ αὐτὸ τὸ ἄρθρ. 432, ὅπερ, ἀφοῦ παραπέμπει εἰς τοὺς ὁριζομένους διὰ τὰς συνοπτικὰς ὑποθέσεις κανόνας τῆς μαρτυρικῆς ἀποδείξεως, προστίθησιν «οὐχ ἧττον κτλ.» Πλὴν τούτου τὸ δημοβούλιον ἐποιήσατο ἐπὶ τοῦ ἄρθρ. 432 τὰς ἑξῆς παρατηρήσεις. «Ἐπὶ τῶν συνοπτικῶν ὑποθέσεων »δυνατὸν νὰ ἀρκῇ ἡ βεβαίωσις τοῦ ἐξαγομένου τῶν καταθέσεων, ἀλλ' »ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν, αἵτινες δύνανται νὰ ἦναι μεγίστου ἐνδιαφέροντος, «ἀπαραίτητον εἶναι νὰ βεβαιῶνται ὁλόκληροι αἱ καταθέσεις».(1)

Τὸ ἐμποροδικεῖον δὲν δύναται νὰ ἀναθέσῃ εἰς εἰσηγητὴν τὴν ἐξέτασιν τῶν μαρτύρων. Ἐξέτασις γινομένη ὑπὸ δικαστοῦ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ συμβουλίου πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἄκυρος.(2) Τοῦτο δέχεται ἄνευ δυσκολίας τινὸς ἡ νομολογία διὰ τὰς συνοπτικὰς ὑποθέσεις ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου.(3) Ἐννοεῖται δ' ὅμως ὅτι ὡς πᾶσα ἄλλη δικαστικὴ ἐξουσία καὶ τὸ ἐμποροδικεῖον δύναται νὰ ἀναθέσῃ εἰς ἄλλο δικαστήριον, ὅπως ἐξετάσῃ τοῦτο τοὺς εὑρισκομένους μακρὰν αὐτοῦ μάρτυρας. Περαιτέρω (ἀρ. 465) ἐξηγηθήσεται ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον δὲν δύναται νὰ δώσῃ ἐξουσίαν εἰς διαιτητὰς - εἰσηγητὰς πρὸς ἐξέτασιν μαρτύρων. Ἡ ἐξουσία αὕτη μόνον ὑπὸ δικαστῶν δύναται νὰ ἀσκηθῇ, οἱ δὲ διαιτηταὶ - εἰσηγηταὶ στεροῦνται τῆς ἰδιότητος ταύτης.

Τὰ θέματα, ἐφ' ὧν δέον νὰ γείνῃ ἡ μαρτυρικὴ ἀπόδειξις, δὲν δύνανται ὡς ἐπὶ τῶν συνήθων ἀστικῶν ὑποθέσεων (ἄρθρ. 252 πολ. δικον.) νὰ διατυπωθῶσι διὰ δικογράφου κοινοποιουμένου ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον (d'avoué à avoué). Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἀρκεῖ ὡς ἐπὶ τῶν συνοπτικῶν νὰ διατυπωθῶσιν ἐν ταῖς ἀναγινωσκομέναις ἐν

---

(1) Locré, Esprit du Code de procédure, II, σελ. 172. Περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν δέον νὰ συντάσσηται ἡ ἔκθεσις τῶν μαρτυριῶν, ὅρ. ἀπ. ἐφ. Dijon 6 Φεβρουαρίου 1893 D. 1893.2.184.

(2) Ἀπ. Ἀκυρ. Βελγίου 5 Ἀπριλίου 1892. D. 1894.2.245.

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 30 Μαρτίου 1885. D. 1886.1.211 καὶ Garsonnet op. cit. II σελ. 735—776.

τῃ συνεδριάσει καὶ κατατιθεμέναις παρὰ τῷ γραμματεῖ προτάσεσιν ἢ ἐν προφορικαῖς προτάσεσι (407 πολ. δικον.).

Τὰ θέματα ταῦτα ἀπαιτεῖται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος νὰ ὁρίζωνται ἐν τῇ διαταττούσῃ τὴν ἀπόδειξιν ἀποφάσει. Διὰ τὸν λόγον μάλιστα ὅτι τὰ θέματα δύναται νὰ διατυπῶνται καὶ προφορικῶς ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ὁ καθορισμὸς αὐτῶν ἐν αὐτῇ τῇ ἀποφάσει καθίσταται μᾶλλον ἀναγκαῖος ἢ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων.(1) Ἡ κοινοποίησις ὅμως τῆς ἀποφάσεως ταύτης εἰς τὸν διάδικον, ὅπως ἐπὶ τῶν συνοπτικῶν ὑποθέσεων,καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν δὲν ἀπαιτεῖται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος.(2) Ἡ ὁρίζουσα τὴν διατύπωσιν ταύτην διάταξις τοῦ ἄρθρ. 257 πολ. δικον. δὲν φέρεται μεταξὺ τῶν τηρητέων κατὰ τὸ ἄρθρ. 413 πολ. δικον. καὶ ἐπὶ τῶν συνοπτικῶν ὑποθέσεων διατάξεων ἐκ τῶν περὶ τῆς μαρτυρικῆς ἀποδείξεως ἐπὶ τῶν συνήθων ὑποθέσεων. Ὁ νόμος, θέλων νὰ καταστήσῃ ταχεῖαν καὶ οἰκονομικὴν διαδικασίαν, ἀφῆκε κατὰ μέρος πάντα τὰ μὴ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα μέτρα. Ἄλλως τε ἡ ἀπόφασις, διατάττουσα τὴν ἀπόδειξιν, ὁρίζει τὸν χρόνον τῆς διεξαγωγῆς, αἱ δὲ νόμιμοι προθεσμίαι ἄρχονται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀποφάσεως.

Ἡ σύνταξις τῆς περιεχούσης τὰς καταθέσεις τῶν μαρτύρων ἐκθέσεως ἔχει μεγίστην σημασίαν, ὅπως δύνωνται οἱ δικασταὶ τοῦ ἐφετείου νὰ ἀποφασίζωσι. Διὰ τοῦτο δὲ ἡ σφαλερὰ σύνταξις ἐκθέσεως συνεπάγεται τὴν ἀκυρότητα τῆς ἐξετάσεως.(3)

Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων ἐν ταῖς ἀφορώσαις εἰς συνήθη ὑπόθεσιν ἐξετάσεσιν ἕκαστος μάρτυς ὀφείλει ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος νὰ δηλώσῃ τὴν ἑαυτοῦ ἡλικίαν, ἥτις μνημονεύεται ἐν τῇ ἐκθέσει (ἄρθρ. 262 πολ. δικον.). Ἀλλ' ἡ δήλωσις αὕτη δὲν ἐπιβάλλεται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος ἐν ταῖς ἐξετάσεσι, ταῖς γενομέναις ἐπὶ συνοπτικῶν ὑποθέσεων, ἑπομένως δὲ οὐδὲ ἐν ταῖς ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου ἐξετά-

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Orléans 23 Νοεμβρίου 1881. D. 1881.1.241, S. 1882,2.23. J. Pal. 1832.1.194.

(2) Ἀπ. ἐφ. Bordeaux (1ον τμ.) 26 Μαΐου 1884. «Gazette du Palais», τῆς 12—13 Ἀπριλίου 1885.

(3) Ἀπ. ἐφ. Toulouse 17 Ἰανουαρίου 1882. S. 1885.2.55. J. Pal. 1885,4.329. Ἡ λύσις αὕτη εἶνε γενικῶς παραδεδεγμένη διὰ τὰς συνοπτικὰς ὑποθέσεις. Ἀπ. ἀκυρ. 1 Ἰουνίου 1881. S. 1884.1.31. J. Pal. 1884.1.49.

σεσι.(1) Τὰ ἄρθρ. 432, 407 καὶ 413 κώδ. πολ. δικον. δὲ ἀπαιτοῦσι μάλιστα ῥητῶς τὴν μνείαν ταύτην.

Διὰ τὴν μαρτυρικὴν ἀπόδειξιν τέθεινται εἰδικοὶ κανόνες, ὧν τινες ὁρίζονται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος· διὰ τὸν λόγον δὲ ἰδίως τοῦτον ἐνδιαφέρει νὰ μὴ συγχέωνται πρὸς τὴν μαρτυρικὴν ἀπόδειξιν ἄλλαι διαδικασίαι, αἵτινες προσομοιάζουσί πως αὐτῇ. Οὕτω δὲν πρόκειται περὶ μαρτυρικῆς ἀποδείξεως, ὅταν τὸ δικαστήριον περιορίζηται νὰ ἀκούσῃ τὰς διδομένας παρὰ προσώπων ὁριζομένων ὑπὸ τῶν διαδίκων συμπληρωτικὰς ἐξηγήσεις. Ἑπομένως δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ συντάσσωνται ἐγγράφως αἱ καταθέσεις τῶν προσώπων αὐτῶν, καίτοι ἡ ὑπόθεσις ὑπόκειται εἰς ἔφεσιν.(2)

458. ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ. — Δυνατὸν τὸ δικαστήριον νὰ θέλῃ νὰ ἀποφύγῃ προσωρινῶς τοὺς ἀναλαβόντας τὴν παράστασιν τῶν διαδίκων πληρεξουσίων, ὅπως ἐπιτύχῃ παρ' αὐτῶν τούτων τῶν διαδίκων διασαφήσεις ἢ ὁμολογίας. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύναται εἴτε ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἑτέρου τῶν διαδίκων εἴτε καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος νὰ διατάξῃ τὴν αὐτοπρόσωπον παράστασιν τῶν διαδίκων (ἄρθρ. 428 πολ. δικον.). Οἱ διάδικοι ἐξετάζονται ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ ἢ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ συμβουλίου(3) ἐνώπιον ὁλοκλήρου τοῦ δικαστηρίου. Ἐάν τις τῶν διαδίκων κωλύηται νὰ παρασταθῇ ἕνεκα ἀσθενείας ἢ δι' οἱανδήποτε ἄλλην νόμιμον αἰτίαν, τὸ δικαστήριον διορίζει ἕνα τῶν δικαστῶν ἢ καὶ εἰρηνοδίκην διὰ νὰ ἐξετάσῃ αὐ-

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Chambéry 5 Μαρτίου 1880. D. 1880.2.248. S. 1881.2.40. J. Pal. 1881.1.305.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 31 Μαρτίου 1884. D. 1885.1.160. S. 1885.1.432. J. Pal. 1885.1.1048.

(3) Ἐκ τῶν εἰρημένων ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι κατ' ἐξαίρεσιν ἡ αὐτοπρόσωπος παράστασις δύναται νὰ γείνῃ ἐν τῷ συμβουλίῳ καὶ οὐχὶ ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει. Τὸ ἄρθρον 428 πολ. δικον. εἶναι ῥητὸν διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς εἰδικὸς λόγος ὑφίσταται διὰ νὰ περιορίζηται ἡ ἐξουσία τοῦ δικαστηρίου τοῦ ἀποφεύγειν τὴν δημοσιότητα, ὅταν ἀπαιτῆται τοῦτο ἐκ τῶν περιστάσεων, ἡ νομολογία στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἄρθρ. 428 δέχεται ἐξ ἀναλογίας τὴν αὐτοπρόσωπον παράστασιν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ συμβουλίου καὶ ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων. Ἀπ. ἀκυρ. 12 Μαρτίου 1879. S. 1879 1.436. J. Pal. 1879.881.

τόν· ἐν τοιαύτῃ δέ περιπτώσει συντάσσεται ἔκθεσις περὶ τῶν γενομένων δηλώσεων. (ἄρθρ. 428).

Κατὰ τὸ πάλαι δίκαιον μόνον [ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἠδύνατο τὸ δικαστήριον νὰ διατάξῃ τὴν αὐτοπρόσωπον παράστασιν τῶν διαδίκων ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅπως ἐξετάσῃ αὐτοὺς δημοσίᾳ. Τὸ μέσον τοῦτο τῆς ἀνακρίσεως τῶν ὑποθέσεων ἀπηγορεύετο εἰς τὰς ἀστικὰς δικαιοδοσίας, ἀντὶ τούτου δὲ ἐγίνετο χρῆσις τῆς ἐξετάσεως ἐπὶ ὡρισμένων θεμάτων (sur faits et articles). Ὅρ. κατωτέρω ἀριθ. 459). Ὁ κῶδιξ πολ. δικονομίας ἐξέτεινε τὴν αὐτοπρόσωπον παράστασιν καὶ ἐπὶ τῶν πρωτοδικείων (ἄρθρ. 119 πολιτ. δικονομίας).(1)

Ἡ αὐτοπρόσωπος παράστασις εἶναι μέσον ἀνακρίσεως τῶν ὑποθέσεων ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ δικαστηρίου, ὅπερ δύναται πάντοτε νὰ ἀρνηθῇ νὰ διατάξῃ αὐτήν, καὶ ὅταν ἔτι αἰτῆται ὑπό τινος τῶν διαδίκων.(2)

Ἡ αὐτοπρόσωπος παράστασις, καὶ ὁσάκις ἔτι γίνεται ἐνώπιον εἰσηγητοῦ δικαστοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἐπιτρέπεται κατὰ τὸ ἄρθρ. 428 πολ. δικον., δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὴν τῆς διασκέψεως καὶ τὴν ἔγγραφον διαδικασίαν, τὴν κανονιζομένην ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 93, 94 καὶ 111 πολ. δικον. Ἐκ τούτου συνήχθη τὸ ἑξῆς συμπέρασμα. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 111 πολ. δικον, ἐν περιπτώσει διασκέψεως ὁ εἰσηγητὴς δικαστὴς ὀφείλει νὰ μὴ *ἐκφέρῃ γνώμην* ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ, ἡ δὲ παράβασις τῆς διατάξεως ταύτης δύναται νὰ ἦναι λόγος ἀναιρέσεως. Μὴ ὁριζομένης παρομοίας ἀπαγορεύσεως ἐν τῷ ἄρθρῳ 428 πολ. δικονομίας, ἡ ἔκφρασις γνώμης ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ δικαστοῦ ἐν τῇ βεβαιούτῃ τὰς δηλώσεις τῶν διαδίκων ἐκθέσει οὐδόλως δύναται νὰ ἦναι λόγος ἀναιρέσεως.(3)

Ὁ νόμος δὲν ὑποχρεοῖ τοὺς δικαστὰς νὰ συντάσσωσιν ἔκθεσιν περὶ

---

(1) Ὁ νομοθέτης ἔθηκε τὴν ἀρχὴν συνοπτικώτατα διὰ τὰ πρωτοδικεῖα, ἐνῷ διὰ τὰ ἐμποροδικεῖα ἡ αὐτοπρόσωπος παράστασις ἐκανονίσθη λεπτομερῶς· πρβ. ἄρθρ. 119 καὶ 428.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 10 Νοεμβρίου 1879. D. 1880.1.390. S. 1881.1.146, J. Pal. 1881.1.355.

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 20 Μαΐου 1885. D. 1886.1.67. S. 1886.1.219. J. Pal. 1886.1.526.

τῶν δηλώσεων τῶν ἐμφανιζομένων ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἐν συνεδριάσει διαδίκων, οὐδ' ὅταν ἔτι ἡ ἀπόφασις ὑπόκειται εἰς ἔφεσιν. Ὅρ. διὰ τὴν μαρτυρικὴν ἀπόδειξιν ἄρθρ. 432 πολ. δικονομίας. Ἐν τούτοις φρονίμως θὰ ἐνήργουν, ἂν συνέτασσον ἔκθεσιν καὶ δὲν ἠρκοῦντο νὰ ἀναγράφωσι μόνον τὰς δηλώσεις ἐν τῷ αἰτιολογικῷ τῆς ἀποφάσεως. Εἰς τὸν θέλοντα νὰ ἀρυσθῇ ὠφέλειαν ἐκ τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ ἑαυτοῦ ἀντιδίκου δηλώσεων ἀπόκειται νὰ αἰτήσῃ, ὅπως βεβαιωθῶσιν αὗται ἐν τῷ πρακτικῷ συνεδριάσεως.(1)

459. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΠΙ ΩΡΙΣΜΕΝΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ. — Δὲν γίνεται περὶ αὐτῆς εἰδικῶς λόγος προκειμένου περὶ τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας. Ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι τοῦ τρόπου τούτου τῆς ἀνακρίσεως τῶν ὑποθέσεων δύναται νὰ γείνῃ χρῆσις καὶ ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων. Οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἐμπορικὴν διαδικασίαν· ἐφαρμόζονται δὲ ἐπ' αὐτοῦ τὰ ἄρθρα 324—336 πολ. δικονομίας.

Ἡ ἐξέτασις ἐπὶ ὡρισμένων θεμάτων (interrogatoire sur faits et articles) δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἐπίτευξιν εἴτε ὁμολογίας εἴτε δηλώσεων ἀποτελουσῶν ἀρχὴν ἐγγράφου ἀποδείξεως κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 1347 ἀστ. κώδικος. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἀνακρίσεως δὲν ἔχει ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων οἵαν λυσιτέλειαν ἔχει ἐπὶ ἀστικῶν· καθ' ὅσον ἡ διὰ μαρτύρων ἀπόδειξις εἶναι κατ' ἀρχὴν δεκτὴ de plano, ὁπόση δήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ ἀξία τοῦ ἐπιδίκου ἀντικειμένου. Ὅρ. ἄρθρ. 109 ἐμπ. κώδ.

Τὸ ἄρθρ. 336 πολ. δικον., ὅπερ διαλαμβάνει μόνον περὶ τῶν δημοσίων καταστημάτων, ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἑταιρειῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι νομικὸν πρόσωπον, ὡς ἐφαρμόζεται ἄλλως τε καὶ ἐπὶ παντὸς νομικοῦ προσώπου. Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι ἐν περιπτώσει ἐρωτήσεως ἐπὶ ὡρισμένων θεμάτων ἡ ἐμπορικὴ ἑταιρεία ὀφείλει νὰ διορίσῃ διοικητὴν διὰ νὰ ἀπαντήσῃ ἐπὶ τῶν κοινοποιηθέντων τῇ ἑταιρείᾳ ὡρισμένων θεμάτων, δίδουσα πρὸς τοῦτο εἰδικὴν πληρεξουσιότητα, ἐν ᾗ αἱ ἀπαντήσεις διαβεβαιοῦνται καὶ κηρύσσονται ἀληθιναί, εἰ δὲ μή, τὰ θέματα δύναται νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς ἐξελεγχθέντα ἀληθῆ. Ἄλλως τε τὸ δικαστήριον δύναται νὰ ἐρωτήσῃ τὸν οὕτω διορισθέντα διοικητὴν ἐπὶ τῶν θεμάτων, ἅτινα εἶναι προσωπικὰ δι' αὐτόν.

---

(1) Bourbeau, VI, σελ. 308 καὶ 309.

Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ ἄρθρ. 336 πολ. δικον. εἶναι εὐεξήγητος. Εἶναι φανερὸν ὅτι τὸ ἠθικὸν πρόσωπον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποβληθῇ αὐτὸ τοῦτο εἰς τὴν ἐρώτησιν, ὅπως ἐπιτευχθῶσι παρ' αὐτοῦ ὁμολογίαι, ἃς νὰ ἐπικαλεσθῇ ὁ ἀντίδικος ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Πρέπει ἄρα νὰ ἐπιφορτισθῇ πώς τις τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ, ὅπως ἀπαντήσῃ δι' αὐτό. Ὁ ἀντιπρόσωπος οὗτος δὲν δύναται διὰ τῆς ἑαυτοῦ ὁμολογίας νὰ ὑποχρεώσῃ τὸ νομικὸν πρόσωπον, οἱ διορίζοντες αὐτὸν ὀφείλουσι νὰ ἐξηγήσωσι καὶ διαβεβαιώσωσιν ἐγγράφως τὰς ἐπὶ τῶν κοινοποιηθέντων ζητημάτων ἀπαντήσεις. Ἀλλ', ὡς παρετηρήθη ὀρθῶς(1), τότε δὲν εἶναι πλέον ἐξέτασις, ἅτε τῆς ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ παραστάσεως οὔσης περιττῆς· ἁπλούστερον θὰ ἦτο ἡ διοίκησις τῆς ἑταιρείας νὰ ἐκοινοποίει αὐτὴ αὕτη τὰς ἀπαντήσεις ἀντὶ νὰ παρασταθῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν διὰ πράκτορος, ὅστις οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἔσται παθητικὸν ὄργανον.

Ὁσάκις ὁ ἀντιπρόσωπος ἑταιρείας ἐξετάζεται ἐπὶ θεμάτων προσωπικῶν αὐτῷ, ἐξετάζεται ἧττον ὡς διάδικος ἢ ὡς μάρτυς. Διὰ τοῦτο τὸ ἄρθρ. 336 ὁρίζει ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ δικαστήριον *ἐνδέχεται νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει* τὰς ἀπαντήσεις. Αἱ ἐκφράσεις αὗται οὐδαμῶς συνάδουσι πρὸς τὴν κοινὴν ἐξέτασιν. Αὕτη δύναται νὰ ἀγάγῃ εἰς ὁμολογίας καὶ αἱ ὁμολογίαι ἀποτελοῦσι τελείαν ἀπόδειξιν ἐναντίον τοῦ ποιησαμένου αὐτὰς δικαστικῶς.

459 δις. Μεταξὺ τῆς ἐπὶ θεμάτων ἐξετάσεως καὶ τῆς αὐτοπροσώπου παραστάσεως ὑπάρχουσι καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων αἱ αὐταὶ σπουδαῖαι διαφοραί, αἵτινες ὑφίστανται καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων. Εἶναι δὲ αὗται: 1ον. Ἐπὶ τῆς αὐτοπροσώπου παραστάσεως (ἄρθρ. 119 καὶ 428) παρίσταται ὁλόκληρον τὸ δικαστήριον καὶ μετέχει τῆς ἐξετάσεως, ἐνῷ ἐπὶ τῆς ἐξετάσεως ἐπὶ ὡρισμένων θεμάτων εἷς μόνον δικαστὴς τίθησι τὰ ζητήματα καὶ ἀναφέρει αὐτὰ μετὰ τῶν ἀπαντήσεων ἐν τῇ ἐκθέσει. 2ον. Ἐπὶ τῆς αὐτοπροσώπου παραστάσεως ἡ ἐξέτασις γίνεται κατ' ἀρχὴν (ἀριθ. 458) ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει, εἶναι δὲ μυστικὴ ἐν ταῖς περιπτώσεσι τῶν ἄρθρ. 324 καὶ ἑπ.

3ον Ἐν τῇ περιπτώσει τῶν ἄρθρ. 119 καὶ 428 οἱ διάδικοι ἀντιπαρίστανται καὶ ἑπομένως δύναται ἕκαστος νὰ ἐλέγχῃ τὰς ἀντιφάσεις καὶ τὰ ψεύδη τοῦ ἀντιπάλου. Ἐν τῇ ἐπὶ ὡρισμένων θεμάτων ἐξετάσει ὁ αἰτήσας τὸ μέσον αὐτὸ διάδικος δὲν δικαιοῦται νὰ παριστᾶται.

---

(1) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, I, ἀριθ. 523.

4ον. Κατὰ τὴν αὐτοπρόσωπον παράστασιν τὰ ζητήματα τίθενται χωρὶς νὰ ἀνακοινωθῶσι προηγουμένως εἰς τὸν διάδικον. Ἐν τῇ ἐφ' ὡρισμένων θεμάτων ἐξετάσει τὰ τεθησόμενα ζητήματα ἀπαιτεῖται νὰ κοινοποιηθῶσι πρὸ 24 τοὐλάχιστον ὡρῶν, ἐπιφυλαττομένου τοῦ δικαιώματος τῷ δικαστῇ νὰ θέσῃ καὶ νέα ζητήματα.(1)

460. ΠΕΡΙ ΟΡΚΟΥ. — Τὰ ἄρθρα 120 καὶ 121 πολ. δικον. διέπουσι τὸν ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου ἐπακτὸν ὅρκον καὶ τὸν ἐπιβαλλόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἀναγκαῖον. Διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ὑπάρχει δικηγόρος (avoué), ὁ ὅρκος δίδεται ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἑτέρου διαδίκου ἢ καλεῖται οὗτος προσηκόντως διὰ δικογράφου, ἐν ᾧ ὁρίζεται ἡ ἡμέρα τῆς δόσεως (ἄρθρ. 121 τελευτ. ἐδ.).

460 δίς. ΑΥΤΟΨΙΑ.— Ἡ αὐτοψία δύναται νὰ διαταχθῇ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρα 295—301 πολ. δικονομίας. Τοῦτο μόνον τὸ ἰδιαίτερον εἶναι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ὅτι ἡ ὁρίζουσα τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν τῆς αὐτοψίας πρᾶξις τοῦ εἰσηγητοῦ ἀντὶ νὰ κοινοποιῆται διὰ δικογράφου ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον (ἄρθρ. 297) κοινοποιεῖται αὐτῷ τῷ διαδίκῳ ἢ εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ. Τοῦτ' αὐτὸ γίνεται καὶ διὰ τὴν κοινοποίησιν τοῦ ἀντιγράφου τῆς ἐκθέσεως (ἄρθρ. 299). Παρατηρητέον δὲ ὅτι τὸ ἀποδεικτικὸν τοῦτο μέσον εἶναι σπάνιον ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, καθ' ὅσον τῷ ὄντι ἐφαρμόζεται ἰδίως ἐπὶ τῶν περὶ ἀκινήτων διαφορῶν.

461. ΠΕΡΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ. — Ὅταν πρόκειται νὰ βεβαιωθῇ ἡ ἀξία ἔργων ἢ ἐμπορευμάτων, ἀποτελούντων ἀντικείμενον δίκης, ἢ ὅταν διὰ τὴν ἀπόδειξιν ἀπαιτῶνται τεχνικαὶ γνώσεις, τὸ δικαστήριον ἀνατίθησι τὴν ἐξέτασιν εἰς *πραγματογνώμονας*, εἰς πρόσωπα δηλαδὴ ἔχοντα τὰς ἀπαιτουμένας ταύτας γνώσεις (ἄρθρ. 429 ἐδ. 2 πολ. δικονομίας). Τὸ δικαστήριον δὲν ἐπικαλεῖται τὴν μνήμην τῶν πραγματογνωμόνων, ὡς πράττει διὰ τοὺς μάρτυρας, ἀλλὰ τὴν ἀτομικὴν αὐτῶν ἐκτίμησιν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς διαφορᾶς.

Ἄρθρα τινὰ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος (ἄρθρ. 295, 407 καὶ 414) ἐπιτρέπουσι τὴν προσφυγὴν εἰς τὸ μέσον τῆς πραγματογνωμοσύνης,

(1) Boitard, Colmet—Daage et Glasson, I, ἀριθ. 523.

ἀλλ' αἱ διατάξεις αὗται οὐδὲν ἔχουσι τὸ περιοριστικόν. Ἡ πραγματογνωμοσύνη δύναται νὰ διατάσσηται καὶ ἐπὶ ἄλλων, πλὴν τῶν προνοουμένων αὐτῶν περιπτώσεων.

Οἱ περὶ τῆς πραγματογνωμοσύνης κανόνες, οἵτινες περιέχονται ἐν τοῖς ἄρθροις 302—323 πολ. δικον. εἶναι ἐφαρμοστέοι καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἐφ' ὅσον συμβιβάζονται πρὸς τὴν τηρουμένην ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων διαδικασίαν, καὶ ἰδίως ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν δικηγόρων (avoués).

Ἡ πραγματογνωμοσύνη δέον κατ' ἀρχὴν νὰ διατάσσηται δι' ἀποφάσεως, ἥτις ὁρίζει σαφῶς τὸ θέμα (ἄρθρ. 302 πολ. δικον.). Οἱ πραγματογνώμονες διορίζονται ἐξ ἐπαγγέλματος δι' ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου, ἐκτὸς ἂν οἱ διάδικοι συμφωνοῦσι περὶ τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, ὅτε οἱ περὶ ὧν συνεφώνησαν οἱ διάδικοι διορίζονται δι' ἀποφάσεως (ἄρθρ. 304—306 πολ. δικον.). Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων, ἂν οἱ πραγματογνώμονες δὲν ὡρίσθησαν ὑπὸ τῶν διαδίκων, ἡ ἀπόφασις διατάσσει ὅτι ὑποχρεοῦνται νὰ ὁρίσωσιν αὐτοὺς ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως, εἰ δὲ μή, ὅτι θέλει προβῆ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς πραγματογνωμοσύνης διὰ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος διοριζομένων ἐν τῇ αὐτῇ ἀποφάσει πραγματογνωμόνων (ἄρθρ. 305 πολ. δικον.). Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων τὸ δικαστήριον διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι οἱ διάδικοι δὲν ἐξέλεξαν πραγματογνώμονας ἐν τῇ συνεδριάσει, δύναται νὰ διορίσῃ καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος τοιούτους, χωρὶς νὰ ὑποχρεῶται νὰ παραχωρήσῃ τοῖς διαδίκοις προθεσμίαν τριῶν ἡμερῶν. Τὸ ἄρθρ. 429 ἐδ. 2 δὲν ἐπαναλαμβάνει ὡς πρὸς τοῦτο τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 305.(1)

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 20 Νοεμβρίου 1854. D. 1855.1.233 ἀκυρ. 10 Μαρτίου 1858. D. 1859.1.100· (Ἐν τῇ περὶ ἧς ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀποφάσει τὸ ἐφετεῖον εἶχε προβῆ ἐξ ἐπαγγέλματος εἰς τὸν διορισμὸν τῶν πραγματογνωμόνων χωρὶς νὰ παραχωρήσῃ τοῖς διαδίκοις προθεσμίαν τριῶν ἡμερῶν πρὸς ἐκλογὴν αὐτῶν. Τὸ ζήτημα ἦτο ἂν ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων καὶ ἐν τῷ ἐφετείῳ ἔτι εἶναι ἐφαρμοστέον τὸ ἄρθρ. 429 πολ. δικονομίας καὶ ἀποκλείει τοῦτο τὸ ἄρθρ. 305. Τὸ ἀκυρωτικὸν παρεδέχθη τὴν καταφατικὴν λύσιν. Ἀμφιβάλλομεν περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς λύσεως ταύτης. Τὸ ἄρθρον 648 ἐμπ. κώδ. λέγει ὅτι αἱ ἐφέσεις, κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐμποροδικείων ἀνακρίνονται καὶ δικάζονται ὅπως καὶ αἱ κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ πρωτοδικείου ἐφέσεις. (Ὅρ. ἀριθ. 496). Ὅρ. Nicias Gaillard, Revue critique de législ. 1855, σελ. 97 καὶ ἑπ.

Ἐν τούτοις ὑπάρχει περίπτωσις συχνοτάτη ἐν τῇ πρακτικῇ, καθ' ἣν διὰ λόγους ταχύτητος οἱ πραγματογνώμονες ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ ἐμποροδικείου ἢ ἐν ἐλλείψει αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου διὰ πράξεως ἐκδιδομένης ἐπ' ἀναφορᾷ. Τοῦτο γίνεται κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρ. 106 ἐμπ. κώδ., ὅταν ἐν ἀρνήσει ἢ ἐν ἀμφισβητήσει διὰ τὴν παραλαβὴν τῶν μετακομισθέντων ἐμπορευμάτων ἦναι ἀνάγκη νὰ ἐπαληθευθῇ καὶ βεβαιωθῇ ἡ κατάστασις αὐτῶν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ πραγματογνώμονες διορίζονται ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἀγωγέως ἢ τοῦ παραλήπτου, χωρὶς νὰ ἦναι ἀνάγκη νὰ κληθῇ καὶ τὸ ἕτερον μέρος. Τὸ ἄρθρον 106 δὲν δύναται νὰ ἐπεκταθῇ, ἄλλως τε καὶ διότι ἔχει χαρακτῆρα ἐξαιρετικόν. Δὲν πρέπει ἑπομένως νὰ ἐφαρμόζηται ὁσάκις πρόκειται περὶ ἀμφισβητήσεως μεταξὺ ἀποστολέως καὶ παραλήπτου. Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, δὲν εἶναι ἐφαρμοστέον, ὅταν ὁ παραλήπτης ἰσχυρίζηται, ὅτι τὸ πωληθὲν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀποστολέως ἐμπόρευμα δὲν ἔχει τὴν συμπεφωνημένην ποιότητα ἢ δὲν εἶναι σύμφωνον πρὸς τὸ δεῖγμα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ πραγματογνώμονες διορίζονται συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῶν ἄρθρ. 429, ἐδ. 2,302—323 πολ. δικονομ.(1) καὶ τὸ δικαστήριον μόνον δύναται νὰ διατάξῃ τὴν πραγματογνωμοσύνην.

Οὐδέποτε ὁ ἀριθμὸς τῶν πραγματογνωμόνων πρέπει νὰ ἦναι ἄρτιος. Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων οἱ πραγματογνώμονες δέον κατ' ἀρχὴν νὰ ἦναι τρεῖς, ἐκτὸς ἂν οἱ διάδικοι συμφωνῶσι νὰ ἐνεργήσωσι τὴν πραγματογνωμοσύνην δι' ἑνὸς μόνον (ἄρθρ. 303 πολ. δικον.) ἢ ἂν ἡ πραγματογνωμοσύνη διατάσσηται ἐξ ἐπαγγέλματος ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου.(2) Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων τὸ δικαστήριον δύναται κατὰ βούλησιν νὰ διορίσῃ τρεῖς πραγματογνώμονας ἢ ἕνα μόνον, καὶ ὅταν ἔτι ἡ πραγματογνωμασύνη ἠτήθη ὑπὸ τῶν διαδίκων (ἄρθρ. 429 ἐδ. 2).(3).

Τὸ ἐμποροδικεῖον ὡς καὶ τὸ πρωτοδικεῖον εἶναι ἐλεύθερον ὡς πρὸς

---

(1) Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης ἐπὶ ἐγγράφου τοῦ προέδρου τοῦ ἐμποροδικείου τοῦ Σηκουάνα ἔδωκεν ἀπάντησιν ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν τῇ 1 Αὐγούστου 1862.—Ἀπ. ἐφ. Rouen, 18 Ἰουλίου 1872 D. 1872.2.39. Ἀπ. ἀκυρ. 22 Νοεμβρίου 1892. D. 1893.1.63.

(2) Boitard, Colmet—Daage et Glasson, I, ἀρ. 514.

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 16 Ἰουνίου 1874, D. 1876.1.165.—Dejean, Traité des expertises, ἀριθ. 1167.

τὴν ἐκλογὴν τῶν πραγματογνωμόνων· δὲν ὑπάρχουσι πλέον ὅπως ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Διατάγματος τοῦ 1607 οἱ ἀπολαύοντες προνομίου πραγματογνώμονες. Ὑπάρχουσι μόνον κατάλογοι πραγματογνωμόνων, οἵτινες συντασσόμενοι ὑφ' ἑκάστης δικαστικῆς ἐξουσίας περιέχουσι τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων, ἐξ ὧν γίνεται συνήθως ἡ ἐκλογή.

Οἱ πραγματογνώμονες ὀφείλουσι νὰ ὀμνύωσιν ὅτι θὰ ἐκπληρώσωσιν ἀκριβῶς καὶ πιστῶς τὸ ἑαυτῶν καθῆκον (ἄρθρ. 307 πολ. δικον.). Ἔστιν ὅτε οἱ πραγματογνώμονες, ὅταν ἦναι ὡρισμένοι παρὰ τῷ δικαστηρίῳ, ἀπαλλάσσονται τῆς ὁρκωμοσίας. Οὕτως ἔχει, φέρ' εἰπεῖν, δι' ὡρισμένους τινὰς μεσίτας. Ἡ ὀρθότης τῆς λύσεως εἶναι ἀμφίβολος. Οἱ ἐγγεγραμμένοι καὶ οἱ προνομιοῦχοι μεσῖται δίδουσιν ἀναμφιβόλως τὸν τῆς ὑπηρεσίας ὅρκον ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου, πρὶν ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντα. Ἀλλ' ὁ ὅρκος αὐτὸς εἶναι σχετικὸς πρὸς τὰς πράξεις, τὰς ἐνεργητέας ὑπὸ τῶν μεσιτῶν ὡς τοιούτων. Ὅρ. ἰδίως νόμον 18 Ἰουλίου 1866 ἄρθρ. 2 προτελ. ἐδ. Κατ' ἀρχὴν οἱ μεσῖται δὲν διορίζονται πραγματογνώμονες ὡς μεσῖται. Ἔχει ὅμως ἄλλως ἐν τῇ περιπτώσει, τῇ προνοουμένῃ ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 5 τοῦ νόμου τῆς 18 Ἰουλίου 1866, καθ' ἣν ἐν ἐλλείψει πραγματογνωμόνων, διωρισμένων ἐκ συμφώνου ὑπὸ τῶν διαδίκων, δύναται νὰ ἀνατεθῇ εἰς τοὺς ἐγγεγραμμένους μεσίτας ἡ ἐκτίμησις τῶν κατατεθειμένων ἐν ταῖς γενικαῖς ἀποθήκαις ἐμπορευμάτων.

Οἱ πραγματογνώμονες δύνανται νὰ ἐξαιρεθῶσι συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρ. 308—324 πολ. δικον. Ἡ ἐξαίρεσις δύναται νὰ προταθῇ μόνον ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ (ἄρθρ. 430 πολ. δικον.). Περὶ αὐτῆς ἀποφασίζει τὸ ἐμποροδικεῖον.

Ἡ κατάθεσις τῆς ἐκθέσεως τῶν πραγματογνωμόνων γίνεται παρὰ τῷ γραμματεῖ, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων (Πρβλ. ἄρθρ. 431 καὶ 319 πολ. δικ.).

Ὁ νόμος τῆς 21 Μαρτίου 1884 (ἄρθρ. 6, προτελ. ἐδ.) ὁρίζει ὅτι δύναται νὰ ζητηθῇ ἡ γνώμη τῶν συνεσταμένων συμφώνως τῷ νόμῳ αὐτῷ ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων ἐπὶ πάσης διαφορᾶς καὶ ἐπὶ παντὸς ζητήματος σχετικοῦ πρὸς τὸ εἰδικὸν αὐτῶν ἐπάγγελμα. Ἡ γνώμη τῶν συνδικάτων αὐτῶν δύναται οὕτω νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν πραγματογνωμοσύνην. Ὅρ. ἀριθ. 469. Ἡ γνωμοδότησις αὕτη ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι δὲν συνεπάγεται τὰς δαπάνας, ἃς προξενεῖ τὸ

μέσον τῆς πραγματογνωμοσύνης. Ἐὰν δὲ φανῇ ἀνεπαρκὴς τῷ δικαστηρίῳ, δύναται νὰ διαταχθῇ πραγματογνωμοσύνη.

462. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΔΙΑΙΤΗΤΩΝ-ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ.—Εἰδικὸν τοῖς ἐμποροδικείοις μέσον ἀνακρίσεως τῶν ὑποθέσεων (ἀριθ. 466) εἶναι ἡ παραπομπὴ ἐνώπιον τῶε διαιτητῶν—εἰσηγητῶν (ἄρθρ. 429 πολ. δικον.). Οἱ διαιτηταὶ οὗτοι δὲν εἶναι ὡς οἱ διοριζόμενοι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο διὰ συνυποσχετικοῦ (ἀριθ. 513) ἰδιῶται, οἷς ἀνατίθεται ὑπὸ τῶν διαδίκων ἡ κρίσις τῆς διαφορᾶς αὐτῶν (ἄρθρ. 1003—1028 πολ. δικον.). Οἱ περὶ ὧν πρόκειται ἐνταῦθα ὁρίζονται ὑπὸ τῶν δικαζομένων ἢ συχνότερον ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ὅπως προσπαθήσωσι νὰ συμβιβάσωσιν, εἰ δυνατὸν, τοὺς διαδίκους, καὶ ἐν ἀποτυχίᾳ τοῦ συμβιβασμοῦ ἐκφέρωσιν ἐπὶ τῆς διαφορᾶς γνώμην, ἥτις διαφωτίζει ἁπλῶς τὸν δικαστήν, χωρὶς νὰ ἦναι ὑποχρεωτικὴ δι'αὐτόν. Ἡ γνώμη διατυποῦται ἐν ἐκθέσει καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ πρακτικῇ τὰ πρόσωπα ταῦτα καλοῦνται *διαιτηταὶ-εἰσηγηταί*.

Τὸ ἄρθρ. 429 ἐδ. 1ον εἶναι συντεταγμένον οὕτως : *Ἐὰν ὑπάρχῃ λόγος νὰ παραπεμφθῶσιν οἱ διάδικοι ἐνώπιον διαιτητῶν πρὸς ἐξέτασιν τῶν λογαριασμῶν, ἐγγράφων ἢ βιβλίων, διορίζονται εἷς ἢ τρεῖς διαιτηταί, ὅπως ἀκούσωσι τοὺς διαδίκους καὶ συμβιβάσωσιν, εἰ δυνατόν, αὐτούς, εἰ δὲ μή, ἐκφέρωσι τὴν ἑαυτῶν γνώμην.*

Πρέπει νὰ καθορισθῶσι τὰ καθήκοντα τῶν διαιτητῶν—εἰσηγητῶν, αἱ περιπτώσεις καθ' ἃς δύνανται νὰ διορισθῶσιν, ὁ τρόπος τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν, ἡ τηρητέα, ὁσάκις γίνεται χρῆσις τοῦ μέσου αὐτοῦ, διαδικασία καὶ οἱ ἀφορῶντες εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἀμοιβῆς αὐτῶν κανόνες.

463. Ἐν τῇ γενομένῃ πρὸς τὸ νομοθετικὸν σῶμα ἐν ὀνόματι τοῦ Δημοβουλίου(1) ἐκθέσει τὸ λυσιτελὲς τῆς παραπομπῆς ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν ὡρίσθη οὕτως : «Τὸ νομοσχέδιον εἰσάγει νέον, »ἄγνωστον τέως, τρόπον διαιτησίας, οὗτινος εἶναι εὔκολον νὰ προ»βλεφθῶσι τὰ εὐάρεστα ἀποτελέσματα. Τὸ λυσιτελὲς τοῦ τοιού»του οἰκογενειακοῦ δικαστηρίου αἰσθάνεταί τις ὡς δὲν δύναται νὰ »ἐξηγήσῃ. Καὶ ἂν δὲν ἐπιτυγχάνηται πάντοτε συμβιβασμός, ἀλλὰ »μὴν ἡ γνώμη τῶν διαιτητῶν αὐτῶν θὰ ἔχῃ τὸ πλεονέκτημα, ὅτι θὰ

(1) Rapport de M. Périn. Ὅρ. Locré, τομ. XXI, σελ. 638.

»περιορίζη τὰς συζητήσεις ἐπὶ τῶν ἀληθινῶν ὅρων καὶ θὰ διευκο-»λύνη τὴν ἀπόφασιν διὰ τοὺς εἰς καὶ μόνοις ἐνεπιστεύθη ὑπὸ τοῦ νόμου».

Ὁ σκοπὸς τῆς παραπομπῆς ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν σαφῶς καθορίζεται ἐν τῷ χωρίῳ αὐτῷ. Ἀλλ' ἐνέχει ἱστορικὴν ἀνακρίβειαν. Τὸ μέσον τοῦτο εἶναι παλαίτατον· παρελήφθη ἐκ τοῦ περὶ πολ. δικονομίας Διατάγματος τοῦ 1667.

Διάταγμά τι τοῦ 1560 ὥριζεν ὅτι «οἱ ἔμποροι ὑποχρεοῦνται νὰ »ἐκλέγωσι καὶ νὰ συμφωνῶσι περὶ τριῶν προσώπων ἢ μᾶλλον περὶ »προσώπων ἐν ἀριθμῷ περιττῷ, ἐμπόρων ἢ ἄλλης ἰδιότητος, καὶ νὰ »ἀνατιθῶσιν αὐτοῖς τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς αὐτῶν». Ἡ διάταξις αὕτη, ἥτις καθίστα εἶδος ἀναγκαίας διαιτησίας ἔμεινεν ἀνεκτέλεστος, ἦτο δὲ ἄλλως ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸν θεσμὸν τῶν ἐμπορικῶν δικαστηρίων (tribunaux consulaires). Τὸ διάταγμα τοῦ 1563 ἐν ἄρθρῳ 3 ἔφερεν «ὧν ὑποθέσεων καὶ διαφορῶν παρεχωρήσαμεν καὶ ἐπετρέψαμεν ἐν τῇ »ἡμετέρᾳ πλήρει δυνάμει καὶ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ, τὴν ἐκδίκασιν εἰς τοὺς »ἡμετέρους ἐμποροδίκας (juges et consuls) ἢ εἰς τρεῖς ἐξ αὐτῶν...» καλουμένων μετ' αὐτῶν, ἂν τὸ ἀντικείμενον ὑπόκειται εἰς τοῦτο καὶ αἰτῆται ὑπὸ τῶν διαδίκων, ὅσωνδήποτε συμβούλων δοκεῖ αὐτοῖς.

Οἱ σύμβουλοι οὗτοι ἢ μέλη τοῦ συμβουλίου, τοὺς ὁποίους οἱ ἐμποροδίκαι (juges consuls) ἠδύναντο νὰ καλέσωσι μεθ' ἑαυτῶν, διωρίζοντο οὐχὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν δικαστῶν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ σωματείου τῶν ἐμπόρων, ἀνήρχοντο δὲ εἰς τεσσαράκοντα. Οἱ σύμβουλοι δὲν ἐξεπλήρουν καλῶς τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ θεσμὸς ἐξέλιπε. Τὸ διάταγμα τοῦ 1667 ἀντικατέστησεν αὐτὸν διὰ διατάξεως, ἥτις εἶναι ἡ ἄμεσος πηγὴ τῆς ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν παραπομπῆς. Τὸ ἄρθρον 3 τοῦ τίτλου XVI τοῦ διατάγματος εἶναι συντεταγμένον οὕτως: «Οὐχ ἧττον οἱ δικασταί, δύνανται, ἂν ἦναι ἀνάγκη »νὰ ἐξετασθῶσι τὰ ἔγγραφα, νὰ διορίσωσιν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν διαδί-»κων ἢ τῶν ἐπιπεφορτισμένων τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν, ἕνα τῶν πά-»λαι ἐμποροδικῶν ἢ ἄλλον μὴ ὑπόπτου διαγωγῆς ἔμπορον, διὰ νὰ »ἐξετάσῃ τὰ ἔγγραφα καὶ ἐπὶ τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ νὰ σχηματίσῃ τὴν »ἀπόφασιν, ἥτις δημοσιεύεται ἐν τῇ ἑπομένῃ συνεδριάσει».

Ἡ πρακτικὴ ἐξέτεινε κατὰ μικρὸν πέρα τῶν ὅρων τὴν διάταξιν ταύτην τοῦ διατάγματος τοῦ 1667. Οἱ δικασταὶ διώριζον ἐνίοτε δι-

κηγόρους (avocats) καὶ αἱ περὶ παραπομπῆς ἀποφάσεις παρεῖχον αὐτοῖς συμβιβαστικὴν ἐξουσίαν.(1)

464. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου τοῦ ἄρθρου 429 ἐδ. 1ον προκύπτει ὅτι οἱ διαιτηταὶ-εἰσηγηταὶ ἔχουσι τρία καθήκοντα.

1ον. Ὀφείλουσι νὰ προσπαθῶσιν, ὅπως συμβιβάσωσι τοὺς διαδίκους. Ὁ συμβιβασμὸς εἶναι τόσῳ μᾶλλον εὐέλπιστος, καθ' ὅσον αἱ ἐμπορικαὶ δίκαι δὲν προϋποθέτουσιν, ὡς αἱ ἀστικαί, τὴν ἀποτυχίαν ἀποπείρας συμβιβασμοῦ, ἅτε μὴ προηγουμένης ἐπ' αὐτῶν τοιαύτης. Πράγματι δὲ πολλάκις οἱ διαιτηταὶ-εἰσηγηταὶ ἐπιτυγχάνουσι νὰ συμβιβάσωσι τοὺς διαδίκους.(2) Ἀλλ' οἱ διαιτηταὶ-εἰσηγηταὶ θὰ ἐτροποποίουν τὴν ἐντολὴν αὐτῶν ὡς συμβιβαστῶν, ἣν ἀρύονται ἐκ τοῦ δικαστηρίου, ἂν ἔπραττον ὥστε νὰ δοθῇ αὐτοῖς ὑπὸ τῶν διαδίκων ἐκτενεστέρα ἐξουσία καὶ καθίσταντο δυνάμει συνυποσχετικοῦ δικασταὶ αὐτῶν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ὑποκαθίστων τὴν ἑαυτῶν ἐξουσίαν εἰς τὴν τῶν τακτικῶν δικαστῶν, ὧν εἶναι ἁπλῶς ἐντολοδόχοι.(3)

2ον. Ἐπιφορτίζονται νὰ ἐξερευνήσωσι καὶ ἐξετάσωσι τοὺς σχετικοὺς πρὸς τὴν δίκην λογαριασμούς, ἔγγραφα ἢ βιβλία.

3ον. Ἔχουσι νὰ ἐκφέρωσι τὴν ἑαυτῶν γνώμην ἐν ἐκθέσει ἀπευθυνομένῃ πρὸς τὸ δικαστήριον. Περιορίζουσιν οὕτω τὰς συζητήσεις ἐντὸς τῶν ἀληθινῶν ὁρίων καὶ διευκολύνουσι τὴν ἀπόφασιν.

Τὸ ἄρθρον 429 διακρίνει σαφῶς (ἐδ. 1 καὶ 2) τοὺς διαιτητὰς-εἰσηγητὰς ἀπὸ τῶν πραγματογνωμόνων. Τὰ καθήκοντα τῶν δύο τούτων εἰδῶν τῶν ἐπικουρικῶν τῇ δικαιοσύνῃ προσώπων εἶναι ὅλως διάφορα. Ἀναμφιβόλως ἀμφότεροι ἁπλῆν μόνον γνώμην ἐκφέρουσιν. Ἀλλ' ἡ γνώμη τῶν πραγματογνωμόνων βασίζεται ἐπὶ πραγμάτων βεβαιου-

---

(1) Rodier, Commentaire de l'ordonnance τοῦ 1667. Ὁ Jousse ἕτερος σχολιαστὴς τοῦ αὐτοῦ διατάγματος δὲν ποιεῖται λόγον περὶ τῆς μνημονευομένης ὑπὸ τοῦ Rodier συνηθείας.

(2) Ὅρ. Houyvet op. cit. ἀριθ. 183.

(3) Ὁ Berthier, πρόεδρος τοῦ ἐμποροδικείου τοῦ Σηκουάνα, ὥρισε σαφέστατα ὡς πρὸς τοῦτο τὰ καθήκοντα τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν ἐν τῷ ἀπαγγελθέντι τῇ 19 Αὐγούστου 1365 λόγῳ αὐτοῦ. «Οὐδέποτε ὁ διαιτητὴς-εἰσηγητὴς λαμβάνει, ὡς ἐλέχθη ἐκ πλάνης ἢ ἐξ ἀγνοίας, παρὰ τοῦ δικαστηρίου ἐντολὴν ἐπιτρέπουσαν αὐτῷ νὰ ἐπιβάλῃ τοῖς διαδίκοις τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀπόφασιν καὶ νὰ ἀφαιρῇ οὕτως αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐν τῇ συνεδριάσει συζητήσεων καὶ ἀπὸ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν δικαστῶν».

μένων ὑπ' αὐτῶν, ἅτινα δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐξελέγξῃ ὁ δικαστής. Ἡ γνώμη τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν στηρίζεται ἢ ἐπὶ σκέψεων, ὧν οἱ δικασταὶ δύνανται νὰ ἐκτιμήσωσι τὴν ἀξίαν, ἢ ἐπὶ ἐγγράφων τιθεμένων ὑπ' ὄψιν τοῦ δικαστηρίου. Ἡ διάκρισις αὕτη μεταξὺ πραγματογνωμόνων καὶ διαιτητῶν-εἰσηγητῶν δὲν τηρεῖται πάντοτε ἐν τῇ πρακτικῇ. Συμβαίνει πολλάκις ἐμποροδικεῖα, ἰδίως δὲ τὸ ἐμποροδικεῖον τοῦ Σηκουάνα, νὰ ἀνατιθῶσι τοῖς διαιτηταῖς-εἰσηγηταῖς ἀληθινὴν πραγματογνωμοσύνην. Ὅρα ἀριθ. 465.

465. Τὸ ἄρθρ. 429 διαλαμβάνει περὶ παραπομπῆς τῶν διαδίκων ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν πρὸς *ἐξέτασιν τῶν λογαριασμῶν, ἐγγράφων καὶ βιβλίων*. Πρόκειται περὶ πολυπλόκων ὑποθέσεων, αἵτινες θὰ ἦτο δυσχερὲς νὰ ἀνακριθῶσιν ἐπ' ἀκροατηρίου. Τὸ τῆς προσφυγῆς εἰς διαιτητὰς μέσον εἶναι τόσῳ μᾶλλον λυσιτελὲς, καθ' ὅσον ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων ἡ ἔγγραφος διαδικασία δὲν εἶναι παραδεκτὴ (ἀριθ. 432). Πρέπει ἄρά γε νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ἀπαρίθμησις τῶν ὑποθέσεων, δι' ἃς δύνανται νὰ διορισθῶσι διαιτηταὶ-εἰσηγηταί, εἶναι περιοριστικὴ καὶ τὸ δικαστήριον δὲν δύναται νὰ διορίσῃ διαιτητὰς-εἰσηγητὰς ἐπὶ οἱωνδήποτε πραγματικῶν ἢ νομικῶν ζητημάτων, ἅτινα φαίνονται δυσχερῆ τῷ δικαστηρίῳ;

Ἐν τῇ πράξει δικαστήριά τινα καὶ ἰδίως τὸ ἐμποροδικεῖον τοῦ Σηκουάνα, ὅταν ἡ ὑπόθεσις ἔχῃ σπουδαιότητά τινα καὶ δὲν δύναται νὰ δικασθῇ ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει, γίνεται παραπομπὴ ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν. Ἡ ἄμεσος ἀνάκρισις τῶν ὑποθέσεων κατέστη ἡ ἐξαίρεσις καὶ ἡ παραπομπὴ ἐνώπιον διαιτητῶν ἀποτελεῖ τὸν κανόνα. Εἰς διαιτητὰς ἀνατίθεται ἡ ἐξέτασις παντοίων δικῶν, ἐν αἷς δὲν ἔχει νὰ γείνῃ οὐδεμία ἐξέτασις λογαριασμῶν, ἐγγράφων καὶ βιβλίων. Ἐπιφορτίζονται μάλιστα οὗτοι συνεχῶς νὰ ἐκφέρωσι γνώμην ἐπὶ νομικῶν ζητημάτων ἢ προσέτι καὶ νὰ ἐνεργήσωσιν αὐτοψίας, ἐξετάσεις ἔργων καὶ πραγμάτων, ὡς θὰ ἔπραττον πραγματογνώμονες.

Ἡ πρακτικὴ αὕτη εἶχε σοβαρὰ ἄτοπα, φαίνεται δέ, ὡς ὑπεστηρίχθη πολλάκις,(1) ὅτι ἀντίκειται καὶ εἰς αὐτὸν τὸν νόμον. Διὰ τοῦτο

(1) Paul Jozon, De la mission des arbitres nommés par le Tribunal de commerce (Revue critique de législ. et de jurispr. 1876 σελ. 1 καὶ ἑπ.). Ὑπὲρ τῆς πρακτικῆς τοῦ ἐμποροδικείου Σηκουάνα ὅρ. Houyvet, op. cit. ἀοιθ.182.

δὲ πρὸς κατάπαυσιν τῶν καταχρήσεων ἐν τοῖς νομοσχεδίοις περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ κώδικος πνλιτικῆς δικονομίας, ἐν Γαλλίᾳ(1) ἢ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ(2) προὐτάθη ἡ κατάργησις τοῦ μέσου τούτου τῆς ἀνακρίσεως τῶν ὑποθέσεων.

Διὰ τῆς πρακτικῆς ταύτης καθιεροῦται ὡς κανὼν ἡ ἀνάγκη τῆς πρὸς συμβιβασμὸν ἀποπείρας ἐπὶ ὑποθέσεων, ἃς ἡ πολιτικὴ δικονομία ἀπήλλαξεν αὐτῆς. Εἶτα δὲ ὑποκαθίσταται ὁμόφρων ἐντολοδόχος, ἀμειβόμενος καὶ ἀνεύθυνος, εἰς ποικιλόφρονας δικαστάς, ἐκλεγομένους ὑπὸ τῶν ἑαυτῶν ὁμοτίμων πρὸς διαχείρισιν δωρεὰν τῆς δικαιοσύνης. Ἀναμφιβόλως αἱ ἐκθέσεις τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν δὲν δεσμεύουσι τὸ δικαστήριον ὡς οὐδὲ αἱ τῶν πραγματογνωμόνων· ἀλλὰ συνηθέστατα οἱ δικασταὶ συμμορφοῦνται πρὸς τὴν ἐξενεχθεῖσαν ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν διαιτητῶν γνώμην χωρὶς νὰ ὑποβάλωσιν αὐτὴν εἰς ἐπαρκῆ ἔλεγχον. Ὅσῳ δ' οἱ διαιτηταὶ δείκνυνται διὰ τῆς ἐντιμότητος καὶ τῶν γνώσεων αὐτῶν ἀξιώτεροι τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν δικαστῶν, τόσῳ μᾶλλον ὑποκαθίστανται αὐτοῖς.

Ἡ πρακτικὴ αὕτη ἀντίκειται εἰς τὸν νόμον. Τὸ ἄρθρον 429 ὁρίζει τὴν παραπομπὴν ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν μόνον *πρὸς ἐξέτασιν λογαριασμῶν, ἐγγράφων ἢ βιβλίων*. Ἀναμφιβόλως δύναται νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι ἡ διάταξις αὕτη δὲν εἶναι αὐστηρῶς περιοριστική. Ἀλλ' ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἐπεκτείνηται καὶ πέρα τῶν ἀναλόγων πρὸς τὰς προβλεπομένας περιπτώσεων, τουτέστι πέρα τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς τὸ περίπλοκον τῶν περιστατικῶν ἢ τῶν λογαρια-

---

(1) Ἐν τῷ νομοσχεδίῳ περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ κώδικος πολ. δικονομίας τῷ συνταχθέντι ἐν ἔτει 1886 ὑπὸ ἐπιτροπῆς μὴ κοινοβουλευτικῆς κατηργεῖτο. Ὅρ. κατωτέρω σημ. 2 σελ. 628). — Migneret, De la mission des arbitres-rapporteurs (Revue critique de législ. 1876 σελ. 192).— Ἡ κατάργησις τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν προὐτάθη ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ κώδικος πολιτικῆς δικονομίας νομοσχεδίῳ, τῷ κατατεθέντι ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων τῇ 12 Ἰουλίου 1888.

(2) Ἐν τῷ περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ κώδ. πολ. δικονομίας νομοσχεδίῳ τῷ ἐκπονηθέντι ἐν Βελγίῳ καὶ ὑποβληθέντι εἰς τὴν Βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων τῷ 1869 ἡ παραπομπὴ ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν κατηργεῖτο. Ἐν τῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει λέγεται· «Τὸ ἄρθρ. 429 § 1 κατηργήθη ἄνευ ἀντισταθμήματος. Ἐγένετο κατάχρησις τῆς παραπομπῆς εἰς διαιτητὰς συμβιβαστάς, τοῦ ἄλλης ἐποχῆς μέσου τούτου, δι' οὗ εὐκόλως οἱ δικασταὶ ἀπεκδύονται τὴν ἑαυτῶν ἐξουσίαν καὶ ἀποφεύγουσι τὴν εὐθύνην».

σμῶν θὰ ἀπήτει ἐπὶ ἀστικῆς ὑποθέσεως ἔγγραφον διαδικασίαν. Ἡ διδομένη ὑπὸ τῶν ἐμποροδικείων εἰς τὸ ἄρθρ. 429 διασταλτικὴ ἑρμηνεία ἀφαιρεῖ πᾶσαν σημασίαν ἀπὸ τῶν ὅρων, ὧν γίνεται χρῆσις. Ἐπὶ πλέον ἀντίκειται καὶ εἰς τὴν ἱστορικὴν καταγωγὴν τῆς διατάξεως ταύτης τοῦ κώδικος πολ. δικονομίας. Τὸ διάταγμα τοῦ 1673 (ἄρθρ. 3 τίτλ. XVI) προέβλεπεν ἀποκλειστικῶς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν προέκειτο περὶ ἐξετάσεως ἐγγράφων. Ὅρ. ἀριθ. 463.

Διαστρέφεται τέλεον ὁ νόμος διὰ τῆς ἀποδόσεως εἰς τοὺς διαιτητὰς-εἰσηγητὰς καθηκόντων πραγματογνωμόνων καὶ ἀποστολῆς νομομαθῶν, δικαστικῶν ἀρχόντων καὶ συμβιβαστῶν.

Τὸ ἄρθρον 429 διακρίνει σαφῶς τοὺς πραγματογνώμονας ἀπὸ τῶν διαιτητῶν. Γίνεται δὲ σύγχυσις τῶν καθηκόντων τῶν δύο τούτων εἰδῶν τῶν ἐπικουρικῶν τῇ δικαστικῇ ἐξουσίᾳ προσώπων διὰ τῆς ἀναθέσεως εἰς τοὺς διαιτητὰς τῆς αὐτοψίας ἔργων ἢ τῆς ἐκτιμήσεως ἐμπορευμάτων. Οἱ διαιτηταὶ δὲν ὑπόκεινται εἰς προηγουμένην ὅρκισιν, ἐνῷ οἱ πραγματογνώμονες δίδουσιν ὅρκον. Ἀνατιθεμένων ἑπομένως ἔργων ἀληθῶς πραγματογνωμονικῶν εἰς τοὺς διαιτητάς, χωρὶς νὰ ὑποβάλλωνται οὗτοι εἰς προηγουμένην ὅρκισιν,(1) παραβιάζεται ὁ νόμος. Ἡ διάκρισις ἐν τούτοις ἐξηγεῖται λογικῶς. Ὁ διαιτητὴς τοῦτο μόνον ὀφείλει νὰ πράξῃ, νὰ ἐξετάσῃ δηλαδὴ τὰ ἔγγραφα, ὅπως παρασκευάσῃ τὴν ἐργασίαν τοῦ δικαστοῦ, οὗτος δὲ ἔχει τὰ αὐτὰ ἔγγραφα ἐν χερσὶ καὶ δύναται νὰ ἐξελέγξῃ τὴν ἐργασίαν τοῦ διαιτητοῦ. Τοὐναντίον δὲ ὁ πραγματογνώμων ἐξελέγχει πράγματα, ἅτινα δὲν δύναται νὰ ἐπαληθεύσῃ μετ' αὐτὸν τὸ δικαστήριον. Ἡ ἔκθεσις τοῦ πραγματογνώμονος ἔχει πως καὶ τὸν χαρακτῆρα μαρτυρίας, καὶ διὰ τοῦτο τὸ πιστὸν αὐτῆς δέον νὰ ἀσφαλίζηται διὰ τοῦ ὅρκου.

Ὁσάκις παραπέμπεται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν διαιτητῶν νομικὸν ζήτημα, παραγνωρίζεται ὁ κανών, καθ' ὃν εἰς μόνον τὸν δικαστὴν ἀνήκει νὰ ποιῆται τὰς μελέτας καὶ τὰς σκέψεις, αἵτινες θὰ ὁδηγήσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν λύσιν. Παραπέμπων ὁ δικαστὴς ἄλλῳ αἰτεῖ

---

(1) Συγγραφεῖς τινες ὑπεστήριξαν ὅτι οἱ διαιτηταὶ-εἰσηγηταὶ δέον νὰ ὁρκίζωνται. Φαίνεται δὲ ὅτι συγχέουσι τοὺς διαιτητὰς-εἰσηγητὰς πρὸς τοὺς πραγματογνώμονας. Ἠδύνατό τις ἀναμφιβόλως νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ὅρκισιν τῶν διαιτητῶν, ὅταν ἀνατιθῆται αὐτοῖς πραγματογνωμοσύνη. Τοιαύτην γνώμην ἐκφράζει ὁ Garsonnet op. cit. III σημ. 25 σελ. 89. Ἡ γνώμη αὕτη δὲν τηρεῖται ἐν τῇ πρακτικῇ.

τρόπον τινὰ παρ' αὐτοῦ γνωμοδότησιν. Οἱ διάδικοι δύνανται μὲν ἀναμφιβόλως νὰ ἐκφέρωσι πάντοτε γνώμην, ἀλλ' ὁ δικαστὴς ὅμως δὲν δύναται νὰ αἰτῇ.

Ἀπαράδεκτον εἶναι ὡσαύτως τὸ νὰ ἐπιφορτίζωνται οἱ διαιτηταί, ὅπως ἀκούσωσι τοὺς διαδίκους καὶ λάβωσι τὰς καταθέσεις μαρτύρων. Ἡ ἀνάκρισις τῶν διαδίκων καὶ αἱ μαρτυρικαὶ ἐξετάσεις μόνον ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἢ τοῦ διοριζομένου ὑπ' αὐτοῦ δικαστοῦ δύνανται νὰ γείνωσιν. Οἱ μάρτυρες ὀφείλουσι νὰ ὁρκίζωνται προηγουμένως, ὅρκον δὲ δὲν δίδουσιν ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν.

Ἡ ἐμπιστευομένη τοῖς διαιτηταῖς-εἰσηγηταῖς ἀποστολὴ τοῦ συμβιβάζειν τοὺς διαδίκους ὡς πρὸς πάσας τὰς διαφορὰς αὐτῶν δὲν ἀντίκειται ἄρα καὶ αὕτη εἰς τὸν νόμον ; Ἡ ἀποστολὴ αὕτη φαίνεται ὅτι εἶχε δοθῇ αὐτοῖς κατὰ τὸ πάλαι δίκαιον δυνάμει τῆς καθιερωμένης συνηθείας πέρα τοῦ γράμματος τῆς διατάξεως τοῦ διατάγματος τοῦ 1667 (ἀριθ. 463). Πολλοὶ συγγραφεῖς δέχονται τὴν αὐτὴν λύσιν καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ κώδικος τῆς πολιτ. δικονομίας.(1) Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη εἶναι φυσικὴ συνέπεια τῆς νομολογίας, ἥτις δέχεται τὸν διορισμὸν διαιτητῶν δι' οἱανδήποτε διαφοράν. Φαίνεται δ' ὅμως στερουμένη πως βασιμότητος, ὅταν δεχθῇ τις, ὡς ἡμεῖς, ὅτι εἰς τοὺς διαιτητὰς-εἰσηγητὰς μόνον ἡ ἐξέτασις ἐγγράφων, λογαριασμῶν καὶ βιβλίων δύναται νὰ ἀνατεθῇ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει φαίνεται ὅτι ὁ διαιτητὴς ὀφείλει νὰ προσπαθήσῃ, ὅπως συμβιβάσῃ τοὺς διαδίκους μόνον ὡς πρὸς τὸ εἰδικὸν ἀντικείμενον τῆς ἀνατεθείσης αὐτοῖς ἀποστολῆς. Κατὰ τὸ ἀντίθετον σύστημα ἀναγνωρίζεται πράγματι τοῖς δικασταῖς τὸ δικαίωμα τῆς καθιερώσεως ἀποπείρας πρὸς συμβιβασμὸν διὰ τοῦ μέσου τῆς παραπομπῆς ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν.(2)

---

(1) Ὅρ. Boncenne et Bourbeau, VI, σελ. 314. Dutruc, Dict. du contentieux commercial λ. arbitre-rapporteur. Pardessus, Cours de Droit commercial, IV, ἀριθ. 1373.

(2) Ἐν τῇ γενομένῃ ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιφορτισθείσης τῷ 1866 τὴν παρασκευὴν νομοσχεδίου περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ κώδικος πολιτικῆς δικονομίας ἐκθέσει πρὸς δικαιολόγησιν τῆς προταθείσης καταργήσεως τῆς ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν παραπομπῆς (ὅρ. ἀνωτέρω σημ. 1 τῆς σελ.626) ὁ Greffier ἐξεφράζετο οὕτως: «Ἀπὸ πολλοῦ μέμφονται τὰ δικαστήρια, ὅτι ποιοῦνται ἀληθινὴν κατάχρησιν τοῦ δικαιώματος, ὅπερ ἐδόθη αὐτοῖς νὰ παραπέμ-

465 δίς. Παρατηρητέον δ'ἐν τέλει ὅτι εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ὁ διαιτητὴς-εἰσηγητὴς μόνον καθ' ὅσον ἀνατίθεται αὐτῷ διὰ τῆς ἀποφάσεως δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ καθήκοντα πραγματογνώμονος ἐνεργῶν αὐτοψίας καὶ ἐκτιμήσεις ἔργων. Ἄλλως τὸ κῦρος τῶν πράξεων αὐτοῦ δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ.(1)

466. Ὅση δήποτε διαστολὴ καὶ ἂν δίδηται ἐν τῇ πρακτικῇ εἰς τὸ ἄρθρον 429, οὐδεὶς ὅμως διενοήθη νὰ ἐπεκτείνῃ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων. Τὸ ἄρθρον 429 εἶναι ἐξαιρετικὴ διάταξις τεθεῖσα διὰ τὴν ἐμπορικὴν διαδικασίαν. Ἂν δ' εἶναι ἐφαρμοστέοι καὶ ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων οἱ κανόνες τῆς πολιτικῆς δικονομίας (ἀριθ. 411), δὲν δύνανται ὅμως προδήλως νὰ ἐφαρμόζωνται κατ' ἐπέκτασιν καὶ ἐνώπιον τῶν πρωτοδικείων οἱ κανόνες τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας. Ἄλλως τε ὡς πρὸς τοῦτο ἔχομεν τὸ ἐξῆς ἀπολύτως ἀποφασιστικὸν περιστατικόν. Ἐν τῷ νομοσχεδίῳ περὶ τοῦ κώδικος τῆς πο-

---

πωσι τὰς ὑποθέσεις ἐνώπιον διαιτητῶν. Αἱ παραπομπαὶ αὗται οὐ μόνον συνεπάγονται βαρυτάτας δαπάνας, ἀλλ' ἀποτελοῦσι διά τινα δικαστήρια μεγάλων πόλεων ἀληθινὴν ἀπόταξιν ἀπὸ τῆς δικαστικῆς αὐτῶν ἐξουσίας. Ἡ ἀνάκρισις τῆς ὑποθέσεως, ἡ διαδικασία, ἡ ἕνωσις τῶν ἀποδεικτικῶν στοιχείων, αἱ σκέψεις τῆς ἀποφάσεως, πάντα ταῦτα προπαρασκευάζονται ὑπὸ τοῦ διαιτητοῦ, μόνου καὶ ὁμοφρονοῦντος δικαστοῦ, ὅστις προβαίνει καὶ ἀποφασίζει ἐν τῇ σιγῇ τοῦ σπουδαστηρίου, ἀφοῦ προηγουμένως ἠκροάσθη, χωρὶς νὰ δεσμεύηται ὑπὸ οὐδενὸς κανόνος, τοὺς διαδίκους καὶ τοὺς μάρτυρας. Ὅταν σκεφθῇ τις ὅτι δὲν ὑπάρχει σπουδαία ὀπωσοῦν δίκη, καθ' ἣν νὰ μὴ γίνηται παραπομπὴ ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν, δύναται νὰ ἐννοήσῃ τελείως τὰ ἄτοπα τοῦ συστήματος καὶ τὰ πανταχόθεν ἐγειρόμενα παράπονα».

Ἐν τῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει τοῦ κατατεθέντος ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων τῇ 12 Ἰουλίου 1888 νομοσχεδίου ἡ περὶ καταργήσεως τῶν διαιτητῶν—εἰσηγητῶν πρότασις δικαιολογεῖται διὰ τῶν ἑξῆς: «Τὰ ἐμποροδικεῖα ἐποιήσαντο ἀσυνήθη κατάχρησιν τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ νόμου δικαιώματος. Τανῦν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἀποφασίζεται ὑπὸ τῶν διαιτητῶν καὶ ἐκρίθη καλὸν νὰ ἐκλίπῃ θεσμός, ὃν ἡ πρακτικὴ παρέτρεψεν ἀπολύτως ἀπὸ τοῦ σκοποῦ, πρὸς ὃν καθιερώθη. Εἰσαχθείς, ὅπως καταπαύῃ τὰς διαφορὰς καὶ καθιστᾷ ταχυτέραν τὴν διεκπέρανσιν τῶν δικῶν, κατέληξε σήμερον νὰ μὴ ἔχῃ ἄλλο ἀποτέλεσμα ἢ νὰ καθιστᾷ δαπανηροτέρας τὰς ἐμπορικὰς δίκας. Ἡ σκέψις αὕτη ἀρκεῖ πρὸς δικαιολόγησιν τῆς καταργήσεως».

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 10 Ἰουλίου 1876. D. 1877.1.217. S. 1877.1.309. J. Pal. 1877.787.

λιτικῆς δικονομίας, ὁ ἑπόμενος τοῦ *περὶ ἐνστάσεων* τίτλος συνίστατο ἐκ τριῶν ἄρθρων, ἅτινα παρεδέχοντο τὴν ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν παραπομπὴν καὶ ἐν τοῖς πρωτοδικείοις.(1)

Ὁ τίτλος αὐτὸς κατηργήθη ἐπὶ ταῖς παρατηρήσεσι τοῦ Δημοβουλίου.(2) Ἐποιήσατο δὲ τὰς παρατηρήσεις ταύτας, 1ον ὅτι οἱ διάδικοι, οἵτινες ὑπεβλήθησαν ἤδη εἰς τὴν πρὸς συμβιβασμὸν ἀπόπειραν, δὲν δύνανται νὰ ἐξαναγκασθῶσι νὰ ἐπανέλθωσιν ἐνώπιον συμβιβαστῶν, 2ον ὅτι τὸ προτεινόμενον σύστημα τείνει νὰ ὑποθάλπῃ τὴν ὀκνηρίαν δικαστῶν τινων, οἵτινες οὐδὲν ἀλλ' ἢ θὰ ἐπεζήτουν νὰ ἀπαλλάσσωνται, μετατιθέντες ἄλλῳ τὴν φροντίδα τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς ὑποθέσεως, 3ον ὅτι τὸ σύστημα αὐτὸ θὰ ἦτο πηγὴ βραδυτήτων καὶ δαπανῶν.

467. *Διορισμὸς καὶ ἐξαίρεσις τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν.* — Οἱ διαιτηταὶ-εἰσηγηταὶ διορίζονται καθ' ὃν τρόπον καὶ οἱ πραγματογνώμονες (ἀριθ. 461), ἐκλέγονται δηλαδὴ ὑπὸ τῶν διαδίκων ἢ, μὴ συμφωνούντων τούτων, διορίζονται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Ὡς καὶ τῶν πραγματογνωμόνων καὶ τούτων ὁ ἀριθμὸς δέον νὰ ἦναι περιττὸς (ἄρθρ. 429). Πράγματι δὲ οἱ διαιτηταὶ-εἰσηγηταὶ ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου καὶ, ὅπως μὴ αὐξάνωνται πολὺ αἱ δαπάναι, διορίζεται εἷς μόνον διαιτητής.

Οἱ διορισθέντες ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου διαιτηταὶ-εἰσηγηταὶ δύνανται νὰ ἐξαιρεθῶσιν ὑπὸ τῶν διαδίκων δι' οὓς λόγους καὶ οἱ πραγματογνώμονες (ἄρθρ. 430 πολ. δικον.).

Οἱ διαιτηταὶ-εἰσηγηταὶ δὲν ὑποβάλλονται εἰς ὅρκισιν πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων, ὡς πρὸς τοῦτο δὲ ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν πραγματογνωμόνων.

---

(1) Τὰ ἄρθρα 188, 189 καὶ 190 τοῦ νομοσχεδίου εἶχον οὕτως:

Ἄρθρ. 188. Οἱ δικασταὶ δύνανται νὰ παραπέμψωσι τοὺς διαδίκους ἐνώπιον ἑνὸς ἢ πλειόνων διαιτητῶν, ὅπως οὗτοι συμβιβάσωσιν αὐτούς, εἰ δὲ μὴ δώσωσι τὴν ἑαυτῶν γνώμην.

Ἄρθρ. 189. Ὁ ἐπιμελέστερος τῶν διαδίκων καλεῖ τὸν ἕτερον διὰ δικογράφου ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον, νὰ παρασταθῇ ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν κατὰ τὸν ὁρισθέντα ὑπ' αὐτῶν χρόνον καὶ τόπον.

Ἄρθρ. 190. Οὐδεμία ἀμοιβὴ ἐπιδικάζεται διὰ τοὺς διαιτητάς, ἡ δὲ γνωμοδότησις αὐτῶν κατατίθεται ἐν τῷ γραφείῳ καὶ ἀντίγραφα αὐτῆς δίδονται τοῖς αἰτοῦσι τῶν διαδίκων.

(2) Locré, XXI, 441 ἕως 443.

468. Ὁ νόμος ἀφίησι πλήρη ἐλευθερίαν τῷ δικαστηρίῳ διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν. Ἐν Παρισίοις καὶ ἔν τισι μεγαλοπόλεσι τὸ ἐμποροδικεῖον ἐμπιστεύεται τὰ καθήκοντα ταῦτα μόνον εἰς ὡρισμένα πρόσωπα, παραδεδεγμένα ὑπ' αὐτοῦ, ὧν ὁ κατάλογος ἀναθεωρεῖται κατ' ἔτος. Τὸ δικαστήριον ἢ ὁ πρόεδρος ἐξασκοῦσιν οὕτως ἐπὶ τῶν ἐπικουρικῶν τούτων τῆς δικαιοσύνης προσώπων πειθαρχικήν τινα ἐνέργειαν, διαγραφομένων ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν διακινδυνευόντων τὴν χρηστὴν διαχείρισιν τῆς δικαιοσύνης.

Οἱ διαιτηταὶ-εἰσηγηταὶ εἶναι συνηθέστατα πρῴην δικηγόροι ἢ πρῴην δικαστικὰ πρόσωπα.(1)

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον οἱ διαιτηταὶ-εἰσηγηταί, οἱ φερόμενοι, ὡς εἴρηται, ἐν τῷ συνταξομένῳ ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου καταλόγῳ, δὲν ὑπέκειντο εἰς φόρον ἐπιτηδεύματος. Ναὶ μὲν πᾶς ἐξασκῶν ἐπάγγελμά τι ὑπόκειται κατ' ἀρχὴν εἰς φόρον ἐπιτηδεύματος, οὐδεμία δὲ ἐξαίρεσις γίνεται ἐν τοῖς νόμοις ὑπὲρ τῶν διαιτητῶν εἰσηγητῶν. Ἀλλὰ προὐβάλλετο ὅτι οἱ διαιτηταὶ-εἰσηγηταὶ δὲν ἀσκοῦσιν ἐπάγγελμα καὶ ὅτι ἔχουσιν ἀποστολὴν ὡς ἐπίτροποι τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς. Δι' ἀποφάσεως μάλιστα τοῦ συμβουλίου τοῦ ἐμποροδικείου Σηκουάνα εἶχεν ἀπαγορευθῇ αὐτοῖς νὰ λαμβάνωσι τὴν ἰδιότητα τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν. Τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας εἶχεν ἀναγνωρίσῃ ὅτι δὲν ὑπέκειντο εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος.(2) Ὁ οἰκονομικὸς νόμος τῆς 2 Αὐγούστου 1868 (προϋπολογισμὸς τοῦ 1869) περιέλαβεν αὐτοὺς ἐν τῇ τετάρτῃ τάξει τῶν ἐπιτηδευματιῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *διαιτηταὶ-εἰσηγηταὶ παρὰ τοῖς ἐμποροδικείοις, ἂν ἦναι τοιοῦτοι κατὰ σύνηθες ἐπάγγελμα.* Ὁ νόμος περὶ φόρου ἐπιτηδευμάτων τῆς 15 Ἰουλίου 1880 ἐπανέλαβε τὴν διάταξιν ταύτην.

469. Πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν εἶναι σχετικὴ συνήθειά τις, τηρουμένη πάλαι ὡς πρὸς τὰ ἐπαγγελματικὰ συνδικᾶτα ἢ τὰς συνδικατικὰς κοσμητείας.

Ἀπὸ τοῦ 1840 περίπου τὰ ἐμποροδικεῖα καὶ ἰδίως τὸ ἐμποροδι-

---

(1) Ἐν Παρισίοις ἰδίως, συνεπείᾳ τοῦ περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ νόμου τοῦ 1883 πολλὰ δικαστικὰ πρόσωπα ἀπολυθέντα ἐσημειώθησαν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν.

(2) Ἀποφ. τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τοῦ ἀμφισβητουμένου Διοικητικοῦ τῆς 9 Αὐγούστου 1865.

κεῖον Σηκουάνα παρέπεμπε τὰς ἐπιδίκους ὑποθέσεις ἐνώπιον τῶν κοσμητειῶν τῶν συνδικάτων, πρὸς τὸ εἰδικὸν ἐπάγγελμα τῶν ὁποίων ἦσαν σχετικαί. Αἱ κοσμητεῖαι αὗται προσεπάθουν νὰ συμβιβάσωσι τοὺς διαδίκους· ἂν δὲ δὲν κατώρθουν τοῦτο, ὑπέβαλλον εἰς τὸ δικαστήριον ἔκθεσιν, ἐφ' ἧς τοῦτο ἐξέδιδε τὴν ἀπόφασιν. Οὕτω δὲ τὰ ἐπαγγελματικὰ συνδικᾶτα ἐνήργουν ὡς διαιτηταί-εἰσηγηταί. Ἡ συνδρομὴ τῶν συνδικάτων τούτων εἰς τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν παρεῖχετο ὠφελεάν. Ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐπληρώνετο αὐτοῖς ἀμοιβὴ καὶ συνδικατικαί τινες κοσμητεῖαι κατώρθωσαν οὕτω νὰ ἔχωσι σπουδαιοτάτην ἐνίοτε πρόσοδον. Τὸ ἐμποροδικεῖον Σηκουάνα ἀπεφάσισεν ἐν συμβουλίῳ τῇ 9 Ἰανουαρίου 1844 νὰ μὴ ἐπιδικάζῃ κατὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ἐξόδων οὐδεμίαν ἀμοιβήν, ἀπαιτουμένην ὑπὸ κοσμητείας συνδικάτου διὰ σύνταξιν ἐκθέσεως.

Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ὑπὸ τὴν δευτέραν αὐτοκρατορίαν αἱ συνδικατικαὶ κοσμητεῖαι ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ αἱ ἐνώπιον αὐτῶν παραπομπαὶ κατεστάθησαν συχνότεραι. Ὁ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ὑπουργὸς ἐν ἐγγράφῳ, ἀπευθυνθέντι τῇ 6 Ἰανουαρίου 1874 πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ ἐμποροδικείου Σηκουάνα, ἀπηγόρευσε τὴν πρακτικὴν ταύτην ὡς ἀντικειμένην εἰς τὸν νόμον. Πράγματι δὲ αὕτη ἦτο παράνομος διὰ τοὺς ἑπομένους λόγους. Τὸ ἄρθρ. 429 ὁρίζει ὅτι ἡ παραπομπὴ γίνεται ἐνώπιον ἑνὸς ἢ τριῶν διαιτητῶν. Δὲν δύναται δέ τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπάρχει παραπομπὴ ἐνώπιον ἑνὸς ἢ τριῶν διαιτητῶν, ὅταν γίνηται ἐνώπιον συνδικατικῆς κοσμητείας, ἧς τὰ μέλη εἶναι πολλά. Πλὴν τούτου τὸ δικαίωμα τῆς ἐξαιρέσεως, ὅπερ παρέχεται εἰς τοὺς διαδίκους ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 430, καταργεῖται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον· διότι οἱ διάδικοι ἀγνοοῦσι πῶς συσταθήσεται ἡ συνδικατικὴ κοσμητεία καθ' ἣν ἡμέραν κληθήσεται νὰ ἐξενέγκῃ τὴν ἑαυτῆς γνώμην. Προσθετέον εἰς ταῦτα ὅτι ἕνεκα τῆς ἐνώπιον συνδικατικῆς κοσμητείας παραπομπῆς ἐκλείπει ἅμα καὶ ἡ ἐκ τῆς προσωπικότητος τοῦ διαιτητοῦ καὶ τῆς εὐθύνης αὐτοῦ ἐγγύησις.(1)

Τὰ ἐμποροδικεῖα μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1874 ἐγκύκλιον τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ περιωρίσθησαν γενικῶς νὰ διορίζωσιν ὡς διαιτητὰς μέλη λαμβανόμενα ἀτομικῶς ἐκ τῶν συνδικατικῶν κοσμητειῶν.

(1) Ὅρ. περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Chambres syndicales et arbitres-rapporteus (Gazette des tribunaux τῆς 14 Φεβρουαρίου 1885).

Ἡ πρακτικὴ αὕτη δὲν εἶναι παράνομος· καθ' ὅσον οὕτως οἱ διαιτηταὶ εἶναι γνωστοὶ καὶ δύνανται νὰ ἐξαιρεθῶσιν, ἐὰν ὑπάρχῃ λόγος ἐξαιρέσεως. Ἔχει μόνον τὸ ἄτοπον ἡ τοιαύτη πρακτική, ὅτι διαρρήγνυσι τὴν μεταξὺ τῶν δικαζομένων ἰσότητα, ὅταν πάντες οὗτοι δὲν ἀποτελῶσι μέρος τῆς συνδικατικῆς κοσμητείας, ἧς ἓν ἢ πλείονα μέλη ἐξελέχθησαν ὡς διαιτηταὶ - εἰσηγηταί. Συμβαίνει δὲ τοῦτο ἰδίως, ὅταν ἡ δίκη ὑφίσταται μεταξὺ ἐμπόρου καὶ ἰδιώτου. Τὰ δικαστήρια ὀφείλουσιν ἑπομένως νὰ ἀπέχωσι τῶν τοιούτων παραπομπῶν, ὅταν οἱ διάδικοι δὲν ἦναι μέλη τῆς συνδικατικῆς κοσμητείας, ἐξ ἧς πρόκειται νὰ διορισθῶσι διαιτηταί.(1)

Αἱ συνδικατικαὶ κοσμητεῖαι, ὧν ἡ ὕπαρξις πρὸ τοῦ 1884 ἦτο ἁπλοῦν γεγονός, δύνανται νῦν νὰ ἔχωσιν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἐπαγγελματικὰ συνδικᾶτα* νομικὴν ὑπόστασιν ἐπὶ τῇ ὑποχρεώσει νὰ συμμορφῶνται πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου τῆς 21 Μαρτίου 1884. Ὁ νόμος οὗτος καθορίζει τὰ διάφορα δικαιώματα τῶν ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων. Τὸ ἄρθρον 6 (τελευταῖον καὶ προτελευταῖον ἐδ.) ἔχει οὕτω· «Τῶν ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων δύναται νὰ αἰτῆται ἡ γνώμη ἐπὶ »πάσης διαφορᾶς καὶ ἐπὶ παντὸς ζητήματος ἀναγομένου εἰς τὴν εἰδικό»τητα αὐτῶν.— Ἐπὶ ὑποθέσεων τῆς ἀμφισβητουμένης δικαιοδοσίας αἱ »γνῶμαι τοῦ συνδικάτου τίθενται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν διαδίκων, οἵ»τινες δύνανται νὰ λαμβάνωσι γνῶσιν καὶ ἀντίγραφον αὐτῶν».

Αἱ διατάξεις αὗται οὐδόλως σκοποῦσι νὰ ἐπιτρέψωσι τὴν παραπομπὴν ἐνώπιον τοῦ ἐπαγγελματικοῦ συνδικάτου ὡς διαιτητοῦ-εἰσηγητοῦ. Ἡ θέλησις τοῦ νομοθέτου ἦτο νὰ δύνωνται τὰ συνδικᾶτα νὰ ἐκφέρωσι τὴν ἑαυτῶν γνώμην ἐπὶ τῶν ὑποβαλλομένων αὐτοῖς τεχνικῶν ζητημάτων πρὸς διαφώτισιν τοῦ ἐμποροδικείου. Οὕτω δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφεύγωνται τὰ ἔξοδα εἴτε τῆς κυρίας λεγομένης πραγματογνωμοσύνης (ἀριθ. 461) εἴτε τῆς παραπομπῆς ἐνώπιον διαιτητῶν-εἰσηγητῶν. Ἡ ἔννοια τοῦ νόμου ὡς πρὸς τοῦτο προκύπτει σαφής,(2) εἴτε ἐκ

---

(1) Ἐν τούτοις ἐπανειλημμένως τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Παρισίων ἐζήτησεν, ὅπως γείνῃ δεκτὴ ἡ παραπομπὴ ἐνώπιον τῶν συνδικατικῶν κοσμητειῶν. Μέλος τι μάλιστα τοῦ συμβουλίου προήχθη νὰ εἴπῃ· Ζητῶ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν δικαστῶν διὰ τῶν συνδικατικῶν κοσμητειῶν,

(2) Ἐν τῷ συνταχθέντι ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων νομοσχεδίῳ περὶ ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων διάταξίς τις τοῦ ἄρθρ. 3 ὥριζεν

τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐργασιῶν, εἴτε ἐξ ἐπισήμων ἐξηγήσεων δο-

---

ὅτι τὰ συνδικᾶτα ταῦτα «δύνανται νὰ ἐκλέγωνται πρὸς ἐνάσκησιν τῶν καθηκόντων διαιτητῶν ἢ πραγματογνωμόνων». Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ἤθελον νὰ κατακρίνωσι τὴν ἐξενεχθεῖσαν τῷ 1874 ἐν τῷ ἐγγράφῳ τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ γνώμην (ἀριθ. 469). Ὁ A-Ribot παρετήρησε πρὸς τὴν Βουλὴν ὅτι αὕτη θὰ ἀπετέλει παραβίασιν τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν τὰ καθήκοντα τοῦ διαιτητοῦ ἢ τοῦ πραγματογνώμονος μόνον εἰς ὡρισμένα πρόσωπα δύνανται νὰ ἀνατεθῶσι. Συνεπείᾳ τῶν ἐξαιρέτων αὐτῶν παραιτήσεων ὁ Ribot προέτεινε νὰ τεθῇ τὸ προτελευταῖον ἐδ. τοῦ ἄρθρ. 6.—Ἐν τῇ Γερουσίᾳ ἡ σύνταξις τοῦ ἐδαφίου ἐπεκρίθη ὡς ἀσαφής, τινὲς δὲ μάλιστα προέβησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ προτείνωσι τὴν ἐξάλειψιν. Ὁ Dietz-Monnin εἶπεν ὅτι ἐν τῇ διατάξει ταύτην διέβλεπεν ἑρμηνείαν τοῦ ἄρθρ. 429 κώδ. πολ. δικον. Ὁ Tirard, ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς ἐμπορίας, προκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Bozérian νὰ ἐξηγήσῃ τὴν σημασίαν τῆς διατάξεως εἶπε τὰ ἑξῆς (συνεδρ. 11 Ἰουλίου 1882). «— Τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν θὰ δύνωνται νὰ διορίζωσι τὰ ἐπαγγελματικὰ συνδικᾶτα ὡς διαιτητάς, ὡς πραγματογνώμονας· ἀλλὰ θὰ δύνωνται νὰ συμβουλεύωνται αὐτὰ ἐπὶ δυσκόλων ζητημάτων, ἅτινα θὰ ἔχωσι νὰ λύσωσιν. Ἐμποροδικεῖον ἐπιλαμβάνεται τεχνικοῦ ζητήματος, διορίζεται εἰσηγητὴς δικαστὴς καὶ ἐπιφορτίζεται νὰ συντάξῃ ἔκθεσιν. Δυνατὸν νὰ συμβῇ ἐν ἐμποροδικείῳ τινὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ τοσοῦτον εὐρεῖα ἱκανότης, ὥστε νὰ μὴ ἦναι ἠναγκασμένος ὁ δικαστὴς νὰ ἐπικαλεσθῇ τὰς γνώσεις ἄλλων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τί γίνεται κατ' ἀνάγκην σήμερον; Ἀναγκάζονται νὰ προστρέχωσιν εἰς διαιτητάς, εἰς πραγματογνώμονας, οἵτινες ἀμείβονται ἀδρότατα, εἶναι ἀληθὴς μάστιξ διὰ τοὺς διαδίκους, δὲν εἶναι δὲ πάντοτε ἀρμόδιοι, καθ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι περιωρισμένος, καὶ οἵτινες ἐπὶ πλέον δαπανῶσι μακρότατον χρόνον πρὸς ἐξέτασιν τῶν διαφορῶν. Κατὰ τὴν νέαν διάταξιν, τοὐναντίον, τὰ δικαστήρια ἔχοντα νὰ λύσωσι δυσχερές τι ζήτημα, ἀντὶ νὰ προστρέχωσιν εἰς διαιτητὰς ἢ εἰς πραγματογνώμονας ἀμειβομένους, ὑποβάλλουσι τὸ ζήτημα εἰς τὴν συνδικατικὴν κοσμητείαν, ἥτις ἐξετάζει αὐτὸ διά τινος τῶν ἑαυτῆς μελῶν καὶ συντάσσει ἔκθεσιν πρὸς διαφώτισιν τοῦ δικαστηρίου».

Κατὰ τὴν δευτέραν ἐν τῇ Γερουσίᾳ ἀνάγνωσιν τοῦ νομοσχεδίου ὁ Bozérian προέτεινε νὰ προστεθῇ εἰς τὸ ἄρθρον 6 ἡ παράγραφος, ἥτις ἔχει οὕτως: «Ἐπὶ τῶν ἀμφισβητουμένης δικαιοδοσίας ὑποθέσεων αἱ ἐκθέσεις ἢ γνωμοδοτήσεις τοῦ συνδικάτου εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τῶν διαδίκων, οἵτινες δύνανται νὰ λαμβάνωσι γνῶσιν ἢ ἀντίγραφον αὐτῶν». Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπεδέξατο τὴν προσθήκην, ἀλλ' ἐξήλειψε τὴν λέξιν ἐκθέσεις. Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀπαλείψεως ταύτης παρετήρησεν ὅτι ἡ λέξις ἐκθέσεις σημαίνει ἔργον πραγματογνώμονος ἢ διαιτητοῦ, ὅτι δὲ ἐνοεῖτο ὅτι τὰ συνδικᾶτα ἐκαλοῦντο νὰ δίδωσιν ἁπλῆν γνώμην μὴ ἔχουσαν οὐδαμῶς τὸν χαρακτῆρα τοιαύτης ἐκθέσεως. Ὅρα συνεδρ. Γερουσίας 1 Αὐγούστου 1882.

θεισῶν μετὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ νόμου.(1)

470. Ἡ διορίζουσα διαιτητὴν-εἰσηγητὴν ἀπόφασις εἶναι προδικαστικὴ ἢ προπαρασκευαστική ; Τὸ ζήτημα εἶναι ἐνδιαφέρον ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τῆς πρὸς ἔφεσιν προθεσμίας (ἄρθρ. 451 πολ. δικ.). Δὲν δύναται δὲ νὰ δοθῇ περὶ αὐτοῦ λύσις μοναδικὴ καὶ ἀπόλυτος. Εἶναι γνωστὸν ὅτι *προπαρασκευαστικὴ* ἀπόφασις εἶναι ἡ ἐκδιδομένη πρὸς ἀνάκρισιν τῆς ὑποθέσεως καὶ τείνουσα εἰς τὸ νὰ παρασκευάσῃ τὴν ἔκδοσιν τῆς ὁριστικῆς ἀποφάσεως ἐπὶ τῆς δίκης, καὶ ὅτι τοὐναντίον *προδικαστικὴ* εἶναι ἡ ἀπόφασις, δι' ἧς τὸ δικαστήριον διατάσσει, πρὶν ἀποφασίσῃ, ἀπόδειξιν, ἐπαλήθευσιν ἢ ἀνάκρισιν, ἥτις *προδικάζει τὴν οὐσίαν*. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ περὶ ἀποφάσεων ὁρισμοὶ τοῦ ἄρθρ. 452 πολ. δικον.(2) Δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ ἀπολύτως ὅτι ἡ παραπέμπουσα ἐνώπιον διαιτητῶν-εἰσηγητῶν ἀπόφασις εἶναι προπαρασκευαστικὴ ἢ προδικαστική. Ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν ζητημάτων, δι' ἃ γίνεται ἡ παραπομπή, ἡ διατάσσουσα αὐτὴν ἀπόφασις εἶναι προπαρασκευαστικὴ ἢ προδικαστική. Οὕτως ὑπαρχούσης διαφορᾶς μεταξὺ τῶν διαδίκων περὶ ἀποζημιώσεως λόγῳ μὴ ἐκτελέσεως τῆς ἀγοραπωλησίας συμφώνως πρὸς τὴν σύμβασιν, ἂν τὸ ἐμποροδικεῖον παραπέμπῃ ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ποσοῦ τῆς ζημίας, ἣν ὑπέστη ὁ ἐνάγων, ἡ ἀπόφασις εἶναι προδικαστική, ὡς ἐνέχουσα σαφῶς ὅτι, ἂν προϋξενήθη ζημία, θὰ ἐπιδικασθῶσιν ἀποζημιώσεις· ἂν δὲ τοὐναντίον τὸ ἐμποροδικεῖον παραπέμπῃ ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν διὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος, ἂν δὲν ἐξετελέσθη ἡ σύμβασις, ἡ ἀπόφασις εἶναι προπαρασκευαστική, ἅτε μηδόλως προδικάζουσα τὴν οὐσίαν· καθ' ὅσον δὲν δύναται ἐκ ταύτης νὰ συναχθῇ ὅτι θὰ ἐπιδικασθῇ ἀποζημίωσις. Συμβαίνει πράγματι αἱ παραπέμπουσαι ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν - εἰσηγητῶν

---

(1) Μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ νόμου τῆς 21 Μαρτίου 1854 ὁ πρόεδρος τοῦ ἐμποροδικείου Σηκουάνα ἠρώτησε τὸν ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ὑπουργόν, ἂν τὰ ἐπαγγελματικὰ συνδικᾶτα δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ διορίζωνται διαιτηταὶ-εἰσηγηταί. Ὁ Ὑπουργὸς ἐν ἐγγράφῳ τῆς 7 Ἰουλίου 1885 ἀπήντησεν ὅτι ὁ νόμος τῆς 21 Μαρτίου 1884 δὲν ἔχει τροποποιήσῃ τὸ ἄρθρον 429 πολιτικῆς δικονομίας καὶ ὅτι τὰ συνδικᾶτα ἐκαλοῦντο μόνον ὅπως δίδωσι γνώμην.

(2) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, I, ἀριθ. 688.

νὰ ἔχωσι πάντοτε σχεδὸν τὸν τελευταῖον τοῦτον χαρακτῆρα.(1)

471. Ὁ διοριζόμενος δι' ἀποφάσεως διαιτητὴς-εἰσηγητὴς εἰδοποιεῖται ὑπὸ τοῦ γραμματέως, προσκαλεῖ δὲ οὗτος τοὺς διαδίκους δι' ἐπιστολῆς. Ἂν δέ τις τῶν διαδίκων δὲν ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην, ὁ ἕτερος καλεῖ αὐτὸν νὰ ἐμφανισθῇ, δηλῶν ἅμα αὐτῷ ὅτι ἄλλως καὶ ἄνευ τῆς παραστάσεως αὐτοῦ θὰ προβῇ ὁ διαιτητὴς εἰς τὴν κατάρτισιν καὶ κατάθεσιν τῆς ἐκθέσεως.

Ἐὰν ὁ διαιτητὴς δὲν κατορθώσῃ νὰ συμβιβάσῃ τοὺς διαδίκους, συντάσσει ἔκθεσιν, ἐν ᾗ ἐκφέρει τὴν ἑαυτοῦ γνώμην περὶ τῶν ὑποβληθεισῶν αὐτῷ διαφορῶν. Ἡ ἔκθεσις κατατίθεται ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ δικαστηρίου (ἄρθρ. 431 πολ. δικον.), ὅπως καὶ αἱ ἐκθέσεις τῶν πραγματογνωμόνων. Παραδίδεται δὲ κεκλεισμένη καὶ ἐσφραγισμένη. Ὁ ἐνάγων καλεῖ τὸν ἐνάγοντα ἐπ' ἀκροατηρίου πρὸς ἄνοιξιν τῆς ἐκθέσεως. Κατὰ συνήθειαν ἐπιτραπεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν Ὑπουργοῦ,(2) αἱ ἐκθέσεις τῶν διαιτητῶν δὲν ἐκδίδονται πρὸς τοὺς διαδίκους ὑπὸ τύπον ἐπισήμων ἀντιγράφων, ἀλλὰ λαμβάνουσιν οὗτοι ἐπὶ ἀσήμου χάρτου ἀντίγραφα, ἅτινα ὑπογράφει ὁ γραμματεύς. Τὸ δικαστήριον διατάσσει ὡσαύτως τὴν ἐπ' ἀκροατηρίου ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως ἐξ αὐτοῦ τοῦ πρωτοτύπου ἢ καὶ ἐξ ἀντιγράφου.

Αἱ ἐκφερόμεναι ὑπὸ τῶν διαιτητῶν - εἰσηγητῶν γνῶμαι ἐν τῇ ἐκθέσει δὲν δεσμεύουσι τὸ δικαστήριον, ὅπως οὐδὲ αἱ βεβαιώσεις καὶ γνωμοδοτήσεις τῶν πραγματογνωμόνων (ἄρθρ. 323 πολ. δικον.).

472. Συμβιβαζομένων τῶν διαδίκων, ὁ διαιτητὴς οὔτε ἔκθεσιν οὔτε πρακτικὸν συντάσσει. Τὸ συντασσόμενον τυχὸν πρὸς βεβαίωσιν τοῦ συμβιβασμοῦ δὲν εἶναι ἐπίσημος πρᾶξις (ἄρθρ. 1317 ἀστ. κώδ.), οἷον εἶναι τὸ συντασσόμενον ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου πρακτικὸν συμβιβασμοῦ. Οἱ διαιτηταὶ-εἰσηγηταὶ δὲν εἶναι δημόσιοι λειτουργοί. Ὅθεν οἱ δικασταὶ εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ἀρνηθῶσι τὴν ὕπαρξιν συμβάσεως, προβλεπομένης ἐν ἐκθέσει διαιτητοῦ.(3)

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Rouen 12 Μαΐου 1870. D. 1871.5.234. S. 1871.2.75, J. Pal. 1871,299. Ἀκυρ. 10 Ἰουλίου 1876. D. 1877.1.217. S. 1877.1.309. J. Pal. 1877.787. Ὁρ. ἐπίσης ἀπ. ἐφ. Paris 25 Φεβρουαρίου 1876 Journ. des Trib. de commerce 1876 433.

(2) Ἔγγραφον τοῦ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν Ὑπουργοῦ πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπὸ χρονολογίαν 19 Μαρτίου 1833.

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 19 Ἀπριλίου 1870. D. 1870 1.219.

473. Τὰ δικαιώματα τῶν διαιτητῶν συνηθέστατα προκαταβάλλονται καὶ κατατίθενται ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος. Εἶτα δὲ τὸ δικαστήριον κανονίζει ταῦτα κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀποφάσεως καὶ ὑπολογίζει αὐτὰ ἐν τῇ ἐκκαθαρίσει τῶν ἐξόδων ὑπὲρ τοῦ προκαταβαλόντος διαδίκου. Τὰ δικαιώματα τῶν διαιτητῶν δὲν κανονίζονται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ καταναλωθέντος χρόνου, ὡς τὰ τῶν πραγματογνωμόνων (ἄρθρ. 319 πολ. δικονομ.), οὐδεμία δὲ διατίμησις ὑπάρχει περὶ αὐτῶν.

Ἐὰν τὰ δικαιώματα τῶν διαιτητῶν εἰσηγητῶν δὲν ὁρίζωνται ἐν τῇ ἀποφάσει, εἰς τίνα ἀνήκει νὰ ἐκκαθαρίσῃ αὐτά ; Ὑπεστηρίχθη ὅτι τότε δύναται ὁ προσδιορισμὸς νὰ γείνῃ ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ ἐμποροδικείου. Ἀλλ' ἡ λύσις αὕτη δὲν εἶναι ὀρθή. Ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις ἀπεκδύει τὸ ἐμποροδικεῖον καὶ οὔτε αὐτό, οὔτε ὁ πρόεδρος αὐτοῦ δύνανται πλέον νὰ δικάσωσι πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως. Εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ πρωτοδικείου ἀνήκει νὰ κανονίσῃ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς δικαστικῆς δαπάνης. Ἐκ τούτων ἕπεται ὅτι ἡ ἀγωγὴ περὶ πληρωμῆς τῶν δικαιωμάτων ὑπάγεται εἰς τὸ πρωτοδικεῖον.(1)

Ὅταν δὲν ἐγένετο προηγουμένως κατάθεσις τῶν διὰ τὴν παραπομπὴν ἐνώπιον διαιτητοῦ ἐξόδων, κατὰ τίνος ἔχει ὁ διαιτητὴς ἀγωγὴν περὶ πληρωμῆς ; Δὲν εἶναι ἀμφίβολον ὅτι ὁσάκις ἡ παραπομπὴ ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν ἠτήθη παρ' ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων ἢ, ὅπερ σπανιώτατον, συνεφώνησαν οὗτοι περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ διαιτητοῦ, οὗτος ἔχει ἀγωγὴν κατ' ἀμφοτέρων ἀλληλεγγύως. Οἱ διάδικοι ἀνέθεσαν αὐτῷ ἐντολὴν διὰ κοινὴν ὑπόθεσιν καὶ οἱ ἐντολεῖς ἐνέχονται ἀλληλεγγύως πρὸς τὸν ἐντολοδόχον (ἄρθρ. 2002 ἀστ. κώδ.). Ἀλλ' ὅταν ὁ ἀπολέσας τὴν δίκην διάδικος ἦναι ἀναξιόχρεως, ὁ διαιτητὴς δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν πληρωμὴν τῶν δικαιωμάτων παρὰ τοῦ ἀντιτείναντος εἰς τὸν διορισμὸν αὐτοῦ ; Τινὲς ὑπεστήριξαν τὴν καταφατικὴν λύσιν, ἐπικαλούμενοι καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀλληλεγγύου εὐθύνης τῶν ἐντολέων.(2) Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ αὕτη φαίνεται μὴ ἐφαρμόσιμος, ὅταν ὁ ἕτερος τῶν διαδίκων ἀντέστη εἰς τὴν παραπομπὴν ἐνώπιον διαιτητῶν. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ

---

(1) Ἀπ. ἀκυρωτικοῦ 26 Δεκεμβρίου 1859 D. 1860.1.29.

(2) Ἀπ. ἐφ. Rennes 25 Ἰανουαρίου 1864. D. 1485.1.158.

εἴπῃ τις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὅτι ὁ ἀντειπὼν διάδικος εἶναι ἐντολεὺς τοῦ διορισθέντος εἰσηγητοῦ ;(1)

474. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ. — Ἡ δίκη περατοῦται συνήθως δι' ἀποφάσεως· ἐξαιρετικῶς δὲ περατοῦται καὶ διὰ τῆς ἀνατροπῆς, διὰ τῆς παραιτήσεως ἢ καὶ διά τινων ἄλλων τρόπων, περὶ ὧν γενήσεται λόγος κατωτέρω (ἀριθ. 502 καὶ ἑπ.).

Καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων, ἡ ἀπόφασις ἐκδίδεται κατὰ πλειονοψηφίαν. Ἀπαγγέλλεται δὲ δημοσίᾳ μετὰ διάσκεψιν γινομένην εἴτε ἐν αὐτῇ τῇ συνεδριάσει εἴτε ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ συμβουλίου (ἄρθρ. 116 πολ. δικον.). Δυνατὸν ὡσαύτως νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν δίκην τὸ δικαστήριον καὶ ἔν τινι τῶν προσεχῶν συνεδριάσεων πρὸς ἔκδοσιν τῆς ἀποφάσεως. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει κατὰ συνήθειαν, τηρουμένην συχνότατα ἐν Παρισίοις, ἐπιφορτίζεται εἷς τῶν δικαστῶν νὰ ἐξετάσῃ τὰ ἔγγραφα, ἅτινα κατατίθενται, νὰ ἀκούσῃ ἐν ἀνάγκῃ τὰς συμπληρωτικὰς ἐξηγήσεις τῶν διαδίκων ἢ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν καὶ νὰ προπαρασκευάσῃ εἶτα τὴν ἀπόφασιν. Ὁ δικαστὴς τίθησιν οὕτως ἐνίοτε τοὺς διαδίκους ἀντιμετώπους καὶ ἐπιτυγχάνει ἐνίοτε τοῦ τέλους, ἐπιτυγχάνει νὰ συμβιβάσῃ αὐτούς.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἰσοψηφίας ἡ ἀπόφασις πρέπει νὰ ἐκδίδηται ὑπὸ δικαστῶν διασκεπτομένων ἐν περιττῷ ἀριθμῷ. Κατ' ἐλάχιστον ἀριθμὸν πρέπει νὰ ἦναι τρεῖς. Καὶ ἐπὶ τῶν ἐμποροδικείων ὡς πρὸς τοῦτο εἶναι ἐφαρμοστέα ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ νόμου τῆς 30 Αὐγούστου 1883. Ὅρ. ἀνωτέρω ἀριθ. 345. Ὁσάκις ἂν σχηματίζωνται πλείονες τῶν δύο γνωμῶν, πρέπει νὰ προσφεύγωμεν εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρ. 117 πολ. δικονομίας.

475.—*Περιεχόμενον τῶν ἀποφάσεων.* — Κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 433 πολ. δικονομίας ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν τῶν ἐκδιδομένων ὑπὸ τῶν ἐμποροδικείων ἀποφάσεων τηροῦνται οἱ ὁριζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 141 πολ. δικον. τύποι διὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν πρωτοδικείων. Τοῦτο σημαίνει ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ ἀποφάσεις περιέχουσι κατ' ἀρχὴν τὰς αὐτὰς δηλώσεις, ἃς καὶ αἱ πολιτικαὶ ἀποφάσεις. Ἀλλ' ὅμως ὡς

---

(1) Ὅρ. ἀναλ. ζήτημα διὰ τοὺς πραγματογνώμονας· ἀπ. ἐφ. Paris 22 Ἰουνίου 1848. D. 1849.2.234. Besançon, 22 Δεκεμβρίου 1874. D. 1877.1. 103.Boitard, Colmet-Daage Glasson, I,ἀριθ.520 ἐπὶ τοῦ ἄρθρ.319 πολ.δικον.

πρός τινας δηλώσεις καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον, καθ' ὃν συντάσσεται σπουδαῖον μέρος τῆς ἀποφάσεως ὑπάρχουσιν ἀξιοσημείωτοι διαφοραί, αἵτινες δὲν ὁρίζονται μὲν ῥητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐξάγονται ἐκ τῆς ἐλλείψεως παρ' ἐμποροδίκαις εἴτε τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς, εἴτε τῶν δικηγόρων (avoués). Αἱ διαφοραὶ αὗται εἶναι αἱ ἑξῆς·

α) Αἱ ἀποφάσεις τῶν πρωτοδικείων περιέχουσι τὰ ὀνόματα τῶν δικαστῶν, τοῦ εἰσαγγελέως ἢ ἀντεισαγγελέως, ἂν ἠκούσθη, ὡς καὶ τὰ τῶν δικηγόρων (avoués). Ἔτι δὲ τὰ ὀνόματα, ἐπαγγέλματα καὶ τὰς κατοικίας τῶν διαδίκων, τὰς προτάσεις αὐτῶν, συνοπτικὴν ἔκθεσιν τοῦ ἱστορικοῦ καὶ τοῦ νομικοῦ τῆς ὑποθέσεως, τὸ αἰτιολογικὸν καὶ τὸ διατακτικὸν (ἄρθρ. 141 πολ. δικον.).—Αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων δὲν δύνανται προφανῶς νὰ περιέχωσιν οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ Εἰσαγγελέως οὔτε τοῦ Ἀντεισαγγελέως, καθ' ὅσον παρ' ἐμποροδίκαις δὲν ὑπάρχει εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ (ἀριθ. 329 καὶ 330 δίς), οὔτε τὰ ὀνόματα τῶν δικηγόρων τῶν διαδίκων, ἅτε μὴ ὑπαρχόντων τοιούτων (ἄρθρ. 351). Πᾶσαι ὅμως αἱ ὁριζόμεναι ἐν ἄρθρ. 141 πολ. δικον. ἄλλαι δηλώσεις δέον νὰ περιέχωνται ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς ἀποφάσεσι. Πρὸς τούτοις διάταγμά τι τῆς 10 Μαρτίου 1825 (ἄρθρ. 1) ὁρίζει νὰ μνημονεύηται ἐν αὐτῷ τῷ πρωτοτύπῳ ἡ εἰδικὴ πληρεξουσιότης ἡ διδομένη ὑπὸ τῶν διαδίκων εἰς τοὺς ἑαυτῶν πληρεξουσίους ἢ ἡ σιωπηρὰ ἐντολὴ ἡ προκύπτουσα ἐκ τῆς ἐν τῇ συνεδριάσει παρουσίας τοῦ ἐντολέως διαδίκου (ἀριθ. 429).

β) Ἡ τηρουμένη δυνάμει τῶν ἄρθρ. 142—145 πολ. δικον. διαδικασία πρὸς σύνταξιν τελείαν τῆς ἀποφάσεως εἶναι ἀνεφάρμοστος ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἀποφάσεων.

Ἡ ἀπόφασις, οἵα συντάσσεται ὑπὸ τοῦ προέδρου ἢ ὑπὸ τοῦ ἐπιφορτισθέντος τὴν σύνταξιν αὐτῆς δικαστοῦ (ἀριθ. 474), ἀναγινώσκεται ἐν τῇ συνεδριάσει καὶ φέρεται ἐν τῷ ἐσχεδιασμένῳ πρωτοτύπῳ (minute), περιέχει μόνον τὸ αἰτιολογικὸν καὶ τὸ διατακτικόν. Ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων πᾶσαι αἱ ἄλλαι δηλώσεις, ὧν τὸ σύνολον ἀποτελεῖ τὰς καλουμένας *ἰδιότητας τῆς ἀποφάσεως*, συντάσσονται, ὅταν πρόκηται περὶ ἀποφάσεως ἐκδοθείσης κατ' ἀντιμολίαν, ὑπὸ τοῦ δικηγόρου (avoué) τοῦ νικήσαντος διαδίκου, καὶ κοινοποιοῦνται ὑπὸ τούτου πρὸς τὸν δικηγόρον τοῦ ἡττηθέντος διαδίκου, ὅστις δύναται νὰ ποιήσηται ἀνακοπὴν κατὰ τῶν ἰδιοτήτων ἐνώπιον τοῦ προέδρου (ἄρθρ. 142—145). Τὸ ἐλαττωματικὸν αὐτὸ σύστημα τῆς συντάξεως τῶν

ἰδιοτήτων (1) εἶναι ἀνεφάρμοστον ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων, διὰ τὸν λόγον μάλιστα ὅτι ἐνέχει τὴν παρέμβασιν δικηγόρων.(2) Τίς λοιπὸν συντάσσει τὰς ἰδιότητας ; Συνήθως συντάσσει αὐτὰς ὁ γραμματεὺς τοῦ ἐμποροδικείου, εἴτε πρόκειται περὶ ἀντιμολίας, εἴτε περὶ ἐρήμην ἀποφάσεως.(3) Λαμβάνει δὲ τὰς ἀναγκαίας μνείας ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τοῦ δικογράφου τῆς ἀγωγῆς.(4) Πράγματι δὲ συνηθέστατα τὰς ἰδιότητας λαμβάνει ὁ γραμματεὺς ἑτοίμους παρὰ τοῦ δικολάβου (agréé) τοῦ νικήσαντος διαδίκου.

Οὐχ ἧττον ὅμως τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι δὲν εἶναι μόνον τοῦ γραμματέως καθῆκον ἡ σύνταξις τῶν ἰδιοτήτων. Διὰ τοῦτο δὲ ἡ δεδομένη ὑπὸ διαδίκου εἰς δικολάβον ἢ ἄλλο πρόσωπον ἐντολή, ὅπως παραστήσῃ αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου, δὲν περιέχει καὶ τὴν ἐξουσίαν πρὸς σύνταξιν τῶν ἰδιοτήτων. Ἑπομένως ὁ νικῶν διάδικος δὲν δύναται νὰ εὐθύνηται διὰ τὰ σφάλματα τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς παρεμβάσεως τοῦ πληρεξουσίου αὐτοῦ εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ἰδιοτήτων καὶ διὰ τὴν ἐνδεχομένην νὰ ἀσκηθῇ ὑπὸ τοῦ γραμματέως ἐκ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ πληρεξουσίου.(5)

Αἱ οὕτω συντασσόμεναι ἰδιότητες δὲν κοινοποιοῦνται εἰς τὸν ἡττηθέντα διάδικον. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀναγνωρίζηται αὐτῷ τὸ δικαίωμα τῆς ἀνακοπῆς μέχρι τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως.

Ἡ παράλειψις τῶν ἰδιοτήτων συνεπάγεται ἄρα τὴν ἀκυρότητα τῆς ἀποφάσεως ; Ὑπεστηρίχθη ἡ ἀποφατικὴ λύσις ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ ἀκυρότης αὕτη δὲν ὁρίζεται ὑπ' οὐδεμιᾶς νομικῆς διατάξεως. Τὸ ἐκ τῆς σιωπῆς τοῦ νόμου συναγόμενον συμπέρασμα θὰ ἦτο ἰσχυρόν, ἂν προέκειτο περὶ ἐπουσιώδους διατυπώσεως. Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτως. Αἱ ἰδιότητες ἀποτελοῦσιν οὐσιώδες μέρος τῆς ἀποφάσεως. Ἡ

---

(1) Ὅρ. ἐπίκρισιν τοῦ συστήματος τούτου ἐν Boitard, Colmet-Daage e Glasson I, ἀριθ. 299. Garsonnet III, ἀριθ. 485.

(2) Ἀπ. ἐφ. Lyon 30 Αὐγούστου 1858. D. 1858.2.64.

(3) Διάταγμά τι τῆς 9 Ὀκτωβρίου 1826 § 1 ὁρίζει τὰ δικαιώματα τοῦ γραμματέως διὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἰδιοτήτων.

(4) Πρέπει νὰ θεωρῆται τυπικῶς ἄκυρος ἡ ἀπόφασις, ἧς αἱ ἰδιότητες δὲν διατυποῦνται ἐν τῷ εἰσαγωγικῷ τῆς δίκης δικογράφῳ· ἀπ. ἐφ. Toulouse 31 Ἰανουαρίου 1893. D. 1894.2.22.

(5) Ἀπ. ἐφ. Besançon 16 Μαρτίου 1882. S. 1883.2.196.

ἀπόφασις δὲν εἶναι τελεία ἄνευ τῶν ἰδιοτήτων καὶ τότε εἶναι ἄκυρος.(1)

476. *Τύπος ἐκτελέσεως.*—Καὶ αἱ τῶν ἐμποροδικείων ἀποφάσεις, ὅπως καὶ πᾶσαι ἐν γένει αἱ δικαστικαὶ ἀποφάσεις, δὲν δύνανται νὰ ἐκτελεσθῶσιν, ἀλλ' ἢ ἀφοῦ περιβληθῶσι τὸν τύπον τῆς ἐκτελέσεως, οὗτινος οἱ ὅροι καθορίζονται διὰ διατάγματος τῆς 6 Σεπτεμβρίου 1870 (ἄρθρ. 433, 146 καὶ 545 πολ. δικον.). Τὸ ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ γραμματέως μετὰ τοῦ τύπου τούτου ἀντίγραφον ἀποτελεῖ τὸ *ἀπόγραφον*.

477. *Ἐπίδοσις τῆς ἀποφάσεως.* — Αἱ ἀποφάσεις τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων καὶ τῶν ἐμποροδικείων διὰ νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἀπαιτεῖται νὰ κοινοποιηθῶσι προηγουμένως (ἄρθρον 147 πολ. δικον.). Ἀλλ' ἡ κοινοποίησις τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐμποροδικείων ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις διέπεται ὑπὸ ἰδιαιτέρων κανόνων.

α) Αἱ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων ἀποφάσεις, ἀφ' ἧς ὑπάρχει δικηγόρος (avoué) ἐν τῇ δίκῃ, πρέπει *πᾶσαι* νὰ ἐπιδίδωνται πρὸς τὸν δικηγόρον. Ἐπὶ πλέον δέ, διὰ τὰς ἀπαγγελλούσας καταδίκην προσωρινὰς ἢ ὁριστικὰς ἀποφάσεις ἀπαιτεῖται νὰ γίνηται ἐπίδοσις καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν διάδικον καὶ νὰ μνημονεύηται ἐν αὐτῇ ἡ πρὸς τὸν δικηγόρον ἐπίδοσις (ἄρθρ. 147 πολιτ. δικον.). Αἱ τῶν ἐμποροδικείων ἀποφάσεις πρέπει νὰ ἐπιδίδωνται πᾶσαι πρὸς τὸν διάδικον διὰ τοῦτο μάλιστα, ὅτι δὲν ὑπάρχει δικηγόρος.

β) Ἡ πρὸς τὸν διάδικον ἐπίδοσις τῶν πολιτικῶν ἀποφάσεων γίνεται πρὸς αὐτὸν προσωπικῶς ἢ εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὰς γενικὰς περὶ ἐπιδόσεως τῶν δικογράφων ἀρχάς. Ὁ αὐτὸς ἀκριβῶς κανὼν κρατεῖ καὶ διὰ τὰς ἐμποροδικειακὰς ἀποφάσεις, ἀλλ' ὡς πρὸς αὐτὰς δέον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψει καὶ τὸ ἄρθρον 422 πολ. δικον., καθ' ὃ ὁσάκις οἱ διάδικοι παρίστανται καὶ δὲν ἐκδίδεται ὁριστικὴ ἀπόφασις ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει, οἱ μὴ κατοικοῦντες ἐν ᾧ τόπῳ ἑδρεύει τὸ δικαστήριον διάδικοι ὑποχρεοῦνται νὰ ποιήσωνται ἐκλογὴν κατοικίας. Ἂν δὲ δὲν ἐκλέξωσι κατοικίαν, πᾶσα ἐπίδοσις, καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ τῆς ὁριστικῆς ἀποφάσεως, δύναται ἐγκύρως νὰ γείνῃ εἰς τὸ γραφεῖον. —Ὅρ. περὶ τοῦ ἄρθρου 422 πολ. δικον. ἀνωτέρω ἀριθ. 433 καὶ ἑπ.

(1) Ἀπ. ἐφ. Montpellier, 26 Ἰουνίου 1849. D. 1850.2.202.—Boitard, Colmet-Daage et Glasson, I, ἀριθ. 657.

478. Τὰ ἄρθρ. 163, 164 καὶ 548—550 πολ.δικονομίας ὁρίζουσι τὰς ἐκπληρωτέας εἰδικὰς διατυπώσεις διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὑπὸ τρίτων ἢ κατὰ τρίτων τῶν ἀποφάσεων τῶν ἀπαγγελλουσῶν ἄρσιν κατασχέσεως, ἐξάλειψιν ἐγγραφῆς ὑποθήκης, πληρωμὴν ἢ ἄλλην οἱανδήποτε πρᾶξιν ἐκτελεστέαν ὑπὸ τῶν τρίτων ἢ εἰς βάρος αὐτῶν. Κατὰ τὰς διατάξεις αὐτὰς ὁ ἐπιδιώκων τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ὀφείλει νὰ προσαγάγῃ εἰς τοὺς τρίτους· 1ον ἀντίγραφον τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς· 2ον πιστοποιητικὸν τοῦ ἑαυτοῦ δικηγόρου ἐμφαῖνον τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀποφάσεως, ὅπως γνωσθῇ ἂν εἶναι δυνατὴ εἰσέτι ἔφεσις ἢ ἀνακοπή· 3ον πιστοποιητικὸν τοῦ γραμματέως τοῦ δικαστηρίου, βεβαιοῦν ὅτι δὲν ἐγένετο οὔτε ἀνακοπὴ οὔτε ἔφεσις. Αἱ διατυπώσεις αὗται ἀπαιτοῦνται ἄρά γε καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων; Ὑπεστηρίχθη ἡ ἀποφατικὴ λύσις (1) ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἐν τῷ σχετικῷ περὶ τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας τίτλῳ δὲν ἀναφέρονται τὰ ὁρίζοντα τὰς διατυπώσεις ταύτας ἄρθρα, ἄλλως τε δ' ὅτι αὗται προϋποθέτουσι τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δικηγόρου. Ἀλλ' ἡ ἐναντία γνώμη εἶναι προκριτωτέρα.(2) Οἱ κανόνες τῆς κοινῆς δικονομίας εἶναι ἐφαρμοστέοι καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, πλὴν ἃ καθιερῶται ἐξαίρεσις (ἀριθ. 411)· οὐδεμία δὲ διάταξις ἀποκλείει τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἄρθρ. 163, 164, 548 καὶ ἑπ. διὰ τὰ ἐμποροδικεῖα. Ναὶ μὲν τὰ ἄρθρα ταῦτα προϋποθέτουσι τὴν παρέμβασιν δικηγόρων καὶ παρὰ τοῖς ἐμποροδικείοις δὲν ὑπάρχουσι δικηγόροι (avoués)· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔχει σημασίαν, καθ' ὅσον ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ὁ νόμος ἐπαφίησιν εἰς αὐτοὺς τοὺς διαδίκους ἢ εἰς τοὺς ἐλευθέρως ὑπ' αὐτῶν ἐκλεγομένους πληρεξουσίους τὴν φροντίδα τῆς ἐνεργείας τῶν πράξεων, δι' ὧν ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων ἐπιφορτίζει τοὺς δικηγόρους. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν ἐμποροδικείων ὀφείλουσι, καθάπερ καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν πρω-

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris 22 Ἰουλίου 1854. S. 1854.2.611. D. 1856.2.68· ἐφ. Rouen 28 Φεβρ. 1857. S. 1857.2.203. D. 1857.2.108. (Αἱ δύο αὗται ἀποφάσεις ἀνῃρέθησαν διὰ τῶν ἐν τῇ ἑπομένῃ σημειώσει μνημονευομένων ἀποφάσεων. Αἱ ἀναιρετικαὶ αὗται ἀποφάσεις μετέβαλον τὴν παλαιὰν νομολογίαν).

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 9 Ἰουνίου 1856. Ὁλομ. 13 Ἰανουαρίου 1856. S. 1856.1 561. S. 1859.1.145. D. 1859.1.5.—Émile Olivier, Revue pratique de Droit français, τομ. VII, σελ. 135 καὶ ἑπομ. Demangeat sur Bravard, VI, σελ. 502. Πρβλ. ἀπ. ἀκυρ. 21 Ἰανουαρίου 1879. S. 1879. 1.215.

τοδικείων νὰ τηρῶσι βιβλία πρὸς πιστοποίησιν τῶν ἀνακοπῶν καὶ ἐφέσεων, μὴ ὑπαρχόντων δ'ὅμως δικηγόρων, αὐτοὶ οἱ διάδικοι ἢ οἱ πληρεξούσιοι αὐτῶν δέον νὰ ζητῶσι τὴν ἐν τοῖς βιβλίοις ἐγγραφὴν τῶν ἐφέσεων καὶ τῶν ἀνακοπῶν.

479. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ. — Καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀττικῶν, ὁ ἡττώμενος διάδικος καταδικάζεται εἰς τὴν δικαστικὴν δαπάνην (ἄρθρ. 130 πολ. δικονομ.). Οἱ δικασταὶ δύνανται ὡσαύτως νὰ συμψηφίσωσι τὴν δικαστικὴν δαπάνην ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, μεταξὺ τῶν διαδίκων, ἐὰν νικῶσιν ἅμα καὶ ἡττῶνται, ἢ ἂν ἡ δίκη ὑφίσταται μεταξὺ συζύγων ἀνιόντων, κατιόντων, ἀδελφῶν ἢ ἀγχιστέων κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν (ἄρθρ. 131 πολ. δικονομίας). Δὲν δύναται δ'ὅμως νὰ γείνῃ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων λόγος περὶ τῆς ὁριζομένης ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 133 πολ. δικον. *ἐπιδικάσεως τῶν ἐξόδων χωριστὰ* ὑπὲρ τοῦ δικηγόρου, καθόσον ἡ τοιαύτη ἐπιδίκασις προϋποτίθησι δικηγόρους (avoués) ἐν τῇ δίκῃ καὶ γίνεται πρὸς ὄφελος τοῦ δικηγόρου τοῦ νικῶντος διαδίκου.

Ἡ ἐκκαθάρισις τῶν δικαστικῶν ἐξόδων δὲ τελεῖται, καθάπερ ἐπὶ τῶν συνήθων πολιτικῶν ὑποθέσεων, ὑπό τινος τῶν δικαστῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς παραδιδομένης τῷ γραμματεῖ καταστάσεως μετὰ τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων κατὰ τοὺς ὁριζομένους ἐν τῷ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἄρθρ. 544 πολ. δικονομίας ἐκδοθέντι διατάγματι τύπους· ἀλλά, καθόσον μάλιστα αἱ ἐμπορικαὶ ὑποθέσεις θεωροῦνται ὡς αἱ συνοπτικαί, ἡ ἐκκαθάρισις γίνεται δι' αὐτῆς τῆς ἐπιδικαζούσης τὰ δαπανήματα ἀποφάσεως (ἄρθρ. 543 πολ. δικον.).

Τὰ δαπανήματα γενικῶς εἰπεῖν δὲν εἶναι τόσον σπουδαῖα· καθόσον κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς ἐν τοῖς πληρωτέοις ὑπὸ τοῦ ἡττωμένου διαδίκου δαπανήμασι δὲν πρέπει νὰ περιλαμβάνωνται ἀλλ' ἢ μόνον τὰ ἀναγκαίως γενόμενα ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου, οἷα εἶναι τὰ δικαιώματα τῶν κλητήρων, τὰ τέλη χαρτοσήμου, τὰ καταβληθέντα εἰς τὸ δικαστ. γραφεῖον καὶ τὰ τέλη καταχωρίσεως. Μεταξὺ τῶν ἐξόδων αὐτῶν δὲν εἶναι καὶ ἡ πρὸς τοὺς δικολάβους (agréés) διδομένη ἀμοιβὴ καὶ τοῦτο διὰ τὸν λόγον μάλιστα, ὅτι ἡ ὑπηρεσία αὐτῶν δὲν εἶναι ὑποχρεωτική, ὡς εἶναι ἡ τῶν δικηγόρων (avoués) ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων.(1) Παρατηρητέον δ' ἄλλως τε ὅτι οὐδεμία νο-

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 17 Ἰανουαρίου 1842, Bulletin officiel des arrêts de la

μικὴ διατίμησις ὑπάρχει διὰ τοὺς δικολάβους, ἀφοῦ δὲν ἔχουσιν οὗτοι δημόσιον χαρακτῆρα οὐδὲ ἀναγνωρίζεται μάλιστα ῥητῶς ὑπὸ τῶν γαλλικῶν νόμων ὁ θεσμὸς τῶν δικολάβων (ἀριθ. 352). Ἐν τούτοις εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένον ὅτι τὰ ἔξοδα τῆς καταχωρίσεως τῆς διδομένης εἰς τοὺς δικολάβους πρὸς παράστασιν τῶν διαδίκων πληρεξουσιότητος εἶναι εἰς βάρος τοῦ ἡττωμένου διαδίκου.(1)

Τοῦτο ἀποτελεῖ παραγνώρισιν τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν τὰ μὴ ἀναγκαίως γινόμενα σχετικὰ πρὸς τὴν δίκην ἔξοδα δὲν συμπεριλαμβάνονται ἐν τοῖς δαπανήμασιν, εἰς ἃ τὴν πληρωμὴν καταδικάζεται ὁ ἡττώμενος.

480. ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΙΔΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ.—Καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων γίνεται ἡ αὐτή, οἵα καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν κατάταξις τῶν ἀποφάσεων. Γίνεται ὅθεν ἰδίως ἡ διάκρισις τῶν ἀποφάσεων εἰς μὴ ὁριστικὰς καὶ εἰς ὁριστικάς, αἱ πρῶται δ' ὑποδιαιροῦνται εἰς προπαρασκευαστικὰς καὶ προδικαστικὰς (ἀριθ. 470).

Καὶ ἡ διάκρισις εἰς ἀποφάσεις κατ' ἀντιμολίαν (2) καὶ εἰς ἀποφάσεις κατ' ἐρήμην γίνεται ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Καθάπερ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἡ διάκρισις αὕτη ἔχει μεγάλην σημασίαν, ἰδίως δὲ ὡς πρὸς τὰ ἔνδικα μέσα.

481. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΤ' ΕΡΗΜΗΝ. — Οἱ περὶ τῶν ἐκδιδομένων ὑπὸ τῶν ἐμποροδικείων κατ' ἐρήμην ἀποφάσεων κανόνες κεῖνται ἔν τε τοῖς ἄρθρ. 434 — 436 πολ. δικον., ἅμα δὲ καὶ ἐν ἄρθρ. 643 ἐμπ. κώδ. Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ δὲ τῶν διαφόρων αὐτῶν διατάξεων γεννῶνται ζητήματα. Εἶναι ὅμως βέβαιον, ὅτι ὅπως καὶ ἐνώπιον τῶν πρωτοδικείων καὶ ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων γίνεται διάκρισις τῆς ἐρημοδικίας τοῦ ἐνάγοντος ἀπὸ τῆς τοῦ ἐναγομένου. Τὰ

---

cour de cassation, 1842, ἀριθ. 8. Ὅρ. ὡσαύτως ἐγκύκλιον τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης τῆς 22 Μαΐου 1845.

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 5 Νοεμβρίου 1835, Camberlin, Manuel des Tribunaux de commerce σελ. 293.

(2) Ἡ ἐκδοθεῖσα κατὰ διαδίκου, ἐμφανισθέντος προσωπικῶς ἐν τῷ συμβουλίῳ καὶ ποιησαμένου ὁμολογίαν, εἶναι κατ' ἀντιμολίαν· ἀπ. ἀκυρ. 2 Μαρτίου 1892. D. 1893,1.169.

περὶ ὧν εἴρηται ζητήματα εἶναι σχετικὰ πρὸς τὴν ἐρημοδικίαν τοῦ ἐναγομένου, ἥτις ἄλλως εἶναι καὶ ἡ πολλῷ συχνοτέρα.

482. ΕΡΗΜΟΔΙΚΙΑ ΤΟΥ ΕΝΑΓΟΜΕΝΟΥ.— Ἐπὶ τῆς ἐρημοδικίας τοῦ ἐναγομένου ἐγείρονται δύο κύρια ζητήματα, ταῦτα· 1ον, ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων διακρίνεται ἄρά γε, ὅπως ἐπὶ τῶν πολιτικῶν, ἡ ἐρημοδικία διὰ μὴ παράστασιν (faute de comparaître) καὶ ἡ ἐρημοδικία διὰ μὴ ὑποβολὴν προτάσεων ἢ διὰ μὴ συζήτησιν (faute de comclure ou de plaider) ; 2ον, ὑπάρχει ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ὅπως ἐπὶ τῶν πολιτικῶν, *ἐρημοδικία ὑπὸ ἐπιφύλαξιν* (défaut profit—joint) ;

483. *Διάκρισις μεταξὺ ἐρημοδικίας διὰ μὴ παράστασιν καὶ ἐρημοδικίας διὰ μὴ ὑποβολὴν προτάσεων.*— Ἡ διάκρισις αὕτη ἔχει μέγα ἐνδιαφέρον ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων ὡς πρὸς τὰ ἑξῆς θέματα· α) μόνον αἱ διὰ μὴ παράστασιν κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις πρέπει νὰ ἐπιδίδωνται διὰ κλητῆρος ἐπιτετραμμένου (ἄρθρ. 156 πολ.δικον.)· β) ἡ προθεσμία τῆς ἀνακοπῆς δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν τῶν κατ' ἐρήμην ἀποφάσεων. Διὰ τὰς ἕνεκα μὴ καταθέσεως προτάσεων κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις ἡ προθεσμία εἶναι ὀκταήμερος ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῶν ἀποφάσεων (ἄρθρ. 157). Διὰ δὲ τὰς ἕνεκα μὴ παραστάσεως κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις ἡ ἀνακοπὴ εἶναι δεκτὴ μέχρι τῆς ἐκτελέσεως (ἄρθρ. 158) ἢ τῆς κατὰ τεκμήριον ἐκτελέσεως κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρ. 159 πολ. δικον. γ) Αἱ ἕνεκα μὴ παραστάσεως κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις μὴ ἐκτελούμεναι ἐντὸς ἑξαμήνου ἀπὸ τῆς χρονολογίας αὐτῶν ἀνατρέπονται (ἄρθρ. 156 πολ. δικον.).Τὸ δικαίωμα ὅμως τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἕνεκα μὴ καταθέσεως προτάσεων κατ' ἐρήμην ἀποφάσεων ἐλλείψει εἰδικῆς διατάξεως ὑπόκειται μόνον εἰς τὴν τριακονταετῆ παραγραφὴν (ἄρθρ. 2262 ἀστ. κώδ.).

Πότερον, δέον νὰ γίνηται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἡ διάκρισις τῶν δύο ἐρημοδικιῶν τοῦ ἐναγομένου ἢ πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ ἐρημοδικία ἐπὶ τούτων θεωρεῖται πάντοτε ὡς ἐρημοδικία ἕνεκα μὴ παραστάσεως ; Τὸ πρακτικὸν ἐνδιαφέρον τοῦ ζητήματος προκύπτει ἐξ αὐτῶν τῶν ὑφισταμένων μεταξὺ τῶν διεπόντων τὰ δύο εἴδη τῆς ἐρημοδικίας κανόνων διαφορῶν. Γεννᾶται δὲ τὸ ζήτημα οὐχὶ ἐκ συγκρούσεως μεταξὺ τῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου, ἀλλ' ἐκ τῆς συσχετίσεως τῶν διατάξεων τῆς πολιτικῆς δικονομίας (ἄρθρ. 436) καὶ τῶν διατάξεων τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος (ἄρθρ. 643).

Ὁ κῶδιξ πολ. δικονομίας (ἄρθρ. 436) ὥριζεν ἀδιακρίτως ὅτι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἡ ἀνακοπὴ δὲν εἶναι πλέον δεκτὴ μετὰ τὴν πάροδον τοῦ ὀκταημέρου ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως. Τοῦτο δὲ ἐφαίνετο ἐνέχον τὴν ἔννοιαν ὅτι ἡ ἐρημοδικία ὡς πρὸς τὴν προθεσμίαν τοὐλάχιστον τῆς ἀνακοπῆς ἐθεωρεῖτο πάντοτε ὡς ἡ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων ἐρημοδικία διὰ μὴ κατάθεσιν προτάσεων.(1) Ἀλλ' ὁ κανὼν τοῦ ἄρθρ. 436 πολ. δικον. μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος. Τὸ ἄρθρ. 642 ἐμπ. κώδ. ὁρίζει ὅτι *ὁ τύπος τῆς ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων διαδικασίας θὰ ἐξακολουθῇ καθοριζόμενος ὑπὸ τοῦ κώδικος πολιτικῆς δικονομίας.* Κατὰ παρέκβασιν δὲ τὸ ἄρθρ. 643 ἐμπ. κώδ. ὁρίζει μόνον : *Οὐχ ἧττον τὰ ἄρθρα 156, 158 καὶ 159 τοῦ αὐτοῦ κώδικος, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς ἐκδιδομένας ὑπὸ τῶν κατωτέρων δικαστηρίων κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις, ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν ἐκδιδομένων ὑπὸ τῶν ἐμποροδικείων κατ' ἐρήμην ἀποφάσεων.* Τὰ οὕτω προβλεπόμενα ἐν τῇ διατάξει τοῦ 643 ἄρθρου πολ. δικονομίας ἀνάγονται εἰς τὴν δι' ἐπιτετραμμένου κλητῆρος ἐπίδοσιν, εἰς τὴν προθεσμίαν τῆς ἀνατροπῆς τῶν ἕνεκα μὴ παραστάσεως κατ' ἐρήμην ἀποφάσεων (ἄρθρ. 155) καὶ εἰς τὴν προθεσμίαν τῆς παραδεδεγμένης κατὰ τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν ἀνακοπῆς (ἄρθρ. 158 καὶ 159).

Ἐνώπιον τῶν διαφόρων αὐτῶν κειμένων ἐγείρεται τὸ ζήτημα ἂν τὸ ἄρθρ. 643 ἐμπ. κώδ. ἐτροποποίησε μόνον τὰς διατάξεις τοῦ κώδικος πολιτικῆς δικονομίας ἢ κατήργησεν αὐτὰς τελείως. Ἐὰν πρόκειται περὶ ἁπλῆς τροποποιήσεως, αἱ διατάξεις τοῦ κώδικος πολιτικῆς δικονομίας ὑφίστανται παρὰ ταῖς διατάξεσι τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος καὶ διακρίνονται δύο εἴδη ἐρημοδικίας τοῦ ἐναγομένου καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Ἂν δὲ ὑπάρχῃ κατάργησις, πᾶσα ἐρημοδικία τοῦ ἐναγομένου θεωρεῖται ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ὡς ἐρημοδικία διὰ μὴ παράστασιν.

Ὑποστηρίζεται ἡ γνώμη ὅτι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἓν μόνον εἶδος ὑπάρχει ἐρημοδικίας, ἥτις θεωρεῖται ὡς ἡ ἐπὶ τῶν ἀστι-

---

(1) Κατὰ τὸ ἄρθρ. 435 κώδ. πολ. δικονομίας πᾶσαι αἱ κατ' ἐρήμην ἐμπορικαὶ ἀποφάσεις ἐθεωροῦντο ὡς αἱ πολιτικαὶ κατ' ἐρήμην διὰ μὴ παράστασιν ἀποφάσεις ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ διορισμοῦ τοῦ κλητῆρος πρὸς ἐπίδοσιν· πᾶσαι αἱ ἀποφάσεις αὗται ἔδει νὰ ἐπιδίδωνται δι' ἐπιτετραμμένου κλητῆρος.

κῶν ὑποθέσεων ἐρημοδικία ἕνεκα μὴ παραστάσεως.(1) Οἱ ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης στηρίζονται ἐπί τε τῶν εἰρημένων κειμένων ἅμα δὲ καὶ ἐπὶ τῆς λογικῆς. Τὸ 435, λέγουσιν, ἄρθρον, ὅπερ ὑποβάλλει τὰς κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις εἰς τὴν δι' ἐπιτετραμμένου κλητῆρος ἐπίδοσιν, οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν, καὶ ὡς ἐκ τούτου πάσας τὰς κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις θεωρεῖ τοιαύτας, οἵαι εἶναι ἐκ τῶν πολιτικῶν μόναι αἱ ἕνεκα μὴ παραστάσεως κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις. Καὶ τὸ ἄρθρ. 436 καὶ τοῦτο δὲν ἐποιεῖτο διάκρισιν ὡς οὐδὲ τὸ ἄρθρον 643 ἐμπ. κώδ. Ἐπομένως ἡ προθεσμία τῆς ἀνακοπῆς εἶναι πάντοτε ἡ ὁριζομένη ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 158 καὶ 159 πολ. δικον. καὶ ἡ ἀνατροπὴ τοῦ ἄρθρου 156 ἐφαρμόζεται ὡσαύτως ἐπὶ πασῶν τῶν κατ' ἐρήμην ἀποφάσεων. Ταῦτα, προσθέτουσι, δικαιολογοῦνται, καθόσον ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ὁ ἀπολειπόμενος διάδικος, καὶ ὅτε ἔτι παρίσταται, δὲν ἔχει σύμβουλον ἐπιπεφορτισμένον νὰ διαφωτίζῃ αὐτὸν περὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ἐρημοδικίας καὶ περὶ τῶν μέσων τῆς θεραπείας καὶ φυσικὸν εἶναι ἐπομένως νὰ ἀπολαύῃ μείζονος προστασίας.

Οἱ τῆς γνώμης ταύτης συμπεραίνουσιν, ὅτι πᾶσα ἀπόφασις ἐκδιδομένη κατ' ἐρήμην τοῦ ἐναγομένου, α) πρέπει νὰ ἐπιδίδηται διὰ κλητῆρος ἐπιτετραμμένου ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου (ἄρθ. 156 πολ. δικον.)· β) μὴ ἐκτελουμένη ἐντὸς τοῦ ἐξαμήνου ἀνατρέπεται (ἄρθρ. 159 πολ. δικον.)· γ) εἶναι ἐπιδεκτικὴ ἀνακοπῆς μέχρι τῆς ἐκτελέσεως (ἄρθρ. 158) ἢ τῆς ὑποτιθεμένης κατὰ τεκμήριον ἐκτελέσεως (ἄρθρ. 159 κώδ. πολ. δικονομίας).

Ἡ νομολογία εἶναι σταθερὰ ὑπὲρ τῆς ἀντιθέτου ἐκδοχῆς καὶ διακρίνει εὐλόγως δύο εἴδη κατ' ἐρήμην ἀποφάσεων.(2) Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι σύμφωνος πρός τε τοὺς λόγους, δι' οὓς ἐτέθη ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 643, πρὸς τοὺς γενικοὺς χαρακτῆρας τῆς ἐμπορικῆς δικο-

---

(1) Boitard, Cours de procédure civile, I, σελ.744 καὶ 745. Demangeat sur Bravard VI, σελ. 438 καὶ ἑπ. Bonnier, Éléments de procédure civile, ἀριθ. 958 καὶ 960.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 25 Αὐγούστου 1865. D. 1865.1.252. ἐφ. Paris 28 Νοεμβρίου 1866. D. 1866.2.105· ἐφ. Nancy 6 Ἰουνίου 1879. S. 1879.1.246· ἀκυρ. 14 Ἰανουαρίου 1880 D. 1880.1.160· ἐφ. Paris 26 Ἀπριλίου 1884, D. 1884.1.249· ἐφ. Paris 31 Ἰανουαρίου 1888 La Loi ἀριθ. τῆς 12 Μαΐου 1888. Παλαιαὶ ἀποφάσεις ἦσαν ὑπὲρ τῆς ἐναντίας ἐκδοχῆς. Nouguier op. cit. III, σελ. 103. Glasson sur Boitard, op. cit. I, σελ. 745 ἐν σημειώσει.

νομίας καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς καλῆς νομοθεσίας. Ὅτε συνετάχθη ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ, ὑπῆρχε μέριμνα περὶ τῶν ἐκ τοῦ κανόνος τοῦ ἄρθρ. 436 πολ. δικον. κινδύνων καὶ περὶ τῶν γενομένων ἕνεκεν αὐτοῦ καταχρήσεων. Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ὁ ἐναγόμενος, ὅστις πιθανῶς οὐδ' εἶχε λάβει τὸ δικόγραφον τῆς ἀγωγῆς, ἐστερεῖτο μετὰ βραχεῖαν προθεσμίαν ἐνδίκου μέσου κατ' ἀποφάσεως, ἧς πολλάκις δὲν εἶχε γνῶσιν, καταλαμβανόμενος οὕτως ἐξ ἐπιβουλῆς. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀληθὲς μόνον διὰ τὸν μὴ παριστάμενον διάδικον. Διὰ τὸν παριστάμενον αὐτὴ ἡ παράστασις σημαίνει πάντοτε ὅτι εἶχε γνῶσιν τῆς δίκης. Διὰ τοῦτο δὲ εὔλογος εἶναι ἡ σκέψις ὅτι τὸ ἄρθρον 643 μόνον διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς μὴ παραστάσεως παρέτεινε τὴν προθεσμίαν τῆς ἀνακοπῆς. Ἄλλως θὰ ὑπερέβαινε τὸν σκοπόν, θὰ παρέτεινεν ἄνευ λόγου τὴν προθεσμίαν ταύτην καὶ ταῦτα δὲ παρὰ τὴν τοσοῦτον ἀναγκαίαν ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ταχύτητα, καὶ θὰ ἀπέφευγε διάκρισιν, ἣν πᾶσα καλὴ νομοθεσία δέον νὰ καθιεροῖ.

Ἐκ τούτου πρέπει νὰ συναχθῇ, ὅτι τὰ προβλεπόμενα ἐν ἄρθρ. 643 ἐμπ. κώδ. 156,158 καὶ 159 ἄρθρ. πολ. δικονομίας ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν, μόνον ἐπὶ ἐρημοδικίας ἕνεκα μὴ παραστάσεως καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων ἐπὶ ἐρημοδικίας διὰ μὴ κατάθεσιν προτάτεων·

α) ἡ κοινοποίησις τῆς ἀποφάσεως δι' ἐπιτετραμμένου ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου κλητῆρος δὲν εἶναι ἀναγκαία.(1)

β) ἡ ἀνατροπὴ δὲν γίνεται παρερχομένης ἐξαμηνίας καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως δικαίωμα μόνον μετὰ τριακονταετίαν παραγράφεται·

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 23 Αὐγούστου 1865. D. 1865.1.252· ἀκυρ. 14 Ἰανουαρίου 1884. D. 1884.1.249· ἀπ. ἐμποροδ. Seine 23 Φεβρουαρίου 1892 Le Droit. ἀριθ. τῆς 16 Μαρτίου 1892. 1 8βρίου 1897. La Loi τῆς 24 Ὀκτωβρίου 1897. Ἡ δι' ἐπιτετραμμένου ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου κλητῆρος ἐπίδοσις εἶναι ἀναγκαία ἐπὶ ἐμπορ. ὑποθέσεων δι' ἀπόφασιν κατ' ἐρήμην ἕνεκα μὴ παραστάσεως. Ὅρ. ἐφαρμογὴν ἐπὶ ἀποφάσεως κηρυττούσης πτώχευσιν. ἀπ. ἐφ. Toulouse 27 Ἰανουαρίου 1896. D. 1896.2.383. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 435 πολ. δικονομίας εἶναι βέβαιον ὅτι πρὸ τῆς ἰσχύος τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ἡ δι' ἐπιτετραμμένου κλητῆρος ἐπίδοσις ἐπεβάλλετο διὰ πάσας τὰς κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων.

γ) ἡ ἀνακοπὴ μόνον ἐντὸς ὀκταημέρου ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως εἶναι δεκτὴ (ἄρθρ. 436 πολ. δικονομίας).(1)

Πότε ἡ ἀπόφασις εἶναι κατ' ἐρήμην διὰ μὴ παράστασιν ; Πότε δὲ εἶναι κατ' ἐρήμην διὰ μὴ ὑποβολὴν προτάσεων ; Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων ἐρημοδικία διὰ μὴ παράστασιν ὑπάρχει, ὅταν ὁ ἐναγόμενος δὲν διορίσῃ δικηγόρον (avoué), καὶ ἐρημοδικία διὰ μὴ ὑποβολὴν προτάσεων, ὅταν διορίζηται μὲν δικηγόρος, ἀλλ' οὗτος δὲν ὑποβάλλῃ προτάσεις ἐπὶ τῆς οὐσίας, καὶ ἂν ἔτι κατέθηκε τοιαύτας ἐπὶ παρεμπίπτοντός τινος ζητήματος ἢ ἐπὶ ἐνστάσεως. Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἡ διάκρισις δὲν δύναται νὰ γίνηται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διορισμοῦ ἢ μὴ διορισμοῦ δικηγόρου (ἄρθρ. 351). Λογικὸν δὲ φαίνεται νὰ γείνῃ δεκτὸν 1ον, ὅτι ἐρημοδικία διὰ μὴ παράστασιν ὑπάρχει, ὅταν ὁ ἐναγόμενος δὲν παρίσταται αὐτοπροσώπως ἐν τῇ συνεδριάσει ἢ δὲν ἐκπροσωπῆται, εἴτε διότι δὲν ἐξέλεξε πληρεξούσιον, εἴτε διότι ὁ ἐκλεχθεὶς πληρεξούσιος δὲν εἶναι ἐφωδιασμένος διὰ τακτικοῦ κατὰ τύπους πληρεξουσίου.(2) 2ον. Ὅτι ἐρημοδικία διὰ μὴ ὑποβολὴν προτάσεων, (ἥτις ἐνίοτε λέγεται καὶ ἐρημοδικία διὰ μὴ συζήτησιν) ὑπάρχει, ὅταν ὁ ἐναγόμενος, καίτοι παριστάμενος αὐτοπροσώπως ἢ ἐκπροσωπούμενος προσηκόντως, δὲν ὑποβάλλῃ ὅμως προτάσεις ἐπὶ τῆς οὐσίας.(3) Κατὰ ταῦτα ἐρημοδικία διὰ μὴ ὑποβολὴν προτάσεων ὑπάρχει ἰδίως, ὅταν ὁ ἐναγόμενος ἢ ὁ πληρεξούσιος αὐτοῦ ἀντιτάσσῃ ἔνστασιν ἀναρμοδιότητος, ἥτις ἀπορρίπτεται, καὶ δὲν ὑποβάλλει προτάσεις ἐπὶ τῆς οὐσίας,(4) ὅταν ὁ ἐναγόμενος ἢ ὁ πληρεξούσιος αὐτοῦ περιωρίσθη νὰ ἀποκρούσῃ τὴν αἰτηθεῖσαν μαρτυρικὴν ἀπόδειξιν,(5) ὅταν ὁ ἐναγόμενος ἢ ὁ πληρεξούσιος αὐτοῦ μετὰ διορίσασαν διαιτητὴν-εἰσηγητὴν κατ' ἀντιμολίαν ἀπόφασιν δικάζηται ἐρήμην ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ διαιτητοῦ αὐτοῦ.(6) Ἐννοεῖται δ' ὅτι ὁ διδόμενος ὑπὸ

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 19 Φεβρουαρίου 1868. D. 1869.1.232· ἀκυρ 9 Μαΐου 1870. D. 1871.2.58· ἀκυρ. 22 Μαΐου 1872 D. 1872.1.196.

(2) Οὕτως ἔχει ὅταν δὲν πιστοποιῆται ἡ πληρεξουσιότης (ἀριθ. 430).

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 11 Δεκεμβρίου 1889. D. 1890.1.365· ἀκυρ. 2 Μαρτίου 1892. D. 1893.1.169· ἀκυρ. 27 Ἀπριλίου 1895. D. 1895.1.400·

(4) Ἀπ. ἐφ. Nancy 7 Μαρτίου 1868. D. 1868.2.114· ἀκυρ. 8 Ἀπριλίου 1868. D. 1868.1.197.

(5) Ἀπ. ἀκυρ. 24 Φεβρουαρίου 1868. D. 1868.1.183.

(6) Ἀπ. ἐφ. Paris 20 Νοεμβρίου 1866.D.1866.2.205· ἀκυρ. 11 Αὐγούστου

τοῦ δικαστηρίου τῇ ἀποφάσει χαρακτηρισμὸς οὐδεμίαν δύναται νὰ ἀσκήσῃ ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς ἐπίδρασιν. Οὕτως ἀπόφασις, ἥτις κατὰ τοὺς τεθειμένους ἀνωτέρω κανόνας δέον νὰ θεωρῆται ὡς κατ' ἐρήμην διὰ μὴ ὑποβολὴν προτάσεων, ὡς τοιαύτη θεωρεῖται, καὶ ἂν τὸ δικαστήριον ἤθελε χαρακτηρίσει αὐτὴν ὡς κατ' ἐρήμην διὰ μὴ παράστασιν καὶ ἤθελεν ἕνεκα τούτου διορίσει κλητῆρα πρὸς ἐπίδοσιν.(1) Ἄρθρ. 646 ἐμπ. κωδ. καὶ ἄρθρ. 453 πολ. δικονομίας.

§ 483 δίς. *Τύπος καὶ ἀποτελέσματα τῆς ἀνακοπῆς ἀποφάσεων κατ' ἐρήμην.* — Ἡ ἐπίδοσις πάσης κατ' ἐρήμην ἀποφάσεως ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἀπαιτεῖται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος νὰ περιέχῃ ἐκλογὴν κατοικίας ἐν τῷ δήμῳ, ἐν ᾧ γίνεται, ἂν ὁ ἐνάγων δὲν κατοικῇ αὐτόθι (ἄρθρ. 435 πολ. δικον.).

Ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων ἡ ἐκτέλεσις τῶν κατ' ἐρήμην ἀποφάσεων δὲν δύναται κατ' ἀρχὴν νὰ γείνῃ, πρὶν παρέλθῃ τὸ ὀκταήμερον ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως (ἄρθρ. 155 κώδ. πολ. δικονομίας). Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων λόγῳ τῆς σκοπουμένης ταχύτητος ἡ ἐκτέλεσις δύναται νὰ γείνῃ μετὰ μίαν ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐπιούσης (ἄρθρ. 435 ἐδ. 2 πολ. δικον.). Ἐκ τούτου δὲ προκύπτει ἀξιοσημείωτος διαφορὰ μεταξὺ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Ὅταν πρόκειται περὶ πολιτικῆς κατ' ἐρήμην διὰ μὴ ὑποβολὴν προτάσεων ἀποφάσεως, τοῦ ὀκταημέρου, ὅπερ ὁρίζεται διὰ τὴν ἀνακοπήν, καὶ τοῦ ὀκταημέρου, οὗ διαρκοῦντος ἡ ἐκτέλεσις δὲν εἶναι δυνατή, συμπιπτόντων, ἡ ἀνακοπὴ οὐδέποτε εἶναι δυνατὴ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν. Ἄλλως δ' ὅμως ἔχει ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων· διότι ἐπ' αὐτῶν ἡ ἀνακοπὴ εἶναι δεκτὴ μέχρι τῆς ἐκπνεύσεως τοῦ ὀκταημέρου ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως, ἡ δὲ ἐκτέλεσις δύναται νὰ γείνῃ τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἐπιδόσεως.(2)

Ἡ ἀνακοπὴ πρέπει νὰ περιέχῃ τοὺς λόγους τοῦ ἀνακόπτοντος καὶ κλῆσιν τοῦ ἐπιτυχόντος τὴν κατ' ἐρήμην ἀπόφασιν διαδίκου κατὰ τὰς νομίμους προθεσμίας. Ἐπιδίδεται δὲ εἰς τὴν ἐκλεχθεῖσαν κατοικίαν συμφώνως τῷ ἄρθρ. 434 κατοικίαν πολιτικῆς δικονομίας (ἄρθρ. 437

1868. D. 1861. 1. 448. S. 1869. 1 19. J. Pal. 1869. 29· ἀκυρ. 14 Ἰανουαρίου 1880 S. 1880. 1. 160. Πρβλ. ἀπ. ἀκυρ. 15 Ἰανουαρίου 1895. D. 1895. 1 483.

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris. 12 Δεκεμβρίου 1867. D. 1858. 2. 112· ἀκυρ. 27 Ἀπριλίου 1895 D. 1895 1. 400.

(2) Glasson sur Boitard, I, σελ. 716 καὶ ἑπ.

πολ. δικον.). Δύναται ἔτι νὰ γείνῃ καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκτελέσεως ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ κλητῆρος· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει πρέπει, ἐπὶ ποινῇ τοῦ νὰ θεωρηθῇ ὡς μὴ γενομένη, νὰ ἐπαναληφθῇ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν διὰ δικογράφου περιέχοντος καὶ κλῆσιν (ἄρθρ. 438 πολ. δικονομίας).(1)

Ἡ ἀνακοπὴ συνεπάγεται κατ' ἀρχὴν τὴν ἀναστολὴν τῆς ἐκτελέσεως (ἄρθρ. 435 ἐδ. 2 πολ. δικον.) ἢ διακόπτει τὴν πρόοδον αὐτῆς, ὅταν γίνηται ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ ἀρξαμένου αὐτῆς κλητῆρος (ἄρθρ. 438, 1ον ἐδ. πολ. δικονομίας).

Τὴν ἐκλογὴν κατοικίας ἐν ᾧ δήμῳ γίνεται ἡ ἐπίδοσις τῆς ἀποφάσεως ἐπιβάλλει ὁ νόμος εἰς τὸν ἐνάγοντα, ἂν δὲν κατοικῇ αὐτόθι, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ δύνηται ὁ ἀπολειπόμενος διάδικος, κοινοποιῶν ἀμέσως τὴν ἀνακοπήν, νὰ ἀναστέλλῃ ταχύτερον τὴν ἐκτέλεσιν (ἄρθρ. 435 ἐδ.1 πολ.δικον.). Καθ' ὅσον ἡ ἐκτέλεσις τῆς κατ' ἐρήμην ἀποφάσεως δύναται νὰ γείνῃ μίαν ἡμέραν μετὰ τὴν ἐπίδοσιν (ἄρθρ. 435 ἐδ. 2), ἂν ἡ ἐπίδοσις τῆς ἀνακοπῆς ἔδει νὰ γείνῃ πρὸς πρόσωπα κατοικοῦντα μακράν, τὸ ἀνασταλτικὸν αὐτοῖς ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο φανταστικόν. Ἡ ἀπόφασις θὰ εἶχεν ἤδη ἐκτελεσθῇ πρὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀνακοπῆς. Ἤδη ἕνεκα τῆς ἀπαιτουμένης ἐκλογῆς κατοικίας ἡ ἐπίδοσις τῆς ἀνακοπῆς καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δύναται νὰ γείνῃ ἀμέσως.

Ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων ἡ ἐκτέλεσις τῶν κατ' ἐρήμην ἀποφάσεων δύναται νὰ ἐπιτραπῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου καὶ πρὸ τῆς ἐκπνεύσεως τοῦ ὀκταημέρου ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως ἐν κατεπειγούσαις περιστάσεσιν, ὅταν συντρέχῃ τις τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 135 πολ. δικον. περιπτώσεων. Πλὴν τούτου οἱ δικασταὶ δύνανται, ἂν ὑπάρχῃ κίνδυνος ἐκ τῆς ἀναβολῆς, νὰ διατάξωσι τὴν ἐκτέλεσιν μετὰ ἢ ἄνευ ἐγγυήσεως, καίτοι γενομένης ἀνακοπῆς. Ἡ καθιεροῦσα τὴν ἐξουσίαν ταύτην τοῦ δικαστηρίου διάταξις τοῦ ἄρθρου 155 πολ. δικον. δὲν ἐπανελήφθη ἐν τῇ ἐμπορικῇ δικονομίᾳ. Πρέπει οὐχ ἧττον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι καὶ τὸ ἐμποροδικεῖον δύναται δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 155 εἴτε νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν ἐν περιπτώσει κατεπείγοντος ἐν ταῖς προνοουμέναις ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 135 περιπτώσεσιν, εἴτε νὰ διατάξῃ, ἂν ὑπάρχῃ κίνδυνος ἐκ τῆς ἀναβολῆς, τὴν ἐκτέλεσιν μετὰ ἢ ἄνευ ἐγγυήσεως, χωρὶς νὰ λογίζηται μηδ' ἡ γενομένη ἀνακοπή.

(1) Ὅρ. ἐφαρμογὴν ἐν ἀπ. ἐφ. Dijon 27 Μαρτίου 1895. D. 1896.2.331.

Καθόσον οἱ κανόνες τῆς τηρουμένης ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων διαδικασίας εἶναι ἐφαρμοστέοι καὶ ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων, πλὴν ἐὰν προκύπτωσι τροποποιήσεις ἐκ νομικῶν διατάξεων ἢ ἐκ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς ἐμπορικῆς δικονομίας (ἀριθ. 411). Οὐδεμία δ' ὅμως τοιαύτη τροποποίησις ἁπαντᾷ ἐν τῷ συγκεκριμένῳ θέματι. Δύναταί τις μάλιστα νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ἐμπορικὸς κῶδιξ ἀναφέρεται ἐμμέσως εἰς τὸ ἄρθρ. 155 κώδ. πολ. δικον., καθόσον τὸ ἄρθρον 643 ἐμπ. κώδ. παραπέμπει ῥητῶς εἰς τὸ ἄρθρ. 159 πολ. δικον., καθ' ὃ *ἡ ἀνακοπὴ ἀναστέλλει τὴν ἐκτέλεσιν, ἐὰν δὲν διετάχθη νὰ γείνῃ αὕτη, καίτοι γενομένης ἀνακοπῆς.* Θὰ ἦτο ἄλλως τε παράδοξον ἂν εἶχεν ἄλλως. Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἐπὶ τῷ εὐνοήτῳ ἰδίως σκοπῷ τῆς ταχύτητος ὁ νομοθέτης εἶναι εὐμενέστερος ἢ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν πρὸς τὴν προσωρινὴν ἐκτέλεσιν τῶν κατ' ἀντιμολίαν ἀποφάσεων (ἀριθ. 403). Θὰ ἦτο δὲ ἀνεξήγητον νὰ κρατῇ διάφορος διάνοια διὰ τὰς κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ὑπάρχει πάντοτε φόβος μήπως ὁ ἐναγόμενος διὰ τῆς ἐρημοδικίας σκοπεῖ νὰ κερδήσῃ χρόνον καὶ νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῶν παρελκύσεων τὴν ἀφαίρεσιν ἀπὸ τοῦ ἐνάγοντος τῶν χρησιμευόντων πρὸς ἀσφάλειαν αὐτοῦ πραγμάτων.(1)

484. *Ἐρημοδικία ὑπὸ ἐπιφύλαξιν* (défaut profit-joint). Τὸ ἄρθρ. 153 πολιτ. δικον., ὅπερ ὁρίζει τὴν ὑπὸ ἐπιφύλαξιν τῆς ἐπιδικάσεως ἐρημοδικίαν, ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων; Κατὰ τοὺς ὅρους τῆς διατάξεως ταύτης, ὅταν ἐκ τῶν ἐναγομένων οἱ μὲν ἀπολείπωνται, ἐνῷ οἱ ἄλλοι παρίστανται, τὸ δικαστήριον ὀφείλει νὰ ἐκδώσῃ κατ' ἐρήμην ὑπὸ ἐπιφύλαξιν ἀπόφασιν, νὰ διατάξῃ δηλαδὴ ὅτι ἥ τε ὑπόθεσις τῶν ἀπολειπομένων καὶ ἡ τῶν παρισταμένων θὰ ἑνωθῶσι καὶ ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς ἑνώσεως θὰ ἐπιδοθῇ τοῖς ἀπολειπομένοις διαδίκοις, οἵτινες θὰ κληθῶσιν αὖθις. Τότε δὲ ἀποφασίζεται διὰ μιᾶς καὶ μόνης ἀποφάσεως ἡ ὑπόθεσις ὡς πρὸς πάντας τοὺς ἐναγομένους καὶ ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν δύναται νὰ προσβληθῇ δι' ἀνακοπῆς, καίτοι ἐξεδόθη ἐρήμην ὡς πρός τινα τῶν ἐναγομένων. Περὶ τοῦ ζητήματος ἂν τὸ ἄρθρον 153 ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ὑπεστηρίχθησαν οὐχὶ ὀλιγώτεραι τῶν τριῶν γνωμῶν.

---

(1) Ὅρ. περὶ τῶν σκέψεων τούτων ἐπὶ τοῦ ἄρθρ. 155 Boitard, Colmet-Daage et Glasson I, ἀριθ. 319.

Κατὰ τὴν πρώτην τῶν γνωμῶν τούτων ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθρου 153 πρέπει νὰ ἀποφεύγηται τελείως ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων,(1) οὕτως ὥστε ἐν περιπτώσει ἐρημοδικίας τινῶν ἐκ τῶν πολλῶν ἐναγομένων δὲν ἀπαιτεῖται νέα κλῆσις αὐτῶν καὶ ἡ ἀπόφασις εἶναι κατ' ἀντιμολίαν διὰ τοὺς παρισταμένους καὶ κατ' ἐρήμην διὰ τοὺς ἀπολειπομένους, οἵτινες δύνανται νὰ προσβάλλωσιν αὐτὴν δι' ἀνακοπῆς. Οἱ ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης ἐπικαλοῦνται ὅτι τὸ ἄρθρον 643, ὅπερ ἀναφέρει ὡς πρὸς τὰς κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις τοὺς ἐφαρμοστέους καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέτεων κανόνας τοῦ κοινοῦ δικαίου, δὲν μνημονεύει καὶ τὸ ἄρθρον 158. Ἐὰν ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς ὑπὸ ἐπιφύλαξιν ἐρημοδικίας δύναται νὰ συνεπάγηται ἀντιφατικὰς ἀποφάσεις ἐν περιπτώσει ἀνακοπῆς ἐκ μέρους τοῦ ἀπολειπομένου, ἀποφεύγονται ὅμως οὕτω, λέγουσιν, αἱ βραδύτητες, ἃς ἐπιφέρει τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐρημοδικίας.

Κατὰ δεύτερον σύστημα, ὅπερ καθιεροῖ ἡ νομολογία, τὰ ἐμποροδικεῖα ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν κατὰ τὰς περιστάσεις νὰ ἀπαγγέλλωσι τὴν ὑπὸ ἐπιφύλαξιν ἐρημοδικίαν συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 153 ἢ νὰ ἀποφεύγωσιν αὐτήν.(2) Δύνανται νὰ ἀποκλείωσι τὴν ἐρημοδικίαν ταύτην, ὅταν κρίνωσι τὴν ἀνάγκην τῆς ταχύτητος προέχουσαν τῆς τῆς ἀποφυγῆς τῶν ἐκ τῶν ἀντιφατικῶν ἀποφάσεων ἀτόπων, καὶ νὰ παραδέχωνται αὐτὴν, ὅταν τοὐναντίον κρίνωσι τὰ ἄτοπα ταῦτα ἐπιφοβώτερα. Ἐάν, λέγουσιν οἱ ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης, τὸ ἄρθρον 643 ὁρίζῃ ὡς ἐφαρμοστέους καὶ ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων διατάξεις τινὰς τῆς πολιτικῆς δικονομίας, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν ἔχουσι τοὐλάχιστον τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐφαρμόζωσι καὶ τὰς ἄλλας, ὅταν ἐκ πρακτικῶν λόγων ἦναι τοῦτο λυσιτελές.

Κατὰ τὴν τρίτην γνώμην, ἣν προκρίνομεν καὶ ἡμεῖς, τὸ ἄρθρ. 153 ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Bordeaux 4 Ἰανουαρίου 1859. D. 1859.2.109. Boitard, et Colmet-Daage, I, σελ. 748. Nouguier, III, σελ. 84 καὶ ἑπ.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 27 Δεκεμβρίου 1880, D. 1881.1.421. S. 1882.1.468. J. Pal. 1882.1.1166· ἀπ. ἐφ. Rouen 13 Ἰουνίου 1881. S. 1883.2.217. Paris 13 Ἰανουαρίου 1883. D. 1883.2.98· ἀκυρ. 9 Ἰουλίου 1883. S. 1885.1.116 J. Pal. 1885.1.257. Paris 3 Ἰουνίου 1896. S. καὶ J. Pal. 1896 2.272. D. 1896.2.350. Rouen, 29 Νοεμβρίου 1895. S. καὶ J. Pal. 1897.2.135.

ἀστικῶν.(1) Τὸ μέσον σύστημα τῆς νομολογίας δύναται ἀναμφιβόλως νὰ ἦναι σύμφωνον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς πρακτικῆς, ἀλλ' εἶναι αὐθαίρετον. Τὸ πρῶτον σύστημα, ὅπερ ἀποκλείει ἀπολύτως τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 153, εἶναι λογικώτερον· ἀλλ' εἶναι ἐν ἀντιφάσει πρὸς τὴν γενικὴν ἀρχήν, καθ' ἣν οἱ κανόνες τῆς πολιτικῆς δικονομίας ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἐξαιρέσει μόνον ἐκείνων, αἵτινες ἀποκλείονται ῥητῶς διὰ νομικῆς διατάξεως ἢ εἶναι ἀσυμβίβαστοι πρὸς τοὺς γενικοὺς κανόνας τῆς ἐμπορικῆς δικονομίας (ἀριθ. 411). Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθρου 153 δὲν ἀποκλείεται ὑπ' οὐδεμιᾶς διατάξεως, συμβιβάζεται δὲ τελείως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς τηρουμένης ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων δικονομίας. Δὲν δύναται εἰς ταῦτα νὰ ἀντιταχθῇ ἡ ἀντίρρησις, ὅτι τὸ ἄρθρ. 643 ἐμπ. κώδ., τὸ προβλέπον περὶ τῶν ἄρθρ. 156, 158 καὶ 159 πολ. δικον., δὲν μνημονεύει καὶ τὸ ἄρθρ. 153· καθόσον τὸ ἄρθρ. 643 σκοπεῖ μόνον νὰ ὁρίσῃ ὅτι εἶναι ἐφαρμοστέοι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων κανόνες τινὲς τοῦ κοινοῦ δικαίου διέποντες τὴν διὰ μὴ παράστασιν ἐρημοδικίαν πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀποκλειστικῆς ἐφαρμογῆς τῶν παραδεδεγμένων ὑπὸ τῆς πολιτικῆς δικονομίας κανόνων τῆς διὰ μὴ ὑποβολὴν προτάσεων ἐρημοδικίας (ἄρθρ. 436) ὅρ. ἀριθ. 483.

485. ΕΡΗΜΟΔΙΚΙΑ ΕΝΑΓΟΝΤΟΣ. — Ἐὰν δὲν παρίσταται ὁ ἐνάγων, τὸ δικαστήριον δικάζον αὐτὸν ἐρήμην ἀπαλλάσσει τὸν ἐναγόμενον ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς (ἄρθρ. 434, 1ον ἐδ. πολ. δικ. πρβλ. ἄρθρ. 154). Ἡ τοιαύτη ἐρημοδικία λέγεται *ἀπαλλακτικὴ ἐρημοδικία* (défaut congé). Ἐπί τε τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν, ἐγείρεται σπουδαῖον ζήτημα ὡς πρὸς τὴν σημασίαν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀπαλλακτικῆς ἐρημοδικίας. Ἡ ἀπόφασις αὕτη πότερον, ἀπολύει ἁπλῶς τὸν ἐναγόμενον ἀπὸ τοῦ δικογράφου τῆς ἀγωγῆς, χωρὶς νὰ ἀποφαίνηται ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς ἀπαιτήσεως, ὥστε ὁ ἐνάγων νὰ δύνηται νὰ ἀνανεώσῃ, ὁπόταν θέλῃ τὴν δίκην, ἢ τοὐναντίον ἀποφασίζει ἐπὶ τῆς διαφορᾶς ὡσεὶ ὁ ἐνάγων παρέστη καὶ συνεζήτησε τὰ ἑαυτοῦ δικαιώματα πρὸς τὸν ἐναγόμενον;

Τὸ ἄρθρ. 434 ἐδ. 1, ὡς καὶ τὸ ἄρθρ. 154, φαίνονται ὑπὲρ τῆς

(1) Glasson sur Boitard, τομ. I, σελ. 748 σημ. Dalloz 1883.2.98. σημ. Glasson, Garsonnet, op. cit. V, σελ. 379.

πρώτης λύσεως, ἐκ τούτου μάλιστα ὅτι δὲν ἐπιβάλλουσι τῷ δικαστηρίῳ νὰ ἐξετάζῃ περὶ τῆς ἀξιώσεως τοῦ ἐναγομένου, πρὶν ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἀπαλλακτικῆς ἐρημοδικίας, ἐνῷ τὸ ἄρθρον 150 ὁρίζει, ὅτι ὁσάκις ὁ ἐνάγων αἰτεῖ τὴν ἐρήμην τοῦ ἐναγομένου ἐπιδίκασιν τῶν ἑαυτοῦ ἀξιώσεων, ἐξετάζεται ἂν αἱ προτάσεις αὐτοῦ εἶναι νόμιμοι. Δὲν θὰ ἦτο ἄρα λογικὸν τὸ νὰ ἀποφαίνηται τὸ δικαστήριον κατὰ τοῦ ἐνάγοντος, χωρὶς νὰ γίνηται ἐξέτασις τῆς ὑποθέσεως.

Τοῦ ζητήματος ὄντος τοῦ αὐτοῦ ἐπί τε τῶν ἐμπορικῶν καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων, ἀρκεῖ νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὰς γενικὰς περὶ πολιτικῆς δικονομίας πραγματείας.(1)

Ἂν γείνῃ δεκτόν, ὅτι ἐπιτρέπεται ἀνακοπὴ κατ' ἀποφάσεως ἐκδεδομένης κατ' ἐρήμην τοῦ ἐνάγοντος, φαίνεται ὀρθότερον, ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἀπόφασις κατ' ἐρήμην διὰ μὴ ὑποβολὴν προτάσεων καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἡ κατ' αὐτῆς ἀνακοπὴ μόνον ἐντὸς ὀκταημέρου προθεσμίας ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως εἶναι δεκτή.(2) Ὅρ. ἀριθ. 483. Οἱ λόγοι, ἕνεκα τῶν ὁποίων παρατείνεται ἡ προθεσμία τῆς ἀνακοπῆς, ὅταν πρόκειται περὶ ἀποφάσεως κατ' ἐρήμην διὰ μὴ παράστασιν, δὲν ἔχουσιν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐφαρμογήν. Ἐπὶ τῆς διὰ μὴ παράστασιν ἐρημοδικίας ὑπάρχει ὁ φόβος μήπως ὁ ἐναγόμενος δὲν ἔλαβε τὸ δικόγραφον τῆς ἀγωγῆς καὶ δὲν ἔχῃ γνῶσιν τῆς δίκης. Ἀλλ' ὁ ἐνάγων γινώσκει ἀναγκαίως τὴν δίκην, ἣν αὐτὸς εἰσήγαγε. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἡ κατ' ἐρήμην τοῦ ἐνάγοντος ἀπόφασις δὲν ὑπόκειται εἰς τὴν ἀνατροπὴν μετὰ ἓξ μῆνας, ἂν δὲν ἐκτελεσθῇ.(3)

486. ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ.— Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν τὰ ἔνδικα μέσα διακρίνονται εἰς τακτικὰ καὶ εἰς ἔκτακτα, τὰ δὲ πρῶτα διαστέλλονται εἰς ἀνακλητικὰ καὶ εἰς μεταρρυθμιστικά.

487. ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ. — Τὰ ἔνδικα ταῦτα μέσα εἶναι ἡ *ἀνακοπὴ* διὰ τὰς κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις καὶ *ἡ ἔφεσις* διά τε τὰς κατ' ἀντιμολίαν καὶ διὰ τὰς κατ' ἐρήμην.

---

(1) Boitard, Colmet-Daage et Glasson I, ἀριθ. 317.

(2) Bordeaux 15 Μαρτίου 1871. D. 1872.5.286.

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 2 Αὐγούστου 1887. D. 1888.1.17.

487 δίς. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΠΗΣ. — Περὶ ταύτης ἐπραγματεύθημεν προηγουμένως ἐν τοῖς περὶ τῶν κατ' ἐρήμην ἀποφάσεως.

488. ΠΕΡΙ ΕΦΕΣΕΩΣ.—Αἱ ἐκδιδόμεναι εἰς πρῶτον βαθμὸν ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων εἶναι ἐπιδεκτικαὶ ἐφέσεως. Τὸ ὅριον τοῦ ἐκκλητοῦ καὶ τὸ τοῦ ἀνεκκλήτου εἶναι τὸ αὐτὸ ἐπί τε τῶν ἐμπορικῶν καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων, (ἄρθρ. 639 ἐμπ. κώδ., ἀριθ. 383). Ὁ διδόμενος εἰς τὴν ἀπόφασιν χαρακτηρισμὸς οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπίδρασιν ὡς πρὸς τὸ παραδεκτὸν ἢ μὴ τῆς ἐφέσεως. Ἐπὶ τῶν εἰς τελευταῖον βαθμὸν ἐκδιδομένων ἀποφάσεων τῶν ἐμποροδικείων, ἡ ἔφεσις εἶναι ἀπαράδεκτος, καὶ ἂν δὲν δηλῶται ἐν αὐταῖς, ὅτι ἐξεδόθησαν εἰς τελευταῖον βαθμὸν ἢ ἐσφαλμένως ὁρίζηται ὅτι ὑπόκεινται εἰς ἔφεσιν (ἄρθρ. 646 ἐμπ. κώδ.). Ἀντιθέτως δέ, ὅταν ἡ ἀπόφασις ἐξεδόθη ὑπὸ δικαστῶν, οἵτινες μόνον κατὰ πρῶτον βαθμὸν ἠδύναντο νὰ ἀποφασίσωσιν, ἡ ἔφεσις εἶναι παραδεκτή, καὶ ἂν ἔτι ἡ ἀπόφασις ἐχαρακτηρίσθη ἀνέκκλητος (ἄρθρ. 453, ἐδ. 1ον πολ. δικον.).

Αἱ ἐμπορικαὶ καὶ αἱ πολιτικαὶ ἀποφάσεις δὲν ἐξομοιοῦνται μόνον ὡς πρὸς τὸ ὅριον τοῦ ἐκκλητοῦ καὶ ἀνεκκλήτου. Ἀλλ' ὁμοιάζουσι καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ αὐτὸ ἀνώτερον δικαστήριον, τὸ ἐφετεῖον, δικάζει τὰς ἐφέσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν τε πρωτοδικείων καὶ ἐμποροδικείων. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 644 ἐμπ. κώδ. «αἱ κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν »ἐμποροδικείων ἐφέσεις φέρονται ἐνώπιον τῶν ἐφετείων, ἐν τῇ δικαιο»δοσίᾳ τῶν ὁποίων κεῖνται.» Ἑπομένως κατ' ἔφεσιν τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις δικάζουσι δικαστικὰ πρόσωπα ἄνευ οὐδεμιᾶς συμπράξεως ἐμπόρων. Τοῦτο δέ, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω (ἀριθ. 320), δὲν ἀποτελεῖ κανόνα ἀντιφάσκοντα πρὸς τὴν ὕπαρξιν τῆς ἐμπορικῆς δικαιοδοσίας. Ἀφοῦ ἡ ὑπόθεσις κρίνεται πρωτοδίκως ὑπὸ ἐμπόρων δικαστῶν, δυνατὴ καθίσταται καὶ γίνεται, ὡς εἰκός, ἱκανὴ ἐξέτασις τῶν ἐμπορικῶν ἐθίμων. Διὰ τοῦτο σήμερον, καθ' ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν, ἐν οὐδενὶ κράτει ὑπάρχει ὠργανωμένη ἐμπορικὴ δικαιοδοσία κατ' ἔφεσιν.(1)

489. *Προθεσμίαι τῆς ἐφέσεως.* — Ἡ προθεσμία τῆς ἐφέσεως εἶναι ὅση καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων. Ἑπομένως κατ'

(1) Ὅρ. ἐν τούτοις πρότασιν νόμου περὶ ὀργανισμοῦ τοιαύτης διαδικασίας σελ. 348. ἀριθ. 1.

ἀρχὴν εἶναι δίμηνος (ἄρθ. 645 ἐμπ. κώδ. τροποποιηθὲν ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 3 Μαΐου 1862).(1). Ἡ προθεσμία αὕτη ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀποφάσεως διὰ τὰς κατ' ἀντιμολίαν ἀποφάσεις καὶ ἀπὸ τῆς ἐκπνεύσεως τῆς προθεσμίας τῆς ἀνακοπῆς διὰ τὰς κατ' ἐρήμην (ἄρθρ. 645 ἐμπ. κώδ. καὶ ἄρθρ. 453 πολ. δικον.). Ὁ ἐφεσίβλητος ὅμως δύναται οὐχ ἧττον νὰ ποιήσηται ἔφεσιν παρεμπιπτόντως ἐν πάσῃ στάσει τῆς ὑποθέσεως, καὶ ἂν ἔτι εἶχε κοινοποιήσῃ τὴν ἀπόφασιν ἄνευ ἐπιφυλάξεως (ἄρθρ. 443 τελευτ. ἐδ. πολ. δικον.)

Τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τῆς προθεσμίας τῆς ἐφέσεως διὰ τὰς κατ' ἀντιμολίαν ἀποφάσεις εἶναι ἡ ἐπίδοσις τῆς ἀποφάσεως, ἡ γινομένη πρὸς τὸν ἀντίδικον προσωπικῶς ἢ εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ. Ἄρχεται δὲ ὡσαύτως ἡ προθεσμία τῆς ἐφέσεως, καθ' ἃ εἴρηται ἀνωτέρω (ἀριθ. 434) καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς γινομένης εἴτε εἰς τὴν ἐκλεχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κινήσαντος διαδίκου κατοικίαν, εἴτε ἐν τῇ προνοουμένῃ ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 422 πολ. δικον. περιπτώσει εἰς τὸ γραφεῖον.

490. *Ἀπὸ τίνος στιγμῆς δύναται νὰ γείνῃ ἡ ἔφεσις;* Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων κατὰ γενικὸν κανόνα ἡ ἔφεσις δὲν εἶναι παραδεκτὴ γινομένη ἐντὸς τοῦ ὀκταημέρου ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀποφάσεως. Ὁ καταδικασθεὶς διάδικος δὲν ἔχει συμφέρον νὰ ποιήσηται ἔφεσιν ἐντὸς τῆς προθεσμίας ταύτης, ἅτε τῆς ἀποφάσεως μὴ δυναμένης νὰ ἐκτελεσθῇ κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ (ἄρθρ. 449 καὶ 450 πολ. δικον.). Οἱ κανόνες οὗτοι ἀφορῶσι μόνον εἰς τὰς ἀποφάσεις, αἵτινες δὲν εἶναι προσωρινῶς ἐκτελεσταί, καίτοι γενομένης ἐφέσεως. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων αἱ ἀποφάσεις εἶναι πάντοτε προσωρινῶς ἐκτελεσταί, καίτοι γενομένης ἐφέσεως (ἄρθρ. 439. Ὅρ. ἀνωτέρω ἀριθ. 493). Διὰ τοῦτο ἐπ' αὐτῶν ἡ ἔφεσις εἶναι παραδεκτὴ γινομένη ἀμέσως. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 645 ἐμπ. κώδ. ἐν τέλει *ἡ ἔφεσις δύναται νὰ γείνῃ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως.*

Ὁ νόμος (ἄρθρ. 645) ὁρίζει ὅτι ἡ ἔφεσις δύναται νὰ γείνῃ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως χωρὶς νὰ ποιῆται διάκρισιν μεταξὺ τῶν κατ' ἐρήμην καὶ τῶν κατ' ἀντιμολίαν ἀποφάσεων.(2) Οὕτω δὲ μέχρι τῆς

---

(1) Ἡ προθεσμία τῆς ἐφέσεως ἦτο πρότερον τρίμηνος.

(2) Πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἐμπορ. κώδικος ἡ ἔφεσις δὲν ἐπετρέπετο νὰ γείνῃ ἐντὸς τοῦ ὀκταημέρου καὶ διὰ τὰς ἐμπορικὰς ἀποφάσεις, καθάπερ καὶ διὰ τὰς ἀστικὰς Νομ. 16—24 Αὐγούστου 1790 (τίτλ. V ἄρθρ. 14).

ἐκπνεύσεως τῆς προθεσμίας τῆς ἀνακοπῆς ὁ καταδικασθεὶς διάδικος ἔχει ἅμα ἀμφότερα τὰ μέσα, τό τε τῆς ἀνακοπῆς καὶ τὸ τῆς ἐφέσεως.(1)

Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ἀποφάσεων ἔχει ἄλλως· ἐπ' αὐτῶν ἡ κατ' ἐρήμην ἀπόφασις μόνον μετὰ τὴν ἔκπνευσιν τῆς προθεσμίας τῆς ἀνακοπῆς δύναται νὰ προσβληθῇ δι' ἐφέσεως (ἄρθρ. 455 πολ. δικον.).

Ἐκ πάντων τούτων προκύπτει ὅτι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἡ διδομένη πρὸς ἔφεσιν τῶν κατ' ἐρήμην ἀποφάσεων προθεσμία ὑπερβαίνει πάντοτε τοὺς δύο μῆνας, ἅτε τῆς ἐφέσεως δυναμένης νὰ γείνῃ καὶ πρὸ τῆς στιγμῆς τῆς χρησιμευούσης ὡς σημεῖον ἐνάρξεως τῆς προθεσμίας, μεθ' ἣν ἡ ἔφεσις εἶναι ἀπαράδεκτος· ἡ στιγμὴ δὲ αὕτη εἶναι ἡ τῆς ἐκπνεύσεως τῆς προθεσμίας τῆς ἀνακοπῆς.

491. *Τύπος καὶ ἐπίδοσις τῆς ἐφέσεως.* — Ἡ ἔφεσις γίνεται κατὰ τοὺς αὐτοὺς τύπους, καθ' οὓς καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων. Ἐπομένως τὸ δικόγραφον τῆς ἐφέσεως δέον νὰ περιέχῃ κλῆσιν κατὰ τὰς ὁριζομένας ὑπὸ τοῦ νόμου προθεσμίας καὶ ἐπιδίδοται εἰς τὸν ἀντίδικον προσωπικῶς ἢ εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος (ἄρθρ. 456 πολ. δικον.). Ἡ ἐπίδοσις τοῦ δικογράφου τῆς ἐφέσεως, γινομένη ἐν τῇ προνοουμένῃ ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 422 πολ. δικ. περιπτώσει εἰς τὸ γραφεῖον, θὰ ἦτο ἄκυρος. Ὅρα περὶ τούτου ἀνωτέρω, ἀριθ. 434.

492. *Ἀποτελέσματα τῆς ἐφέσεως.* — Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέ-

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Orléans 20 Δεκεμβρίου 1848. D. 1854.1.89· ἐφ. Rouen 19 Μαΐου 1866. D. 1868.1.55. S. 1867.2.148. J. Pal. 1867.590. ἀκυρ. 21 Μαΐου 1879 S. 1881.1.347.D. 1880.1.57. (Τὸ ἀνώτατον δικαστήριον δέχεται ὅτι ἡ ἐκδοχή, καθ' ἣν ἡ ἔφεσις εἶναι παραδεκτὴ γινομένη ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως, εἶναι ἐφαρμοστέα ἐπί τε τῶν κατ' ἐρήμην τοῦ ἐνάγοντος ἢ τοῦ ἐναγομένου ἀποφάσεων ὡς καὶ ἐπὶ τῶν κατ' ἀντιμολίαν). Ἀπόφασίς τις τοῦ ἐφετείου Douai τῇ 21 Ἰανουαρίου 1884. D. 1887.2.17 καθιεροῖ ἀντίθετον λύσιν, προκειμένου περὶ διατάξεως τοῦ προέδρου τοῦ ἐμποροδικείου ἐπιτρεπούσης δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 417 πολ. δικον. εἴτε τὴν κλῆσιν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἢ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν εἴτε τὴν ἐνέργειαν συντηρητικῆς κατασχέσεως. Ἡ ἀπόφασις αὕτη δέχεται ὅτι δυνάμει τοῦ ἄρθρου 455 πολ. δικον, ἡ ἔφεσις κατὰ τῆς διατάξεως ταύτης δὲν εἶναι παραδεκτὴ γινομένη διαρκούσης τῆς πρὸς ἀνακοπὴν προθεσμίας. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ὑπάρχουσι πολὺ παλαιαὶ μόνον ἀποφάσεις, αἵτινες ἐφαρμόζουσι τὸ ἄρθρον 455 καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔτι τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐμποροδικείων. Ἀπ. ἐφ. Limoges 15 Νοεμβρίου 1810. Toulouse 2 Ἰουνίου 1813 (Dalloz, Jurispr. générale λ. Jugements par défaut, ἀριθ. 165).

σεων ἡ ἔφεσις ἔχει δύο ἀποτελέσματα, ἀνασταλτικὸν καὶ μεταβιβαστικόν. Τὰ δύο ταῦτα ἀποτελέσματα ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἀλλὰ τὸ ἀνασταλτικὸν ἀποτέλεσμα περιορίζεται ἐπ' αὐτῶν ἐντὸς στενωτάτων ὁρίων Ὄρ. ἀριθ. 493 καὶ 495.

493. *Περὶ τῆς προσωρινῆς ἐκτελέσεως, καίτοι γενομένης ἐφέσεως.* — Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων ἡ ἔφεσις εἶναι *ἀνασταλτική*, τουτέστιν ἀφ' ἧς προσεβλήθη δι' αὐτῆς ἡ ἀπόφασις δὲν δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ὑπὸ τοῦ ἐφεσιβλήτου (ἄρθρ. 457 ἐδ. 1 πολ. δικονομία). Ἀλλὰ τοῦ κανόνος τούτου ὑπάρχουσιν ἐξαιρέσεις. Ἐν τισι περιπτώσεσιν, ὁριζομέναις ὑπὸ τῆς πολιτικῆς δικονομίας (ἄρθρ. 135), ἡ ἔφεσις δὲν εἶναι ἀνασταλτική, τοὐτέστιν ἡ ἀπόφασις τοῦ πρωτοδικείου δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ, καίτοι προσβληθεῖσα δι' ἐφέσεως. Ὁτὲ μὲν ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις εἶναι *ἐπιτακτική*, δηλαδὴ αὐτὸς ὁ νόμος ἐπιβάλλει τῷ δικαστῇ νὰ ἀπαγγείλῃ αὐτὴν (ἄρθρ. 135 πολ. δικον.), ὁτὲ δὲ *ἐξουσιαστική*, τουτέστιν ὁ δικαστὴς ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ παράσχῃ ἢ νὰ ἀρνηθῇ αὐτὴν (ἄρθρ. 135 πολ. δικον.). Ὅταν ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις ἦναι ἐπιτακτική, διατάσσεται ἄνευ ἐγγυήσεως, τοῦτο δὲ σημαίνει ὅτι ὁ νικήσας διάδικος δὲν ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ τῷ ἑαυτοῦ ἀντιδίκῳ, τῷ ἐκκαλοῦντι, ἐγγύησιν πρὸς ἀποζημίωσιν δι' ἣν ἤθελεν ὑποστῇ ζημίαν ἐκ τῆς ἐκτελέσεως, ἂν τυχὸν ἐν τέλει μετερρυθμίζετο ἡ ἀπόφασις ὑπὸ τοῦ ἐφετείου. Τοὐναντίον δ' ὅταν ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις ἦναι ἐξουσιαστική, ὁ δικαστὴς δύναται κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κρίσιν νὰ διατάξῃ αὐτὴν μετὰ ἢ ἄνευ ἐγγυήσεως.(1)

Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἕνεκα τῆς ἀπαιτουμένης μεγάλης ταχύτητος ἐτέθη ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν κατὰ μέρος τὸ ἀνασταλτικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἐφέσεως. Αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων εἶναι προσωρινῶς ἐκτελεσταὶ ἐκ τοῦ νόμου (ἄρθρ. 439 πολ. δικονομίας). Οὐδ' εἶναι μάλιστα ἀνάγκη νὰ ἀπαγγέλλῃ τὴν προσωρινὴν ἐκτέλεσιν ἡ ἀπόφασις.(2) Ἐν τούτοις καθόσον ὁ νομοθέτης διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς προ-

---

(1) Διὰ τὴν προσωρινὴν ἐκτέλεσιν τῶν εἰρηνοδικειακῶν ἀποφάσεων, ὅρ. νομ. 25 Μαΐου 1838 (ἄρθρ. 11 καὶ 12).

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 22 Ἰανουαρίου 1867. D. 1867.1.334. S. 1867.216, ἀκυρ. 20 Μαΐου 1879. D. 1880.1.35· ἐφ. Nancy 10 Μαρτίου 1894. La Loi τῆς 8 Ἰουνίου 1894.(Ἡ ἀπόφασις αὕτη βεβαιοῖ ὅτι ἡ νομολογία γενικῶς εἶναι ὅτι ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις προσάπτεται εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων χωρὶς νὰ ἀπαιτῆται νὰ ἀπαγγέλληται αὕτη. Σύναμα δὲ ἀποφαίνεται

σωρινῆς ἐκτελέσεως δὲν ἐσκόπει νὰ ἐπενέγκῃ προσβολήν, εἰς τὸ δικαίωμα τῆς ἐφέσεως, αὕτη δέον νὰ ἔχῃ ἀνασταλτικὸν ἀποτέλεσμα, ὁσάκις ἕνεκα τῆς φύσεως τῆς ἀπαγγελλομένης καταδίκης θὰ ἀπέβαινεν ἀνωφελὴς διὰ τῆς προσωρινῆς ἐκτελέσεως, καθιστώσης τὰ πράγματα εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε ἐν περιπτώσει ἀκυρώσεως τῆς ἀποφάσεως θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ ἀποκατάστασις εἰς τὴν πρὸ τῆς ἐκτελέσεως κατάστασιν.(1)

Ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις μόνον δι' ἐγγυήσεως δύναται νὰ γείνῃ ; Ὡς πρὸς τοῦτο μόνον τὸ ἄρθρ. 439 πολ. δικον. ποιεῖται διάκρισιν. Κατὰ γενικὴν ἀρχὴν (ἄρθρ. 439 ἐδ. 2) ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις εἶναι δυνατὴ μόνον ἀφοῦ ὁ ἐφεσίβλητος δώσῃ ἐγγύησιν ἢ ἀποδείξῃ, ὅτι εἶναι ἱκανῶς ἀξιόχρεως, ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀποζημίωσις τοῦ ἐκκαλοῦντος δι' ἣν ἤθελεν ὑποστῇ ζημίαν ἕνεκα τῆς προσωρινῆς ἐκτελέσεως, ἂν ἡ ἀπόφασις μεταρρυθμισθῇ ὑπὸ τοῦ ἐφετείου. Ἐξαιρετικῶς δ' ὅμως δύναται

ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν δὲν ἐνέχει ἀποδοχὴν ἐκ μέρους τοῦ ἐκτελοῦντος αὐτήν, ἀφοῦ ὁ καταδικασθεὶς διάδικος μὴ δυνάμενος μήτε νὰ κωλύσῃ μήτε νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐκτέλεσιν δι' οὐδενὸς νομίμου μέσους ἐνεργεῖ ὑπὸ τὸ κράτος ἠθικοῦ ἐξαναγκασμοῦ, ὅστις κωλύει τὸ νὰ συνάγηται σιωπηρὰ συναίνεσις ἐξ ἐκτελέσεως ἔστω καὶ ἐκουσίας.

(1) Ἀπ. ἐφ. Paris 2 Ἀπριλίου 1882. S. 1883.2.244. D. 1882. 2.229. Ἐν τῇ ἀποφάσει ταύτῃ προέκειτο περὶ τοῦ ἑξῆς. Συνεπείᾳ πτωχεύσεως τῆς ἑταιρείας Γεωργικῆς πίστεως ὁ σύνδικος εἶχεν ἀπαιτήσει παρὰ τῶν ἐγγεγραμμένων διὰ μετοχὰς τὴν καταβολὴν τῶν ὀφειλομένων ἔτι ποσῶν ἐπὶ τῶν εἰς τὸν κομιστὴν μετοχῶν, ὧν δὲν εἶχον καταβληθῇ αἱ δόσεις. Οἱ ἐγγεγραμμένοι ἐκάλεσαν τότε τοὺς πράκτορας συναλλαγῆς, δι' ὧν εἶχον ἐκποιήσει τὰς μετοχάς, ὅπως ἀξαναγκασθῶσι νὰ δηλώσωσι τὰ ὀνόματα τῶν ἀγοραστῶν τῶν μετοχῶν. Οἱ πράκτορες συναλλαγῆς προσεπάθησαν νὰ ἐπιτύχωσι τὴν ἀπόρριψιν τῆς αἰτήσεως ταύτης, ἐπικαλούμενοι πρὸς τοῦτο τὴν ἐπιβαλλομένην αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 10 τοῦ ὑπατικοῦ διατάγματος τῆς 27 prairial ἔτους X ὑποχρέωσιν τῆς μυστικότητος. Ἀλλὰ τὸ ἐμποροδικεῖον Σηκουάνα ἀπεφάσισεν ὅτι ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν οἱ πράκτορες συναλλαγῆς ὤφειλον νὰ ἀποκαλύψωσιν εἰς τοὺς ἀρχικῶς ἐγγραφέντας τὰ ὀνόματα τῶν ἀγοραστῶν, ἄλλως ὑπεχρεοῦντο νὰ ἐξασφαλίσωσι τοὺς ἐγγραφέντας ἀπὸ τῆς ἀπαγγελθείσης κατ' αὐτῶν καταδίκης. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐπεκυρώθη καὶ ὑπὸ τοῦ ἐφετείου. Ἐκ ζητήματός τινος ἑρμηνείας τὸ ἐφετεῖον Παρισίων ἐπιλαβόμενον αὖθις τῆς ὑποθέσεως, ἀπεφάσισεν ὅτι οἱ πράκτορες συναλλαγῆς δὲν ὤφειλον, γενομένης ἐφέσεως, νὰ καταστήσωσι γνωστὰ τὰ ὀνόματα τῶν ἀγοραστῶν· καθόσον ἄλλως πράγματι θὰ ἀφῃροῦντο τὸ δικαίωμα τῆς ἐφέσεως, ἀφοῦ, καθισταμένων γνωστῶν τῶν ἀγοραστῶν, ἡ ἔφεσις δὲν θὰ εἶχε πλέον ἀντικείμενον.

τὸ δικαστήριον, ἐὰν κρίνῃ τοῦτο ὀρθόν, νὰ διατάξῃ τὴν προσωρινὴν ἐκτέλεσιν, χωρὶς ὁ ἐφεσίβλητος νὰ δώσῃ ἐγγύησιν ἢ ἀποδείξῃ τὸ ἱκανῶς ἀξιόχρεων αὐτοῦ, ὅταν ἡ ἀπόφασις ἐξεδόθη ἐπὶ τῇ βάσει τίτλου μὴ ἀμφισβητηθέντος ἢ ἐπὶ τῇ βάσει προηγουμένης ἀποφάσεως, ἥτις δὲν ἔχει προσβληθῇ δι' ἐφέσεως (ἄρθρ. 439 ἐδ. 1ον πολ. δικονομίας).(1) Τὸ τεκμήριον τῆς ἀληθείας, ὅπερ προκύπτει ἐκ τοῦ τίτλου αὐτοῦ ἢ τῆς ἀποφάσεως, εἶναι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἰσχυρότατον.

Δυνατὸν ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις μόνον δι' ἐγγυήσεως δύναται νὰ γείνῃ, ἡ ἀπόφασις νὰ μὴ ἀποφαίνηται περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν πρέπει ἢ μὴ νὰ δοθῇ ἐγγύησις. Ἐὰν μηδὲν ὁρίζῃ ἡ ἀπόφασις, ἡ ἐγγύησις δέον νὰ δοθῇ.(2) Θὰ ἦτο ὑπερβολικὸν τῷ ὄντι ὑφισταμένης ἐφέσεως νὰ ἐκτελῇ ὁ ἐφεσίβλητος τὴν ἀπόφασιν καὶ νὰ προξενῇ τῷ ἐκκαλοῦντι ζημίαν, ἧς ἡ ἐπανόρθωσις νὰ μὴ ἐξασφαλίζηται διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς μεταρρυθμίσεως ὑπὸ τοῦ ἐφετείου. Ἀλλ' ἡ σκέψις αὕτη δὲν ἔχει βάσιν, ὅταν πρόκηται περὶ ἀποφάσεως, ἥτις δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ χωρὶς νὰ διακινδυνεύσῃ χρηματικόν τι συμφέρον τῶν διαδίκων. Ἑπομένως τοιαύτη ἀπόφασις δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ προσωρινῶς ἄνευ ἐγγυήσεως, καὶ ὅταν ἔτι οὐδὲν ὁρίζῃ περὶ δόσεως ἐγγυήσεως. Οὕτως ἔχει προκειμένου περὶ ἀποφάσεως, ἥτις ἀπορρίπτουσα προταθὲν ἀπαράδεκτον, διατάσσει τὴν κατ' οὐσίαν συζήτησιν (3) ἢ περὶ ἀποφάσεως, διατασσούσης ἁπλῶς ἀνακριτικὸν μέτρον, ἰδίως δὲ μαρτυρικὴν ἀπόδειξιν.(4)

Τὰ ἄρθρ. 440 καὶ 441 καθορίζουσι κατὰ τίνας τύπους δέον νὰ παρέχηται ὁ ἐγγυητὴς καὶ κατὰ τίνας τύπους δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ ὑπὸ τοῦ ἐκκαλοῦντος καὶ νὰ ἀναγνωρισθῇ, ἂν ὑπάρχῃ περίπτωσις, ὑὸπ

---

(1) Αὗται εἶναι ἀκριβῶς αἱ περιπτώσεις, ἐν αἷς κατὰ τὸ ἄρθρ. 135 πολ. δικον. ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις εἶναι ἐπιτακτικὴ διὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν πρωτοδικείων. Τὸ δικαστήριον ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ ἐν ἄλλαις, ἐκτὸς τῶν προνοουμένων ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 439 περιπτώσεων, νὰ παράσχῃ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἐγγυήσεως, ὁσάκις ἡ καταδίκη δὲν εἶναι εἰς χρήματα καὶ δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ἄνευ ἐπιζημίων συνεπειῶν διὰ τοὺς διαδίκους. Ἀπ. ἐφ. Poitiers 26 Δεκεμβρίου 1892. D. 1894.2.74.

(2) Ἀπ. ἐφ. Douai 20 Ἰουνίου 1853. D. 1855.2.288.

(3) Ἀπ. Ἀκυρ. 17 Ἰανουαρίου 1865. D. 1865.1.169. J. Pal. 1865. 396. D. 1865.1.57. Ἀκυρ. 20 Μαΐου 1879. S. 1881.1.452. D. 1880.1.35.

(4) Ἀπ. ἐφ. Caen 22 Φεβρ. 1869. D. 1870.2.21.

τοῦ δικαστηρίου τὸ ἀξιόχρεων τοῦ ἐγγυητοῦ. Οἱ τύποι οὗτοι εἶναι ἁπλούστεροι τῶν ὁριζομένων κατ' ἀρχὴν ὑπὸ τῶν ἄρθρων 518—522 πολ. δικον. διὰ τὴν παραδοχὴν τῶν ἐγγυητῶν. Οἱ δικασταὶ ἔχουσιν ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν περὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἐγγυητοῦ ἂν εἶναι ἀξιόχρεως, δὲν ὑποχρεοῦνται δὲ νὰ ἀποβλέπωσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ ἀκίνητα διὰ νὰ κρίνωσι περὶ τοῦ ἀξιοχρέου αὐτοῦ. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐκτιμήσεως εἶναι κατ' ἀρχὴν παραδεδεγμένος, ἀποκλειομένου παντὸς ἄλλου, διὰ τὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τὰς περὶ ὧν πρόκειται ἐμπορικάς. Ἄλλως ἡ ἐγγύησις ὡς οὖσα δικαστικὴ δύναται δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 2041 ἀστ. κώδ. καὶ 833 πολ. δικον. νὰ ἀντικατασταθῇ δι' ἐνεχύρου καὶ τὸ ἐνέχυρον δύναται νὰ συνίσταται εἰς χρηματικὸν ποσὸν κατατιθέμενον ἐν τῷ ταμείῳ τῶν καταθέσεων.(1)

Τὸ ἐμποροδικεῖον ἀποφασίζει περὶ τοῦ ἐγγυητοῦ, ἂν εἶναι ἀξιόχρεως, ἢ περὶ τῆς ἐπαρκοῦς φερεγγυότητος τοῦ θέλοντος νὰ προβῇ εἰς τὴν προσωρινὴν ἐκτέλεσιν τῆς προσβληθείσης δι' ἐφέσεως ἀποφάσεως διαδίκου. Τοῦτο ἀποτελεῖ πως ἐξαίρεσιν τοῦ ἄρθρ. 442 πολ. δικον., καθ' ὃ τὰ ἐμποροδικεῖα δὲν δικάζουσι περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἑαυτῶν ἀποφάσεων. Δύναται δ' ὅμως αὐστηρῶς ἑρμηνευομένου τοῦ ἄρθρ. 442 νὰ λεχθῇ, ὅτι πράγματι δὲν ὑπάρχει ἐξαίρεσις τοῦ καθιερουμένου ὑπ' αὐτοῦ κανόνος, ἀφοῦ πρόκειται οὐχὶ περὶ αὐτῆς τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως, ἀλλὰ περὶ προκαταρκτικοῦ αὐτῆς ζήματος (2)

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Lyon 8 Αὐγούστου 1882. D. 1883.2.76. Τίνα δέον νὰ βαρύνωσι τὰ διὰ τὴν κατάθεσιν ἐν τῷ ταμείῳ τῶν καταθέσεων ἔξοδα, ἡ ἀπώλεια τῶν τόκων, ὅτε ἡ ἀπόφασις, διὰ τὴν προσωρινὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὁποία ἐδόθη ἡ ἐγγύησις, ἐπικυροῦται ὑπὸ τοῦ ἐφετείου; Τὸ ἐφετεῖον Παρισίων (5ον τμ.) δι' ἀποφάσεως τῆς 21 Ἰουνίου 1893. D. 1895.2.500 ἀπεφήνατο ὅτι ὁ ἐκκαλῶν δέον νὰ καταδικάζηται εἰς τὴν πληρωμὴν τόκων πρὸς 6 ο]ο ἐπὶ τοῦ κατατιθεμένου ποσοῦ ἀφαιρουμένων τῶν πληρωνομένων ὑπὸ τοῦ ταμείου τόκων, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν ἐξόδων τῆς καταθέσεως καὶ ἀναλήψεως καὶ τῶν ἐξόδων τῆς προσωρινῆς ἐκτελέσεως. Τὸ αὐτὸ ἐφετεῖον (2ον τμ.) ἐξέδωκεν ἐναντίαν ἀπόφασιν τῆς 10 Φεβρ. 1890. Δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι εἶναι ὑπερβολικὸν νὰ καταλογίζωνται εἰς βάρος τοῦ ἡττωμένου ἐκκαλοῦντος οἱ τόκοι τοῦ κατατιθεμένου ποσοῦ. Καθόσον ὁ νικῶν διάδικος δὲν ὑποχρεοῦται εἰς τὴν κατάθεσιν καὶ ἐπομένως δέον νὰ ὑφίσταται τὰς συνεπείας τῆς ἀποφασισθείσης ὑπ' αὐτοῦ τοιουτοτρόπου ἐγγυήσεως Ἂν ἐχορήγει ἐγγύησιν κατὰ τὸν νόμον, δὲν θὰ ὑφίστατο ἀπώλεια τόκων.

(2) Ἡ τελευταία αὕτη ἰδέα ἐκφράζεται ἐν πολλαῖς δικαστικαῖς ἀποφάσε-

494. Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων ὅταν ἀπόφασίς τις χαρακτηρίζηται οὐχὶ προσηκόντως ὡς ἀνέκκλητος (ἄρθρ. 457 ἐδ. πολ. δικ.) ἢ ὅταν ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις διατάσσηται ἐκτὸς τῶν προνοουμένων ὑπὸ τοῦ νόμου (ἄρθρ. 459) περιπτώσεων, ὁ ἐκκαλῶν δύναται νὰ τύχῃ ὑπερασπίσεως διὰ συζητήσεως ἐπ' ἀκροατηρίου ἐπὶ βραχυπροθέσμῳ κλήσει. Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὅμως ὑποθέσεων, διὰ τοῦτο μάλιστα ὅτι αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν εἶναι πάντοτε προσωρινῶς ἐκτελεσταὶ (ἀριθ. 193) ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος καὶ ἐπὶ ἀποζημιώσει τῶν διαδίκων, τὸ ἐφετεῖον οὐδέποτε δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ συζήτησιν καὶ νὰ χορηγήσῃ ἀναβολὴν τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων, καὶ ὅταν ἔτι αὗται προσβάλλωνται λόγῳ ἀναρμοδιότητος (ἄρθρ. 647 ἐμπ. κώδ. καὶ ἐξ ἀναλ. ἄρθρ. 460 πολ.δικον.).([1]) Κατὰ μείζονα λόγον τοιαύτην ἐξουσίαν δὲν ἔχει καὶ ὁ δικαστὴς τῆς ἐπ'ἀναφορᾷ διαδικασίας.([2]) Τοῦτο μόνον ὅτι, ἐπειδὴ δυνατὸν νὰ κατεπείγῃ νὰ ἀποφασίσῃ τὸ ἐφετεῖον ἐπὶ τῆς ἐφέσεως πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως, δύναται νὰ χορηγηθῇ ὑπὸ τοῦ ἐφετείου ἡ ἄδεια πρὸς κλῆσιν ἐκτάκτως ἐν ὡρισμένῃ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ, ὅπως γείνῃ συζήτησις ἐπὶ τῆς ἐφέσεως.

Ἀλλ' ἔχει ἄρά γε τὸ ἐφετεῖον τὴν ἐξουσίαν, πρὶν ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς ἐφέσεως, νὰ ἀποφανθῇ ὅτι ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις διετάχθη οὐχὶ προσηκόντως *ἄνευ* ἐγγυήσεως ὑπὸ τῆς πρωτοδίκου ἀποφάσεως καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἐκτέλεσις δὲν δύναται νὰ γείνῃ πρὶν δοθῇ ἐγγύησις ; Ὑπεστηρίχθη ὅτι τὸ ἐφετεῖον δὲν ἔχει οὐδὲ ταύτην τὴν ἐξουσίαν.([3]) Οἱ ὑπὲρ τῆς γνώμης δὲ ταύτης λέγουσιν ὅτι ἄλλως θὰ παρεβιάζετο τὸ ἄρθρ. 647 ἐμπ. κώδ., ὅτι δὲ τὸ νὰ ἐπιτρέπηται τῷ ἐφετείῳ νὰ ἀποφαίνηται ὅτι ἡ προσβληθεῖσα

σιν, ἰδίως δ' ἐν ἀποφάσει τοῦ ἐμποροδικείου Seine τῆς 5 Σεπτεμβρ. 1885, La Loi τῆς 23 Σεπτεμβρίου 1885. — Ὅρ. ὡσαύτως καὶ ἀπ. τοῦ αὐτοῦ ἐμποροδικείου τῆς 17 Σεπτεμβρίου 1884. Gazette du Palais τῆς 18 Δεκεμβρ. 1884.

(1) Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐλήφθη ἐκ τοῦ διατάγματος τοῦ 1673 (τίτλ. XII, ἄρθρ. 15) καὶ ἐκ τοῦ νόμου 16—24 Αὐγούστου 1790 (τίτλ. XII ἄρθρ. 4) Ἀπ. ἀκυρ. 27 Ἰανουαρίου 1880 D. 1880 1.364.

(2) Ἀπ. ἐφ. Bordeaux 23 Δεκεμβρίου 1870. S. 1880.2.175.

(3) Ἀπ. ἐφ. Besançon 8 Αὐγούστου 1868. D. 1868.2.187 ἐφ. Metz 16 Μαρτίου 1869. D. 1869.2.104, ἐφ. Metz 19 Μαρτίου 1869. D. 1874. 5.242.

ἀπόφασις μόνον δι' ἐγγυήσεως δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ προσωρινῶς, ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἀποφασισθέντα δι' αὐτῆς, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡσεὶ ἐπετρέπετο εἰς τὸ ἐφετεῖον τοὐλάχιστον ἐμμέσως νὰ ἀναστέλλῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως. Προστιθεῖσι δὲ ὅτι ὑπάρχει φόβος νὰ καταστραθῶσιν οὕτω παντοδύναμα τὰ ἐφετεῖα· διοτι τὸ ἄρθρον 647 δίδει εἰς τὸ ἐφετεῖον τὴν ἐξουσίαν νὰ χορηγῇ ἐν ἀνάγκῃ τὴν ἄδειαν τῆς κλήσεως ἐκτάκτως εἰς ὡρισμένην ἡμέραν καὶ ὥραν πρὸς συζήτησιν ἐπὶ τῆς οὐσίας. Οὕτω δὲ ὁ καταδικασθεὶς διάδικος ἔχει ταχὺ μέσον νὰ ἀποφύγῃ τὴν παράνομον διάταξιν, ἥτις κηρύσσει τὴν προσωρινὴν ἐκτέλεσιν ἄνευ ἐγγυήσεως.

Τοὐναντίον ἡμεῖς φρονοῦμεν, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν νομολογίαν, ἥτις φαίνεται κρατοῦσα,(1) ὅτι τὸ ἐφετεῖον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ τῷ ἐναγομένῳ, πρὶν ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς οὐσίας, τὴν παροχὴν ἐγγυήσεως πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως. Ἀναμφιβόλως τὸ ἐφετεῖον δὲν δύναται νὰ παρέχῃ μέσα ὑπερασπίσεως κατὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως. Ἀλλ' οὐδεμία διάταξις ἀφαιρεῖ αὐτὸ τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐξετάζῃ ἂν ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις διετάχθη κατὰ τοὺς διαγραφομένους ὑπὸ τοῦ νόμου ὅρους. Ἡ διδομένη τῷ ἐφετείῳ ἐξουσία τοῦ ἐπιτρέπειν τὴν κλῆσιν εἰς ὡρισμένην ἡμέραν καὶ ὥραν πρὸς συζήτησιν ἐπὶ τῆς οὐσίας δὲν εἶναι ἐπαρκής, καθόσον διὰ παρεμπιπτόντων δικονομικῶν ζητημάτων δυνατὸν νὰ βραδύνῃ ἡ ἀπόφασις, καὶ ἡ βραδύτης καθιστᾷ ἀνεπανόρθωτον τὴν προξενηθεῖσαν διὰ τῆς προσωρινῆς ἐκτελέσεως ζημίαν.

Δυνατὸν νὰ συμβῇ καὶ τὸ ἀντίθετον, δυνατὸν τουτέστιν ἐμποροδικεῖον νὰ διατάξῃ κατὰ λάθος τὴν δι' ἐγγυήσεως ἐκτέλεσιν καθ' ἃς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις πρέπει κατὰ τὸ ἄρθρ. 439 πολ. δικον. νὰ γίνηται *ἄνευ* ἐγγυήσεως. Δὲν ὑπάρχει τότε ἀμφιβολία ὅτι γενομένης ἐφέσεως ὁ ἐφεσίβλητος δύναται νὰ αἰτήσηται παρὰ τοῦ ἐφετείου τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἡ ἀπόφασις δὲν ἐμποδίζει τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως, ἀλλὰ τοὐναντίον διευκολύνῃ αὐτήν.

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Limoges 27 Αὐγούστου 1857. D. 1859.2.74, ἀπ. ἐφ. Angers 28 Ὀκτωβρίου 1878. S. 1879.2.76. J. Pal. 1879.116. Ἀκυρ. 27 Ἰανουαρίου 1880. D. 1880,1.364. Ἐφ. Lyon 8 Αὐγούστου 1882. D. 1883. 2.76.

494 δίς. Προσωρινὴ ἐκτέλεσις δύναται ἄρα νὰ γείνῃ καὶ διὰ τὰ δικαστικὰ δαπανήματα ; Ἡ ἀμφιβολία προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὸ ἄρθρ. 137 πολ. δικον. *προσωρινὴ ἐκτέλεσις δὲν δύναται νὰ διαταχθῇ διὰ τὰ δικαστικὰ δαπανήματα, καὶ ὅταν ἔτι ἐπιδικάζωνται ταῦτα ἀντὶ ἀποζημιώσεως.*(1) Ἡ διάταξις εἶναι εὐεξήγητος· ἡ καταδίκη εἰς τὰ δικαστικὰ δαπανήματα δὲν παρουσιάζει τὸν χαρακτῆρα τοῦ κατεπείγοντος, ὅστις δικαιολογεῖ τὴν προσωρινὴν ἐκτέλεσιν. Ἀλλὰ πρέπει τάχα ἡ διάταξις αὕτη νὰ ἐφαρμόζηται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ; Ὑποστηρίζεται ἡ ἀποφατικὴ ἐκδοχὴ ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὸ διαλαμβάνον περὶ τῆς προσωρινῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐμποροδικείων 439 ἄρθρ. πολ. δικον. δὲν ἐπαναλαμβάνει τὴν διάταξιν ταύτην καὶ ὁρίζει τὴν προσωρινὴν ἐκτέλεσιν, χωρὶς νὰ ποιῆται οὐδεμίαν διάκρισιν. (2). Ἀλλ' οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος νὰ καθιερῶται ὡς πρὸς τοῦτο διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀστικῶν καὶ τῶν ἐμπορικῶν ἀποφάσεων. (3). Ἄλλως τε πρέπει πάντοτε νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ κανόνες τῆς κοινῆς δικονομίας ἐφαρμόζονται κατ' ἀρχὴν καὶ ἐνώπιον τῶν ἐμπορικῶν δικαστηρίων. Ὅρ. ἀρ. 411.

495. Τῆς προσωρινῆς ἐκτελέσεως διατασσομένης δι' ἐγγυήσεως, προφανῶς ἡ ἐγγύησις μόνον ἂν ἐγένετο ἔφεσις ἀπαιτεῖται νὰ δίδηται. Ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει ἔφεσις, ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ προσωρινή.

Παρατηρητέον δὲ ὅτι ἡ παροχὴ τῆς ἐγγυήσεως δὲν ἔχει ἀναδρομικὸν ἀποτέλεσμα. Ἑπομένως ἡ πρὸ αὐτῆς ἐκτέλεσις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τακτική.(4) Ἐφ' ὅσον δὲν δίδεται ἡ ἐγγύησις, ἡ ἔφεσις

---

(1) Ὅρ. περὶ τοῦ ἄρθρ. 137 πολ. δικον. Boitard, Colmet-Daage et Glasson.

(2) Ὅρ. Cbauveau sur Carré περὶ τοῦ ἄρθρ. 439 σημ. Ἀπ. ἐφ. Rouen 11 Δεκεμβρ. 1821.

(3) Namur III, ἀριθ. 2381.

(4) Ἀπ. Ἀχυρ. 3 Δεκεμβρίου 1884. D. 1885.1.189. S. 1887.1.200.— Ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ τὸ ἐμποροδικεῖον ἐπιλαβόμενον ἀγωγῆς στηριζομένης ἐπὶ πράξεων δολίου ἀνταγωνισμοῦ εἶχεν ἀπαγορεύσει τῷ ἐναγομένῳ νὰ καταχωρίζῃ ἐν ταῖς ἀγγελίαις αὐτοῦ ὡρισμένας τινὰς δηλώσεις ἐπὶ ποινῇ πληρωμῆς ποσοῦ τινος λόγῳ ἀποζημιώσεως δι' ἑκάστην παράβασιν. Ἀπεφασίσθη δὲ ὅτι ὁ ἐναγόμενος δὲν εὐθύνεται νὰ ἐξαναγκασθῇ μετὰ τὴν δόσιν τῆς ἐγγυήσεως νὰ πληρώσῃ τὰ ποσὰ τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰς διαπραχθείσας πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς δόσεως τῆς ἐγγυήσεως παραβάσεις.

ἀναστέλλει τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην κυρίως καταφαίνεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων τὸ ἀναστολτικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἐφέσεως.

496. *Διαδικασία κατ' ἔφεσιν.*— Ἡ κατ' ἔφεσιν διαδικασία ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων εἶναι ἡ αὐτή, ἥτις καὶ ἐπὶ τῶν συνοπτικῶν ὑποθέσεων. Κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρ.648 ἐμπ.κώδ. *αἱ ἐφέσεις κατ' ἀποφάσεων τῶν ἐμποροδικείων ἐξετάζονται καὶ δικάζονται ἐν τοῖς ἐφετείοις ὡς καὶ αἱ ἐφέσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν συνοπτικῶν ὑποθέσεων. Ἡ διαδικασία μέχρι τῆς ὁριστικῆς ἀποφάσεως καὶ ταύτης συμπεριλαμβανομένης εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν ὁριζομένην διὰ τὰς κατ' ἔφεσιν δίκας ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθεσεων ἐν βιβλίῳ τοῦ III πρώτου μέρους τοῦ κώδικος πολιτικῆς δικονομίας.*

Ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς ἐν ταῖς κατ' ἔφεσιν ἐμπορικαῖς δίκαις τῶν κανόνων τῆς τηρουμένης ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων δικονομίας πρέπει νὰ συναχθῇ ἰδίως α) ὅτι νέαι αἰτήσεις μόνον κατὰ τὰς ὁριζομένας ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 464 πολ. δικον. περιπτώσεις ἐπιτρέπονται ἐν τῇ κατ' ἔφεσιν δίκῃ· β) ὅτι μόνον ἡ ὑπὸ τῶν ἐχόντων δικαίωμα ἀνακοπῆς τρίτου γινομένη παρέμβασις ἐν τῷ ἐφετείῳ εἶναι δεκτὴ (ἄρθρ. 466 πολ. δικον.)· γ) ὅτι ἡ ἀνατροπὴ τῆς κατ' ἔφεσιν δίκης δίδει τῇ ἀποφάσει τὴν ἰσχὺν δεδικασμένου (ἄρθρ. 469 πολ. δικον.)· δ) ὅτι τὸ ἐφετεῖον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κρατήσῃ τὴν ὑπόθεσιν (ἄρθρ. 473 πολ. δικον.) (1) (droit d'evocation)· ε) ὅτι ὁ ἐκκαλῶν, ἡττώμενος, πληρώνει τὸ ὁριζόμενον ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 471 πολ. δικον. πρόστιμον· ς) ὅτι συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 470 πολ. δικον. τηροῦνται ἐν γένει οἱ διὰ τὰ κατώτερα δικαστήρια ὁριζόμενοι κανόνες.(2) Ἀλλ' ὡς ἐξηγήθη ἀνωτέρω (ἄρθρ. 379), τὸ ἄρθρον 472 πολ. δικον., καθ' ὃ ἐν περιπτώσει ἐπικυρώσεως τῆς ἀποφάσεως, τὸ ἐφε-

(1) Ὅρ. περὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ κρατεῖν τὴν ὑπόθεσιν, ὅταν τὸ ἐφετεῖον ἀποφαίνηται περὶ ἁρμοδιότητος τοῦ ἐμποροδικείου, ἀριθ. 381.

(2) Οὕτω τὸ περὶ τῆς ὑπὸ ἐπιφύλαξιν τῆς ἐπιδικάσεως ἐρημοδικίας ἄρθρ. 153 πολ. δικον. ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων καθ' ὃν τρόπον ἐφαρμόζεται καὶ ἐν τῷ πρωτοδικείῳ. Ἀπ. ἐφ. Rouen 13 Ἰουνίου 1881. S.1883 2.217. Ἡ ἀπόφασις αὕτη δέχεται ὅτι ἐν τῇ ἐφεσίμῳ δίκῃ ὡς καὶ πρωτοδίκως ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθρ. 153 εἶναι ἐξουσιαστικὴ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.

τεῖον ἐπιφορτίζει τὸ ἐκδὸν τὴν ἐκκληθεῖσαν ἀπόφασιν νὰ δικάσῃ τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως, δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, καθόσον εἰς τοῦτο ἀντίκειται ὁ κανὼν τοῦ ἄρθρου 442 κώδ. πολ. δικονομίας, ὅστις ἀρνεῖται τοῖς ἐμποροδικείοις τὴν ἐξουσίαν τοῦ δικάζειν τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν. Ἄλλως τε τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν ζητήματα ἀναφύονται μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἀπόφασιν, καὶ τὸ ἄρθρον 648 πολ. δικον. μόνον τὴν μέχρι καὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς ὁριστικῆς ἀποφάσεως διαδικασίαν ὑποβάλλει εἰς τοὺς κανόνας τῆς τηρουμένης καὶ διὰ τὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις δικονομίας ἐν τῷ ἐφετείῳ.

Αἱ κατ' ἀποφάσεων τῶν ἐμποροδικείων ἐφέσεις ἀνακρίνονται καὶ δικάζονται ὡς αἱ ἐφέσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν πρωτοδικείων, τῶν ἐκδιδομένων οὐχὶ κατὰ τὴν συνήθη, ἀλλὰ κατὰ τὴν *συνοπτικὴν* διαδικασίαν. Ἐκ τῆς ἐξομοιώσεως ταύτης πρέπει νὰ συναχθῶσιν αἱ ἀκόλουθοι συνέπειαι·

α') Ἡ ἔφεσις εἰσάγεται δι' ἁπλοῦ δικογράφου καὶ ἄνευ ἄλλης διαδικασίας (ἄρθρ. 463 πολ. δικονομίας).

β') Αἱ μαρτυρικαὶ ἀποδείξεις διεξάγονται ἐπ' ἀκροατηρίου (ἄρθρ. 407—413 πολ. δικονομίας).

γ') Τὰ ἔξοδα τῶν ἐφέσεων κατ' ἀποφάσεων τῶν ἐμποροδικείων προσδιορίζονται ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν συνοπτικῶν ὑποθέσεων.

496 δίς. ΠΤΩΧΕΥΣΙΣ.—ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΙΣ.—ΕΦΕΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΟΠΗ.—Οἱ γενικοὶ περὶ ἐφέσεως καὶ περὶ ἀνακοπῆς κανόνες ὑφίστανται ἀξιοσημειώτους τροποποιήσεις ἐπὶ πτωχεύσεως καὶ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως. Πρὸς ἄσκησιν τῶν ἐνδίκων αὐτῶν μέσων ὁρίζονται εἰδικαὶ προθεσμίαι διά τε τὴν κηρύττουσαν τὴν πτώχευσιν ἀπόφασιν ὡς καὶ διὰ τὴν ὁρίζουσαν τὸν χρόνον τῆς παύσεως τῶν πληρωμῶν (ἄρθρ. 580 καὶ 582 ἐμπ. νόμου). Πλὴν τούτων ἡ ἔφεσις καὶ ἡ ἀνακοπὴ ἀποκλείονται ὡς πρός τινας ἀποφάσεις ἐκδιδομένας ἐπὶ πτωχεύσεως καὶ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως, καθ' ὧν ἐδει κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς νὰ ἐπιτρέπωνται τὰ ἔνδικα ταῦτα μέσα (ἄρθρ. 383 ἐμπ. νόμου). Περὶ τῶν εἰδικῶν τῇ ἐφέσει καὶ τῇ ἀνακοπῇ ἐπὶ πτωχεύσεως καὶ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως κανόνων θὰ διαλάβωμεν ἐν τῷ 7ῳ μέρει τοῦ ἔργου τούτου.(1)

---

(1) Ὅρ. τόμ. VII, ἀριθ. 126 καὶ ἑπ.

497. ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ.—Τὰ ἔκτακτα ἔνδικα μέσα εἶναι, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων, ἡ ἀναίρεσις, ἡ ἀνακοπὴ τρίτου, ἡ ἀναψηλάφησις καὶ ἡ ἀγωγὴ κακοδικίου.

498. ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ—(1) Ἡ αἴτησις περὶ ἀναιρέσεως ἐπιτρέπεται κατὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως τοῦ ἐφετείου ἢ τοῦ ἐμποροδικείου διὰ παραβίασιν τοῦ νόμου, δι' ἀναρμοδιότητα ἢ δι' ὑπέρβασιν καθηκόντων, διὰ τὴν μὴ τήρησιν διαδικαστικοῦ τινος τύπου ὡρισμένου ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος καὶ διὰ τὸ ἀντιφατικὸν τελεσιδίκων ἀποφάσεων ἐκδιδομένων ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν λόγων καὶ μεταξὺ τῶν αὐτῶν διαδίκων.

Ὡς πρὸς τὴν ἁρμοδιότητα, θεωρουμένην ὡς λόγον ἀναιρέσεως, πρέπει νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν τὰ ἐκτεθέντα ἀνωτέρω (ἀριθ. 381 καὶ 382) περὶ τῆς φύσεως τῆς ἀναρμοδιότητος τῶν πρωτοδικείων διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις καὶ περὶ τῆς φύσεως τῶν ἐμποροδικείων διὰ τὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις.

Ἡ ἀναρμοδιότης τῶν πρωτοδικείων διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις ὡς οὖσα κατὰ τὴν νομολογίαν ἀναρμοδιότης *σχετικὴ* (ratione personae) πρέπει νὰ προτείνηται ἐν ἀρχῇ τῆς δίκης (ἄρθρ. 382). Διὰ τοῦτο δὲ ἡ ἀναρμοδιότης τῶν πρωτοδικείων πρὸς ἐκδίκασιν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων σπανιώτατα μόνον εἶναι λόγος ἀναιρέσεως. Διὰ νὰ ἦναι λόγος ἀναιρέσεως, πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ἢ ὅτι ἡ προσβαλλομένη ἀπόφασις εἶναι κατ' ἐρήμην ἢ ὅτι μάτην οἱ διάδικοι προέτειναν τὴν ἀναρμοδιότητα, εἴτε ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου, ἐὰν ἡ προσβαλλομένη ἀπόφασις ἦναι ἀνέκκλητος, εἴτε ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου καὶ τοῦ ἐφετείου, ἂν ἡ αἴτησις περὶ ἀναιρέσεως ἀπευθύνεται κατ' ἀποφάσεως τοῦ ἐφετείου.(2)

Ἡ ἀναρμοδιότης τῶν ἐμποροδικείων διὰ τὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις εἶναι ἀναρμοδιότης *ἀπόλυτος* (ratione materiæ). Ἑπομένως δύναται νὰ προταθῇ κατὰ πᾶσαν στάσιν τῆς δίκης. Ἀλλὰ κατά τινα νομολογίαν, ἐπικριθεῖσαν ἀνωτέρω (ἀριθ. 381), ἡ ἀναρμοδιότης αὕτη τοῦ ἐμποροδικείου δὲν δύναται νὰ προταθῇ τὸ πρῶτον ἐνώπιον τοῦ ἀκυρωτικοῦ.

---

(1) Περὶ τῶν γενικῶν κανόνων τῆς αἰτήσεως περὶ ἀναιρέσεως, ὅρ. Bpitard, Colmet-Daage et Glasson II, ἀριθ. 761 καὶ 778.

(2) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, II, ἀριθ. 768.

Τὸ ἀκυρωτικὸν δύναται νὰ ἐπιλαμβάνηται τῶν αἰτήσεων περὶ ἀναιρέσεως ἐπὶ ὑποθέσεων περὶ ἐγγραφῆς ἐν τοῖς ἐκλογικοῖς καταλόγοις τῶν ἐμποροδικείων (ἀριθ. 337) ἢ περὶ ἐμποροδικειακῶν ἐκλογῶν (ἀριθ. 341). Αἱ αἰτήσεις αὗται φέρονται ἀπ' εὐθείας ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ τμήματος χωρὶς νὰ ἦναι ἀνάγκη νὰ ὑποστῶσι τὴν δοκιμασίαν τοῦ προεξεταστικοῦ προηγουμένως τμήματος (chambre des requêtes).

Τέλος τὸ ἀκυρωτικὸν ἔν τισι περιπτώσεσιν ἀποφαίνεται περὶ κανονισμοῦ ἁρμοδιότητος (ἀριθ. 447).

Ἀλλὰ τὸ ἀκυρωτικὸν δὲν δρᾷ ὡς πρὸς τὰ ἐμποροδικεῖα, καθάπερ ὡς πρὸς τὰ πρωτοδικεῖα ὡς ἀνώτατον συμβούλιον τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς πειθαρχίας, ἥτις ἀπονέμεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 30 Αὐγούστου 1883 (ἀριθ. 347 δίς).

499. ΑΝΑΚΟΠΗ ΤΡΙΤΟΥ. — *Πᾶς δύναται νὰ ποιήσηται ἀνακοπὴν τρίτου κατὰ τῆς προσβαλλούσης τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἀποφάσεως, καθ' ἣν μήτε αὐτὸς μήτε οἱ ἐκπροσωπούμενοι ὑπ' αὐτοῦ ὑπῆρξαν διάδικοι* (ἄρθρ. 474 πολ. δικον.). Τὰ ἄρθρ. 473—479 πολ. δικον. ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τοῦ τε ἐμποροδικείου καὶ τοῦ ἐφετείου τῶν ἐκδιδομένων ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.(1) Ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ ἁρμοδίου νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς ἀνακοπῆς τρίτου δικαστηρίου, ἕνεκα τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐξαιρετικῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἐμποροδικείου πρέπει νὰ γείνωσι παρεκβάσεις ἀπὸ τῶν κανόνων τῶν τεθειμένων ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 475 καὶ 476 πολ. δικονομίας.

Αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων αὐτῶν πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τῆς ἁρμοδιότητος ποιοῦνται διάκρισιν μεταξὺ τῆς κυρίας ἀνακοπῆς τρίτου καὶ τῆς παρεμπιπτούσης. Ἡ κυρία ἀνακοπὴ τρίτου, τουτέστι ἡ εἰσαγομένη ἀπ' εὐθείας ἀσχέτως πρὸς ὑφισταμένην ἐνώπιον δικαστηρίου ἐκκρεμῆ δίκην, φέρεται ἐνώπιον τοῦ ἐκδόντος τὴν προσβαλλομένην ἀπόφασιν δικαστηρίου (ἄρθρ. 475 ἐδαφ. 1ον). Ἡ παρεμπίπτουσα ἀνακοπὴ τρίτου, ἡ εἰσαγομένη ὁσάκις ἐπικαλεῖταί τις ἀπόφασιν ἔν τινι δίκῃ, γίνεται δι' αἰτήσεως ἀπευθυνομένης πρὸς τὸ

(1) Περὶ τῆς ἀνακοκῆς τρίτου ὅρ. Boitard, Colmet-Daage et Glasson, II, ἀριθ. 719—726.

ἐπιλαβόμενον τῆς δίκης δικαστήριον, ἐὰν τοῦτο ἦναι ἰσόβαθμον ἢ ἀνώτερον τοῦ ἐκδόντος τὴν ἀπόφασιν (ἄρθρ. 475 ἐδ. 2).

Τὰ ἐμποροδικεῖα δύνανται νὰ δικάσωσιν ἀνακοπὴν τρίτου, κυρίαν ἢ παρεμπίπτουσαν, ἀπευθυνομένην κατὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀποφάσεων. Δὲν πρόκειται ἐν τούτῳ περὶ ζητήματος ἐκτελέσεως ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἄρθρου 422 πολ. δικον. Ἐὰν εἶχεν ἄλλως, οὐδέποτε τὰ ἐμποροδικεῖα ἠδύναντο νὰ ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τοῦ ἐνδίκου τούτου μέσου. Ἐν τούτοις τὸ ἐκδὸν τὴν ἀπόφασιν δικαστήριον εἶναι τὸ ἁρμοδιώτερον παντὸς ἄλλου νὰ καθορίσῃ τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν σημασίαν αὐτῆς.

Ἡ παρεμπίπτουσα ἀνακοπὴ τρίτου τότε μόνον μένει παρὰ τῷ ἐπιλαβομένῳ τῆς κυρίας ἀγωγῆς δικαστηρίῳ, ὅταν πρόκειται περὶ ὑποθέσεως, δι' ἣν δὲν εἶναι ἀναρμόδιον τὸ δικαστήριον αὐτὸ ratione materiae. Οὕτως ἐνώπιον πολιτικοῦ δύναται νὰ γείνῃ ἀνακοπὴ τρίτου κατ' ἀποφάσεως ἄλλου πολιτικοῦ δικαστηρίου ἢ καὶ ἐμποροδικείου· τοῦτο δ' εἶναι συνέπεια τοῦ χαρακτῆρος τῆς σχετικῆς καθαρῶς ἀναρμοδιότητος τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις (ἀριθ. 382). Τοὐναντίον δὲ ἐνώπιον ἐμποροδικείου δὲν δύναται νὰ γείνῃ ἰσχυρῶς ἀνακοπὴ τρίτου κατ' ἀποφάσεως πρωτοδικείου ἢ εἰρηνοδικείου.(1)

500. ΑΝΑΨΗΛΑΦΗΣΙΣ— Ἡ ἀναψηλάφησις εἶναι ἔκτακτον ἔνδικον μέσον ἀνακλήσεως, ἐπιτρεπόμενον ἐν τοῖς ὁριζομένοις ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξαιρετικοῖς θέμασιν ἐναντίον κατ' ἀντιμολίαν ἀποφάσεων ἐκδιδομένων ὑπὸ πρωτοδικείων εἰς τελευταῖον βαθμὸν καὶ ὑπὸ ἐφετείων καὶ ἐναντίον κατ' ἐρήμην ἀποφάσεων ἐκδιδομένων ὡσαύτως εἰς τελευταῖον βαθμὸν καὶ μὴ ἐπιδεκτικῶν πλέον ἀνακοπῆς (ἄρθρ. 480 καὶ 481 πολ. δικον.).

Ἡ ἀναψηλάφησις ἐπιτρέπεται ἆρά γε κατ' ἀποφάσεων τοῦ ἐμποροδικείου, ἐκδιδομένων εἰς τελευταῖον βαθμόν ; Ἡ παραδοχὴ ταύτης ἠμφισβητήθη ἐπὶ τῷ λόγῳ ἰδίως ὅτι ἡ διαδικασία τῆς ἀναψηλαφήσεως προϋποτίθησι κατὰ τὴν πολιτικὴν δικονομίαν τὴν παρέμβασιν τῶν δικηγόρων (avoués) (ἄρθρ. 493 καὶ 496 πολ. δικον.), ἢ τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς (ἄρθρ. 498). Ἀλλ' ὀρθότερον φαίνεται νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἀναψηλάφησιν κατὰ τῶν εἰς τελευταῖον βαθμὸν ἐκδιδομένων

(1) Glasson sur Boitard, II, ἀριθ. 722.

ἀποφάσεων τῶν ἐμποροδικείων.(1) Καὶ αὐτὴ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 480 πολ. δικον. εἶναι ὑπὲρ τῆς λύσεως ταύτης. Διαλαμβάνει περὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν δικαστηρίων *πρώτου βαθμοῦ*. Ἡ ἔκφρασις δὲ αὕτη ἐν τῇ γενικῇ αὐτῆς ἐννοίᾳ περιλαμβάνει τόσον τὰ ἐμποροδικεῖα, ὅσον καὶ τὰ πρωτοδικεῖα. Ἄλλως τε, ὅταν ἔν τινι περιφερείᾳ δὲν ὑπάρχῃ ἐμποροδικεῖον καὶ ἀποφασίζῃ ἐπὶ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως τὸ τῆς περιφερείας ταύτης πρωτοδικεῖον, ἀναμφιβόλως ἐπιτρέπεται ἀναψηλάφησις. Δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν παράδοξον νὰ ἐπιτρέπηται ἢ νὰ μὴ ἐπιτρέπηται τὸ ἔνδικον τοῦτο μέσον, καθ' ὅσον ἡ ἀπόφασις ἐκδίδεται ὑπὸ πρωτοδικείου ἢ ὑπὸ ἐμποροδικείου ;

Ὑπάρχουσι λόγοι ἀναψηλαφήσεως, οἵτινες δὲν εἶναι δυνατοὶ διὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων. Πλὴν τούτου ἡ τηρητέα διαδικασία δὲν δύναται νὰ ἦναι ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις ἡ αὐτή, ἥτις τηρεῖται ὅτε πρόκειται περὶ τῆς ἀποφάσεως πρωτοδικείου· διότι ἡ ἀναψηλάφησις φέρεται ἐνώπιον τοῦ ἐκδόντος τὴν προσβαλλομένην ἀπόφασιν δικαστηρίου, ἑπομένως δὲ καὶ ἐνώπιον ἐμποροδικείου, ὅταν κατ' ἀποφάσεως ἐμποροδικείου ἀπευθύνεται. Οὕτω δὲ δὲν δύναται νὰ γείνῃ λόγος οὔτε περὶ ἀναψηλαφήσεως διὰ μὴ κοινοποίησιν τῆς δίκης εἰς τὴν εἰσαγγελικὴν ἀρχὴν (ἄρθρ. 480 - 8ον) οὔτε περὶ προτάσεων τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῆς ἀναψηλαφήσεως (ἄρθρ. 498) οὔτε περὶ διατυπώσεως τῆς ἀναψηλαφήσεως διὰ δικογράφου ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον (ἄρθρ. 493). Ὁ ἐμπορευόμενος ἀνήλικος δὲν δύναται νὰ ποιήσηται ἀναψηλάφησιν κατ' ἀποφάσεως ἐκδεδομένης ἐπὶ διαφορᾶς ἀφορώσης εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐμπορίαν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν ἔτυχεν ὑπερασπίσεως ἢ τῆς προσηκούσης ὑπερασπίσεως δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 481 πολ. δικον. Διότι ὁ ἐμπορευόμενος ἀνήλικος ἐξομοιοῦται πρὸς ἐνήλικον διὰ τὰς σχετικὰς τῇ ἐμπορίᾳ αὐτοῦ πράξεις (ἄρθρ. 487 ἀστ. κώδ.). Ὅρ. ἀριθ. 227.

501. ΑΓΩΓΗ ΚΑΚΟΔΙΚΙΟΥ.(2) — Ἡ ἀγωγὴ κακοδικίου εἶναι ἔνδικον μέσον, ὅπερ ἔχει ὁ διάδικος κατὰ τοῦ δικαστοῦ πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς ζημίας, ἣν προὐξένησεν αὐτῷ ὁ δικαστὴς ἐκ πταίσματος κατὰ τὰς προνοουμένας ὑπὸ τῶν ἄρθρων 505 καὶ 506 πολ. δικονο-

(1) Boitart, Colmet-Daage et Glasson, II, ἀριθ. 730.

(2) Περὶ τῶν γενικῶν κανόνων τῆς ἀγωγῆς κακοδικίου ὅρ. Boitard Celmet-Daage et Glasson, II, ἀριθ. 756—760.

μίας περιπτώσεις. Ὅταν ἡ ἀγωγὴ κακοδικίου ἐγείρηται μετὰ τὸ πέρας τῆς δίκης, εἶναι αὐτόχρημα ἔνδικον μέσον, σκοποῦν τὴν κατάπτωσιν τῆς ἀποφάσεως.

Ἡ ἀγωγὴ κακοδικίου ἐφαρμόζεται ἀναμφιβόλως καὶ ἐπὶ τῶν ἐμποροδικῶν. Διότι προκειμένου περὶ τῆς ἁρμοδιότητος ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου τὸ ἄρθρ. 509 ἐδ. 1 πολ. δικον. ὁρίζει ὅτι *ἡ ἀγωγὴ κακοδικίου ... κατὰ τῶν ἐμποροδικείων ... εἰσάγεται εἰς τὸ ἐφετεῖον τῆς περιφερείας.*

502. ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΔΙΚΩΝ ΠΛΗΝ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ.— Ἡ δίκη σκοπὸν ἔχει τὴν ἐπίτευξιν ἀποφάσεως. Διὸ συνήθως ἡ δίκη περατοῦται δι' ἀποφάσεως. Ἀλλὰ δύναται ὡσαύτως νὰ λήξῃ ἄνευ ἀποφάσεως κατ' ἀκολουθίαν *παραιτήσεως, ἀποδοχῆς, ἀνατροπῆς, συμβιβασμοῦ, συνυποσχετικοῦ.*

503. *Περὶ τῆς παραιτήσεως.*(1)—Καλεῖται οὕτως ἡ πρᾶξις, δι' ἧς ὁ ἐνάγων ἀφίσταται τῆς δίκης, χωρὶς ὅμως νὰ παραιτηθῇ τῆς ἑαυτοῦ ἀξιώσεως. Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων ἡ παραίτησις δύναται μὲν ἀναμφιβόλως νὰ προκύψῃ ἐκ συμφωνίας τῶν διαδίκων ἢ νὰ ἦναι καὶ σιωπηρά,(2) ἀλλὰ δύναται ὡσαύτως νὰ γείνῃ καὶ δι' ἁπλῶν δικογράφων ὑπογεγραμμένων παρὰ τῶν διαδίκων καὶ τῶν πληρεξουσίων αὐτῶν καὶ κοινοποιουμένων ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον (ἄρθρ. 402 πολ. δικον.). Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων διὰ τὸν λόγον ἰδίως τῆς μὴ ὑπάρξεως δικηγόρων, αἱ διατυπώσεις τοῦ ἄρθρου 402 εἶναι ἀνεφάρμοστοι. Ἐπ' αὐτῶν ἡ παραίτησις δύναται νὰ γείνῃ διὰ δικογράφου, ἐπιδιδομένου διὰ κλητῆρος, ἢ καὶ προφορικῶς ἔτι ἐπ' ἀκροατηρίου.(3)

Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ ἐνάγων δύναται νὰ ἀπόσχῃ τῆς δίκης παραιτούμενος καὶ αὐτοῦ τοῦ δικαιώματος. Τότε δὲν δύναται πλέον, ὅπως ἐπὶ τῆς παραιτήσεως τῆς δίκης, νὰ εἰσαγάγῃ αὖθις τὴν ἑαυτοῦ ἀπαίτησιν.

504. *Περὶ τῆς ἀποδοχῆς.* — Ἀποδοχὴ εἶναι ἡ ἀναγνώρισις ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου τοῦ βασίμου καὶ ὑποστατοῦ τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ ἐνά-

(1) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, II, ἀριθ. 588—590.

(2) Ἀπ. Ἀκυρ. 24 Μαρτίου 1873. D. 1874.1.29.

(3) Ἀπ. Ἀκυρ. 10 Ἰουλίου 1867. D. 1868. 1.32. Ἐμποροδ. Seine 1885. «La Loi» τῆς 19 Ἀπριλίου 1885.

γοντος. Γίνεται δὲ ὑφ' οὓς τύπους καὶ ἡ παραίτησις· ἀλλὰ διαφέρει ταύτης κατὰ τοῦτο, ὅτι ἀφορᾷ πάντοτε εἰς αὐτὸ τὸ δικαίωμα καὶ οὐχὶ εἰς τὴν δίκην.

505. *Περὶ τῆς ἀνατροπῆς* (1) — Αὕτη γίνεται ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων διὰ τῆς ἐπὶ τρία ἔτη διακοπῆς τῶν δικαστικῶν πράξεων (ἄρθρ. 397 πολ. δικον.)· δὲν ἐπέρχεται δὲ αὐτοδικαίως, ἀλλ' ἐπὶ τῇ προϋποθέσει ὅτι ὁ θέλων νὰ ἐπικαλεσθῇ αὐτὴν διάδικος ἤγειρε περὶ τούτου αἴτησιν. Ἡ ἀνατροπὴ ἀποσβέννυσι τὴν δίκην, ἀλλ' ἀφίησιν ἄθικτον τὸ δικαίωμα τοῦ ἐνάγοντος τοῦ νὰ ἀνανεώσῃ τὴν ἀγωγὴν ἐφ' ὅσον τοὐλάχιστον δὲν ἀπεσβέσθη αὕτη διὰ τῆς παραγραφῆς. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἡ περὶ ἀνατροπῆς αἴτησις δὲν γίνεται καθ' οὓς τύπους καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 400 πολ. δικον. ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων *ἡ ἀνατροπὴ ἐπιδιώκεται δι' αἰτήσεως ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον*. Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἐπιδιώκεται διὰ δικογράφου, ἐπιδιδομένου εἰς τὸν ἀντίδικον προσωπικῶς ἢ εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ καὶ περιέχοντος κλῆσιν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, παρ' ᾧ εἶναι ἐκκρεμὴς ἡ ἀνατρεπτέα δίκη. (2).

506. *Περὶ τοῦ συμβιβασμοῦ*. — Προς ἀποφυγὴν τῶν παρομαρτουσῶν τῇ δίκῃ δαπανῶν καὶ ἀπωλείας χρόνου οἱ διάδικοι ἐνίοτε θέτουσι τέρμα εἰς τὰς ἑαυτῶν διαφορὰς δι' ἀμοιβαίων θυσιῶν. Τὸ ἔχον τοιοῦτον ἀντικείμενον συνάλλαγμα εἶναι ὁ συμβιβασμὸς (ἄρθρ. 2044 ἀστ. κώδ.). Ὅταν ὁ συμβιβασμὸς τελῇται μετὰ τὴν ἔγερσιν ἀγωγῆς, περατοῖ τὴν δίκην.

Οἱ συμβιβασμοὶ πολλάκις ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων καταρτίζονται διὰ τοῦ διαιτητοῦ-εἰσηγητοῦ, τοῦ ἐπιφορτιζομένου νὰ συμβιβάσῃ τοὺς διαδίκους (ἀριθ. 464) ἢ διὰ τοῦ δικαστοῦ, ᾧ ἀνατίθεται ἡ ἐξέτασις τῆς ὑποθέσεως, ἥτις παραπέμπεται ὑπὸ διάσκεψιν (ἀριθ. 474).

---

(1) Boitard, Colmet—Daage et Glasson, I. ἀριθ. 578—587.

(2) Κατὰ τὸν τύπον τοῦτον ἐπιδιώκεται ἡ ἀνατροπὴ καὶ ἐνώπιον ἀστικοῦ δικαστηρίου, ὅταν ὁ δικηγόρος τοῦ καθ' οὗ αἰτεῖται αὕτη ἐνάγοντος εἶναι, ὡς προϋποτίθησι τὸ ἄρθρον 400, τεθνηκώς, ἀπηγορευμένος, πεπαυμένος προσωρινῶς ἢ παρῃτημένος.

Αἱ περὶ τοῦ συμβιβασμοῦ διατάξεις τοῦ ἀστικοῦ κώδικος (ἄρθρ. 2044—2058) ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν ἀφορώντων εἰς ἐμπορικὰς διαφορὰς συμβιβασμῶν. Οἱ συμβιβασμοὶ οὗτοι ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα ἐμπορικοῦ συναλλάγματος δυνάμει τῆς περὶ παρακολουθήματος θεωρίας (ἀριθ. 171—174). Διὰ τοῦτο ὑπάρχει ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ ζητήματος ἂν ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 2044, 2ον ἐδ. ἀστ. κώδ., καθ' ὃ *ὁ συμβιβασμὸς δέον νὰ καταρτίζηται ἐγγράφως*, ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν συμβιβασμῶν, καίπερ κατὰ γενικὸν κανόνα ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἡ ἀπόδειξις δυναται νὰ γείνῃ διὰ παντὸς μέσου (ἀριθ. 93) ἄρθρ. 109 ἐμπ. κώδ. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξετασθήσεται ὅταν θὰ πραγματοποιηθῶμεν περὶ τῆς περὶ ἀποδείξεων θεωρίας (IV μέρος κεφ. I).(1).

507. *Περὶ τοῦ συνυποσχετικοῦ.* — Οἱ διάδικοι δύνανται ἀφαιροῦντες τὴν ὑπόθεσιν ἀπὸ τῶν ἐπιλαβομένων δικαστῶν νὰ φέρωσιν αὐτὴν ἐνώπιον διαιτητῶν. Ἡ σύμβασις αὕτη ἀποτελεῖ τὸ *συνυποσχετικόν*. Τὸ συνυποσχετικὸν δύναται νὰ τελεσθῇ πρὸ πάσης δίκης, καὶ τότε ὑποκαθιστᾷ τοὺς διαιτητὰς εἰς τοὺς δικαστάς, οἵτινες ἦσαν ἁρμόδιοι. Ἡ διαιτησία εἶναι συχνὴ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ὑποβάλλεται δὲ ἐπ' αὐτῶν εἰς εἰδικούς τινας κανόνας. Περὶ αὐτῆς θὰ πραγματευθῶμεν περαιτέρω, V ἀριθ. 513 καὶ ἑπ.

508. *Περὶ ἐπαναλήψεως τῆς δίκης.* — Οὐδεὶς δέον νὰ δικάζηται χωρὶς νὰ τιθῆται τοὐλάχιστον εἰς κατάστασιν νὰ φέρῃ τὰ μέσα τῆς ἑαυτοῦ ὑπερασπίσεως. Διὰ τοῦτο γεγονότα τινά, ἅτινα καθιστῶσι διάδικόν τινα ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὰ ἑαυτοῦ μέσα, ἔχουσι ὡς ἀποτέλεσμα τὴν διακοπὴν τῆς δίκης. Ὅταν συμβαίνῃ τοιοῦτό τι γεγονός, οὐδεμία διαδικαστικὴ πρᾶξις δύναται πλέον νὰ γείνῃ ἐφ' ὅσον ἡ δίκη δὲν ἐπαναλαμβάνεται κατὰ τοὺς ὁριζομένους ὑπὸ τοῦ νόμου τύπους.

Ὁ νομοθέτης καθώρισε (ἄρθρ. 342—351 πολ. δικον.), τοὺς λόγους τῆς νομίμου διακοπῆς τῆς δίκης, τὸν χρόνον, καθ' ὃν δέον νὰ συμβῶσιν, ὅπως διακοπῇ ἡ δίκη, καὶ τοὺς τύπους, καθ' οὓς δέον νὰ ἐπα-

(1) Ὅρ. Τόμ. III ἀριθ. 52.

ναληφθῇ ἡ δίκη. Ὡς πρὸς τὰ τρία ταῦτα ὑπάρχουσιν ἀξιοσημείωτοι διαφοραὶ μεταξὺ τῆς ἐμπορικῆς καὶ τῆς ἀστικῆς διαδικασίας.

1ον. Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων ἡ δίκη διακόπτεται διὰ τοῦ θανάτου τινὸς τῶν διαδίκων ἢ διὰ τοῦ θανάτου, τῆς παραιτήσεως, τῆς ἀπαγορεύσεως, τῆς παύσεώς τινος τῶν δικηγόρων (ἄρθρ. 342 πολ. δικον.). Ὁ θάνατος τοῦ διαδίκου συνεπάγεται τὴν διακοπὴν μόνον ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς γνωστοποιήσεως, αὕτη δὲ γίνεται διὰ δικογράφου ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον (ἄρθρ. 344 πολ. δικονομίας).

Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων λόγος διακοπῆς τῆς δίκης εἶναι μόνον ὁ θάνατός τινος τῶν διαδίκων. Δὲν δύναται νὰ γείνῃ λόγος περὶ διακοπῆς προερχομένης ἐκ γεγονότος σχετικοῦ πρὸς δικηγόρον. Οὐδ' ὑπάρχει ὁμοιότης τις πρὸς τὴν ἐπερχομένην συνεπείᾳ τοῦ θανάτου τινὸς τῶν δικηγόρων διακοπὴν ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ὁ πληρεξούσιος (δικολάβος ἢ μὴ) τινὸς τῶν διαδίκων ἀποθνήσκει κατὰ τὴν δίοδον τῆς δίκης. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ ἀντίδικος τοῦ διαδίκου, οὗ ἀπέθανεν ὁ πληρεξούσιος, δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ κατ' αὐτοῦ τὴν δίκην, καὶ οἱ κληρονόμοι τοῦ πληρεξουσίου ὀφείλουσι νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν δίκην μέχρις οὗ ὁ ἐντολεὺς παρουσιασθῇ αὐτοπροσώπως ἢ ἐκλέξῃ ἄλλον πληρεξούσιον (ἄρθρ. 2010 ἀστ. κώδ.).

Ἀπαιτεῖται ἆρά γε καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων νὰ γνωστοποιῆται ὁ θάνατος τοῦ διαδίκου, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἀκυρότης δὲν προσβάλλει ἀλλ' ἢ μόνον τὰς μεταγενεστέρας τῆς γνωστοποιήσεως διαδικαστικὰς πράξεις; Τινὲς ὑποστηρίζουσιν ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται ἡ διατύπωσις αὕτη, (1) λέγοντες ὅτι ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων ὁ θάνατος τοῦ διαδίκου δέον νὰ γνωστοποιῆται ὑπὸ τοῦ δικηγόρου αὐτοῦ εἰς τὸν δικηγόρον τοῦ ἀντιδίκου· ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἐλλείποντος τοῦ δικηγόρου, δὲν ὑπάρχει τὸ πρόσωπαν, ὃ δέον νὰ ἐνεργήσῃ τὴν γνωστοποίησιν ταύτην. Διὰ τοῦτο ἡ δίκη διακόπτεται ἐκ μόνου τοῦ λόγου ὅτι ἀπέθανεν εἷς τῶν διαδίκων. Συμφωνότερον πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχὰς εἶναι νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἔτι ὑποθέσεων ἡ διακοπὴ ἐπέρχεται μόνον ἀπὸ τῆς γνωστοποιήσεως τοῦ θανάτου.(2)

---

(1) Garsonnet, Cours de procédure civile, III, ἀριθ. 427.

(2) Ἀπ. ἐμποροδ. Bordeaux, 8 Ἰουλίου 1887, La Loi τῆς 15 Νοεμβρίου 1887.

Τὸ ἄρθρ. 344 δὲν ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ ἀστικῶν καὶ ἐμπορικῶν δικῶν καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα εἶναι ἐφαρμοστέον ἐπὶ τῶν μὲν καὶ ἐπὶ τῶν δὲ (ἀριθ. 411). Τοῦτο μόνον ὅτι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, μὴ ὑπάρχοντος δικηγόρου, αὐτοὶ οἱ κληρονόμοι καὶ δικαιοδόχοι τοῦ ἀποβιώσαντος διαδίκου ὀφείλουσι νὰ γνωστοποιήσωσι τὸν θάνατον εἰς τὸν ἀντίδικον.

2ον. Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων οἱ ὁριζόμενοι ὑπὸ τῆς πολιτικῆς δικονομίας λόγοι διακοπῆς τότε μόνον διακόπτουσι τὴν δίκην. ὅταν συμβῶσι πρὶν ἡ ὑπόθεσις κατασταθῇ *ὥριμος*(en état)· κατὰ τοὺς ὅρους δὲ τοῦ 343 ἐδ. 1ον ἄρθρ. πολ. δικον. ὥριμος εἶναι ἡ ὑπόθεσις, ὅταν ἤρξατο ἡ προφορικὴ συζήτησις, θεωρεῖται δὲ αὕτη ὡς ἀρξαμένη, ὅταν αἱ προτάσεις κατετέθησαν κατ' ἀντιμολίαν ἐν τῇ συνεδριάσει.

Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι βεβαίως ἐφαρμόσιμος καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, τουτέστιν ὁ θάνατός τινος τῶν διαδίκων τότε μόνον διακόπτει τὴν δίκην, ὅταν συμβῇ πρὸ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἡ ὑπόθεσις καθίσταται ὥριμος. Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι λογική· καθόσον ὑπάρχει προφανῶς στιγμὴ, ἀφ' ἧς ὁ θάνατός τινος τῶν διαδίκων εἶναι γεγονὸς ἀδιάφορον, μηδόλως ἐπηρεάζον τὴν ὑπόθεσιν. Τοῦτο δ' ὅμως δὲν σημαίνει, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται, ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων. Εἶναί πως ὑπερβολικὸν νὰ δεχθῇ τις, ὡς ὁρίζει τὸ ἄρθρ. 344, ὅτι ἡ ὑπόθεσις εἶναι ὥριμος καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν δὲν εἶναι δεκτὴ διακοπὴ διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι κατετέθησαν αἱ προτάσεις κατ' ἀντιμολίαν ἐν τῇ συνεδριάσει. Τοιουτοτρόπως οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀποβιώσαντος διαδίκου κινδυνεύουσι νὰ δικασθῶσι πρὶν δυνηθῶσι νὰ συνεννοηθῶσι μετὰ τοῦ ἑαυτῶν δικηγόρου (avocat)καὶ παράσχωσιν αὐτῷ τὰς ἀναγκαίας ἐξηγήσεις.(1) Τὸ ἄτοπον τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 344 ὡς πρὸς τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων καθίσταται ἐλαφρότερον ἕνεκα τῆς παρουσίας τοῦ δικηγόρου,ὅστις γινώσκει τὴν δίκην. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ὁ ἀποβιώσας διάδικος δυνατὸν νὰ μὴ εἶχε πληρεξούσιον. Διὰ τοῦτο ὀρθὸν φαίνεται νὰ δεχθῶμεν,ὅτι ἡ ὑπόθεσις μόνον μετὰ τὸ πέρας τῆς προφορικῆς συζητήσεως καθίσταται

(1) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, I, ἀριθ. 534, Garssonnet II, ἀριθ. 265.

ὥριμος, ὅταν τουτέστιν οὐδὲν ὑπολείπηται ἀλλ' ἢ ἡ ἔκδοσις τῆς ἀποφάσεως.(1) Ὁ θάνατος ἄρα διαδίκου διακόπτει τὴν ἐμπορικὴν δίκην, ὅταν συμβαίνῃ πρὸ τοῦ πέρατος τῆς προφορικῆς συζητήσεως.(2)

3ον. Ἀπὸ τῆς γνωστοποιήσεως τοῦ θανάτου τοῦ διαδίκου οὐδεμία διαδικαστικὴ πρᾶξις εἶναι πλέον ἔγκυρος. Ἡ κατάστασις δ' αὕτη διαρκεῖ μέχρις οὗ ἐπαναληφθῇ ἡ δίκη. Πῶς δὲ γίνεται ἡ ἐπανάληψις ; Ἡ δίκη ἐπαναλαμβάνεται, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων, *ἑκουσίως ἢ ἀναγκαστικῶς.*

Ἡ ἐπανάληψις εἶναι ἑκουσία, ὅταν ὁ κληρονόμος τοῦ ἀποβιώσαντος διαδίκου λαμβάνῃ ἀμέσως τὴν ἰδιότητα καὶ δηλοῖ, ὅτι θεωρεῖ τὴν δίκην ὡς ἐπανειλημμένην. Ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων ὁ κληρονόμος δύναται νὰ κοινοποιήσῃ τῷ ἀντιδίκῳ κλῆσιν περὶ ἐπαναλήψεως τῆς δίκης καὶ ἡ δίκη ἐπαναλαμβάνεται, ὅταν ὁ κληθεὶς ἀντίδικος ἀπαντήσῃ διὰ δικογράφου ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον. Ἡ ἑκουσία ἐπανάληψις προκύπτει καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἡ διαδικασία ἐξηκολούθησε πράγματι τῇ συμμετοχῇ πάντων τῶν διαδίκων.(3) Ἀλλὰ δυνατὸν ὁ κληρονόμος τοῦ ἀποβιώσαντος νὰ μὴ ἐνδιαφέρηται περὶ τῆς ταχείας ἐπαναλήψεως τῆς δίκης. Ὁ ἀντίδικος δὲ δὲν ὑποχρεοῦται νὰ περιμένῃ νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ δίκη, ὅταν δόξῃ αὐτῷ, καὶ δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἄμεσον ἐπανάληψιν. Πρὸς τοῦτο δύναται νὰ κοινοποιήσῃ τῷ κληρονόμῳ κλῆσιν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ θανόντος, ἐφ' ᾧ νὰ κηρυχθῇ ἐπανειλημμένη ἡ δίκη καὶ νὰ προοδεύσῃ εἶτα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τελευταίων διαδικαστικῶν πράξεων (ἄρθρ. 346 πολ. δικον.). Ἂν ὁ κληρονόμος ἀναγνωρίζῃ, ὅτι εἶναι ἐπαναληπτέα ἡ δίκη, ἀπαντᾷ εἰς τὴν κλῆσιν διὰ δικογράφου ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον (ἄρθρ. 347) καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τοῦ δικογράφου αὐτοῦ ἡ δίκη θεωρεῖται ἐπανειλημμένη. Ἂν δὲ ἀμφισβητῇ τὴν ἐπανάληψιν, τὸ παρεμπίπτον αὐτὸ ζήτημα δικάζεται συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρα 348—351 πολ. δικονομίας.

Οἱ αὐτοὶ κανόνες ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων

---

(1) Ὁ κανὼν αὐτὸς ἦτο παραδεδεγμένος ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ διατάγματος τοῦ 1867 καὶ διὰ τὰς ἀστικὰς ἔτι ὑποθέσεις. Ὅρ. Bodier et Jousse, Commentaire de l'ordannance τοῦ 1667, τιτλ. XXVI, ἄρθρ. 1.

(2) Garsonnet III, ἀριθ. 427.

(3) Ἀπ. ἀκυρ. 18 Φεβρουαρίου 1880. S. 1880.1.455.

μετὰ τῆς διαφορᾶς ταύτης, ὅτι τὸ ἀπὸ δικηγόρου εἰς δικηγόρον δικόγραφον ἀντικαθίσταται διὰ κοινοποιήσεως γενομένης μεταξὺ τῶν διαδίκων.

Ἐγειρομένης ἀμφισβητήσεως περὶ τῆς ἰδιότητος τοῦ κληρονόμου τὸ πολιτικὸν δικαστήριον δικάζει περὶ τῆς ἀμφισβητήσεως ταύτης ἐν τῇ παρεμπιπτούσῃ περὶ ἐπαναλήψεως δίκῃ. Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων τὸ ζήτημα αὐτὸ παραπέμπεται ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου (ἄρθρ. 426 πολ. δικ.). Ὅρ. ἀριθ. 448.

509. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ, ΗΤΙΣ ΤΗΡΕΙΤΑΙ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΔΙΚΑΖΟΝΤΟΣ ΩΣ ΕΜΠΟΡΟΔΙΚΕΙΟΥ. — Ἐν αἷς δικαστικαῖς περιφερείαις δὲν ὑπάρχουσιν ἐμποροδικεῖα, τὰς ἐμπορικὰς διαφορὰς δικάζουσι τὰ πρωτοδικεῖα (ἄρθρ. 640 ἐμπ. κώδ.). Ὅρ. ἀριθ. 333. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τίς διαδικασία τηρεῖται; ἡ ἐμπορική· διότι αὕτη ἐφαρμόζεται ἕνεκα τοῦ εἴδους τῆς ὑποθέσεως καὶ οὐχὶ ἕνεκα τοῦ εἴδους τῆς ἐπιλαμβανομένης τῆς ὑποθέσεως δικαστικῆς ἐξουσίας. Τὸ ἄρθρον 641 ἐμπ. κώδ. ὁρίζει ὡς πρὸς τοῦτο : *ἡ ἀνάκρισις τῆς ὑποθέσεως ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ γίνεται καθ' οὓς τύπους καὶ ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων καὶ αἱ ἀποφάσεις παράγουσι τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα.*

Ὁ αὐτὸς κανὼν κρατεῖ καὶ ἐν ταῖς ἐξαιρετικαῖς περιπτώσεσι, καθ' ἃς, καίτοι ὑπάρχοντος ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐμποροδικείου, ἐμπορικὴ ὑπόθεσις φέρεται ἐνώπιον πρωτοδικείου. Τοῦτο δὲ συμβαίνει ἰδίως, ὅταν τὸ ἐμποροδικεῖον ἕνεκεν ἐξαιρέσεως ἢ κωλύματος δικαστῶν δὲν δύναται νὰ καταρτισθῇ συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 626 ἐμπ. κώδ., τὸ τροποποιηθὲν ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 5 Δεκεμβρίου 1876 (ἀριθ. 346).

Ἡ ἀπονομὴ τῷ πρωτοδικείῳ δικαιοδοσίας ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἐμποροδικεῖον ἢ ὅταν τὸ ὑπάρχον δὲν δύνηται νὰ λειτουργήσῃ, φαίνεται οὖσα συνέπεια τῆς πληρότητος τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πρωτοδικείου.

510. Ἐκ τῆς τεθειμένης ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 641 ἐμπ. κώδ. ὡς πρὸς τὴν τηρητέαν διαδικασίαν ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου, δικάζοντος ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, ἀρχῆς ἀπορρέουσι πολλαὶ συνέπειαι, ἐξ ὧν αἱ κυριώτεραι εἶναι αὗται·

α') Ἡ πρὸς συζήτησιν προθεσμία τῆς ἀγωγῆς εἶναι μιᾶς ἡμέρας ἐλευθέρας καὶ οὐχὶ ὀκταήμερος. Ὁ πρόεδρος τοῦ πρωτοδικείου δύναται διὰ διατάξεως ἐπὶ αἰτήσει νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν κλῆσιν ἀπὸ ἡμέρας εἰς

ἡμέραν ἢ ἀπο ὥρας εἰς ὥραν ἐν ταῖς προνοουμέναις ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 417 πολ. δικον. περιπτώσεσιν. Ἡ βραχυπρόθεσμος κλῆσις δύναται μάλιστα νὰ γείνῃ ἄνευ προηγουμένης ἀδείας ἐν ταῖς ὁριζομέναις ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 418 πολ. δικονομίας περιπτώσεσιν. Ὁ πρόεδρος δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν συντηρητικὴν κατάσχεσιν.

β') Ἡ διὰ δικηγόρων (avoués) παράστασις δὲν ἐπιτρέπεται. Οἱ διάδικοι δύνανται νὰ παραστῶσιν αὐτοπροσώπως ἢ διὰ πληρεξουσίων. Ἡ ἐκλογὴ τῶν πληρεξουσίων εἶνε ἐλευθέρα ὑπὸ τὸν ἐν τῷ ἄρθρῳ 627 ἐμπ. κώδ. μόνον περιορισμόν.

γ') Ὅταν δὲν ἐκδίδηται ὁριστικὴ ἀπόφασις ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει, οἱ μὴ κατοικοῦντες ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἕδρας τοῦ πρωτοδικείου ὀφείλουσι νὰ ποιῶνται ἐκλογὴν κατοικίας, εἰ δὲ μὴ, πᾶσαι αἱ ἐπιδόσεις δύνανται νὰ γίνωνται εἰς τὸ δικαστικὸν γραφεῖον (ἄρθρ. 422 πολ. δικον.)

δ') Προβαλλομένης ἐνστάσεως ἀναρμοδιότητος δύναται τὸ δικαστήριον διὰ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως νὰ ἀποφανθῇ περὶ αὐτῆς καὶ περὶ τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως (ἄρθρ. 425 πολ. δικον.).

ε') Ὅταν προσαγόμενον ἔγγραφον δὲν ἀναγνωρίζηται, προσβάλληται ὡς μὴ γνήσιον ἢ ὡς πλαστόν, πρέπει νὰ ἀναβάλληται ἡ ἐκδίκασις τῆς ἀγωγῆς μέχρις οὗ τὸ παρεμπῖπτον τοῦτο ζήτημα κριθῇ κατὰ τοὺς ὁριζομένους διὰ τὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις τύπους. Ἑπομένως πρέπει νὰ διορίζηται δικηγόρος (avoué) διὰ τὸ παρεμπῖπτον αὐτό. Κατὰ γενικὸν δὲ κανόνα τοῦτο παραπέμπεται εἰς ἄλλην συνεδρίασιν, διότι συνηθέστατα ἕνεκα τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς τηρουμένης ἐν ταῖς ἀστικαῖς διαφοραῖς καὶ τῆς τηρουμένης ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς διαδικασίας, τὸ πρωτοδικεῖον ἔχει καθιερώσει εἰδικὰς συνεδριάσεις δι' ἑκάτερον εἶδος τῶν ὑποθέσεων αὐτῶν. (1).

ς') Ἡ μαρτυρικὴ ἀπόδειξις διεξάγεται ὅπως καὶ ἐν ταῖς συνοπτικαῖς ὑποθέσεσι.

ζ') Τὸ πρωτοδικεῖον δύναται νὰ διατάξῃ τὴν παραπομπὴν ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν-εἰσηγητῶν.

η') Ἡ σύνταξις τῶν ἰδιοτήτων τῆς ἀποφάσεως δὲν δύναται νὰ γείνῃ συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 141 πολ. δικον.

---

(1) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, I, ἀριθ. 655.

θ') Αἱ ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τοῦ πρωτοδικείου, δικάζοντος ὡς ἐμποροδικείου, ἀποφάσεις εἶναι προσωρινῶς ἐκτελεσταὶ κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρ. 439 πολ. δικον.

ι') Ἡ ἀνατροπή, ἡ παραίτησις, ἡ διακοπὴ καὶ ἡ ἐπανάληψις τῆς δίκης διέπονται ὑπὸ τῶν ἐφαρμοζομένων ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων κανόνων.

Αἱ ἐφέσεις κατὰ τῶν ἐκδιδομένων ὑπὸ τῶν πρωτοδικείων, δικαζόντων ἐμπορικῶς, ἀποφάσεων ἀνακρίνονται καὶ δικάζονται, ὡς καὶ αἱ ἐφέσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐκδιδομένων ἐπὶ συνοπτικῶν ὑποθέσεων.

511. *Παρέμβασις τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς.* — Ὅταν τὸ πρωτοδικεῖον λειτουργῇ ὡς ἐμποροδικεῖον, ἡ εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ ὀφείλει ἄρά γε νὰ δώσῃ προτάσεις ἐν ταῖς ὁριζομέναις ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 83 πολ. δικ. περιπτώσεσι καὶ δύναται νὰ δώσῃ τοιαύτας ἐν ταῖς ἄλλαις περιπτώσεσιν, ὡσεὶ προέκειτο περὶ ἀστικῆς ὑποθέσεως ; Οἱ κατὰ τῆς παρεμβάσεως τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς παρατηροῦσιν ἰδίως ὅτι ἡ ὑποχρεωτικὴ ἢ ἐξουσιαστικὴ ἀνακοίνωσις τῆς δίκης τοῦ ἄρθρ. 83 πολ. δικον. εἶναι τύπος ἀνακρίσεως τῆς ὑποθέσεως, ὅτι εἶναι ἀνεφάρμοστος βεβαίως ὅταν ἐμπορικὴ ὑπόθεσις φέρηται ἐνώπιον ἐμποροδικείου καὶ ὅτι συνεπῶς δυνάμει τοῦ ἄρθρου 641 ἐμπ. κώδ. δὲν δύναται νὰ τηρῆται, ὅταν δι' ἔλλειψιν ἐμποροδικείου ὑπόθεσίς τις φέρηται ἐνώπιον πρωτοδικείου. (1) Ἀλλὰ δύναται νὰ ἀντιπαρατηρηθῇ, ὅτι ἡ εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ ἀποτελεῖ μέρος τοῦ πρωτοδικείου, ὅτι δὲ ὁ νόμος ἀνατιθεὶς εἰς τὸ πρωτοδικεῖον τὴν ἐκδίκασιν ἐμπορικῶν διαφορῶν ἐνῇ περιφερείᾳ δὲν ὑπάρχει ἐμποροδικεῖον προϋποτίθησιν, ἀφοῦ μάλιστα οὐδὲν ὁρίζει, ὅτι τὸ πρωτοδικεῖον εἶναι τέλειον ἐν τῇ συγκροτήσει καὶ ὅτι συνεπῶς περιλαμβάνει καὶ τὴν εἰσαγγελικὴν ἀρχήν. Ἐὰν δὲ ἀποτελῇ μέρος τοῦ πρωτοδικείου καὶ ὅτε τοῦτο δικάζει ἐμπορικῶς, ὀφείλει νὰ ἐκπληροῖ τὰ συνήθη αὐτῆς καθήκοντα, νὰ δίδῃ τουτέστι προτάσεις εἴτε ὑποχρεωτικῶς εἴτε ἐξουσιαστικῶς.(2)

---

(1) Τὴν γνώμην ταύτην παρεδέχετο πάλαι καὶ ἡ νομολογία. Ὑποστηρίζεται δὲ καὶ ὑπό τινων συγγραφέων· Bourbeau, Dissertation, ἐν συλλογῇ Dalloz 1846· 3.157. Garsonnet, τομ. I, ἀριθ. 88.

(2) Διὰ πολλῶν ἀποφάσεων τοῦ ἀκυρωτικοῦ καθιερώθη ἡ λύσις αὕτη, ἥτις δὲν ἀμφισβητεῖται πλέον ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων. Ἀπ. ἀκυρ. 21 Ἀπριλίου 1846 (προτάσεις Dupin) 15 Ἰουλίου 1846, 12 Ἰουλίου, 24 Νοεμβρίου 1847,

Ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι καὶ ἡ ἐπὶ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως ἐκδιδομένη ἀπόφασις τοῦ πρωτοδικείου πρέπει νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ μέλους τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 141 πολ. δικον.

Ἡ ἐκδοθεῖσα εἰς τελευταῖον βαθμὸν ἀπόφασις ἄνευ προτάσεων τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς ἐν αἷς περιπτώσεσιν ἀπαιτοῦνται τοιαῦται ὑπόκειται εἰς τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ἀναψηλαφήσεως συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 480, 8ον πολ. δικονομίας.

Αἱ περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ πρὸς τὴν εἰσαγγελικὴν ἀρχὴν κοινοποίησις εἶναι ὑποχρεωτική, εἶναι αἱ ἀπαριθμούμεναι ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 83 πολ. δικονομίας. Ἀλλ' αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ πρέπει νὰ συνδυασθῶσι πρὸς τοὺς κανόνας τοὺς ἀφορῶντας εἰς τοὺς ἀνικάνους ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Οὕτω κατὰ τὸ ἄρθρ. 83, 6ον αἱ ἀφορῶσαι εἰς τοὺς ἀνηλίκους δίκαι εἶναι κοινοποιητέαι. Ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη δὲν ἐφαρμόζεται, ὁσάκις πρόκειται περὶ δίκης ἀφορώσης μὲν εἰς ἀνήλικον, σχετιζομένης ὅμως πρὸς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ ὅτι ὁ λαβὼν προσηκόντως τὴν πρὸς τὸ ἐμπορεύεσθαι ἄδειαν ἀνήλικος θεωρεῖται ἐνῆλιξ διὰ τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ πράξεις (ἄρθρ. 487 ἀστ. κώδ.). Ἡ κοινοποίησις ὅμως εἶναι ἀναγκαία συμφώνως πρὸς τὴν τοῦ ἄρθρ. 86, 6ον ἀρχήν, ὅταν πρόκειται περὶ δίκης ἀφορώσης εἰς μεμονωμένην ἐμπορικὴν πρᾶξιν τελεσθεῖσαν παρ' ἀνηλίκου μὴ ἐμπόρου, ἢ καὶ εἰς πρᾶξιν ἐμπορικὴν τελεσθεῖσαν παρ' ἐμπορευομένου μὲν ἀνηλίκου, ἀλλὰ μὴ ἀναγομένην εἰς τὴν ἐμπορίαν, δι' ἣν ἔλαβε τὴν ἄδειαν.

Ὡς πρὸς τὴν ὕπανδρον γυναῖκα τὸ ἄρθρ. 83, 6ον πολ. δικον. ἐφαρμόζεται ἄνευ περιορισμοῦ.

512. ΣΥΣΤΑΣΙΣ Ἡ ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΕΜΠΟΡΟΔΙΚΕΙΟΥ — ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ—ΑΡΧΗ ΜΗ ΟΠΙΣΘΕΝΕΡΓΕΙΑΣ.—Συμβαίνει πολλάκις νὰ συνιστᾶται νέον δικαστήριον εἴτε ἐν ᾗ περιφερείᾳ δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτο, εἴτε ἐν ᾗ περιφερείᾳ ὑπῆρχεν ἤδη ἓν, οὗ περιορίζεται ἡ δι-

---

5 Ἀπριλίου 1848 D. 1846.1.131 καὶ 270. 1847. 1.255 καὶ 4.484. 1848. 5.361. Ἀπ. ἐφ. Rennes 26 Ἰουνίου 1851. D. 1853.2.32. Ἐφ Poitiers 7 Ἰουνίου 1856. D. 1856.2 84. Ἀπ. ἀκυρ. 18 Νοεμβρίου 1879. D. 1880. 1.389.

καιοδοσία. Δυνατὸν ἐπίσης νὰ καταργηθῇ ἐμποροδικεῖον. Ἐν ταῖς διαφόροις ταύταις περιπτώσεσι δυνατὸν νὰ ἐγερθῶσι ζητήματα περὶ τῆς ὀπισθενεργείας ἢ μὴ ὀπισθενεργείας τοῦ τροποποιοῦντος τὴν ἁρμοδιότητα νέου νόμου, ὅταν ταῦτα δὲν λύονται διὰ ρητῆς διατάξεως.

Εἶναι ἐκτὸς ἀμφιβολίας, ὅτι ἡ ἁρμοδιότης κανονίζεται ὑπὸ τοῦ νέου νόμου διὰ τὰς δίκας, αἵτινες δὲν ἔχουσιν ἔτι ἐγερθῇ κατὰ τὴν δημοσίευσιν, ἂν καὶ θὰ ἦσαν τῆς ἁρμοδιότητος τῆς ἐκλιπούσης ἢ περιορισθείσης κατὰ τὴν δικαιοδοσίαν δικαστικῆς ἐξουσίας, ἂν ὑφίστατο ἔτι. Ἐφ' ὅσον ἡ δίκη δὲν ἠγέρθη, οὐδεὶς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἔχει κεκτημένον δικαίωμα νὰ εἰσαγάγῃ τὴν δίκην ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου δυνάμει τῶν ἐν ἰσχύϊ κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς εἰς ἣν ἀναφέρεται ἡ δίκη πράξεως νόμων δικαστηρίου.

Ἀλλ' ἆρά γε ἕνεκα τῆς ἀρχῆς τῆς μὴ ὀπισθενεργείας τῶν νόμων (ἄρθρ. 2 ἀστ. κώδ.) πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἁρμοδία δυνάμει τοῦ προτέρου νόμου δικαστικὴ ἐξουσία διατηρεῖ τὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν εἰσαχθεισῶν ἐνώπιον αὐτῆς δυνάμει τοῦ προηγουμένου τούτου νόμου δικῶν ; Ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ αἱ γνῶμαι διίστανται. Οἱ μὲν ὑπεστήριξαν, ὅτι ἀφ' ἧς ἔχει ἐγερθῇ ἡ ἀγωγή, πρέπει νὰ ἀποβλέπωμεν διὰ τὴν ἁρμοδιότητα εἰς τὸν παλαιὸν νόμον,(1) ὅτι δὲ μόνον τὸ γεγονὸς τῆς κλήσεως ἐνώπιον δικαστηρίου τινὸς παρέχει τῷ ἐνάγοντι τὸ δικαίωμα νὰ δικασθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου αὐτοῦ. Ἄλλοι δὲ προέτειναν διάκρισίν τινα, καθ' ἣν ὁ νέος νόμος δὲν ἐφαρμόζεται μόνον ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ ὡρίμων ἤδη ὑποθέσεων ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου δυνάμει τοῦ παλαιοῦ νόμου δικαστηρίου.(2)

---

(1) Aubry et Rau, 1§ 30. Garsonnet, I, § 148, σελ. 635. Οἱ συγγραφεῖς οὗτοι ἐπικαλοῦνται τὸν κανόνα τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου «Ubi acceptum est semel judicium, ibi et finem accipere debet. Πανδ. L. 30, De judiciis, V. I.

(2) Ἀπ. Ἐφ. Aix 18 Φεβρουαρίου 1886. D. 1887.2.97. Τὸ ζήτημα, περὶ οὗ ἀπεφάσισεν ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀνεφύη ἐκ τῆς συστάσεως τοῦ ἐμποροδικείου τῆς Cannes ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐν ᾗ ὑφίστατο ἤδη τὸ ἐμποροδικεῖον τῆς Crasse. Τὸ νέον ἐμποροδικεῖον εἶχε κηρύξῃ ἑαυτὸ ἁρμόδιον διὰ τὰς διαφορὰς τὰς γεννηθείσας ἐκ πτωχεύσεως κηρυχθείσης ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου Crasse. Τὸ δὲ ἐφετεῖον Aix ἐδέχθη ὅτι ἡ ὥριμος κατάστασις τῆς ὑποθέσεως ἔδει νὰ κωλύσῃ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ συσταθέντος διὰ τοῦ νέου νόμου ἐμποροδικείου.

Ἡ γνώμη αὕτη φαίνεται παραγνωρίζουσα τὴν διδομένην κοινῶς ἔννοιαν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μὴ ὀπισθενεργείας τῶν νόμων. Ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦτο μόνον σημαίνει, ὅτι ὁ νέος νόμος δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται κατὰ τρόπον προσβάλλοντα κεκτημένα δικαιώματα. Ἐπὶ τοῦ περὶ ἁρμοδιότητος δὲ θέματος δὲν δύναται νὰ γείνῃ λόγος περὶ κεκτημένων δικαιωμάτων. Οἱ νέοι περὶ ἁρμοδιότητος νόμοι σκοποῦσι νὰ ἀσφαλίσωσι κρείσσονα διαχείρισιν τῆς δικαιοσύνης. Πῶς δὲ εἶναι δυνατὸν ἰδιώτης νὰ ἔχῃ κεκτημένον δικαίωμα κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοιούτου νόμου ; Ἀληθῶς μὲν ἡ ἀνάγκη τῆς εἰσαγωγῆς νέας ἀγωγῆς εἶναι πρόξενος δαπανῶν καὶ αἰτία ἀπωλείας χρόνου διὰ τοὺς δικαζομένους. Ἀλλ' εἰς τὸν νομοθέτην ἀπόκειται,(1) λογιζόμενον τὰ ἄτοπα ταῦτα, νὰ ἐπιφυλάξῃ διὰ ῥητῆς διατάξεως τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἀρξαμένων δικῶν εἰς τὴν πρότερον ἁρμοδίαν δικαστικὴν ἐξουσίαν. Μὴ ὑπαρχούσης τοιαύτης διατάξεως, ὁ νέος περὶ ἁρμοδιότητος νόμος ἐφαρμόζεται καὶ διὰ τὰς ὑπὸ ἐξέτασιν ἔτι δίκας, ἀφοῦ δὲν ἐξεδόθη ἐπὶ τῆς οὐσίας ὁριστικὴ ἀπόφασις.(2)

513. ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ. — Οἱ διάδικοι δύνανται πάντοτε συμφωνοῦντες νὰ ἀφαιρέσωσι τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἐγκαθεσταμένων ὑπὸ τῆς δημοσίας ἀρχῆς δικαστηρίων καὶ νὰ εἰσαγάγωσι ταύτας ἐνώπιον δικαστῶν τῆς ἑαυτῶν ἐκλογῆς. Ἡ περὶ τούτων συμφωνία τῶν μερῶν καλεῖται *συνυποσχετικόν*. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λέγεται ὅτι ὑπάρχει *διαιτησία*, οἱ δὲ περιβαλλόμενοι οὕτω κατὰ σύμπτωσιν

---

(1) Ἐν τῇ εἰδικῇ ταύτῃ περιπτώσει νομοθέτης εἶναι ἡ κυβέρνησις, ἥτις συνιστᾷ νέον ἐμποροδικεῖον. Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τῆς μὴ ὀπισθενεργείας ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν διὰ τὰ διατάγματα ἢν καὶ διὰ τοὺς νόμους.

(2) Glasson, Dissertation ἐν Recueil Dalloz 1887.2.97. Ἡ νομολογία δέχεται γενικῶς τὴν ἄμεσον ἐφαρμογὴν τῶν περὶ ἁρμοδιότητος νόμων καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔτι τῶν ἀρξαμένων δικῶν. Ὅρ. διὰ τὰς διαφόρους περιπτώσεις ἀπ. ἐφ. Riom 27 Δεκεμβρίου 1881. D. 1883.2.191. Ἀπ. Ἀκυρ. (ποιν τμ.) 17 Μαρτίου 1882. D. 1883.1.141. Ἀπ. Συμβουλίου Ἐπικρατείας 27 Φεβρουαρίου 1885. D. 1886.3.86. — Ἡ ἀρχὴ τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου, ἣν ἐπικαλοῦνται οἱ τῆς ἀντιθέτου γνώμης (ὅρ. σημ. 1 τῆς σελ. 682) εἶναι ἀνεφάρμοστος ἐν τῷ γαλλικῷ δικαίῳ. Ἡ ἀρχὴ αὕτη συνδέεται πρὸς τὰ εἰδικὰ ἀποτελέσματα τῆς litis contestatio, ἥτις παρῆγε νέον δικαίωμα. Ἐν τῷ γαλλικῷ δικαίῳ δὲν ὑπάρχει τι παρόμοιον πρὸς τὴν «litis contestatio» καὶ πρὸς τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.

τὴν ἐξουσίαν τοῦ δικάζειν καλοῦνται *διαιτηταί*. Ἐνίοτε δὲ δηλοῦνται διὰ τῶν ὅρων *διαιτηταὶ-δικασταὶ* πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν *διαιτητῶν-εἰσηγητῶν*, οἵτινες ἔχουσιν ἀποστολὴν οὐχὶ νὰ δικάσωσι διαφοράν, ἀλλὰ νὰ ἐξενέγκωσιν ἐπ' αὐτῆς γνώμην καὶ νὰ συμβιβάσωσιν, εἰ δυνατόν, τοὺς διαδίκους (ἄρθρ. 429 πολ. δικονομίας. Ὅρ. ἀριθ. 462 καὶ ἑπ.).

Τὸ πρὸς συνομολόγησιν συνυποσχετικοῦ δικαίωμα ὑπάρχει ἐπί τε τῶν ἀστικῶν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Πράγματι δ' ὅμως ἀσκεῖται συχνότερον ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Ἐν τῇ διαιτησίᾳ ὑπάρχει τὸ μέσον τῆς ἀποφυγῆς δαπανῶν καὶ ἀπωλείας χρόνου, ἐνίοτε δὲ προσφεύγουσιν εἰς αὐτὴν οἱ διάδικοι καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς τῶν νομικῶν κανόνων (ἀριθ. 525). Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἰδίως ὑποθέσεων ἐπιθυμοῦσι γενικῶς εἰπεῖν τὰ μέρη νὰ περιορίσωσι τὰς δαπάνας, νὰ ἀποφύγωσι τὴν προκύπτουσαν ἐκ τῶν βραδυτήτων τῆς δικονομίας ἀπώλειαν χρόνου καὶ νὰ ἀφήσωσι μέγα μέρος εἰς τὸ κατὰ λόγον δίκαιον. Διὸ θὰ ἐκθέσωμεν ἀμέσως κατωτέρω τοὺς ἀναγομένους εἰς τὸ συνυποσχετικὸν οὐσιαστικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἕνεκα τῆς ἐμπορικῆς φύσεως τῶν διαφορῶν τροποποιήσεις τῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς διαιτησίας κανόνων τῆς δικονομίας. Διὰ τοὺς κοινοὺς κανόνας τῆς δικονομίας ἀρκεῖ νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὰς γενικὰς περὶ αὐτῆς πραγματείας.(1)

514. ΕΚΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ. — Ἕνεκα τῶν πλεονεκτημάτων, ἅτινα δύναται νὰ παρουσιάσῃ ἡ διαιτησία, ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος (ἄρθρ. 51—63), ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ διατάγματος τοῦ 1673 (τιτλ. IV, ἄρθρ. 9), ὅτι αἱ μεταξὺ ἑταίρων ἐμπορικῆς ἑταιρείας διαφοραὶ δικάζονται ἀναγκαίως ὑπὸ διαιτητῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν μερῶν ἢ τούτων μὴ συμφωνούντων, ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου. Ἡ τοιαύτη διαιτησία ἐκαλεῖτο *ἀναγκαία διαιτησία* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *ἑκουσίαν διαιτησίαν*, ἥτις μόνον δυνάμει συνυποσχετικοῦ δύναται νὰ γείνῃ. Τοιουτοτρόπως δὲ μέχρι τοῦ 1856 διεκρίνετο ἡ *ἀναγκαία* καὶ ἡ *ἑκουσία διαιτησία*.

515. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΑΙΑΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡ-

---

(1) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, II, ἀριθ. 1176—1211. Garsonnet VII, ἀρ. 316—490.

ΓΗΣΕΩΣ ΑΥΤΗΣ. — Ὁ νομοθέτης ἐσκέφθη ὅτι διὰ τοῦ μέσου τῆς διαιτησίας, τῶν διαφορῶν δικαζομένων ἄνευ δημοσιότητος, ἡ πίστις τῶν ἑταίρων θὰ προϋφυλάσσετο, ὅτι οἱ διαιτηταὶ θὰ ἀπετέλουν πως οἰκογενειακὸν δικαστήριον τόσον ἐπιτήδειον πρὸς πρόληψιν τῶν δικῶν ὅσον καὶ πρὸς ἐκδίκασιν, καὶ ὅτι θὰ ἐπεράτουν τὰς διαφορὰς ταχέως καὶ ὀλιγοδαπάνως. Τὰ πράγματα ὅμως διέψευσαν τὰς προσδοκίας ταύτας. Οἱ διαιτηταὶ δὲν εἶχον ἠθικὸν κῦρος ἐπὶ τῶν ἑταίρων καὶ ἡ ἀναγκαία διαιτησία ἐγέννα πολλὰ παρεμπίπτοντα. Ἕκαστος τῶν διαιτητῶν ὑπερήσπιζε τὰ συμφέροντα τοῦ διορίσαντος αὐτὸν ἑταίρου καὶ πάντοτε σχεδὸν, τῶν διαιτητῶν διαφωνούντων, παρίστατο ἀνάγκη τοῦ διορισμοῦ *τρίτου διαιτητοῦ ἢ ἐπιδιαιτητοῦ* (ἄρθρ. 60 ἐμπ. κώδ.).

Τὰ γεγονότα ταῦτα εἶναι ἀναμφισβήτητα, ἀπέναντι δὲ τοιαύτης καταστάσεως ὁ νόμος τῆς 17 Ἰουλίου 1856 κατήργησε τὴν ἀναγκαίαν διαιτησίαν. Μετὰ δὲ τὸν νόμον τοῦτον τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσι *τὰς ἐξ ἐμπορικῆς ἑταιρείας μεταξὺ ἑταίρων διαφορὰς* (ἄρθρ. 631—2ον ἐμπ.κώδ., προσθήκη γενομένη ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 17 Ἰουλίου 1856, ἀριθ. 365).(1)

Οὕτω δὲ διὰ τὰς μεταξὺ ἑταίρων διαφορὰς, ὡς καὶ διὰ πᾶσαν ἄλλην ἐμπορικὴν ἢ ἀστικὴν, μία μόνον διαιτησία εἶναι σήμερον δυνατή, *ἡ ἑκουσία*, τουτέστιν ἡ γινομένη δυνάμει συνυποσχετικοῦ. Ἑπομένως μόνον περὶ ταύτης θὰ διαλάβωμεν.

516. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΥΝΥΠΟΣΧΕΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΟΥΣΙΑΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ. — Τὸ συνυποσχετικὸν ἢ ἡ σύμβασις, δι' ἧς τὰ μέρη ὑποβάλλουσι τὴν ἑαυτῶν διαφορὰν εἰς διαιτητάς, ἐνέχει τὴν ὑποχρέωσιν δι' αὐτὰ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν ἐκδοθησομένην ὑπὸ τῶν διαιτητῶν ἀπόφασιν, ἐπιφυλαττομένου τοῦ δικαιώματος τῆς ἀσκήσεως τῶν ἐπιτρεπομένων ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ νόμου κατὰ τῶν διαιτητικῶν ἀποφάσεων

---

(1) Ἀπὸ τοῦ 1838 ἡ κυβέρνησις κατὰ τὴν ἐκφρασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου τοῦ Σηκουάνα εὐχὴν εἶχε περιλάβει ἐν τῷ περὶ τῶν διὰ μετοχῶν ἑτερορρύθμων ἑταιρειῶν νομοσχεδίῳ διάταξιν καταργοῦσαν τὴν ἀναγκαίαν διαιτησίαν. Ἐν ἔτει 1850 τὸ αὐτὸ ἐμποροδικεῖον συνέταξε πρότασιν νόμου ἀποφεύγουσαν τὸν θεσμὸν αὐτὸν ἐν ταῖς διὰ μετοχῶν ἑταιρείαις. Ἡ ἀναγκαία διαιτησία κατηργήθη ἐν Βελγίῳ (νομ. 18 Μαΐου 1873 ἄρθρ. 137 καὶ νομ. 25 Μαρτίου 1876 ἄρθρ. 12, 2ον) καὶ ἐν τῷ Μεγάλῳ Δουκάτῳ τοῦ Λουξεμβούργου (νομ. 16 Ἀπριλίου 1879).

ἐνδίκων μέσων (ἄρθρ. 1023, 1026. 1027 πολ. δικον.). Κατ' ἀκολουθίαν πολὺ ὀρθῶς ἐλέχθη ὅτι τὸ συνυποσχετικὸν ἐνέχει ὑποχρέωσιν, ἐκποίησιν, ἐλευθέρωσιν (ἐξόφλησιν) ὑπὸ ὅρον. (1). Ἐκ τῆς γενικῆς ταύτης περὶ τῆς φύσεως τοῦ συνυποσχετικοῦ ἰδέας ὁ κῶδιξ πολ. δικονομίας ἐξήγαγε δύο συνεπείας ὡς πρὸς τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ συνομολογεῖν συνυποσχετικὸν (ἄρθρ. 103) καὶ ὡς πρὸς τὰς δυναμένας νὰ γείνωσιν ἀντικείμενον συνυποσχετικοῦ διαφοράς.

517. *Περὶ τῆς ἱκανότητος ἢ τῆς ἀπαιτουμένης ἐξουσίας πρὸς συνομολόγησιν συνυποσχετικοῦ.* — Ὅπως συνομολογήσῃ τις συνυποσχετικόν, ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ τὴν ἱκανότητα ἢ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως τῶν δικαιωμάτων, περὶ ὧν πρόκειται (ἄρθρ. 1003 πολ. δικον.). Ἐκ τούτου συνήχθη ἰδίως ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων, ὅτι ὁ ἀνήλικος ἢ ἡ ὕπανδρος γυνὴ δὲν ἔχει τὴν ἱκανότητα πρὸς σύναψιν συνυποσχετικοῦ(2). Εἴπομεν προηγουμένως ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἡ λύσις αὕτη εἶναι ὡσαύτως ὀρθὴ καὶ δι' αὐτὴν ἔτι τὴν ἐμπορευομένην ὕπανδρον γυναῖκα (ἀριθ. 253), ἀλλ' ὅτι εἶναι ἀνεφάρμοστος ὡς πρὸς τὸν ἐμπορευόμενον ἀνήλικον, διὰ τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ πράξεις,(3) καθόσον οὗτος θεωρεῖται ἐνῆλιξ διὰ πάσας τὰς ἀφορώσας εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ ἑαυτοῦ ἐπαγγέλματος πράξεις (ἀριθ. 227). Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνήλικος, καὶ αὐτὸς ὁ ἐμπορευόμενος, εἶναι ἀνίκανος πρὸς συνομολόγησιν συνυποσχετικοῦ διὰ διαφορὰς ξένας πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐμπορίαν.

Ὁ γενικὸς πληρεξούσιος, ἅτε μὴ ἔχων τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐκποιήσεως, δὲν ἔχει καὶ τὴν πρὸς συνομολόγησιν συνυποσχετικοῦ, ἐκτὸς ἂν ἀπεδόθη αὐτῷ τοιαύτη ἐξουσία διὰ ῥητῆς συμφωνίας. Ἐκ τούτου ἀναφύονται τὰ ζητήματα ἂν ὁ διαχειριστὴς ὁμορρύθμου ἢ ἑτερορύθμου ἑταιρείας, ὁ διοικητὴς ἀνωνύμου ἑταιρείας, ὁ ἐκκαθαριστὴς ἑταιρείας ἔχουσιν ἕνεκα τῆς ἰδιότητος αὐτῶν ταύτης τὴν ἐξουσίαν νὰ συνομολογῶσι συνυπο-

---

(1) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, III ἀρ. 1177.

(2) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, II, ἀρ. 1178.

(3) Ἡ διαφορά, ἥτις ὑπάρχει ὡς πρὸς τοῦτο μεταξὺ τοῦ ἐμπορευομένου ἀνηλίκου καὶ τῆς ἐμπορευομένης ὑπάνδρου γυναικὸς προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ὕπανδρος γυνὴ μένει ἀνίκανος τοῦ παρίστασθαι ἐπὶ δικαστηρίου. Ἕνεκα τοῦ ἄρθρ. 1004 καὶ οὐχὶ τοῦ ἄρθρ. 1003 δὲν δύναται αὕτη νὰ συνομολογῇ συνυποσχετικόν. Garsomet, VII, σελ. 337 καὶ 338.

σχετικὸν ἄνευ εἰδικῆς ἐντολῆς. Τὰ ζητήματα ταῦτα ἐξετασθήσονται ἐν τοῖς περὶ ἑταιρειῶν (III μέρος) (1).

518 *Περὶ τῶν δυναμένων νὰ γείνωσιν ἀντικείμενον συνυποσχετικοῦ διαφορῶν.* — Τὸ ἄρθρον 1004 ἀστ. κώδ. καταλέγει ὡρισμένας τινὰς διαφοράς, ἐφ' ὧν δὲν ἐπιτρέπεται διαιτησία. Ἀλλ' αἱ προβλεπόμεναι αὗται διαφοραὶ δὲν εἶναι ἐμπορικαί. Ἀλλ' ὅμως ὁ ἐν τέλει τοῦ ἄρθρ. 1004 γενικὸς κανών, καθ' ὃν δὲν δύναται νὰ γείνῃ συνυποσχετικὸν *περὶ οὐδεμιᾶς ἐκ τῶν ὑποκειμένων εἰς κοινοποίησιν πρὸς τὴν εἰσαγγελικὴν ἀρχὴν διαφορῶν* δύναται νὰ ἔχῃ πως ἐφαρμογὴν καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Ὁ κανὼν οὗτος δὲν ἐφαρμόζεται μὲν, ὅταν ἡ διαφορὰ εἰσάγηται ἐνώπιον ἐμποροδικείου, καὶ τοῦτο διότι δὲν ὑπάρχει παρ' ἐμποροδίκαις εἰσαγγελικὴ ἀρχή, ἐφαρμόζεται ὅμως ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων ἐνώπιον πρωτοδικείου, δικάζοντος ἐμπορικῶς, διαφορῶν, δεδομένου, καθ' ἃ ἐδέχθημεν ἀνωτέρω συμφώνως καὶ πρὸς τὴν κρατοῦσαν νομολογίαν (ἀριθ. 511), ὅτι, ὅταν τὸ πρωτοδικεῖον δικάζῃ ἐμπορικὴν ὑπόθεσιν, ἡ εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ ὀφείλει νὰ δίδῃ προτάσεις ἐν ταῖς προνοουμέναις ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 83 πολ. δικον. περιπτώσεσι.

519. *Περὶ τοῦ τύπου τοῦ συνυποσχετικοῦ.* — Τὸ συνυποσχετικὸν δύναται να γείνῃ διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἢ δι' ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου ἢ καὶ δι' ἐκθέσεως συντασσομένης ἐνώπιον τῶν ἐκλεχθέντων διαιτητῶν (ἄρθρ. 1005). Ὁ κανὼν οὗτος σημαίνει οὐχὶ ὅτι τὸ συνυποσχετικὸν εἶναι πανηγυρικὴ σύμβασις,(2) ἀλλ' ὅτι αἱ μαρτυρίαι καὶ τὰ δικαστικὰ τεκμήρια δὲν ἐπιτρέπονται πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ συνυποσχετικοῦ. Δι' ὅρκου ἄρα καὶ δι' ὁμολογίας δύναται νὰ ἀποδεικνύηται.(3)

Οἱ περὶ ἀποδείξεως κανόνες οὗτοι εἶνε ἄρά γε ἐφαρμοστέοι, ὁσάκις τὸ συνυποσχετικὸν ἀφορᾷ εἰς ἐμπορικὴν διαφοράν ; Δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποστηρίξῃ τις τὴν ἀποφατικὴν λύσιν, ἐπικαλούμενος πρὸς τοῦτο τὸ ἄρθρ. 109 ἐμπ. κώδ., δυνάμει τοῦ ὁποίου τὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα δύναται νὰ ἀποδεικνύωνται διὰ παντὸς μέσου. Τοιαύτη λύσις δὲν θὰ ἦτο ὀρθή. Ναὶ μὲν δυνάμει τῆς θεωρίας τοῦ παρακολουθήματος

---

(1) Ὅρ. τόμ. II ἀριθ. 259,819 καὶ 392.

(2) Boitard,ColmetD-aage et Glasson, II, 1181. Garsonnet, VII, ἀριθ. 1488.

(3) Ἀπ. ἐφ. Riom 4 Μαΐου 1861 D. 1861.2.129, Ἀκυρ. 9 Ἰουλίου 1868. D. 1869.1.85. Ἐφ. Pau 27 Ἰουνίου 1891. D. 1892.2.251.

(ἄρθρ. 167) τὸ συνυποσχετικὸν ὡς ἀφορῶν εἰς ἐμπορικὴν διαφορὰν πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἐμπορικὴ πρᾶξις. Ἀλλ' ὁ κανὼν τοῦ ἄρθρ. 109 ἐμπ. κώδ. δὲν εἶναι ἀπόλυτος. Ὑπόκειται εἰς ἐξαιρέσεις καὶ τὸ ἄρθρ. 1005 διὰ τῆς γενικότητος αὐτοῦ σημαίνει, ὅτι μία ἐξ αὐτῶν εἶναι καὶ ἡ περίπτωσις τοῦ συνυποσχετικοῦ. Πλὴν δὲ τούτου ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς μαρτυρικῆς ἀποδείξεως καὶ τῶν δικαστικῶν τεκμηρίων εἶναι σύμφωνος καὶ πρὸς τὸ γενικὸν πνεῦμα τῶν γαλλικῶν νόμων. Τὸ συνυποσχετικὸν τείνει νὰ ἁπλοποιήσῃ τὴν δίκην, νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἀπόφασιν, νὰ καταστήσῃ τὴν διαδικασίαν ἧττον δαπανηράν. Ὁ σκοπὸς οὗτος δὲν θὰ ἐπετυγχάνετο, ἂν ἠδύναντο νὰ ἐγχωρῶσιν ἀμφισβητήσεις περὶ τῆς ἀποδείξεως τοῦ συνυποσχετικοῦ, μὴ βεβαιουμένου ἐγγράφως.

Δύναται δὲ προσέτι νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι συνήθως γίνεται παρέκβασις ἀπὸ τοῦ κανόνος τοῦ ἄρθρ. 109 ἐμπ. κώδ., ὁσάκις πρόκειται περὶ πράξεως μὴ ἐπαναλαμβανομένης συχνά, καὶ ἣν δύνανται συνεπῶς οἱ συμβαλλόμενοι νὰ βεβαιῶσιν ἐγγράφως ἄνευ σοβαρᾶς ἐνοχλήσεως. Ὅρ. ἰδίως ἀριθ. 152.

520. *Περιεχόμενον τοῦ συνυποσχετικοῦ.* — Τὸ συνυποσχετικὸν εἶναι συνάλλαγμα ἐξαιρετικόν. Πρέπει δὲ νὰ συνομολογῆται ἐν τελείᾳ γνώσει τῆς ὑποθέσεως. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ νόμος ἀπαιτεῖ νὰ δηλῶται ἐν τῷ συνυποσχετικῷ τὸ τῆς διαφορᾶς ἀντικείμενον καὶ τὰ ὀνόματα τῶν διαιτητῶν ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος (ἄρθρ. 1006 πολ. δικον.). Πρέπει ἄρά γε νὰ συναχθῇ ἐκ τούτου ὅτι ὁ ἐν συναλλάγματι συνομολογούμενος μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων ὅρος περὶ ὑποβολῆς πασῶν τῶν ἐκ τοῦ συναλλάγματος διαφορῶν εἰς διαιτητάς, εἶναι ἄκυρος ; Ὁ ὅρος αὐτὸς καλεῖται *διαιτητικὴ ῥήτρα.*

521. *Περὶ τῆς διαιτητικῆς ῥήτρας.* — Ὁ νομοθέτης ἐπέτρεψε ῥητῶς τὴν διαιτητικὴν ῥήτραν ἐν τοῖς συμβολαίοις θαλασσίων ἀσφαλειῶν (ἄρθρ. 332 ἐμπ. κώδικος). Ἀλλὰ δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὸν νοῦν τινος (καὶ τοῦτο συμβαίνει συχνὰ) νὰ περιλάβῃ τὴν ῥήτραν ταύτην καὶ ἐν ἄλλῳ συναλλάγματι, ἰδίως δὲ ἐν συμβολαίῳ ἀσφαλείας μὴ θαλασσίας ἢ ἐν συμβολαίῳ περὶ ἑταιρείας.

Τὸ ἔγκυρον τῆς διαιτητικῆς ῥήτρας καὶ ἐν ἄλλοις πλὴν τῶν συμβολαίων θαλασσίων ἀσφαλειῶν, ὑπεστηρίχθη ὑπό τινων συγγραφέων(1)

(1) Bravard-Veyrières, I, σελ. 481 καὶ ἑπ.

ἐγένετο δὲ γενικῶς δεκτὸν καὶ ὑπὸ τῆς βελγικῆς νομολογίας(1), ἂν καὶ ἐν Βελγίῳ αἱ νομικαὶ περὶ τοῦ συνυποσχετικοῦ διατάξεις εἶναι αἱ αὐταὶ πρὸς τὰς ἐν Γαλλίᾳ. Ἀλλ' ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἡ νομολογία (2) καὶ οἱ πλείονες συγγραφεῖς (3) δέχονται, καὶ εὐλόγως, ὅτι ἡ διαιτητικὴ ῥήτρα εἶναι ἄκυρος.

Ἡ ῥήτρα αὕτη ἀντίκειται εἰς τὸ ἄρθρ. 1006 πολ. δικονομίας. Τοῦτο ἀπαιτεῖ νὰ καθορίζηται ἐν τῷ συνυποσχετικῷ τὸ ἀντικείμενον τῆς διαφορᾶς καὶ οἱ διαιτηταί. Ἀλλὰ κατὰ τὸν χρόνον τῆς συνομολογήσεως τοῦ συναλλάγματος, ὅτε ἀναγκαίως ἀγνοεῖται ἡ φύσις τῆς ἐνδεχομένης νὰ ἀναφυῇ ἐξ αὐτοῦ διαφορᾶς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὁρισθῇ τὸ ἀντικείμενον οὐδ' ἡ ἐκλογὴ τῶν διαιτητῶν νὰ γείνῃ ἐν γνώσει τῆς ὑποθέσεως.

Τί ἀντιτάττουσιν οἱ ὑποστηρίζοντες τὸ ἔγκυρον τῆς διαιτητικῆς ῥήτρας ; Λέγουσιν ὅτι ἡ ῥήτρα αὕτη δὲν ἀποτελεῖ συνυποσχετικόν, ἀλλ' ἐνοχὴν πρὸς σύναψιν συνυποσχετικοῦ, ὅπερ καὶ μόνον, δυνάμενον νὰ γίνηται ἐπὶ ἑκάστης ἀναφυομένης διαφορᾶς, ἀπαιτεῖται νὰ ἐκπληροῖ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 1006 πολ. δικονομίας, ὅτι δ' ἄλλως τὸ ἄρθρον 332 ἐμπ. κώδ. ἐπιτρέπει τὴν διαιτητικὴν ῥήτραν ἐν τοῖς συμβολαίοις θαλασσίων ἀσφαλειῶν, καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μὴ γίνηται δεκτὸν τὸ ἔγκυρον αὐτῆς καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις συμβολαίοις.

Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα δὲν εἶναι ἰσχυρά. Ἂν ἡ διαιτητικὴ ῥήτρα ἦτο ἔγκυρος, θὰ ἀφῃροῦντο οἱ διάδικοι τὸ δικαίωμα νὰ ὑποβάλλωσι τὰς διαφορὰς αὐτῶν εἰς τὴν κρίσιν τῶν δικαστηρίων, χωρὶς νὰ ἦναι εἰς θέσιν νὰ γινώσκωσιν, ὅτε παραιτοῦνται τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ, τὴν φύσιν τῶν μελλουσῶν διαφορῶν, δι' ἃς παρητήθησαν. Τὸ κατ' ἐξαίρεσιν ἔγκυρον τῆς ῥήτρας ἐν τοῖς συμβολαίοις θαλασσίων ἀσφαλειῶν

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Gand 8 Αὐγούστου 1874. Pasicrisia 1875, σελ. 437. Jurispr. du port d'Anvers 1875. 2.131. Ὅρ. Pand. Belges λ. compromis. Ἀλλὰ τὸ νομοσχέδιον περὶ τῆς βελγικῆς πολ. δικονομίας ἀπαγορεύει τὸ συνυποσχετικὸν ἐπὶ μελλουσῶν διαφορῶν. Ὅρ. Pand. belges λ. compromis, ἀριθ. 59, λ. Arbitrage ἀριθ. 23 καὶ 36.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 23 Μαΐου 1860. D. 1860. 1.243. Ἀπ. ἀκυρ. 15 Ἰουλίου 1879. S. 1879. 1.364. Ἀκυρ. 22 Μαρτίου 1880. S. 1881. 1.10. Ἐφ. Amiens 10 Ἰουνίου 1881. S. 1882. 2.212.

(3) Boitard, Colmet—Daage et Glasson, II, ἀριθ. 1185. Garsonnet, VII, σελ. 352 καὶ 353.

ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἡ φύσις τῶν γεννωμένων μεταξὺ ἀσφαλιστῶν καὶ ἀσφαλιζομένων διαφορῶν δὲν διαφέρει σχεδόν. Αἱ διαφοραὶ οὗται πᾶσαι σχεδὸν ἀφορῶσιν εἰς τοὺς λόγους τῶν ἀβαριῶν καὶ εἰς τὴν ἔκτασιν τῶν προσγενομένων ζημιῶν. Ἑπομένως τὰ μέρη γινώσκουσι καλῶς, ὅ,τι πράττουσι περιλαμβάνοντα τὴν διαιτητικὴν ῥήτραν ἐν τοῖς συμβολαίοις αὐτοῖς καὶ δύνανται ἐκ τῶν προτέρων νὰ ἐκλέγωσι τοὺς ἔχοντας τὰς ἀναγκαίας πρὸς ὀρθὴν διάγνωσιν εἰδικὰς γνώσεις διαιτητάς.

Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 322 εἶναι ἐξαιρετικὴ καὶ ὡς τοιαύτη δὲν δύναται νὰ ἐπεκταθῇ. Ἄρα ἡ διαιτητικὴ ῥήτρα δὲν ἐπιτρέπεται οὐδὲ ἐν τοῖς συμβολαίοις μὴ θαλασσίων ἀσφαλειῶν. Ἀλλ' ὅμως ἕνεκα τῆς ὑφισταμένης μεταξὺ τοῦ ναυτικοῦ δανείου καὶ τῆς θαλασσίας ἀσφαλείας μεγάλης ἀναλογίας πρέπει καὶ ἡ ἐν τῷ περὶ ναυτικοῦ δανείου συμβολαίῳ διαιτητικὴ ῥήτρα νὰ ἀναγνωρίζηται ἔγκυρος, ὅπως εἶναι καὶ ἐν τῷ περὶ θαλασσίας ἀσφαλείας. (1).

522. Ἐνίοτε ἀπεδόθη ὑπερβολικὴ ἔννοια εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς διαιτητικῆς ῥήτρας. Δικαστικαί τινες ἀποφάσεις περιέπεσον ὡς πρὸς τοῦτο εἰς ἀληθινὴν πλάνην, θεωρήσασαι ὡς διαιτητικὴν ῥήτραν ὅρον συμβολαίου δι' οὗ ἀπενέμετο, ἀποκλειομένων τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων, ἁρμοδιότης εἰς ξένα δικαστήρια διὰ πάσας τὰς ἐκ τοῦ συμβολαίου διαφοράς. Τὸ ζήτημα παρουσιάσθη εἰδικῶς ὡς πρὸς τὸν συχνὰ καταχωριζόμενον ἐν ταῖς ἐκδιδομέναις ὑπὸ τῶν ξένων ἑταιρειῶν θαλασσίων μετακομίσεων φορτωτικαῖς ὅρον, δι' οὗ ἀπονέμεται ἁρμοδιότης τῷ δικαστηρίῳ τοῦ λιμένος τῆς διαμονῆς τοῦ πλοίου διὰ πάσας τὰς ἐνδεχομένας νὰ γεννηθῶσιν ἐκ τῆς μετακομίσεως τῶν ἐμπορευμάτων διαφορὰς καὶ τροποποιεῖται οὕτω τὸ ἄρθρον 14 ἀστ.κώδ. Ὡς πρὸς τὸν ὅρον αὐτὸν ἀπεφασίσθη ἐνίοτε ὅτι εἶναι ἄκυρος, θεωρηθεὶς ὡς διαιτητικὴ ῥήτρα συνομολογηθεῖσα κατὰ παράβασιν τοῦ ἄρθρ. 1006 πολ. δικ. διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ὁρίζει οὔτε τὸ ἀντικείμενον τῆς διαφορᾶς οὔτε τὸ δυνάμενον νὰ ἐπιληφθῇ αὐτῆς ξένον δικαστήριον (2) καὶ ὅτι ἑπομένως δὲν δύναται νὰ καταργήσῃ τὴν ἁρμοδιότητα τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων. Ἡ

---

(1) Ὅρ. τόμ. VI, ἀριθ. 1541 σελ. 498.

(2) Ἀπ. Ἐμποροδ. Marseille 17 Ἰουνίου 1885. Ἐφ. Aix 19 Δεκεμβρίου 1885. Revue internationale de Droit maritime, 1885—86, σελ. 22 καὶ σελ. 494.

γνώμη αὕτη εἶναι ἀποδοκιμαστέα, καθόσον ὁ περὶ οὗ πρόκειται ὅρος οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὴν διαιτητικὴν ῥήτραν (1). Αὕτη περιέχει παραίτησιν ἀπὸ τοῦ δικαιώματος τῆς εἰσαγωγῆς διαφορᾶς τινος ἐνώπιον τῶν ἐγκαθεσταμένων ὑπὸ τῆς δημοσίας ἀρχῆς δικαστηρίων καὶ ὑποχρέωσιν τοῦ ἀναθεῖναι αὐτὴν εἰς ἁπλοῦς ἰδιώτας, περιβαλλομένους κατὰ σύμπτωσιν τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀποφασίσωσιν ἐπὶ διαφορᾶς. Ἐννοεῖται δ' ἀκριβῶς ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος ὅτι ὁ νομοθέτης ἀπαιτήσας νὰ ὁρίζηται καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς διαφορᾶς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν διαιτητῶν ἔπραξε τοῦτο πρὸς προστασίαν τῶν συνομολογούντων τὴν ὑπερβολικὴν ταύτην σύμβασιν μερῶν. Ὁ περὶ οὗ πρόκειται ὅμως ὅρος δὲν ἀποκλείει τὴν ἁρμοδιότητα ἀληθινῆς δικαστικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ μόνον τὴν τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων. Οἱ ξένοι δικασταὶ δὲν εἶναι ἁπλοῖ διαιτηταί. Ἄλλως τε πολλάκις ὑπάρχει μέγα συμφέρον ὅπως πᾶσαι αἱ ἀναγόμεναι εἰς συνάλλαγμά τι διαφοραὶ φέρωνται ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου.

Τὸ συμφέρον δὲ τοῦτο τῆς συγκεντρώσεως δὲν δύναται νὰ ἱκανοποιηθῇ διὰ τῆς ἐκδοχῆς, ἣν πολεμοῦμεν. Οὕτως ὁ συχνότατα ἁπαντῶν ἐν τοῖς καταστατικοῖς ξένων ἑταιρειῶν ὅρος, δυνάμει τοῦ ὁποίου συνομολογεῖται ὅτι διὰ πάσας τὰς ἀφορώσας εἰς τὴν ἑταιρείαν καὶ εἰς τοὺς ἑταίρους (ἀριθ. 407) διαφορὰς ἁρμόδιον εἶναι μόνον τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου, ἔνθα ἑδρεύει ἡ ἑταιρεία, ἔδει νὰ κηρύσσηται ἄκυρος ὡς ἀποτελῶν διαιτητικὴν ῥήτραν.

Εἶναι δὲ φανερὸν ὅτι ἡ συμφωνία, δι' ἧς ἀπονέμεται ἁρμοδιότης εἴς τι δικαστήριον διὰ πάσας τὰς ἐκ συμβολαίου θαλασσίας ἀσφαλείας διαφοράς, εἶναι ἔγκυρος. Τοῦτο δὲ συνάγεται ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῷ συμβολαίῳ αὐτῷ ἡ διαιτητικὴ ῥήτρα ἐπιτρέπεται. (2)

523. *Διαδικασία.* — Ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν, ἂν οἱ συμβαλλόμενοι δὲν συνωμολόγησαν τὸ ἐναντίον, τηρεῖται ἡ αὐτὴ διαδικασία, ἥτις θὰ ἐτηρεῖτο καὶ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ὃ θὰ ἦτο ἁρμόδιον,

---

(1) Ch. Lyon-Caen, Fxamen doctrinal de jurisprudence (Revue critique de législ. et de jurispr, 1886, σελ. 343).

(2) Ὅρ. ἐναντίας ἀποφ. ἐμποροδ. Marseille 16 Δεκεμβρίου 1885, Journal de jurisp. commerciale et maritime de Marseille, 1886, σελ. 59.—Ὅρ. παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐν Revue critique de législ et de jurispr, 1886. σελ. 345. (Examen doctrinal de jurispr. ὑπὸ Ch. Lyon-Caen).

ἂν δὲν ἐγίνετο συνυποσχετικὸν (ἀριθ. 1009 πολ. δικονομίας). Ἑπομένως ἐπὶ τῶν διαφορῶν τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ἐμποροδικείου κατ' ἀρχὴν τηρεῖται ἡ ἐμπορικὴ διαδικασία.

Οἱ διαιτηταὶ δύνανται γενικῶς εἰπεῖν νὰ κρίνωσι περὶ πάντων τῶν ἐγειρομένων ἐνώπιον αὐτῶν ζητημάτων ἀποδείξεως, εἰδικῶς δὲ καὶ περὶ τῆς γνησιότητος ἐγγράφου. Ἀλλ' ὅταν προσαγόμενόν τι ἔγγραφον προσβάλληται ὡς πλαστόν, ὀφείλουσι νὰ παραπέμπωσι τοὺς διαδίκους πρὸς ἐκδίκασιν τοῦ παρεμπίπτοντος τότε ζητήματος ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου. Τοῦτο εἶναι ἁρμόδιον, καὶ ὅτε ἔτι πρόκειται περὶ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως. Τὸ ἐμποροδικεῖον τῷ ὄντι δὲν δύναται νὰ δικάζῃ τὸ παρεμπῖπτον περὶ πλαστογραφίας ζήτημα καὶ ἂν ἔτι συνδέηται πρὸς δίκην φερομένην ἐνώπιον αὐτοῦ (ἄρθρ. 427 πολ. δικον.). Ὅρ. ἀριθ. 456.

524. *Ἐπιδιαιτητής.* — Ἐν διχοψηφίᾳ, ἂν δὲν ἀνετέθη εἰς τοὺς διαιτητὰς ὁ διορισμὸς ἐπιδιαιτητοῦ, οὐδὲν ἔχουσι νὰ πράξωσιν, ἀλλ' ἢ δύνανται νὰ βεβαιώσωσι τὴν διαφωνίαν αὐτῶν. Ἂν δὲ τοὐναντίον ἀνετέθη αὐτοῖς ὁ διορισμὸς ἐπιδιαιτητοῦ, δύνανται νὰ διορίσωσι τοῦτον βεβαιοῦντες ἅμα τὴν διχοψηφίαν. Μὴ συμφωνούντων δὲ τῶν διαιτητῶν περὶ τῆς ἐκλογῆς, ὁ ἐπιδιαιτητὴς διορίζεται ἐπὶ τῇ ἀναφορᾷ τοῦ ἐπιμελεστέρου τῶν διαδίκων ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου, ὅστις μέλλει νὰ διατάξῃ τὴν ἐκτέλεσιν (ἄρθρ. 1017 πολ. δικον.). Ὡς ἐξηγηθήσεται περαιτέρω (ἀριθ. 255) ὁ πρόεδρος οὗτος εἶναι ὁ τοῦ πρωτοδικείου, καὶ ὅταν ἔτι ἡ ὑπόθεσις ἦναι ἐμπορική. Ἑπομένως ὁ ἐπιδιαιτητὴς καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἔτι ὑποθέσεων διορίζεται ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ πρωτοδικείου.

525. *Ἐξουσία τῶν διαιτητῶν.* — *Διαιτηταὶ διαλλακτικοὶ* (amiables compositeurs). — Καθάπερ, μὴ ὑπαρχούσης ἐναντίας συμφωνίας, οἱ τύποι τῆς πολιτικῆς ἢ τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας (ἄρθρ. 1009 πολ. δικον., τηροῦνται ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν, οὕτως ὡσαύτως καὶ οὗτοι μὴ ὑπαρχούσης εἰδικῆς συμφωνίας ὀφείλουσι νὰ ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως συμμορφούμενοι πρὸς τοὺς νομικοὺς κανόνας. Ἢ ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον ἐναντία συμφωνία ἐνέχει τὴν ἔννοιαν ὅτι οἱ διαιτηταὶ ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀποφασίσωσι συμβουλευόμενοι μᾶλλον τὸ ἴσον καὶ δίκαιον, τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ τὸ λυσιτελὲς τοῖς διαδίκοις ἢ τοὺς αὐστηροὺς νομικοὺς κανόνας. Οἱ τοιαύτην ἐξουσίαν περιβεβλημένοι διαιτηταὶ δηλοῦνται ὑπὸ τὸ ὄνομα *διαιτηταὶ διαλλακτικοί*. Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν

δὲ ἰδίως ὑποθέσεων ἀπαντῶσιν οἱ τοιοῦτοι διαιτηταὶ πολλάκις. Δύναταί τις μάλιστα νὰ εἴπῃ, ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ἀπονομῆς τῆς εὐρείας ταύτης ἐξουσίας εἰς τοὺς διαιτητὰς εἶναι τὸ συντελοῦν εἰς τὸ νὰ καθιστᾶται συχνὴ ἡ διαιτησία ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων (ἀριθ. 513).

526. *Ἐκτέλεσις τῆς διαιτητικῆς ἀποφάσεως.* — Ἡ δύναμις τῆς διαιτητικῆς ἀποφάσεως πηγάζει ἐκ τοῦ συναπτομένου μεταξὺ τῶν μερῶν συνυποσχετικοῦ. Διότι δὲ μάλιστα ἡ δύναμις αὕτη συνδέεται πρὸς ἰδιωτικὴν σύμβασιν ἡ διαιτητικὴ ἀπόφασις δὲν δύναται νὰ ἦναι ἐκτελεστή, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, καθίσταται δὲ ἐκτελεστὴ δι' ἐντάλματος τοῦ προέδρου τοῦ πρωτοδικείου (ἄρθρον 1020 πολ. δικονομίας.(1) Ἁρμόδιος εἶναι ὁ πρόεδρος οὗτος καὶ ὅτε ἔτι πρόκειται περὶ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως. Ὡσαύτως δὲ μόνον τὸ πρωτοδικεῖον εἶναι πάντοτε ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν τῶν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν διαιτητικῆς ἀποφάσεως διενέξεων (ἄρθρ. 1021 τελευτ. ἐδ. πολ. δικονομίας). Τὸ ἐμποροδικεῖον εἶναι ἐξαιρετικῆς δικαιοδοσίας δικαστήριον καὶ δὲν δύναται νὰ δικάζῃ περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων, ἃς δὲν ἐξέδωκεν, ἐνῷ δὲν δικάζει οὐδὲ περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἑαυτοῦ ἀποφάσεων (ἄρθρ. 442 πολ. δικον.). Ὅρ. ἀριθ. 374.

527. *Περὶ τῆς προσωρινῆς ἐκτελέσεως.* — Κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 1024 πολ. δικον. *οἱ περὶ τῆς προσωρινῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τῶν δικαστηρίων κανόνες εἶναι ἐφαρμοστέοι καὶ ἐπὶ τῶν διαιτητικῶν ἀποφάσεων.* Κατὰ συνέπειαν ἡ ἐπὶ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως ἐκδιδομένη διαιτητικὴ ἀπόφασις εἶναι προσωρινῶς ἐκτελεστή, καίτοι γενομένης ἐφέσεως, κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου 439 πολ. δικον. διὰ τὸν λόγον ὅτι καὶ αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων ἀπολαύουσι τοῦ πλεονεκτήματος τούτου (ἀριθ. 493).

528. *Ἔνδικα μέσα. Ἁρμοδία δικαιοδοσία.* Τὰ κατὰ τῶν διαιτητικῶν ἀποφάσεων ἔνδικα μέσα εἶναι ἡ ἔφεσις (ἀριθ. 1023 καὶ 1025), ἡ ἀναψηλάφησις (ἄρθρ. 1026 καὶ 1023) καὶ ἡ ἀνακοπὴ (ἄρθρ. 1028). Οὕτω δ' ἔχει εἴτε ἡ ὑπόθεσις εἶναι ἀστικὴ εἴτε ἐμπορική. Ἀλλ' ὅταν πρόκειται περὶ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως, ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν ἐνδίκων μέσων εἰδικοὶ κανόνες περὶ ἁρμοδιότητος.

Ἡ ἔφεσις, ἥτις εἶναι δεκτὴ ὅσον δήποτε μικρᾶς ἀξίας καὶ ἂν ἦναι

---

(1) Ὅρ. περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ προέδρου, Boitard, Colmet-Daage et Glasson, II, ἀριθ. 200. Garsonnet, VII, ἀριθ. 453.

τὸ ἀντικείμενον τῆς διαφορᾶς, φέρεται ἐνώπιον τοῦ ἐφετείου διὰ τὰς ὑποθέσεις, αἵτινες θὰ ἦσαν τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ἐμποροδικείου. Τὸ ἄρθρ. 1023 πολ. δικονομίας τίθησι τὸν κανόνα αὐτὸν διὰ τὰς ὑποθέσεις, αἵτινες θὰ ὑπήγοντο εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν δικαστηρίων πρώτου βαθμοῦ. Ὑπὸ τὸν ὅρον αὐτὸν πρέπει νὰ ἐννοῶνται καὶ τὰ ἐμποροδικεῖα ὡς καὶ τὰ πρωτοδικεῖα (ἀριθμὸς 500).(1) Κατὰ τὴν γενικὴν σκέψιν τοῦ νομοθέτου, ἥτις εἶναι νὰ ἐπανέλθῃ ὡς πρὸς τὴν ἔφεσιν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς συνήθους ἁρμοδιότητος, τὸ ἐμποροδικεῖον δικάζει τὴν ἔφεσιν κατὰ διαιτητικῆς ἀποφάσεως ἐκδιδομένης ἐπὶ ὑποθέσεως, ἥτις ἄνευ τοῦ συνυποσχετικοῦ θὰ ἐφέρετο ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου τῶν συνετῶν (ἀριθ. 565).

Αἱ κατὰ τῶν διαιτητικῶν ἀποφάσεων ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἐφέσεις, ὡς καὶ αἱ ἐφέσεις κατ' ἀποφάσεων τῶν ἐμποροδικείων, ἀνακρίνονται καὶ δικάζονται ἐν τῷ ἐφετείῳ καθ' ὃν τρόπον καὶ αἱ ἐφέσεις κατὰ ἀποφάσεων ἐκδιδομένων ἐπὶ συνοπτικῶν ὑποθέσεων. Ὅρα ἀριθ. 496.

Ἡ *ἀναψηλάφησις* φέρεται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ὅπερ θὰ ἦτο ἁρμόδιον καὶ πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ἐφέσεως (ἄρθρ. 1029 ἐδ. 2 πολ. δικονομίας).

Ὡς πρὸς τὴν ἀνακοπήν, ἥτις οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὴν κατ' ἐρήμην ἀποφάσεως ἀνακοπὴν (ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν δὲν χωρεῖ ἐρημομοδικία, ἄρθρ. 1016 ἐδ. 2 πολ. δικον.), αὕτη ὑποβάλλεται εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ δικαστηρίου, ὅστις ἐξέδωκε τὸ τῆς ἐκτελέσεως ἔνταλμα (ἄρθρ. 1026), δηλαδὴ εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ πρωτοδικείου (ἀριθ. 526).(2)

---

(1) Οἱ διάδικοι δύνανται νὰ παραιτηθῶσι καὶ πράγματι συνηθέστατα παραιτοῦνται τοῦ δικαιώματος τῆς ἐφέσεως κατὰ τῆς διαιτητικῆς ἀποφάσεως. Ἡ παραίτησις αὕτη ἐκλαμβάνεται ὡς ὑπονοουμένη ἐν τῷ χαρακτηρισμῷ τῶν διαιτητῶν ὡς διαλλακτικῶν. Ἀπ. ἐφ. Rennes 29 Ἀπριλίου 1893 D. 1893. 2.376. Boitard, Comlet-Daage et Glasson, II, ἀρ. 1198. Garsonnet, VII, σελ. 462.

(2) Ὁ ἐν τῇ πολ. δικονομίᾳ κανονισμὸς τῆς περὶ διαιτησίας ὕλης εἶναι ἀτελέστατος. Περὶ τῶν μεταρρυθμίσεων, ὧν εἶναι ἐπιδεκτική, ὅρ. ἀνάλυσιν νομοσχεδίου τινὸς τοῦ 1894 ὑπὸ Garsonnet, τόμ. II, ἀρ. 1519.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ ΣΥΝΕΤΩΝ (1)

---

529. Τὰ συμβούλια συνετῶν ἢ βιομηχανικὰ εἰρηνοδικεῖα εἶναι εἰδικὰ δικαστήρια συγκείμενα ἐκ κυρίων καὶ ἐξ ἐργατῶν, ἐγκαθεσταμένα κυρίως μὲν πρὸς διάλυσιν διὰ συμβιβασμοῦ τῶν διαφορῶν εἴτε μεταξὺ τῶν κατασκευαστῶν καὶ τῶν ἐργατῶν, εἴτε μεταξὺ τῶν ἐργοστασιαρχῶν καὶ τῶν ἐργατῶν ἢ μαθητευομένων, εἶτα δὲ καὶ πρὸς ἐκδίκασιν τῶν διαφορῶν, δι' ἃς ἡ συμβιβαστικὴ λύσις δὲν ἐτελεσφόρησε. Πρὸς τούτοις δ' ἔχουσι καὶ ποινικήν τινα δικαιοδοσίαν καὶ διάφορα καθήκοντα διοικητικὰ μᾶλλον ἢ δικαστικά.

Ἐν τῇ δικαστικῇ ἱεραρχίᾳ ὑπάγονται εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα. Ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων αὐτῶν φέρεται ἡ κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν συμβουλίων ἔφεσις, ὅταν ᾖναι δεκτὴ (ἀριθ. 367 καὶ 565).

---

(1) Νομ. 18 Μαρτίου 1306 περὶ ἱδρύσεως συμβουλίου συνετῶν ἐν Λυόν. Διάτ. 11 Ἰουνίου 1809 περὶ κανονισμοῦ τῶν συμβουλίων συνετῶν. Ἀπόφ. τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τῆς 11 Φεβρουαρίου 1810, περιλαμβάνουσα νέαν σύνταξιν τοῦ διατάγματος τῆς 11 Ἰουνίου 1809. Διατ. τῆς 3 Αὐγούστου 1810. Νομ. 1 Ἰουνίου 1853 περὶ τῶν συμβουλίων συνετῶν Νομ. 22 Φεβρουαρίου 1851 περὶ τοῦ συναλλάγματος τῆς μαθητείας (ἄρθρ 18—22). Νομ. τῆς 14 Μαΐου 1851 περὶ τῶν εἰς ἐργάτας προκαταβολῶν (ἄρθρ. 6—8). Νομ. 4 Ἰουν. 1864 περὶ τοῦ πειθαρχικοῦ συστήματος τοῦ συμβουλίου συνετῶν. Νομ. 7 Φεβρουαρ. 1880 1ον) περὶ προεδρίας καὶ γραμμα τείας τῶν συμβουλίων συνετῶν· 2ον) περὶ καταργήσέως τοῦ ἄρθρ. 3ο τοῦ νόμου τῆς 18 Μαρτίου 1806. Νομ. 24 Νοεμβρ. 1888 περὶ συμπληρώσεως τοῦ ἄρθρ.4 τοῦ νόμου τῆς 1 Ἰουνίου 1853 περὶ τῶν συμβουλίων συνετῶν. Νομ. 10 Δεκεμβρίου 1884.

Ὀλίγα εἰδικὰ συγγράμματα ὑπάρχουσι περὶ τῶν συμβουλίων συνε-

Αἱ περὶ τῶν συμβουλίων συνετῶν νομικαὶ διατάξεις εἶναι πολυάριθμοι· διὰ τοῦτο δὲ ἐνίοτε εἶναι δύσκολον νὰ ἀνευρεθῇ τίνες διατάξεις εἶναι ἔτι ἐν ἰσχύϊ καὶ τίνες κατηργήθησαν. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναί τινες, αἵτινες δὲν συνάδουσι πρὸς τὰς οἰκονομικὰς καὶ κοινωνικὰς γαλλικὰς ἰδέας ἢ καθιεροῦσι κανόνας ὀχληρούς. Διὸ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἀπαιτεῖται ἡ κωδικοποίησις καὶ ἀναθεώρησις πασῶν αὐτῶν τῶν διατάξεων. Πρὸς τοῦτο ἐν ἔτει 1868 ἐγένετο μεγάλη ἐργασία περὶ τῶν συμβουλίων συνετῶν καὶ ἐπανειλημμένως ὑπεβλήθησαν νομοσχέδια καὶ προτάσεις εἰς τὴν Βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων.(1)

τῶν. Ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς· Mollot «de la compétence des conseils de prud' hommes» τόμ. I εἰς 8ον (1842). Th. Sarrazin «Code pratique des prud' hommes» τόμ. I εἰς 32ον (4 ἔκδοσ. 1885). M. Sauzet «la juridiction du Conseil des prud'hommes εἰς 8ον, 1899. Ἀναπτύξεις τινὲς ἀπαντῶσι καὶ ἐν τοῖς γενικοῖς περὶ πολιτικῆς δικονομίας συγγράμμασιν. Ὅρ. Garsonnet «Traité de procédure» τόμ. I ἀρ. 19, 20 καὶ 68, III, ἀριθ. 415. Ὅρ. διὰ τὴν Βελγικήν, «Jules Vilain Guide théorique et pratique des conseils des prud'hommes» (1861).

(1) Πρότασις νόμου περῖ τῶν συμβουλίων συνετῶν ὑπὸ P. Legrand, ὑποβληθεῖσα τῇ 23 Μαΐου 1884 (βουλευτικὴ σύνοδος τοῦ 1884 παραρτ. 2808). — Νομοσχέδιον ὑποβληθὲν τῇ 29 Ἰουλίου 1884 ὑπὸ Hérisson, ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας, καὶ Martin-Feuillée, ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης (βουλευτικὴ σύνοδος 1884 παραρτ. ἀριθ. 3042).— Νομοσχέδιον ὑποβληθὲν τῇ 2 Φεβρουαρίου 1885 ὑπὸ Edouard Lockroy, ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας (βουλ. σύνοδ. 1886 παρ. ἀρ. 393). Τῇ 17 Μαρτίου 1892 ἡ Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων ἐψήφισε διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας νομοσχέδιον περὶ ὀργανισμοῦ, ἁρμοδιότητος καὶ λειτουργίας τῶν συμβουλίων συνετῶν. Ὅρ. περὶ τοῦ σχεδίου τούτου ἄρθρον τοῦ Chant-Grellet, συμβούλου τῆς Ἐπικρατείας, ἐν τῇ ἐφημερίδι «Le Droit» τῆς 11 Ἀπριλίου 1892. Τὸ νομοσχέδιον ἐπὶ διαφόρων τινῶν οὐσιωδῶν σημείων ἐτροποποιήθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας, ἥτις τῇ 11 Ἰανουαρίου 1894 ἐψήφισε νέον κείμενον. Ἡ «Revue politique et Parlementaire» τοῦ Μαΐου 1895 περιέχει ἄρθρον τοῦ βουλευτοῦ Gruet περὶ τῶν μεταξὺ τῶν δύο νομοσχεδίων διαφωνιῶν καὶ περὶ τῶν βάσεων, ἐφ' ὧν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ συμφωνία μεταξὺ τῶν δύο βουλῶν. Ἡ προπαρασκευαστικὴ τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων ἐπιτροπὴ παρεδέχθη νέον κείμενον, ὅπερ δὲν ἐτέθη ὑπὸ διάσκεψιν, ὅρ. ἔκθεσιν Charles Dutreix, κατατεθεῖσαν τῇ 9 Μαρτίου 1896 («Documents parlementaires» Βουλὴ 1896 σελ. 375). Τὸ νομοσχέδιον αὐτὸ κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρει τοῦ ψηφισθέντος ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῷ 1892, ὅτι ἀποκλείει τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ συμβουλίου συνετῶν διὰ τὴν γεωργίαν.

530. Ὅπως διὰ τὰ ἐμποροδικεῖα, οὕτω καὶ διὰ τὰ συμβούλια συνετῶν πρέπει νὰ πραγματευθῶμεν ἐν τρισὶ διακεκριμένοις τμήμασι. 1ον Περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ, τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς χρησιμότητος τῶν συμβουλίων τῶν συνετῶν 2ον Περὶ τῆς ἁρμοδιότητος αὐτῶν. 3ον Περὶ τῆς τηρητέας ἐνώπιον αὐτῶν διαδικασίας. Ἔν τισι τῶν γαλλικῶν λιμένων ὑπάρχουσι καὶ συμβούλια συνετῶν ἁλιέων ἐπιπεφορτισμένα νὰ ἀποφαίνωνται ἐπὶ τῶν μεταξὺ τῶν ἁλιέων ἐκ τῆς ἁλιείας διαφορῶν. Ὁ ὀργανισμός, ἡ ἁρμοδιότης καὶ ἡ τηρητέα ἐνώπιον αὐτῶν διαδικασία διέπονται ὑπὸ εἰδικῶν κανόνων. Περὶ τῶν συμβουλίων αὐτῶν θὰ διαλάβωμεν ἐν παραρτήματι τοῦ κεφαλαίου τούτου (ἀριθ. 572).

ΤΜΗΜΑ Ι. — ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ ΣΥΝΕΤΩΝ. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΑΥΤΩΝ

531. ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ ΣΥΝΕΤΩΝ. — Ἐκ τῆς ὀνομασίας τῆς δικαιοδοσίας ταύτης ἠδύνατο νὰ ὑποληφθῇ ὅτι ἀνάγεται εἰς παλαιοτάτην ἐποχήν. Ἄλλοτε τὸ ὄνομα prud'hommes (ἐκ τοῦ prudens συνετὸς καὶ homo, ἄνθρωπος) ἐδίδετο εἰς τοὺς δημοτικοὺς λειτουργούς, εἰς τοὺς δικαστὰς καὶ ἰδίως εἰς τοὺς πραγματογνώμονας, τοῦς διοριζομένους ὑπὸ τῶν δικαστηρίων διὰ νὰ γνωμοδοτήσωσι. Πράγματι δὲ ἡ δικαιοδοσία τῶν συμβουλίων συνετῶν ὑπὸ τοὺς νῦν χαρακτῆρας καὶ τὰ νῦν καθήκοντα αὐτῆς μόνον ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς 18 Μαρτίου 1806 χρονολογεῖται(1).

Οὐχὶ ὀρθῶς ἐνόμισάν τινες ὅτι τὰ συμβούλια συνετῶν ἔλκουσι τὴν καταγωγὴν εἴτε ἐκ τῆς ἀποφάσεως τῆς ληφθείσης τῷ 1296 (ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ὡραίου) ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς πόλεως τῶν Παρισίων, εἴτε ἐκ τοῦ διατάγματος τῆς 21 Ἀπριλίου 1264. Ἡ ἀπόφασις τοῦ 1296 ἐγκαθίστα εἴκοσι τέσσαρας συνετοὺς (prud'homes), οἵτινες μετὰ τοῦ προεστῶτος (prévôt) τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν δημοτικῶν ἀρχόντων ἐποιοῦντο ἐπισκέψεις παρὰ τοῖς τεχνάρχαις ἑκάστης τέχνης. Ἀλλ' οἱ συνετοὶ αὐτοὶ οὐδεμίαν εἶχον δικαιοδοσίαν πρὸς ἐκδίκασιν τῶν

(1) Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ τῶν συνετῶν ἁλιέων· Ὅρ. ἀριθ. 572.

μεταξὺ κυρίων καὶ ἐργατῶν διαφορῶν, ἀλλ' ἦσαν ἐπιπεφορτισμένοι νὰ ὑπερασπίζωσι τὰ δημοτικὰ συμφέροντα τῶν Παρισίων παρὰ ταῖς δημοσίαις ἀρχαῖς. Τὸ διάταγμα τοῦ 1464 μόνον περὶ τῶν διαφορῶν τῶν ἐγειρομένων μεταξὺ τῶν θαμιζόντων εἰς τὰς πανηγύρεις τῆς Λυὸν ἐμπόρων ἠσχολεῖτο. Ἐν τεχνικοῖς σωματείοις ὑπῆρχον ἀξιωματικοί, οἵτινες ἐκαλοῦντο φύλακες καὶ σύνδικοι, ἔχοντες ὡς κυρίαν ἀποστολὴν νὰ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κανονισμῶν (ἀριθ. 34 ἐν τέλει). Ἡ ὕπαρξις αὐτῶν συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν τῶν σωματείων τῶν τεχνῶν, ἅτινα ἐξέλιπον μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1789. Μόνον ἐν Λυὼν ὑπῆρχεν ἐξ ὅτου δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ *κοινὸν δικαστήριον* (tribunal commun), ὅπερ ἦτο ἐπιπεφορτισμένον νὰ δικάζῃ τὰς μεταξὺ τῶν κατασκευαστῶν μεταξωτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν αὐτῶν διαφοράς. Τὸ Διάταγμα τῆς 2—17 Μαρτίου 1791 κατήργησε καὶ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτὴν συγχρόνως μετὰ τῶν συνδικιῶν καὶ τῶν τεχναρχιῶν. Ὁ νόμος τῆς 22 Germinal ἔτους XI (τίτλ. V, ἄρθρ. 19) χωρὶς νὰ ἀσχοληθῇ περὶ πασῶν τῶν μεταξὺ κυρίων καὶ ἐργατῶν διαφορῶν περιωρίσθη νὰ ὁρίσῃ, ὅτι πᾶσαι «αἱ ἀγορανομικαὶ ὑποθέσεις μεταξὺ τῶν ἐργατῶν καὶ μαθητευο-«μένων, τῶν βιομηχάνων, κατασκευαστῶν καὶ τεχνιτῶν, φέρονται, «ἐν Παρισίοις μέν, ἐνώπιον τῶν γενικῶν ἀστυνόμων, ὅπου εἶναι ἐγκα-«θεσταμένοι τοιοῦτοι, ἀλλαχοῦ δέ, ἐνώπιον τοῦ δημάρχου ἢ τινος τῶν «παρέδρων». Ὁ νόμος αὐτὸς ἐπεφύλαττε (τιτλ. V, ἄρθρ. 20) τὴν διάγνωσιν τῶν ἄλλων διαφορῶν εἰς τὰ δικαστήρια, εἰς ἃ ἡ ἐκδίκασις ἀπονέμεται ὑπὸ τῶν νόμων.(1)

Ἐν ἔτει 1805, ὅτε διῆλθε διὰ Λυὼν ὁ Ναπολέων, οἱ κατασκευασταὶ ὑπέβαλον αὐτῷ αἴτησιν περὶ ἐγκαταστάσεως δικαιοδοσίας ἀναλόγου πρὸς τὴν τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου, ἥτις ὑφίστατο πρὸ τοῦ νόμου τῆς 2 Μαρτίου 1791. Ἡ ἐπιθυμία αὕτη τῶν κατασκευαστῶν ἱκανοποιήθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 18 Μαρτίου 1806. Ὁ νόμος αὐτὸς μόνον ἐν Λυὼν ἐγκατέστησε συμβούλιον συνετῶν, ἀλλ' ὥρισεν (ἄρθρον 34) ὅτι διὰ κανονιστικοῦ διατάγματος ἀποφασιζομένου ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς ἐπικρατείας, δύναται νὰ συσταθῶσι καὶ ἐν ἄλλαις

---

(1) Δὲν ὑπάρχει συμφωνία περὶ τῆς σημασίας τῆς διατάξεως ταύτης. Ὅρ. Sauzet, op. cit. σελ. 4.

βιομηχανικαῖς πόλεσιν, ἐν αἷς ἤθελε κρίνει λυσιτελὲς ἡ κυβέρνησις.(1) Δυνάμει τῆς διατάξεως ταύτης, ἥτις ἐπανελήφθη καὶ ἐν τῷ νόμῳ τῆς 1 Ἰουνίου 1853 (ἄρθρ. 1), συμβούλια συνετῶν συνεστάθησαν ἐν πολλαῖς πόλεσιν, εἰδικῶς δὲ ἐν Παρισίοις τῷ 1844. Ἐν ἔτει 1841 ἐν Γαλλίᾳ ὑπῆρχον μόνον 62 συμβούλια συνετῶν, ὁ ἀριθμὸς δὲ αὐτῶν τῷ 1881 ἀνῆλθον εἰς 123, τῷ 1885 εἰς 134 καὶ τῷ 1894 εἰς 137. Ἀλλ' ἐκ τῶν συμβουλίων αὐτῶν τινα δὲν συνέρχονται κατ' ἔτος ἐλλείψει διαφορῶν μεταξὺ κυρίων καὶ ἐργατῶν. Οὕτως ἐν ἔτει 1894 μόνον 21 συμβούλια ἐλειτούργησαν. Ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω (ἀριθ. 530), ἔν τισι τῶν γαλλικῶν λιμένων τῆς Μεσογείου ὑπάρχουσι καὶ *συμβούλια συνετῶν ἁλιέων*, ἅτινα κρίνουσι τὰς μεταξὺ ἁλιέων γεννωμένας ἐκ τῆς ἁλιείας διαφοράς. Ὁ θεσμὸς αὐτός, ὅστις εἶναι παλαίτατος, εἶναι διακεκριμένος ἀπὸ τοῦ θεσμοῦ τῶν συνετῶν, τῶν διωργανωμένων διὰ τοῦ νόμου τῆς 18 Μαρτίου 1806 καὶ διὰ τῶν νόμων, οἵτινες ἐτροποποίησαν ἢ συνεπλήρωσαν αὐτὸν (ἀριθ. 572).(2)

532. *Χαρακτῆρες τῆς δικαιοδοσίας τῶν συνετῶν.* — Περὶ τῶν συμβουλίων συνετῶν ἐγένοντο πολλοὶ νόμοι. Ἡ ἁρμοδιότης αὐτῶν ἐξετάθη, πολλαὶ δὲ ἰδίως τροποποιήσεις ἐπηνέχθησαν εἰς τὴν σύστασιν τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος, ὅπερ εἶναι ἐπιπεφορτισμένον νὰ ἐκλέγῃ τοὺς συνετούς, εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς τοῦ προέδρου καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν σύστασιν τῶν συμβουλίων (ἀναλογία μεταξὺ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κυρίων καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργατῶν). Παρὰ τὰς μεταβολὰς ταύτας ὁ ὀργανισμὸς τῆς δικαιοδοσίας ταύτης διετήρησεν ὅμως χαρακτῆράς τινας, ἐξ ὧν εἶχεν ἀρχικῶς. α') Τὰ συμβούλια συνετῶν συντίθενται ἐκ προσώπων ἀσκούντων βιομηχανικὸν ἐπάγγελμα ἀποκλειομένου παντὸς δικαστικοῦ προσώπου ἐξ ἐπαγγέλματος. β') Τὰ μέλη τῶν συμβουλίων ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν ἑαυτοῖς ὁμοτίμων. γ') Δὲν ὑπάρχει ἀντίστοιχος εἰδικὴ δικαιοδοσία δευτέρου βαθμοῦ. δ') Καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ἔτι βαθμῷ δὲν ὑπάρχουσι πανταχοῦ

---

(1) Διάταγμά τι τῆς 11 Ἰουλίου 1809 ἐκανόνισε τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς θὰ συνίσταντο τὰ συμβούλια συνετῶν.

(2) Περὶ τοῦ στενοῦ πνεύματος, ὑφ' ὃ εἶχε συνταχθῇ ὁ θεσμὸς ἐν ἔτει 1806, ὅρ. Sauzet, op. cit. σελ. 7.

συμβούλια συνετῶν.(1) Ἐν οἷς τόποις δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦτα, τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῶν ἀσκεῖ ὁ εἰρηνοδίκης (νομ. 25 Μαΐου 1838 ἄρθρ. 5.3ον) ὅρ. ἀριθ. 368.

Παρατηρητέον ὡσαύτως ὅτι τὰ συμβούλια συνετῶν ἔχουσιν ἀποστολὴν νὰ συμβιβάζωσι τοὺς διαδίκους καὶ ὅτι ἐν περιπτώσει μὴ ἐπιτυχίας τοῦ συμβιβασμοῦ, ἡ τηρητέα ἐνώπιον αὐτῶν διαδικασία εἶναι ἁπλουστάτη καὶ ταχεῖα, διαγεγραμμένη σχεδὸν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τηρουμένης ἐνώπιον τῶν εἰρηνοδικῶν διαδικασίας. Ἕνεκα τῆς συμβιβαστικῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς τηρουμένης ἐνώπιον αὐτῶν διαδικασίας οἱ συνετοὶ καλοῦνται ἐνίοτε καὶ *εἰρηνοδίκαι τῆς βιομηχανίας*. Ἀλλ' ἐξαιρέσει τῶν δύο αὐτῶν σημείων ὑπὸ πολλὰς ἄλλας ἐπόψεις ὑπάρχουσιν ἀξιοσημείωτοι διαφοραὶ μεταξὺ τῶν συμβουλίων συνετῶν καὶ τῶν εἰρηνοδικῶν.(2)

533. Ἡ χρησιμότης τῶν συμβουλίων συνετῶν εἶναι ἀναμφισβήτητος. Ταῦτα ἀποτελοῦσιν εἶδος οἰκογενειακῶν δικαστηρίων, ἅτινα συμβιβάζουσι πληθὺν ὑποθέσεων (3) καὶ κανονίζουσιν ἀνεξόδως καὶ ἄνευ

---

(1) Πρβλ. ὅσα ἐρρήθησαν ἐν ἀριθ. 32 9 περὶ τῶν οὐσιωδῶν χαρακτήρων, τοὺς ὁποίους ἔχουσι πάντοτε τὰ ἐμποροδικεῖα.

(2) Αἱ κυριώτεραι διαφοραὶ εἶναι αἱ ἑξῆς·

α) Ὁ εἰρηνοδίκης εἶναι μόνος, τὸ δὲ συμβούλιον συνετῶν εἶναι δικαστήριον συγκείμενον ἐκ πλειόνων μελῶν· β) Τὰ εἰρηνοδικεῖα εἶναι ὁμοιομόρφως διανενεμημένα καθ' ὅλην τὴν Ἐπικράτειαν, ἐνῷ συμβούλια συνετῶν μόνον ἐν ὡρισμένοις τισὶ τόποις ὑπάρχουσιν (ἀριθ. 535). Ὁ εἰρηνοδίκης διορίζεται ὡς καὶ πάντες ἐν γένει οἱ δικαστικοὶ λειτουργοὶ ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας· οἱ συνετοὶ εἶναι δικασταὶ ἐκλεκτοί, ὡς καὶ οἱ ἐμποροδίκαι. γ') Οἱ εἰρηνοδίκαι λαμβάνουσι παρὰ τοῦ Κράτους ὡρισμένους μισθούς. Ἡ ὑπηρεσία τῶν συνετῶν εἶναι κατ' ἀρχὴν ἄμισθος καὶ, ὅταν ἀπονέμηται αὐτοῖς ἀμοιβή, αὕτη πληρώνεται ὑπὸ τῶν δήμων (ἀοιθ. 539). Ὁ εἰρηνοδίκης αὐτὸς οὗτος εἶναι διαδοχικῶς καὶ συμβιβαστὴς ἅμα καὶ δικαστὴς διὰ τὰς τῆς ἁρμοδιότητος αὐτοῦ ὑποθέσεις. Ἐν τοῖς συμβουλίοις συνετῶν ὑπάρχουσι δύο τμήματα διάφορα (εἰδικὸν καὶ γενικόν), ὧν τὸ μὲν εἶναι ἐπιπεφορτισμένον νὰ συμβιβάζῃ, ἂν ἦναι δυνατόν, τὰ μέρη, τὸ δὲ νὰ δικάζῃ τὴν διαφορὰν αὐτῶν ἐν ἀποτυχίᾳ τοῦ συμβιβασμοῦ. Ὅρ. περὶ τῆς παραβολῆς ταύτης ἐν «Économiste rançais» ἀριθ. 20 Νοεμβρίου 1886, ἄρθρον Bérard-Varagnac ὑπὸ τὸν τίτλον «La juridiction de prud'hommes».

(3) Διὰ τὴν στατιστικὴν τῶν τελεσθέντων ὑπὸ τῶν συμβουλίων συνετῶν συμβιβασμῶν, ὅρ. ἀριθ. 559 καὶ τὴν ὑποσημείωσιν.

βραδύτητος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐθίμων μᾶλλον καὶ τοῦ ἴσου καὶ δικαίου τὰ περὶ τὰς ἀντιμισθίας ζητήματα, ἐφ' ὧν δὲν ἐπετεύχθη συμβιβασμός. Τὰ συμβούλια ἕνεκα τῆς μικτῆς αὐτῶν συνθέσεως ἐκ κυρίων καὶ ἐργατῶν παρέχουσι τὴν ἐγγύησιν τῆς τεχνικῆς ἁρμοδιότητος τῶν δικαστῶν καὶ αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν εἶναι, γενικῶς εἰπεῖν, εὐαπόδεκτοι ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων, οἵτινες δὲν δύνανται νά ὑποπτεύωσι τοὺς δικαστὰς ἐπὶ μεροληπτικῇ ὑπὲρ τοῦ κεφαλαίου ἢ ὑπὲρ τῆς ἐργασίας κρίσει. Πλὴν τούτου ἡ διαδικασία ἐνώπιον αὐτῶν εἶναι μᾶλλον διεκπεραντικὴ καὶ ἧττον δαπανηρὰ ἢ ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων. Δυστυχῶς παρετηρήθη πολλάκις ὅτι ἐκ προμελέτης οἱ ἐργάται δικασταὶ ἀποφαίνονται ὑπὲρ τῶν δικαζομένων ἐργατῶν καὶ οἱ κύριοι ὑπὲρ τῶν κυρίων. Συνέβη μάλιστα νὰ ἐκλεχθῶσι συνετοὶ μετὰ τῆς ἐπιτακτικῆς ἐντολῆς νὰ ἀποφασίζωσι πάντοτε ὑπὲρ τῶν μὲν ἢ ὑπὲρ τῶν δέ.

Ἡ δικαιοδοσία τῶν συμβουλίων ἕνεκα τῶν πλεονεκτημάτων αὐτῆς καὶ τῆς χρησιμευούσης ὡς βάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῆς ἐκλογικῆς ἀρχῆς ἀπολαύει τανῦν ἐν Γαλλίᾳ μεγάλης εὐνοίας μεταξὺ τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων ὡς καὶ μεταξὺ τοῦ πολιτικοῦ κόσμου. Ἡ εὔνοια αὕτη ἐκδηλοῦται οὐ μόνον διὰ τῆς δημιουργήσεως νέων συμβουλίων συνετῶν, ἀλλὰ διὰ προτάσεων νόμων, σκοπούντων εἴτε τὴν ἐπέκτασιν τοῦ θεσμοῦ (1) καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐπαγγελμάτων (διὰ τὰς μεταξὺ τῶν σιδηροδρομικῶν ἑταιρειῶν καὶ τῶν ἐργατῶν αὐτῶν ἢ πρακτόρων διαφοράς, (2) διὰ τὰς διαφορὰς τὰς μεταξὺ τῶν ἐν τοῖς μεταλλείοις ἐργατῶν, ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἐκμεταλλευομένων αὐτά (3), διὰ τὰς μεταξὺ τῶν κυρίων ἐμπορικῶν καταστημάτων καὶ τῶν πρακτόρων (commis)

---

(1) Ὅρ. ἐν Sauzet op. cit. σελ. 19 καὶ ἐπ. σειρὰν γενομένων τοιούτων προτάσεων.

(2) Περὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ ἐγένοντο πολλαὶ προτάσεις ἀπὸ 1872—1882.

(3) Ἡ Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων ἐπελάβετο οὐχὶ ὀλιγωτέρων τῶν πέντε προτάσεων νόμων περὶ συστάσεως μεταλλευτικῶν συμβουλίων συνετῶν.

Περὶ τῶν λόγων, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐν τῇ σημερινῇ καταστάσει τῶν γαλλικῶν νόμων καθίσταται ἀδύνατος ἡ σύστασις ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως συμβουλίων συνετῶν διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν μεταλλείων, ὅρ. κατωτέρω ἀριθ. 536.

αὐτῶν διαφοράς, εἴτε τὴν ἵδρυσιν συμβουλίων (1) δευτέρου βαθμοῦ.(2)

534. *Ξένοι νόμοι.* — Χῶραί τινες μόναι ἔχουσιν εἰδικὰ δικαστήρια πρὸς ἐκδίκασιν τῶν μεταξὺ κυρίων καὶ ἐργατῶν διαφορῶν. Τοιαῦτα δικαστήρια ἀπαντῶσιν ἐν Βελγίῳ, ἐν Ἑλβετίᾳ, ἐν τοῖς γερμανικοῖς κράτεσιν, ἐν Αὐστρίᾳ καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ.

Ἐν Βελγίῳ ὑπάρχει νόμος *ὀργανικὸς* τῶν συμβουλίων συνετῶν ὁ τῆς 31 Ἰουλίου 1889 (3), ὅστις ἀντικατέστησε πάσας τὰς προτέρας διατάξεις καὶ περιέχει οὐχὶ ὀλιγώτερα τῶν 135 ἄρθρων. Ἐν *Ἱσπανίᾳ* τὰ συμβούλια συνετῶν διωργανώθησαν διὰ τοῦ νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1873. Ἐν *Γερμανίᾳ* ὁ περὶ τῆς βιομηχανίας νόμος τοῦ 1869 (ἄρθρ. 120) καὶ ὁ περὶ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ 1877 (ἄρθ. 14, 4ον) ὥριζον μόνον ὅτι τοιαῦτα δικαστήρια δύνανται νὰ συσταθῶσιν ἐν τοῖς ἰδιαιτέροις Κράτεσι.(4). Διὰ νόμου τινὸς τῆς 29 Ἰουλίου 1890 περὶ τῶν βιομηχανικῶν δικαστηρίων (Gewerbegerichte)(5) διωργανώθησαν

---

(1) Πρότασις νόμου τοῦ E. Lockroy, ὑπὸ τὸν τίτλον «πρότασις νόμου περὶ ἐμπορικῶν συμβουλίων συνετῶν ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων τῇ 17 Ἰανουαρ. 1888 καὶ τῇ 20 τοῦ ἑπομένου Ἰανουαρίου διεβιβάσθη εἰς τὴν Γερουσίαν, ἥτις ἀπέρριψεν αὐτὴν ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 28 Φεβρ. 1889. Τὸ ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῷ 1892 σχέδιον συνίστα συμβούλια συνετῶν ἐμπορικά, γεωργικὰ καὶ μεταλλευτικά. Ἡ Γερουσία παρεδέξατο μόνον τὰ μεταλλευτικά, ὅρ. Gruet «art. cit.» σελ. 262—263, ὅστις εἶναι τῆς γνώμης ὅτι ἡ Βουλὴ ἔδει νὰ διατηρήσῃ τὰ ἐμπορικὰ συμβούλια καὶ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰ γεωργικά, ὧν ἡ συγκρότησις παρουσιάζει δυσκολίας, καὶ αἵτινες ἐν πλείσταις περιπτώσεσι καταλλήλως ἀντικαθίστανται ὑπὸ τῶν εἰρηνοδικῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς ἐργασίας τοῦ 1896 ὑποστηρίζει μετὰ δυνάμεως τὴν διατήρησιν τῶν ἐμπορικῶν συμβουλίων, ἀλλ' ἐγκαταλείπει τὴν ἐπέκτασιν τοῦ θεσμοῦ καὶ ἐπὶ τῆς γεωργίας. Ὅρ. ἀριθ. 369 δίς.

(2) Ὅρ. πρότασιν νόμου περὶ συστάσεως συμβουλίων πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἐφέσεων κατ' ἀποφάσεων τῶν συμβουλίων συνετῶν, γενομένην ὑπὸ F. Faure καὶ ἄλλων. Ἔκτακτος σύνοδος τοῦ 1885 ἀριθ. 241 Journ. off. 1886, Βουλή, πρακτικὰ σελ. 703 Πρβλ. Sauzet op, cit. σελ, 16 καὶ ἐπ.

(3) «Annuaire de législation étrangère» 1890 σελ. 522.

(4) Βιομηχανικὰ δικαστήρια ὑπῆρχον ἐν Πρωσσίᾳ (Διάτ. 7 Αὐγούστου 1846), ἐν Σαξονίᾳ (νόμ. 15 Ὀκτωβ. 1851), ἐν Ἀμβούργῳ (νόμ. 10 Μαΐου 1875). ἐν Ἀλσατίᾳ καὶ Λωραίνῃ (νόμ. 23 Μαρτίου 1881).

(5) «Annuaire de législ. étrangère» σελ. 283 καὶ ἐπ. μετάφρασις τοῦ

δικαστήρια συνιστάμενα ἐκ κυρίων καὶ ἐργατῶν, ὅπως ἀποφασίζωσιν ἐπὶ τῶν μεταξὺ κυρίων καὶ ἐργατῶν ἢ μεταξὺ ἐργατῶν δικῶν. Ὁ πρόεδρος καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος διορίζονται ὑπὸ τῆς ἀνωτέρας ἀρχῆς λαμβανόμενοι ἐκ προσώπων ἐκτὸς τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν. Ἑλβετικαί τινες τοπαρχίαι ἔχουσι πρὸς ἐκδίκασιν τῶν μεταξὺ κυρίων καὶ ἐργατῶν διαφορῶν εἰδικὰ δικαστήρια σημαινόμενα ὑπὸ παντοῖα ὀνόματα. Ἐν τῇ τοπαρχίᾳ τῆς Γενεύης, τὰ συμβούλια τῶν συνετῶν ἱδρυθέντα κατ' ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 3 Ὀκτωβρίου 1882 (1) διέπονται νῦν ὑπὸ τοῦ ὀργανικοῦ νόμου τῆς 1 Φεβρουαρίου 1890(2), ὅστις καθιεροῖ συμβούλια συνετῶν καὶ δευτέρου βαθμοῦ. Δικαστήρια συνετῶν εἰσήχθησαν διαδοχικῶς ἐν Neuchâtel τῷ 1885, ἐν τῇ τοπαρχίᾳ Vaud τῷ 1888, ἐν Bâle τῷ 1889, ἐν Lucerne τῷ 1892, ἐν Soleure τῷ 1893, ἐν Berne τῷ 1894 καὶ ἐν Zurich τῷ 1895(3). Ὁ ὀργανισμὸς εἶναι ποικίλος· νόμοι τινὲς ἐμερίμνησαν νὰ εἰσαγάγωσιν ἐν τοῖς συμβουλίοις καὶ πρόσωπον ἀμερόληπτον, λαμβανόμενον ἔξω τῶν κυρίων καὶ τῶν ἐργατῶν(4).

535. *Σύστασις τῶν συμβουλίων συνετῶν. Δαπάναι.* — Τὰ συμβούλια τῶν συνετῶν δὲν εἶναι διανενεμημένα κανονικῶς καθ' ὅλην τὴν γαλλικὴν ἐπικράτειαν. Ὁ νόμος τῆς 18 Μαρτίου 1806 συνέστησεν ἓν ἐν Λυών, πολλὰ δὲ αὐτῶν συνεστάθησαν ἔπειτα διὰ διαταγμάτων (ἀριθ. 531). Κατὰ τὸν νόμον τῆς 1 Μαΐου 1853 (ἄρθρ. 1 ἐδ. 1ον) τὰ συμβούλια συνετῶν συνίστανται διὰ διαταγμάτων ἐκδιδομένων κατὰ τὸν τύπον τῶν κανονιστικῶν διαταγμάτων μετὰ γνωμοδότησιν τῶν ἐμπορικῶν ἢ τῶν βιομηχανικῶν ἐπιμελητηρίων. Πρὸς

νόμου αὐτοῦ ὑπὸ Bellom. Ὅρ. «Bulletin de la société de législation comparée» 1891 σελ. 86 καὶ ἐπ. μελέτην Bellom περὶ τῶν γερμανικῶν βιομηχανικῶν δικαστηρίων».

(1) «Annuaire la législ. étrangère» 1883. σελ. 788.

(2) «Annuaire de législ. étrangère» 1891 σελ. 606.

(3) «Annales de Droit coummercial» 1896. σελ. 34—35.

(4) Ὅρ. ἐπὶ παραδείγματος τὸν τῆς Βέρνης νόμον τῆς 1 Φεβρουαρίου 1894 («Annuaire de législ étrang.» 1895 σελ. 596). Οἱ συνετοί, κύριοι καὶ ἐργάται ἡνωμένοι ἐν πλήρει συνελεύσει, ὀφείλουσι νὰ ἐκλέξωσι διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας τὸν πρόεδρον καὶ τὸν ἀντιπρόεδρον, οἵτινες δὲν πρέπει νὰ ἦναι οὔτε ἐκ τῶν κυρίων, οὔτε ἐκ τῶν ἐργατῶν (ἄρθρ. 15). Κατὰ τὸν νόμον τῆς Ζυρίχης τοῦ 1896 τὸ δικαστήριον σύγκειται ἐξ ἑνὸς δικαστοῦ τοῦ δικαστηρίου τοῦ διαμερίσματος ὡς προέδρου, ἐξ ἑνὸς κυρίου καὶ ἐξ ἑνὸς ἐργάτου.

τούτοις δὲν ζητεῖται καὶ ἡ γνώμη τῶν δημοτικῶν συμβουλίων τῶν περιλαμβανομένων ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ ἱδρυτέου συμβουλίου συνετῶν πόλεων. Εἶναι δὲ δίκαιον νὰ ζητῆται καὶ ἡ γνώμη αὐτῶν, διότι ὁ τόπος τῶν συνεδριάσεων τῶν συμβουλίων παραχωρεῖται ὑπὸ τῶν δήμων τῆς περιφερείας τῶν συμβουλίων, ἡ συντήρησις δὲ τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ παρομαρτοῦντα τῇ δικαιοδοσίᾳ ταύτῃ δαπανήματα κατατάσσονται μεταξὺ τῶν ὑποχρεωτικῶν δημοτικῶν ἐξόδων. Δ. 11 Ἰουνίου 1809 ἄρθρ. 58, 69 καὶ 70. Νομ. 5 Ἀπριλίου 1884, ἄρθρ. 136, 5ον.

536. *Δικαιοδοσία τῶν συμβουλίων συνετῶν. Βιομηχανίαι, ἐφ' ὧν ἐφαρμόζεται ἡ ἁρμοδιότης αὐτῶν.*. — Ἡ κατὰ τοπικὴν ἔκτασιν δικαιοδοσία τῶν συμβουλίων καθορίζεται ἐν τοῖς περὶ τῆς συστάσεως αὐτῶν διατάγμασι (Διατ. 11 Ἰουνίου 1809 ἄρθρ. 11). Συνηθέστατα δ' αὕτη περιορίζεται ἐπὶ μιᾶς μόνον πόλεως, ἐνίοτε δὲ περιλαμβάνει πλείονας ἢ ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ πλειόνων εἰρηνοδικειακῶν περιφερειῶν (cantons) (1). Ὅταν ἡ δικαιοδοσία περιλαμβάνῃ πλείονας τοῦ ἑνὸς δήμους, τὰ δαπανήματα διανέμονται μεταξὺ τῶν δήμων αὐτῶν ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκλογέων, τῶν ἐγγεγραμμένων ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ τῶν συμβουλίων συνετῶν (νομ. 5 Ἀπριλίου 1884, ἄρθρ. 136, 5ον). Πρὸ τοῦ δημοτικοῦ νόμου τοῦ 1884 τὰς δαπάνας ταύτας ὑφίστατο μόνον ὁ δῆμος, ἐν ᾧ ἤδρευε τὸ

(1) Ἀρχικῶς ἡ δικαιοδοσία τοῦ συμβουλίου οὐδαμῶ ὑπερέβαινε τὰ ὅρια τοῦ δήμου, ἐν ᾧ ἦτο ἱδρυμένον. Κατὰ μικρὸν ἱδρύθησαν συμβούλια συνετῶν, ὧν ἡ δικαιοδοσία περιελάμβανε πλείονας δήμους, ἐνίοτε δὲ ὁλόκληρον εἰρηνοδικειακὴν περιφέρειαν (canton) ἢ καὶ πλείονας ἔτι εἰρηνοδ. περιφερείας. Τὸ συσταθὲν τῷ 1884 ἐν Montbéliard συμβούλιον περιλαμβάνει ἐν τῇ αὐτοῦ δικαιοδοσίᾳ δύο εἰρηνοδικειακὰς περιφερείας. Τὸ τῆς Marseille καὶ τὸ τῆς Falaise (1882) ἔχουσιν ἕκαστον δικαιοδοσίαν περιλαμβάνουσαν ὁλόκληρον ἐπαρχίαν. Ὁ νομοθέτης δὲν περιώρισε τὴν ἐξουσίαν τῆς κυβερνήσεως ὡς πρὸς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐκτάσεως τῆς δικαιοδοσίας τῶν συμβουλίων τῶν συνετῶν. Ἀλλὰ κατ' ἀρχὴν γίνεται δεκτόν, καὶ δὴ εὐλόγως, ὅτι ἡ δικαιοδοσία αὕτη δέον νὰ ᾖναι ἱκανῶς περιωρισμένη. Ἄλλως οἱ δικαζόμενοι θὰ ὤφειλον διὰ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ δικαστήριον νὰ πορεύωνται μακρὰν ὁδὸν καὶ νὰ ὑφίστανται δαπάνας. Οὕτω δὲ δύο ἐκ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς δικαιοδοσίας τῶν συμβουλίων συνετῶν, ἡ ταχύτης καὶ τὸ ὀλιγοδάπανον, θὰ ἐξεμηδενίζοντο.

συμβούλιον συνετῶν. Τὸ σύστημα αὐτὸ δὲν ἦτο τόσον ὀρθόν, ὅταν ἡ δικαιοδοσία ἐξετείνετο (ὅπερ καθίσταται σήμερα συχνότερον) ἐπὶ πλειόνων δήμων.(1)

Τὸ διάταγμα τῆς συστάσεως ὁρίζει ὡσαύτως διὰ τίνας βιομηχανίας ἱδρύεται τὸ συμβούλιον συνετῶν. Ὑπάρχουσιν ἐνίοτε ἐν τῇ αὐτῇ πόλει πλείονα συμβούλια συνετῶν, ἕκαστον τῶν ὁποίων συνίσταται διὰ διάφορον βιομηχανίαν. Οὕτως ἐν Παρισίοις ὑπάρχουσι τέσσαρα συμβούλια συνετῶν. Τὸ συμβούλιον τῆς βιομηχανίας τῶν μετάλλων, τὸ τῶν χημικῶν προϊόντων, τὸ τῶν ὑφασμάτων καὶ τῶν συναφῶν πρὸς αὐτὰ βιομηχανιῶν, καὶ τὸ τῆς οἰκοδομικῆς.

Ἐν οἷς τόποις δὲν ὑπάρχουσι συμβούλια συνετῶν τὰς μεταξὺ κυρίων καὶ ἐργατῶν διαφορὰς δικάζουσιν οἱ εἰρηνοδίκαι (νομ. 25 Μαΐου 1838, ἄρθρ. 5, 3ον) ὅρ. ἀριθ. 532.

Ἀλλ' ἂν ἡ κυβέρνησις ἔχῃ ἐξουσίαν νὰ ὁρίζῃ ἐλευθέρως ἐν τῷ περὶ συστάσεως συμβουλίου συνετῶν διατάγματι τὰς βιομηχανίας, ἐφ' ὧν ἐκτείνεται ἡ δικαιοδοσία αὐτοῦ, δὲν δύναται ὅμως νὰ συνιστᾷ συμβούλια συνετῶν διὰ βιομηχανίας, δι' ἃς ὁ θεσμὸς τῶν συμβουλίων αὐτῶν δὲν ἔχει εἰσαχθῇ ἐν τῇ γαλλικῇ νομοθεσίᾳ. Αἱ δι' ἃς ἰσχύει ὁ θεσμὸς τῶν συμβουλίων βιομηχανίαι εἶναι ἀποκλειστικῶς αἱ ἐμπορικαὶ βιομηχανίαι, αἱ διεπόμεναι δηλαδὴ ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν νόμων.(2) Τοῦτο δ' ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἔφεσις κατὰ τῶν ἐκδιδομένων ὑπὸ συμβουλίου συνετῶν ἀποφάσεων φέρεται ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου (ἀριθ. 367 καὶ 565). Οὕτως ἡ κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ ἀποφασίσῃ ὅτι ἡ δικαιοδοσία συμβουλίου συνετῶν ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῆς γεωργίας ἢ καὶ ἐπὶ τῆς βιομηχανίας τῶν μεταλλείων (ἀριθ. 124).(3) Αὕτη εἶναι ἡ λογικὴ συνέπεια τῶν ἀρχῶν τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας, εὐκταῖον δὲ θὰ ἦτο νὰ εἶχεν ἄλλως ὡς πρὸς τὰ μεταλλεῖα, διότι ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ταύτῃ εἶναι ἰδίως συσσεσωρευμένοι οἱ ἐργάται πολυπληθεῖς ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ καὶ ἡ λύσις τῶν σχετικῶν πρὸς τὰς ὑπογείους ἐργασίας διαφορῶν ἀπαιτεῖ

---

(1) Ἡ δαπάνη εἶναι ἐλαχίστη δι' ἕκαστον προϋπολογισμόν. Ἐν τούτοις παρετηρήθη ὅτι πολλὰ δημοτικὰ συμβούλια, μὴ θέλοντα νὰ ὑποστῶσιν αὐτήν, ἐκφέρουσι γνώμην κατὰ τῆς συστάσεως συμβουλίων.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 1874. S. 1874. 1.476.

(3) Ἀπ. ἐμποροδ. Douai 8 Ἰανουαρίου 1869. S. 1869. 2.57.

τεχνικὰς γνώσεις. Διὰ τοῦτο δὲ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἀπαιτεῖται ἡ παραδοχὴ συμβουλίων συνετῶν μεταλλευτῶν.(1)

536 δίς. *Ἀριθμὸς τῶν συμβούλων-συνετῶν. Κατηγορίαι.*—Τὰ συμβούλια συνετῶν σήμερον (ἀριθ. 538) σύγκεινται ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ κυρίων καὶ ἐργατῶν. Ἑκάστη βιομηχανία δὲν δύναται νὰ ἔχῃ δι' ἑαυτὴν συνετούς. Διὰ τοῦτο τὸ συνιστῶν συμβούλιον συνετῶν διάταγμα κατατάσσει συνήθως τὰς ὑπαγομένας εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτὴν *βιομηχανίας* κατὰ κατηγορίας καὶ ὁρίζει τὸν ἐπιβάλλοντα ἑκάστῃ κατηγορίᾳ ἀριθμὸν τῶν κυρίων καὶ ἐργατῶν.

Τὸ διάταγμα τῆς συστάσεως καθορίζει τὸν ἀριθμὸν τῶν συμβούλων (νομ. 1 Ἰουνίου 1853 ἀριθ. 1, 2ον ἐδ.) ἀναλόγως τῆς βιομηχανικῆς σπουδαιότητος τῆς περιφερείας. Ὁ νόμος δὲν ὁριζει ἀνώτατον ὅριον· τὸ δὲ ἐλάχιστον ὅριον σήμερον εἶναι ὁ ἀριθμὸς ἓξ (συνδ. νομ. 1 Ἰουνίου 1853 ἄρθρ. 1 ἐδ. 3 καὶ νόμ. 8 Φεβρουαρίου 1880.(2)

Δὲν ὑπάρχουσι πλέον πάρεδροι συνετοί, οἷοι ὑπῆρχον ἀπὸ τοῦ 1809—1840. Τὰ κύρια μέλη εἶναι ἐπαρκοῦς ἀριθμοῦ πρὸς διεκπέρανσιν τῶν ὑποθέσεων, καὶ αὗται εἶναι ἱκανῶς ἁπλαῖ, ὅπως μὴ ἀπαιτῆται

---

(1) Ὅρ. σημ. 1 τῆς σελ. 702.

(2) Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ νόμου τῆς 1ης Ἰουνίου 1853 ὁ ἐλάχιστος ἀριθμὸς τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου ἦτο ὀκτώ. Εἶδει δὲ νὰ ἔχῃ ἓξ ἐκλεκτοὺς συμβούλους καὶ ἐπὶ πλέον τὸν πρόεδρον καὶ τὸν ἀντιπρόεδρον, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἐκλέγωνται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἔξω τῶν συνετῶν. Ἂν δὲ ἐξελέγοντο ἐκ τῶν συνετῶν, ἔπρεπε νὰ γείνῃ ἐκλογὴ δύο νέων μελῶν. Ὁ νόμος τῆς 7ης Φεβρουαρίου 1880, ἀπονείμας εἰς τὸ συμβούλιον συνετῶν τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ προέδρου καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου ἔσχεν ὡς συνέπειαν τὴν ἐλάττωσιν κατὰ δύο τοῦ ἐλαχίστου ὁρίου τῶν μελῶν.

Τὸ ἐλάχιστον ὅριον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συνετῶν εἰς ἓξ θεωρεῖται γενικῶς ὡς ἀνεπαρκές. Διότι πρέπει ἐν πρώτοις νὰ λογισθῇ ὅτι οἱ συνετοὶ ἔχουσιν ἐργασίας τοῦ ἑαυτῶν ἐπαγγέλματος, αἵτινες κωλύουσιν αὐτοὺς νὰ ἀφιερῶνται ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ δικαστικὰ καθήκοντα· ἔπειτα δὲ δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ τις ὅτι ἑκάστη κατηγορία βιομηχανιῶν ἐκ τῶν ὑπαγομένων εἰς τὸ συμβούλιον πρέπει νὰ ἐκπροσωπῆται δι' ἑνὸς κυρίου ἅμα καὶ δι' ἑνὸς ἐργάτου.

Παρατηρητέον δ' ὅτι πολὺ ὀλίγα εἶναι τὰ συμβούλια, ἅτινα περιλαμβάνουσι μόνον ἓξ μέλη. Ὁ συνηθέστερος ἀριθμὸς εἶναι 12 ἢ 16. Ἐν Μασσαλίᾳ, Ἐπινάλ, Γρενόβλῃ κλπ. ὑπάρχουσι 18 μέλη· ἐν Ἀγκουλάμ, Διζόν, Μπρέστ, Σὲτ κλπ. εἶναι 20· ἐν Χάβρῃ 24. Ἕκαστον τῶν τεσσάρων συμβουλίων τῶν Παρισίων περιέχει 26 μέλη, ἤτοι ὑπάρχουσιν ἐν ὅλῳ 104. Ἐν Λυὼν τὸ συμβούλιον ἐπὶ τῶν μεταξωτῶν σύγκειται ἐκ 40 συνετῶν.

προηγουμένη πεῖρα. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' εἰδικὰ μέτρα ἔχουσι ληφθῇ ὅπως, ὁσάκις ἄν κωλύωνταί τινα τῶν μελῶν, δύναται νὰ συμπληρῶται καὶ λειτουργῇ τὸ συμβούλιον.

Ἐν τέλει δὲν ὑπάρχει παρ' αὐτοῖς εἰσαγγελικὴ ἀρχή.

537. ΕΚΛΟΓΙΚΟΝ ΣΩΜΑ. — ΕΚΛΕΞΙΜΟΙ. ΠΡΟΕΔΡΙΑ. — Μέχρι τοῦ 1848 τὸ ἐκλογικὸν σῶμα ἦτο πολὺ περιωρισμένον, ἐλαχίστη δὲ ἦτο ἡ ἐν αὐτῷ θέσις τῶν ἐργατῶν. Ὁ νόμος τῆς 18 Μαρτίου 1806 τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου ἀπένειμε μόνον εἰς τοὺς κατασκευαστὰς καὶ εἰς τοὺς ἐργοστασιάρχας.(1) Τὸ διάταγμα τῆς 11 Ἰουνίου 1809 ἐχορήγησεν αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς ἀρχιτεχνίτας καὶ εἰς ἐργάτας, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἦναι ἐπιτηδευματίαι. Μοναδικὴ δὲ γενικὴ συνέλευσις περιλαμβάνουσα τοὺς κυρίους, τοὺς ἀρχιτεχνίτας καὶ τοὺς ἐργάτας διώριζε πάντας τοὺς συνετούς. Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐν τῷ συμβουλίῳ ὁ ἀριθμὸς τῶν κυρίων ἔδει νὰ εἶναι πάντοτε ἀνώτερος τοῦ τῶν ἐργατῶν.

Ὁ νόμος τῆς 27 Μαΐου 1858 ἐτροποποίησεν οὐσιωδῶς τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν συμβουλίων. Ἡ ἄδεια ἐπιτηδεύματος, ἥτις ἀπῃτεῖτο πρότερον παρὰ τῶν ἐργατῶν διὰ νὰ ἦναι ἐκλογεῖς, δὲν ἀπῃτήθη πλέον. Πλὴν δὲ τούτου οἱ κύριοι καὶ οἱ ἐργάται συνεκαλοῦντο χωριστά, ὅπως ἐκλέξωσι διὰ πολλαπλοῦ ψηφοδελτίου κατὰ πλειονοψηφίαν σχετικὴν ἑκάτεροι ἐν τῇ ἑαυτῶν κατηγορίᾳ ἀριθμὸν ὑποψηφίων τριπλάσιον τοῦ τῶν διοριστέων μελῶν. Εἶτα δὲ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ καταλόγου αὐτοῦ τῶν ὑποψηφίων ἐνηργεῖτο ἡ ἐκλογὴ τῶν συνετῶν κατ' ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν, τῶν ἐργατῶν συνετῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν κυρίων, καὶ τῶν βιομηχάνων συνετῶν ὑπὸ τῶν

---

(1) Ὑπὸ τὸν ὅρον ἐργοστασιάρχης (chef d'atelier) ἐννοεῖται ὁ ἐργάτης, ὅστις ἐν τῇ ἑαυτοῦ κατοικίᾳ εἴτε μόνος εἴτε μεθ' ἑνὸς ἢ πλειόνων τεχνιτῶν ἢ μαθητευομένων μεταποιεῖ ὕλας, αἵτινες ἐνεπιστεύθησαν αὐτῷ ὑπ' ἄλλου. Ὁ ὁρισμὸς οὗτος δίδεται διὰ τῆς ἀπὸ 5 Ἰουλίου 1853 ἐγκυκλίου τοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας ὑπουργοῦ, τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ νόμου τῆς 1 Ἰουνίου 1853. Ἐκ τούτων προκύπτει ὅτι ὡς κύριος (patron) δέον νὰ θεωρῆται ὁ κατεργαζόμενος ἰδίας αὐτοῦ ὕλας.

Ζήτημα λεπτότατον νομοθετικῶς, περὶ οὗ οἱ γαλλικοὶ νόμοι ὑπῆρξαν ποικίλοι εἶναι τὸ ἂν οἱ ἐργοστασιάρχαι (chef d'atelier) δέον ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος νὰ συμπεριλαμβάνωνται μεταξὺ τῶν κυρίων συνετῶν ἢ μεταξὺ τῶν ἐργατῶν συνετῶν. Ὅρ. σημ. 1 τῆς σελ. 709.

ἐργατῶν. (1) Οἱ ἀρχιτεχνῖται καὶ οἱ ἐργοστασιάρχαι ἐψήφιζον ἐν τῇ συνελεύσει τῶν κυρίων.(2) Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν ἑκάστου συμβουλίου ἔδει νὰ ἦναι ἄρτιος, ὥστε νὰ ὑπάρχωσι τόσοι ἐργάται ὅσοι καὶ κύριοι. Ἡ προεδρία ἐδίδετο κατὰ τριμηνίαν ἐναλλὰξ εἰς κύριον καὶ εἰς ἐργάτην. Οἱ κύριοι ἐξέλεγον τὸν ἐκ τῶν ἐργατῶν πρόεδρον, καὶ οἱ ἐργάται τὸν ἐκ τῶν κυρίων.

Ὁ νόμος τῆς 1 Ἰουνίου 1853 ἐπανῆλθεν ἐπί τινων ἐκ τῶν γενομένων τῷ 1848 μεταρρυθμίσεων. Οἱ ἀρχιτεχνῖται καὶ οἱ ἐργοστασιάρχαι κατετάχθησαν κατὰ τὸν νόμον αὐτὸν πάλιν μεταξὺ τῶν ἐργατῶν ἐκλογέων. Εἶτα οἱ πρόεδροι καὶ οἱ ἀντιπρόεδροι διωρίζοντο ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ἠδύναντο νὰ ληφθῶσι καὶ ἔξω τῶν ἐκλεξίμων.(3) Οἱ γραμματεῖς τῶν συμβουλίων διωρίζοντο καὶ ἀνεκαλοῦντο ὑπὸ τοῦ νομάρχου ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ προέδρου.

Τὸ ἰσχῦον τανῦν σύστημα εἶναι τὸ τοῦ νόμου τῆς 1 Ἰουλίου 1853. Ἡ μόνη τροποποίησις, ἥτις ἐπηνέχθη εἰς αὐτό, εἶναι ἡ προκύπτουσα ἐκ τοῦ περὶ ἐκλογῆς προέδρου, ἀντιπροέδρου καὶ γραμματέως νόμου τῆς 7 Φεβρουαρίου 1880. Κατὰ τὸ σύστημα αὐτὸ τὸ ἐκλογικὸν σῶμα διαιρεῖται εἰς δύο διακεκριμένα μέρη, ἀποτελούμενα τὸ μὲν ἐκ

---

(1) Ὑπὲρ τοῦ πολυπλόκου τούτου ἐκλογικοῦ συστήματος ἐγένετο ἐπίκλησις μᾶλλον αἰσθηματικῶν ἢ διηκριβωμένων ἐπιχειρημάτων. «Διὰ νὰ εἰσέλθωμεν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ὁμονοίας, προετείναμεν σύστημα διπλῆς ἐκλογῆς», ἔλεγεν ὁ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας ὑπουργὸς Flocon.

(2) Διὰ νόμου τῆς 6 Ἰουνίου 1848 εἰσήγετο προσέτι εἰδικὸν σύστημα ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς συνθέσεως τῶν συμβουλίων ἐν οἷς τόποις ἕνεκα τῶν γενικῶν ὅρων τῆς κατασκευῆς παρουσιάζοντο τρία διακεκριμένα συμφέροντα, τὰ τῶν κυρίων, τὰ τῶν ἐργοστασιαρχῶν καὶ τὰ τῶν ἐργατῶν. Ὁ νόμος οὗτος ἦτο τόσον δυσεφάρμοστος, ὥστε οὐδέποτε κατέστη δυνατὴ ἡ ἐκτέλεσις αὐτοῦ.

(3) Τοῦτο ἐδικαιολογήθη ἐκ τοῦ ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἰσορροπία μεταξὺ τῶν δύο στοιχείων, ἅτινα ἐξ ἴσου ἑκάτερον πρέπει νὰ μετέχωσι τῆς συνθέσεως τοῦ συμβουλίου. Ὁ ἐκλεγόμενος ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος πρόεδρος ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ῥυθμιστής, νὰ παρεμβαίνῃ ὡς τρίτος διαιτητὴς συντελῶν νὰ κλίνῃ ἡ πλάστιγξ πρὸς τὴν δικαιοσύνην. Ἐν τῇ γενομένῃ πρὸς τὴν Γερουσίαν περὶ τοῦ νομοσχεδίου, τοῦ κατασταθέντος νόμου τοῦ 1880, ἐκθέσει ἐλέχθη ὅτι τὸ μέτρον αὐτὸ ἐνέφαινε δυσπιστίαν πρός τε τοὺς κυρίους καὶ πρὸς τοὺς ἐργάτας. Ὅρ. περὶ τούτου Sauzet op. cit. σελ. 38 καὶ ἑπ.

τῶν βιομηχάνων κυρίων, τὸ δὲ ἐκ τῶν ἐργοστασιαρχῶν, τῶν ἀρχιτεχνιτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν.(1)

Ἐκλογεῖς εἶναι· 1ον οἱ τεχνουργοὶ οἱ ἔχοντες συμπεπληρωμένον τὸ 25ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ὄντες ἐπιτηδευματίαι ἀπὸ πενταετίας τοὐλάχιστον καὶ κατοικοῦντες ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ συμβουλίου ἀπὸ τριετίας. Οἱ ὁμόρρυθμοι ἑταῖροι, ἐπιτηδευματίαι ἢ μὴ(2), οἱ ἔχοντες συμπεπληρωμένον τὸ 25ον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἀσκοῦντες ἀπὸ πενταετίας ἐπάγγελμα ὑποκείμενον εἰς φόρον

---

(1) Ὅθεν οἱ ἐργοστασιάρχαι εἶναι ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐργατῶν ἐκλογέων. Τοῦτο φαίνεται ἡμῖν δεδικαιολογημένον. Ἀναμφιβόλως οἱ ἐργοστασιάρχαι διευθύνουσιν ἀριθμόν τινα ἐργατῶν, δὲν εἶναι δ' ὅμως αὐτοὶ τεχνουργοί. Ἐν πρώτοις ἡ ἐργασία δὲν γίνεται δι' ἴδιον αὐτῶν λογαριασμόν. Εἶτα δὲ πολλάκις ἡ θέσις αὐτῶν εἶναι ἁπλῶς πρόσκαιρος, δυνατὸν δὲ νὰ καταστῶσιν αὖθις ἐργάται. Τὸ ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῷ 1892 νομοσχέδιον κατατάσσει τοὺς ἐργοστασιάρχας καὶ τοὺς ἀρχιτεχνίτας μεταξὺ τῶν τεχνουργῶν κυρίων· ἡ τοιαύτη κατάταξις ἐπεκρίθη ὑπὸ τοῦ Gruet καὶ ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῆς ἐργασίας ἐπιτροπῆς τοῦ 1895, ἥτις τοὺς ἀρχιτεχνίτας κατατάσσει μεταξὺ τῶν ἐργατῶν. Τὸ ζήτημα τῶν ἀρχιτεχνιτῶν συνεζητήθη πολὺ ἐν Βελγίῳ προκειμένου περὶ τοῦ νόμου τῆς 31 Ἰουλίου 1889, ἐλύθη δὲ ἐπὶ τέλους ὑπὲρ τῆς δόξης, ὅτι οἱ ἀρχιτεχνῖται πρέπει νὰ τάσσωνται μεταξὺ τῶν ἐργατῶν. Ὅρ. σημ. Chaumat, Annuaire de législation étrangère 1890, σελ. 525 καὶ 526.

(2) Ἡ διάταξις τοῦ νόμου τῆς 1 Ἰουνίου 1853 (ἄρθρ. 4) ἐτροποποιήθη διὰ νόμου τῆς 28 Νοεμβρίου 1883, ὅστις ἀναφέρει ῥητῶς τοὺς ὁμορρύθμους ἑταίρους ἐπιτηδευματίας ἢ μὴ μεταξὺ τῶν ἐκλογέων. Τὸ ἀρχικὸν κείμενον τοῦ ἄρθρου 4 διαλαμβάνει μόνον περὶ τεχνουργῶν ἐπιτηδευματιῶν. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ περὶ ἐπιτηδευμάτων νόμος τῆς 15 Ἰουλίου 1880 (ἄρθρ. 21) ὁρίζει ὅτι ἐν ταῖς ἀσκούσαις ἐπάγγελμά τι ἐκ τῶν κατονομαζομένων ἐν τῷ πίνακι Γ' ὁμορρύθμοις ἑταιρείαις οἱ δευτερεύοντες ἑταῖροι ἀπαλλάσσονται τοῦ ἐπιτηδεύματος, τὸ συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας συνήγαγεν ὅτι οἱ δευτερεύοντες αὐτοὶ ἑταῖροι δὲν εἶνε οὔτε ἐκλογεῖς, οὔτε ἐκλέξιμοι. Ἀπ. τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐπικρ. τῶν 13 καὶ 27 Ἀπριλίου 1883 D. 1884 3. 123. Ἡ λύσις αὕτη ἦτο μὲν σύμφωνος πρὸς τὸ κείμενον, οὐδαμῶς ὅμως καὶ πρὸς τὴν διάνοιαν τοῦ νομοθέτου, ὅστις ἐθεώρησε δίκαιον νὰ μὴ ἐπιβαρύνῃ τοὺς δευτερεύοντας ἑταίρους καὶ οὐχὶ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτῶν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ εἶναι ἐκλογεῖς καὶ ἐκλέξιμοι. Ἄλλως τε παρετηρήθη ὅτι μάλιστα οἱ ἑταῖροι αὐτοὶ συνηθέστατα εἶναι οἱ καταγινόμενοι εἰς τὸ τεχνικὸν μέρος τῆς βιομηχανίας, ὅτι δὲ ἐν γένει διατελοῦσιν εἰς ἀμέσους σχέσεις μετὰ τῶν ἐργατῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι καταλληλότατοι πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τὰ συμβούλια διαφορῶν.

ἐπιτηδεύματος καὶ κατοικοῦντες ἀπὸ τριετίας ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ συμβουλίου· 2ον οἱ ἐργοστασιάρχαι, οἱ ἀρχιτεχνῖται καὶ οἱ ἐργάται, οἱ ἔχοντες 25ετῆ πλήρη ἡλικίαν, ἐξασκοῦντες ἀπὸ πενταετίας τοὐλάχιστον τὴν ἑαυτῶν βιομηχανίαν καὶ κατοικοῦντες ἀπὸ τριετίας (1) ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ συμβουλίου (νόμ. 1ης Ἰουνίου 1853, ἄρθρ. 4, τροποποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 24 Νοεμβρίου 1883) (2).

Ἐν ἑκάστῳ δήμῳ τῆς περιφερείας ὁ δήμαρχος, συμπαρισταμένων καὶ δύο παρέδρων ἐκλεγομένων ὑπ' αὐτοῦ, τοῦ μὲν ἐκ τῶν τεχνουργῶν ἐκλογέων, τοῦ δὲ ἐκ τῶν ἐργατῶν ἐκλογέων, ἐγγράφει τοὺς ἐκλογεῖς ἐν πίνακι, ὃν ἀποστέλλει πρὸς τὸν νομάρχην. Ὁ ἐκλογικὸς κατάλογος καταρτίζεται ὁριστικῶς ὑπὸ τοῦ νομάρχου (νομ. 1 Ἰουνίου 1853 ἄρθρ. 7).

Ἐκλέξιμοι εἶναι οἱ ἐκλογεῖς, οἱ ἔχοντες τριακονταετῆ πλήρη ἡλικίαν καὶ γινώσκοντες ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν (νομ. 1853 ἄρθρ. 5). Ὁ νόμος δὲν ἀπαιτεῖ νὰ ἦναι ἐγγεγραμμένοι καὶ ἐν τοῖς ἐκλογικοῖς καταλόγοις, ὡς ἀπαιτεῖ τοῦτο κατ' ἀρχὴν ἐπὶ τῶν ἐμποροδικειακῶν ἐκλογῶν (ἀριθ. 338).

Οἱ ξένοι καὶ τὰ ὁριζόμενα πρόσωπα ἐν τῷ ἰσχὺν νόμου ἔχοντι διατάγματι τῆς 2 Φεβρουαρίου 1852 (ἄρθρ. 15) δὲν εἶναι οὔτε ἐκλογεῖς οὔτε ἐκλέξιμοι.(3)

Οἱ τεχνουργοὶ συνερχόμενοι εἰς ἰδιαιτέραν συνέλευσιν διορίζουσι τοὺς τεχνουργοὺς συνετούς. Οἱ ἐργοστασιάρχαι, οἱ ἀρχιτεχνῖται καὶ οἱ

---

(1) Ἡ ἀπαίτησις αὕτη τοῦ νόμου εἶναι ἡ αὐτὴ διά τε τοὺς κυρίους καὶ διὰ τοὺς ἐργάτας, δὲν ἔχει ὅμως τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα διὰ τοὺς μὲν καὶ διὰ τοὺς δέ, καθόσον περιορίζει μὲν πολὺ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐργατῶν ἐκλογέων καὶ ὀλίγον τὸν τῶν τεχνουργῶν ἐκλογέων.

(2) Περὶ τῶν μεταξὺ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας διαφωνιῶν ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν, ὅρ. μνημονευθὲν ἄρθρον Gruet (σελ. 259), ὅστις φρονεῖ, ὅτι εἶναι εὔκολον νὰ ἐπέλθῃ συμφωνία ὡς πρὸς τοὺς ὅρους τῆς ἡλικίας καὶ τῆς διαμονῆς. Ἡ Βουλὴ εἶχε παραδεχθῇ τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα τῶν γυναικῶν, ὅπερ ἀπερρίφθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας, ἂν καὶ αὕτη ἀνεγνώρισε δικαίωμα ψήφου εἰς τὰς ἐμπορευομένας γυναῖκας, ἐπὶ τῶν ἐμποροδικειακῶν ἐκλογῶν. Ὁ Gruet (σελ. 265—266) συμβουλεύει τὴν Βουλὴν νὰ δεχθῇ τὴν λύσιν τῆς Γερουσίας. Ὅρ. διὰ τὰς ἐκλογὰς τῶν ἐμποροδικῶν, ἀριθ. 335.

(3) Ἀπὸ συμβουλίου ἐπικρ. 12 Ἰουλίου 1883. D. 1885. 3.38.

ἐργάται, συνερχόμενοι καὶ οὗτοι ὡσαύτως εἰς ἰδιαιτέραν συνέλευσιν, διορίζουσι τοὺς ἐργάτας συνετούς. Αἱ δύο κατηγορίαι τῶν συνετῶν εἶναι ἰσάριθμοι (νομ. 1853 ἄρθρ. 9). Κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν ἀπαιτεῖται ἀπόλυτος πλειονοψηφία, κατὰ τὴν δευτέραν ἀρκεῖ καὶ σχετική. Ἐλλείψει νομικῆς διατάξεως δὲν ἀπαιτεῖται, ὡς ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἐκλογῶν, ἵνα κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν ὁ ἀριθμὸς τῶν ψηφοφόρων εἶναι ἴσος πρὸς τὸ τέταρτον τῶν ἐγγεγραμμένων ἐκλογέων.(1)

Τὰ συμβούλια συνετῶν ἐκλέγονται δι' ἓξ ἔτη καὶ ἀνανεοῦνται κατὰ τὸ ἥμισυ ἀνὰ τριετίαν, ὁριζομένων διὰ κλήρου μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ συμβουλίου τῶν μελῶν, ἅτινα ἐξέρχονται τὸ πρῶτον (νομ. 1 Ἰουνίου 1853. ἄρθρ. 10). Οἱ συνετοὶ δύνανται ἀπεριορίστως νὰ ἐκλέγωνται αὖθις, ὑπαρχούσης ὡς πρὸς τοῦτο διαφορᾶς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἐμποροδικῶν (ἀριθ. 343).

Ὁ πρόεδρος καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν μελῶν ἑκάστου βιομηχανικοῦ εἰρηνοδικείου, συνερχομένων εἰς γενικὴν συνέλευσιν, δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας τῶν παρόντων μελῶν (νομ. 7 Φεβρ. 1880 ἄρθρ. 4 ἐδ. 1ον). Ὅταν ὁ ἐκλεγόμενος πρόεδρος ἦναι κύριος, ὁ ἀντιπρόεδρος δὲν δύναται ἀλλ' ἢ νὰ ἦναι ἐκ τῶν ἐργατῶν καὶ ἀντιστρόφως (νομ. 7 Φεβρ. 1880, ἄρθρ. 2). Ἡ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας τοῦ προέδρου καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου εἶναι ἐνιαυσία, δύνανται δὲ νὰ ἐκλεχθῶσιν αὖθις οἱ αὐτοὶ (νομ. 7 Φεβρ. 1880, ἄρθρ. 3).

Ὁ γραμματεὺς ἐκληροῖ ἐν ἑκάστῳ συμβουλίῳ τὰ καθήκοντα τοῦ γραμματέως τῶν δικαστηρίων (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 26). Ἐκλέγεται δὲ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας καὶ δύναται ν' ἀνακληθῇ κατὰ βούλησιν, ἀλλὰ τὸ περὶ ἀνεκκλήσεως διάσχεμμα δέον νὰ ὑπογράφηται ὑπὸ τῶν δύο τρίτων τῶν συνετῶν. Ὁ νομοθέτης ἠθέλησε νὰ δώσῃ μονιμότητά τινα εἰς τὴν θέσιν τοῦ γραμματέως, καθόσον αὕτη ἀποτελεῖ τὸ μόνον σταθερὸν στοιχεῖον, ὅπερ ὑπάρχει ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν συνετῶν καὶ εἶναι οὕτω πως ὁ φύλαξ τῶν παραδόσεων.

538. *Ἐκλογικοὶ κατάλογοι. Ἐκλογαί. Ἐνστάσεις.* — Ἐνστάσεις δύνανται νὰ γείνωσιν εἴτε κατὰ τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων, εἴτε κατὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐκλογῶν. Εἰσάγονται δὲ ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου τοῦ νομοῦ ἢ ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου κατὰ τὰς ὁριζομένας

(1) Ἀπ. συμβουλίου ἐπιχ. 25 Νοεμβρίου 1883. S. 1883. 3.55.

ὑπὸ τοῦ περὶ δημοτικῶν ἐκλογῶν νόμου διακρίσεις (νομ. 1 Ἰουνίου 1853) ἄρθρ. 8). Κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ συμβουλίου τοῦ νομοῦ ἐπιτρέπεται προσφυγὴ εἰς τὸ συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας.

Ἐκ τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 1 Ἰουνίου 1853 ἀναφορᾶς εἰς τοὺς περὶ τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν κανόνας προκύπτει 1ον ὅτι τὸ συμβούλιον τοῦ νομοῦ ὀφείλει νὰ παραπέμπῃ τὰ μέρη ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου, ὅταν ἐν τῇ ἐκδικάσει τῆς ἐνστάσεως ἀνακύπτῃ προδικαστικὸν ζήτημα περὶ καταστάσεως· 2ον ὅτι τὰ δικαιούμενα εἰς ὑποβολὴν ἐνστάσεως πρόσωπα εἶναι αὐτὰ ταῦτα, ἅτινα καὶ ἐπὶ τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν ἔχουσι τοιοῦτο δικαίωμα (ὅρ. ἄρθρ. 45—47 νομ. 5 Μαΐου 1855 *περὶ δημοτικοῦ ὀργανισμοῦ*, ἀντικατασταθέντα ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 37—40 τοῦ νόμου τῆς 5 Ἀπριλίου 1884).(1)

Ἐννοεῖται δὲ ὅτι καὶ κατὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν προέδρων καὶ ἀντιπροέδρων τῶν συμβουλίων δύναται νὰ γείνῃ προσφυγή. Τοῦ παραδεχθέντος τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκλογῆς νόμου τῆς 7 Φεβρουαρίου 1880 μὴ καθιερώσαντος ἐξαίρεσιν ἀπὸ τῶν περὶ ἁρμοδιότητος κανόνων, τῶν τεθειμένων ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 1 Ἰουνίου 1853 (ἄρθρ. 8), ἡ κατὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν προέδρων καὶ ἀντιπροέδρων προσφυγὴ δύναται κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην νὰ γείνῃ ἐνώπιον τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου ἢ ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου κατὰ τὴν γιγνομένην ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ νόμου διάκρισιν. Ὁ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας Ὑπουργὸς εἶναι ἄρα ἀναρμόδιος ὅπως ἀποφαίνηται ἐπὶ τοιαύτης προσφυγῆς.(2)

539. *Ἐγκατάστασις τῶν συνετῶν. Ἄμισθος ὑπηρεσία. Ἐξαιρέσεις.* — Οἱ συνετοὶ ὀφείλουσι νὰ ὀμνύωσιν ἐνώπιον τοῦ νομάρχου ἢ

---

(1) Ἐκ τῆς τεθείσης ἐν τῷ κειμένῳ ἀρχῆς δύναται νὰ ἐξαχθῶσιν αἱ ἀκόλουθοι συνέπειαι.

α') Ὅτι ὁ νομάρχης δύναται νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ νομοῦ τὰς πράξεις, ἃς ἐνήργησε διὰ τὰ μέλη τῶν συμβουλίων συνετῶν. Ἀπ. Συμβουλ. Ἐπικρ. 23 Νοεμβρ. 1883. D. 1885.3.47. S. 1885.3.55.

β') Ὁ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας ὑπουργὸς ἔχει δικαίωμα νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὸ συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας εἴτε ἀπόφασιν τοῦ συμβουλίου τοῦ νομοῦ ἀκυροῦσαν ἐπὶ τῇ ἐνστάσει ἐκλογέως τὴν ἐκλογὴν μέλους τινὸς τοῦ βιομηχανικοῦ δικαστηρίου (ἀπ. Συμβουλ. Ἐπικρ. 13 Ἰουλίου 1883. D. 1885.3.38) εἴτε ἀπόφασιν ἀπορρίπτουσαν τὴν προσφυγὴν νομάρχου κατά τινος ἐκλογῆς (ἀπ. Συμβουλ. Ἐπικρ. 23 Ἰουνίου 1882. D. 1883.2.125).

(2) Ἀπο. Συμβ Ἐπικρ. 9 Ἰουνίου 1882 D. 1883. 3.124.

τοῦ ἀναπληροῦντος αὐτὸν δημοσίου ὑπαλλήλου. Ὁ ὅρκος αὐτός, ὡς καὶ ὁ ὅρκος πάντων τῶν ἄλλων δικαστικῶν προσώπων ἢ ὑπαλλήλων, σήμερον εἶναι καθαρῶς ὑπηρεσιακός· (συνδ. Διατ. 11 Ἰουνίου 1809 καὶ Διατ. 5 καὶ 12 Σεπτεμβρίου 1870). Ἡ ὑπηρεσία τῶν συνετῶν κατὰ γενικὸν κανόνα εἶναι ἄμισθος. Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀμίσθου δὲν εἶναι ἀπόλυτος, ὡς εἶναι ἐν τοῖς ἐμποροδικείοις. Ὁ νόμος τῆς 18 Μαρτίου 1806 (ἄρθρ. 30) ὥριζε τὸ ἄμισθον διὰ τοὺς τεχνουργοὺς συνετούς. Ἐκ τούτου δ' εἶχε συνταχθῇ, ὅτι μόνον οἱ ἐργάται συνετοὶ ἠδύναντο νὰ λαμβάνωσιν ἀμοιβήν· ἀλλ' οὗτοι ἐθεώρουν ὅτι προσεβάλλοντο ἐκ τῆς παραδεδεγμένης ταύτης μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν τεχνουργῶν διακρίσεως καὶ ἠρνοῦντο πολλάκις νὰ δεχθῶσι τὴν ἀπονεμομένην αὐτοῖς ἀμοιβήν.

Ὁ νόμος τῆς 7 Φεβρουαρίου 1880 (ἄρθρ. 6) κατήργησε τὸ ἄρθρ. 30 τοῦ νόμου τοῦ 1806 καὶ ἐπέτρεψεν οὕτος νὰ ἀπονέμηται ἀμοιβὴ τοῖς συνετοῖς τοῖς τε ἐργάταις καὶ τοῖς τεχνουργοῖς.

Τὰ δημοτικὰ συμβούλια ἀποφασίζουσιν ἂν θὰ ἀπονεμηθῇ ἀμοιβὴ τοῖς συνετοῖς. Πρέπει δὲ αὕτη νὰ μὴ ἦναι ἱκανῶς μεγάλη, ὥστε νὰ δύνανται οἱ ἐργάται νὰ ἐγκαταλιμπάνωσι τέλεον τὴν ἑαυτῶν ἐργασίαν καὶ νὰ ἐπιδίδωνται εἰς διάδοσιν πολιτικῶν ἢ κοινωνικῶν δοξασιῶν, αἵτινες δὲν δύνανται ἀλλ' ἢ νὰ παρεκτρέπωσιν αὐτοὺς τῆς ἀμερολήπτου ἀσκήσεως τῶν καθηκόντων.

540. *Πειθαρχία τῶν συνετῶν.* — Τὰ συμβούλια τῶν συνετῶν δὲν ὑπάγονται, καθάπερ τὰ ἐμποροδικεῖα, εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργεῖον (ἀριθ. 347 δίς), ἀλλ' εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας.

Ἀπὸ τοῦ 1806 μέχρι τοῦ 1854 οἱ συνετοὶ δὲν ὑπέκειντο εἰς οὐδὲν εἰδικὸν πειθαρχικὸν σύστημα. Τὸ μόνον μέτρον πρὸς περιστολὴν τῶν καταχρήσεων ἦτο ἡ διάλυσις τοῦ συμβουλίου καθ' ὁλοκληρίαν κηρυσσομένη διὰ διατάγματος (νομ. 1 Ἰουνίου 1853 ἄρθρ. 16). Τὸ μέτρον αὐτὸ ἦτο καθ' ὑπερβολὴν βαρύ, εἶχε δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὸ ἐλάττωμα ὅτι ἐφηρμόζετο οὐχὶ κατὰ συνετῶν τινων, ἀλλὰ καθ' ὁλοκλήρου τοῦ σώματος. Ἡ πεῖρα ἐν τούτοις ἀπέδειξεν ὅτι δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσι σφάλματα, ἅτινα μόνον τὴν ἀτομικὴν τιμωρίαν τοῦ ὑποπίπτοντος εἰς αὐτὰ προκαλοῦσιν. Ὅθεν διὰ τῶν διαταγμάτων τῆς 16 Νοεμβρίου 1894 καὶ 8 Σεπτεμβρίου 1860 ὡρίσθησαν ποιναὶ κατὰ τῶν συνετῶν, οἵτινες παρέβησαν τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα. Τὰ διατάγ-

ματα ταῦτα ἀντικατεστάθησαν διὰ τοῦ ἀπὸ 4 Ἰουνίου 1864 νόμου, ὅστις εἶναι πάντοτε ἐν ἰσχύϊ. Ὁ νόμος αὐτὸς ὁρίζει ὅτι πᾶν μέλος βιομηχανικοῦ εἰρηνοδικείου, ὅπερ ἄνευ νομίμου αἰτίας καὶ ἀφοῦ μάτην προσκληθῇ, ἀρνεῖται νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀνατεθειμένην αὐτῷ ὑπηρεσίαν δύναται νὰ κηρυχθῇ ὡς παραιτηθεὶς ἐκ τῆς θέσεως δι' ἀποφάσεως τοῦ νομάρχου, ἀφοῦ τηρηθῶσιν οἱ ὁριζόμενοι ἐν ἄρθρ. 1 τύποι. Ἐν περιπτώσει παραπόνου κατὰ τῆς ἀποφάσεως, ὁ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας ὑπουργὸς ἀποφασίζει ὁριστικῶς, ἐπιφυλαττομένης τῆς προσφυγῆς δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας. Πλὴν τούτου πᾶν μέλος συμβουλίου συνετῶν, ὅπερ ὑπέπεσεν εἰς βαρεῖαν παράβασιν τῶν ἑαυτοῦ καθηκόντων, καλεῖται ὑπὸ τοῦ προέδρου ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου διὰ νὰ ἀπολογηθῇ ἐπὶ τῶν ἀποδιδομένων αὐτῷ πράξεων. Ἐὰν τὸ συμβούλιον δὲν ἐκφέρῃ ἠτιολογημένην γνώμην, ἡ ὑπόθεσις φέρεται περαιτέρω. Συντάσσεται ὑπὸ τοῦ προέδρου πρακτικὸν καὶ διαβιβάζεται ὑπὸ τοῦ νομάρχου μετὰ τῆς γνώμης αὐτοῦ πρὸς τὸν ὑπουργόν. Τότε δὲ δύνανται νὰ ἀπαγγελθῶσιν αἱ ἑξῆς ποιναί· ἐπίπληξις, προσωρινὴ παῦσις μέχρις ἓξ καὶ πλέον μηνῶν καὶ ἔκπτωσις. Ἡ ἐπίπληξις καὶ ἡ προσωρινὴ παῦσις ἀπαγγέλλονται δι' ἀποφάσεως τοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας ὑπουργοῦ, ἡ δὲ ἔκπτωσις διὰ διατάγματος. Ὁ κηρυχθεὶς ἔκπτωτος συνετὸς δὲν δύναται νὰ ἐκλεχθῇ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἐπὶ ἓξ ἔτη ἀπὸ τῆς χρονολογίας τοῦ διατάγματος. Νομ. 4 Ἰουνίου 1864 *περὶ πειθαρχικῆς τιμωρίας τῶν μελῶν τῶν συμβουλίων συνετῶν*.(1)

---

(1) Αἱ διατάξεις αὗται σπανίως ἐφαρμόζονται. Ὅρ. δύο διατάγματα τῆς 23 Αὐγούστου 1888 δημοσιευθέντα ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἐφημερίδι τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1888, δι' ὧν κηρύσσονται ἔκπτωτοι δύο ἐργάται συνετοὶ τῶν διαφόρων βιομηχανιῶν τῶν Παρισίων.

Τὸ ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς Γερουσίας τῷ 1894 νομοσχέδιον ἔλαβε πρόνοιαν περὶ καταχρήσεως σοβαρωτάτης, ἥτις γίνεται ἔν τισι μεγαλοπόλεσιν. Ὑποψήφιοί τινες ἀνελάμβανον κυνικῶς ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις αὐτῶν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀποφασίζωσιν ἐπὶ τῶν ὑποβαλλομένων αὐτοῖς ὑποθέσεων πάντοτε ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν. Τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας ἠκύρωσεν ἐκλογὰς φερούσας τοιοῦτον οὐσιαστικὸν ἐλάττωμα. Ἀλλ' ἐγίνετο χρῆσις μέσων ὑπεκφυγῆς. Πρὸς ἀποκλεισμὸν αὐτῶν τὸ ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς Γερουσίας νομοσχέδιον (ἄρθρ. 48) ὁρίζει ὅτι «ἡ ἀποδοχὴ τῆς ἐπιτακτικῆς ἐντολῆς, ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ καὶ ὑφ' οἱονδήποτε τύπον καὶ ἂν γίνηται, ἀποτελεῖ ἐκ μέρους τοῦ συνετοῦ βαρεῖαν παράβασιν τῶν ἑαυτοῦ καθηκόντων». Πρὸς κύρωσιν τῆς διατάξεως ταύτης ἐπι-

Ὡσαύτως δὲ ἕνεκα λυπηρῶν τινων γεγονότων ἐλήφθησαν εἰδικὰ μέτρα διὰ τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ἐν ταῖς ἐκλογαῖς ἀπέχουσιν ἀθρόως εἴτε οἱ τεχνουργοὶ εἴτε οἱ ἐργάται ἢ ψηφίζεται ὑποψήφιος προδήλως μὴ ἐκλέξιμος ἢ ὑποψήφιοι ἐκλεχθέντες εἴτε ὑπὸ τῶν τεχνουργῶν εἴτε ὑπὸ τῶν ἐργατῶν ἀρνοῦνται νὰ δεχθῶσι τὴν ἀνατιθεμένην αὐτοῖς ἐντολήν. Ὅρ. ἀριθ. 542.

541. *Γενικὸν τμῆμα* (Bureau général). *Εἰδικὸν τμῆμα* (Bureau particulier). Ἕκαστον συμβούλιον συνετῶν διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα ἢ γραφεῖα, ἐξ ὧν τὸ μὲν καλεῖται *εἰδικὸν τμῆμα ἢ συμβιβαστικόν*, τὸ δὲ *γενικὸν τμῆμα ἢ δικαστικόν*· (νομ. 18 Μαρτίου 1806, ἄρθρ. 7 καὶ 8).

Τὸ *εἰδικὸν τμῆμα* σύγκειται ἐκ δύο μελῶν, ἐξ ἑνὸς τεχνουργοῦ καὶ ἐξ ἑνὸς ἐργάτου (Διάταγμα 27 Μαΐου 1848, ἄρθρ. 22). Προεδρεύει δ' αὐτοῦ ἐναλλὰξ τεχνουργὸς καὶ ἐργάτης κατὰ περιόδους ὁριζομένας ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ἑκάστου συμβουλίου (νομ. 7 Φεβρουαρίου 1880, ἄρθρ. 4). Τὸ τμῆμα αὐτὸ ὀφείλει νὰ συνεδριάζῃ τοὐλάχιστον καθ' ἑβδομάδα Δ. 27 Μαΐου 1848, ἄρθρ. 22).

Τὸ *γενικὸν τμῆμα* σύγκειται, μὴ λογιζομένου τοῦ προέδρου ἢ τοῦ ἀντιπροέδρου, ἐξ ἰσαρίθμων τεχνουργῶν συνετῶν καὶ ἐργατῶν συνετῶν.(1) Ὁ ἐλάχιστος ἀριθμὸς εἶναι δύο ἐξ ἑκατέρας κατηγορίας (νομ.

βάλλεται ἡ ἔκπτωσις συνεπαγομένη καὶ τὸ ἐφεξῆς μὴ ἐκλέξιμον. Ὁ Gruet (art. cit., σελ. 272) ἐπιδοκιμάζει πληρέστατα τὴν διάταξιν ταύτην, ἥτις ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῆς ἐργασίας τοῦ 1896 ἐπιτροπῆς περιορισθείσης νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ διάταξις ἐπέτρεπε νὰ κρατῇ ἀορίστως ὑποψία ἐπὶ τῶν συνετῶν καὶ ὅτι γενικῶς εἰπεῖν ἐπιτακτικὴ ἐντολὴ δὲν ὑφίσταται. Ἀπέναντι ὅμως γεγονότων ἡ ἐξήγησις αὕτη δύναται νὰ κριθῇ ἀνεπαρκής.

(1) Τὸ σύστημα τοῦτο ἔχει τὸ ἄτοπον, ὅτι ἐξησφάλιζε τὴν ἐπικράτησιν, ὁτὲ τῆς μὲν καὶ ὁτὲ τῆς ἑτέρας τῶν μερίδων τοῦ δικαστηρίου. Παρετηρήθη δὲ ὅτι οἱ δικαζόμενοι πρὶν εἰσαγάγωσι τὴν ὑπόθεσιν ἐξήταζον τὰ περὶ συνθέσεως τοῦ δικαστηρίου, τῶν τεχνουργῶν ἐκλεγόντων τὴν ἡμέραν τῆς συνεδριάσεως καθ' ἣν προήδρευε τεχνουργὸς καὶ τῶν ἐργατῶν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἡ προεδρία ἀνῆκεν εἰς συνάδελφον αὐτῶν. Ἐν Παρισίοις τὰ δύο τρίτα περίπου τῶν συμβιβασμῶν εἶναι ὁτὲ μὲν ὑπὲρ τῶν τεχνουργῶν, ὁτὲ δὲ ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν, καθόσον ὁ πρόεδρος εἶναι τεχνουργὸς ἢ ἐργάτης. Τὸ σύστημα αὐτὸ διετηρήθη ἐν τῷ ψηφισθέντι τῷ 1892 ὑπὸ τῆς Βουλῆς νομοσχεδίῳ. Ἡ Γερουσία ἀποκατέστησε τὴν ἰσότητα μεταξὺ τῶν δύο στοιχείων τοῦ συμβουλίου, ἐπιφορτίσασα ἐν ἰσοψηφίᾳ τὸν εἰρηνοδίκην νὰ προεδρεύῃ τοῦ δι-

1 Ἰουνίου 1853, ἄρθρ. 11). Τὸ τμῆμα ὀφείλει νὰ συνέρχηται δὶς τοὐλάχιστον κατὰ μῆνα πρὸς ἐκδίκασιν τῶν διαφορῶν, αἵτινες δὲν ἐπερατώθησαν διὰ συμβιβασμοῦ.

542. *Ἐμπόδια παρεμβαλλόμενα εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν συνετῶν. Μέτρα ἐξαιρετικά.* — Ἐν τισι πόλεσι πολλάκις ἐγένοντο συνεννοήσεις καὶ συμφωνίαι πρὸς παρεμπόδισιν τῆς λειτουργίας τῶν συμβουλίων συνετῶν. Οὕτω δὲ οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐστερήθησαν δικαιοδοσίας θεωρουμένης ὑπ' αὐτῶν ὡς ταχίστης καὶ τὰ μάλιστα ὀλιγοδαπάνου. Διὰ νόμου τῆς 11 Δεκεμβρίου 1884 ἐλήφθησαν ἐξαιρετικὰ μέτρα πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ αὐτοῦ, ὁσάκις παρουσιάζεται.(1)

Ὁ νόμος αὐτὸς προβλέπει τέσσαρας διαφόρους περιπτώσεις, 1ον ἐν ταῖς ἐκλογαῖς οἱ τεχνουργοὶ ἢ οἱ ἐργάται ἀπέχουσιν ἀθρόως. 2ον ψηφίζουσιν ὑποψηφίους γνωστῶς μὴ ἐκλεξίμους. 3ον οἱ ἐκλεχθέντες ὑπὸ τῶν τεχνουργῶν ἢ ὑπὸ τῶν ἐργατῶν ὑποψήφιοι ἀρνοῦνται νὰ ἀποδεχθῶσι τὴν ἐντολήν. 4ον τὰ ἐκλεχθέντα μέλη ἀπέχουσι συστηματικῶς νὰ συνεδριάζωσιν. Ἐν ταῖς διαφόροις ταύταις περιπτώσεσιν ἐνεργοῦνται ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν νέαι ἐκλογαὶ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ συμβουλίου. Ἐὰν δὲ καὶ μετὰ τὰς νέας ἐκλογὰς τὰ αὐτὰ ἐμπόδια κωλύωσιν ἔτι τὴν σύστασιν ἢ τὴν λειτουργίαν τοῦ συμβουλίου, ἀπο-

---

καστικοῦ τμήματος (ἄρθρ. 23 ἐδ. 3). Ἡ διάταξις αὕτη ἐπεκρίθη ὑπὸ τοῦ Gruet (art. cit σελ. 267—269). Ἡ ἔκθεσις τῆς ἐπὶ τῆς ἐργασίας ἐπιτροπῆς τοῦ 1886 προτείνει τὴν διατήρησιν τοῦ ἰσχύοντος συστήματος, «ὅπερ πλὴν σπανίων ἐξαιρέσεων λειτουργεῖ πρὸς τὸ κάλλιον τῶν συμφερόντων τῶν δικαζομένων καὶ δίδει κάλλιστα ἀποτελέσματα».

(1) Ὁ νόμος οὗτος προυκάλεσε σοβαρὰ παρεμπίπτοντα, ἅτινα συνέβησαν ἐν Λίλλῃ συνεπείᾳ τῆς θέσεως εἰς ἐνέργειαν τοῦ νόμου τῆς 7 Φεβρουαρίου 1880. Ἡ γενομένη μεταρρύθμισις ὑπὸ τοῦ νόμου αὐτοῦ, ὅστις ἔδωκε τοῖς συμβουλίοις τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν τοὺς ἑαυτῶν προέδρους καὶ ἀντιπροέδρους, ἐγένετο κάκιστα ἀποδεκτὴ ἐν Λίλλῃ ὑπὸ τῶν τεχνουργῶν κριτῶν. Οὗτοι ἔδοσαν πάντες ὁμοῦ τὴν ἑαυτῶν παραίτησιν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1880. Τῇ 24 Μαΐου ἐνηργήθη δευτέρα ἐκλογή. Καὶ ταύτῃ ἐπηκολούθησε νέα ἀθρόα παραίτησις. Τρίτη ἐκλογή, ἣ ἐπηκολούθησε μετ' ὀλίγον τρίτη ἀθρόα παραίτησις, ἐγένετο κατ' Ἰανουάριου 1881. Διὰ διατάγματος ἐκηρύχθη ἡ διάλυσις τοῦ συμβουλίου. Νέα ἐκλογὴ καὶ εἶτα νέα ἀθρόα παραίτησις τῶν κυρίων ἐπηκολούθησαν. Ἐν Angers καὶ Armentières ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμα αὐτό.

τελοῦσι τὸ συμβούλιον, ὅσοι ἐκ τῶν ἐκλεχθέντων τακτικῶς συνετῶν ἀποδέχονται τὴν ἐντολὴν καὶ συνέρχονται, ἀρκεῖ μόνον ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν νὰ ἦναι ἴσος πρὸς τὸ ἥμισυ τοῦ ὁλικοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν, ἐξ ὧν σύγκειται τὸ συμβούλιον. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει αἱ διατάξεις, αἵτινες σκοποῦσι νὰ ἐξασφαλίσωσιν ἴσην συμμετοχὴν καὶ ἐπίδρασιν τοῖς ἐργάταις καὶ τοῖς κυρίοις ὑφίστανται τροποποιήσεις. Οὕτω κατὰ παρέκβασιν ἀπὸ τοῦ ἄρθρου 22 τοῦ διατάγματος τῆς 27 Μαΐου 1848 τὰ ἀποτελοῦντα τὸ εἰδικὸν τμῆμα δύο μέλη δύνανται νὰ ληφθῶσιν ἀποκλειστικῶς εἴτε ἐκ τῶν κυρίων συνετῶν, εἴτε ἐκ τῶν ἐργατῶν συνετῶν· κατὰ παρέκβασιν ἀπὸ τοῦ ἄρθρ. 11 τοῦ νόμου τῆς 1 Ἰουνίου 1853 τὰ τέσσαρα μέλη τοῦ γενικοῦ τμήματος δύνανται νὰ ληφθῶσιν ἄνευ διακρίσεως ἰδιότητος ἐκ τῶν ἐγκαθεσταμένων συνετῶν. Κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ ἄρθρ. 2 τοῦ νόμου τῆς 7 Φεβρουαρίου 1880 ὁ πρόεδρος καὶ ἀντιπρόεδρος δύνανται νὰ ληφθῶσιν ἀμφότεροι ἐκ τῶν κυρίων συνετῶν ἢ ἐκ τῶν ἐργατῶν συνετῶν. Τέλος κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ αὐτοῦ νόμου τῆς 7 Φεβρουαρίου 1880 ἐν τῷ εἰδικῷ τμήματι δύναται νὰ μὴ προεδρεύῃ ἐναλλὰξ κύριος καὶ ἐργάτης. Τοιουτοτρόπως δὲ δύναται νὰ συμβῇ, ὥστε οἱ ἐργάται μόνοι νὰ δικάζωσι τοὺς κυρίους ἀπόντας καὶ οἱ κύριοι μόνοι νὰ ἀποφασίζωσι ἐπὶ τῶν ἀξιώσεων τῶν ἐργατῶν. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους τὸ νὰ ἐκπροσωπῶνται ἀμφότεραι αἱ κατηγορίαι ἐν τῷ συμβουλίῳ ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτῶν. Ἂν τις τούτων ἀπέχῃ, τοῦτο βλάπτει μόνον τοὺς δόντας ἐντολὴν τοῖς συνετοῖς νὰ ἀπέχωσι.

543. *Χαρακτὴρ τῶν μελῶν τῶν συμβουλίων συνετῶν.* — Οἱ συνετοὶ μετέχουσι τῆς διαχειρίσεως τῆς δικαιοσύνης. Πρέπει ἆρά γε ὡς ἐκ τούτου νὰ θεωρῶνται κατὰ πάντα ὡς κύρια δικαστικὰ πρόσωπα; Οὐδεμία νομικὴ διάταξις ἐπιτρέπει τὴν τοιαύτην πλήρη ἐξομοίωσιν. Ἡ δικαστικὴ ὑπηρεσία τῶν συνετῶν εἶναι κατὰ περίστασιν, ἔχουσι δὲ οὗτοι σπουδαῖα διοικητικὰ καθήκοντα καὶ δὲν ἀπολαύουσι τῆς ἰσοβιότητος τῶν κυρίως δικαστικῶν προσώπων (ἀριθ. 540). Διὸ καὶ ἡ ὁρκωμοσία αὐτῶν γίνεται ἐνώπιον τοῦ νομάρχου καὶ οὐχὶ ἐνώπιον Πρωτοδικείου ἢ Ἐφετείου.

Ὀρθὸν φαίνεται κατ' ἀκολουθίαν νὰ μὴ ἐφαρμόζωνται ἐπὶ τῶν συνετῶν αἱ εἰδικαὶ νομικαὶ διατάξεις, αἵτινες ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν δικαστικῶν πρρσώπων ἔξω τῆς ἀσκήσεως τῶν ἐκυτῶν καθηκόντων. Καθ' ὅσον ὅμως οἱ συνετοὶ ἐκπληροῦσι καθήκοντα δικαστῶν, ἐν τῇ ἐνα-

σκήσει τῶν καθηκόντων αὐτῶν δέον νὰ ὑπόκεινται εἰς τοὺς διέποντας τοὺς τακτικοὺς δικαστὰς κανόνας. Αὐτὸ τὸ συμφέρον τῶν δικαζομένων ἀπαιτεῖ τοῦτο.

Ἐκ τῆς πρώτης ἀρχῆς προκύπτει ὅτι οἱ συνετοὶ 1ον δὲν ἀπαλλάσσονται τῶν δημοσίων βαρῶν· δύνανται ἰδίως νὰ ἦναι ἔνορκοι, ἂν καὶ τὸ ἄρθρ. 387 ποιν. δικον. κηρύσσει ἀσυμβίβαστα τὰ καθήκοντα τοῦ ἐνόρκου πρὸς τὰ τοῦ δικαστοῦ. 2ον ὅτι δι' αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει τὸ μὴ ἐκλέξιμον ἢ τὸ ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰς αἱρετὰς ἀρχάς. 3ον ὅτι δὲν ὑπόκεινται εἰς εἰδικὴν δικαιοδοσίαν ἕνεκα τῶν ποινικῶν παραβάσεων τῶν διαπραττομένων ἔξω τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων (ἄρθρ. 479 κώδ. ποιν. δικ.).

Ἐκ τῆς δευτέρας ἀρχῆς δύναται νὰ συναχθῇ ὅτι τὰ μέλη τῶν συμβουλίων συνετῶν κατηγορούμενα ἐπὶ δωροδοκίᾳ ἢ ἐπὶ καταχρήσει ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν καθηκόντων, μόνον κατὰ τοὺς τεθειμένους ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 484 κώδ. ποιν. δικον. κανόνας δύνανται νὰ καταδιωχθῶσι καὶ δικασθῶσι.(1)

ΤΜΗΜΑ II.— ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΣΥΝΕΤΩΝ.

544. Τὰ συμβούλια συνετῶν ἔχουσι καθήκοντα δικαστικὰ καὶ διοικητικά.

Τὰ δικαστικὰ αὐτῶν καθήκοντα εἶναι ἅμα πολιτικῆς καὶ ποινικῆς δικαιοσύνης, εἶναι δὲ περιοριστικῶς καθωρισμένα ὑπὸ τῶν νόμων, διότι ἡ δικαιοδοσία τῶν συνετῶν εἶναι ἐξαιρετική.

545. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΣ. — *Ἁρμοδιότης λόγῳ ὕλης.* — Ἡ ἁρμοδιότης τῶν συνετῶν εἶναι μικτή. Διὰ νὰ ἦναι ἁρμόδιοι ἀπαιτεῖται ἡ διαφορὰ νὰ ἐγείρηται μεταξὺ προσώπων ἐχόντων ὡρισμένην ἰδιότητα, καὶ νὰ ἦναι ἅμα ὡρισμένης τινὸς φύσεως.

Τὰ συμβούλια συνετῶν εἶναι ἁρμόδια μόνον ὡς πρὸς τοὺς τεχνουρ-

---

(1) Ὅρ. ἐναντίαν ἀπ. Ἐφ. Paris 11 Αὐγούστου 1897 Monit. judic. de Lyon ἀριθ. τῆς 26 Ὀκτωβρίου 1897. Ἐπιχείρημα ἐκ τῶν περιοριστικῶν ὅρων τοῦ ἄρθρ. 483 ποιν. δικον. εἰς οὓς ἀναφέρεται τὸ ἄρθρ. 484.

γοὺς (1) τοὺς ἐργοστασιάρχας, τοὺς ἀρχιτεχνίτας (contre-maîtres), τοὺς ἐργάτας, καὶ τοὺς τεχνίτας, τοὺς ἀσκοῦντας μίαν ἐκ τῶν δι' ἃς ἱδρύθησαν βιομηχανιῶν (ἀριθ. 536). Δικάζουσι δὲ διαφορὰς ἐγειρομένας μεταξὺ τῶν κατασκευαστῶν καὶ τῶν προσώπων αὐτῶν ἐκ τῆς μισθώσεως τῆς ἐργασίας (ἄρθρ. 10. Δ. 20 Φεβρουαρίου 1810).

Ἡ ἁρμοδιότης τῶν συμβουλίων συνετῶν προϋποτίθησιν ἄρα σχέσιν ὑπαλληλίας μεταξὺ τοῦ ἑνὸς τῶν διαδίκων καὶ τοῦ ἀντιδίκου αὐτοῦ. Ἑπομένως δὲν ὑφίσταται ἐπὶ διαφορᾶς μεταξὺ τεχνουργῶν (2) οὔτε μεταξὺ τεχνουργοῦ καὶ προσώπου, ὅπερ καίτοι ἐργαζόμενον, διὰ τὸν τεχνουργὸν δὲν δύναται ὅμως νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑπάλληλος αὐτοῦ. Τοιοῦτον π. χ. πρόσωπον εἶναι ὁ τεχνίτης, ὅστις ἐπιφορτίζεται νὰ προμηθεύσῃ τῷ τεχνουργῷ σχέδια τῆς ἑαυτοῦ ἐπινοήσεως(3). Σπουδαῖον δὲ εἶναι νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ παρεχομένη ἐργάτῃ τινὶ μετοχὴ ἐν τοῖς κέρδεσι τοῦ ἑαυτοῦ κυρίου δὲν ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐργάτου διὰ νὰ προσδώσῃ τὴν τοῦ ἑταίρου. Αἱ ἐγειρόμεναι μεταξὺ τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ τοῦ τοιούτου ἐργάτου διαφοραὶ ὑπάγονται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ συμβουλίου συνετῶν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν τοῦ ἐμποροδικείου δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 631, 2ου ἐμπορ. κώδικος(4).

Καὶ μεταξὺ τῶν προσώπων αὐτῶν ἡ ἁρμοδιότης τῶν συμβουλίων συνετῶν δὲν ὑφίσταται διὰ πάσας τὰς διαφοράς, ἃς δύνανται νὰ ἔχωσι ταῦτα, ἀλλὰ μόνον διὰ τὰς γεννωμένας ἐκ τοῦ συμβολαίου τῆς μισθώσεως τῆς ἐργασίας. Ὅθεν τὰ συμβούλια συνετῶν δικάζουσιν ἰδίως

---

(1) Τὸ Κράτος δὲν δύναται νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς τεχνουργὸν καὶ κατ' ἀκολουθίαν αἱ ἐγειρόμεναι ὑπὸ τῶν ἐργατῶν κατὰ τῆς διοικήσεως τῆς ὁδοποιΐας καὶ γεφυροποιΐας (ponts et chaussées), ἥτις προσέλαβεν αὐτοὺς διά τινας ἐργασίας, δὲν εἶναι τῆς ἁρμοδιότητος τῶν συμβουλίων συνετῶν. Ἀπ. ἀκυρ. 28 Ἀπριλίου 1896. Le Droit ἀριθ. 24 Σεπτεμβρίου 1896.

(2) Ἀπ. Ἀκυρ. 2 Φεβρουαρ. 1825.

(3) Ὅρ. Ἀκυρ. 1 Ἀπριλίου 1840 S 1840, I. 605 Δ. 1840 1. 140. — Ἡ μεταξὺ ἐργάτου καὶ ὑπαλλήλου διάκρισις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἀσκουμένης ἐργασίας καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς σπουδαιότητος καὶ τοῦ τρόπου τῆς πληρωμῆς. Ἀπ. Ἐμποροδ. Seine 9 Βρίου 1888. La Loi τῆς 16 Νοεμβρ: 1888 (ἐφαρμογὴ ἐπὶ κόπτου πληρωνομένου πρὸς δρ. 6000 κατ' ἔτος).

(4) Ἀπ. Πρωτοδ. Bruxelles 26 Νοεμβρ. 1884. Revue de Droit commercial industriel et maritime 1885, II, σελ. 161. Τὰ κείμενα τοῦ γαλλικοῦ καὶ τοῦ βελγικοῦ νόμου εἶναι διάφορα, αἱ ἀρχαὶ ὅμως, ἃς καθιεροῦσιν, εἶναι αἱ αὐταί. Ὅρ. Τομ. II ἀρ. 58 καὶ ἀπ.

τὰ ζητήματα περὶ μισθοῦ, περὶ λύσεως τῆς μισθώσεως (congés) περὶ αἰτήσεων πιστοποιητικοῦ κλπ.(1) Τὰ ζητήματα περὶ μισθοῦ εἶναι τὰ πολυπληθέστερα ἐκ τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν ταύτην.(2) Ἐπὶ τῶν ζητημάτων αὐτῶν πρέπει νὰ δίδηται προσοχή, ὅπως ἀποφεύγηται σύγχυσίς τις. Τὰ συμβούλια συνετῶν καλοῦνται, ὅταν ἐγείρηται ἀμφισβήτησις, νὰ κανονίσωσι τὸν μισθόν, καθορίζοντα τὴν ἔννοιαν τῶν γενομένων μεταξὺ τοῦ κυρίου καὶ τοῦ ἐργάτου συμφωνιῶν. Ἀλλὰ δὲν δύνανται, ἐπὶ διαφωνίας περὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ μισθοῦ, νὰ κανονίσωσιν αὐτὸν διὰ τὸ μέλλον. Δὲν δύνανται ἄρα, ὁσάκις ἀπεργία τις εἶναι ἀπειλητική, νὰ ἀσκῶσι τὴν ἑαυτῶν δικαιοδοσίαν πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῆς. Διὰ νόμου τῆς 27 Δεκεμβρίου 1892 ὠργανώθη εἰδικὸς συμβιβαστικὸς τρόπος καὶ διαιτησία,(3) ὁ δὲ θεσμὸς αὐτὸς εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν διακεκριμένος ἀπὸ τῶν συμβουλίων συνετῶν.

Δυνάμει τῶν τεθειμένων ἀνωτέρω ἀρχῶν τὰ συμβούλια τῶν συνετῶν εἶναι ἀναρμόδια νὰ ἀποφασίζωσιν ἐπὶ διαφορῶν ἐγειρομένων μεταξὺ κυρίου καὶ ἐργάτου, ἐὰν ἡ ἔρις ἔχῃ ἄλλην αἰτίαν καὶ δὲν ἀνεφύη συνεπεία τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ ἑνὸς ἐν τῷ τεχνουργείῳ τοῦ ἑτέρου (4). Οὕτω τὸ συμβούλιον συνετῶν δὲν εἶναι ἁρμόδιον ἂν πρόκειται περὶ διαφορᾶς σχετικῆς πρὸς παραγγελίαν ἐργάτῃ ἐργαζομένῳ

---

(1) Κατ' ἀρχὰς ὁ νομοθέτης προὐτίθετο ἰδίως νὰ κανονίσῃ τὰς μικρὰς διαφοράς, αἵτινες ἠδύναντο νὰ ἐγείρωνται ὡς πρὸς τὴν κακὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας.

(2) Τῷ 1894 ἐπὶ 50105 ὑποθέσεων ὑποβληθεισῶν ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὰ συμβούλια συνετῶν αἱ 33176 ἦσαν σχετικαὶ πρὸς ζητήματα μισθοῦ. Τὰ συμβούλια συνετῶν δὲν ἔχουσι δικαιοδοσίαν πρὸς ἐκδίκασιν διαφορᾶς, ἀφορώσης εἰς κανονισμὸν τοῦ λ)σμοῦ τῶν ὀφειλομένων εἰς ἐργάτην ὑπὸ ταμείου περιθάλψεως, ὅταν τὸ ταμεῖον αὐτὸ συνέστησεν ὁ κύριος ἐκ καθαρᾶς ἐλευθεριότητος καὶ ἐπεφυλάξατο τὸ δικαίωμα νὰ τροποποιῇ τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ ὅπως θέλει. Ἐν τούτῳ δὲν ὑπάρχει παρεπομένη τῷ συναλλάγματι τῆς μισθώσεως σύμβασις. Ἀπ. Ἀκυρ. 18 Ἀπριλίου 1893. Δ. 1893, 2. 375.

(3) Ἐν Βελγίῳ νόμος τις τῆς 16 Αὐγούστου 1887 ὥρισεν ὅτι ἱδρύεται συμβούλιον τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἐργασίας ἐν παντὶ τόπῳ, ἔνθα ἡ χρησιμότης αὐτοῦ εἶναι βεβεβαιωμένη. Τὰ συμβούλια ταῦτα ἔχουσιν ἀποστολὴν νὰ μεριμνῶσι διασκεπτόμενα περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων τῶν κυρίων καὶ τῶν ἐργατῶν, νὰ προλαμβάνωσι καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἐξομαλίζωσι τὰς διαφοράς, αἵτινες δύναται νὰ γεννῶνται μεταξὺ αὐτῶν.

(4) Ambroise Rendu, Traité pratique de Droit industriel, ἀρ. 1091.

εἰς βιομηχανίαν διάφορον τῆς τοῦ τεχνουργοῦ, σχετικὴν φέρ' εἰπεῖν πρὸς παραγγελίαν γενομένην ὑπὸ τεχνουργοῦ μεταξωτῶν ὑφασμάτων πρὸς λεπτουργὸν διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ἐργοστασίου αὐτοῦ.(1)

Τὸ συμβούλιον συνετῶν εἶναι ἄρα ἁρμόδιον νὰ ἀποφασίζῃ ἐπὶ ἀγωγῆς περὶ ἀποζημιώσεως ἐγειρομένης ὑπὸ ἐργάτου κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ κυρίου ἕνεκα δυστυχήματος, οὗτινος ἰσχυρίζεται ὁ ἐργάτης ὅτι ἐγένετο θῦμα ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ ἑαυτοῦ ἐπαγγέλματος; Ἡ ἀναρμοδιότης τοῦ συμβουλίου εἶναι φανερὰ ἂν ἡ εὐθύνη τοῦ κυρίου στηρίζηται εἰς τὰ ἄρθρα 1382—1383 ἀστ. κώδ., διότι κατὰ τοιαύτην βάσιν ἡ διαφορὰ δὲν σχετίζεται πρὸς τὸ συμβόλαιον τῆς μισθώσεως ἐργασίας.(2) Ἡ αὐτὴ ὅμως λύσις πρέπει νὰ δοθῇ, καὶ ἂν γείκῃ δεκτὸν ὅτι ἡ εὐθύνη τοῦ κυρίου πηγάζει ἐκ τοῦ συμβολαίου αὐτοῦ. Ἡ νομοθεσία τοῦ 1806, καθορίζουσα τὴν ἁρμοδιότητα τῶν συμβουλίων συνετῶν, δὲν ἀπέβλεψε βεβαίως εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν διαφορῶν, αἵτινες ἦσαν ἐλάχισται ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ αἰῶνος.(3)

546. Διάφοροι νόμοι παρεδέξαντο τὴν ἁρμοδιότητα τῶν συμβουλίων συνετῶν ἐπὶ ὡρισμένων εἰδικῶν περιπτώσεων, αἵτινες ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸν γενικὸν σκοπὸν τοῦ θεσμοῦ. Οὕτω τὰ συμβούλια συνετῶν ἀποφασίζουσιν.

Ἐπὶ πάσης ἀγωγῆς ἀφορώσης εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἢ εἰς τὴν διάλυσιν τοῦ συναλλάγματος τῆς μαθητείας (νόμ. 22 Φεβρουαρίου 1851, ἄρθρ. 18).(4).

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 12 Δεκεμβρίου 1836. Ὅρ. ὡσαύτως ἀπ. Ἐμποροδ. Seine 20 Σεπτεμβρ. 1895. «Le Droit» τῆς 12 Ὀκτωβρίου. Τὸ συμβούλιον συνετῶν δὲν εἶναι ἁρμόδιον ἐπὶ ἀπαιτήσεως ἐγειρομένης ὑπὸ ἁμαξηλάτου κατὰ μαρμαροποιοῦ, ὅστις χρησιμοποιεῖ αὐτόν.

(2) Ἀπ. Ἐμποροδ. Amiens 15 Φεβρ. 1898 «La Loi» τῆς 8ης Μαρτίου 1898.

(3) Οὐδεμία ἐκ τῶν πολλῶν προτάσεων νόμων περὶ εὐθύνης τοῦ κυρίου ἐν περιπτώσει δυστυχήματος ἀπέδωκεν ἁρμοδιότητα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ εἰς τὰ συμβούλια συνετῶν.

(4) Ἀλλὰ τὸ συμβούλιον συνετῶν δὲν εἶναι ἁρμόδιον νὰ ἀποφασίσῃ οὐδ' ἐπὶ διαφορᾶς γεννηθείσης μεταξὺ τοῦ μαθητευομένου καὶ τοῦ προϊσταμένου αὐτοῦ βιομηχάνου, ὅταν ἡ διαφορὰ αὕτη ἦναι ξένη πρὸς τὸ συνάλλαγμα τῆς μαθητείας. Ἀπ. Ἐφ. Orléans 24 Αὐγούστ. 1877 D. 1880. 5. 315. Ἐν τῇ περὶ ἧς ἡ ἀπόφασις αὕτη δίκῃ ἐπρόκειτο περὶ ἀγωγῆς ἀποζημιώσεως ἕνεκα τραυμάτων γενομένων ὑπὸ μαθητευομένου εἰς ἵππον τοῦ προϊσταμένου βιομηχάνου).

Ἐπὶ τῶν περὶ ἀποζημιώσεως ἀγωγῶν τῶν ἐγειρομένων ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ συναλλάγματος αὐτοῦ (νόμ. 22 Φεβρουαρ. 1851, ἄρθρ. 19).

Ἐπὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῶν ἐγειρομένων κατὰ τριτων ἕνεκεν ἀποπλανήσεως μαθητευομένου ἀπὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ (νόμ. 22 Φεβρουαρ. 1851, ἄρθρ. 13 καὶ 18).

Ἐπὶ τῶν διαφορῶν, αἵτινες δύναται νὰ ἐγερθῶσι σχετικῶς πρὸς τὰς αἰτουμένας ὑπὸ τῶν ἐργατῶν ἀφέσεις (congés) καὶ πρὸς τὴν παρακράτησιν τῶν βιβλιαρίων τῶν ἐργατῶν ὑπὸ τῶν προϊσταμένων κυρίων (1) (νόμ. 14—21 Μαΐου 1851, ἄρθρ. 7).

547. Ὁ κανὼν «ὁ δικαστὴς τῆς ἀγωγῆς εἶναι δικαστὴς καὶ τῆς ἐνστάσεως» ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν συμβουλίων συνετῶν. Κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος αὐτοῦ τὰ συμβούλια αὐτὰ δὲν δύνανται νὰ ἀποφασίσωσιν οὔτε περὶ πλαστογραφίας, οὔτε περὶ γνησιότητος ἐγγράφων (ἐξ ἀναλογίας ἀριθ. 380) οὔτε περὶ ζητημάτων περὶ καταστάσεως τῶν διαδίκων καὶ περὶ κληρονομικῆς ἰδιότητος οὔτε περὶ ἐξαιρέσεως.

Τὰ τῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἰδιότητος ζητήματα παραπέμπονται εἰς τὸ πρωτοδικεῖον ὑπὸ τοῦ συμβουλίου συνετῶν, ὅπερ ἀναβάλλει τὴν ἐπὶ τῆς οὐσίας ἀπόφασιν μέχρι τῆς λύσεως τῶν ζητημάτων αὐτῶν. Ὡς πρὸς τὰς ἐξαιρέσεις, ἃς κανονίζει τὸ διάταγμα τῆς 11 Ἰουλίου 1809 (ἄρθρ. 54—57), αὗται φέρονται ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ συμβούλιον συνετῶν ἢ ἂν ἐλλείψει ἐμποροδικείου ἐνώπιον τοῦ ὡς ἐμποροδικείου δικάζοντος πρωτοδικείου.

Κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος «ὁ δικαστὴς τῆς ἀγωγῆς εἶναι δικαστὴς καὶ τῆς ἐνστάσεως» ἀνταγωγικαὶ ἀπαιτήσεις δύνανται νὰ γείνωσιν ἐνώπιον τῶν συμβουλίων συνετῶν. Ὡς πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις ταύτας ἐγείρεται ζήτημα διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐκκλητοῦ ἢ ἀνεκκλήτου (ὅρ. ἀριθ. 549).

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου τοῦ 1851 ὡς πρὸς τὴν ἁρμοδιότητα προϋποθέτει ἐπάγγελμα καθαρῶς τεχνουργικὸν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ νόμος εἶναι ξένος πρὸς τὰς σχέσεις τὰς μεταξὺ χειρουργοῦ-ὀδοντιατροῦ καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ. Ἀπ. Ἐφ. Toulouse 29 Νοεμβρ. 1891 D. 1892. 2. 616. Τὸ ἐφετεῖον δέχεται ὅτι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ὀδοντιατροῦ δὲν εἶναι ἐμπορικόν. Ὅρ. ἀνωτέρω ἀριθ. 116.

(1) Ὅρ. περὶ τῶν βιβλίων τοὺς νόμους τῆς 2 Ἰουλίου 1890 καὶ 2 Νοεμβρίου 1892 (ἄρθρ, 10).

548. *Ἁρμοδιότης* «ratione personæ». — Ἡ σχετικὴ ἁρμοδιότης κανονίζεται οὐχὶ ἐκ τῆς προσωπικῆς κατοικίας τῶν δικαζομένων συμφώνως πρὸς τὸν κανόνα actor sequitur forum rei, ἀλλ' ἐκ τῆς θέσεως τοῦ ἐργοστασίου, ὅπερ διευθύνουσιν ἢ εἰς ὃ ἀνήκουσι (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 11). Ἕκαστον συμβούλιον συνετῶν εἶναι ἁρμόδιον διὰ τὰς διαφορὰς τὰς μεταξὺ τῶν βιομηχάνων καὶ τῶν ἐργατῶν τῶν κειμένων ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτοῦ ἐργοστασίων, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ κατοικία τῶν διαδίκων.

549. *Ἁρμοδιότης ἐν πρώτῳ καὶ ἐν τελευταίῳ βαθμῷ.* — Τὸ ποσὸν τῶν ἀπαιτήσεων οὐδεμίαν ἔχει ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν ἁρμοδιότητα τῶν συμβουλίων συνετῶν. Ταῦτα εἶναι ἁρμόδια, εἰς οἱονδήποτε ποσὸν καὶ ἂν ἀνέρχηται τὸ ἀντικείμενον τῆς δίκης. Τὸ ποσὸν ὅμως τῶν ἀπαιτήσεων εἶναι ἐξεταστέον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ἐκκλητοῦ ἢ τοῦ ἀνεκκλήτου τῆς ὑποθέσεως. Αἱ ἀποφάσεις τῶν συμβουλίων συνετῶν εἶναι ἀνέκκλητοι, ὅταν τὸ αἰτούμενον διὰ τῆς ἀγωγῆς κεφάλαιον δὲν ὑπερβαίνῃ τὰ 200 φρ.(1) Ἐν τῇ ἐναντίᾳ περιπτώσει αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν ὑπόκεινται εἰς ἔφεσιν. Προκειμένου δὲ περὶ ἀναρμοδιότητος, ἡ ἔφεσις εἶναι πάντοτε δεκτή, οἱονδήποτε καὶ ἂν ᾖ τὸ ποσὸν τῆς ἀγωγῆς.(2)

---

(1) Περὶ τῶν ἐπενεχθεισῶν εἰς τὴν νομοθεσίαν ὡς πρὸς τοῦτο τροποποιήσεων, ὅρ. Sauzet, op. cit. σελ. 9. Ἐν τῷ ψηφισθέντι τῷ 1892 ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων νομοσχεδίῳ τὸ ὅριον τῆς ἐν τελευταίῳ βαθμῷ ἁρμοδιότητος τῶν συμβουλίων συνετῶν ἐξετάθη εἰς φρ. 580. Ἡ Γερουσία ἐν ἔτει 1894 ἀπεδέξατο τὸ ποσὸν τῶν 300 φρ. καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἐργασίας ἐπιτροπὴ ἐν ἔτει 1896 ἐτήρησε τὸ ποσὸν τῶν 500 φρ. συνηγορήσασα ὑπὲρ τούτου ἐκ τῆς σπουδαιότητος, ἣν δύνανται νὰ λάβωσιν αἱ φερόμεναι ἐνώπιον τῶν συμβουλίων συνετῶν διαφοραὶ συνεπείᾳ τῆς προσθήκης τῶν ἐμπορικῶν συνετῶν. Εἶναι σύμφωνον πρὸς τὸ κοινὸν δίκαιον τὸ νὰ ὁρίζηται τὸ ὅριον τοῦ ἀνεκκλήτου ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς ἀγωγῆς. Μέχρι τοῦ νόμου τῆς 1 Ἰουνίου 1853 εἶχεν ἄλλως. Κατὰ τὸ διάταγμα τῆς 3 Αὐγούστου 1810 ἡ ἔφεσις ἦτο δεκτὴ μόνον, ἂν ἡ καταδίκη ὑπερέβαινε τὰ 100 φρ. κατά τε τὴν κυρίαν αἴτησιν καὶ τὰ παρεπόμενα. Παρετηρήθη ὅτι ἀντίκειται εἰς πάντας τοὺς κανόνας νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν ὁ δικαστὴς νὰ ἐμποδίζῃ διὰ μόνης τῆς ἑαυτοῦ θελήσεως τὸν διάδικον ἀπὸ τοῦ νὰ προσβάλῃ τὴν καταδικάζουσαν αὐτὸν ἀπόφασιν ἐνώπιον ἀνωτέρου δικαστηρίου.—Περὶ διαφόρων προτάσεων τεινουσῶν εἰς αὔξησιν τοῦ ποσοῦ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν συμβουλίων συνετῶν ἐν τελευταίῳ βαθμῷ, ὅρ. Sauzet, op. cit., σελ. 11 καὶ 12.

(2) Ἀκυρ. 6 Αὐγούστου 1889. Le Droit ἀριθ. τῆς 5 Σεπτεμβρίου 1889.

Ζήτημα ἠγέρθη ὡς πρὸς τὸ παραδεκτὸν τῆς ἐφέσεως σχετικῶς πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῶν συμβουλίων συνετῶν τῶν ἀποφαινομένων ἐπὶ ἀνταγωγικῶν ἀπαιτήσεων. Εἶναι βέβαιον ὅτι κατ' ἀρχὴν τὸ συμβούλιον συνετῶν ἐκκλητῶν μόνον ἀποφασίζει ἐπὶ τῶν δύο αἰτήσεων, ὅταν εἴτε ἡ τῆς κυρίας ἀγωγῆς, εἴτε ἡ τῆς ἀνταγωγῆς ὑπερβαίνῃ τὸ ποσὸν τοῦ πρώτου βαθμοῦ.(1) Ὡς πρὸς τοῦτο ὁ αὐτὸς κανὼν καθιεροῦται ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 25 Μαΐου 1838 (ἄρθρ. 7 καὶ 8) διὰ τὴν ἔφεσιν κατ' ἀποφάσεων τῶν εἰρηνοδικῶν καὶ ὑπὸ τῶν νόμων τῆς 11 Ἀπριλίου 1838 (ἄρθρ. 2) καὶ τῆς 3 Μαρτίου 1840 τοῦ τροποποιοῦντος τὸ ἄρθρ. 639 ἐμπ.κώδ. διὰ τὴν ἔφεσιν κατ' ἀποφάσεων τῶν πρωτοδικείων καὶ τῶν ἐμποροδικείων. Ἀλλ' εἰς τὸν κανόνα αὐτὸν οἱ δύο τελευταῖοι νόμοι ἐπιφέρουσιν ἐξαίρεσιν, ἣν ὅμως οὐδαμῶς δέχεται ὁ νόμος τῆς 25 Μαΐου 1838 περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν εἰρηνοδικῶν.(2) Ἡ ἐξαίρεσις αὕτη εἶναι ὅτι τὰ πρωτοδικεῖα καὶ τὰ ἐμποροδικεῖα ἀποφαίνονται πάντοτε ἀνεκκλήτως ἐπὶ τῶν ἀνταγωγικῶν περὶ ἀποζημιώσεως ἀπαιτήσεων, ὅταν αὗται βασίζωνται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς κυρίας ἀγωγῆς.

Ὡς πρὸς τὰς περὶ ἀποζημιώσεως ἀπαιτήσεις πότερον δέον νὰ ἐφαρμόζηται διὰ τὰ συμβούλια συνετῶν, ἡ παραδεδεγμένη διὰ τὰ πρωτοδικεῖα καὶ τὰ ἐμποροδικεῖα ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος ἢ ὁ παραδεδεγμένος διὰ τὰ εἰρηνοδικεῖα γενικὸς κανών ; Τὸ ζήτημα ἐτέθη ἐπανειλημμένως ἐπὶ τῆς ἐξῆς περιπτώσεως. Ἐργάτης τις ἐγείρει ἐνώπιον συμβουλίου συνετῶν ἀγωγὴν περὶ πληρωμῆς μισθοῦ κατωτέρου τῶν 200 φρ. Εἰς ἀπάντησιν ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς ταύτης, ἐφ' ἧς ἡ ἀπόφασις ἔσται ἀνέκκλητος, ὁ κύριος προβάλλει ἀπαίτησιν περὶ ἀποζημιώσεως διὰ ποσὸν ὑπὲρ τὰ 200 φρ. στηριζομένην ἐπὶ τοῦ λόγου ὅτι ἡ ἀβάσιμος ἀγωγὴ ἐξήγειρεν ἐργάτας τινὰς καὶ ἐπήνεγκε τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ ἐργοστασίου. Ἐνίοτε ἀπεφασίσθη ὅτι συμφώνως πρὸς τὸν παραδεδεγμένον ἐνώπιον τῶν πρωτοδικείων κανόνα καὶ αὐτὴ ἡ ἀνταγωγικὴ ἀπαίτησις δέον νὰ κριθῇ ἀνεκκλήτως ὑπὸ τῶν συμβουλίων συνετῶν.(3) Αἱ ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης

---

(1) Ἀπ. Ἐμπορ. Lyon 29 Ἰανουαρίου 1892 «La Loi» ἀριθ. τῆς 6 Μαΐου 1892. Ἀπ. Ἀκυρ. 30 Μαΐου 1892. «Le Droit» ἀριθ. τῆς 15 Ἰουλ. 1892.

(2) Ἀπ. Ἀκυρ. 26 Μαρτίου 1867. D. 1867. 1.102. Ἀπ. ἀκυρ. 26 Μαΐου 1873. D. 1874.1.120. Boitard, Colmet-Daage et Glasson. I, ἀριθ. 609.

(3) Ἀπ. Ἀκυρ. 12 Αὐγούστου 1889 «Le Droit» ἀριθ. τῆς 5 Σεπτεμβρ.

εἶπον ὅτι οἱ παραδεδεγμένοι διὰ τὰ ἐμποροδικεῖα κανόνες ἀποτελοῦσι τὸ κοινὸν δίκαιον, ὅπερ εἶναι ἐφαρμοστέον ἐνώπιον πασῶν τῶν δικαιοδοσιῶν ἐν ἐλλείψει εἰδικῶν νόμων, ὅτι δ' ἄλλως ἡ βασιζομένη ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἐπὶ τῆς κυρίας ἀγωγῆς ἀνταγωγικὴ ἀπαίτησις, ὡς οὖσα συνέπεια καὶ παρακολούθημα τῆς κυρίας, πρέπει νὰ μὴ ἀσκῇ οὐδεμίαν ἐπίδρασιν εἰς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ὁρίου τῆς ἁρμοδιότητος. Ἡμῖν φαίνεται συμφωνότερον πρὸς τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀρχὰς νὰ ἐφαρμόζηται ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ διὰ τὰ εἰρηνοδικεῖα νόμος τῆς 25 Μαΐου 1838 καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ γείνῃ δεκτὸν ὅτι ἡ ἐπὶ τῶν δύο αἰτήσεων ἀπόφασις εἶναι μόνον εἰς πρῶτον βαθμόν, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ἡ ἀνταγωγικὴ ἀπαίτησις, καίπερ οὖσα ἀπαίτησις περὶ ἀποζημιώσεως, ὑπερβαίνει τὸ ποσὸν τῆς ἀνεκκλήτου ἀποφάσεως.(1) Ἐνώπιον τῶν συμβουλίων συνετῶν πρέπει νὰ ἐφαρμόζωνται κατ' ἀρχὴν οἱ κανόνες τῆς ἐνώπιον τῶν Εἰρηνοδικῶν διαδικασίας. Ἄλλως θὰ περιήρχετό τις εἰς τὸ παράδοξον τοῦτο, ὅτι, ὅπου δὲν ὑπάρχει συμβούλιον συνετῶν καὶ ὅπου ἑπομένως εἶναι ἁρμόδιος ὁ Εἰρηνοδίκης, ἡ ἔφεσις θὰ ἦτο παραδεκτή, ἐνῷ ἐξ ἄλλου θὰ ἀπεκλείετο ὅπου ὑφίσταται συμβούλιον συνετῶν.

550. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗ.— Ὑπὸ ποινικὴν ἔποψιν τὰ συμβούλια συνετῶν ἔχουσι δικαιοδοσίαν πρὸς ἐκδίκασιν πάσης παραβάσεως τεινούσης εἰς διατάραξιν τῆς ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τάξεως καὶ πειθαρχίας καὶ παντὸς βαρέος πταίσματος τῶν μαθητευομένων πρὸς τοὺς κυρίους. Ἡ ἐπιβαλλομένη δὲ ὑπ' αὐτῶν ποινὴ δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίνῃ τὴν φυλάκισιν τριῶν ἡμερῶν (Δ. 3 Αὐγούστ. 1810, ἄρθρ. 4). (2)

1889. Ἀπ. Ἐμποροδ. Havre 4 Δεκεμβρ. 1882. «Revue de Droit commercial» 1884. 2. 29. Ch. Constant «Des demandes reconventionelles devant les conseils des prud'hommes au point de vue du taux du ressort» [Revue de Droit commercial, 1885. 1. 151).

(1) Ἡ ὑπὸ τοῦ συμβουλίου συνετῶν ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθρ. 4 τοῦ διατάγματος τῆς 3 Αὐγούστου 1880 εἶναι σπανιωτάτη. Μέχρι τοῦ 1871 ἀναλογοῦσι κατὰ μέσον ὅρον ἐννέα καταδίκαι κατ' ἔτος διὰ πράξεις προβλεπομένας ὑπὸ τῆς διατάξεως αὐτῆς. Ἀπὸ τοῦ 1871 μέχρι τοῦ 1880 τὸ ἄρθρ. 4 οὐδέποτε ἐφηρμόσθη. Ἀπὸ τοῦ 1881 μέχρι τοῦ 1885 αἱ εἰσαχθεῖσαι ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου συνετῶν παραβάσεις τῆς ἀστυνομίας τῶν ἐργοστασίων ἀνῆλθον εἰς 18 (ὁ μέσος ἄρα ὅρος διὰ τὴν περίοδον ταύτην εἶναι 4 κατ' ἔτος).

(2) Ἀπ. ἐμποροδ. Seine 13 Ἰουνίου, 27 Ἰουνίου, 30 Ὀκτωβρίου 1884. «Revue de droit commercial» 1885. 2. 10, 11 καὶ 14.

Ἡ ποινικὴ δικαιοδοσία τῶν συμβουλίων συνετῶν περιορίζεται, ὅπως καὶ ἡ ἀστική, ἐν ταῖς ὁριζομέναις ἐν τῷ διατάγματι τῆς συστάσεως βιομηχανίαις. Πλὴν τούτου ἡ ποινικὴ δικαιοδοσία ἐφαρμόζεται μόνον ἐπὶ τῶν ἐργατῶν, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν διευθυντῶν (maîtres). Τὸ διάταγμα τοῦ 1810 φαίνεται ὅτι εἶχεν ἰδίως ὑπ' ὄψιν τὰς διενέξεις, τὰς ἔριδας, τὰς ὑβριστικὰς ἀπαντήσεις, τὰς πράξεις ἀνυποταξίας. Πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ διατάγματος ἀπαιτεῖται ἔτι νὰ πρόκειται περὶ τῶν ἐργατῶν τῶν χρησιμοποιουμένων ἐν αὐτῷ τῷ ἐργοστασίῳ, οὗτινος διεταράχθη ἡ τάξις· διὰ τοὺς ξένους, οἵτινες εὑρισκόμενοι ἔν τινι ἐργοστασίῳ διαταράττουσι τὴν ἐν αὐτῷ, τάξιν, τὰ συμβούλια συνετῶν δὲν ἔχουσι δικαιοδοσίαν.

Ἡ δικαιοδοσία τῶν συμβουλίων συνετῶν δὲν ἀποκλείει τὴν τῶν ποινικῶν δικαστηρίων. Ταῦτα δύνανται νὰ ἐπιλαμβάνωνται μόνα ἢ καὶ ἅμα μετὰ τῶν συμβουλίων συνετῶν τῆς ἐκδικάσεως, ἂν αἱ πράξεις ἀποτελῶσιν ἅμα προσβολὰς τῆς πειθαρχίας καὶ παραβάσεις τοῦ κοινοῦ δικαίου.

551. ΠΑΝΤΟΙΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ. — Τὰ συμβούλια συνετῶν ἔχουσι πολλαπλᾶ διοικητικὰ καθήκοντα, ἅτινα ἔχουσιν ἀντικείμενον. α') Τὴν διαφύλαξιν τῆς κυριότητος τῶν σχεδίων κατασκευῆς. β') Τοὺς κανονισμοὺς τῶν λογαριασμῶν μεταξὺ βιομηχάνων καὶ ἐργοστασιαρχῶν. γ') Τὴν ἐπίβλεψιν καὶ ἐπίσκεψιν τῶν ἐργαστηρίων. δ') Τὴν βεβαίωσιν τῶν παραβάσεων τῶν νόμων καὶ τῶν κανονισμῶν.

552 α'). *Κατάθεσις τῶν σχεδίων κατασκευῆς.* — Αἱ καταθέσεις τῶν σχεδίων κατασκευῆς δέον νὰ γίνωνται παρὰ τῇ γραμματείᾳ τοῦ συμβουλίου συνετῶν καὶ νὰ ἐγγράφωνται ἐπὶ εἰδικοῦ βιβλίου. Ἐν περιπτώσει ἀμφισβητήσεως περὶ τῆς κυριότητος σχεδίου τινός, τὸ συμβούλιον συνετῶν ἐκδίδει πιστοποίησιν, βεβαιοῦσαν τίς τῶν κυρίων ἐνήργησε πρῶτος τὴν κατάθεσιν. Ἀλλὰ τὸ συμβούλιον συνετῶν δὲν ἔχει ἄλλην δικαιοδοσίαν ἐν τῷ θέματι τούτῳ. Τὸ ζήτημα τῆς κυριότητος τοῦ σχεδίου κρίνεται ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου, ὅπερ ἀποφασίζει ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν περὶ ἀποζημιώσεως διὰ παραποίησιν τοῦ σχεδίου ἀγωγῶν (νομ. 18 Μαρτίου 1806, ἄρθρ. 14—17).

Οὐδεμία διάταξις ἀπονέμει τῷ συμβουλίῳ συνετῶν ἄλλην δικαιοδοσίαν ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν σχεδίων κατασκευῆς. Ἐν τούτοις τινὲς

ἠξίωσαν ὅτι ὁ πρόεδρος τοῦ συμβουλίου αὐτοῦ ἔχει ἁρμοδιότητα νὰ ἐπιτρέπῃ ἐπὶ αἰτήσει τὴν κατάσχεσιν τῶν ὡς παραπεποιημένων ἀξιουμένων σχεδίων.(1) Ἐν τῷ περὶ τῆς βιομηχανικῆς ἰδιοκτησίας (2) *ὀγδόῳ μέρει* τοῦ συγγράμματος τούτου καταδειχθήσεται ὅτι ἡ ἁρμοδιότης ἀνήκει ἀποκλειστικῶς τῷ προέδρῳ τοῦ πρωτοδικείου.(3)

Οὐδεὶς τῶν γαλλικῶν νόμων διέλαβε περὶ τῶν βιομηχανικῶν τύπων. Ἡ νομολογία ἐφαρμόζει ἐπ' αὐτῶν τὰς περὶ τῶν σχεδίων κατασκευῆς διατάξεις. Καὶ ταῦτα ἄρα δέον νὰ κατατιθῶνται ἐν τῇ γραμματείᾳ τοῦ συμβουλίου συνετῶν.

Ὁ νόμος τῆς 23 Ἰουνίου 1857 κατήργησε τὰ καθήκοντα καὶ τὴν ἁρμοδιότητα, ἣν εἶχον πρὸ τούτου τὰ συμβούλια συνετῶν ἐπὶ τῶν βιομηχανικῶν σημάτων. Πρὸ τοῦ νόμου τοῦ 1857, ἡ κατάθεσις τῶν βιομηχανικῶν σημάτων ἔδει νὰ γίνηται κατ' ἀρχὴν ἐν τῇ γραμματείᾳ τοῦ συμβουλίου συνετῶν καὶ παρὰ τῷ ἐμποροδικείῳ (Δ. 20 Φεβρουαρ. 1810 ἄρθρ. 7). Τὸ συμβούλιον συνετῶν ἐπεφορτίζετο νὰ δίδῃ γνώμην ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἂν τὰ νέα σήματα διεκρίνοντο ἐπαρκῶς ἀπὸ τῶν παλαιῶν (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 6). Οὕτω δὲ οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἠδύναντο νὰ διαφωτίζωνται περὶ τοῦ ὅτι τὰ σήματα, ἃ ἤθελον νὰ καταθέσωσιν, ἦσαν νέα καὶ εἰδικά. Ἐν περιπτώσει ἀμφισβητήσεως ἐγίνετο ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου συνετῶν ἡ πρὸς συμβιβασμὸν προκαταρκτικὴ διαδικασία καὶ ἐν ἀποτυχίᾳ τοῦ συμβιβασμοῦ ἀπεφάσιζε τὸ ἐμποροδικεῖον. Ἀλλὰ διὰ τὰ σήματα τῆς μαχαιροποιίας καὶ τῆς βιομηχανίας σιδηρικῶν εἰδῶν τὰ συμβούλια συνετῶν ἀπεφαίνοντο ὡς δικασταί. (Δ. 20 Φεβρουαρίου 1810 ἄρθρ. 4—7. Δ. 5 Σεπτεμβρίου 1810). Πάντα τὰ καθήκοντα ταῦτα τῶν συμβουλίων συνετῶν κατηργήθησαν εὐθὺς ὡς ἐτέθησαν ὁμοιόμορφοι κανόνες διὰ πάντα τὰ βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικὰ σήματα. Ἡ κατάθεσις τούτων γίνεται ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ ἐμποροδικείου χωρὶς νὰ δίδηται οὐδεμία προηγουμένη γνώμη. Τὰ πρωτοδικεῖα δὲν εἶναι ἁρμόδια νὰ ἀποφαίνωνται ἐπὶ ζητημά-

---

(1) Ἀπ. ἐφ. Lyon, 25 Μαρτίου 1863. S. 1887.2.57 ἐν ὑποσημειώσει.— Pouillet, «Traité des dessins de fabrique», ἀριθ. 109 καὶ 110.

(2) Τομ. X.

(3) Ἀπ. ἐφ. Paris, 11 Φεβρουαρίου 1875. Annales de la propr. industrielle, artistique et littéraire 1875.273. Ἀπ. πρωτοδ. Seine 27 Αὐγούστου 1879. ibid. 1880.110.

των περὶ κυριότητος καὶ σφετερισμοῦ σημάτων (νόμ. 23 Ἰουνίου 1857, ἄρθρ. 3 καὶ 16).

553 β'). Τὰ συμβούλια συνετῶν ἔχουσιν ἀστυνομικὸν δικαίωμα διὰ τοὺς κανονισμοὺς τῶν λογαριασμῶν μεταξὺ βιομηχάνων καὶ ἐργοστασιαρχῶν, ὄντα ἐπιπεφορτισμένα νὰ ἐξελέγχωσι καὶ ἐπιτηρῶσι τὰ *ἐξοφλητικὰ βιβλία* (livres d'acquit) (νόμ. 18 Μαρτίου 1806, ἄρθρ. 20 καὶ ἑπ.). Διὰ τῶν ὅρων *ἐξοφλητικὰ βιβλία* ἐννοοῦνται τὰ βιβλία, ἐν οἷς ἐγγράφονται αἱ ὑπὸ τοῦ βιομηχάνου εἰς τὸν ἐργοστασιάρχην διδόμεναι προκαταβολαὶ καὶ χορηγούμεναι ὕλαι(1).

Τὰ ἐξοφλητικὰ βιβλία ἐκδίδονται δωρεὰν ἐν τῇ γραμματείᾳ τοῦ συμβουλίου συνετῶν καὶ καταχωρίζονται ἐπὶ εἰδικοῦ βιβλίου. Τὸ ἓν τῶν βιβλίων αὐτῶν παραδίδεται τῷ βιομηχάνῳ καὶ τὸ ἕτερον τῷ ἐργοστασιάρχῃ. Ὁ βιομήχανος ὀφείλει νὰ σημειώσῃ ἐν τῷ ἐξοφλητικῷ βιβλίῳ ἂν ὁ παύσας νὰ ἐργάζηται δι' αὐτὸν ἐργοστασιάρχης ἐξώφλησε τὸν λογαριασμὸν ἢ τίνος ποσοῦ εἶναι ὀφειλέτης. Ἐν ἀμφισβητήσει ἐπὶ τῆς σημειώσεως ἀποφασίζει τὸ συμβούλιον συνετῶν. Ὅταν ἐν τῷ ἐξοφλητικῷ βιβλίῳ βεβαιοῦται χρέος τοῦ ἐργοστασιάρχου πρὸς τὸν πρώην αὐτοῦ προϊστάμενον, τὸ χρέος αὐτὸ ἐξοφλεῖται διὰ κρατήσεων γινομένων ὑπὸ τοῦ βιομηχάνου, εἰς οὗ τὴν ὑπηρεσίαν εἰσέρχεται ἔπειτα ὁ ἐργοστασιάρχης. Αἱ κρατήσεις αὗται εἶναι ὑποχρεωτικαὶ διὰ τὸν βιομήχανον, συνίστανται δὲ εἰς τὸ ὄγδοον τοῦ τιμήματος τῆν ἐκτελεσθείσης ὑπὸ τοῦ ἐργοστασιάρχου ἐργασίας (ἄρθρ. 12 νόμ. 18 Μαρτίου 1886). Μάλιστα δὲ ὁ βιομήχανος ὑποχρεοῦται νὰ ἐξοφλήσῃ καθ' ὁλοκληρίαν τὸν λογαριασμὸν τῶν ὑλῶν καὶ τὸν χρηματικὸν λογαριασμὸν μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν φρ. 500, ὅταν ὁ ἐργοστασιάρχης κατέλιπε τὸν πρώην προϊστάμενον ἄνευ τῆς συναινέσεως αὐτοῦ καὶ ἄνευ νομίμου αἰτίας. Ἡ διάταξις αὕτη σκοπὸν ἔχει νὰ προλαμβάνῃ τὰς τοιαύτας μισθώσεις ἐργοστασιαρχῶν, δι' ὧν οἱ βιομήχανοι διαφθείροντες ἀποσπῶσι παρὰ τῶν ἑαυτῶν προϊσταμένων τοὺς ἐργοστασιάρχας, ὅπως βελτιώσωσι τὴν ἑαυτῶν κατασκευὴν καὶ βλάψωσι τὴν τῶν ἀνταγωνιζομένων πρὸς αὐτούς.

554 γ'). Τὸ συμβούλιον συνετῶν τηρεῖ ἀκριβὲς βιβλίον τοῦ ἀριθμοῦ

---

(1) Ὁ νόμος τῆς 2 Ἰουλίου 1890, ὅστις σκοπεῖ νὰ καταργήσῃ τὰς περὶ βιβλιαρίων τῶν ἐργατῶν διατάξεις, ὁρίζει ῥητῶς (ἄρθρ. 1), ὅτι αἱ διατάξεις τοῦ νόμου τῆς 18 Μαρτίου 1806 περὶ τῶν ἐξοφλητικῶν βιβλίων θὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐκτελούμεναι.

τῶν ὑφισταμένων τεχνῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παντὸς εἴδους χρησιμοποιουμένων ἐν τοῖς ἐργοστασίοις ἐργατῶν. Ἀνακοινοῖ δὲ τὰς πληροφορίας ταύτας εἰς τὸ ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον, ὁσάκις ἂν γείνῃ περὶ τούτου αἴτησις. Πρὸς συλλογὴν δὲ τῶν ἀναγκαίων πρὸς τοῦτο πληροφοριῶν οἱ συνετοὶ δύνανται ἅπαξ ἢ δὶς τοῦ ἔτους νὰ ἐνεργῶσιν ἐπιθεωρήσεις ἐν τοῖς ἐργοστασίοις (νομ. 18 Μαρτίου 1806, ἄρθρ. 29). Οὕτως οἱ συνετοὶ συγκεντρώνουσι σπουδαίας στατιστικὰς πληροφορίας. Ἀλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν καταχρήσεων οἱ συνετοὶ ὀφείλουσι νὰ εἰδοποιῶσι τοὺς τεχνουργοὺς περὶ τῆς ἐπισκέψεως δύο τοὐλάχιστον πρὸ αὐτῆς ἡμέρας, δὲν δύνανται δὲ νὰ ἀπαιτῶσι τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν βιβλίων τῶν ὑποθέσεων αὐτῶν, οὔτε τῶν νέων τρόπων κατασκευῆς, οὓς θέλουσιν οἱ βιομήχανοι νὰ τηρήσωσι μυστικούς. (Διατ. 10 Φεβρ. 1810, ἄρθρ. 64 καὶ 65).

555 δ'.) Οἱ συνετοὶ βεβαιοῦσι τὰς παραβάσεις τῶν νόμων καὶ τῶν κανονισμῶν συνεπείᾳ ὑποβαλλομένων αὐτοῖς παραπόνων. Ἐξ ἐπαγγέλματος δὲν δύνανται νὰ ἐνεργῶσιν. Εἶναι δ' ἀδιάφορον ὅτι πρόκειται περὶ πράξεων μὴ ὑπαγομένων εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν συμβουλίων συνετῶν. Οὕτως ἡ ἐξουσία αὕτη τῶν συνετῶν ἀσκεῖται ἰδίως ἐπὶ διαπραττομένων ὑπὸ τῶν ἐργατῶν πρὸς ζημίαν τῶν κυρίων ὑπεξαιρέσεων πρώτων ὑλῶν (νόμ. 18 Μαρτίου 1806, ἄρθρ. 10), ἐπὶ τῶν ἀλλοιώσεων καὶ ἀφαιρέσεων ὀνομάτων ἐπὶ τῶν τετεχνουργημένων προϊόντων (νόμ. 28 Ἰουλίου 1824), ἐπὶ διαδόσεως μυστικοῦ τῆς κατασκευῆς τιμωρουμένης ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 418 ποιν. νόμου.

Διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν παραβάσεων καὶ τὴν σύνταξιν τῶν πρωτοκόλλων ἀπαιτεῖται οἱ συνετοὶ νὰ ἦναι δύο, νὰ παρίσταται δὲ καὶ ὑπηρέτης τῆς δικαστικῆς ἀστυνομίας (νόμ. 18 Μαρτίου 1806, ἄρθρ. 13). Τὰ πρωτόκολλα, ἅτινα παρέχουσι πίστιν μόνον μέχρις ἐναντίας ἀποδείξεως (ἄρθρ. 154 κώδ. ποιν. δικον.), διαβιβάζονται εἰς τὸ γενικὸν γραφεῖον καὶ ὑπὸ τούτου εἰς τὰ ἁρμόδια δικαστήρια μετὰ τῶν κατεσχημένων ἀντικειμένων (νόμ. 18 Μαρτίου 1806, ἄρθρ. 11).

556 ε'). Ἐν τέλει οἱ συνετοὶ ἔχουσι καὶ καθήκοντα καθαρῶς συμβουλευτικά. Κατὰ τὸν νόμον τῆς 1 Ἰουνίου 1853 (ἄρθρ. 19), «ἡ »διοικητικὴ ἀρχὴ δύναται πάντοτε, ὁσάκις ἂν κρίνῃ κατάλληλον, νὰ »προκαλέσῃ εἰς συνέλευσιν τὰ συμβούλια συνετῶν, ἅτινα ὀφείλουσι »νὰ δίδωσι τὴν ἑαυτῶν γνώμην ἐπὶ τῶν τιθεμένων αὐτοῖς ζητημάτων».

ΤΜΗΜΑ III.—ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΤΗΡΗΤΕΑΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΩΝ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ ΣΥΝΕΤΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

557. Οἱ κανόνες τῆς τηρητέας διαδικασίας εἶναι ἀναγκαίως διάφοροι, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀστικῆς δικαιοδοσίας ἢ περὶ ποινικῆς δικαιοδοσίας τῶν συμβουλίων συνετῶν.

558. ΑΣΤΙΚΑΙ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ.— Πᾶσαι αἱ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν συμβουλίων συνετῶν διαφοραὶ ὑπόκεινται εἰς ἀπόπειραν πρὸς συμβιβασμόν. Ὁ κύριος μάλιστα σκοπὸς τοῦ θεσμοῦ τούτου εἶναι ἡ διευκόλυνσις τῶν συμβιβαστικῶν λύσεων καὶ ὁ σκοπὸς αὐτὸς ἐπιτυγχάνεται συχνάκις.(1) Τὸ εἰδικὸν τμῆμα (ἀριθ. 541) καθῆκον ἔχει νὰ ἐπιζητῇ, ὅπως συμβιβάσῃ τὰ μέρη, καὶ μόνον ἐν ἀποτυχίᾳ τοῦ συμβιβασμοῦ παραπέμπει αὐτὰ ἐνώπιον τοῦ γενικοῦ τμήματος. (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 22). Ἕνεκα τῆς τοιαύτης πρὸς συμβιβασμὸν ἀποπείρας,

---

(1) Δυστυχῶς τὰ ἐπιτυγχανόμενα ὑπὸ τῶν συνετῶν ὡς συμβιβαστῶν ἀποτελέσματα καθίστανται ὁσημέραι ἧττον ἱκανοποιητικά. Οὕτως ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ὑποβληθεισῶν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν ταύτην ὑποθέσεων, ὁ ἀριθμὸς τῶν συμβιβασμῶν ἦτο ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1835 97 τοῖς ο)ο, ἀπὸ 1836—1840, 96 τοῖς ο)ο. ἀπὸ 1841—1845, 90 τοῖς ο)ο, ἀπὸ 1846—1850, 89 τοῖς ο)ο, ἀπὸ 1851—1855, 84 τοῖς ο)ο, ἀπὸ 1856—1860, 79 τοῖς ο)ο, ἀπὸ 1861—1865, 76 τοῖς ο)ο, ἀπὸ 1866—1870, 75 τοῖς ο)ο, ἀπὸ 1871—1875, 74 τοῖς ο)ο, ἀπὸ 1876—1880 71 τοῖς ο)ο, ἀπὸ 1881—1885, 51 τοῖς ο)ο. τῷ 1881, 61 τοῖς ο)ο τῷ 1885, 51 τοῖς ο)ο τῷ 1886, 58 τοῖς ο). Τῷ 1884 ἡ ἀναλογία ἦτο μικροτέρα ἔτι· ἐπὶ 43946 ὑποθέσεων συνεβιβάσθησαν 20677. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι πολλαὶ ὑποθέσεις παραπεμπόμεναι ἐνώπιον τοῦ γενικοῦ τμήματος δὲν φθάνουσι μέχρις αὐτοῦ, καθόσον κανονίζονται φιλικῶς μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων μετὰ τὴν ἐν τῷ εἰδικῷ τμήματι παράστασιν. Οὕτως ἀπὸ τοῦ 1876—1880 ἐπὶ 7955 ὑποθέσεων (μέσος ὅρος κατ' ἔτος), ὧν ἐπελήφθησαν τὰ γενικὰ τμήματα, 4789 ἀπεσύρθησαν πρὸ τῆς ἐκδόσεως ἀποφάσεως· ἀπὸ δὲ τοῦ 1881 μέχρι τοῦ 1885 ἐπὶ 14186 ὑποθέσεων, δι' ἃς δὲν ἐπετεύχθη συμβιβασμὸς ἐνώπιον τοῦ εἰδικοῦ γραφείου, 5268 μόνον εἰσήχθησαν ἐνώπιον τοῦ γενικοῦ γραφείου· οἱ διάδικοι ἄρα συνεβιβάσθησαν ἐξωδίκως 57κις ἐπὶ 100. Ἐν ἔτει 1894 ἐπὶ 16130 εἰσαχθεισῶν ἐνώπιον τοῦ γενικοῦ γραφείου 9112 ἀπεσύρθησαν πρὸ τῆς ἐκδόσεως ἀποφάσεως.

εἰς ἣν ἀναγκαίως προβαίνουσιν οἱ συνεταί, καλοῦνται πολλάκις *εἰρηνοδίκαι* τῆς βιομηχανίας (ἀριθ. 532).

559. Οἱ διάδικοι δύνανται πάντοτε νὰ ἐμφανίζωνται ἑκουσίως ἐνώπιον τοῦ εἰδικοῦ γραφείου τοῦ συμβουλίου συνετῶν πρὸς συμβιβασμὸν (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἀναθεωρηθὲν διὰ τῆς ἀπὸ 20 Φεβρουαρίου 1810 ἄρθρ. 58 ἀποφάσεως τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας). Ἐν περιπτώσει μὴ ἑκουσίας ἐμφανίσεως γίνεται κλῆσις πρὸς παράστασιν ἐνώπιον τοῦ εἰδικοῦ γραφείου δι' ἁπλῆς ἐπιστολῆς (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 29). Ἡ πρὸς ἐμφάνισιν προθεσμία, ἂν οἱ διάδικοι κατοικῶσιν ἐν ᾧ τόπῳ ἑδρεύει τὸ συμβούλιον ἢ ἐντὸς ἀκτῖνος τριῶν μυριομέτρων, εἶναι μιᾶς ἡμέρας, παρατείνεται δὲ ἀνὰ μίαν ἡμέραν κατὰ πέντε μυριόμετρα, ἂν οἱ διάδικοι κατοικῶσι μακρότερον. Πβλ. ἄρθρ. 31 Δ. 11 Ἰουνίου 1809 καὶ ἄρθρ. 1033 πολ. δικονομίας. Ἐὰν ὁ ἐναγόμενος δὲν ἐμφανίζηται, ἐπιδίδεται αὐτῷ κλῆσις διὰ τοῦ προσκεκολλημένου εἰς τὸ συμβούλιον κλητῆρος (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 30).(1)

Κατὰ τὴν ὡρισμένην ἡμέραν οἱ διάδικοι ὀφείλουσι νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιον τοῦ εἰδικοῦ γραφείου. Ὑποχρεοῦνται δὲ νὰ παριστῶνται αὐτοπροσώπως. Ἐν περιπτώσει ὅμως ἀπουσίας ἢ ἀσθενείας, ἐπιτρέπεται νὰ παριστῶνται διά τινος συγγενοῦς, ὄντος ἐμπόρου ἀποκλειστικῶς καὶ φέροντος πληρεξούσιον αὐτῶν. (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 29). Σκοπὸς τοῦ νόμου εἶναι νὰ ἀποφεύγωνται οἱ ἀμειβόμενοι ἐντολοδόχοι, ὅπως περιορίζωνται τὰ ἔξοδα καὶ καθιστᾶται εὐκολώτερος ὁ συμβιβασμός. Οὐδὲν ἄλλως τε τὸ κωλῦον ὅπως ἑκάτερον μέρος συμπαρίσταται μετὰ συμβούλου, ἰδίως δὲ μετὰ δικηγόρου (avocat).(2) Οἱ διάδικοι δύνανται μὲν νὰ ἐπιδίδωσιν ἀλλήλοις καὶ δικόγραφα, ἀλλ' ἡ δαπάνη βαρύνει τὸν κοινοποιοῦντα.

Τὸ εἰδικὸν γραφεῖον οὐδὲν ὀφείλει νὰ παραμελῇ, ὅπως ἐπιτύχῃ τὸν συμβιβασμὸν τῶν δικαζομένων, πρὸς τοῦτο δὲ ὁ νόμος ἀπονέμει αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν νὰ λαμβάνῃ παντοῖα μέτρα (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 36 καὶ 46).

560. *Διαδικασία ἐνώπιον τοῦ γενικοῦ γραφείου.* — Ἐὰν δὲν

---

(1) Ὑπὲρ τοῦ κλητῆρος τούτου ὑπάρχει προνόμιον, ὅπερ εἶναι ἀδικαιολόγητον.

(2) Ὅρ. κατωτέρω ἀριθ. 560.

δύνηται νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ συμβιβασμός, τὸ εἰδικὸν γραφεῖον παραπέμπει τοὺς διαδίκους ἐνώπιον τοῦ γενικοῦ γραφείου. Ἀλλ' οὐδὲν κωλύει, ἐννοεῖται, τοὺς διαδίκους νὰ συμβιβάζωνται ἰδίᾳ καὶ τοῦ δικαιώματος τούτου ποιοῦνται πολλάκις χρῆσιν(1).

Ὁ τρόπος τῆς κλήσεως καὶ ὁ τρόπος τῆς παραστάσεως διέπεται ὑπὸ τῶν αὐτῶν κανόνων ἐνώπιον τοῦ τε γενικοῦ καὶ τοῦ εἰδικοῦ γραφείου (ἄρθρον 29-31) (2). Ἀλλ', ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω (ἀριθ. 559), ἡ ὑποχρέωσις τοῦ παρίστασθαι αὐτοπροσώπως δὲν ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῶν διαδίκων τὸ δικαίωμα τῆς προσλήψεως συμβούλου, ἰδίως δὲ δικηγόρου (avocat) (3). Ἐκ πλάνης δὲ συμβούλιά τινα ἠρνήθησαν ἐνίοτε νὰ ἀκούσωσι τοὺς συμπαρισταμένους μετὰ τῶν διαδίκων δικηγόρους.

Τὸ γενικὸν τμῆμα ἀποφαίνεται παραχρῆμα, δηλαδὴ ὡς οἷόν τε τάχιστα (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 36). Ἀναλογ. ἄρθρ. 13 κώδ. πολ. δικονομίας.

561. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝΣΤΑΣΕΩΝ. — Ἐνώπιον τῶν συμβουλίων συνετῶν δύνανται νὰ προβληθῶσιν αἱ αὐταὶ ἐνστάσεις, αἵτινες δύνανται νὰ προταθῶσι καὶ ἐνώπιον τῶν πρωτοδικείων ἢ ἐνώπιον τῶν ἐμπορο-

---

(1) Ὅρ. σημ. 1 τῆς σελίδος 730.

(2) Συνεπῶς ἂν ὁ ἐναγόμενος δὲν παρασταθῇ ἐπὶ τῇ ἁπλῇ ἐπιστολῇ τοῦ γραμματέως, πρέπει νὰ γείνῃ κλῆσις διὰ κλητῆρος. Ἄλλως δὲν δύναται νὰ ἐκδοθῇ τακτικῶς ἐρήμην ἀπόφασις. Ἀποφ. ἐμποροδ. Seine 11 8βρίου 1887. «La Loi» ἀριθ. 30 Ὀκτωβρίου 1887.

(3) «Revue de Droit commercial» 1885.1,139.—Bioche Dict. de procédure (5e ἐκδ.) λ. Prud'hommes, ἀριθ. 77 καὶ 78. Garsonnet, ἀριθ. 415. Ruben de Couder, «Dict. de Droit commercial» λ. prud'hommes, ἀριθ. 125. Τὸ ἀκυρωτικὸν ἐπελήφθη αἰτήσεως ἀναιρέσεως περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Δὲν ἔλυσεν ὅμως αὐτό, καθόσον ἀπέρριψε τὴν αἴτησιν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ προσβληθεῖσα ἀπόφασις τοῦ συμβουλίου συνετῶν τῆς Dunkerque δὲν ἐβεβαίου τὴν ἄρνησιν τῆς ἀκροάσεως δικηγόρου. (Ἀπ. ἀκυρ. 24 Μαρτίου 1886. S. 1886.1.263). Ἀπόφασίς τις τοῦ ἐμποροδικείου τῆς Lyon τῆς 29 Ἰανουαρίου 1892 («La Loi» τῆς 6 Μαΐου 1892) ἀποφαίνεται, ὅτι καὶ ἂν ὁ διάδικος ὀφείλει νὰ παρουσιάζηται αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τῶν συμβουλίων συνετῶν, ἀλλ' οὐχ ἧττον εἶναι ἀληθές, ὅτι δύναταί τις νὰ συμπαραλάβῃ συνήγορον καὶ ὅτι καίτοι ἀναγνωριζομένου ὅτι ἡ τοῦ δικηγόρου (avocat) ὑπηρεσία ἐνώπιον τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου εἶναι γενικῶς εἰπεῖν ἀμφισβητησίμου χρησιμότητος, οὐχ ἧττον δικαιοῦται νὰ παρίσταται συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ διαδίκου, καὶ τοῦτο συμφώνως πρὸς τὸν νόμον, ὅστις ἐπιτρέπει αὐτῷ νὰ ἦναι συνήγορος ἐνώπιον πάσης δικαιοδοσίας ἄνευ τινὸς ἐξαιρέσεως.

δικείων. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ἰδίως ἡ ἔνστασις τῆς ἀναρμοδιότητος τῶν συμβουλίων συνετῶν, ἥτις δύναται νὰ ἦναι *ἀπόλυτος* (ratione materiae) ἢ *σχετικὴ* (ratione personae). Ἀπόλυτος εἶναι ὅταν πρόκειται περὶ βιομηχανίας, δι' ἣν δὲν ἱδρύθη τὸ συμβούλιον συνετῶν, ὅταν οἱ διάδικοι δὲν ἔχωσι τὴν ἰδιότητα τοῦ τεχνουργοῦ ἢ τοῦ ἐργάτου, ὅταν ἡ διαφορὰ δὲν ἦναι ἐκ τῶν ἀνατεθειμένων ὑπὸ τῶν νόμων εἰς τὴν διάγνωσιν τῶν συνετῶν. Τοὐναντίον δὲ ἡ ἀναρμοδιότης εἶναι σχετική, ὅταν τὸ ἐργοστάσιον κεῖται ἐκτὸς τῆς περιφερείας τοῦ ἐπιλαμβανομένου τῆς ἀγωγῆς συμβουλίου συνετῶν.

Καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δικαστικῶν δικαιοδοσιῶν καὶ ἐνώπιον τῶν συμβουλίων συνετῶν ἡ ἀπόλυτος ἀναρμοδιότης δύναται νὰ προβάλληται ὑπὸ τῶν διαδίκων κατὰ πᾶσαν στάσιν τῆς δίκης καὶ μάλιστα δέον νὰ κηρύσσηται ἐξ ἐπαγγέλματος ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ἐνῷ ἡ σχετικὴ ἀναρμοδιότης μόνον in limine litis δύναται νὰ προταθῇ πρὸ πάσης ἀπαντήσεως εἰς τὴν οὐσίαν καὶ δὲν ὑποχρεοῖ τὸ δικαστήριον νὰ ἀπεκδυθῇ τὴν ὑπόθεσιν ἐξ ἐπαγγέλματος.

Ἐξεταστέον εἶναι ἂν ἡ σχετικὴ ἀναρμοδιότης δύναται μὴ προταταθεῖσα ἐνώπιον τοῦ εἰδικοῦ γραφείου νὰ προταθῇ ἐνώπιον τοῦ γενικοῦ γραφείου. Ὑπεστηρίχθη ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἐφαρμογὴ τῶν γενικῶν ἀρχῶν ἄγει εἰς τὴν ἐκδοχὴν τοῦ μὴ παραδεκτοῦ τῆς ἐνστάσεως.(1) Νομίζομεν ὅμως ὅτι ἡ τοιαύτη γνώμη εἶναι πεπλανημένη. Τὸ εἰδικὸν γραφεῖον δὲν εἶναι κυρίως εἰπεῖν δικαστήριον· εἶναι συμβιβαστικὸν γραφεῖον, καὶ ἐφ' ὅσον ἡ ὑπόθεσις εἶναι ἐκκρεμὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, ἡ δίκη δὲν ἄρχεται, ὅπως δὲν ἄρχεται, καὶ ὅταν ἀστικὴ ὑπόθεσις φέρηται ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδίκου ὡς συμβιβαστοῦ.

Τὰ συμβούλια συνετῶν εἶναι ἀναρμόδια ratione materiae πρὸς ἐκδίκασιν διαφορῶν τῆς ἁρμοδιότητος τῶν πρωτοδικείων· ἀλλ' ἡ ἀναρμοδιότης τῶν πρωτοδικείων διὰ τὰς τῆς ἁρμοδιότητος τῶν συμβουλίων συνετῶν ὑποθέσεις εἶναι μόνον σχετική· τοῦτο τοὐλάχιστον φαίνεται σύμφωνον πρὸς τὸν κανόνα, ὅστις ἐπεκράτησε διὰ τὰς ὑποβαλλομένας εἰς τὰ πρωτοδικεῖα ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ὅρ. ἀρ. 382.(2)

---

(1) Ruben de Couder, Diction. de Droit commercial λ. Prud'hommes, ἀριθ. 129, Sarrazin, ἀριθ. 38.

(2) Ἀπ. ἐμπορ. Marseille, 3 Ἀπριλίου 1867. «Journ. de Marseille» 1867.1.164. Ὅρ. ἐναντιοφ. ἀπόφ. πρωτοδ. Seine, 25 Ἰουνίου 1895. «Le

562. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ. — Ἐφαρμοστέοι ἀποδεικτικοὶ κανόνες εἶναι οἱ τοῦ ἀστικοῦ ἢ οἱ τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ἀναλόγως τῆς φύσεως τῆς διαφορᾶς. Τηρητέα δὲ διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀποδείξεων διαδικασία εἶναι, γενικῶς εἰπεῖν, ἡ τηρουμένη ἐνώπιον τῶν εἰρηνοδικῶν. Οὕτως ἔχει ἰδίως διὰ τὴν μαρτυρικὴν ἀπόδειξιν (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 48—53). Ἐν τούτοις ὑφίστανται δύο διαφοραί. α) Τὸ ἄρθρ. 36 κώδ. πολ. δικον., καθ' ὃ «οἱ λόγοι ἐξαιρέσεως τῶν μαρτύρων, προτεινόμενοι μετὰ τὴν ἔναρξιν »τῆς καταθέσεως, τότε μόνον εἶναι δεκτοί, ὅταν ἀποδεικνύωνται »ἐγγράφως», δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν συμβουλίων συνετῶν ὑπὸ τοῦ τοῦ διατάγματος τοῦ 1809· β) αἱ ὁριζόμεναι ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 263 καὶ 264 κώδ. πολ. δικον. ποιναὶ δὲν δύνανται ν' ἀπαγγελθῶσιν ὑπὸ τῶν συμβουλίων συνετῶν. Αἱ ποιναὶ διατάξεις εἶναι τοῦ στενοῦ δικαίου.(1)

Τὸ συμβούλιον συνετῶν ἀποφαίνεται, γενικῶς εἰπεῖν, περὶ πάντων τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀποδείξεων ζητημάτων. Ἀλλ' ἐν περιπτώσει προσβολῆς ἐγγράφου τινὸς ὡς πλαστοῦ ἢ ὡς μὴ γνησίου, τὸ συμβούλιον ὀφείλει, καθάπερ καὶ ὁ εἰρηνοδίκης, νὰ ἀπεκδυθῇ τό τε παρεμπῖπτον, ἅμα δὲ καὶ τὴν οὐσίαν, παραπεμπομένης ὅλης τῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 3) ἀναλ. ἄρθρ. 427 κώδ. πολ. δικονομίας.

563. *Ἀποφάσεις παρεμπίπτουσαι. Καιρὸς εἰδικός.* —Πρὸς ἀποφυγὴν ἐξόδων ἀπαγορεύεται ἡ ἔκδοσις ἀντιγράφων τῶν μὴ ὁριστικῶν ἀποφάσεων τῶν συμβουλίων συνετῶν, ὅταν ἐκδίδωνται κατ' ἀντιμολίαν καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν διαδίκων. Αἱ διατάσσουσαι πρᾶξίν τινα,

---

Droit» τῆς 16 Σεπτεμβρίου 1895. Ἐν τῇ ἀποφάσει ταύτῃ λέγεται, ὅτι ἡ νομολογία ἐθεώρησεν, ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων καὶ ἐπί τινων ὑπαγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν εἰρηνοδικείων, ὅτι τὸ πρωτοδικεῖον δύναται νὰ κρατῇ τὴν ἐκδίκασιν τῆς διαφορᾶς, ὅταν ἡ ἁρμοδιότης δὲν προτείνηται in limine litis. Τὸ δικαίωμα αὐτὸ δὲν δύναται νὰ ἐπεκταθῇ καὶ ἐπὶ περιπτώσεων, καθ' ἃς, ὡς ἐν τῇ περὶ ἧς πρόκειται, οὐ μόνον ἀφῃρέθη ῥητῶς ἡ ἐκδίκασις ἀπὸ τῶν πρωτοδικείων, ἀλλ' ἐπὶ πλέον καὶ ἡ εἰδικὴ δικαιοδοσία διωργανώθη τελείως, τοῦ ἐμποροδικείου ὁρισθέντος ὡς ἐφετείου διὰ τὰς ἐκδιδομένας ὑπὸ τῶν συμβουλίων συνετῶν ἀποφάσεις. Δὲν νομίζομεν ὅτι ἡ τελευταία αὕτη σκέψις ἀρκεῖ νὰ ἀναιρέσῃ τὸ ἐκ τῆς πληρότητος τῆς δικαιοδοσίας τῶν πρωτοδικείων ἐπιχείρημα.

(1) Garsonnet, op. cit , III, ἀριθ. 415.

καθ' ἣν οἱ διάδικοι ὀφείλουσι νὰ παρασταθῶσι, τοιαῦται ἀποφάσεις ὁρίζουσι τὴν ἡμέραν, τὴν ὥραν καὶ τὸν τόπον. Ἡ ἀπαγγελία τῆς ἀποφάσεως ἰσοδυναμεῖ τῇ κλήσει πρὸς παράστασιν κατὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην. Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 45. Ἀναλογ. ἄρθρ. 28 πολ. δικονομίας.

563 δίς. *Περὶ τῆς ἐξαιρέσεως.* — Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀμεροῦς κρίσεως τῶν συνετῶν ὁ νόμος δέχεται εἰδικῶς ὅτι δύνανται νὰ ἐξαιρῶνται ἐν ταῖς ὁριζομέναις ὑπ' αὐτοῦ περιπτώσεσι, (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 54), τηρουμένων τῶν διαγραφομένων διαδικαστικῶν τύπων (ἄρθρ. 45 καὶ 46). Κατὰ τὸ κοινὸν δίκαιον οἱ λόγοι ἐξαιρέσεως δικάζονται ὑπὸ τῶν δικαστηρίων, εἰς ἃ ἀνήκουσιν οἱ καθ' ὧν ἡ ἐξαίρεσις δικασταί. Ὁ κανὼν αὐτὸς ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐμποροδικείων παρὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐξαιρετικῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν. Τοῦ κανόνος αὐτοῦ καθιεροῦται ἐξαίρεσις διὰ τὰς κατὰ τῶν μελῶν τῶν συμβουλίων συνετῶν αἰτήσεις περὶ ἐξαιρέσεως· αὗται δικάζονται ἀνεκκλήτως ὑπὸ τῶν ἐμποροδικείων (ἄρθρ. 57).

564. ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ. — Αἱ ἀποφάσεις τῶν συμβουλίων συνετῶν ὑποκεινται εἴς τε τὰ τακτικὰ καὶ εἰς τὰ ἔκτακτα ἔνδικα μέσα.

Τὰ τακτικὰ ἔνδικα μέσα εἶναι ἡ ἀνακοπὴ καὶ ἡ ἔφεσις, τὰ δὲ ἔκτακτα μέσα ἡ περὶ ἀναιρέσεως αἴτησις καὶ ἡ ἀνακοπὴ τρίτου.

565. ΕΦΕΣΙΣ. — Αἱ ἀποφάσεις τῶν συμβουλίων συνετῶν εἶναι ἐκκληταί, ὅταν τὸ αἰτούμενον διὰ τῆς ἀγωγῆς ποσὸν ὑπερβαίνῃ τὰ 200 φρ. κατὰ κεφάλαιον.(1) Ἡ ἔφεσις δὲν εἶναι πλέον δεκτὴ μετὰ τρεῖς μῆνας ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀποφάσεως, ἂν ἦναι κατ' ἀντιμολίαν, ἢ ἀπὸ τῆς ἐκπνεύσεως τῆς προθεσμίας τῆς ἀνακοπῆς, ἂν ἦναι κατ' ἐρήμην (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 38).

Ἡ ἔφεσις φέρεται ἐνώπιον τοῦ ἐμποροδικείου,(2) ἐν τῇ περιφερείᾳ

---

(1) Ἐν ἔτει 1894 τὰ ἐμποροδικεῖα ἐπελήφθησαν 464 ἐφέσεων κατ' ἀποφάσεων τῶν συμβουλίων συνετῶν· 172 ἐκ τῶν προσβληθεισῶν ἀποφάσεων ἐπεκυρώθησαν, καὶ 109 ἠκυρώθησαν. Εἰς τὰς 83 ἄλλας ἐπηκολούθησε συμβιβασμός.

(2) Προυτάθη νὰ ὁρισθῶσιν ὡς ἐφετεῖα τῶν συμβουλίων συνετῶν τὰ πρωτοδικεῖα ἀντὶ τῶν ἐμποροδικείων. Ὅρ. Glasson, Le Code civil et la question ouvrière, σελ. 54. Ἡ τοιαύτη ἀντικατάστασις ἐγένετο δεκτὴ ὑπό τε τῆς Βουλῆς καὶ ὑπὸ τῆς Γερουσίας. Ὁ Gruet (art. cité, σελ.270—17) εἶναι ὑπὲρ

τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται τὸ ἐκδὸν τὴν προσβαλλομένην ἀπόφασιν συμβούλιον συνετῶν (νομ. 5 Ἰουνίου 1853, ἄρθρ. 13), ἢ ἐν ἐλλείψει ἐμποροδικείου, ἐνώπιον τοῦ ἐκπληροῦντος τὰ χρέη αὐτοῦ πρωτοδικείου (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 27).(1) Ἀλλ' ἡ ἀποφαινομένη ἐπὶ τῆς ἐφέσεως ἀπόφασις τοῦ ἐμποροδικείου δὲν ὑπόκειται καὶ αὕτη εἰς ἔφεσιν. Ἄλλως θὰ ὑπῆρχον τρεῖς βαθμοὶ δικαιοδοσίας, ὅπερ ἀντίκειται εἰς θεμελιώδη ἀρχὴν τοῦ γαλλικοῦ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ.(2)

Ἡ ἀπόφασις οὐδέποτε εἶναι προσωρινῶς ἐκτελεστὴ αὐτοδικαίως, καίτοι γενομένης ἐφέσεως. Ἀλλ' ὅταν τὸ ποσὸν τῆς ἀγωγῆς ὑπερβαίνῃ τὰ 200 φρ., δύναται νὰ διαταχθῇ ἡ ἄμεσος ἐκτέλεσις προσωρινῶς μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 200 φρ. χωρὶς νὰ ἀπαιτῆται ἡ παροχὴ ἐγγυήσεως. Διὰ τὸ ἐπὶ πλέον ὅμως ποσὸν μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἐγγυήσεως δύναται νὰ διαταχθῇ ἡ προσωρινὴ ἐκτέλεσις (Ν. 1 Ἰουνίου 1853, ἄρθρ. 14).

566. ΑΝΑΚΟΠΗ. — Αἱ κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις ὑπόκεινται εἰς ἀνακοπήν, ἥτις δύναται νὰ γείνῃ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς διὰ κλητῆρος ἐπιδόσεως τῆς ἀποφάσεως. Ἀλλ' ἡ προθεσμία αὕτη δὲν εἶναι οὔτε ἀπόλυτος οὔτε ἀναπόφευκτος. Ἐὰν ἀποδειχθῇ ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ γνῶσιν τῆς δίκης, δύναται τὸ συμβούλιον εἴτε ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν πλησιεστέρων γειτόνων ἢ τῶν φίλων τοῦ ἐναγομένου εἴτε καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος, ἐπιδικάζον τὴν ἐρημοδικίαν, νὰ χορηγήσῃ διὰ τὴν ἀνακοπὴν ὅσην κρίνει προσήκουσαν προθεσμίαν. Καὶ ἂν οὐδεμία ἐχορηγήθη παράτασις τῆς προθεσμίας, ὁ ἀπολειπόμενος δύναται νὰ ἀποκατασταθῇ κατὰ τῆς ἐκπτώσεως καὶ μετὰ τὸ τριήμερον, ἀποδεικνύων ὅτι ἕνεκεν ἀπουσίας ἢ σοβαρᾶς ἀσθενείας δὲν ἠδυνήθη νὰ πληροφορηθῇ περὶ τῆς δίκης (Δ. 11 Ἰουνίου 1809, ἄρθρ. 42 καὶ 43). Αἱ κατ' ἐρήμην ἀποφάσεις, μὴ ἐκτελούμεναι ἐντὸς ἐξαμήνου ἀπὸ τῆς χρονολογίας αὐτῶν, θεωροῦνται ὡς μὴ ὑπάρξασαι (Ν. Ἰουνίου 1853, ἄρθρ. 15).

τῆς διατηρήσεως τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἐμποροδικείων, ἥτις, λέγει, ἀπαιτεῖται ὑπὸ τῶν ἐργατῶν συνετῶν καὶ ὑποστηρίζεται ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης.

(1) Ὑπό τινων ἀπαιτεῖται ἡ σύστασις εἰδικοῦ ἐφετείου, ὅρ. ἀνωτέρω ἀριθ. 533.

(2) Ἀπ. ἐφετ. Paris, 13 Νοεμβρίου 1885. «Le Droit» τῆς 6 Δεκεμβρίου 1885.

567. ΑΙΤΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΑΝΑΙΡΕΣΕΩΣ. — Τὸ ἔκτακτον τοῦτο ἔνδικον μέσον εἶναι δεκτὸν κατὰ τῶν εἰς τελευταῖον βαθμὸν ἐκδιδομένων ἀποφάσεων τῶν συμβουλίων συνετῶν, οὐ μόνον δι' ἀναρμοδιότητα ἢ δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ διὰ παράβασιν τοῦ νόμου συμφώνως πρὸς τὸ κοινὸν δίκαιον. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ περὶ ἀναιρέσεως αἴτησις μόνον δι' ἀναρμοδιότητα ἢ δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας ἐπιτρέπεται κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν εἰρηνοδικῶν. Ἀλλ' οὐδεμία νομικὴ διάταξις καθιεροῖ παρομοίαν ἐξαίρεσιν τῶν γενικῶν ἀρχῶν διὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν συμβουλίων συνετῶν.(1)

568. ΑΝΑΚΟΠΗ ΤΡΙΤΟΥ.—ΑΝΑΨΗΛΑΦΗΣΙΣ. — Εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ἡ ἀνακοπὴ τρίτου, δι' ἧς σκοπεῖται ἡ ἀποτροπὴ ζημίας ἀπὸ τρίτων ἐκ τῆς ἐκτελέσεως δικαστικῆς τινος ἀποφάσεως, ἐπιτρέπεται κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν συμβουλίων συνετῶν. Τοὐναντίον δὲ ἡ ἀναψηλάφησις δὲν φαίνεται ἐφαρμοστέα ἐπ' αὐτῶν. Τὸ ἄρθρ. 480 κώδ. πολ. δικον. ὁρίζει περὶ τῆς παραδοχῆς τοῦ ἐνδίκου τούτου μέσου κατὰ τῶν ἀποφάσεων *τῶν δικαστηρίων πρώτου βαθμοῦ*. Ἀλλ' ἡ ὀνομασία αὕτη οὐδέποτε ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν συμβουλίων συνετῶν. Δύναταί τις ἔτι νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ἀναψηλάφησις μόνον κατὰ τῶν εἰς τελευταῖον βαθμὸν ἀποφάσεων ἐπιτρέπεται καὶ ὅτι τῶν συμβουλίων συνετῶν εἰς τελευταῖον βαθμὸν ἀποφαινομένων μόνον μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 200 φρ. εἶναι εὐεξήγητος ἡ μὴ ἐπίτρεψις ὑπὸ τοῦ νομοθέτου τοῦ τόσον δαπανηροῦ τούτου ἐνδίκου μέσου κατ' ἀποφάσεων τόσον περιωρισμένης σπουδαιότητος. Ἐννοεῖται δ' ὅτι ἂν τὸ συμβούλιον συνετῶν ἀπεφάσισεν ἐπὶ ὑποθέσεως, ἧς τὸ ἀντικείμενον ὑπερβαίνει τὰ 200 φρ. καὶ ἐγένετο ἔφεσις, ἡ ἀναψηλάφησις ἐπιτρέπεται κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ ἐφετείου. Ἐλέχθη προηγουμένως ὅτι ἡ ἀναψηλάφησις ἐπιτρέπε-

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 20 Δεκεμβρίου 1852. S. 1853.1.105. D. 1853.1.95. Ἀκυρ. 14 Φεβρουαρ. 1883 S 1884. 1. 328 D. 1884. 1. 68,

Παντοῖαι προτάσεις νόμων ἐγένοντο, ὅπως αἱ εἰς τελευταῖον βαθμὸν ἀποφάσεις τῶν συμβουλίων συνετῶν μόνον δι' ἀναρμοδιότητα καὶ ὑπέρβασιν ἐξουσίας δύνανται νὰ προσβάλλωνται δι' αἰτήσεως περὶ ἀναιρέσεως. Ὅρ. ἐπίκρισιν Sauget, op. cit., σελ. 13. Ἐν τῷ καταρτισθέντι ἐν ἔτει 1896 ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῆς ἐργασίας ἐπιτροπῆς σχεδίῳ λέγεται ὅτι αἱ ἀποφάσεις τῶν συμβουλίων συνετῶν δύνανται νὰ προσβληθῶσι δι' αἰτήσεως περὶ ἀναιρέσεως δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας καὶ διὰ παράβασιν τοῦ νόμου (ἄρθρ. 32 ἐδ. 1). Δὲν ἐννοεῖ τις διὰ τίνα λόγον δὲν ἀναφέρεται καὶ ἡ ἀναρμοδιότης.

ται κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐμποροδικείων (ἀριθ. 500). Εἶναι δ' ἄλλως γενικῶς ἀνεγνωρισμένον ὅτι τὸ ἔνδικον αὐτὸ μέσον δὲν εἶναι συνατὸν κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν εἰρηνοδικῶν.(1)

569. *Εἰρηνοδίκαι ἀντικαθιστῶντες τὰ συμβούλια συνετῶν.* — Ἐν αἷς περιφερείαις δὲν ὑπάρχουσι συμβούλια συνετῶν, ἁρμόδιοι εἶναι οἱ εἰρηνοδίκαι, οἵτινες ἀποφασίζουσιν ἀνεκκλήτως μὲν μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 100 φρ. καὶ ἐκκλητῶς, ὁσονδήποτε καὶ ἂν ᾖ τὸ αἰτούμενον διὰ τῆς ἀγωγῆς ποσὸν (νόμ. 25 Μαΐου 1838, ἄρθρ. 5 ἐδ. 3). Οὕτω δὲ διὰ τὰς διαφορὰς τῆς αὐτῆς φύσεως ἡ ἔφεσις ἐπιτρέπεται εὐκολώτερον ἐπὶ ἀποφάσεων τῶν συμβουλίων συνετῶν. Τοῦτο δ' ἔχει τι τὸ ἰδιόρρυθμον.

Ἡ ἔφεσις φέρεται ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου. Τὸ νὰ μὴ γίνηται ἡ ἐκδίκασις τῆς ἐφέσεως ὑπὸ τοῦ ἐμποροδικείου προέρχεται ἐκ τούτου, ὅτι τὸ ἐμποροδικεῖον δὲν ἀνήκει εἰς ἣν καὶ τὸ εἰρηνοδικεῖον τάξιν δικαιοδοσίας. Διαδικασία τηρεῖται ἡ ἐφαρμοζομένη ἐπὶ πασῶν τῶν τῆς ἁρμοδιότητος τῶν εἰρηνοδικῶν ὑποθέσεων καὶ οὐχὶ ἡ ἐνώπιον τῶν συμβουλίων συνετῶν. Οὕτω δὲ ὑπὸ τὰς δύο ταύτας ἐπόψεις, τὴν τοῦ ἁρμοδίου κατ' ἔφεσιν δικαστηρίου καὶ τὴν τῆς τηρητέας διαδικασίας αἱ διαφοραί, αἵτινες ἐλλείψει συμβουλίου συνετῶν δικάζονται ὑπὸ τῶν εἰρηνοδικῶν, δὲν θεωροῦνται ὡς αἱ ὑποβαλλόμεναι εἰς συμβούλιον συνετῶν.(2).

570. ΠΟΙΝΙΚΑΙ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ. — Καθόσον παρὰ τοῖς συμβουλίοις συνετῶν δὲν ὑπάρχει εἰσαγγελικὴ ἀρχή, ταῦτα ἐπὶ ποινικῶν ὑποθέσεων μόνον διὰ κλήσεως τοῦ βλαφθέντος καὶ δικαιουμένου νὰ ἀπαιτήσῃ ἀποζημιώσεις διαδίκου δύνανται νὰ ἐπιλαμβάνονται. Τηροῦνται δὲ γενικῶς εἰπεῖν καὶ ἐπὶ τῶν ποινικῶν ὑποθέσεων αἱ αὐταὶ διατυπώσεις, αἵτινες καὶ διὰ τὴν ἀνάκρισιν καὶ τὰς ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων. Ἡ ἔφεσις φέρεται ἐνώπιον τοῦ πλημμελειοδικείου τῆς περιφερείας.

---

(1) Boitard, Colmet-Daage et Glasson, II, ἀριθ. 730.

(2) Ὅλως ἀντίθετον σύστημα τηρεῖται διὰ τὰς εἰσαγομένας εἰς πρωτοδικεῖον δι' ἔλλειψιν ἐμποροδικείου ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ὅρ. ἀριθ. 496.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. — ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΛΙΕΩΝ ΣΥΝΕΤΩΝ (1)

571. Πλὴν τῶν κυρίως λεγομένων συμβουλίων συνετῶν, ὧν ὁ ὀργανισμὸς καὶ ἡ ἁρμοδιότης διέπεται ὑπὸ τῶν νόμων καὶ τῶν διαταγμάτων, ἅτινα ἀνελύσαμεν ἀνωτέρω, ἔν τισι λιμέσι τῆς Μεσογείου ὑπάρχουσι καὶ *συνετοὶ ἁλιεῖς*, (Prud'hommes pêcheurs).

Ὁ ὅλως εἰδικὸς οὗτος θεσμὸς εἶναι πολὺ παλαιότερος τοῦ τῶν συμβουλίων συνετῶν. Ἔγγραφα τοῦ XV αἰῶνος ποιοῦνται μνείαν αὐτοῦ,(2) τινὲς δὲ μάλιστα ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἁλιεῖς συνετοὶ ὑπῆρχον ἀπὸ τοῦ X αἰῶνος.(3). Ἡ ὕπαρξις αὐτῶν καθιερώθη ἐπανειλημμένως διὰ βασιλικῶν ἐπιταγῶν καὶ δι' ἀποφάσεως τοῦ συμβουλίου τοῦ Βασιλέως τῆς 16 Μαΐου 1738 ἐκανονίσθη ἡ δικαιοδοσία αὐτῶν. (4). Ἡ συνταχτικὴ Συνέλευσις διετήρησε τοὺς ἁλιεῖς συνετοὺς καὶ ἀπένειμε τὸ δικαίωμα τοῦ ἔχειν τοιούτους εἰς πάσας τὰς πόλεις τῶν ἀκτῶν τῆς Μεσογείου, αἵτινες ἤθελον αἰτήσει τοῦτο (Δ. 8—12 Δεκεμβρίου 1790). Νομοσχέδιόν τι δέ, παρασκευασθὲν ἐν ἔτει 1847 ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, σκοπὸν εἶχε νὰ καθιερώσῃ καὶ πάλιν ῥητῶς τὴν δικαιοδοσίαν ταύτην, ἀλλὰ δὲν ἐτελεσφόρησε.

572. Οἱ ἁλιεῖς συνετοὶ ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν προϊσταμένων ἁλιέων. Ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς καὶ τὸ ἐκλέξιμον κανονίζονται ὑπὸ τῶν τοπικῶν συνηθειῶν. Οἱ ἁλιεῖς συνετοὶ δικάζουσι, χωρὶς νὰ ὑποχρεῶνται εἰς τήρησιν οὐδενὸς δικονομικοῦ τύπου, περὶ τῶν παραβάσεων τῆς ἀστυνομίας τῆς ἁλιείας καὶ περὶ τῶν διαφορῶν, αἵτινες δύνανται νὰ ἐγείρωνται μεταξὺ τῶν ἁλιέων ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν. Μὴ ἐκτελουμένης ἐκουσίως τῆς ἀποφάσεως, ὁ φύλαξ τῶν συνετῶν ἐνεργεῖ κατάσχεσιν τοῦ πλοιαρίου καὶ τῶν δικτύων τοῦ ἡττηθέντος διαδίκου.

---

(1) Valin, «Commentaire de l'ordonnance» τοῦ 1681, βιβλ. 5, τίτλ. 3, ἄρθρ. 1. Merlin, Répertoire λ. Pêche τίτλ. 2 § XI. Pardessus, «Collection des lois maritimes antérieures au XVIII siècle, τόμ. IV, σελ. 238 καὶ 415, σημ. 2. Nicias Gaillard, Dissertation, ἐν Recueil de Dalloz 1847.3.199.

(2) Lettres patentes de René, comte de Provence.

(3) Γνωμοδότησις Portalis καὶ Pascalis, ἀναφερομένη ὑπὸ Pardessus, ἐν Collection des lois maritimes κλπ., I, σελ. 237.

(4) Μεταγενέστεραι ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου οὐδὲν ἄλλο ἔπραξαν ἢ ἐπανέλαβον τὴν ἀπόφασιν τοῦ 1738.

Ὡς αἱ ἀπαγγέλλουσαι ποιναὰς ἀποφάσεις τῶν συμβουλίων συνετῶν καὶ αἱ τῶν ἁλιέων συνετῶν αἱ σχετικαὶ πρὸς παραβάσεις τῆς ἀστυνομίας τῆς ἁλιείας ἔχουσι πειθαρχικὸν χαρακτῆρα. Ὅθεν ἡ εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ δύναται νὰ καταδιώξῃ τοὺς ἐνόχους τῶν παραβάσεων καὶ μετὰ τὴν ἀπαγγελθεῖσαν ἤδη ὑπὸ τῶν ἁλιέων συνετῶν καταδίκην.(1) Ὅρ. ἀναλογ. ἄρθρ. 550.

Αἱ ἀποφάσεις τῶν συνετῶν αὐτῶν εἶναι κυριαρχικαὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι εἰς οὐδὲν ὑπόκεινται ἔνδικον μέσον· δὲν δύναται νὰ προσβληθῶσιν οὔτε δι' ἐφέσεως, οὔτε δι' αἰτήσεως περὶ ἀναιρέσεως.(2)

Οἱ ἁλιεῖς συνετοὶ εἶναι ἀληθινοὶ δικασταί. Ὀφείλουσιν ἑπομένως ἐν τῇ ἐνασκήσει τοὐλάχιστον τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὰς ὑποχρεώσεις, εἰς ἃς ὑπόκεινται ἐν γένει τὰ δικαστικὰ πρόσωπα καὶ ἀπολαύουσι παντοίων προνομίων ἐκ τῶν ἀπονεμομένων εἰς τὰ πρόσωπα ταῦτα.(3) Αἱ ὑποχρεώσεις καὶ τὰ προνόμια ταῦτα ἀποβλέπουσι πρὸ παντὸς εἰς τὸ συμφέρον τῶν δικαζομένων. Φαίνεται ὅμως δύσκολον νὰ παραδεχθῇ τις τὴν ἐξομοίωσιν ταύτην καὶ διὰ τὰς πράξεις τοῦ ἰδιωτικοῦ αὐτῶν βίου. Ὅρ. ἀναλογ. ἀρ. 543.

---

(1) Ἀπ. ἀκυρ. 9 Ἀπριλίου 1836. D. 1836.1.243.

(2) Ἀπ. ἀκυρ. 13 Ἰουλίου 1847. D. 1847.1.243. Ἐφ. Montpellier 5 Ἀπριλίου 1856. D. 1857.2.3. Ὅρ. διατριβὴν M. Pataille ἐν Recueil de Dalloz, 1847.3.200.

(3) Ἀπόφασις τοῦ ποινικοῦ τμήματος τῆς 19 Ἰουνίου 1847.D. 1847.1. 214 δὲν θεωρεῖ τοὺς ἁλιεῖς κριτὰς ὡς δικαστικὰ πρόσωπα καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν ἐνάσκησιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων καὶ ἑπομένως δὲν ἐφαρμόζει ἐπὶ τῶν συνετῶν αὐτῶν τὰ ἄρθρ. 598 καὶ 483 ποιν. νόμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

---

573. Ἀπὸ δύο αἰώνων καὶ πλέον (ἀριθ. 575) ὑφίστανται ἐν Γαλλίᾳ ἐπίσημα σωματεῖα συνεσταμένα εἰδικῶς, ὅπως διαφωτίζωσι τὴν κυβέρνησιν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας, περὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν καὶ περὶ τοῦ λυσιτελοῦς τῶν μεταρρυθμίσεων τῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας. Τὰ σωματεῖα ταῦτα κατ' ἐποχὰς ἦσαν γνωστὰ ὑπὸ παντοῖα ὀνόματα, ὁ δὲ ὀργανισμὸς αὐτῶν ὑπέστη συχνάς, συχνοτέρας ἢ ὁ τῶν ἐμποροδικείων, τροποποιήσεις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν πολιτικῶν συμβάντων.

Τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια, ὡς δείκνυται καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν, εἶναι ἐπιπεφορτισμένα ἰδιαιτέρως νὰ ἐκπροσωπῶσι τὰ συμφέροντα τῆς ἐμπορίας· τὰ δὲ βιομηχανικὰ καὶ τεχνικὰ ἐπιμελητήρια τὰ τῆς βιομηχανίας, λαμβανομένης τῆς λέξεως «βιομηχανίας» ὑπὸ τὴν περιωρισμένην καὶ συνήθη ἔννοιαν τῆς τεχνουργικῆς βιομηχανίας (ἀριθ. 3). Καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δὲ ἔχουσι περιωρισμένην περιφέρειαν, ἐνῷ τὸ ἀνώτατον συμβούλιον τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας ἔχει νὰ ἀσχολῆται περὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν συμφερόντων δι' ὅλην τὴν γαλλικὴν ἐπικράτειαν. Τὸ συμβούλιον αὐτὸ εἶναι ὅλως διακεκριμένον ἀπὸ τῆς συμβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας.

Τὰ σωματεῖα, περὶ ὧν πρόκειται, ἔχουσι καθήκοντα καθαρῶς συμβουλευτικὰ καὶ διοικητικά, ὑπάγονται δὲ εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας ὑπουργεῖον.

ΤΜΗΜΑ Γ'. ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΑ

574. ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ. — Αἱ δημόσιαι ἐξουσίαι ἔχουσι πολλάκις νὰ λάβωσιν ἀποφάσεις ἐνδιαφερούσας τὴν ἐμπορίαν εἴτε πρόκειται περὶ καταρτίσεως νόμων καὶ διαταγμάτων ἢ περὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν, εἴτε πρόκειται περὶ συνάψεως ἐμπορικῶν τινων συμβάσεων. Ἀλλ' αὗται συνηθέστατα στεροῦνται ἰδίων φώτων καὶ τῆς ἀναγκαίας πείρας διὰ νὰ ἐννοήσωσι· τίνες νομικαὶ διατάξεις εἶναι προσφερεῖς εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας καὶ συντελεῖς πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῆς, καὶ διὰ νὰ ἀντιλαμβάνωνται κατὰ τίνα τρόπον δέον πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀναπτύξεως νὰ ἐφαρμόζωνται οἱ ἐν ἰσχύϊ νόμοι. Ὅπως διαφωτίζωνται αἱ δημόσιαι ἀρχαὶ περὶ τούτων, λυσιτελεῖ τὰ μέγιστα νὰ ὑπάρχωσιν ἐπὶ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς ἐπικρατείας σύνοδοι ἀνθρώπων κεκλημένων οὐχὶ νὰ λαμβάνωσιν ἀποφάσεις, ἀλλὰ νὰ ἐκφέρωσι γνώμην περὶ τῶν θετέων πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐμπορίας νόμων καὶ διαταγμάτων καὶ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν. Αἱ σύνοδοι αὗται εἶναι *τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια*. Τὸ κύριον αὐτῶν μέρος εἶναι συμβουλευτικόν· δύνανται δ' ὅμως νὰ ἀσκῶσι λεσιτελέστατα καὶ ἄλλα καθήκοντα. Ἕνεκα δὲ μάλιστα τῆς ἑαυτῶν συνθέσεως εἶναι ἐπιτηδειότατα πρὸς ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν καταστημάτων μεγάλης χρησιμότητος διὰ τὴν ἐμπορίαν, οἷον διαμετακομίσεων, ἐμπορικῶν σχολῶν κλπ. Πρὸς τούτοις δύνανται ἐνίοτε, τιθεμένων εἰδικῶν πόρων εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν, νὰ παρέχωσι πολύτιμον συνδρομὴν τῷ Κράτει εἰς ἐκτέλεσιν δημοσίων ἔργων, ἅτινα ἐνδιαφέρουσι τὴ ἐμπορίᾳ, ἰδίως δ' ἐν τοῖς θαλασσίοις λιμέσι.

Τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα τῆς ἐπικρατείας δὲν εἶναι πανταχοῦ τὰ αὐτά· διὸ καλὸν εἶναι τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια νὰ ἦναι πολλὰ καὶ νὰ ἔχωσιν ἕκαστον περιωρισμένην περιφέρειαν. Πλὴν τούτου, τὰ ἐπιμελητήρια μόνον ὅταν συντιθῶνται ἐξ ἐμπόρων ἔχουσι σοβαράν τινα ἁρμοδιότητα. Τὸ κῦρος καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν δύναται νὰ αὐξάνηται, ὅταν τὰ μέλη ἐκλέγωνται ὑπὸ τῶν ἑαυτοῖς ὁμοτίμων οὕτως, ὥστε νὰ δύνηται νὰ λεχθῇ ὅτι εἶναι πως ἀντιπρόσωποι τῆς ἐμπορίας.

Πότερον πρέπει τὰ ἐμποροδικεῖα νὰ ὀργανῶνται ὑπὸ τοῦ νόμου οὕτως, ὥστε νὰ ἦναι οἱονεὶ διοικητικὰ σώματα συνδεόμενα πρὸς τὸν γενικὸν ὀργανισμὸν τῆς χώρας, ἢ εἶναι προτιμότερον νὰ ἀφιῆται τοῖς ἐμπό-

ροις ἡ φροντὶς τῆς ὀργανώσεως τῶν ἐπιμελητηρίων, ἅτινα ἀποτελοῦσι τότε ἐλευθέρους συνεταιρισμούς ; Ἐννοεῖ τις ὅτι εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο δέον νὰ δοθῶσι διάφοροι λύσεις ἀναλόγως τῶν ἠθῶν τῶν διαφόρων Κρατῶν. Ἐν Γαλλίᾳ τὸ συνεταιρικὸν πνεῦμα καὶ τῶν ἀτόμων τὸ πρωτουργὸν δὲν ἐφάνησαν ἱκανῶς ἔτι προηγμένα, ὥστε νὰ ἀφεθῇ τοῖς ἐνδιαφερομένοις ἡ φροντὶς τῆς ὀργανώσεως ἐπιμελητηρίων ἐν τόποις ἐκλεγομένοις ὑπ' αὐτῶν καὶ ὑπὸ ὅρους οὓς ἤθελον κρίνῃ καλλιτέρους. Ἐν Βελγίῳ, μάλιστα δ' ἐν Ἀγγλίᾳ, τὸ σύστημα τῆς ἐλευθερίας παρήγαγε διὰ τὰ ἐπιμελητήρια τὰ μᾶλλον εὐάρεστα ἀποτελέσματα (ἀριθ. 588). Ἄλλως τε ἐν Γαλλίᾳ ἡ τεθεῖσα ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 14 Ἰουνίου 1791 ἀπαγόρευσις διὰ τοὺς ὁμοτέχνους νὰ συνέρχωνται εἰς συνόδους ὑπῆρξεν ἐμπόδιον εἰς τὴν ἵδρυσιν ἐλευθέρων ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων (Ὅρ. ἀριθ. 41). Ἀλλὰ σήμερον ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη, ἥτις πράγματι ὀλίγον ἐτηρήθη, κατηργήθη ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 21 Μαρτίου 1884 (ἄρθρ. 1). Παρατηρητέον δ' ὅτι *τὰ ἐπαγγελματικὰ συνδικᾶτα*, ἅτινα κανονίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου αὐτοῦ, εἶναι ἐλεύθεροι συνεταιρισμοί, οἵτινες ἐπὶ μᾶλλον ἐπεμβαίνουσιν εἰς τὸ κράτος τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων, ἐκφέροντες εὐχὰς καὶ δίδοντες γνώμας.

575. ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ.(1)— Ἡ καταγωγὴ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων εἶναι ἱκανῶς παλαιὰ ἐν Γαλλίᾳ. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ XVIII αἰῶνος ὁ θεσμὸς ἐξαιρετικῶς μόνον ὑφίστατο ἔν τισι πόλεσι τοῦ Βασιλείου. Ἡ Μασσαλία φαίνεται ἔχουσα τὸ πρῶτον ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον.(2) Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ XVI αἰῶνος οἱ ἔμποροι τῆς Μασσαλίας ἐξέλεγον ἐνίους μεταξὺ ἑαυτῶν διὰ νὰ μεριμνῶσι περὶ τῶν γενικῶν συμφερόντων τῆς ἐμπορίας. Διά κανονισμῶν τοῦ 1650 καὶ 1652 ὠργανώθη ἐκ νέου καὶ ἀνεπτύχθη τὸ ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον τῆς Μασσαλίας. Ἀπέκτησε δὲ μεγάλην σπουδαιότητα. Εἰσέπραττε δὲ τέλη ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων καὶ ἐπὶ τῶν καταπλεόντων ἢ ἀποπλεόντων πλοίων διὰ νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἑαυτοῦ δαπάνας, διετήρει δὲ μάλιστα καὶ ἀντιπροσώπους, καλουμένους προξένους, ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἰδίως ἐν Τύνιδι. Τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζειν τοὺς προξένους ἀνῆκε τῇ Μασσαλίᾳ

(1) Περὶ τοῦ θέματος τούτου ὅρ. Foulon, Étude sur la représentation légale du commerce en Erance.

(2) Bertaut, Histoire de la chambre de commerce de Marseille.

πρὸ τῆς ἑνώσεως τῆς Προβηγκίας εἰς τὴν Γαλλίαν, ὑφίστατο δὲ καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν.(1) Ἐν ἔτει 1700 συνεστάθη ἐπιμελητήριον καὶ ἐν Dunkerque. Μόνον δὲ τῷ 1701 ἔλαβεν ἡ Κυβέρνησις μέτρα ἔχοντά πως γενικὸν χαρακτῆρα. Τὸ Συμβούλιον δι' ἀποφάσεως τῆς 30 Αὐγούστου 1701 ἐπέτρεψε τὴν σύστασιν *ἰδιαιτέρων ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων* ἐν ταῖς πόλεσι Lyon, Rouen, Bordeaux, Toulouse, Montpellier, La Rochelle, Nantes, Saint-Mallo, Lille καὶ Bayonne. Ἐν τούτοις ἡ ἵδρυσις τῶν ἐπιμελητηρίων ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις ἐγένετο διαδοχικῶς καὶ οὐχὶ συγχρόνως. Πλὴν τούτου δὲ δὲν ὑπῆρχεν ὀργανισμὸς ὁμοιόμορφος. Σπουδαῖαί τινες πόλεις οὐδέποτε ἔσχον τὸν θεσμὸν αὐτόν. Οὕτως ἔχει διὰ τὴν πόλιν τῶν Παρισίων, ἐν ᾗ οἱ *ἐμποροδίκαι* (juges consuls) ᾤσκουν τὰ καθήκοντα, ἃ θὰ εἶχεν ἐπιμελητήριον. Ἡ ἀπόφασις τῆς 30 Αὐγούστου 1701 εἶχε στενὴν σχέσιν πρὸς ἑτέραν ἀπόφασιν τῆς 29 Ἰουνίου 1700, δι' οὗ ὠργανώθη ἐν Παρισίοις *συμβούλιον ἐμπορίας*, συνιστάμενον ἐξ ἓξ συμβούλων ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ δώδεκα ἐμπόρων ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν ἑαυτοῖς ὁμοτίμων ἐν ὡρισμέναις πόλεσι. Τὸ συμβούλιον αὐτὸ ἐπεφορτίζετο «νὰ ἐξετάζῃ πάσας τὰς ἀποστελλομένας πρὸς αὐτὸ προ»τάσεις καὶ ὑπομνήματα ὁμοῦ ἐπὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἀναφυομένων »ζητημάτων, τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἐμπορίαν τόσον τὴν κατὰ γῆν, »ὅσον καὶ τὴν κατὰ θάλασσαν, τήν τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Βασι»λείου καὶ σχετικῶν πρὸς τὰ ἐργοστάσια καὶ τὰς τεχνουργίας». Τὰ ἰδιαίτερα ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια εἶχον ὡς κυρίαν ἀποστολὴν νὰ δέχωνται τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐμπορίαν ὑπομνήματα τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ νὰ ὑποβάλλωσι ταῦτα, ἐκφέροντες σύναμα καὶ τὴν ἑαυτῶν γνώμην, πρὸς τὸ συμβούλιον τῆς ἐμπορίας. Ὅρ. ἀριθ. 591.

Τὰ ἰδιαίτερα ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια, ἅτινα ὑφίσταντο ἐν ἔτει 1789, μάτην ἀπῄτησαν τὸ δικαίωμα νὰ ἐκπροσωπηθῶσιν ἐν ταῖς γενικαῖς συνελεύσεσι τῶν τάξεων (États généraux). Ἀλλ' ὅμως ᾔσκησαν εὐρέως τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναφέρεσθαι πρὸς τὴν συντακτικὴν συνέλευσιν. Διὰ

---

(1) Περὶ τοῦ σπουδαίου μέρους, ὃ ἔσχε τὸ ἐπιμελητήριον τῆς Μασσαλίας ὡς πρὸς τὴν ἐμπορίαν τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὅρ. ἄρθρον τοῦ Al. Vandal ἐν Annales de l'école des sciences politiques 1886. Τὸ ἄρθρον αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ 1ον κεφ. τοῦ ἔργου une ambassade française en Orient sous Louis XV.

νόμου τῆς 14 Ἰουνίου 1791 ἀπηγορεύετο τοῖς ἀσκοῦσι τὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα νὰ συνεταιρίζωνται, νὰ διορίζωσιν, ὅταν ἦναι ὁμοῦ, πρόεδρον, γραμματεῖς καὶ συνδίκους καὶ νὰ λαμβάνωσιν ἀποφάσεις. Δι' εἰδικῆς μνείας, γενομένης ἐν τῷ πρακτικῷ, ὡρίσθη ὅτι ὁ νόμος δὲν θὰ ἐφηρμόζετο ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων. Ἀλλ' ἡ κατάργησις τῶν ἐπιμελητηρίων αὐτῶν ἐκηρύχθη διὰ νόμου εἰδικοῦ, τοῦ τῆς 27 Σεπτεμβρίου 1791· ἀποκατεστάθησαν δὲ μόνον διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 3 Nivôse ἔτους XI. Ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐπιμελητηρίων καὶ τὰ καθήκοντα αὐτῶν ὑπέστησαν συχνὰς τροποποιήσεις· δύναταί τις νὰ ἀναφέρῃ ἰδίως τὸ διάταγμα τῆς 23 Σεπτεμβρίου 1806, τὸ διάταγμα τῆς 16 Ἰουνίου 1832 καὶ τὸ ψήφισμα τῆς 29 Ἰουνίου 1848. Τανῦν οἱ διέποντες τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια κανόνες περιέχονται ἐν τοῖς διατάγμασι τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1851 καὶ τῆς 30 Αὐγούστου 1852, ἐν τῷ νόμῳ τῆς 21 Δεκεμβρίου 1871 καὶ ἐν τῷ διατάγματι τῆς 23 Ἰανουαρίου 1872. Σημειωτέον δ' ὅτι τὰ ἐπιμελητήρια ταῦτα ἔμειναν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ διὰ διαταγμάτων κανονισμοῦ, ἡ σπουδαιότης ὅμως τῶν συμβουλευτικῶν αὐτῶν σωμάτων ἀπήτει νὰ διέπωνται διὰ νόμων. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπάρχει ζήτημα περὶ ψηφίσεως νόμου, ὅπως ἐνωθῶσιν αἱ περὶ αὐτῶν διεσπαρμέναι πως διατάξεις καὶ δοθῇ τῇ ἐμπορίᾳ νόμιμος παράστασις κάλλιον ὠργανωμένη καὶ ἐφωδιασμένη διὰ σπουδαιοτέρων καθηκόντων. Πιθανὸν ὅτι ὁ νόμος αὐτὸς δὲν θὰ ἦναι ἐπὶ πολὺ ἔτι ἀντικείμενον προσοχίας.(1)

---

(1) Τὰ κυριώτερα τῶν περὶ τοῦ θέματος τούτου νομοσχεδίων καὶ προτάσεων νόμων, ὧν ἐπελάβετο ἡ βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων, εἶναι τὰ ἑξῆς.

1) Νομοσχέδιον ὑποβληθὲν τῇ 14 Αὐγούστου 1884 ὑπὸ Hérisson, ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας· 2) πρότασις νόμου ὑποβληθεῖσα τῇ 26 Δεκεμβρίου 1884 ὑπὸ Pierre Legrand· 3) Νομοσχέδιον ὑποβληθὲν τῇ 2 Φεβρουαρίου 1886 ὑπὸ Lockroy, ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας. Ἐν τέλει ἡ ἐπιτροπὴ κατέθηκεν ἔκθεσιν τῇ 12 Δεκεμβρίου 1887. Τὸ νομοσχέδιον, μὴ τελεσφορῆσαν τότε, ἐπανελήφθη τῷ 1889 καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο νέα ἔκθεσις κατατεθεῖσα τῇ 17 Ἰουνίου 1890. Αἱ διατάξεις αὐτοῦ σκοποῦσιν ἅμα τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐξουσίας τῶν ἐπιμελητηρίων, τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν καὶ τὴν εὕρυνσιν τῆς βάσεως τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἐκπροσωπήσεως. Ἡ Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων ἐψήφισε σχέδιόν τι, ὅπερ βελτιωθὲν ὑπὸ τῆς Γερουσίας, ἐπανῆλθεν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, ὑφ' ἧς ἐψηφίσθη μετά τινων τροποποιήσεων ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 14 Φεβρουαρίου 1898. Νῦν εἶναι ἐνώπιον τῆς Γερουσίας. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ψηφισθέντων ὑπὸ τῶν δύο

576. ΙΔΡΥΣΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ. — Καὶ τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια δὲν εἶναι, ὡς οὐδὲ τὰ ἐμποροδικεῖα καὶ τὰ συμβούλια συνετῶν, διανενεμημένα ταχτικῶς ἐφ' ὅλης τῆς ἐπικρατείας. Τοιαῦτα ἱδρύονται ἔνθα κρίνονται χρήσιμα διὰ διαταγμάτων, ἐκδιδομένων μετὰ διοικητικὴν ἔρευναν (1) ὑπὸ τὸν τύπον τῶν κανονιστικῶν διαταγμάτων (Δ. 3 Σεπτεμβρίου 4851 ἄρθρ. 13). Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἔβαινε πάντοτε αὐξανόμενος. Τὸ θέσπισμα τῆς 3 Nivôse ἔτους XI, εἶχεν ἱδρύσει 22, ἐξ ὧν τὰ 6 ἐν ταῖς πόλεσιν, ἃς ἀπώλεσεν ἡ Γαλλία. Ἐν ἔτει 1830 ὑπῆρχον 35 ἐπιμελητήρια, ἐν ἔτει δὲ 1878, 73. Τῷ 1897 ἠριθμοῦντο 113 διανενεμημένα ἐν 66 νομοῖς, ἐπομένως 21 νομοὶ στεροῦνται ἀκόμη τοιούτων.(2) Λυσιτελὲς θὰ ἦτο νὰ ἱδρύετο ἓν τοὐλάχιστον ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον κατὰ νομόν.(3)

Ἡ περιφέρεια ἑκάστου ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν ἔκτασιν. Ὁρίζεται δὲ διὰ τοῦ διατάγματος τῆς συστάσεως. Ἐὰν δὲ τὸ διάταγμα οὐδὲν ὁρίζῃ περὶ τούτου, ἡ περιφέρεια τοῦ ἐπιμελητηρίου ἐκτείνεται ἐφ' ὅλου τοῦ νομοῦ, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἐν αὐτῷ ἄλλο ἐπιμελητήριον, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει ἐκτείνεται μόνον ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας (arrondissement).(4)

Βουλῶν κειμένων συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων δὲν ἐδέχθη κεφάλαιόν τι προστεθὲν ὑπὸ τῆς Γερουσίας πρὸς κανονισμὸν τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῶν ἐπιμελητηρίων. Ὑποθέτομεν ὅτι ἡ Γερουσία θὰ ψηφίσῃ τὸ κείμενον ὡς πκρεπέμφθη ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ διὰ τοῦτο θὰ διαλάβωμεν περὶ τῶν κυριωτέρων διατάξεων αὐτοῦ.

(1) Θὰ ὑπῆρχεν ὑπέρβασις ἐξουσίας, ἂν τῆς ἱδρύσεως ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου δὲν προηγεῖτο ἡ ἔρευνα αὕτη. Ἀπ. Συμβουλίου ἐπικρατείας 9 Αὐγούστου 1888. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ ψηφισθέντος ὑτὸ τῆς Βουλῆς νομοσχεδίου πρέπει νὰ ζητῆται προηγουμένως ἡ γνώμη τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τοῦ Δήμου, ἐν ᾧ πρόκειται νὰ ὁρισθῇ ἡ ἕδρα τοῦ νέου ἐπιμελητηρίου, τοῦ συμβουλίου τοῦ νομοῦ, καὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων τοῦ νομοῦ.

(2) Νομοί, οἵτινες δὲν ἔχουσιν ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον ἔχουσιν ἓν ἢ πλείονα βιομηχανικὰ ἐπιμελητήρια, ἅτινα ἐκπροσωποῦσιν οὐχὶ ὁλόκληρον τὸν νομόν, ἀλλὰ τοπικὰς βιομηχανίας. Νομοί τινες στεροῦνται καὶ τοιούτων ἐπιμελητηρίων, ὡς καὶ ἐμπορικῶν.

(3) Κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ νομοσχεδίου ὑπάρχει τοὐλάχιστον ἓν ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον κατὰ νομόν.

(4) Ἡ περιφέρεια τοῦ προγενέστερον συσταθέντος ἐπιμελητηρίου περιλαμβάνει ἄρα πάσας τὰς ἄλλας ἐπαρχίας. Ἡ κυβέρνησις, ἥτις δύναται νὰ συνει-

577. ΤΡΟΠΟΣ ΕΚΛΟΓΗΣ .— Τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ἦσαν πάντοτε αἱρετά. Ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς ὑπέστη πολλὰς μεταβολάς.(1) Σήμερον εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐφαρμοζόμενον ἐπὶ τῶν ἐμποροδικείων κατὰ τὸν νόμον τῆς 21 Δεκεμβρίου 1871 (Δ. 22 Ἰανουαρίου 1872), τουτέστι τὸ ἐκλογικὸν σῶμα ἀποτελεῖται ἐξ ὡρισμένου τινὸς ἀριθμοῦ προσώπων ἐκλεγομένων ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς (ὅρ. ἀριθ. 334). Ἡ ἀρχὴ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας, ἡ ἐφαρμοσθεῖσα ἐπὶ τῶν ἐμποροδικείων ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883, δὲν ἐγένετο δεκτὴ διὰ τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια,(2) τοῦ ἄρθρου 20 τοῦ

στᾷ ἢ καταργῇ ἐπιμελητήρια, δύναται καὶ νὰ τροποποιῇ τὴν περιφέρειαν τῶν συνισταμένων ἤδη ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων. Ὅρ. π.χ. διάταγμα 14 Μαρτίου 1892 (Journ. off. τῆς 19).

(1) Παραθέτομεν περίληψιν τῶν διαφόρων συστημάτων ἅτινα ἐγένοντο διαδοχικῶς δεκτά. Κατὰ τὸ θέσπισμα τῆς 3 Nivôse ἔτους XI, οἱ νομάρχαι καὶ ἐν ἐλλείψει αὐτῶν, οἱ δήμαρχοι ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι πλὴν τῶν πρωτευουσῶν τῶν νομῶν συνεκάλουν ὑπὸ τὴν ἑαυτῶν προεδρίαν τεσσαράκοντα ἢ ἑξήκοντα ἐμπόρους ἐκ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων τῆς πόλεως, οἵτινες προέβαινον εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν μελλοντῶν νὰ ἀπαρτίσωσι τὸ ἐπιμελητήριον μελῶν. Τὸ ἐπιμελητήριον ἀνενεοῦτο κατὰ τὸ τρίτον ἀνὰ πᾶσαν τριετίαν.

Τὸ Διάταγμα τῆς 16 Ἰουνίου 1832 ἀφῆρεσεν ἀπὸ τῆς διοικήσεως τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐκλογέων ἐμπόρων. Ὥρισε δὲ ὅτι ἡ ἐκλογικὴ συνέλευσις θὰ συνίστατο 1ον) ἐκ τῶν μελῶν τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου, 2ον) ἐκ τῶν μελῶν τοῦ ἐμποροδικείου, 3ον) ἐκ τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου συνετῶν, 4ον) ἐκ προκρίτων ἀριθμοῦ ἴσου πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν μελῶν, ἐξ ὧν συνίστατο τὸ ἐμποροδικεῖον καὶ τὸ ἐπιμελητήριον. Οἱ πρόκριτοι οὗτοι ἐξελέγοντο κατὰ τὸ ἥμισυ ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ὑπὸ τοῦ βιομηχανικοῦ ἐπιμελητηρίου.

Τὸ διάταγμα τῆς 19 Ἰουνίου 1848 ἔδωκε τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου εἰς πάντα ἔμπορον ἐγγεγραμμένον ἀπὸ ἑνὸς ἔτους ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπιτηδευμάτων.

Ἡ δευτέρα αὐτοκρατορία ἐδέησε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ διοικητικὸν ἐκλογικὸν σύστημα. Διὰ διατάγματος τῆς 30 Αὐγ. 1852 ἐφηρμόσθησαν ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων τὰ ἄρθρ. 618 καὶ 619 ἐμπ. κώδ. οὕτως ὥστε τὰ μέλη τῶν ἐπιμελητηρίων αὐτῶν ἐξελέγοντο ἐν συνελεύσει ἐκ προκρίτων ἐμπόρων ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ νομάρχου τῇ ἐγκρίσει τοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας ὑπουργοῦ. Ὁ ὀργανισμὸς οὗτος διετηρήθη μέχρις οὗ τὸ διάταγμα τῆς 22 Ἰανουαρίου 1872 ὥρισεν ὡς ἐφαρμοστέον ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων τὸν περὶ ἐκλογῆς τῶν ἐμποροδικῶν νόμον τῆς 21 Δβρίου 1871.

(2) Ὁ λόγος, δι' ὃν ἰδίως ἐπέμειναν νὰ μὴ γείνῃ δεκτὴ ἡ καθολικὴ ψηφοφορία, εἶναι ὁ ἑξῆς Οἱ προβλεφθέντες διὰ τὰς δαπάνας τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμε-

νόμου αὐτοῦ ὁρίζοντος ὅτι τὰ περὶ τῶν ἐκλογῶν τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων θὰ τεθῶσι διὰ μεταγενεστέρου νόμου. Ὁ νόμος αὐτὸς δὲν ἐγένετο ἀκόμη.(1)

Ἂν καὶ τὸ διάταγμα τῆς 22 Ἰανουαρίου 1872 κατέστησεν ἐφαρμοστέους ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων τοὺς διὰ τὰς ἐμποροδικειακὰς ἐκλογὰς περιεχομένους ἐν τῷ νόμῳ τῆς 21 Δεκεμβρίου 1871 κανόνας περὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι καὶ περὶ τύπου τῶν ἐκλογικῶν πράξεων, σπουδαία ὅμως διαφορὰ ὑφίσταται ὡς πρὸς τὴν ἁρμοδίαν πρὸς ἐκδίκασιν τῶν κατὰ τῶν ἐκλογῶν ἐνστάσεων δικαιοδοσίαν.(2) Κατὰ τὸν νόμον τοῦ 1871, ὡς καὶ κατὰ τὸν νόμον τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883, αἱ κατὰ τῶν ἐκλογῶν τῶν ἐμποροδικῶν ἐνστάσεις φέρονται ἐνώπιον τοῦ ἐφετείου (ἀριθ. 341). Ἡ ἁρμοδιότης αὕτη εἶναι δεδικαιολογημένη. Πρόκειται περὶ δικαστικοῦ σώματος καὶ τὸ σῶμα τοῦτο ὑπάγεται μάλιστα κατὰ τὴν δικαστικὴν ἱεραρχίαν εἰς τὸ ἐφετεῖον. Ἀλλὰ τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια οὐδένα ἔχουσι δικαστικὸν χαρακτῆρα· εἶναι διοικητικὰ σώματα. Διὸ καὶ ἡ διοικητικὴ ἀρχὴ εἶναι ἁρμοδία διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς τὰς ἐκλογὰς τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων ἐνστάσεις. Φέρονται δὲ αὗται ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας ὑπουργοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐφέσεως πρὸς τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας. (Θέσπισμα 3 Nivôse ἔτους XI, ἄρθρ. 8).(3)

λητηρίων πόροι ἐξευρέθησαν ἰδίως διὰ τῆς προσθήκης προσθέτων ἑκατοστῶν ἐπὶ τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος τῶν πρώτων κλάσσεων τῶν ἐμπόρων, οἵτινες εἶναι πρὸ πάντων οἱ πράγματι ἐκλογεῖς τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων. Ἀφ' ἧς τὰ ἐπιμελητήρια ἤθελον ἐκλέγεσθαι διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας τὰ πρόσθετα ἑκατοστὰ ἔδει νὰ ἐπιβληθῶσιν ἐπὶ πάντων τῶν ἐπιτηδευματιῶν ἐμπόρων, οἵτινες θὰ προὐτίμων ἴσως νὰ μὴ λάβωσι τὸ νέον αὐτὸ δικαίωμα, ἂν ἐπρόκειτο νὰ συνεπαγάγῃ δι' αὐτοὺς καὶ τὸ νέον αὐτὸ βάρος.

(1) Τὰ νομοσχέδια καὶ αἱ προτάσεις νόμων περὶ ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων (σημ. 1 σελ. 745) περιέχουσι διατάξεις περὶ τοῦ ζητήματος.

(2) Ἡ οιαγραφὴ τῶν ἐκλογέων, οἵτινες, καίτοι εἶναι ἀνίκανοι, φέρονται ὅμως ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ καταλόγῳ, δύναται νὰ αἰτηθῇ παρὰ παντὸς ἐπιτηδευματίου τῆς περιφερείας. Ἡ περὶ τούτου αἴτησις εἰσάγεται ἀνεξόδως ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου, ὅπερ ἀποφαίνεται ἐν συμβουλίῳ κατ' ἔφεσιν, ἀποφαίνεται τὸ ἐφετεῖον κατὰ τοὺς αὐτοὺς τύπους (ἄρθρ. 619 ἐν τέλει ἐμπ. κώδ.).

(3) Τὸ ἄρθρ. 8 τοῦ θεσπίσματος τῆς 3 Nivôse ἔτους XI διατάσσει «πᾶς

577 δίς. ΕΚΛΕΞΙΜΟΤΗΣ. ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ. ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΑΥΤΩΝ. ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ. — Οἱ ὅροι τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγεσθαι εἶναι ὡς καὶ οἱ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν, οἵοι ἦσαν πρὸ τοῦ νόμου τῆς 8 Δεκεμβρίου 1883 καὶ ἐπὶ τῶν ἐμποροδικειακῶν ἐκλογῶν (Δ. 22 Ἰουνίου 1872, ἄρθρ. 4). Ἑπομένως εἶναι ἐκλέξιμοι οἱ ἔμποροι καὶ πράκτορες συναλλαγῆς,(1) ὅσοι ἔχουσιν ἡλικίαν 30 ἐτῶν, εἶναι ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀπὸ πενταετίας,(2) καὶ κατοικοῦσι κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκλογῆς ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου. Οἱ ἐκπληρώσαντες ἐπὶ πενταετίαν χρέη διευθυντοῦ ἀνωνύμου ἑταιρείας, οἱ πλοίαρχοι καὶ οἱ κυβερνῆται οἱ κυβερνήσαντες πλοῖον ἐπὶ πενταετίαν, οἱ πληροῦντες τοὺς αὐτοὺς ὅρους τῆς ἡλικίας καὶ κατοικίας καὶ φερόμενοι ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐκλογέων ἢ ἔχοντες τοὺς ἀπαιτουμένους ὅρους διὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἐγγραφήν. Τέλος οἱ πρώην ἔμποροι καὶ πράκτορες συναλλαγῆς, ἂν ἤσκησαν τὴν ἐμπορίαν ἐπὶ πενταετίαν.

Αἱ ἐκλογαὶ γίνονται ἐπὶ ἑνὶ ψηφοδελτίῳ τῶν ὑποψηφίων δι' ὅλην τὴν περιφέρειαν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ διὰ σχετικῆς πλειονοψηφίας. Αἱ ἐκλογαὶ τότε μόνον εἶναι ἔγκυροι κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαι, ὅταν ἐψήφισε τὸ τέταρτον τῶν ἐγγεγραμμένων ἐκλογέων τῆς

διορισμὸς ὑποβάλλεται τῷ ὑπουργῷ πρὸς ἔγκρισιν». Πράγματι δ' ὅμως ὁ ὑπουργὸς δὲν ποιεῖται χρῆσιν τοῦ ἀπονεμομένου αὐτῷ διακριτικοῦ δικαιώματος, ἀλλ' ἀποφαίνεται μόνον ἐπὶ τῶν ἐγειρομένων ἐνώπιον αὐτοῦ ἐνστάσεων. Πρβλ. ἀπ. ἀκυρ. 7 Μαΐου 1877. S. 1877.1.423. D. 1877.716 J. Pal. 1877.1. 447. (Δὲν ἀνήκει εἰς τὰ Ἐφετεῖα τὸ ἀποφαίνεσθαι ἐπὶ τῶν κατὰ τῆς ἐκλογῆς μελῶν τῶν ἐπιμελητηρίων ἐνστάσεων). Ἀπ. Συμβ. ἐπικρ. 9 Νοεμβρίου 1877 S. 1879. 2. 273. O. 1878. 3. 9. (Ὁ ὑπουργὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφαίνηται ἐπὶ τῶν ζητημάτων, ἅτινα δύνανται νὰ ἐγείρωνται ἐκ τῶν ἐκλογῶν μελῶν τῶν ἐπιμελητηρίων καὶ αἱ ἀποφάσεις αὐτοῦ δύνανται νὰ προσβληθῶσι διὰ μέσου τοῦ ἀμφισβητουμένου δικαίου).

(1) Ὅρ. ὅ,τι εἴρηται ἀνωτέρω, ἀριθ. 435, 1ον, περὶ πρακτόρων συναλλαγῆς καὶ περὶ μεσιτῶν.

(2) Ἡ νομολογία δέχεται ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖον τὰ πέντε ἔτη τοῦ ἐπιτηδεύματος νὰ ἦναι συναπτά. Ἀπ. Συμβουλ. ἐπικρατείας 20 Ἰανουαρίου 1888 Δ. 1889. 3. 42 S. 1890 3. 1.

περιφερείας (Δ. 3 Σεπτεμβρίου 1851, ἄρθρ. 5). Ἐν τῇ δευτέρᾳ ψηφοφορίᾳ δὲν ἀπαιτεῖται πλέον ὁ ὅρος αὐτός·(1).

Τὰ μέλη τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων ἐκλέγονται δι' ἓξ ἔτη καὶ ἀνανεοῦνται κατὰ τὸ τρίτον ἀνὰ πᾶσαν διετίαν, δύνανται δὲ πάντοτε νὰ ἐκλέγωνται αὖθις. Ἡ τάξις τῆς ἐξόδου ὁρίζεται διὰ κλήρου ὡς πρὸς τὰς ἐπακολουθούσας τῆς συστάσεως τοὺ ἐμποροδικείου δύο πρώτας ἐκλογάς. (Δ. 3 Σεπτεμβρ. 1851, ἄρθρ. 7.)

Τὰ μέλη, ἅτινα ἐπὶ ἓξ μῆνας δὲν προσέρχονται εἰς τὰς συνελεύσεις, ἄνευ νομίμου λόγου ἐγκρινομένου ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητηρίου, θεωροῦνται ὡς παραιτηθέντα καὶ ἀντικαθίστανται ἐν τῇ προσεχεῖ ἐκλογῇ. Καὶ αἱ κατὰ σύμπτωσιν χηρεύουσαι θέσεις πληροῦνται ἐν τῇ ἀμέσως προσεχεῖ ἐκλογῇ, ἀλλὰ μόνον διὰ τὸν ὑπολειπόμενον χρόνον τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἀντικαθισταμένου μέλους (ἄρθρ. 7).

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῶν ἐπιμελητηρίων ὁρίζεται διὰ τοῦ διατάγματος τῆς συστάσεως αὐτῶν, δὲν δύναται δὲ νὰ ἦναι οὔτε κατώτερος τῶν ἐννέα οὔτε ἀνώτερος τῶν 21 (Δ.3 Σεπτεμβρ., ἄρθρ. 6).(2).Δύναται δὲ νὰ προστιθῆται ἴσος ἀριθμὸς παρέδρων, λαμβανομένων ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ἐπιμελητηρίου, οἵτινες ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ παριστῶνται ἐν ταῖς διασκέψεσι μετὰ συμβουλευτικῆς ψήφου. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν δέον νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν μελῶν αὐτοῦ τοῦ ἐπιμελητηρίου (Δ.3 Σεπτεμβρίου 1851, ἄρθρ. 10).

Ὁ νομάρχης ἢ ὁ ἔπαρχος, ἀναλόγως τοῦ τόπου, εἶναι μέλη προερ-

---

(1) Κατὰ τὸ Διάταγμα τῆς 3 Σεπτεμβρ. 1851 (ἄρθρ.5) ἂν δὲν συνέτρεχεν εἰς τὴν ἐκλογὴν τὸ τέταρτον τῶν ἐκλογέων, ἡ ψηφοφορία ἐθεωρεῖτο ἄκυρος καὶ τὰ μέλη τοῦ ἐμποροδικείου διωρίζοντο ὑπὸ συνελεύσεως, προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ νομάρχου ἢ τοῦ ἐπάρχου καὶ συνισταμένης ἐκ τῶν μελῶν τοῦ ἐπιμελητηρίου, ἐκ τῶν ἐμποροδικῶν καὶ ἐκ τῶν μελῶν τῶν ὑφισταμένων ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ἐπιμελητηρίου συμβουλίων συνετῶν.

Ἡ διάταξις αὕτη, ἥτις παρεμόρφου τὸ ἐκλογικὸν σῶμα διὰ τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν, κατηργήθη ὑπὸ τοῦ διατάγματος τῆς 22 Ἰανουαρίου 1872. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ ὅτι τὸ διάταγμα παραπέμπει διὰ τὰς ἐκλογὰς τῶν ἐπιμελητηρίων εἰς τὸν νόμον τῆς 21 Δεκεμβρίου 1871, ὅστις διὰ τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν δὲν ἀπαιτεῖ τὸ τέταρτον τῶν ἐγγεγραμμένων ἐκλογέων.

(2) Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν δύναται δι' εἰδικοῦ διατάγματος νὰ ἦναι καὶ ἀνώτερος τῶν 21. Τὸ ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον Παρισίων περιέχει σήμερον 37 μέλη. (Διάτ. 2 Δεκεμβρ. 1889). Τὸ νομοσχέδιον (ἄρθρ.3) διατηρεῖ τὸ ὑφιστάμενον δίκαιον.

χόμενα ἐκ τοῦ ἐπιμελητηρίου. Ὁσάκις δὲ παρίστανται ἐν ταῖς συνεδριάσεσι προεδρεύουσιν αὐτῶν (Δ. 1851 ἄρθρ. 9).

Τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ἐκλέγουσιν ἐκ τῶν μελῶν αὐτῶν ἕνα πρόεδρον, ἕνα ἀντιπρόεδρον, ἕνα γραμματέα-ταμίαν ἢ ἕνα γραμματέα καὶ ἕνα ταμίαν.

578. ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ. — Τὰ καθήκοντα τῶν ἐπιμελητηρίων οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ὡρίσθησαν σαφῶς (1). Ὁ τελευταῖος καθορισμὸς αὐτῶν ἐγένετο διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 3 Σεπτεμβρ. 1851 (ἄρθρ. 11 ἕως 17). Δύναταί τις νὰ διαιρέσῃ ταῦτα εἰς τρεῖς κατηγορίας. Τὰ μὲν εἶναι καθαρῶς συμβουλευτικά, τὰ δὲ συνίστανται εἰς τὴν σύστασιν καὶ εἰς τὴν διοίκησιν ὡρισμένων τινῶν καταστημάτων, καὶ τὰ ἄλλα ἀφορῶσιν εἰς τὴν βεβαίωσιν τῶν τιμῶν τῶν ἐμπορευμάτων ἐν τοῖς ἐμπορικοῖς χρηματιστηρίοις.

579. Τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια παρέχουσι τῇ κυβερνήσει τὰς ζητουμένας παρ' αὐτῆς γνώμας καὶ πληροφορίας περὶ τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν πράξεων καὶ συμφερόντων (ἄρθρ. 11). Τὸ ἄρθρον 12 τοῦ διατάγματος ὁρίζει τὰ ἀντικείμενα, ἐφ' ὧν ζητεῖται εἰδικῶς ἡ γνώμη αὐτῶν, ζητεῖται δὲ ἰδίως ἐπὶ τῶν σκοπουμένων μεταβολῶν τῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας, ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν καὶ τῶν κανονισμῶν ἐπιμελητηρίων, ἐπὶ τῶν συστάσεων χρηματιστηρίων καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκαταστάσεων πρακτόρων συναλλαγῆς καὶ μεσιτῶν, ἐπὶ τῶν δασμολογίων, ἐπὶ τῶν τιμολογίων καὶ κανονισμῶν τῶν ἱδρυομένων πρὸς χρῆσιν τῆς ἐμπορίας ὑπηρεσιῶν μετακομίσεως καὶ ἄλλων, ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν συνηθειῶν, τῶν τιμολογίων καὶ κανονισμῶν τῆς ναυτικῆς μεσιτείας καὶ τῆς μεσιτείας ἐπὶ ἀσφαλειῶν ἐμπορευμάτων, συναλλαγῆς καὶ δημοσίων χρεωγράφων, ἐπὶ τῶν συστάσεων ἐμποροδικείων ἐν ταῖς περιφερείαις αὐτῶν· ἐπὶ τῆς ἱδρύσεως ὑποκαταστημάτων τῆς Γαλλικῆς τραπέζης· ἐπὶ τῶν σχεδίων τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἐμπορίαν τοπικῶν δημοσίων ἔργων· ἐπὶ τῶν σχεδίων τοπικῶν κανονισμῶν περὶ ἀντικειμένων ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν. Παρατηρητέον δ' ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖον ἡ γνώμη τῶν ἐπιμελητηρίων νὰ ἦναι σύμφωνος. Τὸ διάταγμα τοῦ 1851 (ἄρθρ. 11 καὶ 12) δὲν ἀπαιτεῖ μάλιστα τὴν γνωμοδότησιν αὐτῶν ἐπ' οὐδεμιᾶς τῶν μνησθεισῶν περιπτώσεων. Ὁ χαρακτὴρ αὐτῆς εἶναι ἁπλῶς δυνητικός.

---

(1) Σκοπὸς τῶν ἄρθρ. 11—20 τοῦ νομοσχεδίου εἶναι νὰ ὁρίσῃ ταῦτα.

Ἀλλ' οἱ μεταγενέστεροι τοῦ διατάγματος τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1851 νόμοι ἐπέβαλον ὑποχρεωτικῶς τὴν προηγουμένην γνωμοδότησιν τῶν ἐπιμελητηρίων ἐπί τινων ζητημάτων. Οὕτω, πρὶν ἐπιτραπῇ ὑπὸ τοῦ νομάρχου ἡ ἵδρυσις γενικῆς ἀποθήκης, δέον νὰ ἀκουσθῇ ἡ γνώμη τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου, ἐν ἐλλείψει δὲ τοιούτου, τοῦ βιομηχανικοῦ ἐπιμελητηρίου καὶ ἐν ἐλλείψει ἀμφοτέρων, τοῦ ἐμποροδικείου (Δ. 31 Αὐγούστου 1870, ἄρθρ. 1). Τοῦτο μόνον ὅτι ἡ γνώμη αὕτη πρέπει νὰ δοθῇ ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἀνακοινώσεως τῆς αἰτήσεως, μετὰ τὴν ἔκπνευσιν δὲ τῆς διορίας ταύτης ὁ νομάρχης ὑποχρεοῦται νὰ ἀποφανθῇ ἐντὸς τῶν ἑπομένων τριῶν ἡμερῶν. Ὡσαύτως διὰ νόμου τῆς 28 Μαΐου 1858 ἐπετράπη ἡ ἐκουσία πώλησις διὰ δημοπρασίας καὶ χονδρικῶς τῶν περιλαμβανομένων ἐν τῷ παρηρτημένῳ εἰς τὸν νόμον αὐτὸν πίνακι ἐμπορευμάτων. Τοῦ πίνακος αὐτοῦ δύνανται νὰ γείνωσι (καὶ πράγματι ἐγένοντο) τροποποιήσεις διὰ διαταγμάτων ἐκδιδομένων ὑπὸ τὸν τύπον τῶν κανονιστικῶν διαταγμάτων *καὶ μετὰ γνωμοδότησιν τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων.*

Τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια δύνανται νὰ παρέχωσι λυσιτελεῖς πληροφορίας περὶ τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς καταστάσεως ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῶν. Δι' ἐγκυκλίου τῆς 27 Ἰανουαρίου 1873 ὁ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας ὑπουργὸς ἐπέβαλε τοῖς ἐπιμελητηρίοις νὰ ὑποβάλλωσιν αὐτῷ κατ' ἔτος ἔκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως ταύτης. Ἡ διαταγὴ αὕτη οὐδέποτε ἐτηρήθη αὐστηρῶς, περιέπεσε δὲ σχεδὸν εἰς ἀχρηστίαν, καὶ μόνον ἐπιμελητήριά τινα συνεμορφώθησαν πρὸς αὐτήν.

Τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ὑποβάλλουσι τὰς ἑαυτῶν σκέψεις καὶ χωρὶς ἔτι νὰ ζητηθῇ ἡ γνώμη αὐτῶν, περὶ τῶν μέσων τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς εὐημερίας, περὶ τῶν ἐπενεκτέων ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταρρυθμίσεων ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις τῆς ἐμπορικῆς ἢ τελωνιακῆς νομοθεσίας, περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων καὶ περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ἅτινα δύνανται νὰ ἐνδιαφέρωσι τὴν ἐμπορίαν ἢ τὴν βιομηχανίαν (λιμενικὰ ἔργα, ποταμοπλοΐα καὶ ἀκτοπλοΐα, ταχυδρομεῖα, σιδηρόδρομοι κλπ.).

580. Διοικοῦσι τὰ ὑπάρχοντα ἐν ᾧ τόπῳ ἑδρεύουσιν ἐμπορικὰ χρηματιστήρια (Δ. 1851 ἄρθρ. 13).

Διοικοῦσι τὰ ἱδρυόμενα ὑπ' αὐτῶν διὰ τὴν χρῆσιν τῆς ἐμπορίας καταστήματα, οἷον ἀποθήκας ναυαγιαιρέσεων, ὑπηρεσίας ῥυμουλκήσεως, ὑπηρεσίας βαναυσουργικὰς ἐν τῷ τελωνείῳ, διαμετακομίσεις,

δημόσια μαθήματα πρὸς διάδοσιν τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν γνώσεων, ὅταν ταῦτα ἱδρύθησαν ἐξ εἰδικῶν ἐπὶ τῶν ἐμπόρων φόρων.(1). Ἡ διαχείρισις τῶν καταστημάτων αὐτῶν δύναται ἔτι νὰ ἀνατιθῆται τοῖς ἐμπορικοῖς ἐπιμελητηρίοις, καὶ ὅταν ἱδρύωνται διὰ δωρεῶν, κληροδοτημάτων ἢ ἄλλως κατὰ τὴν θέλησιν τῶν δωρητῶν ἢ διαθετῶν. Τέλος καὶ τὰ ὑπὸ τῆς δημοσίας ἀρχῆς ἱδρυόμενα τοιαῦτα καταστήματα δύναται νὰ ἀνατιθῶνται εἰς τὴν διοίκησιν αὐτῶν (ἄρθρ. 14). Ὁ ἀριθμὸς τῶν διοικουμένων ὑπὸ τῶν ἐπιμελητηρίων καταστημάτων κατέστη μέγιστος.(2)

581. Μετὰ τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 18 Ἰουλίου 1866 κατάργησιν τοῦ προνομίου τῶν μεσιτῶν ἐμπορευμάτων τὰ ἐμποροδικεῖα ἔχουσιν ἱκανῶς σπουδαῖα καθήκοντα, ἀφορῶντα εἰς τὴν βεβαίωσιν τῶν τιμῶν τῶν ἐμπορευμάτων ἐν τοῖς ἐμπορικοῖς χρηματιστηρίοις. Πρὸ τοῦ νόμου αὐτοῦ τὰς τιμὰς ἐβεβαίουν οἱ μεσῖται ἐμπορευμάτων (παλ. ἄρθρ. 78 ἐμπ. κώδ.). Τανῦν μετὰ τὸν νόμον τοῦ 1866 (ἄρθρ. 9) αἱ τιμαὶ βεβαιοῦνται ὑπὸ τῶν ἐγγεγραμμένων μεσιτῶν ἐμπορευμάτων ἐν αἷς πόλεσιν ὑπάρχουσι τοιοῦτοι. Ὅταν οἱ ἐγγεγραμ-

---

(1) Ὑπεστηρίχθη ἐνίοτε ὅτι τὸ διάταγμα τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1851 (ἄρθρ. 14) δίδει μὲν τοῖς ἐπιμελητηρίοις τὸ δικαίωμα τῆς διοικήσεως τῶν ἱδρυμένων ἤδη καταστημάτων. οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἱδρύειν τοιαῦτα. Ἀλλ' ὁ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας Ὑπουργὸς ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας ἀνεγνώρισε πάντοτε ὅτι οὐδὲν ἀντίκειται, ὅπως τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια προνοῶσι διὰ τὰς δαπάνας τῆς ἱδρύσεως τῶν καταστημάτων, ὧν ἐπιφορτίζονται τὴν διαχείρισιν. Τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας ἀπεφήνατο δι' ἀποφάσεως τῆς 11 Ἰανουαρίου 1889 (S. 1891. 3. 4) ὅτι τὰ ἐπιμελητήρια δύνανται νὰ ἀναδέχωνται παρὰ τῆς κυβερνήσεως τὴν ἀποστολὴν νὰ ἱδρύωσι καὶ συντηρῶσιν ἐπὶ τῶν προκυμαιῶν λιμένος στεγάσματα καὶ βαροῦλκα τιθέμενα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κοινοῦ ἐπὶ πληρωμῇ μισθώματος πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 14 τοῦ νομοσχεδίου δύναται νὰ ἐπιτρέπηται τοῖς ἐμπορικοῖς ἐπιμελητηρίοις ἡ ἵδρυσις καὶ διοίκησις καταστημάτων πρὸς χρῆσιν τῆς ἐμπορίας, κατὰ δὲ τὸ ἄρθρ. 15 δύναται ταῦτα νὰ ἀναδέχωνται δημόσια ἔργα ἢ νὰ ἐπιφορτίζωνται διὰ δημοσίων ὑπηρεσιῶν.

(2) Κατάλογος τῶν καταστημάτων αὐτῶν εὑρίσκεται ἐν τῷ II παραρτήματι τῆς συνταχθείσης ὑπὸ Felix Faure, βουλευτοῦ, ἐκθέσεως ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας ὑπουργείου (Journal off. Βουλή. Παραρτήματα, σελ. 51, καὶ ἑπ.). Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ηὐξήθη κατὰ πολὺ ἔτι μετὰ τὸ 1888.

μένοι μεσῖται δὲν ἐκπροσωπῶσιν ἐπαρκῶς πάντα τὰ εἴδη τῆς ἐμπορίας ἢ τῶν ἐνεργουμένων ἐν τῷ ἐμπορικῷ τόπῳ πράξεων, τὸ ἐπιμελητήριον μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ συνδικάτου τῶν ἐγγεγραμμένων μεσιτῶν δύναται νὰ προσκολλήσῃ εἰς τοὺς ἐγγεγραμμένους μεσίτας ἐμπόρους καὶ μὴ ἐγγεγραμμένους μεσίτας τοῦ τόπου. Ἐν αἷς πόλεσι δὲν ὑπάρχουσιν ἐγγεγραμμένοι μεσῖται, αἱ τιμαὶ τῶν ἐμπορευμάτων βεβαιοῦνται ὑπὸ μεσιτῶν καὶ ἐμπόρων τοῦ τόπου, ὁριζομένων ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητηρίου. Τοῦτο καθορίζει τὰ ἐμπορεύματα, ὧν δέον νὰ βεβαιωθῇ ἡ τιμή, ὡς καὶ τὰς ἡμέρας καὶ ὥρας, καθ' ἃς δέον νὰ γείνῃ ἡ βεβαίωσις. (Ὅρ. περὶ τοῦ θέματος τούτου Δ. 22 Δεκεμβρίου, 1866 ἐκδοθὲν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἄρθρ. 9 τοῦ νόμου τῆς 18 Ἰουλίου 1866).

582. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ.—Μέχρι τοῦ διατάγματος τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1851 τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ἦσαν ἁπλᾶ διοικητικὰ σώματα ἄνευ νομικῆς προσωπικότητος. Τὸ διάταγμα τοῦ 1851 κατέστησεν αὐτὰ νομικὰ πρόσωπα, διὰ δὲ τῆς καινοτομίας ταύτης ἠδύναντο νὰ συνομολογῶσι δάνεια, νὰ λαμβάνωσι δωρεὰς καὶ κληροδοτήματα καὶ νὰ ἀναπτύσσωσι μεγάλην δραστηριότητα, ὡς πρὸς τὴν ἵδρυσιν ἰδίως καταστημάτων χρησίμων τῇ ἐμπορίᾳ.

Τὸ Διάταγμα τοῦ 1851 (ἄρθρ. 19) ἀνεγνώρισε τὴν νομικὴν προσωπικότητα τῶν ἐπιμελητηρίων κηρῦξαν αὐτὰ ὡς *καταστήματα κοινῆς ὠφελείας*. Παρατηρητέον ὅτι ὁ τοιοῦτος χαρακτηρισμὸς εἶναι σφαλερός, ὅτι πράγματι τὰ ἐπιμελητήρια εἶναι *δημόσια καταστήματα* (1) καὶ οὐχὶ *καταστήματα κοινῆς ὠφελείας*. Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς παρατηρήσεως ταύτης δειχθήσεται κατωτέρω (ἀριθ. 586). Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ τῆς προσωπικότητος οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν. Τὰ καταστήματα ἀμφοτέρων τῶν κατηγοριῶν αὐτῶν εἶναι ὡσαύτως νομικὰ πρόσωπα.

583. ΔΙΚΑΙ.—Ἐκ τοῦ ὅτι ἰδίως τὰ ἐπιμελητήρια ἀπολαύουσί τοῦ πλεονεκτήματος τῆς προσωπικότητος, δύνανται νὰ παριστῶνται ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων ὡς ἐνάγοντα ἢ ὡς ἐναγόμενα. Οὕτω δυνατὸν νὰ ἔχωσι δίκας ἕνεκα τῶν δανείων, ἃ συνομολογοῦσι (ἀριθ. 584), ἕνεκα τῆς εὐθύνης, ἣν ὑπέχουσιν ὡς κύρια πλοίων χρησιμευόντων εἰς

(1) Τοῦτο λέγει ῥητῶς τὸ ἄρθρ. 1 τοῦ νομοσχεδίου.

τὴν ῥυμούλκησιν (1) κλπ. Ἀλλὰ κατ' οὐδεμίαν νομικὴν διάταξιν ἐπιτρέπεται αὐτοῖς νὰ εἰσάγωσιν ἀγωγὴν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων τῶν ἐμπόρων τῆς περιφερείας αὐτῶν.(2) Ἑπομένως θὰ ἐκηρύσσετο ἀπαράδεκτος ἐλλείψει νομιμοποιήσεως ἡ ἀγωγή, ἂν ἐπιμελητήριον ἤθελεν ἐπιδιώξει δικαστικῶς νὰ ἀπαγορευθῇ ἐμπόρῳ τινὶ ἡ παράνομος χρῆσις ὀνόματος τόπου τινὸς ἐπιτιθεμένου ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων.(3)

584. ΜΕΡΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ ΕΝ ΤΗι ΕΚΤΕΛΕΣΕΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ. — Τὰ ἐπιμελητήρια ὡς πρὸς τὰ δημόσια ἔργα, ἰδίως δὲ τὰ ἐν θαλασσίοις λιμέσιν ἔχουσι μέρος, ὅπερ δὲν προβλέπεται μὲν ῥητῶς ὑπὸ τῶν νόμων, κατέστη ὅμως σπουδαῖον ἀπό τινων ἐτῶν.

Τὸ διάταγμα τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1851 (ἄρθρ. 11) περιορίζεται νὰ ἀναφέρῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δημοσίων ἔργων μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων, ἐφ' ὧν τὰ ἐπιμελητήρια ἔχουσιν ὡς ἀποστολὴν νὰ ὑποβάλλωσι τὰς ἑαυτῶν σκέψεις. Ὡς ἐκ τοῦ δικαιώματος ὃ ἔχουσι τὰ ἐπιμελητήρια νὰ συνομολογῶσι δάνεια ὡς νομικὰ πρόσωπα παρέχουσι τῷ Κράτει προκαταβολάς, αἵτινες ἐπιτρέπουσι τὴν ταχυτέραν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων αὐτῶν, ἢ χορηγοῦσιν εἰσφοράς, αἵτινες ἀνακουφίζουσιν ἐν μέρει τὸ Κράτος.

Ὅταν πρόκειται περὶ προκαταβολῶν, συνήθως γίνεται οὕτως· ἐκδίδεται διάταγμα, δι' οὗ ἐπιτρέπεται τῷ ἐπιμελητηρίῳ νὰ συνομολο-

---

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 30 Δεκεμβρίου 1884. D. 1885.1.70. S. 1886.1.166.

(2) Ἀπ. Πλημμελ. Seine 10 Αὐγούστου 1882 D. 1883.2.76. Τὸ ἐπιμελητήριον Παρισίων παρέστη ὡς πολιτικῶς ἐνάγων ἐν δίκῃ κινηθείσῃ ὑπὸ τῶν παρισινῶν ἐμπόρων ἕνεκεν ἐπιθέσεως τῆς λέξεως Παρίσιοι ἐπὶ ἀντικειμένων κατεσκευασμένων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ἡ παρέμβασις αὐτοῦ ἐκηρύχθη ἀπαράδεκτος.

(3) Ἐγένετο ἐνίοτε πρότασις περὶ ἀπονομῆς τοῖς ἐπιμελητηρίοις τοῦ δικαιώματος, ὅπως προβαίνωσιν εἰς τὴν κατάσχεσιν τῶν ἐμπορευμάτων τῶν περιβαλλομένων γαλλικὰ σήματα παραπεποιημένα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἢ ὀνόματα τόπων τῆς ἑαυτῶν περιφερείας δολίως ἰδιοποιούμενα. Ὅρ. πρότασιν νόμου Bozérian, Dietz—Monnin κλπ. ὑποβληθεῖσαν εἰς τὴν Γερουσίαν τῇ 29 Φεβρουαρίου 1884 περὶ δόλων πρὸς παράστασιν ὡς γαλλικῶν βιομηχανημάτων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἢ προερχομένων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς. Ἡ ἔκθεσις τοῦ Dietz-Monnin ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης, κατατεθεῖσα ἐν τῇ Γερουσίᾳ τῇ 16 Δεκεμβρίου 1887, ἀποκρούει τὴν καινοτομίαν ταύτην.

γήση δάνειον καὶ καθορίζεται ἅμα τό τε ποσὸν τοῦ δανείου καὶ ὁ πληρωτέος κατ' ἀνώτατον ὅρον τῷ δανειστῇ τόκος. Τὸ Κράτος ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀποδώσῃ τὸ κεφάλαιον τῶν προκαταβολῶν διὰ χρεωλυτικῶν δόσεων, διανεμομένων εἰς πλείονα ἔτη, εἶτα δὲ πρὸς ἀσφάλειαν τῶν τόκων καὶ τῆς πληρωμῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐξόδων τοῦ συνομολογηθέντος ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητηρίου δανείου, ἐπιτρέπεται εἰς τοῦτο νὰ εἰσπράττῃ εἴτε δικαίωμά τι ἐπὶ τῶν καταπλεόντων εἰς τὸν λιμένα γαλλικῶν καὶ ξένων πλοίων κατὰ λόγον τῆς χωρητικότητος αὐτῶν, εἴτε εἰδικὰ δικαιώματα, πληρωνόμενα ὑπὸ τῶν ἐπωφελουμένων ἐκ τῆς ἱδρύσεως καταστήματός τινος ἢ χρησιμοποιούντων ἐγκατάστασίν τινα, ἂν πρόκειται περὶ ἱδρύσεως ἀποθήκης παρακαταθέσεως, περὶ ἐγκαταστάσεως ὑπηρεσίας ρυμουλκήσεως κλπ. Τὰ οὕτω καθιερούμενα δικαιώματα χωρητικότητος δὲν ἀντίκεινται εἰς τὸν νόμον τῆς 19 Μαΐου 1886, ὅστις κατήργησε τὰ δικαιώματα ταῦτα ἐπὶ τῶν καταπλεόντων εἰς γαλλικὸν λιμένα ξένων πλοίων. Ταῦτα ἐφαρμόζονται τῷ ὄντι ἐπὶ πάντων τῶν πλοίων, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ ἐθνικότης αὐτῶν. Ἄλλως τε καὶ αὐτὸς ὁ νόμος τῆς 19 Μαΐου 1886 (ἄρθρ. 4) διατάσσει ὅτι ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς συνδρομῆς εἰς τὴν πληρωμὴν δανείων συνομολογουμένων δι' ἔργα βελτιώσεων ἐν τοῖς γαλλικοῖς λιμέσι, δύναται νὰ τεθῇ δικαίωμα χωρητικότητος ἐπί τε τῶν γαλλικῶν καὶ τῶν ξένων πλοίων. Τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν ἐξαιροῦνται γενικῶς μόνον ὡρισμένα τινὰ πλοῖα, ἰδίως δὲ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ Κράτος ἢ χρησιμοποιούμενα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, τὰ πρὸς πλοηγίαν διατεθειμένα πλοῖα, αἱ χάριν τέρψεως λέμβοι, τὰ χρήσιμα πρὸς ὁροσήμανσιν πλοῖα, ἢ τὰ ἐνεργοῦντα τὴν παράκτιον ἁλιείαν.(1).

Τὰ προσωρινῶς δανεισθέντα ἢ χορηγηθέντα τῷ Κράτει ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων ἀνῆλθον εἰς μέγα ποσὸν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Τὸ Κράτος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰ ἐπιχειρηθέντα δυνάμει τοῦ νόμου τῆς 18 Ἰουλίου 1873 πολλὰ ἔργα ἐν τοῖς λιμέσι. (2). Πολλοὶ προτείνουσιν ὅπως κατὰ μίμησιν τοῦ γινομένου ἔν τισι

(1) Ὅρ. ἐν «Econoniste français» ἀριθ. 9 Ἰουνίου 1888. ἄρθρον Gomel ὑπὸ τίτλον«Les travaux d'amélioratiou des ports et les fonds de concours.» Poinsard, «Les Chambres de Commerce» (Annales de l' École des sciences politiques 1887 σελ. 172 καὶ ἐπ.)

(2) Ὅρ. λόγον Freycinet ἐπικαλούμενον τὴν οἰκονομικὴν συνδρομὴν τῶν ἐπιμελητηρίων (Journal off. 1882 σελ. 379).

ναυτικαῖς χώραις, ἰδίως δ' ἐν Ἀγγλίᾳ,(1) τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ἀναλάβωσι νὰ ἐκτελῶσιν αὐτὰ τὰ ἔργα ταῦτα δι' ἰδίων ἐξόδων τῇ συνδρομῇ τοῦ δημοσίου Ταμείου. Οὕτω δὲ τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια θὰ ἐνδιεφέροντο ἀμέσως διὰ τὴν ταχεῖαν ἐκτέλεσιν καὶ τὸ Κράτος θὰ ἀπηλλάσσετο πληθύος δευτερευουσῶν φροντίδων (2).

585. ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥ. — ΠΑΝΤΟΙΑ ΑΠΑΓΟΡΕΥΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ. — Τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ὑπάγονται εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας ὑπουργεῖον καὶ ἔχουσιν ἀλληλογραφίαν ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ. Ἂν δὲ ἐν κατεπειγούσῃ περιστάσει ἔχωσι νὰ ὑποβάλωσι γνώμην ἢ αἴτησιν πρὸς ἄλλο ὑπουργεῖον, ὀφείλουσιν ἀμέσως νὰ ἀνακοινώσωσιν αὐτὴν καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ἐμπορίας Ὑπουργὸν (Δ. 3 Σεπτεμβρ. 1851 ἄρθρ. 15). Σκοπὸς τῆς διατάξεως ταύτης εἶνε ὅπως περιέρχηται εἰς γνῶσιν τοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας ὑπουργοῦ πᾶν μέλημα τῶν ἐπιμελητηρίων καὶ ἦναι οὕτως εἰς θέσιν νὰ ὑποστηρίζῃ πᾶσαν δικαίαν αἴτησιν τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων παρὰ πάσαις ταῖς ἁρμοδίαις ἀρχαῖς (3). Ἐνέχει δὲ ἅμα ἡ διάταξις αὕτη τὴν ἔννοιαν ὅτι οἱ ἄλλοι Ὑπουργοὶ μόνον τῇ διαμεσολαβήσει τοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας ὑπουργοῦ δύνανται νὰ ἔλθωσιν εἰς σχέσεις πρὸς τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια (4).

Τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια δὲν δύνανται νὰ παραδίδωσι τὰ ἑαυτῶν βουλεύματα εἰς τὴν δημοσιότητα. Δὲν δύνανται δὲ νὰ διατελῶσιν εἰς ἀλληλογραφίαν πρὸς ἄλληλα οὔτε νὰ συνέρχωνται, ὅπως διαβουλεύωνται ἐπὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων. Οὐδὲ αὐτὸς ὁ ὑπουργὸς δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς τοῦτο.(5) Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ὑφίσταται, πλὴν

(1-2) Ὅρ. Franqueville, «Régime des travaux publics en Angleterre Colson et Roume, L'organisation financière des ports maritimes en Angleterre. Ch. Gomel, Le régime des ports en Angleterre et de son extension aux ports français (Économiste français ἀριθ. 22 Σεπτεμβρίου 1888 σελ. 339).

(3) Ἐπιμελητηρίων τινῶν μὴ συμμορφουμένων πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς αὐτοὺς ὁ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας ὑπουργὸς ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον, δι' ἧς ὑπεμίμνησκε τὰ καθήκοντα αὐτῶν (Journal off. τῆς 31 Βρίου 1887).

(4) Κατὰ τὸ ἄρθρ. 17 τοῦ νομοσχεδίου τὰ ἐπιμελητήρια διατελοῦσιν εἰς ἄμεσον ἀλληλογραφίαν πρὸς τοὺς ὑπουργούς.

(5) Περὶ τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ συνέρχεσθαι εἰς κοινὰς συνελεύσεις ὅρ. ἐπερώτησιν Bozérian, ἐν συνεδριάσει Γερουσίας 18 Νοεμβρίου 1887 (Journ. off. τῆς 14 Νοεμβρ. 1887).

τῶν ῥητῶς ὑπὸ τῶν νόμων προβλεπομένων ἐξαιρέσεων (νομ. 23 Αὐγούστου 1871, ἄρθρ. 89—91, νόμ. 5 Ἀπριλ. 1884, ἄρθρ. 72 καὶ 116—163) διὰ πάντα τὰ συνεσταμένα σωματεῖα. Πράγματι δ'ὅμως ἡ διοίκησις ἔχει πως ἀνεκτικῶς καὶ δὲν μεριμνᾷ περὶ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τῶν ἀπαγορεύσεων αὐτῶν. Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς παραδόσεως τῶν βουλευμάτων εἰς τὴν δημοσιότητα περιέπεσε μάλιστα εἰς ἀχρηστίαν. Εἶναι ἀδικαιολόγητος.(1) Ὡς πρὸς τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ νὰ διατελῶσιν εἰς ἀλληλογραφίαν τὰ ἐπιμελητήρια πρὸς ἄλληλα καὶ νὰ συνέρχωνται, αὕτη ἐνίοτε εἶναι καὶ δυσάρεστος. Ὑπάρχουσι ζητήματα, περὶ ὧν θὰ ἦτο λυσιτελέστατον ἕνεκα τοῦ χαρακτῆρος, ὃν ἔχουσι, τοῦ κοινοῦ συμφέροντος νὰ ἐπέρχηται συνεννόησις μεταξὺ πλειόνων ἐπιμελητηρίων.(2) Ἡ ἀπαγόρευσις ἔχει μάλιστά τι τὸ παράλογον, ἀφ' οὗ ὁ νόμος τῆς 20 Μαρτίου 1884 (ἄρθρ. 4) ἐπέτρεψεν εἰς τὰ τακτικῶς συνεσταμένα ἐπαγγελματικὰ συνδικᾶτα νὰ συνεννοῶνται διὰ τὴν μελέτην καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν οἰκονομικῶν, βιομηχανικῶν, ἐμπορικῶν καὶ γεωργικῶν συμφερόντων αὐτῶν.

586. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ. ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΣ. — Τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ἔχουσι παντοειδῆ ἔξοδα καὶ ἔσοδα. Ἔχουσι συνήθως ἔξοδα συντηρήσεως καὶ παντοῖα εἰδικὰ ἔξοδα, ἰδίως δὲ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐμπορίας, διὰ τὴν ἐμπορικὴν διδασκαλίαν, διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς ἐκτελεστέα δημόσια ἔργα μελέτας κλπ.

Τὰ ἔξοδα τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων ἐξομοιοῦνται πρὸς τὰ τῶν ἐμπορικῶν χρηματιστηρίων καὶ ἐξοφλοῦνται καθ' ὅμοιον τρόπον (Δ. 27 Σεπτεμβρίου 1806, ἄρθρ. 1. Νομ. 28 Ventôse ἔτους IX ἄρθρ. 4). Καθ' ἕκαστον ἔτος προσδιορίζονται διὰ διαταγμάτων τὰ ἐπιβλητέα ποσὰ διὰ τὰς δαπάνας τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων καὶ τῶν ἐμπορικῶν χρηματιστηρίων (Νομ. οἰκον. 23 Ἰουλίου 1820). Τὰ ποσὰ αὐτὰ διανέμονται ἐπὶ τῶν ἐπιτηδευματιῶν

---

(1) Κατὰ τὸ ἄρθρ. 19 τοῦ νομοσχεδίου τὰ ἐπιμελητήρια δύνανται νὰ δημοσιεύωσι τὴν λογοδοσίαν τῶν συνεδριάσεων.

(2) Κατὰ τὸ ἄρθρ. 18 τοῦ νομοσχεδίου τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια δύνανται νὰ συνεννοῶνται πρὸς ἄλληλα καὶ μετὰ τῶν βιομηχανικῶν ἐπιμελητηρίων. Ὅρ. ὡσαύτως ἄρθρ. 24.

τῶν τριῶν πρώτων κλάσεων τοῦ προσηρτημένου εἰς τὸν νόμον τῆς 15 Ἰουλίου 1880 Α πίνακος καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιτηδευματιῶν τῶν σημειουμένων ἐν τοῖς πίναξι Β καὶ Γ ὡς ὑποκειμένων εἰς φόρον ἴσον ἢ ἀνώτερον τοῦ φόρου τῶν μνησθεισῶν τάξεων (νομ. 15 Ἰουλίου 1880 ἄρθρ. 38). Τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ἔχουσι συνήθως καὶ ἄλλους πόρους, οἵτινες δύνανται νὰ προέρχωνται ἐκ δωρεῶν καὶ ἐκ κληροδοτημάτων. Πρὸς τούτοις, ἰδίως δὲ ἐν τοῖς λιμέσι, τὰ ἐπιμελητήρια συχνάκις ἐξουσιοδοτοῦνται νὰ εἰσπράττωσι δικαιώματα χωρητικότητες ὅπως πληρώνωνται διὰ τὰ ἐκτελεσθέντα τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῶν ἔργα (ἀριθ. 584). Οἱ πόροι οὗτοι εἶναι χρήσιμοι καὶ δὴ τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον μόνον ἐτήσια ἔξοδα συντηρήσεως καταλογίζονται ἐπὶ τοῦ προσθέτου φόρου τῶν ἐπιτηδευμάτων. Διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται εἰδικὸς νόμος, ὅπως ἐπιτραπῇ ἡ ἐπιβολὴ ἐκτάκτων προσθέτων ἐπὶ τοῦ φόρου τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὅταν πρόκειται νὰ γείνωσιν ἐξαιρετικαὶ δαπάναι.(1)

Τὸ σχέδιον τοῦ προϋπολογισμοῦ ἑκάστου ἐπιμελητηρίου προπαρασκευάζεται ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὑποβάλλεται ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας ὑπουργοῦ (ἄρθρ. 17).(2)

Οἱ προϋπολογισμοὶ τῶν ἐπιμελητηρίων σὺν τῇ αὐξήσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καταστημάτων, ἅτινα διαχειρίζονται, καὶ τῶν δημοσίων ἔργων, δι' ἃ ἦλθον ἐπίκουρα τῷ Κράτει ἢ ἐχορήγησαν αὐτῷ προκαταβολάς, ἔλαβον μεγάλην ἀνάπτυξιν. Διὸ θὰ ἦτο λυσιτελέστατον τὸ λογιστικὸν τῶν ἐπιμελητηρίων αὐτῶν νὰ ὑπεβάλλετο εἰς σοβαρὸν ἔλεγχον ἐξασκούμενον ἐν ὀνόματι τοῦ Κράτους.(3) Ἐπανειλημμένως ἐγένοντο ἀπόπειραι πρὸς διοργάνωσιν τοιούτου ἐλέγχου, ὅστις δύναται ἄλλως

---

(1) Ὅρ. περὶ τούτου αἰτιολογικὴν ἔκθεσιν νομοσχεδίου τινὸς ἀφορῶντος εἰς τὸ ἐπιμελητήριον Ἀλγερίας (Journ. off. 1888, παραρ. τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων σελ. 1016 καὶ 1017).

Διὰ νόμου τῆς 28 Ἀπριλίου 1866 ἐπετράπη τῷ ἐπιμελητηρίῳ Bordeaux νὰ δανεισθῇ 19 000 φ. πρὸς ἐκτέλεσιν λιμενικῶν ἔργων (bassin à flot). Διὰ νόμου τῆς 4 Ἰουλίου 1802 ἐπετράπη τῷ ἐμπορικῷ ἐπιμελητηρίῳ τῆς Λίλλης νὰ δανεισθῇ 108,000 φρ. διὰ τὴν ἵδρυσιν ἀνωτάτης ἐμπορικῆς σχολῆς.

(2) Ὅρ. ἄρθρ. 26 τοῦ νομοσχεδίου.

(3) Ὅρ. σχέδιον κανονισμοῦ καταρτισθέντος ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς συσταθείσης ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς ἐμπορίας («le Messager de Paris» τῆς 27 Αὐγ. 1888).

τε νὰ ἀσκῆται χωρὶς νὰ ληφθῇ νέον τι μέτρον, ἂν γείνῃ δεκτὸν ὅτι τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια εἶναι δημόσια καταστήματα (ὅρ. ἀριθ. 587)· διότι τὸ λογιστικὸν τῶν δημοσίων καταστημάτων ὑπόκειται εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν οἰκονομικῶν ἐπιθεωρητῶν καὶ οἱ ὑπόλογοι αὐτῶν ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐλεγκτικοῦ συνεδρίου.

587. ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ Ἢ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ. — Τὸ διάταγμα τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1851 (ἄρθρ. 19) ὁρίζει ὅτι τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια εἶναι *καταστήματα κοινῆς ὠφελείας*. Ἐκ τούτου δύναταί τις προσηλούμενος εἰς τὸ γράμμα νὰ ἀρνηθῇ τοῖς ἐμπορικοῖς ἐπιμελητηρίοις τὴν ἰδιότητα *τῶν δημοσίων καταστημάτων*. Τοιαύτη ἐκδοχὴ θὰ ἦτο ἐσφαλμένη. Τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια εἶναι δημόσια καταστήματα καὶ ὡς τοιαῦτα πρέπει νὰ θεωρῶνται παρὰ τὸν διδόμενον ὑπὸ τοῦ διατάγματος 1851 χαρακτηρισμὸν αὐτῶν ὡς *καταστημάτων κοινῆς ὠφελείας*.(1)

Διὰ διατάγματος δὲν δύναται νὰ δοθῇ καταστή ματί τινι χαρακτηρισμὸς ἀλλοῖος τοῦ προσήκοντος ἐξ αὐτῆς τῆς ἐσωτερικῆς φύσεως αὐτοῦ. Ἔπειτα ὁ ποιήσας τὸ διάταγμα ἀναμφιβόλως δὲν εἶχε τοιαύτην πρόθεσιν· ἀλλ' ἐσκόπει μόνον νὰ ὁρίσῃ ὅτι τοῦ λοιποῦ τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια θὰ ἦναι νομικὰ πρόσωπα, ἐποιήσατο δὲ σύγχυσιν, ἱκανῶς συχνὰ ἀπαντῶσαν ἄλλως ἐν τοῖς γαλλικοῖς νόμοις, μεταξὺ τῶν δημοσίων καταστημάτων καὶ τῶν καταστημάτων κοινῆς ὠφελείας (ὅρ. ἐπὶ παραδείγματος ἄρθρ. 910 ἀστ. κώδ. Νομ. 20 Φεβρουαρίου 1849 περὶ τῶν τελῶν ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων (maimorte).

Τὸ ζήτημα ἄρα ἂν τὰ ἐμ πορικὰ ἐπιμελητήρια ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα δημοσίων καταστημάτων ἢ τὸν χαρακτῆρα καταστημάτων κοινῆς ὠφελείας πρέπει νὰ ἐξετασθῇ χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ κείμενον τοῦ διατάγματος τοῦ 1851 (ἄρθρ. 19). Εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ἔχουσι τοὺς χαρακτῆρας δημοσίων κατα-

(1) Ἀπ. Ἀκυρ. 28 Ὀκτωβρίου 1885 S. 1886. 1. 436. J. Pal. 1886. 1. 1053. Δ. 1885. 1.397. Ὅρ. συμφ. Aucoc «Conférences sur l'administation et le Droit administratif» τόμ. I. ἀριθ. 199 καὶ 205 Testoud, «Revue crique de législation et de jurisprudence» 1887 σελ. 68.

στημάτων. Τὰ κοινῆς ὠφελείας καταστήματα εἶναι καταστήματα ἰδιωτικά, εἰς ἃ ἐκρίθη λυσιτελὲς ἕνεκα τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς προσφέρουσι, νὰ δοθῇ τὸ εὐεργέτημα νομικοῦ προσώπου. Οὕτω πολλαὶ φιλολογικαὶ ἢ ἐπιστημονικαὶ ἑταιρεῖαι ἐκηρύχθησαν καταστήματα κοινῆς ὠφελείας. Τὰ δημόσια καταστήματα τούναντίον ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Γαλλίας καὶ προεστάθησαν ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως ὡρισμένων τινῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ὁ Aucoc(1) δίδει τὸν ἑξῆς ὁρισμόν. «Ἐν τῇ εἰδικῇ γλώσσῃ τοῦ διοικητικοῦ δικαίου αἱ λέξεις δημό-«σιον κατάστημα σημαίνει πρόσωπον νομικὸν ἔχον διακεκριμένην «ὕπαρξιν καὶ ἰδίους πόρους, δεδημιουργημένον διὰ τὴν διαχείρισιν δη-«μοσίας ὑπηρεσίας».(2) Τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ἀνταποκρίνονται κατὰ πάντα εἰς τὸν ὁρισμὸν αὐτόν. Ἔχουσι βάρη καὶ ἰδίους πόρους. Ἐπιμελοῦνται τῆς διοικήσεως τῶν ἐμπορικῶν χρηματιστηρίων, διαχειρίζονται καταστήματα ἱδρυμένα πρὸς τὸ ἐμπορικὸν συμφέρον. Διὰ τὰ βάρη τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων ἔχουσιν ἐπιβληθῇ πρόσθετα τέλη ἐπιτηδευμάτων καὶ ἄλλα διάφορα δικαιώματα, ἰδίως δὲ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ φόρου τῆς χωρητικότητος, ἃ αἱ δημόσιαι ἐξουσίαι ἐπιτρέπουσιν αὐτοῖς νὰ εἰσπράττωσι. Θὰ ἦτο ἀκατάληπτον κατάστημα κοινῆς ὠφελείας νὰ ἔχῃ μεταξὺ τῶν ἑαυτοῦ πόρων καὶ εἰδικοὺς φόρους (3).

Τὸ ζήτημα αὐτό, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω (ἀριθ.582), δὲν ἔχει σημασίαν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς προσωπικότητος τῶν ἐπιμελητηρίων. Τά τε δημόσια καταστήματα ὡς καὶ τὰ κοινῆς ὠφελείας καταστήματα εἶναι ἐπίσης νομικὰ πρόσωπα. Ἔχει δ' ὅμως πρακτικήν τινα σημασίαν ὑπὸ ἄλλας τε ἐπόψεις καὶ μάλιστα ὑπὸ τὰς ἑξῆς· 1ον Οἱ περὶ δημοσίου λογιστικοῦ κανόνες, οἵτινες ἐνέχουσι τὸν ἔλεγχον τῶν οἰκονομικῶν ἐπιθεωρητῶν καὶ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐπὶ τῶν ὑπολόγων, ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν δημοσίων καταστημάτων οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν καταστημάτων κοινῆς ὠφελείας (Δ. 31 Μαΐου 1862, ἄρθρ. 1). 2ον Τὰ ὑπὸ τῆς Τραπέζης κτηματικῆς πίστεως τῆς Γαλλίας δά-

---

(1) Ὅρ. op. cit. I ἀριθ. 108.

(2) Περὶ τῆς μεταξὺ δημοσίων καταστημάτων καὶ καταστημάτων κοινῆς ὠφελείας διακρίσεως ὅρ. Ducrocq «Cours de Droit administratif», τόμ.II. ἀριθ. 1330 ἕως 1339.

(3) Εἴπομεν ἤδη ὅτι διὰ τοῦ ἄρθρ. 1 τοῦ νομοσχεδίου τὸ ζήτημα ἐλύθη ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν ἐν τῷ κειμένῳ παρατηρήσεων.

νεια παρέχονται μόνον ἐπὶ ἐξασφαλίσει διὰ πρώτης ὑποθήκης. Ἡ ἀσφάλεια αὕτη δὲν ἀπαιτεῖται προκειμένου περὶ δανείων συνομολογουμένων ὑπὸ τῶν δημοσίων καταστημάτων (νομ. 6 Ἰουλίου 1860 καὶ 26 Φεβρουαρίου 1862). 3ον Ὁ νόμος τῆς 11 Ἰουνίου 1859 (ἄρθρ. 22), ὅστις διὰ τὰς συναλλαγὰς καὶ συμβάσεις, τὰς θεωρουμένας ὑπὸ τῶν ἄρθρων 632 καὶ 633 ἐμπ. κώδ. ὡς πράξεις ἐμπορικάς, παρέχει ἀξιοσημείωτον ἐλάττωσιν τῶν τελῶν καταχωρίσεως κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ νόμου τῆς 22 Frimaire ἔτους VII (ἄρθρ.69 § 3 ἀριθ. 1 καὶ § 5 ἀριθ. 1) ἀφορᾷ μόνον εἰς τὰς μεταξὺ ἰδιωτῶν συναλλαγὰς (ἀριθ. 98). Αἱ τῶν δημοσίων καταστημάτων (δ παραδοξότατον) δὲν ἀπολαύουσι τῆς εὐνοίας ταύτης.(1)

587 δίς. ΓΑΛΛΙΚΑ ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΑ ΕΝ ΞΕΝΑΙΣ ΧΩΡΑΙΣ ΚΑΙ ΞΕΝΑ ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΑ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑ.— Ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς ξέναις χώραις σύλλογοι γάλλων ἐμπόρων, ἀσκούντων τὸ ἑαυτῶν ἐπάγγελμα, οἵτινες φέρουσιν ὡσαύτως τὸ ὄνομα ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια. Οἱ σύλλογοι οὗτοι εἶναι χρησιμώτατοι διὰ τοὺς Γάλλους, ὡς δυνάμενοι ἰδίως νὰ παρέχωσιν αὐτοῖς ὁδηγίας περὶ τῶν ἀνεφγμένων εἰς τὴν γαλλικὴν ἐμπορίαν κλεισιάδων καὶ νὰ δίδωσι πληροφορίας περὶ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ποιότητος τῶν ἐμπορευμάτων, ἅτινα δύναται αὕτη ἐπωφελῶς νὰ ἐκπέμπῃ εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, νὰ βεβαιῶσι τὰς διαπραττομένας ἀντιποιήσεις γαλλικῶν σημάτων καὶ νὰ καταγγέλλωσι ταύτας τοῖς ἐνδιαφερομένοις κλπ. Τὰ ἐν τῇ ξένῃ γαλλικὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια προσφέρουσιν ὡσαύτως καὶ τινας ἐκ τῶν ὑπηρεσιῶν, δι' ἃς ἔχουσιν ἐγκατασταθῇ οἱ πρόξενοι (ἀριθ. 605). Διὰ τοῦτο ὁ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας Ὑπουργὸς ἐφρόντισε πολὺ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἵδρυσιν τοιούτων, ἐδόθησαν δὲ καὶ χορηγήματα εἴς τινα ἐξ αὐτῶν ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.(2) Ἀπό τινων ἐτῶν (3) ὁ ἀριθ-

---

(1) Τὸ ἀκυρωτικὸν τμῆμα ἀπεφήνατο ὅτι αἱ ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων τελούμεναι συναλλαγαὶ δὲν ἀπολαύουσι τοῦ εὐεργετήματος τοῦ νόμου τῆς 11 Ἰουνίου 1859, διότι κατ' αὐτὸ τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια εἶναι δημόσια καταστήματα. Ἀπ. Ἀκυρ. 28 Φεβρουαρίου 1885. S. 1886. 1.436. J. Pal. 1886. 1.1053. D. 1885. 1.397.

(2) Ὅρ. ἔκθεσιν ὑποβληθεῖσαν εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ἐμπορίας Ὑπουργὸν ἐν ὀνόματι τῆς μὴ κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐν τῇ ξένῃ γαλλικῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων («Journ. off.» ἀριθ. τῆς 6 Ἀπριλ. 1885).

(3) Ἐν ἔτει 1897 ὑπῆρχον 25 περίπου.

μὸς τῶν ἐπιμελητηρίων αὐτῶν ηὐξήθη πολύ. Ἀλλ' οὐδένα ἔχουσιν ἐπίσημον χαρακτῆρα οὔτε ἀπέναντι τῆς κυβερνήσεως τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἔχουσιν ἱδρυθῇ, οὔτε ἀπέναντι τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως. Διὸ ἀπολαύουσι μεγίστης ἐλευθερίας ὡς πρὸς τὴν ἑαυτῶν διοργάνωσιν καὶ λειτουργίαν.

Καὶ ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχουσιν ἐπίσης ξένα ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια. Ταῦτα εἶναι ἁπλῶς συνεταιρισμοὶ καθαρῶς ἰδιωτικοί.(1)

588. ΞΕΝΟΙ ΝΟΜΟΙ ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ.— Ἐν πάσαις ταῖς χώραις ὑπάρχουσι σύλλογοι προσώπων ἀσκούντων τὴν ἐμπορίαν ἢ τὴν βιομηχανίαν, ὧν σκοπὸς εἶναι νὰ ἐξετάζωσι τὰ ζητήματα κοινοῦ συμφέροντος, νὰ δίδωσι τῇ κυβερνήσει γνώμην καὶ νὰ ἐκφέρωσιν εὐχάς. Ἀλλ', ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω (ἀριθ. 574), οἱ σύλλογοι οὗτοι δὲν ἔχουσι πανταχοῦ, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, ἐπίσημον χαρακτῆρα. Ἐν τισι χώραις, ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Βελγίῳ, μόνον καθαρῶς ἰδιωτικοὶ δεσμοὶ ὑπάρχουσι πρὸς τοῦτο. Τοὐναντίον δὲ ἐν ἄλλαις καὶ ἰδίως ἐν Ἰταλίᾳ, Ἱσπανίᾳ, Ρουμουνίᾳ, ἐν τοῖς πλείστοις τῶν Κρατῶν τῆς Γερμανίας καὶ ἐν Αὐστρίᾳ ὑπάρχουσιν ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ἔχοντα ἐπίσημον χαρακτῆρα.

Ἐν *Ἀγγλίᾳ* ὑπάρχουσιν ὑπὸ τὸ ὄνομα Chambers of commerce συνεταιρισμοὶ ἐμπόρων ἢ βιομηχάνων, συνεσταμένοι ἐλευθέρως ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς πόλεσιν, ἔχουσι δὲ μεγάλην σπουδαιότητα. Αὐτοὶ καταβάλλουσιν ἐξ ἰδίων τὰς δαπάνας τῆς συστάσεως καὶ συντηρήσεως λιμένων καὶ πρὸς ἀνταμοιβὴν διὰ τὰς ἑαυτῶν δαπάνας εἰσπράττουσι διάφορα δικαιώματα ἐπὶ τῶν πλοίων. Τὰ ἐμπορικὰ ταῦτα ἐπιμελητήρια συγκροτοῦσι μίαν τοὐλάχιστον γενικὴν συνέλευσιν κατ' ἔτος. Ἐν αὐτῇ ἐκφέρονται συνήθως πολλαὶ εὐχαί, αἵτινες συχνὰ ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Lord Chancelier ἢ πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ Board of Trade. Οὕτω δὲ τὰ ἐπιμελητήρια ταῦτα προὐκάλεσαν ἔκτοτε σπουδαίας νομοθετικὰς μεταρρυθμίσεις.

Ἐν *Βελγίῳ* ὁ θεσμὸς τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων εἰσήχθη διὰ θεσπίσματος τῆς 3 Nivôse XI, ὑπῆρξε δὲ μέχρι τοῦ 1875.(2) Ὁ

(1) Ὑπάρχει ἰδίως ἐν Παρισίοις ἀγγλικὸν ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1873 καὶ Αὐστρουγγρικὸν ἱδρυθὲν τῷ 1887.

(2) Διὰ βασιλικῶν διαταγμάτων τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1841 τῆς 14 Ἰανουαρίου 1859 ἀναδιωργανώθησαν ταῦτα.

νόμος τῆς 18 Ἰουνίου 1875 κατήργησεν αὐτά. Ἀνεγνωρίσθη ὅτι ὑφισταμένων τῶν δικαιωμάτων τοῦ συνεταιρίζεσθαι, τοῦ καταρτίζειν συλλόγους καὶ τοῦ ὑποβάλλειν ἀναφοράς, ἅτινα ἐξασφαλίζονται ὑπὸ τοῦ συντάγματος, ὁ ἐπίσημος χαρακτὴρ δὲν ἦτο ἀπαραίτητος διὰ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν. Ἐν ταῖς κυριωτέραις βελγικαῖς πόλεσιν ἔχουσι διοργανωθῆ πολλὰ ἐλεύθερα ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια.

Ἐπίσημα ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια δὲν ὑφίστανται οὔτε ἐν *Ἑλβετίᾳ*, οὔτε ἐν *Ῥωσίᾳ*, οὔτε ἐν *Πορτογαλίᾳ*, οὔτε ἐν *Τουρκίᾳ*.

Ἐν *Ἰταλίᾳ* τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια, «camere di commercio ed arti» ἰταλιστί, εἶναι διωργανωμένα ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 2 Ἰουλίου 1862 (1).

Ἐν Ἱσπανίᾳ διωργανώθησαν διὰ Βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 9 Ἀπριλίου 1886 ὑπὸ τὸν τίτλον «Camaras de Commercio, Industrio y Navigacion, καὶ ἐν *Ρουμουνίᾳ* ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 7 Μαΐου 1886.

Ἐν οἷς Κράτεσι τῆς Γερμανίας ὑπάρχουσιν ἐπίσημα ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια (Handelskammern) (2), ταῦτα ἔχουσι σπουδαῖον ἐνεργὸν μέρος. Αὐτὰ ἐκλέγουσι μεταξὺ τῶν ἐμπόρων καὶ ὑποβάλλουσι τῷ κυριάρχῳ ὑποψηφίους διὰ τὰ καθήκοντα τῶν δικαστῶν ἐν τοῖς ἐπιπεφορτισμένοις τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων ἐπιμελητηρίοις (νόμ. 1877 περὶ *δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ*, ἄρθρ. 112). Ὅρ. ἀριθ. 331. Ἐν Αὐστρίᾳ τὰ ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ ἐπιμελητήρια ἔχουσι καὶ πολιτικὸν μέρος. Ἕκαστον αὐτῶν ἀποστέλλει ὡρισμένον ἀριθμὸν ἀντιπροσώπων εἰς τὴν Βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Reichsrath. (3)

---

(1) Legge per l'instituzione e l'ordinamento delle camere di commercio. Τὸ ζήτημα περὶ καταργήσεως τῶν ἐπισήμων ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων ἀνεκινήθη ποτέ· ὅρ. ὑπὲρ τοῦ θεσμοῦ φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «La legge organica sulle camere di commercio, relazione τοῦ Salvatore de Luca Carnazza.

(2) Alsace-Lorraine, Bavière, Prusse, Royaume de Saxe κλπ.

(3) Ἐν Αὐστρίᾳ οἱ ἐκλογεῖς διαιροῦνται εἰς κατηγορίας· μεγάλη κτηματικὴ πίστις, ἀγροτικαὶ κοινότητες, πόλεις, ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ ἐπιμελητήρια. Ὅρ. τοὺς ἐκλογικοὺς νόμους τῆς Αὐστρίας μεταφρασθέντας καὶ σχολιασθέντας ὑπὸ Paul Jozon (Annuaire de législation étrangère 1874 σελ. 197 καὶ ἑπ.).

Ἐκ τοῦ ἀπονεμομένου τοῖς ἐμπορικοῖς καὶ βιομηχανικοῖς ἐπιμελητηρίοις

ΤΜΗΜΑ ΙΙ. — ΤΕΧΝΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΑ.(1)

589. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ. — Ἐν ταῖς πόλεσιν, αἵτινες φαίνονται τῇ κυβερνήσει ἔχουσαι ἱκανῶς μεγάλην βιομηχανικὴν σπουδαιότητα, δύνανται νὰ συσταθῶσι καὶ βιομηχανικὰ καὶ τεχνικὰ ἐπιμελητήρια. Ἱδρύονται δὲ ταῦτα διὰ Β. Διαταγμάτων, ἐκδιδομένων κατὰ τὸν τύπον τῶν κανονιστικῶν διαταγμάτων, καθάπερ καὶ διὰ τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια. Διὰ διατάγματος ὡσαύτως ὁρίζεται καὶ ἡ περιφέρεια τῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν, ἥτις κατὰ τὰς περιστάσεις περιορίζεται ἔν τινι τόπῳ ἢ ἐκτείνεται ἐφ' ὅλου τοῦ νομοῦ.

Αἱ ἐκλογαὶ γίνονται καθ' ὃν τρόπον καὶ διὰ τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια (Δ. 22 Ἰανουαρίου 1872, ἄρθρ. 3 καὶ 4).

Ἕκαστον βιομηχανικὸν ἐπιμελητήριον συνίσταται ἐκ δώδεκα μελῶν (Θεσπ. 19 Ἰουνίου 1848, ἄρθρ. 7) διοριζομένων δι' ἓξ ἔτη καὶ ἀνανεουμένων κατὰ τὸ τρίτον ἀνὰ διετίαν. Τὰ αὐτὰ δὲ μέλη δύνανται πάντοτε νὰ ἐκλέγωνται καὶ αὖθις.

Ὁ νομάρχης ἢ ὁ ἔπαρχος ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ παριστῶνται κατὰ τὰς συνεδριάσεις, ὅταν δὲ παριστῶνται, προεδρεύουσιν αὐτῶν.

590. ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ. — Τὰ βιομηχανικὰ καὶ τεχνικὰ ἐπιμελητήρια δὲν εἶναι νομικὰ πρόσωπα· δὲν ἔχουσι δὲ οὔτε πόρους ἰδίους, οὔτε προϋπολογισμόν. Τὰς διὰ τὰ ἐπιμελητήρια ταῦτα δαπάνας ὑφίστανται οἱ δῆμοι, ἐν οἷς εἶναι ἐγκαθεσταμένα. Οὕτω δὲ δὲν δύνανται νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς τὴν ἵδρυσιν ἢ εἰς τὴν διοίκησιν καταστημάτων χρησίμων τῇ βιομηχανίᾳ.

Τὰ βιομηχανικὰ καὶ τεχνικὰ ἐπιμελητήρια εἶναι ἁπλῶς ἐπιφορτισμένα νὰ δίδωσι τῇ κυβερνήσει τὰς αἰτουμένας παρ' αὐτῶν γνώ-

---

δικαιώματος ἐξηγεῖται ἔν τινι μέτρῳ, διότι ἐν Αὐστρίᾳ ἐπεζητήθη ὁ διοργανισμὸς ὑπὸ τοῦ νόμου περὶ τῶν ἐπιμελητηρίων τῶν ἐργατῶν (Arbeiterkammern) Ὅρ. περὶ τούτου «Bulletin de la Société de législation comparée» 1887 σελ. 178, 273 καὶ 333.

(1) Νομ. 22 Germinal ἔτους XI. Δ. 8 Αὐγ. 1832, τῆς 18 Μαρτίου καὶ 23 Δεκεμβρίου 1823, τῆς 24 Μαρτίου καὶ 25 Ἀπριλ. 1835 Διατ. 22 Ἰανουαρίου 1872.

μας καὶ πληροφορίας ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν γεγονότων καὶ συμφερόντων· νὰ ὑποβάλλωσι τὰς ἑαυτῶν σκέψεις περὶ τῆς καταστάσεως τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἐμπορίας, περὶ τῶν πρὸς αὔξησιν τῆς εὐημερίας αὐτῶν μέσων καὶ περὶ τῶν εἰσακτέων βελτιώσεων εἰς τὴν ἐμπορικὴν καὶ τελωνιακὴν νομοθεσίαν (Διατ. 16 Ἰουνίου 1832, ἄρθρ. 11)· ἡ γνώμη τῶν ἐπιμελητηρίων αὐτῶν πρέπει νὰ αἰτῆται ἔτι καὶ ἐπὶ τῆς συστάσεως συμβουλίων συνετῶν ἢ ἐπὶ τῶν ἐπιφερομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῶν τροποποιήσεων (νομ. 1 Ἰουνίου 1853, ἄρθρ. 1).

Τὰ βιομηχανικὰ καὶ τεχνικὰ ἐπιμελητήρια ἔχουσι καθήκοντα πολλῷ ἧττονα ἢ τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια. Διὸ πολλάκις αἰτοῦσι καὶ ἐπιτυγχάνουσι τὸν ἑαυτῶν μετασχηματισμὸν εἰς ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια. Τινὲς μάλιστα ἤχθησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ προτείνωσι τὴν κατάργησιν τῶν βιομηχανικῶν καὶ τεχνικῶν ἐπιμελητηρίων, ἅτινα θὰ ἀπερροφοῦντο ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων. Ἡ τοιαύτη ὅμως μεταρρύθμισις θὰ ἤγειρεν ἐπικρίσεις. Τὰ βιομηχανικὰ καὶ τεχνικὰ ἐπιμελητήρια ἐκπροσωποῦσι τοπικὰ συμφέροντα ὡρισμένου εἴδους ἐν οἷς τόποις εἶδός τι βιομηχανίας ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν.

ΤΜΗΜΑ III.—ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΩΤΕΡΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ.

591. ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ.—Ἡ ἰδέα τῆς ἱδρύσεως παρὰ τῇ Κυβερνήσει κεντρικοῦ συμβουλίου ἐπιπεφορτισμένου νὰ διαφωτίζῃ αὐτὴν περὶ τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν εὐχῶν τῆς γαλλικῆς ἐμπορίας φαίνεται ὅτι ἀνάγεται εἰς τὴν ἐποχὴν Ἑρρίκου τοῦ IV. Ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα τοῦτον εἶχε συσταθῇ (τῷ 1607) τὸ *ἐμπορικὸν συμβούλιον* (Conseil de commerce(1). Συνέκειτο δὲ ἐκ μελῶν τοῦ *συνεδρίου* (Parlement) καὶ τοῦ δικαστηρίου Cour des aides, οὐδεὶς δὲ ἔμπορος ἐκαλεῖτο νὰ μετάσχῃ αὐτοῦ. Ἡ σύνθεσις αὕτη καὶ κυρίως ἡ προτίμησις, τὴν ὁποίαν ὁ Sully ἔδωκεν εἰς τὴν γεωργίαν ἐπὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας,

(1) Fagniez, l' Économie sociale de la France sous Henri IV.

ἐκώλυσαν τὸ συμβούλιον τοῦ νὰ προσφέρῃ ἀξιοσημειώτους ὑπηρεσίας. Μέχρι τοῦ Colbert δὲν φαίνεται νὰ ἤσκει σπουδαίαν ἐπίδρασιν. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ὑπουργοῦ ἔπαυσε νὰ συνέρχηται. Ἔπειτα δὲ ἀναδιοργανώθη δι' ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου τοῦ Βασιλέως (Conseil du Roi) τῆς 29 Ἰουνίου 1700, καὶ ἐν τῷ οὕτως ἀναδιωργανωθέντι συμβουλίῳ ἡ πλειονοψηφία ἐδόθη εἰς τοὺς ἐμπόρους, οἵτινες ἐξελέγοντο ὑπὸ τῶν ἑαυτοῖς ὁμοτέχνων. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης τοῦ 1700 ἐξεδόθη ἡ ἀπόφασις τῆς 30 Αὐγούστου 1701, ἥτις ἐγκατέστησε τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια, τῇ διαμεσολαβήσει τῶν ὁποίων περιήρχοντο τὰ παράπονα καὶ αἱ εὐχαὶ τῶν ἐμπόρων εἰς τὸ ἐμπορικὸν συμβούλιον (ἀριθ. 575). Ἀλλ' ὁ θεσμὸς αὐτὸς ἐξέλιπε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἀντικατεστάθη δὲ πράγματι διὰ τοῦ συσταθέντος τῇ 26 8βρίου 1791 *κεντρικοῦ γραφείου τῆς διοικήσεως τῆς ἐμπορίας* (Bureau central de l'administration du commerce), ὅπερ σημαίνεται, ὁτὲ μὲν ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτό, ὁτὲ δὲ ὑπὸ τὸ τοῦ *συμβουλίου τῆς ἐμπορίας* (Conseil du commerce) (N. 14 Vendémiaire ἔτους III). Τὸ *ἀνώτερον συμβούλιον τῆς ἐμπορίας* ὑπέστη συχνὰς ἀναδιοργανώσεις· ἀναδιωργανώθη δὲ ἰδίως διὰ τῶν διαταγμάτων τῆς 2 Φεβρουαρίου 1853, τῆς 13 Μαρτίου 1872, τῆς 5 Ἰουνίου 1873, τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1877 καὶ τῆς 13 Ὀκτωβρίου 1882. Ἐν τῷ διατάγματι τοῦ 1853 ἐσημαίνετο ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἀνώτερον συμβούλιον τῆς ἐμπορίας, τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας*. Τὸ διάταγμα τοῦ 1878 εἶχε διαιρέσει τὸ συμβούλιον αὐτὸ εἰς τρία τμήματα (τῆς ἐμπορίας, τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας), ὧν ἕκαστον ἀπετελεῖτο ἐκ 15 μελῶν. Τὸ διάταγμα τῆς 13 Ὀκτωβρίου 1882 συνεπείᾳ τῆς κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1881 ἱδρύσεως ὑπουργείου ἐπὶ τῆς γεωργίας, διακεκριμένου ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας, καὶ τῆς συστάσεως *ἀνωτέρου συμβουλίου τῆς γεωργίας* ἠλάττωσε τὰ τμήματα εἰς δύο.

592. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ.—Τὸ ἀνώτερον συμβούλιον τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας ἀπαρτελεῖται ἀποκλειστικῶς ἐκ μελῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ ἐκ νομικῶν. Οὐδὲν αἱρετὸν στοιχεῖον μετέχει αὐτῶν· δύναται μόνον ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Κράτους τὴν ἐκλογὴν τῶν μελῶν νὰ ποιῆται ἐκ τῶν προέδρων τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων. Οὐδεὶς ἄρα σύνδεσμος καθιεροῦται ὑπὸ τοῦ νόμου μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων καὶ τοῦ ἀνωτέρω αὐτοῦ συμβουλίου

τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας. Τοῦτο εἶναι ἐπιβλαβὲς εἰς τὸ ἄξίωμα τοῦ συμβουλίου καὶ δύναται νὰ κωλύῃ αὐτὸ τοῦ νὰ τιθῆται ἐν γνώσει τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἀναγκῶν, αἵτινες ἐκδηλοῦνται εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἐπικρατείας. Καλὸν θὰ ἦτο τὸ συμβούλιον αὐτὸ νὰ περιλαμβάνῃ τοὐλάχιστον καὶ μέλη τινὰ ἐκλεγόμενα ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων.(1)

Ἡ συνέλευσις τοῦ συμβουλίου δὲν γίνεται καθ' ὡρισμένην ἐποχήν. Οὐδεμία δὲ νομικὴ διάταξις καθορίζει τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. Πράγματι δὲ δὲν συνέρχεται ἀλλ' ἢ σπανίως διὰ νὰ ἐξενέγκῃ γνώμην ἐπὶ σπουδαίου τινὸς ζητήματος.

593. ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ.—Τὸ συμβούλιον ἐκφέρει τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐπὶ τῶν ζητημάτων, ἅτινα κρίνει ἡ Κυβέρνησις λυσιτελὲς νὰ παραπέμψῃ εἰς αὐτὸ πρὸς ἐξέτασιν, ἰδίως δὲ ἐπὶ τῶν νομοσχεδίων καὶ δια-

---

(1) Ἐν Πρωσσίᾳ διὰ βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 17 Νοεμβρίου 1880 συνεστάθη οἰκονομικὸν συμβούλιον (Volkswirthschaftsrath). Καθῆκον αὐτοῦ εἶναι νὰ ἐξετάζῃ τὰ ἀφορῶντα εἰς συμφέροντα τῆς ἐμπορίας, βιομηχανίας καὶ Γεωργίας τῆς Πρωσσίας νομοσχέδια καὶ βασιλ. διατάγματα· δύναται δὲ νὰ αἰτῆται ἡ γνώμη αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν νομοσχεδίων τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τὸ ὁμοσπονδιακὸν Συμβούλιον τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Συνίσταται δὲ ἐξ 75 μελῶν, διοριζομένων διὰ πέντε ἔτη. Τὰ 46 μέλη ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν τῆς ἐμπορίας, τῆς βιομηχανίας, τῶν δημοσίων ἔργων καὶ τῆς γεωργίας ἐκ καταλόγου περιέχοντος διπλάσιον ἀριθμὸν, συνταγομένου ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων καὶ τῶν γεωργικῶν ἑταιρειῶν. Πρὸς τούτοις οἱ ὑπουργοὶ αὐτοὶ διορίζουσιν ἀφ' ἑαυτῶν ἐλευθέρως 30 ἄλλα μέλη, ἐξ ὧν οἱ 15 εἶναι ἐργάται. Τὸ συμβούλιον διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα· τὸ τῆς ἐμπορίας, τὸ τῆς βιομηχανίας καὶ τὸ τῆς γεωργίας καὶ τῶν δασῶν, ἕκαστον δὲ τμῆμα ἐκλέγει πέντε μέλη, ἅτινα μετὰ τῶν ὁριζομένων ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ὑπουργῶν ἀποτελοῦσι τὴν διαρκῆ ἐπιτροπήν. Ἡ ὑπηρεσία τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου εἶναι ἄμισθος.

Ἡ Πρωσσικὴ κυβέρνησις ἠθέλησε νὰ μετασχηματίσῃ τὸ εἰδικὸν τοῦτο τῆς Πρωσσίας συμβούλιον εἰς οἰκονομικὸν συμβούλιον τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας διὰ τῆς προσθήκης 15 Βαυαρῶν καὶ 8 Σαξόνων κλπ. Ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν μελῶν θὰ ἦτο 135, ἕκαστον δὲ μέλος θὰ ἐλάμβανε 15 μάρκα καθ' ἡμέραν. Τὸ νομοσχέδιον, δι' οὗ ἐχορηγεῖτο πίστωσις 84 χιλιάδων μαρκῶν, ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ Reichstag τῷ 1881 καὶ τῷ 1882. Ἐπολεμήθη δὲ κυρίως ἕνεκα τοῦ κινδύνου, ὃν θὰ ἐγέννα διὰ τὸ Reichstag ἡ ὕπαρξις παρ' αὐτῷ τοιαύτης μεγάλης συνελεύσεως Ὅρ. Arthur Raffalovich «Le Conseil d'État et le Conseil économique en Prusse (Écon. Français 20 8βρίου 1888).

ταγμάτων τῶν ἀφορώντων εἰς τὰ δασμολόγια, ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ ναυτιλιακῶν συμβάσεων, ἐπὶ ζητημάτων ἀποικίσεως καὶ μεταναστεύσεως, ἐπὶ τῆς δοτέας τῇ μεγάλῃ θαλασσίᾳ ἁλιείᾳ ἐνισχύσεως. Τῇ ἀδείᾳ δὲ τῆς κυβερνήσεως δύναται νὰ προβαίνῃ καὶ εἰς ἐξετάσεις.

Δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὸ *ἀνώτερον συμβούλιον τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας* ἕτερον συμβούλιον, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *συμβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας*. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ μελῶν, διοριζομένων ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας ὑπουργοῦ. Ἱδρύθη τῷ 1791 ὑπὸ τὸ ὄνομα *συμβουλευτικὸν γραφεῖον τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας* (Bureau de consultation des arts et manufactures) καὶ ἐσημαίνετο διαδοχικῶς ὑπὸ διάφορα ὀνόματα. Ὁ ὀργανισμὸς αὐτῆς ἐκανονίσθη ἐσχάτως διὰ διατάγματος τῆς 8 Μαρτίου 1884. Ὀφείλει δὲ νὰ συνέρχηται ἅπαξ τοὐλάχιστον καθ' ἑβδομάδα. Τὰ καθήκοντα αὐτῆς εἶναι πολλὰ καὶ ἔχουσι γενικῶς εἰπεῖν τεχνικὸν χαρακτῆρα. Ἀνατίθεται δ' αὐτῇ ἡ μελέτη καὶ ἡ ἐξέτασις ζητημάτων ἐνδιαφερόντων τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἅτινα παραπέμπει πρὸς αὐτὴν ὁ ὑπουργὸς δυνάμει νόμων καὶ διαταγμάτων ἢ ἐφ' ὧν κρίνει λυσιτελὲς νὰ συμβουλευθῇ αὐτήν, ἰδίως δὲ προκειμένου περὶ ἀκαταλλήλων, ἀνθυγιεινῶν, καὶ ἐπικινδύνων καταστημάτων, περὶ σταθμῶν καὶ μέτρων, περὶ διπλωμάτων ἐφευρέσεως καὶ περὶ τεχνικῶν τελωνιακῶν ζητημάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IV

ΠΕΡΙ ΠΡΟΞΕΝΩΝ

594. Πάντοτε ὑπῆρξαν ἄτομα, ἅτινα μεταβαίνουσι διὰ νὰ ἀσκήτωσι τὴν ἐμπορίαν ἔξω τῆς ἑαυτῶν πατρίδος, ἐν χώραις μᾶλλον ἢ ἧττον μεμακρυσμέναις, ἐγκαθιστάμενα μονίμως ἢ ἀρκούμενα νὰ ἐνεργῶσιν ἐν αὐταῖς πράξεις, διατηροῦντα δὲ τὸ κέντρον τῶν ὑποθέσεων ἐν τῇ ἑαυτῶν πατρίδι. Τοῦτο δ' εἶναι ἰδίως ἀληθὲς σήμερον, ὅτε αἱ οἰκονομικαὶ σχέσεις μεταξὺ τῶν λαῶν διηυκολύνθησαν καὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν διὰ τῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων ὡς καὶ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὁδῶν καὶ τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας. Τὰ οὕτως ἐκτὸς τῆς ἑαυτῶν πατρίδος ἐργαζόμενα ἄτομα ὑπόκεινται φυσικῶς εἰς τοὺς νόμους τῆς χώρας, ἐν ᾗ εὑρίσκονται, ὀφείλοντα κατ' ἀρχὴν νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὰς ἐγχωρίους ἀρχάς, ὅπως δύνωνται καὶ νὰ ἐπικαλῶνται τὴν προστασίαν αὐτῶν. Συνηθέστατα δὲ δὲν διατελοῦσι μόνον εἰς σχέσεις πρὸς ξένους δημοσίους λειτουργούς, ὑπαγομένους εἰς τὸ Κράτος, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ὁποίου διαμένουσιν, ἀλλ' ἔχουσι καὶ δημοσίους λειτουργούς, ἐγκαθισταμένους ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῶν κυριάρχου, οἵτινες ἐπιφορτίζονται νὰ προστατεύωσιν αὐτούς, νὰ ἀσκῶσιν ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίαν τινὰ καὶ νὰ ἐκπληρῶσιν ἀπέναντι αὐτῶν ὡρισμένα καθήκοντα. Οἱ δημόσιοι αὐτοὶ λειτουργοὶ εἶναι οἱ *πρόξενοι*. Ἕνεκα τῆς σπουδαιότητος, ἣν ἔλαβον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν αἱ διεθνεῖς σχέσεις, νομίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ ἀφιερώσωμεν σελίδας τινὰς διὰ τοὺς προξένους. Δὲν προτιθέμεθα νὰ πραγματευθῶμεν ἐν τῷ συνόλῳ καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις θέμα, ὅπερ ἀνάγεται εἰς τὸ Διεθνὲς δίκαιον, ἀλλὰ νὰ δώσωμεν ἁπλῶς γενικὴν ἰδέαν αὐτοῦ, ἐπιμένοντες ἐπὶ τῶν σημείων, ἅτινα ἔχουσιν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐμπορίαν.(1)

(1) Τὰ κυριώτερα ἔργα, ἃ δύναται νὰ συμβουλευθῇ τις ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ, εἶναι.Guide pratique des Consulats ὑπὸ Clercq καὶ Vallat, πρῴην πλη-

595. ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΠΡΟΞΕΝΕΙΩΝ. — Πολλὴ ἀμφισβήτησις ὑπῆρξε περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ θεσμοῦ τῶν προξενείων· ἐζητήθη ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ ἐνομίσθη ὅτι εὑρέθη ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς *προξενείοις*.(1) Φρονοῦμεν ὅτι τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἡ καταγωγὴ αὐτῶν ἀνάγεται εἰς τὸν Μεσαίωνα καὶ ὅτι προέκυψε φυσικῶς ἐκ τῶν τότε ἐμπορικῶν σχέσεων. Ἐλέχθη ἤδη πῶς οἱ γενόμενοι δεκτοὶ ἔν τινι χώρᾳ ξένοι ἤσκουν αὐτόθι τὴν ἐμπορίαν, ὡς ἐγίνετο τοῦτο ἰδίως διὰ τὰ περίφημα γραφεῖα τοῦ Ἀνσεατικοῦ συνδέσμου (ὅρ. σελ. 25 σημ. 1). Δὲν ἀνεμιγνύοντο πρὸς τὸν λαόν, ἀλλὰ διεκρίνοντο καθαρῶς, εἶχον εἰδικὰ καταστήματα, κατῴκουν συνοικίας διατεθειμένας αὐτοῖς, αἵτινες ἔκτοτε ἐχωρίζοντο ἀπὸ τῆς λοιπῆς πόλεως διὰ καταφανεστάτων ἀφοριστικῶν γραμμῶν, διὰ προχωμάτων ἢ δι' ἀλύσεων, ἃς ἔκλειον τὴν ἑσπέραν.(2) Οἱ διὰ τοιούτων χωρισμάτων περιβαλλό-

---

ρεξουσίων ὑπουργῶν, 4η ἔκδ., 1880, 2 τόμ. εἰς 8ον (τὸ ἔργον αὐτὸ εἶναι κλασσικὸν ἐν Γαλλίᾳ). Formulaire des chancelleries diplomatiques et consulaires ὑπὸ τῶν αὐτῶν, ἐκδ. 6η τοῦ 1890 τόμ 3 εἰς 8ον μετὰ συμπληρώματος ἐκδοθέντος τῷ 1894. Ὁ 2ος καὶ ὁ 3ος τόμος εἶναι πολύτιμοι, καθόσον περιέχουσι πάντα τὰ ἀπὸ τοῦ 1861 μέχρι τοῦ 1893 σχετικὰ πρὸς τὸν θεσμὸν κείμενα. Διὰ τὰ μεταγενέστερα δύναταί τις νὰ συμβουλευθῇ l'annuaire diplomatique et consulaire δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ. Bousquet, «Les agents diplomatiques et consulaires». I τόμ. εἰς 8ον. E. Lehr, Manuel des agents diplomatiques et consulaires I τόμ. εἰς 12ον 1888, Kõnig, Handbuch des deutschen Consulatwesens, Berlin 1878.—Bulmerincq Consularrecht εἰς 8ον 1817 (ἀπόσπασμα τοῦ Handbuch des Võlkerrechts τοῦ Holtzendorff).—Εὑρίσκει τις πολλὰς λεπτομερείας περὶ τῶν διαφόρων νομοθεσιῶν ἐν 4ῳ τόμῳ τῶν Commentaires τοῦ Lawrence ἐπὶ τοῦ διεθνοῦς δικαίου τοῦ Wheaton,

(1) Ὅρ. εἰδικὴν μελέτην Ch. Tissot (πρεσβευτοῦ ἔπειτα τῆς Γαλλίας), ἣν εἶχεν ὑποβάλει ὡς ἐπίσημον ἐπὶ διδακτορίᾳ (es lettres) διτριβήν. «Des proxénies grecques et de leurs analogies avec les institutions consulaires modernes 1863.—Monceaux, Des proxénies grecques 1887. Bousquet, «op. cit.» ἀριθ. 90).

(2) Ὅρ. τὴν ζωηροτάτην παράστασιν τῆς καταστάσεως τῶν ξένων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἣν ποιεῖται ὁ Al. Vandal ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Une Ambassade française en Orient sous Louis XV» 1ον κεφ. «La France en Orient au commencement du XVIII siècle». Ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀναμφιβόλως ὑπάρχουσιν ἰδιαίτεραι περιστάσεις, ἀλλὰ πολλαὶ αὐτῶν ἀπαντῶσι κατὰ τὸν Μεσαίωνα.

μενοι ξένοι ἐξέλεγον ἕνα μεταξὺ ἑαυτῶν, ὅστις εἶχε τὴν διττὴν ἀποστολὴν 1ον νὰ ἐκπροσωπῇ αὐτοὺς παρὰ ταῖς ἐγχωρίαις ἀρχαῖς καὶ νὰ καθιστᾷ σεβαστὰ ὑπ' αὐτῶν τὰ ῥητῶς ἢ σιωπηρῶς παραχωρούμενα δικαιώματα· 2ον νὰ διατηρῇ τὴν τάξιν μεταξὺ αὐτῶν, ἰδίως δὲ νὰ διαχειρίζηται τὴν δικαιοσύνην. Ὁ τοιουτοτρόπως ἐκλεγόμενος ἄρχων ἐκαλεῖτο *πρόξενος* (consul) εἰς ἀνάμνησιν πιθανῶς τῶν ῥωμαϊκῶν θεσμῶν, καθ' οὓς ὁ consul ἦτο ἄρχων τοῦ ἄστεως.(1)

Ὁ θεσμὸς σὺν τῷ χρόνῳ ὑπέστη οὐσιώδεις τροποποιήσεις, ἐξ ὧν μία τῶν σπουδαιοτέρων εἶναι ἡ ἐπελθοῦσα διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἰδέας τῆς *ἐδαφικῆς κυριαρχίας*. Ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ ἕκαστος κυρίαρχος κατέστη μᾶλλον ζηλότυπος τῆς ἑαυτοῦ ἐξουσίας, ἐννοῶν αὐτὸς μόνος νὰ ἐπιτάσσῃ ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ Ἐπικρατείας εἴτε ἀμέσως εἴτε διὰ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτωμένων ὑπαλλήλων, καὶ μὴ ἐπιτρέπων πλέον ὅπως οἱ ξένοι δύνανται νὰ ἐνεργῶσι πράξεις δημοσίας ἀρχῆς. Τοῦτο ἰδίως ἐφαρμόζεται ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς δικαιοσύνης, ἥτις ἐχαρακτήριζεν ἄλλοτε τὸν προξενικὸν θεσμὸν καὶ ἥτις κατέληξε νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῶν προξένων, τοῦ κυριάρχου ἐννοοῦντος ὅπως ἐν τῇ ἑαυτοῦ Ἐπικρατείᾳ ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμηται μόνον ἐν ἰδίῳ αὐτοῦ ὀνόματι καὶ ὡς πρὸς αὐτοὺς ἔτι τοὺς ξένους. Ἀλλ' ὅμως ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην πρέπει νὰ γίνηται διάκρισις μεταξὺ *χωρῶν χριστιανικῶν* καὶ *χωρῶν μὴ χριστιανικῶν* (ἄρθρ. 614). Ἐν ταῖς τελευταίαις τὰ καθήκοντα τῶν προξένων ἔχουσιν ἐξαιρετικὸν χαρακτῆρα, καθ' ὅτι οἱ ξένοι ἐν αὐταῖς εἶναι ἐν ἱκανῶς εὐρεῖ μέτρῳ ἐξῃρημένοι τῆς δικαιοδοσίας τῆς ἐγχωρίας ἀρχῆς.(2)

---

(1) Περὶ τῆς λέξεως «consul» ὅρ. ἀνωτ. σελ. 28 σημ. 2 καὶ σελ. 406 σημ. 2. Ἐπειδὴ ὑπῆρχον καὶ «consuls» δημοτικοὶ ἄρχοντες ἐν τῇ ξένῃ ἐπιπεφορτισμένοι τὴν προστασίαν τῶν συμφερόντων τῶν ὁμοεθνῶν, ἐκαλοῦντο πρὸς διάκρισιν «consuls d'outre-mer ἢ consuls à l'étranger». Πβλ. Lehr, op. cit. ἀριθ. 25 καὶ ἐπ. Ὁ Georges Salles ἐδημοσίευσεν ἐν «Revue d'histoire diplomatique» ἐνδιαφέροντα ἄρθρα «Les origines des premiers consulats de la nation française à l'étranger», ἅτινα ἠνώθησαν ἐν δυσὶ φυλλαδίοις, ἐκδοθεῖσι τῷ 1896 καὶ 1897.—Ἀπὸ τοῦ ἔτους VIII μέχρι τοῦ ἔτους XII οἱ πρόξενοι ἐκαλοῦντο ἐπίτροποι διὰ τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις («commissaires aux relations commerciales»).

(2) Διὰ τοῦτο διὰ τῆς φράσεως «juridiction consulaire» ἄνευ ἄλλης ἐξηγήσεως ἐννοεῖται ἡ δικαιοδοσία τῶν ἐμποροδικείων καὶ οὐχὶ ἡ τῶν προξενείων.

Ἑτέρα τροποποίησις ἐγένετο ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ διορισμοῦ τῶν προξένων. Κατ' ἀρχὰς οὗτοι ἐξελέγοντο κυρίως, ἂν μὴ ἀποκλειστικῶς, ὑπ' αὐτῶν τούτων, ἐφ' ὧν ἔμελλον νὰ ἀσκήσωσι τὴν ἑαυτῶν δικαιοδοσίαν καὶ προστασίαν. Οὗτοι ἦσαν οἱ *ἐκλεγόμενοι πρόξενοι* (consules electi), παρ' οἷς ὑπῆρχον καὶ οἱ *ἀπεσταλμένοι πρόξενοι* (consules missi), πράκτορες τουτέστιν ἀποστελλόμενοι ὑπὸ τοῦ κυριάρχου πρὸς προστασίαν τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. Ἕκαστος ἄρχων ἠθέλησε νὰ ἀσκῇ ἀμεσώτερον τὴν ἑαυτοῦ ἐξουσίαν καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔτι τῶν ἐν τῇ ξένῃ ὑπηκόων καὶ κατέληξε νὰ μὴ καταλείπῃ πλέον αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ ἐκλέγωσιν ἐπισήμους ἀντιπροσώπους, ἀλλ' ἐπέβαλεν αὐτοῖς πράκτορας. Οἱ πράκτορες οὗτοι δὲν ἔχουσι πάντες τὸν αὐτὸν ἐπίσημον χαρακτῆρα· δὲν εἶναι πάντες δημόσιοι λειτουργοὶ κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν (ἀριθ. 600)· ἔχουσι δ' ὅμως τοῦτο τὸ κοινὸν ὅτι ὁ διορισμὸς αὐτῶν οὐδέποτε γίνεται ὑπ' ἐκείνων, ὧν ὀφείλουσι νὰ προστατεύωσι τὰ συμφέροντα, ἀλλὰ πηγάζει ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κυριάρχου, ὅστις ἐπιφορτίζει αὐτοὺς νὰ ἐπαγρυπνῶσιν ἐπὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ(1).

596. Ἡ ἐγκατάστασις προξένων ἔν τινι χώρᾳ προϋποθέτει φυσικῶς τὴν συναίνεσιν τοῦ κυριάρχου τῆς χώρας αὐτῆς, ἥτις συναίνεσις δύναται νὰ εἶναι ῥητὴ ἢ σιωπηρά. Συνήθως ὑπάρχει περὶ τούτου ὅρος ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς συμβάσεσιν ἢ μᾶλλον ὑπάρχει εἰδικὴ σύμβασις, καλουμένη *προξενικὴ σύμβασις*, ἥτις κανονίζει τὴν ἐγκατάστασιν καὶ τὴν θέσιν τῶν προξένων.(2) Εἶτα ἡ παραχώρησις δύναται νὰ ἦναι μᾶλλον ἢ ἧττον εὐρεῖα. Κράτος τι δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ ἑτέρῳ ἄνευ περιορισμοῦ νὰ ἐγκαταστήσῃ προξένους ἐφ' ὅλων τῶν μερῶν τῆς ἐπικρατείας, δύναται δὲ νὰ ἐξαιρέσῃ τόπους τινὰς ἢ ἀντιθέτως δύναται,

---

Ὅρ. π. χ. τὸ σύγγραμμα τοῦ Génévois «Histoire critique de la juridiction consulaire».

(1) Οἱ ὅροι ἀπεσταλμένοι πρόξενοι (cousules missi) καὶ ἐκλελεγμένοι πρόξενοι (consules electi), πρὸς οὓς ἀντιστοιχοῦσιν οἱ γερμανικοὶ «Berufsconsuln» καὶ «Wahlconsuln» δὲν ἔχουσιν ἄρα οὐδένα λόγον ὑπάρξεως, ἂν καὶ ἐνίοτε γίνεται χρῆσις αὐτῶν, ἐν ἐννοίᾳ ὅμως ἀφισταμένῃ ἀληθῶς τῆς ἀρχικῆς ἐκδοχῆς. Ὅρ. κατωτέρω ἀριθ. 600 ἐν τέλει.

(2) Ἡ Γαλλία ἔχει συνομολογήσει πολλὰς συμβάσεις. Ὅρ. κατάλογον αὐτῶν ἐν «Dict. de Droit intern. privé» τοῦ Vincent et Pénaud λέξ. Consuls ἀριθ. 18. Ἡ νεωτέρα εἶναι ἡ συνομολογηθεῖσα μετὰ τῆς Βολιβίας.

ὡς πράττουσι τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Ἀνατολῇ Κρατῶν, νὰ μὴ δεχθῇ ξένους προξένους ἀλλ' ἢ μόνον ἐν ὡρισμένοις μέρεσιν, ἰδίως ἔν τισι λιμέσι.(1)

597. Οἱ πρόξενοι εἶναι πράκτορες Κράτους ἀσκοῦντες τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα ἐπὶ ἐδάφους ἄλλου Κράτους. Διὸ αἱ ἀφορῶσαι εἰς αὐτοὺς διατάξεις πρέπει νὰ ἀναζητηθῶσιν εἴτε ἐν τῇ νομοθεσίᾳ τῆς ἀποστελλούσης αὐτοὺς χώρας εἴτε ἐν τῇ τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἀσκοῦσι τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα, εἴτε ἐν τέλει ἐν ταῖς συνομολογουμέναις μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν συμβάσεσιν (ἐμπορικαῖς ἢ προξενικαῖς). Ἡ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γαλλικὴ νομοθεσία δὲν ἔχει κωδικοποιηθῇ. Ἐν Γαλλίᾳ δὲν ὑπάρχει, καθάπερ ἐν ἄλλαις τισὶ χώραις, νόμος πρεξενικός, περιέχων ὁμοῦ τὸν ὀργανισμὸν καὶ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν προξένων ἐν τῇ ξένῃ. Αἱ διατάξεις εἶναι διεσπαρμέναι ἐν πολλοῖς κειμένοις, ἅτινα ἀνάγονται εἰς διαφορωτάτας ἐποχάς. (2) Ἡ γαλλικὴ νομοθεσία οὐδὲν σχεδὸν ὁρί-

---

(1) Τοῦτο προέρχεται ἄλλως ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τοῖς Κράτεσιν αὐτοῖς ἡ χώρα δὲν εἶναι ἐλευθέρως ἀνοικτὴ εἰς τοὺς ξένους. Ὅρ. ἐπὶ παραδείγματος συνθήκην φιλικήν, ἐμπορικὴν καὶ ναυτιλιακὴν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Κίνας τῆς 27 Ἰουνίου 1858 ἄρθρ. 6, ἐν ᾗ ἀπαριθμοῦνται οἱ λιμένες οἱ ἀνοικτοὶ τῇ ξένῃ ἐμπορίᾳ (ὧν ὁ ἀριθμὸς ηὐξήθη διὰ μεταγενεστέρων συμβάσεων). Μεταξὺ τῶν προσφάτων συνθηκῶν εἶναι καὶ ἡ συνομολογηθεῖσα τῇ 4 Ἰουνίου 1886 μεταξὺ Γαλλίας καὶ Κορέας, ἧς τὸ ἄρθρ. 4 ὁρίζει τοὺς ἀνοικτοὺς τῇ γαλλικῇ ἐμπορίᾳ λιμένας τῆς Κορέας, καὶ τὸ ἄρθρ. 2 δίδει τὸ δικαίωμα τοῖς συμβαλλομένοις νὰ διορίσωσι προξένους, οἵτινες θὰ διαμένωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ ἐν τοῖς λιμέσι τοῖς ἀνοικτοῖς τῇ ξένῃ ἐμπορίᾳ. Ἡ Ἰαπωνία, ἥτις σήμερον εἶναι εἰς ἀνάλογον θέσιν πρὸς τὴν τῆς Κίνας (ὅρ. Γαλλο-Ἰαπωνικὴ συνθήκη τῆς 9 Ὀκτωβρίου 1858) μέλλει ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ κοινὸν δικαιον. Ὅρ. ἐπὶ παραδείγματος Γαλλο-ἰαπωνικὴν ἐμπορικὴν καὶ ναυτιλιακὴν συνθήκην τῆς 9 Αὐγούστου 1896, ἄρθρ. 5, 19 καὶ 24.

(2) Ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω (σημ. 1 σελ. 770), μέχρι τέλους τοῦ 1893 τοὐλάχιστον ἔχουσι συγκεντρωθῇ ἐν τῷ 2ῳ καὶ 3ῳ τόμῳ τοῦ «Formulaire des chancelleries diplomatiques et consulaires».

Ἐν Ἰταλίᾳ ὑπάρχει προξενικὸς νόμος τῆς 28 Ἰανουαρίου 1866, συμπεπληρωμένος δι' ἐκτελεστικοῦ κανονισμοῦ τῆς 7 Ἰουνίου 1866.

Ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχει νόμος τῆς 8ης Νοεμβρίου 1867 κανονίζων τὸν ὀργανισμὸν τῶν προξενείων καὶ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν προξένων. Ὁ νόμος αὐτὸς γενόμενος διὰ τὴν Βόρειον γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν ἐξετάθη δι' ὅλην τὴν Γερμανικὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ συνεπληρώθη διὰ νόμου τῆς 10 Ἰουλίου 1879 περὶ προξενικῆς δικαιοδοσίας (Annuaire de législation étrangère, 1880 σελ. 80).

ζει περὶ τῶν ἐν Γαλλίᾳ ξένων προξένων. Ἐξ ἄλλου δὲ ἡ Γαλλία ἔχει συνομολογήσει πληθὺν προξενικῶν συμβάσεων.(1)

598. Τὸ ἀντικείμενον τοῦτο θὰ διαιρέσωμεν οὕτω: Τμῆμα I. *Ὀργανισμὸς τῶν προξενείων*· προσωπικόν, διορισμὸς καὶ ἐκτελεστήρια, προνομίαι.—Τμῆμα II. *Καθήκοντα τῶν προξένων*.—Παράρτημα. *Αἰτούμεναι μεταρρυθμίσεις*.

ΤΜΗΜΑ I.—ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

599. Διὰ τῶν ὅρων *προξενικὴ ἐγκατάστασις* ἐννοεῖται τὸ σύνολον τῶν ἐγκαθεσταμένων ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ξένῃ χώρᾳ γαλλικῶν προξενείων. *Προξενικὴ περιφέρεια* εἶνε ἡ ἐδαφικὴ περιφέρεια, ἐφ' ἧς ἐκτείνεται ἡ ἐξουσία τοῦ προξένου. Ἑκάστη χώρα διαιρεῖται ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, εἶνε δὲ οὕτως ἀκριβῶς γνωστὴ ἡ δικαιοδοσία ἑκάστου προξένου. Ἡ διαίρεσις αὕτη εἶνε ἐπιδεκτικὴ τροποποιήσεων ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ τῆς μετατοπίσεως τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων.(2)

Τὸ προσωπικὸν τῶν γαλλικῶν προξενείων ἀποτελεῖται ἐκ *γενικῶν προξένων*, ἐκ *προξένων*, ἐξ *ἀναπληρωματικῶν προξένων* (consuls suppléants), ἐξ *ὑποπροξένων* (vice consuls), καὶ ἐκ *μαθητευομένων προξένων* (élèves consuls).—Ἄλλοτε ὁ *γενικὸς πρόξενος* προΐστατο προξενικῆς ἐγκαταστάσεως, ἔχων πολλοὺς προξένους ὑπὸ τὰς

Ἐν Βελγίῳ ὑπάρχει νόμος τῆς 31 Δεκεμβρίου 1851.—Ὅρ. Précis méthodique des réglements consulaires de Belgique ὑπὸ Arnds, 1876.

Ὅρ. ἔτι διάταγμα τοῦ Βασιλέως Λεοπόλδου κυριάρχου τοῦ ἀνεξαρτήτου Κράτους τοῦ Κόγκου κανονίζον τὰς σχέσεις τῶν ξένων προξένων καὶ περιέχον ὁδηγίας διὰ τοὺς πράκτορας τοῦ Κράτους. Τὸ Διάταγμα αὐτὸ ἐδημοσιεύθη τῷ 1886, ἀλλὰ δὲν φέρει χρονολογίαν (Archives diplomatiques 1887 II σελ. 213 καὶ ἑπ.)

(1) Ὅρ. τοὺς κατακεχωρισμένους ἐν Annuaire diplomatique et consulaire χάρτας.

(2) Ὅρα τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ προξενικοῦ σώματος διάταγμα τῆς 12 Νοεμβρίου 1891. Τοῦτο δὲν ἀναφέρει τοὺς ἀναπληρωματικοὺς προξένους, δι' οὓς ἐλαμβάνετο προσωρινὸν μέτρον διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 15 Ἰανουαρίου 1892· ἀλλ' ὁ τίτλος τοῦ ἀναπληρωματικοῦ προξένου ἀποκατεστάθη διὰ διατάγματος τῆς 25 Ὀκτωβρίου 1894, καθ' ὃ οἱ ἀναπληρωματικοὶ πρόξενοι δέον νὰ λαμβάνωνται ἐκ τῶν μαθητευομένων προξένων.

ἑαυτοῦ διαταγάς.(1) Δὲν ἔχει ὅμως πλέον οὕτως· ἤδη οὐδεμία διαφορὰ ὡς πρὸς τὰ καθήκοντα ὑπάρχει μεταξὺ γενικῶν προξένων καὶ προξένων. Ὁ τίτλος τοῦ γενικοῦ προξένου δύναται νὰ προσάπτηται εἰς τὴν θέσιν ἢ εἰς τὸ πρόσωπον.(2)

Ὑπάρχουσι πρόξενοι *πρώτης τάξεως* καὶ πρόξενοι *δευτέρας τάξεως*· ἡ διαίρεσις εἶναι ὅλως προσωπική, μηδεμίαν ἔχουσα συνέπειαν ὡς πρὸς τὴν δικαιοδοσίαν.—Οἱ γενικοὶ πρόξενοι ἢ πρόξενοι τῆς Γαλλίας, οἱ ἀσκοῦντες τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα ἐν τῷ αὐτῷ Κράτει, ὑπάγονται εἰς τὸν ἐμπεπιστευμένον ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως παρὰ τῷ κυριάρχῳ τοῦ Κράτους αὐτοῦ διπλωματικὸν πράκτορα. Ὁ ἱεραρχικὸς αὐτὸς δεσμὸς δὲν ἔχει, γενικῶς εἰπεῖν, μεγάλην σημασίαν. Δὲν κωλύει τοὺς γενικοὺς προξένους καὶ τοὺς προξένους νὰ διατελῶσιν εἰς ἄμεσον ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου· ἰδίως δὲ συνεπάγεται τοῦτο, ὅτι ὁ διπλωματικὸς πράκτωρ χρησιμεύει ἀναγκαίως ὡς διάμεσος διὰ τὰς γενομένας πρὸς τὰς ξένας κυβερνήσεις ἀνακοινώσεις.

Οἱ *ἀναπληρωματικοὶ πρόξενοι* προσκολλῶνται παρὰ τοῖς σπουδαιοτέροις προξενείοις, ὅπως βοηθῶσι τὸν πρόξενον καὶ ἀναπληρῶσιν αὐτὸν ἀπόντα ἢ κωλυόμενον.

Οἱ *μαθητευόμενοι πρόξενοι* λαμβάνονται ἐκ τῶν γενομένων διὰ διαγωνισμοῦ δεκτῶν δοκίμων (attachés stagiaires) καὶ προσκολλῶνται εἰς θέσιν διπλωματικὴν ἢ προξενικήν.(3)

Ἐν ἑκάστῳ προξενείῳ ὑπάρχει εἷς *γραμματεὺς* (Chancelier), ὅστις ἐπιφορτίζεται εἴτε νὰ βοηθῇ τὸν πρόξενον ἐν πολλοῖς τῶν καθηκόντων αὐτοῦ (ὡς γραμματεύς, ὡς γραφεύς), εἴτε νὰ ἐκπληροῖ εἰδικὰ καθήκοντα, νὰ λαμβάνῃ, φέρ' εἰπεῖν, καταθέσεις καὶ νὰ ἐκτελῇ χρέη συμβολαιογράφου. Οἱ γραμματεῖς διορίζονται διὰ διατάγματος (4) καὶ

---

(1) Διατάγμ. 20 Αὐγούστου 1833 ἄρθρον 3.—Πρβλ. ὅ,τι λέγει ὁ Pardessus, VI, ἀριθ. 1443.

(2) Δύναται ἔτι νὰ ἦναι ἁπλῶς βαθμὸς μὴ ἀνταποκρινόμενος εἰς οὐδεμίαν ἐξάσκησιν προξενικῶν καθηκόντων. Ὑπάλληλοί τινες τοῦ Ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἔχουσι τὸν τίτλον αὐτόν.

(3) Διάτ. 12 Νοεμβρ. 1891 ἄρθρ. 2—5.

(4) Ἄλλοτε διωρίζοντο εἴτε ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους εἴτε ὑπὸ τοῦ προξένου τῇ συγκαταθέσει τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ. Ὅρ. Διάτ. 20 Αὐγούστου 1833 ἄρθρ. 20 Πρβλ. Διατ.1 Δεκεμβρ. 1869 καὶ 18 Σεπτεμ.

διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις προσωπικάς.(1) Ὑπάρχουσιν ἔτι καὶ μαθητευόμενοι γραμματεῖς (2) καὶ ὑπάλληλοι τῆς γραμματείας. (3)

Οἱ *ὑποπρόξενοι*, εἰσαχθέντες διὰ διατάγματος τῆς 26 Ἀπριλίου 1845, ἀναδιωργανώθησαν διὰ διατάγματος τῆς 18 Σεπτεμβρίου 1880. Ἐνίοτε δὲ καλοῦνται ὑποπρόξενοι σταδιοῦχοι (de carrière) πρὸς διάκρισιν ἀπὸ ἄλλων πρακτόρων, περὶ ὧν γενήσεται λόγος κατωτέρω (ἀριθ. 600). Ἡ δικαιοδοσία αὐτῶν οὕτω περιωρισμένη τὸ πρῶτον ἐπεξετάθη ἔπειτα. Οἱ ὑποπρόξενοι δὲν ἔχουσι, καθάπερ οἱ πρόξενοι, γραμματέα, καὶ τοῦτο συνεπάγεται τὰ δύο ταῦτα, ὅτι αὐτοὶ οὗτοι ἐκπληροῦσι τὰ συμβολαιογραφικὰ χρέη καὶ εἶναι ὑπόλογοι.(4)

Ἐν τοῖς προξενείοις τοῖς ἐγκαθεσταμένοις ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Ἀνατολῇ ἀπαντῶσι καὶ διερμηνεῖς (Drogmans (5) et interprètes(6)), εἰς οὓς εἶναι ἀνατεθειμέναι αἱ μεταφράσεις, αἱ πρὸς τὰς ἐγχωρίους ἀρχὰς ἀνακοινώσεις καὶ ἡ ἐνώπιον τῶν ἐγχωρίων δικαστηρίων ὑπεράσπισις τῶν ὁμοεθνῶν.(7)

Οἱ γενικοὶ πρόξενοι, οἱ πρόξενοι 1ης καὶ 2ας τάξεως, οἱ ἀναπληρωματικοὶ πρόξενοι, οἱ ὑποπρόξενοι, οἱ μαθητευόμενοι πρόξενοι, οἱ

1880. Κατὰ τὸ διάταγμα τῆς 12 Νοεμβρίου 1891 (ἄρθρ. 11) τιτλοῦχοι γραμματεῖς ὑπάρχουσι μόνον ἐν τοῖς λιμέσιν, ἐν οἷς ἀπαιτοῦνται ἕνεκα τῆς σπουδαιότητος τῶν ὑποθέσεων.

(1) Ὁ βαθμὸς τοῦ προξένου 2ας ταξεως δύναται νὰ δοθῇ τοῖς γραμματεῦσι 1ης τάξ. Διάτ. 31 Μαρτίου 1882. Κατὰ τὸ Διάτ. τοῦ 1833 οἱ γραμματεῖς ἀπεκλείοντο τοῦ σταδίου τῶν προξενείων (ἄρθρ. 22), ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη κατηργήθη διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 26 Ἀπριλίου 1845, ἄρθρ. 7.

(2) Διάτ. 12 Νοεμβρ. 1891 ἄρθρ. 7.

(3) Περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ σώματος τῶν ὑπαλλήλων (commis) τῆς γραμματείας, ὅρ. Διάτ. 24 Ἰουνίου 1886.

(4) Διατ. 14 Αὐγούστου 1880 τιτλ. VII.

(5) Τῆς λέξεως ταύτης γίνεται χρῆσις ἀπὸ πολλοῦ διὰ τὴν Τουρκίαν. Περὶ τῆς σπουδαιότητος τοῦ ἐκτελουμένου ὑπὸ τῶν διερμηνέων μέρους ὅρ. ἐνδιαφέρον ἄρθρον Gabriel Charmes ἐν Revue politique et Littéraire τῆς 19 Ἰανουαρίου 1884.

(6) Τῆς λέξεως interprète γίνεται χρῆσις διὰ τὴν ἀπωτάτην Ἀνατολήν.

(7) Ἡ ὑπηρεσία τῶν δρογμάνων καὶ τῶν διερμηνέων ἀναδιωργανώθη διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 18 Σεπτεμβρ. 1880, τροποποιηθέντος διὰ τοῦ διατάγμ. τῆς 31 Μαρτίου 1882.

γραμματεῖς, οἱ διερμηνεῖς (Drogmans καὶ interpètes) ἀποτελοῦσι τὸ προξενικὸν προσωπικόν.

Πάντες οἱ περιλαμβανόμενοι ἐν αὐτῷ εἶναι *δημόσιοι λειτουργοί*· κατ' ἀκολουθίαν δὲ δέον νὰ ὦσι γάλλοι καὶ δὲν δύνανται νὰ μετέρχωνται τὴν ἐμπορίαν. Ὅρ. σελ. 268 σημ. 7.(1)

600. ΠΕΡΙ ΠΡΟΞΕΝΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΟΡΩΝ—Προξενεῖον δὲν δύναται νὰ ἐγκατασταθῇ ἀλλ' ἢ ἔνθα ὑπάρχουσι συμφέροντα σπουδαιότητός τινος δεόμενα ὑπερασπίσεως. Δυνατὸν ὅμως ἐν ᾧ τόπῳ δὲν προσήκει προξενεῖον νὰ ἦναι λυσιτελές, ὅπως ὑπάρχῃ τις δυνάμενος νὰ ἐκπληροῖ καθήκοντά τινα ἀπέναντι τῶν διερχομένων ἢ διαμενόντων γάλλων. Ἕνεκα τούτου ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ὁ πρόξενος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διορίζῃ ἐν ἐνὶ ἢ καὶ πλείοσι τόποις τῆς ἑαυτοῦ περιφερείας *προξενικοὺς πράκτορας* ἔχοντας ἀποστολὴν νὰ ἐπαγρυπνῶσι περὶ τῶν γαλλικῶν συμφερόντων ὑπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν εὐθύνην αὐτοῦ.(2) Οἱ πράκτορες οὗτοι, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, ἐκλέγονται μεταξὺ τῶν ἐγκαθεσταμένων ἐν τῷ τόπῳ Γάλλων, συνήθως δὲ μεταξὺ τῶν ἐμπόρων· ἂν δὲ δὲν ὑπάρχωσι γάλλοι ὄντες εἰς θέσιν νὰ ἐκπληρώσωσι τὰ χρέη ταῦτα, δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσι καὶ μεταξὺ ξένων.(3) Δὲν ἀποτελοῦσι δὲ μέρος τοῦ προξενικοῦ προσωπικοῦ οὐδ' εἶναι μάλιστα δημόσιοι λειτουργοὶ ἐφ' ᾧ τίτλῳ καὶ τὰ μέλη τοῦ προσωπικοῦ αὐτοῦ· ἐκ τούτου δὲ ἐξηγεῖται διὰ τί δύνανται νὰ μὴ ἦναι γάλλοι καὶ νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὴν ἐμπορίαν. Πρὸς τούτοις δὲ δὲν λαμβάνουσι μισθόν, ἀλλ' ἀμείβονται διά τινων τελῶν εἰσπραττομένων ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τῶν πράξεων, ἃς συντάττουσι.(4)

---

(1) Διὰ τὸν ὀργανισμὸν τοῦ προξενικοῦ σώματος ἐν τοῖς κυριωτέροις ξένοις Κράτεσιν ὅρ. Lehr, op. cit, ἀριθ. 1387 καὶ ἑπ.

(2) Διάτ. 20 Αὐγ. 1833 ἄρθρ. 39, 43 καὶ 47. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐνίοτε συνομολογεῖται ἐν ταῖς προξενικαῖς συμβάσεσιν. Ὅρ. Γαλλο-ρωσικὴν σύμβασιν 1 Ἀπριλ. 1874, ἄρθρ. 7.

(3) Δ. 20 Αὐγ. 1833, ἄρθρ. 40. Δυνατὸν λιμήν τις νὰ συχνάζηται ὑπὸ γαλλικῶν πλοίων, δι' ἃ λυσιτελεῖ νὰ ὑπάρχῃ πράκτωρ τῆς ἑαυτῶν ἐπικρατείας, χωρὶς νὰ ὑπάρχωσιν αὐτόθι γάλλοι ἐγκαθεσταμένοι ἢ οἱ ὑπάρχοντες νὰ ἦναι εἰς κατάστασιν νὰ ἐκπληρώσωσι τὰ περὶ ὧν πρόκειται χρέη.

(4) Δ. 20 Αὐγ. 1833 ἄρθρ. 44. Οἱ προξενικοὶ πράκτορες ἠδύναντο νὰ χαρακτηρίζωνται ὡς πράκτορες ὑποπρόξενοι (ἄρθρ. 41 τοῦ αὐτοῦ διατάγματος). Διὰ τοῦτο δὲ διεκρίνοντο δύο εἴδη ὑποπροξένων. Ὁ ἀνώτερος αὐτὸς

Εἶναι εὐνόητον ὅτι ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις οἱ προξενικοὶ πράκτορες δὲν παρέχουσι τὰς αὐτὰς ἐγγυήσεις, ἃς οἱ πρόξενοι. Ἐκ τούτου ἕπονται διάφοροι συνέπειαι : οἱ προξενικοὶ πράκτορες ἔχουσι περιωρισμένην μόνον ἐξουσίαν καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐπιτρέψωσιν αὐτὴν ἄλλῳ.(1) Δὲν δύνανται νὰ ἀξιῶσι τὰς αὐτὰς προνομίας ἢ ἐξαιρέσεις, ἃς καὶ οἱ πρόξενοι, ἰδίως δὲ ἂν ἦναι ὑπήκοοι τοῦ Κράτους, ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ ὁποίου ἀσκοῦσι τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα.(2) Ἂν δὲ ἀναμιμνήσκωνται ἐνίοτε οἱ πάλαι consules missi καὶ consules electi (ἀνωτέρω ἀριθ. 495), τοῦτο γίνεται πρὸς δήλωσιν τῆς μεταξὺ προξένων καὶ προξενικῶν πρακτόρων διαφορᾶς. Οἱ προξενικοὶ πράκτορες λαμβανόμενοι συνήθως μεταξύ τῶν μετερχομένων ἐν τῷ τόπῳ τὴν ἐμπορίαν Γάλλων ὁμοιάζουσι κατὰ μικρὸν ἀναμφιβόλως πρὸς τοὺς πάλαι προξένους, οἵτινες ἐξελέγοντο ὑπὸ τῶν ἑαυτοῖς ὁμοεθνῶν· ἀλλ' οἱ ὅροι αὐτοὶ δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς οὐδὲν τὸ πραγματικόν. Σήμερον πάντες οἱ πράκτορες, οἷος δήποτε καὶ ἂν ᾖ ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν, διορίζονται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἢ ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῆς.(3)

601. Ἡ ὑπηρεσία τῶν προξενείων ὑπάγεται εἰς τὸ *ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργεῖον*.(4) Οὕτως ἔχει μετὰ τὸ διάταγμα τῆς 14 Φεβρουαρίου 1793. Πρὸ τούτου, ἐξαιρέσει μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος (1761—1766), τὰ προξενεῖα ἐξηρτῶντο ἐκ τοῦ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν

τίτλος κατηργήθη διὰ τὸ μέλλον τοὐλάχιστον ὡς πρὸς τοὺς προξενικοὺς πράκτορας καὶ δὲν ὑπάρχουσι πλέον ἀλλ' ἢ ὑποπρόξενοι σταδιοῦχοι ἀριθ. 599.

(1) Διατ. 20 Αὐγούστου 1833 ἄρθρ. 46.

(2) Αἱ προξενικαὶ συμβάσεις ποιοῦνται πολλάκις τὴν διάκρισιν ταύτην.

(3) Ἐν τῇ γαλλικῇ νομικῇ γλώσσῃ αἱ λέξεις consul πρόξενος καὶ agent consulaire (προξενικὸς πράκτωρ), ὅταν ἀντιτιθῶνται πρὸς ἀλλήλας, ἔχουσιν ἔννοιαν σαφῶς καθωρισμένην. Ὅταν ὅμως γίνηται χωριστὰ χρῆσις αὐτῶν, δὲν τηρεῖται πάντοτε ἡ ἀκριβὴς ἔννοια. Οὕτως ἐνίοτε οἱ agents consulaires (προξενικοὶ πράκτορες) ἀντιτίθενται εἰς τοὺς agents diplomatiques (διπλωματικοὺς πράκτορας), τότε δὲ διὰ τῶν ὅρων agents consulaires ἐννοεῖται τὸ προξενικὸν προσωπικόν. Συμβαίνει ὡσαύτως διὰ τῆς λέξεως consuls νὰ σημαίνωνται οἱ agents consulaires. Ὁ γενικὸς ὅρος εἶναι ὁ τοῦ consul (προξένου). Ἐπὶ ἑκάστης συγκεκριμένης περιστάσεως πρέπει ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων νὰ παρατηρῇ τις ἂν πρόκειται περὶ τῶν κυρίως λεγομένων προξένων. Ὅρ. De Courcy «Questions de Droit maritime» (1η σειρὰ) σελ. 50 καὶ 51.

(4) Ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπάρχει διεύθυνσις τῶν ἐμπορικῶν καὶ προξενικῶν ὑποθέσεων.

ὑπουργείου(1) Οἱ πρόξενοι ἐξασκοῦσι ποικίλα καθήκοντα ὑπαγόμενα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν πλειόνων Ὑπουργείων (ναυτικῶν, ἐμπορίας, δικαιοσύνης). Ὁ λόγος τῆς ὑπαγωγῆς αὐτῶν εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ὑπουργεῖον εἶναι ὅτι τὰ καθήκοντα ταῦτα ἐξασκοῦνται ἐν ξένῃ Ἐπικρατείᾳ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν συνθηκῶν. Ἕνεκα δὲ τούτου πρέπει νὰ τιθῶνται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς ἀρχῆς, ἥτις προΐσταται ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων τῆς χώρας, αἵτινες ἔχουσιν ἰδιαιτέραν λεπτότητα καὶ ἀπαιτοῦσιν εἰδικὴν σύνεσιν καὶ πεῖραν. Πολλάκις πρὸς τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα συδέονται πολιτικὰ καὶ ἀντιθέτως, οὕτως ὥστε θὰ ἦτο ἀκατάληπτον νὰ ὑπάγωνται εἰς διακεκριμένα Ὑπουργεῖα. Ἔστιν ὅτε ὁ αὐτὸς πράκτωρ ἔχει διπλωματικὰ καὶ προξενικὰ καθήκοντα.(2) Τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα, ἅτινα παρεστάθησαν ἐνίοτε ὡς ἐπικρατέστερα διὰ νὰ ὑπαχθῶσι τὰ προξενεῖα εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας Ὑπουργεῖον, δὲν ἀρκοῦσι νὰ μειώσωσι τὴν ἰσχὺν τῶν προηγουμένων λόγων. (Ὅρ. κατωτέρω ἀριθ. 617).

Οἱ πρόξενοι ἄρα μόνον πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸν διατελοῦσιν ἐν ἀλληλογραφίᾳ, ἔτι δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ναυτικῶν δι' ὡρισμένα εἰδικὰ ἀντικείμενα (περὶ ἀστυνομίας τῆς ναυτιλίας, περὶ ναυαγιαιρέσεων, περὶ προμηθειῶν κλπ.). Διὰ τὰς ἐνδιαφερούσας τὰ ἄλλα Ὑπουργεῖα ὑποθέσεις τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ὑπουργεῖον χρησιμεύει ὡς διάμεσον.

602. ΧΩΡΑΙ ΥΠΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ. ΠΡΟΣΕΔΡΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ. — Ἡ θέσις τῶν χωρῶν αὐτῶν ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν εἶναι ἀβέβαιος, καθόσον δὲν θεωροῦνται οὔτε ὡς ξέναι χῶραι, οὔτε ὡς γαλλικαὶ κτήσεις. Δὲν εἶναι ἐνταῦθα ὁ οἰκεῖος τόπος νὰ διαλάβωμεν, πολλῷ δὲ ἧττον νὰ συζητήσωμεν περὶ αὐτῆς. Παρατηρητέον μόνον ὅτι συνήθως ἐν

---

(1) Τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἕνεκα τοῦ καθ' ὑπερβολὴν δυσκόλου τῶν κατὰ ξηρὰν σχέσεων οἱ γάλλοι ἐγκαθίσταντο κυρίως ἐν τοῖς ξένοις λιμέσι πρὸς ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας. Τὰ δὲ προξενεῖα ἐνδιέφερον ἀποκλειστικῶς σχεδὸν τοὺς γάλλους τούτους καὶ τὰ γαλλικὰ πλοῖα. Διὰ τοῦτο σπουδαῖαι διατάξεις περὶ τῶν προξενείων εὑρίσκονται ἐν τῷ περὶ ναυτιλίας μεγάλῳ διατάγματι τοῦ 1681 (βιβλ. 1ον, τίτλ. IX.)

(2) Γενικὸς πρόξενος ἐπιτετραμμένος («consul général chargé d'affaires») πράκτωρ καὶ γενικὸς πρόξενος.

ταῖς ὑπὸ προστασίαν χώραις ὑπάρχει *γενικὸς πρόσεδρος ὑπουργός*,(1) ὅστις ἔχει ἀναλογίας τινὰς πρὸς τὸν διπλωματικὸν πράκτορα, καὶ ὑπ' αὐτὸν *πρόσεδροι ὑπουργοὶ* καὶ *πρόσεδροι ὑφυπουργοί*, οἵτινες ἔχουσι πολλὰ προξενικὰ καθήκοντα.(2) Ἡ ὑπηρεσία τῶν ὑπὸ προστασίαν χωρῶν ὑπαγομένη πρότερον δυνάμει Διατάγματος τῆς 7 Ἰουνίου 1886 εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ὑπουργεῖον, σήμερον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀποικιῶν. Μόνον ἡ Τύνις ἔμεινεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ὑπουργείου.

603. ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΤΗΡΙΑ—Οἱ πρόξενοι λαμβάνουσιν *ἐπιτροπικὰ* (lettres de provision) *διορισμὸν ἢ παραγγελίαν*,(3) ἐπίσημον δηλαδὴ ἔγγραφον ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ διορίζοντος αὐτοὺς ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους, καὶ βεβαιοῦν τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν.(4)Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ ἀνακοινοῦται διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας, ἐν ᾗ μέλλει νὰ ἀσκηθῶσι τὰ προξενικὰ καθήκοντα. Ἡ κυβέρνησις αὕτη ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν ἐκδίδουσα τὰ *ἐκτελεστήρια*,(5) διαταγὴν δηλαδὴ πρὸς τὰς διαφόρους ἀρχὰς νὰ ἀναγνωρίζωσι τὸν ξένον πρόξενον ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην καὶ νὰ ἐπιτρέπωσιν αὐτῷ νὰ ἐνασκῇ τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα. Ὁ τύπος τῶν ἐκτελεστηρίων εἶναι διάφορος κατὰ χώρας. Ἐν Γαλλίᾳ ἐκδίδεται πρὸς τοῦτο Διάταγμα ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ καὶ ἀναγινώσκεται ἐπ' ἀκροατηρίου τοῦ ἐμποροδικείου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ μέλλει νὰ ἀσκήσῃ ὁ πρόξενος τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα.(6) Ἐφ' ὅσον δὲν

---

(1) Διάτ. 27 Ἰανουαρίου 1886, διὰ τὸ Ἀνάμ, ἄρθρ.2 καὶ 3. Πρβλ. διατάγμ. τῆς 16 καὶ 20 8βρίου καὶ 12 Νοεμβρ. 1887 κανονίζοντα τὸν ὀργανισμὸν τῆς γαλλικῆς Ἰνδοκίνας «ἡ ἀνωτάτη διοίκησις τῆς ἀποικίας τῆς Κοχιγκίνης καὶ τῶν ὑπὸ προστασίαν χωρῶν, Τογκίνου, Ἀνὰμ καὶ Καμπόντζ ἀνατίθεται εἰς πολιτικὸν γενικὸν κυβερνήτην τῆς Ἰνδοκίνας» ἄρθρ. 1 Διάτ. 17 8βρίου. Διὰ τὸ Ἀνὰμ καὶ τὸ Τογκῖνον ὡς καὶ διὰ τὸ Καμπόντζ ὑπάρχει πάντοτε εἷς γενικὸς πρόσεδρος Ὑπουργός, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς τῆς μητροπόλεως ἀρχῆς καὶ ὑπ' αὐτὸν ἀνώτεροι πρόσεδροι Ὑπουργοὶ καὶ πρόσεδροι Ὑπουργοί.

(2) Διατ. 8 καὶ 10 Φεβρουαρίου 1886 διὰ τὸ Ἀνάμ.

(3) Οἱ διπλωματικοὶ πράκτορες λαμβάνουσι διαπιστευτήρια.

(4) Πβλ. Clercq et Vallat, Guide pratique I σελ. 90.

(5) Ἐν Τουρκίᾳ ἐκδίδεται βεράτιον (bérat ἢ barat).

(6) Ὁ γραμματεὺς συντάσσει πρωτόκολλον, ὅπερ καταχωρίζεται ἐν εἰδικῷ βιβλίῳ. Περὶ τῶν τύπων, οἵτινες τηροῦνται ἐν ταῖς διαφόροις χώραις, ὅρ. Lawrence op. cit. IV σελ. 30 καὶ ἑπ.

ἔχει τὰ ἐκτελεστήρια ὁ πρόξενος δὲν δύναται νὰ ἀξιώσῃ οὐδεμίαν προνομίαν οὐδὲ νὰ ἐνεργήσῃ ὑπὸ τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ ἰδιότητα.

Τὰ ἐκτελεστήρια δύναται νὰ μὴ *ἐκδοθῶσιν* ἢ καὶ *ἐκδοθέντα* νὰ *ἀνακληθῶσι* διὰ διαφόρους λόγους πολιτικοὺς ἢ σχετιζομένους πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ πράκτορος.(1) Παρατηρητέον δὲ ὅτι ἡ διακοπὴ τῶν διπλωματικῶν σχέσεων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν συνεπιφέρει τὴν παῦσιν τῆς ἐξασκήσεως τῶν προξενικῶν καθηκόντων.(2) Δύναται ὅμως νὰ γείνῃ γενικὴ ἀνάκλησις τῶν ἐκδιδομένων ὑπὲρ τῶν προξένων Κράτους τινὸς ἐκτελεστηρίων.(3) Ἐννοεῖται δ' ἔτι ὅτι ἡ ἐμπόλεμος κατάστασις συνεπάγεται ἀναγκαίως τὴν παῦσιν τῶν καθηκόντων τῶν προξένων ἑκατέρωθεν. Ὅρ. ἀριθ. 209 ἐν τέλει.

604. ΠΡΟΝΟΜΙΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΞΕΝΩΝ.— Προνομίαι τινὲς τῶν προξένων δέον νὰ θεωρῶνται ὡς ἀπαραίτητοι, ἐνῷ ἄλλαι εἶναι μᾶλλον ἢ ἧττον αὐθαίρετοι καὶ ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν συμβάσεων καὶ ἐκ τῶν ἐθίμων. Ὁ πρόξενος γενόμενος δεκτὸς ἔν τινι κράτει δέον ἐκ τούτου καὶ μόνον νὰ θεωρῆται ὡς ἔχων τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτῇ τὴν ἀναγκαίαν ἐλευθερίαν καὶ ἀσφάλειαν διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἑαυτοῦ καθηκόντων. Οὕτω δέον νὰ ἐξαιρῆται πάσης εὐθύνης καὶ πάσης καταδιώξεως ἐν τῇ χώρᾳ ἕνεκα τῶν πράξεων, ἃς ἐνήργησεν ἐν τῇ ἐπισήμῳ αὐτοῦ ἰδιότητι ἢ κατὰ διαταγὴν τῆς ἑαυτοῦ κυβερνήσεως (4). Ἡ ἐξαίρεσις αὕτη ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρχείου αὐτοῦ, ὅπερ εἶναι ἀκατάληπτον νὰ δύνηται ἡ ἐγχωρία ἀρχὴ νὰ κατάσχῃ. Ἰδοὺ δὲ ἄλλως ὁ ὅρος, ὅστις εἶναι τρόπον τινὰ στερεότυπος ἐν ταῖς προξενικαῖς συμβάσεσι. «Τὰ

---

(1) Ὅρ. παραδείγματα ἐν Lawrence op. cit., IV, σελ. 30 καὶ ἑπ.

(2) Ὅρ. περίεργον παράδειγμα ἐν Lawrence op. cit. σελ. 36.

(3) Ἕνεκα τοῦ χαρακτῆρος τῶν προξενικῶν καθηκόντων, ὅστις εἶναι μᾶλλον διοικητικὸς καὶ ἐμπορικὸς ἢ πολιτικός, δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν προξένων κανόνες τινές, τηρούμενοι διὰ τοὺς διπλωματικοὺς πράκτορας. Οὕτως ἀναγνωρίζεται ὅτι ἡ πληρεξουσιότης αὐτῶν δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνανεωθῇ ἐν περιπτώσει μεταβολῆς τοῦ κυριάρχου καὶ τῆς κυβερνήσεως ἔτι.

(4) Ὅρ. ἐφαρμογὴν ἐν ἀπ. ἐφ. Paris 30 Ἰουνίου 1876. S. 1877. 2. 17. Εἰς τὸ δικαστήριον ἀπόκειται νὰ ἐξετάσῃ ἂν ὁ πρόξενος ἐνήργησεν ὑπὸ τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ ἰδιότητα ἢ ὡς ἁπλοῦς ἰδιώτης. Ὅρ. ἐφαρμογὴν ἐπὶ περιπτώσεως, καθ' ἣν ὁ πρόξενος διηύθυνε ναυαγιαίρεσιν πλοίου ἀνήκοντος εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ, ἀπ. ἐφ. Poitiers, 4 Νοεμβρίου 1886 J. du Dr. int. privé 1886 σελ. 703.

«προξενικὰ ἀρχεῖα εἶναι ἀπαραβίαστα καὶ αἱ ἐγχώριοι ἀρχαὶ δὲν δύ-«νανται ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ ἐνεργήσωσιν ἐπισκέψεις ἐπ' αὐ-«τῶν οὔτε νὰ κατάσχωσι τὰ ἀποτελοῦντα μέρος αὐτοῦ ἔγγραφα. Τὰ «ἔγγραφα ταῦτα δέον νὰ ἦναι πάντοτε τελείως κεχωρισμένα ἀπὸ τῶν «βιβλίων καὶ ἐγγράφων τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἐμπορίαν ἢ τὴν βιο-«μηχανίαν, τὰς ὁποίας δυνατὸν νὰ ἀσκῶσιν οἱ πρόξενοι, ὑποπρόξενοι ἢ «προξενικοὶ πράκτορες ἑκατέρου τῶν μερῶν».(1) Ὁ πρόξενος εἶναι *ἀπαραβίαστος* ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι δέον νὰ προστατεύηται κατὰ πάσης βιαίας πράξεως καὶ κατ' αὐθαιρέτων μέτρων. Ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐκτεθεῖσαν ἀνωτέρω ἐπιφύλαξιν ὡς πρὸς τὰς σχετικὰς πρὸς τὰ καθήκοντα αὐτοῦ πράξεις ὑπόκειται εἰς τὴν ἐγχωρίαν δικαιοδοσίαν εἴτε ἀστικὴν καὶ ἐμπορικὴν εἴτε ποινικήν.(2) Ἐν αἷς χώραις ὑφίσταται ἔτι ὁ θεσμὸς τῆς προσωπικῆς κρατήσεως, ὑπόκειται καὶ εἰς τὸ αὐστηρὸν αὐτὸ μέτρον, ἰδίως δὲ ἂν ἐπιδίδηται εἰς τὴν ἐμπορίαν. Ἀφίεμεν κατὰ μέρος τὰ ἀναγόμενα εἰς δευτερεύοντα ἀντικείμενα οἷον εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ μαρτυρεῖν ἐπὶ δικαστηρίου(3), τὴν εἰς φορολογίαν ὑπαγωγὴν (4) διὰ τὰ ὁποῖα ὑπάρχουσι διάφοροι ῥῆτραι ἢ συνήθειαι κατὰ χώρας. Πολλάκις ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην γίνεται διάκρισις μεταξὺ τῶν προξένων, τῶν ὄντων δημοσίων λειτουργῶν, καὶ τῶν ἐμπόρων προξένων, ἀκόμη δὲ καὶ καθ' ὅσον οἱ πρόξενοι εἶναι ἢ δὲν εἶναι ὑπήκοοι τοῦ διορίζοντος αὐτοὺς Κράτους (5).

Ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Ἀπωτάτῃ Ἀνατολῇ οἱ πρόξενοι ἔχουσι προνομίας ἄλλως εὐρείας, ἀπολαύοντες τῶν καλουμένων *διπλωματι-*

---

(1) Προξενικὴ γαλλο-ἰταλικὴ σύμβασις τῆς 26 Ἰουλίου 1862 ἄρθρ. 5 Περὶ τῶν ἐγερθέντων διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ζητημάτων ἐπὶ πράξεων τῆς ἰταλικῆς δικαστικῆς ἀρχῆς (τὸ γενόμενον ἐν Φλωρεντίᾳ τὸν Δβριον 1887 ὅρ. «Journal du Droit intern. Privé 1888 σελ. 53-71. Gabba, «Revue du Droit intern. 1888 σελ. 229. 245. «Pierantoni Revue internationale» 25 Ἰανουαρίου 1888. Τῇ 8 Δεκεμβρ. 1888 ὑπεγράφη ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας εἰδικὸς συμβιβασμὸς πρὸς ἀκριβῆ καθορισμὸν τῶν ὅρων τοῦ 5 ἄρθρ. τῆς προξενικῆς συμβάσεως τοῦ 1862.

(2) Διατάξεις τινὲς εἶναι σχετικαὶ εἰς τὴν προληπτικὴν κράτησιν. Ὅρ. π.χ. προξενικὴν γαλλο-ρωσικὴν σύμβασιν 1 Ἀπριλίου 1874 ἄρθρ. 2 ἐδ. 2.

(3) Συμβ. γαλλο-ρωσικὴν ἄρθρ. 3 Πρβλ. Lehr, op. cit ἀριθ. 1275.

(4) Συμβ. γαλλο-ρωσσικὴν ἄρθρ. 2 ἐδ. 1 Πβλ. Lehr op. cit ἀριθ. 1777 καὶ ἑπ.)

(5) Πρβλ. E. Lehr, op. cit. ἀριθ. 1278 καὶ ἑπ.

κῶν προνομιῶν, ὅπερ συνεπάγεται ἰδίως τὸ ὅτι εἶναι ἀπολύτως ἐξηρημένοι τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἐγχωρίων δικαστηρίων (1). Ἐκ τούτου δὲ ἐξηγεῖται διατὶ ἐν ταῖς χώραις ταύταις δὲν εἶναι δεκτοὶ γενικῶς ἔμποροι πρόξενοι.

ΤΜΗΜΑ ΙΙ.—ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΠΡΟΞΕΝΩΝ

605. Τὰ καθήκοντα τῶν προξένων εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα, διότι ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς διαφόρους ἐπόψεις, ὑφ' ἃς δύναται νὰ ἐκδηλῶται ἐν τῇ ξένῃ ἡ προστασία καὶ ἡ ἀρχὴ Κυβερνήσεώς τινος ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν. Ἐνταῦθα θὰ ἐκθέσωμεν τὰ κυριώτερα μόνον ἐξ αὐτῶν, ὅσα ἐνδιαφέρουσι τὴν ἐμπορίαν.

Οἱ πρόξενοι εἶναι *πράκτορες ἐπιτηρήσεως* (agents d'observation), ἅμα δὲ καὶ *πράκτορες ἐκτελέσεως* (agents d'exécution).(2) Τὸ δεύτερον δὲ μέρος αὐτῶν εἶναι τὸ ἐπικρατοῦν. Ὡς πρὸς τὴν ἐμπορίαν δὲ ἰδίως καὶ τὴν ναυτιλίαν ὀφείλουσι νὰ παρέχωσι πᾶσαν δυναμένην νὰ ἐνδιαφέρῃ τῇ χώρᾳ αὐτῶν πληροφορίαν περὶ τῶν συμβαινόντων ἐν ᾧ τόπῳ ἀσκοῦσι τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα. Πολλαὶ ἐγκύκλιοι ἐξεδόθησαν πρὸς τοῦτο(3) καὶ ἐλήφθη φροντὶς ὅπως αἱ ἐπιτυγχανόμεναι πληροφορίαι φέρωνται εἰς γνῶσιν τοῦ κοινοῦ.(4) Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ ἐπίσημος αὐτὸς τρόπος τῆς μεταδόσεως δὲν εἶναι πάντοτε ὁ ταχύτερος καὶ ὁ ἀσφαλέστερος καὶ ὅτι οἱ δραστήριοι καὶ συνετοὶ ἔμποροι δύνανται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἐπιτυγχάνωσιν ἀληθῶς ὠφελίμους πληροφορίας. Ἄλλως τε τὰ γαλλικὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια, ἅτινα ὑφίστανται ἐν ταῖς ξέναις χώραις (ἀριθ. 587) δύνανται ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν ἐμπορικῶν

---

(1) Πρβλ. E. Lehr, op. cit. ἀριθ. 1306 καὶ ἑπ.

(2) Ὡσαύτως ἔχει καὶ διὰ τοὺς διπλωματικοὺς πράκτορας.

(3) Πρβλ. de Clercq et de Valllat, Guide pratique I σελ. 199 καὶ ἑπ.— Ἐν ὁδηγίαις ἀπευθυνθείσαις τῷ 1866 πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ προξένους τῆς Γαλλίας ὁ Κολμπὲρ ἔλεγεν ἤδη·

«Καθόσον δὲ κυρία αὐτῶν ἐνασχόλησις πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐμπορία, ἡ Α.Με»γαλειότης θέλει νὰ πληροφορῶνται ἐπιμελῶς περὶ παντὸς σιτίου καὶ ἐμπο»ρεύματος παραγομένου ἐν τῇ χώρᾳ· περὶ τῶν τεχνουργημάτων, ἅτινα κατα»σκευάζονται, καὶ τίνα ἐμπορεύματα εἰσάγονται ἐκ χωρῶν μεμακρυσμένων »εἴτε διὰ θαλάσσης εἴτε διὰ ξηρᾶς».

(4) «Moniteur off. du commerce» ἑβδομαδιαῖον.

πληροφοριῶν νὰ προσφέρωσι μέρος τῶν ὑπηρεσιῶν, δι' ἃς εἶνε ἐγκαθεσταμένοι οἱ πρόξενοι.

Ὡς πράκτορες ἐκτελέσεως οἱ πρόξενοι ἔχουσι παντοῖα καθήκοντα, ἅτινα εἶναι δύσκολον νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς αὐστηρὰν ταξινόμησιν. Ἀφίεμεν κατὰ μέρος τὰ μήτε ἀμέσως, μήτε ἐμμέσως ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐμπορίαν, οἷα τὰ ληξιαρχικὰ τῶν προξενείων καθήκοντα(1) ἢ τὰ σχετικὰ πρὸς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν.(2)

606. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΟΜΟΕΘΝΩΝ— Ὁ πρόξενος εἶναι ἰδίως ἐπιπεφορτισμένος νὰ προστατεύῃ τοὺς ὁμογενεῖς, νὰ διαμαρτύρηται διὰ τὰς κατ' αὐτῶν αὐθαιρέτους πράξεις,(3) διὰ τὴν παραβίασιν τῶν περὶ ἐμπορίας, ἐγκαταστάσεως, ναυτιλίας ἢ ἄλλων συμβάσεων· μὴ ὑπαρχουσῶν δὲ συμβάσεων ἐπικαλεῖται τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν καὶ τὴν ἀμοιβαιότητα. Δὲν πρέπει δὲ νὰ παρανοῇ τις τὸν χαρατῆρα τῆς προστασίας ταύτης. Αὕτη φέρει χαρακτῆρα πολιτικὸν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι δὲν ἐκτείνεται εἰς τὴν προστασίαν τῶν ἰδιωτικῶν τοῦ ἀτόμου συμφερόντων. Ὡς λέγει ὁ Pardessus,(4) ὁ πρόξενος οὐδέποτε ὀφείλει νὰ λησμονῇ ὅτι δὲν εἶναι οὔτε δύναται νὰ ἦναι πράκτωρ ὑποθέσεων, ὅτι δὲ παρεμβαίνων πρέπει νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ὡς ὑπερασπιστὴν γενικοῦ συμφέροντος ἐν τῇ ὑποθέσει ἢ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἰδιώτου. Κατ' ἀρχὴν διαμαρτύρησις διὰ τὴν τακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων τῆς χώρας εἶναι ἀπαράδεκτος, τῶν ξένων μὴ δυναμένων νὰ ἀξιῶσι προνομιακὴν θέσιν ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς.(5) Ἄλλως ὅμως ἔχει προκειμένου περὶ ἀρνησιδικίας, περὶ αὐθαιρέτων ἢ βιαίων μέτρων. Τὸ προσῆκον μέτρον δὲν εἶναι πάντοτε εὔκολον νὰ τηρῆται· κατὰ χώρας βλέπει τις προξένους πολὺ θερμοὺς εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίζωσιν ὁμοεθνεῖς πολλάκις ἀναξίους ἢ περιεσκεμμένους μέχρι ῥᾳθυμίας καὶ ἀμελείας.

Ἀντὶ τῆς προστασίας ταύτης οἱ πρόξενοι ἀσκοῦσι, λέγεται, ἐπὶ

---

(1) Ἄρθρ. 48 ἀστ. κώδ. Διάτ. 23 Βρίου 1833.

(2) Διατ. 7 Νοεμβρ. 1833. Pardessus. IV ἀριθ. 1459 καὶ ἑπ. De Clercq et de Vallat, Guide pratique, II, σελ. 1—65.

(3) Γαλλο-ρωσικὴ προξενικὴ σύμβασις, ἄρθρ. 8.

(4) Op. cit. IV ἀριθ. 1452.

(5) Τοῦτο ἀληθεύει μόνον διὰ τὰς χριστιανικὰς χώρας. Ἐν ταῖς μὴ χριστιανικαῖς οἱ ξένοι κατέχουσιν ἰδιαιτέραν θέσιν ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις προτιμητέαν τῆς τῶν ἰθαγενῶν, καθ' ὅσον δὲν ὑπόκεινται εἰς τὴν αὐθαίρετον ἐνέργειαν τῆς τοπικῆς ἀρχῆς.

τῶν ὁμογενῶν ποιάν τινα ἀρχὴν καὶ ἐπιτήρησιν. Διὰ τῶν διδομένων πρὸς τοὺς προξένους ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους ἐνταλτηρίων προσκαλοῦνται οἱ ναυτιλλόμενοι, ἔμποροι καὶ ἄλλοι ὑπήκοοι γάλλοι νὰ ἀναγνωρίζωσι καὶ νὰ ὑπακούωσιν αὐτοῖς. Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι καθαρῶς ὀνομαστική. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ἐστερημένη πάσης κυρώσεως, καθόσον ὁ κυρίαρχος τῆς ἐπικρατείας δὲν ἀνέχεται τὴν χρῆσιν ὑπὸ τῶν προξένων καταναγκαστικῶν μέσων. Ἔχει δ' ὅμως ἄλλως ἐν Ἀνατολῇ, ἔνθα οἱ πρόξενοι ἀσκοῦσιν ἀληθινὴν ἐξουσίαν, ἔχοντες ἀστυνομικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν.(1)

607. *Ἐγγραφὴ ἐν μητρῴῳ* (immatriculation).—Οἱ ὁμοεθνεῖς καθίστανται γνωστοὶ τῷ προξένῳ οἱ μὲν *ταξιδιῶται* διὰ τῆς *θεωρήσεως τῶν διαβατηρίων αὐτῶν*, οἱ δὲ διαμένοντες, διὰ τῆς *ἐγγραφῆς ἐν τῷ μητρῴῳ*. Σήμερον σπανιώτατα ἐν τοῖς πλείστοις τῶν εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν γίνεται χρῆσις τῶν διαβατηρίων καὶ ὁσημέραι ἐλαττοῦται τὸ καθῆκον αὐτὸ τῶν προξένων, ὅπερ συνίσταται εἰς τὴν ἔκδοσιν διαβατηρίων πρὸς τοὺς βουλομένους νὰ μεταβῶσιν εἰς Γαλλίαν καὶ εἰς τὴν θεώρησιν τῶν διαβατηρίων τῶν ἐρχομένων ἐκ Γαλλίας.(2) Ἡ immatriculation συνίσταται εἰς τὴν ἐγγραφὴν ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ προξενείου.(3) Ἔχει δὲ τὸ πλεονέκτημα, ὅτι καθιστᾷ γνωστοὺς τῷ προξένῳ τοὺς κατοικοῦντας ἐκ τῶν ὁμογενῶν ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτοῦ, καὶ παρέχει οὕτως εὔκολον ἀπόδειξιν περὶ τῆς ἐθνικότητος. Ὁ ἐγγεγραμμένος, ὅστις ἐπικαλεῖται τὴν προστασίαν τοῦ προξένου, δὲν ἔχει νὰ ἀποδείξῃ προηγουμένως τὴν ἐθνικότητα· ὡσαύτως δὲ καὶ ἀπέναντι τῶν τρίτων ἡ προσαγωγὴ πιστοποιητικοῦ περὶ τῆς ἐγγραφῆς τεκμηριοῖ τὴν γαλλικὴν ἐθνικότητα, ἀφοῦ τῆς ἐγγραφῆς ἐν τῷ βιβλίῳ δέον νὰ προηγῆται ἐξέτασις ὑπὸ τοῦ προξένου πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἐθνικότητος. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἐν τῷ βιβλίῳ ἐγγραφὴ δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν προστασίαν καὶ ὁ πρόξενος δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ νὰ παρέμβῃ ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ, ὅτι ὁ προστρέχων αὐτῷ δὲν εἶναι ἐγγεγραμμένος. Πλὴν τούτου ἡ ἐγγραφὴ ἐν τῷ βιβλίῳ εἶχε τὸ πλεονέκτημα ὅτι ἀπεδείκνυε τὴν ἐμμονὴν ἐν τῇ

---

(1) Πρβλ. de Clercq et de Vallat, Guide pratique, I, σελ. 348.

(2) Διάτ. 25 Ὀκτωβρίου 1880. Pardessus IV, ἀρ. 1453. de Clercq καὶ de Vallat, Guide pratique, I, σελ. 42 καὶ ἑπ.

(3) Διάτ. 28 Νοεμβρ. 1833.

διανοίᾳ τῆς ἐπιστροφῆς καὶ ἀπέκλεισε τὸ τεκμήριον τῆς ἐν τῇ ξένῃ ἐγκαταστάσεως, ὅπερ πρὸ τοῦ νόμου τῆς 26 Ἰουνίου 1889 ἦτο τοιοῦτον, ὥστε νὰ συνεπάγηται τὴν ἀπώλειαν τῆς γαλλικῆς ἰθαγενείας, πρβλ. παλ. ἄρθρ. 17, 3ον ἀστ. κώδ (1)

Ἡ προστασία παρέχεται κατ' ἀρχὴν μόνον ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν. Ἔν τισιν ὅμως περιπτώσεσι συμβαίνει ὁ πρόξενος νὰ ἐπιφορτίζηται ὅπως προστατεύσῃ καὶ ἄτομα, μὴ ἔχοντα πρόξενον ὁμοεθνῆ, εἴτε διότι τὸ Κράτος αὐτῶν δὲν ἔκρινε λυσιτελὲς νὰ ἐγκαταστήσῃ προξένους ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ,(2) εἴτε διότι οἱ ἐγκαθεσταμένοι πρόξενοι ἔπαυσαν ἐκπληροῦντες τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα, φέρ' εἰπεῖν συνεπείᾳ πολέμου.(3) Ἐν Ἀνατολῇ ἡ προστασία ἔχει ἰδιαίτερον χαρακτῆρα, καθόσον ἐνίοτε ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ ὑπηκόων τοῦ κυριάρχου τῆς ἐπικρατείας. Ἂν ἐξετάζομεν τὴν ἐξαιρετικὴν αὐτὴν κατάστασιν, θὰ ἐξηρχόμεθα τέλεον τοῦ θέματος ἡμῶν(4).

608. ΕΠΙΚΥΡΩΣΕΙΣ — Οἱ πρόξενοι ἔχουσι καθῆκον νὰ ἐπικυρῶσι τὰ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ γινόμενα ἔγγραφα, ὧν θέλει τις νὰ ποιήσηται χρῆσιν ἐν Γαλλίᾳ. Βεβαιούμενοι οὗτοι πιστοποιοῦσιν ὅτι τὸ ὑποβαλλόμενον αὐτοῖς ἔγγραφον προέρχεται πράγματι ἐκ τοῦ ὑπαλλήλου, εἰς ὃν ἀποδίδεται, καὶ ὅτι ὁ ὑπάλληλος αὐτὸς ἔχει ἁρμοδιότητα πρὸς σύνταξιν αὐτοῦ. Ἡ ὑπογραφὴ τῶν προξένων ἐπικυροῦται καὶ αὕτη ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ. Ἀντιθέτως δὲ ἂν θέλῃ τις νὰ ἐπικαλεσθῇ ἐνώπιον ξένης ἀρχῆς ἔγγραφον συντεταγμένον ὑπὸ γάλλου δημοσίου λειτουργοῦ, ἀπαιτεῖται νὰ προσαχθῇ πρὸς τὴν ἀρχὴν

---

(1) Μόνον οἱ ἐγγεγραμμένοι Γάλλοι δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μάρτυρες ἐν ἐπισήμοις πράξεσι καὶ νὰ ἦναι ἰδιοκτῆται γαλλικῶν πλοίων, ὅταν διαμένωσιν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ (Νομ. 9 Ἰουνίου 1845, ἄρθρ. 11).

(2) Τοῦτο ἐφαρμόζεται ἰδίως ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐγκαθεσταμένων Ἑλβετῶν, οἵτινες διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν γάλλων ἢ γερμανῶν προξένων.

(3) Κατὰ κρατοῦσαν συνήθειαν ὁ διπλωματικὸς πράκτωρ, ἐγκαταλιμπάνων τὴν χώραν, ὅτε διακόπτονται αἱ σχέσεις, ἐμπιστεύεται τὰ συμφέροντα τῶν ὁμογενῶν εἰς τὸν διπλωματικὸν πράκτορα καὶ εἰς τοὺς προξένους φίλης δυνάμεως.

(4) Τὸ ζήτημα τῶν προστατευομένων ἤγειρε πολλὰς δυσχερείας πρὸς τὴν Πύλην, ἕνεκα τῶν συνεπαγομένων ὑπὸ τῆς προστασίας καταχρήσεων. Ἀξιοσημείωτοι διὰ τὸ Μαρόκον εἶναι αἱ διατάξεις τῆς συνθήκης τῆς Μαδρίτης τῆς 3 Ἰουλίου 1880, αἵτινες τὴν προστασίαν ἐκτείνουσι καὶ ἐπὶ ὡρισμένων τινῶν ἰθαγενῶν πρακτόρων ξένων ἐμπόρων.

ταύτην ἐπικύρωσις τοῦ ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτῆς γάλλου προξένου. Οὗτος δὲ μόνον ἐπὶ τῇ πρὸς ἐπικύρωσιν θεωρήσει τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ ἐπικυροῖ τὸ ἔγγραφον.(1)

Πρὸς ταῦτα δύναταί τις νὰ συνδέσῃ καὶ τὴν ἀποστολήν, ἣν ἔχουσιν οἱ πρόξενοι νὰ ἐκδίδωσι *πιστοποιητικὰ καταγωγῆς* προκειμένου περὶ ἐμπορευμάτων ἀποστελλομένων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰς Γαλλίαν. Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἐμπορικῆς τινος συμβάσεως δυνατὸν νὰ ἔχωσιν ἀνάγκην οἱ εἰσάγοντες νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι τὰ εἰσαγόμενα ἐμπορεύματα παρήχθησαν πράγματι ἐν τῷ τόπῳ, ὅθεν προέρχονται. Οἱ πρόξενοι ἐξελέγχουσι τὴν γενομένην δήλωσιν.(2)

609. ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΙΣ ΤΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ. (3) — Οἱ πρόξενοι εἶναι ἐπιφορτισμένοι νὰ ἐνεργῶσιν, ὅπως περιέρχωνται τοῖς ἐνδιαφερομένοις τὰ ἐπιδιδόμενα πρὸς αὐτοὺς ἐν Γαλλίᾳ δικόγραφα. Διὰ τοὺς διαμένοντας ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τὰ δικόγραφα ἐπιδίδονται τῷ εἰσαγγελεῖ τοῦ Πρωτοδικείου, διαβιβάζονται δὲ ἱεραρχικῶς τῷ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργῷ, ἔπειτα δὲ τῷ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅστις διευθύνει αὐτὰ εἰς τὸν Πρόξενον, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου διαμένει ὁ εἰς ὃν ἀφορᾷ τὸ δικόγραφον διάδικος. (Πρβλ. ἄρθρ. 69, 9ον πολ. δικον.(4)

610. ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ. — Εἶναι λυσιτελέστατον διὰ τὸν γάλλον νὰ εὑρίσκῃ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ γάλλον πράκτορα δυνάμενον νὰ συντάξῃ δι' αὐτὸν ἐπίσημον πρᾶξιν. Ἐξ ἑνὸς δυνατὸν νὰ μὴ γινώσκῃ τὴν γλῶσσαν τῶν ἐγχωρίων δημοσίων ἀρχῶν καὶ νὰ ἔχῃ ἀνάγκην συμβουλῶν, ἐξ ἄλλου δὲ ἡ οὕτως ὑπὸ γάλλου δημοσίου λειτουργοῦ συντασσομένη πρᾶξις ἔχει ἐν Γαλλίᾳ οἵαν καὶ αἱ συντασσόμεναι ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἐν Γαλλίᾳ ἀρχῶν. (5) Τὰ συμβολαιογραφικὰ καθή-

---

(1) Διατ. 25 Ὀκτωβρ. 1833. τιτλ. II. Πρβλ. ὅ,τι λέγει ὁ Pardessus IV ἀριθ. 1454 περὶ τῆς ἐπικυρώσεως τῶν ἰδιωτικῶν ἐγγράφων.

(2) Ὅρ. Bousquet op. cit. ἀριθ. 154.

(3) Οἱ πρόξενοι δύνανται ἐπίσης νὰ ἐπιφορτίζωνται ὅπως μεταβιβάζωσι διαταγὰς εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς, ἰδίως διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν περὶ στρατευσίμων νόμων. Πρβλ. Bousquet op. cit. 158. Lehr. op. cit. 630 ἐπ.

(4) Διάταγμα 25 Ὀκτωβρ. 1833 ἄρθρ. 11.

(5) Ἡ πρᾶξις εἶναι ἐκτελεστὴ καὶ δύναται νὰ περιέχῃ σύστασιν ὑποθήκης ἐπὶ ἀκινήτων κειμένων ἐν Γαλλίᾳ. Πρβλ. 546 πολ. δικον. καὶ ἄρθρ. 2128 ἀστ. κώδ.

κοντα ἀσκοῦνται ὑπὸ τῶν γραμματέων (chanceliers) (1) διπλωματικῶν ἢ προξενικῶν (2). Ἡ ἁρμοδιότης αὐτῶν ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῶν πράξεων ἐκτείνεται ὅσον καὶ ἡ τῶν συμβολαιογράφων. (3) Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ τῆς ἐθνικότητος τῶν προσώπων οἱ πρόξενοι εἶναι ἁρμόδιοι καὶ διὰ πράξεις, ἐν αἷς ἐνδιαφέρονται μόνον ξένοι, ἂν τὰ ἀποτελέσματα τῶν πράξεων αὐτῶν μέλλωσι νὰ παραχθῶσιν ἐν Γαλλίᾳ.(4)

611. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ — Τὸ μέρος τοῦτο εἶναι τὸ σπουδαιότερον ἐκ τῶν καθηκόντων τῶν προξένων, καθότι ἐπὶ τῶν πλοίων καὶ ἐπὶ τῶν ναυτιλλομένων ἔχουσιν ἰδίως οὗτοι νὰ ἐξασκῶσι τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν, ἐπιτήρησιν καὶ προστασίαν. Ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν λεπτομερείᾳ ἐν τῷ περὶ τοῦ *ναυτικοῦ δικαίου* πέμπτῳ μέρει(5) τοῦ συγγράμματος τούτου, ὑπάρχουσι πολλοὶ δεσμοὶ μεταξὺ τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ Κράτους, σχέσεις ἐξαρτήσεως καὶ προστασίας. Διὰ τοῦτο δὲ ἡ ἀρχὴ παρεμβαίνει συχνὰ ἐν ταῖς πράξεσι τοῦ πλοιάρχου πρὸς τὸ γενικὸν συμφέρον ἢ πρὸς τὸ συμφέρον εἴτε τῶν ἐφοπλιστῶν εἴτε τῶν φορτωτῶν εἴτε τῶν ναυτῶν. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐν γαλλικῷ μὲν λιμένι παρίσταται κατὰ τὰς περιπτώσεις ὑπὸ τοῦ προέ-

---

(1) Οἱ ὑποπρόξενοι ἐκτελοῦσι τὰς ἀπονεμομένας τοῖς γραμματεῦσι πράξεις ἐν τῇ ἰδιότητι τῶν συμβολαιογράφων. Διάτ. 19 Ἰανουαρίου 1881, ἄρθρ. 1.

(2) Διάτ. περὶ ναυτιλίας τοῦ 1861 τιτλ. IX ἄρθρ. 20,24 καὶ 25. Ἐπεκυρώθη δὲ καὶ διὰ διαφόρων μεταγενεστέρων διαταγμάτων. Καθ' ὑπουργικὴν ὁδηγίαν τῆς 28 Νοεμβρ. 1833 αἱ πλεῖσται τῶν τεθειμένων διὰ τοὺς συμβολαιογράφους ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 25 Vendôse ἔτους XI διατάξεις ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν γραμματέων (Canceliers). Συμφώνως πρὸς ταύτην τὰ ἔγγραφα δέον νὰ συντάσσωνται ὑπὸ τοῦ γραμματέως συμπαρισταμένου ἢ μὴ καὶ τοῦ προξένου, καθόσον ὁ γραμματεὺς εἶχε διορισθῇ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ προξένου ἢ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως. Ἡ διάκρισις αὕτη δὲν ἔχει πλέον λόγον ὑπάρξεως, καθότι σήμερον οἱ γραμματεῖς διορίζονται πάντοτε ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους (Διάτ. 1 Δβρίου 1869).

(3) Ἐπί τινα χρόνον ὑπῆρχεν ἀμφιβολία διὰ τὴν διαθήκην.

(4) Πρβλ. Γαλλο-ἰταλικὴν προξενικὴν σύμβασιν ἄρθρ. 8 ἐδ. 2 καὶ 3. Ἐάν τὸ συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ γραμματέως ἔγγραφον ἀφορᾷ εἰς ἀκίνητα κείμενα ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ, πρέπει φυσικῶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ νόμος τῆς χώρας ταύτης. Συμφ. γαλλο-ρωσικὴ σύμβασις ἄρθρ. 9, καὶ γαλλο-ἑλληνικὴ 7 Ἰανουαρίου 1876 ἄρθρ. 10.

(5) Ὅρ. τόμ. V καὶ VI.

δρου τοῦ ἐμποροδικείου, ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου, ὑπὸ τοῦ ἀστυνόμου τῆς ναυτιλίας κλπ., ἐν ἀλλοδαπῇ δὲ ὑπὸ τοῦ Προξένου.

Τὸ σύνολον τῶν σχέσεων τῶν προξένων πρὸς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν κανονίζεται διὰ διατάγματος τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1883·(1) διάφορα δὲ ἄρθρα τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος ἀνάγονται εἰς τὴν παρέμβασιν αὐτῶν ἐν τοῖς ναυτικοῖς συμβολαίοις. Ἐνταῦθα μόνον συνοπτικωτάτη ἰδέα δύναται νὰ δοθῇ περὶ αὐτῶν, αἱ δὲ λεπτομέρειαι εἰδικώτερον ἐκτεθήσονται ἐν τῷ *πέμπτῳ* μέρει.

Ὁ πρόξενος ἐπαγρυπνεῖ ὅπως τῆς γαλλικῆς σημαίας γίνηται χρῆσις συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανονισμούς·(2) ἐξασκεῖ ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς ὅρμοις γαλλικῶν πλοίων ἀστυνομικὸν δικαίωμα, ἐκτὸς ἂν πρόκειται περὶ γαλλικοῦ πολεμικοῦ πλοίου, ὅτε τὸ δικαίωμα αὐτὸ ἀνήκει εἰς τὸν διοικοῦντα αὐτό.(3) Ὁ Πρόξενος ἔχει ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων δικαιοδοσίαν τινά, περὶ ἧς γενήσεται λόγος κατωτέρω (ἀριθ. 613). Λαμβάνει δὲ μέτρα πρὸς σύλληψιν τῶν λιποτακτῶν (4) καὶ πρὸς ἀποστολὴν τῶν ναυτῶν εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας,(5) πρὸς ναυαγιαίρεσιν τῶν ναυαγησάντων πλοίων,(6) ὡς καὶ πρὸς ἀνάκρισιν τῶν ἐπὶ τῶν πλοίων τελουμένων ἐγκληματικῶν πράξεων, αἵτινες ὑπάγονται εἰς τὰς γαλλικὰς δικαστικὰς ἀρχάς.(7) Παρίσταται δὲ κατὰ τὰς ἐρεύνας, ἃς ἐνεργεῖ ἡ τοπικὴ ἀρχὴ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων.(8)

Ὁ πρόξενος βοηθεῖ τοὺς πλοιάρχους διὰ τῶν ἑαυτοῦ συμβουλῶν καὶ δίδει αὐτοῖς πληροφορίας τινάς.(9) Δέχεται τὴν ἔκθεσιν, ἣν ὀφεί-

---

(1) Συμφ. Pardessus, IV, ἀριθ. 165 σελ. 166—185. de Clercq et de Vallat, Guide pratique, II, σελ. 66—301.

(2) Διατ. 29 Ὀκτωβρίου 1883, ἄρθρ. 1.

(3) Διάτ. 29 Ὀκτωβρίου 1833, ἄρθρ. 19. Πρβλ. ἀριθ. 10 Διαταγμ. 7 Νοεμβρίου 1883,

(4) Διαταγ. 29 Ὀκτωβρ. 1833 ἄρθρ. 25 καὶ 26 Πρβλ. Γαλλο-ρωσικὴν συμβασιν ἄρθρ. 12.

(5) Bousquet op. cit. ἀριθ. 157.

(6) Διατ. 29 Ὀκτωβρίου 1833, ἄρθρ. 58. Πρβλ. Γαλλορωσικὴν σύμβασιν ἄρθρ. 14.

(7) Διατ. 29 Ὀκτωβρίου 1833 ἄρθρ. 15, 16, 22. Διά πράξεις τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν πρβ. γαλλορωσικὴν σύμβασιν ἄρθρ. 11.

(8) Συμβάσεις τινὲς ἀπαιτοῦσιν ὅπως ὁ πρόξενος εἰδοποιῆται· προξ. συμβ. γαλλορωσική, ἄρθρ. 10 ἐδ. 2.

(9) Διατ. 29 Ὀκτωβρίου 1833, ἄρθρ. 9, 48. 68.

λει νὰ ποιῆται πρὸς αὐτὸν ὁ πλοίαρχος ἐντὸς 24 ὡρῶν ἀφ' ἧς κατέπλευσε περὶ πασῶν τῶν περιστάσεων τοῦ ἑαυτοῦ ταξιδίου. (1) Παρέχει δ' αὐτῷ τὴν ἄδειαν πρὸς ἐνέργειαν πράξεών τινων, αἵτινες δυνατὸν νὰ ἦναι αὐτῷ ἀναγκαῖαι, οἷον διὰ δάνειον ἐπὶ τοῦ πλοίου ἢ ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων,(2) πώλησιν τοῦ πλοίου, ὅτε κατεστάθη ἀνίκανον πρὸς πλοῦν, (3) πρόσληψιν ἐργατῶν θαλάσσης (4) κτλ. Προεδρεύει δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ κανονισμοῦ τῶν κοινῶν ἀβαριῶν.(5)

612. ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ. — Τὰ καθήκοντα ταῦτα εἶναι τὰ μᾶλλον προσβληθέντα διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων, ἃς ὑπέστη ὁ θεσμὸς (ὅρ. ἀριθ. 595). Ἐν ἀρχῇ τὰ δικαστικὰ ἦσαν τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν καθηκόντων τῶν πράξεων, οἵτινες εἶχον ἐγκατασταθῇ ἀκριβῶς ὅπως ἀπονέμωσι τὴν δικαιοσύνην εἰς τοὺς ἑαυτῶν ὁμοεθνεῖς καὶ ἀφαιρῶσιν οὕτως αὐτοὺς ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἐγχωρίων δικαστηρίων· ἀνάμνησις δὲ τῶν καθηκόντων αὐτῶν μένει ἐν ταῖς ὀνομασίαις, ὧν γίνεται χρῆσις διὰ τὴν ἐμπορικὴν δικαιοδοσίαν. Ἡ δικαιοδοσία αὕτη ἔβαινε περιοριζομένη καθ' ὅσον ἀνεπτύσσετο ἡ ἰδέα τῆς κυριαρχίας, τῶν κυριάρχων καθισταμένων ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ζηλοτύπων τῆς προνομίας τοῦ νὰ ἐπιτάττωσιν αὐτοὶ μόνον ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν ἐπικρατείας καὶ βουλομένων νὰ ἔχωσιν ἀποκλειστικὸν τὸ δικαίωμα τοῦ δικάζειν.(6) Προσθετέον δὲ ἅμα ὅτι ἡ δικαιοδοσία αὕτη τῶν προξένων καθί-

---

(1) Ἐμπ. κώδ. ἄρθρ. 242—244. Διατ. 29 Βρίου 1833 ἄρθρ. 10 καὶ 11. Διὰ τὴν ἐνέργειαν ἐν περιπτώσει ἀναγκαίας ὑφορμίσεως, ὅρ. ἐμπ. κώδ. ἄρθρ. 245.

(2) Ἐμπ. κώδ. 234, 312.

(3) Ἐμπ. κώδ. 237.

(4) Διατ. 29 Ὀκτωβρίου 1833 ἄρθρ. 40 καὶ 41. Προσθ. ἄρθρ. 42 διὰ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ πλοιάρχου.

(5) Ἐμπ. κώδ. 414 καὶ 416. Δια. 29 Βρίου 1883, ἄρθρ. 28.

(6) Τὸ διάταγμα τοῦ 1681 βιβλ. τιτλ. XI ἄρθρ. 12 λέγει. «Ὡς πρὸς τὴν «δικαιοδοσίαν τήν τε ἀστικὴν καὶ τὴν ποινικὴν οἱ πρόξενοι θὰ συμμορφῶνται πρὸς τὰ εἰθισμένα καὶ πρὸς τὰς γενομένας μετὰ τῶν κυριάρχων τῶν τόπων τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν συνθήκας». Τὸ κείμενον αὐτὸ δεικνύει σαφῶς, ὅτι ἡ δικαιοδοσία τῶν προξένων ἐθεωρεῖτο ἤδη ὡς ἔχουσα χαρακτῆρα ἐξαιρετικόν. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ἡ λέξις συνθῆκαι (capitulations) ἔχει ἐνταῦθα εὐρυτάτην ἔννοιαν οὐχὶ τόσον ἐν χρήσει. Εἶναι συνώνυμος πρὸς τὸν ὅρον «διεθνεῖς συμβάσεις».

στατο ἧττον ἀναγκαία, καθ' ὅσον ἡ δικαιοσύνη ἀπενέμετο κάλλιον πρὸς πάντας.

Οἱ πρόξενοι μόνον δυνάμει παραχωρήσεως ῥητῆς ἢ σιωπηρᾶς τοῦ κυριάρχου τῆς χώρας, ἐν ᾗ διαμένουσι, δύνανται νὰ ἔχωσι δικαστικὴν δικαιοδοσίαν, ἀφοῦ πρόκειται περὶ ἐπεμβάσεως εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν.(1) Τοιαῦται παραχωρήσεις ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς παλαιαῖς συμβάσεσιν (2), ἀλλ' αἱ μόναι ὑφιστάμεναι προκύπτουσιν ἐκ τῶν μετὰ τῆς ὀθωμανικῆς Πύλης συνωμολογημένων συνθηκῶν (capitulations), ἢ ἐκ τῶν συνθηκῶν, τῶν συνωμολογημένων κατὰ τὰ 40 τελευταῖα ἔτη μετὰ διαφόρων Κρατῶν τῆς *Ἀπωτάτης Ἀνατολῆς* (Κίνας, Ἰαπωνίας, (3) Σιὰμ, Κορέας, Περσίας κλπ.). Ὡς πρὸς τὴν δικαστικὴν δικαιοδοσίαν ἰδίως πρέπει νὰ γείνῃ διάκρισις μεταξὺ τῶν *ἐν χριστιανικαῖς χώραις* προξένων καὶ τῶν *ἐν μὴ χριστιανικαῖς* (ἀριθ. 595).

613. *Δικαστικὴ δικαιοδοσία τῶν προξένων ἐν χριστιανικαῖς χώραις.* — Αὕτη εἶναι ὅλως ἐξαιρετική, οὐδέποτε δὲ ὑφίσταται ἐπὶ ποινικῶν ὑποθέσεων.(4) Ἕνεκα τῆς ἀστυνομικῆς ἐξουσίας,(5) ἣν ἔχουσιν οἱ πρόξενοι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων τοῦ ἑαυτῶν ἔθνους (ἀριθ. 611), εἶναι ἐπιπεφορτισμένοι νὰ κανονίζωσι διαφοράς τινας, οἷον τὰς ἐγειρομένας μεταξὺ τῶν πλοιάρχων καὶ τῶν πληρωμάτων ἢ τῶν ἐπιβατῶν (ζητήματα σχετικὰ πρὸς τὸ συνάλλαγμα τῆς μισθώσεως, πρὸς τοὺς

---

(1) Ὅρ. τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου παρατηρήσεις τοῦ Pardessus (IV τελ. 192-195), ὅστις φρονεῖ ὅτι θὰ ἦτο λυσιτελὲς τὰ Κράτη νὰ παραχωρῶσιν ἀμοιβαίως τὸ δικαίωμα, ὅπως οἱ πρόξενοι δικάζωσι τὰς μεταξὺ τῶν ὁμοεθνῶν αὐτῶν διαφοράς.

(2) Ἐν συνθήκῃ τινὶ συνομολογηθείσῃ τῇ 14 Νοεμβρίου 1788 μεταξὺ Γαλλίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Κρατῶν ἀπαντᾷ ἔτι ἡ διάταξις αὕτη. «Πᾶσαι αἱ «μεταξὺ ὑπηκόων τοῦ Χριστιανικωτάτου Βασιλέως ἐν τοῖς Ἡνωμένοις Κράατεσι καὶ αἱ μεταξὺ πολιτῶν τῶν Ἡνωμένων Κρατῶν ἐν Γαλλίᾳ διαφοραὶ καὶ «δίκαι θὰ λύωνται ὑπὸ τῶν προξένων ἑκατέρου τῶν Κρατῶν καὶ οὐδεὶς δημόσιος λειτουργὸς ἐκ τῶν ἐγχωρίων δύναται νὰ λάβῃ οἱονδήποτε μέρος ἐν τῇ «ὑποθέσει».

(3) Ὅρ. ἀνωτέρω ἐν σελ. ἀριθ. ὅ,τι ἐλέχθη περὶ Ἰαπωνίας.

(4) Οἱ πρόξενοι δύνανται νὰ προβαίνωσιν εἰς ἐνέργειαν ἀνακρίσεων διὰ τὰς τελουμένας ἐπὶ πλοίου τοῦ ἑαυτῶν ἔθνους πράξεις ἐν ἀνοικτῇ θαλάσσῃ ἢ λιμέσι. Πρβλ. Διάτ. 29 Ὀκτωβρίου 1833, ἄρθρ. 15 καὶ 22.

(5) Δύνανται νὰ λαμβάνωσι πειθαρχικὰ μέτρα.

μισθούς, πρὸς τὴν μετακόμισιν προσώπων ἢ ἀποσκευῶν).(1) Τὸ δικαίωμα τοῦτο, ὅπερ παρεδέξατο ἡ γαλλικὴ νομοθεσία, ἀναγνωρίζεται ὑπό τινων προξενικῶν συμβάσεων,(2) ἀλλὰ δὲν συμβιβάζεται πάντοτε πρὸς τὴν ἐγχωρίαν νομοθεσίαν, ἥτις ἐν ἐλλείψει συμβάσεως δέον φυσικῶς νὰ ἐπικρατῇ.

Πλὴν τῶν ῥητῶς προνοουμένων περιπτώσεων ἐπὶ ἄλλων οἱ πρόξενοι δέον νὰ ἀπέχωσι τῆς ἐκδικάσεως τῶν ὑποβαλλομένων εἰς αὐτοὺς διαφορῶν, καὶ ἂν ἔτι μόνον ὁμογενεῖς αὐτῶν ἐνέχωνται εἰς ταύτας.(3) Ὀφείλουσι δὲ νὰ περιορίζωνται νὰ ἐκτελῶσιν ἁπλῶς μέρος διαιτητοῦ ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν διαδίκων, φροντίζοντες νὰ ὑπογράφηται συνυποσχετικὸν παρέχον αὐτοῖς εὐρυτάτην ἐξουσίαν καὶ συνεπαγόμενον παραίτησιν ἀπὸ πάσης προσφυγῆς ἐνώπιον τῶν ἐγχωρίων δικαστηρίων.(4) Οἱ πρόξενοι δύνανται ὡσαύτως νὰ ἐκτελῶσι τὰς ἀπευθυνομένας αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ὁμοεθνῶν δικαστηρίων παρακλήσεις, δύνανται, φέρ' εἰπεῖν, νὰ ἐπιφορτίζωνται διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν διαμενόντων ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῶν μαρτύρων.(5)

614 *Δικαστικὴ δικαιοδοσία προξένων ἐν χώραις μὴ χριστιανι-*

---

(1) Διατ. 29 Βρίου 1833, ἄρθρ. 19. Πβλ. Pardessus, IV, ἀριθ. 1470, ὅστις παρατηρεῖ ὅτι δικαστικὴ δικαιοδοσία δέον νὰ ἀναγνωρίζηται τοῖς προξένοις ὡς πρὸς τοὺς ἀποτελοῦντας τὸ πλήρωμα, καὶ ὅταν ἔτι δὲν ἤθελον εἶναι οὗτοι ὑπήκοοι τοῦ ἔθνους τῆς καλυπτούσης τὸ πλοῖον σημαίας. Μόνον δὲ ὡς πρὸς τοὺς ὄντας ὑπηκόους τοῦ Κράτους, ἐν ᾧ μένει ὁ πρόξενος, δέον νὰ γίνηται ἐπιφύλαξις.

(2) Γαλλορωσικὴ προξενικὴ σύμβασις ἄρθρ. 11.

(3) Οὗτοι ὀφείλουσιν ἄρα νὰ ἀπευθύνωνται εἰς τὰ ἐγχώρια δικαστήρια συμφώνως πρὸς τὴν νομοθεσίαν τῆς χώρας. Δὲν δύναται δὲ νὰ ἔχῃ ἐφαρμογὴν τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ διατάγματος τοῦ 1778, ὅπερ ἀπηγόρευσεν ἐπὶ ποινῇ προστίμου τοῖς Γάλλοις νὰ ἐπιλαμβάνωνται ξένων δικαστηρίων διὰ τὰς μεταξὺ αὐτῶν διαφοράς. Ἡ διάταξις αὕτη ἠδύνατο νὰ ὑφίσταται μόνον διὰ τὰς χώρας, ἐν αἷς οἱ πρόξενοι ἀσκοῦσι δικαστικὴν δικαιοδοσίαν.

(4) Εἰδικὴ ὑπουργικὴ ὁδηγία τῆς 29 Νοεμβρίου 1833. Ἡ ἐγχώριος ἀρχὴ δὲν ἔχει λόγον νὰ ζηλοτυπῇ τοιαύτην δικαιοδοσίαν, καθότι ἡ ἰσχὺς τῆς ἀποφάσεως προέρχεται οὐχὶ ἐκ τοῦ πρὸς τὸ ἐπιτάττειν δικαιώματος τοῦ διαιτητοῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς θελήσεως τῶν διαδίκων, οἵτινες ἐκ τῶν προτέρων ἀπεδέξαντο τὴν δοθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ λύσιν.

(5) Ὅρ. τὰς αὐτὰς ὑπουργικὰς ὁδηγίας.

καῖς.(1)—Δὲν δυνάμεθα νὰ διέλθωμεν τὰς διαφόρους συνθήκας, δυνάμει τῶν ὁποίων οἱ γάλλοι πρόξενοι ἐξουσιοδοτοῦνται νὰ ἀπονέμωσι τὴν δικαιοσύνην ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων, καθ' ἃς ἐνδιαφέρονται οἱ γάλλοι ὑπήκοοι.(2) Ἐνταῦθα θέλομεν νὰ δώσωμεν ἁπλῶς γενικὴν ἰδέαν περὶ τοῦ τρόπου, καθ'ὃν ἀπονέμεται ἡ δικαιοσύνη ὑπὸ τῶν προξένων ἐπὶ τῶν ἀστικῶν καὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων.(3) Αἱ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου διατάξεις εἶναι παλαιαί, εὑρίσκονται δὲ αἱ πλεῖσται ἐν Διατάγματι τοῦ Ἰουνίου 1778 τροποποιηθέντι διά τινας χώρας δι' εἰδικῶν νόμων,(4) ἔχουσι δὲ ἀνάγκην ἀναχωνεύσεως.(5)

Ὀργανισμός. — Ἡ δικαστικὴ δικαιοδοσία ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ *προξενικοῦ δικαστηρίου*. Προεδρεύει δ' αὐτοῦ ὁ πρόξενος ἢ ὁ ἀναπληρῶν τὸν πρόξενον.(6) Ἐν τοῖς σπουδαιοτέροις προξενείοις ἡ προεδρία ἀνα-

---

(1) Περὶ ὅλου τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὅρ. Féraud Giraud, Traité de la juridiction française dans les échelles du Levant et de Barbarie τόμ. 2 εἰς 8ον. Ἀφίνομεν κατὰ μέρος τὰς ἄλλας ἐξαιρετικὰς ἐξουσίας τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ προξένων, ὡς τὸ δικαίωμα τῆς ἀνωτέρας ἀστυνομίας, δυνάμει τοῦ ὁποίου δύνανται νὰ ἐπιβιβάζωσι διὰ τὴν Γαλλίαν τοὺς γάλλους, ὧν ἡ διαγωγὴ φαίνεται αὐτοῖς ἐπικίνδυνος (Διατ. Ἰουνίου 1778 ἄρθρ. 82).

(2) Συνθήκη 1740 μετὰ τῆς Τουρκίας ἄρθρ. 26 καὶ 65. Συνθήκη 27 Μαΐου 1858 μετὰ τῆς Κίνας ἄρθρ. 35. 38 καὶ 39. Συνθήκη 9 Ὀκτωβρίου 1858 μετὰ Ἰαπωνίας ἄρθρ. 5—9. Συνθήκη 15 Αὐγούστου 1856 μετὰ Σιὰμ ἄρθρ. 8 καὶ 9. Συνθήκη 22 Ἰουλίου 1855 μετὰ Περσίας ἄρθρ. 5. Συνθήκη 17 Νοεμβρίου 1844 μετὰ Σουλτάνου Μαγδάτης ἄρθρ. 6. Συνθήκη 4 Ἰουνίου 1886 μετὰ Κορέας ἄρθρ. 3.

(3) Οὐδὲν θὰ εἴπωμεν περὶ ποινικῆς δικαιοδοσίας. Πρβλ. νόμον 28 Μαΐου 1836 περὶ τῆς ποινικῆς δικαιοδοσίας τῶν προξένων ἐν τοῖς λιμέσι τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Βαυαρίας, ὅστις ἐπεξετάθη καὶ ἐπὶ ἄλλων χωρῶν διὰ διακεκριμένων νόμων, οἵτινες ἐτροποποίησαν αὐτὸν ἔν τισι.

(4) Νόμοι 8 Ἰουλίου 1852 (Κίνα καὶ Μαγδάτη) 18 Μαΐου 1858 (Περσία καὶ Σιὰμ), 19 Μαρτίου 1862 (Ἰαπωνία). Διατάγματα 17 Αὐγούστου 1881 καὶ 10 Φεβρουαρίου 1886 διὰ τὸ Ἀνὰμ καὶ τὸ Τογκῖνον.

(5) Διὰ Διατάγματος τῆς 16 Μαρτίου 1880 διωρίσθη πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐξεταστικὴ ἐπιτροπή· ὅρ. περὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ δύο ἄρθρ. Renault ἐν La Loi τῆς 7 καὶ 8 Ἰανουαρίου 1881.

(6) Δικαστικὴν δικαιοδοσίαν οὐδέποτε ἔχουσιν οἱ ὑποπρόξενοι καὶ οἱ προξενικοὶ πράκτορες. Ἀπ. ἐφ. Aix 27 Ἰουλίου 1870, D. 1872.5.162. Ἐσκέφθησαν ὅτι ὁ τρόπος τοῦ διορισμοῦ τῶν πρακτόρων αὐτῶν δὲν παρεῖχεν ἐπαρκεῖς ἐγγυήσεις, πλὴν δὲ τούτου δυνατὸν οὗτοι νὰ ἦναι ἔμποροι καὶ νὰ μὴ ἦναι Γάλλοι. Σήμερον ὅτε οἱ ὑποπρόξενοι εἶναι δημόσιοι λειτουργοί,

τίθεται συνηθέστατα κατ' ἐπιτροπὴν εἰς ἕτερον.(1) Μετὰ τοῦ Προέδρου συμπαρίστανται καὶ δύο πάρεδροι διοριζόμενοι ὑπὸ τοῦ προξένου μεταξὺ τῶν προκρίτων Γάλλων.(2) Οἱ πάρεδροι αὐτοὶ εἶναι ἀληθινοὶ δικασταί. Ἐν τισι τόποις εἶνε δύσκολον, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀδύνατον νὰ εὑρεθῶσι τοιοῦτοι, τότε δὲ ὁ πρόξενος ἀποφαίνεται μόνος βεβαιῶν τὴν ἀδυναμίαν ταύτην. Τὸ δικαστήριον συμπληροῦται ὑπὸ τοῦ γραμματέως (chancelier), ὅστις ἐκπληροῖ ἐν ταὐτῷ τὰ χρέη τοῦ γραμματέως καὶ τοῦ κλητῆρος. Δὲν ὑπάρχει εἰσαγγελεὺς οὔτε δικηγόροι, οἱ διάδικοι δὲ παρίστανται αὐτοπροσώπως ἢ διὰ πληρεξουσίων. Ὡς πρὸς τὰ σημεῖα ταῦτα ὑπάρχει, ὡς παρατηρεῖται, ὁμοιότης πρὸς τὰ ἐμποροδικεῖα (ἀριθ. 416 δίς).

615. *Ἁρμοδιότης τοῦ προξενικοῦ δικαστηρίου.*—Αὕτη πρέπει νὰ ἐξετασθῇ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις.

1ον. *Ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα.*— Ἡ ἁρμοδιότης τοῦ προξενικοῦ δικαστηρίου ἐκτείνεται ἐπὶ πάντων ἀδιακρίτως τῶν Γάλλων, ἂν καὶ τὰ παλαιὰ κείμενα διαλαμβάνουσι συνήθως μόνον περὶ *ἐμπόρων καὶ ναυτιλλομένων*.(3) Οὐδεμία δυσκολία ὑπάρχει, ὅταν ὅ τε ἐνάγων καὶ ὁ ἐναγόμενος ἦναι ὡσαύτως Γάλλοι.(4) Ὅταν ὁ ἐνάγων ἦναι ξένος καὶ ὁ ἐναγόμενος Γάλλος, οὗτος δὲν δύναται νὰ ἐκκλίνῃ τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου. Ἐν αἷς χώραις ὑφίσταται ἡ προξενικὴ δικαιοδοσία ἐν περιπτώσει διενέξεως μεταξὺ ξένων

ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ προξενικοῦ προσωπικοῦ (ἀριθ. 599) καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μὴ ἀπονέμηται αὐτοῖς δικαστική τις δικαιοδοσία. Διὰ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ μεταρρυθμίσεως σχεδίοις ὑπῆρξε σκέψις νὰ γείνῃ τοῦτο.

(1) Ἐπὶ παραδείγματος εἰς τὸν ἀναπληρωτὴν πρόξενον, εἰς τὸ πρῶτον διερμηνέα ἢ τὸν γραμματέα. Ἡ ἐπίτρεψις τῆς προεδρίας δύναται νὰ ἦναι γενικὴ ἢ εἰδική· ἐπί τινα χρόνον ὑπῆρχεν εἷς πάρεδρος προξενικὸς δικαστὴς κατὰ πρῶτον παρὰ τῷ γενικῷ προξένῳ Ἀλεξανδρείας, ἔπειτα δὲ καὶ παρὰ τῷ γενικῷ προξένῳ Τύνιδος. Οὗτος ἦτο δικαστικὸν πρόσωπον συμπαριστάμενον μετὰ τοῦ προξένου ὡς πρῶτος πάρεδρος ἢ προεδρεῦον ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ.

(2) Οὐδεὶς ἔλεγχος γίνεται ἐπὶ τοῦ διορισμοῦ τῶν παρέδρων αὐτῶν. Ἐν τοῖς σπουδαίοις προξενείοις ὁ πρόξενος συντάσσει ἐτήσιον κατάλογον.

(3) Διατ. 1778 ἄρθρ. 1.

(4) Παραλείπομεν τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν πρόκειται περὶ ἀκινήτου ἰδιοκτησίας.

διαφόρου] ἐθνικότητος, τηρεῖται ὁ κανὼν actor sequitur forum rei, ὅστις ἐκλαμβάνεται ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἁρμόδιος πρόξενος εἶναι ὁ πρόξενος τοῦ ἔθνους τοῦ ἐναγομένου. Ὅταν ἐνδιαφέρηται εἰς τὴν διαφορὰν καὶ ἰθαγενής, ἁρμόδιον εἶναι τὸ ἐγχώριον δικαστήριον, ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν τῆς παραδοχῆς τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε ἐγγυήσεως διὰ τὸν ξένον.(1)— Ἐν Αἰγύπτῳ συνεστάθησαν εἰδικὰ δικαστήρια πρὸς ἐκδίκασιν τῶν μεταξὺ ξένων καὶ ἰθαγενῶν ἢ μεταξὺ ξένων διαφόρου ἐθνικότητος διαφορῶν, οἱ δὲ πρόξενοι ἔμειναν ἁρμόδιοι κατ' ἀρχὴν μόμον διὰ τὰς ὑποθέσεις. καθ' ἃς ἐνδιαφερόμενοι εἶναι μόνον ὁμοεθνεῖς αὐτῶν.(2) Ὅρ. ἀριθ. 64.

Οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ ἰδιότης τῶν προσώπων, πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι κατὰ τοὺς κοινοὺς κανόνας τῆς γαλλικῆς δικονομίας ἁρμόδιον εἶναι τὸ προξενικὸν δικαστήριον. Ἑπομένως εἶναι ἐφαρμοστέα καὶ ἐνταῦθα τὰ ἄρθρ. 59 καὶ 420 πολ. δικονομίας.(3)

2ον. *Ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῶν ὑποθέσεων.*— Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ ἁρμοδιότης τοῦ προξενικοῦ δικαστηρίου ἐκτείνεται ὅσον εἶναι δυνατόν, περιλαμβάνουσα πᾶσαν οἱασδήποτε φύσεως (4) διαφορὰν καὶ οὐχὶ μόνον τὰς ἐμπορικὰς ἢ κατεπειγούσας.(5) Τὸ προξενικὸν δικαστήριον θὰ ἦτο ἁρμόδιον πρὸς κήρυξιν τῆς πτωχεύσεως Γάλλου ἐγκαθεσταμένου ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτοῦ.

Ἐκ τούτου παρατηρεῖται ὅτι τὸ προξενικὸν δικαστήριον ἀντιστοι-

---

(1) Ἡ ἐγγύησις αὕτη ἐν Τουρκίᾳ συνίσταται εἰς τὴν παράστασιν κατὰ τὴν συζήτησιν διερμηνέως. Διὰ τὴν Κίναν καὶ τὴν Ἰαπωνίαν ὑπάρχει εἰδικὸς κανὼν διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν μεταξὺ Γάλλων καὶ ἰθαγενῶν διαφορῶν.

(2) Ὅρ. Μελέτην ἐπὶ τοῦ σχεδίου περὶ δικαστικῆς μεταρρυθμίσεως ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὸ Renault, φυλλ. εἰς 8ον ἐν Παρισίοις, 1875. Τὰ μικτὰ Δικαστήρια ὑπὸ Féraud Giraud.

(3) Περὶ τῆς κατοικίας τῆς ἀπαιτουμένης ἐν τῇ προξενικῇ περιφερείᾳ, ὅρ. de Clercq et de Vallat, Guide pratique II. σελ. 373. Πρβλ. ἀποφ. ἀκυρ. 20 Μαρτίου 1897. S. καὶ J. Pal. 1897. 1.325. D. 1897. 1.296. Ἀποφ. ἀκυρ. 20 Μαρτίου 1897· D. 1897. 1.141.

(4) Ἄρθρ. 1. Διατ. 1778. Πρέπει ἐν τούτοις νὰ γείνῃ περιορισμός τις διὰ τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ἀκίνητον ἰδιοκτησίαν δίκας. Πρβλ. da Clercq op. cit. II, σελ. 372.

(5) Ἠγέρθησαν ἀμφιβολίαι διὰ τὰ ζητήματα ἰδίως τῆς προσωπικῆς καταστάσεως. Ἀλλ' ὅρ. ἀπ. ἐφ. Aix. 20 Μαρτίου 1862. D. 1863. 2.48.

χεῖ ἅμα πρός τε τὸ γαλλικὸν πρωτοδικεῖον καὶ πρὸς τὸ ἐμποροδικεῖον. Οὐδὲν δὲ ὑπάρχει τὸ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ εἰρηνοδικεῖα.

Αἱ ὑποθέσεις, ὅσον δήποτε μικρὸν καὶ ἂν εἶναι τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν, φέρονται ἐνώπιον τοῦ προξενικοῦ δικαστηρίου.(1)

616. *Διαδικασία ἐνώπιον τῶν προξενικῶν δικαστηρίων.*—Αὕτη ἐκανονίσθη ὡς οἷόν τε ἁπλούστερον, ὅπως ἀπῄτει ἥ τε σύνθεσις τῶν δικαστηρίων καὶ ἡ ἔλλειψις ἐπισήμων ἀντιπροσώπων τῶν διαδίκων.

Ἡ ἀγωγὴ εἰσάγεται δι' αἰτήσεως πρὸς τὸν πρόξενον, ὅστις ὁρίζει διὰ διατάξεως τὴν ἡμέραν τῆς παραστάσεως. Ἡ αἴτησις καὶ ἡ διάταξις τοῦ προξένου ἐπιδίδονται τῷ ἐναγομένῳ ὑπὸ τοῦ γραμματέως. Οἱ διάδικοι παρίστανται αὐτοπροσώπως ἢ διὰ πληρεξουσίων. Τὸ προξενικὸν δικαστήριον ἀποφαίνεται, ἀφοῦ ἀκούσῃ τὰς ἐξηγήσεις τῶν διαδίκων, καὶ δύναται νὰ διατάξῃ ἀποδείξεις, οἷον πραγματογνωμοσύνην, μαρτυρικὰς ἀποδείξεις. Οὐδεμία διάταξις καθιεροῖ τὴν δημοσιότητα τῶν συνεδριάσεων, καὶ ὅμως εἶναι κοινῶς παραδεδεγμένη (2). Ἡ ἀπόφασις δέον νὰ περιέχῃ τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα πάσης ἀποφάσεως, αἱ δὲ ἰδιότητες παρασκευάζονται ὑπὸ τοῦ γραμματέως. Αἱ ἀποφάσεις τῶν γαλλικῶν προξενικῶν δικαστηρίων εἶναι φυσικῶς ἐκτελεσταὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ δυνάμει αὐτῶν δύναται νὰ ἐγγράφηται δικαστικὴ ὑποθήκη ἐπὶ τῶν γαλλικῶν ἀκινήτων χωρὶς νὰ ἀπαιτῆται νὰ περιαφθῇ ὁ *τῆς ἐκτελέσεως τύπος* (exequatur). (3) Ἐὰν αἱ ἀποφάσεις ἐξεδόθησαν κατ' ἐρήμην

---

(1) Καλὸν ἦτο νὰ γείνῃ σκέψις περὶ ἀναθέσεως εἰς μόνον τὸν πρόξενον τῆς ἐκδικάσεως τῶν μικρᾶς σημασίας διαφορῶν, τοῦθ' ὅπερ πράττουσιν ἔνιοι ξένοι κώδικες. Ἂν τοιαύτη τις μεταρρύθμισις ἐπραγματοποιεῖτο, ἔδει τάχα νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων; Δύναταί τις νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τούτου, καθότι ἐν Γαλλίᾳ ἀποφεύγεται ἡ ἁρμοδιότης τοῦ εἰρηνοδίκου διὰ τὰς τοιαύτης φύσεως ὑποθέσεις (ἀριθ. 371).

(2) Ἡ δημοσιότης ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 28 Μαΐου 1836 διὰ τὰς συνεδριάσεις ἐπὶ ὑποθέσεων τοῦ πλημμελειοδικείου καὶ τοῦ πταισματοδικείου (ἄρθρ. 52).

(3) Pothier, Hypothèques κεφ. 1, τμ. 1, ἄρθρ. 2.—Aubry et Rau § 265 Valette, «De l'hypothèque et de l' exécution forcée, qui peuvent résulter en France des jugements étrangers (Mélanges de droit de jurisprudence et de législation» I σελ. 335). Ὁ Valette ὀρθότατα παρατηρεῖ ὅτι αἱ λέξεις τοῦ ἄρθρ. 2123 ἀστ. κώδ. ἀποφάσεις ἐκδιδόμεναι ἐν ξέναις χώραις δὲν εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ἀκριβεῖς, ἀφοῦ ὑπάρχουσι γαλλικὰ δικαστικὰ πρόσωπα, οἱ πρόξενοι, ἐκδίδοντα ἀποφάσεις ἐν ξέναις χώραις. Τὸ ἄρθρ. 546 πολ. δικον.

ὑπόκεινται εἰς ἀνακοπήν, αἱ κατ' ἀντιμολίαν δὲ δύναται νὰ ἦναι ἐπιδεκτικαὶ ἐφέσεως. Ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ ἔφεσις εἶναι πάντοτε παραδεκτή, διότι τὸ διάταγμα τοῦ 1778 δὲν ἀπονέμει τοῖς προξένοις τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποφαίνεσθαι εἰς τελευταῖον βαθμόν (1). Ἡ τοιαύτη δόξα δὲν ἐγένετο ἀποδεκτή, καὶ εὐλόγως. Τὸ προξενικὸν δικαστήριον ἀντικαθιστᾷ τὰ γαλλικὰ πρωτοδικεῖα καὶ ἐμποροδικεῖα. Συνεπῶς καὶ τοῦτο δέον νὰ ἀποφασίζῃ ἀνεκκλήτως καθ' ἃς περιπτώσεις καὶ τὰ δικαστήρια ταῦτα, ἰδίως δὲ διὰ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις δέον νὰ ἐφαρμόζηται ὁ νόμος τῆς 3 Μαρτίου 1840.(2) Πρβλ. ἀριθ. 385. Ἡ ἔφεσις φέρεται ἐνώπιον τῶν ἐφετείων τῆς Γαλλίας ἢ τῶν πλησιεστέρων ἀποικιῶν (3).

Οἱ πρόξενοι δύνανται νὰ κηρύττωσι τὰς ἑαυτῶν ἀποφάσεις προσωρινῶς ἐκτελεστάς, μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀνακοπῆς ἢ τῆς ἐφέσεως (Διατ. 1778, ἄρθρ. 36) ἀνωτέρω ἀριθ. 483 δὶς καὶ 493.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.—ΕΠΙΚΡΙΣΕΙΣ ΓΕΝΟΜΕΝΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΠΡΟΞΕΝΕΙΩΝ

617. Ἂν νομίζωμεν ἀναγκαῖον νὰ εἴπωμέν τινα περὶ τῶν γενομένων κατὰ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν γαλλικῶν προξενείων ἐπικρίσεων, τοῦτο πράττομεν, διότι αἱ ἐπικρίσεις αὗται διετυπώθησαν ἐν ὀνόματι τῆς ἐμπορίας καὶ τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων, ἐπαναλαμβάνονται δὲ περιοδικῶς καὶ διότι προὐτάθησαν σπουδαῖαι τροποποιήσεις. Δὲν θέλομεν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας οὐδὲ ἔτι νὰ ἐπιληφθῶμεν ἐνταῦθα σπουδαίων ζητημάτων, ὡς τοῦ περὶ ἀφομοιώσεως τοῦ διπλωματικοῦ καὶ τοῦ

νομίας, ὅπερ ἀναφέρεται εἰς τὸ ἄρθρον 2123 ἀστ. κώδ., ἐκφράζεται κάλλιον διαλαμβάνον περὶ ἀποφάσεων ἐκδιδομένων ὑπὸ ξένων δικαστηρίων.

(1) Pardessus, IV, σελ. 207.

(2) Ἀπ. Ἀκυρ 21 Ἀπριλίου 1869 S. 1869 1.340. Ἰδιαίτεροι κανόνες ἐτέθησαν διὰ τὴν Κίναν ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 8 Ἰουλίου 1852. Τὰ αὐτόθι προξενικὰ δικαστήρια ἀποφασίζουσιν ἀνεκκλήτως μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 3000 φρ. καὶ αἱ εἰς τελευταῖον βαθμὸν ἀποφάσεις αὐτῶν μόνον δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας δύνανται νὰ ἀναιρεθῶσιν.

(3) Πάντα τὰ προξενικὰ δικαστήρια τῆς Ἀνατολῆς ὑπάγονται εἰς τὸ ἐφετεῖον τοῦ Aix, τὰ τῆς Κίνας, Ἰαπωνίας καὶ Σιὰμ εἰς τὸ ἐφετεῖον Saïgon.

προξενικοῦ σταδίου,(1) ἅτινα οὐδόλως ἅπτονται τοῦ ἀντικειμένου, περὶ οὗ πραγματεύεται τὸ ἔργον τοῦτο. Προσήκει ὅμως νὰ ἐξετασθῇ ὁ ἐπικαλούμενος κυριώτερος λόγος κατὰ τοῦ ὀργανισμοῦ, περὶ οὗ διελάβομεν, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς. Λέγουσιν ὅτι τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα εἶναι τὰ ἐπικρατοῦνται ὅτι οἱ γάλλοι πρόξενοι εἶναι κακῶς παρεσκευασμένοι πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῶν, καὶ ὅτι εἶναι πολὺ ἀπησχολημένοι εἰς τὸ πολιτικὸν καὶ διοικητικὸν μέρος τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων. Κατὰ συνέπειαν διατυποῦσι δύο εὐχάς· νὰ ἐγκατασταθῶσι *πρόξενοι ἔμποροι*, οἵτινες εἶναι εἰς κρείττονα θέσιν νὰ πληροφορῶσι τὴν ἐμπορίαν, καὶ νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς *ἐμπορίας ὑπουργεῖον* ὡς ὂν καταλληλότερον ἢ τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν νὰ δίδῃ αὐτοῖς λυσιτελῆ διεύθυνσιν.

Δὲν διστάζομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι τοιαῦται προτάσεις δὲν ἀντέχουσιν εἰς σοβαρὰν ἐξέτασιν· ἐξέθεμεν ἤδη τοὺς ἰσχυροὺς λόγους, ἐξ ὧν δικαιολογεῖται ἡ ὑπαγωγὴ τῶν προξενείων εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ὑπουργεῖον. Ὅρ. ἀριθ. 601.

618. Ὑπολείπεται νὰ διαλάβωμεν περὶ τῆς ἑτέρας τῶν προτάσεων· ἐξετάσεις γενόμεναι ἐν Ἀγγλίᾳ τῷ 1850 καὶ 1872 κατέδειξαν κατὰ τρόπον ἀναμφήριστον ὅτι οἱ πρόξενοι ἔδει νὰ μὴ μετέρχωνται τὴν ἐμπορίαν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀπαγορευθῇ αὐτοῖς αὕτη καὶ ὅτι μόνον ἐν ταῖς μικραῖς θέσεσιν ἠδύνατο νὰ ἦναι ἐμπορικοὶ πράκτορες. Δὲν δύναταί τις δὲ νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ἡ Ἀγγλία γινώσκει νὰ ὑπερασπίζῃ τὰ ἑαυτῆς συμφέροντα.(2) Ἡ λογικὴ ἄλλως ἄγει εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Τίνες ἔμποροι ἠδύναντο νὰ εὑρεθῶσι διὰ νὰ ἐκπληρῶσι τὰ χρέη τῶν προξένων ; Γενικῶς εἰπεῖν οἱ ἐντιμότεροι καὶ οἱ ἱκανώτεροι εἶναι πολὺ ἀφωσιωμένοι εἰς τὰς ἑαυτῶν ὑποθέσεις. Ἄλλως τε ἡ ἁρμοδιότης αὐτῶν συνηθέστατα περιορίζεται εἰς τὸ εἶδος τῶν ὑποθέσεων, ἃς ἐνεργοῦσιν. Εἶναι δυνατὸν ἑπομένως νὰ ἔχῃ τις πεποίθησιν ἐπὶ τῆς ἀμεροληψίας αὐτῶν ; Πρέπει νὰ ἦναί τις πολὺ αἰσιόδοξος περὶ τῆς ἀρετῆς τῶν ἀνθρώπων ἐν γένει καὶ περὶ τῆς τῶν ἐμπόρων ἰδιαιτέρως

---

(1) Περὶ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ διπλωματικοῦ καὶ τοῦ προξενικοῦ σταδίου ὅρ. Lehr, op. cit.

(2) Ὅρ. τὰς δοθείσας ὑπὸ Paul Leroy-Beaulieu, ἐν συζητήσει τινὶ τῆς οἰκονομικοπολιτικῆς ἑταιρείας, κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 5 Μαΐου 1874 (Econom. Franç. 9 Μαΐου 1874.

διὰ νὰ φρονῇ ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ βοηθήσῃ τις μετὰ προθυμίας τοὺς ἀνταγωνιστὰς, νὰ ὑποδείξῃ αὐτοῖς τὰς κλεισιάδας, ἃς ἤθελον εὕρῃ, διότι θὰ ἔχῃ τὴν τιμὴν νὰ ἦναι πρόξενος ἐν ταὐτῷ καὶ ἔμπορος ἢ βιομήχανος. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει δύναται τάχα ὁ ἔμπορος νὰ ἔχῃ πάντοτε τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον καὶ δραστηριότητα διὰ νὰ ὑπερασπίζῃ τὰ διάφορα συμφέροντα, ὧν ἔχουσιν οἱ πρόξενοι τὴν προστασίαν;

Θὰ ἦτο παράτολμον νὰ βεβαιώσῃ τις ὅτι πάντες οἱ πρόξενοι ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν ἀποστολήν, ἥτις εἶναι σπουδαιοτάτη καὶ λεπτοτάτη καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἀμαθεῖς ἢ ἀμελεῖς. Τί ἐπάγγελμα δύναται νὰ ἔχῃ τοιαύτην ἀξίωσιν ὡς πρὸς τοὺς ἀνήκοντας εἰς αὐτό ; Τὸ ἀληθὲς εἶναι κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, ὅτι συνηθέστατα οἱ ἔμποροι σχηματίζουσιν ἀπολύτως ἐσφαλμένην γνώμην περὶ τῶν χρεῶν, ἅτινα ἔχουσιν ἀπέναντι αὐτῶν οἱ πρόξενοι, ἐκλαμβάνοντες αὐτοὺς ὡς *ἀμίσθους πράκτορας ὑποθέσεων*. Δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ οὕτως· ἕκαστος ὀφείλει νὰ σκέπτηται ὅπως ἐνεργήσῃ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ὑποθέσεις, εἴτε εἶναι ἐν τῇ ἑαυτοῦ εἴτε ἐν ξένῃ χώρᾳ, δὲν δύναται δὲ νὰ ἐπιρρίπτῃ τὴν φροντίδα ἐπὶ τοῦ Κράτους ἢ ἐπὶ τῶν ὑπαλλήλων αὐτοῦ. Καταβάλλονται μεγάλαι προσπάθειαι πρὸς ἐπίτευξιν *ἐμπορικῶν πληροφοριῶν* διὰ νὰ γείνωσιν ἐκθέσεις, αἵτινες καταχωρίζονται ἐπιμελῶς ἐν συλλογαῖς, ἃς οὐδεὶς ἀναγινώσκει. Τὸ γινόμενον τοῦτο ἔχει τι τὸ παιδικόν. Ἐὰν αἱ ἐκθέσεις αὗται ἦσαν πράγματι λυσιτελεῖς εἰς τὴν γαλλικὴν ἐμπορίαν, ἔπρεπε γενικῶς εἰπεῖν νὰ δίδηται προσοχή, ὅπως μὴ δημοσιεύωνται, διότι δυνατὸν νὰ διαφωτίζωνται ἐξ αὐτῶν συγχρόνως ἀνταγωνισταὶ τῶν γάλλων, δύναταί τις δὲ νὰ ἀναφέρῃ καί τινας, αἵτινες ὑπῆρξαν ἐπικίνδυνοι ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην.(1)Οἱ σοβαροὶ ἔμποροι πληροφοροῦνται αὐτοὶ οὗτοι, ὑπολογίζουσι τὰ γενόμενα ἐν ταῖς ξέναις χώραις, τί δὲ εἶναι τὸ πρακτέον καὶ τί τὸ φευκτέον. Ὅταν δὲ παραβιάζωνται ὡς πρὸς αὐτοὺς αἱ ἀρχαὶ τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν καὶ αἱ ῥῆτραι τῶν συνθηκῶν, τότε δέον νὰ τυγχάνωσι τῆς δραστηρίας ὑποστηρίξεως τῶν ἑαυτῶν προξένων κατὰ πρῶ-

(1) Ἀπό τινων ἐτῶν οἱ πρόξενος καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Γαλλίᾳ διαμονῆς αὐτῶν τίθενται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν βιομηχάνων, οἵτινες θέλουσι νὰ πληροφορηθῶσιν περὶ τῶν μέσων τῆς καταναλώσεως, ἅτινα δύναται νὰ παράσχῃ ἡ χώρα, ἐν ᾗ ἀσκεῖ ἕκαστος τὰ καθήκοντά του. Ὅρ. ἐπ παραδείγματος γνώμην καταχωρισθεῖσαν ἐν Journal off. τῆς 26 Νοεμβ. 1897.

τον καὶ τῆς κυβερνήσεως ἔπειτα. Αὐτὸ εἶναι τὸ εἶδος τῆς βοηθείας, ἣν δύναται νὰ παρέχῃ τὸ Κράτος.

Ἀναμφιβόλως ἡ Κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ ᾖ ὅσον ἀπαιτεῖται συνετὴ περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἑαυτῆς πρακτόρων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἀλλὰ νομικαὶ διατάξεις ἢ κανονισμοὶ δὲν ἀρκοῦσιν ὅπως οἱ διορισμοὶ τῶν προξένων γίνωνται οὐχὶ ἐξ εὐνοίας, ἀλλὰ κατὰ λόγον τῆς ἀξίας καὶ τῆς χρηστότητος τῶν προσώπων. Περιοριζόμεθα εἰς τὰς γενικὰς αὐτὰς σκέψεις. Ἡ γνώμη ἄρα ἡμῶν εἶναι ὅτι τὸ νὰ καταργηθῇ ὁ κανών, καθ' ὃν οἱ γάλλοι πρόξενοι δὲν δύνανται νὰ ἀσκῶσι τὴν ἐμπορίαν, καὶ νὰ ὑπαχθῶσιν οὗτοι εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας ὑπουργεῖον, διὰ τούτων θὰ γίνωσιν μὲν δύο μεταβολαί, οὐχὶ ὅμως καὶ δύο καλαὶ μεταρρυθμίσεις. Δὶν λέγομεν ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει τὸ τροποποιητέον ἐν τοῖς σημερινοῖς κανονισμοῖς, ὡς καὶ ἐν τῇ πρακτικῇ τῆς διοικήσεως, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας, χωρὶς νὰ ἐξέλθωμεν τοῦ θέματος ἡμῶν.(1)

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α' ΤΟΜΟΥ

(1) Τῷ 1883 ὁ Challemel-Lacour, ὑπουργὸς τότε ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, εἶχε συστήσει ἐπιτροπὴν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν προξενείων. Ἡ πολυαριθμοτάτη αὕτη ἐπιτροπή, ἐν ᾗ τὸ ἐμπορικὸν στοιχεῖον ἐξεπροσωπεῖτο μεγάλως, δὲν ἐδίστασε νὰ ἀποφύγῃ τὴν πρότασιν τοῦ νὰ λαμβάνωνται ἐκ τῶν ἐμπόρων οἱ πρόξενοι. Ἠσχολήθη δὲ περὶ τοῦ τρόπου τῆς κατατάξεως ἐν τῷ προξενικῷ σώματι καὶ ἐκ τοῦ ἔργου αὐτῆς προέκυψε ἡ μεγαλειτέρα ἀστάθεια τῶν προξένων, ἥτις ἠμπόδιζεν αὐτοὺς νὰ γινώσκωσί ποτε κατὰ βάθος τὴν χώραν, ἐν ᾗ ἤσκουν τὰ ἑαυτῶν χρέη, ἐποιήσατο δὲ προτάσεις περὶ ἐλαττώσεως ὡς καὶ περὶ τροποποιήσεως τῶν προξενικῶν ζωνῶν.—Ὅρ. τὴν ἔκθεσιν, ἥτις ὀφείλεται εἰς τὸν Hanotaux, ἐν Archives diplomatiques, 1885, 1 σελ. 91 καὶ ἑπ. La question consulaire ἐν Nouvelle Revue τῆς 1ης Μαΐου 1886.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

Σελίς

ΠΡΟΛΟΓΟΙ . . . . . γ'

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι.—ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ . 1

ΙΙ.—ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ 19

ΙΙΙ.—ΣΗΜΕΡΙΝΑΙ ΠΗΓΑΙ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑι ΚΑΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΚΥΡΙΩΤΕΡΟΙΣ ΞΕΝΟΙΣ ΚΡΑΤΕΣΙ 49

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ 108

ΠΡΩΤΟΝ ΜΕΡΟΣ

Περὶ ἐμπορικῶν πράξεων καὶ περὶ ἐμπόρων . . 112

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ 114

1. Περὶ τοῦ λυσιτελοῦς τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων . 114

2. Τίνες εἶναι αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις 130

Α'. - Περὶ τῶν καθ'ἑαυτὰς ἐμπορικῶν πράξεων. . . . 133

Β'. - Περὶ τῶν πράξεων τῶν θεωρουμένων ἐμπορικῶν ἕνεκα τῆς ἰδιότητος τοῦ ἐνεργοῦντος αὐτὰς προσώπου . . 201

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

Σελὶς

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΑΥΤΩΝ . 234

1. Περὶ τοῦ λυσιτελοῦς τῆς διακρίσεως τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν μὴ ἐμπόρων 235
2. Τίς εἶναι ἔμπορος ; 244
3. Περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ μετέρχεσθαι τὴν ἐμπορίαν καὶ περὶ τῶν περιορισμῶν, εἰς οὓς ὑπόκειται 265
4. Περὶ τῆς ἀπαιτουμνης πρὸς ἄσκησιν τῆς ἐμπορίας ἱκανότητος . 270
   Α'.—Περὶ τοῦ ἀνηλίκου 273
   Β'.—Περὶ τῆς ὑπάνδρου γυναικὸς 302
5. Περὶ τῶν εἰδικῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἐμπόρων 342

Τμ. Ι. **Περὶ ἐμπορικῶν βιβλίων.** 342
   Α'. Περὶ τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων καὶ τῆς τηρήσεως αὐτῶν . 346
   Β'. Περὶ τῆς ἀνακοινώσεως καὶ τῆς ἐμφανίσεως τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων 361

Παράρτημα. Γενικὰ διδάγματα περὶ λογιστικῆς. . . . 377

Τμ. ΙΙ.—**Περὶ τῆς δημοσιότητος τοῦ γαμικοῦ συστήματος τῶν ἐμπόρων** 387
   Α'.—Δημοσιότης τοῦ γαμικοῦ συστήματος 389
   Β'.-Δημοσιότης τοῦ χωρισμοῦ κτημάτων, τοῦ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης καὶ τοῦ διαζυγίου 397

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ ἐμποροδικείων.—Περὶ συμβουλίων συνετῶν ἢ βιομηνικῶν εἰρηνοδικείων — Περὶ ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων. — Περὶ βιομηχανικῶν ἐπιμελητηρίων. — Περὶ προξένων 403

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΟΔΙΚΕΙΩΝ 404

Τμ. Ι.—**Καταγωγή, χρησιμότης καὶ ὀργανισμὸς ἐμποροδικείων** 405

Τμ. ΙΙ.—**Περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων** . 449
   Α'.—Περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων ratione materiæ. Περὶ τῶν ἐξουσιῶν τῆς μὴ ἀμφισβητουμένης δικαιοδοσίας. Καθήκοντα τοῦ προέδρου 449

Σελὶς
Β'.—Περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων ratione personae 496
Τμ. III.—**Περὶ τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας** . . . 541

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ II

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ ΣΥΝΕΤΩΝ 694
Τμ. I.—**Καταγωγή, χρησιμότης καὶ ὀργανισμὸς συμβουλίων συνετῶν** 697
Τμ. 2.—**Ἁρμοδιότης καὶ καθήκοντα** 718
Τμ. 3.—**Διαδικασία** 730
Παράρτημα.—Περὶ τῶν ἁλιέων συνετῶν 739

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ III.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ.—ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΩΤΕΡΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ 741
Τμ. 1—**Περὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων** . . . 742
Τμ. 2—**Περὶ τῶν βιομηχανικῶν ἐπιμελητηρίων** . . 765
Τμ. 3—**Περὶ τοῦ ἀνωτέρου συμβουλίου τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας** 766

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IV

ΠΕΡΙ ΠΡΟΞΕΝΩΝ 770
Τμ. 1—**Ὀργανισμός** 775
Τμ. 2—**Καθήκοντα** 784
Παράρτημα—Αἰτούμεναι μεταρρυθμίσεις 798

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΞΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

Οἱ ἀριθμοί, οἵτινες ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ἄρθρων, ἀναφέρονται εἰς τὰς παραγράφους, ἐκτὸς ἂν δηλῶται τοὐναντίον.

Ἐμπορικοῦ Κώδικος

Ἄρθρ.	
1.	99, 195-208.
2.	220 καὶ ἑπ.
3.	234-236.
4.	245-251.
5. ἐδ. 2	268-270.
6.	228.
7.	253.
8.	275-281.
9.	282.
10.	285.
11.	284 καὶ 286
12.	295.
13	287.
14.	290 δὶς—291 τρὶς.
15.	293.
16.	294.
17.	300.
18.	75.
51-63	365.
65.	322.
66.	323, 323 δὶς καὶ 324.
67.	315, 316.
68	315, 317.
69.	318-319, 325 ἐν τέλει.
140.	450.
157.	450.
164.	450.
172.	418 δὶς.
407.	395.
586.	288.
615.	332.
616.	333.
617.	333, δὶς.
622.	343.
623.	343.
624.	349 καὶ 350.
625.	353.
626.	345.

Ἄρθρ.	
627.	351, 424, 425, 429, 430.
630.	347 δὶς.
631, 1ον	167, 168, 171, 173.
» 2ον	365, 515.
» 3ον	90, 357-361.
632.	99, 105 καὶ ἑπ.
» ἐδ. 1	106-126.
» ἐδ. 2.	126-131
» ἐδ. 3.	127-128, 140-145.
» ἐδ. 4.	146-151.
» ἐδ. 5.	147.
» ἐδ. 6.	167 καὶ 168, 171, 173, 177.
» ἐδ. 7.	149, 150
633	152 καὶ ἑπ.
» ἐδ. 1.	153-155
» ἐδ. 2.	156.
» ἐδ. 3.	157.
» ἐδ. 4.	158-162.
» ἐδ. 5 καὶ 6.	163.
634, 1ον	145, 368-369, 394.
» 2ον	370.
635.	366, 382 ἐν τέλει.
636.	362, 362 δὶς. 362 τρὶς. 363, 364, 381.
637.	362. 362 δὶς, 362 τρὶς. 363, 364.
638, ἐδ. 1.	122, 124.
» ἐδ. 2.	168 καὶ ἑπ., 171, 233, 370.
639.	388, 488.
640.	333, 346 ἐν τέλει.
641.	509-511.
642.	483.
643.	483, 483 δὶς, 484.
644.	488.
645.	483, 488, 489.
646.	488.
647.	494.
648.	496.

Ἀστικοῦ Κώδικος

Ἄρθρ.	
3,	ἐδ. 1. 277.
»	ἐδ. 3. 270. δίς.
15.	404.
16.	404, 409 δίς, 436-438.
108.	256.
215.	255.
218.	255.
220.	252, 258-263.
250.	324.
487.	219, 227.

Κώδικος Πολιτικῆς Δικονομίας

49, 4ον	414
59, 1ον	384, 385.
» 2ον	398.
» 5ον	401,401 δὶς καὶ 401 τρίς.
» 7ον	402.
» 8ον	380 δίς, 400.
» 9ον	399.
60.	403.
68.	420.
69, 6ον	421 καὶ 422.
» 7ον	423.
73,	417 2ον καὶ 5ον.
83.	511.
86.	425, 426.
135.	483 δίς.
147.	477.
153.	484.
155.	483 δίς, 493.
163—164	478.
171.	446.
174.	448.
181.	380 δίς.
195.	456.
336.	459.
344.	508
363.	447.
414.	351, 424, 425.
415.	415, 416.
416.	417, 417 δίς.
417.	417, 3ον, 417,5ον,418 καὶ ἐπ. 419.
418.	417, 4ον καὶ 5ον.
419.	420.
420.	384–397, 406.
421.	424.
422.	433, 434, 477 β'.
424.	440. 446.
425.	441-445.
426.	448.
427.	456.
428.	458.
429.	411, 414, 462 καὶ ἐπ.
»	ἐδ. 2. 461.
439.	461 ἐν τέλει, 467.
430.	461, 471.
432.	457.
433.	475.
434.	483 δίς, 485.
435.	483 δίς.
436.	433, 483.
437.	483 δίς.
438.	483 δίς.
439.	493, 494 δίς, 495.
440.	493.
441.	493.
442.	374, 376, 493.
443.	433.
452.	470.
480.	500.
472.	372, 496.
546.	877.
548.	478.
553.	378 καὶ 379.
1003	517.
1004.	253, 518.
1005.	519.
1006.	520-522.
1009.	523.
1016.	528.
1017.	524.
1020.	526.
1021.	526.
1023.	528.
1024.	527.
1026.	528.

Κώδικος Ποινικοῦ

147	97,289, καὶ 183
	175 καὶ 176. 216.

ΠΙΝΑΞ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ

Οἱ ἀριθμοὶ ἐμφαίνουσι τὰς παραγράφους. Ὅταν γίνηται παραπομπὴ εἰς τὰς σελίδας, δηλοῦται τοῦτο.

Α

ΑΓΟΡΑ πρὸς ἐκμίσθωσιν. Ἐμπορικὴ πρᾶξις, 119—120.

ΑΓΟΡΑ πρὸς μεταπώλησιν Ἐμπορικὴ πρᾶξις, 106—σιτία καὶ ἐμπορεύματα, 107—πράγματα ἐνσώματα ἢ ἀσώματα, 108 — ἀκίνητα, 109—112 — πρόθεσις μεταπωλήσεως, 113 καὶ 113 δὶς—ἀπόδειξις, 114 — περίπτωσις, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχει πρόθεσις πραγματοποιήσεως κερδῶν, 115 — ἀγοραὶ ὑπὸ τοῦ Κράτους, σελ 145, σημ. 1 — ἀγοραὶ ὑπὸ γεωργῶν καὶ διευθυντῶν ἐκπαιδευτηρίων κλπ. 116—ὑπὸ συγγραφέων, ζωγράφων κλπ, 117 — ὑπὸ ἐργατῶν, 118 — ἀγοραὶ πλοίων, 155—ἁρμένων καὶ ζωοτροφιῶν, 157.—Ὅρ. ἀκίνητα.

ΑΓΩΓΕΥΣ. Ὁρισμός, ἔμπορος, 139 — ἀμφισβητήσεις, ἁρμοδιότης, 372.

ΑΓΩΓΗ. Δικαστὴς τῆς ἀγωγῆς, δικαστὴς τῆς ἐνστάσεως, ἐμποροδικεῖα, 380—ἐφαρμογὴ ἐν συμβουλίοις συνετῶν, 547.

ΑΓΩΓΗ (ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων). Τύποι, 416 — ἀπαιτεῖται διὰ πᾶσαν αἴτησιν, 415 — προθεσμίαι, 417—ἐπίδοσις, 420—οὐδεὶς δικάζεται δι' ἐπιτρόπου, συνέπειαι, 421, 422.

ΑΔΕΙΑ τῷ ἀνηλίκῳ πρὸς ἄσκησιν ἐμπορίας, 223—226 — τοῦ συζύγου πρὸς τὴν σύζυγον, συνέπειαι ὑπὸ τὰ διάφορα γαμικὰ συστήματα, 258 καὶ ἑπ.

ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ ἔχοντα ἐμπορικὸν χαρακτῆρα 177—180—ἐμπορευομένη ὕπανδρος γυνή, 260 — ἁρμοδιότης, 395.

ΑΘΗΝΑΙ. Ἐμπορικὸν δίκαιον, 15 σημ.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ. Ἀρχαιότης, ἐμπορ. δίκαιον, σελ. 21 σημ. 2 — σημερινὴ νομοθεσία, 64.

ΑΪΓΗ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, σελ. 85.

ΑΚΙΝΗΤΑ. Ἀγορὰ μὴ ἐμπορική, 109—πρέπει νὰ μεταβληθῇ ὁ νόμος; 110—ξέναι νομοθεσίαι, σελ. 134 — ἐργασίαι ἐπὶ ἀκινήτων, 110 δὶς — ἀγορὰ ὑλοτομίας δάσους, οἰκοδομῆς κατεδαφιστέας, 111, συγκομιδῆς, 112, ἐργασίαι ἐπὶ ἀκινήτων, 136 καὶ 137 —μίσθωσις θεάτρου, 144—μεσιτεία, σελ. 182—ἀσφάλεια, 165 — θεωρία παρακολουθήματος, ἐκποίησις, ὑποθήκη 228—ὕπανδρος γυνή, 253.

ΑΚΥΡΟΤΗΣ. Ἐμπορικαὶ πράξεις ἀνηλίκου μὴ ἐξουσιοδοτηθέντος 237, 238—συνέπειαι ἀκυρότητος, 239 — τίς ἐπικαλεῖται αὐτήν, 240.

ΑΚΥΡΩΤΙΚΟΝ, Μέρος αὐτοῦ ἐπὶ συνηθειῶν, 85 —ἐμπορικαὶ πράξεις 104 δὶς — ἐμποροδικειακαὶ ἐκλογαί, 337, 341—κανονισμὸς ἁρμοδιότητος, 447—λόγοι ἀναιρέσεως, 498.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ. Τήρησις, 281—σύμβασις δι' ἀλληλογραφίας τελεσθεῖσα, τόπος τελέσεως, 386.

ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ. Ὅρα ξένοι.

ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ. Ἐμπορικαὶ ὑποθέσεις, 498—ἀπόφασις συμβουλίου συνετῶν, 567.

ΑΝΑΚΛΗΣΙΣ. Ἀδείας πρὸς ἀνήλικον δι' ἐμπορίαν, 230 — πρὸς ὕπανδρον γυναῖκα, 251.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ. Ἐμπορικῶν βι-

βλίων, 290 — ἰδιωτικὸν συμφέρον, 291 — δημόσιον, 292—διαφορὰ πρὸς ἐμφάνισιν, 301 — σύγκρουσις νόμων, 301 δίς.

ΑΝΑΚΟΠΗ. Ἐσήμην ἀπόφασις, προθεσμία τύπος καὶ ἀποτελέσματα, 483, 483 δὶς καὶ 433—ἀπαλλακτικὴ ἐρημοδικία, ἀπόφασις συμβουλίου συνετῶν, 566

ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ Ἐμποσιακαὶ ὑποθέσεις, 432 καὶ ἑπ.

ΑΝΑΝΕΩΣΙΣ Ἀστικὴ ἢ ἐμπορικὴ ὑπογρεώσεις, 181

ΑΝΑΡΜΟΔΙΟΤΗΣ Ἐμποροδικεῖα, ἀστικαὶ ὑποθέσεις, 381—Πρωτοδικεῖα ἐμποσικαὶ ὑποθέσεις, 382—γαλλικὰ δικαστήρια, διαφοραὶ μεταξὺ ξένων, 408—εἰδικὸς κανὼν ἐμπορικῆς δικονομίας 441—445,—συμβούλια συνετῶν 561.

ΑΝΑΤΟΛΗ Πρόξενοι, 604 ἐν τέλει—614

ΑΝΑΤΡΟΠΗ. Ἐμπορικὴ διαδικασία, 505

ΑΝΗΛΙΚΟΣ. Ἄσκησις ἐμπορίας, ἱστορικόν, 219—ἀνήλικος τεχνίτης, σελ 273 σημ 2.—1ον ὅροι, ὑφ' οὓς καθίσταται ἔμποσος, 220—χειραφεσία, 221—ἡλικία 222—ἄδεια, 223 224—δημοσίευσις, 225 — ἀνάκλησις 226—2ον ἱκανότης ἀνηλίκου ἐμπόρου 227, 500 ἐν τέλει 511—ἐκποίησις καὶ ὑποθήκευσις ἀκινήτων, 228—κινηταὶ ἀξίαι, 229—συνεταιρισμός, 230—συνέχισις ἑταιρείας, 231—τεκμήριον ἐμπορικότητος, 233—3ον μεμονωμέναι πράξεις, 234—236—4ον πράξεις μὴ ἐξουσιοδοτημένου ἀνηλίκου, 237—240—γυνὴ ὑπάνδρου ἐμπορευομένη, ἀνηλικότης συζύγου ἢ γυναικός, 248 248—σύγκρουσις νόμων, 270 δίς.

ΑΝΙΚΑΝΟΣ. Ἄσκησις ἐμπορίας, 217—σύγκρουσις νόμων, 270 Ὁ Ἀπηγορευμένος, Ἄσωτος, Ἀνήλικος, Γυνὴ ὕπανδρος

ΑΝΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ. Ἐκλογαὶ ἐμποροδικῶν, 336—συνετῶν, 137 δίς—ἐμποσικῶν ἐπιμελητηρίων, 577.

ΑΝΣΕΑΤΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ. Σπουδαιότης κατὰ μεσαίωνα, σελ. 25 σημείωσις 1.

ΑΝΣΕΑΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ. Γενικὸς χαρακτήρ, 19 σημ

ΑΝΤΑΓΩΓΗ Ἐμποροδικεῖον, ἁρμοδιότης, 380 δὶς — τύπος, 415 — συμβούλια συνετῶν, 547 καὶ 549.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΔΟΛΙΟΣ Ἁρμοδιότης 117, 6

ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ, Ἐμπορικὴ πρᾶξις 106 τρίς, 393 α.

ΑΞΙΑΙ ΚΙΝΗΤΑΙ. Ἐκποίησις, ἀνήλικος ἔμπορος, 229 — εἰσόδημα, φόρος, ἀνακοίνωσις βιβλίων, σελ. 372.

ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ Ἀγοραὶ ἐμπορική, 146

ΑΠΗΓΟΡΕΥΜΕΝΟΣ Δὲν δύναται νὰ μετέλθῃ ἐμποσίαν, 218.

ΑΠΛΟΓΡΑΦΙΑ Λογιστική, 308.

ΑΠΟΓΡΑΦΗ Ὑποχρεώσεις τῶν ἐμπόρων, βιβλίον 282 — κατάρτισις, 306, 311.

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἀρχή, 93 — διαδικασία, 455 καὶ ἑπ. — σύγκρουσις νόμων, 483—τὸ ὑποστατικόν, 519—ἐνώπιον τῶν συμβουλίων συνετῶν, 562

ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΣΙΣ Ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων, 431

ΑΠΟΔΟΧΗ Ἐμπορικὴ διαδικασία, 504.

ΑΠΟΘΗΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑΙ Ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις, 141.

ΑΠΟΣΚΕΥΗ (μετακόμισις)—Ἁρμοδιότης 139 καὶ 372— μετακόμισις διὰ θαλάσσης, 159

ΑΠΟΦΑΣΙΣ Βεβαιοῦσα ἐμπορικὴν πώλησιν τέλη καταχωρίσεως σελ. 138. — Ἐμποροδικεῖον, 474—περιεχόμενον ἀποφάσεως, 475—τόπος ἐκτελέσεως, 476 — Ἐπίδοσις, 477—ἐκτέλεσις ὑπὸ τρίτου 478 — δικαστικὴ δαπάνη, 479 — διάφορα εἴδη ἀποφάσεων 480 καὶ ἑπόμ.

ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ Τύπος ἐκτελέσεως, ἁρμόδιον δικαστήριον, 377,—ἐγγύησις judicatum solvi, 429.

ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΚΑΤ' ΕΡΗΜΗΝ, Ἐμποροδικεῖον, 481, — ἐρημοδικία ἐναγομένου, 483, — ἐρημοδικία διὰ μὴ παράστασιν καὶ ἐρημοδικία διὰ μὴ ὑποβολὴν προτάσεων, 483 —Τύ-

πος καὶ ἀποτελέσματα ἀνακοπῆς, 483 δίς, — ἐρημοδικία ὑπὸ ἐπιτρόπου, 484.—Ἐρημοδικία ἐνάγοντος, 485.

ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ἢ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ. Παραπομπὴ ἐνώπιον διαιτητοῦ-εἰσηγητοῦ, 470—συνετοί, εἰδικὸς κανών, 582 δίς.

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ (δημοκρατία). Ἐμπορικὸς κῶδιξ 68.

ΑΡΘΡΟΝ. Λογιστική, 303 καὶ 306

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΣ. Σύγκρουσις νόμων, 183.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΣ Προμήθεια, διὰ δημοσίαν ὑπηρεσίαν, 129—δημόσια ἔργα, 137τρὶς—μεταχόμισις ἀποσκευῆς, ταχυδρομικῶν ἐμάτων 139 καὶ σημ. —σιδηροδρομοὶ τοῦ Κράτους σελ. 262 σημ. 1—2 — σύζυγος ἐμπορευομένης γυναικός, 262.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΣ ἀστικὴ συμβουλίου συνετῶν. 1ον ἀπόλυτος 545—547—σχετική, 548. — πρῶτος καὶ τελευταῖος βαθμός, 549.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΣ ἐμποροδικείου—α' ἀπόλυτος. ἀρχὴ 355—ἀπαρίθμησις ὑποθέσεων, 356—1ον ἐμπορικαὶ πράξεις, 357 — 360 — πράξεις μικταί, πλειονότης ἀντικειμένων, ἐναγομένων 361 καὶ 361 δίς.—2ον γραμμάτια εἰς διαταγήν, συναλλαγματικαί, ἁπλαῖ ὑποσχέσεις, ἐπιταγαί, 362—3ον 4—3ον διαφοραὶ μεταξὺ ἑταίρων, 365 — 4ον ὑποθέσεις πτωχεύσεως, 366—5ον ἐφέσεις ἀποφάσεων συνετῶν, 367—6ον ἀγωγαὶ κατὰ ὑπαλλήλων, 368—7ον γραμμάτια ὑπολόγων, 370—ἐκτέλεσις ἐμπορικῶν ἀποφάσεων, 374—379.— Δικαστὴς ἀγωγῆς, δικαστὴς καὶ ἐνστάσεως, 380— ἀνταγωγικαὶ ἀπαιτήσεις, 580 δίς—ἀστικὴ ὑπόθεσις, ἀναρμοδιότης, 381—πρῶτος καὶ τελευταῖος βαθμὸς 383—Β' προσωπικὴ, ἀρχὴ 384—ἄρθρ. 420 πολ. δικον. 385—397.—Πολλοὶ ἐναγόμενοι, 398 — ἐκλογὴ κατοικίας, 399—ἐγγύησις, 400 — ἑταιρεία 401—401 τρὶς—πτώχευσις, 402—ἀξιωματοῦχοι ἐπαγγελματίαι (δημόσιοι λειτουργοί), δικολάβοι, 403— διαφοραὶ μεταξὺ Γάλλων καὶ ἀλλοδαπῶν, 404—407—διαφοραὶ μεταξὺ ἀλλοδαπῶν, 408 — Διεθνεῖς συμβάσεις, 409—ἐνστάσεις ἀναρμοδιότητος, ἐκκεκεμοδικίας, συναφείας, 440—446—κανονισμὸς ἁρμοδιότητος, 447—σύστασις καὶ κατάργησις δικαστηρίων, ἐκκρεμεῖς ὑποθέσεις, 512.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΣ ποινικὴ συμβουλίων συνετῶν, 550.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΣ (κανονισμός) Ἐμποσικαὶ ὑποθέσεις 447.

ΑΣΦΑΛΕΙΑ. Ἀσφαλιστὴς καὶ ἀσφαλιζόμενος, ἔνστασις ἐγγυήσεως, 453.

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ. Ἐμπορικὴ πρᾶξις, 163 — συνομολογουμένη ὑπὸ ἀνηλίκου ἢ ὑπὸ ἐπιτρόπου ἀνηλίκου, 236 δίς.

ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΜΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑΙ. Χαρακτὴρ ἀστικὸς ἢ ἐμπορικός, 164—ἀσφάλειαι ἀκινήτων, 165—ἀσφάλεια μικτή, 166 — θεωρία παρακολουθήματος, 170, ε'. — μετοχὴ εἰς κέρδη, ἀνακοίνωσις βιβλίων 291 δίς—συμφέρον δημοσίου, 292

ΑΣΩΜΑΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ Δύνανται νὰ ἦναι ἀντικείμενον ἐμπορίας, 108

ΑΣΩΤΟΣ Δὲν δύναται νὰ ᾖ ἔμπορος, σελ. 272 — δύναται νὰ ἐξουσιοδοτήσῃ γυναῖκα αὐτοῦ πρὸς ἐμπορίαν ; 249.

ΑΥΣΤΡΙΑ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, 53.

ΑΥΤΟΨΙΑ. 460 δίς.

Β

VALIN. Τὰ ἔργα αὐτοῦ, σελ. 36

ΒΕΛΓΙΟΝ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, 57—ἐμπορικὸν δίκαιον, 331.

ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, σελ. 84.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΑΓΟΡΩΝ. Λογιστική, 302.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΑΠΟΘΗΚΗΣ. Λογιστική, 302.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΩΝ. Λογιστική, 302,

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΑΜΕΙΟΥ. Λογιστικὴ 302 καὶ 283.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΑΝΤΙΓΡΑΦΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ, 281 καὶ 285.
ΒΙΒΛΙΟΝ ΛΗΞΕΩΝ. Λογιστική, 303.
ΒΙΒΛΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΑ. Χρησιμόμότης. 272—ἱστορικόν, 273 — πρόσωπα ὑποχρεούμενα εἰς τήρησιν αὐτῶν 275— 278 — ἀναγκαῖα βιβλία 279, ἡμερολόγιον 280 — ἀλληλογραφία, 281—ὑπογραφῶν, 282—βοηθητικὰ 283—διατυπώσεις 284—285 διατήρησις τῶν βιβλίων, 286—κύρωσις νομικῶν διατάξεων, 287—289—ἀνακοίνωσις χάριν ἰδιωτικοῦ συμφέροντος, 290 δίς, 291 τρίς, 292,—ἐμφάνισις 293—301—σύγκρουσις νόμων 301 δίς —Λογιστική, γενικὰ διδάγματα 302 καὶ ἑπ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ. Διάφοροι κλάδοι, 3— βιομηχανικὸν δίκαιον, 12— Ὅρ. —Ἐπιμελητήρια βιομηχανικά, Συμβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ τεχνῶν καὶ βιομηχανίας, Ἀνώτερον συμβούλιον ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας, Σωματεῖα, Ἐλευθερία ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας, Συμβούλια συνετῶν
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗ. Ἀστικὸς χαρακτήρ, συνέπειαι, 124 — προταθεῖσαι μεταρρυθμίσεις, 125
ΒΟΛΙΒΙΑ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, 65.
ΒΟΣΝΙΑ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, 52.
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, 63δίς.
ΒΡΑΖΙΛΙΑ Ἐμπορικὸς κῶδιξ, 68.
ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΑΙ (κτήσεις). Ἐμπορικὴ νομοθεσία, 71.

Γ

ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΗΣ. Δὲν εἶναι ἔμπορος, σελ. 145 σημ. 2. ἐν τέλει.
ΓΑΛΛΟΣ. Ἐνάγων κατ' ἀλλοδαποῦ, 404—407—ἐγγραφὴ ἐν μητρῴῳ, προξενεῖα, 607.
ΓΕΩΡΓΟΙ Ἀγορὰ ζώων, χαρακτὴρ 116, καὶ ὑποσημ.— Δὲν εἶναι ἔμπορος, 124—πρότασις σχετικὴ πρὸς γραμμάτια αὐτῶν 125—περιπτώσεις, καθ' ἃς μεταποιοῦσι τὰ προϊόντα τοῦ ἐδάφους 126 συμβούλια συνετῶν, 536.
ΓΕΡΜΑΝΙΑ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία 52—ἐμπορικὴ δικαιοδοσία σελ. 373-376.—συνθήκη Φραγκφούρτης 409 καὶ σημ.
ΓΛΥΠΤΗΣ. Δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, 117.
ΓΛΩΣΣΑ ΓΑΛΛΙΚΗ. Ἐμπορικὰ βιβλία, 285.
ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ. Βεβαίωσις συνηθειῶν σελ. 101.
ΓΟΥΑΤΕΜΑΛΑ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ. σελ. 84.
ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΝ ΕΙΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΝ Χαρακτὴρ ἐμπορικὸς ἢ ἀστικός; 150 ἐν τέλει, 362δίς.
ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΝ. Ὅρα. Συναλλαγματική.
ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΝ ΕΙΣ ΔΙΑΤΑΓΗΝ. Χαρακτὴρ ἐμπορ. ἢ ἀστικός, 150, 168 — πρότασις περὶ γραμματίων ἐχόντων γεωργικὴν αἰτίαν, 125-σύγκρουσις νόμων 183—ἁρμοδιότης, 362 συντηρητικὴ κατάσγεσις 418δίς.
ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ. Ἔμποροι, τεκμήριον 168—δημόσιοι ὑπόλογοι, ἁρμοδιότης 370
ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ. Ἐμποροδικείου, 349—καταθέσεις, ἃς δέχεται 410 — σύνταξις ἰδιοτήτων, 475 ἐν τέλει — βιβλίον ἀνακοπῶν καὶ ἐφέσεων, 478 ἐν τέλει
ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ. Συμβουλίου συνετῶν, 537δὶς ἐν τέλει
ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ. Προξενεῖα, 599, 610.
ΓΥΝΑΙΚΕΣ. Ἄσκησις ἐμπορίας, 241—ἐκλογεῖς, 335.
ΓΥΝΗ ΥΠΑΝΔΡΟΣ. Μεμονωμέναι ἐμπορικαὶ πράξεις 243 —Α. Πῶς καθίσταται ἔμπορος ; 245.—ἡ συναίνεσις τοῦ συζύγου ἀρκεῖ ; 246—249 —εἶναι ἀναγκαία ;—250.—ἀνάκλησις τῆς ἀδείας, 251—Β.— ἱκανότης τῆς γυναικός, 252—255,—κατοικία, 256.—ἀποτελέσματα ἐνοχῶν τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ συζύγου, 258—267, —περὶ προεσταγμένης γυναικὸς ὑπὸ τοῦ ἐμπορευομένου αὐτῆς συζύγου, 268 καὶ 270 σελ. 337-δικαίωμα ἐκ-

λογῆς ἐμποροδικῶν, 335.—κοινοκτημοσύνη, ἐμποικὴ δικαιοδοσία, ἔνστασις ἀναβλητική, 448.

Δ

ΔΑΝΙΜΑΡΚΙΑ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, 73

ΔΑΣΗ. Ἐκμετάλλευσις, χαρακτὴρ ἀστικὸς ἢ ἐμπορικὸς, σελ. 141 σημ. 1 καὶ σελ. 145 σημ. 2.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ. Ἁρμοδιότης, 137 τρὶς μέρος ἐπιμελητηρίων ἐν ἐκτελέσει αὐτῶν, 584.

ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΣ. Ἐμπορικὰ μητρῶα ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ, 149 δίς. — πρότασις μεταρρυθμίσεως ἐν Γαλλίᾳ 194 ἐν τέλει—ἄδεια ἀνηλίκου ὅπως ἐμπορεύηται, 225 καὶ 234, —ἀνάκλησις ἀδείας σελ 280—γαμικὸν σύστημα ἐμπόρων, 312 καὶ ἑπόμ. — πρότασις καταργήσεως 320, — ἀπόφασις χωρισμοῦ κτημάτων, 322.— ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης, 323—διαζύγιον, 324. — σύγκρουσις νόμων, 325.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΗ. Γενικὴ ἀρχὴ 411,—ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς πρὸς συμβιβασμὸν ἀποπείρας, 414.— Εἰσαγωγὴ τῆς αἰτήσεως 415,—ἐπίδοσις τῆς ἀγωγῆς 420—423 παράστασις, 424,—πληρεξούσιοι ad litem. 425—427,—δικολάβοι 428,—ἀπόδειξις πληρεξουσιότητος πιστοποίησις, 429 καὶ 430—ἀνάκρισις, 432—ἐκλογὴ κατοικίας, 433 καὶ 434, ἐνστάσεις, 435—454,— διεξαγωγὴ ἀποδείξεων 455 καὶ ἑπόμ.—ἀπόφασις 474—476, ἐπίδοσις ἀποφάσεως, 477.— ἐρημοδικία 479. Ὅρα, Ἀγωγὴ, Ἐνστάσεις, Πρόεδρος Ἐμποροδικείου, Δικασταί, Ἀποφάσεις ἐρήμην, Ἔφεσις.— Διάφορα εἴδη ἀποφάσεων 480 καὶ ἑπόμ.—Τακτικὰ ἔνδικα μέσα, 487 καὶ ἑπόμ.—ἔκτακτα 497 ἑπόμ. —ἀποπεράτωσις τῆς δίκης διὰ παραιτήσεως, ἀποδοχῆς κλπ. 503 καὶ ἑπόμ.—ἐπανάληψις τῆς δίκης 508, —Πρωτοδικεῖον δικάζον ἐμπορικῶς, 509—511. Ὅρα Ἀγωγὴ, Διαιτησία, Ἔφεσις, ἐνστάσεις, Ἀπόφασις, ἀπόφασις ἐρήμην, Πρόεδρος Ἐμποροδικείου.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ ΣΥΝΕΤΩΝ. Ἀστικαὶ ὑποθέσεις 558, ποινικαὶ ὑποθέσεις, 570.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠ' ΑΝΑΦΟΡΑ. Δὲν ὑπάρχει ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων 419δὶς — προταθεῖσα μεταρρύθμισις 419, σημ.

ΔΙΑΔΟΧΗ. Ἀνακοίνωσις βιβλίων σελ. 362.

ΔΙΑΖΥΓΙΟΝ. Δημοσιότης, 324.

ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ. Γενικὴ ἰδέα 513,—συνυποστχετικὸν, 516,—ἱκανότης καὶ ἐξουσία 517.—ἀντικείμενα ἐπιδεκτικά, 518,—τύποι 519 —περιεχόμενον 520—διαιτητικὴ ῥήτρα, 521 καὶ 522 —διαδικασία, 523. —Ἐπιδιαιτητής, 524—ἐξουσία, διαιτηταὶ διαλλακτικοί, 525—ἐκτέλεσις, 526— 527,— ἔνδικα μέσα, 528.

ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ ΑΝΑΓΚΑΙΑ. Ἑταῖρος, κατάργησις, 365, 515.

ΔΙΑΙΤΗΤΑΙ—ΕΙΣΗΓΗΤΑΙ. Ἱστορικόν, λυσιτελὲς παραπομπῆς, 463 —καθήκοντα, 464—ἐπέκτασις, σύγχυσις πρὸς πραγματογνώμονας, 465 —δὲν ὑφίστανται ἐνώπιον πρωτοδικείων, 466—διορισμὸς καὶ ἐξαίρεσις, 467-468 — κοσμητεῖαι συνδικάτων, 469—ἀπόφασις περὶ διορισμοῦ, προπαρασκευαστικὴ ἢ προδικαστική, 470 —ἄσκησις τῶν καθηκόντων, 471 καὶ 472—ἀμοιβή, προσδιορισμός, ἁρμοδιότης, 473 καὶ 403.

ΔΙΑΙΤΗΤΑΙ - ΔΙΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ. Διαιτησία 525.

ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΗ ΡΗΤΡΑ. Ἀκυρότης, 521—συνέπειαι 522.

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ. Σχετικὰ πρὸς τὴν ἐμπορίαν—τοῦ 1563, 28—τοῦ 1673, 30 — τοῦ 1681, 31, — μελετωμένη ἀναθεώρησις, 32

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΠΙ ΑΙΤΗΣΕΙ. Πρόεδρος ἐμποροδικείου, ἔνδικα μέσα, 419.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ (Ἐφημερίδος). Ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν; 117.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ (ἐμπορικῆς ἑταιρείας). Ἔμπορος, 204 δίς.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΙ. Ἀπαγόρευσις ἐμπορίας, σελ 268 σημ. 8.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ Ὅρ. συμβάσεις διεθνεῖς.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ (θεάτρου). Ἐμπορικαὶ πράξεις, 144

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ (ἀνωνύμου ἑταιρείας). Δὲν εἶνε ἔμπορος, σελ. 251, σημ. 2

ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ. Ἐμποροδικεῖα, πρῶτος καὶ τελευταῖος βαθμός, 383 —συμβούλια συνετῶν, 565.

ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΠΡΟΞΕΝΩΝ. Γενικά, 612—χριστιανικαὶ χῶραι, 613 —μὴ χριστιανικαί, 614.

ΔΙΚΑΙΟΝ ΑΣΤΙΚΟΝ. Μέρος ὃ ἔχει ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, 74 75.

ΔΙΚΑΙΟΝ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ. Ὁρισμός, 8— ἀνάγκη αὐτοῦ, 10 —εἶναι τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν, 11— ἱστορικὸν, 13 καὶ ἑπ — ἀρχαιότης, 14— 15—μεσαίων 22 καὶ ἑπ.—νεώτατοι χρόνοι, 26 καὶ ἑπ —πρώτη κωδικοποίησις 29 — Γαλλικὴ ἐπανάστασις, 41, σημεριναὶ πηγαὶ ἐ Γαλλίᾳ 42 καὶ ἑπ —χαρακτὴρ ἐθίμου ὅστις ἐκλείπει σχεδὸν πανταχοῦ, 46—τάσις πρὸς τὸ ὁμοιόμορφον 47—49. Συμπληροῦται ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου 74—75 καὶ ἐπιδρᾷ ἐπ' αὐτὸ 76 — ἐφαρμόζεται ἐπὶ τινων προσώπων καὶ ἐπί τινων πράξεων 87.

ΔΙΚΑΙΟΝ ΑΛΛΟΔΑΠΟΝ. Χρησιμότης τῆς γνώσεως αὐτοῦ, 45 — ἔνδειξις τῶν κυριωτέρων νομοθεσιῶν, 51—καὶ ἑπ. Ὅρ. ἐμπορ. κώδ. Γερμανίας, Αὐστρίας, Οὐγγαρίας, Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης, Βουλγαρίας, Ἰταλίας, Μονακοῦ, Κάτω χωρῶν, Λουξεμβούργου, Βελγίου, Ἱσπανίας, Πορτογαλίας. Ἑλβετίας, Ἑλλάδος, Τουρκίας, Αἰγύπτου, Ῥουμουνίας, Ῥωσίας, Σερβίας, Βραζιλίας, Βολιβίας, Χιλῆς, Κολομβίας, Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας, Μεξικοῦ, Κοστα — Ρικα, Γουατεμάλης, Ὀντουρῶν, Βενεζουέλης, Μεγάλης Βρεταννίας, Ἡνωμένων Κρατῶν, Σκανδιναυικῶν Κρατῶν

ΔΙΚΑΙΟΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.— Ὁρισμὸς 12—ξέναι νομοθεσίαι, σελὶς 18, ὑποσημ. 1

ΔΙΚΑΙΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΝ ΔΙΕΘΝΕΣ. Ὅρ. Σύγκρουσις νόμων.

ΔΙΚΑΙΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ. Ἀντικείμενον, 7—διατάξεις Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, 15—μεσαίων 22 καὶ ἑπομ.—διάταγμα 1681, 31.

ΔΙΚΑΙΟΝ ΡΩΜΑΪΚΟΝ. Σχετικαὶ διατάξεις πρὸς τὸ ἐμπορικὸν δίκαιον, 15.

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ. Ἐπέμβασις διὰ τὸν ἐμπορευόμενον ἀνήλικον, 223— διὰ τὴν ὕπανδρον γυναῖκα, 247-251.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΣΤΙΚΑ. Ξένοι ἀπολαύοντες, ἁρμοδιότης, σελ. 409 καὶ ἑπ.

ΔΙΚΑΣΤΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΙ. Ἐμποροδικεῖα, 346.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟΝ. Ὀργανισμός, 614—ἁρμοδιότης 615— δικδικασία, 615,

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ ΝΑΥΤΙΚΑ. Φύσις αὐτῶν, σελ 403, σημ.

ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ. Ἀπαγόρευσις ἐμπορίας, σελ.268,—πληρεξούσιος ad litem, 425 — 427, Ὅρ. Ἐμποροδίκαι.

ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ (avocats) Ἀπηγορευμένη ἐμπορία, 208 ὑποσημ —δικαστ. πρόσωπον, συγγενὴς ἢ κηδεστὴς 346 ὑποσημ.—Οὐδὲν προνόμιον ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων, 351, 425—427. —συνετοί, 560

ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ (avoues). Ἀπηγορευμένη ἡ ἐμπορία, 215 ὑποσημ.— δικαστ. πρόσωπον, συγγενὴς, ἀσυμβίβαστον. 346 ὑποσημ —ἐντολοδόχοι ἐνώπιον τῶν ἐμποροδικείων, 351,425 καὶ 431.

ΔΙΚΟΛΑΒΟΙ (agréés). Πράκτορες συναλλαγῆς, σελ.174 σημ.3— ἐντολοδόχοι, χαρακτὴρ, 352 καὶ 428, ἔξοδα, ἁρμοδιότης, 403 —δικαιολόγησις ἐντολῆς, 429, 430— ἀποδοχίμασις, 431.

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ (ἀνωνύμου ἑταιρείας) μὴ ἔμπορος 204 δὶς σημ.

ΔΙΠΛΟΓΡΑΦΙΑ. Λογιστική, 308

καὶ ἐπ.—πλεονεκτήματα, 310—ἀτοπήματα, 311 δίς.

ΔΙΠΛΩΜΑ ΕΦΕΥΡΕΣΕΩΣ. Ἀγορὰ ἐμπορική, 108 ἐν τέλει—χαρακτὴρ παραγωρήσεως, 123 ἐν τέλει—ἁρμόδιον δικαστήριον, 123 σημ.—παραποίησις, ἁρμοδιότης, 179 — ἐγγύησις judicatum solvi, 437.

ΔΙΩΡΥΞ Ἐκμετάλλευσις, χαρακτὴρ ἀστικὸς 134, 9ον.

ΔΟΣΙΣ ΑΝΤΙ ΠΛΗΡΩΜΗΣ. Χαρακτὴρ ἐμπορικὸς ἢ ἀστικός, 176 δίς.

ΔΟΥΝΑΙ. Λογιστική, 304.

Ε

ΕΓΓΡΑΦΗ ΔΙΑ ΜΕΤΟΧΑΣ. Πρᾶξις ἐμπορική, 182 δίς. — Ἐπίτροπος, 236

ΕΓΓΡΑΦΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ. Ἐμπορικὴ πώλησις, τέλη καταχωρίσεως, 98.

ΕΓΓΥΗΣΙΣ Ἐπὶ συντηρητικῆς κατασχέσεως, 418 δίς—ἐπὶ προσωρινῆς ἐκτελέσεως ἐμπορ. ἀποφάσεως, 483 δὶς καὶ 493 — ἀποφάσεις συμβουλίων συνετῶν, 565.

ΕΓΓΥΗΣΙΣ Judicatum solvi, 404 καὶ 436—439 — διεθνεῖς συμβάσεις, 409 δίς

ΕΓΓΥΗΣΙΣ. Ἀστικὴ πρᾶξις, 182 —ὑποχρέωσις ἐμπορική. 182—ἐμπορικὴ ἁρμοδιότης 182, α καὶ 6.

ΕΓΓΥΗΣΙΣ. Ἐμποροδικεῖα. ἁρμοδιότης, 380 δίς, 400 καὶ 452—ἀναβλητικὴ ἔνστασις, 449— ἐμπορικοὶ τίτλοι, 450 — ἐγγύησις ἁπλῆ ἢ πραγματική, 451 — ἀσφαλιστὴς καὶ ἀσφαλιζόμενος, 453.

ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΗΣ. Ἁρμοδιότης: μεταφορὰ ἀποσκευῶν 139,337,— μίσθωσις ἐργατῶν σελ. 450 — ἀναρμοδιότης ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, 371 —διαφοραὶ ξενοδόχων, ἀμαξηλατῶν, 372—κύριοι καταστήματος καὶ ἐργάται, παραβολὴ πρὸς συμβούλια συνετῶν. 532 — ἀντικαταστάτης συμβουλίου συνετῶν, 569.

ΕΙΣΠΡΑΚΤΟΡΕΣ. Γραμμάτια, ἁρμοδιότης, 370.

ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΡΧΗ Πρότασις εἰσαγωγῆς εἰς ἐμπορικεῖα, 330 δίς· ὑπῆρχον ἄλλοτε 333—πρωτοδικεῖον δικάζον ἐμπορικῶς, 511.

ΕΚΔΟΤΗΣ. Ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, 106 δίς, 393α.

ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΙΣ. Μὴ ἔμπορος, 353 — ἀγωγή, ἁρμοδιότης 368 — ἐπίδοσις ἀγωγῆς κατὰ ὑπὸ ἐκκαθάρισιν ἑταιρείας, 421.

ΕΚΚΡΕΜΟΔΙΚΙΑ Ἐμπορικὴ δικονομία, 446.

ΕΚΛΕΞΙΜΟΙ. Ἐμποροδικεῖα, 338 — συμβούλια συνετῶν, 537 δίς, — ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια, 577 δίς.

ΕΚΛΟΓΑΙ. Ὅρ. Ἐπιμελητήρια ἐμπορικά, ἐκλογεῖς ἐκλέξιμοι, συμβούλια συνετῶν, ἐμποροδικεῖα.

ΕΚΛΟΓΕΙΣ Ἐμποροδικεῖα, 335 καὶ 336 — συμβούλια συνετῶν, 537 δίς—ἐπιμελητήρια ἐμπορικά, 577.

ΕΚΛΟΓΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ. Ἁρμοδιότης, 399 — Ἐλβετοί, σελ. 531, σημ. 2 καὶ 3—ἐμπορικὴ διαδικασία, 433 καὶ 434.

ΕΚΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ. Ἐμποροδικεῖα, 337—συμβούλια συνετῶν, 537 δίς—ἐπιμελητήρια ἐμπορικά, 577 καὶ 577 δίς.

ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ Ἀποφάσεις ἐμποροδικείων, ἔριδες, ἁρμοδιότης, 374,526.

ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ. Ἐμπορικὴ ἀπόφασις, 483 δὶς 493—ἀποφάσεις συμβουλίων συνετῶν, 565.

ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ (τύπος). Πρόξενοι, 603. Ὅρ. Διαιτησία, ἀποφάσεις ἀλλοδαπῶν δικαστηρίων.

ΕΛΛΑΣ. Ἀρχαῖον δίκαιον, σελ. 18 σημ. 1—ἐμπορικὸς κῶδιξ, 61.

ΕΛΒΕΤΙΑ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, ὁμοσπονδιακὸς κῶδιξ περὶ ἐνοχῶν, 60 —νόμος περὶ καταδιώξεως διὰ χρέη καὶ περὶ πτωχεύσεων, 61 — ἐμπορικὴ δικαιοδοσία, σελ. 419, — σύμβασις μετὰ Γαλλίας, ἁρμοδιότης, 409.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας, πάλαι περιορισμοί, 33 καὶ ἑπ.—ἀποφάσεις συνταχτικῆς συνευλεύσεως, 41 — προσβολαὶ κατὰ τὴν

ἐπανάστασιν, 41 ἐν τέλει Ὅρα Σωματεῖα, τέχναι.

ΕΜΕRIGON. Ἔργα αὐτοῦ, σελ. 37, σημ. 1.

ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ. Ὁρισμός, 107.

ΕΜΠΟΡΙΑ Ὁρισμός, ὑπὸ οἰκονομικὴν ἔποψιν, 3—ὑπὸ νομικήν, 4, 5 καὶ 6—ἀδύνατος ἀκριβὴς νομικὸς ὁρισμός, 103—διαιρέσεις, 7—ἀνάγκη εἰδικοῦ δικαίου, 10—ἱστορικόν, 13 καὶ ἑπ. — ἀρχαιότης, 14-15—μεσαίων, 16 καὶ ἑπ.—νεώτεροι χρόνοι, 26 καὶ ἑπ. — γαλλικὴ ἐπανάστασις, 41.—Ὁρ. ἐπιμελητήρια ἐμπορικά, ἀνώτερον συμβούλιον ἐμπορίας.

ΕΜΠΟΡΙΑ (ἐλευθερία ἐμπορίας). Ἀρχή, 212 — νόμιμοι περιορισμοί, 213 καὶ ἑπ. ἢ συμβατικοί, 216 δίς.

ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ. Ὅρα πράξεις ἐμπορικάς.

ΕΜΠΟΡΟΔΙΚΑΙ. Ἐκλεξιμότης, 338— διάρκεια καθηκόντων, 343 — ἐγκατάστασις, 344—ἀπαιτούμενος ἀριθμὸς διὰ τὴν ἀπόφασιν, 345—ἐντολοδόχος συγγενὴς ἢ κηδεστής, ἀσυμβίβαστον, σελ. 441, σημ. 3 — συμπληρωματικοὶ δικασταί, 346 — ἀγωγὴν κακοδικίου 501.— Ὅρα ἐμποροδικεῖα.

ΕΜΠΟΡΟΔΙΚΕΙΑ. Ἱστορικόν, 328 —χαρακτῆρες οὐσιώδεις, 329—χρησιμότης, 330 — σύστασις εἰσαγωγὴ εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς, 330 δίς,—ἀλλοδαπὸν δίκαιον, 331—σύστασις ἐμποροδικείων, 332—δικαιοδοσία, 333—ἀριθμὸς τῶν μελῶν, 333 δὶς—ἐκλογικὸν σῶμα, ἱστορικόν, 334—ἐκλογεῖς, 335—ἀνικανότητες, 336 — ἐκλεξιμότης, 338— διατυπώσεις ἐκλογῆς, 339 καὶ 340. — Ἐνστάσεις κατὰ τῶν ἐκλογῶν, 341—περίπτωσις ἀκυρότητος, 342—διάρκεια ὑπηρεσίας, 343—ἐγκατάστασις, 344— ἀπαιτούμενος ἀριθμός, 345—συμπληρωτικοὶ δικασταί, 346 — διαίρεσις εἰς τμήματα, 347—ἐπίβλεψις, 348 δίς.— Ἐπικουρικὰ πρόσωπα γραμματεῖς, 349—κλητῆρες, 350 — δικολάβοι, 352 — μὴ ἀμφισβητουμένη δικαιοδοσία, 410 σύστασις καὶ κατάργησις, ἐκκρεμεῖς ὑποθέσεις, 512—ἔφεσις ἀποφάσεως συμβουλίου συνετῶν, 565 — ὅρα ἀρμοδιότης ἐμποροδικείων, ἐμπορικὴ διαδικασία.

ΕΜΠΟΡΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΙ. Ὁρ. Ὕπανδρος γυνή.

ΕΜΠΟΡΟΙ ΕΓΚΡΙΤΟΙ. Προξενικαὶ ἐκλογαί, ἀρχαῖον σύστημα, 334 —ἐπιμελητήρια ἐμπορικά, 577.

ΕΜΠΟΡΟΣ. Δύναται νὰ θεωρηθῇ τοιοῦτος ὁ ἐπιδιδόμενος εἰς ἀθεμίτους πράξεις, 103.—Φύσις τῶν πράξεων ἐμπόρων, 167 — Τεκμήριον ἐμπορικότητος, 168—170.—Θεωρία παρακολουθήματος, 171 καὶ ἑπ —Λυσιτελὲς διακρίσεως ἐμπόρων καὶ μὴ ἐμπόρων 185—194.— Μητρῷον ἐμπορίας 197 δίς. — Τίς εἶναι ἔμπορος, 195 καὶ ἑπ. — συστατικὰ στοιχεῖα, 1ον ἐμπορικαὶ πράξεις, 196. — 2ον Σύνηθες ἐπάγγελμα 197—198. 3ον ἱκανότης, 199. — Δὲν ἀπαιτεῖται τὸ γνωστὸν 200. — Δὲν ἀπαιτεῖται κύριον ἐπάγγελμα, 281. — Πλανόδιοι ὁπωροπῶλαι 203 —Ὑπάλληλοι κλπ. 204.—Ἑταῖροι, 204 δίς.—παραγγελιοδόχο., 205.—Πράκτορες συναλλαγῆς καὶ μεσῖται, 206.— Χαρακτηρισμὸς ληφθεὶς ἐν ἐγγράφῳ, 208—ξένοι, 209—νομικὰ πρόσωπα, Κράτος, κλπ., 210, — Σύγκρουσις νόμων, 211.— Πρόσωπα, οἷς ἀπαγορεύεται ἡ ἐμπορία, 215 — ἀνίκανοι, ἀρχὴ 217 — Ὁρ. Ἀπηγορευμένος, ἄσωτος, ἀνήλικος, ὕπανδρος γυνὴ —σύζυγος γυναικὸς ἐμπορευομένης 261.— Ὑποχρέωσις, 271— δημοσίευσις γαμικοῦ συστήματος, 318

ΕΜΦΑΝΙΣΙΣ ἐμπορικῶν βιβλίων, 293-301 σύγκρουσις νόμων, 301 δίς.

ΕΝΕΧΥΡΟΔΑΝΕΙΣΤΗΡΙΟΝ. Μὴ ἐμπορικόν. 183.

ΕΝΕΧΥΡΟΝ. Ἀστικὸν ἢ ἐμπορικόν, 95,182 — σύγκρουσις νόμων, σελ. 232.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ. Ὁ δικαστὴς τῆς ἀγωγῆς δικαστὴς καὶ τῆς ἐνστάσεως, 380

ΕΝΣΤΑΣΙΣ. Ἐμπορικὴ διαδικασία 435 καὶ ἑπ.—ἐγγυήσεως judicatum solvi 436-139— ἀναρμοδιότης,

440–445, ἐκκρεμοδικία καὶ συνάφεια, 446 — κανονισμὸς ἁρμοδιότητος, 447 — κληρονόμος καὶ γυνὴ ἐν κοινοκτημοσύνῃ, 448 — ἐγγύησις, 449-453 κοινοποίησις διαδικαστικῶν ἐγγράφων, 454—συμβούλια συνετῶν 561.

ΕΝΤΟΛΗ Εἴσπραξις ἐμπορικῆς ἀπαιτήσεως, 171 δίς.

ΕΝΤΟΛΗ, ad litem. Ἐμποροδικεῖα, 425-440—συμβούλια συνετῶν, 559—560.

ΕΞΑΙΡΕΣΙΣ. Ἐμποροδικῶν, συμβούλων συνετῶν 563.

ΕΞΕΤΑΣΙΣ ἐπὶ ὡρισμένων θεμάτων. Ἐμποδικαὶ ὑποθέσεις, 459—διαφορὰ μεταξὺ αὐτῆς καὶ αὐτοπροσώπου παραστάσεως, 459 δίς.

ΕΞΙΣΩΣΙΣ. Λογιστική, 304.

ΕΞΟΔΑ. Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, 479.

ΕΞΟΦΛΗΤΙΚΑ. Συμβούλια συνετῶν, 553.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΑ. Ἔνδειξις, 214.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ. ΚΕΚΑΝΟΝΙΣΜΕΝΑ Ἔνδειξις, 214.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ Παλαιοὶ κανονισμοί, 37. — Τροποποιήσεις, 40 — Ὅρ. Σωματεῖα.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ Πραγματογνωμοσύνη 461 ἐν τέλει—καθήκοντα διαιτητοῦ εἰσηγητοῦ, 469.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΙ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΟΙ ἢ δημόσιοι λειτουργοί. Ἔξοδα, ἁρμοδιότης, 403.

ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΣ δίκης ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων 508.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ Ὀργανισμός, 589 — καθήκοντα, 590.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΑ Χρησιμότης, 574—ἱστορικόν, 575—ἵδρυσις καὶ δικαιοδοσία, 576—Τρόπος ἐκλογῆς, 577—ἐκλέξιμον, 577 δις—καθήκοντα 578 καὶ ἑπ.—προσωπικότης, 582—δίκαι, 583—ἐκτέλεσις δημοσίων ἔργων, 584—ἀλληλογραφία, 585—Προϋπολογισμός, 586—καταστήματα δημόσια, 587 —Ἐπιμελητήρια γαλλικὰ ἐν τῇ ξένῃ 587 δις—ξένοι νόμοι, 588.

ΕΠΙΣΤΑΤΑΙ ΕΜΠΟΡΩΝ Ἀγωγή, ἁρμοδιότης, 368.

ΕΠΙΤΑΓΗ. Ἀστικὸς ἢ ἐμπορικὸς χαρακτήρ, 151—ἁρμοδιότης, 363.

ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑ. Ἀρχή, 192—σύζυγος ἐμπορευομένης, 215 ἐν σημ.—σύζυγος ἐμπόρου 270 γ—ἐκλογαὶ ἐμποροδικειακαί, 335 ἐν σημ.—διαιτηταὶ εἰσηγηταί, 468.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ συμβουλευτικὴ τεχνῶν καὶ βιομηχανίας, 593.

ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ δὲν δύναται ἀσκεῖν ἐμπορίαν δι' ἀπηγορευμένον, σελ. 272—δι' ἀνήλικον, σελ. 276—ἐγγραφὴ διὰ μετοχάς, 236.

ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ Οὐδεὶς δικάζεται δι' ἐπιτρόπου, 421 καὶ 422—μελετωμένη μεταρρύθμισις, 422 ἐν τέλει.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ Γενικὴ ἰδέα, 131 καὶ 132—Ὅρ. Οἰκοδομαί, Παραγγελίαι, Προμήθειαι, Τεχνουργία, Μετακόμισις

ΕΡΓΑΤΑΙ ΘΑΛΑΣΣΗΣ Μίσθωσις ἐμπορική, 163—πλοῖον, κατοικία, 420.

ΕΡΓΑΤΙΔΣ. Φύσις τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀγορῶν, 118 — δυστυχήματα τῶν ἐργατῶν, ἁρμοδιότης, 180 — μετοχὴ ἐν τοῖς κέρδεσιν, ἀνακοίνωσις βιβλίων, 291 δις—μίσθωσις, ἁρμοδιότης, 368—ἁρμοδιότης συμβουλίων συνετῶν, 545, 546, 550.

ΕΡΓΟΛΑΒΙΑΙ. Τέλη καταχωρίσεως, 98. — Ὅρ. Δημόσια ἔργα, Οἰκοδομαί.

ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, σελ. 66

ΕΡΜΗΝΕΙΑ. Ἀπόφασις, ἁρμοδιότης, 376.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ. Χαρακτὴρ ἀστικὸς ἢ ἐμπορικός, 202 – γαλλικὴ ἢ ξένη, σελ. 260,—ἁρμοδιότης, 401– ἐπίδοσις δικογράφων, 421.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΗ. Εἶναι ἔμποροι οἱ ἑταῖροι; 204 δίς.–ἀνήλικος ἐμπορευόμενος δύναται νὰ συνεταιρισθῇ; 230—καὶ μετὰ τοῦ δίδοντος τὴν ἄδειαν προσώπου, 230 δίς. – συνέχισις ἑταιρείας, 231—γυνὴ ἐμ-

πορευομένη, τὰ αὐτὰ ζητήματα, 254 —ἰσολογισμὸς τῶν διὰ μετοχῶν ἑταιρειῶν, 282— ἁρμοδιότης, 401, ἐπίδοσις δικογράφων, 421— περιπτώσεις λύσεως, 421—ἐρώτησις ἐπὶ ὡρισμένων θεμάτων, 459.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΛΛΟΔΑΠΗ. Δίκη, 405 καὶ 406 — ὅρος καταστατικοῦ, 407.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ σελ.134 σημ. 1.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΑ ΜΕΤΟΧΩΝ. Ἀνακοίνωσις τῶν βιβλίων, ταμιευτικὸν συμφέρον, 292.

ΕΤΑΙΡΟΣ. Ἐμπορικὴ ἑταιρεία, εἶναι ἔμπορος ; 204 δὶς — βιβλία ἐμπορικά, 276 — ἀνακοίνωσις βιβλίων, 291 – ἐκλογεῖς ἐμποροδικῶν, 335 – διενέξεις, ἁρμοδιότης, 365 – ἐπίδοσις δικογράφων, 421 καὶ 422.

ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ. Μὴ ἔμποροι 204 δίς.

ΕΥΓΕΝΕΙΑ. Ἄσκησις ἐμπορίας, 38, 215 σημ.

ΕΦΕΣΙΣ. Ἐμποροδικεῖα, πρῶτος καὶ τελευταῖος βαθμὸς, 383, 488 — ἐπίδοσις εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἀποφάσεως καὶ τῆς ἐφέσεως, 433 —ἀπόφασις ἐπὶ τῆς περὶ ἀναρμοδιότητος ἐνστάσεως καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας, 442-443— δικαιοδοσία κατ' ἔφεσιν, 488 —προθεσμίαι, 489 καὶ 490 – ὑποι καὶ ἐπιδόσεις. 491 —ἀποτελέσματα, προσωρινὴ ἐκτέλεσις, 492 καὶ ἐπ.-- διαδικασία, 496 -- συνετοί, πρῶτος καὶ τελευταῖος βαθμὸς, 549 -- ἀπόφασις 565 - προξενικὰ δικαστήρια, 616.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ Διευθυντὴς ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν ; 117—ἀρχισυντάκτης, ἁρμοδιότης, σελ. 450.

Ζ

ΖΩΓΡΑΦΟΣ. Δὲν ἐνεργεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν, 117.

Η

ΗΘΟΠΟΙΟΣ Ὅρ. ὑποκριτής.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ 280 Ὅρ. Βιβλία ἐμπορικά.

Θ

ΘΑΝΑΤΟΣ. Ἐμπορικὴ διαδικασία, ἐπανάληψις δίκης, 508.

ΘΕΑΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ Ἐπιχείρησις ἐμπορική, 142—θεάματα δωρεάν, 142—σχέσεις διευθυντοῦ καὶ ὑποκριτῶν, 144 καὶ 145.

ΘΕΑΤΡΟΝ. Ὅρα Ὑποκριτὴς, Διευθυντής.

ΘΕΩΡΗΣΙΣ. Ἐμπορικὰ βιβλία, 284,285.

Ι

ΙΑΠΩΝΙΑ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, 68 δίς.

ΙΑΤΡΟΣ. Δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν. σελ 146.

ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ. Ἀπόφασις ἐμπορική, 475 6.

ΙΚΑΝΟΤΗΣ. Πρὸς ἄσκησιν ἐμπορίας, 217—Ὅρ. Γυνή, Ὑπανδρος γυνή, Ἀπηγορευμένος, Ἀνήλικος, Ἄσωτος.

ΙΟΥΔΑΙΟΙ. Δρᾶσίς των κατὰ μεσαίωνα, 21—κατάστασις ἐν Ῥουμουνίᾳ, σελ. 257 σημ. 1.

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ. Ὁρισμός, σπουδαιότης, 282.

ΙΣΠΑΝΙΑ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, 58.

ΙΤΑΛΙΑ. Ἀνάπτυξις ἐμπορίας κατὰ μεσαίωνα, 19—Ἀρχαῖοι νομοθεῖς, 31 δὶς–ἐνεστῶσα ἐμπορικὴ νομοθεσία, 54—ἐμπορικὴ διαδικασία σελ. 416.

Κ

ΚΑΘΟΛΙΚΟΝ. Βοηθητικόν, σελ. 352—χρησιμότης 304.

ΚΑΚΟΔΙΚΙΟΥ ἀγωγή. Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, 501.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ. Δὲν εἶναι ἔμπορος, 143.

ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑ Ἐφαρμογὴ ἐν ἐμποροδικειακαῖς ἐκλογαῖς, 334, σελ. 424, σημ. 1.

ΚΑΝΑΔΑ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, 71

ΚΑΠΝΟΠΩΛΑΙ. Μὴ ἔμποροι, σελ. 145 σημ. 1.

CASA REGIS. 31 δίς.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ. Ἐπιμελητήρια, 587.

ΚΑΤΑΣΧΕΣΕΙΣ. Διενέξεις, ἁρμοδιότης, 374.

ΚΑΤΑΣΧΕΣΙΣ. Ἐξωτικοῦ. 418 ἐν τέλει.

ΚΑΤΑΣΧΕΣΙΣ ΕΙΣ ΧΕΙΡΑΣ ΤΡΙΤΟΥ Ἐμπορικαὶ ὑποθέσεις, ἁρμοδιότης, 418 πεντάκις.

ΚΑΤΑΣΧΕΣΙΣ ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΗ Δικαίωμα προέδρου ἐμποροδικείου, 418 καὶ ἐπ.—διενέξεις, ἁρμοδιότης, 418 τετράκις—ἔνδικα μέσα, 419.

ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΙΣ (τέλη). Ἐμπορικαὶ πωλήσεις καὶ ἐργολαβίαι, 98—ἔγγραφα συνταχθέντα ἐν ἀλλοδαπῇ, 183—ἀνακοίνωσις βιβλίων, 293.

ΚΑΤΟΙΚΙΑ. Ὕπανδρος γυνὴ ἐμπορευομένη, 256 — ἐμποροδικειακαὶ ἐκλογαί, 355 — ἁρμοδιότης, 385—ἐκλογὴ κατοικίας, 399 — ἑταιρείας, ὑποκαταστημάτων, 401 δίς, τόπος ἐκμεταλλεύσεως 401 τρίς,— ἐπίδοσις ἀγωγῆς, 421.

ΚΑΤΩ ΧΩΡΑΙ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, σελ 71.

ΚΕΡΔΗ. Μετοχή, ἐργάται, ἀσφαλιζόμενος, ἀνακοίνωσις βιβλίων, 291 δίς.

ΚΕΡΔΗ ΚΑΙ ΖΗΜΙΑΙ. Λογιστικὴ σελ. 384, 385.

ΚΗΔΕΙΑΙ (ἐπιχείρησις). Φύσις ἀστικὴ ἢ ἐμπορικὴ σελ. 170 σημ. 3.

ΚΛΗΡΙΚΟΙ. Ἄσκησις ἐμπορίας, 215.

ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ. Ἐμπορικὴ δικαιοδοσία, ἀναβλητικὴ ἔνστασις, 448—ἐπανάληψις δίκης, 507.

ΚΛΗΤΗΡΕΣ Ἀπαγόρευσις ἐμπορίας, σελ. 268 — ἐμποροδικεῖα, 350— δὲν δύνανται νὰ εἶναι πληρεξούσιοι ἐνώπιον ἐμποροδικείων, 351, 425 καὶ 426.

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΣ διαδικαστικῶν ἐγγράφων, δικονομικὴ ἔνστασις, 454.

ΚΟΛΛΥΒΙΣΤΑΙ. Ἐμπορικὰ βιβλία, 279

ΚΟΛΟΜΒΙΑ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, 46 καὶ ἐπ.

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ. Καθήκοντα διαιτητῶν - εἰσηγητῶν, 469.

ΚΡΑΤΗ ΗΝΩΜΕΝΑ ΑΜΕΡΙΚΗΣ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, 72.

ΚΡΑΤΟΣ. Ἀγοραὶ ὑπὸ Κράτους, ἀστικὸς χαρακτήρ, 115, 5ον καὶ 142—ἐμπορικαὶ πράξεις, ἰδιότης ἐμπόρου, 210.

ΚΤΗΝΙΑΤΡΟΣ. Δὲν ἐνεργεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν, σελ. 146, σημ. 1.

ΚΥΡΙΟΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ Μετοχὴ εἰς κέρδη, ἀνακοίνωσις βιβλίων 291 δίς — ἀγωγαὶ ὑπαλλήλων, ἁρμοδιότης, 369 — προταθεῖσα μεταρρύθμισις, 369 δίς, — ἀγωγαὶ ἐργατῶν, συμβούλια συνετῶν, 545—546

ΚΩΔΙΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ. Γαλλία· προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι 42 — διαιρέσεις καὶ πνεῦμα, 43—προσθῆκαι καὶ τροποποιήσεις, 44—ἐπίδοσις, 51 καὶ 53 δίς, 61 —Γερμανία· κῶδιξ τοῦ 1861 καὶ ἄλλοι ἐμπορικοὶ νόμοι, κῶδιξ τοῦ 1897, 52.—Αὐστρία, 53—Οὐγγαρία, σελ. 67—Βοσνία καὶ Ἐρζεγοβίνη, σελ. 68—Ἰταλία, 54—Μονακόν, 55—Κάτω Χῶραι, 56—Λουξεμβούργον, 56—Βέλγιον, 57—Ἱσπανία, 58—Πορτογαλία, 59 — Ἑλβετία. 60— Ἑλλάς, 62—Τουρκία, 63 — Αἴγυπτος, 64—Ρουμουνία, 65—Ρωσία, 66—Σερβία, 67 — Βραζιλία, Βολιβία, Χιλή, Κολομβία, Ἀργεντινὴ Δημοκρατία, Μεξικόν, Κόστα-Ρίκα, Γουατεμάλα, Ὀνδοῦραι, Περού, Παραγουάη, Ἀΐτη, Οὐραγουάη, Βενεζουέλα, 68.—Κράτη μὴ ἔχοντα ἐμπορικὸν κώδικα, 69— Συλλογὴ διατάξεων, 50 σημ.

ΚΩΔΙΞ ΑΣΤΙΚΟΣ Συμπληροῖ ἐμπορικόν, 74—75.

ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΙΣ. Ἐμπορικὸν δίκαιον, 46 καὶ ἐπ.

Λ

ΛΑΤΟΜΕΙΟΝ. Χαρακτὴρ ἐκμεταλλεύσεως 112. σημ. 124, 4ον.

ΛΕΙΑΙ ΝΑΥΤΙΚΑΙ. Δικαιοδοσία, 501.

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ. Γενικὴ ἰδέα. 302—307—Ἁπλογραφία καὶ διπλογραφία, 308 καὶ ἑπ.

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ. Ἐμπορικὰ βιβλία, 304—διορθώσεις 305—προσωποποίησις, διπλογραφία, 309—γενικοὶ λογαριασμοὶ, 310.

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΑΛΛΗΛΟΧΡΕΩΣ. Ἀποτέλεσμα ἀνανεωτικόν, 181.

ΛΟΜΒΑΡΔΟΙ. Δρᾶσίς των κατὰ μεσαίωνα, 21.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΝ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, 56.

Μ

ΜΑΘΗΤΕΙΑ. Ἁρμοδιότης συμβουλίων συνετῶν, 546.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. Ἐμπορικὴ διαδικασία, 457.

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, 70 — ἀποικίαι καὶ κτήσεις, 71—ἐμπορικὴ δικαιοδοσία. σελ. 415.

ΜΕΞΙΚΟΝ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ σελ. 84.

ΜΕΣΙΤΕΙΑ. Ἐμπορικὴ πρᾶξις, 146.

ΜΕΣΙΤΗΣ. Ἔμπορος, προνομιοῦχος, 146, 206—ἐκλογεὺς μελῶν ἐμποροδικείου καὶ ἐπιμελητηρίου, 206—βιβλία ἐμπορικὰ, 279—πραγματογνώμονες, ὅρκος, 461 ἐν τέλει — βεβαίωσις τιμῶν, 581.

ΜΕΤΑΚΟΜΙΣΙΣ. Πρᾶξις ἐμπορικὴ 139—βιβλία, 279—ἀνακοίνωσις, σελ. 372 β—ἁρμοδιότης, σελ. 499 σημ. 3.

ΜΕΤΑΚΟΜΙΣΙΣ ΔΙΑ ΘΑΛΑΣΣΗΣ. Πρᾶξις ἐμπορικὴ, 158, 160.

ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ. Ἐκμετάλλευσις, μὴ ἐμπορική, σελ. 160.

ΜΕΤΟΧΑΙ ἑταιρειῶν. Ἀγορὰ, ἐμπορικὸς χαρακτὴρ, 108 — ἐγγραφὴ, 182 δίς—Ὁ ἐπείτροπος, δύναται νὰ ἐγγραφῇ διὰ μετοχάς; 236.

ΜΕΤΟΧΟΣ. Δὲν εἶναι ἔμπορος, 204 δίς—ἀνακοίνωσις βιβλίων 291.

ΜΗΤΡΩΟΝ ΕΜΠΟΡΙΑΣ. Σύστημα γερμανικὸν καὶ ἑλβετικόν, 194 δίς—μνημονευόμεναι πράξεις, δημοσιότης σελ. 239—248.—Δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐν Γαλλίᾳ σελ. 242—προξενεῖα 607.

ΜΙΣΘΟΙ. Ἁρμοδιότης συμβουλίων συνετῶν, 545.

ΜΙΣΘΩΣΙΣ ἀκινήτων. Δὲν εἶναι ἐμπορική, σελ. 123—θεάτρου 177.

ΜΙΣΘΩΣΙΣ. Πρὸς ὑπεκμίσθωσιν, φύσις ἀστικὴ ἢ ἐμπορικὴ 121

ΜΙΣΘΩΣΙΣ ἔργου. Γενικὸς χαρακτὴρ 131,—ἐργατῶν θαλάσσης, 163, —δυστυχήματα ἐργατῶν. 180.

ΜΙΣΘΩΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΚΤΗΜΑΤΟΣ. Δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, 112—ὡσαύτως ὁ ὑπερθεματιστὴς δημοτικῶν φόρων, σελ 141 σημ. 2—ὡσαύτως ὁ μισθωτὴς δικαιώματος ἁλιείας, 124. 6ον.

ΜΟΝΑΚΟΝ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, 55.

ΜΟΝΟΠΩΛΙΑ. Διάφορα αἴτια, 213.

ΜΥΚΗΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΕΥΣ. Μὴ ἔμπορος, 124 7ον.

ΜΥΛΩΘΡΟΣ. Ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, σελ. 166 σημ. 1.

Ν

ΝΑΥΑΡΧΕΙΑ. Ναυτικὴ ἁρμοδιότης, 328 ἐν τέλει, 359.

ΝΑΥΛΩΣΙΣ. Πρᾶξις ἐμπορική, 158 — μετακόμισις προσώπων, 159 καὶ 160 — ἁρμοδιότης, σελ. 507 σημ. 2.

ΝΑΥΣΙΠΛΟΪΑ. Πρᾶξις ἐμπορική. 153.

ΝΑΥΤΙΛΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΗ. Πρόξενοι, 611.

ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ. Ἄσκησις ἐμπορίας, 210—ἐπιμελητήρια, 582.

ΝΟΜΟΙ. Τροποποιοῦνται ὑπὸ συνηθειῶν. 82—83, — Ὅρα Δίκαιον ἀλλοδαπόν.

ΝΟΡΒΗΓΙΑ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, σελ 91.
ΝΤΑΜ (Damme). Ἀποφάσεις, 24 ἐν τέλει.

Ξ

ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ. Ἀμφισβήτησις, ἁρμοδιότης, 372.
ΞΕΝΟΙ Κατάστασις αὐτῶν ὑπὸ ἐμπορικὴν ἔποψιν, 11 καὶ 209—εἰδικὸς φόρος, προτάσεις, ὅροι συνθηκῶν, ἐπαγγέλματα ἐπιφυλασσόμενα εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς, 209— προσωπικὴ κατάστασις, 270 δὶς — ἐμπορικὰ βιβλία, 277 καὶ 301 δὶς— προικοσύμφωνον, δημοσιότης, 325—δίκαι μετὰ γάλλων, ἁρμοδιότης, ἐγγύησις judicatum solvi, 404—407—δίκαι μεταξὺ ξένων, 408—διεθνεῖς συμβάσεις, ἁρμοδιότης, 409—συντηρητικὴ κατάσχεσις, 418 δίς.

Ο

ΟΔΗΓΟΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ. Ἱστορικά, 25.
ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ. Δὲν ἐνεργεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν, σελ. 146 σημ. 1.
ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟΝ. Διευθυντὴς δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, σελ. 146.
ΟΛΕΡΙΑ (ἀποφάσεις). Ἱστορικὰ διδάγματα, 24.
ΟΙΟΝΕΙ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ. Ὅταν ἔχωσιν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα, 177—180.
ΟΙΟΝΕΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ. Ἐμπορικὸς χαρακτήρ, 177.
ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ἑταιρειῶν, πόλεων κ π. Ἀγορὰ ἐμπορική, σελ. 132 σημ.
ΟΝΔΟΥΡΑΙ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ. σελ 84.
ΟΝΟΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ. Ἰδιοποίησις, ἁρμοδιότης, 179 — firma σύστημα ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Ἑλβετίᾳ, σελ. 238,241,243.
ΟΠΙΣΘΕΝΕΡΓΕΙΑ. Ἐπὶ ἁρμοδιότητος, ἐκκρεμεῖς ὑποθέσεις, σύστασις ἢ κατάργησις δικηστηρίων. 512.
ΟΡΚΟΣ. Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, 460—πραγματογνώμονες, μεσῖται, 461.
ΟΥΕΣΤΚΑΠΕΛ 24 ἐν τέλει.
ΟΥΙΣΒΟΥΡΓΟΝ. Ναυτικὸν δίκαιον, 24 ἐν τέλει.
ΟΥΡΑΓΟΥΑΗ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, σελ. 84.

Π

ΠΑΝΔΟΧΕΙΣ. Διαφοραί, ἁρμοδιότης, 372.
ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ. Σπουδαιότης κατὰ μεσαίωνα, 20—δικαιοδοσία. 328.
ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ (ἐπιχείρησις παραγγελίας), ἐμπορικὴ πρᾶξις. 138.
ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ εἰς δικαστήριον, ἐμπορικὰ βιβλία,29a—πρόξενοι, 613.
ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΟΔΟΧΟΣ. Ἔμποροι, 138 καὶ 205
ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, σελ 85.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ. Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἔναρξις, 286.
ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ. Τόπος ἔνθα γίνεται, ἁρμοδιότης, 386.
ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ. Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, 503.
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΜΑ. Ἀρχὴ ἐφαρμογῆς, 171,173,174 — περιορισμοί, 172—μεμονωμένη ἐμπορικὴ πρᾶξις, 174 δὶς — ἀδικήματα, οἱονεὶ ἀδικήματα, οἱονεὶ συναλλάγματα, 177—180
ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΣ. Ἐμπορικὴ διαδικασία, 458—διαφορὰ μεταξὺ αὐτῆς καὶ ἐξετάσεως, 459 δίς.
ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΙΣ. Διπλωμάτων ἐφευρέσεως, σημάτων, σχεδίων, ἁρμοδιότης, 179.
ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ. Ἐμποροδικεῖα,347 δὶς—συμβούλια συνετῶν, 540.
ΠΕΡΟΥ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ,σελ.71.
ΠΙΣΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗ. Προτάσεις πρὸς ἐμπορικοποίησιν τῆς γεωργίας, 125.

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΙΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΩΝ. Ἐντολὴ ad litem, 430—δικολάβοι, 430 — προξενεῖα, 608.

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ. Πρόξενοι, 608.

ΠΙΣΤΩΣΙΣ. Λογιστική, 304.

ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ. Ἐμπορικὸς χαρακτήρ, 147.

ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ (Ἔγκλημα) Ὑπόθεσις ἀστικὴ ἢ ἐμπορική 97. Σύγκρουσις νόμων, 183.

ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ, ΠΑΡΕΜΠΙΠΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟΝ. Ἐμπορικὴ διαδικασία, 456 — συμβούλια συνετῶν, 562.

ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΣ. Ἐμποροδικεῖα, 425-430 — συμβούλια συνετῶν, 559-560.

ΠΛΗΡΩΜΗ Ὁρισμὸς ἀρμοδιότητος, 387 — δήλωσις ἐν τιμολογίῳ, 389— παράδοσις ἐμπορικῶν τίτλων, 390 καὶ 391.

ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ. Μὴ ἔμπορος, 204 —ἡμερολόγιον πλοίου, 278 — ἐκλογεὺς ἐν ἐμποροδικειακαῖς ἐκλογαῖς, 335. 2ον— σχέσεις μετὰ τῶν προξένων. 611.

ΠΛΟΙΟΝ. Ἀγορὰ καὶ πώλησις, 155—ἐθνικότης τῶν ἰδιοκτητῶν, σελ. 260 σημ. 1 καὶ 2,—ἐξομοίωσις πρὸς κατοικίαν, 420—σχέσεις μετὰ προξένων 611. Ὅρ. Πλοίαρχος.

ΠΟΛΕΜΟΣ Συνέπειαι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων, 209 ἐν τέλει,— Ἀνάκλησις προξένων, 603 ἐν τέλει.

ΠΟΛΩΝΙΑ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, 66 ἐν τέλει.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, 59.

ΡΟΓΗΙΕR. Ἔργα αὐτοῦ, 30 ἐν τέλει.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΜΟΝΕΣ. Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων 461—διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν καὶ δικαιτητῶν - εἰσηγητῶν, 464 καὶ 465.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΣ Ἐμποροδικεῖον. 434.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΓΑΜΩΝ. Χαρακτὴρ ἐμπορικὸς σελ. 181 σημ. 5 καὶ 6.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ. Πράξεις ἐμπορικαί, 140—κατάχρησις, 140 δίς.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ ΕΜΠΟΡΟΥ. Φύσις τοῦ συμβολαίου, ἀρμοδιότης, 369, 369 δίς.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟΙ. Χαρακτὴρ, 600.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΗΣ. Εἶναι ἔμποροι; 206—ἐκλογεῖς καὶ ἐκλέξιμοι ἐν ἐμποροδικείοις, 206 σημ. ἐμπορικὰ βιβλία, 276—ἀνακοίνωσις, 291 τρίς.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ. Διάφοροι ἐργασίαι, 140 — ἐκλογαὶ ἐμποροδικῶν, 335.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ. Μέθοδος γαλλικοῦ κώδικος, 87—ξένων νομοθεσιῶν, 87 — ἀνάγκη καθορισμοῦ αὐτῶν, 90—98 δίς—ἀπαρίθμησις, ἐφαρμοστέαι διατάξεις, 99—ἐμπορικαὶ καθ' ἑαυτὰς πράξεις καὶ πράξεις θεωρούμεναι τοιαῦται, 100—πράξεις μικταὶ 101 — Α' Ἐμπορικαὶ πράξεις καθ' ἑαυτάς, γενικὴ ἰδέα, 102 καὶ 103—πράξεις ἀθέμιτοι ἢ ἀνήθικοι, 103 δίς—ἡ ἀπαρίθμησις ὑπὸ τοῦ νόμου εἶναι περιοριστική, 104—ταξινόμησις 105.— Β' Πράξεις ἐμπορικαὶ ex persona, 167 ἑπ —Θεωρία παρακολουθήματος, 171 — 174—ἀγορὰ καὶ πώλησις ἐμπορικοῦ καταστήματος, 175 — 176 — ἀδικήματα, οἱονεὶ ἀδικήματα, οἱονεὶ συναλλάγματα ἐμπορικά, 177 — 180 — ἀνανέωσις 181— παρεπόμεναι ὑποχρεώσεις, 182 — ἐγγραφὴ διὰ μετοχάς, 182 δίς—σύγκρουσις νόμων 183—πράξεις τοῦ Κράτους 210 —ἐμπορικὴ δικαιοδοσία, 357—361 δίς —Ὅρ. Ἀγορὰ πρὸς ἐκμίσθωσιν, ἀγορὰ πρὸς μεταπώλησιν, ἀσφάλειαι μὴ θαλάσσιαι, ἐπιχείρησις προμηθειῶν, ἀκίνητα, μίσθωσις, πώλησις

ΠΡΑΞΕΙΣ ἀθέμιτοι ἢ ἀνήθικοι. Δύνανται νὰ εἶναι ἐμπορικαί; 103 δίς.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΙΚΤΑΙ. Ἀστικαὶ καὶ ἐμπορικαί 10 —130, ἀρμοδιότης, 361.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΜΠΟΡΟΔΙΚΕΙΟΥ. Ἐκλεξιμότης 338 ἐν τέλει. — Διάρ-

χεια ὑπηρεσίας, 343—εἰδικὰ καθήκοντα 410 δίς—κλῆσις βραχυπρόθεσμος 417 τρίς, τετράκις, πεντάκις,—συντηρητικὴ κατάσχεσις, 418 ἐπ. —κατάσχεσις εἰς χεῖρας τρίτου 418 πεντάκις—ἔνδικα μέσα κατὰ διατάξεων αὐτοῦ, 419.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ. Κατάσχεσις εἰς χεῖρας τρίτου ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, 418 πεντάκις — ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασία, ἀναρμοδιότης 419 δίς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΣΥΝΕΤΩΝ.—Ἐκλογή, 517 δίς.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ. Τὸ μέρος αὐτῆς ἐν τῇ ἐμπορικῇ ἀγορᾷ 113 καὶ ἐπ.

ΠΡΟΙΞ Ὅρα ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΟΙΚΩΝ κλπ.

ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΙ (Ἐπιχείρησις προμηθειῶν). Πρᾶξις ἐμπορικὴ 127 καὶ 128—ἁρμοδιότης, 129.

ΠΡΟΞΕΝΟΙ Γενικὴ ἰδέα, 594—καταγωγή, 595. — Ὀργανισμὸς Ἐγκατάστασις καὶ περιφέρεια προξενική, γενικοὶ πρόξενοι, πρόξενοι, ὑποπροξενοι κλπ. 599 — προξενικοὶ πράκτορες, 600—ἁρμόδιον ὑπουργεῖον, 601—ἐκτελεστήρια. 603—προνομίαι, 604. — Καθήκοντα γενικὴ ἰδέα, 605—προστασία τῶν ὁμοεθνῶν, 606—ἐγγραφή, 607—πιστοποίησις καὶ πιστοποιητικὰ καταγωγῆς, 608 — πράξεις μεταβιβάσεως, 609—συμβολαιογραφικὰ καθήκοντα 618—ἐμπορικὴ ναυτιλία, 611—δικαστικὰ καθήκοντα, 612—616 — ἐπικρίσεις καὶ προτάσεις, 617.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ. (Χῶραι ὑπὸ . . .) —Προξενικὰ καθήκοντα, 602.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΚΡΑΤΗΣΙΣ Κατάργησις, συνέπειαι, 98 δίς — σύγκρουσις νόμων, 183—σύζυγος ἐμπορευομένης, 261, 3ον.

ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΝ. Ἀντικαθιστῶν ἐμποροδικεῖον, 346—ἐμπορικαὶ ὑποθέσεις, ἀναρμοδιότης, 382 — δικάζον ἐμπορικῶς 509—511.

ΠΡΩΤΟΤΕΧΝΙΑ. Πάλαι δίκαιον, 34, 33

ΠΤΩΧΕΥΣΙΣ. Ἐπὶ τίνων ἐφαρμόζεται, 189, 194, 211—δὲν προσβάλλει ἀνήλικον μὴ ἐξουσιοδοτηθέντα, 239—ἀνακοίνωσις βιβλίων, 291 — διαφοραί, ἁρμοδιότης 366, 402 — πτώχευσις κηρυχθεῖσα ἐν ἀλλοδαπῇ, 407 δίς — Ἑλβετία, 409—ἐπίδοσις δικογράφου, 433—ἔφεσις καὶ ἀνακοπή, 496 δίς.

ΠΩΛΗΣΕΙΣ. Χαρακτὴρ ἀστικὸς ἢ ἐμπορικός, 122 — πωλήσεις πλοίων, 155—ἐμπορικοῦ καταστήματος, 176—καταχώρισις, 98.

ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΔΙΑ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΥ (καταστήματα). Ἐμπορικὸς χαρακτήρ, 141.

Ρ

ΡΟΔΟΣ. Οἱ ναυτικοὶ νόμοι αὐτῆς, σελ. 20 σημ. 1.

ΡΟΥΜΟΥΝΙΑ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, 65 — ἐμπορικὴ δικαιοδοσία, 331 ἐν τέλει.

ΡΩΜΗ. Ἡ ἐμπορία δὲν ἐτιμᾶτο, 14.

ΡΩΣΙΑ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία 66.

Σ

SAVARY, σελ 34 σημ. 2.

ΣΕΡΒΙΑ Ἐμπορικὴ νομοθεσία, 67.

ΣΗΜΑΤΑ ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ Παραποίησις, ἁρμοδιότης, 179—ἐγγύησις judicatum solvi, 437—δικαιοδοσία συμβουλίων συνετῶν, 352.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟΝ. Ἐμποροδικεῖα, 434.

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ. Ἐκμετάλλευσις ὑπὸ Κράτους, ἁρμοδιότης, 219 καὶ σημ.

ΣΙΤΙΑ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ. Ὁρισμός, 107.

ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΚΑ ΚΡΑΤΗ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, 73.

ΣΟΥΗΔΙΑ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, σελ. 92.

ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟΙ. Προνόμιον, ἁρμοδιότης, 401 δίς.

ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑΙ. Ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς ἐμπορίας, 18.

STRACCHA, 31 δίς.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ. Δὲν ἐνεργεῖ πρᾶξιν ἐμπορικὴν 117 καὶ 123.

ΣΥΓΚΡΟΥΣΙΣ ἐμπορικῶν πλοίων· ἁρμοδιότης ἀπόλυτος, 177 γ σελ.221 σημ. 1—σχετική, 395.

ΣΥΓΚΡΟΥΣΙΣ ΝΟΜΩΝ. Ἐμπορικαὶ πράξεις, 183—ἰδιότης ἐμπόρου, 211—ἱκανότης πρὸς ἐμπορίαν, 270 δὶς—δημοσιότης γαμικοῦ συστήματος. 325.

ΣΥΖΥΓΟΣ. Γυνὴ ἐμπορευομένη δημοσίᾳ, 245 ἐπ. — ἀποτελέσματα ἐνοχῶν της, 258 ἐπ. — δικαιώματα πιστωτῶν συζύγου 263 — προεσταμένη γυνή, 268,270.

ΣΥΜΒΑΣΙΣ ΠΡΟΞΕΝΙΚΗ. 596, 597

ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ. Ὅροι περὶ ἐνασκήσεως τῆς ἐμπορίας, 209 καὶ σημειώσεις — ἁρμοδιότης γαλλικων δικαστηρίων, ἐγγύησις judicatum solvi, συμβάσεις μετὰ Ἑλβετίας Γερμανίας, 409—ὅροι ἐλευθέρας προσελεύσεως εἰς δικαστήρια, περὶ τοῦ ὅρου τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου ἔθνους 409 δὶς καὶ σημ.

ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΣ (ἀπόπειρα) Κατάργησις ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, 414—μέρος διαιτητῶν— εἰσηγητῶν, 465 — συμβούλια συνετῶν, 558—559

ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΣ Ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. 506.

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΙ. Ἀπαγόρευσις ἐμπορίας. 215 — δημοσίευσις ἀποσπασμάτων γαμικῶν συμβολαίων, 316, 317.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΣΥΝΕΤΩΝ Γενικὴ ἐπισκόπησις, 529—ἱστορικόν, 531 — χαρακτῆρες δικαιοδοσίας 532— χρησιμότης, 533—ξένοι νόμοι, 534 — σύστασις, δαπάναι, 535 — δικαιοδοσία, βιομηχανίαι, 536—ἀριθμὸς αὐτῶν, 537—ἐκλογικὸν σῶμα, 537 — ἐκλογικοὶ κατάλογοι, ἐνστάσεις, 538 —ἐγκατάστασις, ἄμισθος ὑπηρεσία, 539—πειθαρχία, 540 - γενικὸν τμῆμα ἢ εἰδικόν, 541 — μέτρα ἐξαιρετικά, ἀθρόαι παραιτήσεις, 542— χαρακτὴρ τῶν συμβουλίων συνετῶν. 543—πολιτικὴ ἁρμοδιότης. 545 —549—παντοῖα καθήκοντα, 551 καὶ ἐπόμ. — διαδικασία 558 καὶ ἐπόμ.—ἔνδικα μέσα, 561—568 — ποιναὶ ὑποθέσεις. 570

ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΣΥΝΕΤΩΝ ΑΛΙΕΩΝ. Ἱστορικόν, 571— καθήκοντα, 572

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ. Ἀνώτερον ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας ἱστορικὸν, 591 —ὀργανισμός, 592—καθήκοντα, 593.

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ. Τόπος ἐν ᾧ τελεῖται, ἁρμοδιότης, 386.

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ ναυτικά. Ἐμπορικαὶ πράξεις, 152 ἐπ.—ἐμπορικὴ δικαιοδοσία, 359.

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ. Ποᾶξις ἐμπορική, 149— ἁπλᾶ ὑποσχετικά, ἁρμοδιότης 362 τρίς,—συντηρητικὴ κατάσχεσις, 418 δὶς—ἔνστασις ἐγγυήσεως, 450

ΣΥΝΑΛΛΑΓΗ(συνάλλαγμα). Ποᾶξις ἐμπορική. 148.

ΣΥΝΑΛΛΑΓΗ (ἐργασίαι) Πράξεις ἐμπορικαί, 147—κολλυβισταί, 148—συναλλαγματικὴ. 149.

ΣΥΝΑΦΕΙΑ. Δικονομικὴ ἔνστασις, 446.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΝΣΕΑΤΙΚΟΣ. Γενικὸς χαρακτήρ, σελ 16.

ΣΥΝΔΙΚΟΣ. Μὴ ἔμπορος, 140, 353.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἔκτακτος. Δικαίωμα Προέδρου ἐμποροδικείου, 417 δον.

ΣΥΝΗΘΕΙΑΙ. Τὸ μέρος αὐτῶν εἰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, 77—78,—ἀπόδειξις, 80,—προσωπικὴ μόνον γνῶσις τοῦ δικαστοῦ, σελ. 102 — νόμος τοῦ 1866 σελ. 104, — διαίρεσις τῶν συνηθειῶν, 81,— σύγκρουσις διαφόρων συνηθειῶν σελ. 104, — ὑποχρεωτικὴ ἰσχύς, 82,—σχέσις συνηθειῶν πρὸς τὸ ἀστικὸν δίκαιον, 82, ἐν τέλει, — ἡ συνήθεια δύναται νὰ καταργήσῃ τὸν νόμον ; 83—ἡ παράβασις εἶναι λόγος ἀναιρέσεως ; 85.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ (συνέλευσις). Τὸ οἰκονομικὸν αὐτῆς ἔργον 41.

ΣΥΝΥΠΟΣΧΕΤΙΚΟΝ. Ὁρισμὸς 516—ἱκανότης καὶ πληρεξουσιότης, 517—ἀνήλικος ἔμπορος 227 ἐν τέλει

—Ὕπανδρος γυνή, 253—ἀντικείμενον, 518—τύπος, 519—περιεχόμενον 520—διαιτητικὴ ῥήτρα. 521 καὶ 522.

ΣΥΣΤΗΜΑ ΓΑΜΙΚΟΝ. Ἔμποροι, δημοσιότης, 312 ἐπ.—προταθεῖσα κατάργησις, 320.

ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΟΙΝΟΚΤΗΜΟΣΥΝΗΣ Γυνὴ ἔμπορος 259-263—ἀνακοίνωσις βιβλίων, σελ. 361.

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΕΥ ΚΟΙΝΟΚΤΗΜΟΣΥΝΗΣ. Γυνὴ ἔμπορος, 264.

ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΟΙΚΩΙΟΝ. Γυνὴ ἔμπορος, προικῶα περιουσία, σελ. 320—ἀποτελέσματα ἐνοχῶν, 266 — δημοσίευσις, 318.

ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΣΜΟΥ. Γυνὴ ἔμπορος, 265.

ΣΧΕΔΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ. Παραποίησις, ἁρμοδιότης. 179— δικαιοδοσία συμβουλίων συνετῶν 552.

ΣΩΜΑΤΕΙΑ. Σπουδαιότης κατὰ Μεσαίωνα, 19 — ὀργανισμός, 33 — τεχναρχίαι καὶ συνδικίαι. 34— ἀντιζηλίαι, 35—σύστημα τεχνουργιῶν, 36—κανονισμὸς τεχνῶν, 37—κατάργησις ὑπὸ συντακτικῆς συνελεύσεως 41

Τ

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΑ. Μὴ ἐμπορ. κατάστημα, 147 ἐν τέλει.

ΤΑΞΙΔΙΩΓΑΙ. Ἀμφισβητήσεις, ξενοδόχοι, ἀγωγεῖς, ἁρμοδιότης, 372.

ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ ΕΜΠΟΡΙΚΟΤΗΤΟΣ Πράξεις ἐμπόρου, 168. Φύσις τεκμηρίου, 169—ἀνήλικος ἔμπορος, 233—γυνὴ ὕπανδρος, 257.

ΤΕΧΝΙΤΗΣ. Φύσις τῶν ἀγορῶν αὐτοῦ, 118—ἀνήλικος σελ. 273 σημ. 2.

ΤΕΧΝΟΥΡΓΙΑ (ἐπιχείρησις). Ἐμπορικὴ πρᾶξις. 133—135.

ΤΙΜΑΡΙΩΤΙΣΜΟΣ. Ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς ἐμπορίας, 17.

ΤΙΜΟΛΟΓΙΟΝ. Δήλωσις τόπου πληρωμῆς, 389.

ΤΙΤΛΟΙ ΕΙΣ ΔΙΑΤΑΓΗΝ. Ἁρμοδιότης, 364.

ΤΙΤΛΟΙ ΕΙΣ ΚΟΜΙΣΤΗΝ. Ἁρμοδιότης, 364.

ΤΙΤΛΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ. Ἔνστασις ἐγγυήσεως, 450.—Ὁρ Γραμμάτιον εἰς διαταγήν, ἐπιταγή, συναλλαγματικὴ.

ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΟΝ. Συμβούλια συνετῶν 541,—διαδικασία 558,559.

ΤΜΗΜΑ ΓΕΝΙΚΟΝ. Συμβούλια συνετῶν 541—διαδικασία, 560 ἐπ.

ΤΟΙΧΟΚΟΛΛΗΣΙΣ. Ἄδεια ἀνηλίκου πρὸς ἐμπορίαν 225 — γαμικὸν σύστημα, 315—χωρισμὸς κτημάτων καὶ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης, 322 καὶ 323—διαζύγιον, 324.

ΤΟΚΟΣ. Διάκρισις, 96—σύγκρουσις νόμων σελ. 234.

ΤΟΥΡΚΙΑ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία, 62.

ΤΡΑΠΕΖΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΙ. Ἐμπορικὸς χαοακτήρ, 147.

ΤΡΑΠΕΖΑΙ (ἐργασίαι αὐτῶν). Σπουδαιότης κατὰ μεσαίωνα, 21 — ἐμπορικαὶ πράξεις. 147—πράξεις ἀπηγορευμέναι τοῖς δημοσίοις ὑπολόγοις, σελ. 268 σημ. 9

ΤΡΙΤΕΓΓΥΗΣΙΣ. Ἐμπορικὴ πρᾶξις 183, 116.

TURGOT. Αἱ μεταρρυθμίσεις του, 39.

Υ

ΥΔΑΤΑ (Παραχώρησις). Ἐκμετάλλευσις, χαρακτὴρ ἀστικός, σελ. 156, σημ. 3—4.

ΥΔΑΤΑ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ. Ἐκμετάλλευσις, χαρακτὴρ ἀστικός, 127, 5ον.

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΝΑΥΤΙΚΑΙ. Ἀγωγή, προθεσμία, 417, 4ον.

ΥΠΟΘΗΚΗ. Ἀνήλικος ἐμπορευόμενος, 228 — ἀνήλικος ἐξουσιοδοτηθεὶς διὰ μεμονωμένην πρᾶξιν, 235—γυνὴ ὕπανδρος, σελ 331.

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ. Ἀπονομὴ ἁρμοδιότητος, 401 δὶς—ἐπίδοσις δικογράφου σελ. 586.

ΥΠΟΚΡΙΤΗΣ. Ἐνοχὴ ἀστική, ἁρμοδιότης, 145, σελ. 471 σημ. 3 — ζητήματα προνομίου σελ. 179, σημ. 4.

ΥΠΟΛΟΓΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΙ. Ἀπηγορευμένη ἐμπορία, 215 ἐν τέλει καὶ σημ. — γραμμάτια, ὀρμοδιότης, 370.

ΥΠΟΠΡΟΞΕΝΟΙ—599.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ. Ὑπαγωγὴ ἐμποροδικείων 347 δίς.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ Ἐπίβλεψις συμβουλίων συνετῶν, 540 — ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια, ἐκλογαί, 577 ἀλληλογραφία, 585—πειθαρχία συμβουλίων συνετῶν, 540.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ. Προξενεῖα, 601 καὶ 610—χῶραι ὑπὸ προστασίαν, 602.

Φ

ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΣ. Εἶναι ἔμπορος, 116 σημ.

ΦΙΛΛΑΝΔΙΑ. Ἐμπορικὴ νομοθεσία. 66 ἐν τέλει.

FIRME. Ὄνομα ἐμπορικόν, σελ. 239—243.

ΦΟΡΟΣ. Ἀνακοίνωτις βιβλίων, 292.

ΦΥΛΑΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ, 353.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ. Ἐνεργεῖ ἐμποκὴν πρᾶξιν, 117.

Χ

ΧΑΡΤΟΣΗΜΟΝ. Ἀνακοίνωσις βιβλίων ἑταιρειῶν, 292.

ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΝ. Λογιστική, 303.

ΧΕΙΡΑΦΕΣΙΑ. Ἀνάκλησις, συνέπειαι ἂν ὁ χειράφετος ἦτο ἔμπορος, 226.

ΧΗΡΑ. Ἔνστασις ἀναβλητική, 448.

ΧΙΛΗ. Ἐμπορικὸς κῶδιξ, σελ 83.

ΧΡΕΟΓΡΑΦΑ Δημόσια ἢ ἄλλα, ἐμπορικὴ ἀγορά, σελ. 132 σημ. 3.

ΧΡΕΟΚΟΠΙΑ. Μὴ τήρησις βιβλίων, 288 — μὴ δημοσίευσις γαμικοῦ συστήματος, 319 — σύγκρουσις νόμων, 211.

ΧΡΕΩΣΙΣ. Λογιστική, 304.

ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΤΗΣ. Δημοσιότης, 323—κήρυξις ἐν ἀλλοδαπῇ σελ. 401.

ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΚΤΗΜΑΤΩΝ. Γυνὴ ἐμπορευομένη, 265 — δημοσίευσις, 318 — ἀπόφασις διατάσσουσα αὐτήν, 322.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΦΕΞΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Πλατεῖα Λουδοβίκου, ἐναντι τοῦ Νέου Δημοτικοῦ Θεάτρου.

Ἐξεδόθησαν καὶ ἀποστέλλονται τοῖς αἰτοῦσιν ἐλεύθερα ταχυδρομῖκῶν τελῶν τὰ ἑπόμενα βιβλία :

ΝΟΜΙΚΑ

Λεξικὸν Νομικῆς, περιλαμβάνον πάντας τοὺς κλάδους τῆς νομικῆς ἐπιστήμης· ἤτοι ὀργανισμὸν τῶν δικαστηρίων, ἀστικὸν δίκαιον, πολιτικὴν δικονομίαν, ποινικὸν νόμον, ποινικὴν δικονομίαν, ἐμπορικὸν νόμον, διοικητικὸν δίκαιον, συνταγματικὸν δίκαιον, ἀλληλεθνὲς δίκαιον κτλ. κτλ. συγγραφὲν ἐπιμελείᾳ Θεοδώρου Φλογαΐτου, τῇ συμπράξει τῶν κ.κ. Ἀγγελοπούλου Γ., Γλαράκη Ἀρ., Δαμασκηνοῦ Νικ., Εὐταξίου Ἰωάν., Κωνσταντοπούλου Κωνστ., Μελισσουργοῦ Λεων., Μομφερράτου Ἀντ., Μοσχονησίου Ἰ., Ποταμιάνου Ἠλ., Πετρίτση Ἀδαμ., Στεφάνου Διον., Φιλαρέτου Γ., Χρυσανθοπούλου Πέτρ., Ψαρρᾶ Ξεν., Σχ. 8ον δίστηλον. Τόμ. 2 Σελ. 2000. 30.—

ΣΥΣΤΗΜΑ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ὑπὸ Ἑρρίκου Dernbug, καθηγητοῦ τοῦ δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου.

Γενικαὶ ἀρχαὶ Dernburg . Μετάφρασις Γεωρ. Δυοβουνιώτου ὑφηγ. ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ, πρώην πρωτοδίκου. Σχ.8ον Σελ. 540 . . . . . 9.—

Ἐμπράγματον δίκαιον Dernburg. Μετάφρασις Γ. Δρ.Λ.
Δυοβουνιώτου. Σχ. 8ον σελ. 500 . . . . . 8.—
Ἐνοχικὸν δίκαιον Dernburg. Μετάφρασις Γ. Δυοβουνιώτου.. Σχ. ξον σελ. 500 . . . . . 9.—
Οἰκογενειακὸν δίκαιον Dernburg. Μετάφρασις Γ. Δυοβουνιώτου. Σχ. 8ον σελ. 160 . . . . . 4.—
Κληρονομικὸν δίκαιον Dernburg. Μετάφρασις Γ. Δυοβουνιώτου. Σχ. 8ον σελ. 400 . . . . 6.—
Πολιτικὴ δικονομία κατὰ τὰς παραδόσεις Ξεν. Ψαρρᾶ. Σχ. 8ον σελίδες 920 . . . . . 12—
Ἐμπορικὸν δίκαιον γραφὲν περιληπτικῶς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συγγράμματος Γεωργίου Ράλλη ὑπὸ Ἀθαν. Ἀργυροῦ δικηγόρου. Σχ. 8ον σελ. 400 . . . . 6—
Διοικητικὸν δίκαιον γραφὲν περιληπτικῶς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συγγράμματος τοῦ καθηγητοῦ Γ. Ἀγγελοπούλου ὑπὸ Ἀθαν. Ἀργυροῦ δικηγόρου. Σχ. 8ον σελ. 144 4—
Γενικαὶ ἀρχαὶ κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ καθηγ. Δ. Θεοφανοπούλου. Σχ. 8ον σελ. 248 . , . . . 4—
Ἐμπράγματον δίκαιον κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ καθηγητοῦ Δ. Θεοφανοπούλου. Σχ. 8ον σελ. 248 4—
Ἐνοχικὸν δίκαιον κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ καθηγητου Δ. Θεοφανοπούλσυ. Σχ. 8ον σελ. 500 . . 6—
Κληρονομικὸν δίκαιον κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ καθηγ. Δ. Θεοφανοπούλου Σχ. 8ον σελ. 250 . . 4.—
Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, γραφὲν κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ καθηγητ. Εὐταξία ὑπὸ Σταφυλᾶ καὶ Πετρουνάκου. Σχ. 8ον σελ. 120 . . . . . 4.—
Διεθνὲς δίκαιον, γραφὲν κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ καθ. Γ. Στρέϊτ ὑπὸ Σταφυλᾶ καὶ Πετρουνάκου σχ 8 σελ. 4.—
Ποινικὸς νόμος, γραφεὶς περιληπτικῶς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συγγραμματος τοῦ καθηγ. Κωστῆ ὑπὸ Πετρουνάκου Σχ. 8 σελ. 300 . . . . . 5.—
Ποινικὴ δικονομία γραφεῖσα περιληπτικῶς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συγγράμματος τοῦ καθηγητοῦ Κωστῆ ὑπὸ Ι. Πετρουνάκου Σχ. 8ον Σελ. 140 . . . . . 2. .
Ἀστυνομικὴ νομοθεσία μετὰ τυπικοῦ περιλαμ-

βάνουσα τοὺς ἀστυνομικοὺς νόμους τὰ σχετικὰ Β. Δια- Δρ.Λ.
τάγματα, τὰς ἑρμηνευτικὰς ἐγκυκλίους τῶν ἁρμοδίων
ὑπουργείων, Νομολογίαν Ἀρείου Πάγου μετὰ γνωμοδο-
τήσεων τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου, καὶ ὁ-
δηγίας μετὰ διαφόρων ὑποδειγμάτων, ὑπὸ Κων. Μάτσα
διευθυντοῦ τῆς Νομαρχίας Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Σχ.
8ον σελ. 900 . . . . . 10.—

Ὁ Πρόχειρος Δικηγόρος, περιέχων τὴν Ἀστικὴν
ἡμῶν Νομοθεσίαν μετὰ τῆς Ἐμπορικῆς καὶ συντόμου ἑρ-
μηνείας τοῦ Συντάγματος, πρὸς τούτοις δὲ τύπους Ἀνα-
φορῶν, Συμφωνητικῶν, Συμβολαίων, Γραμματίων,
Συναλλαγματικῶν, Διαθηκῶν καὶ ἐν γένει παντὸς ἐγγρά-
φου. Γραφεὶς ὑπὸ Ν. Κουντουριώτου, δικηγόρου.
Σελ. 1312 . . . . . 10.—

Γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, γραφεῖσαι περιλη-
πτικῶς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συγγράμματος τοῦ καθ. Ἀλκι-
βιάδου Χ. Κρασσᾶ, ὑπὸ Ἀθ. Ἀργυροῦ . . . 2.50

Ἐμπράγματον Δίκαιον, γραφὲν περιληπτικῶς κατὰ
τὰς παραδόσεις τοῦ καθηγ. Δ. Θεοφανοπούλου, ὑπὸ
Ἀθ. Ἀργυροῦ 2.50

Ἐνοχικὸν Δίκαιον, γραφὲν περιληπτικῶς κατὰ τὰς
παραδόσεις τοῦ καθηγ. Δ Θεοφανοπούλου, ὑπὸ Ἀθ.
Ἀργυροῦ 2.50

Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, γραφὲν περιληπτικῶς ἐπὶ τῇ
βάσει τοῦ συγγράμματος τοῦ καθηγ. Ἀλκ. Κρασσᾶ,
ὑπὸ Ἀθ. Ἀργυροῦ 2.50

Κληρονομικὸν Δίκαιον, γραφὲν περιληπτικῶς ἐπὶ
τῇ βάσει τοῦ συγγράμματος τοῦ καθηγ. Ἀλ. Κρασσᾶ
ὑπὸ Ἀθ. Ἀργυροῦ 2.50

ΛΕΞΙΚΑ

Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν πρακτικῶν γνώσεων, πε-
ριλαμβάνον Ἀστρονομίαν, Χημείαν, Ἰατρικήν. Μετεω-
ρολογίαν, Κηπουρικήν, Κτηνιατρικήν, Δενδροκομίαν,
Γεωργίαν, Ζωολογίαν, Ὑγιεινήν, Φαρμακευτικήν, Νομι-

κήν, Φυσικήν, Μεταλλείαν, Μεταξοσκωληκοτροφίαν, Γεωλογίαν, Φυτολογίαν, Ἀμπελουργίαν, τέχνας κτλ, μετὰ 1500 εἰκόνων. Συγγραφὲν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μεγάλου Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ Larousse, τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας Jules Trousset καὶ διαφόρων ἄλλων συγγραμμάτων, ἐπιμελείᾳ Κωνστ. Μ. Μητσοπούλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Ὀρυκτολογίας καὶ Γεωλογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ καὶ Πολυτεχνείῳ. Σχ. 8ον Σελ. 2400. Τόμ. 2 ὀγκώδεις . . . . . Δρ.Λ. 16.—

Λεξικὸν Γαλλο-ελληνικὸν συνταχθὲν ὑπὸ Κ. Πρασσᾶ καὶ Γ. Ἐμὰρ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νεωτάτου Γαλλικοῦ Λεξικοῦ Littré καὶ Beaujean, περιλαμβάνον ἐπίτομον λεξιλόγιον ἱστορίας καὶ γεωγραφίας. Σχ. 8ον Σελ. 1120 . . . . . 8.—

Λεξικὸν Νομικῆς, περιλαμβάνον πάντας τοὺς κλάδους τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ἤτοι ὀργανισμὸν τῶν δικαστηρίων ἀστικὸν δίκαιον, πολιτικὴν δικονομίαν, ἐμπορικὸν νόμον, διοικητικὸν δίκαιον κτλ., συγγραφόμενον ἐπιμελείᾳ Θεοδ. Φλογαΐτου τῇ συμπράξει τῶν κ. κ. Ἀγγελοπούλου Γ., Γλαράκη Ἀρ., Δαμασκηνοῦ Ν., Εὐταξίου Ι., Κωνσταντοπούλου Κωνσ., Μελισσουργοῦ Λεων., Μομφερράτου Ἀντ., Μοσχονησίου Ἰωάν., Ποταμιάνου Ἡλ., Πετρίτση Ἀδ., Στεφάνου Διον., Φιλαρέτου Γεωργ., Χρυσανθοπούλου Πέτρ. Ψαρρᾶ Ξεν., Τόμ. 2 Σχ. 8ον δίστηλον. Σελ. 2000 . . . . . 30.—

Ἐπίτομον Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης συνταχθὲν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Λεξικῶν τῶν Robert Scott, Henry George Liddel, A. Chassang, M. Schmid's, Σακελλαρίου, Γιάνναρη κτλ. ὑπὸ Δημ. Ζαλούχου, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ ὑφηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Σχ. 8ον δίστηλον Σελ. 1000 . . . . . 6.—

Λεξικὸν Γεωγραφίας, Ἱστορίας, Μυθολογίας καὶ **βιογραφίας** ὑπὸ M. N. Bouillet. Μετάφρασις ἐπεκταθεῖσα εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸν Ἑλληνισμὸν ἄρθρα, ὑπὸ Ἡλία Οἰκονομοπούλου. Σχ. 8ον δίστηλον Σελ. 2400. Τόμοι 2 ὀγκώδεις . . . . . 19.—

ΞΕΝΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ

ΝΕΩΤΑΤΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΕΘΟΔΩΝ ΠΡΟΣ ΕΚΜΑΘΗΣΙΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ XAVIER DE BOUGE

Ἡ Γαλλικὴ ἄνευ διδασκάλου εἰς 50 μαθήματα Δρ.Δ.
ἐντὸς 4 μηνῶν, ὑπὸ **A.** Γεωργιάδου καὶ Xavier de Bouge καθηγητῶν. Μετὰ τῆς Κλειδὸς τῶν ἐν αὐτῇ ἀσκήσεων. Τομος ἐξ 600 σελ. 7.50

Ἡ Ἀγγλικὴ ἄνευ διδασκάλου εἰς 50 μαθήματα ἐντὸς 4 μηνῶν, ὑπὸ Xavier de Bouge καὶ **A.** Γεωργιάδου, καθηγητῶν. Μετὰ τῆς Κλειδὸς τῶν ἐν αὐτῇ ἀσκήσεων. Τόμος ἐξ 600 σελ. 7.50

Ἡ Γερμανικὴ ἄνευ διδασκάλου, εἰς 50 μαθήματα ἐντὸς 4 μηνῶν, ὑπὸ Sanderson, Xav. de Bouge καὶ Ε. Γαλάνη, καθηγητῶν. Μετὰ τῆς Κλειδὸς τῶν ἐν αὐτῇ ἀσκήσεων. Τόμος ἐξ 600 σελ. 7.50

Ἡ Ἰταλικὴ ἄνευ διδασκάλου, εἰς 50 μαθήματα ἐντὸς 4 μηνῶν, ὑπὸ Xavier de Bouge καὶ **A.** Γεωργιάδου καθηγητῶν. Μετὰ τῆς Κλειδὸς τῶν ἐν αὐτῇ ἀσκήσεων. Τόμ. ἐξ 600 σελ. 7.50

6170 Том 3

Выход
Аптат 20 [illegible]

40-50 х

210

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
002000054943